This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

3 3433 08157269 5

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ΑΠΠΙΑΝΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ

ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ

ASTOR LIBRARY NEW-YORK.

APPIANI

ALEXANDRINI

ROMANARVM HISTORIARVM

QVÆ SVPERSVNT

NOVO STVDIO CONQVISIVIT DIGESSIT
AD FIDEM CODICVM MSSTORVM RECENSVIT
SVPPLEVIT EMACVLAVIT
VARIETATEM LECTIONVM ADIECIT
LATINAM VERSIONEM EMENDAVIT
ADNOTATIONIBVS VARIORVM SVISQVE ILLVSTRAVIT
COMMODIS INDICIBVS INSTRVXIT

IOHANNES SCHWEIGHÆUSER
ARGENTORATENSIS
GRAEC. ET ORIENT. LITER. IN VNIVERS. ARGENTOR. PROF.

VOLVMEN II.

HISTORIAM BELLORVM CIVILIVM
COMPLECTENS.

LIPSIÆ
APVD WEIDMANNI HÆREDES ET REICHIUM.
CIƆ IƆ CC LXXXV.

Digitized by Google

NEW YORK
PUBLIC
LIBRARY

Digitized by Google

LECTORI ÆQUO

S.

Subſidia, quæ ad expoliendam, quoad in præſens fieri potuit, emaculandamque hanc Hiſtoriam Bellorum Civilium adhibere mihi licuit, eadem ſunt fere, quibus ad perpoliendos pleroſque ex illis Hiſtoriarum Appiani Libris uſus eram, qui ſuperiori Volumine continentur. Quare poterit quidem explicatio compendiorum ſcripturæ, per quæ in Notulis Criticis *Græco contextui ſubjectis indicata a nobis illa ſubſidia ſunt, ex Præfatione peti ſuperiori Volumini præmiſſa: ſed haud incommodum fore Lectoribus viſum eſt, ſi in fronte hujus etiam Voluminis in memoriam revocavero,* Aug. *denotare optimum illum* Codicem MStum Bibliothecæ Auguſtanæ; Ven. *Codicem MStum* Venetum Bibliothecæ S. Marci; Reg. A. *Codicem* Regium Pariſienſem, N°. MDCLXXXI; Reg. B. *Codicem* Regium N°. MDCLXXXII *ſignatum.*

His in hoc Volumine acceſſit tertius Codex MS. Regius, N°. *MDCXLII, nobis* Reg. C. *inſignitus; qui non niſi duas hujus ejuſdem Hiſtoriæ particulas continet: Comparationem inter Julium Cæſarem & Alexandrum M. inſtitutam, extremo Libro II. de Bell. Civil. inde a Cap. CXLIX uſque ad finem Libri; tum hiſtoriam Proſcriptionis a Triumviris editam, quam ab initio Libri IV. uſque ad Cap. XII ejuſdem Libri perſecutus Appianus eſt.*

In minutula hujus Hiſtoriæ Bellorum Civilium parte, nempe Libro III. a Cap. LXVI uſque ad Cap. LXX extr. ductum: Codicum *MSStorum* Bibliothecæ Mediceo-Florentinæ *Lectiones ante oculos habui.*

Editio I. *per totum hoc Volumen intelligitur ea, quæ, ex duobus Codicibus Regiis A. & B. cura* Caroli Stephani *confecta,*

Lutetiæ Anno MDLI *in form. maj. prodiit.* Editio 2. *eſt* Henr. Stephani, *Anno* MDXCII *in fol. edita; in qua paſſim bene multa emendata, alia mutata ſaltem ſunt, ſed nullis adhibitis MSStis Codicibus.* Editio 3. *eſt* Amſtelodamenſis, *quæ* Alex. Tollii *nomen præfert, & A.* MDCLXX *in form. minori ad exemplar editionis Henr. Stephani expreſſa eſt.*

Haud raro etiam rurſus ad antiquam Verſionem Latinam Petri Candidi *provocavi, medio Seculo* XV *confectam; ex qua ſæpe haud obſcure adparet, quam lectionem Interpres in Codice MSto, quo uſus eſt, invenerit.*

Samuelis *item* Muſgravii *Emendationes Conjecturaſque, quas margini exemplaris ſui Vir & Græce doctiſſimus & perſpicaciſſimus adleverat, perſæpe rurſus laudavi. Nec infrequens* Sigiſm. Gelenii *mentio, diſertioris illius & ſagacioris Interpretis, cujus Verſio Latina Hiſtoriarum Appiani Græco contextui in edit. 2. & 3. juncta eſt.*

Si quos alios paſſim Viros doctos in Notulis Criticis laudavi, quorum Emendationes vel in ipſum contextum recepi, vel infra retuli, neque tamen Scripta eorumdem, quibus Emendationes eæ ab illis prolatæ ſunt, commemoravi; non ignota hæc Eruditis ſunt, ac de eiſdem locis, quatenus opus fuerit, in Adnotationibus *Volumine III comprehenſis planius uberiuſque dicetur.*

Digitized by Google

ΑΠΠΙΑΝΟΥ

Α. U.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ

ΡΩΜΑΙΚΩΝ

ΕΜΦΥΛΙΩΝ Α΄.

ΡΩΜΑΙΟΙΣ ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλὴ πολλάκις ἐς ἀλλή-
λους περί τε νόμων θέσεως, καὶ χρεῶν ἀποκοπῆς,
ἢ γῆς διαδατουμένης, ἢ ἐν ἀρχαιρεσίαις, ἐστασίασαν.
οὐ μήν τι χειρῶν ἔργον ἔμφυλον ἦν, ἀλλὰ διαφοραὶ μό-
ναι, καὶ ἔριδες ἔννομοι. καὶ τάδε μετὰ πολλῆς αἰδοῦς
εἴκοντες ἀλλήλοις διετίθεντο. Ὁ δὲ δῆμος, ποτὲ καὶ στρα- 260.
τευόμενος ἐς τοιάνδε ἔριν ἐμπεσὼν, οὐκ ἐχρήσατο τοῖς
ὅπλοις παροῦσιν. ἀλλ᾽ ἐς τὸ ὄρος ἐκδραμὼν, τὸ ἀπὸ τοῦδε
κληζόμενον Ἱερὸν, οὐδὲν οὐδὲ τότε χειρῶν ἔργον, ἀλλ᾽ ἀρ-
χὴν ἑαυτοῦ προστάτην, ἀπέφηνε, καὶ ἐκάλεσε δημαρ-

Lin. 6 ſq. pro στρατευόμενος *dant* συνερχόμενος *editio 2. 3. ex Cand. invitis MSS. L. 9.* κλειζόμενον *Aug. ex* κληΐζομ. *deflexum.*

APPIANI

ALEXANDRINI

ROMANARUM HISTORIARUM

DE BELLIS CIVILIBUS

LIBER PRIMUS.

SÆPENUMERO olim *Plebi Romanæ cum ſuo Senatu*, *de legibus ferendis*, *de novis tabulis*, *de agrorum diviſione*, *aut de magiſtratibus creandis*, inciderat *contentio*. Semper tamen manibus fuerat temperatum, & diſceptatum civiliter; & mutua quadam ordinum reverentia, cedendoque ſibique invicem, componere diſſenſiones ſuas conſueverant. Quin &, quum in id tempus aliquando, quo armati per occaſionem externi belli erant, incidiſſet ejuſdem generis contentio; ne tum quidem armis, quamquam ad manus erant, uſa plebs eſt. Sed in *Montem*, qui *Sacer* inde dictus eſt, ſeceſſione facta, nullam vim manuum adhibens, novum tantum Magiſtratum ad ſui tutelam creavit; qui *Tri-*

A. U. χίαν· ἐς κώλυσιν μάλιστα τῶν ὑπάτων, ἀπὸ τῆς βουλῆς αἱρουμένων, μὴ ἐντελὲς αὐτοῖς ἐπὶ τῇ πολιτείᾳ τὸ κράτος εἶναι. Ὅθεν δὴ καὶ μάλιστα δυσμενέστερον ἔτι καὶ φιλονεικότερον ἐς ἀλλήλους αἱ ἀρχαὶ διετίθεντο ἀπὸ τοῦδε, καὶ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐς αὐτὰς ἐμερίζετο· ὡς ἐν ταῖς τῶνδε πλεονεξίαις ἑκάτεροι τῶν ἑτέρων ἐπικρατοῦντες.
263 ſqq. Μάρκιός τε ὁ Κοριολάνος ἐν ταῖσδε ταῖς ἔρισιν ἐξελαθεὶς παρὰ δίκην, ἐς Οὐολούσκους ἔφυγέ τε, καὶ πόλεμον ἐπήγαγε τῇ πατρίδι.

II. Καὶ τοῦτο μόνον ἄν τις εὕροι τῶν πάλαι στάσεων ἔργον ἔνοπλον, καὶ τοῦθ' ὑπ' αὐτομόλου γενόμενον· ξίφος δὲ οὐδέν πω παρενεχθὲν ἐς ἐκκλησίαν, οὐδὲ
621. φόνον ἔμφυλον· πρίν γε Τιβέριος Γράκχος δημαρχῶν, καὶ νόμους ἐσφέρων, πρῶτος ὅδε ἐν στάσει ἀπώλετο, καὶ ἐπ' αὐτῷ πολλοὶ κατὰ τὸ Καπιτώλιον εἰλούμενοι, περὶ τὸν νεὼν ἀνῃρέθησαν. Καὶ οὐκ ἀνέσχον ἔτι αἱ στάσεις ἐπὶ

Lin. 18. ἐς ἀλλήλας *Edd. ex Reg. A. Prætuli Reg. B.* ἐς ἀλλήλαις *Aug. L.* 21. Κοριολανος *h. l. Edd. ex Reg. A.* Κοριολάνος (*ſic*) *Aug. Reg. B. L.* 26. οὐδὲν τῷ παρ. *Aug. L.* 27. *pro* Τιβέριος, *in Reg. B. a pr. man. eſt* Σεμπρώνιος. *Ibid.* Γράγχος *Aug. Reg. B. & ſic conſtanter. L.* 28. ὅδε *carent Edd. Dederunt Aug. & Ven. L.* 29. εἰλουμ. *Edd. Prætuli Aug.*

buni plebis vocati ſunt, conſulum maxime potentiam, qui a ſenatu tunc eligebantur, cohibituri, ne penes eos omnis in republica poteſtas eſſet. Ac inde quidem majora nata ſunt odia, & inter magiſtratus iſtos certamina: alteris ſenatus, alteris plebis favore ſubnixis; &, quidquid alteri partium accederet, id altera ſibi exiſtimante decedere. Per hujuſmodi contentiones & *Marcius Coriolanus* immerito patria ejectus, Volſcos exulatum abiit, moxque patriæ intulit bellum.

2. Atque ille ſolus ex omnibus priſcis tumultibus ad arma uſque proceſſit; quæ patriæ ab exule nimirum atque transfuga illata ſunt. Ceterum in comitium numquam telum importatum eſt, numquam civilis cædes edita; antequam *Tiberius Sempronius Gracchus* tribunus plebis, novas leges ferre conatus, omnium primus concitata ſeditione periit; cum eoque complures, in Capitolio oberrantes, circa ipſam ædem ſacram occiſi ſunt. Nec ceſſatum eſt poſt tale piaculum a ſeditionibus;

Digitized by Google

τῷδε τῷ μύσει, διαιρουμένων ἑκάστοτε σαφῶς ἐπ' ἀλλήλοις, καὶ ἐγχειρίδια πολλάκις φερόντων, κλινυμένης τε τινος ἀρχῆς ἐκ διαστήματος ἐν ἱεροῖς, ἢ ἐκκλησίαις, ἢ ἀγοραῖς, δημάρχων, ἢ στρατηγῶν, ἢ ὑπάτων, ἢ τῶν ἐς ταῦτα παραγγελλόντων, ἢ τῶν ἄλλων ἐπιφανῶν. ὕβρις τε ἄκοσμος ἐπεῖχεν αἰεὶ δι' ὀλίγου, καὶ νόμων καὶ δίκης αἰσχρὰ καταφρόνησις. Προϊόντος δὲ ἐς μέγα τοῦ κακοῦ, ἐπαναστάσεις ἐπὶ τὴν πολιτείαν φανεραί, καὶ στρατεῖαι μεγάλαι καὶ βίαιοι κατὰ τῆς πατρίδος ἐγίγνοντο, φυγάδων ἀνδρῶν, ἢ καταδίκων, ἢ ἐπὶ ἀρχῆς τινος ἢ στρατοπέδου φιλονεικούντων ἐς ἀλλήλους. δυναστεῖαί τε ἦσαν ἤδη κατὰ πολλά, καὶ στασίαρχοι μοναρχικοί· οἱ μέν, οὐ μεθιέντες ἔτι τὰ πιστευθέντα σφίσιν ὑπὸ τοῦ δήμου στρατόπεδα· οἱ δέ, καὶ κατὰ σφᾶς ἄνευ τοῦ κοινοῦ κατ' ἀλλήλων ξενολογοῦντες. ὁπότεροι δ' αὐτῶν τὴν πόλιν προλάβοιεν· τοῖς ἑτέροις ἦν ὁ ἀγών, λόγῳ μέν,

A. U. 621.

Lin. 31. μίσει *edit. 1. ex Reg. A.* *L. 32.* πολλάκι *Aug. ut ſæpe alibi.* *L. 35.* παραγγελλόντων *edit. 1.* *Ibid.* τῶν ἄλλως ἐπιφ. *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L. 40. aut* περὶ ἀρχῆς *videtur legendum, aut ante* ἐπὶ ἀρχῆς *cum Muſgr. inſerendus artic.* τῶν.

propalam ſubinde diſſidente populo, vagantibuſque ſicariis, atque idemtidem magiſtratu aliquo, ſive tribuno plebis, ſive prætore, ſive conſule, ſive horum munerum candidato, aut alio ex nobilitate viro, in templo aliquo, in comitio, in foro denique, cadente. Ac raro multum interceſſit temporis, quin tumultuoſarum injuriarum & turpis contemtus juris legumque exempla exſtiterint. Tandem ingraveſcente magis magiſque malo, conjurationes factæ ſunt in rempublicam manifeſtæ, & expeditiones validæ violentæque adverſus patriam ſuſceptæ, nunc ab exulibus damnatiſve, nunc ab his qui de civili aliquo magiſtratu aut de imperio militari inter ſe contendebant. Jamque paſſim exoriebantur factionum principes, quorum quiſque dominatum ſibi ac regium pæne arripiebat imperium; partim retinentes exercitus a populo fidei ipſorum creditos; partim abſque conſenſu publico in perniciem adverſariorum novas copias undecumque ſua auctoritate comparantes. Quodſi duarum factionum alteri contigiſſet urbem remque publi-

A. U. ἐπὶ τοὺς ἀντιστασιώτας, ἔργῳ δὲ, ἐπὶ τὴν πατρίδα.
ἐσέβαλλον γὰρ ὡς ἐς πολεμίαν, καὶ σφαγαὶ τῶν ἐν ποσὶν ἐγίγνοντο νηλεεῖς, καὶ ἄλλων ἐπὶ θανάτῳ προγραφαὶ καὶ φυγαὶ καὶ δημεύσεις, ἐνίων δὲ καὶ βάσανοι πάμπαν ἐπαχθεῖς.

672. III. Ἔργον τε οὐδὲν ἀηδὲς ἀπῆν· μέχρι τῶνδε τῶν στασιάρχων εἷς, ἔτει πεντηκοστῷ μάλιστα ἀπὸ Γράκχου, Κορνήλιος Σύλλας, κακῷ τὸ κακὸν ἰώμενος, μόναρχον αὑτὸν ἀπέφηνεν ἐπὶ πλεῖστον· οὓς δικτάτωρας ἐκάλουν τε, καὶ ἐπὶ ταῖς φοβερωτάταις χρείαις ἐξαμήνους τιθέμενοι, ἐκ πολλοῦ διελελοίπεσαν. Ὁ δὲ Σύλλας, βίᾳ μὲν καὶ ἀνάγκῃ, λόγῳ δὲ αἱρετὸς, ἐς αἰεὶ δικτάτωρ γενόμε-
675. νος, ὅμως ἐπεί τε ἐκορέσθη τῆς δυναστείας, πρῶτος ἀνδρῶν ὅδε μοι δοκεῖ θαρρῆσαι τυραννικὴν ἀρχὴν ἔχων ἀποθέσθαι· καὶ ἐπειπεῖν, ὅτι καὶ τοῖς μεμφομένοις εὐθύνας

Lin. 48. ἐσέβαλον *edit.* 1. *Aug. quod mutavit H. Steph.* *Ibid.* ὡς, *ante* ἐς, *inſerui ex Aug. Ven.* *L.* 53. στασιαρχῶν *Aug. Reg. B. quod perinde eſt.* *L.* 55. αὐτὸν ἀπεφ. *Edd. invit. MSS.* *Ibid.* ἐπιπλεῖστον *Reg. B.* *L.* 60. ἔχων *in* ἑκὼν *mutatum voluit Muſgrav.*

cam occupare; altera pars, ſpecie quidem & verbis, his ſuis adverſariis, revera autem ipſi patriæ, inferebat bellum. Nam, velut in hoſtilem regionem, impetum in eam faciebant: ſævæque cædes patrabantur civium, aliorum capita proſcribebantur, alii in exilium acti boniſque exuti, nonnulli etiam tormentis graviſſimis excruciati.

3. Ita quum ad ſummam calamitatem nihil defuiſſet; ad extremum *Sylla*, princeps unius ex hiſce factionibus, anno poſt Gracchi cædem ferme quinquageſimo, malum malo pellens, *monarcham* ſeſe ad infinitum tempus renunciavit: qui ſemeſtris alias magiſtratus fuerat, *dictatoris titulo* difficillimis temporibus adhiberi ſolitus, & jam pridem in uſu eſſe deſierat. Sed hunc quidem magiſtratum *Sylla*, quum ad vitæ tempus occupaſſet, (& quidem per vim, cui reſiſtere nemo poterat, quamquam ſuffragiis electus volebat videri) nihilominus, ſatur potentiæ, ſponte deinceps depoſuit: primus, quod ſciam, auſus privata vita mutare tyrannidem. Addidit facto dictum æque memorabile, *paratum ſe eſſe*,

Digitized by Google

ὑφέξει· ἰδιώτης τε, ὁρώντων ἁπάντων, ἐς πολὺ βαδίσαι κατ' ἀγορὰν, καὶ ἐπανελθεῖν ἀπαθὴς οἴκαδε. τοσοῦτον ἦν ἄρα τοῖς ὁρῶσιν ἔτι τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ δέος, ἢ τῆς ἀποθέσεως κατάπληξις, ἢ τῶν εὐθυνῶν τῆς ἐπαγγελίας αἰδὼς, ἢ ἄλλη φιλανθρωπία, καὶ λογισμὸς ἐπὶ συμφέροντι τὴν τυραννίδα γενέσθαι. Ὧδε μὲν ἐπὶ βραχὺ ἔληξαν αἱ στάσεις ἐπὶ Σύλλα· καὶ κακῶν ἀντίδοσις ἦν, ὧν ὁ Σύλλας εἰργάζετο. A. U. 675.

IV. Μετὰ δὲ Σύλλαν αὖθις ὅμοια ἀνερριπίζετο· μέχρι Γάϊος Καῖσαρ, αἱρετὴν ἀρχὴν ἐπὶ πολὺ δυναστεύων ἐν Γαλατίᾳ, τῆς βουλῆς αὐτὸν ἀποθέσθαι κελευούσης· αἰτιώμενος, οὐ τὴν βουλὴν, ἀλλὰ Πομπήϊον, ἐχθρὸν ὄντα οἱ, καὶ στρατοῦ περὶ τὴν Ἰταλίαν ἡγούμενον, ὡς τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐπιβουλεύοντα παραλύειν· προὐτίθει προκλήσεις, ἢ ἄμφω τὰ στρατεύματα ἔχειν, ἐς τῆς ἔχθρας τὴν 705.

Lin. 62. pro ἐς πολὺ *dant* καὶ πολὺ *Edd. invit. MSS. Ibid.* βαδίσας *Regii & Venetus S. Pauli. L. 64.* τοῖς ἰσορῶσιν *Edd. invit. MSS. L. 65.* τῶν εὐθύνων *Edd. Melius Aug. L. 68. Cogitaveram* κακῶν ἔνδοσις, intermiſſio malorum. *Sed nihil temere innovandum. L. 70.* ὅμοια *carent Edd. L. 72.* βουλ. αὐτὴν ἀποθ. *Edd. L. 74.* ὡς, *ad* τῆς ἀρχῆς, *adjeci ex Aug.*

cuivis accuſanti reddere rationem. Ac mox in conſpectu populi, habitu privati civis, in foro diu obambulavit, & illæſus inde domum ſe contulit. Tantus omnibus inſpectantibus ſive terror ſupererat ſummi magiſtratus, quem geſſerat *Sylla;* ſive admiratio inerat abdicationis; ſive pudor exigendi rationem ab offerente ultro: ac multi fortaſſe etiam non male fuerant in eum adfecti, præſertim cum reputarent, ipſam ejus tyrannidem in commodum ceſſiſſe reipublicæ. Atque ita quidem, vivente adhuc Sylla, ceſſarunt paulisper turbæ, ipſo Sylla compenſante calamitates a ſe illatas.

4. At mortuo Sylla, aliæ rurſus ſimiles turbæ mox cooriebantur. Et incidit dein tempus illud, quo *C. Cæſar*, poſt continuatum populi ſuffragiis per complures annos imperium in Gallia, jubente ſenatu ut faſces deponeret; cauſatus, *non ſenatum id velle, ſed Pompeium, inimicum ſuum, qui tunc Italici exercitus imperator eſſet, imperium ſibi conari eripere:* propoſuit conditiones, ut aut ambo retinerent exercitus, quo

Digitized by Google

A. U. ἀφοβίαν, ἢ καὶ Πομπήϊον οὓς ἔχοι μεθέντα ἰδιωτεύειν
ὁμοίως ὑπὸ νόμοις. οὐ πείθων δὲ ἐς οὐδέτερα, ἐκ Γαλατίας ἤλαυνεν ἐπὶ τὸν Πομπήϊον ἐς τὴν πατρίδα. ἐσβαλὼν
706. τε ἐς αὐτὴν, καὶ διώκων ἐκφυγόντα, περὶ Θεσσαλίαν ἐνίκησε μεγάλῃ μάχῃ λαμπρῶς, καὶ ἐδίωκεν ἐς Αἴγυπτον ὑποφεύγοντα. ἀναιρεθέντος δὲ Πομπηΐου πρὸς ἀνδρῶν Αἰγυπτίων, ἐπανῆλθεν ἐς Ῥώμην, ἔστιν ἃ καὶ περὶ Αἴγυπτον ἐργασάμενός τε, καὶ ἐπιμείνας μέχρι καταστήσαιτο αὐτῇ τοὺς βασιλέας. Στασιώτην τε μέγιστον, ᾧ διὰ μεγαλουργίαν πολεμικὴν Μέγας ἐπώνυμον ἦν, οὗτος δὴ μάλιστα πολέμου κράτει σαφῶς καθελὼν, οὐδενὸς αὐτῷ θαῤῥοῦντος εἰς οὐδὲν ἔτι ἀντειπεῖν, δεύτερος ἐπὶ Σύλλᾳ δικτάτωρ ἐς τὸ διηνεκὲς ᾑρέθη· καὶ στάσεις αὖ-
710. θις κατεπαύοντο πᾶσαι. ἔστε καὶ τόνδε Βροῦτος καὶ Κάσσιος, ζήλῳ τε τῆς ἀρχῆς τοῦ μεγέθους, καὶ πόθῳ τῆς πατρίου πολιτείας, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κατέκανον, δημοτικώτατον καὶ ἐμπειρότατον ἀρχῆς γενόμενον. ὅγε

Lin. 77. ἔχοι & ἔχει *Ven.* & *malim equidem poſterius.* *L.* 78. ὁμοίως ὑπονόμιον *Edd.* *L.* 83. ἔστιν ἃ *inſerui ex Aug.* *L.* 84 *ſq.* κατεστήσετο *edit.* 1. κατεστήσατο *edit.* 2. 3. *Utrumque invitis MSS.* *L.* 89. ἐπὶ Σύλλα *Edd.* & *MSS.* *Subſcripſi Jota, quod ſemper negligere ſolet Aug.*

uterque tutus eſſet ab altero, aut *Pompejus* quoque decedens imperio privatus viveret ſub legibus. Neutro autem impetrato, e Gallia duxit contra Pompejum, & patriam: ingreſſuſque Urbem, & illum inde profugum inſecutus, in Theſſalia magno prælio egregie vicit, & Ægyptum uſque perſecutus eſt. Pompejo vero ab Ægyptiis interemto, *Cæſar* ordinatis Ægypti rebus, & confirmatis ibi regibus, Romam reverſus; ſecurus jam, ſublato tanto adverſario, cui ob magnitudinem rerum geſtarum Magno cognomen fuerat; nemine audente contradicere, ſecundus poſt Syllam *Dictator perpetuus* creatus eſt. Ac tum quoque ſeditiones rurſus omnes interquieverunt; donec eum *Brutus* & *Caſſius*, invidentes ejus dignitatis amplitudini, & priſtinæ reipublicæ formæ cupidi, in ipſa curia interfecerunt; virum gratioſiſſimum apud populum, & imperandi peritiſſi-

του δῆμος αὐτὸν μάλιστα πάντων ἐπόθησε· καὶ τοὺς σφαγέας ἐζήτουν περιϊόντες, καὶ τὸ σῶμα ἔθαψαν ἐν ἀγορᾷ μέσῃ, καὶ νεὼν ἐπῳκοδόμησαν τῇ πυρᾷ, καὶ θύουσιν ὡς θεῷ. A. U.

V. Αἱ δὲ στάσεις ἐπὶ τῷδε μάλιστα αὖθις ἐπανελθοῦσαί τε καὶ αὐξηθεῖσαι δυνατώτατα, ἐς μέγα προῆλθον. καὶ φόνοι, καὶ φυγαὶ, καὶ ἐπὶ θανάτῳ προγραφαὶ βουλευτῶν τε καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων, κατὰ πλῆθος ἀθρόως ἑκατέρων, ἐγίγνοντο· τοὺς ἐχθροὺς ἀλλήλοις τῶν στασιωτῶν ἀντιπαρεχόντων, καὶ ἐς τοῦτο ἀμελούντων καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν. Τοσοῦτον ἐκράτει τῆς ἐς τὰ οἰκεῖα εὐνοίας ἡ ἐς τὰ ἀντίπαλα φιλονεικία. Προϊόντες τε, τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν, ὡς ἰδιωτικὸν σφῶν κτῆμα διενείμαντο ἐφ᾽ ἑαυτῶν τρεῖς οἵδε ἄνδρες, Ἀντώνιός τε, καὶ Λέπιδος, καὶ ὅτῳ πρότερον μὲν Ὀκταούϊος ὄνομα ἦν, Καίσαρι δὲ πρὸς γένους ὢν, καὶ θετὸς ἐν διαθήκαις ὑπ᾽ αὐτοῦ γενόμενος, Καῖσαρ ἐκ τοῦδε μετωνομάζετο. ἐπὶ δὲ τῇ διαιρέσει τῇδε, μετὰ βραχὺ συμπεσόντες (ὡς εἰκὸς ἦν) 711.

Lin. 98. quatuor verbis στάσεις ἐπὶ τῷδε μάλιστα *carent Edd.* *L. 7.* ἰδιωτικὸν σφῶν κτῆμα *edit. 1.* ἰδιωτ. (σφῶν) κτῆμα *edit. 2. 3.*

mum. Qui & tam vehementer deſideratus eſt a populo, ut percuſſores ſtatim per omnes Urbis partes quæſiti ſint, & corpus in medio foro ſepultum, & in loco ubi crematus eſt, templum exſtructum, in quo tamquam deo ſacra faciunt.

5. Quo facto maxime redintegratæ ſunt civiles diſcordiæ, & in immenſum auctæ; cædeſque, & exilia, & proſcriptiones cumulate plurimorum, tam ſenatorii quam equeſtris ordinis, inſecutæ; factioſis invicem ſibi ad necem tradentibus inimicos, ita ut in alterius gratiam nec amicis parceretur, nec fratribus: tanto plus valebat pervicax cum æmulis contentio, quam erga ſuos benevolentia. Eo dein ventum eſt, ut Romanum imperium, tamquam alicujus civis fundum, privatim inter ſe partirentur tres hi, *Antonius*, & *Lepidus*, & is qui primum *Octavius*, deinde, ab avunculo in nomen & hæreditatem adoptatus, *Cæſar* dictus eſt. Super qua diviſione quum paulo poſt (ſicuti conſentaneum erat) inter ſe ipſi conſli-

Digitized by Google

A. U. ἐς ἀλλήλους, ὁ Καῖσαρ, αὐτῶν συνέσει τε καὶ ἐμπειρίᾳ
718. προύχων, Λέπιδον μὲν πρότερον αὐτῶν, ἣν ἐκεκλήρωτο
723. Λιβύην, ἐπὶ δὲ τῷ Λεπίδῳ καὶ Ἀντώνιον, πολέμῳ περὶ Ἄκτιον, ἀφείλετο τὴν ἀπὸ Συρίας ἐπὶ κόλπον τὸν Ἰόνιον ἀρχήν. Ἐπί τε τούτοις, μεγίστοις δὴ φανεῖσι, καὶ ἐς ἔκπληξιν ἅπαντας ἐμβαλοῦσιν, εἷλε καὶ Αἴγυπτον ἐπιπλεύσας· ἣ χρονιωτάτη τε ἦν ἐς τότε καὶ δυνατωτάτη μετ' Ἀλέξανδρον ἀρχὴ, καὶ μόνη Ῥωμαίοις ἔλειπεν ἐς τὰ
727. νῦν ὄντα. ὥστε Σεβαστὸς εὐθὺς ἐπὶ τοῖς ἔργοις, ἔτι περιὼν, ὅδε πρῶτος ὀφθῆναί τε Ῥωμαίοις, καὶ κληθῆναι πρὸς αὐτῶν· αὐτός τε ἑαυτὸν, ὥσπερ Γάϊος, καὶ ἐς τὸ δυνατώτερον ἔτι Γαΐου, ἄρχοντα ἀποφῆναι τῇ τε πατρίδι, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὴν ἔθνεσιν ἅπασιν· οὐδὲν αἱρέσεως, ἢ χειροτονίας, ἢ προσποιήματος, ἔτι δεηθείς. Χρονίου δ' αὐτῷ καὶ ἐγκρατοῦς τῆς ἀρχῆς γενομένης, ἐπιτυχὴς ἐς πάντα
767. καὶ φοβερὸς ὢν, γένος ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ διαδοχὴν τὴν ἐπικρατοῦσαν ὁμοίως ἐπ' ἐκείνῳ κατέλιπεν.

Lin. 14. πρότερον αὐτὸν *Edd.* *L.* 20. ἔλιπεν *edit.* 1. *Ibid. ſq.* ἐς τανῦν ὄντα *Aug.* *L.* 26. χρον. δ' αὐτοῦ *Aug.*

ctarentur; *Cæſar*, ceteris prudentior ac peritior, exuto prius Lepido Africa, quam ſortitus fuerat, Antonium quoque, prælio ſuperatum apud Actium, provinciis, quæ a Syria Adriaticum uſque ſinum patent, expulit. Quo præclariſſimo rerum ſucceſſu quum admirationem omnium commoviſſet; Ægyptum quoque claſſe petiit, & in Romani populi redegit poteſtatem: quod quidem regnum, omnibus, quotquot Alexandri ſucceſſores tenuerant, diuturnius opulentiuſque, ſolum tunc deerat ad hodiernum Romani imperii ſtatum. Quibus factis, vivus videnſque conſecratus a populo Romano, quod nulli ante hunc contigit, & AUGUSTUS eſt adpellatus. Jamque non ſimilem modo, ſed majorem etiam, quam Cajus pater, *poteſtatem ſibi uſurpavit in patriam genteſque omnes ſubditas;* non amplius, ne in ſpeciem quidem, indigens populi ſuffragiis. Denique, confirmata longo tempore potentia, fortunatus per omnia reverenduſque, ſtirpem ſucceſſorum, qui poſt eum ſimili tenore imperium obtinuerunt, reliquit.

Digitized by Google

VI. Ὧδε μὲν ἐκ στάσεων ποικίλων ἡ πολιτεία Ῥωμαίοις ἐς ὁμόνοιαν καὶ μοναρχίαν περιέστη. Ταῦτα δ', ὅπως ἐγένετο, συνέγραψα καὶ συνήγαγον· ἀξιοθαύμαστα ὄντα τοῖς ἐθέλουσιν ἰδεῖν φιλοτιμίαν ἀνδρῶν ἄμετρον, καὶ φιλαρχίαν δεινὴν, καρτερίαν τε ἄτρυτον, καὶ κακῶν ἰδέας μυρίων. μάλιστα δ', ὅτι μοι τῆς Αἰγυπτίας συγγραφῆς τάδε προηγούμενα, καὶ τελευτήσαντα εἰς ἐκείνην, ἀναγκαῖον ἦν προαναγράψασθαι. ὧδε γὰρ Αἴγυπτος ἐλήφθη, διὰ τήνδε τὴν στάσιν, Ἀντωνίῳ Κλεοπάτρας συμμαχούσης. Διῄρηται δ' αὐτῶν, διὰ τὸ πλῆθος, ἐνθάδε μὲν ὅσα ἐπὶ Κορνήλιον Σύλλαν ἀπὸ Σεμπρωνίου Γράκχου· ἑξῆς δ', ὅσα μέχρι Γαΐου Καίσαρος τῆς τελευτῆς. αἱ δὲ λοιπαὶ τῶν Ἐμφυλίων βίβλοι δεικνύουσιν ὅσα οἱ Τρεῖς ἐς ἀλλήλους τε καὶ Ῥωμαίους ἔδρασαν. μέχρι τὸ τελευταῖον δὴ τῶν στάσεων καὶ μέγιστον ἔργον, τὸ περὶ Ἄκτιον Καί-

Lin. 34. ἄτρυγον *edit.* 1. *L.* 36. τελευτήσοντα *Aug.*

6. Sic tandem, *poſt* multifarias *contentiones* ſeditionesque, *concordia in Imperio Romano ſecuta* eſt; totius *imperii ſumma ad Unius arbitrium delata.* Quæ qua ratione geſta ſint, his libris expoſui atque complexus ſum. Et eſt ſane argumentum ſtudio dignum eorum, quos juvat, immenſam hominum ambitionem, dominandi vehementiſſimam cupiditatem, patientiamque nullo labore fatigandam, denique infinitas calamitatum formas, pernoſcere. Quæ mihi etiam, quoniam velut introitus ſunt ad rerum in Ægypto geſtarum Hiſtoriam, quum hæ res ex illis aptæ ſint, & ex eorumdem occaſione ſuſceptæ, ante haſce potiſſimum fuerunt perſcribenda. Sic enim Ægyptus ſubacta eſt, per harum contentionum occaſionem, dum Cleopatra partes fovit Antonii. Propter rerum autem multitudinem in *plures Libros* digeſſi narrationem: quorum *primus* quidquid *a Sempronii Gracchi temporibus* uſque *ad Cornelium Syllam* geſta ſunt, complectitur: *alter*, quæ ſecuta ſunt *uſque ad C. Cæſaris obitum. Reliqui bellorum Civilium Libri* continent *Triumvirorum inter ſe & cum populo Romano certamina.* Denique extrema illa, quæ civilibus bellis accidit, clariſſimaque pugna, quam *circa Acti-*

σαρι πρὸς Ἀντώνιον ὁμοῦ καὶ Κλεοπάτραν γενόμενον, ἀρχὴ καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς συγγραφῆς ἔσται.

VII. ΡΩΜΑΙΟΙ τὴν Ἰταλίαν πολέμῳ κατὰ μέρη χειρούμενοι, γῆς μέρος ἐλάμβανον, καὶ πόλεις ἐνῴκιζον, ἢ ἐς τὰς πρότερον οὔσας κληρούχους ἀπὸ σφῶν κατέλεγον· καὶ τάδε μὲν ἀντὶ φρουρίων ἐπενόουν. τῆς δὲ γῆς τῆς δορικτήτου σφίσιν ἑκάστοτε γιγνομένης, τὴν μὲν ἐξειργασμένην αὐτίκα τοῖς οἰκιζομένοις ἐπιδιῄρουν, ἢ ἐπίπρασκον, ἢ ἐξεμίσθουν· τὴν δ᾽ ἀργὸν ἐκ τοῦ πολέμου τότε οὖσαν, ἣ δὴ καὶ μάλιστα ἐπλήθυεν, οὐκ ἄγοντές πω σχολὴν διαλαχεῖν, ἐπεκήρυττον ἐν τοσῷδε τοῖς ἐθέλουσιν ἐκπονεῖν, ἐπὶ τέλει τῶν ἐτησίων καρπῶν, δεκάτῃ μὲν τῶν σπειρομένων, πέμπτῃ δὲ τῶν φυτευομένων. ὥριστο δὲ καὶ τοῖς προβατεύουσι τέλη μειζόνων τε καὶ ἐλαττόνων ζώων. Καὶ τάδε ἔπραττον ἐς πολυανδρίαν τοῦ Ἰταλικοῦ γένους, φερεπονωτάτου σφίσιν ὀφθέντος, ἵνα συμμάχους οἰκείους

Lin. 50 *ſq.* δορυκλήτου *Edd. Prætuli Aug. ut alibi.* *L.* 54. ἀγαγόντες πω *Edd. ex Reg. A.*

um adverſus Antonium Cleopatramque Octavius Cæſar pugnavit, *exordium* mihi ſimul erit *Hiſtoriæ Rerum Ægyptiacarum.*

7. ROMANI olim prout quemque Italiæ populum armis ſibi ſubjecerunt, parte agri eum mulctabant, & oppida in illo condebant, aut in jam ante condita oppida novos colonos ſui generis adſcribebant: quibus coloniis loco præſidiorum utebantur. *Agri* autem *bello parti* ſemper eam *portionem*, quæ culta eſſet, *novis colonis* ſtatim vel gratis *dividebant*, vel pretio vendebant, vel elocabant. Quod vero *incultum* eo tempore ex bello erat, cujus nimirum generis inprimis magna ſemper pars fuit, illud, quia jam nondum volebant ſub ſortem mittere, *edicebant* interim *ut colerent quibuſcumque libuiſſet*, excepta ſibi vectigalis nomine frugum parte decima, ex arbuſtorum vero proventu parte quinta. Præterea his quoque, qui greges alerent, vectigal indictum erat, tam minoris quam majoris pecoris. Ita *frequentiæ generis Italici*, quod laboris patientiſſimum eſt habitum, *volebant proſpicere*; ut auxiliorum domeſticorum copia ſemper ipſis præſto eſſet.

Digitized by Google

ἕχοιεν. Ες δὲ τοὐναντίον αὐτοῖς περιήει. Οἱ γὰρ πλούσιοι, τῆσδε τῆς ἀνεμήτου γῆς τὴν πολλὴν καταλαβόντες, καὶ χρόνῳ θαῤῥοῦντες, οὔ τινα σφᾶς ἔτι ἀφαιρήσεσθαι, τά τε ἀγχοῦ σφίσιν, ὅσα τε ἦν ἄλλα βραχέα πενήτων, τὰ μὲν ὠνούμενοι πειθοῖ, τὰ δὲ βίᾳ λαμβάνοντες, πεδία μακρὰ ἀντὶ χωρίων ἐγεώργουν· ὠνητοῖς ἐς αὐτὰ γεωργοῖς καὶ ποιμέσι χρώμενοι, τοῦ μὴ τοὺς ἐλευθέρους ἐς τὰς στρατείας ἀπὸ τῆς γεωργίας περισπᾷν· Φερούσης ἅμα καὶ τῆσδε τῆς κτήσεως αὐτοῖς πολὺ κέρδος ἐκ πολυπαιδίας θεραπόντων, ἀκινδύνως αὐξομένων διὰ τὰς ἀστρατείας. Απὸ δὲ τούτων οἱ μὲν δυνατοὶ πάμπαν ἐπλούτουν, καὶ τὸ τῶν θεραπόντων γένος ἀνὰ τὴν χώραν ἐπλήθυε. Τοὺς δ' Ιταλιώτας ὀλιγότης καὶ δυσανδρία κατελάμβανε, τρυχομένους πενίᾳ τε καὶ ἐσφοραῖς καὶ στρατείαις. εἰ δὲ καὶ σχολάσειαν ἀπὸ τούτων, ἐπὶ ἀργίας διετίθεντο, τῆς γῆς ὑπὸ τῶν πλουσίων ἐχομένης, καὶ γεωργοῖς χρωμένων θεράπουσιν ἀντὶ ἐλευθέρων.

Lin. 63. ἀφαιρεθήσεσθαι *Edd.* *L.* 68. ἐς τὰς στρατιάς *Edd. ex Reg. A.* *L.* 69. κτήσεως κέρδος αὐτοῖς *Edd. ex Reg. A.* & *carent* πολύ. *L.* 70 *ſq.* ἀστρατίας *Aug.*

Sed *res in contrarium*, quam putarant, eis *cecidit*. Nam divites, agri illius non diſpertiti majori parte occupata, lapſu temporis confiſi neminem ſibi eam erepturum, vicinis prædiis, & aliis minoribus pauperum portionibus, partim pretio coëmtis, partim vi occupatis, non jam rura, ſed ampla latifundia, colebant. Ad colendos autem agros paſcendaque pecora coemtis utebantur ſervitiis; ne, ingenui ſi eſſent, militiæ cauſa avocarentur ab opere. Atque hæc ipſa quoque poſſeſſio multum eis lucri adferebat, creſcente, ob numeroſam prolem & immunitatem a militia, ſervorum multitudine. Quo factum eſt, ut potentiores ſupra modum diteſcerent, & agri complerentur ſervitiis. Itali contra paucitate ſui generis laborabant; ſimulque gravabantur paupertate, exactionibus, crebraque militia. Quod ſi quando dabatur harum difficultatum intermiſſio, otio corrumpebantur; quod nec propriam terram haberent, quippe quæ a divitibus poſſidebatur, & in aliena nullus locus eſſet ipſorum operæ in tanta ſervorum copia.

Digitized by Google

A. U. VIII. Ἐφ' οἷς ὁ δῆμος ἐδυσφόρει μὲν, ὡς οὔτε συμμάχων ἐξ Ἰταλίας ἔτι εὐπορήσων, οὔτε τῆς ἡγεμονίας οἱ γενησομένης ἀκινδύνου, διὰ πλῆθος τοσόνδε θεραπόντων. Διόρθωσιν δ' οὐκ ἐπινοοῦντες, ὡς οὐδὲ ῥᾴδιον ὂν, οὐδὲ πάντη δίκαιον, ἄνδρας τοσούσδε ἐκ τοσοῦδε χρόνου κτῆσιν τοσήνδε ἀφελέσθαι φυτῶν τε ἰδίων καὶ οἰκοδομημάτων καὶ κατασκευῆς· μόλις ποτὲ, τῶν δημάρχων
390. εἰσηγουμένων, ἔκριναν, Μηδένα ἔχειν τῆσδε τῆς γῆς πλέθρα πεντακοσίων πλείονα, μηδὲ προβατεύειν ἑκατὸν πλείω τὰ μείζονα, καὶ πεντακοσίων τὰ ἐλάσσονα. καὶ ἐς ταῦτα δ' αὐτοῖς ἀριθμὸν ἐλευθέρων ἔχειν ἐπέταξαν, οἳ τὰ γιγνόμενα φυλάξειν τε καὶ μηνύσειν ἔμελλον. Οἱ μὲν δὴ τάδε νόμῳ περιλαβόντες, ἐπώμοσαν ἐπὶ τῷ νόμῳ, καὶ ζημίαν ὥρισαν· ἡγούμενοι, τὴν λοιπὴν γῆν αὐτίκα τοῖς πένησι κατ' ὀλίγον διαπεπράσεσθαι. Φροντὶς δ' οὐδεμία ἦν οὔτε τῶν νόμων οὔτε τῶν ὅρκων· ἀλλ' οἵ τινες

Lin. 80. τοσῶνδε *Edd. ex Reg. A.* *L.* 85. τῆσδε, *ante* τῆς γῆς, *carent Edd. Sed dedit Aug. Ven.* *L.* 91 *ſq.* ὥρισαν, ἡγούμενοι τὴν λοιπὴν γῆν· αὐτίκα γὰρ πένησι *&c. Edd.*

8. Quamobrem anxius erat populus, quum & vererentur, ne Italicorum auxiliorum copia deficeret, & ne imperium ipſum haud ſatis in tuto eſſet, propter ſervorum nimiam frequentiam. Sed huic incommodo quum nullum invenirent remedium, quoniam neque facile factu, nec æquum omnino, videbatur, tot viros dejici de tam diuturna poſſeſſione tot prædiorum, quæ ipſi conſeviſſent & ædificiis omnibuſque commoditatibus inſtruxiſſent; ægre aliquando, tribunis plebis rogantibus, *Lex perlata* eſt, *ne quis plus quingentis jugeribus ex illis agris poſſideret; neve paſceret plus centum capitibus majoris, pluſve quingentis minoris pecoris.* Decretum præterea eſt, ut ad curanda opera ruſtica certum numerum liberorum hominum aleret quiſque, qui ea, quæ agerentur, inſpicerent, dominoque renunciarent. Ea lex jurejurando ſacrata eſt, mulctaque decreta in eos qui contra feciſſent. Jamque arbitrabantur, mox quidquid agrorum ultra præſcriptum modum ſupereſſet, æquo pretio diſtributum iri in pauperes. Sed neque jusjurandum, nec lex, valuit: & ſi qui videbantur his permoti,

Digitized by Google

καὶ ἐδόκουν φροντίσαι, τὴν γῆν ἐς τοὺς οἰκείους ἐπὶ ὑποκρίσει διένεμον· οἱ δὲ πολλοὶ τέλεον κατεφρόνουν.

A. U. 621.

IX. Μέχρι Τιβέριος Σεμπρώνιος Γράκχος, ἀνὴρ ἐπιφανὴς, καὶ λαμπρὸς ἐς φιλοτιμίαν, εἰπεῖν τε δυνατώτατος, καὶ ἐκ τῶνδε ὁμοῦ πάντων γνωριμώτατος ἅπασι, δημαρχῶν, ἐσεμνολόγησε περὶ τοῦ Ἰταλικοῦ γένους, ὡς εὐπολεμωτάτου τε καὶ συγγενοῦς, φθειρομένου δὲ κατ' ὀλίγον ἐς ἀπορίαν καὶ ὀλιγανδρίαν, καὶ οὐδὲ ἐλπίδα ἔχοντος ἐς διόρθωσιν. ἐπὶ δὲ τῷ δουλικῷ δυσχεράνας, ὡς ἀστρατεύτῳ, καὶ οὔποτε ἐς δεσπότας πιστῷ, τὸ ἔναγχος ἐπήνεγκεν ἐν Σικελίᾳ δεσποτῶν πάθος ὑπὸ θεραπόντων γενόμενον, ηὐξημένων κἀκείνων ἀπὸ γεωργίας· καὶ τὸν ἐπ' αὐτοὺς Ῥωμαίων πόλεμον, οὐ ῥᾴδιον, οὐδὲ βραχὺν, ἀλλ' ἔς τε μῆκος χρόνου, καὶ τροπὰς κινδύνων ποικίλας ἐκτραπέντα. Ταῦτα δὲ εἰπὼν, ἀνεκαίνιζε τὸν νόμον· Μηδένα τῶν πεντακοσίων πλέθρων πλέον ἔχειν.

Lin. 1. φθειρομ. δὲ *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 2. ἐς ἀπονίαν καὶ ὀλιγ. *Aug.* *L.* 4 *ſq.* ἔναγχος *edit.* 2. 3. *L.* 7. ἐπ' αὐτοῖς *Aug. bene.* *L.* 9. ἐστραπέντα *Aug.*

hi in ſpeciem modo agros propinquis ſuis cedebant; alii propalam legem contemnebant.

9. Ad extremum TIB. SEMPRONIUS GRACCHUS, vir nobilis, & gloriæ mirifice cupidus, eloquentia inprimis pollens, hiſque de cauſis jam notus omnibus, poſtquam tribunatum eſt adeptus, graviter diſſeruit de Italici nominis hominibus: quod bellicoſiſſima gens, & conſanguinea populi Romani, paulatim ad paucitatem egeſtatemque redigeretur, & nulla ſpe reliqua ad interitum tenderet. Hinc invectus in ſervorum multitudinem, ut inutilem militiæ, nec umquam fidam dominis, recens tunc exemplum memoravit Siciliæ, per mancipiorum motum contra proprios heros inſurgentium adflictæ, in qua ſimiliter per occaſionem agriculturæ plus ſatis auctus fuerat ſervorum numerus: bellumque commemoravit a Romanis adverſus eoſdem geſtum, neque facile, neque breve; ſed in longum tempus protractum, & multiplicibus periculis cladibuſque funeſtum. Quibus dictis, *Legem agrariam inſtauravit* GRACCHUS: *Ne quis plus quingentis jugeribus*, ſicuti olim cautum fue-

Digitized by Google

A. U. 621. λονεικία δὲ ἑκατέροις προσέστιστο ἐπὶ τῇ χρείᾳ, καὶ ἐς τὴν κυρίαν ἡμέραν παρασκευὴ κατ' ἀλλήλων.

XI. Γράκχῳ δ' ὁ μὲν νοῦς τοῦ βουλεύματος ἦν οὐκ ἐς εὐπορίαν, ἀλλ' ἐς εὐανδρίαν. τοῦ δὲ ἔργου τῇ ὠφελείᾳ μάλιστα αἰωρούμενος, ὡς οὔ τι μεῖζον οὐδὲ λαμπρότερον δυναμένης ποτὲ παθεῖν τῆς Ιταλίας, τοῦ περὶ αὐτὸ δυσχεροῦς οὐδ' ἐνεθυμεῖτο. Ενστάσης δὲ τῆς χειροτονίας, πολλὰ μὲν ἄλλα προεῖπεν ἐπαγωγὰ καὶ μακρά. διηρώτα δ' ἐπ' ἐκείνοις· Εἰ δίκαιον, τὰ κοινὰ κοινῇ διανέμεσθαι, καὶ εἰ γνησιώτερος αἰεὶ θεράποντος ὁ πολίτης, καὶ χρησιμώτερος ὁ στρατιώτης ἀπολέμου, καὶ τοῖς δημοσίοις εὐνούστερος ὁ κοινωνός; οὐκ ἐς πολὺ δὲ τὴν σύγκρισιν, ὡς ἄδοξον, ἐπενεγκὼν, αὖθις ἐπῄει τὰς τῆς πατρίδος ἐλπίδας καὶ φόβους, διεξιών· Ὅτι, πλείστης γῆς ἐκ πολέμου βίᾳ κατέχοντες, καὶ τὴν λοιπὴν τῆς οἰκουμένης χώραν ἐν ἐλπίδι

Lin. 44. μὲν ante νοῦς adj. ex Aug. Ven. L. 45. τοῦδε ἔργου Edd. & diſtinctionem poſt εὐανδρίαν omittunt 2. 3. L. 46. καὶ ὡς οὔ τι Edd. L. 48. οὐδὲ ἐνεχυμεῖτο edit. 1. (ſic) cum Regiis. οὐδὲν ἐνεθυμεῖτο Aug. Ven. L. 56. τῆς οἰκουμ. χώρας Aug. Reg. B.

tis rationem, æmulatione etiam & ambitioſa contentione pro ſua quiſque factione incitabantur; & nullas non machinationes alteri adverſus alteros in comitiorum diem præparabant.

11. Ceterum *Gracchus* non tam hoc ſpectabat, ut divitiis virorum, quam ut frequentiæ, provideretur. Et ipſa *conſilii utilitate* maxime *elatus*; quod nullum umquam neque majus commodum, neque amplius, accidere civitati poſſe exiſtimaret, *de difficultate rei ne cogitaverat quidem.* Ubi vero ventum eſt ad comitia, quum diu multa ſuadendæ legis cauſa eſſet præfatus; rogabat tandem: *æquumne cenſerent, quæ populi ſint, ea populo dividi?* & utrum *civis ſervo ſit potior?* utrum *miles utilior ſit patriæ, quam homo militiæ inhabilis?* utrum *reipublicæ amantior alienus, an particeps?* Neque vero diu collationi huic immoratus, ut ignominioſæ; convertit orationem ad expendendum ſpes civitatis metuſque: „ Bello quæſiſſe Romanos terrarum plurimum: & ſperare, ſe occupaturos reliquas quoque terras, qua late habitetur orbis. Nunc vero

ἐν ἐλπίδι ἔχοντες, κινδυνεύουσιν ἐν τῷδε περὶ ἁπάντων, A.-U. ἢ κτήσασθαι καὶ τὰ λοιπὰ δι' εὐανδρίαν, ἢ καὶ τάδε δι' 621. ἀσθένειαν καὶ φθόνον ὑπ' ἐχθρῶν ἀφαιρεθῆναι. ὧν τοῦ μὲν τὴν δόξαν καὶ εὐπορίαν, τοῦ δὲ τὸν κίνδυνον καὶ φόβον ὑπερεπαίρων, ἐκέλευε τοὺς πλουσίους, ἐνθυμουμένους ταῦτα, ἐπιδόσιμον, εἰ δέοι, παρὰ σφῶν αὐτῶν τήνδε τὴν γῆν εἰς τὰς μελλούσας ἐλπίδας τοῖς παιδοτροφοῦσι χαρίσασθαι· καὶ μὴ, ἐν ᾧ περὶ μικρῶν διαφέρονται, τῶν πλεόνων ὑπεριδεῖν· μισθὸν ἅμα τῆς πεπονημένης ἐξεργασίας αὐτάρκη φερομένους, τὴν ἐξαίρετον ἄνευ τιμῆς κτῆσιν ἐς αἰεὶ βέβαιον ἑκάστῳ πεντακοσίων πλέθρων, καὶ παισὶν, οἷς εἰσὶ παῖδες, ἑκάστῳ καὶ τούτων τὰ ἡμίσεα. Τοιαῦτα πολλὰ ὁ Γράκχος εἰπὼν, τούς τε πένητας, καὶ ὅσοι ἄλλοι λογισμῷ μᾶλλον ἢ πόθῳ κτήσεως ἐχρῶντο, ἐρεθίσας, ἐκέλευε τῷ γραμματεῖ τὸν νόμον ἀναγνῶναι.

XII. Μάρκος δ' Ὀκταούϊος, δήμαρχος ἕτερος, ὑπὸ τῶν

Lin. 60. δόξ. καὶ ἀπορίαν Reg. B. L. 65. πεπονημένοις Aug. Ibid. ſq. ἐργασίας Edd. Prætuli Aug. Ven. L. 69. τοὺς πένητας Edd. & carent conjunct. τε, quam dederunt Aug. Ven.

vero rem in ſummo verti diſcrimine, paraturi-ne ſint reliqua, per virorum fortium frequentiam; an amiſſuri etiam ſua, per infirmitatem virium & inimicorum invidiam." Deinde, hinc gloriam & amplas fortunas, inde periculum & metum exaggerando, hortabatur divites: „ ipſi hæcce conſiderarent, & , in ſpem tantorum commodorum, gratuito potius, ſi opus eſſet, & ſua ſponte, hominibus qui liberos alerent in uſum reipublicæ, poſſeſſione cederent iſtorum agrorum: neque de rebus exiguis contendendo, majora negligerent; præſertim, quum laboris in culturam impenſi pretium haud ſpernendum accepturi ſint, exemtam quingentorum jugerum ſine pretio poſſeſſionem, firmam cuique in perpetuum futuram, & , qui filios haberent in poteſtate, inſuper aliorum in ſingulos filios ducentorum & quinquaginta jugerum." In hanc ſententiam prolixe locutus *Gracchus*; incenſis animis pauperum, & quotquot alii ratione magis, quam cupiditate, ducebantur; juſſit ſcribam legem recitare.

12. Ibi vero *M. Octavius*,

A. U. 621. κτηματικῶν διακωλύειν παρεσκευασμένος (καὶ ὧν αἰεὶ παρὰ Ῥωμαίοις ὁ κωλύων δυνατώτερος) ἐκέλευε τὸν γραμματέα σιγᾶν. Καὶ τότε μὲν αὐτῷ πολλὰ μεμψάμενος ὁ Γράκχος, ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἀγορὰν ἀνέθετο. Φυλακήν τε παραστησάμενος ἱκανὴν, ὡς καὶ ἄκοντα βιασόμενος Ὀκταουΐον, ἐκέλευε σὺν ἀπειλῇ τῷ γραμματεῖ τὸν νόμον ἐς τὸ πλῆθος ἀναγινώσκειν. καὶ ἀνεγίνωσκε· καὶ Ὀκταουΐου κωλύοντος ἐσιώπα. λοιδοριῶν δὲ τοῖς δημάρχοις ἐς ἀλλήλους γενομένων, καὶ τοῦ δήμου θορυβοῦντος ἱκανῶς, οἱ δυνατοὶ τοὺς δημάρχους ἠξίουν ἐπιτρέψαι τῇ βουλῇ περὶ ὧν διαφέρονται. καὶ ὁ Γράκχος, ἁρπάσας τὸ λεχθὲν, ὡς δὴ πᾶσι τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἀρέσοντος τοῦ νόμου, διέτρεχεν ἐς τὸ βουλευτήριον. ἐκεῖ δ', ὡς ἐν ὀλίγοις, ὑβριζόμενος ὑπὸ τῶν πλουσίων, αὖθις ἐκδραμὼν ἐς τὴν ἀγορὰν, ἔφη, διαψήφισιν προθήσειν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἀγορὰν περί τε τοῦ νόμου καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Ὀκταουΐου, εἰ χρὴ δήμαρχον ἀντιπράττοντα τῷ δήμῳ τὴν ἀρχὴν ἐπέχειν. καὶ ἔπραξεν

Lin. 73 ſq. καὶ ὧν παρὰ Ῥωμ. ἀεὶ ὁ κωλύειν δυνατ. Edd. Rectius Aug.
L. 8[illegible]. καὶ τοῦ νόμου θορυβοῦντος Edd. Cand.

Gracchi in tribunatu *collega*, ad intercedendum a locupletibus ſubornatus, pro poteſtate, qua ſemper apud Romanos, qui VETAT, pollet, indixit ſcribæ ſilentium. *Gracchus*, multum de eo conqueſtus, comitia in ſequentem diem diſtulit. Jamque adpoſito idoneo præſidio, ut invitum etiam in ſuam ſententiam traduceret Octavium; minis adegit ſcribam, ut legem pro concione recitaret. Et recitavit: intercedente autem iterum *Octavio*, conticuit. Tum exorto inter collegas jurgio, multumque tumultuante populo, proceres egerunt precibus cum tribunis, ut ſenatus arbitrio eam controverſiam permitterent. Qua occaſione arrepta, *Gracchus*, ſperans nulli in remp. bene animato non placituram legem, adcurrit in curiam. Sed ibi quum ſtipatione plebis eſſet deſtitutus, petitus conviciis a divitibus, recurrit in forum; polliceturque, craſtinis comitiis ſe collecturum ſuffragia cum de agraria lege, tum de magiſtratu Octavii, *an tribunus*, *qui obſtaret populi commodis*, *in magiſtratu poſſit permanere*.

Digitized by Google

οὕτως. Ἐπεί τε γὰρ Ὀκταούϊος, οὐδὲν καταπλαγεὶς, αὖθις ἐνίσ͵τατο, ὅδε προτέραν τὴν περὶ αὐτοῦ ψῆφον ἀνεδίδου. καὶ τῆς πρώτης φυλῆς καταψηφισαμένης τὴν ἀρχὴν τὸν Ὀκταούϊον ἀποθέσθαι, ἐπιστραφεὶς πρὸς αὐτὸν ὁ Γράκχος, ἐδεῖτο μεταθέσθαι. οὐ πειθομένου δὲ, τὰς ἄλλας ψήφους ἐπῆγε. οὐσῶν δὲ τότε φυλῶν πέντε καὶ τριάκοντα, καὶ συνδραμουσῶν ἐς τὸ αὐτὸ σὺν ὀργῇ τῶν προτέρων ἑπτακαίδεκα· ἡ μὲν ὀκτωκαιδεκάτη τὸ κῦρος ἔμελλεν ἐπιθήσειν. ὁ δὲ Γράκχος αὖθις, ἐν ὄψει τοῦ δήμου, τότε μάλιστα κινδυνεύοντι τῷ Ὀκταουΐῳ λιπαρῶς ἐνέκειτο, μὴ ἔργον ὁσιώτατον καὶ χρησιμώτατον Ἰταλίᾳ πάσῃ συγχέαι, μηδὲ σπουδὴν τοῦ δήμου τοσήνδε ἀνατρέψαι, ᾧ τι καὶ παρενδοῦναι προθυμουμένῳ δήμαρχον ὄντα ἥρμοζε· καὶ μὴ αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρουμένην περιϊδεῖν ἐπὶ καταγνώσει. Καὶ τάδε λέγων, καὶ θεοὺς μαρτυρόμενος, ἄκων ἄνδρα σύναρχον ἀτιμοῦν, ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἐπῆγε A. U. 621.

Lin. 91. ὁ δὲ πρότ. Edd. Correxi ex Aug. L. 94. πειθόμενος Edd. ex Reg. A. πειθομένους Aug. Reg. B. Verum dedit Ven. L. 9 . φυλακῶν πέντε mendoſe Aug. Ven. L. 97. τὸ, ante κῦρος, caret Aug. L. 3 an προθυμούμενον? L. 4. αὐτοῦ τὴν ἀρχ. edit. 2. ἑαυτοῦ edit. 3. invit. MSS. L. 5. καὶ τοιάδε λέγων Edd. Prætuli Aug.

Atque ita fecit. Ubi enim *Octavius*, nihil territus, rurſus intercesſit; ille de hoc ipſo prius dedit populo calculos. Quumque prima tribus contra Octavium ſuffragia tuliſſet; converſus ad eum *Gracchus* orabat, ut ab incepto deſiſteret. Quo perſiſtente in propoſito, ceterarum colligebat ſuffragia. Erant tunc *Tribus* XXXV. Quarum quum jam ſeptemdecim priores irritatis animis in eamdem ſententiam tuliſſent ſuffragia; ſi his acceſſiſſet decima octava, ratam legem effeciſſet. Rurſum igitur *Gracchus* coram populo collegam, periculo tunc maxime proximum, obſecrat obteſtaturque, ne rem ad pietatem erga cives inprimis pertinentem, & Italis univerſis utiliſſimam, interturbare pergat; neve tanto plebis ſtudio, cui favere potius pro tribuni officio deberet, obſiſtat; denique ne ſibi abrogari populi ſuffragiis magiſtratum parvi pendat. His dictis, deos teſtatus eſt, invitum ſe contra collegæ honorem agere; &, quum nil eum flecteret, ad colligenda ſuffragia revertit.

Digitized by Google

A. U. 621. τὴν ψῆφον. καὶ ὁ μὲν Ὀκταούϊος, αὐτίκα ἰδιώτης γενόμενος, διαλαθὼν ἀπεδίδρασκε.

XIII. Κόϊντος δὲ Μούμμιος ἀντ' αὐτοῦ δήμαρχος ᾑρεῖτο, καὶ ὁ νόμος ὁ περὶ τῆς γῆς ἐκυροῦτο. διανέμειν τε αὐτὴν ἐκεχειροτόνηντο πρῶτοι, Γράκχος αὐτὸς, ὁ νομοθέτης, καὶ ἀδελφὸς ὁμώνυμος ἐκείνου, καὶ ὃς ἐκήδευε τῷ νομοθέτῃ Κλαύδιος Ἄππιος· πάνυ τοῦ δήμου καὶ ὡς δεδιότος, μὴ τὸ ἔργον ἐκλειφθείη τοῦ νόμου, εἰ μὴ Γράκχος αὐτοῦ σὺν ὅλῃ τῇ οἰκίᾳ κατάρχοιτο. Γράκχος δὲ, μεγαλαυχούμενος ἐπὶ τῷ νόμῳ, ὑπὸ τοῦ πλήθους, οἷα δὴ κτίστης οὐ μιᾶς πόλεως, οὐδ' ἑνὸς γένους, ἀλλὰ πάντων ὅσα ἐν Ἰταλίᾳ ἔθνη, ἐς τὴν οἰκίαν παρεπέμπετο. καὶ μετὰ ταῦθ', οἱ μὲν κεκρατηκότες, ἐς τοὺς ἀγροὺς ἀπεχώρουν, ὅθεν ἐπὶ ταῦτα ἐληλύθεσαν. οἱ δ' ἡσσημένοι, δυσφοροῦντες, ἔτι παρέμενον, καὶ ἐλογοποίουν· οὐ χαιρήσειν Γράκχον αὐτίκα ὅτε γένοιτο ἰδιώτης, ἀρχήν τε ἱερὰν καὶ ἄσυλον, καὶ στάσεως τοσήνδε ἀφορμὴν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐμβαλόντα.

Lin. 9. Q. Mumius *Cand.* Μούκιος *Plutarch.* Minucius *Oroſ.* *L.* 16. καὶ ὑπὸ τοῦ πλ. *Edd.* *L.* 18. μετ' αὐθ' *Aug. Reg. A.* μεταῦθ' *Reg. B.* *L.* 20. ἐληλύθησαν *edit.* 1. *ex Reg. A.* ἐληλύθεισαν *edit.* 2. 3. *Ibid.* δυσφρονοῦντες *Edd. ex Reg. A.* *L.* 21. οὐχ αἱρήσειν *Edd. Cand.* *L.* 22. ἱδρύσαντα *Edd. Cand.*

Ita *Octavio abrogatur magiſtratus;* qui ſtatim privatus clam e medio ſe ſubduxit.

13. Subrogatus *Q. Mummius*, & *lex agraria perlata* eſt; primique *triumviri agris dividendis* creati, *Gracchus ipſe*, *Cajus frater* ejus, & *ſocer Appius Claudius:* ſic quoque metuente plebe, ne lex careret executione, niſi lator ejus cum omnibus ſuis præficeretur operi. Ille vero, ea lege ſibi vehementer placens, a plebe, veluti conditor non unius oppidi gentiſve, ſed omnium Italiæ populorum, domum deductus eſt. Poſt hæc victrix pars in agros ſeceſſit, propter quos ad eam contentionem advenerant. Altera vero pars, victam ſe ægre paſſa, permanſit in Urbe; verbis jactans, non impune id fore *Graccho*, quamprimum magiſtratu abierit, auſo & ſacroſanctam poteſtatem tribunitiam violare, & tantam ſeditionum materiam per omnem ſpargere Italiam.

Digitized by Google

XIV. Θέρος δ᾽ ἦν ἤδη, καὶ προγραφαὶ δημάρχων ἐς τὸ μέλλον· καὶ οἱ πλούσιοι, τῆς χειροτονίας πλησιαζούσης, ἔνδηλοι σαφῶς ἦσαν ἐσπουδακότες ἐς τὴν ἀρχὴν τοῖς μάλιστα Γράκχῳ πολεμίοις. ὁ δ᾽, ἐγγὺς τοῦ κακοῦ γιγνομένου, δείσας, μὴ οὐ καὶ ἐς τὸ μέλλον ἔσοιτο δήμαρχος, συνεκάλει τοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐπὶ τὴν χειροτονίαν. ἀσχολουμένων δ᾽ ἐκείνων ὡς ἐν θέρει, συνελαυνόμενος ὑπὸ τῆς προθεσμίας ὀλίγης ἐς τὴν χειροτονίαν ἔτι οὔσης, ἐπὶ τὸν ἐν τῷ ἄστει δῆμον κατέφευγε· καὶ περιϊὼν κατὰ μέρος ἕκαστον ἐδεῖτο, δήμαρχον αὐτὸν ἐς τὸ μέλλον ἑλέσθαι, κινδυνεύοντα δι᾽ ἐκείνους. Γιγνομένης δὲ τῆς χειροτονίας, δύο μὲν ἔφθασαν αἱ πρῶται φυλαὶ Γράκχον ἀποφῆναι. τῶν δὲ πλουσίων ἐνισταμένων, οὐκ ἔννομον εἶναι δὶς ἐφεξῆς τὸν αὐτὸν ἄρχειν· καὶ Ρουβρίου δημάρχου, τοῦ προεστάναι τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης διειληχότος, ἐνδοιάζοντος ἐπὶ τῷδε· Μούμμιος αὐτὸν, ὁ ἐπὶ τῷ Ὀκταουΐῳ δημαρχεῖν ᾑρημένος, ἐκέλευεν ἑαυτῷ τὴν ἐκκλησίαν ἐπι- A. U. 621.

Lin. 28. ἐγγὺς τοῦ καλοῦ *iidem.* *L.* 29. δείσας εἰ μὴ καὶ *Edd.* *L.* 32. ὀλίγοις *Aug.* *L.* 33. κατέφυγε *Aug.* *L.* 38. Ρομβίου δημάρχου *Edd. & MSS. noſtri; & ſic mox iterum. Sed* Rubrio *Cand. utrobique.*

14. Jam meſſis tempus advenerat, & comitia tribunis plebis creandis inſtabant: adparebatque, divites daturos operam, ut is magiſtratus ad eos perveniret, qui præ ceteris inimici eſſent *Gracchi.* At ille propinquo periculo territus, ne forte futuris comitiis in ſequentem annum non reficeretur, revocabat ex agris plebem ad ſuffragia. Illis vero meſſe occupatis, quum dies præfinitus jam immineret, coactus eſt ad urbanam plebem confugere: & ambiens, prehenſanſque ſingulos, poſtulabat ſibi continuari tribunatum, referrique gratiam pro periculis quibus propter eos ſe objeciſſet. Quumque plebs ferret ſuffragia, mox duarum primarum tribuum *Gracchus* tulit calculos. Reclamantibus vero divitibus, *non licere per leges eumdem magiſtratum continuari;* & *Rubrio*, tribuno plebis, qui tunc ſortito comitiis præerat, eam ob rem ambigente; *Mummius*, Octavii ſucceſſor, perſuaſit collegæ, ut ſe vicarium pro

Digitized by Google

A. U. 621. τρέψαι. καὶ ὁ μὲν ἐπέτρεψεν. οἱ δὲ λοιποὶ δήμαρχοι περὶ τῆς ἐπιστασίας ἠξίουν ἀνακληροῦσθαι· Ρουβρίου γὰρ, τοῦ λαχόντος, ἐκστάντος, αὖθις ἐς ἅπαντας τὴν διακλήρωσιν περιϊέναι. ἔριδος δὲ καὶ ἐπὶ τῷδε πολλῆς γενομένης, ὁ Γράκχος ἐλαττούμενος, τὴν μὲν χειροτονίαν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἀνέθετο. πάντα δ᾽ ἀπογνοὺς, ἐμελανειμόνει τε ἔτι ὢν ἔναρχος, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἐν ἀγορᾷ τὸν υἱὸν ἐπάγων ἑκάστοις συνίστη καὶ παρετίθετο, ὡς αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτίκα ἀπολούμενος.

XV. Οἴκτου δὲ πολλοῦ σὺν λογισμῷ τοὺς πένητας ἐπιλαμβάνοντος, ὑπέρ τε σφῶν αὐτῶν, ὡς οὐκ ἐν ἰσονόμῳ πολιτευσόντων ἔτι, ἀλλὰ δουλευσόντων κατὰ κράτος τοῖς πλουσίοις, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ Γράκχου, τοιαῦτα δεδιότος τε καὶ πάσχοντος ὑπὲρ αὐτῶν· σύν τε οἰμωγῇ προπεμπόντων αὐτὸν ἁπάντων ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἑσπέρας, καὶ θαῤῥεῖν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἐπικελευόντων· ἀναθαῤῥήσας ὁ Γράκχος, ἔτι νυκτὸς τοὺς στασιώτας συναγαγὼν, καὶ σημεῖον εἰ καὶ μάχης δεήσειεν ὑποδείξας, κατέλαβε

Lin. 44 *ſq.* διακλήρωσιν περιιηκέναι *Aug. Ven.* *L.* 51. πολλοῦ συλλογισμῷ *Edd.* συνλογισμῷ (*ſic*) *Aug.* σὺν λογισμῷ *ſuſpicatus erat Muſgr.* *quod & Gelenius in animo habuiſſe videtur.* *L.* 52. ἐν ἴσῳ νόμῳ *Edd.* *ex Reg. A.* *L.* 59. σημεῖον *Aug.* *Ibid.* ἀποδείξας *Edd.* *ex Reg. A.*

ipſo ſineret præeſſe. At reliqui tribuni ſorti id negotium committendum contendebant: cedente enim ſortem ſuam *Rubrio*, novam ſortitionem ad totum tribunorum collegium pertinere. Qua contentione gliſcente, *Gracchus*, quum ſuam factionem ſuperari videret, in ſequentem diem comitia diſtulit: deſperatiſque rebus ſuis, reliquum diei atratus, cum adhuc fungeretur magiſtratu, verſabatur in foro, cum filio, commendans eum ſingulis, quaſi mox periturus inimicorum violentia.

15. Tum plebem magna ſubiit miſeratio viri, tali in timore verſantis, & ipſorum cauſa pericula hæc ſubeuntis; ſimulque reputatio, non amplius ſe æquo jure cum ceteris civibus victuram, ferendamque fore impotentem divitum dominationem. Itaque cum fletu eum omnes domum deducunt veſpere, jubentque bono animo eſſe in craſtinum. Et *Gracchus* reſumta audacia, ante lucem factionem ſuam congregat; ſignoque, ſi pugna

τοῦ Καπιτωλίου τὸν νεὼν ἔνθα χειροτονήσειν ἔμελλον, καὶ τὰ μέσα τῆς ἐκκλησίας. ἐνοχλούμενος δὲ ὑπὸ τῶν δημάρχων καὶ τῶν πλουσίων, οὐκ ἐώντων ἀναδοθῆναι περὶ αὐτοῦ χειροτονίαν, ἀνέσχε τὸ σημεῖον. καὶ βοῆς ἄφνω παρὰ τῶν συνειδότων γενομένης, χεῖρές τε ἦσαν ἤδη τὸ ἀπὸ τοῦδε. καὶ τῶν Γρακχείων οἱ μὲν αὐτὸν ἐφύλαττον, οἷά τινες δορυφόροι, οἱ δὲ, τὰ ἱμάτια διαζωσάμενοι, ῥάβδους καὶ ξύλα τὰ ἐν χερσὶ τῶν ὑπηρετῶν ἁρπάσαντές τε καὶ διακλάσαντες ἐς πολλὰ, τοὺς πλουσίους ἐξήλαυνον ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, σὺν τοσῷδε ταράχῳ καὶ τραύμασιν, ὡς τούς τε δημάρχους δείσαντας διαφυγεῖν ἐκ μέσου, καὶ τὸν νεὼν τοὺς ἱερέας ἐπικλεῖσαι· δρόμον τε πολλῶν ἄκοσμον εἶναι, καὶ φυγὴν, καὶ λόγον οὐκ ἀκριβῆ· τῶν μὲν, ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους δημάρχους ὁ Γράκχος παραλύει τῆς ἀρχῆς· (οὐ γὰρ ὁρωμένων αὐτῶν, εἴκαζον οὕτω·) τῶν δὲ, ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν ἐς τὸ μέλλον δήμαρχον ἄνευ χειροτονίας ἀποφαίνει. A. U. 621.

Lin. 63. ἀνέσχετο σημεῖον *edit.* 1. *L.* 64 *ſq.* τοαποτοῦδε *Reg. B.* τὸ ἀποτοῦδε *Aug.* *L.* 66. περιζωσάμενοι *Edd.* *L.* 71. ἐπικλῆσαι *Reg. B.* *L.* 73. παραλύσει *Edd.* & *ſtatim Aug. in quo tamen ab ead. manu videtur in* παραλύει *mutatum; quod & legiſſe videtur Cand. & repoſitum voluit Muſgrav.* *L.* 76. ἀποφαίνοι *Aug.*

opus eſſet, conſtituto, Capitolii templum, ubi comitium erat futurum, atque ipſam mediam concionem occupat. Quumque iterum inſtarent tribuni diviteſque, impedirentque, quo minus de illo ferentur ſuffragia; ſignum ſuis dat *Gracchus* ex compoſito. Quibus mox magno cum clamore coortis, ad manus ventum eſt: aliis Gracchum pro ſatellitio ſtipantibus, aliis accincta veſte faſces & baculos lictorum direptos confringentibus, & magno cum tumultu, nec ſine vulneribus, divites exturbantibus e comitio; ita ut tribuni metu perciti diffugerent, & ſacerdotes templum clauderent. Dumque ſic præpropera & incondita fuga feruntur multi; varii ſimul ſparguntur incerti rumores: aliis, *Gracchum*, dicentibus, in eo eſſe, ut reliquis quoque collegis abroget magiſtratum; (quod eo credibilius erat, quoniam eorum nemo conſpiciebatur:) aliis vero, illum, non exſpectatis populi ſuffragiis, tribunum ſe ipſum renunciare.

Digitized by Google

A. U. 621. XVI. Γιγνομένων δὲ τούτων ἡ βουλὴ συνῆλθεν εἰς τὸ τῆς Πίστεως ἱερόν. καί μοι θαῦμα καταφαίνεται, τὸ, πολλάκις ἐν τοιοῖσδε φόβοις διὰ τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς διασεσωσμένους, τότε μηδ᾽ ἐπὶ νοῦν τὸν Δικτάτωρα λαβεῖν· ἀλλὰ χρησιμώτατον τοῖς προτέροις τόδε τὸ ἔργον εὑρεθὲν, μηδ᾽ ἐν μνήμῃ τοῖς πολλοῖς ἄρα γενέσθαι, μήτε τότε, μήθ᾽ ὕστερον. Κρίναντες δ᾽ ὅσα ἔκριναν, ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνῄεσαν. καὶ πρῶτος αὐτοῖς ὁ μέγιστος ἀρχιερεὺς λεγόμενος ἐξῆρχε τῆς ὁδοῦ, Κορνήλιος Σκιπίων ὁ Νασικᾶς· ἐβόα τε μέγιστον, ἕπεσθαί οἱ τοὺς ἐθέλοντας σώζεσθαι τὴν πατρίδα· καὶ τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου ἐς τὴν κεφαλὴν περιεσύρατο· εἴ τε τῷ παρασήμῳ τοῦ σχήματος πλέονάς οἱ συντρέχειν ἐπισπώμενος, εἴ τε πολέμου τι σύμβολον τοῖς ὁρῶσιν ὡς κόρυθα ποιούμενος, εἴ τε θεοὺς ἐγκαλυπτόμενος ὧν ἔμελλε δράσειν. ἀνελθόντι δὲ εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ τοῖς Γραγχείοις ἐπιδραμόντι, εἶξαν μὲν ὡς κατ᾽ ἀξίωσιν ἀνδρὶ ἀρίστῳ, καὶ τὴν βουλὴν ἅμα οἱ

Lin. 81. χρησιμώτατα τὸ προτέροις *Edd.* *L.* 85. Σκηπίων *MSS. noſtri conſtanter his Libris, ut alibi. Ib. ſq.* ὁ Νασικᾶς *edit.* 1. *L.* 90. σύμβουλον *edit.* 1. *Ibid.* ὡς κόλυθα *Edd.* *L.* 91 *ſq.* ἀνελθὼν δὲ εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ τοῖς Γραγχείοις ἐπιδραμὼν, εἶξασιν ὡς κατ᾽ ἀξ. *Edd. & MSS. noſtri. Mendoſum locum ex probab. conject. correxi. Intercidiſſe verba quædam poſt* ἀρίστῳ, *ſuſpicatus eſt Muſgravius.*

16. Quæ dum fiunt, ſenatus interim in ædem Fidei cogitur. Ac mirum ſane mihi videtur, quid ſit, quod nec tunc, nec poſtea, toties olim in hujuſmodi metu expertum ſaluberrimum Dictaturæ remedium cuiquam patrum in mentem venerit. Senatuſconſulto pro tempore facto, pergunt in Capitolium patres, præeunte *Corn. Scipione Naſica*, pontifice maximo, & magna voce proclamante, *Sequerentur ſe, quicumque ſalvam vellent rempublicam.* Incedebat autem *Scipio*, lacinia togæ circa caput circumducta; ſive quod miro illo habitu plures ad ſeſe ſequendum adlicere vellet; ſive galeæ quamdam ſpeciem, velut in pugnæ ſignum, ſpectantibus exhibiturus; ſive a Deorum conſpectu occultaturus facinus, quod meditabatur. Ubi vero in Capitolium evaſit, & in Gracchanam irruit catervam; cedebant hi quidem dignitati viri, cujus veſtigia ſimul ſe-

θεωροῦντες ἐπιοῦσαν. οἱ δὲ τὰ ξύλα τῶν Γραγχείων αὐτῶν περισπάσαντες, ὅσα τε βάθρα καὶ ἄλλη παρασκευὴ ὡς ἐς ἐκκλησίαν συνενήνεκτο διελόντες, ἔπαιον αὐτοὺς καὶ ἐδίωκον, καὶ ἐς τὰ ἀπόκρημνα κατεῤῥίπτουν. Κἀν τῷδε τῷ κυδοιμῷ πολλοί τε τῶν Γραγχείων, καὶ Γράκχος αὐτὸς, εἱλούμενος περὶ τὸ ἱερὸν, ἀνῃρέθη κατὰ τὰς θύρας, παρὰ τοὺς τῶν βασιλέων ἀνδριάντας. καὶ πάντας αὐτοὺς νυκτὸς ἐξέῤῥιψαν εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ. A. U. 621.

XVII. Οὕτω μὲν δὴ Γράκχος, ὁ Γράκχου τοῦ δὶς ὑπατεύσαντος, καὶ Κορνηλίας, τῆς Σκιπίωνος τοῦ Καρχηδονίους τὴν ἡγεμονίαν ἀφελομένου, παῖς, ἀρίστου βουλεύματος εἵνεκα, βιαίως αὐτῷ προσιὼν, ἀνῄρητο, ἔτι δημαρχῶν, ἐν τῷ Καπιτωλίῳ. Καὶ πρῶτον ἐν ἐκκλησίᾳ τόδε μῦσος γενόμενον, οὐ διέλιπεν ἀεί τινος ὁμοίου γιγνομένου παρὰ μέρος. Ἡ δὲ πόλις ἐπὶ τῷ Γράκχου φόνῳ διῄρητο ἐς λύπην καὶ ἡδονήν· οἱ μὲν, οἰκτείροντες αὐτούς τε,

*Lin.*96. ὡς ἐκκλησίαν *Edd. ex Reg. A.* ἐς *adjeci ex Aug. Reg. B.* *L.*99. εἰλευμ. *Edd.* *Ibid.* παρὰ τὰς θύρας *Edd.* *L.*2. ἔῤῥιψαν *edit.* 1. ἔῤῥιψαν *mend. edit.* 2. 3. *L.*8. διέλιπεν ἄν τινος *Edd. ex Reg. A.* *L.*9. παραμέρος *Aug. Reg. B. quod perinde eſt.* *L.* 10. αὐτούς τε *Edd. invit. MSS.*

qui ſenatum videbant; at *Scipionis* comitatus, extortis e manibus ipſorum Gracchanorum fuſtibus, & diffractis ſubſelliis alioque adparatu, qui in uſum concionis erat adgeſtus, arreptiſque fragminibus, feriebant illos, perſequebanturque, & in prærupta propellebant. Quo in tumultu complures ex Gracchi factione perierunt; & *Gracchus* ipſe, circa templum oberrans, *ad* ipſas *fores templi* ante regum ſtatuas, *cæſus* eſt: & omnium cadavera noctu in Tiberim projecta ſunt.

17. Sic *Tib. Gracchus*, patre bis conſule natus & Cornelia ſuperioris Africani filia, periit, dum patriæ bene quidem, ſed violentius, conſulit; in ipſo tribunatu, in Capitolio, necatus. Et hoc quidem piaculum, primum ejus generis in populi concione patratum, compluribus ſimilibus, quæ omni deinceps tempore idemtidem admiſſa ſunt, veluti exemplo præivit. At populus varie cædem eam tulit, his lætis, illis mœrentibus. Multi enim non minus ſuammet, quam illius, vicem

A. U. κἀκεῖνον, καὶ τὰ παρόντα, ὡς οὐκέτι πολιτείαν, ἀλλὰ χειροκρατίαν καὶ βίαν· οἱ δ᾽, ἐξειργάσθαι σφίσιν ἡγούμενοι πᾶν ὅσον ἐβούλοντο. Καὶ τάδε μὲν ἦν, ὅτε Αριστόνικος Ῥωμαίοις περὶ τῆς ἀρχῆς ἐπολέμει τῆς ἐν Ἀσίᾳ.

622 ſqq. XVIII. Αναιρεθέντος δὲ Γράκχου, καὶ τελευτήσαντος 1
Αππίου Κλαυδίου, ἀντικαθίστανται μὲν ἐς τὸ τὴν γῆν ἅμα τῷ νεωτέρῳ Γράκχῳ διανέμειν Φούλβιος Φλάκκος καὶ Παπίριος Κάρβων. Αμελούντων δὲ τῶν κεκτημένων αὐτὴν ἀπογράφεσθαι, κατηγόρους ἐκήρυττον ἐνδεικνύναι.
Καὶ ταχὺ πλῆθος ἦν δικῶν χαλεπῶν. ὅση γὰρ ἄλλη 2
πλησιάζουσα τῇδε ἐπέπρατο, ἢ τοῖς συμμάχοις ἐπιδιῄρητο, διὰ τὸ τῆσδε μέτρον ἐξητάζετο ἅπασα, ὅπως τε ἐπέπρατο, καὶ ὅπως ἐπιδιῄρητο· οὔτε τὰ συμβόλαια οὔτε τὰς κληρουχίας ἔτι ἐχόντων ἁπάντων. ἃ δὲ καὶ εὑ-
ρίσκετο, ἀμφίλογα ἦν. ἀναμετρουμένης τε αὐτῆς, οἱ μὲν 2

Lin. 12. χειροκρατεῖαν *edit.* 1.

dolebant; & omnino ſtatum præſentem, quo non tam ratio reipublicæ, quam manuum vis atque violentia valeret, deplorabant. Alii rem factam ſe habere putabant, & voto potiti fruebantur. Hæc contentio in id bellum incidit, quo *Ariſtonicus* cum populo Romano certavit de Aſiæ imperio.

18. Poſt Gracchi necem, Appio quoque Claudio vita functo, *Fulvius Flaccus* & *Papirius Carbo*, electi ſunt, ut *cum minori Graccho agris dividendis præeſſent.* Qui, quum veteres poſſeſſores agros recenſeri tergiverſarentur, edixerunt per præconem, ut, qui vellet, eos denunciaret in judiciumque vocaret. Ac mox difficiles lites enatæ ſunt quam plurimæ. Quidquid enim conterminorum agrorum aut divenditum fuerat, aut diviſum ſociis, id totum propter ejus agri menſuram, de quo quæſtio habebatur, in diſceptationem veniebat, quonam pacto venditum eſſet aut diviſum. Et multis jam ad manus non amplius erant emtionum inſtrumenta, aut documenta ſortitionis; & ſi quæ proferebantur, erant & ipſa ambigua. Itaque dum agri jam de integro ad menſuram revocantur dividunturque; factum eſt, ut poſſeſſorum alii ex fundis vite oleaque conſitis aut ex inſtructis villis transfer-

Digitized by Google

ἐκ πεφυτευμένης καὶ ἐπαύλεων, ἐς ψιλὴν μετετίθεντο· οἱ δὲ ἐξ ἐνεργῶν, εἰς ἀργὸν, ἢ λίμνας, ἢ τέλματα· οὔτε τὴν ἀρχὴν ὡς ἐπὶ δορικλήτοις ἀκριβῆ πεποιημένοι. καὶ τὸ κήρυγμα, τὴν ἀνέμητον ἐξεργάζεσθαι τὸν ἐθέλοντα προλέγον, ἐπῆρε πολλοὺς τὰ πλησίον ἐκπονοῦντας, τὴν ἑκατέρας ὄψιν συγχέαι· χρόνος τε ἐπελθὼν ἐνεώχμωσε πάντα. καὶ τὸ τῶν πλουσίων ἀδίκημα, καίπερ ὂν μέγα, δυσεπίγνωστον ἦν. καὶ οὐδὲν ἀλλ' ἢ πάντων ἀνάστασις ἐγίγνετο, μεταφερομένων τε καὶ μετοικιζομένων ἐς ἀλλότρια. A. U. 622 ſqq.

XIX. Ταῦτά τε δὴ, καὶ τὰς ἐπὶ τούτοις τῶν δικαζόντων ἐπείξεις, οὐ φέροντες οἱ Ἰταλιῶται, Κορνήλιον Σκιπίωνα, ὃς Καρχηδόνα ἐπόρθησεν, ἠξίουν προστάτην σφῶν ἀδικουμένων γενέσθαι. Ὁ δὲ ἐς τοὺς πολέμους αὐτοῖς κεχρημένος προθυμοτάτοις, ὑπεριδεῖν τε ὤκνησε, καὶ πα- 625

Lin. 28. ὡς, poſt ἀρχὴν, carent Edd. dedit Aug. Sed nec ſic liquida ſatis oratio. Forte οὐδὲ τὴν ἀρχὴν, ὡς ἐπὶ δορικλήτοις, ἀκριβῆ τὰ μέτρα πεποιημένοι. L. 29. τὸν ἐθέλοντα carent Edd. dederunt Aug. Ven. L. 36. Ταῦτά τε ἤδη Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Reg. B. L. 38 ſq. ἠξίουν σφῶν ἀδικ. προστατ. γεν. Edd. Prætuli Aug. L. 39. ὃς δὲ ἐς edit. 1. ὁ δὲ ἐς Aug.

rentur in terram nudam: alii e cultis in incultam aut paluſtrem cœnoſamve: idque eo magis, quod jam inde ab initio ager, utpote de hoſte captus, negligentius fuerat dimenſus. Et quoniam edictum fuerat, ut agrum publicum coleret quicumque vellet; multi excolendam ſibi ſumſerant eam portionem, quæ prædiis ſuis erat contermina, & faciem publici agri privatique confuderant: & procedens ætas quoque multa mutaverat: ut difficile omnino eſſet, divitum injurias, quamvis magnas, certo cognoſcere. Atque ita cuncta ſurſum deorſum miſcebantur, poſſeſſoribus omnibus loco motis & in aliena translatis.

19. Hujuſmodi moleſtias & rerum judicatarum præproperas executiones non ferentes *Italici* ſocii, *P. Cornelium Scipionem* eum, qui Carthaginem evertit, *patronum ſibi*, quo vexationum fieret finis, *optaverunt*. Qui, quum ſtrenua ipſorum opera in bellis eſſet uſus, non recuſandum ſibi hoc patrocinium putavit; ingreſſuſque in ſena-

A. U. 625. ρελθὼν εἰς τὸ βουλευτήριον, τὸν μὲν Γράκχου νόμον οὐκ ἔψεγε διὰ τὸν δῆμον σαφῶς· τὴν δὲ τοῦδε δυσχέρειαν ἐπεξιὼν, ἠξίου, τὰς δίκας οὐκ ἐπὶ τῶν διαιρούντων, ὡς ὑπόπτων τοῖς δικαζομένοις, ἀλλὰ ἐφ᾽ ἑτέρων λέγεσθαι. ᾧ δὴ καὶ μάλιστα ἔπεισεν, εἶναι δοκοῦντι δικαίῳ· καὶ 4
Τουδιτανὸς αὐτοῖς ὑπατεύων ἐδόθη δικάζειν. Ἀλλ᾽ ὅδε μὲν, ἀψάμενος τοῦ ἔργου, καὶ τὴν δυσχέρειαν ἰδὼν, ἐπ᾽ Ἰλλυριοὺς ἐστράτευε, πρόφασιν τήνδε ποιούμενος τοῦ μὴ δικάζειν. οἱ δὲ τὴν γῆν διανέμοντες, οὐκ ἀπαντῶντος ἐς αὐτοὺς οὐδενὸς ἐς δίκην, ἐπὶ ἀργίας ἦσαν. καὶ μῖσος ἐντεῦ- 5
θεν ἤρξατο ἐς τὸν Σκιπίωνα τοῦ δήμου καὶ ἀγανάκτησις, ὅτι αὐτὸν ἀγαπήσαντες ἐπιφθόνως, καὶ πολλὰ τοῖς δυνατοῖς ἐναντιωθέντες ὑπὲρ αὐτοῦ, ὕπατόν τε δὶς ἑλόμενοι παρανόμως, ὑπὲρ τῶν Ἰταλιωτῶν ἀντιπεπραχότα σφίσιν ἑώρων. Ταῦτα δ᾽ ὅσοι τοῦ Σκιπίωνος ἦσαν ἐχθροὶ κα- 5
τιδόντες, ἐβόων, ὡς, λῦσαι τὸν Γράκχου νόμον ὅλως διε-

Lin. 42. τούτου δυσχέρμαν *Edd. ex Reg. A.* *L.* 46. Τουρδιανὸς *Edd.* Τουρδιτανὸς *Aug. Ven. Correxi ut alibi.* *L.* 47 *ſq.* ἐπ᾽ Ἰλλυρίους *edit.* 1. *invit. MSS.* ἐπ᾽ Ἰλλυρίοις *Reg. A.* *L.* 48. πρόφασιν τοῦδε *edit.* 1. προφ. τόδε *edit.* 2. 3. *Ibid. ſq.* δικάσειν *edit.* 8.

tum, legem quidem Gracchi non improbavit palam, ne plebem offenderet; ſed, expoſita rei difficultate, cenſebat, judicia hujuſmodi cauſarum a triumviris, quippe qui ſuſpecti eſſent his, quorum res ageretur, transferenda ad alios. Idque, quum æquiſſimum eſſet viſum, patribus perſuaſit; qui ad *Tuditanum conſulem* talium litium cognitionem detulerunt. Sed ille, rem adgreſſus, quum perdifficilem animadverteret, prætextu uſus *belli adverſus Illyrios* ſuſcipiendi, miſſum illud judicandi negotium fecit. Simulque triumviri, nemine ab eis jus petente, in otio degebant. Unde ortum eſt *populi erga Scipionem odium* & indignatio; quod eum, propter quem ſæpe in potentiorum offenſionem incurriſſent, quemque poſthabita legum ratione iterum conſulem creaſſent, nunc ſociis Italici nominis magis, quam ſibi, conſulere viderent. Quod animadvertentes Scipionis inimici, paſſim vociferabantur, *id agere Scipionem, ut tollatur omnino lex agraria; atque ad illud efficiendum, ar-*

Digitized by Google

γινωκὼς, μέλλοι πολὺν ἐπὶ τῷδε ἔνοπλον φόνον ἐργάσασθαι. A. U. 625.

XX. Ὧν ὁ δῆμος ἀκροώμενος, ἐδεδίει· μέχρι ὁ Σκιπίων, ἑσπέρας παραθέμενος ἑαυτῷ δελτὸν, εἰς ἣν νυκτὸς ἔμελλε γράψειν τὰ λεχθησόμενα ἐν τῷ δήμῳ, νεκρὸς ἄνευ τραύματος εὑρέθη· εἴ τε Κορνηλίας αὐτῷ, τῆς Γράκχου μητρὸς, ἐπιθεμένης, ἵνα μὴ ὁ νόμος ὁ Γράκχου λυθείη, καὶ συλλαβούσης ἐς τοῦτο Σεμπρωνίας τῆς θυγατρὸς, ἣ, τῷ Σκιπίωνι γαμουμένη, διὰ δυσμορφίαν καὶ ἀπαιδίαν οὔτ᾽ ἐστέργετο οὔτ᾽ ἔστεργεν· εἴθ᾽, ὡς ἔνιοι δοκοῦσιν, ἑκὼν ἀπέθανε, συνιδὼν ὅτι οὐκ ἔσοιτο δυνατὸς κατασχεῖν ὧν ὑπόσχοιτο. εἰσὶ δ᾽ οἳ, βασανιζομένους φασὶ, θεράποντας εἰπεῖν, ὅτι αὐτὸν, ξένοι δι᾽ ὀπισθοδόμου νυκτὸς ἐπεισαχθέντες ἀποπνίξαιεν· καὶ οἱ πυθόμενοι, ὀκνήσαιεν ἐξενεγκεῖν διὰ τὸν δῆμον ὀργιζόμενον ἔτι καὶ τῷ θανάτῳ συνηδόμενον. Σκιπίων μὲν δὴ τεθνήκει, καὶ οὐδὲ δημοσίας ταφῆς ἠξιοῦτο, μέγιστα δὴ τὴν ἡγεμονίαν ὠφελήσας. Οὔ-

Lin. 57. ἐν ὅπλοις φόνον *Edd.* ἐνόπλιον φόνον *Ven. Prætuli Aug.* *L.* 63. ὁ Γράκχου νόμος *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 70. οἱ πυθόμενοι *edit.* 1. *Ibid. ſq.* ὀκνήσαι ἐξενεγκ. *Aug.* *L.* 73. *pro* μέγιστα *dant* μάλιστα *Aug. Ven.*

mis cædibuſque late omnia repleturum.

20. Quibus vocibus dum terretur populus; accidit paulo poſt, ut *Scipio*, quum veſpere pugillares lectulo adpoſuiſſet, in quibus noctu conſcriberet quæ poſtridie pro concione erat dicturus, mane *mortuus* reperiretur ſine vulnere; *ſive inſidiis Corneliæ*, Gracchorum matris, veritæ ne Gracchi lex abrogaretur; adjuvante eam filia *Sempronia*, quæ, Scipioni nupta, ob deformitatem ac ſterilitatem nec amabatur nec amabat: ſive, ut nonnulli putant, *ſibimet ipſe mortem conſcivit*, quod præſtandis promiſſis imparem ſe videret. Sunt autem, qui dicant, ſervos in tormentis faſſos „ noctu per poſticum intromiſſos ignotos quoſdam illum ſuffocaſſe; ſe vero rem, poſtquam intellexiſſent, ideo prodere veritos, quod ſcirent infenſum ipſi populum gaudere ejus interitu." Sic *Scipio*, cujus opera plurimum utique auctum fuerat Romanum imperium, *periit*, ne funere quidem publico ho-

Digitized by Google

A. U. τως ἡ παρ' αὐτίκα ὀργὴ τῆς ποτὲ χάριτος ἐπικρατεῖ. καὶ τόδε, ὂν τηλικοῦτον, οἷα πάρεργον ἐπὶ τῇ Γράκχου σ]άσει συνέπεσε.

XXI. Τὴν δὲ διαίρεσιν τῆς γῆς οἱ κεκ]ημένοι, καὶ ὡς, ἐπὶ προφάσεσι ποικίλαις διέφερον ἐπὶ πλεῖσ]ον. καί τινες εἰσηγοῦντο, τοὺς συμμάχους ἅπαντας, οἳ δὴ περὶ τῆς γῆς μάλισ]α ἀντέλεγον, εἰς τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν ἀναγράψαι, ὡς μείζονι χάριτι περὶ τῆς γῆς οὐ διοισομένους. καὶ ἐδέχοντο ἄσμενοι τοῦθ' οἱ Ἰταλιῶται, προτιθέν]ες τῶν
629. χωρίων τὴν πολιτείαν. συνέπρασσέ τε αὐτοῖς ἐς τοῦτο μάλισ]α πάντων Φούλβιος Φλάκκος, ὑπατεύων ἅμα καὶ τὴν γῆν διανέμων. ἡ βουλὴ δ' ἐχαλέπαινε, τοὺς ὑπηκόους σφῶν ἰσοπολίτας εἰ ποιήσονται. καὶ τόδε μὲν τὸ ἐγχείρημα οὕτω διελύθη. καὶ ὁ δῆμος, ἐν ἐλπίδι τέως τῆς
630. γῆς γενόμενος, ἠθύμει. ὧδε δ' αὐτοῖς ἔχουσιν, ἀσπάσιος ἐκ τῶν τὴν γῆν διαιρούντων ἐς δημαρχίαν ἐπιφαίνε-

Lin. 74. ἐπεκράτει, *in temp. præterito, expreſſit Cand. quod magis placet. L.* 75. τηλικοῦτο *Aug. Ibid. ſq.* Γραχχ. συςάσει *Aug. bene. L.* 77 *ſq.* ὡς ἐπὶ *Edd. ex Reg. A. L.* 81. οὐ *carent Edd. dedit Aug. Poſt* χάριτι *autem etiam nunc deſiderari aliquid videtur. L.* 88 *ſq.* ἀσπάσιος ἐκ τῶν *Edd. Reg. B.* ἐι τῶν *Reg. A.* ἐκ *dederunt Aug. Ven. L.* 89. ἐς, *poſt* διαιρούντων, *carent Edd. invitis MSS.*

noratus. Tanto plus valuit præſens indignatio, quam gratia præterita. Atque hoc facinus, per ſe ſane quidem magnum, agrariarum turbarum quoddam quaſi fuit auctarium.

21. Ceterum agrorum diviſio a poſſeſſoribus per varias cauſationes in longum differebatur. Et quidam cenſebant, *ſociis cunctis*, quippe qui maxime de illa lege querebantur, *civitatem dandam*; ut, majori hac gratia devincti, contendere de agro deſinerent. Eamque conditionem libenter accepturi Italici erant; juſque civium Romanorum poſſeſſioni agrorum antehabebant. Eam rem autem illis effectam dare adnitebatur potiſſimum *Fulvius Flaccus*, qui tum ſimul *conſul et triumvir agris dividendis* erat. Sed ſenatus cum indignatione rejiciebat id conſilium, æquum jus civium tribuendi ſubditis. Atque ita conatus iſte irritus fuit. Et plebs ſpem accipiendorum agrorum, qua adhuc fuerat lactata, jam pæne totam abjiciebat. Cui ſic adfectæ peroptatus ſe obtu-

Digitized by Google

ται Γάϊος Γράκχος, ὁ Γράκχου τοῦ νομοθέτου νεώτερος A. U.
ἀδελφὸς, ἐς πολὺ μὲν ἡσυχάσας ἐπὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ
συμφορᾷ. πολλῶν δ' αὐτοῦ καταφρονούντων ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, παρήγγειλεν ἐς δημαρχίαν. καὶ περιφανέστατα αἱρεθεὶς, εὐθὺς ἐπεβούλευε τῇ βουλῇ, σιτηρέσιον ἔμ- 631.
μηνον ὁρίσας ἑκάστῳ τῶν δημοτῶν ἀπὸ τῶν κοινῶν χρημάτων, οὐ πρότερον εἰωθὸς διαδίδοσθαι. καὶ ὁ μὲν ὀξέως οὕτως ἑνὶ πολιτεύματι τὸν δῆμον ὑπηγάγετο, συμπράξαντος αὐτῷ Φουλβίου Φλάκκου. καὶ εὐθὺς ἐπὶ τῷδε καὶ ἐς τὸ μέλλον ᾕρητο δημαρχεῖν. καὶ γάρ τις ἤδη νόμος κεκύρωτο· Εἰ δήμαρχος ἐνδέοι ταῖς παραγγελίαις, τὸν δῆμον ἐκ πάντων ἐπιλέγεσθαι.

XXII. Ὁ μὲν δὴ Γάϊος Γράκχος οὕτως ἐδημάρχει τὸ 632.
δεύτερον. οἷα δ' ἔχων τὸν δῆμον ἔμμισθον, ὑπήγετο καὶ τοὺς καλουμένους ἱππέας, οἳ τὴν ἀξίωσίν εἰσι τῆς βουλῆς καὶ τῶν δημοτῶν ἐν μέσῳ, δι' ἑτέρου τοιοῦδε πολιτεύμα-

Lin. 90. Γράκχος *caret Aug.* *L. 99.* ᾕρετο *Edd. ex Reg. A.* *L. 1.* ἐν δέει *edit. 2. 3.* *L. 5.* οἱ τὴν ἀξίαν εἰσὶ *Edd. ex Reg. A.* *L. 6.* καὶ τῶν βουλευτῶν ἐν μέσῳ *Edd.*

lit futurus tribunus, CAJUS GRACCHUS, Gracchi majoris ejus, qui legem agrariam tulerat, frater, & ejuſdem in triumviratu olim collega. Is poſt fratris necem diu ſeſe continuerat; ſed nunc, quum multorum ex ſenatorio ordine contemtionem eſſet expertus, tribunatus candidatum ſe profitebatur. Quem magiſtratum illuſtri plebis ſtudio adeptus, confeſtim cœpit dolos ſenatui nectere, *lege* lata *de frumento menſtruo plebi viritim dividendo ex publico*; quod numquam antea erat factum. Atque ita uno inſtituto, in quo *Fulvium Flaccum* adjutorem habuerat, plebe celeriter ſibi penitus devincta, in ſequentem quoque annum tribunus refectus eſt. Jam enim *lex* perlata fuerat: *Si tribunus ad præſtanda pollicita opus habeat, ut ei magiſtratus prorogetur, ejus potiſſimum rationem habendam proximis comitiis.*

22. Itaque *Cajus Gracchus*, continuato ſibi magiſtratu, & plebejis velut mercede ſibi obſtrictis; ut jam *equitibus* quoque gratificaretur, qui eſt ordo inter ſenatorium & plebejum intermedius, alio artifi-

A. U. 632. τος· Τὰ δικαστήρια, ἀδοξοῦντα ἐπὶ δωροδοκίαις, ἐς τοὺς ἱππέας ἀπὸ τῶν βουλευτῶν μετέφερε· τὰ ὑπόγυια μάλιστα αὐτοῖς ὀνειδίζων, ὅτι Κορνήλιος Κόττας, καὶ Σαλινάτωρ, καὶ τρίτος ἐπὶ τούτοις Μάνιος Ἀκύλιος, ὁ τὴν Ἀσίαν ἑλὼν, σαφῶς δεδωροδοκηκότες, ἀφεῖντο ὑπὸ τῶν δικασάντων· οἵ τε πρέσβεις οἱ κατ' αὐτῶν ἔτι παρόντες, σὺν φθόνῳ ταῦτα περιϊόντες ἐκεκράγεσαν. ἅπερ ἡ βουλὴ μάλιστα αἰδουμένη, ἐς τὸν νόμον ἐνεδίδου· καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν ἐκύρου. Καὶ μετηνέχθη μὲν ὧδε ἐς τοὺς ἱππέας ἀπὸ τῆς βουλῆς τὰ δικαστήρια. Φασὶ δὲ, κυρωθέντος μὲν ἄρτι τοῦ νόμου, τὸν Γράκχον εἰπεῖν, ὅτι ἀθρόως τὴν βουλὴν καθῃρήκοι· τοῦ δ' ἔργου προϊόντος ἐς πεῖραν, μειζόνως ἔτι ἐκφανῆναι τὸ ἔπος τοῦ Γράκχου. τότε γὰρ δικάζειν αὐτοὺς Ῥωμαίοις, καὶ Ἰταλιώταις ἅπασι, καὶ αὐτοῖς βουλευταῖς, ἐπὶ παντὶ μέτρῳ, χρημάτων τε πέρι καὶ ἀτιμίας καὶ φυγῆς, τοὺς μὲν ἱππέας, οἷά τινας ἄρχοντας αὐτῶν

Lin. 8. ὑπόγυα Edd. ex Reg. A. *L.* 12. κατ' αὐτὸν Edd. ex Reg. A. *L.* 16. μὲν adjeci ex Aug. Ven. *L.* 17 ſq. καθηρήκει Edd. Præſuli Aug. *L.* 19. τότε γὰρ edit. 1. τῷ τε γὰρ edit. 2. 3. inv. MSS.

cio uſus, legem tulit *de poteſtate judiciorum*, *quæ ob judicum corruptelas erant infamia*, *a ſenatorio ordine ad equites transferenda*; exprobrans ſenatoribus recentiſſima maxime exempla, Aurelium Cottam, Salinatorem, Manium Aquilium, qui Aſiam devicerat, repetundarum reos, elapsos corruptis judicibus; de quorum injuriis, (non minus judicum, quam reorum,) legati quoque provinciarum, etiam tunc in Urbe morantes, paſſim invidioſis clamoribus conquerebantur. Quæ res maxime pudorem incuſſit ſenatui, quo minus obſiſteret plebiſcito. Atque ita lege perlata, *ad equites a ſenatoribus judicia translata* ſunt. Quo facto Gracchum protinus dixiſſe ferunt, *uno ictu ſe potentiam ſenatus infregiſſe*. Cujus verbi veritas mox ipſo experimento magis etiam adparuit. Ipſa enim hæc de civibus Romanis & Italicis cunctis, atque etiam de ipſis ſenatoribus judicandi & omnibus modis in eos animadvertendi poteſtas, ſive pecuniaria mulcta eſſet, ſive ignominia, ſive exilium, equites ſupra ſenatorium ordinem veluti quoſdam Principes evehebat,

Digitized by Google

αὐτῶν ὑπερεπήρε, τοὺς δὲ βουλευτὰς ἴσα καὶ ὑπηκόους ἐποίει. συνιστάμενοί τε τοῖς δημάρχοις οἱ ἱππεῖς ἐς τὰς χειροτονίας, καὶ ἀντιλαμβάνοντες παρ᾽ αὐτῶν ὅ τι θέλοιεν, ἐπὶ μέγα φόβου τοῖς βουλευταῖς ἐχώρουν. ταχύ τε περιῆν ἀνεστράφθαι τὸ κράτος τῆς πολιτείας, τὴν μὲν ἀξίωσιν μόνην ἔτι τῆς βουλῆς ἐχούσης, τὴν δὲ δύναμιν, τῶν ἱππέων. προϊόντες γὰρ οὐκ ἐδυνάστευον μόνον, ἀλλὰ καὶ σαφῶς ἐνύβριζον τοῖς βουλευταῖς παρὰ τὰς δίκας. τὴν δὲ δωροδοκίαν μεταλαβόντες, καὶ γευσάμενοι καὶ οἵδε κερδῶν ἀθρόων, αἰσχρότερον ἔτι καὶ ἀμετρότερον αὐτοῖς ἐχρῶντο. κατηγόρους τε ἐνετοὺς ἐπὶ τοῖς πλουσίοις ἐπήγοντο, καὶ τὰς τῶν δωροδοκιῶν δίκας, συνιστάμενοι σφίσιν αὐτοῖς, καὶ βιαζόμενοι, πάμπαν ἀνῄρουν· ὡς καὶ τὸ ἔθος ὅλως τῆς τοιᾶσδε εὐθύνης ἐπιλιπεῖν, καὶ στάσιν ἄλλην τὸν δικαστικὸν νόμον οὐκ ἐλάσσω τῶν προτέρων ἐς πολὺ παρασχεῖν. A. U. 632.

XXIII. Ὁ δὲ Γράκχος καὶ ὁδοὺς ἔτεμνεν ἀνὰ τὴν Ιτα-

Lin. 26. ἐπὶ μέγαν φόβον *Edd. ex Reg. A.* ἐπὶ μέγα φόβον *Reg. B.* *L.* 37. τῶν δικαστικῶν νόμων *Edd. Cand. Prætuli Aug.* *L.* 39. ἔτεμεν *Edd. ex Reg. A.*

hebat; ſenatores vero ſubditorum æquabat gregi. Præterea idem equeſtris ordo, ſuffragando dignitati tribunorum plebis, & ab eis viciſſim grata quæque recipiendo, magis magiſque formidabilis ſenatui fiebat. Et brevi res eo deducta eſt, ut, permutata poteſtate reipublicæ, equitum ſolorum fieret potentia, honore tantum ſenatui relicto. Eo enim progreſſi ſunt *equites*, ut non modo *dominarentur in ſenatores*, ſed etiam injuriis contumeliiſque propalam eoſdem in exercendis judiciis adficerent. Et mox ad ſenatorum exemplum, *corruptelarum illecebris* & ſubitorum lucrorum dulcedine *capti*, turpius etiam & immoderatius poteſtate abutebantur; divitibuſque accuſatores ſubornabant; & quæſtiones de largitionibus judicum, partim conſpiratione inter ſe facta, partim vi adhibita, plane tollebant; ut mos omnino quæſtionum hujuſmodi antiquaretur. Sic *lex* illa *judiciaria* alias turbas, non minores ſuperioribus, in longum tempus concitavit.

23. *Gracchus* præterea vias

A. U. 632.

λίαν μακρὰς, πλῆθος ἐργολάβων καὶ χειροτεχνῶν ὑφ' ἑαυτῷ ποιούμενος, ἑτοίμων ἐς ὅ τι κελεύοι. καὶ ἀποικίας εἰσηγεῖτο πολλάς. καὶ τοὺς Λατίνους ἐπὶ πάντα ἐκάλει τὰ Ῥωμαίων, ὡς οὐκ εὐπρεπῶς συγγενέσι τῆς βουλῆς ἀντιστῆναι δυναμένης· τῶν τε ἑτέρων συμμάχων, οἷς οὐκ ἐξῆν ψῆφον ἐν ταῖς Ῥωμαίων χειροτονίαις φέρειν, ἐδίδου φέρειν ἀπὸ τοῦδε, ἐπὶ τῷ ἔχειν καὶ τούσδε ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν νόμων αὐτῷ συντελοῦντας. ἐφ' ᾧ δὴ μάλιστα ἡ βουλὴ διαταραχθεῖσα, τοὺς ὑπάτους ἐκέλευσε προγράψαι, Μηδένα τῶν οὐ φερόντων ψῆφον ἐπιδημεῖν τῇ πόλει, μηδὲ προσπελάζειν ἀπὸ τεσσαράκοντα σταδίων παρὰ τὴν ἐσομένην περὶ τῶνδε τῶν νόμων χειροτονίαν. Λίβιόν τε Δροῦσον, ἕτερον δήμαρχον, ἔπεισε κωλῦσαι τοὺς Γράκχου νόμους, οὐκ ἐπιλέγοντα τῷ δήμῳ τὰς αἰτίας· δέδοται δὲ τῷ κωλύοντι, μηδ' ἐπιλέγειν. ἔδωκαν δ' αὐτῷ καὶ φιλανθρωπεύσασθαι τὸν δῆμον

*Lin.*40. μακρὰν *Aug.* *L.*42. ἐπὶ πάντας *Edd. Verum ded. Aug. Ven. L.* 43. τῶν Ῥωμ. *Edd. & carent* τὰ. *Prætuli Aug. in quo* τὰ *ex* τῶν *factum ab ead. man. Forte* τὰ τῶν Ῥωμαίων.

etiam per Italiam muniebat longas; multitudinem tam redemtorum operis faciundi, quam operariorum, obnoxiam ſibi redditurus, ad quævis juſſa exſequenda paratam. Multaſque deducendas propoſuit colonias: & Latinos ſocios invitabat ad petendum plenum jus Romanæ civitatis; quaſi non poſſet honeſte ſenatus hominibus conſanguineis ea in petitione adverſari: quin & reliquis quoque ſociis, quibus nihil in comitiis populi Romani juris erat, jus ſuffragiorum dare conatus eſt; uſurus & horum opera ad leges, quas deſtinarat, perferendas. Neque alia res magis ſenatum terruit; & mox factum eſt Senatusconſultum: „ Edicerent conſules, *ne quis*, *niſi qui jus ſuffragii habeat*, *vel in Urbe vel intra quintum ab Urbe lapidem moretur*, *tantiſper dum ſuffragia de recens tum promulgatis legibus ferentur.*" Tum vero & *Livio Druſo*, tribuno plebis, perſuaſit ſenatus, ut Gracchi rogationibus intercederet, nec tamen rationem intercedendi redderet apud populum: nam & hoc licebat tribuno, intercedere ne cauſa quidem ulla

δώδεκα ἀποικίαις· ᾧ δὴ καὶ μάλιστα ὁ δῆμος ἡσθεὶς, τῶν Γράκχου νόμων κατεφρόνησεν. A. U. 632.

XXIV. Ὁ δὲ, τοῦ δημοκοπήματος ἐκπεσὼν, ἐς Λιβύην, ἅμα Φουλβίῳ Φλάκκῳ, κἀκείνῳ μεθ' ὑπατείαν διὰ τάδε δημαρχεῖν ἑλομένῳ, διέπλευσεν· ἐψηφισμένης κατὰ δόξαν εὐκαρπίας ἐς Λιβύην ἀποικίας, καὶ τῶνδε αὐτῶν οἰκιστῶν ἐπίτηδες ᾑρημένων, ἵνα μικρὸν ἀποδημούντων, ἀναπαύσαιτο ἡ βουλὴ τῆς δημοκοπίας. οἱ δὲ τῇ ἀποικίᾳ τὴν πόλιν διέγραφον, ἔνθα ποτὲ ἦν ἡ Καρχηδονίων· οὐδὲν φροντίσαντες, ὅτι Σκιπίων αὐτὴν, ὅτε κατέσκαπτεν, ἐπηράσατο ἐς αἰεὶ μηλόβοτον εἶναι. διέγραφον δὲ ἐς ἑξακισχιλίους, ἀντὶ ἐλαττόνων τῶν ὄντων ἐν τῷ νόμῳ, ὡς καὶ τῷδε τὸν δῆμον ὑπαξόμενοι. ἐπανελθόντες τε ἐς Ῥώμην, συνεκάλουν ἐξ ὅλης Ιταλίας τοὺς ἑξακισχιλίους. Επιστειλάντων δὲ τῶν ἐν Λιβύῃ τὴν πόλιν ἔτι δια-

Lin. 56. ἀποικίας *Edd. Verum dedit Aug.* *L.* 62. εἰρημένων *Edd. ex Reg. A.* *L.* 63. *ante* τῆς δημοκοπίας, *inſertam præpoſ.* ἀπὸ *voluit Muſgrav. qua nihil opus eſt.* *L.* 67. τῶν ὄντων *carent Edd. dederunt Aug. Ven.*

adjecta. Eidemque Druſo conceſſum a ſenatu eſt, ut, conciliandorum animorum plebis cauſa, *de duodecim ducendis coloniis* legem ferret. Qua re inprimis lætata plebs; Gracchi leges contemnere cœpit.

24. Tum *Gracchus*, favore plebis, quem ſingularem captaverat, fruſtratus, *in Africam una cum Fulvio Flacco* (qui poſt conſulatum, eadem de cauſa, collega in tribunatu Graccho datus fuerat) trajecit, quo ob ſoli ubertatem colonia fuerat decreta: electus uterque de induſtria *ad eam deducendam coloniam*, ut per eorum abſentiam ſenatus reſpiraret aliquantulum a turbis, quas illi, auram popularem captantes, non intermittebant excitare. Coloniæ locum hi deſignarunt *in ruinis Carthaginis*; contemta Scipionis voluntate, qui, quum exciſſet Carthaginem, devoverat, ut *compaſcua in ſempiternum* foret. Adſcripſerunt autem in eam coloniam ſex millia, quamquam minor numerus fuerat lege definitus; ut ſic quoque plebem magis obnoxiam ſibi redderent. Romamque inde reverſi, exciebant illos ſexies mille colonos ex tota Italia. Quum autem per literas ſignificatum eſſet ex Africa ab illis, qui etiam

Digitized by Google

A. U. 633.

γραφόντων, ὅτι λύκοι τοὺς ὅρους Γράκχου τε καὶ Φουλβίου διέῤῥιψαν ἀνασπάσαντες, καὶ τῶν μάντεων τὴν ἀποικίαν ἡγουμένων ἀπαίσιον· ἡ μὲν βουλὴ προέγραφεν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ τὸν νόμον ἔμελλε τὸν περὶ τῆσδε τῆς ἀποικίας λύσειν. Ὁ δὲ Γράκχος καὶ ὁ Φούλβιος, ἐπεὶ καὶ τοῦδε ἐξέπιπτον, μεμηνόσιν ἐοικότες, ἐψεῦσθαι τὴν βουλὴν ἔφασκον περὶ τῶν λύκων. οἵ τε θρασύτατοι τῶν δημοτῶν αὐτοῖς συνελάμβανον, ἐγχειρίδια φέροντες ἐς τὸ Καπιτώλιον, οὗ περὶ τῆς ἀποικίας ἐκκλησιάσειν ἔμελλον.

XXV. Ἤδη δὲ τοῦ δήμου συνειλεγμένου, καὶ Φουλβίου τι περὶ τούτων ἀρχομένου λέγειν, ὁ Γράκχος ἀνέβαινεν εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὑπὸ τῶν συνθεμένων δορυφορούμενος. ἐνοχλούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ συνειδότος, ὡς ἐπὶ ἀλλοκότοις βουλεύμασι, τὴν μὲν σύνοδον τῆς ἐκκλησίας ἀπέκλινεν, ἐς δὲ τὴν στοὰν παρελθὼν διεβάδιζεν, ἐφεδρεύων τοῖς ἐσομένοις. καὶ αὐτὸν οὕτως ἔχοντα θορύβου κατιδὼν δημότης ἀνὴρ Αντύλλος ἐν τῇ στοᾷ θύων, ἐμβα-

*Lin.*80. ἐποικίας *edit.* 1. *L.*86. ἐβάδιζεν *Edd.* *L.*87. ἐφεδρεύων παριζομένοις *Edd.* ἐφεδρ. παρεσομένοις *MSS. Regii.* *L.*88. Ατίλιος *Edd. Cand. invitis MSStis.* Αντύλος *h. l. Reg. B. Sed mox idem bis* Αντύλλον, *ut conſtanter Aug. Ven. & Reg. A.* Αντύλλιος *Plutarch.*

tum colonia deſignanda erant occupati, *a lupis evulſos eſſe terminos conturbatoſque, quos Gracchus & Fulvius poſuiſſent;* negantibus auguribus fas eſſe illuc colonos deduci, ſenatus indixit comitia, in quibus lex de ea colonia abrogaretur. At *Gracchus et Fulvius*, hac quoque ſpe fruſtrati, furentibus ſimiles, *falſum eſſe*, clamabant, *id quod de lupis perhiberet ſenatus.* Et cum his faciebant audaciſſimi quique e plebe; & ſicis inſtructi in Capitolium, ubi de ea colonia populus ſuffragia laturus erat, contenderunt.

25. Jam convenerat populus, & *Fulvius* ad eum concionari de his rebus erat exorſus, quum *C. Gracchus*, ſtipatus eorum caterva, quibuſcum de rebus agendis ipſi convenerat, in Capitolium adſcendit. Sed hic quidem, ipſa conſcientia monſtroſorum conſiliorum conturbatus, declinata concione populi, in porticum deflexit, ibique deambulabat, quid eventurum eſſet obſervans. Quem ita conturbatum animadvertens vir de plebe *Antyllus*, in ea porti-

λὼν τὴν χεῖρα, εἴ τε τι πυθόμενος ἢ ὑποπ]εύων, ἢ ἄλλως ἐς τὸν λόγον ὑπαχθεὶς, ἠξίου, Φείσασθαι τῆς πατρίδος. Ὁ δὲ μᾶλλόν τε θορυϐηθεὶς, καὶ δείσας ὡς κατάφωρος, ἐσέϐλεψεν αὐτῷ δριμύ· καί τις τῶν παρόντων, οὔτε σημείου τινὸς ἐπαρθέντος, οὔτε προσ]άγματός πω γεγονότος, ἐκ μόνης τῆς ἐς τὸν Ἀντύλλον Γράκχου δριμύτη]ος εἰκάσας ἤδη τὸν καιρὸν ἥκειν, καὶ χαριεῖσθαί τι τῷ Γράκχῳ δόξας, πρῶτος ἀρξάμενος ἔργου, τὸ ἐγχειρίδιον ἐπισπάσας διαχρῆται τὸν Ἀντύλλον. Βοῆς δὲ γενομένης, καὶ σώματος ὀφθέντος ἐν μέσῳ νεκροῦ, πάντες ἐκ τοῦ ἱεροῦ κατεπήδων σὺν ὁμοίου κακοῦ φόϐῳ. Γράκχος δ᾽ ἐς τὴν ἀγορὰν παρελθὼν, ἐϐούλετο μὲν αὐτοῖς ἐκλογίσασθαι περὶ τοῦ γεγονότος. οὐδενὸς δ᾽ αὐτὸν οὐδ᾽ ὑφισ]αμένου, ἀλλ᾽ ὡς ἐναγῆ πάντων ἐκ]ρεπομένων, ὁ μὲν Γράκχος καὶ ὁ Φλάκκος ἀπορούμενοι, καὶ τὸν καιρὸν ὧν ἐϐουλεύοντο φθάσαι τὴν ἐγχείρησιν ἀπολωλεκότες, ἐς τὰς οἰκίας διέτρεχον, καὶ οἱ συνθέμενοι αὐτοῖς συνῄεσαν ἐς αὐτάς, τὸ δ᾽ ἄλλο πλῆθος ἐκ μέσων νυκ]ῶν, ὡς ἐπὶ δή A. U. 633.

Lin. 92. ἔϐλεψεν *Edd. Melius Aug.* *L. 1.* εἰσελθὼν *Edd. prætuli Aug.*

eu ſacra tunc faciens, adprehenſum manu, ſive quod compeririſſet aliquid, ſive ſuſpicaretur, ſive alioquin captans colloquium, rogabat, *ut patriæ parceret.* Eum *Gracchus*, magis etiam turbatus, quaſi deprehenſus in facinore, torve adſpexit. Ibi tunc *quidam e Gracchanis*, injuſſus, nemine ſignum dante, ex ſolo Gracchi truci vultu conjectans adeſſe tempus; ratuſque, initurum ſe gratiam apud patronum, ſi primus rem adgrederetur; *ſtricto pugione trajecit Antyllum.* Hinc clamore exorto, & jacente propalam cadavere; omnes, ſimilem ſibi caſum metuentes, propere de templo ſe proripuerunt. *Gracchus*, concionem ingreſſus, purgare ſe populo de illo facinore volebat. Sed, nemine audiente, omnibuſque eum ut hominem civili ſanguine pollutum averſantibus, ipſe ac *Flaccus* conſternati, amiſſa rei gerendæ, quam jam nunc adgredi conſtituerant, opportunitate, ſuam quiſque domum recurrunt; & eodem ſua quemque caterva comitatur. Reliqua plebs, tamquam

Digitized by Google

A. U. 633. τινι κακῷ, τὴν ἀγορὰν προκατελάμβανον. καὶ ὃς ἐπεδήμει τῶν ὑπάτων, Ὀπίμιος, διέτασσε μέν τινας ἐνόπλους ἐς τὸ Καπιτώλιον ἅμα ἕῳ συνιέναι, καὶ τὴν βουλὴν διὰ κηρύκων συνεκάλει· αὐτὸς δ᾽ ἐν μέσῳ πάντων ἐν τῷ νεῷ τῶν Διοσκούρων ἐφέδρευε τοῖς ἐσομένοις.

XXVI. Τάδε μὲν ἦν τοιάδε. Ἡ δὲ βουλὴ Γράκχον καὶ Φλάκκον ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐς ἀπολογίαν ἐς τὸ βουλευτήριον ἐκάλουν. οἱ δὲ σὺν ὅπλοις ἐξέθεον ἐπὶ τὸν Ἀβεντῖνον λόφον, ἐλπίσαντες, εἰ τόνδε προλάβοιεν, ἐνδώσειν πρὸς τὰς συνθήκας αὐτοῖς τι τὴν βουλήν. διαθέοντές τε, τοὺς θεράποντας συνεκάλουν ἐπ᾽ ἐλευθερίᾳ. καὶ τῶνδε μὲν οὐδεὶς ὑπήκουεν. αὐτοὶ δὲ, σὺν ὅσοις εἶχον ἀμφ᾽ αὐτοὺς, τὸ Ἀρτεμίσιον καταλαβόντες, ἐκρατύνοντο· καὶ Κόϊντον, Φλάκκου παῖδα, ἐς τὴν βουλὴν ἔπεμπον, δεόμενοι διαλλαγῶν τυχεῖν, καὶ βιοῦν μεθ᾽ ὁμονοίας. οἱ δ᾽ ἐκέλευον αὐτοὺς, ἀποθεμένους τὰ ὅπλα ἥκειν ἐς τὸ βουλευτήριον, καὶ λέγειν ὅ τι θέλοιεν, ἢ μηκέτι πέμπειν μηδένα. τῶν

Lin. 8. δή τινι κακῶν *Aug.* *L.* 9 *ſq.* τινὰς ἐν ὅπλοις *Edd.* *L.* 12. τῷ ναῷ *Edd.* *L.* 13. Τὰ δὲ ἦν τοιάδε. ἡ μὲν βουλὴ *Edd.* & *MSS. noſtri.* *Ex conject. utcumque emendavi locum.* *L.* 17. τι, *poſt* αὐτοῖς, *adj. ex Aug.* *L.* 20. Ἀρτεμήσιον *edit.* 1.

in publica calamitate, forum media de nocte occupat. *Conſulum alter*, qui in Urbe aderat, *Opimius*, armatorum manum prima luce in Capitolium convenire jubet, & ſenatum per præcones convocat; ipſe interim media in urbe ædem Caſtorum occupat, & ibi in omnem occaſionem intentus manet.

26. His ita diſpoſitis, *ſenatus Gracchum* & *Flaccum* ad cauſam in curia dicendam *evocat*. At *illi armati in Aventinum montem excurrunt*; ſperantes, hoc occupato, ſenatum ad ineundas pacis conditiones faciliorem ſe habituros. Ac dum per urbem diſcurrunt, ſervos etiam, ſed fruſtra, convocant ad pileum. Itaque cum ſuorum manu ædem Dianæ occupant muniuntque. Inde Quintum, Flacci filium, ad ſenatum mittunt, acturum de concordia. Reſponſum eſt: „venirent ipſi poſitis armis, & quæ vellent dicerent; ſi id non placeret, neminem porro ad ſe mitterent." Et quum nihilo minus iterum Quintus ab

Digitized by Google

δ᾽ αὖθις τὸν Κόϊντον ἐπιπεμψάντων, τόνδε μὲν Ὀπίμιος ὁ ὕπατος, διὰ τὴν προαγόρευσιν, ὡς οὐκ ἔτι πρεσβευτὴν ὄντα, συνελάμβανε· τοῖς δὲ περὶ τὸν Γράκχον τοὺς ὡπλισμένους ἔπεμπε. καὶ Γράκχος μὲν διὰ τῆς ξυλίνης γεφύρας ἐς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ καταφυγὼν ἐς ἄλσος τι μεθ᾽ ἑνὸς θεράποντος, ὑπέσχε τῷ θεράποντι τὴν σφαγὴν καταλαμβανόμενος. Φλάκκου δ᾽ ἐς ἐργαστήριον ἀνδρὸς γνωρίμου καταφυγόντος, οἱ μὲν διώκοντες, τὴν οἰκίαν οὐκ εἰδότες, ὅλον ἐμπρήσειν τὸν στενωπὸν ἠπείλουν. ὁ δ᾽ ὑποδεξάμενος, αὐτὸς μὲν ὤκνησε μηνῦσαι τὸν ἱκέτην, ἑτέρῳ δὲ προσέταξε μηνῦσαι. καὶ συλληφθεὶς ὁ Φλάκκος ἀνῃρέθη. Γράκχου μὲν δὴ καὶ Φλάκκου τὰς κεφαλὰς ἔφερόν τινες Ὀπιμίῳ· καὶ αὐτοῖς ὁ Ὀπίμιος ἰσοβαρὲς χρυσίον ἀντέδωκεν. ὁ δὲ δῆμος αὐτῶν τὰς οἰκίας διήρπαζε, καὶ τοὺς συμφρονήσαντας ὁ Ὀπίμιος συλλαβὼν, ἐς τὴν φυλακὴν ἐνέβαλέ τε καὶ ἀποπνιγῆναι προσέταξε. Κοΐντῳ δὲ τῷ Φλάκκου παιδὶ συνεχώρησεν ἀποθανεῖν ὡς θέλοι· καὶ τὴν πόλιν ἐπὶ τοῖς φόνοις ἐκάθαιρεν. ἡ δὲ βουλὴ καὶ νεὼν Ὁμονοίας αὐτὸν ἐν ἀγορᾷ προσέταξεν ἐγεῖραι.

A. U. 633.

Lin. 37. αὐτοῖς Ὀπίμιος *Edd. Articulum dedit Aug. L. 38.* διήρπαξε *Edd. menda ex Reg. A. propagata. L. 40.* ἐνέβαλλέ τε *edit. 1.*

his eſſet miſſus; *Opimius* eum, tamquam non jam legatum, propter id quod eis denunciatum erat, comprehendi juſſit; ſimulque armatos contra Gracchanos miſit. *Gracchus* per ſublicium pontem *fugit* trans Tiberim, in quemdam lucum, comite unico *ſervo*; cui mox, cum in eo eſſet ut deprehenderetur, *jugulum præbuit. Flaccus* in familiaris cujuſdam viri officinam confugerat. Quem qui perſequebantur, ignari quam in domum ſe abdidiſſet, toti vico minabantur incendium. Itaque qui trepidum exceperat, ipſe quidem veritus prodere ſupplicem, alium tamen quemdam juſſit indicium facere. Et comprehenſus *Flaccus occiditur.* Utriuſque dein caput, relatum ad conſulem, pari repenſum eſt auri pondere. Domus eorum direptæ a populo. Conſpirationis ſocii in carcere, juſſu conſulis, laqueo ſuffocati. Quinto, Flacci filio, permiſſum eſt ſuo arbitratu genus mortis eligere. Deinde Urbs luſtrata a cædibus: & *Concordiæ fanum* in foro ex Senatuſconſulto exſtructum.

Digitized by Google

XXVII. Καὶ ἡ στάσις ἡ τοῦ δευτέρου Γράκχου ἐς τάδε ἔληγε. νόμος τε οὐ πολὺ ὕστερον ἐκυρώθη, Τὴν γῆν, ὑπὲρ ἧς διεφέροντο, ἐξεῖναι πιπράσκειν τοῖς ἔχουσιν· (ἀπείρητο γὰρ ἐκ Γράκχου τοῦ προτέρου καὶ τόδε.) καὶ εὐθὺς οἱ πλούσιοι παρὰ τῶν πενήτων ἐωνοῦντο, ἢ ταῖσδε ταῖς προφάσεσιν ἐβιάζοντο. καὶ περιῆν ἐς χεῖρον ἔτι τοῖς πένησι· μέχρι Σπούριος Θόριος δημαρχῶν εἰσηγήσατο νόμον, Τὴν μὲν γῆν μηκέτι διανέμειν, ἀλλ' εἶναι τῶν ἐχόντων, καὶ φόρους ὑπὲρ αὐτῆς τῷ δήμῳ κατατίθεσθαι, καὶ τάδε τὰ χρήματα χωρεῖν ἐς διανομάς. ὅπερ ἦν μέν τις τοῖς πένησι παρηγορία, διὰ τὰς διανομάς· ὄφελος δ' οὐδὲν ἐς πολυπληθίαν. Ἅπαξ δὲ τοῖς σοφίσμασι τοῖσδε τοῦ Γρακχείου νόμου παραλυθέντος, (ἀρίστου καὶ ὠφελιμωτάτου, εἰ ἐδύνατο πραχθῆναι, γενομένου·) καὶ τοὺς φόρους οὐ πολὺ ὕστερον διέλυσε δήμαρχος ἕτερος· καὶ ὁ δῆμος ἀθρόως ἁπάντων ἐξεπεπτώκει. ὅθεν ἐσπάνιζον ἔτι μᾶλλον ὁμοῦ πολιτῶν τε καὶ στρατιωτῶν, καὶ γῆς

Lin. 47 *ſq.* καὶ αὖθις εἰ πλ. *Edd. ex Reg. A. L.* 48. ταῖσδε ταῖς, *quod dant Edd. & MSSti, ex* ταῖς καὶ ταῖς *corruptum puto. L.* 49. *Malim* περιήει. *L.* 50. Σπ. Βόριος *dant Edd MSS. & Cand.* Θόριος *reponere juſſerunt viri docti. L.* 57. εἰ ἐδύνατο *edit.* 1. 2 *inv. MSS.*

27. Is *exitus* fuit *ſecundæ ſeditionis Gracchanæ.* Nec ita multo poſt *lex* lata eſt, *licere cuique ſuam portionem publici agri vendere;* quod & ipſum ex ſuperioris Gracchi lege vetitum erat. Moxque divites coëmebant pauperum portiones; & partim vi quoque, hac vel illa prætenta cauſa, poſſeſſionibus eos depellebant. Jamque pejor conditio pauperum, quam antea, eſſe cœpit. Tandem *Spurius Thorius, tribunus pl.* tulit *legem;* „ ne divideretur amplius *ager publicus;* ſed *relinqueretur poſſeſſoribus*, hac conditione, ut *vectigal penderent populo*, & *pecunia* inde collecta *viritim diſtribueretur.*" Quæ lex ſicut egenis, propter pecuniæ diſtributionem quoddam adtulit ſolatium; ſic infrequentiæ populi nullum adferebat remedium. Jam vero eluſis, per hujuſmodi artificia, ſemel Gracchi legibus, perutilibus alioqui reipubl. futuris, ſi conatus ſuccedere potuiſſet; non multo poſt ab alio tribuno pl. *vectigal* etiam *illud abrogatum;* & plebi ex omnibus nihil reliquum factum eſt. La-

προσόδου καὶ διανομῶν, καὶ νόμων, πεντεκαίδεκα μάλιστα ἔτεσιν ἀπὸ τῆς Γράκχου νομοθεσίας, ἐπὶ δίκαις ἐν ἀργίᾳ γεγονότες. A. U.

XXVIII. Τῷ δ᾽ αὐτῷ χρόνῳ Σκιπίων ὕπατος καθεῖλε τὸ θέατρον, οὗ Λεύκιος Κάσσιος ἦρκτο, καὶ ἤδη που τέλος ἐλάμβανεν· ὡς καὶ τόδε στάσεων ἄρξον ἑτέρων, ἢ οὐ χρήσιμον ὅλως Ἑλληνικαῖς ἡδυπαθείαις Ῥωμαίους ἐθίζεσθαι. Τιμητὴς δὲ Κόϊντος Καικίλιος Μέτελλος, Γλαυκίαν τε βουλεύοντα, καὶ Ἀπουλήϊον Σατορνῖνον δεδημαρχηκότα ἤδη, τῆς ἀξιώσεως παρέλυεν, αἰσχρῶς βιοῦντας· οὐ μὴν ἐδυνήθη. ὁ γάρ οἱ συνάρχων οὐ συνέθετο. Μικρὸν 653. οὖν ὕστερον ὁ Ἀπουλήϊος, ὡς ἀμυνούμενος τὸν Μέτελλον, ἐς ἑτέραν παρήγγελλε δημαρχίαν, φυλάξας στρατηγοῦντα τὸν Γλαυκίαν καὶ τῆσδε τῶν δημάρχων τῆς χειροτονίας προεστῶτα. Νώνιος μὲν οὖν, ἐπιφανὴς ἀνὴρ, ἔς τε τὸν Ἀπουλήϊον παῤῥησίᾳ χρώμενος, καὶ Γλαυκίαν ἐξονειδίζων,

Lin. 61. Verba καὶ νόμων *deleta volebat Muſgrav. Poterant & in* καὶ νομῶν *mutanda videri. Sed mihi alia etiam h. l. turbata viſa ſunt; quibus nulla, ne ex conject. quidem, probabilis medicina ſuccurrebat. Quare nec Latine exprimere extremam hujus Cap. partem auſus ſum. L. 64. pro* Σκιπίων *dat* Καιπίων *Aug. quod, minus licet verum ſit, tamen ab ipſo Auctore ita ſcriptum videri poteſt. L. 66.* ἄρξων *edit. 1. L. 68.* τιμητὰς *edit. 1, 2. Ibid. vulgatum* Κεκίλιος*, ut alibi, correxi.*

de major etiam ſecuta ſimul eſt civium militumque raritas

. . . . .

. . . .

28. Per idem tempus *Scipio Coſ. theatrum demolitus eſt*, inchoatum a Lucio Caſſio, & tum pæne abſolutum: quod hæc quoque videretur novarum ſeditionum materia futura; vel quod omnino *e republica non eſſe* exiſtimaret, *populum Græcanicis voluptatibus adſueſieri.* Cenſor vero *Q. Cæcilius Metellus*, *Glauciam* ſenatorem, & *Apulejum Saturninum*, tribunatu defunctum, ſenatu movere conatus eſt propter vitæ dedecora; ſed, renitente collega, nihil effecit. Quamobrem *Apulejus* paulo poſt, ulturus injuriam a Metello acceptam, ſe candidatum tribunatus profeſſus eſt; obſervata occaſione, quod *Glaucia*, tunc *prætor*, præeſſet comitiis. Sed tum quidem pro eo *Nonius*, vir nobilis, invectus non ſine opprobriis in Apulejum & Glauci-

A. U. 653. δήμαρχος ἀπεδείχθη. δείσαντες δ᾽ ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Ἀπουλήϊος, μὴ δημαρχῶν αὐτοὺς ἀμύναιτο, ὄχλον ἀνδρῶν εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀπιόντι ἐπιπέμπουσι σὺν θορύβῳ, καὶ ἔς τι πανδοχεῖον συμφυγόντα συνεκέντησαν. Τοῦ δὲ πάθους οἰκτροῦ καὶ δεινοῦ φανέντος, οἱ περὶ τὸν Γλαυκίαν, οὔπω τοῦ δήμου συνελθόντος, ἅμ᾽ ἕῳ χειροτονοῦσι δήμαρχον τὸν Ἀπουλήϊον. καὶ τὸ μὲν Νωνίου πάθος ὧδε ἐσιγήθη διὰ τὴν δημαρχίαν Ἀπουληΐου, δεδιότων αὐτὸν ἔτι ἐξελέγχειν.

654. XXIX. Ἐξηλάθη δὲ καὶ Μέτελλος ὑπ᾽ αὐτῶν, προσλαβόντων Γάϊον Μάριον, ἕκτην ἄρχοντα ὑπατείαν, ἐχθρὸν ἀφανῆ τοῦ Μετέλλου. καὶ συνέπραξαν ὧδε ἅπαντες ἀλλήλοις. Ὁ μὲν Ἀπουλήϊος νόμον ἐσέφερε, Διαδάσασθαι γῆν, ὅσην ἐν τῇ νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων καλουμένῃ Γαλατίᾳ Κίμβροι γένος Κελτῶν κατειλήφεσαν· καὶ αὐτοὺς ὁ Μάριος ἔναγχος ἐξελάσας, τὴν γῆν ὡς οὐκέτι Γαλατῶν, ἐς Ῥωμαίους περιεσπάκει. προσέκειτο δὲ, Εἰ κυρώσειε τὸν

Lin. 78. δημ. αὐτὸς ἀμυν. *Aug.* *L.* 80. κατεκέντησαν *Edd.* *L.* 86 *ſq.* προλαβόντων *Aug.*

am, *tribunus plebis deſignatur.* Illi, veriti, ne is poteſtatem adeptus in ſe animadverteret, in redeuntem e comitiis confeſtim immittunt juvenum globum; qui profugientem, in caupona quadam adſecuti, confoderunt. Ea *Nonii cædes* quum indigna omnibus viſa eſſet & miſerabilis; Glauciæ factio, ſummo mane, priuſquam frequens populus conveniret in comitium, tribunum plebis creat Apulejum. Atque hoc modo ſilentium fuit de Nonio, nemine auſo jam tribunum facinoris ejus coarguere.

29. Dein ab eiſdem *Metellus* quoque *actus* eſt *in exilium*, conſpirante cum inimicis ejus *C. Mario*, tunc *ſextum conſule*; cui occulta ſimultas cum Metello erat. Ad id facinus efficiendum tali quodam communi conſilio uſi ſunt. *Apulejus legem promulgabat* „*de dividendis agris*, quos Cimbri, Celticus populus, *in Gallia*, quæ Gallia *Provincia* hodie a Romanis vocatur, occupaverant; qui ager, *pulſis* nuper *a Mario Cimbris*, jam non amplius Gallici juris, ſed Romani eſſet." Adjectum erat legi; „ ut, ſi plebs eam

Digitized by Google

νόμον ὁ δῆμος, τὴν βουλὴν πένθ' ἡμέραις ἐπομόσαι, πεισθήσεσθαι τῷ νόμῳ· ἢ τὸν οὐκ ὀμόσαντα μήτε βουλεύειν, καὶ ὀφλεῖν τῷ δήμῳ τάλαντα εἴκοσιν· ὑπονοοῦντες, οὕτως ἄλλους τε τῶν δυσχεραινόντων ἀμυνεῖσθαι, καὶ Μέτελλον ὑπὸ φρονήματος οὐκ ἐνδώσοντα πρὸς τὸν ὅρκον. Ὁ μὲν δὴ νόμος ὧδε εἶχε. καὶ ὁ Ἀπουλήϊος ἡμέραν αὐτοῦ τῇ δοκιμασίᾳ προὐτίθει, καὶ περιέπεμπε τοὺς ἐξαγγέλλοντας τοῖς οὖσιν ἀνὰ τοὺς ἀγρούς, οἷς δὴ καὶ μάλιστ' ἐθάῤῥουν, ὑπεστρατευμένοις Μαρίῳ. πλεονεκτούντων δ' ἐν τῷ νόμῳ τῶν Ἰταλιωτῶν, ὁ δῆμος ἐδυσχέραινε.

A. U. 654.

XXX. Καὶ στάσεως ἐν τῇ κυρίᾳ γενομένης, ὅσοι μὲν ἐκώλυον τῶν δημάρχων τοὺς νόμους, ὑβριζόμενοι πρὸς τοῦ Ἀπουληΐου κατεπήδων ἀπὸ τοῦ βήματος. ὁ δὲ πολιτικὸς ὄχλος ἐβόα, ὡς γενομένης ἐν ἐκκλησίᾳ βροντῆς, ὅθεν οὐ θέμις ἐστὶ Ῥωμαίοις οὐδὲν ἔτι κυροῦν. βιαζομένων δὲ καὶ ὡς τῶν περὶ τὸν Ἀπουλήϊον, οἱ πολιτικοὶ, τά τε ἱμάτια διαζωσάμενοι, καὶ τὰ προστυχόντα ξύλα ἁρπάσαντες,

Lin 3. ὑπεστρατευσαμένοις *edit.* 1. *ex Reg. A.* ὑποστρατευσαμένοις *edit.* 2. 3. *Verum dedit Reg. B. cum Aug. & Ven.*

ſciviſſet, ſenatus intra quintum diem in eam juraret: qui recuſaret jurare, ſenatu moveretur, & inſuper talentis viginti mulctaretur." Ita captabatur *vindicta occaſio*, cum de aliis, qui eam rem ægre eſſent paſſuri, tum *de Metello* potiſſimum, qui pro ſua gravitate & conſtantia non videbatur illam de juramento conditionem initurus. Et lex quidem talis fuit. *Apulejus* vero quum diem comitiis habendis indixiſſet, nuncios interim circa ruſticas tribus, quibus maxime fidebat, quod ex eis plerique ſub Mario militaſſent, dimiſit; nam ea lex, quia magis conducere videbatur ſociis Italicis, populo ceteroquin minime grata erat.

30. Itaque *tumultuoſa* fuerunt *comitia*. Quotquot diſſuadere conabantur legem, ii per *Apulejum* a Roſtris deturbabantur. Hinc urbana multitudo, *auditum eſſe tonitru*, clamabat: quod quoties accidit, nefas eſt quidquam porro ea die decernere. *Apulejo* vero nihilo minus, cum ſuis, in cœpto propoſito pertinaciter perſiſtente; urbani, præcinctis togis, vertentes in telum quidquid fors obtulit, diſ-

Digitized by Google

A. U. 654. τοὺς ἀγροίκους διέστησαν. οἱ δ᾽ αὖθις ὑπὸ τοῦ Απουληΐου συγκαλούμενοι, μετὰ ξύλων καὶ οἵδε τοῖς ἀστυκοῖς ἐπήεσαν, καὶ βιασάμενοι, τὸν νόμον ἐκύρωσαν. Κυρωθέντος δ᾽, αὐτίκα Μάριος, οἷα ὕπατος, τῇ βουλῇ προὐτίθει σκοπεῖν περὶ τοῦ ὅρκου· καὶ τὸν Μέτελλον εἰδὼς στερρόν τε τῇ γνώμῃ, καὶ βέβαιον ἐφ᾽ ὅ τι φρονήσειεν ἢ εἰπεῖν φθάσειεν, ἐτίθει πρῶτος ἐς μέσον τὴν γνώμην τὴν ἑαυτοῦ μετ᾽ ἐνέδρας, καὶ ἔλεγεν, ὡς οὔποτε τὸν ὅρκον ἑκὼν τόνδε αὐτὸς ὀμόσειε. συναποφηναμένου δὲ ταῦτα καὶ τοῦ Μετέλλου, καὶ τῶν ἄλλων αὐτοὺς ἐπαινεσάντων, ὁ Μάριος διέλυσε τὴν βουλήν. εἶτα τῆς πέμπτης ἡμέρας, (ἣ τῷ ὅρκῳ τελευταία κατὰ τὸν νόμον ἦν) ἀμφὶ δεκάτην ὥραν αὐτοὺς κατὰ σπουδὴν συναγαγὼν, ἔφη· τὸν δῆμον ἐσπουδακότα περὶ τὸν νόμον δεδιέναι, μηχανὴν δ᾽ ὁρᾷν καὶ σόφισμα τοιόνδε· ὀμόσειν γὰρ, ᾗ νόμος ἐστὶ, τῷδε πεισθήσεσθαι τῷ νόμῳ· καὶ νῦν μὲν οὕτω διασκεδᾷν τοὺς ἀπὸ τῶν ἀγρῶν ἐνηδρευμένους· ὕστερον δ᾽ οὐ δυσχερῶς

Lin, 18. ἀστικοῖς *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 14. διασάμενοι *Aug. forſan ex* διαβιασάμενοι, *ni potius ex* διωσάμενοι. *L.* 15. Μάριος ὁ ὕπατος *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 25. μηχάνημα *Edd. ex Reg. A.*

jecerunt ruſticos. At illi, convocante rurſus *Apulejo*, conglobati occurrerunt urbanis, armati & ipſi fuſtibus; eviceruntque, ut lex perferretur. Quo facto, confeſtim *Marius Conſul*, pro muneris ratione, ad ſenatum retulit de jurejurando: & quod ſciret, Metellum conſtantem eſſe ac firmum in propoſito aut in eo quod ſemel dixiſſet; primus ipſe ſententiam dixit, dolum illi ſtruens; negavitque ſe umquam ſua ſponte ſuaque voluntate juraturum. Cui cum *Metellus* diſertis verbis adſenſiſſet, collaudantibus utrumque ceteris, ſenatus dimiſſus eſt. Quinto vero poſt die, quem diem lex jurijurando præſcripſerat terminum, circiter horam decimam, Conſul, propere coacto ſenatu, ait; „ timere ſe plebem, ſtudioſe legi faventem. Sed adverſus eam providiſſe hanc fallaciam: *Jurandum eſſe in verba legis*, *quatenus ea ſit legitima*. Ita fore, ut ad præſens diſpergatur multitudo ruſtica, quæ ipſis inſidiaretur: poſtea vero facile poſſe oſten-

Digitized by Google

ἐπιδείξειν, ὅτι οὐκ ἔστι νόμος, ὁ πρὸς βίαν τε καὶ βροντῆς ἀνεμασμένης κεκυρωμένος παρὰ τὰ πάτρια. *A. U.* 654.

XXXI. Ταῦτα δ' εἰπὼν, καὶ τέλος οὐδὲν ἀναμείνας, πάντων ἔτι σιωπώντων ὑπ' ἐκπλήξεως ἐπὶ τῇ ἐνέδρᾳ καὶ τῷ χρόνῳ δεδαπανημένῳ, οὐδ' ἐνθυμηθῆναί τι παρασχὼν αὐτοῖς, ἐξανίσταται ἐς τὸν τοῦ Κρόνου νεὼν, οὗ τοὺς ταμίας ἐχρῆν ὀμνύναι· καὶ ὤμνυε σὺν τοῖς φίλοις πρῶτος. ὤμνυον δὲ καὶ οἱ λοιποὶ, τὸ ἑαυτοῦ δεδιὼς ἕκαστος. Μέτελλος δ' οὐκ ὤμοσε μόνος, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως διέμεινεν ἀφόβως. καὶ αὐτὸν εὐθὺς τῆς ἐπιούσης ὁ Ἀπουλήϊος, ἐπιπέμψας τὸν ὑπηρέτην, ἐξεῖλκεν ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου. ῥυομένων δὲ τῶν ἑτέρων δημάρχων, ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Ἀπουλήϊος ἐς τοὺς ἀγροίκους ἐκδραμόντες, Οὐκ ἔφασκον, αὐτοῖς ἔσεσθαι τὴν γῆν, οὐδὲ τὸν νόμον κύριον, εἰ μὴ Μέτελλος ἐξελαθείη. ψήφισμά τε φυγῆς ἐπέγραφον αὐτῷ, καὶ τοὺς ὑπάτους ἐπικηρύξαι, προσετίθεσαν, μηδένα Μετέλλῳ κοινωνεῖν πυρὸς ἢ ὕδατος ἢ στέγης· ἔς τε τὴν δοκιμασίαν τοῦδε τοῦ ψηφίσματος ἡμέραν προὔγρα-

Lin. 30. κεκυρωμένης *edit.* 1.

di, *non eſſe legem, quæ et per vim et Jove tonante*, præter morem majorum, *lata ſit.*"

31. His dictis, nemine exſpectato; dum adhuc ſilent omnes, ſtupentes inſidias conſulis, & anguſtiis temporis territi, ne ſpatio quidem ullo ad cogitandum conceſſo; ſurgit *Marius*, & *ad ædem Saturni* pergit, ubi jurare quæſtores moris erat: ibique primus ipſe, cum amicis, jurejurando ſe obligat. Idem mox & reliqui ſenatores, dum ſibi quiſque metuit, faciunt. *Solus Metellus jurare noluit*, intrepide perſtans in ſententia. Itaque hunc ſtatim *Apulejus* ſequenti die per viatorem extraxit e curia: &, jubentibus ceteris tribunis eum miſſum fieri, ipſe una cum *Glaucia* procurrens ad ruſticos „ neque agrum eos habituros, dicebat, neque legem ratam fore, ni *Metellus* mittatur in exilium." Jamque iidem proponunt legem, *ut ſolum verteret Metellus; et Conſules ei aqua et igne interdicerent, vetarentque ne quis eum tecto reciperet*: ac diem conſtituunt, quo ea lex plebiſcito rata habere-

A. U. 654. φον. δεινῆς δὲ τῶν ἀστυκῶν ἀγανακτήσεως οὔσης, καὶ παραπεμπόντων αἰεὶ Μέτελλον σὺν ξιφιδίοις, ὁ Μέτελλος αὐτοὺς ἀσπασάμενος, καὶ ἐπαινέσας τῆς προαιρέσεως, Οὐκ, ἔφη, δι' ἑαυτὸν ἐάσειν οὐδένα κίνδυνον ἐπιγενέσθαι τῇ πατρίδι. καὶ τόδε ἐπειπὼν, ὑπεξῆλθε τῆς πόλεως. καὶ τὸ ψήφισμα ὁ Ἀπουλήϊος ἐκύρου, καὶ τὰ ἐν τῷ ψηφίσματι Μάριος ἐπεκήρυττεν.

XXXII. Οὕτω μὲν δὴ καὶ Μέτελλος, ἀνὴρ εὐδοκιμώτατος, ἔφευγε. καὶ ὁ Ἀπουλήϊος ἐπ' αὐτῷ τρίτον ἐδημάρχει· καί τις αὐτῷ συνῆρχε, δραπέτης εἶναι νομιζόμενος, Γράκχον ἑαυτῷ τὸν πρεσβύτερον πατέρα ἐπιγράφων· καὶ τὸ πλῆθος αὐτῷ συνεπεπράγει περὶ τὴν χειροτονίαν, πόθῳ Γράκχου. Προτεθείσης δὲ ὑπάτων χειροτονίας, Μάρκος μὲν Ἀντώνιος ἐπὶ τὴν ἑτέραν ἀναμφιλόγως ᾑρέθη· τὴν δὲ ὑπόλοιπον Γλαυκίας ὅδε καὶ Μέμμιος μετῄεσαν. Μεμμίου δ' ὄντος ἐπιδοξοτέρου παρὰ πολὺ, δείσας ὁ Γλαυκίας καὶ ὁ Ἀπουλήϊος, ἐπιπέμπουσί τινας αὐτῷ σὺν

Lin. 47. ἀστικῶν *Edd. Prætuli Aug. ut ſupra.* *L. 48.* Μέτελλον αἰεὶ *Aug. Reg. B.* *L. 51.* τόδε εἰπὼν *Edd. ex Reg. A.* τόδε εἰπεῖν *Reg. B. Prætuli Aug.* *L. 57.* τὸν *ad* πρεσβυτ. *adjeci ex Aug. Ven.*

tur. Quibus rebus quum vehementiſſime indignarentur urbani, & ſicis ſub veſte accincti ubique deducerent *Metellum*; ipſe, comiter laudata eorum voluntate, negavit, ſe commiſſurum ut patriæ cauſa fieret periculorum. Hiſque dictis, ex urbe ſe ſubtraxit. Et, urgente rem *Apulejo*, fit plebiſcitum: *Mariuſ*que conſul edixit id, quod legi erat adjectum.

32. Hunc in modum *Metellus*, vir laudatiſſimus, *exulatum abiit*. Et *Apulejus* deinde in tertium annum Tribunus plebis refectus eſt; addito collega fugitivo quodam, ut tum quidem ferebatur, qui ſe Gracchi majoris jactabat filium; vulgo hominum cupide ſuffragante, ob ipſius Gracchi deſiderium. Conſularibus dein comitiis, *M.* quidem *Antonius* uno omnium conſenſu *conſul creatus* eſt; de collega autem futuro ambigebatur, Glaucia illo, quem dixi, Memmioque competentibus. Sed quum *Memmius* multo eſſet nobilior; *Glaucia* & *Apulejus*, ſibi timentes, in ipſis comitiis immiſerunt in eum quoſdam, qui

Digitized by Google

A. U. 654.

ξύλοις ἐν αὐτῇ τῇ χειροτονίᾳ, οἳ τὸν Μέμμιον παίοντες ἐν μέσῳ πάντων ὁρώντων συνέκοψαν. καὶ ἡ μὲν ἐκκλησία θορυβηθεῖσα διελύετο, οὔτε νόμων οὔτε δικαστηρίων οὔτε τινὸς αἰδοῦς ἔτι ὑπούσης. ὁ δὲ δῆμος, ἀγανακτῶν, ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν μετ' ὀργῆς συνέτρεχεν, ὡς κτενοῦντες τὸν Ἀπουλήϊον. ὁ δ', ἄλλο πλῆθος ἀλίσας ἀπὸ τῶν ἀγρῶν, μετὰ Γλαυκίου καὶ Γαΐου Σαυφηΐου ταμίου τὸ Καπιτώλιον κατέλαβε. καὶ αὐτοὺς τῆς βουλῆς ἀναιρεθῆναι ψηφισαμένης, ὁ Μάριος ἀχθόμενος, ὅμως ὥπλιζέ τινας σὺν ὄκνῳ· καὶ βραδύνοντος, ἕτεροι τὸ ὕδωρ τὸ ἐπιῤῥέον ἐς τὸ ἱερὸν διέτεμον. καὶ Σαυφήϊος μὲν ἐμπρῆσαι τὸν νεὼν, ὑπὸ δίψης ἀπολλύμενος, ἠξίου. Γλαυκίας δὲ καὶ Ἀπουλήϊος, ἐλπίσαντες αὐτοῖς ἐπικουρήσειν Μάριον, παρέδωκαν ἑαυτοὺς, οἵδε πρῶτοι, καὶ ἐπ' ἐκείνοις ὁ Σαυφήϊος. Μάριος δ', αὐτίκα πάντων αὐτοὺς ἀναιρεῖν κελευόντων, ἐς τὸ βουλευτήριον συνέκλεισεν, ὡς ἐννομώτερον ἐργασόμενος. οἱ δὲ, πρόφασιν τοῦτ' εἶναι νομίσαντες, τὸν κέραμον ἐξέ-

Lin. 64. ἢ τὸν Μεμμ. *edit.* 1. *L.* 70. Σαφηΐου, & *mox bis* Σαφήϊος, *Edd.* Saphinius *Cand. Verum nomen dedit Aug.* & *ſemel Reg. B. L.* 79. ἐργασάμενος *Aug.*

omnibus inſpectantibus confecerunt hominem fuſtibus. Itaque territa ſolvitur concio; neque legibus amplius valentibus, neque judiciis, & ſublata omni hominum deorumve reverentia. Poſtridie vero populus, indignitate rei commotus iratuſque, concurrit, necem *Apulejo* minitans. At ille, nova multitudine ex agris excita, adſumtoque *Glaucia*, & *C. Saufejo* quæſtore, Capitolium occupat. Quos poſtquam ſenatus hoſtes judicavit; *Marius*, gravatim quidem, armat tamen nonnullos, ſed admodum cunctanter: & interim alii, morarum pertæſi, tubos in templum aquam ducentes intercidunt. Itaque Saufejus, ſitim non ferens, incendendum templum cenſuit. Sed *Glaucia* & *Apulejus*, Mario freti, deditionem fecerunt primi, & poſt illos *Saufejus*. Omnibus necem eorum conclamantibus, *Marius* Conſul in curiam eos incluſit, velut magis legitime ſumturus de eis ſupplicium. *Plebs* vero, ſimulationem hanc eſſe rata, con-

A. U. 654. λυον τοῦ βουλευτηρίου, καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν Ἀπουλήϊον ἔϐαλλον, ἕως ἀπέκτειναν· ταμίαν τε, καὶ δήμαρχον, καὶ στρατηγὸν, ἔτι περικειμένους τὰ σύμϐολα τῆς ἀρχῆς.

XXXIII. Πολὺς δὲ καὶ ἄλλος ὅμιλος ἐν τῇ στάσει διέφθαρτο, καὶ δήμαρχος ἕτερος, τοῦ Γράκχου παῖς εἶναι νομιζόμενος, πρώτην δημαρχῶν ἐκείνην ἡμέραν· οὐδένα ἔτι ὠφελούσης οὔτε ἐλευθερίας, οὔτε δημοκρατίας, οὔτε νόμων, οὔτε ἀξιώσεως, οὔτε ἀρχῆς· ὅπου καὶ ἡ τῶν δημάρχων, ἔς τε κώλυσιν ἁμαρτημάτων καὶ ἐς ἐπικούρησιν τῶν δημοτῶν γενομένη, ἱερὰ καὶ ἄσυλος οὖσα, τοιάδε ὕϐριζε, καὶ τοιάδε ἔπασχεν. Ἀναιρεθέντων δὲ τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀπουλήϊον, ἡ μὲν βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐκεκράγεσαν καταχαλεῖν Μέτελλον. Πούπλιος δὲ Φούριος δήμαρχος, οὐδ᾽ ἐλευθέρου πατρὸς, ἀλλ᾽ ἐξελευθέρου, θρασέως ἐνίστατο αὐτοῖς· καὶ οὐδὲ Μετέλλου, τοῦ Μετέλλου παιδὸς, ἱκετεύοντος αὐτὸν ἐν ὄψει τοῦ δήμου, καὶ δακρύοντος, καὶ τοῖς ποσὶ προσπίπτοντος, ἐνεκλάσθη. Ἀλλ᾽ ὁ μὲν παῖς ἐκ τῆσδε

Lin. 86. οὐδέ ἔτι (ſic) Aug. L. 91 ſq. pro τῶν ἀμφὶ τὸν *dant* τῶν δημάρχων τὸν *Edd. Cand. puto & Ven. Verum dedit Aug. L. 93.* Πόπλιος *Edd. Ibid.* Φρούριος *conſtanter Aug. Ven. Reg. B.*

vulſo tecto curiæ, *Apulejum cum ſuis*, Quæſtorem, Tribunum plebis, Prætorem, etiam tum ornatos magiſtratuum inſignibus, injectis tegulis *interemit.*

33. Eadem ſeditione periit & alia multa turba, & in ea tribunus ille Gracchi filius habitus, primo initi magiſtratus die; non libertate ſua quemquam amplius tuente, non reipublicæ forma, non legibus, non dignitate, non magiſtratu: quandoquidem & tribunitia poteſtas, cohibendis ſceleribus & protegendæ plebi inventa, ac ſacroſancta habita, jam & ipſa tales patrabat injurias, & ab aliis talia patiebatur. Occiſo *Apulejo* cum ſuis; ſenatus populuſque clamabant, revocandum eſſe ab exilio *Metellum.* At *P. Furius* tribunus plebis, ne ingenuo quidem patre natus, ſed liberto, præfracte eis reſiſtebat; etiam *Metellum*, ejus *filium*, *ſupplicem* in conſpectu populi ad genua ſibi cum lacrymis provolutum, aſpernatus. Quo factum eſt, ut hic quidem tam

ἐκ τῆσδε τῆς ὄψεως Εὐσεβὴς ἐς τὸ ἔπειτα ἐκλήθη. Τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους, Φούριον μὲν ἐπὶ τῷδε ἐς δίκην Γάϊος Κανουλήϊος δήμαρχος ὑπῆγε· καὶ ὁ δῆμος, οὐδὲ τοὺς λόγους ὑπομείνας, διέσπασε τὸν Φούριον. οὕτως αἰεί τι μῦσος ἑκάστου ἔτους ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐγίγνετο. Μετέλλῳ δ' ἡ κάθοδος ἐδόθη. καί φασιν, αὐτῷ τὴν ἡμέραν οὐκ ἀρκέσαι, περὶ τὰς πύλας δεξιουμένῳ τοὺς ἀπαντῶντας. Τρίτον μὲν δὴ τόδε ἔργον ἐμφύλιον ἦν τὸ Ἀπουληΐου, μετὰ δύο τὰ Γράκχεια, καὶ τοσάδε εἴργαστο Ῥωμαίους. *A. U. 655.*

XXXIV. Οὕτω δ' ἔχουσιν αὐτοῖς, ὁ Συμμαχικὸς καλούμενος Πόλεμος ἐπιγίγνεται, ἐθνῶν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν πολλῶν· ἀρξάμενός τε παραδόξως, καὶ ἀθρόως ἐπὶ μέγα προελθὼν, καὶ τὰς στάσεις ἐν Ῥώμῃ σβέσας ὑπὸ δέους ἐπὶ πολύ. λήγων δὲ καὶ ὅδε στάσεις τε ἄλλας καὶ στασιάρχας δυνατωτέρους ἀνέθρεψεν, οὐ νόμων εἰσηγήσεσιν ἔτι, οὐδὲ δημοκοπίαις, ἀλλ' ἀθρόοις στρατεύμασι κατ' ἀλλήλων χρωμένους. Καὶ αὐτὸν διὰ τάδε συνήγαγον ἐς

Lin. 3. ἐπιὸντος *carent Edd. dedit Aug.* *L. 6.* ἔργον *caret Aug.* *L. 7.* Ῥωμαίους *Edd. ex Reg. A.* *Prætuli Aug. Reg. B.* *L. 13.* ἀνέτρεψεν *Edd. invitis MSS.*

tam miſerabili ſpecie *Pii cognomen* adeptus ſit; *Furius* vero, quum ob iſtam pertinaciam, exacto magiſtratus ſui anno, a C. Canulejo tribuno plebis apud populum reus ageretur, ne exſpectata quidem defenſione *diſcerptus* ſit *a furente multitudine.* Sic quolibet anno novum aliquod in foro committebatur piaculum. *Metello* vero *conceſſus* eſt *in patriam reditus*: ferturque, integram diem non ſuffeciſſe gratulationibus amicorum ad portam eum excipientium. Tertia hæc fuit *diſſenſio* civium *Apulejana*; quæ, poſt duas illas Gracchanas, tali modo Romæ graſſata eſt.

34. Supervenit mox SOCIALE, quod vocatur, BELLUM, *ex conſpiratione multorum Italiæ populorum* conflatum. Id, ut inſperato exortum, ita ſubito in immenſum auctum, urbanas ſeditiones novo terrore aliquantiſper ſopiit: finitum vero, alias turbas excivit, ductu potentiorum principum; qui jam non promulgandis legibus, aut plebejis tumultibus, ſed totis exercitibus, ruebant in mutuam perniciem. Quapropter inſerendum duxi his commentariis;

Digitized by Google

A. U. τήνδε τὴν συγγραφὴν, ἔκ τε τῆς ἐν Ῥώμῃ στάσεως ἀρξάμενον, καὶ ἐς πολὺ χείρονα στάσιν ἑτέραν ἐκπεσόντα.

629. Ἤρξατο δὲ ὧδε· Φούλβιος Φλάκκος ὑπατεύων, μάλιστα δὴ πρῶτος ὅδε ἐς τὸ φανερώτατον ἠρέθιζε τοὺς Ἰταλιώτας ἐπιθυμεῖν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας, ὡς κοινωνοὺς τῆς ἡγεμονίας ἀντὶ ὑπηκόων ἐσομένους. εἰσηγούμενος δὲ τὴν γνώμην, καὶ ἐπιμένων αὐτῇ καρτερῶς, ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπί τινα στρατείαν ἐξεπέμφθη διὰ τόδε. ἐν ᾗ τῆς ὑπατείας αὐτῷ δεδαπανημένης, ὅδε καὶ δημαρχεῖν εἵλετο μετ' αὐτήν, καὶ ἔπραξε γενέσθαι σὺν Γράκχῳ τῷ νεωτέρῳ, τοιάδε ἄλλα ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας ἐσφέροντι κἀκείνῳ. Ἀναιρεθέντοιν δὲ ἀμφοῖν, ὡς μοι προείρηται, πολὺ μᾶλλον ἠρέθιστο ἡ Ἰταλία· οὔτε γὰρ ἠξίουν ἐν ὑπηκόων, ἀντὶ κοινωνῶν, εἶναι μέρει, οὔτε Φλάκκον καὶ Γράκχον ὑπὲρ αὐτῶν πολιτεύοντας τοιάδε παθεῖν.

663. XXXV. Ἐπὶ δὲ ἐκείνοις καὶ Λίβιος Δροῦσος δημαρχῶν, ἀνὴρ ἐπιφανέστατος ἐκ γένους, δεηθεῖσι τοῖς Ἰταλιώταις

Lin. 24. ὁ δὲ καὶ δημ. *Regii*, *Aug.* *L.* 28 *ſq.* ἀντὶ κοινῶν *Edd.*

tum quod ex urbana ſeditione natum ſit, tum quod in aliam longe nocentiorem evaſerit. Ejus *Belli* fuit *initium* hujuſmodi. *Fulvius Flaccus* in conſulatu ſuo primus omnium aperte Italicis ſociis injecerat civitatis Romanæ cupidinem; ſperantibus, ſic ſe non amplius ſubditos fore, ſed imperii participes. De qua ſententia quum referret ad ſenatum, & in ea firmiter perſtaret; ob eam rem a ſenatu ad bellum quoddam adminiſtrandum eſt ablegatus. Quo bello cum abſumtum eſſet *Flacco* tempus conſulatus; tribunatum plebis idem ambiit; effecitque, ut *Graccho* minori collega daretur, qui & ipſe alias leges in favorem Italicorum promulgavit. Utroque autem cæſo, quemadmodum ſupra eſt expoſitum, multo magis irritati ſunt ſociorum animi. Indigne enim ferebant, & ſe pro ſubditis magis quam pro ſociis haberi, & *Flaccum Gracchumque*, ipſorum commoda publice curantes, tam miſerabili mulctatos exitio.

35. Poſt illos *Livius Druſus*, *tribunus plebis*, vir genere nobilis, *ſociis* flagitantibus *legem de civitate eis danda*

νόμον αὖθις εἰσενεγκεῖν περὶ τῆς πολιτείας ὑπέσχετο. τούτου γὰρ δὴ μάλιστα ἐπεθύμουν, ὡς ἑνὶ τῷδε αὐτίκα ἡγεμόνες ἀντὶ ὑπηκόων ἐσόμενοι. ὁ δὲ, τὸν δῆμον ἐς τοῦτο προθεραπεύων, ὑπήγετο ἀποικίαις πολλαῖς ἔς τε τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, ἐψηφισμέναις μὲν ἐκ πολλοῦ, γεγονυίαις δὲ οὔπω. τήν τε βουλὴν καὶ τοὺς ἱππέας, οἳ μάλιστα δὴ τότε ἀλλήλοις διὰ τὰ δικαστήρια διεφέροντο, ἐπὶ κοινῷ νόμῳ συναγαγεῖν ἐπειρᾶτο· σαφῶς μὲν οὐ δυνάμενος ἐς τὴν βουλὴν ἐπανενεγκεῖν τὰ δικαστήρια, τεχνάζων δ' ἐς ἑκατέρους ὧδε· Τῶν βουλευτῶν διὰ τὰς στάσεις τότε ὄντων μόλις ἀμφὶ τοὺς τριακοσίους, ἑτέρους τοσούσδε αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἱππέων εἰσηγεῖτο ἀριστίνδην προσκαταλεγῆναι, καὶ ἐκ τῶνδε πάντων ἐς τὸ μέλλον εἶναι τὰ δικαστήρια. εὐθύνας τε ἐπ' αὐτῶν γίγνεσθαι δωροδοκίας, προσέγραφεν· ἐγκλήματος ἴσα δὴ καὶ ἀγνοουμένου, διὰ τὸ ἔθος τῆς δωροδοκίας ἀνέδην ἐπιπολαζούσης. Ὁ μὲν δὴ τάδε πρὸς ἑκατέρους ἐπενόει· περιῆλθε δὲ ἐς τὸ A. U. 663.

Lin. 33. περὶ πολιτείας *Edd.* τῆς *del. Aug.* *L.* 41. ἐπενεγκεῖν *Aug. Reg. B.* *L.* 43. ἀμφὶ τῶν τριακοσίων, τοσούσδε ἑτέρους *Edd. Correxi ex Aug.* *L.* 44 *ſq.* & *l.* 51. προκαταλεγ. *Edd. Rectius Aug.*

rurſus promulgare eſt *pollicitus.* Id enim maxime cupiebant, quaſi hac una ratione imperii participes futuri pro ſubditis. Tribunus, eo conſilio gratiam plebis præoccupans, multas colonias deducebat in Italiam & Siciliam; decretas quidem jam ante, ſed dilatas hactenus. Senatum quoque & equeſtrem ordinem, tunc maxime propter judicia diſſidentes, conabatur æquis conditionibus invicem conciliare. Et quum ſenatui palam reſtituere judicia non poſſet, arte utroſque adgreſſus eſt. Nam quoniam ſenatores, propter crebras ſeditiones, vix trecentorum explebant numerum; promulgavit legem *Druſus*: „ut par numerus ex equeſtri ordine in ſenatum adſciſceretur, delectu optimorum habito; atque ex his omnibus in poſterum legerentur judices." Adjecitque legi, ut „ab eiſdem etiam de corruptelis judicum quæſtiones exercerentur;" quod malum jam pæne inter crimina haberi deſierat, corruptelarum conſuetudine effuſe graſſante. Hæc ad gratiam ab utriſque ineundam tentanti *Druſo*, res præter opinionem ceſſit in

A. U. 663.

ἐναντίον αὐτῷ. ἥ τε γὰρ βουλὴ χαλεπῶς ἔφερεν, ἀθρόως αὐτῇ τοσούσδε προσκαταλεγῆναι, καὶ ἐξ ἱππέων ἐς τὸ μέγιστον ἀξίωμα μεταβῆναι· οὐκ ἀδόκητον ἡγουμένη, καὶ βουλευτὰς γενομένους, κατὰ σφᾶς ἔτι δυνατώτερον τοῖς προτέροις βουλευταῖς στασιάσειν. οἵ τε ἱππεῖς ὑπώπτευον, ὅτι τῇδε τῇ θεραπείᾳ πρὸς τὸ μέλλον ἐς τὴν βουλὴν μόνην τὰ δικαστήρια ἀπὸ τῶν ἱππέων περιφέροιτο· γευσάμενοί τε κερδῶν μεγάλων καὶ ἐξουσίας, οὐκ ἀλύπως τὴν ὑπόνοιαν ἔφερον. τό τε πλῆθος αὐτῶν ἐν ἀπορίᾳ σφᾶς ἐποίει καὶ ὑποψίᾳ πρὸς ἀλλήλους, τίνες ἀξιώτεροι δοκοῦσιν ἐς τοὺς τριακοσίους καταλεγῆναι· καὶ τοῖς λοιποῖς φθόνος ἐς τοὺς κρείττονας ἐσῄει. ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ἠγανάκτουν ἀναφυομένου τοῦ τῆς δωροδοκίας ἐγκλήματος, ὃ τέως ἡγοῦντο καρτερῶς ὑπὲρ αὐτῶν πρόρριζον ἐσβέσθαι.

XXXVI. Οὕτω μὲν δὴ καὶ οἱ ἱππεῖς καὶ ἡ βουλὴ, καίπερ ἔχοντες ἀλλήλοις διαφόρως, ἐς τὸ Δρούσου μῖσος συνεφρόνουν· καὶ μόνος ὁ δῆμος ἔχαιρε ταῖς ἀποικίαις.

Lin. 61. κρείσσονας *Aug.* *L.* 63. ὑπ' αὐτῶν *ſcribendum monuit Muſgr.* *L.* 67. συνεφώνουν *Edd. Prætuli Aug. Ven.*

contrarium. Nam & *ſenatus* moleſte ferebat, ſubito tantum numerum equitum cooptari debere in ordinem ampliſſimum; quos veriſimile erat, nova dignitate auctos, parum conſenſuros cum veteribus ſenatoribus. *Equites* contra ſuſpicabantur, eo pertinere iſtud tribuni obſequium, ut poſthac ad ſenatum ſolum, excluſis equitibus, judicia transferantur; eamque ſuſpicionem, deguſtatis jam lucris non mediocribus una cum potentia, ægre patiebantur. Ad hæc quum numeroſus eſſet equitum ordo, anxie multi atque ſuſpicioſe quærebant, quinam tandem, ut céteris digniores, in trecentorum numerum eſſent adſciſcendi? & prælatos ſecutura erat reliquorum invidia. Sed nihil æque reddebat ſollicitos, ac revocari largitionum crimen ad tribunalia, quod ad eum diem, magno ſuo labore, & ſuam quidem in gratiam, penitus antiquatum putaverant.

36. Ita factum eſt, ut, quamvis male alioquin conveniret *ſenatui* cum *equitibus*, conſpiraret tamen uterque ordo in *Druſi odium*; ſola plebe gaudente coloniis.

Digitized by Google

Οἱ Ἰταλιῶται δ᾽, ὑπὲρ ὧν δὴ καὶ μάλιστα ὁ Δροῦσος ταῦτα ἐτέχναζε, καὶ οἵδε περὶ τῷ νόμῳ τῆς ἀποικίας ἐδεδοίκεσαν, ὡς τῆς δημοσίας Ῥωμαίων γῆς (ἣν, ἀνέμητον οὖσαν ἔτι, οἱ μὲν ἐκ βίας, οἱ δὲ λανθάνοντες, ἐγεώργουν) αὐτίκα σφῶν ἀφαιρεθησομένης, καὶ πολλὰ καὶ περὶ τῆς ἰδίας ἐνοχλησόμενοι. Τυῤῥηνοί τε καὶ Ὀμβρικοὶ, ταὐτὰ δειμαίνοντες τοῖς Ἰταλιώταις, καὶ, ὡς ἐδόκει, πρὸς τῶν ὑπάτων ἐς τὴν πόλιν ἐπαχθέντες, ἔργῳ μὲν ἐς ἀναίρεσιν Δρούσου, λόγῳ δ᾽ ἐς κατηγορίαν, τοῦ νόμου φανερῶς κατεβόων, καὶ τὴν τῆς δοκιμασίας ἡμέραν ἀνέμενον. Ὧν ὁ Δροῦσος αἰσθανόμενός τε, καὶ οὐ θαμινὰ προϊὼν, ἀλλ᾽ ἔνδον ἐν περιπάτῳ βραχὺ φῶς ἔχοντι χρηματίζων ἀεὶ, καὶ περὶ ἑσπέραν τὸ πλῆθος ἀποπέμπων, ἐξεβόησεν ἄφνω, πεπλῆχθαι· καὶ λέγων ἔτι, κατέπεσεν. εὑρέθη δὲ ἐς τὸν μηρὸν αὐτῷ σκυτοτόμου μαχαίριον ἐμπεπηγμένον. *A. U. 663.*

XXXVII. Οὕτω μὲν δὴ καὶ Δροῦσος ἀνῄρητο δημαρ-

Lin. 72. καὶ, poſt καὶ πολλὰ, adjeci ex Aug. L. 76. poſt τοῦ νόμου, non ante, diſtinguunt edit. 2. 3. Plane non diſting. edit. 1. Secutus ſum Aug. L. 78. αἰσθόμενός τε Edd. Prætuli Aug. L. 81. πεπῆχθαι edit. 1.

Jam vero & *ſocii Italici*, quorum in gratiam potiſſimum hæc machinabatur tribunus, timebant ſibi a lege de coloniis: quippe per eam futurum erat, ut protinus ipſis ager Romanorum publicus, (quem nondum diviſum alii per vim occupatum, alii diſſimulanter, colebant,) eriperetur; ac de privatis etiam poſſeſſionibus multæ ipſis moleſtiæ exhiberentur. Et Etruſci Umbrique, eadem cum Italicis timentes, quum a Conſulibus, ut putabatur, in urbem eſſent acciti, revera quidem ad interficiendum *Druſum*, ſpecie vero ad legem ejus accuſandam, palam reclamabant, & exſpectabant comitia. Quas res intelligens *Druſus*, quum raro in publicum procederet, ſed domi ſuæ in atrio nonnihil obſcuro multitudinem, quæ ſe volebat, admittens, ſub veſperam dimittere eamdem ſoleret; accidit, ut ſubito, *ictum ſe eſſe*, exclamaret, & dicto citius corrueret. Et in jacentis femore infixus culter ſutorius deprehenſus eſt.

37. Ita quidem & *Druſus*, tribunatu plebis fungens, *in-*

A. U. 663. χῶν. καὶ οἱ ἱππεῖς ἐπίβασιν ἐς συκοφαντίαν τῶν ἐχθρῶν τὸ πολίτευμα αὐτοῦ τιθέμενοι, Κόϊντον Οὐάριον δήμαρχον ἔπεισαν εἰσηγήσασθαι, κρίσεις εἶναι κατὰ τῶν τοῖς Ἰταλιώταις ἐπὶ τὰ κοινὰ φανερῶς ἢ κρύφα βοηθούντων· ἐλπίσαντες τοὺς δυνατοὺς ἅπαντας αὐτίκα εἰς ἔγκλημα ἐπίφθονον ὑπάξεσθαι, καὶ δικάσειν μὲν αὐτοὶ, γενομένων δ' ἐκείνων ἐκποδὼν, δυνατώτερον ἔτι τῆς πόλεως ἐπάρξειν. Τὸν μὲν δὴ νόμον ἀπαγορευόντων τῶν ἑτέρων δημάρχων μὴ τίθεσθαι, περιστάντες οἱ ἱππεῖς σὺν ξιφιδίοις γυμνοῖς ἐκύρωσαν. ὡς δ' ἐκεκύρωτο, αὐτίκα τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν βουλευτῶν ἐπεγράφοντο κατήγοροι. καὶ Οὐηστίας μὲν οὐδ' ὑπακούσας, ἑκὼν ἔφευγεν, ὡς οὐκ ἐκδώσων ἑαυτὸν ἐς χεῖρας ἐχθρῶν. καὶ Κότας, ἐπ' ἐκείνῳ, παρῆλθε μὲν ἐς τὸ δικαστήριον· σεμνολογήσας δὲ ὑπὲρ ὧν ἐπεπολίτευτο, καὶ λοιδορησάμενος τοῖς ἱππεῦσι φανερῶς, ἐξῄει τῆς πόλεως καὶ ὅδε πρὸ τῆς ψήφου.

Lin. 86. Κόϊντον Οὐαλέριον *vulgo omnes. Correxi, monente Pighio.* *L.* 92. ὑπάρξειν *Edd. ex Reg. A.* *L.* 96. Οὐϊστίας *Edd. & MSS.* *Ibid.* οὐχ ὑπακούσας *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 1. φανερῶς ἐξῄει *conjungunt & a præcedd. ſeparant Aug. Reg. B.*

teremtus eſt. Ceterum equites, iſtud ejus inſtitutum in calumniarum materiam contra inimicos vertendo, auctores fuerunt *Q. Vario* tribuno plebis promulgandi *legem, de reis faciendis quotquot ſociis Italicis*, viam ad rempublicam adfectantibus, *clam palamve faviſſent.* Sperabant enim, mox potentiſſimum quemque objiciendum accuſatoribus, ſibique de tam invidioſo crimine fore judicium; & ſublatis per eam occaſionem inimicis, majorem etiam poſthac fore ſuam in republica potentiam. Cui rogationi quum intercederent ceteri tribuni; equites undique ſtrictas ſicas intentando, effecerunt ut lex perferretur. Et lege perlata, exſtiterunt protinus, qui illuſtrioribus quibuſque ex ſenatoribus actiones intenderent. Ex his *Beſtia* ſua ſponte *in exilium abiit*, contemtis in jus vocantibus, quod ſe nollet inimicorum credere poteſtati. Poſt eum *Cotta* comparuit quidem in judicio: ſed, luculenta ratione reddita adminiſtratæ a ſe reipublicæ, palam invectus in equites, Urbem & hic reliquit, non exſpectatis judicum de ſe ſuffra-

Μούμμιος δ᾽, ὁ τὴν Ἑλλάδα ἑλών, αἰσχρῶς ἐνεδρευθεὶς ὑπὸ τῶν ἱππέων, ὑποσχομένων αὐτὸν ἀπολύσειν, κατεκρίθη φεύγειν, καὶ ἐν Δήλῳ διεβίωσεν. A. U. 663.

XXXVIII. Ἐπιπολάζοντος δ᾽ ἐς πολὺ τοῦ κακοῦ κατὰ τῶν ἀρίστων, ὅ τε δῆμος ἤχθετο, τοιῶνδε καὶ τοσάδε εἰργασμένων ἀνδρῶν ἀθρόως ἀφαιρούμενος. καὶ οἱ Ἰταλοί, τοῦ τε Δρούσου πάθους πυνθανόμενοι, καὶ τῆς ἐς τὴν φυγὴν τούτων προφάσεως, οὐκ ἀνασχετὸν σφίσιν ἔτι ἡγούμενοι τοὺς ὑπὲρ σφῶν πολιτεύοντας τοιάδε πάσχειν, οὐδ᾽ ἄλλην τινὰ μηχανὴν ἐλπίδος ἐς τὴν πολιτείαν ἔτι ὁρῶντες, ἔγνωσαν ἀποστῆναι Ῥωμαίων ἄντικρυς, καὶ πολεμεῖν αὐτοῖς κατὰ κράτος. κρύφα τε διεπρεσβεύοντο, συντιθέμενοι περὶ τῶνδε, καὶ ὅμηρα διέπεμπον ἐς πίστιν ἀλλήλοις. Ὧν ἐς πολὺ μὲν οὐκ ἐπῄσθοντο Ῥωμαῖοι διὰ τὰς ἐν ἄστει κρίσεις τε καὶ στάσεις. ὡς δ᾽ ἐπύθοντο, περιέπεμπον ἐς τὰς πόλεις ἀπὸ σφῶν τοὺς ἑκάστοις μά-

Lin. 4. ἐν τῷ Δήλῳ *Edd. Rectius Aug. Ibid.* διεβίωσεν *Reg. B. L. 6.* τοσῶνδε εἰργασμ. *Edd. Correxi ex Aug. L. 8.* τοῦδε Δρούσου *Aug. in contextu, male. Vera lectio in ora libri. L. 15.* μὲν *carent Edd. dedit Aug. Ib.* οὐκ ἐπύθοντο Ῥωμ. *Edd. Prætuli Aug. L. 16.* τε *ad* κρίσεις *adjeci ex Aug.*

giis. *Mummius* vero *Achaicus* turpiter illuſus ab judicibus, eum ſe abſoluturos pollicitis, *exilio multatus* eſt, & Deli dein vitam exegit.

38. Hoc malo in optimum quemque magis magiſque graſſante, plebs permoleſte ferebat, orbari ſe ſubito tot virorum tam præclare de republica meritorum præſentia. *Italici* vero *ſocii*, cognito & Druſi caſu, & cauſa quæ horum virorum exilio prætendebatur; non amplius ferendum rati, ut tam indignis modis tractentur qui ſuam cauſam ſuſciperent; neque vero aliam viam amplius ad obtinendum jus civitatis cernentes; *decreverunt*, *a populo Romano palam deficere*, eique bellum inferre totis viribus. Itaque per occultas legationes *fœdus ineunt*, & fœdera *datis ultro citroque obſidibus* confirmant. Quæ res ſero cognita eſt in Urbe, judiciis ſeditionibuſque intenta. Tandem re intellecta, ſenatus certos homines, qui cum quaque civitate maxime conjuncti eſſent, per civitates

A. U. 663. λιστα ἐπιτηδείους, ἀφανῶς τὰ γιγνόμενα ἐξετάζειν. Καί τις ἐκ τούτων, μειράκιον ὅμηρον ἰδὼν ἐξ Ἄσκλου πόλεως ἐς ἑτέραν ἀγόμενον, ἐμήνυσε τῷ περὶ τὰ χωρία ἀνθυπάτῳ Σερουϊλίῳ. ἦσαν γάρ, ὡς ἔοικε, τότε καὶ τῆς Ἰταλίας ἄρχοντες ἀνθύπατοι κατὰ μέρη· ὃ καὶ Ἀδριανὸς ἄρα μιμούμενος ὕστερον χρόνῳ πολλῷ, τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν Ῥωμαίοις ἡγούμενος, ἀνεκαίνισε, καὶ μετ' αὐτὸν ἐπέμεινεν ἐς βραχύ. Ὁ δὲ Σερουΐλιος, θερμότερον ἐσδραμὼν ἐς τὸ Ἄσκλον, καὶ πανηγυρίζουσι τοῖς Ἀσκλαίοις χαλεπῶς ἀπειλῶν, ἀνῃρέθη, ὡς ὑπὸ ἤδη πεφωραμένων. ἐπανῃρέθη δ' αὐτῷ καὶ Φοντήϊος, ὃς ἐπρέσβευεν αὐτῷ· καλοῦσι δ' οὕτω τοὺς τοῖς ἡγεμόσι τῶν ἐθνῶν ἐκ τῆς βουλῆς ἑπομένους ἐς βοήθειαν. Πεσόντων δὲ τῶνδε, οὐδὲ τῶν ἄλλων Ῥωμαίων τις ἦν φειδώ· ἀλλὰ τοὺς παρὰ σφίσι πάντας οἱ Ἀσκλαῖοι συνεκέντουν ἐπιτρέχοντες, καὶ τὰ ὄντα αὐτοῖς διήρπαζον.

664. XXXIX. Ἐκραγείσης δὲ τῆς ἀποστάσεως, ἅπαντα ὅσα τοῖς Ἀσκλαίοις ἔθνη γείτονα ἦν, συνεξέφαινε τὴν πα-

Lin. 22. Ἀνδριανὸς *Aug.* & *ſic alibi.* *L.* 23. τὴν αὐτοκράτορα Ῥωμ. *Edd.* & *carent* ἀρχήν. *L.* 28 *ſq.* δ' οὕτως *Edd.* *Melius Aug.*

circummiſit, ut veluti aliud agendo explorarent, quæ gererentur. Ex his unus, conſpicatus adoleſcentem Aſculanum, pro obſide in aliam urbem ductum, indicavit *Servilio*, *pro conſule* agenti in eis regionibus. Adparet enim, tunc quoque *regiones Italiæ diſtributas fuiſſe proconſulibus:* qui *mos* quidem longo poſt tempore *renovatus* eſt *ab Adriano Imperatore,* ſed non diu poſt ejus obitum duravit. *Servilius* propere oppidum ingreſſus, & *Aſculanos*, ſolenne patrium tunc celebrantes, *minis deterrere conatus,* ab eis *interficitur*, quod proditam jam defectionem intelligerent: *ſimul*que *Fontejus*, *legatus* ipſius, interiit. (Sic autem a Romanis vocantur, qui ex ſenatorio ordine, ut adjutores, ſequuntur hos, qui præſunt provinciis.) His ſublatis, nemini Romanorum, qui tum *Aſculi* erant, parcitum eſt: omnes eodem oppidanorum impetu confoſſi, bona eorum direpta ſunt.

39. Itaque aperta jam defectione, omnes finitimi *arma* palam *corripiunt*, *Marſi*,

παρασκευήν, Μάρσοι τε καὶ Πελιγνοὶ καὶ Οὐήστῖνοι καὶ Μαῤῥουκῖνοι, καὶ ἐπὶ τούτοις Πικεντῖνοι καὶ Φερεντανοὶ καὶ Ἱρπῖνοι καὶ Πομπηϊανοὶ καὶ Οὐενούσιοι καὶ Ἰάπυγες, Λευκανοί τε καὶ Σαυνῖται, χαλεπὰ Ῥωμαίοις καὶ πρὶν ἔθνη γενόμενα· ὅσα τε ἄλλα ἀπὸ Λίριος ποταμοῦ, ὃν νῦν μοι δοκοῦσι Λίτερνον ἡγεῖσθαι, ἐπὶ τὸν μυχόν ἐστι τοῦ Ἰονίου κόλπου πεζεύοντι καὶ περιπλέοντι. Πέμψασι δ᾽ αὐτοῖς ἐς Ῥώμην πρέσβεις, αἰτιωμένους, ὅτι πάντα Ῥωμαίοις εἰς τὴν ἀρχὴν συνεργασάμενοι, οὐκ ἀξιοῦνται τῆς τῶν βεβοηθημένων πολιτείας, ἡ βουλὴ μάλα καρτερῶς ἀπεκρίνατο· Εἰ μεταγιγνώσκουσι τῶν γεγονότων, πρεσβεύειν ἐς αὐτήν· ἄλλως δὲ μή. Οἱ μὲν δή, πάντα ἀπογνόντες, ἐς παρασκευὴν καθίσταντο. καὶ αὐτοῖς, ἐπὶ τῷ κατὰ πόλιν στρατῷ, κοινὸς ἦν ἱππέων τε καὶ πεζῶν ἕτερος ἐς δέκα μυριάδας. Καὶ Ῥωμαῖοι τὸν ἴσον αὐτοῖς ἀντεξέπεμ-

A. U. 664.

Lin. 36. Μαγκλῖνοι *Edd.* Malini *Cand.* Παγκλῖνοι *Aug. Correxi* Πελιγνοὶ *cum Gelen. & Cluvero. Ibid.* Οὐϊσῖνοι *Edd. & MSS. L.* 37. Φερεντρανοὶ *Reg. A.* Φερεντράνοι *Reg. B.* Φερετράνοι *Aug.* Ferentani *Cand.* Φρεντανοὶ *repoſitum voluit Cluverus. Ibid. ſq.* Ἰρπῖνοι, *cum leni ſpiritu, Edd. & MSS. Sed* Hirpini *Cand. Adjeci in Græco adſpirationem, quam alibi præſtat Reg. B. L.* 39. Σαμνῖται *Edd. invit. MSS.* Σαννῖται *Reg. A. L.* 40. ὅση τε ἄλλη *Edd. Rectius Aug. L.* 41. ὃς ἐπὶ τὸν μυχ. *Edd. Delevi* ὃς *cum Aug. L.* 43. αἰτιωμένοις *Reg. B.*

Peligni, *Veſtini*, *Marrucini*: eos ſequuntur *Picentes*, *Frentani*, *Hirpini*, *Pompejani*, *Venuſini*, *Apuli*, *Lucani*que & *Samnites*, nationes jampridem Romanis infenſæ: denique quidquid populorum a *Liri*, (qui nunc ut puto *Liternus* eſt,) uſque ad intimum Adriaticum ſinum, ſive mediterranea Italiæ tenet, ſive oram' maritimam. Qui quum Romam legatos miſiſſent conqueſtum, quod, *quorum inſigni opera atque auxilio Romanum partum ſit imperium, ne ad jus quidem civitatis ab his, qui a ſe adjuti eſſent, admitterentur*; fortiter omnino reſponſum a ſenatu eſt: *Si reſipuiſſent ab inceptis, legatos mittere poſſe; ſin minus, ſuperſederent.* Hi igitur, nulla alia ſpe reliqua, ad bellum parandum ſeſe convertunt. Et habebant, præter copias quæ ſingulis civitatibus præſidio erant, communem exercitum peditum equitumque centenorum fere millium. Cui numero parem populus Romanus emiſit, tam ex ur-

Digitized by Google

A. U. 664. πον, ἀπό τε σφῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἔτι συμμαχούντων σφίσιν ἐθνῶν τῆς Ιταλίας.

XL. Ἡγοῦντο δὲ Ῥωμαίων μὲν ὕπατοι Σέξτος τε Ιούλιος Καῖσαρ, καὶ Πούπλιος Ῥουτίλιος Λοῦπος· ἄμφω γὰρ ὡς ἐς μέγαν δὴ καὶ ἐγχώριον πόλεμον ἐξῄεσαν, ἐπεὶ καὶ τὰς πύλας οἱ ὑπόλοιποι καὶ τὰ τείχη διὰ χειρὸς εἶχον, ὡς ἐπ' οἰκείῳ καὶ γείτονι μάλιστα ἔργῳ. τό τε ποικίλον τοῦ πολέμου καὶ πολυμερὲς ἐνθυμούμενοι, ὑποστρατήγους τοῖς ὑπάτοις συνέπεμψαν τοὺς τότε ἀρίστους· ὑπὸ μὲν Ῥουτιλίῳ Γναῖόν τε Πομπήιον, τὸν πατέρα Πομπηίου τοῦ Μάγνου παρονομασθέντος, καὶ Κόϊντον Καιπίωνα, καὶ Γάϊον Περπένναν, καὶ Γάϊον Μάριον, καὶ Οὐαλέριον Μεσσάλαν· ὑπὸ δὲ Σέξτῳ Καίσαρι Πούπλιον Λέντλον, ἀδελφὸν αὐτοῦ Καίσαρος, καὶ Τίτον Δίδιον, καὶ Λικίνιον Κράσσον, καὶ Κορνήλιον Σύλλαν, καὶ Μάρκελλον

Lin. 53. μὲν *caret Reg. B.* *Ibid. Mallem* Ῥωμαίων μὲν οἱ ὕπατοι *Ibid. Prænomen* Σέξτος (*pro quo* Lucium *ponunt alii Scriptores*) *& hoc loco & conſtanter deinceps exhibent Edd. Cand. & MSSti noſtri; & videtur ab Appiano eſſe, non ex librariorum errore. L.* 54. Πέπλιος *h. l. Edd. & MSS. Ibid.* Λεῦπος *Aug. L.* 55. ὡς ἐς μέγαν τε καὶ ἐμφύλιον πόλεμον *Aug. cum quo in* ἐμφύλιον *pro* ἐγχώριον *conſentit Ven. L.* 58. τό τε ποικίλον περὶ τοῦ νόμου καὶ πολυμερὲς *Edd. cum Reg. A. Cand. puto & Ven. Tria verba* περὶ τοῦ νόμου *abſunt a Reg. B. nec aliud quidpiam pro eis adeſt. Verum dedit Aug. L.* 61 *ſq.* Κεπίωνα *Edd. ex Reg. A. & ſic deinceps conſtanter.* Καμπίωνα *h. l. Reg. B. qui deinde vel* Κεπίωνα, *vel* Κηπίωνα, *vel utrumque dare ſolet.* Καπίωνα *Aug. & ſic conſtanter deinceps. Ubique* αι *poſui in prima ſyllaba. L.* 63. Πέπλιον *Edd. Pratuli Aug. & Reg. B.*

banis copiis, quam ex auxiliis ſociorum qui in fide permanſerant.

40. Et *Romanis* quidem *copiis præerant* SEX. JULIUS CÆSAR, & P. RUTILIUS LUPUS, *conſules.* Ambobus enim tam gravis belli & in ipſa Italia graſſantis imperium decretum eſt: & alii, tamquam in domeſtico & urbi proximo periculo, mœnia & portas præſidiis tenebant. Quum autem, varium fore bellum atque multiplex, adpareret; *legati* conſulibus additi ſunt, viri ejus ætatis ſpectatiſſimi: RUTILIO *Cn. Pompejus*, Magni pater, *Q. Capio*, *C. Perpenna*, *C. Marius*, *Valerius Meſſala*: SEX. CÆSARI, *P. Lentulus*, ipſius Cæſaris frater, *T. Didius*, *Licinius Craſſus*, *Cornelius Sylla*, *M. Marcellus*.

Digitized by Google

ἐπὶ τοῖσδε. τοσοῖδε μὲν δὴ τοῖς ὑπάτοις, διελόμενοι τὴν χώραν, ὑπεστρατήγουν. καὶ πάντας ἐπεπορεύοντο οἱ ὕπατοι· καὶ αὐτοῖς οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἑτέρους ὡς ἐς μέγαν ἀγῶνα ἔπεμπον ἑκάστοτε. Ἰταλοῖς δ' ἦσαν μὲν στρατηγοὶ καὶ κατὰ πόλεις ἕτεροι, κοινοὶ δ' ἐπὶ τῷ κοινῷ στρατῷ καὶ τοῦ παντὸς αὐτοκράτορες Τίτος Λαφρήνιος, καὶ Γάϊος Ποντίλιος, καὶ Μάριος Ἰγνάτιος, καὶ Κόϊντος Πομπαίδιος, καὶ Γάϊος Πάπιος, καὶ Μάρκος Λαμπώνιος, καὶ Γάϊος Ἰουδακίλιος, καὶ Ἕριος Ἀσίνιος, καὶ Οὐέττιος Κάτων. οἳ τὸν στρατὸν ὁμοίως μερισάμενοι, τοῖς Ῥωμαίων στρατηγοῖς ἀντεκαθέζοντο· καὶ πολλὰ μὲν ἔδρασαν, πολλὰ δ' ἔπαθον. ὧν ἑκατέρων, ἐν κεφαλαίῳ φράσαι, τὰ ἀξιολογώτατα ἦν τοιάδε. A. U. 664.

XLI. Οὐέττιος μὲν Κάτων Σέξτον Ἰούλιον τρεψάμενός τε καὶ δισχιλίους κτείνας, ἐπὶ Αἰσερνίαν ἤλασε, ῥωμαϊ-

Lin. 67. καὶ πάντες ἐπορεύοντο *Edd. ex Reg. A.* *L.* 70. καὶ, *ante* κατὰ πόλεις, *inſerui ex Aug. Ven.* *L.* 71. Τίτος Αφράνιος *Edd. Cand.* & *h. l. MSS. Dedi id, in quo deinceps omnes MSSti noſtri quater conſentiunt.* *L.* 72. *pro* Γάϊος Ποντίλιος *temere dant* Γάϊος Ρουτίλιος *edit.* 2. 3. & P. Ventidius *Gelen.* *Ibid. ſq.* Πομπάδιος *Edd. Aug.* & *alibi Regii quoque, qui h. l.* Ποπάδιος. Pompedius *Cand. Reſtitui id, quod ab Auctore ſcriptum videbatur.* *L.* 74. Οὐιδακίλιος *h. l. Aug. Ven.* *Ibid.* Ασίννιος *Aug.* *Ibid.* & *l.* 79. Οὐέττιος *Edd. Prætuli Aug.* Vectius *Cand.* *L.* 75. *Forte* Σκάτων *legendum.* *L.* 80. Αισερνίαν *Edd. Cand.* Αρσερνίαν *Aug.*

Hi omnes ſub auſpiciis conſulum præerant Romanis copiis: &, quum ſua cuique provincia eſſet adtributa, ad inſpiciendos ſingulos ultro citroque proficiſcebantur conſules: &, ſubinde his ipſis alii quoque, velut in magno diſcrimine, ex urbe ſubmittebantur. *Sociis* vero, præter ſingularum civitatum prætores, *duces* erant communibus copiis cum ſummo imperio præfecti, *Titus Lafrenius* (vel Afranius,) *C. Pontilius*, *Marius Egnatius*; *Q. Pompædius*, *C. Papius*, *M. Lamponius*, *C. Judacilius*, *Herius Aſinius*, *Vettius Cato*. Qui, pariter copias inter ſe partiti, Romanis ducibus ſe opponebant. Et utrimque cum multa fortiter geſta, tum magnæ acceptæ clades ſunt. Quarum rerum quæ quidem memoratu præ ceteris dignæ videntur, compendio referam.

41. *Vettius Cato*, in fugam conjecto *Sex. Julio*, cæſiſque duobus millibus, adverſus Æ-

A. U. 664. ζουσαν. καὶ αὐτὴν οἱ μὲν συντάττοντες, Λεύκιός τε Σκιπίων, καὶ Λεύκιος Ακίλιος, θεραπόντων ἐσθῆτας ὑποδύντες, ἀπέδρασαν· χρόνῳ δὲ καὶ λιμῷ παρεστήσαντο οἱ πολέμιοι. Μάριος δὲ Ιγνάτιος Οὐέναφρον ἑλὼν ἐκ προδοσίας, ἔκτεινε δύο Ῥωμαίων σπείρας ἐν αὐτῇ. Πρησενταῖος δὲ Πόπλιος Περπένναν μυρίων ἀνδρῶν ἡγούμενον ἐτρέψατο, καὶ ἔκτεινεν ἐς τετρακισχιλίους, καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ πλέονος μέρους τὰ ὅπλα ἔλαβε: ἐφ᾽ ὅτῳ Περπένναν Ῥουτίλιος ὕπατος παρέλυσε τῆς στρατηγίας, καὶ τὸ μέρος τοῦ στρατοῦ Γαΐῳ Μαρίῳ προσέθηκε. Μάρκος δὲ Λαμπώνιος τῶν ἀμφὶ Λικίνιον Κράσσον ἀνεῖλεν ἐς ὀκτακοσίους, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐς Γρούμεντον πόλιν συνεδίωξε.

XLII. Γάϊος δὲ Πάπιος Νῶλάν τε εἷλεν ἐκ προδοσίας, καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ Ῥωμαίοις, δισχιλίοις οὖσιν, ἐκήρυξεν, εἰ μεταθεῖντο, στρατεύσειν ἑαυτῷ. καὶ τούσδε μὲν

Lin. 81. ῥωμαΐζουσαν καὶ αὐτήν· οἱ μὲν *Edd. Secutus ſum diſtinctionem MS. Aug.* *L.* 82. Ακίλλιος *Edd. Prætuli Aug. Cand.* *L.* 83. παρεστήντο (*ſic*) *Aug. deleto accentu qui prius ſyllabæ præcedenti fuerat inſcriptus.* *L.* 84. Οὐενίαφρανον *Edd. Cand.* Οὐενεφράνει *Aug. Reg. B. Verum nomen reſtitui.* *L.* 92. Τρουμέντῳ *edit.* 1. *cum MSS.* Τρούμεντον *edit.* 2. 3. Adrumetum *Cand. Correxi cum Gelenio, Cluv. Freinsh.* *Ibid.* ἐξεδίωξε *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 93. Νόλαν *Edd.* *L.* 95. μεταθοῖντο *Aug.*

ſerniam duxit, quæ tum in fide Romani populi perſtabat. Eam civitatem qui ordinaverant, *L. Scipio* & *L. Acilius*, ſervorum habitu inde elapſi ſunt: eamdemque, poſt diuturnam obſidionem, fame tandem ad deditionem compulerunt hoſtes. *Marius Egnatius*, *Venafro* per proditionem capto, duas ibi Romanas cohortes concidit. *P. Preſentejus Perpennam* cum decem millibus ſibi occurrentem fugavit, cæſiſque ad quater mille, reliquorum armis majori ex parte potitus eſt. Quamobrem Rutilius coſ. ademto Perpennæ imperio, reliquias ejus exercitus C. Mario adtribuit. *M. Lamponius*, *Licinium Craſſum* adgreſſus, octingentos ex ejus militibus proſtravit, reliquos in *Grumentum* oppidum compulit.

42. *C. Papius*, *Nola* per proditionem occupata, Romanorum duobus millibus, qui in præſidio erant, per caduceatorem ad ſe tranſeundi pote-

Digitized by Google

ὁ Πάπιος μεταθεμένους ἐστράτευεν. οἱ δ' ἡγεμόνες αὐτῶν, οὐχ ὑπακούσαντες τῷ κηρύγματι, ἐλήφθησαν αἰχμάλωτοι, καὶ λιμῷ πρὸς τοῦ Παπίου διεφθάρησαν. Πάπιος δὲ καὶ Σταβίας εἷλε, καὶ Μίντερνον, καὶ Σάλερνον, ἣ Ῥωμαίων ἄποικος ἦν· καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν αἰχμαλώτους τε καὶ δούλους ἐστράτευεν. ὡς δὲ καὶ Νουκερίας τὰ ἐν κύκλῳ πάντα κατέπρησεν· αἱ πλησίον αὐτῷ πόλεις, καταπλαγεῖσαι, προσετίθεντο, στρατιάν τε αἰτοῦντι παρέσχον ἐς μυρίους πεζοὺς, καὶ ἱππέας χιλίους. μεθ' ὧν ὁ Πάπιος Ἀχέῤῥαις παρεκάθητο. Σέξτου δὲ Καίσαρος Γαλατῶν πεζοὺς μυρίους, καὶ Νομάδας Μαυρουσίους ἱππέας καὶ πεζοὺς προσλαβόντος τε καὶ χωροῦντος ἐπὶ τὰς Ἀχέῤῥας· ὁ Πάπιος Ὀξύνταν, υἱὸν Ἰογόρθου τοῦ Νομάδων ποτὲ βασιλέως, ὑπὸ Ῥωμαίων ἐν Οὐενουσίᾳ φυλαττόμενον, ἤγαγεν ἐκ τῆς Οὐενουσίας· καὶ περιθεὶς αὐτῷ πορφύραν βασιλικὴν, ἐπεδείκνυ θαμινὰ τοῖς Νομάσι τοῖς σὺν Καί- A. U. 664.

Lin. 96. ἐστράτευσεν *Edd. ex Reg. A.* *L.* 99. δὴ Καστλαβίας *Edd. & MSS.* Caſtabulos *Cand.* *Ibid.* Μινοίερνον *Reg. B. Aug. Ven.* Λίτερνον *conjecit Freinsh.* *L.* 2. ὡς δὴ καὶ *Edd.* *L.* 3. ἃ αἱ πλησίον *Edd. Sic & Aug. ſed in eo ἃ ab alia manu, ut videtur, adjectum eſt; quod delendum duxi.* ἃ καὶ πλ. *Reg. B.* *Ibid.* πλησίον αὐτῶν *Edd.* *L.* 8. καὶ *ante* πεζοὺς *carent Edd. & ad latus lineæ eſt aſteriſcus in edit.* 1. & 2. *Ibid. ſq.* τὰς Ἀχέῤῥαις *Aug.* τοὺς Ἀχέῤῥας *Reg. B.* *L.* 9. Ὀξύντα *Aug.* Oxintam *Cand.*

ſtatem obtulit: & conditionem illi acceperunt, exceptis ducibus; quos comprehenſos victor necavit inedia. Idem *Papius* & *Stabias* cepit, & *Minturnas*, (f. Liternum) *Salernum*que, Romanam coloniam; captivoſque ex his oppidis factos, una cum ſervis, militum ſuorum numero adſcripſit. Hinc poſtquam & omnem circum *Nuceriam* pervaſtavit agrum; finitima oppida, ſimilis calamitatis metu, ad eum deſciverunt, & petenti auxilium miſerunt decem peditum millia, equites mille: quibus auctus *Papius* *Acerras* obſedit. Tum *Sex. Cæſar*, adſumtis Gallorum peditum decem millibus, & Mauretanis Numidis equitibus peditibuſque, caſtra cum eo prope Acerras contulit. *Papius* vero *Oxyntam*, *Jugurthæ filium*, regis olim Numidarum, e Venuſina in qua tum adſervabatur cuſtodia eductum, ornatumque purpura, oſtentabat ejus popularibus ſub Cæ-

Digitized by Google

A. U. 664. σαρι. πολλῶν δ᾽ ὡς πρὸς ἴδιον βασιλέα αὐτομολούντων ἀθρόως, τοὺς μὲν λοιποὺς τῶν Νομάδων ὡς ὑπόπτους ὁ Καῖσαρ ἐς Λιβύην ἀπέπεμψε. Παπίου δὲ πελάσαντος αὐτῷ σὺν καταφρονήσει, καὶ μέρος ἤδη τοῦ χάρακος διασπῶντος, τοὺς ἱππέας ἐκπέμψας κατ᾽ ἄλλας πύλας, ἔκτεινε τοῦ Παπίου περὶ ἑξακισχιλίους. καὶ ἐπὶ τῷδε Καῖσαρ μὲν ἐξ Ἀχερρῶν ἀνεζεύγνυεν. Ιουδακιλίῳ δ᾽ ἐν Ιαπυγίᾳ προσετίθεντο Κανύσιοι καὶ Οὐενούσιοι, καὶ ἕτεραι πόλεις πολλαί. τινὰς δὲ καὶ ἀπειθούσας ἐξεπολιόρκει, καὶ τῶν ἐν αὐταῖς Ῥωμαίων τοὺς μὲν ἐπιφανεῖς ἔκτεινε, τοὺς δὲ δημότας καὶ δούλους ἐστράτευε.

XLIII. Ῥουτίλιος δὲ ὁ ὕπατος, καὶ Γάϊος Μάριος ἐπὶ τοῦ Λίριος ποταμοῦ γεφύρας ἐς διάβασιν ἐξ οὐ πολλοῦ διαστήματος ἀπ᾽ ἀλλήλων ἐπήγνυντο· καὶ Οὐέττιος Κάτων αὐτοῖς ἀντεστρατοπέδευε παρὰ τὴν Μαρίου μάλιστα γέφυραν, ἔλαθέ τε νυκτὸς περὶ τὴν Ῥουτιλίου γέφυραν λόχους ἐν φάραγξιν ἐνεδρεύσας. ἅμα δ᾽ ἕῳ τὸν Ῥουτίλιον

Lin. 19. Ιουδιυκυλίῳ *b. l. Aug.* Ιουδιυκιλίῳ *Ven.* *L.* 23. ἐστράτευσε *Edd. ex Reg. A.* *L.* 26. Οὐέτιος *Edd.* (*Neſcio an & MS. Ven.*) Οὐεϛλίδιος *Aug.* Οὐετίδιος *Reg. B.* Οὐεττίδιος *Reg. A.* Vectius *Cand. Repoſui* Οὐέττιος. *Ibid. iterum rectius forſan* Σκάτων *legeretur, & ſic paulo poſt* Σκάτωνος *&* Σκάτωνα.

ſare militantibus. Quumque crebra eorum, ut ad proprium regem, fierent transfugia; conſul ceteros, ut ſuſpectos, remiſit in Africam. Poſt hæc quum *Papius* temere auſus eſſet oppugnare caſtra conſulis, jamque partem valli convelleret; *Cæſar*, emiſſo per averſam portam equitatu, circiter ſex millia hoſtium interfecit: & poſt eam victoriam exercitum ab Acerris abduxit. Ad *Judacilium* autem *in Apulia* Canuſini una cum Venuſinis defecerunt, & multæ aliæ civitates. Nonnullas vero, abnuentes imperata facere, vi expugnavit: deprehenſoſque in his Romanos nobiliores necavit, plebejos vero & ſervos militibus ſuis immiſcuit.

43. Alter *conſulum Rutilius*, & *C. Marius*, duos non longe inter ſe diſtantes pontes ſuper *Lirim* conſtruebant ad trajiciendas copias: adverſus quos, propius pontem Marii, caſtra metatus *Vettius Cato*, diſpoſitis noctu circa *Rutilii* pontem in valle quadam inſidiis, primo mane trajicere

διελθὼν ὑπερμδῶν, ἀνέστησε τὰς ἐνέδρας, καὶ πολλοὺς μὲν ἔκτεινεν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ, πολλοὺς δ᾽ ἐς τὸν ποταμὸν κατῶσεν· ὅ τε Ῥουτίλιος αὐτὸς ἐν τῷδε τῷ πόνῳ βέλει τρωθεὶς ἐς τὴν κεφαλὴν, μετ᾽ ὀλίγον ἀπέθανε. καὶ Μάριος, ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὢν γεφύρας, τὸ συμβὰν ἐκ τῶν φερομένων κατὰ τὸ ῥεῦμα σωμάτων εἰκάσας, τοὺς ἐν ποσὶν ὤσατο, καὶ τὸ ῥεῦμα περάσας, τὸν χάρακα τοῦ Κάτωνος ὑπ᾽ ὀλίγων φυλαττόμενον εἷλεν· ὥστε τὸν Κάτωνα νυκτερεῦσαί τε ἔνθαπερ ἐνίκησε, καὶ ἀποροῦντα ἀγορᾶς ἀναζεῦξαι περὶ τὴν ἕω. Ῥουτιλίου δὲ τοῦ σώματος καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπιφανῶν ἐπὶ ταφὴν ἐς Ῥώμην ἐνεχθέντων, ἥ τε ὄψις ἀηδὴς ἦν ὑπάτου καὶ τοσῶνδε ἄλλων ἀνῃρημένων· καὶ πολυήμερον ἐπὶ τῷδε πένθος ἠγέρθη. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἡ βουλὴ, τοὺς ἀποθνήσκοντας ἐν τοῖς πολέμοις, ἔκρινεν, ἔνθαπερ ἂν θάνωσι, θάπτεσθαι· τοῦ μὴ τοὺς λοιποὺς ἐκ τῆς ὄψεως ἀποτρέπεσθαι τῶν στρατειῶν. τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ οἱ πολέμιοι, πυθόμενοι, περὶ σφῶν ἐψηφίσαντο.

A. U. 664.

Lin. 31. ἐς τὸν πόντον *Edd.* *L.* 33. ἐν τῇ κεφαλῇ *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 41. τοιῶνδε ἄλλων *Reg. B.* *L.* 44. ἔνθαπερ ἂν ὦσι *Edd. ex Reg. A.* *L.* 45. ἀποτρεπ. τῶν στρατιωτῶν *Edd. MSS.* & *Cand. Recepi opportuniſſimam Gelenii* & *Muſgr. emendationem.*

eum paſſus eſt; ſed mox ex inſidiis adgreſſus, interfecit multos in ſicco, multoſque in fluvium egit præcipites. Et ipſe *Rutilius* in ea pugna ſauciatus capite, paulo poſt *ex eo vulnere mortuus* eſt. At *Marius* ad alterum pontem hærens, ubi illam calamitatem ex cadaveribus ſecundo fluvio delatis intellexit; propulſis qui ſeſe opponebant, trajecit flumen, & caſtra hoſtium a paucis cuſtodita expugnavit. Quo factum eſt, ut *Cato* pernoctarit eo loco ubi vicerat, & penuria commeatus mane coactus ſit inde diſcedere. *Rutilii* autem & aliorum nobilium non paucorum cadaveribus in Urbem ad ſepulturam delatis; *triſtis* viſa eſt populo ea *pompa* conſulis, totque aliorum defunctorum; & complurium dierum luctus excitatus eſt. Quapropter factum eſt Senatuſconſultum: Ut poſthac defunctorum in bello corpora ibi humarentur, ubicumque cecidiſſent; ne ob eorum conſpectum reliqui deterrerentur a militia. Illud decretum mox & hoſtes, ubi cognoverunt, imitati ſunt.

Digitized by Google

A. U. 664. XLIV. Ῥουτιλίῳ μὲν δὴ διάδοχος ἐπὶ τὸ λοιπὸν τοῦ ἔτους οὐκ ἐγένετο, Σέξτου Καίσαρος οὐκ ἀγαγόντος σχολὴν διαδραμεῖν ἐπὶ ἀρχαιρέσια ἐς Ῥώμην· τῆς δ᾽ ὑπ᾽ αὐτῷ στρατιᾶς ἡ βουλὴ προσέταξεν ἄρχειν Γαΐόν τε Μάριον, καὶ Κόϊντον Καιπίωνα. Τούτῳ τῷ Καιπίωνι Κόϊντος Πομπαίδιος ὁ ἀντιστράτηγος, οἷά τις αὐτόμολος, προσέφυγεν, ἄγων καὶ διδοὺς ἐνέχυρον δύο βρέφη δοῦλα, καθάπερ υἱεῖς, ἐσκευασμένα ἐσθῆσι περιπορφύροις. ἐς δὲ πίστιν ἔφερε καὶ μάζας ἐκ μολίβδου, χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ περιβεβλημένας· καὶ ἐδεῖτο, κατὰ σπουδὴν αὐτῷ τὸν Καιπίωνα ἕπεσθαι μετὰ τῆς στρατιᾶς, ὡς καταληψόμενον αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον ἔρημον ἔτι ἄρχοντος. Καιπίων μὲν δὴ πειθόμενος, εἵπετο. Πομπαίδιος δὲ, πλησίον τῆς ἐσκευασμένης ἐνέδρας γενόμενος, ἀνέδραμεν ἔς τινα λόφον, ὡς κατοψόμενος τοὺς πολεμίους· καὶ σημεῖον αὐτοῖς ἐπῆρεν. οἱ δὲ, ἐκφανέντες, αὐτόν τε Καιπίωνα καὶ πολλοὺς σὺν αὐτῷ κατέκοψαν· καὶ τὸ λοιπὸν τῆς στρατιᾶς Καιπίωνος ἡ σύγκλητος Μαρίῳ προσέζευξε.

XLV. Σέξτος

Lin. 48. ἀγαγόντος *Edd.* *L.* 49. ἐπὶ ἀρχαιρεσία *Aug.* *L.* 51 *ſqq.* Κιπίωνα, Κιπίωνι *&c. Edd. ut ſupra.* *L.* 52 *&* 59. Πομπάδιος *Edd. MSS.* Pompedius *Cand. Correxi, ut ſupra.* *L.* 5.. ἐσκευασμένους *Reg. A.* *L.* 59. πυθόμενος εἵπετο *Edd.*

44. In reliquum anni nemo ſuffectus eſt Rutilio; quod Cæſari non vacaret in Urbem reverti ad comitia. Exercitum ejus ſenatus commiſit C. Mario & Q. Cæpioni. Ad hunc *Cæpionem Q. Pompædius*, dux hoſtium transfugere ſe ſimulans, adduxit pro filiis obſidibus duos ſervos pueros, more ingenuorum prætextatos: &, quo magis fidem impetraret, maſſas quoque plumbi adtulit auro argentoque obductas: ſimulque hortatus eſt, ut ſe duce confeſtim adgrederetur hoſtilem exercitum, dum is nullo regeretur imperio. Et *Cæpio deceptus* ſequebatur hominem. Ut vero ad locum ventum eſt inſidiis præparatum; *Pompædius*, quaſi circumſpecturus, ubinam hoſtes eſſent, in tumulum quemdam procurrit, & ibi ſignum dat ſuis. Illi provolantes, *Cæpionem*, & multos ex his qui cum eo erant, *interficiunt*. Reliquum ejus exercitum ſenatus ad Marii copias adjunxit.

45. Per

Digitized by Google

XLV. Σέξτος δὲ Καῖσαρ μετὰ τρισμυρίων πεζῶν καὶ ἱππέων πεντακισχιλίων διεξιὼν τινα φάραγγα καὶ κρημνούς, ἄφνω προσπεσόντος αὐτῷ Μαρίου Ἰγνατίου, ἐς τὴν φάραγγα περιωσθεὶς, ἔφυγεν ἐπὶ κλίνης, διὰ νόσον, ἐπί τινα ποταμὸν οὗ μία γέφυρα ἦν. καὶ ἐνταῦθα τὸ πλέον τῆς στρατιᾶς ἀπολέσας καὶ τῶν ὑπολοίπων τὰ ὅπλα, μόλις ἐς Τεανὸν καταφυγὼν, ὥπλιζεν οὓς ἔτι εἶχεν, ὡς ἐδύνατο. ἑτέρου δὲ πλήθους αὐτῷ κατὰ σπουδὴν ἐπελθόντος, ἐπὶ Ἀχέῤῥας ἔτι πολιορκουμένας ὑπὸ τοῦ Παπίου μετῄει. καὶ οἵδε μὲν ἀλλήλοις ἀντιστρατοπεδεύοντες οὐκ ἐπεχείρουν οὐδέτερος οὐδετέρῳ διὰ φόβον. A. U. 664.

XLVI. Μάρσους δὲ Κορνήλιος Σύλλας καὶ Γάϊος Μάριος, ἐπιθεμένους σφίσι, συντόνως ἐδίωκον, μέχρι θριγκοῖς ἀμπέλων ἐμπεσεῖν αὐτούς. καὶ Μάρσοι μὲν τοὺς θριγκοὺς κακοπαθῶς ὑπερέβαινον· Μαρίῳ δὲ καὶ Σύλλᾳ διώκειν ὑπὲρ τοῦτ᾽ οὐκ ἔδοξε. Κορνήλιος δὲ Σύλλας, ἐπὶ θά-

Lin. 65. Σίξστος *h. l. Aug. ut alibi ſæpius. Ibid.* δὲ καὶ Καῖσαρ *Edd. Delevi conjunct. cum Aug. L.* 67. Γνατίου *Aug. Ven. Reg. B. L.* 68. περιωρισθεὶς *Reg. A. Sic & in Aug. quum ſtatim fuiſſet* περιωσθεὶς, *ab eadem, ut videtur, manu factum eſt. L.* 77. 78 *ſq.* θριγκοῖς, θριγκοὺς *Edd. Prætuli Aug. L.* 80. *Forſan* ὑπὲρ τούτους. *Ibid. Aut h. l. in nomine* Κορνήλιος Σύλλας, *aut paulo ante, ubi bis* Mario *jungitur* Sylla, *menda utique latere videtur.*

45. Per idem tempus *Sex. Caeſar* peditum triginta millia, equitum quinque, per fauces quaſdam & prærupta loca deducens, ex improviſo irruente *Mario Egnatio*, in fauces repulſus eſt: unde quum, lectica propter morbum delatus, ad fluvium quemdam unico ponte pervium ſe recepiſſet; majori parte exercitus prope fluvium amiſſa, reliquis paſſim arma projicientibus, ægre ſe *Teanum* recepit. Ibi armatis quos reliquos habuit, acceptoque propere idoneo ſupplemento, ad *Acerras*, quæ a *Papio* adhuc obſeſſæ tenebantur, tranſiit. Sed ibi caſtris collatis, neuter alterum auſus eſt pugna laceſſere.

46. *C. Marius Marſos*, ſeſe adortos, egregie repulit, uſque ad ſepes vinetorum perſecutus: quas quum hoſtis ægre quidem transſcenderet, Romanis non viſum eſt hac eos inſequi amplius. *Cornelius* ve-

Digitized by Google

A. U. 664. τερα τῶνδε τῶν ἀμπέλων στρατοπεδεύων, αἰσθόμενος τοῦ γεγονότος, ὑπήντα τοῖς ἐκφεύγουσι τῶν Μάρσων. καὶ πολλοὺς καὶ ὅδε ἀπέκτεινεν· ὡς τὸν φόνον ἐκείνης τῆς ἡμέρας γενέσθαι περὶ πλείους ἑξακισχιλίων, ὅπλα δ' ὑπὸ Ῥωμαίων ληφθῆναι πολὺ πλείονα. Μάρσοι μὲν δὴ, δίκην θηρίων, τῷ πταίσματι προσαγανακτοῦντες, αὖθις ὡπλίζοντο· καὶ παρεσκευάζοντο αὐτοῖς ἐπιέναι, προεπιχειρεῖν μὴ θαῤῥοῦσι, μηδὲ ἄρχειν μάχης. ἔστι γὰρ τὸ ἔθνος πολεμικώτατον· καί φασι, κατ' αὐτοῦ θρίαμβον ἐπὶ τῷδε τῷ πταίσματι γενέσθαι μόνῳ· λεγόμενον πρότερον, οὔτε κατὰ Μάρσων, οὔτε ἄνευ Μάρσων, γενέσθαι θρίαμβον.

XLVII. Περὶ δὲ τὸ Φάλερνον ὄρος, Γναῖον Πομπήϊον Ἰουδακίλιος, καὶ Τίτος Λαφρήνιος, καὶ Πόπλιος Οὐεντίδιος ἐς ταυτὸν ἀλλήλοις συνελθόντες, ἐτρέποντο, καὶ κατεδίωκον ἐς πόλιν Φίρμον. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐφ' ἕτερα ᾤχοντο·

Lin. 84. περὶ *carent Edd. dedit Aug.* *L.* 91. θρίαμβεον *edit.* 2. 3. *oper. err.* *L.* 92. Φάλεον *Ven. atque ſic & in Aug. ſtatim fuerat; ubi tamen ab eadem puto manu poſt* φαλε *ſuperſcriptæ literæ* ρι, *quæ utcunque & ρι legi poſſunt. Forte* Φαλέριον *aut* Φαλερῖνον *ſcripſerat Appianus.* *L.* 93. Ἰουδακύλιος, *h. l. & bis deinde, Regii. Ibid.* Τίτος Αφράνιος *Edd. Cand. & ſic rurſus ter deinceps, invitis quatuor noſtris MSS. qui conſtanter* Λαφρήνιος *dant. Ibid.* Οὐεντίλιος *Aug. Ven.* Οὐεντίλλιος *Reg. B.* Πούπλιος Οὐέτλιος *videri poteſt legendum.* *L.* 94. συνελθόντες ἀλλήλ. *Edd. ex Reg. A.*

ro *Sylla*, qui ab altera vinetorum parte caſtra habebat, re intellecta, fugientibus occurrens, & ipſe multos interfecit; ut ea die ex *Marſis* perierint ſupra ſex millia, armorumque numerus multo major in poteſtatem venerit victorum. Ea clade magis etiam efferati ſunt hoſtium animi; reparatiſque viribus ultro rurſus laceſſiverunt Romanos, metu ceſſantes, neque pugnam committere auſos. Eſt enim *pugnaciſſima gens Marſorum*: feruntque, numquam de illis, niſi illa clade accepta, triumphatum eſſe; quum ad id tempus velut in proverbio fuiſſet, *neque de Marſis, neque ſine Marſis, triumphum agi poſſe.*

47. Circa *Falerinum* montem, *Judacilius* & *T. Lafrenius* (vel Afranius) & *P. Ventidius*, (f. *Vettius*) conjunctis copiis, exercitum *Cn. Pompeji* fuſum fugatumque intra *Firmum* oppidum compellunt. Ad cujus obſidionem *Lafrenio* relicto; alii duo in

Digitized by Google

Λαφρήνιος δὲ παρεκάθητο Πομπηΐῳ, ἐς τὸ Φίρμον κατακεκλεισμένῳ. ὁ δ᾽ αὐτίκα μὲν ὁπλίζων τοὺς ὑπολοίπους, ἐς χεῖρας οὐκ ᾔει· προσελθόντος δὲ ἑτέρου στρατοῦ, Σουλπίκιον περιέπεμπεν, ὀπίσω τοῦ Λαφρηνίου γενέσθαι, καὶ αὐτὸς κατὰ μέτωπον ἐπῄει. γενομένης δ᾽ ἐν χερσὶ τῆς μάχης, καὶ πονουμένων ἀμφοῖν, ὁ Σουλπίκιος ἐνεπίμπρη τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον· καὶ τοῦθ᾽ οἱ πολέμιοι κατιδόντες, ἐς Ἄσκλον ἔφευγον, ἀκόσμως ἅμα καὶ ἀστρατηγήτως· Λαφρήνιος γὰρ ἐπεπτώκει μαχόμενος. Πομπήϊος δὲ καὶ τὸ Ἄσκλον ἐπελθὼν ἐπολιόρκει. A. U. 664.

XLVIII. Πατρὶς δ᾽ ἦν Ἰουδακιλίου τὸ Ἄσκλον, καὶ δεδιὼς ὑπὲρ αὐτῆς ἠπείγετο, σπείρας ἄγων ὀκτώ. προπέμψας δὲ τοῖς Ἀσκλαίοις ἐκέλευσεν, ὅταν αὐτὸν ἴδωσι πόῤῥωθεν ἐπιόντα, ἐκδραμεῖν ἐπὶ τοὺς περικαθημένους, ὡς τὸν ἀγῶνα τοῖς ἐχθροῖς ἑκατέρωθεν γενέσθαι. ἀλλὰ Ἀσκλαῖοι μὲν ἀπώκνησαν. Ὁ δὲ Ἰουδακίλιος καὶ ὣς ἐς τὴν πόλιν διὰ μέσων τῶν πολεμίων ἐσδραμὼν μεθ᾽ ὅσων ἐδυνήθη, ὠνείδισε μὲν αὐτοῖς τὴν ἀτολμίαν καὶ δυσπει-

Lin. 5. δὲ ἐπεπτώκει *Edd.* γὰρ *ded. Aug.* *L. 8.* ὑπήγετο *Edd.* *L. 9.* ἐκέλευεν *Edd.* *L. 14.* τὴν *adjeci ex Aug.*

diverſum abeunt. *Pompejus*, his qui cladi ſupererant armatis denuo, a pugnando quidem abſtinuit, adventante autem alio exercitu, *Sulpicium* per devia miſſum juſſit *Lafrenii* terga invadere; ipſe a fronte eumdem adortus eſt. Quumque dubio Marte certaretur, *Sulpicius* incendit caſtra hoſtium: quo viſo, hoſtes *Aſculum* inoondita fuga, ſine imperio, profugerunt; nam *Lafrenius* in ipſa pugna ceciderat. Hinc *Pompejus* oppugnare *Aſculum* inſtituit.

48. *Aſculanus* erat *Judacilius*: quapropter timens patriæ, cum octo cohortibus propere ſuccurrit; ſimulque per nuncios monuit *Aſculanos*, eruptionem facerent in obſeſſores, quamprimum procul advenientem ipſum conſpicerent; ut hoſtis ancipiti premeretur prælio. Sed oppidani nihil movere auſi ſunt. *Judacilius* nihilominus per medios hoſtes penetravit intra mœnia, ſequentibus quotquot poterant: & exprobravit civibus timiditatem atque inobedien-

A. U. 664. θειαν. οὐκ ἐλπίζων δ᾽ ἔτι τὴν πόλιν περιέσεσθαι, τοὺς μὲν ἐχθροὺς, οἳ τέως αὐτῷ διεφέροντο, καὶ τότε διὰ φθόνον τὸ πλῆθος ἐς ἃ παρήγγελλεν ἀπέτρεψαν, ἔκτεινε πάντας. ἐν δὲ ἱερῷ πυρὰν νήσας, καὶ κλίνην ἐπιθεὶς ἐπὶ τῇ πυρᾷ, παρευωχήθη σὺν τοῖς φίλοις, καὶ προϊόντος τοῦ πότου φάρμακόν τε προσηνέγκατο· καὶ κατακλίνας αὑτὸν ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἐκέλευσε τοῖς φίλοις ἅψαι τὸ πῦρ. καὶ Ἰουδακίλιος μὲν ὧδε φιλοτιμηθεὶς πρὸ τῆς πατρίδος ἀποθανεῖν, κατελύθη.
665. Σέξτος δὲ Καῖσαρ, ἐξήκοντος αὐτῷ τοῦ χρόνου τῆς ἀρχῆς, ἀνθύπατος ὑπὸ τῆς βουλῆς αἱρεθεὶς, ἐπέδραμεν ἀνδράσι δισμυρίοις μεταστρατοπεδεύουσί ποι, καὶ ἔκτεινεν αὐτῶν ἐς ὀκτακισχιλίους, ὅπλα τε πολὺ πλειόνων ἔλαβε. χρονίου δ᾽ αὐτῷ τῆς περὶ τὸ Ἄσκλον οὔσης πολιορκίας, ἀποθνήσκων ἐκ νόσου, ἀντιστράτηγον ἀπέφηνε Γάϊον Βαίβιον.

XLIX. Καὶ τάδε μὲν ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν ἦν τὴν περὶ

Lin. 16. τότε διὰ* νον *Edd.* *L.* 17. εἰς ἃ παρήγγελλεν *Edd. ex Reg. A.* ὧν παραγγ. *videtur utique legendum. Ibid.* ἀπέστρεψαν *Aug. L.* 1[illegible]. πυρανήσας *Edd. ex Reg. A. L.* 20. κατακλ. αὐτον *Edd. invit. MSS. L.* 27. *an* τῆς περὶ τὰς Ἀχέῤῥας? *L.* 28. οὔσης χειροτονίας, ἀποθν. *Ed.* 1. *Cand. Prætuli Aug. Ven. Videri autem poteſt, intercidiſſe poſt* οὔσης πολιορκίας *verba quædam, quorum extremum fuerit* χειροτονίας. *L.* 29. Βίβιον *edit.* 1. *Reg. B. Aug. Cand.* Βίρβιον *Reg. A.* Βίβαιον *edit.* 2. 3. *Correxi, ut alibi. L.* 30. ἦν *carent Edd. ded. Aug.*

tiam. Sed deſperata ſalute civitatis, primum inimicos, cum ob priſtinam ſimultatem, tum ob recentem culpam, quod ipſius invidia auctores civibus fuerant aſpernandi ejus mandati, contrucidavit omnes. Mox rogo exſtructo in templo, & lecto ei impoſito, *epulatus cum amicis*, poſt prolixam compotationem venenum hauſit: quo facto *in rogo decubuit*, hortatus amicos, ut faces ſubderent. Atque ita *vitam finiit Judacilius*, hanc gloriam captans, ut patriæ non eſſet ſuperſtes. *Sex. Cæſari* ſenatus in ſequentem annum prorogavit cum conſulari poteſtate imperium. Is jam proconſul, circiter XX. M. hoſtium, dum caſtra movent, adgreſſus, ſtravit ex eis octo millia, & multo plures exuit armis. Sed dum circa Aſculi obſidionem diutius hærere cogitur, morbo ſuperatus, ſucceſſorem ſibi optavit *C. Babium*.

49. Dum hæc ad mare Superum geruntur; diverſa par-

Digitized by Google

τὸν Ἰόνιον. Αἰσθόμενοι δ' αὐτῶν οἱ ἐπὶ θάτερα τῆς Ῥώμης Τυῤῥηνοὶ καὶ Ὀμβρικοὶ, καὶ ἄλλα τινὰ αὐτοῖς ἔθνη γειτονεύοντα, πάντες ἐς ἀπόστασιν ἠρεθίζοντο. δείσασα οὖν ἡ βουλὴ, μὴ ἐν κύκλῳ γενόμενος αὐτοῖς ὁ πόλεμος ἀφύλακτος ᾖ, τὴν μὲν θάλασσαν ἐφρούρει τὴν ἀπὸ Κύμης ἐπὶ τὸ ἄστυ δι' ἀπελευθέρων, τότε πρῶτον ἐς στρατείαν δι' ἀπορίαν ἀνδρῶν καταλεγέντων. Ἰταλιωτῶν δὲ τοὺς ἔτι ἐν τῇ συμμαχίᾳ παραμένοντας ἐψηφίσατο εἶναι πολίτας· οὗ δὴ μάλιστα μόνου πάντες ἐπεθύμουν. καὶ τάδε ἐς Τυῤῥηνοὺς περιέπεμπεν. οἱ δὲ ἄσμενοι τῆς πολιτείας μετελάμβανον. Καὶ τῇδε τῇ χάριτι ἡ βουλὴ τοὺς μὲν εὔνους εὐνουστέρους ἐποίησε, τοὺς δὲ ἐνδοιάζοντας ἐβεβαιώσατο· τοὺς δὲ πολεμοῦντας, ἐλπίδι τινὶ τῶν ὁμοίων πρᾳοτέρους ἐποίησε. Ῥωμαῖοι μὲν δὴ τούσδε τοὺς νεοπολίτας, οὐκ ἐς τὰς πέντε καὶ τριάκοντα φυλὰς, αἳ τότε ἦσαν αὐτοῖς, κατέλεξαν· ἵνα μὴ, τῶν ἀρχαίων πλέονες ὄντες, ἐν ταῖς χειροτονίαις ἐπικρατοῖεν. ἀλλὰ δεκατεύοντες

A. U. 664.

Lin. 31. τὸ Ἰόνιον *Aug. Ven.* *L.* 33. ἐς *caret Ven. & aberat ſtatim ab Aug. ſed in eo ab eadem* (*ut videtur*) *manu adjectum. Ibid.* ἐρεθίζοντο *edit.* 1. *L.* 34. ὁ πολέμιος *Edd. Cand. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 47. *pro* δεκατεύοντες *ponendum* δίχα *conjecerat Muſgr.*

te *Etruſci* & *Umbri*, una cum aliis quibuſdam finitimis populis, ad defectionem ſpectabant; invitati ſucceſſu partium. Quo novo metu accedente, ſenatus, ne circumquaque hoſtibus cingeretur ſolicitus, litoribus, quæ Cumas inter & Urbem patent, impoſuit præſidia; quæ ex *libertis* lecta ſunt, tum *primum in militiam admiſſis* ob virorum inopiam. Auctorque fuit ſenatus *Legis* ferendæ, *ut Italici, quotquot adhuc in fide permanſiſſent, cives Romani fierent*; id quod nimirum præcipue concupitum erat omnibus. Ea lex, dimiſſa circa Etruriæ populos, excepta ab his eſt avidiſſime. Quo beneficio & amicos amplius devinxit ſenatus; & dubios in fide confirmavit; & hoſtem, ſpe quadam ſimili propoſita, reddidit mitiorem. *Novi* autem illi *cives Romani* non in XXXV tribus, quæ tunc erant, ſunt diſtributi; ne veteres in ſuffragiis vincerentur numero: ſed *in decem novas tribus contributi ſunt*, in quibus poſtremi fer-

Digitized by Google

A. U. 664. ἀπέφηναν ἑτέρας, ἐν αἷς ἐχειροτόνουν ἔσχατοι. καὶ πολλάκις αὐτῶν ἡ ψῆφος ἀχρεῖος ἦν, ἅτε τῶν πέντε καὶ τριάκοντα προτέρων τε καλουμένων, καὶ οὐσῶν ὑπὲρ ἥμισυ. ὅπερ, ἢ λαθὸν αὐτίκα, ἢ καὶ ὡς αὐτὸ ἀγαπησάντων τῶν Ιταλιωτῶν, ὕστερον ἐπιγνωσθὲν, ἑτέρας στάσεως ἦρξεν.

665. L. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ιόνιον, οὔπω τὴν Τυρρηνῶν μετάνοιαν ἐγνωκότες, μυρίους καὶ πεντακισχιλίους, ὁδὸν ἀτριβῆ καὶ μακρὰν, ἐς τὴν Τυρρηνίαν ἐπὶ συμμαχίᾳ περιέπεμπον. καὶ αὐτοῖς ἐπιπεσὼν Γναῖος Πομπήϊος, ὕπατος ὢν ἤδη, διέφθειρεν ἐς πεντακισχιλίους· καὶ τῶν λοιπῶν ἐς τὰ σφέτερα δι' ἀπόρου χώρας καὶ χειμῶνος ἐπιπόνου διατρεχόντων, οἱ ἡμίσεις βαλανηφαγοῦντες διεφθάρησαν. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Πόρκιος μὲν Κάτων, ὁ σύναρχος τοῦ Πομπηΐου, Μάρσοις πολεμῶν ἀνῃρέθη. Λεύκιος δὲ Κλοέντιος Σύλλα, περὶ τὰ Πομπαῖα ὄρη στρατοπεδεύοντι, μάλα καταφρονητικῶς ἀπὸ σταδίων τριῶν παρεστρατο-

Lin. 51. λαθὼν *edit.* 2. *oper. err.* *Ibid.* ἢ καὶ ὡς αὐτῷ *Edd. invit. MSS.* *L.* 61. Κορνήλιος Κάτων, *pro* Πόρκιος Κάτων, *dant vulgo Edd. MSS. & Cand. Quem errorem, quum non videatur ab Auctore profectus, correxi.* *L.* 63. τὰ *ad* Πομπαῖα *adj, ex Reg. B. Aug.*

rent ſuffragia. Quo factum eſt, ut ſæpe inutiles fierent illorum calculi; quod veteres illæ triginta quinque tribus, quæ priores vocabantur ad ſuffragia, pluſquam dimidium numeri conficerent. Quod conſilium (ſive non ſtatim intellectum eſt a ſociis; ſive illi, modico contenti, tum non requirebant amplius,) poſtea deprehenſum, novarum ſeditionum fuit materia.

50. At ſuperi maris accolæ, nondum cognito Etruſcos mutaſſe ſententiam, quindecim millia militum auxilio per devios calles circumduxerunt in Etruriam. Quos adgreſſus *Cn. Pompejus*, jam *Conſul*, interfecit ex eis quinque millia. Ceteri dum ad ſuos per loca aſpera & invia, hieme quoque gravante, palantes ſe recipiunt, & famem ſolantur glandibus, dimidium eorum interiit. Eadem vero hieme *Porcius Cato*, *Pompeji collega*, Marſis bellum inferens, occiſus eſt. Poſt hæc quum *L. Cluentius* Syllæ, ad Pompejanos montes caſtra metato, contemtim admodum ad tertium inde ſtadium caſtra oppo-

πέδαι. καὶ ὁ Σύλλας τὴν ὕβριν οὐκ ἐνεγκὼν, οὐδὲ τῶν ἰδίων τοὺς χορτολογοῦντας ἀναμείνας, ἐπέδραμε τῷ Κλοεντίῳ. καὶ τότε μὲν ἡττώμενος ἔφευγε. προσλαβὼν δὲ τοὺς χορτολογοῦντας, τρέπεται τὸν Κλοέντιον. ὁ δ᾽ αὐτίκα μὲν ποῤῥωτέρω μετεστρατοπέδευεν. ἀφικομένων δ᾽ αὐτῷ Γαλατῶν, αὖθις ἐπλησίαζε τῷ Σύλλᾳ. καὶ συνιόντων τῶν στρατῶν, Γαλάτης ἀνὴρ μεγέθει μέγας προδραμὼν προὐκαλεῖτό τινα Ῥωμαίων ἐς μάχην. ὡς δ᾽ αὐτὸν ὑποστὰς Μαυρούσιος ἀνὴρ βραχὺς ἔκτεινεν, ἐκπλαγέντες οἱ Γαλάται, αὐτίκα ἔφευγον. παραλυθείσης δὲ τῆς τάξεως, οὐδ᾽ ὁ ἄλλος ὅμιλος ἔτι τοῦ Κλοεντίου παρέμεινεν, ἀλλ᾽ ἔφευγεν ἐς Νῶλαν ἀκόσμως. καὶ ὁ Σύλλας αὐτοῖς ἑπόμενος, ἔκτεινεν ἐς τρισμυρίους ἐν τῷ δρόμῳ, καὶ τῶν Νωλαίων αὐτοὺς μιᾷ πύλῃ δεχομένων, ἵνα μὴ οἱ πολέμιοι σφίσι συνεσπέσοιεν, ἑτέρους ἔκτεινεν ἀμφὶ τοῖς τείχεσιν ἐς δισμυρίους· καὶ σὺν τοῖσδε Κλοέντιος ἀγωνιζόμενος ἔπεσε. A. U. 665.

Lin. 76. Νόλαν *Edd.* Νῶλαν *b. l. Aug. Ven.* *L.* 78. Νολαίων *Edd.* Νωλαίων *b. l. Aug.* *L.* 79. σφίσιν ἐσπίσοιεν *Edd. Reſtitui veram lectionem, cujus etiam veſtigia exhibet Aug.* *L.* 80 *ſq.* ἀγωνιζ. ἔπεσε *edit.* 3. *oper. err.*

fuiſſet; *Sylla*, non ferens eam contumeliam, ne pabulatoribus quidem ſuis exſpectatis, in eum fecit impetum. Et tunc quidem victus, ſe recepit: mox vero, receptis pabulatoribus, profligavit *Cluentium*, & caſtra in remotiorem locum transferre coëgit. Qui deinde, auxiliis Gallicis auctus, rurſus cum *Sylla* caſtra contulit. Poſtquam autem utrimque exercitus prodiit in aciem, *immani ſtatura Gallus* procurrens provocabat ad ſingulare certamen ex Romanis aliquem. Quem quum *exiguæ ſtaturæ Numida* confeciſſet; territi Galli confeſtim terga verterunt, jamque turbata acie nec reliqui *Cluentiani* perſtiterunt, ſed *Nolam refugerunt* trepidi. Quos *Sylla* perſecutus, in ipſa fuga *ad triginta millia cecidit*: & quum non niſi per unicam portam in urbem reciperentur, metuentibus Nolanis ne hoſtis ſimul irrumperet; cæſa ſunt circa muros *alia viginti millia*; & in his *Cluentius*, fortiter pugnans, *occubuit.*

A. U. 665. LI. Σύλλας δ᾽ ἐς ἔθνος ἕτερον Ἰρπίνους μετεστρατοπέδευε, καὶ προσέβαλλε Αἰκουλάνῳ. οἱ δὲ, Λευκανοὺς προσδοκῶντες αὐτῆς ἡμέρας σφίσιν ἐπὶ συμμαχίαν ἀφίξεσθαι, τὸν Σύλλαν καιρὸν ἐς σκέψιν ᾔτουν. ὁ δ᾽ αἰσθανόμενος τοῦ τεχνάσματος, ὥραν αὐτοῖς ἔδωκε, κἀν τῷδε ξυλίνῳ ὄντι τῷ τείχει κληματίδας περιτιθεὶς, μετὰ τὴν ὥραν ὑφῆπτεν· οἱ δὲ, δείσαντες, τὴν πόλιν παρεδίδουν. καὶ τήνδε μὲν ὁ Σύλλας διήρπαζεν, ὡς οὐκ εὐνοίᾳ προσελθοῦσαν, ἀλλ᾽ ὑπ᾽ ἀνάγκης· τῶν δ᾽ ἄλλων ἐφείδετο προστιθεμένων, μέχρι τὸ Ἰρπίνων ἔθνος ἅπαν ὑπηγάγετο. καὶ μετῆλθεν ἐπὶ Σαυνίτας, οὐχ ᾗ Μοτίλος ὁ τῶν Σαυνιτῶν στρατηγὸς τὰς παρόδους ἐφύλαττεν, ἀλλ᾽ ἑτέραν ἀδόκητον ἐκ περιόδου. προσπεσὼν δ᾽ ἄφνω, πολλούς τε ἔκτεινε, καὶ, τῶν ὑπολοίπων σποράδην διαφυγόντων, ὁ μὲν Μοτίλος τραυματίας ἐς Αἰσερνίαν σὺν ὀλίγοις κατέφυγεν. ὁ δὲ Σύλλας, αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον ἐξελὼν, ἐς

Lin. 82. Ἰρπίνους *Aug. Reg. A.* *L.* 83. προσέβαλε Αἰκουλάνῳ *Edd.* *L.* 85. τῷ Σύλλᾳ καιρὸν *Edd.* *L.* 87. κλιματίδας *Edd.* *L.* 89. διήρπαζεν *Edd. ex Reg. A.* *L.* 90. ἀλλ᾽ ἀνάγκῃ *Edd.* *L.* 92. 93. Σαμνίτας, Σαμνιτῶν, *& ſic deinceps*, *Edd. invit. MSS.* *L.* 92. 96. Emotilus *Cand.* *L.* 96. Ασεργίαν *Edd. invit. MSS.*

51. In *Hirpinos* inde movit *Sylla*, & *Æculanum* oppugnare inſtituit. Oppidani, qui ea ipſa die ab Lucanis auxilium exſpectabant, tempus ad deliberandum poſtulant. Ille, dolo intellecto, dat horæ ſpatium: interim ad mœnia, quæ trabibus conſtabant, faſces ſarmentorum admovet, eiſque, præterlapſo horæ ſpatio, admovet ignem. Quo metu territi incolæ, oppidum tradunt. Et illud quidem, utpote vi potius captum, quam voluntate traditum, diripiendum militibus conceſſit. Reliquis vero oppidis, quotquot ſe dedebant, pepercit: atque ſic *omnis populus Hirpinorum in fidem receptus* eſt. Hinc *in Samnium Sylla* tranſtulit bellum; non per eos aditus quos ſervabat *Mutilus*, dux *Samnitium*, ſed per ambages qua minime putabatur hoſtis venturus. Itaque repente multi oppreſſi ſunt; reliqui paſſim fuga diſperſi. *Mutilus* ſaucius cum paucis *Æſerniam* eadem fuga pervenit. *Sylla*, expugnatis ejus caſtris, duxit

Βουάνῳ παρῆλθεν, ἡ κοινοβούλιον ἦν τῶν ἀποστάντων. τρεῖς δ᾽ ἄκρας τῆς πόλεως ἐχούσης, καὶ τῶν Βουάνων ἐς τὸν Σύλλαν ἐπεστραμμένων· περιπέμψας τινὰς ὁ Σύλλας, ἐκέλευε καταλαβεῖν ἥν τινα τῶν ἄλλων δυνηθεῖεν ἄκραν, καὶ καπνῷ τοῦτο σημῆναι. γενομένου δὲ τοῦ καπνοῦ, συμβαλὼν τοῖς ἐκ μετώπου, καὶ μαχόμενος ὥραις τρισὶ καρτερῶς, εἷλε τὴν πόλιν. Καὶ τάδε μὲν ἦν τοῦδε τοῦ θέρους εὐπραγήματα Σύλλα. χειμῶνος δ᾽ ἐπιόντος ὁ μὲν ἐς Ῥώμην ἀνέστρεφεν, ἐς ὑπατείαν παραγγέλλων. A. U. 665.

LII. Γναῖος δὲ Πομπήϊος ὑπηγάγετο Μάρσους, καὶ Μαῤῥουκίνους, καὶ Οὐηστίνους. καὶ Γάϊος Κοσκώνιος, ἕτερος Ῥωμαίων στρατηγὸς, ἐπελθὼν, Σαλαπίαν τε ἐνέπρησε, καὶ Κάννας παρέλαβε, καὶ Κανύσιον περικαθήμενος Σαυνίταις ἐπελθοῦσιν ἀντεμάχετο ἐγκρατῶς· μέχρι φόνος πολὺς ἑκατέρων ἐγένετο, καὶ ὁ Κοσκώνιος ἐλαττούμενος ἐς Κάννας ὑπεχώρει. Τρεβάτιος δ᾽ αὐτὸν ὁ τῶν Σαυνιτῶν στρατηγὸς, ποταμοῦ διείργοντος, ἐκέλευεν ἢ

Lin. 99. *rectius forte* Βουανῶν. *L.* 9. Μαυρουκίνους *b. l. Edd. ex Reg. A.* Μαρρουκίνους *Aug. Reg. B.* *Ibid.* Ουϊστίνους *Edd. ut ſupra.* Ιουστίνους *Aug.* *L.* 10. Σαλπίαν *b. l. vulgo omnes; quod correxi.* *L.* 14. *pro* Τρεβάτιος *ſcribendum* Εγνάτιος *conjecerut Perizonius, probante Dukero.*

ad Bovianum, in qua rebellium populorum concilium agitabatur. Et quum tres arces haberet id oppidum, Bovianenſibus ab una parte in Syllam intentis, circummiſſæ aliquot cohortes juſſæ ſunt diverſa parte utram poſſent ex alteris duabus arcibus capere, & fumo id ſignificare. Quod ubi ſucceſſit, *Sylla*, adgreſſus eos qui a fronte ipſi erant, poſt trium horarum validam oppugnationem, potitus eſt oppido. Et his quidem rebus per eam æſtatem proſpere geſtis ſub hiemem *Sylla ad conſulatum petendum* in Urbem eſt profectus.

52. At *Cn. Pompejus* Marſos, Marrucinos, Veſtinoſque ſubegit. Diverſa parte *C. Coſconius* prætor *Salapiam* vi captam incendit, & *Cannas* in fidem recepit: ſed ab obſidione *Canuſii*, ſuperventu Samnitium, poſt acrem pugnam, edita utrimque magna ſtrage, repulſus, ad Cannas coactus eſt ſeſe recipere. Ceterum *Trebatius*, *Samnitium imperator*, dirimente exercitus fluvio de-

Digitized by Google

A. U. 665. περᾶν ἐπ' αὐτὸν ἐς μάχην, ἢ ἀναχωρεῖν ἵνα περάσειεν. ὁ δ' ἀναχωρεῖ, καὶ διαβάντι τῷ Τρεβατίῳ προσπεσὼν, μάχῃ τε κρείττων ἐγένετο, καὶ φεύγοντος ἐπὶ τὸ ῥεῦμα αὐτοῦ, μυρίους καὶ πεντακισχιλίους διέφθειρεν· οἱ δὲ λοιποὶ μετὰ τοῦ Τρεβατίου διέφυγον ἐς Κανύσιον. καὶ ὁ Κοσκώνιος τὴν Λαριναίων καὶ Οὐενουσίων καὶ Ασκλαίων ἐπιδραμὼν, ἐς Ποδίκλους ἐσέβαλε, καὶ δυσὶν ἡμέραις τὸ ἔθνος παρέλαβε.

666. LIII. Καικίλιος δ' αὐτῷ Μέτελλος ἐπελθὼν ἐπὶ τὴν στρατηγίαν διάδοχος, ἐς Ἰάπυγας ἐμβαλὼν, ἐκράτει καὶ ὅδε μάχῃ τῶν Ἰαπύγων. καὶ Πομπαίδιος, ἄλλος τῶν ἀφεστώτων στρατηγὸς, ἐνταῦθα ἔπεσεν· οἱ δὲ λοιποὶ σποράδην εἰς τὸν Καικίλιον διέφυγον. Καὶ τάδε μὲν ἦν περὶ τὴν Ἰταλίαν ἀμφὶ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον· ἀκμάσαντα δὴ μάλιστα μέχρι τῶνδε, ἕως Ἰταλία πᾶσα προσεχώρησεν ἐς τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν, χωρίς γε Λευκανῶν καὶ Σαυνιτῶν τότε· δοκοῦσι γάρ μοι καὶ οἵδε τυχεῖν ὧν

Lin. 20. Κανύσιον *h. l. Aug. & Regii.* L. 21. Ασκλαίων γῆν *Edd. Delevi* γῆν *cum Aug. Ven.* L. 22. *rectius foret* Ποιδίκλους. *Ibid.* ἐπέβαλε *Aug.* L. 24. Κεκιλ. *Aug. Reg. B.* Κικιλ. *Reg. A.* L. 26. Πομπαίδιος *Edd. MSS. ut ſupra.* Pompilius *h. l. Cand.* L. 28. εἰς το (*ſic*) Κεκίλιον *Regii, Aug.* L. 30. μὲν δὴ *Edd. ex Reg. A.*

nunciavit Coſconio, ut trajiceret commiſſurus prælium, aut retrocederet, dum ipſe trajeciſſet. *Coſconius* retrocedere maluit: & *Trebatium*, quamprimum trajecit, adgreſſus *ſuperavit*: fugienteſque perſecutus, in amnem præcipites egit, ita ut ex eis XV millia perirent: reliqui una cum Trebatio intra Canuſium refugerunt. Tum *Coſconius*, in Larinatium, Venuſinorum, Apulorumque fines incurſatione facta, *Poediculos* invaſit, & intra biduum totam gentem in deditionem accepit.

53. Hujus in prætura ſucceſſor *Cæcilius Metellus*, accepto exercitu, Apulos adortus prælio vicit: quo prælio *Pompædius*, unus ex defectionis autoribus, *periit*: reliquiæ cladis ſparſim ad victorem transfugerunt. Atque ita *Bellum Sociale* maxima contentione geſtum eſt hactenus; donec univerſa Italia civitatem Romanam adepta eſt, exceptis Lucanis & Samnitibus; qui tamen aliquanto poſt pariter compotes voti facti fuiſſe

ἔχρηζον ὕστερον. ἐς δὲ τὰς φυλὰς, ὅμοια τοῖς προτυχοῦσιν, ἕκαστοι κατελέγοντο, τοῦ μὴ τοῖς ἀρχαίοις ἀναμεμιγμένοι ἐπικρατεῖν ἐν ταῖς χειροτονίαις, πλέονες ὄντες. A. U.

LIV. Τοῦ δ᾽ αὐτοῦ χρόνου κατὰ τὸ ἄστυ οἱ χρῆσται πρὸς ἀλλήλους ἐστασίασαν· οἱ μὲν, πράττοντες τὰ χρέα σὺν τόκοις· νόμου τινὸς παλαιοῦ διαγορεύοντος, μὴ δανείζειν ἐπὶ τόκοις, ἢ ζημίαν τὸν οὕτω δανείσαντα προσοφλεῖν. Ἀποστραφῆναι γάρ μοι δοκοῦσιν οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι, καθάπερ Ἕλληνες, τὸ δανείζειν, ὡς καπηλικὸν, καὶ βαρὺ τοῖς πένησι, καὶ δύσερι καὶ ἐχθροποιόν. ᾧ λόγῳ καὶ Πέρσαι τὸ κιχρᾶσθαι, ὡς ἀπατηλόν τε καὶ φιλοψευδές. Ἔθους δὲ χρονίου τοὺς τόκους βεβαιοῦντος, οἱ μὲν κατὰ τὸ ἔθος ᾔτουν, οἱ δὲ οἷον ἐκ πολέμων τε καὶ στάσεων ἀνεβάλλοντο τὰς ἀποδόσεις· εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ τὴν ζημίαν τοὺς δανείσαντας ἐκτίσειν ἐπηπείλουν. ὅ τε στρατη- 665.

Lin. 33. Forte ἐς δὲ τὰς νεωτέρας φυλὰς, *ut ſuſpicatus eſt Muſgrav. Niſi potius* ἐς δὲ δέκα *aut* ἐς δὲ τὰς δέκα φυλὰς. *Ibid.* προστυχοῦσιν *Aug. & ſic edit. 2. 3. L. 38.* προσαγορεύοντος *edit. 1.* προαγορ. *edit. 2. 3. Prætuli Aug. L. 41.* ὡς καπηλεύειν *Edd. L. 45.* καὶ, *ante* στάσεων, *caret edit. 1. L. 46. poſt* στάσεων *adjectum particip.* θλιβόμενοι *voluit Muſgr. L. 47.* ἀπείλουν *Edd.*

mihi videntur. Digeſti ſunt autem in ſuas tribus, quemadmodum ii, qui paulo ante fuerant recepti; ne permixti veteribus civibus, ut numero, ita ſuffragiis vincerent.

54. Per idem vero tempus & in Urbe *ob Æs alienum* exorta eſt *ſeditio;* dum quidam acerbius uſuras exigunt, contra quam cautum eſſet *antiquis legibus;* quibus *vetitum erat, pecuniam in fænore ponere;* addita pœna ſi quis ſtipulata ſibi uſura pecuniam mutuo daret. Videntur enim illi priſci Romani, ſicut & Græci, abhorruiſſe a fœnore, ut ſordida negotiatione, moleſta pauperibus, & litium inimicitiarumque materia. Qua ratione & *apud Perſas* ipſum *mutuari* etiam *turpe* habebatur, velut cum fraude & mendacio plerumque conjunctum. Sed quia veteri jam *more fænus* apud Romanos *receptum* fuerat; fœneratores illud pro more repoſcebant: debitores vero, bellum & ſeditiones cauſando, differebant reddere: nec deerant qui urgentibus mulctam legis etiam minitarentur. Tum *Aſellio prætor*,

Digitized by Google

A. U. 665.

γὸς Ἀσελλίων, ᾧ ταῦτα προσέκειτο, ἐπεὶ διαλύων αὐτοὺς οὐκ ἔπειθεν, ἐδίδου κατ' ἀλλήλων αὐτοῖς δικαστήρια· τὴν ἐκ τοῦ νόμου καὶ ἔθους ἀπορίαν ἐς τοὺς δικαστὰς περιφέρων. οἱ δανεισταὶ δὲ, χαλεπήναντες ὅτι τὸν νόμον παλαιὸν ὄντα ἀνεκαίνιζε, κτείνουσιν αὐτὸν ὧδε. Ὁ μὲν ἔθυε τοῖς Διοσκούροις ἐν ἀγορᾷ, τοῦ πλήθους ὡς ἐπὶ θυσίᾳ περιστάντος· ἑνὸς δὲ λίθου τοπρῶτον ἐπ' αὐτὸν ἀφεθέντος, ἔρριψε τὴν φιάλην, καὶ ἐς τὸ Ἑστίας ἱερὸν ἵετο δρόμῳ. οἱ δὲ, αὐτὸν προλαβόντες τε ἀπέκλεισαν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, καὶ καταφυγόντα ἔς τι πανδοχεῖον ἔσφαξαν. πολλοί τε τῶν διωκόντων, ἐς τὰς παρθένους αὐτὸν ἡγούμενοι καταφυγεῖν, ἐσέδραμον ἔνθα μὴ θέμις ἦν ἀνδράσιν. Οὕτω μὲν καὶ Ἀσελλίων, στρατηγῶν τε καὶ σπένδων, καὶ ἱερὰν καὶ ἐπίχρυσον ἐσθῆτα ὡς ἐν θυσίᾳ περικείμενος, ἀμφὶ δευτέραν ὥραν ἐσφάζετο ἐν ἀγορᾷ μέσῃ παρὰ ἱεροῖς. καὶ ἡ σύγκλητος ἐκήρυσσεν, εἴ τις τὶ περὶ τὸν Ἀσελλίωνος φόνον ἐλέγξειεν, ἐλευθέρῳ μὲν ἀργύριον, δού-

Lin. 53. ἐπὶ θυσίαν Edd. L. 56. τε poſt προλαβόντες caret Aug.

cujus ea erat juriſdictio, quia conciliare partes conatus nihil proficiebat, *permiſit* eis, *ut ex lege* coram judicibus *agerent;* adeoque difficultatem eam, quæ ex repugnantia legis cum more oriebatur, declinans, judices in eamdem implicuit. Fœneratores autem, ægre ferentes renovari veterem legem, prætorem tollunt e medio, ad hunc modum. Sacrum is faciebat in foro, ad ædem Caſtorum, circumſtante ut ſit frequenti multitudine: quumque unus quiſpiam petiſſet eum lapide, abjecta phiala ad ædem Veſtæ currere cœpit; ſed præventus, & æde excluſus, dum in caupona quadam quærit latebras, jugulatus eſt. In eo tumultu multi, rati ad Veſtales eum confugiſſe, dum avidius inſectantur, penetraverunt quo nefas eſt ingredi viros. Sic *Aſellio prætor in ipſo magiſtratu*, amictus, ut in ſacrificio, ſacra aurataque veſte, circiter horam diei ſecundam in medio foro inter ſacrificandum *occiſus* eſt. Senatus per præconem auctorum ejus cædis indici futuro oſtentavit præmium, libero pecuniam, ſervo libertatem, conſcio im-

λῳ δὲ ἐλευθερίαν, συνεγνωκότι δὲ ἄδειαν· οὐ μὴν ἐμήνυσεν οὐδεὶς, τῶν δανειστῶν περικαλυψάντων. A. U.

LV. Τάδε μὲν δὴ φόνοι καὶ στάσεις ἔτι ἦσαν ἐμφύλιοι κατὰ μέρη. Μετὰ δὲ τοῦτο στρατοῖς μεγάλοις οἱ στασίαρχοι πολέμου νόμῳ συνεπλέκοντο ἀλλήλοις, καὶ ἡ πατρὶς ἆθλον ἔκειτο ἐν μέσῳ. Ἀρχὴ δ᾽ ἐς ταῦτα καὶ πάροδος εὐθὺς ἐπὶ τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ ἥδε ἐγίγνετο. Ἐπειδὴ Μιθριδάτης, ὁ τοῦ Πόντου καὶ ἄλλων ἐθνῶν βασιλεὺς, 666 ἐς Βιθυνίαν καὶ Φρυγίαν καὶ τὴν ὅμορον αὐταῖς Ἀσίαν ἐνέβαλεν, ὥς μοι κατὰ τὴν βίβλον εἴρηται τὴν πρὸ τῆσδε· Σύλλας μὲν ὑπατεύων ἔλαχε στρατηγεῖν τῆς Ἀσίας καὶ τοῦδε τοῦ Μιθριδατείου πολέμου· καὶ ἦν ἔτι ἐν Ῥώμῃ. Μάριος δὲ, τὸν πόλεμον εὐχερῆ τε καὶ πολύχρυσον ἡγούμενος εἶναι, καὶ ἐπιθυμῶν τῆς στρατηγίας, ὑπηγάγετό οἱ συμπράσσειν ἐς τοῦτο Πούπλιον Σουλπίκιον δήμαρχον ὑποσχέσεσι πολλαῖς· καὶ τοὺς ἐκ τῆς Ἰταλίας νεοπολίτας, μειονεκτοῦντας ἐπὶ ταῖς χειροτονίαις, ἐπήλπιζεν ἐς τὰς φυλὰς ἁπάσας διαιρήσειν· οὐ προλέγων

Lin 65. δὲ *post* συνεγνωκ. *adj. ex Aug. Ven.* *L.* 73. τὴν *ante* ὅμορον *caret Aug.* *L.* 78. στρατηγίας *edit.* 1. *L.* 79. Πόπλιον *Edd. invit. MSS.* *L.* 81 *ſq.* ἐπήλπισεν *Edd. ex Reg. A.*

punitatem: at nemo tamen index exſtitit, fœneratoribus rem tegentibus.

55. Adhuc quidem cædes civiles intra ſingulos homines ſubſtiterant: & *ſeditiones* paſſim fuerant, non *BELLA civilia.* Sed poſthæc factionum principes numeroſis exercitibus, ut in bello mos eſt, rem geſſerunt adverſus ſe invicem: & *victoriæ præmium* petebatur *Patria.* Quarum contentionum occaſio protinus *poſt finem Socialis belli* enata eſt hujuſmodi. Poſtquam *Mithridates*, Ponti aliarumque gentium rex, Bithyniam & Phrygiam confinemque his Aſiam invaſit, ut *ſuperiori Libro* eſt expoſitum; SYLLA, tunc *conſul*, *Aſiam cum Mithridatico bello ſortitus* eſt provinciam. Qui cum nondum ab urbe eſſet digreſſus; MARIUS, arbitratus id bellum plus lucri quam difficultatis habiturum, *cupidus*que *imperii ejus belli*, multis pollicitationibus induxit *P. Sulpicium tribunum plebis*, ut ſibi adeſſet: ſpemque fecit novis civibus, fore ut jure ſuffragiorum æquarentur veteribus, & per tribus di-

A. U. 666. μέν τι περὶ τῆς ἑαυτοῦ χρείας, ὡς δὲ ὑπηρέταις ἐς πάντα χρησόμενος εὔνοις. Καὶ νόμον αὐτίκα ὁ Σουλπίκιος ἐσέφερε περὶ τοῦδε· οὗ κυρωθέντος ἔμελλε πᾶν, ὅ τι βούλοιτο Μάριος ἢ Σουλπίκιος, ἔσεσθαι, τῶν νεοπολιτῶν πολὺ παρὰ τοὺς ἀρχαίους πλειόνων ὄντων. οἱ δ᾽ ἀρχαιότεροι, συνορῶντες ταῦτα, ἐγκρατῶς τοῖς νεοπολίταις διεφέροντο. ξύλοις δὲ καὶ λίθοις χρωμένων αὐτῶν ἐς ἀλλήλους, καὶ μείζονος αἰεὶ γιγνομένου τοῦ κακοῦ· δείσαντες οἱ ὕπατοι περὶ τῇ δοκιμασίᾳ τοῦ νόμου πλησιαζούσῃ, προύγραψαν ἡμερῶν ἀργίας πολλῶν, ὁποῖον ἐν ταῖς ἑορταῖς εἴωθε γίγνεσθαι· ἵνα τις ἀναβολὴ γένοιτο τῆς χειροτονίας καὶ τοῦ κακοῦ.

LVI. Σουλπίκιος δὲ, τὴν ἀργίαν οὐκ ἀναμένων, ἐκέλευε τοῖς στασιώταις εἰς τὴν ἀγορὰν ἥκειν μετὰ κεκρυμμένων ξιφιδίων, καὶ δρᾶν ὅ τι ἐπείγοι, μηδ᾽ αὐτῶν φειδομένους τῶν ὑπάτων, εἰ δέοι: ὡς δὲ αὐτῷ πάντα ἕτοιμα ἦν, κατηγόρει τῶν ἀργιῶν ὡς παρανόμων, καὶ τοὺς ὑπάτους Κορνήλιον Σύλλαν καὶ Κόϊντον Πομπήϊον ἐκέλευεν

Lin. 84. εὔνους *edit.* 1. *L.* 86. τῶν δὲ νεοπολ. *Aug. Forte* τῶν δὴ νεοπ.

ſtribuerentur; diſſimulans quidem interim, ſuum ſe negotium agere, & ad operam ſibi navandam captare illorum benevolentiam. Nec mora: *Sulpicius* legem ſuper hac re promulgat; quæ ſi fuiſſet perlata, ipſius *Marii* Sulpiciique arbitratu gerenda erant omnia: in tantum numero præpollebat recentium civium acceſſio. Id animadvertentes veteres cives, totis viribus reſiſtebant novis; & ad manus tandem ad ſaxaque devenit contentio, & quotidie latius manavit malum. Itaque *Conſules*, timentes comitia quibus de illa lege ſuffragia ferri debebant, ut ea comitia una cum periculo differrentur, *indixerunt in multos dies Ferias*, quales in feſtis ſolennibus eſſe ſolent.

56. At *Sulpicius*, nil moratus eas ferias, juſſit factionem ſuam in foro præſto eſſe, ſicis ſub veſte accinctam; quibus, ubicumque opus fuiſſet, & vel contra ipſos conſules, ſi res poſtularet, uterentur. Quibus rebus præparatis, accuſare cœpit eas ferias ut illegitimas; jubens *Syllam et Q. Pompejum Coſſ.* confeſtim eas

αὐτὰς αὐτίκα ἀναιρεῖν, ἵνα προθείη τὴν δοκιμασίαν τῶν νόμων. Θορύβου δὲ ἀναστάντος, οἱ παρεσκευασμένοι τὰ ξιφίδια ἐσπάσαντο, καὶ τοὺς ὑπάτους ἀντιλέγοντας ἠπείλουν κτενεῖν· μέχρι Πομπήϊος μὲν λαθὼν διέφυγε, Σύλλας δὲ ὡς βουλευσόμενος ὑπεχώρει. κἀν τῷδε Πομπηΐου τὸν υἱὸν, κηδεύοντα τῷ Σύλλᾳ, παῤῥησιαζόμενόν τι καὶ λέγοντα, κτείνουσιν οἱ τοῦ Σουλπικίου στασιῶται. καὶ ὁ Σύλλας ἐπελθὼν ἐβάστασε τὴν ἀργίαν· ἔς τε Καπύην ἐπὶ τὸν ἐκεῖ στρατὸν, ὡς ἐκ Καπύης ἐς τὴν Ασίαν ἐπὶ τὸν Μιθριδάτου πόλεμον διαβαλῶν, ἠπείγετο· οὐ γάρ πω τινὸς τῶν ἐπ᾽ αὐτῷ πραττομένων ᾔσθετο. Ὁ δὲ Σουλπίκιος, ἀναιρεθείσης τῆς ἀργίας, καὶ Σύλλα τῆς πόλεως ἀποστάντος, ἐκύρου τὸν νόμον· καὶ, οὗ χάριν ταῦτα ἐγίγνετο, Μάριον εὐθὺς ἐχειροτόνει τοῦ πρὸς Μιθριδάτην πολέμου στρατηγεῖν ἀντὶ Σύλλα. A. U. 666.

LVII. Πυθόμενος δὲ ὁ Σύλλας, καὶ πολέμῳ κρίνας διακριθῆναι, συνήγαγε τὸν στρατὸν εἰς ἐκκλησίαν, καὶ τόνδε τῆς ἐπὶ τὸν Μιθριδάτην στρατείας ὀρεγόμενόν τε, ὡς ἐπικερδοῦς, καὶ νομίζοντα Μάριον ἐς αὐτὴν. ἑτέρους κατα-

Lin. 9. ἐβάστασε vel ἐβάσταζε *Aug.* ἐβεβαίωσε *maluerat Muſgrav.* *L.* 10. Καπύην, Καπύης *Aug.* *Ibid.* ἐκ τῆς Καπύης *Edd. ex Reg. A.*

tollere, ut plebi committantur ſuffragia de legibus. Inde tumultu exorto, ſtringuntur ex compoſito ſicæ, & conſulibus contradicentibus intentantur; donec Pompejus clam elapſus eſt, Sylla vero velut ad deliberandum ſeceſſit. Interim *Pompejus*, *conſulis filius*, Syllæ gener, neſcio quid liberius locutus, *a Sulpicianis interficitur.* Ac mox *Sylla* reverſus *ferias ſuſtulit*: properatoque itinere Capuam *ad exercitum profectus* eſt; inde porro contra Mithridatem trajecturus in Aſiam: nihil dum enim eorum quæ contra ſe parabantur ſenſerat. *Sulpicius* vero, ſublatis feriis, & Sylla ab urbe profecto, perfert legem: ac protinus *Marium*, cujus in gratiam iſta comparata erant, plebis ſuffragiis *deſignat imperatorem belli Mithridatici.*

57. Ea re cognita, *Sylla*, *armis decernere ſecum conſtituens*, in concionem advocat milites; & ipſos expeditionis in Mithridatem, lucri ſpe, cupidos; & arbitrantes, Mari-

A. U. 666. λέξειν ἀνθ᾽ ἑαυτῶν. τὴν δ᾽ ὕβριν ὁ Σύλλας τὴν ἐς αὐτὸν εἰπὼν Σουλπικίου τε καὶ Μαρίου, καὶ σαφὲς οὐδὲν ἄλλο ἐπενεγκών, (οὐ γὰρ ἐτόλμα πω λέγειν περὶ τοιοῦδε πολέμου) παρήνεσεν ἑτοίμοις ἐς τὸ παραγγελλόμενον εἶναι. οἱ δὲ, συνιέντες τε ὧν ἐπενόει, καὶ περὶ σφῶν δεδιότες, μὴ τῆς στρατείας ἀποτύχοιεν, ἀπεγύμνουν αὐτοὶ τὸ ἐνθύμημα τοῦ Σύλλα, καὶ ἐς Ῥώμην σφᾶς ἄγειν θαῤῥοῦντα ἐκέλευον. Ὁ δὲ, ἡσθεὶς, ἦγεν ἐξ τέλη στρατιωτῶν αὐτίκα. καὶ αὐτὸν οἱ μὲν ἄρχοντες τοῦ στρατοῦ, χωρὶς ἑνὸς ταμίου, διέδρασαν ἐς Ῥώμην, οὐχ ὑφιστάμενοι στρατὸν ἄγειν ἐπὶ τὴν πατρίδα. Πρέσβεις δ᾽ ἐν ὁδῷ καταλαβόντες, ἠρώτων, Τί μεθ᾽ ὅπλων ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐλαύνοι; Ὁ δ᾽ εἶπεν, Ἐλευθερώσων αὐτὴν ἀπὸ τῶν τυραννούντων. Καὶ τοῦτο δὶς καὶ τρὶς ἑτέροις καὶ ἑτέροις πρέσβεσιν εἰπὼν, ἐπήγγελλεν ὅμως· εἰ θέλοιεν τήν τε σύγκλητον αὐτῷ καὶ Μάριον καὶ Σουλπίκιον εἰς τὸ Ἄρειον πεδίον συναγαγεῖν.

Lin. 21. τὴν δ᾽ ὕβριν *Edd. invit. MSS.* *L.* 24. ἑτοίμους *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 25. τε *poſt* συνιέντες *inſerui ex Aug.* *L.* 32. ἐπὶ *caſrent Edd. dedit Aug.*

um alios milites ad eam militiam conſcripturum. Ibi igitur commemoratis injuriis, quibus eſſet a *Sulpicio Mario*que adfectus, & nihil præterea manifeſte pronuncians, (nondum enim audebat talis belli mentionem inducere;) hortatus eſt milites, ut parati eſſent ad juſſa facienda. Illi, intellecta ejus mente, veriti, ne expeditionis ſpe adverſus Mithridatem ſuſcipiendæ exciderent, aperiunt ipſi illam *Syllæ* diſſimulationem; jubentes eum bono animo eſſe, & ad Urbem ſeſe ducere. Itaque lætus *Sylla* confeſtim *ſex legiones Romam verſus ducit:* quarum præfecti, præter unicum quæſtorem, omnes deſerto exercitu in urbem properaverunt, non ſuſtinentes contra patriam militare. Proficiſcenti *Syllæ* occurrunt *ex urbe legati:* quibus interrogantibus, *quid ita patriam armatus peteret?* reſpondit, *ut eam liberaret a tyrannis.* Idem reſponſum quum iterum atque tertio aliis poſt alios legatis dediſſet; pollicebatur tamen, *ſi velit ſenatus cum Mario Sulpicioque in campo Martio ſibi præſto eſſe,*

Digitized by Google

γαγεῖν, καὶ πράξειν ὅ τι ἂν βουλευομένοις δοκῇ. πλησιάζοντι δὲ Πομπήϊος μὲν ὁ σύναρχος, ἐπαινῶν καὶ ἀρεσκόμενος τοῖς γιγνομένοις, ἀφίκετο, συμπράξων ἐς ἅπαντα. Μάριος δὲ καὶ Σουλπίκιος, ἐς παρασκευὴν ὀλίγου διαστήματος δεόμενοι, πρέσβεις ἑτέρους ἔπεμπον, ὡς δὴ καὶ τούσδε ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀπεσταλμένους· δεόμενοι, μὴ ἀγχοτέρω τεσσαράκοντα σταδίων τῇ Ῥώμῃ παραστρατοπεδεύειν, μέχρι ἐπισκέψαιντο περὶ τῶν παρόντων. Σύλλας δὲ καὶ Πομπήϊος τὸ ἐνθύμημα σαφῶς εἰδότες, ὑπέσχοντο μὲν, ὧδε πράξειν· εὐθὺς δὲ τοῖς πρέσβεσιν ἀπιοῦσιν εἵποντο.

A. U. 666.

LVIII. Καὶ Σύλλας μὲν τὰς Κοιλίας πύλας καὶ τὸ παρ' αὐτὰς τεῖχος ἑνὶ τέλει στρατιωτῶν κατελάμβανε, Πομπήϊος δὲ τὰς Κολλίνας ἑτέρῳ τέλει· καὶ τρίτον ἐπὶ τὴν ξυλίνην γέφυραν ἐχώρει, καὶ τέταρτον πρὸ τῶν τειχῶν ἐς διαδοχὴν ὑπέμενε. τοῖς δ' ὑπολοίποις ὁ Σύλλας

Lin. 27. *Rectius forſan abeſſet* καὶ *ante* πράξειν. *L.* 38. πλησιάζοντι δὴ *Edd. Prætuli Aug. L.* 44. μέχρις *Edd. Prætuli Aug. Ibid.* ἐπισκέψαιτο *Aug. non incommode, ac fortaſſe rectius. L.* 48. Κλοιλίας *Edd.* (*neſcio quo caſu*) *cum Aug.* Κοιλίας *dedit Reg. A. quod & legit Cand.* Κοιλλίας *Reg. B. Mihi* Αἰσκυλείας *vel* Αἰσκυλίας *ſcripſiſſe videtur Appianus.*

eſſe, acturum ſe omnia de communi conſilio. Jam vero adpropinquanti occurrit collega *Pompejus*; &, comprobans laudanſque factum ejus, operam ſuam ad omnia obtulit. *Marius* vero & *Sulpicius*, nondum ſatis parati propter temporis anguſtiam, alios legatos mittunt tamquam ſenatus nomine venientes; qui poſtularent, ne intra quintum lapidem ab urbe *Sylla* caſtra metaretur, donec ſenatus de præſenti negotio deliberaſſet. At *Sylla* & *Pompejus*, intellecto hoc conſilio, annuerunt quidem legatorum poſtulatis; ſed abeuntes eoſdem e veſtigio ſecuti ſunt.

58. Tum *Sylla* ad occupandam *Cælimontanam* (f. *Æſquiliam*) portam & contiguum ei murum unam legionem mittit; alia legione portam *Collinam Pompejus* occupat; tertia petit pontem ſublicium: quarta in ſtatione relicta eſt ante mœnia. *Sylla* ipſe cum duabus reliquis *Urbem hoſti-*

A. U. 666. ἐς τὴν πόλιν ἐχώρει, δόξῃ καὶ ἔργῳ πολεμίου. ὅθεν αὐτὸν οἱ περιοικοῦντες ἄνωθεν ἠμύνοντο βάλλοντες, μέχρι τὰς οἰκίας ἠπείλησεν ἐμπρήσειν· τότε δ' οἱ μὲν ἀνέσχον. Μάριος δὲ καὶ Σουλπίκιος ἀπήντων περὶ τὴν Αἰσκύλειον ἀγορὰν μεθ' ὅσων ἐφθάκεσαν ὁπλίσαι· καὶ γίγνεταί τις ἀγὼν ἐχθρῶν, ὅδε πρῶτος ἐν Ῥώμῃ, οὐχ ὑπὸ εἰκόνι στάσεως ἔτι, ἀλλ' ἀπροφασίστως ὑπὸ σάλπιγξι καὶ σημείοις, πολέμου νόμῳ· ἐς τοσοῦτον αὐτοῖς κακοῦ τὰ τῶν στάσεων ἀμεληθέντα προέκοψε. τρεπομένων δὲ τῶν Σύλλα στρατιωτῶν, ὁ Σύλλας σημεῖον ἁρπάσας προεκινδύνευεν· ὡς αἰδοῖ τε τοῦ στρατηγοῦ, καὶ δέει τῆς ἐπὶ τῷ σημείῳ, εἰ ἀπέχοιντο, ἀτιμίας, εὐθὺς ἐκ τῆς τροπῆς αὐτοὺς μετατίθεσθαι. καὶ ὁ Σύλλας ἐκάλει τε τοὺς νεαλεῖς ἐκ τοῦ στρατοπέδου, καὶ ἑτέρους κατὰ τὴν καλουμένην Συβοῦρραν ὁδὸν περιέπεμπεν, ᾗ κατὰ νώτου τῶν πολεμίων ἔμελλον ἔσεσθαι περιδραμόντες. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Μάριον, πρός τε τοὺς ἐπελθόντας ἀκμῆτας ἀσθενῶς μαχόμενοι,

Lin. 56. τὴν Δασκύλειον *Edd.* & *MSS.* *Sed* Eſquilium forum *Cand. ex quo correxi.* *L.* 59. σάλπιγξι *Edd.* *Prætuli Aug.* *L.* 64. ἀπέχοιντο *maluit Muſgrav.* *L.* 66. Συβοῦραν *edit.* 1. Σιβοῦραν *Regii.* Σιβούραν *Aug.* *L.* 67. εἰ κατὰ *Edd. ex Reg. A.*

liter ingreditur. Itaque qui proximos vicos habitabant, ſuperne eum miſſilibus prohibere inſtituunt; donec incendium domorum minatus, tela eorum cohibuit. Ei *Marius* ad Æſquilium forum cum *Sulpicio* ceteriſque ſuæ factionis trepide armatis occurrit: & *committitur pugna* inter infeſtas partes; prima ejus generis *intra urbis mœnia;* non jam, ut ante, per ſeditionis ſpeciem, ſed aperto Marte collatis ſignis & tuba canente. Eo nimirum proceſſerant contentiones, nemine maturante remedium. In ea pugna inclinantibus jam ad fugam Syllanis, *Sylla*, correpto ſigno, inter primores provolat: atque ita vel imperatoris reverentia, vel metu ignominiæ, quæ ſequitur ſignorum deſertores, miles omiſſo fugæ conſilio reſtitit. Jamque aliam recentem manum e caſtris, advocat *Sylla;* ſimulque aliam manum per *Suburranam* viam deflectere jubet, ut adverſarios circumventos a tergo adgrederetur. Tum *Mariani* feſſi, jam ſegnius repugnantes integris; adhæc ſolli-

Digitized by Google

καὶ ἐπὶ τοῖς περιοδεύουσι δείσαντες περικύκλωσιν, τούς τε ἄλλους πολίτας ἐκ τῶν οἰκιῶν ἔτι μαχομένους συνεκάλουν, καὶ τοῖς δούλοις ἐκήρυττον ἐλευθερίαν, εἰ μετάσχοιεν τοῦ πόνου. οὐδενὸς δὲ προσιόντος, ἀπογνόντες ἁπάντων, ἔφευγον εὐθὺς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ σὺν αὐτοῖς ὅσοι τῶν ἐπιφανῶν συνεπεπράχεσαν.

A. U. 666.

LIX. Ὁ δὲ Σύλλας τότε μὲν ἐς τὴν λεγομένην Ἱερὰν ὁδὸν παρῆλθε, καὶ τοὺς διαρπάζοντάς τι τῶν ἐν ποσὶν, αὐτίκα ἐν μέσῳ πάντων ἐφορώντων ἐκόλαζε· φρουρὰν δὲ κατὰ μέρος ἐπιστήσας τῇ πόλει, διενυκτέρευεν αὐτός τε καὶ ὁ Πομπήϊος· περιθέοντες ἑκάστους, ἵνα μή τι δεινὸν ἢ παρὰ τῶν δεδιότων ἢ παρὰ τῶν νενικηκότων ἐπιγένοιτο. Ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὸν δῆμον ἐς ἐκκλησίαν συναγαγόντες, ὠδύροντο περὶ τῆς πολιτείας, ὡς ἐκ πολλοῦ τοῖς δημοκοποῦσιν ἐκδεδομένης, καὶ αὐτοὶ τάδε πράξαντες ὑπ' ἀνάγκης. Εἰσηγοῦντό τε, μηδὲν ἔτι ἀπροβούλευτον ἐς τὸν δῆμον ἐσφέρεσθαι· νενομισμένον μὲν οὕτω καὶ πά-

Lin. 70. ob viarum tranſitus *Cand. An* ἐπὶ ταῖς περιοδεύσεσι? *Malim* ἀπὸ τῶν περιοδευόντων. *L.* 84. καὶ αὐτοὶ ὅσον δὲ πράξαντες *Edd. ex Reg. A. Cand.* καὶ αὐτίκα δὲ *Reg. B.*

citi, ne qua vis a tergo ſe ingereret; cives eos, qui de tectis adhuc pugnabant, convocant, & ſervos vocant ad libertatem, ſi velint eſſe laboris participes. Sed nemine horum quidquam movente, per ſummam deſperationem ex urbe ſe proripiunt, & cum his nobiliſſimus quiſque ejuſdem factionis.

59. *Sylla* in *ſacram* quæ vocatur *viam* delatus, milites rapinas auſos in conſpectu omnium adfecit ſupplicio: & diſpoſitis regionatim tota urbe præſidiis, partitus cum collega operam, pervigil ea nocte obibat omnia, ne qua vel ab urbanis, timentibus quorſum hæc evaderent, vel a victoribus, vis aut tumultus exſiſteret. Prima luce vero convocata populi concione, conqueſti ſunt *Sylla Pompejuſ*que de ſtatu reipublicæ, jamdudum turbulentis hominibus proditæ: dicentes, *ſe coactos feciſſe quidquid hactenus egiſſent.* Cenſebantque, *oportere nullam poſthac rogationem apud plebem fieri, quin antea in ſenatu res fuiſſet deliberata; revocando vetus in-*

Digitized by Google

A. U. 666. λαι, παραλελυμένον δ' ἐκ πολλοῦ· καὶ τὰς χειροτονίας μὴ κατὰ φυλὰς, ἀλλὰ κατὰ λόχους, ὡς Τύλλιος βασιλεὺς ἔταξε, γίγνεσθαι· νομίσαντες, διὰ δυοῖν τοῖνδε, οὔτε νόμον οὐδένα πρὸ τῆς βουλῆς ἐς τὸ πλῆθος ἐσφερόμενον, οὔτε τὰς χειροτονίας, ἐν τοῖς πένησι καὶ θρασυτάτοις ἀντὶ τῶν ἐν περιουσίᾳ καὶ εὐβουλίᾳ γιγνομένας, δώσειν ἔτι στάσεων ἀφορμάς. πολλά τε ἄλλα τῆς τῶν δημάρχων ἀρχῆς, τυραννικῆς μάλιστα γεγενημένης, περιελόντες· κατέλεξαν ἐς τὸ βουλευτήριον, ὀλιγανθρωπότατον δὴ τότε μάλιστα ὂν, καὶ παρὰ τοῦτ' εὐκαταφρόνητον, ἀθρόους ἐκ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν τριακοσίους. ὅσα τε ὑπὸ Σουλπικίου κεκύρωτο μετὰ τὴν κεκηρυγμένην ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἀργίαν, ἅπαντα διελύετο, ὡς οὐκ ἔννομα.

LX. Ὧδε μὲν αἱ στάσεις ἐξ ἔριδος καὶ φιλονεικίας ἐπὶ φόνους, καὶ ἐκ φόνων ἐς πολέμους ἐντελεῖς προέκοπτον· καὶ στρατὸς πολιτῶν ὅδε πρῶτος ἐς τὴν πατρίδα ὡς πολεμίαν ἐσέβαλεν. οὐδ' ἔληξαν ἀπὸ τοῦδε αἱ στά-

Lin. 88. Τύλιος *edit.* 1. *L.* 96. δὴ τὸ τότε *Edd. ex Reg. A.* *L.* 98. μετὰ τὴν κεκριμένην *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug.* κεκηρυγμένην *Reg. B.* *L.* 99. τῶν *ad* ὑπάτων *adj. ex Aug. Reg. B.* *L.* 4. ἐσέβαλλεν *Aug.*

ſtitutum, quod jam dudum quidem eſſet antiquatum. Poſtulabant etiam, *comitia abhinc non tributa, ſed centuriata, haberi, ex Servii Tullii inſtituto*: putantes, his duabus rationibus, ſi prima legum conſultatio penes ſenatum foret, & ſuffragiorum robur ab egenis & audaciſſimo quoque transferretur ad opulentiores prudentioreſque, defore poſthac ſeditionum materiam. Præterea, multis aliis modis *acciſa tribunorum plebis poteſtate*, quam a tyrannica potentia jam parum abfuiſſe dicebant; *adlegerunt in ſenatum*, maxime tunc ob frequentiam obnoxium contemtui, *trecentos ex* omni *optimorum virorum numero* præſtantiſſimos; & quæcumque *a Sulpicio* poſt indictas a conſulibus ferias *acta* fuerant, *abrogarunt*, ut illegitima.

60. Ita per ſeditiones & certamina ad cædes, a cædibus ad bella ventum erat: & primus hic Romanus exercitus hoſtiliter patriam ingreſſus eſt. A quo tempore non deſierunt

Digitized by Google

σεις ἔτι κρινόμεναι στρατοπέδοις, ἀλλ' ἐσβολαὶ συνεχεῖς ἐς τὴν Ῥώμην ἐγίγνοντο καὶ τειχομαχίαι, καὶ ὅσα ἄλλα πολέμων ἔργα, οὐδενὸς ἔτι ἐς αἰδῶ τοῖς βιαζομένοις ἐμποδὼν ὄντος, ἢ νόμων, ἢ πολιτείας, ἢ πατρίδος. Τότε δὲ Σουλπίκιον, δημαρχοῦντα ἔτι, καὶ σὺν αὐτῷ, Μάριον, ἑξάκις ὑπατευκότα, καὶ τὸν Μαρίου παῖδα, καὶ Πούπλιον Κέθηγον, καὶ Ἰούνιον Βροῦτον, καὶ Γναῖον καὶ Κόϊντον Γράνιον, καὶ Πούπλιον Ἀλβινουανὸν, καὶ Μάρκον Λαιτώριον, ἑτέρους τε ὅσοι μετ' αὐτῶν, ἐς δώδεκα μάλιστα, ἐκ Ῥώμης διεπεφεύγεσαν, ὡς στάσιν ἐγείραντας καὶ πολεμήσαντας ὑπάτοις, καὶ δούλοις κηρύξαντας ἐλευθερίαν εἰς ἀπόστασιν, πολεμίους Ῥωμαίων ἐψήφιστο εἶναι, καὶ τὸν ἐντυχόντα νηποινεὶ κτείνειν, ἢ ἀνάγειν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους· τά τε ὄντα αὐτοῖς δεδήμευτο. καὶ ζητηταὶ διέθεον ἐπὶ τοὺς ἄνδρας· οἱ Σουλπίκιον μὲν καταλαβόντες ἔκτειναν. A. U. 666.

LXI. Ὁ δὲ Μάριος αὐτοὺς ἐς Μιντούρνας διέφυγεν,

Lin. 10. ὑπατευκόντα *edit.* 3. *op. err.* *Ibid.* & *l.* 12. Πόπλιον *Edd. invit. MSS.* *L.* 12. Grannius *Cand.* *Ibid.* Αλβιδιανον *b. l. Edd.* & *MSS.* Albinovanus *Cand.* *Ibid. ſq.* Lectorium *Cand.* *L.* 13. μετ' αὐτὸν *Edd.* *Recte Aug.* *L.* 14. ἀγείραντας *Edd.* *L.* 20. Μιτούρνας *b. l. Regii, Aug. Ven.* *Et infra p.* 87. *l.* 39. Μιτούρνης *Aug.*

amplius, civiles contentiones exercitibus decernere: & idemtidem factæ ſunt in urbem Romam irruptiones, & pugnæ pro mœnibus: ita ut nulla bellorum abeſſet calamitas; & nihil porro, non pudor, non fas, non reipublicæ patriæve amor, homines violentos cohiberet a facinore. Jam vero *Sulpicius* tribunus plebis, & cum eo *Marius* VI. Coſ. *ejuſque filius*, tum *P. Cethegus*, *Junius Brutus*, *Cn.* & *Q. Granii*, *P. Albinovanus*, *M. Lætorius*, & alii, qui cum his ex Urbe profugerant, numero fere duodecim, ut auctores ſeditionis, qui & arma tuliſſent adverſus conſules, & ſervitia ad pileum ſollicitaſſent, *hoſtes Reipublicæ judicati ſunt*; permiſſumque cuivis, qui in eos incidiſſet, vel impune occidere, vel ad conſules eos retrahere: bonaque eorumdem publicata ſunt, & dimiſſi circumquaque qui ipſos perquirerent. A quibus *Sulpicius* quidem deprehenſus *occiſuſ*que eſt.

61. *Marius* vero e manibus inquiſitorum elapſus, *Mintur-*

Digitized by Google

A. U. 666. ἔρημος ὑπηρέτου τε καὶ θεράποντος. καὶ αὐτὸν οἱ τῆς πόλεως ἄρχοντες, ἀναπαυόμενον ἐν οἴκῳ ζοφώδει, δεδιότες μὲν τὸ κήρυγμα τοῦ δήμου, φυλαττόμενοι δὲ ἀνδρὸς ἑξάκις ὑπατεύσαντος καὶ πολλὰ καὶ λαμπρὰ εἰργασμένου αὐθένται γενέσθαι, Γαλάτην ἄνδρα ἐπιδημοῦντα μετὰ ξίφους ἐσέπεμψαν ἀνελεῖν. τὸν δὲ Γαλάτην φασὶν ἐν τῷ σκότῳ προσιόντα τῷ στιβαδίῳ, δεῖσαι, δόξαντα τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Μαρίου πυρὸς αὐγὴν καὶ φλόγα ἀφιέναι. ὡς δὲ καὶ ὁ Μάριος αὐτὸς ἐπανιστάμενος ἐκ τῆς εὐνῆς ἀνεβόησε παμμέγεθες αὐτῷ· Σὺ τολμᾷς κτεῖναι Γαΐον Μάριον; προτροπάδην ὁ Γαλάτης ἔφευγεν ἔξω διὰ θυρῶν, μεμηνότι ἐοικὼς, καὶ βοῶν, Οὐ δύναμαι κτεῖναι Γαΐον Μάριον. ὅθεν καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ἅτε καὶ τέως ταῦτα σὺν ὄκνῳ κεκρικόσι, ἐνέπεσέ τι δαιμόνιον δέος, καὶ μνήμη τῆς ἐκ παιδὸς ἐπιφημισθείσης τῷ ἀνδρὶ ἑβδόμης ὑπατείας· παιδὶ γὰρ ὄντι φασὶν ἐς τὸν

Lin. 25 ſq. ἐπιδημοῦντο *edit. 2. op. err. edit. 3. L. 29.* ὑπανιστάμενος *Edd. Prætuli Aug. L. 32 ſq.* οὐ δύνασθαι *Edd. ex Reg. B. Duas lineas h. l. omiſit Reg. A. Expreſſi Aug. & Cand. L. 34.* κεκρινόσι *edit. 3. op. err. L. 36 ſq. Verba* ἐς τὸν κόλπον, *poſt* καταῤῥυῆναι *ponunt Edd. ex Reg. A.*

nas pervenit, non apparitore comitatus, non famulo. Ubi quum in tenebricoſa quadam domo requieſceret; magiſtratus ejus oppidi, qui & edictum populi Romani timebant, & tamen virum ſexies Conſulem rebuſque geſtis clariſſimum non ſuſtinebant ſuis manibus perimere, hominem *Gallum*, qui apud eos commorabatur, *ad occidendum Marium* cum gladio intromiſerunt. Sed hunc, ajunt, per tenebras ad *Marii* lectulum accedentem, quaſi ſplendorem ignis ex illius oculis emicantem ſibi viſum videre, & terrore fuiſſe correptum. Ut vero etiam adſurgens e lecto *Marius*, hominique occurrens, exclamavit: *Tu-ne audes occidere Cajum Marium?* effuſe fugit *Gallus* e cubiculo, inſano ſimilis, vociferanſque, *Cajum Marium occidere non poſſum.* Itaque magiſtratum, ut qui jam ante cunctanter id decreverat, religio quædam ſubiit, & *ominis memoria*, quod etiam tum puero *Mario* ſeptimum conſulatum pollicitum erat. Ferunt enim decidiſſe in gremium ejus ſeptem pullos aquilinos; præ-

Digitized by Google

κόλπον ἀετοῦ νεοττοὺς ἑπτὰ καταῤῥυῆναι, καὶ τοὺς μάντεις εἰπεῖν, ὅτι ἑπτάκις ἐπὶ τῆς μεγίστης ἀρχῆς ἔσοιτο. A. U. 666.

LXII. Ταῦτ' οὖν οἱ τῆς Μιντούρνης ἄρχοντες ἐνθυμούμενοι, καὶ τὸν Γαλάτην ἔνθουν κατὰ δαίμονα καὶ περιδεᾶ νομίζοντες γεγονέναι, τὸν Μάριον αὐτίκα τῆς πόλεως ἐξέπεμπον ὅπῃ δύναιτο σώζεσθαι. ὁ δὲ συγγινώσκων ἑαυτῷ ζητουμένῳ τε ἐκ Σύλλα καὶ πρὸς ἱππέων διωκομένῳ, ὁδοὺς ἀτριβεῖς ἐπὶ θάλασσαν ἠλᾶτο· καὶ καλύβης ἐπιτυχὼν ἀνεπαύετο, φυλλάδα ἐπιβαλλόμενος τῷ σώματι. ψόφου δ' αἰσθόμενος, ἐς τὴν φυλλάδα ὑπεκρύφθη· καὶ μᾶλλον ἔτι αἰσθόμενος, ἐς σκάφος ἁλιέως πρεσβύτου παρορμοῦν, βιασάμενος τὸν πρεσβύτην, ἐσήλατο, χειμῶνος ὄντος· καὶ τὸ πεῖσμα κόψας, καὶ τὸ ἱστίον πετάσας, ἐπέτρεψε τῇ τύχῃ φέρειν. κατήχθη δὲ ἔς τινα νῆσον, ὅθεν νεὼς οἰκείων ἀνδρῶν παραπλεούσης ἐπιτυχὼν, ἐς Λιβύην ἐπέρα. εἰργόμενος δὲ καὶ Λιβύης, ὡς πολέμιος, ὑπὸ Σεξτίου ἡγουμένου, διεχείμαζεν ἐν τῇ θαλάσσῃ, μικρὸν ὑπὲρ Λιβύην ἄνω ἐν τοῖς Νομάδων ὅροις.

Lin. 37 *ſq.* μαντεῖς *Edd. ex Reg. A.* *L.* 42. ὅποι *Edd. Pratuli Aug.*
Ibid. γινώσκων *Edd.* *L.* 53. Σεξτίλιου *Aug. Forſan* Σεξτιλίου.

dixiſſeque vates, *ſummum magiſtratum illi obventurum ſeptics.*

62. Id ſecum reputantes magiſtratus *Minturnenſium*, ratique divinitus Gallum perterritum, continuo *Marium* ex oppido dimiſerunt, ut, quacumque ratione poſſet, ſalutem quæreret. At ille, non ignarus equites a Sylla miſſos ipſum quærere, per devia vagus mare petebat; & nactus tugurium, *quieſcebat* ibi *tectus frondibus*. Ubi quum ſtrepitum ſenſiſſet, arctius ſe intra frondes contraxit. Mox vero, ad majorem etiam ſtrepitum, *in lembum piſcatorium*, forte ſtantem in littore, propulſo ſene ejus domino, *proſiluit*; &, tempeſtate licet agitato mari, abſciſſo retinaculo, panſoque velo, fortunæ ſe permiſit. Hinc in inſulam quamdam delatus eſt *Marius*; unde forte fortuna conſpicatus prætereuntem navim amicorum hominum, *trajecit in Africam.* Sed ibi, ut hoſtis, a *Sextio*, tunc eam provinciam obtinente, in littus exſcendere prohibitus; paulo ſupra Africam provinciam, ad mare, in

A. U. 666. καὶ αὐτῷ θαλασσεύοντι δεῦρο, κατὰ πύστιν, ἐπέπλευσαν τῶν συγκατεγνωσμένων Κέθηγός τε καὶ Γράνιος καὶ Αλβινουανὸς καὶ Λαιτώριος, καὶ ἕτεροι, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μαρίου· οἳ ἐς μὲν Ἱεμψάλαν τὸν Νομάδων δυνάστην ἀπὸ Ρώμης διέφυγον, ὑποψίᾳ δ' ἐκδόσεως ἐκεῖθεν ἀπέδρασαν. οἱ μὲν δὴ, καθὰ καὶ Σύλλας ἐπεπράχει, βιάσασθαι τὴν πατρίδα διανοούμενοι, στρατιὰν δ' οὐκ ἔχοντες, περιέβλεπον εἴ τι συμβαίη.

LXIII. Εν δὲ Ρώμῃ Σύλλας μὲν, ὅπλοις τὴν πόλιν ὅδε πρῶτος καταλαβών τε, καὶ δυνηθεὶς ἂν ἴσως ἤδη μοναρχεῖν· ἐπεὶ τοὺς ἐχθροὺς ἠμύνατο, τὴν βίαν ἑκὼν ἀπέθετο· καὶ τὸν στρατὸν ἐς Καπύην προπέμψας, αὖθις ἦρχεν ὡς ὕπατος. οἱ δὲ τῶν ἐξελαθέντων στασιῶται, ὅσοι τῶν πλουσίων, καὶ γύναια πολλὰ πολυχρήματα, τοῦ δέους τῶν ὅπλων ἀναπνεύσαντες, ἠρεθίζοντο ὑπὲρ καθόδου τῶνδε τῶν ἀνδρῶν· καὶ οὐδὲν σπουδῆς ἢ δαπάνης ἐς τοῦτο ἀπέ-

Lin. 55. κατὰ πύστιν *edit.* 1. καταπύστιν *Aug.* *L.* 57. Αλβινιανὸς *h. l. Editi & MSS.* *L.* 58. Μαρίου, οἳ ἐς μὲν ἄνδρες ἐσθλοὶ, τὸν Νομάδων *edit.* 1. Μαρ. οἱ ὡς μὲν ἄνδρες ἐσθλοὶ, ἐς τὸν Νομ.. *edit.* 2. 3. *L.* 60. κατὰ, & *ibid.* πεπράχει, *edit.* 3. *oper. errore.* *L.* 66. Καπύην *Aug. ut ſupra.* *L.* 67. ἐξελθόντων *Edd.* *Prætuli Aug.*

finibus Numidarum, hiemem tranſegit. Quod ubi rumore cognoverunt *Cethegus*, *Granius*, *Albinovanus*, *Lætorius*, aliique, & ipſius *Marii filius*, (qui omnes, quum ad *Hiempſalem* Numidiæ regulum Roma confugiſſent, nunc rurſus ab eo, veriti, ne inimicis dederentur, profugerant) eodem *ad Marium* navigarunt. Et his quidem non deerat animus, quo minus exemplo Syllæ invaderent patriam; ſed, quia nullum habebant exercitum, occaſionem circumſpiciebant.

63. Interea *Sylla*, qui primus Romam armis occupaverat; quum jam nunc fortaſſe potuiſſet ſupremam dominationem ſolus ad ſe rapere; contentus vindicta de inimicis capta, de cetero a vi abſtinuit: præmiſſoque Capuam exercitu, rurſum *ad conſularem poteſtatem rediit.* At profugorum factio, præcipue locupletes, & fœminæ non paucæ bene numatæ, ubi reſpirarunt ab armorum metu, magno ſtudio id agebant, ut viris illis reditum in patriam pararent; nec operæ ad id ef-

Digitized by Google

λειπεῖν, ἐπιβουλεύοντες καὶ τοῖς τῶν ὑπάτων σώμασιν, A. U.
ὡς οὐκ ἐνὸν τῶνδε περιόντων ἐκείνοις κατελθεῖν. Σύλλα 666.
μὲν δὴ, καὶ παυσαμένῳ τῆς ἀρχῆς, στρατὸς ἦν, ὁ ἐψηφισμένος ἐπὶ Μιθριδάτην, ἐς σωτηρίαν αὐτοῦ φύλαξ. Κόιντον δὲ Πομπήϊον, τὸν ἕτερον ὕπατον, ὁ δῆμος οἰκτείρων τοῦ δέους, ἐψηφίσατο ἄρχειν Ἰταλίας καὶ ἑτέρου τοῦ περὶ αὐτὴν στρατοῦ, τότε ὄντος ὑπὸ Γναίῳ Πομπηΐῳ. τοῦθ᾽ ὁ Γναῖος πυθόμενός τε καὶ δυσχεράνας, ἥκοντα μὲν τὸν Κόιντον ἐς τὸ στρατόπεδον ἐσεδέξατο, καὶ τῆς ἐπιούσης τι χρηματίζοντος, ὑπεχώρησε μικρὸν, οἷα ἰδιώτης· μέχρι τὸν ὕπατον πολλοὶ καθ᾽ ὑπόκρισιν ἀκροάσεως περιστάντες ἔκτειναν· καὶ φυγῆς τῶν λοιπῶν γενομένης, ὁ Γναῖος αὐτοῖς ὑπήντα, χαλεπαίνων ὡς ὑπάτου παρανόμως ἀνῃρημένου· δυσχεράνας δὲ, ὅμως εὐθὺς ἦρχεν αὐτῶν.

LXIV. Ἐξαγγελθέντος δὲ ἐς τὴν πόλιν τοῦ Πομπηΐου φόνου, αὐτίκα μὲν ὁ Σύλλας περιδεὴς ἐφ᾽ ἑαυτῷ γενόμε-

Lin. 70 ſq. ἀπολειπεῖν *edit.* 1. *L.* 74. ὡς σωτηρίαν *edit.* 1. ὡς σωτηρίας *edit.* 2. 3. *Verum ded. Aug.* *L.* 76. ἐψηφίσαντο *Edd.* *L.* 84. ἦρχεν *Edd. & in Aug. ſuper* ἦρχεν *in fine ſuperſcriptum eſt* ο, *& eraſa litera* ν *pronominis* αὐτῶν. *Mallem* εὐθὺς αὖ ἦρχεν αὐτῶν.

ſciendum parcentes, nec ſumtibus, & conſulum quoque vitæ ſtruentes inſidias, quod numquam illos reſtitui poſſe, his ſuperſtitibus, putarent. Et *Sylla* quidem, vel poſt conſulatum, tutus erat futurus præſidio exercitus, quem, ex S. C. acceptum ad bellum Mithridaticum, propugnatorem erat habiturus. Collegam vero ejus *Q. Pompejum* periclitantem miſeratus populus, Italiam ei decrevit, & alterum exercitum, qui tum in ea militabat Cn. Pompeji auſpiciis. Id cognitum *Cnejus* tulit ægerrime. Advenientem tamen *Quintum* in caſtra recepit; & quum is poſtridie quiddam pro poteſtate apud milites ageret, ceſſit eidem paulisper tamquam privatus: ſed paulo poſt *Quintus*, cinctus corona quaſi ad audiendum confluentium, *occiſus* eſt. Tum vero, diffugientibus ceteris, Cnejus ſupervenit indignabundus, ut contra jus faſque patrata cæde conſulis: nihilominus vero poſt indignationem continuo ad imperium priſtinum rediit.

64. In urbem autem nunciata cæde conſulis, *Sylla* ſibimet timens, ſemper ſtipatus amicis incedebat, ne noctu

Digitized by Google

A. U. 667.

νος, τοὺς φίλους περιήγετο πανταχοῦ, καὶ νυκτὸς ἀμφ' αὐτὸν εἶχεν. οὐ πολὺ δ' ἐπιμείνας, ἐς Καπύην ἐπὶ τὸν στρατὸν, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, ἐξήλασεν. Οἱ δὲ τῶν φυγάδων φίλοι, Κίννᾳ τῷ μετὰ Σύλλαν ὑπατεύοντι θαῤῥοῦντες, τοὺς νεοπολίτας ἠρέθιζον ἐς τὸ ἐνθύμημα τοῦ Μαρίου, ταῖς φυλαῖς ἀξιοῦν ἀναμιχθῆναι, ἵνα μὴ τελευταῖοι ψηφιζόμενοι πάντων ὦσιν ἄκυροι. τοῦτο δὴ προοίμιον τῆς αὐτοῦ τε Μαρίου καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν ἄνδρα καθόδου. Ἀνθισταμένων δὲ τῶν ἀρχαίων κατὰ κράτος, Κίννας μὲν τοῖς νεοπολίταις συνέπραττε, νομιζόμενος ἐπὶ τῷδε τριακόσια δωροδοκῆσαι τάλαντα· τοῖς δ' ἀρχαίοις ὁ ἕτερος ὕπατος Ὀκταούϊος. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Κίνναν προλαβόντες τὴν ἀγορὰν μετὰ κεκρυμμένων ξιφιδίων, ἐβόων, ἐς τὰς φυλὰς πάσας ἀναμιγῆναι· τὸ δὲ καθαρώτερον πλῆθος ἐς τὸν Ὀκταούϊον ἐχώρει, καὶ οἵδε μετὰ ξιφιδίων. ἔτι δ' αὐτῷ κατὰ τὴν οἰκίαν τὸ μέλλον περιορωμένῳ, ἐξαγγέλλεται, τοὺς πλέονας δημάρχους κωλύειν τὰ γιγνόμενα· θόρυβον δὲ τῶν νεοπολιτῶν εἶναι, καὶ ἀπογυμνῶσιν ἤδη τῶν ξιφιδίων περὶ ὁδὸν ἐς τοὺς ἀντιλέγοντας

Lin. 88. αὐτὸν *Edd.* *L.* 89. ἐς τὴν Ἀσίαν *Aug. Ven.* *L.* 92. ἀξιοῦντες ἀναμιχθ. *Edd.* *L.* 95. κατακράτος *Aug.*

quidem eos dimittens. Neque vero diu moratus, *Capuam* ad exercitum, & *inde in Aſiam*, *profectus* eſt. Amici autem exulum, *Cinna* freti, *Syllæ* in Conſulatu *ſucceſſore*, novos cives incitabant, ut ex Marii propoſito diſtribui per veteres tribus poſtularent, ne, dum in ſuffragando eſſent poſtremi, nihil omnino poſſent in republica. Id fuit *principium revocandi Marium* ceteroſque exules. Nam, dum veteres cives reſiſtunt totis viribus, *Cinna* novis favebat, trecentis talentis, ut tum ferebatur, corruptus: pro veteribus vero ſtabat *alter conſul Octavius*. Sed Cinnani, præoccupato foro ſicis veſte tectis, cum clamore poſtulabant, ut tribubus omnibus miſcerentur. Contra ſincerior pars plebis, & ipſa ſicis armata, Octavio ſe adjunxit. Cui domi adhuc exſpectanti quid is tumultus parturiat, nunciatur, majorem tribunorum pl. partem intercedere, novos autem cives ſtricto ferro de roſtris eos deturbare. Quibus auditis, *Octa-*

δημάρχους ἀναπηδώντων ἐπὶ τὰ ἔμβολα. ὧν Ὀκταούϊος πυθόμενος, κατέβαινε διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ μετὰ πυκνοῦ πάνυ πλήθους· καὶ οἷα χειμάῤῥους ἐς τὴν ἀγορὰν ἐμπεσὼν, ὤσατο μὲν διὰ μέσων τῶν συνεστώτων, καὶ διέστησεν αὐτούς· ὡς δὲ κατέπληξεν, ἐς τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερὸν παρῆλθε, τὸν Κίνναν ἐκτρεπόμενος. ὅσοι δ᾽ αὐτῷ συνῆσαν, χωρὶς ἐπαγγέλματος ἐμπεσόντες τοῖς νεοπολίταις, ἔκτεινάν τε πολλοὺς, καὶ ἑτέρους φεύγοντας ἐπὶ τὰς πύλας ἐδίωκον. A. U. 667.

LXV. Κίννας δὲ, θαῤῥήσας μὲν τῷ πλήθει τῶν νεοπολιτῶν, καὶ βιάσεσθαι προσδοκήσας, παρὰ δόξαν δ᾽ ὁρῶν τὸ τόλμημα τῶν ὀλιγωτέρων ἐπικρατοῦν, ἀνὰ τὴν πόλιν ἔθει, τοὺς θεράποντας ἐπ᾽ ἐλευθερίᾳ συγκαλῶν. οὐδενὸς δ᾽ αὐτῷ προσιόντος, ἐξέδραμεν ἐς τὰς ἀγχοῦ πόλεις, τὰς οὐ πρὸ πολλοῦ πολίτιδας Ῥωμαίων γενομένας, Τίβυρτόν τε, καὶ Πραινεστὸν, καὶ ὅσαι μέχρι Νώλης· ἐρεθίζων ἅπαντας ἐς ἀπόστασιν, καὶ χρήματα ἐς τὸν πόλεμον συλλέγων. Ταῦτα δ᾽ ἐργαζομένῳ τε καὶ ἐπινοοῦντι

Lin. 12. ἀνατρεπόμενος *Edd. ex Reg. A. Cand.* ἐντρεπόμενος *Reg. B.* ἐκτρεπόμενοι (*ſic*) *Aug. quod levi mututione correxi.* *L.* 17. βιάσασθαι *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 22. Τυβυρτόν τε *Edd.* *Ibid.* Νώλης *h. l. Aug.*

vius per Sacram viam decurrit cum globo hominum confertiſſimo; & torrentis inſtar in forum irrumpens, protruſis obviis, per medios vadens diſjecit multitudinem; perterritiſque adverſariis, petiit ædem Caſtorum, declinans Cinnam. At comites ejus, injuſſi, in novos cives irruunt; cæſiſque multis, reliquos uſque ad portas perſequuntur.

65. *Cinna* vero, qui, fretus novorum civium multitudine, victoriam animo præſumſerat; ubi præter opinionem vidit pauciorum fortitudinem vincere; per urbem diſcurrens, ſervos propoſita ſpe libertatis convocabat. Sed nemine adcurrente, properavit ad proxima oppida, quibus paulo ante jus civium fuerat conceſſum, ad Tibur, ad Præneſte, & reliqua, Nolam uſque: easque omnes ad defectionem ſollicitans, in futuri uſum belli colligebat pecunias. Quæ dum agit moliturque *Cinna*, confugiunt ad eum ſe-

Digitized by Google

A. U. 667. τῷ Κίννᾳ προσέφυγον ἀπὸ τῆς βουλῆς οἱ τὰ αὐτὰ ἐφρόνουν, Γαϊός τε Μιλώνιος, καὶ Κόϊντος Σερτώριος, καὶ Γάϊος Μάριος ἕτερος. Ἡ μὲν δὴ βουλὴ τὸν Κίνναν, ὡς ἐν κινδύνῳ τε τὴν πόλιν καταλιπόντα ὕπατον, καὶ δούλοις ἐλευθερίαν κηρύξαντα, ἐψηφίσατο μήτε ὕπατον μήτε πολίτην ἔτι εἶναι· καὶ Λεύκιον Μερόλαν ἐχειροτόνησαν ἀντ' αὐτοῦ, τὸν ἱερέα τοῦ Διός. λέγεται δ' οὗτος ὁ ἱερεὺς Φλαμέντας, καὶ πιλοφορεῖ μόνος αἰεὶ, τῶν ἄλλων ἱερέων ἐν μόναις πιλοφορούντων ταῖς ἱερουργίαις. Κίννας δ' ἐς Καπύην τραπόμενος, ἔνθα Ῥωμαίων στρατὸς ἄλλος ἦν, τούς τε ἄρχοντας αὐτοῦ, καὶ ὅσοι ἀπὸ τῆς βουλῆς ἐπεδήμουν, ἐθεράπευε, καὶ παρελθὼν ὡς ὕπατος ἐς μέσους, τάς τε ῥάβδους καθεῖλεν, οἷα ἰδιώτης, καὶ δακρύσας, ἔφη· Παρὰ μὲν ὑμῶν, ὦ πολῖται, τὴν ἀρχὴν τήνδε ἔλαβον· ὁ γὰρ δῆμος ἐχειροτόνησεν, ἡ βουλὴ δ' ἀφείλετό με χωρὶς ὑμῶν. καὶ τάδε παθὼν, ἐν οἰκείοις κακοῖς ὑπὲρ ὑμῶν ὅμως ἀγανακτῶ. τί γὰρ ἔτι τὰς φυλὰς ἐν ταῖς χειροτονίαις θεραπεύομεν; τί δὲ ὑμῶν δεόμεθα; ποῦ δὲ ἔσεσθε τῶν

Lin. 26. Melonius *Cand.* *L.* 30. Μερόλλαν *Aug. conſtanter per* λλ. *L.* 36. ἐς μέσον *Reg. B.*

natores ejuſdem factionis, C. *Milonius*, Q. *Sertorius*, & *alter* C. *Marius*. Tum vero *a ſenatu Cinna*, eo quod in periculo rempublicam deſeruiſſet conſul, & ſervos vocaſſet ad pileum, *nec civis amplius eſſe, nec conſul, judicatus* eſt; *ſubrogatuſ*que in locum ejus *L. Merula*, qui tum *Flamen dialis* erat: cui ſacerdoti uni omnium jus eſt perpetuo geſtandi *apicis*, quo tantum inter ſacra inſigniuntur ceteri ſacerdotes. At CINNA Capuam profectus, ubi erat alius pop. Rom. exercitus; conciliatis ſibi præfectis illius & ſenatoribus quotquot aderant, prodiit in concionem, tamquam conſul; ibique, depoſitis mox faſcibus, tamquam privatus, profundens lacrymas, hujuſmodi verba fecit: *A vobis*, CIVES, *hunc honorem accepi. Sed quod populus dedit ſuis ſuffragiis, hoc ſenatus mihi abſque veſtro conſenſu ademit. Eam tamen injuriam non tam mea vice, quam veſtra, doleo. Quid enim poſthac opus eſt nobis ambire favorem tribuum? quid nobis prodeſſe vos poteritis? quæ veſtra*

Digitized by Google

ἐκκλησιῶν ἢ χειροτονιῶν ἢ τῶν ὑπατειῶν ἔτι κύριοι; εἰ μὴ βεβαιώσετε μὲν ἃ δίδοτε, ἀφαιρήσεσθε δ' ὅταν αὐτοὶ δοκιμάσητε. A. U. 667.

LXVI. Ταῦτ' εἰπὼν ἐς ἐρέθισμα, καὶ πολλὰ περὶ αὐτοῦ κατοικτισάμενος, τήν τε ἐσθῆτα κατέρρηξε, καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος καταθορὼν, ἔρριψεν αὐτὸν ἐς μέσους, καὶ ἔκειτο ἐπιπλεῖστον· ἕως ἐπικλασθέντες ἀνέστησάν τε αὐτὸν, καὶ καθίσαντες αὖθις ἐπὶ τοῦ θρόνου, τάς τε ῥάβδους ἀνέσχον, καὶ θαῤῥεῖν οἷα ὕπατον ἐκέλευον, καὶ σφᾶς ἄγειν ἐφ' ὅ τι χρῄζοι. τῆς δ' ἀφορμῆς εὐθὺς οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ἐπέβαινον, καὶ ὤμνυον τῷ Κίννᾳ τὸν ὅρκον τὸν στρατιωτικὸν, καὶ τοὺς ὑφ' αὐτὸν ἕκαστος ἐξώρκου. Ὁ δ' ἐπεὶ οἱ ταῦτ' εἶχεν ἀσφαλῶς, ἐπὶ τὰς συμμαχίδας πόλεις διέθει, καὶ ἠρέθιζε κἀκείνους, ὡς διὰ τούσδε μάλιστα τὴν συμφορὰν αὐτῷ γενομένην. οἱ δὲ χρήματά τε καὶ στρατιὰν αὐτῷ συνετέλουν, καὶ πολλοὶ καὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ δυνατῶν ἕτεροι πρὸς αὐτὸν ἀφικνοῦντο,

Lin. 44. ἀφαιρεθήσεσθε Edd. Secutus ſum Aug. Ven. Cand. An ἀφαιρεθήσονται? L. 47. & 48. αὐτοῦ, & αὐτὸν, edit. 2. 3. invit. MSS. L. 49. ἐπὶ πλεῖστον Edd. L. 50. τε ante ῥάβδους caret Aug. L. 53. αὐτῶν adjeci ex Aug. L. 58. καὶ στρατιὰν carent Edd. dedit Aug.

poteſtas erit in concionibus? in comitiis? in ſuffragiis? ſi irrita ſunt, quæ datis: ſi eripiuntur beneficia, quæ vos ſuffragiis veſtris tribuiſtis confirmaſtiſque?

66. His dictis ad irritandam concionem, multaque ad excitandam ſui miſerationem conqueſtus; poſtremo, veſte ſciſſa, de loco ſuperiore deſiliit, humique proſtratus diu in medio jacuit: donec miſerati hominem, ſublatum in ſellam curulem repoſuerunt; redditiſque faſcibus, juſſerunt bono animo eſſe, ut conſulem, & ſeſe, quocumque uſus poſtularet, ducere. Qua occaſione arrepta, tribuni ſtatim ſacramentum Cinnæ dixerunt, una cum ſuis quiſque militibus. *Cinna* in hunc modum confirmatus, ſociales urbes obiit concitavitque, eo quod hæ maxime calamitatis præſentis cauſa ſibi fuiſſent. Itaque hæ & pecunias ei & milites contulerunt. Et Romanorum præterea optimatium multi ſe eidem adjunxerunt, quibus diſplicebat tranquillus ſtatus rei-

A. U. 667. οἷς ἀπήρεσκεν ἡ τῆς πολιτείας εὐστάθεια. καὶ Κίννας μὲν ἀμφὶ ταῦτ᾽ ἐγίγνετο. Ὀκταούϊος δὲ καὶ Μερόλας, οἱ ὕπατοι, τὸ μὲν ἄστυ τάφροις καὶ τειχῶν ἐπισκευαῖς ὠχύρουν, καὶ μηχανήματα ἐφίστανον· ἐπὶ δὲ στρατιὰν ἔς τε τὰς ἑτέρας πόλεις τὰς ἔτι σφῶν κατηκόους, καὶ ἐς τὴν ἀγχοῦ Γαλατίαν περιέπεμπον· Γναῖόν τε Πομπήϊον, ἀνθύπατον ὄντα, καὶ στρατευμάτων περὶ τὸν Ἰόνιον ἡγούμενον, ἐκάλουν κατὰ σπουδὴν ἐπικουρεῖν τῇ πατρίδι.

LXVII. Ὁ δ᾽ ἦλθε, καὶ πρὸς ταῖς Κολλίναις πύλαις ἐστρατοπέδευσε· καὶ ὁ Κίννας ἐπελθὼν αὐτῷ, παρεστρατοπέδευε. Γάϊος δὲ Μάριος τούτων πυθόμενος, ἐς Τυῤῥηνίαν κατέπλευσεν, ἅμα τοῖς συνεξελαθεῖσι, καὶ θεράπουσιν αὐτῶν ἐπελθοῦσιν ἀπὸ Ῥώμης, ἐς πεντακοσίους μάλιστά που γεγονόσι. ῥυπῶν δ᾽ ἔτι καὶ κόμης ἔμπλεως ἐπῄει τὰς πόλεις, οἰκτρὸς ὀφθῆναι· μάχας τε καὶ τρόπαια αὑτοῦ Κιμβρικὰ καὶ ἓξ ὑπατείας ὑπερεπαίρων, καὶ περὶ τῆς χειροτονίας, σφόδρα αὐτοῖς ἐπιθυμοῦσιν, ἐπαγγελλόμενός τε καὶ πιστὸς εἶναι δοκῶν, συνήγαγε Τυῤῥηνῶν

Lin. 62. τό τε μὲν ἄστυ *edit.* 1. τότε μὲν ἄστυ *edit.* 2. 3. *L.* 65. Λατίαν *Aug. trunco nomine.* *L.* 68. περὶ ταῖς Κολλ. *Edd.* *Prætuli Aug.* Ad Collinam portam *Cand.* *L.* 73. κώμης ἐμπλ. *edit.* 1. *L.* 75. αὐτοῦ *edit.* 2. 3.

publicæ. Quibus rebus dum occupatus eſt Cinna, *Octavius et Merula Coſſ.* urbem interim, ducendis foſſis, reficiendo muros, & machinas per eos diſponendo, muniunt; delectus cum apud ſocios qui in fide adhuc perſtabant, tum apud vicinos Gallos inſtituunt; *Cn. Pompejum* proconſulem, exercitum ad mare Superum habentem, propere ad auxilium ferendum patriæ advocant.

67. Et *Pompejus* quidem, maturato itinere, ad portam Collinam caſtra poſuit: cui mox ſuperveniens *Cinna*, tetendit in proximo. Quibus rebus cognitis, *C. Marius* in Etruriam adpulit, *cum exilii ſociis*, ſerviſque circiter quingentis, qui Roma ad dominos advenerant. Ipſe ſordidatus adhuc, & promiſſo capillo, civitates obibat, viſu miſerabilis, prælia ſua victoriaſque Cimbricas & ſex conſulatus memorans: &, quod libentiſſime illi audiebant, fidelem eis operam ad perferendam legem pollicitans. Atque ita contractis ſex Etruſcorum mil-

Digitized by Google

A. U. 667.

ἑξακισχιλίους, καὶ ἐς Κίνναν διῆλθεν, ἀσμένως αὐτὸν ἐπὶ κοινωνίᾳ τῶν παρόντων δεχόμενον. ὡς δὲ ἀνεμίχθησαν, ἐστρατοπέδευον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Τιβέριος, ἐς τρία διαιρεθέντες· Κίννας μὲν καὶ Κάρβων σὺν αὐτῷ, τῆς πόλεως ἀντικρύ· Σερτώριος δὲ ὑπὲρ τὴν πόλιν ἄνω, καὶ Μάριος πρὸς τῇ θαλάσσῃ· ζευγνύντες οἵδε τὸν ποταμὸν καὶ γεφυροῦντες, ἵνα τὴν πόλιν ἀφέλοιντο τὴν σιταγωγίαν. Μάριος δὲ καὶ Ὤστια εἷλε καὶ διήρπαζε· καὶ Κίννας, ἐπιπέμψας, Ἀρίμινον κατέλαβε, τοῦ μή τινα στρατιὰν ἐς τὴν πόλιν ἐπελθεῖν ἐκ τῆς ὑπηκόου Γαλατίας.

LXVIII. Οἱ δὲ ὕπατοι, δεδιότες, καὶ στρατιᾶς ἄλλης δεόμενοι, Σύλλαν μὲν οὐκ εἶχον καλεῖν, ἐς τὴν Ἀσίαν ἤδη πεπεραχότα· Καικίλιον δὲ Μέτελλον, τὰ λείψανα τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου πρὸς Σαυνίτας διατιθέμενον, ἐκέλευον, ὅπῃ δύναιτο εὐπρεπῶς διαλυσάμενον, ἐπικουρεῖν τῇ πατρίδι πολιορκουμένῃ. Οὐ συμβαίνοντος δὲ Σαυνίταις ἐς ἃ ᾔτουν τοῦ Μετέλλου, ὁ Μάριος αἰσθόμενος, συνέθετο τοῖς Σαυνίταις ἐπὶ πᾶσιν οἷς ᾔτουν παρὰ τοῦ Μετέλλου.

Lin. 85. Κίνναν ἐπιπέμψας *edit.* 2. 3. *L.* 86. Ἀρίμηνον *Regii*, *Aug.* *L.* 87. ἐς, *ad* τὴν πόλιν, *adj. ex Aug.* *L.* 90. Κεκίλιον *Edd. Aug.* *L.* 93. Σαμνίταις & *mox rurſus ter* Σαμν. *pro* Σαυν. *Edd. invit. MSS.*

libus, *ad Cinnam tranſiit*, lætum tali rerum gerendarum ſocio. His copiis conjunctis, terna *caſtra metati ſunt ad Tiberim: Cinna et Carbo* ex adverſo urbis; ſupra eam *Sertorius*; verſus mare *Marius*: & hi duo quidem pontibus etiam junxerunt fluvium, ut commeatu urbem excluderent. *Marius* præterea *Oſtiam* vi captam *diripuit*; Cinna vero occupavit Ariminum, miſſa eo parte militum, ne quid auxiliorum obſeſſis ſubmitteretur ex Gallia Romanis ſubjecta.

68. Tum conſules metu anxii, quod majoribus copiis opus haberent, & Syllam revocare non poſſent, qui jam in Aſiam trajecerat; *Cæcilio Metello*, reliquias ſocialis belli contra Samnitas adminiſtranti, ſignificant, ut, quibuſcumque honeſtis conditionibus poſſet re compoſita, quamprimum ſuccurreret obſeſſæ patriæ. Sed dum ille cunctatur poſtulata Samnitium admittere; *Marius*, poſtquam id ſenſit, quidquid hi a Metello poſtulaverant, eis eſt pollicitus:

Digitized by Google

A. U. 667. ὧδε μὲν δὴ καὶ Σαυνῖται Μαρίῳ συνεμάχουν. Κλαύδιον δὲ Ἄππιον χιλίαρχον, τειχοφυλακοῦντα τῆς Ῥώμης τὸν λόφον τὸν καλούμενον Ἰάνουκλον, εὖ ποτε παθόντα ὑφ᾽ ἑαυτοῦ, τῆς εὐεργεσίας ἀναμνήσας ὁ Μάριος, ἐς τὴν πόλιν ἐσῆλθεν, ὑπανοιχθείσης αὐτῷ πύλης περὶ ἕω, καὶ τὸν Κίνναν ἐσεδέξατο. ἀλλ᾽ οὗτοι μὲν αὐτίκα ἐξεώσθησαν, Ὀκταουΐου καὶ Πομπηΐου σφίσιν ἐπιδραμόντων. κεραυνῶν δὲ πολλῶν ἐς τὸ τοῦ Πομπηΐου στρατόπεδον καταρραγέντων, ἄλλοι τε τῶν ἐπιφανῶν καὶ ὁ Πομπήϊος ἀπώλετο.

LXIX. Μάριος δ᾽ ἐπεὶ τῆς ἀγορᾶς, τῆς ἔκ τε θαλάσσης καὶ ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ φερομένης, κατέσχεν, ἐπὶ τὰς ἀγχοῦ τῆς Ῥώμης πόλεις διετρόχαζεν, ἔνθα σῖτος ἦν τοῖς Ῥωμαίοις προσεσωρευμένος. ἄφνω δὲ τοῖς φρουροῦσιν αὐτὸν ἐπιπίπτων, εἷλε μὲν Ἄντιον καὶ Ἀρικίαν καὶ Λανούβιον, καὶ ἄλλας πόλεις, ἔστιν ἃ καὶ προδιδόντων τινῶν. ὡς δὲ καὶ τῆς κατὰ γῆν ἐκράτησεν ἀγορᾶς, εὐθαρσῶς ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην αὐτίκα διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς καλουμένης Ἀππίας, πρίν τινα αὐτοῖς ἀγορὰν ἄλλην ἑτέρωθεν

Lin. 2. ἐσεδέξατο *Aug. Forſan* ἐπεισεδέξατο. una Cinnam introducit *Cand.*

atque ita *Samnites* Marianis acceſſerunt partibus. *Marium* vero *Appius Claudius* tribunus militum, Janiculi cuſtos, commonefactus ab eo accepti quondam beneficii, *recepit in Urbem*, porta primo mane clam aperta; ſimulque *Cinna* eſt *intromiſſus*. Verum hi continuo *repulſi* ſunt *ab Octavio Pompejo*que ſuccurrentibus. Crebris deinde fulminibus caſtra Pompeji de cælo tacta ſunt, & inter alios nobiles *Pompejus* ipſe *fulmine ictus periit.*

69. *Marius* poſtquam ſatis cavit, ne quid commeatus vel a mari vel ſecundo flumine in Urbem importaretur; *vicina oppida* adgreſſus, ubi erant populi Romani *granaria*, repentino impetu Antium, Ariciam, Lanuvium, aliaque, cepit, nonnullis etiam per proditionem potitus eſt. Ita terra quoque interſeptis ſubvectionibus, confidenter jam protinus per viam Appiam *adverſus Romam duxit*, priuſquam aliunde commeatus expediretur. Jamque ad

λην ἑτέρωθεν ἀχθῆναι. τοῦ δ᾽ ἄστεος ἑκατὸν σταδίους αὐτός τε καὶ Κίννας, καὶ οἱ στρατηγοῦντες αὐτοῖς Κάρβων τε καὶ Σερτώριος, ἀποσχόντες, ἐστρατοπέδευσαν· Ὀκταουΐου καὶ Κράσσου καὶ Μετέλλου περὶ τὸ ὄρος τὸ Ἀλβανὸν αὐτοῖς ἀντικαθημένων, καὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαι περιβλεπομένων· ἀρετῇ μὲν ἔτι καὶ πλήθει νομιζομένων εἶναι κρειττόνων, ὀκνούντων δ᾽ ὑπὲρ ὅλης ὀξέως κινδυνεῦσαι τῆς πατρίδος διὰ μάχης μιᾶς. Ὡς δὲ περιπέμψας ὁ Κίννας περὶ τὸ ἄστυ κήρυκας, ἐδίδου τοῖς ἐς αὐτὸν αὐτομολοῦσι θεράπουσιν ἐλευθερίαν, κατὰ πλῆθος ηὐτομόλουν αὐτίκα· καὶ ἡ βουλὴ ταραττομένη, καὶ πολλὰ καὶ δεινά, εἰ βραδύνειεν ἡ σιτοδεία, παρὰ τοῦ δήμου προσδοκῶσα, μετέπιπτε τῇ γνώμῃ, καὶ πρέσβεις περὶ διαλύσεων ἐς τὸν Κίνναν ἔπεμπον. ὁ δὲ αὐτούς, Πότερον, ἤρετο, ὡς πρὸς ὕπατον ἔλθοιεν, ἢ πρὸς ἰδιώτην. ἀπορησάντων δ᾽ ἐκείνων, καὶ ἐς τὸ ἄστυ ἐπανελθόντων, πολλοὶ καὶ τῶν ἐλευθέρων ἤδη κατὰ πλῆθος πρὸς τὸν Κίνναν ἐξεπήδων· οἱ μέν, περὶ

A. U. 667.

Lin. 27. ὑπὲρ διαλυσ. *Edd. Rectius Aug. Ven. L. 28.* ὁ δὲ αὐτοὺς πρότερον ἤρετο, ὡς πρὸς ὑπ. *edit. 1. Aug. Sic & edit. 2. 3. niſi quod* οἱ *ante* ὡς *inſerant ex emend. Henr. Steph.* ἤρετο πότερον ὡς *maluit Muſgr. quod recepi, relicto tamen verborum ordine.*

ad duodecimum ab Urbe lapidem ipſe & *Cinna*, eorumque legati *Carbo* & *Sertorius*, caſtra habebant. Quibus *Octavius* & *Craſſus Metelluſ*que ad montem Albanum ſeſe oppoſuere ; circumſpicientes, quorſum res evaſura eſſet. Nam licet tam virtute militum, quam numero, viderentur etiam tum ſuperiores ; tamen unius prælii fortunæ univerſam ſalutem patriæ non arbitrabantur committendam. Ubi vero *Cinna*, miſſis circum urbem caduceatoribus ſervos oſtentata libertate ſollicitavit ad transfugium, & agminatim ad eum hi tranſire cœperunt ; territus *ſenatus*, & timens, ne per longiorem annonæ inopiam plebs exaſperaretur, mutata ſententia *legatos de pace ad Cinnam miſit.* Sed hi quidem a *Cinna* rogati, *utrum tamquam ad Conſulem, an ut ad privatum, venirent?* quum expedire reſponſum non poſſent, re infecta redierunt in Urbem. Et mox *ingenuorum* quoque magna *multitudo* prorumpit ad Cinnam ; pars,

Digitized by Google

A. U. 667. τῷ λιμῷ δεδιότες, οἱ δὲ, πρὸ πολλοῦ τὰ ἐκείνων αἱρούμενοι, καὶ τὴν ῥοπὴν τῶν γιγνομένων περιμένοντες.

LXX. Κίννας δ᾽ ἤδη καταφρονητικῶς τῷ τείχει ἐπλησίαζε, καὶ ἀποσχὼν ὅσον βέλους ὁρμὴν, ἐστρατοπέδευεν· ἀπορούντων ἔτι, καὶ δεδιότων, καὶ ὀκνούντων ἐπιχειρεῖν αὐτῷ τῶν ἀμφὶ τὸν Ὀκταούϊον, διὰ τὰς αὐτομολίας τε καὶ διαπρεσβεύσεις. ἡ δὲ βουλὴ πάνυ μὲν ἀποροῦσα, καὶ δεινὸν ἡγουμένη, Λεύκιον Μερόλαν, τὸν ἱερέα τοῦ Διὸς, ὑπατεύοντα ἀντὶ τοῦ Κίννα, καὶ οὐδὲν ἐς τὴν ἀρχὴν ἁμαρτόντα ἀφελέσθαι, ἄκουσα δ᾽ ὅμως ὑπὸ τῶν συμφορῶν αὖθις ἐς τὸν Κίνναν τοὺς πρέσβεις ἔπεμπεν, ὡς πρὸς ὕπατον. οὐδέν τε χρηστὸν ἔτι προσδοκῶντες, τοῦτο μόνον ᾔτουν ἐπομόσαι σφίσι τὸν Κίνναν, φόνον οὐκ ἐργάσασθαι. ὁ δὲ ὀμόσαι μὲν οὐκ ἠξίωσεν, ὑπέσχετο δὲ καὶ ὧδε, ἑκὼν οὐδενὶ σφαγῆς αἴτιος ἔσεσθαι· Ὀκταούϊον δ᾽, ἤδη περιοδεύσαντα καὶ κατ᾽ ἄλλας πύλας ἐς τὴν πόλιν ἐσελθόντα,

Lin. 34. τῶν τειχῶν *Edd. ex Reg. A.* *L.* 38. καὶ περιπρεσβεύσεις *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 40 *ſq.* οὐδὲν ἁμαρτόντα, τὴν ἀρχὴν ἀφελέσθαι *reponere juſſit Muſgrav.* *L.* 41. ἐπὶ τῶν συμφορῶν *Edd.*

metu famis, pars, jam pridem ab ea factione non alieni, quum adhuc tantum exſpectaſſent, quam in partem fortuna eſſet inclinatura.

70. Jamque contemtim *Cinna exercitum admovet ad mœnia*, & ad teli jactum caſtra communit: *Octavio* cum ſuis animo adhuc fluctuante, necdum quidquam tentare audente; quod & crebra transfugia fierent, & legationes commearent ultro citroque. Itaque ſenatus inops conſilii, quod rem indignam duceret, *L. Merulam*, flaminem dialem, in locum Cinnæ ſuffectum conſulem, magiſtratu amoveri immeritum: invitus tamen rurſus legatos de pacis conditionibus, nunc ut ad conſulem, miſit: & nihil benignum jam porro exſpectans, hoc unum tantum precatus eſt, ut juraret *Cinna*, *cædibus ſe temperaturum.* Et ille, jurare quidem dedignatus, pollicitus eſt tamen, ſe volentem ſcientem nemini necis cauſam fore. Monuit autem, ut *Octavius*, qui facto circuitu jam per diverſam portam in urbem erat reverſus, diſcederet e medio,

Digitized by Google

ἐκέλευσεν ἐκστῆναι τοῦ μέσου, μή τι καὶ ἄκοντος αὐτοῦ πάθοι. Ὁ μὲν δὴ ταῦτ᾽ ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ, καθάπερ ὕπατος, τοῖς πρέσβεσιν ἄνωθεν ἀπεκρίνατο. Μάριος δὲ αὐτῷ παρεστὼς παρὰ τὸν θρόνον, ἡσύχαζε μέν· ἐδήλου δὲ τῇ δριμύτητι τοῦ προσώπου, πόσον ἐργάσεται φόνον. δεξαμένης δὲ ταῦτα τῆς βουλῆς, καὶ καλούσης ἐσελθεῖν Κίνναν τε καὶ Μάριον, (ᾔσθοντο γὰρ δὴ, Μαρίου μὲν εἶναι τὰ ἔργα τάδε πάντα, Κίνναν δὲ αὐτοῖς ἐπιγράφεσθαι·) σὺν εἰρωνείᾳ σφόδρα ὁ Μάριος ἐπιμειδιῶν εἶπεν, οὐκ εἶναι φυγάσιν εἰσόδους. καὶ εὐθὺς οἱ δήμαρχοι τὴν φυγὴν αὐτῷ τε, καὶ ὅσοι ἄλλοι κατὰ Σύλλαν ὕπατον ἐξελήλαντο, ἐψηφίσαντο λελύσθαι. A. U. 667.

LXXI. Οἱ μὲν δὴ, δεχομένων αὐτοὺς σὺν δέει πάντων, ἐσῄεσαν ἐς τὴν πόλιν. καὶ τὰ τῶν ἀντιπρᾶξαι σφίσι δοκούντων ἀκωλύτως πάντα διηρπάζετο. Ὀκταουΐῳ δὲ Κίννας μὲν καὶ Μάριος ὅρκους ἐπεπόμφεσαν, καὶ θύται καὶ μάντεις οὐδὲν πείσεσθαι προὔλεγον· οἱ δὲ φίλοι φυγεῖν παρῄνουν. ὁ δὲ, εἰπὼν οὔποτε προλείψειν τὴν πόλιν

Lin. 48. ἰκέλευεν *Edd. prætuli Aug.* *L.* 63. θύται *Aug.* *L.* 64. μανθεῖς *edit.* 1. *Ibid. ſq.* φυγὴν παρῄνουν *Regii.* *L.* 65. προλήψειν *edit.* 1.

ne quid ei ſe invito accideret. Sic ille ex ſuperiori loco, pro poteſtate conſulis, de ſella curuli reſpondit. *Marius* vero, adſtans ſellæ proximus, ſilebat quidem; ſed auſteritate vultus ſatis præ ſe ferebat, quantas cædes eſſet editurus. His conditionibus acceptis, quum ſenatus Cinnam Mariumque invitaret in urbem; (intellexerat enim, auctorem earum rerum omnium *Marium* eſſe, *Cinnam* vero ſubſcriptorem:) *Marius* ſalſe irridens, reſpondit, *non patere reditum exulibus.* Statimque tribuni plebis ei, ceteriſque Sylla conſule pulſis, abrogarunt ſolennibus formulis exilium.

71. Sic igitur, trepidantibus cunctis, *Cinna* & *Marius urbem* ſunt *ingreſſi.* Moxque eorum, qui ad factionem adverſam pertinere viſi ſunt, bona omnia vetante nemine diripi cœpta ſunt. *Octavio* Cinna Mariuſque jurejurando caverant, atque haruſpices etiam & harioli prædixerant, nihil mali paſſurum: ſoli amici fugam ſuadebant. At ille, negans, umquam ſe Conſulem

A. U. 667. ὕπατος ὢν, ἐς τὸν Ἰάνουκλον, ἐκστὰς τοῦ μέσου, διῆλθε μετὰ τῶν ἐπιφανεστάτων καί τινος ἔτι καὶ στρατοῦ· ἐπί τε τοῦ θρόνου προὐκάθητο, τὴν τῆς ἀρχῆς ἐσθῆτα ἐπικείμενος, ῥάβδων καὶ πελέκεων, ὡς ὑπάτῳ, περικειμένων. ἐπιθέοντος δ᾽ αὐτῷ μετά τινων ἱππέων Κηνσωρίνου, καὶ πάλιν τῶν φίλων αὐτὸν καὶ τῆς παρεστώσης στρατιᾶς φυγεῖν παρακαλούντων, καὶ τὸν ἵππον αὐτῷ προσαγαγόντων, οὐκ ἀνασχόμενος οὐδὲ ὑπαναστῆναι, τὴν σφαγὴν περιέμενεν. Ὁ δὲ Κηνσωρῖνος, αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐκτεμὼν, ἐκόμισεν ἐς Κίνναν, καὶ ἐκρεμάσθη πρὸ τῶν ἐμβόλων ἐν ἀγορᾷ, πρώτου τοῦδε ὑπάτου. μετὰ δ᾽ αὐτὸν καὶ τῶν ἄλλων ἀναιρουμένων ἐκρήμναντο αἱ κεφαλαί. καὶ οὐ διέλιπεν ἔτι καὶ τόδε τὸ μῦσος, ἀρξάμενόν τε ἀπὸ Ὀκταουΐου, καὶ ἐς τοὺς ἔπειτα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀναιρουμένους περιϊόν. ζητηταὶ δ᾽ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτίκα ἐξέθεον, τούς τε ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων. Καὶ τῶν μὲν ἱππέων ἀναιρουμένων λόγος οὐδεὶς ἔτι μετὰ τὴν ἀναίρε-

Lin. 66. ἐς τὸ Ἰάνουκλον *Aug. Reg. B.* *L.* 71. τῶν φίλων αὐτῶν καὶ *edit.* 1. *L.* 72. προσαγόντων *Edd. prætuli Aug.* *L.* 74. ἀποτεμὼν *Edd. prætuli Aug. Ven.* *L.* 78. μῖσος *Edd. ex Reg. A.* *L.* 81 *ſq. Verba* Καὶ τῶν μὲν ἱππ. ἀναιρούμ. *deſiderantur in Edd. Dedit Aug.*

deſerturum patriam, ſeceſſit e medio in Janiculum cum nobiliſſimo quoque & parte etiam quadam reliqua exercitus; ibique in ſella curuli ſublimis conſedit, conſulari habitu, ſtipatus faſcibus ac ſecuribus. Quumque Cenſorinus cum equitibus aliquot in eum incurſaret, ac rurſus tam amici quam adſtantes milites ad capeſſendam fugam eum hortarentur, & equum ei adducerent; ne ſurgere quidem dignatus, necem exſpectavit. Cenſorinus *abſciſſum Octavii caput* ad Cinnam retulit; illudque, primum conſulis caput, *pro roſtris ſuſpenſum* eſt. Eodem loco & aliorum poſt cæſorum ſpectaculo fuêre capita: & hic quoque *execrabilis mos*, qui ab Octavio initium cepit, ad poſteros duravit in inteſtinis factionum infenſarum cædibus. Jam vero inquiſitores ſtatim contra inimicos, tam ex ſenatorio ordine, quam ex equeſtri, dimiſſi ſunt a victoribus. Et Equitum quidem trucidatorum, poſt patratam cædem, nulla amplius ratio

συνεγίγνετο· αἱ δὲ τῶν βουλευτῶν κεφαλαὶ πᾶσαι προὐτίθεντο πρὸ τῶν ἐμβόλων. αἰδώς τε θεῶν ἢ νέμεσις ἀνδρῶν, ἢ φθόνου φόβος οὐδεὶς ἔτι τοῖς γιγνομένοις ἐπῆν· ἀλλὰ ἐς ἔργα ἀνήμερα, καὶ ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐς ὄψεις ἐτρέποντο ἀθεμίστους, κτιννύντες τε νηλεῶς, καὶ περιτέμνοντες αὐχένας ἀνδρῶν ἤδη τεθνεώτων· καὶ προτιθέντες τὰς συμφορὰς ἐς φόβον ἢ κατάπληξιν, ἢ θέαν ἀθέμιστον. A. U. 667.

LXXII. Γάϊος μὲν δὴ Ἰούλιος, καὶ Λεύκιος Ἰούλιος, δύο ἀλλήλων ἀδελφώ, καὶ Ἀτίλιος Σεῤῥάνος, καὶ Πούπλιος Λέντλος, καὶ Γάϊος Νεμετώριος, καὶ Μάρκος Βαίβιος, ἐν ὁδῷ καταληφθέντες, ἀνηρέθησαν. Κράσσος δὲ μετὰ τοῦ παιδὸς διωκόμενος, τὸν μὲν υἱὸν ἔφθασε προανελεῖν, αὐτὸς δ᾽ ὑπὸ τῶν διωκόντων ἐπανηρέθη. Τὸν δὲ ῥήτορα Μάρκον Ἀντώνιον, ἔς τι χωρίον ἐκφυγόντα, ὁ γεωργὸς ἐπικρύπτων καὶ ξενίζων, ἐς πανδοχεῖον ἔπεμψε τὸν

Lin. 87. κλιννύντες *Edd.* κλινύντες *Aug. Correxi mendam. Ibid.* ἀνηλεῶς *Aug. quod non ſpernendum. L. 91. verba* δύο ἀλλήλων ἀδελφὼ *vulgo Omnes ponunt poſt* Ἀτίλιος Σεῤῥάνος. *Ea ſuo loco reſtituenda duxi. Ibid.* Ἀτίλλιος *Aug.* Attilius *Cand. non male. Ibid.* Ἐῤῥάνος *vulgo Omnes. Adjeci literam initialem. Ibid. ſq.* Πόπλιος *Edd. invito Reg. B. & Aug. L. 92.* Νεμεστόριος *Edd.* Nemiſtorius *Cand.* Νεμετόριος *Reg. B. Recte Aug. Ibid. ſq.* Βίβιος *Edd.* Ἀσίβιος *Aug. L. 97.* πανδοκεῖον *b. l. Aug. quod perinde eſt.*

habebatur: ſed quotquot ex Senatoribus necarentur, capita eorum pro roſtris exponebantur omnium. Et quidquid tunc agebatur, aberat omnis ſive adverſus Deos reverentia, ſive reprehenſionis hominum cura, ſive invidiæ metus: atrociſſimis facinoribus graſſantes, a facinoribus ad ſpectacula fœdiora convertebantur; ſævis modis trucidando, truncando cervices defunctorum, & calamitates ſive ad terrorem, ſive ad nefariam ſpectatricis multitudinis voluptatem, in publicum oſtentando.

72. Itaque *necati* ſunt *C. et L. Julii*, fratres germani, *Atilius Serranus*, *P. Lentulus*, *C. Numitorius*, *M. Babius*, in via deprehenſi. *Craſſus* cum filio fugiens, quum jam in eo eſſet ut deprehenderetur, filium prius occidit, ſed ipſe ab inſectantibus eſt interemtus. *M. Antonius orator*, in villam quamdam elapſus, a villico benigne ſuſceptus occultatuſque eſt. Dum vero in hoſpitis gratiam ſervus villici in caupona vinum petit

Digitized by Google

A. U. 667.

θεράποντα σπουδαιότερον τοῦ συνήθους, οἶνον πρίασθαι. καὶ τοῦ καπήλου, τί δὴ σπουδαιότερον αἰτοίη, πυθομένου, ὁ μὲν θεράπων ἐψιθύρισε τὴν αἰτίαν, καὶ πριάμενος ἐπανῆλθεν. ὁ δὲ κάπηλος αὐτίκα ἔθει, Μαρίῳ τοῦτο δηλώσων. καὶ ὁ Μάριος, ἐπεί τε ἤκουσεν, ὑφ' ἡδονῆς ἀνέδραμεν, ὡς αὐτὸς ὁρμήσων ἐπὶ τὸ ἔργον. ἐπισχόντων δὲ αὐτὸν τῶν φίλων, χιλίαρχος ἀποσταλεὶς στρατιώτας ἐς τὸ οἴκημα ἀνέπεμψεν· οὓς ὁ Αντώνιος, ἡδὺς ὢν εἰπεῖν, κατεκήλει λόγοις μακροῖς, οἰκτιζόμενός τε καὶ πολλὰ καὶ ποικίλα διεξιών· ἕως ὁ χιλίαρχος, ἀπορῶν ἐπὶ τῷ γιγνομένῳ, αὐτὸς ἀνέδραμεν εἰς τὸ οἴκημα, καὶ τοὺς στρατιώτας εὑρὼν ἀκροωμένους, ἔκτεινε τὸν Αντώνιον ῥητορεύοντα ἔτι, καὶ τὴν κεφαλὴν ἔπεμψε τῷ Μαρίῳ.

LXXIII. Κορνοῦτον δὲ ἐν καλύβαις κρυπτόμενον οἱ θεράποντες εὐμηχάνως περιέσωσαν. νεκρῷ γὰρ περιτυχόντες σώματι, πυράν τε ἔνησαν· καὶ τῶν ζητητῶν ἐπιόντων, ἅψαντες τὴν πυράν, ἔφασαν τὸν δεσπότην καίειν ἀπαγξάμενον. ὁ μὲν δὴ πρὸς τῶν θεραπόντων περιεσώσατο. Κόϊντος δὲ Αγχάριος Μάριον ἐν τῷ Καπιτωλίῳ

Lin. 98. πριάσασθαι *Edd. ex Reg. A.* *L.* 8. καὶ *post* πολλὰ, *caret edit.* 1. *L.* 12. Κουρνοῦτον *Regii, Aug.* *L.* 14. ἐνῆψαν *Edd. ex Reg. A.* ἔννησαν *Aug. Verum ded. Reg. B.* & *Ven.*

ſolito ſæpius, percontanti cauponi, cur frequentius peteret, cauſam ſervulus inſuſurravit: & caupo, dato vino, rem *Mario* ſignificavit propere. Ille hoc audiens, præ lætitia procurrit, ipſe patraturus facinus: ſed ab amicis retentus, tribunum in villam miſit cum militibus. Hos *Antonius*, ſuavi facundia pollens, mulcebat longa oratione, miſerationem movens variis modis; donec tribunus, miratus quid rei eſſet, intra domum cucurrit: ubi quum milites ab ore oratoris pendentes inveniſſet, verba adhuc facientem Antonium confodit, & *caput ejus præciſum* remiſit ad Marium.

73. *Cornutus* vero in tugurio latitans, *ſervorum aſtu ſervatus* eſt: nacti enim cadaver quoddam injecerunt in rogum; & dum adventant inquiſitores, ſuppoſito igne, ajebant, *herum ſe cremare præfocatum laqueo.* Sic ille ſervorum fide manſit incolumis. At *Q. Ancharius* occaſionem

μέλλοντα θύσειν ἐφύλαττεν, ἐλπίζων οἱ τὸ ἱερὸν διαλλακτήριον ἔσεσθαι. ὁ δ᾽, ἀρχόμενος τῆς θυσίας, προσιόντα τὸν Αγχάριον καὶ προσαγορεύοντα αὐτίκα ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τοῖς παρεστῶσι προσέταξεν ἀνελεῖν. καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ τοῦδε καὶ Αντωνίου τοῦ ῥήτορος, καὶ τῶν ἄλλων ὑπάτων ἢ στρατηγῶν γεγονότων, ἐν ἀγορᾷ προυτέθησαν. ταφήν τε οὐδενὶ ἐξῆν ἐπενεγκεῖν ἐς οὐδένα τῶν ἀναιρουμένων· ἀλλ᾽ οἰωνοὶ καὶ κύνες ἄνδρας τοιούσδε διεσπάσαντο. πολὺς δὲ καὶ ἄλλος ἦν τῶν στασιωτῶν φόνος ἐς ἀλλήλους ἀνεύθυνος, καὶ ἐξελάσεις ἑτέρων, καὶ δημεύσεις περιουσίας, καὶ ἀρχῆς ἀφαιρέσεις, καὶ ἀνατροπαὶ τῶν ἐπὶ Σύλλα τεθέντων νόμων. αὐτοῦ τε Σύλλα φίλοι πάντες ἀνῃροῦντο, καὶ ἡ οἰκία κατεσκάπτετο, καὶ ἡ περιουσία δεδήμευτο, καὶ πολέμιος ἐψηφίζετο· τὸ δὲ γύναιον καὶ ἡ γενεὰ ζητούμενοι διέφυγον. ὅλως τε οὐδὲν ἀπῆν ἀθρόων τε καὶ ποικίλων κακῶν. *A. U.* 667.

LXXIV. Επὶ δὲ τούτοις, ἐς ὑπόκρισιν ἀρχῆς ἐννόμου, μετὰ τοσούσδε φόνους ἀκρίτους, ὑπεβλήθησαν κατήγοροι

Lin. 20. προσαγορεύοντα *edit.* 2. 3. *inv. MSS.* *L.* 27. ἐξελεύσεις *Aug. Ven.* & *sic p. ſq. l.* 40. ἐξέλευσιν. *L.* 31. *mallem* ἐδημεύετο, καὶ αὐτὸς πολέμιος. *L.* 32. ἔφυγον *Edd. prætuli Aug.*

ſpectabat, qua *Marius* in Capitolio erat ſacrificaturus; ſperans, fore ut religione loci adjutus reciperetur in gratiam. Sed ille, quum jam cœpiſſet ſacra facere, accedentem ſe ſalutantemque, mox in ipſo fano jugulari a ſuis imperat. Et hujus quoque *caput*, quemadmodum & *oratoris Antonii*, *cæterorumque* tam conſularium quam prætoriorum, *pro roſtris* fuit ſpectaculo. Nec horum quemquam ſepelire licuit; canibus & alitibus lacerandi tales viri relicti ſunt. Paſſim quoque ſeditioſi ſe impune contrucidabant invicem. Alii pellebantur domo, bonis exuebantur, aut privabantur honoribus. Jamque *Sylla* leges abrogabantur; *amici*que ejus *necabantur omnes*: diruta ejuſdem domus; bona publicata; *ipſe hoſtis reipu. ca judicatus*: uxor quoque ac liberi, quæſiti ad necem, ægre evaſerunt. Nec ulla malorum confertim graſſantium aberat ſpecies.

74. Tandem, poſt tot indemnatorum cædes, viſum eſt, in ſpeciem legitimi imperii, alios, ſubornatis accuſatori-

Digitized by Google

A. U. 667. τῷ τε ἱερεῖ τοῦ Διὸς Μερόλᾳ, κατ᾽ ὀργὴν ἄρα τῆς ἀρχῆς, ἣν Κίνναν οὐδὲν ἀδικῶν διεδέδεκτο· καὶ Λουτατίῳ Κάτλῳ, τῷ Μαρίου περὶ τὰ Κιμβρικὰ συνάρχῳ, περισωθέντι μὲν ἐκ Μαρίου πάλαι, ἀχαρίστῳ δ᾽ ἐς αὐτὸν καὶ πικροτάτῳ περὶ τὴν ἐξέλασιν γενομένῳ. οὗτοι μὲν δὴ, φυλασσόμενοί τε ἀφανῶς, καὶ τῆς κυρίας ἡμέρας ἐπελθούσης, ἐς τὴν δίκην ἀνακαλούμενοι, (τετράκι δὲ ἐχρῆν κηρυττομένους ἐν ὡρισμένοις ὡρῶν διαστήμασιν ἁλῶναι,) Μερόλας μὲν τὰς φλέβας ἐνέτεμεν ἑαυτοῦ, καὶ πινάκιον αὐτῷ παρακείμενον ἐδήλου, ὅτι κόπτων τὰς φλέβας τὸν πῖλον ἀποθοῖτο· οὐ γὰρ ἦν θεμιτὸν, ἱερέα περικείμενον τελευτᾶν. Κάτλος δ᾽ ἐν οἰκήματι νεοχρίστῳ τε καὶ ἔτι ὑγρῷ καίων ἄνθρακας, ἑκὼν ἀπεπνίγη. καὶ οὗτοι μὲν οὕτως ἀπέθανον. Θεράποντες δ᾽, ὅσοι κατὰ τὸ κήρυγμα πρὸς Κίνναν ἐκδραμόντες ἐλεύθεροι γεγένηντο, καὶ αὐτῷ Κίννᾳ τότε ἐστρατεύοντο, ταῖς οἰκίαις ἐπέτρεχον, καὶ διήρπαζον, ἀναι-

Lin. 36. Μερόλλᾳ *Aug. ut ſupra, & mox iterum* Μερόλλας. *L.* 40. οὗτοι μὲν δὴ *Aug.* *L.* 42. τετράκις *edit.* 2. 3. *Ibid.* κηρυττομένοις *Edd.* *L.* 43. *pro* ὡρῶν *legendum videtur* ἡμερῶν. *L.* 44 *ſq.* περικείμενον ἐδήλου *Edd.* *L.* 50. ὅτε ἐστρατ. *Edd. MSS. Repoſui* τότε *cum Muſgrav. qui &* τῷ Κίννᾳ *malebat, pro* αὐτῷ Κίννᾳ.

bus, in judicium vocare. Itaque *Merulæ*, flamini diali, *dies dictus* eſt, inviſo, quod Cinnæ in conſulatu ſucceſſor fuerat datus, & nullam aliam culpam habenti; ſimulque *Lutatio Catulo*, qui Marii collega bello Cimbrico, & ab eo olim ſervatus, immemor beneficiorum, exilii ipſius acerrimus auctor exſtiterat. Hi quum diſſimulanter primum cuſtoditi, ac deinde, ubi dies dictus venit, per præcones eſſent citati; (oportebat autem reos, poſtquam citati eſſent, quater, intermiſſo certo dierum numero, accuſari;) *Merula* quidem *ſibimet ipſe venas ſecuit*; & adjacens ſcripta tabula teſtabatur, eum id feciſſe *depoſito apice*: flaminem enim apicatum mori nefas habebatur. *Catulus* vero in cubiculo *recens calce illito* necdum perſiccato, ingeſtis *prunis*, volens *ſuffocatus* eſt. Is fuit tantorum virorum exitus. Ceterum *ſervi*, *qui* per præconem invitati *ad Cinnam transfugerant*, jam libertate ab eo donati, & militiæ ejus adſcripti, domos irrumpendo egerebant prædas, ne a cædibus

Digitized by Google

ροῦντες ἅμα οἷς περιτύχοιεν· οἱ δὲ αὐτῶν καὶ τοῖς σφετέροις δεσπόταις μάλιστα ἐπεχείρουν. Κίννας δ' ἐπεὶ πολλάκις αὐτοῖς ἀπαγορεύων οὐκ ἔπειθε, Γαλατῶν στρατιὰν αὐτοῖς ἔτι νυκτὸς ἀναπαυομένοις περιστήσας, διέφθειρε πάντας. οἱ μὲν δὴ θεράποντες δίκην ἀξίαν ἔδοσαν τῆς ἐς δεσπότας πολλάκις ἀπιστίας. A. U. 667.

LXXV. Τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους, ὕπατοι μὲν ᾕρηντο Κίννας τε αὖθις, καὶ Μάριος ἕβδομον· ᾧ, μετὰ φυγὴν καὶ ἐπικήρυξιν εἴ τις ὡς πολέμιον ἀνέλοι, τὸ μάντευμα ὅμως ἀπήντα τὸ τῶν ἑπτὰ νεογνῶν αἰετῶν. Ἀλλ' οὗτος μὲν, πολλὰ καὶ δεινὰ ἐς Σύλλαν ἐπινοῶν, τοῦ πρώτου μηνὸς τῆς ἀρχῆς ἀπέθανε. καὶ Οὐαλέριον Φλάκκον ὁ Κίννας ἑλόμενος ἀντ' αὐτοῦ, εἰς τὴν Ἀσίαν ἐξέπεμψεν. ἀποθανόντος δὲ καὶ Φλάκκου, Κάρβωνα εἵλετο συνάρχειν ἑαυτῷ. 668. 669.

LXXVI. Σύλλας δ' ἐπείξει τῆς ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐπανόδου, τὰ ἐς Μιθριδάτην πάντ' ἐπιταχύνας, ὥς μοι προείρηται, καὶ ἔτεσιν οὐδ' ὅλοις τρισὶν, ἑκκαίδεκα μὲν ἀνδρῶν μυριάδας κατακανὼν, τὴν δὲ Ἑλλάδα καὶ Μακεδονίαν

Lin. 56. ἴδωσαν mendoſe Edd. ut ſæpe alibi. L. 57. vocem πολλάκις, ante ἀπιστίας, pro mendoſa babuit Muſgr. Eamdem non expreſſit Cand. L. 61. τὸ ante τῶν ἑπτὰ carent Edd. dedit Aug. L. 65. καὶ ante Φλάκκου caret Aug. L. 67. forte πάντως ἐπιταχύνας.

quidem obviorum abſtinentes: nec deerant, qui *propriis heris* maxime *vim inferrent.* Quos Cinna ſæpius cohibere conatus, quum nihil proficeret, Gallicis militibus per nocturnam quietem cinctos, ad unum delevit: atque ita de his *merita perfidiæ pœna* ſumta eſt.

75. In annum ſequentem *Conſules* creantur *Cinna II*, & *Marius VII*; cui, poſt exilium atque proſcriptionem, tamen augurium illud ſeptem pullorum aquilinorum haudquaquam fuit irritum. At hic quidem, dum multa contra Syllam molitur, in mediis conatibus, primo initi magiſtratus menſe, vita defunctus eſt. *Mario* a Cinna *ſuffectus Valerius Flaccus*, in Aſiam ab eodem miſſus eſt. Quo in Aſia occiſo, *Carbonem* ſibi collegam *Cinna* optavit.

76. At SYLLA, *reditum contra inimicos adproperans*, *Mithridate* celeriter *debellato*, ut ante dictum eſt; ac ne integro quidem triennio cæſis hoſtium centum ſexaginta millibus, recepta Græcia, Ma-

Digitized by Google

A. U. 669. καὶ Ἰωνίαν καὶ Ἀσίαν, καὶ ἄλλα ἔθνη πολλὰ, ὅσα Μιθριδάτης προειλήφει, ἐς Ῥωμαίους ἀναλαβὼν, αὐτόν τε τὸν βασιλέα τὰς ναῦς ἀφελόμενος, καὶ ἐς μόνην τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ἐκ τοσῶνδε κατακλείσας, ἐπανῄει· στρατὸν ἄγων εὔνουν οἱ, καὶ γεγυμνασμένον, καὶ πολὺν, καὶ τοῖς γεγονόσιν ἐπηρμένον. ἦγε δὲ καὶ νεῶν πλῆθος, καὶ χρήματα, καὶ παρασκευὴν ἐς ἅπαντα ἀξιόλογον, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἦν ἐπίφοβος. ὥστε δειμαίνοντες αὐτὸν ὅ τε Κάρβων καὶ ὁ Κίννας, ἐς ὅλην τὴν Ἰταλίαν τινὰς περιέπεμπον, χρήματα καὶ στρατιὰν καὶ σῖτον αὐτοῖς ἀθροίζειν· τούς τε δυνατοὺς συνουσίαις ἀνελάμβανον, καὶ τῶν πόλεων ἠρέθιζον μάλιστα τὰς νεοπολίτιδας, ὡς δι' αὐτὰς ὄντες ἐν τοσῷδε κινδύνου. τάς τε ναῦς ἐπεσκεύαζον ἀθρόως, καὶ τὰς ἐν Σικελίᾳ μετεκάλουν, καὶ τὴν παράλιον ἐφύλασσον, καὶ οὐδὲν ὀξείας οὐδὲ οἵδε παρασκευῆς μετὰ δέους ἅμα καὶ σπουδῆς ἐξέλειπον.

Lin. 80. σὺν οὐσίαις Edd. invitis Regiis, e quibus veram revocavi lectionem. συνουσίαις Aug. L. 83. ἐφύλαττον Aug. L. 85. ἐξέλιπον edit. 1. cum quatuor noſtris MSS.

cedonia, Jonia, Aſia, multiſque aliis gentibus, quas Mithridates occuparat, ademtaque regi claſſe, & eodem intra paternum regnum compulſo; revertebatur cum magno exercitu, optime erga ſeſe animato, ad hæc adſueto laboribus, & rebus proſpere geſtis elato. Habebat etiam naves multas, & pecunias, & adparatum ad res quantumvis amplas adgrediendas idoneum, ita ut inimicis eſſet formidabilis. Quo metu perculſi *Carbo* & *Cinna*, certos homines dimiſerunt per totam Italiam, qui pecunias, milites, frumentum, in uſum imminentis belli compararent: & potentiores quoſque familiaribus congreſſibus ad partes ſuas adjungebant: civitates quoque, novorum præcipue civium, concitabant; jactantes, propter ipſos præſenti ſe objectos periculo: denique reparata celeriter claſſe, & accerſitis e Sicilia navibus, ſervabant littora; nihilque ſibi, quod quidem in ipſis eſſet, ad adparatus celeritatem, ut in rebus trepidis, reliquum faciebant.

Digitized by Google

LXXVII. Σύλλας δὴ ἐπὶ Φρονήματος ἐπέστελλε τῇ βουλῇ περί τε αὐτοῦ, καταλέγων ὅσα περὶ Λιβύην ἐς Ιουγόρθαν τὸν Νομάδα, ἔτι ταμιεύων, ἢ ἐπὶ τοῖς Κιμβρικοῖς, πρεσβεύων, ἢ Κιλικίας ἡγούμενος, ἢ ἐν τοῖς συμμαχικοῖς, ἢ ὑπατεύων, ἔπραξε· τὰ δὴ ἔναγχος ἐς Μιθριδάτην ὑπερεπαίρων τε μάλιστα, καὶ καταλογιζόμενος αὐτοῖς ἀθρόως ἔθνη πολλὰ, ὅσα Μιθριδάτου γενόμενα Ρωμαίοις ἀναλάβοι· καὶ οὐδενὸς ἧττον, ὅτι τοὺς ἐξελαθέντας ἐκ Ρώμης ὑπὸ Κίννα, καταφυγόντας ἐς αὐτὸν, ὑποδέξαιτο ἀπορουμένους, καὶ ἐπικουφίζοι τὰς συμφορὰς αὐτοῖς. Ανθ' ὧν, ἔφη, τοὺς ἐχθροὺς πολέμιον αὐτὸν ἀναγράψαι, καὶ τὴν οἰκίαν ἀνασκάψαι, καὶ τοὺς φίλους ἀνελεῖν· τὴν δὲ γυναῖκα καὶ τέκνα μόλις πρὸς ἑαυτὸν διαφυγεῖν. ἀλλ' αὐτίκα καὶ τοῖσδε καὶ τῇ πόλει πάσῃ τιμωρὸς ἥξειν ἐπὶ τοὺς εἰργασμένους. τοῖς δὴ ἄλλοις πολίταις τε καὶ νεοπολίταις προὔλεγεν, οὐδενὶ μέμψεσθαι A. U. 669.

Lin. 86. poſt ἐπὶ φρονήματος additum ἂν voluit Muſgrav. L. 87. περί τε αὐτοῦ edit. 1. ex Reg. B. περί τε αὐτοῦ dedit Aug. cum Reg. A. Sed mihi, deleta conjunct. τε, videtur περὶ ἑαυτοῦ legendum. L. 91. ὑπεραίρων Edd. Melius Aug. Ven.

77. At *Sylla* elato animo *ſcripſit ad ſenatum de ſe ipſo*; enumerans labores ſuos, quos & bello Jugurthino quæſtor exhauſiſſet in Numidia, & legatus bello Cimbrico, & prætor in Cilicia, & bello ſociali, & in conſulatu: ad hæc res nuperrime contra Mithridatem geſtas exponebat, exaggerans verbis ſingula, ac præſertim gentium magnam multitudinem enumerans, quas ab rege occupatas reduxiſſet ſub Romani populi imperium: neque vero quidquam imputabat magis, quam quod civibus Romanis, Cinnæ violentia urbe pulſis, ipſe fuiſſet refugium, & in rebus calamitoſis egeniſque ſolamen & auxilium. „Pro quibus beneficiis, ajebat, egregiam ſibi gratiam ab inimicis relatam eſſe, proſcriptionem capitis, domus ſubverſionem, amicorum cædem, uxoris ac liberorum fugam, qua ægre ad ſe evaſiſſent incolumes. Sed confeſtim venturum ſeſe, ulturumque cum privatas injurias, tum publicas, & pœnas exacturum ab earum auctoribus: ceterorum vero civium, vel veterum vel

A. U. 670. LXXIX. Σύλλας δὲ τοῖς πρὸς αὐτὸν ἥκουσιν ἀπὸ τῆς βουλῆς ἀπεκρίνατο, αὐτὸς μὲν οὔποτε ἀνδράσι τοιάδε ἐργασαμένοις ἔσεσθαι φίλος· τῇ πόλει δ᾽ οὐ φθονήσειν, χαριζομένῃ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς. ἀσφάλειαν δὲ αὐτὸς μᾶλλον αὐτοῖς, ἔφη, καὶ τοῖς ἐς αὐτὸν καταφυγοῦσιν ἐς ἀεὶ παρέξειν, στρατὸν ἔχων εὔνουν. ᾧ δὴ καὶ μάλιστα δῆλος ἐγένετο, ἑνὶ ῥήματι τῷδε, οὐ διαλύσων τὸν στρατόν, ἀλλὰ τὴν τυραννίδα ἤδη διανοούμενος. ᾔτει δ᾽ αὐτοὺς τήν τε ἀξίωσιν καὶ περιουσίαν καὶ ἱερωσύνην, καὶ εἴ τι ἄλλο γέρας εἶχεν, ἐντελῆ πάντα ἀποδοθῆναι· καὶ τοὺς περὶ τούτων ἐροῦντας συνέπεμπε τοῖς πρέσβεσιν. Οἱ δ᾽ εὐθὺς ἀπὸ τοῦ Βρεντεσίου, Κίνναν τε πυθόμενοι τεθνάναι, καὶ τὴν πόλιν ἀδιοίκητον εἶναι, πρὸς τὸν Σύλλαν ἀνέστρεφον
671. ἄπρακτοι. καὶ ὁ Σύλλας πέντε Ἰταλοῦ στρατοῦ τέλη, καὶ ἱππέας ἑξακισχιλίους, ἄλλους τέ τινας ἐκ Πελοποννήσου καὶ Μακεδονίας προσλαβών, ἅπαντας ἄγων

Lin. 37. πρὸς αὐτὸν *Edd. invit. MSS.* *L.* 42. ᾧ δὴ μάλιστα καὶ *Edd.* *L.* 48. ὑπὸ τοῦ Βρεντ. *edit.* 3. *oper. err.* *L.* 49. ἀδιάκριτον *Aug.*

79. Inter hæc *Sylla ſenatus legationi* ad ſe miſſæ *reſponderat*: „cum talium ac tantorum ſcelerum patratoribus numquam ſibi quidem fore amicitiam: non prohibiturum ſe tamen, ſi populus Romanus eis incolumitatem donare voluerit. De ſecuritate autem nihil opus eſſe, ut ipſi caveat ſenatus; nam ſe potius ſenatum populumque, & eos qui ad ſeſe confugerent, poſſe tutos præſtare, quum habeat faventem ſibi exercitum." Ex quo vel uno dicto ſatis adparebat, eum non dimiſſurum exercitum, ſed jam tunc de dominatione cogitare. Ceterum & dignitatem priſtinam, & bona, & ſacerdotium, & ſi quos alios honores habuerat, omnia hæc integra ſibi poſtulabat reſtitui: ac de ſuis nonnullos cum ſenatus legatis remiſit, qui his de rebus ad ſenatum verba facerent. Sed hi quamprimum Brunduſii cognoverunt, Cinnam mortuum, remque publicam eſſe ſine capite, ad Syllam reverſi ſunt infecto negotio. Et SYLLA cum quinque legionibus Italicis, & VI. M. equitum, adſumtis etiam Macedonum ac Peloponneſiorum auxiliis, ducens

Digitized by Google

ἐς μυριάδας ἀνδρῶν τέσσαρας, ἐπί τε Πάτρας ἀπὸ τοῦ Πειραιέως, καὶ ἐκ Πατρῶν ἐς Βρεντέσιον, χιλίαις καὶ ἑξακοσίαις ναυσὶ διέπλει. δεξαμένων δ' αὐτὸν ἀμαχεὶ τῶν Βρεντεσίων, τοῖσδε μὲν ὕστερον ἔδωκεν ἀτέλειαν, ἣν καὶ νῦν ἔχουσιν· αὐτὸς δ' ἀναστήσας τὸν στρατὸν, ἦγεν ἐς τὸ πρόσω. A. U. 671.

LXXX. Καὶ αὐτῷ Μέτελλος Καικίλιος ὁ Εὐσεβὴς, ἐκ πολλοῦ τε ᾑρημένος ἐς τὰ λοιπὰ τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου, καὶ διὰ Κίνναν καὶ Μάριον ἐς τὴν πόλιν οὐκ ἐσελθὼν, ἀλλὰ ἐν τῇ Λιγυστίδι τὸ μέλλον περιορῶν, αὐτόκλητος σύμμαχος ἀπήντα μεθ' ἧς εἶχε συμμαχίας, ἀνθύπατος ἔτι ὤν. ἔστι γὰρ εἶναι τοῖς αἱρεθεῖσιν, ἔστε ἐπανέλθοιεν ἐς Ῥώμην. ἐπὶ δὲ τῷ Μετέλλῳ καὶ Γναῖος Πομπήιος, ὁ μετ' οὐ πολὺ Μέγας προσονομασθεὶς, Πομπηίου μὲν ὢν παῖς τοῦ διεφθαρμένου τῷ κεραυνῷ, οὐκ εὔνου τῷ Σύλλᾳ νομισθέντος, τὴν δ' ὑποψίαν διαλυόμενος, ἦλθε, καὶ τέλος ἤγαγεν, ἐκ τῆς Πικηνίτιδος, κατὰ κλέος τοῦ

Lin. 59. Καικίλλιος *h. l. Aug. Reg. B.* Κεκίλιος *Reg. A.* *L.* 66. παρωνομασθεὶς *Aug.*

in univerſum circiter quadraginta virorum millia, a Piræeo Patras, & inde porro *Brunduſium trajecit*, claſſe M. DC. navium. Receptuſque in portum a Brunduſinis non repugnantibus, immunitate donavit eos in poſterum, qua hodieque fruuntur: moxque inde *cum univerſis copiis propius Urbem profectus eſt.*

80. In eo itinere occurrit ei *Cæcilius Metellus Pius:* qui quum ante aliquot annos ad conficiendas belli ſocialis reliquias cum imperio eſſet miſſus, ac deinde Cinnæ Mariique metu vitaſſet Urbem, & interim apud Ligures eventum rerum exſpectaſſet, tunc quidem *ultro ſe ſocium Syllæ obtulit*, cum ea quam circa ſe habebat manu, *proconſulis* etiam tum *nomen* dignitatemque retinens: durat enim ſemel adſumtus honor, donec contingat reditus in patriam. Nec ita multo poſt, *Cn. Pompejus*, qui *poſtea Magnus* cognominatus eſt, ſupervenit; ejus Pompeji filius, qui fulmine periit, & non viſus erat Syllæ eſſe amicus. Sed filius nunc, abolita illa ſuſpicione, *Syllæ præſto fuit*, e Piceno legionem adducens; qua in re-

Digitized by Google

A. U. 671. πατρὸς ἰσχύσαντος ἐν αὐτῇ μάλιστα, ἀγείρας. μετὰ δὲ οὐ πολὺ καὶ δύο ἄλλα συνέλεξε· καὶ χρησιμώτατος ἐν τοῖς μάλιστα ὅδε ὁ ἀνὴρ ἐγένετο τῷ Σύλλᾳ. ὅθεν αὐτὸν ὁ Σύλλας, ἔτι νεώτατον ὄντα, ἦγεν ἐν τιμῇ· καὶ ἐπιόντος, φασὶν, ὑπανίστατο μόνῳ. λήγοντος δὲ τοῦ πολέμου, καὶ ἐς Λιβύην ἔπεμψεν ἐξελάσαι τε τοὺς Κάρβωνος φίλους, καὶ Ἱεμψάλαν, ἐκπεσόντα ὑπὸ Νομάδων, ἐς τὴν βασιλείαν καταγαγεῖν. ἐφ᾽ ᾧ δὴ καὶ θριαμβεῦσαι κατὰ τῶν Νομάδων αὐτῷ παρέσχεν ὁ Σύλλας, ἔτι ὄντι νέῳ, καὶ ἔτι ὄντι τῶν ἱππέων. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐπαρθεὶς ἐς μέγα ὁ Πομπήϊος, ἐπὶ Σερτώριον εἰς Ἰβηρίαν ἐπέμφθη, καὶ ἐς τὸν Πόντον ἐπὶ Μιθριδάτην ὕστερον. Ἀφίκετο δὲ καὶ Κέθηγος ἐς τὸν Σύλλαν, χαλεπώτατος ἀντιστασιώτης αὐτῷ μετὰ Κίννα καὶ Μαρίου γενόμενος, καὶ σὺν ἐκείνοις τῆς πόλεως ἐκπεσὼν, ἱκέτης τε γιγνόμενος, καὶ ἑαυτὸν ὑπηρέτην ἐς ὅ τι βούλοιτο παρέχων.

LXXXI. Ὁ δὲ, καὶ στρατιᾶς πολὺ πλῆθος ἔχων ἤδη, καὶ

Lin. 84. ἱκέτης τε γινόμενος *Edd.* γιγνομ. *ded. Aug. Reg. B.*

gione gratioſus erat ob patris memoriam, qui magna ibi in auctoritate fuerat. Idem *Pompejus* paulo poſt alias quoque duas legiones conſcripſit, & inter præcipuos ductores ſtrenuam operam Syllæ navavit. Quo factum eſt, ut *juvenis adhuc apud illum magno* eſſet *in pretio;* ita ut ſoli omnium adventanti adſurgere ſolitus perhibeatur. Eumdem quoque poſthac in Africam miſit *Sylla* ad reliquias belli conficiendas, & Carbonianos inde profligandos, reſtituendumque in regnum *Hiempſalem*, pulſum a Numidis; & ob eas res geſtas triumphum ei conceſſit, ante legitimam ætatem, necdum equeſtrem ordinem egreſſo. A quibus initiis quum multum creviſſet *Pompejus*, contra Sertorium deinde in Hiſpaniam miſſus eſt, & in Pontum poſtea contra Mithridatem. Præter hunc & *Cethegus ad Syllam ſe contulit*, qui infenſiſſimus ei cum Cinna Marioque fuerat, & cum his Urbe fuerat pulſus; tunc vero ſupplex ei ad quidvis ſuum offerebat miniſterium.

81. Itaque *Sylla*, *auctus* cum

καὶ φίλους πολλοὺς τῶν ἐπιφανῶν, τοῖσδε μὲν ὑποστρατήγοις ἐχρῆτο, αὐτὸς δὲ καὶ Μέτελλος, ἀνθυπάτω ὄντε, ἐς τὸ πρόσθεν ἐχώρουν· ἐδόκει γὰρ δὴ καὶ ὁ Σύλλας, ἀνθύπατος ἐπὶ Μιθριδάτῃ γενόμενος, οὐκ ἀποθέσθαι πω τὴν ἀρχὴν, εἰ καὶ πολέμιον αὐτὸν ἐψηφίσατο Κίννας. Ὁ μὲν δὴ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ᾔει βαρυτάτῃ καὶ ἀφανεῖ ἔχθρᾳ. οἱ δ᾽ ἐν ἄστει, τῆς τε φύσεως αὐτοῦ καλῶς τεκμαιρόμενοι, καὶ τὴν προτέραν ἐς τὴν πόλιν ἐσβολὴν αὐτοῦ καὶ κατάληψιν ἔτι ἔχοντες ἐν ὄψει, τά τε ψηφίσματα ἃ ἐπεκήρυξαν αὐτῷ λογιζόμενοι, καὶ τὴν οἰκίαν ὁρῶντες ἀνεσκαμμένην, καὶ περιουσίαν δεδημευμένην, καὶ φίλους ἀνῃρημένους, καὶ γενεὰν μόλις ἐκφυγοῦσαν, ἐδείμαινον. καὶ οὐδὲν σφίσι νίκης ἢ πανωλεθρίας μέσον εἶναι νομίζοντες, συνίσταντο τοῖς ὑπάτοις ἐπὶ τὸν Σύλλαν μετὰ δέους· ἔς τε τὴν Ἰταλίαν περιπέμποντες, στρατιὰν καὶ τροφὰς καὶ χρήματα συνῆγον, οὐδὲν, ὡς περὶ ἐσχάτων, σφίσιν ἀπολείποντες οὔτε σπουδῆς οὔτε προθυμίας.

A. U. 671.

Lin. 91 *ſq.* Ὁ μὲν δὴ οὐ μετὰ τῶν ἐχθρῶν *edit.* 1. Ὁ μὲν δὴ μετὰ τῶν ἐχθρ. *edit.* 2. Οἱ μὲν δὴ μετὰ τ. ἐ. *edit.* 3. *& in omnibus deſideratur verbum* ᾔει. *Ibid. mallem* καὶ οὐχ ἀφανεῖ. *L.* 2. στρατιὰς *Reg. B.*

cum *militum numero*, tum *amicorum* illuſtrium, his quidem pro legatis utebatur, ipſe vero & *Metellus*, ambo proconſules, procedebant ulterius: nam & *Sylla*, quum proconſulari poteſtate contra Mithridatem eſſet profectus, magiſtratum nondum depoſuerat, quamvis hoſtis a *Cinna* judicatus. Et *Sylla* quidem animo ſupra quam dici poteſt infenſiſſimo, diſſimulato tamen etiam nunc pauliſper, adverſus inimicos proficiſcebatur. At illi in Urbe, facile conjectantes de hominis ingenio, necdum prioris in Urbem Syllæ irruptionis obliti, reputanteſque quibus plebiſcitis eum exagitaſſent, & videntes domum ejus dirutam, bona publicata, amicos interemtos, conjugem liberoſque vix fuga ſervatos, magno in timore verſabantur. Et quum aut vincendum ſibi viderent, aut pereundum funditus; trepidi conſpirabant adverſus eum cum conſulibus, totaque Italia milites, commeatus, pecunias contrahebant, &, ut in extremo periculo, nihil ſibi ad ſummum ſtudium ſummamque induſtriam reliquum faciebant.

Digitized by Google

A. U. 671.

LXXXII. Γάϊός τε Νωρβανὸς καὶ Λεύκιος Σκιπίων, τὼ τότε ὄντε ὑπάτω, καὶ μετ' αὐτῶν Κάρβων, ὃς πέρυσιν ἦρχεν, ἔχθρα μὲν ἐς τὸν Σύλλαν ὁμοίᾳ χρώμενοι, δέει δὲ καὶ συνειδότι ὧν ἔπραξαν πολὺ τῶν ἄλλων χείρονι, ἔκ τε τῆς πόλεως στρατὸν ὅσον εὐπόρουν κατέλεγον, καὶ τὸν ἐκ τῆς Ἰταλίας προσλαβόντες, ἐπὶ τὸν Σύλλαν κατὰ μέρος ἐχώρουν, σπείραις ἐκ πεντακοσίων ἀνδρῶν διακοσίαις τότε πρῶτον· ὕστερον γὰρ καὶ πλέοσι τούτων. ἡ γὰρ εὔνοια τῶν ἀνδρῶν ἐς τοὺς ὑπάτους παρὰ πολὺ ἐποίει· ὡς τὸ μὲν ἔργον τὸ Σύλλα, χωροῦντος ἐπὶ τὴν πατρίδα, δόξαν ἔχον πολεμίου, τὸ δὲ τῶν ὑπάτων, εἰ καὶ περὶ σφῶν ἔπραττον, πρόσχημα τῆς πατρίδος. τῶν τε ἁμαρτηθέντων αὐτοῖς οἱ πολλοὶ συνεγνωκότες, καὶ τοῦ φόβου μετέχειν ἡγούμενοι, συνέπρασσον· εὖ τὸν Σύλλαν εἰδότες οὐ κόλασιν ἢ διόρθωσιν ἢ φόβον ἐπὶ σφίσιν, ἀλλὰ λύμας καὶ θανάτους καὶ δημεύσεις καὶ ἀναίρεσιν ὅλως ἀθρόαν ἐπινοοῦντα. ὧν οὐκ ἐψεύσθησαν τῆς δόξης. ὅ τε γὰρ πόλεμος ἔφθειρε πάντα· ὧν γε καὶ μύριοι καὶ δισμύριοι πολλάκις

Lin. 13. *παραπολὺ Aug. Reg. B.* *L.* 14. *τὴν, ante πατρίδα, carent Edd. invitis Reg. B. Aug. Ven.* *L.* 15. *Non video cur ἔχει vel ἔχειν maluerit Muſgravius. ἔχων Aug. perperam.*

82. *Conſules* vero *C. Norbanus et L. Scipio*, & cum his *Carbo*, qui ſuperiori anno conſul fuerat; *infeſti* quidem *Sylla*, ut ceteri, ſed conſcientia patratorum facinorum plus ſibi timentes; cum urbanis delectibus habitis, tum Italicis, partitis copiis contra hoſtem ibant: habueruntque cohortes quingenarias, ducentas tunc primum; nam poſtea pluribus etiam uſi ſunt. Erat enim *favor hominum in Conſules* multo propenſior; quod *Sylla* videretur *patriam hoſtiliter petere*, conſules vero, rem licet ſuam agentes, prætextu tamen uterentur reipublicæ. Et plerique, conſcii ſe cum illis peccaſſe, pari metu ad repugnandum movebantur: non ignari, *Syllam* non caſtigationem aut correctionem aut terrorem volutare animo; ſed peſtem, cædes, direptiones, perniciem. Nec eos ea fefellit opinio: nam & præliis vaſtata ſunt omnia, denis viceniſque millibus ſæpe

ἐν μάχῃ μιᾷ, καὶ ἀμφὶ τὸ ἄστυ πέντε μυριάδες, ἀμφοῖν ἀπέθανον· καὶ ἐς τοὺς ὑπολοίπους ὁ Σύλλας οὐδὲν δεινὸν καὶ καθ' ἕνα καὶ κατὰ πόλεις ἐξέλιπε δρῶν· μέχρι καὶ μόναρχον ἑαυτὸν ἀπέφηνε τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὅλης, ἐφ' ὅσον ἔχρῃζέ τε καὶ ἐβούλετο. A. U. 671.

LXXXIII. Καὶ τάδε αὐτοῖς ἐδόκει καὶ τὸ δαιμόνιον ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ προσημῆναι. Δείματά τε γὰρ ἄλογα πολλοῖς, καὶ ἰδίᾳ καὶ κατὰ πλῆθος, ἐνέπιπτε περὶ ὅλην τὴν Ἰταλίαν· καὶ μαντευμάτων παλαιῶν ἐπιφοβωτέρων ἐμνημόνευον· τέρατά τε πολλὰ ἐγίγνοντο, καὶ ἡμίονος ἔτεκε, καὶ γυνὴ κύουσα ἔχιν ἀντὶ βρέφους ἐξέδωκε· τήν τε γῆν ὁ θεὸς ἐπὶ μέγα ἔσεισε, καὶ νεώς τινας ἐν Ῥώμῃ κατήνεγκε· (καὶ πάνυ Ῥωμαίων ὄντων ἐς τὰ τοιαῦτα βαρυεργῶν·) τό τε Καπιτώλιον, ὑπὸ τῶν βασιλέων τετρακοσίοις που πρόσθεν ἔτεσι γενόμενον, ἐνεπρήσθη, καὶ τὴν αἰτίαν οὐδεὶς ἐπενόει. Πάντα δ' ἔδοξεν ἐς τὸ πλῆθος τῶν ἀπολουμένων, καὶ τὴν ἅλωσιν τῆς Ἰταλίας καὶ Ῥωμαίων

Lin. 29. πολέμῳ σημῆναι *Edd. Verbum compoſ. dederunt Aug. Ven. L. 34.* ἐπιμέγα *Aug. Reg. B. L. 36.* βαρυεργῶν, *neſcio quo conſilio, repoſitum voluit Muſgravius. Mihi vix dubitandum videtur, quin* περιέργων *ſit legendum.*

una acie, circaque Urbem quinquaginta millibus, utrorumque cæſis; & a reliquis nullam injuriam calamitatemve victor abſtinuit, vel viritim vel populariter; donec tandem unum ſe dominum totius imperii, in quantum ſibi libuiſſet aut opus viſum fuiſſet, renunciavit.

83. Neque vero defuerunt *prodigia*, quibus divinitus quoque de his rebus præmonerentur Romani. Namque & mira terricula privatim publiceque multis per totam Italiam oblata ſunt; & antiqua oracula, in memoriam revocata, pavorem augebant. Inter alia, mula etiam peperit, & mulier ſerpentem enixa eſt: terraque vehementi motu concuſſa, quo in ipſa Urbe templa aliquot proſtrata ſunt; quum alioquin etiam nimia hujuſmodi prodigiorum religione curaque teneri conſueverint Romanorum animi: denique & Capitolium, a regibus ante CCCC annos conditum, conflagravit, & nemo cauſam incendii poterat reperire. Quibus omnibus videbantur multiplices cædes, & expugnatio Ita-

A. U. 671. αὐτῶν, τῆς τε πόλεως κατάληψιν, καὶ πολιτείας μεταβολὴν προσημῆναι.

LXXXIV. Ἤρξατο μὲν οὖν ὅδε ὁ πόλεμος, ἐξ οὗ Σύλλας ἐς Βρεντέσιον παρῆλθεν, ὀλυμπιάδων οὐσῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα καὶ τεσσάρων. μῆκος δὲ αὐτοῦ, διά γε τὸ μέγεθος τῶν ἔργων, σὺν ἐπείξει ὡς ἐπ' ἐχθροὺς ἰδίους ταχυνόντων, οὐ πολὺ ὡς ἐπὶ τοσοῖσδε ἔργοις ἐγένετο. ὅθεν καὶ μάλιστα αὐτοῖς τὰ παθήματα ἐπειγομένοις ἐν βραχεῖ μείζω καὶ ὀξύτερα συνέβη γενέσθαι. ἐς δὲ τριετὲς ὅμως προῆλθε, κατά γε τὴν Ἰταλίαν, μέχρι τὴν ἀρχὴν ἀνεδήσατο Σύλλας· ἐν γὰρ Ἰβηρίᾳ καὶ μετὰ Σύλλαν ἐξέτεινεν ἐπὶ πλεῖον. Μάχαι δὲ, καὶ ἀκροβολίαι, καὶ πολιορκίαι, καὶ πολέμων ἰδέαι πᾶσαι, κατὰ τὴν Ἰταλίαν, ἀθρόαι τε καὶ κατὰ μέρη τοῖς στρατηγοῖς ἐγένοντο πολλαὶ, καὶ πᾶσαι διαφανεῖς. ὧν τὰ μέγιστα καὶ ἀξιολογώτατα, ἐν κεφαλαίῳ φράσαι, τοιάδε ἦν. Πρώτη μὲν ἀμφὶ Κανύσιον τοῖς ἀνθυπάτοις πρὸς Νωρβανὸν ἐγίγνετο μάχη· καὶ

Lin. 44. *διά τε, quod dabant Edd. & MSSti, in διά γε mutandum duxi. L.* 47. *pro ἐπειγομένοις, voluit ἐπερχόμενα Muſgrav. L.* 49. *ἐνεδήσατο Edd. ex Reg. B. ἐνεδύσατο conjecerat Muſgrav. L.* 51. *ἐπιπλεῖον Aug.*

liæ, ipſique populo Romano ſervitus & mutatio reipublicæ, portendi.

84. *Initium* autem hujus *belli Syllani*, quando Sylla Brundusium adpulit, incidit in Olympiadem CLXXIIII. Res autem eo bello geſtæ majores multo amplioreſque, quam pro ſpatio temporis, fuerunt: dum alteri in alterorum perniciem, ut privatim inimicorum, tanto acriori ſtudio properant, gravioribuſque calamitatibus intra breve tempus ſe invicem adficiunt. *Ad triennium* tamen *protractum est bellum* duntaxat in Italia, donec Sylla imperio potitus eſt: nam in Hiſpania poſt obitum etiam Syllæ duravit longius. Pugnæ vero, velitationes, oppugnationes, & omnes belli gerendi formæ (ſive univerſæ copiæ ab imperatoribus committerentur, ſive parte copiarum res ageretur) crebræ per Italiam, & nullæ non illuſtres, exſtiterunt. Quarum præcipuas tantum & memoratu digniores dicam compendio. Primum omnium *ad Canuſium cum Norbano* ſigna contulerunt Proconſules; quo præ-

Digitized by Google

θνήσκουσι Νωρβανοῦ μὲν ἑξακισχίλιοι, τῶν δ' ἀμφὶ τὸν Σύλλαν, ἑβδομήκοντα· τραυματίαι δ' ἐγένοντο πολλοί. καὶ Νωρβανὸς ἐς Καπύην ἀνέζευξε. A. U. 671.

LXXXV. Σύλλᾳ δὲ καὶ Μετέλλῳ περὶ τὸ Τέανον οὖσι Λεύκιος Σκιπίων ἐπῄει, μεθ' ἑτέρου στρατοῦ, πάνυ ἀθύμως ἔχοντος, καὶ ποθοῦντος εἰρήνην γενέσθαι. αἰσθόμενοι δ' οἱ περὶ τὸν Σύλλαν, πρὸς τὸν Σκιπίωνα περὶ συμβάσεων ἐπρέσβευον, οὐχ οὕτως ἐλπίζοντες ἢ χρῄζοντες, ὡς στασιάσειν προσδοκῶντες αὐτοῦ τὸν στρατὸν ἀθύμως ἔχοντα. ὃ καὶ συνηνέχθη γενέσθαι. Σκιπίων μὲν γὰρ ὅμηρα τῆς συνόδου λαβὼν, ἐς τὸ πεδίον κατῄει· καὶ συνῄεσαν τρεῖς ἑκατέρωθεν, ὅθεν οὐδὲ γνῶναι τὰ λεχθέντα συνέβη. ἐδόκει δ' ἀναθέμενος ὁ Σκιπίων ἐς Νωρβανὸν τὸν σύναρχον περὶ τῶν λελεγμένων πέμψαι Σερτώριον ἀπαγγελοῦντα· καὶ ὁ στρατὸς ὁ ἑκατέρων ἡσύχαζε, τὰς ἀποκρίσεις ἀναμένοντες. Σερτωρίου δ' ἐν παρόδῳ Σύεσσαν, ἣ τὰ Σύλλα ᾕρητο, καταλαβόντος· ὁ μὲν Σύλλας ᾐτιᾶτο πέμπων ἐς

Lin. 71. ὁ, post στρατὸς, carent Edd. dedit Aug. L. 72 sq. τὰ Σύλλεια εἵρητο Edd. prætuli Aug.

lio ex Norbani exercitu VI millia, e Syllanis ſeptuaginta viri ceciderunt, ſed ſauciati multi. Et hinc Norbanus Capuam ſe recepit.

85. Tum *L. Scipio contra Syllam Metellumque*, ad Teanum caſtrametatos, alium duxit exercitum, trepidum illum quidem admodum, & pacis magis quam pugnæ cupidum. Quod ubi *Sylla* intellexit, cœpit cum *Scipione* per legatos agere de concordia; non tam quod vel ſperaret pacem vel valde eam cuperet, quam quod diſſenſionem orituram in Conſulis exercitu, cui fracti animi eſſent, ſperaret. Id quod mox etiam uſu venit. Nam *Scipio* quidem, acceptis obſidibus, ad colloquium in campum deſcendit; convenerunt que utrimque terni: quo factum eſt, ut vulgò neſciretur quid collocuti ſint. Videbatur autem conſul, pactis cum *Sylla* induciis, *Sertorium* miſiſſe ad collegam Norbanum, communicandi conſilii gratia: & interim utrimque ab armis ceſſatum eſt, dum reſponſum exſpectatur. Sed quum *Sueſſam*, quæ a Syllæ partibus ſtabat, ex itinere occupaſſet *Sertorius*, *Sylla* expoſtulavit cum Scipio-

Digitized by Google

A. U. 671. τὸν Σκιπίωνα. ὁ δὲ, εἴτε τῷ γενομένῳ συνεγνωκὼς, εἴτε ἀποκρίσεως ἀπορῶν, ὡς ἐπὶ ἀλλοκότῳ δὴ τῷ Σερτωρίου ἔργῳ, τὰ ὅμηρα ἀπέπεμπε τῷ Σύλλᾳ. καὶ αὐτίκα ὁ στρατὸς αὐτοῦ, τῇ τε τῆς Συέσσης ἐν σπονδαῖς ἀλόγῳ καταλήψει, καὶ τῇ τῶν ὁμήρων οὐκ ἀπαιτουμένων ἀποπέμψει, τοὺς ὑπάτους ἔχοντες ἐν αἰτίαις, κρύφα τῷ Σύλλᾳ συνετίθεντο, μεταθήσεσθαι πρὸς αὐτὸν, εἰ πελάσειε. καὶ προσιόντος, αὐτίκα πάντες ἀθρόως μετέστησαν· ὡς τὸν ὕπατον Σκιπίωνα, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λεύκιον, μόνους ἐκ τοῦ στρατοῦ παντὸς ἐν τῇ σκηνῇ διηπορημένους Σύλλαν καταλαβεῖν. καί μοι δοκεῖ τόδε οὐ στρατηγοῦ παθεῖν ὁ Σκιπίων, ἀγνοήσας ὅλου στρατοῦ τοσήνδε συνθήκην.

LXXXVI. Σκιπίωνα μὲν δὴ μετὰ τοῦ παιδὸς, οὐ μεταπείθων ὁ Σύλλας, ἀπέπεμπεν ἀπαθῆ. καὶ πρὸς Νωρβανὸν ἐς Καπύην περὶ συμβάσεων ἔπεμπεν ἑτέρους, εἴτε δείσας, τῆς πλέονος Ἰταλίας ἔτι τοῖς ὑπάτοις συνι-

Lin. 75. *ἀποκρίσει ἀπορῶν Edd.* *L.* 77. *ante τῇ τε τῆς adjiciendam puto præpoſ ἐπὶ: niſi intercidit participium aliquod, quod per* non parum admiratus *expreſſit Candidus.* *L.* 79. *ἐναντίαις Aug. mend.* *L.* 84. *poſt τόδε οὐ στρατηγοῦ, adjiciendum ἄξιον cenſuit Muſgrav.* *L.* 90. *ἐπὶ τοῖς ὑπατ. Edd. Recte Aug.*

ne. Et *Scipio*, ſive facti conſcius, ſive incertus quid reſponderet, ut in re inopinata, obſides Syllæ reddidit. Quare exercitus ejus, offenſus intempeſtiva occupatione Sueſſæ, & redditis obſidibus, cum non eſſent repetiti, culpabat conſules, clamque cum *Sylla* de tranſitione egit, ſi is propius acceſſiſſet. Qui quum mox propius moviſſet, ſine mora univerſus *ad eum tranſiit Scipionis exercitus;* ut Conſul ſolus, cum *Lucio* filio, inops conſilii & deſertus ab omnibus, in tentorio a Syllanis deprehenderetur. Quod mihi ſane indignum imperatore videtur accidiſſe *Scipioni*, ut non ſenſerit tantam totius exercitus conſpirationem.

86. *Scipionem cum filio*, quum nequiret in partes ſuas verbis traducere, ambos *incolumes Sylla dimiſit*: ſimulque *ad Norbanum* Capuam alios *miſit legatos*, de pace acturos; ſive timens, quod major pars Italiæ adhuc a Conſuli-

σταμένης, εἴτε καὶ ἐς τόνδε, καθάπερ ἐς τὸν Σκιπίωνα, τεχνάζων. οὐδενὸς δ᾽ αὐτῷ προσιόντος οὐδ᾽ ἐς ἀπόκρισιν, (ὁ γάρ τοι Νωρβανὸς, ὡς ἔοικε, μὴ διαβληθείη τὰ ὅμοια ἐς τὸν στρατὸν, ἔδεισεν·) ἀναστήσας Σύλλας ἐχώρει πρόσω, τὰ πολέμια πάντα δῃῶν· τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ Νωρβανὸς ἔπραττε κατ᾽ ἄλλας ὁδούς. Κάρβων δὲ ἐς τὸ ἄστυ προδραμὼν, Μέτελλόν τε καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι ὄντες ἀπὸ τῆς βουλῆς τῷ Σύλλᾳ συνῆσαν, ἐψηφίζετο εἶναι πολεμίους. αἷς ἡμέραις καὶ τὸ Καπιτώλιον ἐνεπίμπρατο· καὶ τὸ ἔργον τινὲς ἐλογοποίουν Κάρβωνος, ἢ τῶν ὑπάτων, ἢ Σύλλα πέμψαντος, εἶναι. τὸ δ᾽ ἀκριβὲς ἄδηλον ἦν, καὶ οὐκ ἔχω τὴν αἰτίαν ἐγὼ συμβαλεῖν, δι᾽ ἣν ἂν οὕτως ἐγένετο. Σερτώριος δ᾽, ἐκ πολλοῦ στρατηγεῖν ᾑρημένος Ἰβηρίας, μετὰ τὴν Συέσσης κατάληψιν ἔφευγεν εἰς τὴν Ἰβηρίαν· καὶ αὐτὸν τῶν προτέρων στρατηγῶν οὐ δεχομένων, πολλοὺς ἐνταῦθα καὶ ὅδε Ῥωμαίοις ἀνεκίνησε πόνους. Πλέονος δ᾽ ἀεὶ τοῖς ὑπάτοις γιγνομένου στρατοῦ, ἀπό τε τῆς

A. U. 671.

Lin. 92. προϊόντος Edd. Aug. Sed accedente *dedit Cand. ex quo repoſui προσιόντος. L. 7. ἀνεκαίνισε Edd.*

bus ſtaret; ſive huic quoque eaſdem, quas Scipioni, ſtruens inſidias. Quum vero nemo ad eum veniret ne reſponſi quidem reddendi gratia; (videtur enim *Norbanus* ſimiles veritus eſſe exercitus ſui calumnias;) *Sylla* motis caſtris proceſſit ulterius, hoſtilia omnia devaſtans. Idem & *Norbanus* fecit diverſo itinere. *Carbo* vero, maturato in Urbem itinere, effecit, ut Metellus & quotquot alii ſenatores Syllæ ſe adjunxerant, hoſtes a S. P. Q. R. judicarentur. Iiſque ipſis diebus *Capitolium deſlagravit*; rumore vario nunc in Carbonem, nunc in conſules, ſuſpicionem vertente, nunc in quempiam a Sylla ſubmiſſum; certum autem quidquam de ejus incendii cauſa neque tunc quiſquam exploratum habebat, neque nunc nos conjectura adſequi poſſumus. Ceterum *Sertorius*, dudum *ſortitus Hiſpaniam*, nunc, poſtquam Sueſſam occupaverat, in provinciam ſuam profugit: quumque ei non decederetur a ſuperioribus prætoribus, multos hic quoque labores Romanis in illa provincia concitavit. Interim in dies magis magiſque auge-

A. U. 671. πλέονος Ἰταλίας ἔτι σφίσι συνεστώσης, καὶ ἀπὸ τῆς ὁμόρου περὶ τὸν Ἠριδανὸν Γαλατίας· οὐδ' ὁ Σύλλας ἠμέλει, περιπέμπων ἐς ὅσα δύναιτο τῆς Ἰταλίας, φιλίᾳ τε καὶ φόβῳ καὶ χρήμασι καὶ ἐλπίσιν ἀγείρων, μέχρι τὸ λοιπὸν τοῦ θέρους ἑκατέροις ἐς ταῦτα ἀνηλώθη.

672. LXXXVII. Τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους, ὕπατοι μὲν ἐγενέσθην Παπίριός τε Κάρβων αὖθις, καὶ Μάριος ὁ ἀδελφιδοῦς Μαρίου τοῦ περιφανοῦς, ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονώς· χειμὼν δὲ καὶ κρύος πολὺ γενόμενον ἅπαντας ἀλλήλων διέστησεν. ἀρχομένου δ' ἦρος, περὶ τὸν Αἴσινον ποταμὸν, ἐξ ἠοῦς ἐπὶ μεσημβρίαν, ἀγὼν καρτερὸς ἐγένετο Μετέλλῳ τε καὶ Καῤῥίνᾳ, Κάρβωνος στρατηγῷ, πρὸς ἀλλήλους. καὶ φεύγει μὲν ὁ Καῤῥίνας, πολλοὺς ἀποβαλών· τὰ δὲ περίοικα πάντα ἐς τὸν Μέτελλον ἀπὸ τῶν ὑπάτων μετετίθετο. Μέτελλον δὲ Κάρβων καταλαβὼν, ἐφρούρει περικαθήμενος· ἐς τε, Μάριον τὸν ἕτερον ὕπατον μεγάλῃ μάχῃ περὶ Πραινεστὸν ἡττῆσθαι πυθόμενος, ἀνε-

Lin. 14 *ſq.* μέν γε ἴσθην *edit.* 1. μέν γε ἤστην *edit.* 2. 3. *L.* 18. Αἰσῖνον *Aug. Ven. Rectius fuerit* Αἶσιν.

bantur Conſulum copiæ, cum ex ipſa Italia, cujus major etiam tum pars cum illis faciebat, tum ex Circumpadana etiam Gallia. Neque vero Sylla ceſſabat, mittens ad quoſcumque poſſet Italiæ populos; eoſque vel benevolentia, vel metu, vel largitionibus, vel pollicitationibus, ad mittendos ſibi milites concitans. Atque in his conatibus utrimque reliquum æſtatis abſumtum eſt.

87. Inſequenti anno *Conſules* fuêre *Papirius Carbo II*, & *Marius*, clari illius Marii fratris filius, annos natus XXVII. Et initio quidem hujus anni, præ frigoris aſperitate, in hibernis utrimque ſeſe continuerunt. Sed ineunte vere, *ad Æſim* flumen a mane uſque meridiem acerrime *conflixerunt Metellus et Carinas*, Carbonis legatus: quo cum magna ſuorum clade profligato, finitima loca ad Metellum defecerunt a Conſulibus. *Metellum* vero *Carbo* inſecutus, obſidebat; donec, cognito, Marium collegam magno prælio ad Præneſte eſſe victum, copias ſuas reduxit Ariminum:

ἐστρατοπέδευεν εἰς Ἀρίμινον. καὶ τοῦδε μὲν Πομπήιος τῆς οὐραγίας ἐξαπτόμενος ἠνώχλει. Ἡ δὲ περὶ Πραινεστὸν ἧσσα ὧδε ἐγένετο. Σύλλα Σήτιον καταλαβόντος, ὁ Μάριος ἀγχοῦ στρατοπεδεύων, ὑπεχώρει κατ' ὀλίγον· ὡς δ' ἦλθεν ἐπὶ τὸν καλούμενον Ἱερὸν λιμένα, ἐξέτασσεν ἐς μάχην, καὶ ἠγωνίζετο προθύμως. ἀρχομένου δ' ἐνδιδόναι τοῦ λαιοῦ μέρους, σπεῖραι πέντε πεζῶν καὶ δύο ἱππέων, οὐκ ἀναμείνασαι τὴν τροπὴν ἐκφανῆναι, τά τε σημεῖα ἔρριψαν ὁμοῦ, καὶ πρὸς τὸν Σύλλαν μετετίθεντο. καὶ τόδ' εὐθὺς ἦρχε τῷ Μαρίῳ δυσχεροῦς ἥττης. κοπτόμενοι γὰρ ἐς Πραινεστὸν ἔφευγον ἅπαντες, ἑπομένου τοῦ Σύλλα σὺν δρόμῳ. καὶ οἱ Πραινέστιοι τοὺς μὲν πρώτους αὐτῶν εἰσεδέξαντο· Σύλλα δ' ἐπικειμένου, τὰς πύλας ἀπέκλεισαν, καὶ Μάριον καλωδίοις ἀνιμήσαντο. πολὺς δ' ἄλλος ἐκ τοῦδε περὶ τοῖς τείχεσιν ἐγίγνετο φόνος. καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων ὁ Σύλλας ἔλαβεν, ὧν τοὺς Σαυνίτας ἔκτεινε πάντας, ὡς αἰεὶ χαλεποὺς Ῥωμαίοις γενομένους.

A. U. 672.

Lin. 30. τὸν ἱερὸν καλουμ. *Reg. B.* *L. 40.* ἄλλος αὐτοῦδε *Edd. ex Reg. B. prætuli Reg. A. & Aug.* *L. 41.* Σαμνίτας *Edd. ut jam ſæpius ante, & ſic deinceps, invitis MSS.*

ac diſcedentium tergis inhærens *Pompejus*, extremo agmini haud parum incommodavit. *Clades* autem *ad Præneſte* accepta eſt hoc modo. Capto a *Sylla* Setio (vel *Setia*) oppido, *Marius*, qui haud procul inde caſtra habuerat, paulatim retrogreſſus eſt. Ubi vero ad *Sacriportum* pervenit, explicuit aciem, & *pugnam* fortiter *cum Sylla* commiſit. Sed poſtquam ſiniſtrum cornu laborare cœpit; quinque cohortes & duæ equitum turmæ, ratæ, non differendum dum in apertam fugam effunderentur, abjectis ſignis ad Syllam ſimul tranſierunt: eaque res protinus *magnæ cladis Marianorum* initium fuit, qui pulſi profligatique effuſa fuga Præneſte omnes petebant, *Sylla* terga cædente. *Prænestini* primos refugientes intromiſerunt; ſed urgente hoſte, clauſa porta, *Marium fune ſubduxerunt in mœnia.* Tum vero magna cædes circa muros eſt edita, multique vivi etiam in poteſtatem victoris pervenerunt: ex quibus quotquot erant Samnites, omnes Syllæ juſſu occiſi ſunt, ut perpetuo Romanis infenſi.

Digitized by Google

A. U. 672. LXXXVIII. Ταῖς δ' αὐταῖς ἡμέραις καὶ Μέτελλος ἐνίκα ἕτερον Κάρβωνος στρατὸν, πέντε κἀνταῦθα σπειρῶν ἐν τῷ ἔργῳ σεσωσμένων ἐς Μέτελλον. Πομπήϊός τε Μάρκιον ἐνίκα περὶ πόλιν Σήνας, καὶ τὴν πόλιν διήρπαζεν. Ὁ δὲ Σύλλας τὸν Μάριον ἐς Πραινεστὸν κατακλείσας, τὴν πόλιν ἀπετάφρευε καὶ ἀπετείχιζεν ἐκ μακροῦ διαστήματος, καὶ Λουκρήτιον Ὀφέλλαν ἐπέστησε τῷ ἔργῳ, ὡς οὐκέτι μάχῃ παραστησόμενος Μάριον, ἀλλὰ λιμῷ. Μάριος δὲ, οὐδὲν χρηστὸν ἔτι προσδοκῶν, τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς ἠπείγετο προανελεῖν· καὶ Βρούτῳ στρατηγοῦντι τῆς πόλεως ἐπέστελλε, σύγκλητον ὡς ἐπί τι ἄλλο συναγαγεῖν, καὶ κτεῖναι Πούπλιον Ἀντίστιον, καὶ Παπίριον Κάρβωνα ἕτερον, καὶ Λεύκιον Δομίτιον, καὶ Μούκιον Σκαιόλαν, τὸν τὴν μεγίστην Ῥωμαίοις ἱερωσύνην ἱερωμένον. οἱ μὲν δὴ δύο τῶνδε ἀνῃρέθησαν ἐν τῇ βουλῇ, καθὰ Μάριος προσέταξε, τῶν σφαγέων ἐς τὸ βουλευτήριον εἰσαχθέντων· Δομίτιος δ' ἐκτρέχων, παρὰ τὴν ἔξοδον ἀνῃρέθη, καὶ μικρὸν πρὸ τοῦ βουλευτηρίου Σκαιόλας. τά τε σώματα αὐτῶν ἐς τὸν

Lin. 46. Σίνας *Edd.* Σίννας *Aug. altero* ν *ſupra lineam ſcripto ab alia, ut videtur, manu.* circa Senas *Cand. ex quo correxi.* *L.* 54. Πόπλιον *b. l. Edd. & MSS. Prætuli formam alibi uſitatam.* *L.* 56. ἱεράμενον *edit.* 2. 3. *L.* 60. τάδε σώματα *edit.* 2. 3.

88. Per eoſdem dies & *Metellus* vicit alium exercitum *Carbonis*, tunc quoque quinque cohortibus inter pugnam ſua tranſitione accelerantibus victoriam. *Pompejus* quoque *Marcium* devicit circa Senas; urbem ipſam diripuit. At *Sylla, Mario intra Præneſte compulſo*, oppidum vallo ac foſſa e longinquo cingebat, præpoſito huic operi *Lucretio Ofella*, ut abſque oppugnatione fame expugnaret Marium. Itaque *Marius*, rebus deſperatis, ne inimicos ſuperſtites relinqueret, *Bruto* prætori urbano *ſcripſit*, ut, convocato per alium prætextum ſenatu, *interficeret P. Antiſtium*, & alterum *Papirium Carbonem*, & *L. Domitium*, *Mucium*que *Scævolam* pontificem maximum. Ex his duo priores, ita ut juſſerat Marius, immiſſis percuſſoribus, in ipſa curia *confoſſi* ſunt; *Domitius* fugiens, in foribus; non longe a curia, *Scævola.* Cadavera omnium in Tiberim projecta

ποταμὸν ἐῤῥίφη· ἐπεπόλαζε γὰρ ἤδη, μὴ θάπτεσθαι τοὺς ἀναιρουμένους. Σύλλας δὲ στρατὸν ἐς Ῥώμην κατὰ μέρη, δι' ἑτέρων καὶ ἑτέρων ὁδῶν, περιέπεμπεν· ἐντειλάμενος, τὰς πύλας καταλαβεῖν· εἰ δὲ ἀποκρουσθεῖεν, ἐπὶ Ὄστια χωρεῖν. τοὺς δὲ αἵ τε πόλεις παροδεύοντας ξὺν φόβῳ προσεδέχοντο, καὶ τὸ ἄστυ προσιοῦσι τὰς πύλας ἀνέῳξαν, ὑπό τε λιμοῦ πιεζόμενοι, καὶ τῶν παρόντων κακὰ ἄρα ἀεὶ τὰ ἐπικρατοῦντα φέρειν ἐθιζόμενοι. A. U. 672.

LXXXIX. Σύλλας δ' ὡς ἔμαθεν, αὐτίκα ἐπελθὼν, τὴν μὲν στρατιὰν ἵδρυσε πρὸ τῶν πυλῶν ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ· αὐτὸς δ' εἴσω παρῆλθεν, ἐκφυγόντων τῶν ἀντιστασιωτῶν ἁπάντων. καὶ τὰ μὲν τούτων αὐτίκα ἐδημεύετο καὶ διεπιπράσκετο. τὸν δὲ δῆμον ἐς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, τήν τε ἀνάγκην τῶν παρόντων ὠλοφύρετο, καὶ θαῤῥεῖν προσέταξεν, ὡς αὐτίκα τῶνδε παυσομένων, καὶ τῆς πολιτείας ἐς τὸ δέον ἐλευσομένης. Διοικησάμενος δ' ὅσα ἤπειγε, καὶ τῇ πόλει τινὰς ἐπιστήσας τῶν ἑαυ-

Lin. 67. πιεζούμενοι Aug. Ibid. ſq. παρόντων κακῶν ἄρα Edd. & carent ἀεὶ. Dubius licet, ſecutus tamen ſum Aug. & Ven. L. 75. παυσομένους Reg. B.

ſunt: mos enim jam invaluerat, interemtos non ſepeliri. Jamque SYLLA *exercitum* per partes *ad Urbem mittebat*, non uno itinere; dato mandato, ut portas occuparent; quod ſi repellerentur, Oſtiam ſe conferrent. Hi, quacumque iter erat, metu recipiebantur intra oppida; ne Urbis quidem portis excluſi, quod & fame laborabant urbani, & quod jam adſueverant pro præſentibus malis graviora ſemper alia perferre.

89. *Sylla*, poſtquam id cognovit, confeſtim ſupervenit: &, exercitu ante portas collocato in Campo Martio, *Urbem* ipſe *introgreſſus* eſt; fuga jam dilapſis omnibus, quicumque adverſæ erant factionis. Et confeſtim bona horum publicata, & ſub haſta vendi cœpta ſunt. Convocata autem concione, conqueſtus *Sylla*, coactum ſe improbitate inimicorum hæc facere, populum juſſit bono eſſe animo, viſuros propediem finem malorum, & reſtitutam rempublicam. Deinde ordinatis quæ præſens poſcebant remedium, & in Urbe relicto præſidio, *profectus* eſt

A. U. 672.

τοῦ, ἐξώρμησεν ἐς Κλούσιον, ἔνθα τοῦ πολέμου τὰ λοιπὰ ἤκμαζεν. Ἐν δὲ τούτῳ τοῖς ὑπάτοις προσεγένοντο ἱππεῖς Κελτίβηρες, ὑπὸ τῶν ἐν Ἰβηρίᾳ στρατηγῶν ἀπεσταλμένοι. καὶ γενομένης παρὰ τὸν Γλάνιν ποταμὸν ἱππομαχίας, ὁ μὲν Σύλλας ἔκτεινεν ἐς πεντήκοντα τῶν πολεμίων, διακόσιοι δὲ καὶ ἑβδομήκοντα τῶνδε τῶν Κελτιβήρων ηὐτομόλησαν ἐς Σύλλαν. καὶ τοὺς λοιποὺς ὁ Κάρβων ἀνεῖλεν, εἴτε χαλεπήνας τῆς τῶν ὁμοεθνῶν αὐτομολίας, εἴτε δείσας περὶ ὁμοίου. τοῦ δ᾽ αὐτοῦ χρόνου περὶ Σατουρνίαν ἑτέρῳ μέρει τοὺς ἐχθροὺς ὁ Σύλλας ἐνίκα· καὶ Μέτελλος ἐπὶ Ῥάβενναν περιπλέων, τὴν Οὐριτανὴν χώραν, πεδιάδα καὶ πυροφόρον οὖσαν, προκατελάμβανεν· ἔς τε Νέαν πόλιν ἐκ προδοσίας νυκτὸς ἕτεροι τῶν Συλλείων ἐσελθόντες, ἔκτειναν ἅπαντας χωρὶς ὀλίγων διαφυγόντων, καὶ τὰς τριήρεις τῆς πόλεως ἔλαβον. Αὐτῷ δὲ Σύλλᾳ καὶ Κάρβωνι περὶ Κλούσιον ἐξ ἠοῦς ἐπὶ ἑσπέραν γίγνεται μάχη καρτερά· καὶ φανέντες ἀλλήλοις ἰσόμαχοι, μετὰ σκότους διεκρίθησαν.

Lin. 94. κρατερὰ Edd. prætuli Aug.

Cluſium, *ad profligandum* ibi non contemnendas *belli reliquias*. Interea conjunxerant ſe cum exercitu conſulum Celtiberi equites, miſſi a prætoribus Hiſpaniam obtinentibus: commiſſoque *ad Glanim* fluvium *equeſtri prælio*, Syllani ex hoſtibus circiter quinquaginta ſtraverunt; ex Celtiberis vero CCLXX ad Syllam transfugerunt, & reliquos mox *Carbo* ipſe internecione delevit, ſive offenſus perfidia popularium, ſive exemplum metuens. Eodem tempore *ad Saturniam* alia copiarum parte *Sylla vicit* adverſarios: & *Metellus* claſſe circumvectus verſus Ravennam, *Uritanum agrum*, planum frumentique feracem, in poteſtatem Syllæ redegit. Alia Syllanorum manus intra *Neapolim* nocturna proditione recepti, contrucidarunt omnes, præter paucos fuga elapſos, & occupaverunt publicas civitatis triremes. *Apud Cluſium* vero *Sylla* tum *Carbone* per integrum diem conflictatus eſt acerrimo prælio, quod nox tandem diremit, neutro inclinante victoria.

Digitized by Google

XC. Ἐν δὲ τῷ Σπωλητίῳ πεδίῳ Πομπήϊος καὶ Κράσσος, ἄμφω Σύλλα στρατηγοὶ, κτείνουσι τῶν Καρβωνείων ἐς τρισχιλίους, καὶ Καρρίναν τὸν ἀντιστρατηγοῦντα σφίσιν ἐπολιόρκουν. ἔστε Κάρβων μὲν ἕτερον τῷ Καρρίνᾳ στρατὸν ἔπεμψεν· ὁ δὲ Σύλλας αἰσθόμενος καὶ ἐφεδρεύσας, ἔκτεινεν αὐτῶν παροδευόντων ἐς δισχιλίους· καὶ Καρρίνας νυκτὸς, ὕδατός τε ὄντος ἐξ οὐρανοῦ πολλοῦ καὶ σκότους δὲ, αἰσθομένων μέν τι τῶν περικαθημένων, διὰ δὲ τὸν ὄμβρον ἀμελούντων, διέφυγε. Καὶ Κάρβων ἐς Πραινεστὸν Μαρίῳ τῷ συνάρχῳ Μάρκιον ἔπεμπεν, ὀκτὼ τέλη στρατιᾶς ἄγοντα, πυνθανόμενος αὐτὸν ὑπὸ λιμοῦ κακοπαθεῖν. οἷς ὁ Πομπήϊος ἐξ ἐνέδρας ἐν στενῷ προσπεσὼν, τρέπεταί τε, καὶ πολλοὺς διαφθείρας, ἐς λόφον συνέκλεισε τοὺς λοιπούς. ἐξ οὗ Μάρκιος μὲν, οὐ σβέσας τὸ πῦρ, ἀπεδίδρασκεν· ὁ δὲ στρατὸς αὐτῷ τὴν αἰτίαν τῆς ἐνέδρας προστιθεὶς, ἐστασίασε χαλεπῶς. καὶ τέλος μὲν ὑπὸ τοῖς σημείοις ὅλον ἄνευ παραγγέλματος ἐπανῆλθεν A. U. 672.

Lin. 2 ſq. καὶ Καρρίνας δὲ, νυκτὸς *Edd. & iidem l. 4. carent* δὲ *poſt* σκότους. *Prætuli Aug.*

90. In Spoletinis campis *Pompejus et Craſſus*, ambo *Syllani duces*, cæſis Carbonianorum tribus fere millibus, *Carinatem* hoſtium ducem obſeſſum tenebant. Cui quum a Carbone alius ſubſidio mitteretur exercitus, eum *Sylla*, rei non ignarus, iter facientem adgreſſus ex inſidiis, male mulctavit, duobus ferme millibus interfectis. *Carinas* tamen per occaſionem noctis valde pluviæ & obſcuræ, ſentientibus licet obſeſſoribus, ſed propter fœdam tempeſtatem neglectim id ferentibus, evaſit. Idem Carbo *ad* collegam *Marium obſidione Praneſtina eximendum* mitit cum VIII legionibus *Marcium*, quia fame laborare obſeſſos cognoverat. Eas *Pompejus* in anguſto loco nactus, ex inſidiis adortus eſt; multiſque cæſis, reliquos in tumulum quemdam refugere coactos cinxit undique. At inde quidem *Marcius* noctu, relictis ad fallendum hoſtem ignibus, effugit: ſed exercitus ejus, culpam acceptæ per inſidias cladis in ductorem referens, gravem commovit ſeditionem. Et una legio integra, injuſſu ducis, ſigna retulit Ariminum; reliqui

Digitized by Google

A. U. ἐς Ἀρίμινον, οἱ λοιποὶ δ᾽ ἐς τὰς πατρίδας κατὰ μέρη
672. διελύθησαν· ὡς ἑπτὰ σπείρας τῷ στρατηγῷ μόνας πα-
ραμεῖναι. καὶ Μάρκιος μὲν ὧδε πράξας κακῶς, ἐς Κάρ-
βωνα ἐπανῄει. Μάρκον δὲ Λαμπώνιον ἐκ Λευκανίας, καὶ
Πόντιον Τελεσῖνον ἐκ τῆς Σαυνίτιδος, καὶ τὸν Καπυαῖον
Γοῦτταν, μεθ᾽ ἑπτὰ μυριάδων ἐπειγομένους Μάριον ἐξε-
λέσθαι τῆς πολιορκίας, ὁ Σύλλας ἐν τοῖς στενοῖς, ᾗ μόνη 1
διαβατὸν ἦν, ἀπέκλειε τῆς παρόδου. Καὶ ὁ Μάριος, ἀπο-
γιγνώσκων ἤδη τὰς ἔξωθεν ἐπικουρίας, Φρούριον ἐν τῷ
μεταιχμίῳ μεγάλῳ ὄντι ἤγειρεν, ἐς ὃ καὶ μηχανὰς καὶ
στρατιὰν συναγαγὼν, ἐπεχείρει βιάσασθαι τὸν Λουκρή-
τιον. πολυημέρου δ᾽ αὐτῷ καὶ ποικίλης τῆς πείρας γενο- 2
μένης, οὐδὲν ἀνύων, ἐς Πραινεστὸν αὖθις συνεκλείετο.

XCI. Καὶ περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἐν Φαυεντίᾳ Κάρβων
καὶ Νωρβανὸς ἐξ ὁδοῦ βραχὺ πρὸ ἑσπέρας ἐπὶ τὸ Μετέλ-
λου στρατόπεδον ἐλθόντες, λοιπῆς οὔσης ὥρας μιᾶς, καὶ
ἀμπέλων πυκνῶν περικειμένων, ἀνοήτως μάλα ὑπὸ ὀρ- 3
γῆς ἐς μάχην ἐξέταττον, ἐλπίσαντες Μέτελλον τῷ πα-

Lin. 21. διάβατιν *Edd. ex Reg. A.* *L.* 27. Φαυεντίᾳ *Edd. ex Reg. A.*

catervatim ad proprios lares dilapſi ſunt: ut VII tantum cohortes apud ſuum ducem permanerent, cum quibus, poſt rem tam infeliciter geſtam, ad Carbonem Marcius revertit. Ceterum *M. Lamponium* ex Lucania, *Pontium Teleſinum* e Samnio, *Guttam*que Capuanum, cum ſeptuaginta millibus properantes ad eximendum obſidione Marium, *Sylla* occupatis faucibus, per quas ſolas erat tranſitus, *excluſit*. Tum *Marius deſperans de externis auxiliis*, caſtellum loco ſpatioſo inter oppidum & hoſtium munitiones exſtruxit: in id collatis machinis contractiſque ſuis copiis, tentavit repulſo *Lucretio* erumpere. Sed poſt varios multorum dierum conatus quum nihil proficeret, rurſum intra *Prænestina* mœnia concluſus eſt.

91. Per eoſdem dies ad Faventiam *Carbo et Norbanus* ex itinere ſub veſperam *ad Metelli caſtra* accedentes, quum unica hora diei ſupereſſet, & denſa circumquaque eſſent vineta, irate magis quam conſulte inſtruxerunt aciem, rati, ipſo inopinato conſilio perterrituros ſe Metellum. Sed

Digitized by Google

ϕαλόγῳ καταπλήξειν. ἡτἱώμενοι δὲ, ὡς ἐν ἀφυεῖ χωρίῳ τε καὶ ὥρᾳ, καὶ ἐς τὰ φυτὰ ἐμπίπτοντες, ἐφθείροντο κατὰ πλῆθος· ὡς ἀπολέσθαι μὲν ἀμφὶ τοὺς μυρίους, αὐτομολῆσαι δ᾽ ἐς ἑξακισχιλίους, καὶ τοὺς λοιποὺς διαῤῥιφῆναι, μόνων ἐν τάξει χιλίων ἐπανελθόντων ἐς Ἀῤῥήτιον. τέλος δ᾽ ἄλλο Λευκανῶν, ἀγόμενον ὑπὸ Ἀλβινουανοῦ, τῆς ἥτἱης πυθόμενον, μετεχώρει πρὸς Μέτελλον, δυσχεραίνοντος Ἀλβινουανοῦ. ὁ δὲ τότε μὲν, οὐ κατασχὼν τῆς ὁρμῆς αὐτὸ, ἐς Νωρβανὸν ἐπανῆλθεν. οὐ πολλαῖς δὲ ἡμέραις ὕσἱερον κρύφα τῷ Σύλλᾳ προσέπεμπε, καὶ λαβὼν ἄδειαν, εἴ τι πράξειεν ἀξιόλογον, ἐπὶ ἑσἱίασιν ἐκάλει Νωρβανόν τε καὶ τοὺς συνόντας αὐτῷ σἱρατηγοὺς, Γάϊον Ἀντίπατρον, καὶ Φλαύϊον Φιμβρίαν, ἀδελφὸν τοῦδε τοῦ περὶ τὴν Ἀσίαν ἑαυτὸν ἀνελόντος, ὅσοι τε ἄλλοι τῶν Καρβωνείων σἱρατηγοὶ τότε παρῆσαν. ὡς δ᾽ ἀφίκοντο, χωρίς γε Νωρβανοῦ, (μόνος γὰρ οὐκ ἀφίκετο,) πάντας A. U. 672.

Lin. 36 *ſq.* Ἀῤῥήγιον *Edd. Aug. Cand. Correxi mendam. L.* 37. *&* 39. Ἀλβινουανοῦ *& l.* 48. Ἀλβινουανος *edit.* 1. *Aug. non male. Sed Cand.* (*cum H. Steph.*) Albinovanus. *L.* 40. ὁρμῆς αὐτὸν *Edd.* ὁρμ. αὐτὴν *Aug.* quam (*legionem*) cum ab impetu cohibere non poſſet *Cand. cujus lectionem prætuli. Ibid.* ὡς Νωρβανὸν *Edd. invit. MSS. L.* 41. προσέπεμπε *carent Aug. Ven. perperam. L.* 44. Γάϊον Ἀντίπατρον *Edd. Cand. L.* 47. οὐκ ἀφίετο *Aug.* οὐκ ἀφίετο *vel* ἀφίσἱο *Ven. male utrumque.*

victi, ut loco temporeque ſibi incommodo, & in arbuſta compulſi, acervatim cadebant: ita ut cæſis circiter X millibus, VI millibus tranſitione deditis, reliquis disjectis, mille ſoli ſervatis ordinibus Arretium ſe receperint. Hac clade audita, legio Lucana, quam ducebat *Albinovanus*, ad Metellum invito ductore ſuo defecit. Et *Albinovanus* tunc quidem, poſtquam retinere ſuorum impetum non potuit, rediit ad Norbanum. Sed non multis poſt diebus, miſſo ad Syllam internuncio, & venia ab eo impetrata, ſi memorabile aliquid patraſſet; ad convivium vocavit Norbanum cum ejuſdem legatis, *C. Antipatro*, & *Flavio Fimbria*, fratre illius qui in Aſia necem ſibi ipſe conſciverat, *aliiſque ducibus* quotquot e *Carbonianis* tunc aderant. Qui ubi, ſolo Norbano excepto, convenére, omnibus in ipſo cœnaculo *tru-*

Digitized by Google

A. U. 672. αὐτοὺς ὁ Ἀλβινουανὸς ἔκτεινεν ἐπὶ τῆς διαίτης, καὶ ἐς τὸν Σύλλαν διέφυγε. Νωρβανὸς δὲ καὶ Ἀρίμινον ἐπὶ τῇδε τῇ συμφορᾷ, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν πλησίον στρατοπέδων, ἐς τὸν Σύλλαν μεταχωρεῖν πυνθανόμενος, τῶν τε παρόντων οἱ φίλων οὐδένα ἔτι πιστὸν οὐδὲ βέβαιον, ὡς ἐν συμφοραῖς, τιθέμενος, ἰδιωτικοῦ σκάφους ἐπιβὰς, ἐς Ῥόδον διέπλευσεν. ὅθεν ὕστερον ἐξαιτούμενος ὑπὸ τοῦ Σύλλα, Ῥοδίων ἔτι ἀμφιγνοούντων, ἑαυτὸν ἐν ἀγορᾷ μέσῃ διέφθειρε.

XCII. Κάρβων δὲ ἕτερα τέλη δύο στρατιωτῶν ἐς Πραινεστὸν ἄγειν ἔπεμπε Δαμάσιππον, ὑπερεπειγόμενος Μάριον ἐκλῦσαι τῆς πολιορκίας· ἀλλ᾽ οὐδ᾽ οὗτοι τὰ στενὰ διελθεῖν ἐδύναντο φυλασσόμενα ὑπὸ τοῦ Σύλλα. Γαλάται τε ὅσοι ἀπὸ Ῥαβέννης ἐπὶ τὰ Ἄλπεια παρήκουσιν, ἀθρόως ἐς Μέτελλον μετετίθεντο· καὶ Λεύκολλος ἑτέρους τῶν Καρβωνείων ἐνίκα περὶ Πλακεντίαν. ὧν ὁ Κάρβων πυνθανόμενος, τρισμυρίους ὅμως ἔτι ἔχων περὶ τὸ Κλούσιον, καὶ δύο τέλη τὰ Δαμασίππου, καὶ ἕτερα περὶ Καρρίναν καὶ

Lin. 61. ὑπὸ Ῥαβέννης *Edd.* *L.* 63. περὶ τὴν Πλακεντ. *Edd. ex Reg. A.*

cidatis, *Albinovanus ad Syllam transfugit.* Tum *Norbanus*, poſtquam cognovit, Ariminum ob hunc caſum, & aliquot propinquos exercitus, ad Syllam deſciviſſe; ratus, neminem jam porro ſuorum (ut fit rebus adverſis) conſtantem fore in amicitia; conſcenſa privati hominis navicula, *trajecit Rhodum:* ubi quum a Sylla expoſceretur, dum Rhodii de ejus deditione deliberant, in medio foro *ſe transfixit.*

92. *Carbo* vero alias duas legiones *Damaſippum* juſſit *Præneſte* ducere, *obſidionem Marii* ſolvere properans: ſed ne hæ quidem obſeſſas a Syllanis fauces valuerunt perrumpere. Præterea tota Ciſalpina Gallia defecit ad *Metellum*; & *Lucullus* contra alium Carbonianum exercitum proſpere pugnavit ad Placentiam. Quibus auditis *Carbo*, quamvis armatorum adhuc XXX. M. circa Cluſium haberet, & duas Damaſippi legiones, & totidem alias ſub Carinate Marcioque, adhæc

A. U. 672.

καὶ Μάρκιον, Σαυνιτῶν τε αὐτῷ χειρὶ πολλῇ προθύμως περὶ τὰ στενὰ κακοπαθούντων, ἀπογνοὺς ἁπάντων, ἀσθενῶς ἔφευγε σὺν τοῖς φίλοις ἐς Λιβύην ἐξ Ἰταλίας, ὕπατος ἔτι ὢν, ὡς Λιβύην παραστησόμενος ἀντὶ τῆς Ἰταλίας. τῶν δ' ὑπολειφθέντων, οἱ μὲν ἀμφὶ τὸ Κλούσιον Πομπηΐῳ συνενεχθέντες ἐς μάχην, ἀπέβαλον ἐς δισμυρίους, καὶ ὡς ἐπὶ συμφορᾷ μεγίστῃ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦδε τοῦ στρατοῦ ἐς τὰς πατρίδας κατὰ μέρη διελύθη. Καῤῥίνας δὲ καὶ Μάρκιος καὶ Δαμάσιππος, οἷς εἶχον ἅπασιν, ἐπὶ τὰ στενὰ ἐχώρουν, ὡς ὁμοῦ τοῖς Σαυνίταις βιασόμενοι πάντως αὐτὰ περᾶσαι. οὐ δυνηθέντες δὲ οὐδ' ὥς, ἐφέροντο ἐς Ῥώμην, ὡς ἔρημον ἀνδρῶν καὶ τροφῶν ἅμα καταληψόμενοι τὸ ἄστυ· καὶ πρὸ σταδίων ἑκατὸν ἐστρατοπέδευον ἀμφὶ τὴν Ἀλβανῶν γῆν.

XCIII. Δείσας οὖν ὁ Σύλλας περὶ τῇ πόλει, τοὺς μὲν ἱππέας προύπεμψε κατὰ σπουδὴν ἐνοχλεῖν αὐτοῖς ὁδεύουσιν. αὐτὸς δ' ἐπειχθεὶς ἀθρόῳ τῷ στρατῷ, παρὰ ταῖς

Lin. 66. poſt προθύμως *inſerunt* ἔτι *Edd. quod delevi cum Aug. & Cand. L. 69.* ὕπατος ἔτι *Edd. Duo verba omiſit Cand. L. 71.* ὑπέβαλον *Edd. L. 76.* βιαζόμενοι *edit. 1. Ibid.* πάντα αὐτὰ *Edd. ex Reg. A. L. 77.* ἔφερον *Aug. L. 79.* Ἀλβανὸν γῆν *Aug.* Ἀλβανὸν γῆν *videtur in Reg. B. fuiſſe a pr. m.* ἀμφὶ τὸ Ἀλβανὸν *legiſſe videtur Cand. L. 82.* δ' ἐπαχθεὶς *Edd. ex Reg. A.*

adhæc Samnitium magnam manum, gnaviter anguſtias perrumpere laborantium; omnibus tamen rebus deſperatis, parum forti conſilio, Italiam etiam nunc Conſul deſerens, *profugit* cum amicis *in Africam;* ut illa amiſſa, hanc ſibi firmaret. Interim, quem ad Cluſium reliquit, exercitus, cum Pompejo congreſſus, amiſit ferme XX millia; & reliqui, poſt tantam cladem, in ſuam quiſque patriam diffugerunt. At *Carinas Marciuſque et Damaſippus*, conjunctis copiis, ad fauces profecti ſunt; cum Samnitibus utique eas perrupturi. Quod ubi non ſucceſſit, *Romam petunt*, quaſi capi facilem, per virorum ſimul & cibariorum inopiam: & in Albano agro caſtra metantur, circa duodecimum ab Urbe lapidem.

93. Tum *Sylla*, Urbi metuens, propere præmiſſis equitibus qui hoſtium agmen morarentur, ipſe accelerato itinere cum omnibus copiis circa

A. U. 672. Κολλίναις πύλαις περὶ μεσημβρίαν ἐστρατοπέδευσεν, ἀμφὶ τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἱερὸν, ἤδη καὶ τῶν πολεμίων περὶ τὴν πόλιν στρατοπεδευόντων. μάχης δ᾽ εὐθὺς αὐτοῖς περὶ δείλην ἑσπέραν γενομένης, τῷ μὲν δεξιῷ Σύλλας ἐκράτει, τὸ δὲ λαιὸν ἡττώμενον ἐπὶ τὰς πύλας κατέφυγεν. οἱ δὲ γέροντες, ὄντες ἐπὶ τῶν τειχῶν, ὡς εἶδον αὐτοῖς συνεστρέχοντας τοὺς πολεμίους, τὰς πύλας καθῆκαν ἀπὸ μηχανῆς. αἱ δ᾽ ἐμπίπτουσαι πολλοὺς μὲν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ διέφθειραν, πολλοὺς δ᾽ ἀπὸ τῆς βουλῆς· οἱ πολλοὶ δ᾽ ὑπὸ δέους καὶ ἀνάγκης ἀνέστρεφον ἐς τοὺς πολεμίους. καὶ νυκτὸς ὅλης ἀγωνισάμενοι, πολὺ πλῆθος ἔκτειναν. ἔκτειναν δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν Τελεσῖνόν τε καὶ Ἀλβῖνον, καὶ τὰ στρατόπεδα αὐτῶν ἔλαβον. Λαμπώνιός τε ὁ Λευκανὸς καὶ Μάρκιος καὶ Καῤῥίνας, ὅσοι τε ἄλλοι στρατηγοὶ τῆς Καρβωνείου στάσεως αὐτοῖς συνῆσαν, διέφυγον· καὶ θάνατος ἐκ τοῦδε τοῦ ἔργου πέντε μυριάδων ἐδόκει γενέσθαι παρ᾽ ἀμφοτέρων. τά τε αἰχμάλωτα, ὀκτακισ-

Lin. 88. *verba* ἐπὶ τῶν τειχῶν *omittunt Edd: dedit Aug. Sed in eod. Aug. deſiderantur verba* ὡς εἶδεν. *L.* 89. συντρέχοντας *Edd. Melius Aug. Ven. L.* 96. Μάρκελλος καὶ Καῤῥ. *Edd. Aug. Cand. evidenti errore, quem ſuſtuli cum Gelenio.*

meridiem prope Collinam portam ad ædem Veneris caſtra poſuit, hoſtibus quoque *circa Urbem* caſtra metatis. Et protinus ſub veſperam *collatis ſignis*, dextrum Syllæ cornu vicit; ſiniſtrum vero fuſum, ad portam refugit. Ibi veterani, qui in muro ſtabant, ubi hoſtes viderunt profligatis mixtos in Urbem incurrere, cataractam demiſerunt: quæ delapſa multos milites, multos etiam ſenatores, oppreſſit. Hinc magna pars, metu & neceſſitate coacta, retro in hoſtes ſe vertit, & continuato per totam noctem prælio, magnam eorum concidit multitudinem: inter quos *Teleſinus Albinuſque ceciderunt:* caſtra eorum capta ſunt. Lamponius Lucanus, cum Marcio Carrinateque, & quotquot ex Carbonianis ducibus interfuerant prælio, diverſa loca fuga petierunt. Utrimque *deſideratorum numerus* æſtimatus eſt ad *quinquaginta millia*. Captivos, ſupra octo millia, quia major pars

Digitized by Google

χιλίων πλείω γενόμενα, Σύλλας, ὅτι Σαυνῖται τὸ πλέον A. U.
ἦν, κατηκόντισε. μετὰ δὲ μίαν ἡμέραν αὐτῷ καὶ Μάρκιος 672.
καὶ Καῤῥίνας ἁλόντες προσήγοντο· καὶ οὐδὲ τῶνδε φειδόμενος, οἷα Ῥωμαίων, ἔκτεινεν ἄμφω, καὶ τὰς κεφαλὰς ἐς Πραινεστὸν Λουκρητίῳ περὶ τὰ τείχη περιενεγκεῖν ἔπεμψε.

XCIV. Πραινέστιοι δὲ, καὶ τάδε θεώμενοι, καὶ τὸν Κάρβωνος στρατὸν ἀπωλωλέναι πάντα πυνθανόμενοι, αὐτόν τε Νωρβανὸν ἤδη φυγεῖν ἐξ Ἰταλίας, καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν καὶ Ῥώμην ἐπ᾽ αὐτῇ Σύλλαν ἐντελῶς κεχειρῶσθαι, τὴν πόλιν τῷ Λουκρητίῳ παρέδοσαν· Μαρίου καταδύντος ἐς τάφρους ὑπονόμου, καὶ μετὰ βραχὺ καὶ ἀνελόντος ἑαυτόν. Λουκρήτιος μὲν δὴ, Μαρίου τὴν κεφαλὴν ἐκτεμὼν, ἔπεμπεν ἐς Σύλλαν· καὶ αὐτὴν ὁ Σύλλας ἐν ἀγορᾷ μέσῃ πρὸ τῶν ἐμβόλων θέμενος, ἐπιγελάσαι λέγεται τῇ νεότητι τοῦ ὑπάτου, καὶ εἰπεῖν· Ἐρέτην δεῖ πρῶτα γενέσθαι πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν. Λουκρήτιος δ᾽ ἐπεὶ Πραινεστὸν εἷλε, τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς ἐνταῦθα Μαρίῳ στρατηγούντων τοὺς μὲν αὐτίκα ἀνῄρει, τοὺς δ᾽ ἐς φυλακὴν ἐσέβαλλεν.

Lin. 1. γενόμενα. Σύλλας δ᾽ ὅτι *Edd. ex Reg. A.* *L.* 7. Καρβώνειον *Edd.* Καρβώνιον *Reg. A.* Κάρβωνον (*ſic*) *Reg. B.* *Ibid.* ἀπολωλέναι *Edd. prætuli Aug.* *L.* 11. ὑπὸ νόμου *Regii, Aug. Forte leg.* ὑπονόμους. *L.* 18. ἐσέβαλεν *Aug. Ven.* ἐσέβαλλεν *maluerat Muſgrav.*

Samnites erant, *Sylla* jaculatoribus conficiendos objecit. Poſtridie *Marcius* & *Carinas* e fuga retracti ſunt; quibus victor non pepercit, ut civibus, ſed *amborum capita præciſa* miſit Lucretio, circumferenda circa Præneſtinorum mœnia.

94. Quibus conſpectis, *Præneſtini*, quum & periiſſe omnes Carbonis copias, & Norbanum ex Italia profugiſſe, & omnem reliquam Italiam cum urbe Roma in Syllæ poteſtate jam penitus eſſe, intellexiſſent, *oppidum Lucretio dediderunt*. *Marius* in foſſam ſubterraneam ſe abdidit; & mox *manus ſibi intulit*. Caput ejus *Sylla*, ad ſe a Lucretio miſſum, pro roſtris expoſuit, non ſine *cavillo* in ætatem conſulis: *Debuiſſe prius remum tractare, quam gubernaculum*. Lucretius, *Præneſte* potitus, quotquot ſenatores Marianæ factionis ibi deprehendit, aut ſtatim interfecit,

A. U. 672.

οὓς ὁ Σύλλας ἐπελθὼν ἀνεῖλε. καὶ τοὺς ἐν Πραινεστῷ προσέταξε χωρὶς ὅπλων προελθεῖν ἅπαντας ἐς τὸ πεδίον· καὶ προελθόντων, τοὺς μὲν ἑαυτῷ τι χρησίμους γενομένους, ὀλίγους πάμπαν, ἐξείλετο· τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκέλευσεν ἐς τρία ἀπ᾽ ἀλλήλων διαστῆναι, Ῥωμαίους τε καὶ Σαυνίτας καὶ Πραινεστίους. ἐπεὶ δὲ διέστησαν, τοῖς μὲν Ῥωμαίοις ἐπεκήρυξεν, ὅτι καὶ οἵδε ἄξια θανάτου δεδράκασι, καὶ συγγνώμην ἔδωκεν ὅμως· τοὺς δὲ ἑτέρους κατηκόντισεν ἅπαντας· γύναια δ᾽ αὐτῶν καὶ παιδία μεθῆκεν ἀπαθεῖς ἀπιέναι. καὶ τὴν πόλιν διήρπαζε, πολυχρήματον ἐν τοῖς μάλιστα τότε οὖσαν. ὧδε μὲν δὴ καὶ Πραινεστὸς ἑάλω. Νώρβα δ᾽ ἑτέρα πόλις ἀντεῖχεν ἔτι ἐγκρατῶς, ἔστε Αἰμιλίου Λεπίδου νυκτὸς ἐς αὐτὴν ἐκ προδοσίας ἐσελθόντος, διαγανακτήσαντες οἱ ἔνδον ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ, οἱ μὲν ἑαυτοὺς ἀνῄρουν, οἱ δ᾽ ἀλλήλους ἑκόντες, οἱ δὲ καὶ βρόχοις συνεπλέκοντο· καὶ τὰς θύρας ἐνέφραττον ἕτεροι, καὶ ἐνεπίμπρασαν. ἄνεμός τε πολὺς ἐμπεσὼν, ἐς τοσοῦτον

Lin. 26. δίδωκεν *Edd. prætuli Aug.* *L.* 34. *an* συνεπνίγοντο? *Ib. ſq.* καὶ τὴν πόλιν ἐνεπιμπρ. *videtur legendum.*

aut conjecit in vincula. Quos *Sylla* poſtquam eo venit, occidit. Ceteros autem quicumque *Præneſte* inventi ſunt, inermes juſſit prodire in campum: quo facto, exemtis aliquot admodum paucis, quorum fideli opera aliquando uſus fuerat, reliquos diviſit trifariam. Poſtquam alio Romani, alio Samnites, alio Præneſtini ſeceſſere; Romanis per præconem monitis, commeruiſſe quidem mortem ipſos quoque, habituros tamen veniam; ceteros omnes configi jaculis juſſit: mulieres tantum & pueros dimiſit incolumes: oppidum diripuit, quod opulentiſſimum in paucis ea ætate fuerat. Atqui *ita* quidem *Præneſte captum, et dire a Sylla tractatum* eſt. *Norba* autem, aliud oppidum, reſiſtebat adhuc totis viribus; donec, *Æmilio Lepido* noctu per proditionem intromiſſo, indignabundi oppidani, pars ſuamet manu, pars mutuis vulneribus ceciderunt, alii præfocarunt ſe laqueis, aut obturatis foribus ignem tectis ſubdiderunt: quorum conatum vehemens incidens ventus adjuvit in tantum, ut *totum oppidum*, & quidquid in eo

Digitized by Google

αὐτὴν ἐδαπάνησεν, ὡς μηδὲν ἐκ τῆς πόλεως λάφυρον γενέσθαι. καὶ οἵδε μὲν οὕτως ἐγκρατῶς ἀπέθανον. A. U. 672.

XCV. Ἠνυσμένων δὲ τῶν ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν, πολέμοις καὶ πυρὶ καὶ φόνῳ πολλῷ, οἱ μὲν τοῦ Σύλλα στρατηγοὶ τὰς πόλεις ἐπιόντες, τὰ ὕποπτα ἐφρούρουν, καὶ Πομπήϊος ἔς τε Λιβύην ἐπὶ Κάρβωνα, καὶ ἐς Σικελίαν ἐπὶ τοὺς ἐκεῖ Κάρβωνος φίλους ἐστέλλετο. Αὐτὸς δὲ ὁ Σύλλας, Ῥωμαίους ἐς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, πολλὰ ἐμεγαληγόρησεν ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ φοβερὰ ἐς κατάπληξιν εἶπεν ἕτερα· καὶ ἐπήνεγκεν, ὅτι τὸν μὲν δῆμον ἐς χρηστὴν ἄξει μεταβολὴν, εἰ πείθοιντό οἱ· τῶν δ' ἐχθρῶν οὐδενὸς ἐς ἔσχατον κακοῦ φείσεται, ἀλλὰ καὶ τοὺς στρατηγοὺς, ἢ ταμίας, ἢ χιλιάρχους, ἢ ὅσοι τι συνέπραξαν ἄλλο τοῖς πολεμίοις, μεθ' ἣν ἡμέραν Σκιπίων ὁ ὕπατος οὐκ ἐνέμεινε τοῖς πρὸς αὐτὸν ὡμολογημένοις, μετελεύσεσθαι κατὰ κράτος. Ταῦτα δ' εἰπὼν, αὐτίκα βουλευτὰς ἐς τεσσαράκοντα, καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων ἀμφὶ χιλίους καὶ ἑξακοσίους

Lin. 38. πολέμων *Edd. ex Reg. A.* πολέμοις *Reg. B. Verum ded. Aug. Ven.* *L.* 44. ἐς κατάληψιν εἶπεν *Regii, Cand.*

prædæ erat futurum, *abſumeretur incendio.* Atque ita hi quidem fortibus animis perierunt.

95. Rebus per Italiam, poſt tot tantaque prælia, vaſtationeſque igne ferroque late illatas, confectis; jam Syllani duces, obeuntes ſingulas civitates, præſidia locis ſuſpectis imponebant; *Pompejus* vero *in Africam contra Carbonem*, & in Siciliam contra ejuſdem amicos, qui eo ſe receperant, miſſus eſt. *Sylla* ipſe, *advocato in concionem populo*, multa de ſe magnifice, multa ad illos terrendos vehementer, locutus, ita concluſit orationem, ut diceret: „*populi* quidem ſtatum in melius ſe mutaturum, ſi juſſa fecerint: *inimicorum* vero parciturum nemini, ſed extremis eos adfecturum calamitatibus; imo & in prætores, quæſtores, tribunos, tum quicumque ex eo die quo Scipio Coſ. pactis non ſtetit, partes hoſtium foverint, pro viribus animadverſurum." Poſt concionem ſine mora *Senatorum quadraginta, Equitum* Romanorum *mille ſexcentorum proſcripſit*

A. U. 672.

ἐπὶ θανάτῳ προὔγραφεν. οὗτος γὰρ δοκεῖ πρῶτος οὓς ἐκόλασε θανάτῳ προγράψαι, καὶ γέρα τοῖς ἀναιροῦσι καὶ μήνυτρα τοῖς ἐλέγχουσι, καὶ κολάσεις τοῖς κρύπτουσιν ἐπιγράψαι. μετ' οὐ πολὺ δὲ βουλευτὰς ἄλλους αὐτοῖς προσετίθει. Καὶ τῶνδε, οἱ μὲν, ἀδοκήτως καταλαμβανόμενοι, διεφθείροντο ἔνθα συνελαμβάνοντο, ἐν οἰκίαις, ἢ στενωποῖς, ἢ ἱεροῖς· οἱ δὲ, μετέωροι πρὸς τὸν Σύλλαν φερόμενοί τε, καὶ πρὸ ποδῶν αὐτοῦ ῥιπτούμενοι· οἱ δὲ καὶ ἐσύροντο καὶ κατεπατοῦντο· οὐδὲ φωνὴν ἔτι τῶν θεωμένων οὐδενὸς ἐπὶ τοσοῖσδε κακοῖς ἔχοντος, ὑπ' ἐκπλήξεως. ἐξέλασίς τε ἑτέρων ἦν, καὶ δήμευσις τῶν ἑτέροις ὄντων. ἐπὶ δὲ τοὺς τῆς πόλεως ἐκφυγόντας ζητηταὶ πάντα ματεύοντες διέθεον· καὶ ὅσους αὐτῶν λάβοιεν, ἀνῄρουν.

XCVI. Πολλὴ δὲ καὶ τῶν Ἰταλιωτῶν ἀναίρεσίς τε καὶ ἐξέλασις καὶ δήμευσις ἦν, ὅσοι τι Κάρβωνος, ἢ Νωρβανοῦ, ἢ Μαρίου, ἢ τῶν ὑπ' ἐκείνοις στρατηγούντων, ὑπήκουσαν. κρίσεις τε ἦσαν ἐπὶ τούτοις ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ὅλην

Lin. 54. προγράψας *Aug.* *L.* 55. μηνύματα τοῖς ἐλεγχ. *Edd.* *L.* 62. an ἠχοῦντος?

capita. Primus enim *Sylla proſcriptionis* eorum, quos morte adfectos voluit, *inventor* eſt habitus: qui & præmia percuſſoribus proſcriptorum, latentiumque indicibus, propoſuit, & pœnam abditos celantibus interminatus eſt. Nec multo poſt *alios item ſenatores in proſcriptorum album* adjecit prioribus. Ex his igitur alii, nec opinantes oppreſſi, in ipſis domibus, in viis, in templis, ubicumque deprehenſi eſſent, necati ſunt; alii ſublimes correpti, & ad pedes *Syllæ* projecti; alii raptati per urbem, conculcatique: nemine ad tam dira ſpectacula ne hiſcere quidem audente. Alii pellebantur ex Urbe; alii bonis ſuis ſpoliabantur. Profugoſque perſequebantur *inquiſitores*, nuſquam non diſcurrentes, & excutientes omnia; trucidanteſque quotquot ex proſcriptis adipiſci poterant.

96. Nec minor fuit *Italicorum ſociorum cædes*, *direptio*, *expulſio*; quicumque, ulla in re, Carbonis aut Norbani aut Marii, eorumve legatorum, imperata fecerant. Et per totam Italiam exercebantur ſevera his de rebus judicia, variis criminibus, præ-

A. U. 672.

πικραὶ, καὶ ἐγκλήματα ποικίλα, στρατηγίας, ἢ στρατείας, ἢ εἰσφορᾶς χρημάτων, ἢ ἄλλης ὑπηρεσίας, ἢ βουλεύσεως ὅλως κατὰ Σύλλα. ἐγκλήματα δ᾽ ἦν καὶ ξενία, καὶ φιλία, καὶ δάνεισμα, λαβόντος ἢ δόντος. ἤδη δέ τις καὶ προθυμίας ἢ μόνης συνοδίας ἡλίσκετο. καὶ ταῦτ᾽ ἤκμαζε μάλιστα κατὰ τῶν πλουσίων. Ὡς δ᾽ ἐξέλιπε τὰ καθ᾽ ἕνα ἄνδρα ἐγκλήματα, ἐπὶ τὰς πόλεις ὁ Σύλλας μετῄει, καὶ ἐκόλαζε καὶ τάσδε, τῶν μὲν ἀκροπόλεις κατασκάπτων, ἢ τείχη καθαιρῶν, ἢ κοινὰς ζημίας ἐπιτιθεὶς, ἢ εἰσφοραῖς ἐκτρύχων βαρυτάταις· ταῖς δὲ πλείοσι τοὺς ἑαυτῷ στρατευσαμένους ἐπῴκιζεν, ὡς ἕξων φρούρια κατὰ τῆς Ἰταλίας· τήν τε γῆν αὐτῶν καὶ τὰ οἰκήματα ἐς τούσδε μεταφέρων διεμέριζεν. ὃ καὶ μάλιστ᾽ αὐτοὺς εὔνους αὐτῷ καὶ τελευτήσαντι ἐποίησεν· ὡς γὰρ οὐχ ἕξοντες αὐτὰ βεβαίως, εἰ μὴ πάντ᾽ εἴη τὰ Σύλλα βέβαια, ὑπερηγωνίζοντο αὐτοῦ καὶ μεταστάντος. Καὶ τάδε μὲν

Lin. 70 *ſq.* ἢ στρατιᾶς, ἢ εἰσφ. *Edd. ex Reg. A.* στρατίας *Reg. B.* *L.* 74. μόνης συνηθείας *forte legendum eſſe viſum erat Muſgravio.* *L.* 81. per Italiam *Cand. ut videri poſſit* κατὰ τὴν Ἰταλίαν *in ſuo exempl. legiſſe.* *L.* 84. τῷ Σύλλᾳ βέβαια *Aug.*

fecturæ militaris, ipſius militiæ, collatæ pecuniæ, cujuſvis operæ contra *Syllam* præbitæ, communicative omnino contra eum conſilii. Quin & hoſpitium, & amicitia, & pecunia ſive debita alteri ſive credita, criminis loco erat. Nec defuit, qui vel leviſſimi obſequii cauſa, homini factionis damnatæ præſtiti, vel quod itineris ei comes fuiſſet, reus ageretur. Sed præcipue divites hoc in periculo hærebant. Ut vero ſingulorum defecerunt criminationes, tum *totas civitates* adortus *Sylla male mulctavit* : aliarum arces aut mœnia diruit, alias pecuniis mulctavit, alias vexavit exactionibus graviſſimis. Per pleraſque autem diſtribuit veteranos ſuos, qui opportunis locis diſpoſiti in ipſius poteſtate continerent Italiam; & ad hos veterum poſſeſſorum tranſtulit prædia: quo beneficio ſibi per totam vitam, atque poſt mortem etiam, obnoxios illos reddidit. Quum enim res ſuas, niſi actis Syllæ ratis, tueri nequirent; propugnatores dignitatis patroni etiam poſt illius obitum fuerunt. In eo

I 4

A. U. 672. ἦν ἀμφὶ τὴν Ἰταλίαν. Κάρβωνα δ᾽ ἐκ Λιβύης ἐς Σικελίαν, μετὰ πολλῶν ἐπιφανῶν, καὶ ἀπ᾽ αὐτῆς ἐς Κοσσύραν νῆσον ὑποφεύγοντα, πέμψας τινὰς ὁ Πομπήιος συνέλαβε. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους τοῖς ἄγουσιν ἐκέλευσεν, οὐδ᾽ ἐς ὄψιν οἱ προσαχθέντας, ἀνελεῖν· Κάρβωνα δὲ παραστησάμενος αὐτοῦ τοῖς ποσὶ, δεσμώτην τρισύπατον, ἐπεδημηγόρησε, καὶ κατέκανε, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐς Σύλλαν ἔπεμψεν.

XCVII. Ὁ δ᾽, ἐπεί οἱ πάντα ὡς ἐβούλετο ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς διῴκητο, καὶ πολέμιον οὐδὲν ἦν ἔτι, πλὴν Σερτωρίου, μακρὰν ὄντος· Μέτελλον μὲν ἐπὶ τοῦτον ἐξέπεμπεν ἐς Ἰβηρίαν· τὰ δ᾽ ἐν τῇ πόλει καθίστατο ἅπαντα ἐφ᾽ ἑαυτοῦ, καθ᾽ ὃν ἐβούλετο τρόπον. νόμου γὰρ ἢ χειροτονίας ἢ κλήρου λόγος οὐκ ἦν ἔτι, πεφρικότων ὑπὸ δέους πάντων, καὶ κρυπτομένων, ἢ σιωπώντων· οἱ καὶ πάντα, ὅσα διῴκησεν ὁ Σύλλας ὑπατεύων τε καὶ ἀνθυπατεύων, βέβαια καὶ ἀνεύθυνα ἐψηφίζοντο εἶναι, εἰκόνα τε αὐτοῦ ἐπίχρυσον ἐπὶ ἵππου πρὸ τῶν ἐμβόλων ἀνέθεσαν, καὶ

Lin. 91. αὐτοῦ τοῖς ποσὶ *edit.* 2. ἑαυτοῦ *edit.* 3. *L.* 92. κατέκτανε *Edd. ex Reg. A. prætuli Aug. & Reg. B. a pr. man.* *L.* 1. ὃ καὶ πάντα *Edd. ex Reg. A.*

ſtatu dum Italia erat, *Carbonem,ex Africa* in Siciliam cum multis claris viris profugum, atque inde in Coſſyram inſulam fugientem, *Pompejus* per certos homines ad id miſſos *retraxit:* & alios quidem, ne in conſpectum quidem admiſſos, tolli mandavit; *Carbonem* vero, ter conſulem, vinctum ad pedes ſibi ſiſti paſſus, poſt gravem pro concione invectionem *occidit:* caput reſectum ad Syllam miſſum eſt.

97. Rebus omnibus adverſus inimicos ex ſententia geſtis adminiſtratiſque, quum jam nihil hoſtile ſupereſſet, præter *Sertorium*, & eum quidem longe remotum: SYLLA, *Metello* contra hunc *in Hiſpaniam miſſo*, res Urbanas ſolus pro lubitu omnes ordinavit. Neque enim vel legum vel ſuffragiorum ſortiumve ratio ulla amplius habebatur, univerſis præ terrore ac metu latitantibus aut ſilentibus. Et omnia Syllæ acta, tam conſulis, quam proconſulis,rata ex S. C. habita ſunt: & ſtatua aurata equeſtris pro Roſtris ei poſita,

Digitized by Google

ὑπέγραψαν, ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΣΥΛΛΑ ἩΓΕΜΟΝΟΣ ΕΥΤΥΧΟΥΣ. ὧδε γὰρ αὐτὸν οἱ κόλακες, διευτυχοῦντα ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς, ὠνόμαζον· καὶ προῆλθεν ἐς βέβαιον ὄνομα ἡ κολακεία. ἤδη δέ που γραφῇ περιέτυχον, ἡγουμένῃ, τὸν Σύλλαν Επαφρόδιτον ἐν τῷδε τῷ ψηφίσματι ἀναγραφῆναι. καὶ οὐκ ἀπεικὸς ἐφαίνετό μοι καὶ τόδε, ἐπεὶ καὶ Φαῦστος ἐπωνομάζετο· δύναται δὲ τοῦ αἰσίου καὶ ἐπαφροδίτου ἀγχοτάτω μάλιστα εἶναι τὸ ὄνομα. Ἔστι δ' ὅπου καὶ χρησμὸς αὐτῷ δοθεὶς ἐβεβαίου τάδε, σκεπτομένῳ τὰ μέλλοντα· — A. U. 672.

Πείθεό μοι, Ρωμαῖε, κράτος μέγα Κύπρις ἔδωκεν
Αἰνείου γενεῇ μεμελημένη. Ἀλλὰ σὺ πᾶσιν
Ἀθανάτοις ἐπέτεια τίθει· μὴ λήθεο τῶνδε.
Δελφοῖς δῶρα κόμιζε. Καὶ ἔστι τις ἀμβαίνουσι
Ταύρου ὑπὸ νιφόεντος, ὅπου περιμήκετον ἄστυ
Καρῶν, οἳ ναίουσιν ἐπώνυμον ἐξ Ἀφροδίτης·

Lin. 11 *ſq.* ἐπαφροδισίου ἀγχιστάτω *Edd. prætuli Aug. Cand. L.* 13. σκεπτομένῳ *Edd. ex Reg. A. L.* 15 *ſq. poſt* ἔδωκεν *hypoſtigmen poſuit Hen. Steph. in quo conſentit cum Aug. Sic autem Verſ. ſeq.* γενεῇ *in* γενεῆς *fuerit mutandum, quod verius videtur, & expreſſum eſt a Cand.* Æneæ ſtirpem quæ curat. *L.* 18. Δέλφοις *Edd. ex Reg. A.* δελφοῖν *Reg. B.* ἀδελφοῖς *Aug. Repoſui verum.*

hoc Titulo, CORNELIUS SYLLA IMPERATOR FELIX. Sic enim ab adulatoribus vocabatur ob continuos rerum contra inimicos geſtarum ſucceſſus; quæ adulatio in perpetuum cognomen ei ceſſit. Inveni etiam commentarios, qui tradant, *Syllam* illo Senatusconſulto Επαφρόδιτον fuiſſe adpellatum. Quod ne ipſum quidem adeo diſſentaneum mihi viſum eſt. Nam & *Fauſtus* eſt cognominatus: & ad *fauſti* notionem vis hujus nominis *Epaphroditi* proxime videtur accedere. Exſtat vero etiam *Oraculum*, quo *Sylla*, de futuris conſulenti, hæc confirmata ſunt:

Crede mihi Romane, ingens dat CYPRIA *robur*
Æneæ generi indulgens. Tu reddere cunctis
annua coelicolis donaria grata memento.
Munera fer Delphos. Et ſurgere qua juga Tauri
incipiunt nivei, locus eſt, ubi moenia Cares
longa colunt, Grajo VENERIS *de nomine dicta:*

Καὶ πέλεκυν θέμενος, λήψῃ κράτος ἀμφιλαφές σοι.

A. U. 672. Ὁπότερα δ' αὐτῶν ἐψηφίσαντο Ῥωμαῖοι τὴν εἰκόνα τιθέντες, δοκοῦσί μοι παρασκώπτοντες ἢ ἐκμειλισσόμενοι τὸν ἄνδρα ἐπιγράψαι. Ἔπεμψε δὲ καὶ στέφανον χρύσεον καὶ πέλεκυν, ἐπιγράψας τάδε·

Τόνδε σοι αὐτοκράτωρ Σύλλας ἀνέθηκ', Ἀφροδίτη,
Ὡς εἶδον κατ' ὄνειρον ἀνὰ στρατιὴν διέπουσαν
Τεύχεσι τοῖς Ἄρεος μαρναμένην ἔνοπλον.

XCVIII. Ὁ δὲ, ἔργῳ βασιλεὺς ὢν ἢ τύραννος, οὐχ αἱρετὸς, ἀλλὰ δυνάμει καὶ βίᾳ· δεόμενος δ' ἄρα καὶ τοῦ προσποιήματος αἱρετὸς εἶναι δοκεῖν, ὧδε καὶ τόδε ἐμηχανήσατο. Ῥωμαίοις πάλαι κατ' ἀρετὴν ἦσαν οἱ βασιλέες· καὶ ὁπότε τις αὐτῶν ἀποθάνοι, βουλευτὴς ἕτερος παρ' ἕτερον ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἦρχεν· ἕως τινὰ ἄλλον ὁ δῆμος δοκιμάσειε βασιλεύειν. καὶ τόνδε τὸν πενθήμερον ἄρχοντα Ἰντέρρηγα ἐκάλουν· εἴη δ' ἂν, Ἐν τοσῷδε βα-

Lin. 21. *pro* Καὶ *poſitum* ᾧ *voluit Muſgravius. Non ſpernerem* ᾗ *vel* οἷ, *ſi quid opus eſſet novare.* *L.*23. *Magis placeret* παρασκώπτοντες μᾶλλον, ἢ ἐκμειλισσ.. *L.* 28. μαρναμένων *edit.* 1. 2. *prætuli Aug.* μαρναμένων *edit.* 3. *oper. err.* *L.* 36. Οὐιντέρρηγα *Regii*, *Aug.*

Divæ ibi dona ſecurim; et SUMMA VI POTIERIS.

Utrumlibet autem cognomen ad effigiem ejus ex ſenatuſconſulto adſcriptum eſt, videtur mihi non caruiſſe cavillo, ni ſic quoque captata eſt victoris gratia. Ceterum *ſecurim et auream coronam Veneri* miſit *Sylla*, hac inſcriptione:

Hanc tibi, ſancta VENUS, *poſuit Sylla induperator;*
quandoquidem in ſomnis Te vidit in agmine primo
hortantemque ſuos, et Martia tela moventem.

98. *Sylla* itaque, *vere* jam *Rex*, non quidem electus, ſed vi adſecutus tyrannidem; quum ſpecie tamen quadam opus haberet, ut videretur electus legitime; id quoque tali arte eſt conſecutus. Apud Romanos olim *Reges* eligi conſueverant, qui eſſent virtute præſtantiſſimi: & quoties aliquis eorum vita decederet, Senatores alii poſt alios quinis diebus reipublicæ præerant, donec alius quiſpiam in regnum ſuccederet, cui faviſſent ſuffragia populi. Is quinque dierum ma-

Digitized by Google

σιλεύς. Ἀρχαιρέσια δὲ ὑπάτων οἱ λήγοντες τῆς ἀρχῆς ἀεὶ προὐτίθεσαν· καὶ εἴ ποτε κατὰ συντυχίαν ὕπατος οὐκ εἴη, ὅδε ὁ Ἐν τοσῷδε βασιλεὺς καὶ τότε ἐγίγνετο ἐς τὴν τῶν ὑπάτων χειροτονίαν. Τούτου δὴ τοῦ ἔθους ἐπιβαίνων ὁ Σύλλας, ὑπάτων οὐκ ὄντων, ἐπεὶ καὶ Κάρβων ἐν Σικελίᾳ καὶ Μάριος κατὰ Πραινεστὸν ἐτεθνήκεσαν, αὐτὸς μέν που τῆς πόλεως ὑπεξῆλθε, τῇ δὲ βουλῇ προσέταξεν ἑλέσθαι τὸν καλούμενον Μεταξὺ βασιλέα. ἡ μὲν δὴ Οὐαλέριον Φλάκκον εἵλετο, ἐλπίσασα ὑπάτων προτεθήσεσθαι χειροτονίαν. Ὁ δὲ Σύλλας ἐπέστελλε τῷ Φλάκκῳ, γνώμην ἐς τὸν δῆμον ἐσενεγκεῖν, ὅτι χρήσιμον ἡγοῖτο Σύλλας ἐν τῷ παρόντι ἔσεσθαι τῇ πόλει τὴν ἀρχὴν οὓς ἐκάλουν Δικτάτωρας, παυσάμενον ἔθος ἐκ - - ἐτῶν· ὃν δὲ ἕλοιντο, ἐκέλευεν ἄρχειν οὐκ ἐς χρόνον ῥητὸν, ἀλλὰ μέχρι τὴν πόλιν καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν ἀρχὴν ὅλην στάσεσι καὶ πολέμοις σεσαλευμένην στηρίσειεν. ὁ μὲν δὴ νοῦς A. U. 672.

Lin. 48. pro ἔσεσθαι *dant* ἑλέσθαι *Edd. ex Reg. A. L. 49.* ἐκ τετρακοσίων ἐτῶν *dant Edd. MSS. & Cand. quod erroris monſtrum, quum ad Appianum auctorem ſine evidenti injuria referri non poſſit, nefas duxi in contextu repetere. De ſcriptura autem Auctoris quum certi nil babeam, vacuum ſpatium, adpoſito lacunæ ſigno, reliqui. L. 50.* ἐκέλευσεν *Aug.*

giſtratus, *Interrex* vocabatur. Conſularia vero deinde comitia more ſolenni erant penes decedentes Conſules: qui ſiquo caſu deeſſent, tunc quoque *Interrex* creabatur *habendorum comitiorum cauſa.* Hujus moris occaſione Sylla, quum reſp. careret Conſulibus, quandoquidem Carbo in Sicilia, Marius Præneſte perierat, pauliſper ex Urbe ſeceſſit, ſenatu juſſo creare *Interregem:* qui *Valerium Flaccum* elegit, ſperans eum mox conſularia comitia habiturum. Tum vero *Sylla* ſcripſit Flacco, „ referret ad populum, *e republica videri Syllæ, in præſenti rerum ſtatu Dictatorem dici;* revocato more, abhinc annis (centum & viginti) intermiſſo. Illum autem *non ad definitum aliquod tempus* eligendum eſſe, monuit; ſed uſque dum res urbanas atque Italicas totumque imperium, continuis bellorum procellis concuſſum, ordinaſſet confirmaſſetque. Quam quidem rogationem ad *ipſum*

Digitized by Google

A. U. 672. τὴν γνώμην ἐς αὐτὸν ἔφερε τὸν Σύλλαν, καὶ οὐδ᾽ ἀμφίβολον ἦν. ὁ δὲ Σύλλας, οὐ κατασχὼν αὐτοῦ, καὶ τοῦτ᾽ ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς ἀνεκάλυπτεν, ὅτι οἱ δοκοίη μάλιστ᾽ ἂν αὐτὸς τῇ πόλει καὶ ἐν τῷδε γενέσθαι χρήσιμος.

XCIX. Ὁ μὲν δὴ τάδε ἐπέστελλε. Ῥωμαῖοι δ᾽, οὐχ ἑκόντες μὲν, οὐδὲ κατὰ νόμον ἔτι χειροτονοῦντες οὐδὲν, οὐδ᾽ ἐπὶ σφίσιν ἡγούμενοι τὸ ἔργον ὅλως· ἐν δὲ τῇ πάντων ἀπορίᾳ τὴν ὑπόκρισιν τῆς χειροτονίας, ὡς ἐλευθερίας εἰκόνα καὶ πρόσχημα, ἀσπασάμενοι· χειροτονοῦσι τὸν Σύλλαν ἐς ὅσον θέλοι τύραννον αὐτοκράτορα. Τύραννος μὲν γὰρ ἡ τῶν Δικτατώρων ἀρχὴ καὶ πάλαι, ὀλίγῳ χρόνῳ ὁριζομένη· τότε δὲ πρῶτον ἐς ἀόριστον ἐλθοῦσα, τυραννὶς ἐγίγνετο ἐντελής. Τοσόνδε μέν τοι προσέθεσαν, ἐς εὐπρέπειαν τοῦ ῥήματος, ὅτι αὐτὸν αἱροῖντο δικτάτωρα ἐπὶ θέσει νόμων, ὧν αὐτὸς ἐφ᾽ ἑαυτοῦ δοκιμάσειε, καὶ καταστάσει τῆς πολιτείας. Οὕτω μὲν δὴ Ῥωμαῖοι, Βα-

Lin. 53. neſcio an cum Muſgr. νεῦς τῆς γνώμης *ſit legendum.* ὁ μὲν δῆμος τὴν γνώμην *ſuſpicatus erat Car. Steph. L. 54.* αὐτοῦ *Edd. prætuli Aug. L. 55.* ὅτι εἰ δοκοίη *Edd. Recte Aug. L. 62.* ἐς ὅσον θέλουσι *Edd.*

Syllam ſpectare, facile atque haud dubie intelligebatur: ſed nec diſſimulavit cupiditatem, adjecto in fine literarum, *videri ſibi, neminis in ea etiam re operam, quam ſui ipſius, utiliorem fore reipublicæ.*

99. His literis in urbem perlatis, S. P. Q. R. inops conſilii, quippe qui nec legitima comitia amplius, nec libera ſuffragia haberet, & hanc quidem rem omnino in ſua non eſſe poteſtate videret, libenter accepit oblatam ſibi, per comitiorum ſimulacrum, libertatis fucatæ ſpeciem; *creavitque* SYLLAM, in quantum temporis ipſi libuiſſet, *Regem* ſupremo imperio inſtructum. Nam & olim quidem *Dictatura regia poteſtas* fuerat, ſed brevi tempore circumſcripta: at tum, amotis terminis, nihil ei deerat ad abſolutam Tyrannidem. Verbis tamen cohoneſtata res eſt: ut *Dictatorem* eum creatum dicerent *Legibus perferendis*, quas ipſi ferre viſum fuiſſet, *conſtituendæque Reipublicæ.* Sic igitur imperium Romanum, poſt-

Digitized by Google

πλεῶσιν ὑπὲρ τὰς ἑξήκοντα ὀλυμπιάδας χρησάμενοι, ἐπὶ δὲ ἐκείνοις δημοκρατίᾳ τε καὶ ὑπάτοις ἐτησίοις προστάταις ἐς ἄλλας ἑκατὸν ὀλυμπιάδας, αὖθις ἐπειρῶντο βασιλείας· ὀλυμπιάδων οὐσῶν ἐν Ἕλλησιν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα πέντε· καὶ οὐδενὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ τότε ἀγωνίσματος, πλὴν σταδίου δρόμου, γινομένου. τοὺς γὰρ ἀθλητὰς καὶ τὰ ἄλλα θεάματα πάντα ὁ Σύλλας ἐς Ῥώμην μετεκέκλητο, ἐπὶ δόξῃ τῶν Μιθριδατείων ἔργων ἢ τῶν Ἰταλικῶν. πρόφασις δ' ἦν, ἀναπνεῦσαι καὶ ψυχαγωγῆσαι τὸ πλῆθος ἐκ καμάτων.

A. U. 672.

C. Ὁ δ', ἐς μὲν πρόσχημα τῆς πατρίου πολιτείας, ὑπάτους αὐτοῖς ἐπέτρεψεν ἀποφῆναι· καὶ ἐγένοντο Μάρκος Τύλλιος καὶ Κορνήλιος Δολαβέλλας. Αὐτὸς δ', οἷα δὴ βασιλεύων, δικτάτωρ ἐπὶ τοῖς ὑπάτοις ἦν. πελέκεις τε γὰρ ἐφέροντο πρὸ αὐτοῦ, οἷα δικτάτωρος, εἴκοσι καὶ τέσσαρες, (ὅσοι καὶ τῶν πάλαι βασιλέων ἡγοῦντο) καὶ 673.

Lin. 69. ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν ὀλυμπιάδας *Edd. Cand.* ὑπὲρ τὰς εἴκοσι ὀλυμπ. *Aug. evidenter mendoſe utrumque. Poſui id, quod ab Appiano ſcriptum putavi. L.* 70. δημοκρατίᾳ *Aug. L.* 76. *pro* ἐπὶ δόξῃ, *quod dedit Aug., dant* ἐπιεικείᾳ *Edd. ex* ἐπ' εὐκλείᾳ *fortaſſe corruptum. L.* 81. Μάρκος Σύλλας καὶ Ὀρτούλλιος Δολ. *Edd. MSS. Cand. Vera reſtituere nomina non dubitandum duxi.* Τύλλιος *jam Tollius in edit.* 3. *repoſuerat. Ibid.* Δολοβέλλας *Edd. Cand. Rectius Aug.*

quam olim per olympiades amplius ſexaginta penes Reges fuerat, ac poſt hos per centum olympiades regimine populari ſub annuis conſulibus erat adminiſtratum, rurſus ad Regni formam rediit, quum apud Græcos ageretur *Olympias* CLXXV. Quo tempore nullum Olympiæ certamen, præter curſum in ſtadio, celebratum eſt; quoniam athletas ceteraque *ſpectacula univerſa Græcorum Romam tranſtulerat Sylla, ad celebrandam rerum adverſus Mithridatem* & in Italia *geſtarum gloriam:* cauſam prætexens, quod populum poſt tot labores reficere recreareque cuperet.

100. Nihilominus, ut priſtina reipublicæ forma videretur manere, permiſſum eſt populo Conſules creare. Creati *M. Tullius*, *Cornelius Dolabella*. Ipſe vero SYLLA, jam plane quippe regnans, *Dictator conſulibus praerat.* Nam & *ſecures* ei, ut Dictatori, præferebantur *viginti quatuor*, quemadmodum olim Regibus; & frequenti ſtipabatur

A. U. 673. Φυλακὴν τοῦ σώματος περιέθετο πολλήν. Νόμους τε ἐξέλυε, καὶ ἑτέρους ἐτίθετο· καὶ στρατηγεῖν ἀπεῖπε πρὶν ταμιεῦσαι, καὶ ὑπατεύειν πρὶν στρατηγῆσαι· καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν αὐτὴν αὖθις ἄρχειν ἐκώλυσε, πρὶν ἔτη δέκα διαγενέσθαι. Τὴν δὲ τῶν δημάρχων ἀρχὴν ἴσα καὶ ἀνεῖλεν, ἀσθενεστάτην ἀποφήνας· καὶ νόμῳ κωλύσας, μηδεμίαν ἄλλην τὸν δήμαρχον ἀρχὴν ἔτι ἄρχειν. διὸ καὶ πάντες οἱ δόξης ἢ γένους ἀντιποιούμενοι τὴν ἀρχὴν ἐς τὸ μέλλον ἐξετρέποντο. καὶ οὐκ ἔχω σαφῶς εἰπεῖν, εἰ Σύλλας αὐτήν, καθὰ νῦν ἐστιν, εἰς τὴν βουλὴν ἀπὸ τοῦ δήμου μετήνεγκεν. Αὐτῇ δὲ τῇ βουλῇ, διὰ τὰς στάσεις καὶ τοὺς πολέμους πάμπαν ὀλιγανδρούσῃ, προσκατέλεξεν ἀμφὶ τοὺς τριακοσίους, ἐκ τῶν ἀρίστων ἱππέων, ταῖς φυλαῖς ἀναδοὺς ψῆφον περὶ ἑκάστου. Τῷ δὲ δήμῳ τοὺς δούλους τῶν ἀνῃρημένων τοὺς νεωτάτους τε καὶ εὐρώστους, μυρίων πλείους, ἐλευθερώσας ἐγκατέλεξε, καὶ πολίτας ἀπέφηνε Ῥωμαίων· καὶ Κορνηλίους ἀφ' ἑαυτοῦ προσεῖπεν, ὅπως

Lin. 91. πάντες ἢ δόξης *Edd. ex Reg. A.* *L.* 95. τοὺς *ad* πολέμους *caret Aug.* *L.* 2. Κορνήλιος *Regii.* *Ibid.* ἐφ' ἑαυτοῦ *Edd.*

ſatellitio. Jamque *Leges* alias *antiquabat Sylla*, alias *ferebat*: edixitque „ ne quis *præturam* ante *quæſturam* gereret, neve *conſulatum* ante præturam; neve *eumdem magiſtratum iterum* ſuſciperet quiſquam, niſi *poſt annum decimum.*" *Tribunitiam* vero *poteſtatem* adeo *debilitavit*, ut pæne ſublata videri poſſet; legemque tulit, „ ne quis poſt tribunatum ad ullum alium magiſtratum admitteretur." Quo factum eſt, ut eam dignitatem nemo nobilis honoriſve adpetens non declinaret. Neque vero ſatis compertum habeo, an & *Sylla* eamdem, ut nunc eſt, a plebe ad ſenatum tranſtulerit. *In ſenatum* autem, propter ſeditiones ac bella ad miram paucitatem redactum, circiter *trecentos* ex præcipuis *ordinis equeſtris adlegit*, tributis comitiis ſuffragia de unoquoque colligens. *Plebi* autem *inſeruit ex proſcriptorum ſervis* florentiſſimum quemque ætate ac viribus, amplius *decies mille*, libertate civitateque donatos, & *Cornelios vocatos* de patroni nomine; qua re effecit, ut inter

Digitized by Google

ἑτοίμους ἐκ τῶν δημοτῶν πρὸς τὰ παραγγελλόμενα μυρίους χρῷτο. Τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ περὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπινοῶν, τέλεσι τοῖς ὑπὲρ ἑαυτοῦ στρατευσαμένοις τρισὶ καὶ εἴκοσιν ἐπένειμεν, ὥς μοι προείρηται, πολλὴν ἐν ταῖς πόλεσι γῆν, τὴν μὲν, ἔτι οὖσαν ἀνέμητον, τὴν δὲ τὰς πόλεις ἀφαιρούμενος ἐπὶ ζημίᾳ. A. U. 673.

CI. Ἐς ἅπαντα δ᾽ ἦν οὕτω φοβερὸς καὶ ἄκρος ὀργὴν, ὡς καὶ Κόϊντον Λουκρήτιον Ὀφέλλαν, τὸν Πραινεστὸν αὐτῷ λαβόντα καὶ Μάριον τὸν ὕπατον ἐκπεπολιορκηκότα, καὶ τὸ τέλος αὐτῷ τῆς νίκης συναγαγόντα, ὑπατεύειν ἔτι ἱππέα ὄντα, πρὶν ταμιεῦσαι καὶ στρατηγῆσαι, διὰ τὸ μέγεθος τῶν εἰργασμένων, κατὰ παλαιὸν ἔθος ἀξιοῦντα, καὶ τῶν πολιτῶν δεόμενον, ἐπεὶ κωλύων καὶ ἀνατιθέμενος οὐ μετέπειθεν, ἐν ἀγορᾷ μέσῃ κτεῖναι. καὶ συναγαγὼν τὸ πλῆθος ἐς ἐκκλησίαν, εἶπεν· Ἴστε μὲν, ὦ ἄνδρες, καὶ παρ᾽ ἐμοῦ δὲ ἀκούσατε, ὅτι Λουκρήτιον ἐγὼ κατέκανον ἀπειθοῦντά μοι. Καὶ λόγον εἶπε· Φθεῖρες

Lin. 6. ὥσπερ μοὶ *Edd. prætuli Aug.* *L.* 12. τῆς νίκης αὐτῷ *Edd. invitis MSS.* *L.* 19. κατέκτανον *Edd. prætuli Aug.*

plebejos ſemper ad juſſa facienda decies mille paratos haberet. Idem obſequium & per Italiam ſibi providens, XXIII legionibus, quæ pro ipſo militaverant, diviſit (quemadmodum ſupra expoſui) multum agrorum oppidatim, partim publicorum, partim quibus civitates mulctaverat.

101. Fuit autem omnibus in rebus adeo terribilis *Sylla* & impotens iræ, ut etiam *Q. Lucretium Ofellam*, per quem Præneſte Mariumque conſulem expugnaverat, & victoriæ ſupremam impoſuerat manum, in medio foro interfecerit; eo quod equeſtrem ordinem nondum egreſſus, contra novam legem, priuſquam quæſturam & præturam geſſiſſet, invito dictatore & fruſtra dehortante, rerum geſtarum magnitudine fretus, candidatum conſulatus ſe profeſſus erat, populumque prenſabat. Quo facto, pro concione *Sylla* verba faciens, *Scitote*, inquit, *Quirites, et ex me ipſo cognoſcite, Lucretium meo juſſu occiſum, quod recuſaret imperata facere.* Additque *Fabulam* hujuſmodi: „Ruſticus,

Digitized by Google

A. U. 672. γεωργὸν ἀροτριῶντα ὑπέδακνον· ὁ δὲ δὶς μὲν (ἔφη) τὸ ἄροτρον μεθεὶς, τὸν χιτωνίσκον ἐκάθηρεν. ὡς δ᾽ αὖθις ἐδάκνετο, ἵνα μὴ πολλάκις ἀργοίη, τὸν χιτωνίσκον ἔκαυσε. κἀγὼ τοῖς δὶς ἡττημένοις παραινῶ, τρίτου πυρὸς μὴ δεηθῆναι. Σύλλας μὲν δὴ καὶ τοῖσδε καταπληξάμενος αὐτοὺς, καθὰ ἐβούλετο ἦρχε. Καὶ ἐθριάμβευσεν ἐπὶ τῷ Μιθριδατείῳ πολέμῳ. καί τινες αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν, ἀρνουμένην βασιλείαν ἐπισκώπτοντες ἐκάλουν· ὅτι τὸ τοῦ βασιλέως ὄνομα μόνον ἐπικρύπτοι. οἱ δ᾽ ἐπὶ τοὐναντίον ἀπὸ τῶν ἔργων μετέφερον, καὶ τυραννίδα ὁμολογοῦσαν ἔλεγον.

CII. Ἐς τοσοῦτον αὐτοῖς τε Ῥωμαίοις καὶ Ἰταλοῖς ἅπασιν ὁ πόλεμος ὅδε προὔβη κακοῦ· προὔβη δὲ καὶ τοῖς ὑπὲρ τὴν Ἰταλίαν ἔθνεσιν ἅπασιν· ἄρτι μὲν ὑπὸ λῃστῶν καὶ Μιθριδάτου καὶ Σύλλα πεπολεμημένοις, ἄρτι δ᾽ ἀποροῦντος τοῦ ταμιείου διὰ τὰς στάσεις ἐκλετρυχωμένοις εἰσφοραῖς

Lin. 23. τοῖσδε ἡττημ. Edd. τοῖς δὶς Aug. Ven. leviori menda: cujus prona erat correctio. L. 25. ἐθριάμβευεν Aug. L. 29. καὶ τὴν τυραννίδα Aug. Ven. Neſcio an rectius; ſed videndum, an menda vacent, quæ proxime præcedunt. L. 34. ταμιείου b. l. Aug. contra morem cum Edd. Repoſui formam Noſtro uſitatam. Ibid. ſq. ἐκλετρυχ. καὶ εἰσφοραῖς Edd. ex Reg. A.

„ quum inter arandum moleſte ferret infeſtantes ſe pediculos, ſemel atque iterum intermiſſa aratione purgavit interulam: ſed quum denuo morderetur, in ignem conjectam exuſſit, ne ſæpius opus interrumperet. Hoc exemplo monitos volo bis devictos, caveant ſibi, ne tertio peccato ignis pœna fiat." Jamque & ad hunc modum perterritis civibus, pro lubitu dehinc *Sylla* imperavit. Itaque quum *triumphum* ageret *de Mithridate*; inter ſcommata (quorum per eam occaſionem magna licentia eſt) nonnulli imperium ejus *Regnum* adpellabant *negatorium*, eo quod ſolum nomen Regis diſſimularet; alii vero, ex ipſis actis ejus nomine in contrarium verſo, *profeſſam* eſſe *tyrannidem* dicebant.

102. Eo malorum prolapſa eſt hoc bello cum Roma tum univerſa Italia. Nec immunes ab eiſdem malis fuere *provinciæ*; partim a piratis, & Mithridate, & Sylla, bello adflictæ, partim *multis tributorum exactionibus*, exhauſto per ſeditiones

εἰσφοραῖς πολλαῖς. ἔθνη τε γὰρ πάντα, καὶ βασιλεῖς ὅσοι σύμμαχοι, καὶ πόλεις οὐχ ὅσαι μόνον ὑποτελεῖς, ἀλλὰ καὶ ὅσαι ἑαυτὰς ἐγκεχειρίκεσαν ἐπὶ συνθήκαις ἐνόρκοις, καὶ ὅσαι διὰ συμμαχίαν ἤ τινα ἀρετὴν ἄλλην αὐτόνομοί τε καὶ φόρων ἦσαν ἀτελεῖς, τότε πᾶσαι συντελεῖν ἐκελεύοντο καὶ ὑπακούειν· χώρας τε ἔνιαι καὶ λιμένων κατὰ συνθήκας σφίσι δεδομένων ἀφῃροῦντο. Σύλλας δὲ καὶ Ἀλέξανδρον, τὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ βασιλεύσαντος υἱὸν, ἀνατραφέντα μὲν ἐν Κῷ, καὶ ὑπὸ Κώων ἐκδοθέντα Μιθριδάτῃ, διαφυγόντα δὲ πρὸς Σύλλαν ἐκ Μιθριδάτου, καὶ συνήθη γενόμενον, ἐψηφίσατο βασιλεύειν Ἀλεξανδρέων· ἐρήμου τῆς Ἀλεξανδρέων ἀρχῆς ἀνδρὸς οὔσης, καὶ τῶν γυναικῶν, ὅσαι βασιλείου γένους, ἀνδρὸς συγγενοῦς δεομένων· ἐλπίσας χρηματιεῖσθαι πολλὰ ἐκ βασιλείας πολυχρύσου. Ἀλλὰ τόνδε μὲν οἱ Ἀλεξανδρεῖς, ἐννεακαιδεκάτην ἡμέραν ἔχοντα τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀτοπώτερον σφῶν, οἷα Σύλλᾳ πεποιθότα, ἐξηγούμενον, ἐς τὸ γυμνάσιον ἐκ τοῦ βασιλείου προαγαγόντες ἔκτειναν. A. U. 673.

Lin. 37. ἐγκεχειρήκεσαν *Edd. ex Reg. A.* *L.* 45. *forte* συνήθη οἱ γενομ. *L.* 47. βασ. γένους ἦσαν *Edd. Delevi verbum cum Aug. Ven.*

ditiones Romæ ærario, *vexatæ.* Nam & populi omnes, & reges amici ſociique, & civitates non ſolum ſtipendiariæ, ſed etiam fœderatæ, quæ ſponte populo Romano ſe tradiderant, aut quibus ob ſtrenue in bellis navatam auxiliarem operam, aut aliam ob virtutem, immunitas libertaſque fuerat data, univerſæ tunc tributa pendere, imperataque facere jubebantur: quædam agris etiam portubuſque, ex fœdere ſibi conceſſis, multabantur. *Sylla* vero *Alexandrum*, ejus Alexandri filium, qui in Ægypto regnaverat, *educatum in Coo* inſula, & a Cois Mithridati deditum, indeque ad ſe profugum & in familiaritatem receptum, ſperans multum auri ſe ex opulento regno collecturum, *Alexandrinis regem dedit*; deficiente ibi virili ſtirpe regia, & mulieribus regiis viro cognato opus habentibus. Sed *Alexandrini regem* hunc, Syllæ fiducia inſolentius imperantem, decimo nono regni die, protractum ex regia in Gymnaſi-

A. U. οὕτως ἔτι καὶ οἵδε, διά τε μέγεθος ἀρχῆς ἰδίας, καὶ τῶν ἔξωθεν κακῶν ἔτι ὄντες ἀπαθεῖς, ἀφόβως εἶχον ἑτέρων.

674. CIII. Τοῦ δ᾽ ἐπιόντος ἔτους Σύλλας, καίπερ ὢν δικτάτωρ, ἐς ὑπόκρισιν ὅμως καὶ σχῆμα δημοκρατικῆς ἀρχῆς, ὑπέστη καὶ ὕπατος αὖθις γενέσθαι σὺν Μετέλλῳ τῷ Εὐσεβεῖ. καὶ ἀπὸ τοῦδε ἴσως ἔτι νῦν οἱ Ῥωμαίων βασιλέες, ὑπάτους ἀποφαίνοντες τῇ πατρίδι, ἔστιν ὅτε καὶ ἑαυτοὺς ἀποδεικνύουσιν· ἐν καλῷ τιθέμενοι, μετὰ τῆς μεγίστης
675. ἀρχῆς καὶ ὑπατεῦσαι. Τῷ δ᾽ ἑξῆς ἔτει, ὁ μὲν δῆμος καὶ τότε τὸν Σύλλαν θεραπεύων ᾑρεῖτο ὑπατεύειν· ὁ δέ, οὐκ ἀνασχόμενος, ὑπάτους μὲν αὐτοῖς ἀπέφηνε Σερουΐλιον Ἰσαυρικὸν καὶ ΚλαύδιονΠοῦλχρον· αὐτὸς δὲ τὴν μεγάλην ἀρχήν, οὐδενὸς ἐνοχλοῦντος, ἑκὼν ἀπέθετο. Καί μοι θαῦμα μὲν καὶ τόδε αὐτοῦ καταφαίνεται, τοσήνδε ἀρχὴν πρῶτον ἀνδρῶν καὶ μόνον ἐς τότε Σύλλαν, οὐδενὸς ἐπείγοντος, ἀποθέσθαι, οὐ παισίν, (ὡς Πτολεμαῖς ἐν

Lin. 63. Cornelium Iſauricum *mend. Cand.* *L.* 66. κατεφαίνετο *Edd. prætuli Aug. Ven.*

um, *peremerunt.* Tam parum a potentia Romanorum ſibi timebant, ſive ob domeſticarum opum magnitudinem, ſive quod externas calamitates nondum fuerint eo tempore experti.

103. Inſequenti anno *Sylla*, *quamvis dictator*, tamen, ad repræſentandam aliquam reipublicæ formam, ſuſtinuit *conſul iterum* fieri, *collega Metello Pio.* Et hinc forte mos natus eſt, ut nunc quoque Romani Cæſares, penes quos eſt creatio conſulum, ipſimet nonnumquam eum honorem adſumant; non indecorum ducentes, ſummum imperium cum conſulatu conjungere. Proximo deinceps anno, denuo quidem *Sylla* a populo, promerituro virum iſto obſequio, Conſul eſt deſignatus: ſed idem, recuſato eo magiſtratu, & *Servilio Iſaurico Appioque Claudio Conſulibus* nominatis, mox ipſe *poteſtatem ſummam*, nemine interpellante, *ſponte depoſuit.* Qua in re mihi & hoc quidem ſatis *dignum admiratione* videtur, quod primus ad eam ætatem atque unus ex omnibus hominibus *Sylla* tantum imperium, quum nulla neceſſitate cogente deponere vellet, non filio ceſſerit, ſicut

Digitized by Google

Αἰγύπτῳ, καὶ Ἀριοβαρζάνης ἐν Καππαδοκίᾳ, καὶ Σέλευκος ἐν Συρίᾳ·) ἀλλ᾽ αὐτοῖς τοῖς τυραννουμένοις. ἄλογον δ᾽ ἤδη καὶ τὸ, βιασάμενον ἐς τὴν ἀρχὴν ῥιψοκινδύνως, ἐπείτε ἐγκρατὴς ἐγένετο, ἑκόντα ἀποθέσθαι. καὶ παράδοξον, οἷον οὔπω τι ἕτερον, τὸ μὴ δεῖσαι, νεότητος ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ πλέον μυριάδων δέκα ἀνῃρημένης, καὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτὸν ἀνελόντα βουλευτὰς μὲν ἐννενήκοντα, ὑπάτους δ᾽ ἐς πεντεκαίδεκα, ἀπὸ δὲ τῶν καλουμένων ἱππέων δισχιλίους καὶ ἑξακοσίους, σὺν τοῖς ἐξεληλαμένοις· ὧν τῆς τε περιουσίας δεδημευμένης, καὶ πολλῶν ἀτάφων ἐκριφέντων, οὔτε τοὺς οἴκοι Σύλλας, οὔτε τοὺς φεύγοντας καταπλαγεὶς, οὐδὲ τὰς πόλεις, ὧν ἀκροπόλεις τε καὶ τείχη καὶ γῆν καὶ χρήματα καὶ ἀτελείας ἀφῄρητο· ἑαυτὸν ἀπέφηνεν ἰδιώτην. A. U. 675.

CIV. Τοσοῦτον ἦν ἐν τῷδε τῷ ἀνδρὶ τόλμης καὶ τύχης· ὅν γε φασὶν ἐπειπεῖν ἐν ἀγορᾷ, τὴν ἀρχὴν ἀποτιθέμενον,

Lin. 73. εἶεν *post* παραδοξ. *carent Edd. Dederunt Aug. Ven.* *L.* 75. αὐτῶν ἀνελόντα *Edd. Rectius Aug. Ib.* ἐννενήκοντα *Edd. prætuli Aug. L.* 79. ὁ Σύλλας *Edd. Delevi artic. cum Aug. L.* 80. κατεκπλαγεὶς *Edd. Rectius Aug. Ven.* *L.* 84. ἐν τῇ ἀγορᾷ *Edd. Prætuli Aug. Ven.*

Ptolemæus in Ægypto, aut Ariobarzanes in Cappadocia, aut Seleucus in Syria, ſed his ipſis quos tyrannide preſſerat. At id ipſum pæne incredibile, quod dominationem tanto conatu per totque pericula quæſitam, poſtquam adeptus eſt, ſua ſponte depoſuerit. Denique, quod nihil ne veritus quidem ſit, quum in eo bello amplius C. M. juventutis Romanæ Italicæque perierint; & ex inimicis ejus Senatores XC, Conſules & Conſulares XV, Equites Romani MMDC, ipſius juſſu partim occiſi fuerint, partim in exilium ejecti: id vero magis etiam, quam quidvis aliud, fidem omnem ſuperare fatendum eſt. Atqui, quamquam & exulum bona publicata, & mortui magnam partem ſine ſepultura etiam fuerant abjecti; tamen neque a familiaribus horum domi relictis, neque ab illis ipſis qui in exilio vivebant, neque a civitatibus, quarum arces, mœnia, pecunias, immunitates, ſuſtulerat, quidquam metuens *Sylla*, ultro ad privatam vitam rediit.

104. Tanta erat in eo viro & audacia & felicitas. Ferturque, quum magiſtratum deponeret, dixiſſe pro concione,

Digitized by Google

A. U. 675. ὅτι καὶ λόγον, εἴ τις αἰτοίη, τῶν γεγονότων ὑφέξει· καὶ τὰς ῥάβδους καθελόντα καὶ τοὺς πελέκεας, τὴν φρουρὰν ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπώσασθαι, καὶ μόνον μετὰ τῶν φίλων ἐς πολὺ ἐν μέσῳ βαδίσαι, θεωμένου τοῦ πλήθους καὶ καταπεπληγότος αὐτὸν καὶ τότε. Ἀναχωροῦντα δ' ἐπὶ τὴν οἰκίαν μόλις ποτὲ μειράκιον ἐπεμέμφετο· καὶ οὐδενὸς αὐτὸ ἀπερύκοντος, ἐθάῤῥησε καὶ λοιδορούμενον αὐτῷ μέχρι τῆς οἰκίας ἐλθεῖν. ὁ δὲ, κατὰ τῶν μεγίστων ἀνδρῶν τε καὶ πόλεων ἄκρος ὀργὴν γενόμενος, εὐστaθῶς τὸ μειράκιον ἤνεγκε· καὶ τοσοῦτον, ἐσιὼν ἐς τὴν οἰκίαν, εἴτε ἀπὸ ξυνέσεως, εἴτε καὶ τύχῃ, καταμαντευόμενος τῶν ἐσομένων, ἀπεκρίνατο, ὅτι, Κωλύσει τὸ μειράκιον τόδε ἕτερον ἄνδρα ἀρχὴν, τοιάνδε ἔχοντα ἀποθέσθαι. καὶ Ῥωμαίοις μὲν οὕτω γενέσθαι συνηνέχθη μετ' ὀλίγον, Γαΐου Καίσαρος τὴν ἀρχὴν οὐκέτι μεθέντος. Ὁ δὲ Σύλλας μοι δοκεῖ, ἐς πάντα σφοδρὸς ὁμοῦ καὶ δυνατὸς γενόμενος, ἐπιθυμῆσαι τύραννος ἐξ ἰδιώτου γενέσθαι, καὶ ἰδιώτης ἐκ

Lin. 91. οὐδ. αὐτῷ ἀπερυκ. Edd. Correxi ex Aug. L. 1. verba μοι δοκεῖ ponunt poſt ἐς πάντα Edd. Prætuli Aug.

paratum ſe, rationem etiam actorum ſuorum reddere, ſi quis expetat; ſimulque lictores cum ſecuribus atque ſatellites abegiſſe, atque ita cum ſolis amicis in medio foro obambulaſſe diu, ſpectante & metuente eum etiam tunc multitudine. Tandem domum repetentem, *qui incuſaret* vix *unus* exſtitit *adoleſcentulus:* qui quum a nemine compeſceretur, auſus eſt etiam conviciis eum domum uſque proſequi. Et *Sylla*, qui in ſummos viros integraſque civitates bilem ferociter effuderat, tunc unum adoleſcentulum æquo tulit animo; hoc tantum in limine domus, ſive providenter, ſive divinitus, prolocutus: *adoleſcens hic efficiet, ne quis poſthac talem magiſtratum, ubi fuerit conſecutus, deponat.* Quod dictum eventus adprobavit haud multo poſt; quandoquidem *C. Cæſar*, eumdem magiſtratum adeptus, deponere numquam voluit. Mihi vero *Sylla*, quum cogito, eumdem & ex privata vita regiam concupiſſe poteſtatem, & regiam poteſtatem rurſus cum privata vita ſponte mutaſſe,

τυράννου, καὶ μετὰ τοῦτ' ἐπ' ἐρημίας ἀγροίκου διαγενέσθαι. διῆλθε γὰρ ἐς χωρία ἴδια ἐς Κύμην τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐνταῦθα ἐπ' ἐρημίας θαλάσσῃ τε καὶ κυνηγεσίοις ἐχρῆτο· οὐ φυλασσόμενος ἄρα τὸν κατὰ ἄστυ ἰδιώτην βίον, οὐδ' ἀσθενὴς ὢν αὖθις ἐς ὅ τι ὁρμήσειεν· ᾧ δυνατὴ μὲν ἔτι ἡ ἡλικία, καὶ τὸ σῶμα εὔρωστον, ἀμφὶ δὲ τὴν Ἰταλίαν δυώδεκα μυριάδες ἀνδρῶν ἦσαν ἔναγχος ὑπεστρατευμένων, καὶ δωρεὰς μεγάλας καὶ γῆν πολλὴν παρ' αὐτοῦ λαβόντων· ἕτοιμοι δ' οἱ κατὰ τὸ ἄστυ μύριοι Κορνήλιοι, καὶ ὁ ἄλλος αὐτοῦ στασιώτης λεὼς, εὔνους αὐτῷ καὶ φοβερὸς ὢν ἔτι τοῖς ἑτέροις, καὶ τὸ σφέτερον ἀδεὲς ὧν τῷ Σύλλᾳ συνεπεπράχεσαν, ἐν τῷ Σύλλαν περιεῖναι τιθέμενοι. ἀλλά μοι δοκεῖ κόρον τε πολέμων καὶ κόρον ἀρχῆς καὶ κόρον ἄστεος λαβὼν, ἐπὶ τέλει καὶ ἀγροικίας ἐρασθῆναι. A. U. 675.

CV. Ἄρτι δ' ἀποστάντος αὐτοῦ, Ῥωμαῖοι φόνου καὶ τυραννίδος ἀπαλλαγέντες, ἡσυχῇ πάλιν ἐπὶ στάσεις ὑπερ- 676.

Lin. 8. *δὲ poſt ἀμφὶ, caret Aug. male.* *L.* 9. *δυώδεκα Edd. διώδεκα Aug. pro quo repoſui id, ex quo hoc corruptum eſt.*

atque in receſſu rurali exegiſſe vitam, *acri* ſimul *ingenio fortique animo omnibus modis* fuiſſe videtur. Nam quod in prædia ſua prope Cumas receſſit, ibique in ſolitudine piſcationibus vacavit & venationibus; id ſane non eo fecit, quod vel vereretur privatus in Urbe vivere, aut quod vires eum ad quidquam efficiendum, quod libuiſſet, deficerent. Quippe valente adhuc erat ætate & firmo corpore; præſtoque erant per Italiam virorum circiter millia centum & viginti, qui ſub eo militaverant, multoſque agros, & ſplendida munera ab eo acceperant; & in ipſa Urbe aderant decem millia *Corneliorum*, & alia magna multitudo hominum partibus ipſius addictorum, illique faventium, adverſariis vero etiam tunc formidabilium, qui iidem facinorum cum *Sylla* patratorum impunitatem in incolumitate ejuſdem reponebant. Verum ille, ſatur, ut opinor, & bellorum, & imperii, rerumque omnino urbanarum, ruſticam poſtremo vitam adamavit.

105. Vix *Sylla abdicaverat imperium*, quum populus Romanus, jam liber a cædibus ac tyrannide, paulatim ad no-

A. U. 676. ρεπίζοντο ἑτέρας.. καὶ ὕπατοι αὐτοῖς καθίςανται, Κόϊντός τε Κάτλος, ἀπὸ τῶν Συλλείων, καὶ Λέπιδος Αἰμίλιος, ἀπὸ τῶν ἐναντίων, ἐχθίςω τε ἀλλήλοιν, καὶ εὐθὺς ἀρξαμένω διαφέρεσθαι. δῆλόν τε ἦν τι κακὸν ἕτερον ἐκ τοῦδε γενησόμενον. Σύλλας δ᾽ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐνύπνιον ἔδοξεν ἰδεῖν, ὅτι αὐτὸν ὁ δαίμων ἤδη καλοίη· καὶ ὁ μὲν αὐτίκα μεθ᾽ ἡμέραν τοῖς φίλοις τὸ ὄναρ ἐξειπὼν, διαθήκας συνέγραφεν ἐπειγόμενος, καὶ αὐτῆς ἡμέρας συνετέλει. σφραγισαμένῳ δ᾽ αὐτὰς, περὶ ἑσπέραν πυρετὸς ἐμπίπτει· καὶ νυκτὸς ἐτελεύτησεν, ἑξήκοντα μὲν ἔτη βιώσας, εὐτυχέςατος δ᾽ ἀνδρῶν ἔς τε τὸ τέλος αὐτὸ, καὶ ἐς τἄλλα πάντα, ὥσπερ καὶ ὠνομάζετο, γενέσθαι δοκῶν· εἰ δή τις εὐτυχίαν ἡγοῖτο, τυχεῖν ὅσων ἂν ἐθέλοι. Γίγνεται δ᾽ εὐθὺς ἐν ἄςει ςάσις ἐπ᾽ αὐτῷ, τῶν μὲν ἄγειν ἀξιούντων τὸ σῶμα διὰ τῆς Ἰταλίας ἐπὶ πομπῇ, καὶ ἐς τὴν Ῥώμην ἐν ἀγορᾷ προτιθέναι, καὶ ταφῆς δημοσίας ἀξιοῦν· Λεπίδου δὲ καὶ τῶν ἀμφὶ Λέπιδον ἐνιςαμένων. ἐξενίκα δ᾽

Lin. 20 ſq. Γάϊός τε Κάτλος *Edd. cum MSS. noſtris & Cand. Verum nomen, in quo ceteri omnes Scriptores conſentiunt, reſtituendum Noſtro duxi.* *L.* 24. Ὁ Σύλλας *Reg. B.* *L.* 32. ἰθέλῃ *Aug.*

vas rurſus vergebat ſeditiones. Creatique *Conſules*, *C. Catulus*, Syllanæ factionis, *Æmilius Lepidus*, diverſarum partium, exoſi invicem infeſtique, mox inito magiſtratu diſſentire cœperunt; ut nemini non adpareret, novam cladem illaturos reipublicæ. *Sylla*, quum in ruſtico receſſu per inſomnium ſibi viſus eſſet a fato jam vocari, mox ut illuxit, enarrato amicis ſomnio, teſtamenti tabulas ſcribere cœpit eodemque die confecit. Quibus obſignatis, ſub veſperam febri correptus, ea nocte *e vita exceſſit*, quum annum exegiſſet ſexageſimum: vir, prouti cognomen ejus ferebat, & ceteris rebus omnibus, & ipſo vitæ exitu, *feliciſſimus mortalium*; ſi quidem felicitas eſt, conſequi quidquid volueris. Confeſtim autem *obitus Syllæ diſſenſionis* in Urbe *materia* fuit; aliis cenſentibus, *corpus defuncti funebri pompa deducendum* per Italiam, & Romæ in foro exponendum, *publiciſ*que *exequiis* efferendum; reclamante cum ſua factione *Lepido*. Vicit tamen *Catulus* & Sylla-

Digitized by Google

ὁ Κάτλος καὶ οἱ Σύλλειοι. Καὶ ἐφέρετο ὁ νέκυς ὁ τοῦ Σύλλα διὰ τῆς Ἰταλίας ἐς τὸ ἄστυ ἐπὶ κλίνης χρυσηλάτου, καὶ κόσμου βασιλικοῦ. σαλπιγκταί τε πολλοὶ καὶ ἱππεῖς, καὶ ἄλλος ὅμιλος ἐκ ποδὸς ὡπλισμένος εἵπετο. οἵ τε ὑποστρατευσάμενοι αὐτῷ, πανταχόθεν ἐπὶ τὴν παραπομπὴν ὡπλισμένοι συνέθεον, καὶ, ὡς ἕκαστος ἀφικνοῖτο, εὐθὺς ἐς κόσμον καθίσταντο. ἄλλο τε πλῆθος, ὅσον ἐπ' οὐδενὶ ἔργῳ, συνέτρεχεν. ἡγεῖτο δ' αὐτοῦ σημεῖα καὶ πελέκεις, ὅσοις περιὼν ἔτι καὶ ἄρχων ἐκοσμεῖτο. A. U. 676.

CVI. Ὡς δ' ἐπὶ τὸ ἄστυ ἠνέχθη, ἐσεφέρετο μετὰ πομπῆς ἐνταῦθα δὴ μάλιστα ὑπερόγκου. στέφανοί τε γὰρ δισχιλίων πλείους ἀπὸ χρυσοῦ κατὰ σπουδὴν γενόμενοι παρεφέροντο, δῶρα τῶν πόλεων, καὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ στρατευσαμένων τελῶν, καὶ καθ' ἕνα τῶν φίλων· ἄλλη τε τῶν ἐς τὴν ταφὴν πεμφθέντων οὐ δυνατὴ φράσαι πολυτέλεια. Καὶ τὸ σῶμα, δέει τοῦ συνδραμόντος στρατοῦ, παρέπεμπον ἱερεῖς τε ἅμα πάντες καὶ ἱέρειαι, κατὰ σφᾶς αὐτῶν

Lin. 37. Σύλλειοι edit. 1. L. 40. ὡπλισμένων Edd. Prætuli Aug. ὡπλισμένοι Regii: ſed in Reg. A. οι ab ead. man. in ος mutatum; in Reg. B. ſuperſcriptum ων. L. 51. artic. τὴν ad ταφὴν adjeci ex Aug.

na factio. Itaque in Urbem defertur cadaver aurea lectica, ceteroque ornatu regio; præcinentibus tubis, & equitatu deducente: aliaque hos proxime ſequebatur armatorum multitudo; undique cum armis ad celebrandum funus confluentibus qui ſub eo militaverant, &, ut quiſque advenisset, in ordinem pompæ ſtatim ſeſe conferentibus. Comitabatur autem & alia hominum multitudo, quanta vix umquam ad ullam pompam confluxerat. Præferebanturque ſecures ceteraque inſignia, quibus vivens & dictaturam adhuc gerens fuerat uſus.

106. Jam ad Urbem ubi delatum eſt *Syllæ funus*, per ipſamque Urbem ductum, tum vero inprimis *plurimum ſplendoris pompæ* acceſſit. Coronæ enim aureæ præferebantur amplius bis mille, magna celeritate confectæ; dona civitatum, legionumque quibus præfuerat, & amicorum ſingulorum: aliarumque rerum ad celebrandas exequias miſſarum ineffabilis aderat magnificentia. Metu autem armatorum, qui tanto numero confluxerant, ducebant funus ſacerdotum omnium collegia,

Digitized by Google

A. U. 676.

ἑκάτεροι· καὶ ἡ βουλὴ πᾶσα, καὶ αἱ ἀρχαὶ, τὰ σφέτερα σημεῖα ἐπικείμενοι. κόσμῳ δ᾽ ἄλλῳ τὸ τῶν καλουμένων ἱππέων πλῆθος εἵπετο· καὶ ὁ στρατὸς ἐν μέρει πᾶς, ὅσος ὑπεστράτευτο αὐτῷ. συνέδραμον γὰρ σπουδῇ, τὸ ἔργον ἅπαντες ἐπειγόμενοι καταλαβεῖν, σημεῖά τε φέροντες ἐπίχρυσα, καὶ ὅπλα ἐπὶ σφίσι περιάργυρα, οἷς ἔτι νῦν ἐς τὰς πομπὰς εἰώθασι χρῆσθαι. σαλπιγκτῶν τε ἄπειρον ἦν πλῆθος, παρὰ μέρος ὑγρότατα καὶ πένθιμα μελῳδούντων. βοῇ δ᾽ ἐπευφήμουν, ἥ τε βουλὴ πρώτη, καὶ οἱ ἱππέες ἐν μέρει, εἶθ᾽ ὁ στρατὸς, εἶθ᾽ ὁ δῆμος· οἱ μὲν, τῷ ὄντι Σύλλαν ἐπιποθοῦντες, οἱ δὲ, δειμαίνοντες αὐτοῦ καὶ τότε τὸν στρατὸν καὶ τὸν νέκυν, οὐχ ἧττον ἢ περιόντος. ἔς τε γὰρ τὴν ὄψιν τῶν γιγνομένων ἀποβλέποντες, καὶ ἐς τὴν μνήμην ὧν ἔδρασεν ὁ ἀνὴρ, ἐξεπλήττοντο· καὶ ὡμολόγουν τοῖς ἐναντίοις, εὐτυχέστατον αὐτὸν ἐκείνοις γενέσθαι, καὶ σφίσι καὶ τεθνεῶτα φοβερώτατον. Ὡς δ᾽ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἔνθα δημηγοροῦσιν, ἐν ἀγορᾷ

Lin. 55. ἄλλῳ τῷ τῶν καλουμ. Edd. Correxi ex Aug. L. 68. ἐκείνοις γεγονέναι Edd. ex Reg. A. Expreſſi Reg. B. Aug. Ven.

ſuo quodque ornatu, Veſtaleſque; tum ſenatus univerſus & magiſtratus omnes, cum ſuis quiſque inſignibus: deinde alio ornatu equitum Romanorum ſequebatur agmen; tum ſuo ordine legiones omnes, quotquot ſub *Sylla* auſpiciis militaverant: ſummo enim ſtudio milites ſinguli, ut præſto forent, adproperaverant, ſigna geſtantes aurata, ſcutaque argento bracteata, quorum nunc quoque in pompis uſus eſt. Aderat & tubicinum infinita multitudo, per vices molliſſima carmina lugubriaque concinentium. Nec deerant fauſtæ adclamationes a Senatu exortæ, mox ab equitibus, deinde a militibus, poſtremo a plebe repetitæ: quorum alii ſerio *Syllam* deſiderabant; alii copias ejus, ipſumque mortuum non minus quam vivum, timebant: quippe quos tam præſens ſpectaculum terrebat, quam præteritorum facinorum memoria; ut facile in hoc adſentirentur adverſariis, fuiſſe eum & illis feliciſſimum, & ipſis poſt obitum etiam nunc terribilem. Pro roſtris deinde, unde ad populum orationes

Digitized by Google

προὐτέθη, τοὺς μὲν ἐπιταφίους λόγους εἶπεν ὁ κράτιστος εἰπεῖν τῶν τότε· ἐπεὶ Φαῦστος, ὁ παῖς ὁ τοῦ Σύλλα, νεώτατος ἦν ἔτι. τὸ δὲ λέχος ὑποδύντες ἀπὸ τῆς βουλῆς ἄνδρες εὔρωστοι, διεκόμιζον ἐς τὸ πεδίον τὸ Ἄρειον, ἔνθα βασιλεῖς θάπτονται μόνοι· καὶ τὸ πῦρ οἵ τε ἱππεῖς καὶ ἡ στρατιὰ περιέδραμον. Καὶ Σύλλα μὲν τοῦτο τέλος ἦν. A. U. 676.

CVII. Ἀπὸ δὲ τῆς πυρᾶς χωροῦντες εὐθὺς οἱ ὕπατοι λόγοις βλασφήμοις ἐς ἀλλήλους διεφέροντο, καὶ τὸ ἀστυκὸν ἐς αὐτοὺς διῄρητο. Λέπιδος δὲ καὶ τοὺς Ἰταλικοὺς προσποιούμενος, ἔλεγεν, ὅτι τὴν γῆν αὐτοῖς, ἣν ὁ Σύλλας ἀφῄρητο, ἀποδώσει. ἄμφω μὲν οὖν ἡ βουλὴ δείσασα, ὥρκωσε μὴ πολέμῳ διακριθῆναι. κληρωσάμενος δὲ ὁ Λέπιδος τὴν ὑπὲρ Ἄλπεις Γαλατίαν, ἐπὶ τὰ ἀρχαιρέσια οὐ κατῄει, ὡς πολεμήσων τοῖς Συλλείοις τοῦ ἐπιόντος ἔτους ὑπὲρ τὸν ὅρκον ἀδεῶς· ἐδόκουν γὰρ ἐς τὸ τῆς ἀρχῆς ἔτος ὡρκῶσθαι. οὐ λανθάνων δὲ ἐφ' οἷς ἐβούλευεν, ἐκα-

Lin. 76. Sex verba Καὶ Σ. μ. τ. τ. ἦν *abſunt ab Aug. & Veni nec admodum deſiderantur. L. 78 ſq.* ἀστικὸν *Edd. Correxi, ut alibi, ex Aug. L. 81. pro* ἄμφω, *dant* ἅμα *Edd. ex Reg. A.*

habentur, expoſito cadavere, laudavit *Syllam* conſcenſo ſuggeſtu vir ætatis illius eloquentiſſimus, quod *Fauſtus* filius nondum maturus eſſet. Inde robuſti aliquot ſenatores ſublatam in humeros lecticam tranſtulerunt in campum Martium, ubi ſolos reges ſepeliri moris fuerat: & circa rogum decurrerunt cum equites tum reliquus exercitus. Hujuſmodi *Sylla exitus* fuit.

107. Sed *ab exequiis* revertentes *Conſules*, confeſtim mutuis conviciis *altercati* ſunt; diviſa in eorum favorem urbana multitudine. *Lepidus* vero Italiæ etiam populos ſibi conciliaturus, ait, redditurum ſe illis agros quos Sylla ademerat. Senatus autem, ab utroque metuens reipublicæ, ambos Conſules jurejurando obſtrinxit, ne bello res controverſas decernerent. Ceterum *Lepidus*, Tranſalpinam Galliam ſortitus, non rediit ad comitia, quaſi anno ſequenti jam jurejurando ſolutus *bellum* libere *geſturus contra Syllanos*: ſic enim interpretabatur, eo ſacramento ſe non ultra tempus magiſtratus teneri. Sed quum non laterent ejus conſilia, revocatus a patribus,

Digitized by Google

A. U. 676. λεῖτο ὑπὸ τῆς βουλῆς· καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀγνοῶν ἐφ' οἷς ἐκαλεῖτο, ᾔει μετὰ τοῦ στρατοῦ παντὸς, ὡς ἐς τὴν πόλιν εἰσελευσόμενος σὺν αὐτῷ. κωλυόμενος δὲ, ἐκήρυξεν ἐς τὰ ὅπλα χωρεῖν, καὶ ἀντεκήρυττε Κάτλος. μικρόν τε πρὸ τοῦ Αρείου πεδίου μάχης αὐτοῖς γενομένης, ἡττώμενος ὁ Λέπιδος, καὶ οὐκ ἐς πολὺ ἔτι ἀντισχὼν, ἐς Σαρδὼ διέπλευσεν, ἔνθα νόσῳ τηκεδόνι χρώμενος ἀπέθανε. καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, μικρὰ κατὰ μέρος ἐνοχλήσας, διελύθη· τὸ δὲ κράτιστον Περπέννας ἐς Ἰβηρίαν ἤγαγε Σερτωρίῳ.

CVIII. Λοιπὸν δ' ἐστὶ τῶν Συλλείων ἔργων τὸ Σερτωρίου, γενόμενον μὲν ὀκταέτες, οὐκ εὐμαρὲς δὲ οὐδ' ἅμα Ῥωμαίοις, ἅτε μὴ πρὸς Ἴβηρας αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τόδε ἐπ' ἀλλήλους καὶ πρὸς Σερτώριον· ὃς ᾕρητο μὲν Ἰβηρίας ἄρχειν, Κάρβωνι δ' ἐπὶ Σύλλᾳ συμμαχῶν, Σύεσσαν πόλιν ἐν σπονδαῖς κατέλαβε, καὶ φεύγων, ἐπὶ τὴν 672 ſqq. στρατηγίαν ᾤχετο. καὶ στρατὸν ἔχων ἔκ τε Ἰταλίας αὐτῆς, καί τινα ἄλλον ἐκ Κελτιβήρων ἀγείρας, τούς τε πρὸ

Lin. 89. ἐπελευσόμενος *Aug. Ven.* *L.* 94. στρατηγὸς αὐτοῦ *mend. Reg. B. Sic Cand.* prætor ejus. *L.* 98. Ἴβηρας αὐτοῦ *Edd.* *L.* 3. ἔκ τε τῆς Ἰταλ. *Edd. ex Reg. A.* *L.* 4. καί τινα ἄλλην *Edd.*

nec ignarus cur revocaretur, adventabat cum omnibus copiis, volens in Urbem eas introducere. Verum prohibitus, ſuos per præconem jubet arma capere: idemque e diverſo facit *Catulus.* Confligitur non longe a campo Martio. *Lepidus victus*, & cedere coactus, trajecit in Sardiniam, ubi *tabe periit. Exercitus ejus*, paulisper aliis atque aliis locis infeſtus, tandem diſperſus eſt: præcipua tamen pars, *ductu Perpennæ, ad Sertorium* pervenit in Hiſpaniam.

108. Jamque ex Syllanis calamitatibus reliquum erat BELLUM SERTORIANUM: neque breve illud, per VIII quippe annos continuatum, neque vero facile aut leve Romanis, quod non tam cum Hiſpanis negotium haberent, quam rurſus cum civibus & cum ipſo Sertorio. *Sertorius*, poſt occupatam per inducias Sueſſam, quo tempore Carbonis contra Syllam fuit ſocius; *in Hiſpaniam*, quam provinciam erat ſortitus, *prætor* abierat. Ubi adjunctis ad Italicas copias Celtiberorum auxiliis, expulſiſque ſuperioribus præto-

Digitized by Google

ἑαυτοῦ στρατηγοὺς, οὐ παραδιδόντας οἱ τὴν ἀρχὴν ἐς χά- A. U.
ριν Σύλλα, τῆς Ἰβηρίας ἐξέβαλε, καὶ πρὸς Μέτελλον ἐπι-
πεμφθέντα ὑπὸ Σύλλα ἀπεμάχετο γενναίως. περιώνυμος
δὲ ὢν ἐπὶ τόλμῃ, βουλὴν κατέλεξεν ἐκ τῶν συνόντων οἱ
φίλων, τριακοσίους· καὶ τήνδε ἔλεγεν εἶναι τὴν Ῥωμαίων
βουλὴν, καὶ ἐς ὕβριν ἐκείνης, Σύγκλητον ἐκάλει. Σύλλα
δ᾽ ἀποθανόντος, καὶ Λεπίδου μετὰ Σύλλαν· στρατὸν ἔχων 677.
ἄλλον Ἰταλῶν, ὅσον αὐτῷ Περπέννας ὁ τοῦ Λεπίδου στρα-
τηγὸς ἤγαγεν, ἐπίδοξος ἦν στρατεύσειν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν·
εἰ μὴ δείσασα ἡ βουλὴ, στρατόν τε ἄλλον καὶ στρατηγὸν
ἕτερον ἐπὶ τῷ προτέρῳ Πομπήϊον ἔπεμψεν ἐς Ἰβηρίαν, νέον
μὲν ἔτι ὄντα, περιφανῆ δ᾽ ἐξ ὧν ἐπὶ Σύλλα περί τε Λι-
βύην καὶ ἐν αὐτῇ Ἰταλίᾳ κατείργαστο.

CIX. Ὁ δὲ ἐς τὰ Ἄλπεια ὄρη μετὰ φρονήματος ἀνήει,
οὐ κατὰ τὴν Ἀννίβου μεγαλουργίαν, ἑτέραν δ᾽ ἐχάρασ-
σεν ἀμφὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ τε Ῥοδανοῦ καὶ Ἠριδανοῦ· αἳ
ἀνίσχουσι μὲν ἐκ τῶν Ἀλπείων ὀρῶν οὐ μακρὰν ἀπ᾽ ἀλ-

Lin. 6. ἐξέβαλλε *iidem. Prætuli Aug. L.* 8. συνιόντων οἱ *Aug. non male. L.* 19. *conjunct.* δ᾽ *carent Edd. cum Reg. A. L.* 19. *Particnlam negat.* οὐ *delendam cenſuit Gelen. L.* 21. Ἀλπίων *h. l. Aug. ſed paulo ante, & deinceps, per diphthongum effert.*

ribus, qui ut Syllani nolebant provincia decedere, *Metello* quoque *a Sylla contra ſe miſſo repugnaverat* ſtrenue. Inclytum deinde nomen ex audacia conſecutus, trecentos ex amicis in conſilium adſcivit; quos, in Romanorum patrum contumeliam, *Senatum Romanum vocavit.* Tum vero defuncto Sylla, pauloque poſt Lepido, *Sertorius*, novo auctus copiarum ſupplemento, quas ex Italia *Perpenna* adduxerat, in ipſam Italiam expeditionem facturus videbatur; ni ſenatus, id veritus, in Hiſpaniam ad priorem exercitum ſubmiſiſſet cum novis copiis *Pompejum*, juvenem quidem, ſed jam clarum rebus Syllæ auſpiciis tam in Africa quam in Italia geſtis.

109. *Pompejus* magno animo Alpes transſcendit, non tanto quidem molimine, quanto uſus olim Annibal erat, ſed aliam aperiens viam, circa Rhodani Eridanique fontes; qua uterque fluvius non longo ab invicem intervallo ex Alpibus oritur, & alter qui-

Digitized by Google

A. U. λήλων, ῥεῖ δ᾽ ὁ μὲν διὰ Κελτῶν τῶν ὑπὲρ Ἄλπεις εἰς τὴν
Τυῤῥηνικὴν θάλασσαν, ὁ δὲ ἔνδοθεν τῶν Ἀλπείων, ἐπὶ
τὸν Ἰόνιον, Πάδος ἀντὶ Ἠριδανοῦ μετονομασθείς. Ἀφικο-
678. μένου δ᾽ ἐς Ἰβηρίαν, αὐτίκα ὁ Σερτώριος τέλος ὅλον, ἐπὶ
χορτολογίαν ἐξιὸν, αὐτοῖς ὑποζυγίοις καὶ θεράπουσι
συνέκοψε· καὶ Λαύρωνα πόλιν, ἐφορῶντος αὐτοῦ Πομ-
πηΐου, διήρπασε καὶ κατέσκαψεν. ἐκ δὲ τῆς πολιορκίας
γυνή τις ἐνυβρίζοντος αὐτῇ τοῦ λαβόντος παρὰ φύσιν,
τοῖς δακτύλοις ἐξέτεμε τὰς ὄψεις. καὶ ὁ Σερτώριος, τοῦ
πάθους πυθόμενος, τὴν σπεῖραν ὅλην ἀγέρωχον ἐς τὰ
τοιαῦτ᾽ εἶναι νομιζομένην, καίπερ οὖσαν Ῥωμαϊκὴν, κα-
τέκανεν. καὶ τότε μὲν χειμῶνος ἐπιόντος διέστησαν.
679. CX. Ἀρχομένου δ᾽ ἦρος ἐπῄεσαν ἀλλήλοις, Μέτελλος
μὲν καὶ Πομπήϊος, ἀπὸ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν, ἔνθα διε-
χείμαζον· Σερτώριος δὲ καὶ Περπέννας, ἐκ Λυσιτανίας.
καὶ συμβάλλουσιν ἀλλήλοις περὶ πόλιν, ᾗ ὄνομα Σού-
κρων. κτύπου δ᾽ ἐν αἰθρίᾳ φοβεροῦ καὶ ἀστραπῶν πα-

Lin. 26. ἐπὶ χορτολογίᾳ *Aug.* *L.* 27. Λαύρων ἀνὰ πόλιν *edit.* 1. *cum Regiis.* *L.* 37 *ſq.* Σούρων *Edd. & MSS.* Surum *Cand. Correxi mendam.*

dem per Tranſalpinam Galliam in Tuſcum effunditur mare, alter per Galliam Citeriorem in mare Superum evolvitur, *Padus* Latinis pro *Eridano* dictus. Poſtquàm autem *in Hiſpaniam Pompejus* pervenit, confeſtim ei *legionem* unam, ad pabulandum emiſſam, ſimul cum jumentis calonibuſque *Sertorius concidit*; idemque *Lauronem* urbem, inſpectante *Pompejo*, diripuit diruitque. In qua expugnatione mulier militi, vim ei contra naturam inferre conanti, oculos digitis effodit. Quo cognito, *Sertorius* integram cohortem, quamvis Romanam, id genus flagitiis infamem, morte adfecit. Et tunc quidem interventu hiemis diremti ſunt exercitus.

110. Sed ineunte vere utrimque rurſus moverunt; *Metellus et Pompejus* a Pyrenæis montibus, ubi hiemaverant; *Sertorius et Perpenna* ex Luſitania. Et *ad Sucronem* oppidum ſigna contulerunt: ubi quum ſereno cælo, inſolito more, crebra fulgura micarent cum tonitru, nihil tamen territi, ut veterani, peregerunt

ραλόγων γενομένων, τάδε μὲν ὡς ἐμπειροπόλεμοι διέφερον ἀκαταπλήκτως, πολὺν δ' ἀλλήλων φόνον ἐξειργάζοντο· μέχρι Μέτελλος μὲν Περπένναν ἐτρέψατο, καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ διήρπαζεν· ὁ δὲ Σερτώριος ἐνίκα Πομπήϊον, καὶ ἐτρώθη δόρατι ἐς τὸν μηρὸν ἐπικινδύνως ὁ Πομπήϊος. καὶ τοῦτο τέλος ἐγένετο τῆς τότε μάχης. Ἔλαφος δ' ἦν λευκὴ χειροήθης τῷ Σερτωρίῳ καὶ ἄνετος· ἧς ἀφανοῦς γενομένης, ὁ Σερτώριος οὐκ αἴσιον ἑαυτῷ τιθέμενος, ἐβαρυθύμει τε καὶ ἐπ' ἀργίας ἦν, καὶ ταῦτ' ἐπιτωθαζόμενος ἐς τὴν ἔλαφον ὑπὸ τῶν πολεμίων. ὡς δ' ὤφθη διὰ δρυμῶν δρόμῳ φερομένη, ἀνά τε ἔδραμεν ὁ Σερτώριος, καὶ εὐθὺς, ὥσπερ αὐτῇ προκαταρχόμενος, ἠκροβολίσατο ἐς τοὺς πολεμίους. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἀγῶνα μέγαν ἠγωνίσατο περὶ Σαγουντίαν, ἐκ μεσημβρίας ἐπὶ ἄστρα. καὶ αὐτὸς μὲν ἱππομαχῶν ἐκράτει τοῦ Πομπηΐου, καὶ ἔκτεινεν ἐς ἑξακισχιλίους, ἀποβαλὼν ἐς ἡμίσεας· Μέτελλος δὲ καὶ τότε Περπέννα περὶ πεντακισχιλίους διέφθειρε. καὶ ὁ Σερτώριος μετὰ τὴν μάχην τῆς ἐπιούσης

A. U. 679.

Lin. 44. τέλος γέγονε *Edd. Secutus ſum Aug. Ven. L. 52.* Μογοντίαν *mend. Regii, Aug. Ven.* circa Saguntum *Cand. Rectius fortaſſe fuerit* Σεγοντίαν. *L. 54.* ἐς *ante* ἑξακισχιλ. *caret Aug.*

rem, magnamque cædem utrimque ediderunt: donec *Metellus Perpennam in fugam vertit* caſtriſque exuit; in altero vero cornu *Sertorius Pompejum* haſta in femore periculoſe ſauciatum profligavit, eventu totius pugnæ ancipiti. Erat *Sertorio candida cerva*, manſueta & libere vagari ſolita: quæ quum nuſquam compareret, imperator, ominoſum id ratus, æger animi, ceſſabat ab armis, neque ipſorum hoſtium ſuper *cerva* cavillationes curabat. Ut vero animadvertit adcurrentem e nemoribus, ipſe quoque proſiliit; &, velut cervæ auſpicia ſecutus, cœpit hoſtem velitatione laceſſere. Nec multo poſt magno prælio certatum eſt *ad Seguntiam*, a meridie in noctem uſque. Ubi ex equo pugnans *Sertorius vicit Pompejum*, cæſis hoſtium ſex millibus, deſiderato ſuorum dimidio fere numero. *Metellus* vero tunc quoque ex *Perpennæ* militibus ad quinque millia ſtravit. Poſtridie ejus diei *Sertorius*, adſumtis multis barbaris, ver-

Digitized by Google

A. U. ἡμέρας πολλοὺς βαρβάρους προσλαβὼν, ἐπέδραμεν ἀδο-
679. κήτως τῷ Μετέλλου στρατοπέδῳ περὶ δείλην ἑσπέραν, ὡς ἀποταφρεύσων αὐτὸ σὺν τόλμῃ· Πομπηΐου δὲ ἐπιδραμόντος, ἐπαύσατο τῆς καταφρονήσεως. καὶ τάδε μὲν αὐτοῖς ἦν τοῦδε τοῦ θέρους ἔργα, καὶ πάλιν ἐς χειμασίαν διεκρίθησαν.

680. CXI. Τοῦ δὲ ἐπιόντος ἔτους, ἕκτης ἑβδομηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος οὔσης, δύο μὲν ἐκ διαθηκῶν ἔθνη Ῥωμαίοις προσεγίγνετο· Βιθυνία τε, Νικομήδους ἀπολιπόντος· καὶ Κυρήνη, Πτολεμαίου τοῦ Λαγίδου βασιλέως, ὃς ἐπίκλησιν ἦν Ἀπίων. Πόλεμοι δὲ ἤκμαζον, οὗτός τε ὁ Σερτωρίου περὶ Ἰβηρίαν, καὶ ὁ Μιθριδάτου περὶ τὴν ἀνατολήν· καὶ ὁ τῶν λῃστῶν, ἐν ὅλῃ τῇ θαλάσσῃ· καὶ περὶ Κρήτην, πρὸς αὐτοὺς Κρῆτας, ἕτερος· καὶ ὁ τῶν μονομάχων ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, αἰφνίδιος αὐτοῖς καὶ ὅδε καὶ σφοδρὸς ὁμοῦ γενόμενος. Διαιρούμενοι δὲ ἐς τοσαῦτα, ὅμως καὶ ἐς Ἰβηρίαν ἔπεμψαν ἄλλα στρατοῦ δύο τέλη· μεθ' ὧν ἅμα τῷ ἄλλῳ παντὶ Μέτελλός τε καὶ Πομπήϊος αὖθις ἀπὸ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν ἐπὶ τὸν Ἴβηρα κατέβαινον· Σερ-

Lin. 59. ἀπεταφρ. αὐτῷ *Edd. Correxi ex Aug.* *L.* 61. μὲν ἦν αὐτοῖς *Edd. ex Reg. A.* *L.* 63. ἐκ τῆς ἑβδομ. *Edd. ex Reg. A.*

gente jam in veſperam die, ex improviſo in caſtra *Metelli* fecit impetum, foſſa valloque ea cincturus, ni *Pompejus* ſuccurrens fregiſſet ejus audaciam. Inter hos conatus elapſa æſtate, in hiberna rurſus diſceſſum eſt.

111. Sequenti anno, Olympiade CLXXVI, populus Romanus duabus provinciis ex teſtamentis regum auctus eſt; *Bithyniam Nicomede* relinquente; *Cyrenen Ptolemæo*, ex Lagidarum gente, cui *Apioni* cognomen fuerat. Sed *bella* ſimul *omni ex parte vigebant*: in Hiſpania hoc *Sertorianum:* in oriente *Mithridaticum:* toto mari *Piraticum:* circa Cretam *cum* ipſis *Cretenſibus* aliud: in Italia *bellum gladiatorum*, repentinum ac difficile. Tot negotiis diſtracti Romani, tamen *in Hiſpaniam* ad priorem exercitum *miſerunt alias* duas *legiones*. Quibus cum priori omni exercitu conjunctis, *Metellus Pompejuſ*que rurſum a Pyrenæo deſcenderunt ad Iberum, occurrente *Sertorio* cum *Per-*

Digitized by Google

τώριος δὲ καὶ Περπέννας αὐτοῖς ἀπήντων ἀπὸ Λυσιτανίας. καὶ τότε μάλιστα πολλοὶ Σερτωρίου πρὸς τὸν Μέτελλον ηὐτομόλουν. A. U. 680.

CXII. Ἐφ' ᾧ χαλεπαίνων ὁ Σερτώριος, ἀγρίως καὶ βαρβαρικῶς ἐλυμαίνετο πολλοῖς, καὶ διὰ μίσους ἐγίγνετο. μᾶλλον δ' αὐτὸν ὁ στρατὸς ἐν αἰτίαις εἶχεν, ἐπεὶ καὶ δορυφόρους ἀντ' αὐτῶν ἐπήγετο πανταχοῦ Κελτίβηρας, καὶ τὴν φυλακὴν τοῦ σώματος, Ῥωμαίους ἀπελάσας, τοῖσδε ἀντ' ἐκείνων ἐπέτρεπεν. οὐ γὰρ ἔφερον ἐς ἀπιστίαν ὀνειδιζόμενοι, εἰ καὶ πολεμίῳ Ῥωμαίων ἐστρατεύοντο. ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ μάλιστα ὑπέδακνεν αὐτούς, τὸ, ἀπίστους ἐς τὴν πατρίδα διὰ τὸν Σερτώριον γενομένους, ἀπιστεῖσθαι καὶ πρὸς αὐτοῦ· οὐδ' ἠξίουν διὰ τοὺς αὐτομολήσαντας οἱ παραμένοντες κατεγνῶσθαι. πολλὰ δὲ καὶ οἱ Κελτίβηρες αὐτοῖς, ἀφορμῆς λαβόμενοι, ἐνύβριζον ὡς ἀπιστουμένοις. οἱ δ' οὐ τελέως ὅμως τὸν Σερτώριον ἀπεστρέφοντο, διὰ τὰς χρείας. οὐ γὰρ ἦν τότε τοῦ ἀνδρὸς οὔτε πολεμικώτερος ἄλλος, οὔτ' ἐπιτυχέστερος. ὅθεν αὐτὸν καὶ οἱ Κελ-

L. 76. Σερτώριός τε *Edd. prætuli Reg. B. Aug.*

penna e Luſitania. Et eo potiſſimum tempore multi Sertoriani ad Metellum transfugiebant.

112. Quo exaſperatus *Sertorius*, multos barbarica ſævitia tractare cœpit, ac ea re *in odium ſuorum incurrit.* Sed hoc præcipue culpabat exercitus, quod, ſemotis a cuſtodia corporis Romanis, Celtiberico ſatellitio, ubicumque eſſet, ſtiparetur; malens his, quam illis, ſalutem ſuam committere. Non enim ferebant milites, exprobrari ſibi perfidiam, quamvis ſub hoſte populi Romani ſtipendia facerent. Imo hoc ipſum maxime eos dolebat, quod fides ſibi non haberetur ab eo, propter quem perfidi adverſus patriam exſtitiſſent: neque æquum putabant, ſe, qui in officio permanerent, damnari propter transfugas. Huc accedebat, quod Celtiberi eos per hanc occaſionem, tamquam fide caſſos, multis injuriis contumeliiſque adficiebant. Attamen non omnino a *Sertorio* alienati ſunt milites, propter commoda quæ ex ejus militia capiebant. Nec enim alius dux illa ætate vel felicior fuit, vel rei militaris peritior. Quare

A. U. 680. τίϐηρες διὰ τὴν ταχυεργίαν ἐκάλουν Αννίϐαν, ὃν θρασύτατόν τε καὶ ἀπατηλότατον στρατηγὸν παρὰ σφίσιν ἐδόκουν γενέσθαι. ὁ μὲν δὴ στρατὸς ὧδε εἶχε Σερτωρίῳ. Πόλεις δ' αὐτοῦ πολλὰς ἐπέτρεχον οἱ περὶ τὸν Μέτελλον, καὶ τοὺς ἄνδρας ἐς τὰ ὑπήκοα σφίσι μετῆγον. Παλλαντίαν δὲ Πομπηίου περικαθημένου, καὶ τὰ τείχη ξύλων κορμοῖς ὑποκρεμάσαντος, ἐπιφανεὶς ὁ Σερτώριος τὴν μὲν πολιορκίαν ἐξέλυσε· τὰ τείχη δ' ἔφθασεν ὑποκαύσας ὁ Πομπήιος, καὶ ἐς Μέτελλον ἀνεχώρει. Σερτώριος δὲ καὶ τὰ πεσόντα ἤγειρε, καὶ τοῖς περί τι χωρίον Καλάγυρον στρατοπεδεύουσιν ἐπιδραμὼν, ἔκτεινε τρισχιλίους. Καὶ τάδε ἦν καὶ τοῦδε τοῦ ἔτους ἐν Ἰϐηρίᾳ.

681. CXIII. Τοῦ δ' ἐπιόντος, οἱ στρατηγοὶ Ῥωμαίων, μᾶλλόν τι θαῤῥήσαντες, ἐπῄεσαν ταῖς πόλεσι ταῖς ὑπὸ Σερτωρίῳ σὺν καταφρονήσει, καὶ πολλὰ αὐτοῦ περιέσπων, καὶ ἑτέροις ἐπέϐαινον, ἐπαιρόμενοι τοῖς ἀπαντωμένοις. οὐ μέντοι

μέντοι

Lin. 98. Παλαντίαν *Edd. & h. l. MSS.* *L. 4.* Καλλάγυρον *Regii, Aug. Rectius ſcriberetur* Καλάγυρις. *L. 10.* τοῖς ἀπατωμένοις *Edd. MSS. Cand.* πρατλομένοις *propoſuit Muſgr. Mihi leviori mutatione ſanari adfecta vox poſſe viſa eſt.*

etiam Celtiberi, ob efficacem viri induſtriam, *Annibalem* eum vocare conſueverant; quem omnium audaciſſimum ac verſutiſſimum imperatorem in iis terris fuiſſe arbitrabantur. Sic adfecto Sertoriano exercitu, *Metellus* interim multa paſſim *Sertorii* oppida ex incurſione cepit, & homines inde in regionem ſibi ſubjectam abduxit. *Pompejus* vero *Pallantiam* obſidens, ſuffoſſa mœnia ſubditis ſtipitibus ſuſpenderat, quum Sertorii ſuperventu oppugnatio ſoluta eſt; & oppugnatores, ſuccenſis tamen prius mœnibus, ad Metellum ſeſe receperunt. *Sertorius*, reparata mœnium parte quæ corruerat, hoſtilem exercitum, circa *Calagurim* caſtra metatum, adortus, tria hoſtium millia interfecit. Ac per has res hic quoque annus in Hiſpania exactus eſt.

113. Redeunte vere, Romanorum duces, jam audaciores, contemtim invaſerunt civitates *Sertorio* ſubditas; & ſatis acciſis ejus rebus, elati ſucceſſu, ulterius ſemper progrediebantur. Nuſquam tamen

men

Digitized by Google

μέντοι μεγάλῃ γε μάχῃ συνηνέχθησαν, ἀλλ᾽ αὖθις - - -. A. U. 682.
Μέχρι τοῦ ἑξῆς ἔτους αὐτοὶ μὲν αὖθις ἐπῄεσαν, σὺν πλέονι μᾶλλον καταφρονήσει· ὁ δὲ Σερτώριος, βλάπτοντος ἤδη θεοῦ, τὸν μὲν ἐπὶ τοῖς πράγμασι πόνον ἑκὼν μεθίει, τὰ πολλὰ δ᾽ ἦν ἐπὶ τρυφῆς, γυναιξὶ καὶ κώμοις καὶ πότοις σχολάζων. ὅθεν ἡττᾶτο συνεχῶς. καὶ γεγένητο ὀργήν τε ἄκρος, δι᾽ ὑπονοίας ποικίλας, καὶ ὠμότατος ἐς κόλασιν, καὶ ὑπόπτης ἐς ἅπαντας· ὥστε καὶ Περπένναν, τὸν ἐκ τῆς Αἰμιλίου στάσεως ἑκόντα πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα μετὰ πολλοῦ στρατοῦ, δεῖσαι περὶ ἑαυτοῦ, καὶ προεπιβουλεῦσαι μετὰ ἀνδρῶν δέκα. Ὡς δὲ καὶ τῶνδέ τινες τῶν ἀνδρῶν ἐνδειχθέντες, οἱ μὲν ἐκολάσθησαν, οἱ δ᾽ ἀπέφυγον· ὁ Περπέννας παρὰ δόξαν λαθὼν, ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τὸ ἔργον ἠπείγετο. καὶ οὐδαμοῦ τὸν Σερτώριον μεθιέντα τοὺς δορυφόρους, ἐπὶ ἑστίασιν ἐκάλει· μεθύσας δ᾽

Lin. II. *poſt verba* ἀλλ᾽ αὖθις *intercidiſſe nonnulla, ſatis, opinor, adparet. Itaque lacunam nolui diſſimulare.*

men magno prælio certatum eſt, ſed rurſus * *. Denique anno inſequenti, Romani majori denuo vi atque contemtu in hoſtem incurrebant; & *Sertorius* contra, mentem jam pervertente deo, multo ad labores remiſſior, mulierum conſuetudini & potui comeſſationibuſque ſe dedere cœpit. Quo factum eſt, ut numquam non inferior e conflictu diſcederet. Simul autem efferebatur iracundia ob varias ſuſpiciones, & in puniendo erat crudeliſſimus, neminique amplius fidebat. Quibus rebus commotus *Perpenna*, qui ex Lepidi factione ultro ad eum cum non modicis copiis acceſſerat, quum jam & ſibi ipſi timendum eſſe cenſeret, *conatus* eſt *inſidiis Sertorium occupare*, decem viris in conſilii communionem adſcitis. Ex quibus poſtquam nonnulli, facto conjurationis indicio, ſupplicio ſunt adfecti, aliique fuga elapſi; *Perpenna*, præter ſpem non deprehenſus, tanto magis maturandum ſibi negotium putavit. Itaque *Sertorium*, quum nuſquam abſque ſatellitio eſſet, ad amicorum convivium invitat, & vino una cum ſtipatoribus bene ma-

A. U. 682. αὐτόν τε καὶ τὴν περιεστῶσαν τῶν ἀνδρῶν φυλακὴν, ἔκτειγεν ἀπὸ τῆς διαίτης.

CXIV. Καὶ ὁ στρατὸς εὐθὺς ἐπὶ τὸν Περπένναν ἀνίστατο σὺν θορύβῳ τε πολλῷ καὶ μετ᾽ ὀργῆς, ἐς εὔνοιαν αὐτίκα τοῦ Σερτωρίου μεταβάλλοντες ἀπὸ τοῦ μίσους· ὥσπερ ἅπαντες ἐπὶ τοῖς ἀποθανοῦσι τὴν μὲν ὀργὴν μεθιᾶσιν, οὐκ ἐμποδὼν ἔτι τοῦ λυποῦντος ὄντος, ἐς δὲ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν μετ᾽ ἐλέου καὶ μνήμης ἐπανίασι. τότε δὲ καὶ τὰ παρόντα σφίσιν ἐκλογιζόμενοι, Περπέννα μὲν, ὡς ἰδιώτου, κατεφρόνουν· τὴν δ᾽ ἀρετὴν Σερτωρίου μόνην ἂν σφίσιν ἡγούμενοι γενέσθαι σωτήριον, χαλεπῶς ἐς τὸν Περπένναν διετίθεντο αὐτοί τε καὶ οἱ βάρβαροι σὺν αὐτοῖς· μάλιστα δὲ τούτων Λυσιτανοὶ, ὅσῳ καὶ μάλιστα αὐτοῖς ὁ Σερτώριος ἐχρῆτο. Ὡς δὲ καὶ τῶν διαθηκῶν ἀνοιχθεισῶν τῶν Σερτωρίου ὁ Περπέννας αὐταῖς ἐνεγέγραπτο ἐπὶ τῷ κλήρῳ, μᾶλλόν τι πάντας ὀργὴ καὶ μῖσος ἐς τὸν Περπένναν ἐσῄει, ὡς οὐκ ἐς ἄρχοντα μόνον ἢ στρατηγὸν, ἀλλὰ καὶ ἐς φίλον καὶ εὐεργέτην, τοσόνδε μῦσος ἐργασάμενον. καὶ οὐκ ἂν οὐδὲ χειρῶν ἀπέσχοντο, εἰ μὴ περιδέων

Lin. 27. Adſentior Muſgravio, ἐπὶ τῆς διαίτης legenti. L. 29. τε poſt θορύβῳ adjeci ex Aug. L. 32. ἐμποδὼν edit. 2. oper. err. edit. 3.

defactum *inter cœnam obtruncat.*

114. Moxque milites, ira accenſi, acriter tumultuabantur contra parricidam, odio Sertorii in benevolentiam verſo: ut *ſolet ira ſedari poſt interitum eorum qui læſerant*, moleſtia ſublata, & per miſerationem revocata deſideratæ virtutis memoria. Huc accedebat & præſentis periculi reputatio, in quo *Perpennam*, tamquam privatum contemnebant, &, ab unius *Sertorii fortitudine* ſalutem pependiſſe ſuam, ſibi perſuadebant. Quo major erat tam ipſorum Romanorum *militum*, quam barbarorum, *adverſus Perpennam indignatio.* Et Luſitanorum præcipue ira eminebat, quorum maxime opera imperator uſus erat. Ut vero, *teſtamento Sertorii* aperto, homicidam inter hæredes adſcriptum fuiſſe adparuit; immenſum quantum crevit facinoris invidia, perpetrati non ſolum in imperatorem, verum in amicum etiam optime de parricida meritum. Nec temperaſſent manibus; ni *Per-*

αὐτοὺς ὁ Περπέννας, τοὺς μὲν δώροις ὑπηγάγετο, τοὺς δ' ὑποσχέσεσι· τοὺς δ' ἀπειλαῖς ἐξεφόβησε· τοὺς δὲ καὶ διεχρήσατο, ἐς κατάπληξιν ἑτέρων. ἐπί τε τὰ πλήθη παρερχόμενος ἐδημαγώγει, καὶ τοὺς δεσμώτας αὐτῶν ἔλυεν, οὓς ὁ Σερτώριος κατέδησε· καὶ τοῖς Ἴβηρσι τὰ ὅμηρα ἀπέλυεν. Οἷς ὑπαχθέντες, ὑπήκουον μὲν ὡς στρατηγῷ· (τὸ γὰρ δὴ μετὰ Σερτώριον εἶχεν ἀξίωμα·) οὐ μέν τοι χωρὶς δυσμενείας οὐδὲ τότε ἐγίγνοντο. καὶ γὰρ ὠμότατος αὐτίκα ἐς κολάσεις θαρρήσας ἐφαίνετο, καὶ τῶν ἐκ Ῥώμης αὐτῷ συμφυγόντων ἐπιφανῶν ἔκτεινε τρεῖς, καὶ τὸν ἀδελφιδοῦν ἑαυτοῦ. A. U. 682.

CXV. Ὡς δὲ ἐφ' ἕτερα τῆς Ἰβηρίας ὁ Μέτελλος ᾤχετο (οὐ γὰρ ἔτι δυσχερὲς ἐδόκει, Περπένναν ἐπιτρέψαι μόνῳ Πομπηΐῳ) ἐπὶ μέν τινας ἡμέρας ἐγίγνοντο ἀψιμαχίαι καὶ ἀπόπειραι Πομπηΐου καὶ Περπέννα, μὴ σαλευόντων ἄθρουν τὸν στρατόν· τῇ δεκάτῃ δὲ ἀγὼν αὐτοῖς μέγιστος ἐξερράγη. ἐνὶ γὰρ ἔργῳ κρίναντες διακριθῆναι, Πομπήϊος μὲν τῆς Περπέννα στρατηγίας κατεφρόνει, Περπέννας δ'

Lin. 47. ἐπεί τε *edit.* 1. *L.* 58. ἀψιμαχία *Aug.*

penna, obeundo ſingulos, muneribus alios, alios pollicitationibus placaſſet, ferocioreſque terruiſſet minis, ac nonnullos etiam manu ſua confodiſſet ad timorem injiciendum ceteris. Quin & populos obibat concionabundus, & gratiam captando ſolvebat quotquot Sertorius in vincula conjecerat, dimiſſis & obſidibus Hiſpanorum. Quibus rebus deliniti, parebant quidem *Perpennæ*, ut proprætori, & *ſucceſſori Sertorii*; attamen ne tunc quidem perpacatis animis. Nam & continuo, ſumta fiducia, *Perpenna* ſumma crudelitate uti in puniendo cœpit, & tres nobiles viros qui Romа ad eum confugerant, occidit, & præter hos ſuum ex fratre nepotem.

115. *Metello* autem in diverſam *Hiſpaniæ* partem digreſſo, quippe qui jam facile judicabat *Perpennæ Pompejum* ſolum opponere; per aliquot dies hi duo velitationibus periculum virium fecerunt, immotis integris exercitibus: decimo vero die magnum *prælium commiſſum* eſt. Conſtituerunt enim, ſemel armis decernere; *Pompejus* quidem, Perpennam imperatorem

A. U. 682. ὡς οὐ πιστῷ χρησόμενος ἐς πολὺ τῷ στρατῷ, πάσῃ σχεδὸν τῇ δυνάμει συνεπλέκετο. ταχὺ δὲ ὁ Πομπήϊος περιῆν, ὡς οὔτε στρατηγοῦ διαφέροντος, οὔτε προθύμου στρατοῦ. καὶ τροπῆς πάντων ὁμαλοῦς γενομένης, ὁ μὲν Περπέννας ὑπὸ θάμνῳ πόας ἐκρύφθη, δεδιὼς τοὺς οἰκείους μᾶλλον τῶν πολεμίων. λαβόντες δὲ αὐτὸν ἱππεῖς τινες εἷλκον ἐς τὸν Πομπήϊον, ἐπιβλασφημούμενον ὑπὸ τῶν ἰδίων, ὡς αὐθέντην Σερτωρίου· καὶ βοῶντα, πολλὰ μηνύσειν τῷ Πομπηΐῳ περὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ στάσεως. (ἔλεγε δὲ, εἴτε ἀληθεύων, εἴθ' ἵνα σῶος ἀχθείη πρὸς αὐτόν.) Ὁ δὲ, προπέμψας, ἀπέκτεινεν αὐτὸν πρὶν ἐς ὄψιν ἐλθεῖν· δείσας ἄρα, μή τι μηνύσειεν ἀδόκητον, καὶ ἑτέρων ἀρχὴ κακῶν ἐν Ῥώμῃ γένοιτο. καὶ ἔδοξεν ἐμφρόνως πάνυ τοῦθ' ὁ Πομπήϊος πρᾶξαι, καὶ συνετέλεσεν αὐτῷ καὶ τόδε ἐς δόξαν ἀγαθήν. Τέλος δὲ ἦν τοῦτο τῷ περὶ Ἰβηρίαν πολέμῳ, τὸ καὶ Σερτωρίῳ τοῦ βίου γενόμενον. δοκεῖ γὰρ οὐκ

Lin. 63. ἐπὶ πολὺ *Edd.* ἐπιπολὺ *Reg. B.* ἐς πολὺ *ded. Aug.* *L.* 66. ὁμαλοῦ *Edd. ex Reg. A.* *Bene Reg. B. cum Aug.* *L.* 75. εὐφρόνως *Edd. prætuli Aug.* *L.* 77. τῶν περὶ Ἰβηρ. πολέμων *Edd. ex Reg. A. in quo tamen & ipſo duæ ν finales ab eadem manu rurſus deletæ ſunt.*

præ ſe contemnens; *Perpenna* autem, ſuos non diu manſuros in officio ratus, adeoque conferre ſigna properans. Et quamquam univerſas pæne copias ſuas in aciem Perpenna eduxerat; brevi tamen *Pompejus* fit *ſuperior*, ut qui rem habebat cum vulgari duce ſegnique exercitu. Itaque omnibus in fugam effuſis, *Perpenna* in virgultum ſe abdidit, ſuorum metu non minus quam hoſtium: quem deprehenſum equites nonnulli retraxerunt, a ſuis etiam militibus impetitum conviciis ut homicidam Sertorii; vociferantemque, *habere ſe multa Pompejo indicanda, ad ſeditiones urbanas pertinentia*, ſive vere id dixerit, ſive finxerit, ut ſalvus ad eum perduceretur. Sed *Pompejus*, priuſquam in conſpectum veniret, *juſſit occidi* hominem; veritus, ne novum aliquid indicans, novarum calamitatum populo Romano auctor fieret: quod prudenter utique factum, multum ad Pompeji laudem contulit. Atque ita *belli Hiſpanienſis* idem, qui *vitæ Sertorii*, *finis* fuit: qui ſi diutius vixiſſet, nec

Digitized by Google

ἂν οὔτε ὀξέως οὔτε εὐμαρῶς οὕτως, ἔτι Σερτωρίου περιόντος, συντελεσθῆναι. A. U.

CXVI. Τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου, περὶ τὴν Ἰταλίαν μονομάχων ἐς θέας ἐν Καπύῃ τρεφομένων, Σπάρτακος, Θρᾲξ ἀνὴρ, ἐστρατευμένος ποτὲ Ῥωμαίοις, ἐκ δὲ αἰχμαλωσίας καὶ πράσεως ἐν τοῖς μονομάχοις ὢν, ἔπεισεν αὐτῶν ἐς ἑβδομήκοντα ἄνδρας μάλιστα, κινδυνεῦσαι περὶ ἐλευθερίας μᾶλλον, ἢ θέας ἐπιδείξεως. καὶ βιασάμενος σὺν αὐτοῖς τοὺς φυλάσσοντας, ἐξέδραμε· καί τινων ὁδοιπόρων ξύλοις καὶ ξιφιδίοις ὁπλισάμενος, ἐς τὸ Βέσβιον ὄρος ἀνέφυγεν· ἔνθα πολλοὺς ἀποδιδράσκοντας οἰκέτας, καί τινας ἐλευθέρους ἐκ τῶν ἀγρῶν, ὑποδεχόμενος, ἐλῄστευε τὰ ἐγγὺς, ὑποστρατήγους ἔχων Οἰνόμαόν τε καὶ Κρίξον μονομάχους. μεριζομένῳ δ' αὐτῷ τὰ κέρδη κατ' ἰσομοιρίαν, ταχὺ πλῆθος ἦν ἀνδρῶν. Καὶ πρῶτος ἐπ' αὐτὸν ἐκπεμφθεὶς Οὐαρίνιος Γλάβρος, ἐπὶ δ' ἐκείνῳ Πόπλιος Οὐαλέριος, οὐ πολιτικὴν στρατιὰν ἄγοντες, ἀλλ' ὅσους ἐν σπουδῇ καὶ παρόδῳ συνέλεξαν, (οὐ γάρ πω Ῥω- 681.

Lin. 84. καὶ πράξεως edit. 1. Aug. Ibid. ſq. ἔπεισεν αὐτὸν edit. 1. L. 85. ἐς, ad ἑβδομ. adjeci ex Aug. L. 88. ὁπλισάμενος Edd. prætuli Aug. Ven. L. 89. ἐξέφυγεν Edd. ex Reg. A.

tam cito, nec tam facile, bellum hoc confectum fuiſſet.

116. Per idem tempus in Italia SPARTACUS, genere Thrax, Romanam quondam militiam ſecutus, tunc vero ex captivo *gladiator*, *Capuæ* in ludo gladiatorio incluſus, circiter ſeptuaginta ejuſdem conditionis hominibus perſuaſit, ut pro ſua potius libertate, quam pro voluptate ſpectatorum, dimicarent. Qui, per vim repulſis cuſtodibus, *Spartaco* duce, ex ludo profugiunt; armatique fuſtibus & gladiis, quos viatoribus quibuſdam eripuerant, *Veſuvium* montem conſcendunt. Ibi multis fugitivis, nonnullis etiam ingenuis, qui ex agris adfluebant, in ſocietatem receptis; vicina loca latrociniis infeſtare *Spartacus* cœpit, præfectis minoribus utens *Oenomao Crixoque gladiatoribus*: quumque ex æquo ſemper divideret prædas, brevi magnam contraxit hominum multitudinem. Contra quem miſſi, *Varinius Glaber* primum, mox *P. Valerius*, non cum juſtis exercitibus, ſed obiter & ſubito collecto milite, (adhuc enim Romani latroci-

A. U. 681. μαῖοι πόλεμον, ἀλλ' ἐπιδρομήν τινα, καὶ λῃστηρίῳ τὸ ἔργον ὅμοιον, ἡγοῦντο εἶναι) συμβαλόντες ἡττῶντο· Οὐαρινίου δὲ καὶ τὸν ἵππον αὐτὸς Σπάρτακος περιέσπασε. παρὰ τοσοῦτον ἦλθε κινδύνου Ῥωμαίων ὁ στρατηγὸς, αὐτὸς αἰχμάλωτος ὑπὸ μονομάχου γενέσθαι. Μετὰ δὲ τοῦτο Σπαρτάκῳ μὲν ἔτι μᾶλλον πολλοὶ συνέθεον, καὶ ἑπτὰ μυριάδες ἦσαν ἤδη στρατοῦ, καὶ ὅπλα ἐχάλκευε, καὶ παρασκευὴν συνέλεγεν.

682. CXVII. Οἱ δ' ἐν ἄστει τοὺς ὑπάτους ἐξέπεμπον μετὰ δύο τελῶν, καὶ τούτων ὑπὸ μὲν θατέρου Κρίξος, ἡγούμενος τρισμυρίων ἀνδρῶν, περὶ τὸ Γάργανον ὄρος ἡττᾶτο, καὶ δύο μέρη τοῦ στρατοῦ καὶ αὐτὸς συναπώλετο αὐτοῖς. Σπάρτακον δὲ, διὰ τῶν Απεννίνων ὀρῶν ἐπὶ τὰ Ἄλπεια καὶ ἐς Κελτοὺς ἀπὸ τῶν Ἀλπείων ἐπειγόμενον, ὁ ἕτερος ὕπατος προλαβὼν, ἐκώλυε τῆς φυγῆς, καὶ ὁ ἕτερος ἐδίωκεν. ὁ δὲ, ἐφ' ἑκάτερον αὐτῶν ἐπιστρεφόμενος, παρὰ μέρος ἐνίκα· καὶ οἱ μὲν σὺν θορύβῳ τὸ ἀπὸ τοῦδε ὑπεχώρουν. Ὁ δὲ Σπάρτακος, τριακοσίους Ῥωμαίων αἰχμαλώτους ἐναγίσας Κρίξῳ, δυώδεκα μυ-

Lin. 98. συμβάλλοντες *Reg. B.* *L.* 5. ἀνέλεγεν *Edd.* *L.* 14 *ſq.* τοαποτοῦδε *Aug. una voce, ut ſolet in hujuſmodi.* *L.* 16. δυόδεκα *Edd. ex Reg. A.* δώδεκα *Reg. B.* διώδεκα, *ut interdum alibi, Aug. mend. pro* δυώδεκα.

nium hoc, non bellum, exiſtimabant) parum proſpere pugnaverunt. *Varinii* equo etiam *Spartacus* potitus eſt: tantillum abfuit, quin prætor Romanus a gladiatore caperetur. Victorque majori jam concurſu celebrabatur; ita ut præſto haberet virorum ſeptuaginta millia, arma fabricaret, magnos adparatus faceret,

117. Tandem ex Urbe mittuntur *Conſules contra Gladiatores*, cum duabus legionibus: a quorum altero *Crixus* ad Garganum montem cum triginta millibus prælio ſuperatus cecidit, vix tertia exercitus ſui parte ſuperſtite. *Spartaco*, per Apenninum ad Alpes & inde porro in Galliam properanti, alter conſul prævento præcluſit iter, tergis hærente altero. Sed ille utrumque in vicem adgreſſus, non ſine clade repulit: quibus trepide fugientibus, victor *Spartacus, mactatis trecentis* Romani nominis *captivis*, *parentavit Crixi manibus*; & auctus ad

μάσι πεζῶν ἐς Ῥώμην ἠπείγετο, τὰ ἄχρηστα τῶν σκευῶν κατακαύσας, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πάντας ἀνελὼν, καὶ ἐπισφάξας τὰ ὑποζύγια, ἵνα κοῦφος εἴη· αὐτομόλων τε πολλῶν αὐτῷ προσιόντων οὐδένα προσίετο. καὶ τῶν ὑπάτων αὐτὸν αὖθις περὶ τὴν Πικηνῖτιδα γῆν ὑποστάντων, μέγας ἀγὼν ἕτερος ὅδε γίγνεται, καὶ μεγάλη καὶ τότε ἧσσα Ῥωμαίων. ὁ δὲ τῆς μὲν ἐς Ῥώμην ὁδοῦ μετέγνω, ὡς οὔπω γεγονὼς ἀξιόμαχος, οὐδὲ τὸν στρατὸν ὅλον ἔχων στρατιωτικῶς ὡπλισμένον· (οὐ γάρ τις αὐτοῖς συνεστράτευε πόλις, ἀλλὰ θεράποντες ἦσαν καὶ αὐτόμολοι καὶ σύγκλυδες.) τὰ δ᾽ ὄρη τὰ περὶ Θουρίους καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν κατέλαβε, καὶ χρυσὸν μὲν ἢ ἄργυρον τοὺς ἐμπόρους ἐσφέρειν ἐκώλυε, καὶ κεκτῆσθαι τοὺς ἑαυτοῦ· μόνον δὲ σίδηρον καὶ χαλκὸν ὠνοῦντο πολλοῦ, καὶ τοὺς ἐσφέροντας οὐκ ἠδίκουν. ὅθεν ἀθρόας ὕλης εὐπορήσαντες, εὖ παρεσκευάσαντο, καὶ θαμινὰ ἐπὶ λεηλασίας ἐξῄεσαν. Ῥωμαίοις τε πάλιν συνενεχθέντες ἐς χεῖρας, ἐκράτουν καὶ τότε, καὶ λείας πολλῆς γέμοντες ἐπανῄεσαν.

A. U. 682.

Lin. 17. *μυριάσι Ῥωμαίων πεζῶν importune Edd. & Cand. Ibid. ὑπείγετο Edd. ex Reg. A. Verbum plane abeſt a Reg. B.*

CXX millibus peditum *Romam petebat*, combuſtis impedimentis ſuperfluis, captivis ad unum interfectis, jumentis quoque jugulatis, quo fieret expeditior. Transfugam vero, quum multi adjungere ei ſe cuperent, admittebat neminem. Jamque *Conſules* rurſus eum in Piceno adgreſſi, *magno* iterum *prælio victi* ſunt. Mutavit tamen ſententiam *Spartacus* Urbem petendi, quod nondum confideret viribus, nec ſatis militariter inſtructum haberet exercitum: nulla enim eum juvabat civitas, ſed fugitivi tantum erant & convenæ. Ergo montes circa *Thurium* inſedit: ipſoque oppido capto, edixit, ne quis negotiator aurum argentumve importaret, neve cui ſuorum hæc habere liceret. Solum ferrum & æs emebant care, & abſtinebant mercatoribus injuriam. Unde multa comparata materia, bene ſe armis inſtruxerunt, vacantes interim prædationibus continuis. Cum Romanis etiam denuo congreſſi, tunc quoque victores magnam prædam retulerunt.

Digitized by Google

A. U. 683. CXVIII. Τριέτης τε ἦν ἤδη καὶ φοβερὸς αὐτοῖς ὁ πόλεμος, γελώμενος ἐν ἀρχῇ καὶ καταφρονούμενος, ὡς μονομάχων. προτεθείσης τε στρατηγῶν ἄλλων χειροτονίας ὄκνος ἐπεῖχεν ἅπαντας, καὶ παρήγγελλεν οὐδείς· μέχρι Λικίνιος Κράσσος, γένει καὶ πλούτῳ Ῥωμαίων διαφανής, ἀνεδέξατο στρατηγήσειν, καὶ τέλεσιν ἓξ ἄλλοις ἤλαυνεν ἐπὶ τὸν Σπάρτακον. ἀφικόμενος δὲ, καὶ τὰ τῶν ὑπάτων δύο προσέλαβε. καὶ τῶνδε μὲν αὐτίκα διακληρώσας, ὡς πολλάκις ἡττημένων, ἐπὶ θανάτῳ μέρος δέκατον, διέφθειρεν. οἱ δ᾽ οὐχ οὕτω νομίζουσιν, ἀλλὰ παντὶ τῷ στρατῷ συμβαλόντα καὶ τόνδε, καὶ ἡττημένον, πάντων διακληρῶσαι τὸ δέκατον, καὶ ἀνελεῖν ἐς τετρακισχιλίους, οὐδὲν διὰ τὸ πλῆθος ἐνδοιάσαντα. ὁποτέρως δ᾽ ἔπραξε, φοβερώτερος αὐτοῖς τῆς τῶν πολεμίων ἥττης φανεὶς, αὐτίκα μυρίων Σπαρτακείων ἐφ᾽ ἑαυτῶν που στρατοπεδευόντων ἐκράτει· καὶ δύο αὐτῶν μέρη κατακανὼν, ἐπ᾽ αὐτὸν ἤλαυνε τὸν Σπάρτακον σὺν κατα-

Lin. 39. Λικίννιος *Aug. Reg. B. ut ſæpe alias. L.* 50 *ſq.* κατανὼν *mend. Aug. &* κὰ *a recent. manu ſuperſcr. Repoſui formam Noſtro uſitatam. L.* 51 *ſq.* Σπάρτακον συγκαταφρονήσας *Edd.*

118. Jam *tertius annus* agebatur hujus *belli Spartacii*, a contemtis propter auctorum vilitatem initiis formidabilem in molem aucti. Tantuſque metus occupaverat omnes, ut indictis prætoriis comitiis nemo candidatus prodiret; donec *Licinius Craſſus*, genere divitiiſque nobilis, Præturam ſuſcipere auſus, cum aliis ſex legionibus *contra Spartacum profectus* eſt. Quibus *duas* illas *conſulares legiones*, *decimatas* prius ob tot ignominioſas clades, *adjunxit*. Sunt autem qui tradant, productis primum in aciem omnibus legionibus, quum male pugnaſſent, tum demum decimaſſe univerſas, nihil deterritum multitudine, quod ſic deperirent ad IV hominum millia. Utrovis modo res acta eſt; poſtquam effecit, ut magis ipſe imperator, quam hoſtis, timeretur; confeſtim decem millia ex *Spartaci* copiis ſeorſim alicubi caſtra metata adgreſſus, tantam edidit ſtragem, ut vix tertia pars fuga evaderet. Hinc mox ipſum *Spartacum* con-

Digitized by Google

φρονήσει. νικήσας δὲ καὶ τόνδε λαμπρῶς, ἐδίωκε φεύγοντα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ὡς διαπλευσόμενον ἐς Σικελίαν· καὶ καταλαβὼν, ἀπετάφρευε καὶ ἀπετείχιζε καὶ ἀπεσταύρου. *A. U. 683.*

CXIX. Βιαζομένου δ᾽ ἐς τὴν Σαυνῖτιδα τοῦ Σπαρτάκου διαδραμεῖν, ἔκτεινεν ὁ Κράσσος ἐς ἑξακισχιλίους ἄλλους περὶ ἕω, καὶ περὶ δείλην ἐς τοσούσδε ἑτέρους, τριῶν ἐκ τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ μόνων ἀποθανόντων, καὶ ἑπτὰ τρωθέντων. τοσήδε ἦν αὐτίκα διὰ τὴν κόλασιν ἐς τὸ τῆς νίκης θάρσος μεταβολή. Σπάρτακος δὲ ἱππέας ποθὲν αὐτῷ προσιόντας περιμένων, οὐκέτι μὲν ἐς μάχην ᾔει τῷ στρατῷ παντὶ, πολλὰ δ᾽ ἠνώχλει τοῖς περικαθημένοις ἀνὰ μέρος. ἄφνω τε καὶ συνεχῶς αὐτοῖς ἐπιπίπτων, φακέλλους τε ξύλων ἐς τὴν τάφρον ἐμβάλλων κατέκαιε, καὶ τὸν πόνον αὐτοῖς δύσεργον ἐποίει. αἰχμάλωτόν τε Ῥωμαῖον ἐκρέμασεν ἐν τῷ μεταιχμίῳ, δεικνὺς τοῖς ἰδίοις τὴν ὄψιν ὧν πείσονται μὴ κρατοῦντες. Οἱ δ᾽ ἐν ἄστει Ῥωμαῖοι, τῆς πολιορκίας πυνθανόμενοι, καὶ ἀδοξοῦντες

Lin. 53. θάλατταν Edd. Expreſſi Aug. & Reg. B. L. 56. rurſus Σαμνιτ. *Edd. invit. MSS. L. 59.* Ῥωμαίου *Edd. ex Reg. B. & Reg. A. ex emend. L. 61.* θράσος *Edd. prætuli Aug. L. 64.* ἀναμέρος *Aug. L. 67.* Ῥωμαίων ἐκρεμ. *Edd. prætuli Aug.*

temtim adortus *Craſſus*, *vicit egregie*; & ad mare fugientem, in Siciliamque trajecturum, perſecutus eſt; deprehenſumque, foſſa ac vallo firmiſſimi operis cingere inſtituit.

119. Conantem dein erumpere, ut Samnium peteret, *Craſſus* repreſſit, cæſis mane ſex millibus, parique numero ſub veſperam, tribus tantum viris e ſuis amiſſis, ſeptem ſauciis: tanti momenti ad victoriam apud milites fuit recens animadverſionis memoria. At *Spartacus*, exſpectans equitatum alicunde ſibi advenientem, non amplius totis viribus ad certamen deſcendebat, ſed obſeſſores nunc hac parte, nunc illa, vexabat repentinis eruptionibus; & faſces in foſſam congerendo, vallumque ſuccendendo, laborem hoſtibus difficilem faciebat. Medioque ſpatio, quo ab hoſte dirimebatur, unum e captivis Romanis e cruce ſuſpendit, oſtendens ſuis quid paſſuri eſſent, ni viciſſent. Cujus obſidionis fama in Urbem perlata; populus, turpe ſibi ratus, ſi di-

A. U. 683. εἰ χρόνιος αὐτοῖς ἔσ]αι πόλεμος μονομάχων, προσκατέλεγον ἐπὶ τὴν σ]ρατείαν Πομπήϊον, ἄρτι ἀφικόμενον ἐξ Ἰϐηρίας, πισ]εύοντες ἤδη δυσχερὲς εἶναι καὶ μέγα τὸ Σπαρτάκειον ἔργον.

CXX. Διὰ δὲ τὴν χειροτονίαν τήνδε, καὶ Κράσσος (ἵνα μὴ τὸ κλέος τοῦ πολέμου γένοιτο Πομπηΐου) πάντα τρόπον ἐπειγόμενος, ἐπεχείρει τῷ Σπαρτάκῳ· καὶ ὁ Σπάρτακος, τὸν Πομπήϊον προλαϐεῖν ἀξιῶν, ἐς συνθήκας τὸν Κράσσον προὐκαλεῖτο. ὑπερορώμενος δ' ὑπ' αὐτοῦ, διακινδυνεύειν τε ἔγνω· καὶ, παρόντων οἱ τῶν ἱππέων ἤδη, ὥσατο παντὶ τῷ σ]ρατῷ διὰ τοῦ περιτειχίσματος, καὶ ἔφυγεν ἐπὶ Βρεντέσιον, Κράσσου διώκοντος. ὡς δὲ καὶ Λεύκολλον ἔμαθεν ὁ Σπάρτακος ἐς τὸ Βρεντέσιον, ἀπὸ τῆς ἐπὶ Μιθριδάτῃ νίκης ἐπανιόντα, εἶναι, πάντων απογνοὺς, ἐς χεῖρας ᾔει τῷ Κράσσῳ μετὰ πολλοῦ καὶ τότε πλήθους. Γενομένης δὲ τῆς μάχης μακρᾶς τε καὶ καρτερᾶς, ὡς ἐν ἀπογνώσει τοσῶνδε μυριάδων, τιτρώσκεται τὸν μηρὸν ὁ Σπάρτακος δορατίῳ, καὶ συγκάμψας ἐς τὸ

Lin. 77. *προσλαϐεῖν Edd.* *L.* 87. *συγκάψας edit.* 1. *cum quatuor noſtris MSS. quod in id mutavi, e quo corruptum videtur. συγκύψας edit.* 2, 3, *ex emend, H. Steph.*

utius traheretur *bellum cum gladiatoribus*, jamque plane neque parvam rem neque facilem exiſtimans devincere *Spartacum*, *Craſſo* ad id bellum conficiendum *collegam Pompejum*, qui modo ex Hiſpania advenerat, adlegit.

120. At *Craſſus*, ne hoc pacto confecti belli penes *Pompejum* gloria foret, modis omnibus hoc agebat, ut ſine mora cum Spartaco decerneret. Et *Spartacus* ipſe, non exſpectandum Pompejum cenſens, Craſſum invitabat ad fœdus. Sed ab eo cum contemtu rejectus, ſtatuit ſubire pugnæ aleam; jamque auctus equitatu, perruptis munitionibus, cum omnibus copiis Brundusium profugit, *Craſſo* perſequente. Poſtquam autem cognovit, Lucullum, a victoria Mithridatica reverſum, Brundusii adpuliſſe; deſperans rebus ſuis, copias etiam tum ſatis numeroſas produxit in aciem. Quumque acerrimus conflictus eſſet cum deſperatorum tot millibus, *Spartacus* tragula femur *ſaucius* in genu

γόνυ, καὶ προβαλὼν τὴν ἀσπίδα, πρὸς τοὺς ἐπιόντας ἀπεμάχετο· μέχρι καὶ αὐτὸς καὶ πολὺ πλῆθος ἀμφ' αὐτὸν κυκλωθέντες ἔπεσον. ὅ τε λοιπὸς αὐτοῦ στρατὸς ἀκόσμως ἤδη κατεκόπτοντο κατὰ πλῆθος· ὡς φόνον γενέσθαι, τῶν μὲν οὐδ' εὐαρίθμητον, Ῥωμαίων δὲ ἐς χιλίους ἄνδρας, καὶ τὸν Σπαρτάκου νέκυν οὐχ εὑρεθῆναι. Πολὺ δ' ἔτι πλῆθος ἦν ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἐκ τῆς μάχης διαφυγόν· ἐφ' οὓς ὁ Κράσσος ἀνέβαινεν. οἱ δὲ, διελόντες ἑαυτοὺς ἐς τέσσαρα μέρη, ἀπεμάχοντο, μέχρι πάντες ἀπώλοντο, πλὴν ἑξακισχιλίων, οἳ ληφθέντες ἐκρεμάσθησαν ἀνὰ ὅλην τὴν ἐς Ῥώμην ἀπὸ Καπύης ὁδόν. A. U. 683.

CXXI. Καὶ τάδε Κράσσος ἐξ μησὶν ἐργασάμενος, ἀμφήριστος ἐκ τοῦδε αὐτίκα μάλιστα τῇ δόξῃ τῇ Πομπηίου γίγνεται· καὶ τὸν στρατὸν οὐ μεθίει, διότι μηδὲ Πομπήιος. ἐς δὲ ὑπατείαν ἄμφω παρήγγελον· ὁ μὲν, ἐστρατηγηκὼς, κατὰ τὸν νόμον Σύλλα· ὁ δὲ Πομπήιος, οὔτε στρατηγήσας, οὔτε ταμιεύσας, ἔτος τε ἔχων τέταρ-

Lin. 88. προλαβὼν Aug. mend. L. 94. πολὺ δέ τι Edd. Melius Aug. L. 96. τεσσαράκοντα μέρη Edd. Cand. Pratuli Aug. L. 1. αὐτίκα μάλα Aug. Ven. Ibid. δόξῃ τοῦ Πομπ. Aug. L. 3. παρήγγελλον edit. 2. 3. invit. MSS. L. 5. οὔτε μισύσας edit. 3. oper. err.

ſubſedit, objectoque clypeo rejiciebat impetum hoſtium; donec cum multis ſuorum circumventus *cecidit*. Tum vero ceterorum, nullo amplius ordine pugnantium, fit tanta ſtrages, ut iniri non poſſet cæſorum numerus. Ex Romano exercitu mille ferme deſiderati ſunt. *Spartaci cadaver* non potuit reperiri. Ex illo prælio multi diffugerunt in montes; Quos quum in ipſis montibus perſequeretur *Craſſus*; illi in quatuor catervas diviſi repugnabant, donec omnes deleti ſunt, exceptis ſex millibus; qui, in poteſtatem vivi redacti, per totam viam, qua in Urbem itur a Capua, e crucibus ſuſpenſi ſunt.

121. His rebus intra ſex menſes a Craſſo confectis, orta protinus hinc maxime eſt *inter Pompejum Craſſum*que de gloria contentio. Retinuitque *Craſſus* exercitum, quoniam & ille. Et conſulatum petebant ambo; hic, prætorius, juxta legem Corneliam; *Pompejus* vero, nec prætorius, nec quæſtorius, annum agens

A. U. 684. τον ἐπὶ τοῖς τριάκοντα. τοῖς δὲ δημάρχοις ὑπέσχητο, πολλὰ τῆς ἀρχῆς ἐς τὸ ἀρχαῖον ἐπανάξειν. Αἱρεθέντες δὲ ὕπατοι, οὐδ᾽ ὣς μεθίεσαν τὸν στρατὸν, ἔχοντες ἀγχοῦ τῆς πόλεως· ἑκάτερος πρόφασιν τήνδε ποιούμενος· Πομπήϊος μὲν, ἐς τὸν Ἰβηρικὸν θρίαμβον περιμένειν ἐπανιόντα Μέτελλον· ὁ δὲ Κράσσος, ὡς Πομπήϊον δέον προδιαλῦσαι. Καὶ ὁ δῆμος, ἑτέραν ἀρχὴν στάσεως ὁρῶν, καὶ φοβούμενος δύο στρατοὺς περικαθημένους, ἐδέοντο τῶν ὑπάτων, ἐν ἀγορᾷ προκαθημένων, συναλλαγῆναι πρὸς ἀλλήλους. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἑκάτερος ἀπεκρούετο. ὡς δὲ καὶ θεόληπτοί τινες προὔλεγον πολλὰ καὶ δεινὰ, εἰ μὴ συναλλαγεῖεν οἱ ὕπατοι, ὁ δῆμος αὖθις αὐτοὺς μετ᾽ οἰμωγῆς παρεκάλει, πάνυ ταπεινῶς, ἔτι τῶν Σύλλα καὶ Μαρίου κακῶν ἀναφέροντες. Καὶ ὁ Κράσσος, πρότερος ἐνδοὺς, ἀπὸ τοῦ θρόνου κατέβαινε, καὶ ἐς τὸν Πομπήϊον ἐχώρει, τὴν χεῖρα προτείνων ἐπὶ διαλλαγαῖς· ὁ δ᾽ ὑπανίστατο, καὶ προσέτρεχε. καὶ δεξιωσαμένων ἀλλήλους, εὐφημίαι

Lin. 6. ὑπέσχετο *Edd. prætuli Aug.* *L.* 8. ἔχοι τὶ (*ſic*) *Reg. B.* *L.* 12. ἑτέραν *carent Edd. Dederunt Aug. Ven.* *L.* 16 *ſq.* συναλλαγοῖεν *edit.* 1. *L.* 18. ταπεινὸς *Edd. Rectius Aug.*

quartum ſupra trigeſimum; qui ſimul tribunis plebis pollicebatur, multum de priſtina poteſtate ſe eis eſſe reſtituturum. Quin & *deſignati* jam *Conſules*, non dimittebant exercitus, prope Urbem ſedentes; ambo cauſas adferentes has: *Pompejus* ajebat, exſpectare ſe ad triumphum Hiſpanienſem reditum Metelli: *Craſſus* cauſabatur, debere Pompejum prius copias dimittere. Tum populus, rem ad novas ſeditiones tendere videns, ſibique timens a duobus circumſidentibus exercitibus, Conſules in foro, loco ſuperiori ſedentes, obſecravit, ut in mutuam gratiam redirent. Eas preces primum uterque repulit. Deinde quum nonnulli etiam divino furore correpti dira multa prædicerent, ni conciliarentur conſules; populus rurſum, gemebundus & ſupplex, eaſdem preces renovavit, non immemor malorum quæ Syllæ Mariique contentiones invexerant. Tum *Craſſus*, prior a pervicacia diſcedens, de ſella deſcendit, *collegæ dextram in concordiæ fidem porrigens*; qui & ipſe adſurgens, properavit ei obviam.

Digitized by Google

τι ἦσαν ἐς αὐτοὺς ποικίλαι· καὶ οὐ πρὶν ὁ δῆμος ἀπέστη τῆς ἐκκλησίας, ἢ προγράψαι τοὺς ὑπάτους τὰς ἀφέσεις τῶν στρατοπέδων. Οὕτω μὲν δὴ, δόξασα καὶ ἤδε μεγάλη στάσις ἔσεσθαι, κατελύετο εὐσταθῶς· καὶ ἔτος ἦν τῷδε τῷ μέρει τῶν ἐμφυλίων ἀμφὶ τὰ ἑξήκοντα μάλιστ' ἀπὸ τῆς ἀναιρέσεως Τιβερίου Γράκχου. A. U. 684.

Moxque conjunctas dextras ſecutæ ſunt adclamationes fauſta quævis comprecantium: nec prius e concione digreſſus eſt populus, quam conſules miſſionem amborum exercituum edixiſſent. Atque ita metu hoc graviſſimæ novæ diſſenſionis, ſatis ſtabili ratione, liberata eſt Reſpublica, anno circiter ſexageſimo ab obitu Tiberii Gracchi, qui civilibus contentionibus initium dederat.

Digitized by Google

ΑΠΠΙΑΝΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ
ΡΩΜΑΙΚΩΝ
ΕΜΦΥΛΙΩΝ Β'.

Μετὰ δὲ τὴν Σύλλα μοναρχίαν, καὶ ὅσα ἐπ' αὐτῇ Σερτώριός τε καὶ Περπέννας περὶ Ἰϐηρίαν ἔδρασαν, ἕτερα ἐμφύλια Ρωμαίοις τοιάδε ἐγίγνετο· μέχρι Γάϊος Καῖσαρ καὶ Πομπήϊος Μάγνος ἀλλήλοις ἐπολέμησαν, καὶ Πομπήϊον μὲν καθεῖλεν ὁ Καῖσαρ, Καίσαρα δ' ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τινὲς, ὡς βασιλιζόμενον, κατέκανον. Ταῦτα δὲ ὅπως ἐγένετο, καὶ ὅπως ἀνῃρέθησαν ὅ τε Πομπήϊος καὶ ὁ Γάϊος, ἡ δευτέρα τῶν Εμφυλίων ἥδε δηλοῖ. Ὁ μὲν δὴ Πομπήϊος, ἄρτι τὴν θάλασσαν καθήρας ἀπὸ τῶν λῃστηρίων τότε μάλιστα πανταχοῦ πλεονασάντων,

Lin. 4. *Μάγνος caret Aug. neſcio an rectius.* *L.* 9. *καθάρας repoſitum voluit Muſgrav.*

APPIANI
ALEXANDRINI
ROMANARUM HISTORIARUM
DE BELLIS CIVILIBUS
LIBER SECUNDUS.

SYLLÆ dominationem, quæque poſt eam Sertorii Perpennæque ductu in Hiſpania geſta ſunt, ſimiles alii civiles motus ſunt ſecuti: qui in *bellum* tandem apertum *inter C. Cæſarem & Pompejum Magnum* eruperunt: quo confecto, Pompejum Cæſar ſuſtulit; Cæſar, quod pro rege ſe gereret, in ipſo ſenatu eſt trucidatus. Quæ res qua ratione geſtæ ſint, quove modo Pompejus primum, dein Cæſar, fuerit ſublatus, *ſecundo* hoc *Civilium Bellorum Libro* exponam. *Pompejus*, perpurgato mari a piratis, quorum numquam antea tantus numerus ubique omnia infeſtaverat, de-

Digitized by Google

Μιθριδάτην ἐπὶ τοῖς λῃσταῖς καθῃρήκει, Πόντου βασιλέα· καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, καὶ ὅσα ἄλλα ἔθνη προσέλαβεν ἀμφὶ τὴν ἕω, διετάσσετο. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἦν ἔτι νέος, δεινὸς εἰπεῖν τε καὶ πρᾶξαι, τολμῆσαί τε ἐς πάντα, καὶ ἐλπίσαι περὶ ἁπάντων, ἐς δὲ δὴ Φιλοτιμίαν ἀφειδὴς ὑπὲρ δύναμιν· ὡς ἀγορανομῶν ἔτι καὶ στρατηγῶν εἶναι κατάχρεως, καὶ τῷ πλήθει δαιμονίως ὑπεραρέσκειν, τῶν δήμων. αἰεὶ τοὺς δαψιλεῖς ἐπαινούντων. *A. U. 690.*

II. Γαΐος δὲ Κατιλίνας, μεγέθει τε δόξης καὶ γένους λαμπρότητι περιώνυμος, ἔμπληκτος ἀνὴρ, δόξας ποτὲ καὶ υἱὸν ἀνελεῖν δι' Αὐρηλίας Ορεστίλλης ἔρωτα, οὐχ ὑφισταμένης τῆς Ορεστίλλης παῖδα ἔχοντι γήμασθαι, Σύλλα φίλος τε καὶ στασιώτης καὶ ζηλωτὴς μάλιστα γεγονώς· ἐκ δὲ Φιλοτιμίας καὶ ὅδε ἐς πενίαν ὑπενηνεγμένος, καὶ θεραπευόμενος ἔτι πρὸς δυνατῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν· ἐς ὑπατείαν παρήγγελεν, ὡς τῇδε παροδεύσων ἐς

Lin. 21 & 22. Ορεστιάλλης *Aug.* Ορεστιάλλης *Reg. B.* *L. 22.* ἔχοντα *Edd. Aug.* ἔχοντι *dedit Reg. B. a pr. manu.* *L. 26.* παρήγγελλεν *Edd. prætuli Aug.*

bellatoque poſt piratas Mithridate Ponti rege, regnum jam Mithridatis, & alias in oriente gentes devictas, in eam formam quam ipſi viſum eſt, redigebat. Quo tempore *Cæſar* adoleſcens erat, facultate dicendi vigoreque ad res gerendas juxta pollens, audens omnia, nihil non ſpe præcipiens, magnificentia largitionibuſque ſupra vires effuſus: quippe qui etiam tum ædilis & prætor, ingens æs alienum contraxerat, & mirum in modum placebat multitudini, quæ maxime ſemper mirari profuſiſſimum quemque ſolet.

2. Per idem tempus *Catilina* celebrabatur, loco natus honeſtiſſimo, ſed parum ſanæ mentis homo, & infamia ſuſpicione parricidii; quippe qui, amore captus *Aurelia Oreſtillæ*, filium ſuum credebatur ſuſtuliſſe, quod illa gravaretur niſi orbo nubere: ceterum amicus olim Syllæ, factioniſque illius ſtudioſiſſimus. Qui poſtquam profuſionibus ambitioſis ad pauperiem redactus eſt, nihilominus gratioſus apud potentiores cum viros tum fœminas, inter ceteros candidatos conſulatum petiit, viam ſibi inde muniturus ad tyran-

A. U. 691. τυραννίδα. πάνυ δ' ἐλπίσας αἱρεθήσεσθαι, διὰ τὴν ὑποψίαν τήνδε ἀπεκρούσθη. καὶ Κικέρων μὲν ἦρχεν ἀντ' αὐτοῦ, ἀνὴρ ἥδιστος εἰπεῖν τε καὶ ῥητορεῦσαι. Κατιλίνας δ' αὐτὸν ἐς ὕβριν τῶν ἑλομένων ἐπέσκωπτεν, ἐς μὲν ἀγνωσίαν γένους, καινὸν ὀνομάζων· (καλοῦσι δ' οὕτω τοὺς ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐ τῶν προγόνων, γνωρίμους·) ἐς δὲ ξενίαν τῆς πόλεως, Ιγκουϊλῖνον, ᾧ ῥήματι καλοῦσιν τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν ἀλλοτρίαις οἰκίαις. Αὐτὸς δὲ πολιτείαν μὲν ὅλως ἔτι ἀπεστρέφετο ἐκ τοῦδε, ὡς οὐδὲν ἐς μοναρχίαν ταχὺ καὶ μέγα φέρουσαν, ἀλλ' ἔριδος καὶ φθόνου μεστήν. χρήματα δὲ ἀγείρων πολλὰ παρὰ πολλῶν γυναικῶν, αἳ τοὺς ἄνδρας ἤλπιζον ἐν τῇ ἐπαναστάσει διαφθερεῖν, συνώμνυτό τισιν ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων· συνῆγε δὲ καὶ δημότας, καὶ ξένους, καὶ θεράποντας. καὶ πάντων ἡγεμόνες ἦσαν αὐτῷ Κορνήλιος Λέντλος καὶ Κέθηγος, οἳ τότε τῆς πόλεως ἐστρατήγουν.

Lin. 27. πάγχυ *Aug. Reg. B.* *L.* 33. Ιγκουλῖνον *Aug. Reg. B.* *L.* 35. οὐδὲ ἐς *Reg. B.*

nidem. Sed maximam licet ſpem concepiſſet obtinendi eam dignitatem; tamen propter hanc ipſam ſuſpicionem, quod adfectare non ferendam in libera civitate potentiam videretur, repulſam paſſus eſt; & loco ejus *Conſul* creatus *Cicero*, vir ea ætate facundiæ eloquentiæque laude clariſſimus. Quem Catilina, cavillans ſuffragia populi, *Novum hominem* vocitabat: (ſic enim vocare ſolent eos, qui non majorum gloria, ſed per ſe ipſi, inclaruerunt:) & quia in Urbe natus non erat, *Inquilinum* adpellabat; quo nomine vocantur qui alienas ædes incolunt. Ipſe vero *Catilina* abhinc prorſus abſtinuit a republica; ratus, multum contentionis & invidiæ habere reipublicæ tractationem, neque tamen multum conferre ei qui tyrannidem quantocius occupare cupiat. Sed pecuniæ magna vi corrogata a multis ex eo genere muliercularum, quæ, maritos pertæſæ, ſperabant orto tumultu e medio eos tollere poſſe, cum ſenatoribus nonnullis equitibuſque Romanis *conjurationem fecit*; conciliatis etiam plebejis, ſervisque, & peregrinis hominibus: ſed præcipua *Cornelii Lentuli* & *Cethegi* opera uſus eſt, qui tum

Digitized by Google

ἐστρατήγουν. ἀνά τε τὴν Ἰταλίαν περιέπεμπεν ἐς τῶν Συλλείων τοὺς τὰ κέρδη τῆς τότε βίας ἀναλωκότας, καὶ ὀρεγομένους ἔργων ὁμοίων, ἐς μὲν Φαισούλας τῆς Τυῤῥηνίας Γάϊον Μάλλιον, ἐς δὲ τὴν Πικηνῖτιδα καὶ τὴν Ἀπουλίαν ἑτέρους· οἳ στρατὸν αὐτῷ συνέλεγον ἀφανῶς. A. U. 691.

III. Καὶ τάδε πάντα, ἔτι ἀγνοούμενα, Φουλβία γύναιον οὐκ ἀφανὲς ἐμήνυε τῷ Κικέρωνι· ἧς ἐρῶν Κόϊντος Κούριος, ἀνὴρ δι᾽ ὀνείδη πολλὰ τῆς βουλῆς ἀπεωσμένος, καὶ τῆσδε τῆς Κατιλίνα συνθήκης ἠξιωμένος, κούφως μάλα καὶ φιλοτίμως ἐξέφερεν, οἷα πρὸς ἐρωμένην, ὡς αὐτίκα δυναστεύσων. ἤδη δὲ καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ γιγνομένων λόγος ἐφοίτα. καὶ ὁ Κικέρων τήν τε πόλιν ἐκ διαστημάτων φρουραῖς διελάμβανε, καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἐξέπεμπε πολλοὺς ἐς πάντα τὰ ὕποπτα, τοῖς γιγνομένοις ἐφεδρεύειν. Κατιλίνας δὲ, οὐδενὸς μέν πω θαῤῥοῦντος αὐτοῦ λαβέσθαι, διὰ τὴν ἔτι τοῦ ἀκριβοῦς ἀγνωσίαν,

Lin. 43. ἐς ἐκ τῶν Συλλ. *Edd. ex Reg. A.* ἐκ τῶν Συλλ. *& caret* ἐς *Aug. Cand. Prætuli Reg. B. L. 45.* μὲν *ad* Φαισ. *adjeci ex Aug. Ibid. & l. 61. & l. 69.* Φαισάλας, Φαισάλαις *edit. 1. Regii, Ven.* Φαισάλας, Φαισάλας, Φασάλαις *Aug.* Feſulas *Cand. L. 46.* Manlium *Cand. & ſic deinceps. L. 48 ſq.* γύναιον *carent Edd. Vacuum ſpatium pro ea voce reliquit Reg. B. L. 49.* Κόϊντος Σπούριος *Edd. & MSS. noſtri. Sed* Q. Curius *Cand. L. 53.* δὲ καὶ τῶν περὶ τῶν ἐν Ἰτ. *Aug.*

tum prætores erant urbani. Per Italiam quoque dimiſit certos homines, ad ſollicitandum eos ex Syllanis militibus, qui bona rapinis olim parta profuderant, & nunc ſimiles motus exoptabant; *C. Manlium* Fæſulas, alios in Picenum, alios in Apuliam; qui copias ei clam contraherent.

3. *Hæc omnia*, quum occulta etiam nunc eſſent, *indicavit Ciceroni Fulvia*, non ignobilis fœmina; cujus amator *Q. Curius*, unus e conjuratis, ob vitam probroſam ſenatu motus, temere jactaverat apud amicam, brevi fore ut præpotentem ſe videat. Jamque rumor etiam de his, quæ per Italiam agebantur, percrebuerat. Itaque *Cicero* per Urbem præſidia diſpoſuit, & non paucos illuſtres viros ad ſuſpecta quæque loca, qui quid agatur obſervarent, dimiſit. At *Catilina*, quamvis nemo adhuc auderet ei manus injicere, nondum re ſatis explorata; veritus tamen, ne cum

A. U. 691. δεδιὼς δ᾽ ὅμως, καὶ τὸ χρόνιον ἡγούμενος ὕποπτον, ἐν δὲ τῷ τάχει τὴν ἐλπίδα τιθέμενος, τά τε χρήματα προὔπεμπεν ἐς Φαισούλας, καὶ τοῖς συνωμόταις ἐντειλάμενος κτεῖναι Κικέρωνα, καὶ τὴν πόλιν ἐκ διαστημάτων πολλῶν νυκτὸς ἐμπρῆσαι μιᾶς, ἐξῄει πρὸς Γάϊον Μάλλιον, ὡς αὐτίκα στρατὸν ἄλλον ἀθροίσων, καὶ ἐς τὸν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως ἐπιδραμούμενος. Ὁ μὲν δὴ ῥάβδους τε καὶ πελέκεας, ὥς τις ἀνθύπατος, κούφως μάλα ἀνέσχε πρὸ ἑαυτοῦ, καὶ ἐς τὸν Μάλλιον ἐχώρει στρατολογῶν. Λέντλῳ δὲ καὶ τοῖς συνωμόταις ἔδοξεν, ὅτε Κατιλίναν ἐν Φαισούλαις πυνθάνοιντο γεγενῆσθαι, Λέντλον μὲν αὐτὸν καὶ Κέθηγον ἐφεδρεῦσαι ταῖς Κικέρωνος θύραις περὶ ἕω, μετὰ κεκρυμμένων ξιφιδίων, ἐσδεχθέντας τε διὰ τὴν ἀξίωσιν, καὶ λαλοῦντας ὅ τι δὴ, μηκῦναι τὴν ὁμιλίαν ἐν περιπάτῳ, καὶ κτεῖναι περισπάσαντας ἀπὸ τῶν ἄλλων· Λεύκιον δὲ Βηστίαν, τὸν δήμαρχον, ἐκκλησίαν εὐθὺς ὑπὸ κήρυξι συνάγειν, καὶ κατηγορεῖν τοῦ Κικέρωνος, ὡς ἀεὶ δειλοῦ καὶ πολεμοποιοῦ, καὶ τὴν πόλιν ἐν οὐδενὶ δεινῷ

Lin. 74. Σήστιον *Edd. invitis MSS.* Σηστίαν *Reg. A. Aug.* Σιστίαν *Reg. B.* L. Sextium *Cand. Repoſui verum nomen.* *L.* 76. ἐν οὐδενὶ δεινῶν *Aug.* *L.* 77. Σηστίου *Edd. Aug.* Στιστίου *Regii.*]

mora ſuſpicio creſceret, & in celeritate ſpem collocans; præmiſſis *Fæſulas* pecuniis, mandavit conjuratis „ *Ciceronem* occiderent, Urbem eadem nocte diverſis locis incenderent:" moxque ad *C. Manlium* profectus eſt, ut, contracta nova hominum perditorum manu, incenſam Urbem invaderet. Illud iter, (tanta homini vanitas levitaſque inerat,) prælatis faſcibus ſecuribuſque fecit, velut proconſul; militem interim, quacumque ibat, colligens. *Lentulus* vero, partitis inter conjuratos operis, conſtituerat „ut, quamprimum cognoviſſent *Catilinam* perveniſſe Fæſulas, ipſe cum *Cethego*, ſicis ſub veſte armati, fores *Ciceronis* ſummo mane peterent; &, propter dignitatem facile admiſſi, neſcio quid cum eo colloquerentur, extractoque in veſtibulo colloquio, confoderent Conſulem, longius a ſuis ſeductum: *L. Beſtia* vero, concione per præcones advocata, accuſaret *Ciceronem*, ut hominem natura timidum & tur-

Digitized by Google

διαταράττοντος· ἐπὶ δὲ τῇ Βηστίου δημηγορίᾳ, νυκτὸς αὐτίκα τῆς ἐπιούσης, ἑτέρους ἐν δυώδεκα τόποις ἐμπιμπράναι τὴν πόλιν, καὶ διαρπάζειν, καὶ κατακτείνειν τοὺς ἀρίστους. A. U. 691.

IV. Ὧδε μὲν Λέντλῳ καὶ Κεθήγῳ καὶ Στατιλίῳ καὶ Κασσίῳ, τοῖς ἄρχουσι τῆς ἐπαναστάσεως, δέδοκτο· καὶ τὸν καιρὸν ἐπετήρουν. Ἀλλοβρίγων δὲ πρέσβεις, αἰτιώμενοι τοὺς ἡγουμένους αὐτῶν, ἐς τὴν Λέντλου συνωμοσίαν ἐπήχθησαν, ὡς ἀναστήσοντες ἐπὶ Ῥωμαίους τὴν Γαλατίαν: καὶ Λέντλος μὲν αὐτοῖς συνέπεμπεν ἐς Κατιλίναν Βουλτούρκιον, ἄνδρα Κροτωνιάτην, γράμματα χωρὶς ὀνομάτων γεγραμμένα φέροντα. οἱ δ' Ἀλλόβριγες ἐνδοιάσαντες, ἐκοινώσαντο Φαβίῳ Σάγγᾳ, ὃς ἦν τῶν Ἀλλοβρίγων προστάτης· ὥσπερ ἁπάσαις πόλεσιν ἔστι τις ἐν Ῥώμῃ προστάτης. παρὰ δὲ τοῦ Σάγγα μαθὼν ὁ Κικέρων, συνέλαβεν ἀπιόντας τοὺς Ἀλλόβριγάς τε καὶ Βουλτούρκιον, καὶ ἐς τὴν βουλὴν εὐθὺς ἐπήγαγεν. οἱ δ' ὡμολόγουν ὅσα

Lin. 78. δυόδεκα *Edd. Prætuli Aug. Ibid. ſq.* ἐμπιπρᾶναι *Aug. L. 82. pro* καὶ Κασσίῳ *dat* & Sextio *Cand. Ibid.* ἐδέδοκτο *Aug. Ven. L. 86 ſq. & l. 92.* Βουρτούκιον *Edd.* Βυρτύκιον, *& dein (ut Edd. & Regii)* Βουρτούκιον *Aug.* Vulturcium *recte Cand. L. 93.* εὐθέως *Aug.*

„bulentum, qui civitatem temere turbaſſet: denique ut nocte ſtatim ſequenti, poſtquam *Beſtia* apud populum egiſſet, alii Urbem duodecim locis incenderent, rapiniſque & optimi cujuſque civis cædibus omnia miſcerent."

4. Hæc erant *Lentuli*, *Cethegi*, *Statilii*, *Caſſii*que, ejus conjurationis principum, conſilia, occaſionem ſolam exſpectantium. Interea *legati Allobrogum*, qui magiſtratus ſuos accuſatum venerant, in eamdem conjurationem pellecti ſunt, ut Gallos concitarent contra Rempublicam. Cum iis Lentulus ad *Catilinam* amandavit *Vulturcium* Crotoniatam, non ſine literis, ſed nullo inſcriptis titulo. *Allobroges* autem, ancipites conſilii, rem cum *Fabio Sanga* communicant, ſuæ civitatis Patrono: qui *mos* eſt *provincialium*, *ut ſuum quaque civitas Patronum in Urbe habeat*. Hujus *Sanga* indicio monitus *Cicero*, legatos, dum ab urbe diſcedunt, comprehendendos curavit una cum *Vulturcio*, protinuſque in ſenatum eos introduxit. Et illi,

Digitized by Google

A. U. 691.

τοῖς ἀμφὶ τὸν Λέντλον συνῄδεσαν· ἀχθέντας τε ἤλεγχον· ὡς ὁ Κορνήλιος Λέντλος εἴποι πολλάκις, εἱμάρθαι, τρεῖς Κορνηλίους γενέσθαι Ῥωμαίων μονάρχους, ὧν ἤδη Κίνναν καὶ Σύλλαν γεγονέναι.

V. Λεχθέντων δὲ τούτων, ἡ μὲν βουλὴ Λέντλον παρέλυσε τῆς ἀρχῆς· ὁ δὲ Κικέρων, ἕκαστον ἐς τὰς οἰκίας τῶν στρατηγῶν διαθεὶς, ἐπανῆλθεν αὐτίκα, καὶ ψῆφον περὶ αὐτῶν ἐδίδου. θόρυβος δ' ἦν ἀμφὶ τὸ βουλευτήριον, ἀγνοουμένου ἔτι τοῦ ἀκριβοῦς, καὶ δέος τῶν συνεγνωκότων. αὐτοῦ δὲ Λέντλου καὶ Κεθήγου θεράποντές τε καὶ ἐξελεύθεροι, χειροτέχνας πολλοὺς προσλαβόντες, κατ' ὀπισθίας ὁδοὺς περιῄεσαν ἐπὶ τὰς τῶν στρατηγῶν οἰκίας, ὡς τοὺς δεσπότας ἐξαρπασόμενοι. ὧν ὁ Κικέρων πυθόμενος, ἐξέδραμεν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ διαθεὶς ἐς τὰ ἐπίκαιρα φύλακας, ἐπανῆλθε, καὶ τὴν γνώμην ἐπετάχυνε. Σιλανὸς μὲν δὴ πρῶτος ἔλεγεν, ὃς ἐς τὸ μέλλον ᾕρητο ὑπατεύειν. ὧδε γὰρ Ῥωμαίοις ὁ μέλλων ὑπατεύσειν, πρῶτος ἐσφέρει γνώμην· ὡς αὐτὸς (οἶμαι) πολλὰ τῶν κυρουμένων ἐργασόμενος, καὶ ἐκ τοῦδε εὐβουλότερόν

Lin. 97. Σύλλαν γενέσθαι *Aug. Ven. Sed* γεγονέναι *ora etiam Aug. ab ead. man.* *L.* 11. ὅδε γὰρ Ῥωμ. *videtur utique legendum.*

faſſi quidquid *Lentulo* erant conſcii, coram adductum arguebant, ſæpe dicere ſolitum, *in fatis eſſe, ut tres Cornelii ſummo imperio Romæ potiantur: ex his duos jam, Cinnam Syllamque, exſtitiſſe.*

5. Quæ cum illi dixiſſent, ſenatus Lentulo magiſtratum ademit; Conſul conjuratis per ædes prætorum diſtributis in cuſtodiam, mox reverſus, rogabat de eis ſententias. Interea ingens tumultus erat ante curiam, re nondum ſatis comperta, & conſciorum magna trepidatio. *Lentuli* autem & *Cethegi* ſervi libertique, adſumta magna manu opificum, conati ſunt per poſticum in prætorum ædes irrumpere, & vi dominos eripere. Quo cognito, *Cicero* procurrit e curia; diſpoſitiſque præſidiis, reverſus, urgebat ſententias. *Silanus*, *conſul deſignatus*, *primus rogatus* eſt, ex more: qui mos ideo, opinor, obtinet, quod decretorum ſenatus exſecutio ad proximi anni conſules magna ex parte pertinere ſolet; quo circumſpectiora

τι καὶ εὐλαβέστερον ἐνθυμησόμενος περὶ ἑκάστου. Ἀξιοῦντι δὲ τῷ Σιλανῷ, τοὺς ἄνδρας ἐσχάτῃ κολάσει μετιέναι, πολλοὶ συνετίθεντο. ἕως, ἐπὶ Νέρωνα τῆς γνώμης περιϊούσης, ὁ Νέρων ἐδικαίου, φυλάττειν αὐτοὺς μέχρι Κατιλίναν ἐξέλωσι πολέμῳ, καὶ τὰ ἀκριβέστατα μάθωσι. A. U. 691.

VI. Γάϊός τε Καῖσαρ, οὐ καθαρεύων μὲν ὑπονοίας μὴ συνεγνωκέναι τοῖς ἀνδράσι, Κικέρωνος δ' οὐ θαῤῥοῦντος καὶ τόνδε, ὑπεραρέσκοντα τῷ δήμῳ, ἐς τὸν ἀγῶνα προβάλλεσθαι, προσετίθει, διαθέσθαι τοὺς ἄνδρας Κικέρωνα, τῆς Ἰταλίας ἐν πόλεσιν αἷς ἂν αὐτὸς δοκιμάσῃ, μέχρι, Κατιλίνα καταπολεμηθέντος, ἐς δικαστήριον ὑπαχθῶσι, καὶ μηδὲν ἀνήκεστον ἐς ἄνδρας ἐπιφανεῖς ἢ πρὸ λόγου καὶ δίκης ἐξειργασμένος. Δικαίου δὲ τῆς γνώμης φανείσης καὶ δεχθείσης, ἀκρατῶς οἱ πολλοὶ μετετίθεντο· μέχρι Κάτων, ἤδη σαφῶς ἀνακαλύπτων τὴν ἐς τὸν Καίσαρα

Lin. 16. προϊούσης *Edd. ex Reg. B. Prætuli Aug.* περιούσης *Reg. A. L.* 21 *ſq.* προβαλέσθαι *Edd.* προβαλλέσθαι (*ſic*) *Aug. Reg. B. Expreſſi Reg. A. L.* 26. ἐξειργασμένης *Edd. ex Reg. B. Rectius Aug. cum Reg. A.*

cautioraque par eſt eſſe eorum de re quaque conſilia. *Silanus* igitur cenſuit, *extremam pœnam de conjuratis ſumendam:* eique multi alii adſentiebantur; donec *Nero* ſuo loco pro ſententia dixit, *ſervandos tantiſper in cuſtodia, dum Catilina debellatus eſſet, et totum negotium exquiſite pernoſceretur.*

6. Idem & *C. Cæſari* viſum; qui, ſuſpectus quidem nonnihil, tamquam & ipſe conſiliorum talium particeps aut certe non ignarus fuerit, tamen a *Cicerone* non fuerat nominatus, quippe qui non auderet hominem apud plebem gratioſiſſimum in periculum adducere. Addidit autem *Cæſar* ad ſententiam, *diſtribuendos reos per municipia Italiæ, Ciceronis arbitrio, et, poſtquam debellatus eſſet Catilina, ſiſtendos in judicium; nec indicta cauſa durius conſulendum in homines nobiles.* Quæ ſententia quum æqua videretur, probareturque plurimis; plerique etiam ex eis, qui aliter cenſuerant, nunc præ timiditate, mutata priori ſententia, in hanc partem tranſibant. Sed ad extremum *Cato*, manifeſte jam in ſuſpicionem vocans Cæ-

Digitized by Google

A. U. ὑποψίαν, καὶ ὁ Κικέρων, δεδιὼς ἀμφὶ τῇ νυκτὶ προσιού-
691. σῃ, μὴ τὸ συνεγνωκὸς τοῖς ἀνδράσι πλῆθος αἰωρούμενον ἔτι κατ᾽ ἀγορὰν, καὶ δεδιὸς περί τε σφῶν αὐτῶν καὶ περὶ ἐκείνων, ἐργάσηταί τι ἄτοπον, ἔπεισαν, ὡς αὐτοφώρων ἄνευ κρίσεως καταγνῶναι. Καὶ εὐθὺς ἐκ τῶν οἰκιῶν, ἔτι τῆς βουλῆς συνεστώσης, ἕκαστον αὐτῶν ὁ Κικέρων ἐς τὸ δεσμωτήριον μεταγαγὼν, τοῦ πλήθους ἀγνοοῦντος, ἐπεῖδεν ἀποθνήσκοντας· καὶ τοῖς ἐν ἀγορᾷ παροδεύων ἐσήμηνεν, ὅτι τεθνᾶσιν. οἱ δὲ διελύοντο, πεφρικότες τε, καὶ περὶ σφῶν ἀγαπῶντες ὡς διαλαθόντες. Οὕτω μὲν ἡ πόλις ἀνέπνευσεν ἀπὸ τοῦ δέους, πολλοῦ σφίσιν ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπιστάντος.

692. VII. Κατιλίναν δὲ ἐς δισμυρίους τε ἀγείραντα, καὶ τούτων τεταρτημόριον ὁπλίσαντα ἤδη, καὶ ἐς Γαλατίαν ἐπὶ ἄλλην παρασκευὴν ἀπιόντα, Αντώνιος, ὁ ἕτερος ὕπατος, ὑπὲρ Ἄλπεις καταλαβὼν, οὐ δυσχερῶς ἐκράτησεν ἀνδρὸς ἐμπλήκτως ἀλλόκοτον ἔργον ἐπὶ νοῦν λαβόντος τε, καὶ ἐς πεῖραν ἔτι ἐμπληκτότερον ἀπαρασκεύως

Lin. 29 *ſq.* *προσιοῦσι* *edit.* 1. *L.* 31. καὶ δεδιὼς *Edd.* *Recte Aug.* *L.* 44. *Videndum, an verum ſit* ὑπὲρ Ἄλπεις. ſub ipſis Alpium radicibus *Cand.*

ſarem, atque *Cicero*, timens noctem futuram, ne multitudo conjurationis conſcia, quæ tum in foro incerta conſilii verſabatur, & ſibi quoque metuebat, auderet aliquid nefarium, *perſuaſerunt* tandem, *ut tamquam in facinore deprehenſi indicta cauſa damnarentur.* Ac mox, priuſquam ſenatus dimitteretur, ſingulos eorum *Cicero* e domibus in carcerem deductos, ignorante plebe, in conſpectu ſuo juſſit necari: deinde in forum progreſſus, *vixiſſe eos*, ſignificavit. Ita hi, qui ſibi metuerant, diſperſi ſunt, contentus quiſque evaſiſſe latuiſſeque. Atque ſic civitas a gravi metu, qui eo die illi incubuerat, reſpiravit.

7. Jam *Catilina* ad viginti hominum millia circa ſe habebat, quorum quartam partem armaverat. Quem in Galliam abeuntem, ut adparatum ſuum abſolveret, *Antonius*, alter conſul, trans Alpes adſecutus, haud magno labore *vicit:* ut qui rem portentoſam, ſtolido conſilio cœptam, tum quoque imparatus & ſtolidior

προαγαγόντος. Οὐ μὴν ὅ γε Κατιλίνας, οὐδ᾽ ἄλλος οὐδεὶς τῶν συνόντων ἐπιφανῶν, φυγεῖν ἠξίωσεν· ἀλλ᾽ ἐσδραμόντες ἐς τοὺς πολεμίους ἀπώλοντο. Ὧδε μὲν ἡ Κατιλίνα ἐπανάστασις, παρ᾽ ὀλίγον ἐς ἔσχατον ἐλθοῦσα κινδύνου τῇ πόλει, διελύετο. Καὶ ὁ Κικέρων, ἅπασιν ἐπὶ λόγου δυνάμει μόνῃ γνώριμος ὤν, τότε καὶ ἐπὶ ἔργῳ διὰ στόματος ἦν, καὶ σωτὴρ ἐδόκει περιφανῶς ἀπολλυμένῃ τῇ πατρίδι γενέσθαι, χάριτές τε ἦσαν αὐτῷ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ εὐφημίαι ποικίλαι. Κάτωνος δ᾽ αὐτὸν καὶ Πατέρα τῆς Πατρίδος προσαγορεύσαντος, ἐπεβόησεν ὁ δῆμος. Καὶ δοκεῖ τισιν ἥδε ἡ εὐφημία ἀπὸ Κικέρωνος ἀρξαμένη περιελθεῖν ἐς τῶν νῦν αὐτοκρατόρων τοὺς φαινομένους ἀξίους. οὐδὲ γὰρ τοῖσδε, καίπερ οὖσι βασιλεῦσιν, εὐθὺς ἀπ᾽ ἀρχῆς ἅμα ταῖς ἄλλαις ἐπωνυμίαις, ἀλλὰ σὺν χρόνῳ μόλις, ἥδε, ὡς ἐντελὴς ἐπὶ μεγίστοις δὴ μαρτυρία, ψηφίζεται.

A. U. 692.

Lin. 50. ἐπανάστασις παρ᾽ ὀλίγου, ἐς ἐσχ. *edit.* 2. 3. *invitis MSS.*

etiam conſilio in diſcrimen adduxit. Attamen nec ipſe *Catilina*, neque quiſquam ex nobilibus *qui ei aderant*, fugere dignatus eſt, ſed in medios hoſtes ſe injicientes *cuncti occubuerunt*. Hic fuit *conjurationis Catilinariæ exitus*: quæ prope abfuerat, quin extremum exitium inferret reipublicæ. Jamque *Cicero*, quum adhuc ſola eloquentiæ laude clarus fuiſſet, etiam ob res ſtrenue geſtas *omnium in ore* verſabatur, & haud dubie Servator patriæ, abſque eo perituræ, eſt habitus. Quamobrem gratiæ etiam ei actæ ſunt publice; &, poſt lætas omnium omnis generis adclamationes, auctore Catone, maximo conſenſu populi, *Pater Patriæ conſalutatus* eſt. Cujus adpellationis honorem primo omnium Ciceroni contigiſſe, arbitrantur nonnulli; ut ab illo initio mos ductus ſit, quo etiam nunc illi ex Imperatoribus, qui eo honore digni habentur, eodem nomine ſalutantur: nam ne his quidem, quamquam vere Regibus, ſtatim cum ceteris cognominibus hoc quoque addi ſolet; ſed interjecto tempore demum, ut abſolutæ virtutis teſtimonium, publico decreto illud tribuitur.

Digitized by Google

A. U. 693. VIII. Ὁ δὲ Καῖσαρ, στρατηγὸς ἐς Ἰβηρίαν αἱρεθεὶς, ἐπὶ μέν τι πρὸς τῶν χρηστῶν διεκρατεῖτο ἐν Ῥώμῃ, πολὺ πλέονα τῆς περιουσίας ὀφλῶν διὰ τὰς φιλοτιμίας. ὅτε φασὶν αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι δέοιτο δισχιλίων καὶ πεντακοσίων μυριάδων, ἵνα ἔχοι μηδέν. διαθέμενος δὲ τοὺς ἐνοχλοῦντας ὡς ἐδύνατο, καὶ τῆς Ἰβηρίας ἐπιβὰς, χρηματίζειν μὲν ταῖς πόλεσιν, ἢ διαιτᾶν δίκας, ἢ ὅσα ὁμοιότροπα τούτοις ἅπαντα, ὑπερεῖδεν, ὡς οὐδὲν οἷς ἐπενόει χρήσιμα· στρατιὰν δὲ ἀγείρας, ἐπετίθετο τοῖς ἔτι λοιποῖς Ἴβηρων ἀνὰ μέρος, μέχρι τὴν Ἰβηρίαν ἐς τὸ ὁλόκληρον ἀπέφηνε Ῥωμαίοις ὑποτελῆ· καὶ χρήματα πολλὰ ἐς Ῥώμην ἀπέ-
694. πεμψεν, ἐς τὸ κοινὸν ταμιεῖον. Ἐφ᾽ οἷς ἡ μὲν βουλὴ θριαμβεῦσαι παρέσχεν αὐτῷ. Ὁ δὲ τῆς πομπῆς τὴν παρασκευὴν ἐς τὸ λαμπρότατον ἐν τοῖς τῆς Ῥώμης προαστείοις διεκόσμει· ἐν αἷς ἡμέραις ὑπατείας ἦσαν παραγγελίαι, καὶ ἔδει τὸν παραγγέλλοντα παρεῖναι, ἐσελθόντι δὲ οὐκ ἦν ἔτι ἐπὶ τὸν θρίαμβον ἐπανελθεῖν. Ὁ δὲ καὶ τῆς

Lin. 64. ἐπεὶ μέντοι *Edd. ex Reg. A.* ἐπὶ μέντοι *Reg. B. Verum dedit Aug.* *L.* 71. δὲ *poſt* στρατιὰν *caret Aug. male.* *L.* 73 *ſq.* ἔπεμψα *Aug. Ven.* *L.* 78. ἐσελθόντα δὲ *Reg. B.*

8. CÆSAR per id tempus *prætor*, provinciam *ſortitus Hiſpaniam*, retinebatur a creditoribus, quibus ſolvendo non erat, exhauſtus ambitioſis largitionibus: quo tempore vox ejus excepta eſt, *opus ſibi eſſe ſeſtertio millies, ut nihil habeat.* Tranſactione tamen cum his, qui eum urgebant, utcumque facta, provinciam eſt ingreſſus. Quo ubi pervenit, nil curavit conventus obire, aut juri reddendo aliiſve hujuſmodi negotiis vacare; parum apta hæc ratus ſuo propoſito. Sed, coactis copiis, per partes adgreſſus eſt reliquos Hiſpanos, donec *univerſam Hiſpaniam populo Romano tributariam fecit.* Itaque magna vi pecuniæ in ærarium miſſa, triumphandi poteſtatem poſt reditum a ſenatu impetravit. Jamque adparatus futuræ pompæ ſplendidiſſimos faciebat in ſuburbiis, quum advenit dies, quo, qui conſulatum petunt, præſentes in Urbe candidatos ſe profiteri oportebat; nec fas erat, ſemel Urbem ingreſſum, iterum ex ea ad triumphum reverti. *Caſar* vero jam dudum

Digitized by Google

ἀρχῆς ἐς πολλὰ τυχεῖν ἐπειγόμενος, καὶ τὴν πομπὴν οὐχ ἕτοιμον ἔχων, ἐσέπεμψε τῇ βουλῇ, δεόμενος ἐπιτρέψαι οἱ τὴν παραγγελίαν ἀπόντι ποιήσασθαι διὰ τῶν φίλων· εἰδὼς μὲν παράνομον, γεγονὸς δὲ ἤδη καὶ ἑτέροις. Κάτωνος δ᾽ ἀντιλέγοντος αὐτῷ, καὶ τὴν ἡμέραν τελευταίαν οὖσαν τῶν παραγγελιῶν ἀναλοῦντος ἐπὶ τοῖς λόγοις, ἐσέδραμεν ὁ Καῖσαρ, ὑπεριδὼν τοῦ θριάμβου, καὶ παραγγείλας ἐς τὴν ἀρχὴν, ἀνέμενε τὴν χειροτονίαν. A. U. 694.

IX. Ἐν δὲ τούτῳ Πομπήϊος, ἐκ τῶν Μιθριδατείων ἔργων ἐπὶ μέγα δόξης καὶ δυνάμεως ἐλθὼν, ἠξίου, πολλὰ, ὅσα βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις καὶ πόλεσιν ἐδεδώκει, τὴν βουλὴν βεβαιῶσαι. Φθόνῳ δ᾽ αὐτῶν οἱ πολλοὶ, καὶ μάλιστα Λεύκολλος, ὁ πρὸ τοῦ Πομπηΐου στρατεύσας ἐπὶ τὸν Μιθριδάτην, ὡς ἀσθενέστατον αὐτὸν ἀπολιπὼν τῷ Πομπηΐῳ, διεκώλυεν, ἴδιον ἔργον ἀποφαίνων τὸ Μιθριδάτειον. καὶ Λευκόλλῳ συνελάμβανε Κράσσος. Ἀγανακτῶν οὖν ὁ

Lin. 81. πομπὴν οὐχ ἑτοίμην *Edd. Repoſui cum Aug. formam aliàs Noſtro uſitatam. Ibid. ſq.* δεόμενος τρέψαι οἱ *Edd. Recte Aug. Ven. L.* 91. φθόνῳ δ᾽ αὐτὸν *Edd. Prætuli Aug. Reg. B. L.* 94. ἀποφαίνειν *Regii mend.*

ejus magiſtratus percupidus, nec dum etiam ad triumphandum ſatis inſtructus, per nuncios rogavit ſenatum, ut permitteret abſenti per amicos conſulatum petere: quod etiamſi legibus vetitum, indultum tamen ſciebat aliis. Cui petitioni quum contradiceret *Cato*, & eam ipſam diem dicendo extraheret, quæ erat ultima, qua competitores profiteri nomina oportebat: *Cæſar*, *contemto triumpho*, Urbem propere ingreſſus eſt; &, profeſſione nominis facta, exſpectabat comitia.

9. Interea POMPEJUS, *rebus contra Mithridatem geſtis clarus*, ac præpotens, poſtulaverat a ſenatu, ut multa, quæ regibus, dynaſtis, & civitatibus conceſſerat, Patres rata haberent. Cui multi obſtabant, invidia gloriæ, ac præſertim *Lucullus*; qui, quum ante Pompejum cum Mithridate bellum geſſiſſet, ac debilitatum admodum hoſtem reliquiſſet ſucceſſori, ſuam eſſe Mithridaticæ victoriæ gloriam prædicabat: & Lucullo *Craſſus* erat adjutor. Quod indigne ferens *Pompejus*, *Cæſarem*

Digitized by Google

A. U. 694. Πομπήϊος προσεταιρίζεται Καίσαρα, συμπράξειν ἐς τὴν ὑπατείαν ἐπομόσας. ὁ δ᾽ εὐθὺς αὐτῷ Κράσσον διήλλασσε. καὶ τρεῖς οἵδε τὸ μέγιστον ἐπὶ πᾶσι κράτος ἔχοντες, τὰς χρείας ἀλλήλοις συνηράνιζον. Καί τις αὐτῶν τήνδε τὴν συμφροσύνην συγγραφεὺς, Βάῤῥων, ἑνὶ βιβλίῳ περιλαβὼν, ἐπέγραψε Τρικάρανον. Ὑφορωμένη δ᾽ αὐτοὺς ἡ βουλὴ, Λεύκιον Βύβλον ἐς ἐναντίωσιν τοῦ Καίσαρος ἐχειροτόνησεν αὐτῷ συνάρχειν.

695. X. Καὶ εὐθὺς αὐτῶν ἦσαν ἔριδές τε, καὶ ὅπλων ἐπ᾽ ἀλλήλους ἰδίᾳ παρασκευαί. δεινὸς δ᾽ ὢν ὁ Καῖσαρ ὑποκρίνεσθαι, λόγους ἐν τῇ βουλῇ περὶ ὁμονοίας διέθετο πρὸς Βύβλον, ὡς τὰ κοινὰ λυπήσοντες εἰ διαφέροιντο. πιστευθεὶς δ᾽ οὕτω φρονεῖν, ἀπερίσκεπτον ἤδη καὶ ἀπαράσκευον καὶ οὐδὲν ἔτι τῶν γιγνομένων ὑπονοοῦντα τὸν Βύβλον ἔχων, χεῖρά τε πολλὴν ἀφανῶς ἡτοιμάζετο, καὶ νόμους ὑπὲρ τῶν πενήτων ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσέφερε, καὶ γῆν

Lin. 97. *διήλασε edit.* 1. *L.* 99. *συνηράνιζον Edd. Rectius Aug. L.* 3. *MARCUM* Bibulum *ceteri omnes, præter Eutropium, vocant. Ibid.* Βίβλον *Edd. invitis Regiis, conſtanter; & ſic hoc loco Aug. qui mox in ſeqq., ut alibi, cum Regiis in* Βύβλ. *plerumque conſentit. L.* 6. *ἰδίαι Edd. L.* 12. *ἐπέφερε Aug.*

adjungit ſibi ſocium, operam ſe illi daturum jurejurando pollicitus, ut conſul fieret. Ac mox per Cæſarem *Craſſus Pompejo conciliatus* eſt. Ita hi tres potentiſſimi viri operas ſibi in vicem præſtabant mutuas. Quam conſpirationem *Varro*, Romanus ſcriptor, ſingulari libro complexus, *Tricaranon*, (id eſt, *monſtrum Triceps*, vel *Hiſtoriam Tricipitinam*) inſcripſit. At ſenatus, ſuſpectam habens eorum potentiam, *L. Bibulum collegam Cæſari in conſulatu et adverſarium* oppoſuit.

10. Moxque contentiones inter *novos Conſules* ſunt exortæ; ututerque armis quoque clam contra alterum ſeſe inſtrueret. Sed *Cæſar*, ſimulandi egregius artifex, in ſenatu orationem habuit ad *Bibulum* de concordia; quaſi cavens, ne quod ex collegarum diſſenſione reſpublica accipiat incommodum. Quumque ſerio paci ſtudere videretur, & incautum jam reddidiſſet collegam, ut non amplius ſe præmuniret, & nihil porro ſuſpicaretur; magna manu clam comparata, rogationes in ſenatu in favorem pauperum fecit, & agros eis diſtribuit; a-

αὐτοῖς διένεμε, καὶ τὴν ἀριστεύουσαν αὐτῆς μάλιστα περὶ Καπύην ἐς τὰ κοινὰ διεμισθοῦτο τοῖς οὖσι πατράσι παίδων τριῶν, ἔμμισθον ἑαυτῷ τῆσδε τῆς χάριτος πλῆθος τοσόνδε ποιούμενος. δισμύριοι γὰρ ἀθρόως ἐφάνησαν οἱ τὰ τρία τρέφοντες μόνοι. Ενισταμένων δὲ τῇ γνώμῃ πολλῶν, ὑποκρινάμενος δυσχεραίνειν ὡς οὐ δίκαια ποιούντων, ἐξέδραμε· καὶ βουλὴν μὲν οὐκέτι συνῆγεν ἐπὶ τὸ ἔτος ὅλον, ἐπὶ δὲ τῶν ἐμβόλων ἐδημηγόρει. Πομπήϊόν τε ἐν μέσῳ καὶ Κράσσον ἠρώτα περὶ τῶν νόμων· οἱ δὲ αὐτοὺς ἐπῄνουν, καὶ ὁ δῆμος ἐπὶ τὴν χειροτονίαν ᾔει σὺν κεκρυμμένοις ξιφιδίοις. A. U. 695.

XI. Ἡ βουλὴ δὲ (οὐ γάρ τις αὐτὴν συνῆγεν, οὐδ᾽ ἐξῆν τῷ ἑτέρῳ τῶν ὑπάτων συναγαγεῖν αὐτὴν) ἐς τὴν οἰκίαν τοῦ Βύβλου συνελθόντες, οὐδὲν μὲν ἀντάξιον τῆς Καίσαρος ἰσχύος τε καὶ παρασκευῆς ἐποίουν· ἐπενόουν δ᾽ ὅμως, Βύβλον ἐνίστασθαι τοῖς νόμοις, καὶ μὴ δόξαν

Lin. 13. ἀριστ. αὐτοῖς μαλ. *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Reg. B. L. 14.* Καπύην *Aug. Ibid. Mendoſa mihi oratio videtur, tali quodam modo fortaſſe ſananda,* ἣ ἐς τὰ κοινὰ διεμισθοῦτο, τοῖς οὖσι πατρ. (*ſcil.* διένειμεν.)

grumque Campanum, longe fertiliſſimum, qui in uſus Reipublicæ elocabatur, eis adtribuit ex civibus, qui *trium liberorum patres* eſſent. Qua mercede gratiam ſibi magnæ multitudinis hominum comparavit: viginti enim millia ſtatim exſtiterunt hujus ſolum generis. Obſiſtentibus vero multis, quo minus leges ſuas perferret *Cæſar*; proripuit ſe e curia, indignatum ſe ſimulans eorum iniquitate: neque poſthac reliquo anni tempore ſenatum amplius habuit, ſed pro Roſtris cum populo egit. Et quum pro concione Pompejum Craſſumque præſentes rogaſſet, quid de legibus illis ſentirent; adprobantibus his, plebs, ſub veſte ſicis armata, vocabatur ad ſuffragia.

11. Patres vero (quum non convocaretur ſenatus, neque convocari in curiam ab alterutro Conſulum ſine alterius conſenſu, ex legibus, poſſet;) in ædibus *Bibuli* cœtus faciebant. At nihil maxime proficientes adverſus vim atque adparatum *Cæſaris*, hanc unam inierunt rationem, ut Bibulus legibus collegæ contradiceret,

Digitized by Google

A. U. 695.

ἀμελείας, ἀλλὰ ἥσσης, ἐνέγκασθαι. πεισθεὶς οὖν ὁ Βύϐλος, ἐνέϐαλεν ἐς τὴν ἀγορὰν, δημηγοροῦντος ἔτι τοῦ Καίσαρος. ἔριδος δὲ καὶ ἀταξίας γενομένης, πληγαί τε ἦσαν ἤδη, καὶ οἱ μετὰ τῶν ξιφιδίων τὰς ῥάϐδους καὶ τὰ σημεῖα τοῦ Βύϐλου περιέκλων, καὶ τῶν δημάρχων ἔστιν οὓς περὶ αὐτὸν ὄντας ἔτρωσαν. Βύϐλος δὲ οὐ καταπλαγεὶς, ἀπεγύμνου τὴν σφαγὴν, καὶ μετὰ βοῆς ἐκάλει τοὺς Καίσαρος φίλους ἐπὶ τὸ ἔργον. Εἰ γὰρ οὐ δύναμαι πεῖσαι τὰ δίκαια ποιεῖν (ἔφη) Καίσαρα, τό γε ἄγος αὐτῷ καὶ μῦσος οὕτως ἀποθανὼν ἐπιϐαλῶ. Αλλὰ τὸν μὲν ἄκοντα ὑπεξήγαγον οἱ φίλοι ἐς τὸ πλησίον ἱερὸν τοῦ Κτησίου Διός. Κάτων δὲ ἐπιπεμφθεὶς, ὤσατο μὲν ὡς νέος ἐς μέσους, καὶ δημηγορεῖν ἤρχετο· μετέωρος δὲ ὑπὸ τῶν Καίσαρος ἀρθεὶς ἐξεφέρετο. καὶ λαθὼν κατ' ἄλλας ὁδοὺς αὖθις ἀνέδραμεν ἐς τὸ βῆμα· καὶ λέγειν μὲν ἔτι, οὐδενὸς

Lin. 30. ἐνέϐαλλεν *Reg. B.* *L.* 32. *poſt* καὶ οἱ, *inſertum* μὲν *voluit Muſgr. quo facile caremus.* *L.* 37. *vulgatum* τό τε *in* τό γε *utique mutandum duxi.* *L.* 38. καὶ μῖσος *Edd.* καὶ μύσος *Aug. Reg. B. Ibid. an* ἐπικαλῶ? *L.* 39. τοῦ ΣΤΗΣΙΟΥ Διὸς *videtur utique cum Gelenio legendum.* *L.* 40-42. *verba* ὤσατο *uſque ad* ἀρθεὶς *incluſ. omiſſa in Reg. B.*

quo aliena potius improbitate victi viderentur, quam ſua negligentia. Et *Bibulus*, voluntati eorum obſecutus, irrupit in forum, concionante etiam tum *Cæſare*. Ortoque per altercationem tumultu, ad manus ventum eſt: &, qui ſicis erant armati, fregerunt faſces Bibuli, ac nonnullos e tribunis, qui pro eo ſtabant, vulnerarunt. Nec tamen quidquam territus *Bibulus*, nudatum præbebat jugulum, clamore Cæſarianos ad necem invitans: *Si non poſſum*, inquit, *Cæſari perſuadere quæ juſta ſunt; certe morte mea nefarii ſceleris culpam ei impingam.* Subduxerunt tamen invitum amici in *fanum Jovis Statoris*, foro proximum. Tum *Cato*, a patribus ſubmiſſus, protruſis obſtantibus, ut erat robuſta ætate, per turbam evaſit in locum ſuperiorem, cœpitque concionari; ſed a Cæſarianis mox raptus ſublimis e foro eſt. Nihilominus clam per aliam viam recurrens in Roſtra *Cato*, omiſſa quidem concionatione, quoniam nemo audie-

Digitized by Google

ἀκινύντος, ἀπεγίγνωσκε· τοῦ δὲ Καίσαρος ἀγροίκως κατεβόα, μέχρι καὶ τότε μετέωρος ἐξεῤῥίφη. A. U. 695.

XII. Καὶ τοὺς νόμους ὁ Καῖσαρ ἐκύρωσε, καὶ ἐπ' αὐτοῖς τόν τε δῆμον ὤρκωσεν, ἐς ἀεὶ κυρίους νομιεῖν, καὶ τὴν βουλὴν ἐκέλευεν ὀμνῦναι. ἐνισταμένων δὲ πολλῶν καὶ Κάτωνος, εἰσηγεῖτο μὲν ὁ Καῖσαρ θάνατον τῷ μὴ ὀμόσαντι, καὶ ὁ δῆμος ἐπεκύρου. ὤμνυον δ' αὐτίκα, δείσαντες, οἵ τε ἄλλοι καὶ οἱ δήμαρχοι. οὐ γὰρ ἔτι χρήσιμον ἀντιλέγειν ἦν, κυρουμένου διὰ τοὺς ἄλλους τοῦ νόμου. Οὐέττιος δ', ἀνὴρ δημότης, ἐς τὸ μέσον ἐσδραμὼν μετὰ ξιφιδίου γυμνοῦ, ἐπιπεμφθῆναι ἔφη πρός τε Βύβλου καὶ Κικέρωνος καὶ Κάτωνος, ἐς ἀναίρεσιν Καίσαρός τε καὶ Πομπηίου· καὶ τὸ ξιφίδιον αὐτῷ Βύβλου ῥαβδοῦχον ἐπιδοῦναι Ποστούμιον. ὑπόπτου δ' ὄντος ἐφ' ἑκάτερα τοῦ πράγματος, ὁ μὲν Καῖσαρ ἐξετράχυνε τὸ πλῆθος, τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἐξετάσειν τὸν Οὐέττιον ἀνεβάλλοντο. καὶ ὁ Οὐέττιος, φυλασσόμενος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, νυκτὸς ἀνῃρέθη.

Lin. 44. ἀκούοντος carent Editi; dedit Aug. L. 48. ἐκέλευσεν Edd. Prætuli Aug. Ven. L. 53. Οὐέτιος *Edd. conſtanter cum Regiis, niſi quod hoc uno loco* Οὐεττούτιος *det Reg. B. quam ſcripturam conſtanter præfert Ven.* Οὐεττίτιος *h. l. Aug. ſed idem deinceps conſtanter* Οὐεττούτιος. Vectius *Cand.*

bat, *aſpere* tantum *clamabat in Cæſarem*, donec iterum exturbatus eſt.

12. Atque ita *leges ſuas Cæſar pertulit*; &, juratis in eas plebejis, a Patribus quoque idem jusjurandum exegit. Quod quum non pauci, auctore potiſſimum *Catone*, recuſarent facere; *Cæſar* rogationem tulit ad populum, ut capitalis eſſet qui non juraret: idque populus ſcivit. Moxque omnes præ metu jurarunt; & in his tribuni plebis, fruſtra reclamaturi, lege jam confirmata ab aliis. Interea *Vettius* quidam, e plebe, procurrit in medium, ſtrictam ſicam oſtentans, dicenſque „*ſe ſubmiſſum a Bibulo et Cicerone atque Catone, ut Cæſarem una cum Pompejo confoderet*: eumque pugionem ſibi datum a Poſtumio, lictore Bibuli." Hoc facto, quamvis ambiguæ ſuſpicionis, *Cæſar* uſus eſt ad exaſperandam multitudinem; inquiſitione tamen in craſtinum dilata. Sed *Vettius*, quum in vinculis cuſtodiretur, ſequenti nocte trucidatus eſt.

Digitized by Google

A. U. 695. Εἰκαζομένου δ' ἐς ποικίλα τοῦ συμβεβηκότος, ὁ Καῖσαρ οὐκ ἀνίει καὶ τοῦτο δρᾶσαι λέγων τοὺς δεδιότας· ἕως ὁ δῆμος αὐτῷ συνεχώρησεν ἀμύνειν τοῖς ἐπιβεβουλευμένοις. Καὶ Βύβλος μὲν, ἐκ χειρῶν ἅπαντα μεθεὶς, οἷά τις ἰδιώτης, οὐ προῄει τῆς οἰκίας ἐπὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἀρχῆς ἅπαν.

XIII. Ὁ δὲ Καῖσαρ οὐδ' αὐτὸς ἔτι ἐζήτει περὶ τοῦ Οὐεττίου, μόνος ἔχων τὸ κράτος ἐπὶ τῆς πολιτείας. Νόμους δ' ἐσέφερεν, ἐκθεραπεύων τὸ πλῆθος, ἑτέρους, καὶ τὰ Πομπηΐῳ πεπραγμένα ἅπαντα ἐκύρου, καθάπερ ὑπέσχητο αὐτῷ. Οἱ δ' Ἱππέες λεγόμενοι, τὴν μὲν ἀξίωσιν τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς ὄντες ἐν μέσῳ, δυνατώτατοι δὲ ἐς ἅπαντα, περιουσίας τε οὕνεκα, καὶ μισθώσεως τελῶν καὶ φόρων, οὓς ὑπὸ τῶν ἐθνῶν τελουμένους ἐξεμισθοῦντο, καὶ πλήθους βεβαιοτάτων ἐς ταῦτα θεραπόντων, ἐκ πολλοῦ τὴν βουλὴν ᾔτουν, ἄφεσίν τινα μέρους τῶν φόρων αὐτοῖς γενέσθαι. καὶ ἀποδιέτριβεν ἡ βουλή. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ἐς οὐδὲν τότε τῆς βουλῆς δεόμενος,

Lin. 62. post δρᾶσαι *hypostigmen ponunt Edd. quam delevi cum Aug. L. 67.* ἐπὶ τῇ πολιτείᾳ *Aug. L. 71.* δυνατώτεροι *Edd. Cand. Pratuli Aug.*

Quumque hic caſus interpretaretur varie; *Cæſar* hanc quoque culpam rejiciebat in quoſdam conſcientiæ timore exagitatos: donec effecit, ut populus ei permitteret opem ferre his qui peterentur inſidiis. Tum vero *Bibulus* in univerſum, omiſſa tractatione reipublicæ, per reliquum omne conſulatus ſui tempus, *tamquam privatus*, *domi ſe continuit.*

13. At *Cæſar*, jam ſolus moderationem rerum omnium obtinens, non amplius inquirebat de *Vettio*; ſed novis porro legibus in plebis gratiam ferendis vacavit, ſimulque *acta Pompeji rata habuit* omnia, quemadmodum pollicitus fuerat. Eodem tempore *Equeſtris ordo*, inter ſenatum & plebem medius, potens tam propriis divitiis, quam quæſtu ex vectigalibus publicis tributiſque provinciarum, quæ redemerat a populo, ſtipatuſque validiſſimorum ſervorum multitudine, quos in uſus ſuos alebat, jam pridem *petierat* a Senatu, *ut pars mercedum*, *quas ex locationis pacto Equites debebant populo*, *ipſis remitteretur*. Patribus vero eam rem differentibus, *Cæſar*, ad nullam rem eo tempore ſenatus

ἀλλὰ μόνῳ τῷ δήμῳ χρώμενος, τὰ τρίτα τῶν μισθώσεων αὐτοῖς παρῆκεν. οἱ δὲ, ὑπὲρ τὴν σφετέραν ἀξίωσιν ἀδοκήτου τῆς χάριτος αὐτοῖς γενομένης, ἐξεθείαζον αὐτόν. καὶ στῖφος ἄλλο καρτερώτερον τοῦ δήμου τόδε τῷ Καίσαρι προσγεγένητο δι᾽ ἑνὸς πολιτεύματος. Ὁ δὲ καὶ θέας ἐπεδίδου καὶ κυνηγέσια θηρίων, ὑπὲρ δύναμιν δανειζόμενος ἐς ἅπαντα, καὶ τὰ πρότερα πάνθ᾽ ὑπερβάλλων παρασκευῇ καὶ χορηγίᾳ καὶ δόσεσι λαμπραῖς. Ἐφ᾽ οἷς αὐτὸν εἵλοντο Γαλατίας τῆς τε ἐντὸς Ἄλπεων καὶ ὑπὲρ Ἄλπεις ἐπὶ πενταετὲς ἄρχειν, καὶ ἐς τὴν ἀρχὴν ἔδοσαν τέλη στρατοῦ τέσσαρα. A. U. 695.

XIV. Ὁ δὲ, καὶ τὴν ἀποδημίαν οἱ χρόνιον ὁρῶν ἐσομένην, καὶ τὸν φθόνον ὡς ἐπὶ μεγίστοις δὴ τοῖς δεδομένοις μείζονα, Πομπηΐῳ μὲν ἐζεύγνυ τὴν θυγατέρα, καίπερ ἐγγυωμένην Καιπίωνι· δεδιὼς, μὴ καὶ φίλος ὢν ἐπιφθονήσειε τῷ μεγέθει τῆς εὐδαιμονίας. Τοὺς δὲ θρασυτά-

Lin. 81. *στῖφος edit.* 2. 3. *invit. MSS.* *Ibid.* κρατερώτερον *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 84. ἐς ἅπαντας *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 86. Γαλατείας *edit.* 1. *L.* 91 *ſq.* καίπερ ὄντι τῷ Σκιπίωνι *Edd.* Scipione adhuc exiſtente *Cand.* ἐγγυωμένην, *loco alienorum verborum* ὄντι τῷ, *dederunt Aug. Ven. Mendoſum* Σκιπίωνι (*vel* Σκηπίωνι, *quod pro more dat Aug.*) *etiam citra MSStorum operam corrigendum duxi.*

operam adhibens, ſoloque conſenſu plebis uſus, *remiſit publicanis tertiam partem ex locationum pretio.* Quapropter Equites, ſupra poſtulata nacti inſperatam gratiam, in cœlum ferebant ejus auctorem. Unde robuſtius etiam hoc, quam ante ex plebe, agmen propugnatorum acceſſit *Cæſari*, per unum iſtud inſtitutum. Auxitque præterea *Cæſar* apud populum gratiam, edendis quoque ſpectaculis & venationibus; ſupra opes undique æs alienum contrahens & priora omnia vincens magnificentia adparatus profuſiſque largitionibus. Quibus rebus effecit, ut utraque *Gallia, Citerior Ulteriorque*, *provincia* ipſi *in quinquennium*, cum quatuor legionibus, decerneretur.

14. Deinde ſatis intelligens *Cæſar*, & ab Urbe diutius ſe abfore, & quo majora eſſent populi in ſe collata beneficia, tanto graviorem fore invidiam; *Pompejo collocavit filiam*, quamquam Cæpioni jam ante deſponſatam; veritus amici etiam, propter nimios ſucceſ-

A. U. 695.

τους τῶν στασιωτῶν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ μέλλοντος ἔτους παρῆγε. καὶ ὕπατον μὲν ἀπέφηνεν Αὖλον Γαβίνιον, φίλον ἑαυτοῦ· Λευκίου δὲ Πείσωνος, τοῦ σὺν αὐτῷ μέλλοντος ὑπατεύσειν, τὴν θυγατέρα Καλπουρνίαν αὐτὸς ἤγετο· βοῶντος Κάτωνος, διαμαστροπεύεσθαι γάμοις τὴν ἡγεμονίαν. δημάρχους δὲ ᾕρειτο Οὐατίνιόν τε, καὶ Κλώδιον τὸν Καλὸν ἐπίκλην· ὅντινα, αἰσχρὰν ἐν ἱερουργίᾳ γυναικῶν ποτε λαβόντα ὑπόνοιαν ἐπὶ τῇ Καίσαρος αὐτοῦ γυναικὶ, ὁ μὲν Καῖσαρ οὐκ ἔκρινεν, ὑπεραρέσκοντα τῷ δήμῳ, καίπερ ἀποπεμψάμενος τὴν γυναῖκα· ἕτεροι δὲ διὰ τὴν ἱερουργίαν ἐς ἀσέβειαν ἐδίωκον, καὶ συνηγόρευε τοῖς διώκουσι Κικέρων· καὶ κληθεὶς ἐς μαρτυρίαν ὁ Καῖσαρ οὐ κατεῖπεν, ἀλλὰ καὶ τότε δήμαρχον ἐς ἐπιβουλὴν τοῦ Κικέρωνος ἀπέφηνε, διαβάλλοντος ἤδη τὴν συμφροσύνην τῶν τριῶν

Lin. 95. *παρῆγε carent Edd. Cand. Dederunt Aug. Ven. προῆγε adjiciendum propoſuerat Muſgrav. Ibid.* Γαουίνιον *h. l. MSSti, & ſic nonnumquam alibi. L.*96. τοῦ σὺν ἑαυτῷ *Edd. Recte Aug.*] *L.* 2. ἐπὶ Ἰουλίᾳ τῇ Καισ. α. γυν. *Edd. & MSSti noſtri.* Calfurniæ, Cæſaris uxoris cauſa *Cand. Alienum nomen delendum cenſui, præeunte Gelenio. L.* 6. διώκουσιν ὁ Κικέρων *Edd. Delevi artic. cum Aug. Reg. B. L.*8. συμφροσύνην *Aug. in contextu; vera lectio in ora libri.*

ſua, livorem. Præterea ſuæ factionis audaciſſimos ad magiſtratus in annum proximum capiendos promovit. Et *Conſulem* quidem *deſignavit A. Gabinium*, ex intimis amicis; cum *L. Piſone* autem, qui *collega* illius erat futurus, adfinitatem contraxit, filia ejus *Calpurnia* in matrimonium ducta: vociferante Catone, *nuptiis conſtuprari imperium. Tribunos* vero *plebis* legit *Vatinium*, & *Clodium*, cognomine *Pulcrum*; quem, haud ita multo ante, turpi ſuſpicione infamem adulteratæ inter muliebria ſacra uxoris ipſius Cæſaris, in judicium vocare, quod pergratus plebi eſſet, *Cæſar*, quamvis repudiata conjuge, noluerat; alii vero pollutarum cærimoniarum reum egerant, Cicerone accuſatoribus adſtipulante. Ipſe autem *Cæſar* tunc, teſtis citatus, nihil contra eum edixerat; & nunc tribunatum etiam plebis eidem demandandum curavit, in *Ciceronis* odium, qui jam *conſpirationem Triumvirorum*, ut periculoſam Reipublicæ, cœperat

Digitized by Google

τῶν τριῶν ἀνδρῶν ἐς μοναρχίαν. οὕτω καὶ λύπης ἐκράτουν ὑπὸ χρείας, καὶ τὸν ἐχθρὸν εὐηργέτουν ἐς ἄμυναν ἑτέρου. δοκεῖ δὲ ὁ Κλώδιος ἀμείψασθαι πρότερος τὸν Καίσαρα, καὶ συλλαβεῖν ἐς τὴν τῆς Γαλατίας ἀρχήν. A. U.

XV. Τοσάδε μὲν δὴ Καῖσαρ ὑπατεύων ἔπραξε· καὶ 696.
τὴν ἀρχὴν ἀποθέμενος, ἐπὶ τὴν ἑτέραν εὐθὺς ἐξῄει. Κικέρωνα δὲ γράφεται Κλώδιος παρανόμων, ὅτι πρὸ δικαστηρίου τοὺς ἀμφὶ Λέντλον καὶ Κέθηγον ἀνέλοι. ὁ δὴ ἐς τὸ ἔργον ἐκεῖνο γενναιοτάτῳ λήματι κεχρημένος, ἀσθενέστατος ἐς τὴν δίκην ἐγίγνετο. καὶ ταπεινὴν ἐσθῆτα ἐπικείμενος, γέμων τε αὐχμοῦ καὶ ῥύπου, προσέπιπτεν οἷς ἐντύχοι κατὰ τοὺς στενωπούς, οὐδὲ τοῖς ἀγνῶσιν ἐνοχλεῖν αἰδούμενος· ὥστε αὐτῷ τὸ ἔργον, διὰ τὴν ἀπρέπειαν, ἀπὸ οἴκτου μεταπίπτειν ἐς γέλωτα. ἐς τοσοῦτο δειλίας περὶ μίαν οἰκείαν δίκην κατέπεσεν, ὃς τὸν ὅλον βίον ἐν ἀλλοτρίαις ἐξήταστο λαμπρῶς. οἷόν τι καὶ Δημοσθένη

Lin. 9 ſq. mallem cum Gelenio ἐκράτει *&* εὐηργέτει. *L.* 11. δὲ καὶ ὁ Κλώδ. *Edd. Conjunctionem omiſi cum Aug. & Cand. Ibid.* Κλαύδιος *Reg. B. L.* 14. *forte* τήνδε τὴν ἀρχὴν. *L.* 17. λήμματι *Edd. ex Reg. A.*

cœperat criminari. Sic offenſionem *Cæſar* deponebat, commoditatis cauſa; & alterum inimicorum beneficiis ſibi devinciebat, ut ulciſceretur alterum. Videtur tamen *Clodius* prior gratiam retuliſſe Cæſari, eumque in petitione Galliæ provinciæ adjuviſſe.

15. His in Conſulatu peractis, *Cæſar*, depoſito magiſtratu, protinus *in Galliam proconſul* profectus eſt. In Urbe vero *Clodius Ciceroni diem dixit*, quod contra leges publicas indemnatos ſuſtuliſſet *Lentulum Cethegum*que. Et *Cicero*, quam magno animo fortique egregium illud facinus peregerat, tam imbecilli abjectoque tulit intentatum ſibi judicium. Mutata veſte, ſordidus & ſqualore horridus, *ſuppliciter* per vias Urbis *ſollicitabat obvios* quoſque, non veritus ignotis quoque hac de cauſa negotium faceſſere; adeo nullo reſpectu decori, ut, dum miſerabilis vult videri, ridiculus fieret. *Eo timiditatis* in propria cauſa *prolapſus Cicero* eſt, qui per omnem vitam in alienis cauſis ſumma cum laude fuerat verſatus:

A. U. 696. Φασὶ τὸν Ἀθηναῖον οὐδ᾽ ὑποστῆναι τὴν ἑαυτοῦ δίκην, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἀγῶνος φυγεῖν. Κλωδίου δὲ καὶ τὰς παρακλήσεις αὐτῷ σὺν ὕβρει διακόπτοντος ἐν τοῖς στενωποῖς, ἀπέγνω πάνθ᾽ ὁ Κικέρων· καὶ ἔφευγεν ἑκούσιον καὶ ὧδε φυγὴν, καὶ φίλων αὐτῷ πλῆθος συνεξῄει, καὶ ἡ βουλὴ συνίστη τὸν ἄνδρα πόλεσί τε καὶ βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις. Κλώδιος δ᾽ αὐτῷ τὴν οἰκίαν καὶ τὰς ἐπαύλεις ἐπικατέσκαπτεν. ἐπαιρόμενός τε ἐπὶ τῷδε, ἀντιπαρεβάλλετο ἤδη καὶ Πομπηΐῳ, τὸ μέγιστον ἐν τῇ πόλει κράτος ἔχοντι.

XVI. Ὁ δὲ Μίλωνα, τὸν σὺν τῷ Κλωδίῳ τὴν ἀρχὴν παραδεδεγμένον, θρασύτερον ὄντα τοῦ Κλωδίου, ἐς ὑπατείαν ἐπήλπιζε, καὶ ἤλειφεν ἐπὶ τὸν Κλώδιον, καὶ ψηφίσασθαι τῷ Κικέρωνι κάθοδον ἐκέλευεν· ἐλπίσας, τὸν Κικέρωνα ἐλθόντα, περὶ μὲν τῆς παρούσης πολιτείας οὐκέτι φθέγξεσθαι, μεμνημένον οἷα ἔπαθε, δίκας δὲ καὶ πράγματα ἐποίσειν τῷ Κλωδίῳ. Κικέρων μὲν δὴ, διὰ

Lin. 28. ἐπέγνω Edd. Recte Aug. L. 31 ſq. ἐπαύλας edit. 1. L. 32. ἐπικατέσκαψεν Edd. Secus Aug. Ven. Reg. B. L. 37. καὶ ἤλειψεν Edd. Verum dedit Aug. quod & Muſgr. ex conject. propoſuerat. L. 40. φθέγξασθαι edit. 1. ex Reg. B.

id quod & Athenis *Demoſtheni* ſimiliter accidiſſe fertur, qui, quum alios reos fortiter ſemper eſſet tutatus, ipſe reus urbe profugere, quam in judicio de ſalute certare, maluit. Quum vero preces etiam ſupplicis contumelioſe per vias interrumperet *Clodius*; *Cicero* quoque, ſicut olim Athenienſis orator, rebus omnibus deſperatis, ſponte in exilium abiit; amicorum turba comitatus, commendatuſque civitatibus, regibus atque regulis, datis a ſenatu literis. Tum vero *Clodius* domum ejus villaſque diruit inſuper; eoque facto tantum ſibi placebat, ut jam Pompejo quoque, qui tunc in Urbe potentiſſimus erat, ſeſe æquipararet.

16. Quare Pompejus *Milonem*, collegam Clodii, ſed audaciori etiam ingenio virum, ſpe conſulatus propoſita, *adverſus Clodium* concitavit, juſſitque aperire plebiſcito Ciceroni reditum; ratus, illum reverſum non amplius verba facturum de præſenti reipublicæ ſtatu, memorem quanto id ſibi conſtitiſſet; paratum autem fore Clodio adverſarium.

Digitized by Google

Πομπήιον ἐκπεσὼν, διὰ Πομπήϊον κατῄει, ἑκκαιδεκάτῳ μάλιστα μηνὶ τῆς ἐξελάσεως· καὶ αὐτῷ καὶ τὴν οἰκίαν καὶ τὰς ἐπαύλεις ἀνίστη τέλεσι κοινοῖς. λαμπρῶς δ' αὐτὸν περὶ τὰς πύλας ὑποδεχομένων πάντων, φασὶ περὶ τὰς δεξιώσεις τὴν ἡμέραν ὅλην (οἷόν τι καὶ Δημοσθένει συνέβη κατιόντι) ἀναλῶσαι. A. U. 697.

XVII. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἔν τε Κελτοῖς καὶ Βρεττανοῖς πολλὰ καὶ λαμπρὰ εἰργασμένος, ὅσα μοι περὶ Κελτῶν λέγοντι εἴρηται, πλούτου γέμων ἐς τὴν ὅμορον τῇ Ἰταλίᾳ Γαλατίαν, τὴν ἀμφὶ τὸν Ἠριδανὸν ποταμὸν, ἧκεν, ἐκ συνεχοῦς πολέμου τὸν στρατὸν ἀναπαύσων ἐπ' ὀλίγον. Ὅθεν αὐτῷ περιπέμποντι ἐς Ῥώμην πολλὰ πολλοῖς χρήματα, αἵ τε ἐτήσιοι ἀρχαὶ παρὰ μέρος ἀπήντων, καὶ οἱ ἄλλως ἐπιφανεῖς ἐς ἡγεμονίας ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἐξῄεσαν· ὡς ἑκατὸν μὲν ποτε καὶ εἴκοσι ῥάβδους ἀμφ' αὐτὸν γενέσθαι, βουλευτὰς δὲ πλείους διακοσίων, 698.

Lin. 42. *διὰ Πομπηΐου κατῄει videtur legendum, quod expreſſit Cand.* *L.* 43. *ἐξελεύσεως Edd. Melius Aug. Ven. Ibid. alterum καὶ, poſt καὶ αὐτῷ, adjeci ex Reg. B. & Ven. Ibid. forſan poſt καὶ αὐτῷ excidit nomen ἡ βουλή. L.* 55. *Mallem cum Muſgrav. καὶ ὅσοι ἄλλοι. Sic Cand.* quicunque illuſtres.

Atque ita *Cicero*, quum Pompeji cauſa in exilium fuiſſet actus, ejuſdem *Pompeji favore in patriam reſtitutus* eſt; menſe ferme XVI poſtquam diſceſſerat; & domus quoque & villas ſumtu publico inſtaurandas Pompejus curavit. Redeunti tanta gratulantium multitudo ad portas Urbis præſto fuit, ut vix integer dies officiis eorum excipiendis ſufficeret; quemadmodum etiam Demoſtheni olim contigerat, ab exilio revertenti.

17. Interea *Cæſar*, rebus in Gallia Britanniaque geſtis clariſſimus, quas in *rerum Gallicarum Hiſtoria* expoſuimus, divitiis refertus, *venit in Ciſalpinam Galliam*, ut a continuis bellis paullulum quietis exercitui concederet. Unde quum multis in Urbem multas miſiſſet pecunias; jam ei & annui magiſtratus populi Romani ſalutandi cauſa ibi occurrerunt, & alii provinciarum aut exercituum præfecturis illuſtres ad eumdem profecti ſunt: ut aliquando *CXX faſces circa Cæſarem* ſpectarentur,

Digitized by Google

A. U. 698. τοὺς μὲν, ἀμειβομένους ὑπὲρ τῶν ἤδη γεγονότων, τοὺς δὲ χρηματιουμένους, τοὺς δ' ἄλλο τι τοιουτότροπον αὐτοῖς ἐξεργασομένους. Πάντα γὰρ ἤδη διὰ τούτου ἐπράσσετο, στρατιᾶς τε πολλῆς οὕνεκα, καὶ δυνάμεως χρημάτων, καὶ σπουδῆς ἐς ἅπαντας φιλανθρώπου. Ἀφίκοντο δ' αὐτῷ καὶ Πομπήϊος καὶ Κράσσος, οἱ κοινωνοὶ τῆς δυναστείας. καὶ αὐτοῖς βουλευομένοις ἔδοξε, Πομπήϊον μὲν καὶ Κράσσον αὖθις ὑπατεῦσαι, Καίσαρι δ' ἐς τὴν ἡγεμονίαν ὧν εἶχεν ἐθνῶν ἄλλην ἐπιψηφισθῆναι πενταετίαν. ὧδε μὲν ἀπ' ἀλλήλων διεκρίθησαν. Πομπηΐῳ δ' ἐς τὴν ὑπατείαν ἀντιπαρήγγελλε Δομίτιος Αἰνόβαρβος· καὶ τῆς κυρίας ἡμέρας ἄμφω κατήεσαν ἔτι νυκτὸς ἐς τὸ πεδίον ἐς τὴν χειροτονίαν. τῶν δ' ἀμφ' αὐτοὺς ἔριδες ἦσαν, καὶ συνεπλέκοντο, μέχρι τις τὸν Δομιτίου δᾳδοῦχον ἐπάταξε ξίφει. καὶ φυγὴ μετὰ τοῦτο ἦν, Δομίτιός τε αὐτὸς ἐς τὴν οἰκίαν διεσώζετο μόλις, καὶ Πομπηΐου

Lin. 62. ἐς ἅπαντα *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 65 *ſq.* ἐς ἡγεμ. *Edd.* τὴν *dederunt Aug. & Reg. B.* *L.* 66. ἐψηφισθῆναι *Edd. Recte Aug. Reg. B.* *L.* 68. Αἰνοβάρβαρος *quatuor noſtri MSSti. Nam* Αἰνόβαρβος *in oru MS. Aug. a recenti utique manu eſt.* *L.* 70. τῶν ἀμφ' *Edd. Conjunctionem adjeci ex Aug. Reg. B.*

ſenatores vero plures ducentis, pars referentes gratiam, pars pecuniam ſibi ab illo quærentes, aut aliud hujuſmodi beneficium. Jam enim *unus omnia Cæſar poterat*, ſubnixus tantis copiis pecuniiſque, & alioquin comis erga omnes & ad bene merendum promtiſſimus. Inter ceteros ſalutatores fuerunt *Pompejus et Craſſus*, potentiæ ſocii. Cum quibus deliberatione de communibus commodis inſtituta, placuit, *Pompejum et Craſſum iterum creari Conſules*, *Cæſari imperium prorogari in aliud quinquennium*: atque ita hi digreſſi ſunt. Pompejo vero competitor exſtitit *Domitius Ænobarbus*: & ubi dies præſtituta adfuit, ambo ante lucem in campum deſcenderunt ad comitia; exortaque inter utriuſque catervam altercatione, ad manus ventum eſt. In ea rixa is qui Domitio facem præferebat, percuſſus eſt gladio: & mox facta fuga ægre domum ſuam ſalvus ſe recepit Domitius, Pompejique etiam veſtis cruenta domum eſt re-

τὴν ἐσθῆτα τινὲς ᾑμαγμένην ἔφερον οἴκαδε. παρὰ τοσοῦτον ἑκάτερος ἦλθε κινδύνου. A. U.

XVIII. Αἱρεθέντες δ' οὖν ὕπατοι Κράσσος τε καὶ Πομπήϊος, Καίσαρι μὲν (ὥσπερ ὑπέστησαν) τὴν ἑτέραν πενταετίαν προσεψηφίσαντο. τὰ δὲ ἔθνη διακληρούμενοι, καὶ στρατιὰν ἐπ' αὐτοῖς, ὁ μὲν Πομπήϊος εἵλετο Ἰβηρίαν τε καὶ Λιβύην· καὶ ἐς τάσδε τοὺς φίλους περιπέμπων, αὐτὸς ὑπέμεινεν ἐν Ῥώμῃ. ὁ δὲ Κράσσος Συρίαν τε καὶ τὰ Συρίας πλησίον, ἐπιθυμίᾳ πολέμου πρὸς Παρθυαίους, ὡς εὐχεροῦς δὴ καὶ ἐνδόξου καὶ ἐπικερδοῦς. Ἀλλὰ τῷδε μὲν ἐξιόντι τῆς πόλεως πολλά τε ἄλλα ἀπαίσια ἐγίγνετο, καὶ οἱ δήμαρχοι προηγόρευον μὴ πολεμεῖν Παρθυαίοις, οὐδὲν ἀδικοῦσιν· οὐ πειθομένῳ δὲ, δημοσίας ἀρὰς ἐπηρῶντο. ὧν ὁ Κράσσος οὐ φροντίσας, ἀπώλετο ἐν τῇ Παρθυήνῃ, σύν τε παιδὶ ὁμωνύμῳ καὶ αὐτῷ στρατῷ· μύριοι γὰρ οὐδ' ἐντελεῖς ἐκ δέκα μυριάδων ἐς Συρίαν διέφυγον. Ἀλλὰ τὴν μὲν Κράσσου συμφορὰν ἡ Παρθυακὴ δηλώσει γραφή. Ῥωμαῖοι δὲ, λιμῷ πιεζόμενοι, Πομπήϊον 699.

Lin. 84 *ſq.* ἐγίγνετο *abeſt ab Edd. dedit Aug.* *L.* 86. ἀρᾶς *Edd. Recte Aug.* *L.* 88. Παρθυίνῃ *Edd. Recte Aug.* *L.* 90. Παρθικῇ *Edd. ex Reg. A. Expreſſi Aug. & Reg. B.*

miſſa: tam prope uterque a periculo abfuit.

18. Jamque creati *Conſules Craſſus et Pompejus*, juxta pollicita, Cæſari decreverunt aliud quinquennium; ipſi provincias cum exercitibus *ſortiti* ſunt: *Pompejus Hiſpaniam et Africam;* quas per amicos rexit, ipſe manens in Urbe: *Craſſus Syriam* & regiones finitimas, *belli cupidus Parthici*, quod & facile & glorioſum & quæſtuoſum eſſe ſibi perſuaſerat. Sed *Craſſo* urbem egredienti multa infauſta obvenerunt omina, & interdicebant tribuni plebis, ne Parthis bellum inferret, qui nulla Romanos laceſſiſſent injuria. Qua re quum ille nihil moveretur, publicis exſecrationibus eum diris devoverunt. Quibus omnibus contemtis, periit *Craſſus in Parthia,* una cum cognomine filio & toto exercitu; nam ex centum millibus vix decem millia refugerunt in Syriam. Verum hæc *Craſſi clades* in *Libro de Rebus Parthicis* exponetur. Romæ autem *populus*, quum

Digitized by Google

A. U. εἵλοντο τῆς ἀγορᾶς αὐτοκράτορα εἶναι· καί οἱ, καθάπερ ἐπὶ τῶν λῃστηρίων, εἴκοσιν ἀπὸ τῆς βουλῆς ὑπηρέτας ἔδωκαν. ὁ δὲ αὐτοὺς ὁμοίως ἐς τὰ ἔθνη διαθεὶς ἐπέτρεχε, καὶ τὴν Ρώμην αὐτίκα ἐνέπλησεν ἀγορᾶς δαψιλοῦς. ὅθεν ἔτι μᾶλλον ἐς μέγα δόξης ἐπῆρτο καὶ δυνάμεως.

700. XIX. Τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου καὶ ἡ Καίσαρος θυγάτηρ κύουσα τῷ Πομπηΐῳ θνήσκει. καὶ δέος ἅπασιν ἐνέπιπτεν, ἀνῃρημένης τῆς ἐπιγαμίας, ὡς αὐτίκα μεγάλοις στρατοῖς Καίσαρός τε καὶ Πομπηΐου διοισομένων ἐς ἀλλήλους, ἀσυντάκτου μάλιστα καὶ χαλεπῆς ἐκ πολλοῦ γεγενημένης τῆς πολιτείας. αἵ τε γὰρ ἀρχαὶ κατὰ στάσιν ἢ δωροδοκίαν, σπουδῇ τε ἀδίκῳ, καὶ λίθοις ἢ ξίφεσι, καθίσταντο, καὶ τὸ δεκάζειν ἢ δωροδοκεῖν ἀναισχύντως τότε μάλιστα ἐπλεόνασεν· ὅ τε δῆμος αὐτὸς ἔμμισθος ἐπὶ τὰς χειροτονίας ᾔει. ὤφθη δέ που καὶ μεσεγγύημα ταλάντων ὀκτακοσίων ὑπὲρ τῆς ἐπωνύμου γενόμενον ἀρχῆς. οἵ τε ἀνὰ ἔτος ἕκαστον ὕπατοι στρατεύειν μέν που

fame laboraret, *Pompejum annonæ præfecerat* cum ſummo imperio; eique, ſicut prius in bello Piratico, viginti ex ſenatu miniſtros addiderat. Quibus ſimiliter circa provincias dimiſſis, ipſe quoque paſſim ad res inſpiciendas profectus, brevi urbem omnigenis copiis rerum ad victum pertinentium replevit: & hinc quoque novum, neque exiguum illud, tam gloriæ quam potentiæ incrementum Pompejo acceſſit.

19. Eo tempore *Cæſaris filia*, prægnans ex *Pompejo*, *fato functa eſt*: unde metus continuo omnes invaſit, fore, ut ſublata adfinitate Cæſar & Pompejus mox inter ſe magnis exercitibus conflictarentur; *turbatis* præſertim *jamdudum rationibus reipublicæ*. Nam & magiſtratus per factiones largitioneſve, improbis ſtudiis, interdum ſaxis etiam gladiiſque, conſtituebantur; largitioneſque nullo pudore cohibente frequentabantur, & populus venales in comitiis præbebat operas: namque etiam inventus eſt, qui *pro obtinendo Conſulatu* DCCC *talenta apud ſequeſtros deponeret*. Præterea ſingulorum annorum conſulibus nulla ſpes relicta erat

καὶ πολεμεῖν ἀπεγίνωσκον, διακλειόμενοι τῇ δυναστείᾳ τῶνδε τῶν τριῶν ἀνδρῶν. ὅσοι δ᾽ ἦσαν αὐτῶν ἀτοπώτεροι, κέρδος ἀντὶ τῶν στρατειῶν ἐτίθεντο τὰ κοινὰ τῆς πόλεως, καὶ τὰς τῶν ἰδίων διαδόχων χειροτονίας. οἱ δ᾽ ἀγαθοὶ διὰ ταῦτα καὶ πάμπαν ἐξέλιπον τὸ ἄρχειν· ὥστε ποτὲ καὶ μῆνας ὀκτὼ τὴν πόλιν ἄναρχον, ἐκ τῆς τοιᾶσδε ἀσυνταξίας, γενέσθαι· Πομπηίου πάνθ᾽ ὑπερορῶντος ἐπίτηδες, ἵνα ἐν χρείᾳ γένοιντο δικτάτωρος. A. U. 701.

XX. Καὶ πολλοὶ τοῦτο ἐς ἀλλήλους διελάλουν, ὅτι μόνον ἂν γένοιτο φάρμακον ἐπὶ τοῖς παροῦσι κακοῖς ἡ μόναρχος ἐξουσία. χρῆναι δ᾽ ἑλέσθαι δυνατὸν ὁμοῦ καὶ ἤπιον· ἐνσημαινόμενοι τὸν Πομπήιον, στρατιᾶς τε ἄρχοντα ἱκανῆς, καὶ φιλόδημον εἶναι δοκοῦντα, καὶ τὴν βουλὴν ἄγοντα διὰ τιμῆς, καὶ τὸν βίον ἐγκρατῆ καὶ σώφρονα, περί τε τὰς ἐντεύξεις εὐπρόσιτον ἢ ὄντα ἢ νομιζόμενον εἶναι. Ὁ δὲ τὴν προσδοκίαν τήνδε λόγῳ μὲν ἐδυσχέραινεν,

Lin. 10. *διακωλυόμενοι margo Reg. B. manu Guil. Budæi.* *L.* 12. *τῶν, ad στρατειῶν, adjeci ex Aug.* *Ib. στρατιῶν Aug.* exercituum loco *Cand. ἀντὶ στρατιωτῶν Reg. B.* *L.* 14. *ἐξέλειπον edit.* 2. 3. *L.* 17. *ἐπιτηδὲς Edd. ex Reg. A.* *L.* 21. *ἐνσημαινόμενος edit.* 1.

bellum uſquam gerendi, aut ductandi exercitum, quod excluderentur *Triumvirorum potentia*. Quique ex his flagitioſiores erant, hi lucra captabant ex publica pecunia, aut ex ſucceſſorum ſuorum deſignationibus: boni vero, his de cauſis, in univerſum a magiſtratibus abſtinebant. Ita factum eſt, ut ſtatu tam perturbato *per octo menſes* aliquando *abſque Conſulibus* fuerit *reſpublica*; Pompejo ad omnia connivente de induſtria, ut Dictatore opus haberent.

20. Atque id jam paſſim audiebatur in circulis „non aliud ſupereſſe præſentibus malis remedium, niſi ut refugiatur ad *unius Viri principatum*; ſed opus eſſe viro, qui cum potentia lenitatem conjungeret." Quibus verbis ſubindicabatur ipſe *Pompejus*; quod & amplis copiis cum imperio præeſſet, & videretur amator plebis, ac ſenatus cultor, moderatus in omni vita temperanſque, denique aditu facilis, & comitate quadam, ſeu vera ſeu ficta, amabilis. Iſtam igitur de *Dictatura* exſpectationem verbis quidem *Pompejus* averſabatur, indignanti ſimilis; clam autem

A. U. ἔργῳ δ᾽ ἐς αὐτὴν πάντα ἔπραττεν ἀφανῶς, καὶ τὴν ἀσυνταξίαν τῆς πολιτείας καὶ ἀναρχίαν ἐπὶ τῇ ἀσυνταξίᾳ ἑκὼν ὑπερεώρα. Μίλωνός τε, τὰ ἐς Κλώδιον ὑπηρετήσαντος αὐτῷ, καὶ ἀρεσκομένου τῷ δήμῳ διὰ τὴν Κικέρωνος κάθοδον, ὑπατείαν ὡς ἐν καιρῷ παρὰ τήνδε τὴν
702. ἀναρχίαν μετιόντος, ἀποδιέτριβε τὰς χειροτονίας· μέχρι βαρυθυμῶν ὁ Μίλων, ὡς καὶ περὶ αὐτὸν ἀπίστου γιγνομένου τοῦ Πομπηΐου, ἐς τὴν πατρίδα Λανούβιον ἐξῄει· ἣν Διομήδη φασὶν, ἀλώμενον ἐξ Ἰλίου, πρώτην ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πόλιν οἰκίσαι· καὶ εἰσὶν ἀπὸ Ῥώμης ἐς αὐτὴν στάδιοι πεντήκοντα καὶ ἑκατόν.

XXI. Κλωδίου δ᾽ ἐξ ἰδίων χωρίων ἐπανιόντος ἐπὶ ἵππου, καὶ περὶ Βοΐλλας ἀπαντήσαντος αὐτῷ· οἱ μὲν κατὰ τὴν ἔχθραν ὑπείδοντο μόνον ἀλλήλους, καὶ παρώδευσαν· θεράπων δὲ τοῦ Μίλωνος ἐπιδραμὼν τῷ Κλωδίῳ, εἴτε

Lin. 30 *ſq.* παρὰ τήνδε τὴν ἀρχὴν *Edd. Recte Aug. Ven. In Aug. quidem primum etiam fuerat* ἀρχὴν; *ſed ab eadem manu mox emendatum. L.* 31. τῆς χειροτ. *Edd.* τὰς ded. *Aug. Ven. L.* 32. περὶ αὐτὸν *edit.* 2. 3. *Ibid. ſq.* γενομένου *Edd.* γενομένου *Reg. B. Prætuli Aug. L.* 33. Λαβουΐνιον *Edd. & MSS. noſtri: quod, quamquam* Lavinium *det Candidus, tamen ex* Λανούβιον *potius, quam ex* Λαβουΐνιον, *corruptum credere fas eſt. L.* 34. ἀλόμενον *edit.* 1. *ex quo* ἀλόμενον *factum in edit.* 2. 3. *Verum dedit Aug. L.* 35. οἰκῆσαι *Edd. Prætuli Aug.*

modis omnibus id agebat, ut eo res perveniret; & turbatum illum reipublicæ ſtatum, interregnumque quod ad illas turbas accedebat, lubens patiebatur. Quin &, quum *Milo*, cujus opera Clodium depreſſerat, & ſummo adplauſu populi Ciceronem reduxerat, conſulatum commodo tunc tempore, per interregnum illud, peteret; eo uſque remoratus comitia eſt, donec *Milo* pertæſus, dolenſque Pompeji erga ſe quoque perfidiam, in patriam ſuam *Lanuvium* ſeceſſit: quam *Diomedes* fertur, poſt captum Ilium oberrans, primam in Italia urbem condidiſſe, diſſitam a Roma ad decimum nonum fere lapidem.

21. Forte tum *Clodius* e villa ſua in Urbem equo vehebatur. Quumque circa Bovillas *Miloni* eſſet obviam factus; primum quidem non niſi ſuſpicioſis oculis, pro mutua inimicitia, ſeſe intuentes, prætererunt; deinde vero *Milonis famulus invaſit Clodium*,

Digitized by Google

κεκελευσμένος, εἴθ᾽ ὡς ἐχθρὸν δεσπότου κτείνων, ἐπάταξεν ἐς τὸ μετάφρενον ξιφιδίῳ. καὶ τὸν μὲν αἵματι ῥεόμενον ἐς τὸ πλησίον πανδοκεῖον ὁ ἱπποκόμος ἐσέφερεν. ὁ δὲ Μίλων μετὰ τῶν θεραπόντων ἐπιστὰς, ἔτι ἔμπνουν, ἢ καὶ νεκρὸν, ἐπανεῖλεν· ὑποκρινόμενος μὲν οὐ βουλεῦσαι τὸν φόνον, οὐδὲ προστάξαι· ὡς δὲ κινδυνεύσων ἐξάπαντος, ἠξίου τὸ ἔργον οὐκ ἀτελὲς καταλιπεῖν. Περιαγγελθέντος δ᾽ ἐς Ῥώμην τοῦ πάθους, ὁ μὲν δῆμος ἐκπλαγεὶς ἐν ἀγορᾷ διενυκτέρευε, καὶ τὸ σῶμα τινες τοῦ Κλωδίου μεθ᾽ ἡμέραν προύθεσαν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων. ἁρπάσαντες δ᾽ αὐτὸ τῶν τε δημάρχων ἔνιοι, καὶ οἱ φίλοι τοῦ Κλωδίου, καὶ πλῆθος ἄλλο σὺν ἐκείνοις, ἐς τὸ βουλευτήριον ἐκόμισαν· εἴτε ἐπὶ τιμῇ, βουλευτικοῦ γένους ὄντα, εἴτε ἐς ὄνειδος τῆς βουλῆς τοιάδε περιορώσης. καὶ τῶν παρόντων οἱ προπετέστεροι τὰ βάθρα καὶ τοὺς θρόνους τῶν βουλευτῶν συμφορήσαντες, ἧψαν αὐτῷ πυρὰν, ὑφ᾽ ἧς τό τε

A. U. 702.

Lin. 40 ſq. Κλωδ. εἴθ᾽ ὡς κεκελ. *Edd. Recte Aug. Ven.* *L.* 41. κεκελευμένος *Edd. Inſerui* σ *cum Aug. Ibid. Forte* κτενῶν. *L.* 42. αἵματι ῥαινόμενον *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 46. ἐξ ἅπαντος *Edd. Expreſſi Aug.* *L.* 47. οὐκ, ad ἀτελὲς, *carent Edd. & Cand. puto & Ven. Dedit Aug.* *L.* 51. τοῦ, *ad* Κλωδίου, *caret Reg. B.* *L.* 53. ἐπὶ τιμῆς *Aug.*

ſive juſſus, ſive ut inimicum domini tolleret; & gladium per dorſum in pectus eidem adegit. Quem poſtquam cruentum curator equi ſervus detulit in proximum diverſorium; inſequens *Milo* cum ſuis, incertum ſpirantem adhuc, an exanimem, *confecit*; præ ſe ferens, quaſi nec jubente ſe nec volente cædes patrata eſſet; nolens tamen facinus imperfectum relinquere, ob quod quovis modo ſibi ſubeundum periculum noverat. Hujus caſus rumore urbana plebs attonita, in foro pernoctavit: & poſtquam illuxit, corpus defuncti pro Roſtris eſt poſitum; quod mox aliquot tribuni plebis, adjuvantibus *Clodii* amicis & forenſi multitudine, tranſtulerunt in curiam; ſive in honorem viri ſenatorii, ſive in ſenatus ipſius contumeliam, qui ad talia conniveret. Ibi aliquot petulantiores, congeſtis ſubſelliis ſedibuſque ſenatorum, exſtruxerunt rogum, ignemque ſubjecerunt: quo

Digitized by Google

A. U. 702. βουλευτήριον καὶ πολλαὶ τῶν πλησίον οἰκίαι τῷ Κλωδίῳ συγκατεφλέγησαν.

XXII. Μίλωνι δὲ θράσος τοσόνδε περιῆν, ὡς οὐ δεδιέναι περὶ τῷ φόνῳ μᾶλλον, ἢ ἀγανακτεῖν ἐπὶ τῇ Κλωδίου περὶ τὴν ταφὴν τιμῇ. θεραπόντων οὖν καὶ ἀνδρῶν ἀγροίκων πλῆθος ἀθροίσας, καὶ ἐς τὸν δῆμον περιπέμψας χρήματα, τῶν τε δημάρχων Μάρκον Καίλιον πριάμενος, ἐς τὴν πόλιν κατῄει θρασύτατα. καὶ αὐτὸν ὁ Καίλιος εὐθὺς ἐσιόντα εἷλκεν ἐς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς παρ' αὐτοῦ δεδωροδοκηκότας, ὥσπερ ἐπ' ἐκκλησίαν· ὑποκρινόμενος μὲν ἀγανακτεῖν, καὶ οὐ διδόναι τῆς δίκης ἀναβολήν, ἐλπίζων δέ, εἰ αὐτὸν οἱ παρόντες μεθεῖεν, ἐκλύσειν τὴν δίκην τὴν ἀληθεστέραν. Καὶ Μίλων μὲν οὐ βουλεῦσαι τὸ ἔργον εἰπών, (οὐ γὰρ ἂν μετὰ σκευῆς καὶ γυναικὸς ἐπὶ ταῦτα ὁρμῆσαι) τὸν λοιπὸν λόγον κατὰ τοῦ Κλωδίου διετίθετο, ὡς θρασυτάτου δή, καὶ φίλον θρασυτάτων,

Lin. 63. *l.* 64. & *l.* 75 *ſq.* Κεκίλιον & Κεκίλιος *Edd. MSS.* & *Cand.* *Correxi mendam.* *L.* 66. ἐπ' *caret Reg. B.* *L.* 71. τὸν λοιπὸν χρόνον διετιθ. *Edd. Verum dedit Aug.* *L.* 72. φίλων θρασυτ. *Edd.* & *MSS. mendoſe, quod correxi.*

una cum Clodii cadavere curia conflagravit, & aliquot contiguæ privatorum ædes.

22. [i] *Miloni* autem tanta inerat confidentia, ut non tam cædis pœnam metueret, quam indignaretur talem honorem haberi *Clodii* cadaveri. Adjunctis igitur ad domeſticorum manum ruſticis hominibus, & largitionibus plebe conciliata, ſimulque mercede conducta *M. Cælii* tribuni plebis opera, ſumma audacia in Urbem eſt reverſus. Quem mox de via *Cælius* in forum pertraxit, cauſam dicturum apud eos quos corruperat, tamquam apud concionem legitimam: ſimulans quidem, ſe per iram nolle dilationem concedere; ſed re vera ſperans, ſi reus præſens periculum evaderet, non ſubiturum ſeverius judicium. *Milo*, præfatus „ inconſulto patratum hoc facinus, alioqui non adgreſſurum illud fuiſſe impeditum comitatu uxorio," reliquam orationem abſumſit ingerendis in *Clodium* conviciis, ut hominem perditæ audaciæ, & perditiſſimorum hominum familiarem, qui una cum ipſius cadavere curi-

Digitized by Google

οἱ καὶ τὸ βουλευτήριον ἐπικατέπρησαν αὐτῷ. Ἔτι δ' αὐτοῦ λέγοντος, οἵ τε λοιποὶ δήμαρχοι, καὶ τοῦ δήμου τὸ ἀδιάφθορον, ὁπλισάμενοι ἐνέβαλλον ἐς τὴν ἀγοράν. Καίλιος μὲν δὴ καὶ Μίλων, δούλων ἐσθῆτας ὑποδύντες, ἀπέδρασαν. πολὺς δὲ τῶν ἄλλων ἐγίγνετο φόνος, οὐ τοὺς Μίλωνος ἔτι φίλους ἐρευνώντων, ἀλλὰ τὸν ἐντυγχάνοντα ἀναιρούντων, ἀστὸν ὁμοῦ καὶ ξένον, καὶ μάλιστα ὅσοι ταῖς ἐσθῆσιν ἢ σφραγῖσιν ἀπὸ χρυσοῦ διέφερον. ὡς γὰρ ἐν ἀσυντάκτῳ πολιτείᾳ, σὺν ὀργῇ, καὶ προφάσει τοῦδε τοῦ θορύβου προσπεσόντος, θεράποντές τε ὄντες οἱ πλείους, καὶ ὡπλισμένοι κατὰ ἀνόπλων, ἐς ἁρπαγὰς ἐτράποντο. ἔργον τε οὐδὲν αὐτοῖς ἀπῆν, ἀλλὰ καὶ ἐπ' οἰκίας ἐφέροντο, καὶ περιϊόντες ἠρεύνων, ἔργῳ μὲν, τὰ εὔληπτα σφίσιν ἅπαντα, λόγῳ δὲ, τοὺς φίλους τοῦ Μίλωνος· πρόφασίς τε ἦν αὐτοῖς, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, καὶ πυρὸς καὶ λίθων καὶ παντὸς ἔργου, Μίλων.

A. U. 702.

XXIII. Ἡ βουλὴ δὲ συνῄει μετὰ δέους, καὶ ἐς τὸν Πομπήϊον ἀφεώρων, ὡς αὐτίκα σφῶν ἐσόμενον δικτάτω-

Lin.75. ἀδιάφορον *Reg.B. mend. Ibid. ſq. Forte* Καὶ Καίλιος. *L.78.* τὸν ἐντυχόντα *Edd. Prætuli Aug. L.82. an* προσπεσόντες? *L.83.* ὁπλισάμενοι κατὰ ἀνοπλ. *Aug. mend. L.85.* περιόντες *Regii. Ibid.* ἠρεύνουν *edit. 1.*

am etiam concremaſſent. Quo adhuc concionante, reliqui tribuni plebis, & incorrupta pars civium, armati in forum irrupere. Tum *Cælius* quidem & *Milo*, ſervili habitu elapſi, aufugere: nihilominus vero aliorum magna ſtrages eſt edita, dum non jam Milonis amici requiruntur, ſed paſſim ſævitur in cives & exteros, ut quiſque in manus venerat, præſertim in inſigniores veſtitu aureiſque annulis. Sublata enim omni reipublicæ forma, indulgebatur iræ per tumultus occaſionem: & quia plerique ſervilis conditionis erant, & armati adverſus inermes; ad rapinas verſi, nullo flagitio abſtinentes, per domos diſcurrebant, ſcrutantes revera quidquid eſſet aſportatu facile, ſed cauſam interferentes, quæri a ſe Milonis amicos. Eodemque prætextu per aliquot dies, igni, ſaxis, variis denique facinoribus, ſævitum eſt.

23. *Senatus* vero in curiam metu excitus, *in Pompejum intentus* erat, quaſi jamjam dictatorem futurum: quod re-

Digitized by Google

A. U. 702. ρα· χρῄζειν γὰρ αὐτοῖς ἐφαίνετο τὰ παρόντα τοιᾶσδε θεραπείας. Κάτωνος δὲ αὐτοὺς μεταδιδάξαντος, ὕπατον εἵλοντο χωρὶς συνάρχου, ὡς ἂν ἔχοι τὴν μὲν ἐξουσίαν δικτάτωρος, ἄρχων μόνος, τὴν δὲ εὐθυναν ὑπάτου. Καὶ πρῶτος ὑπάτων ὅδε ἔθνη τε δύο μέγιστα καὶ στρατιὰν ἔχων καὶ χρήματα, καὶ τὴν τῆς πόλεως μοναρχίαν, διὰ τὸ μόνος ὕπατος εἶναι· Κάτωνα μὲν ἐψηφίσατο, ἵνα μὴ παρὼν ἐνοχλοίη, Κύπρον ἀφελέσθαι Πτολεμαίου βασιλέως· νενομοτεθημένον ἤδη τοῦτο ὑπὸ Κλωδίου, ὅτι οἱ ποτε ἁλόντι ὑπὸ λῃστῶν ὁ Πτολεμαῖος ἐς λύτρα ὑπὸ σμικρολογίας δύο τάλαντα ἐπεπόμφει. Κάτων μὲν δὴ καθίστατο Κύπρον, Πτολεμαίου τὰ χρήματα ῥίψαντος ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ ἑαυτὸν ἐξαγαγόντος, ἐπεὶ τῶν ἐψηφισμένων ἐπύθετο. Ὁ δὲ Πομπήιος δίκας προυτίθει τῶν τε ἄλλων ἁμαρτημάτων, καὶ μάλιστα δωροδοκίας καὶ δεκασμοῦ. ἐδόκει γὰρ ἐντεῦθεν αὐτῷ νοσεῖν τὰ κοινὰ ἀρ-

Lin. 97. ὕπατος εἶναι. Κάτων μὲν *Edd. Secus Aug. quem ſecutus ſum.*
L. 1. μικρολογίας *Edd. Prætuli Aug.*

medium res ipſa poſtulare videbatur. Id autem Cato diſſuadens, traduxit Patres in ſuam ſententiam, ut eum *Conſulem abſque collega* crearent: quo poteſtatem quidem haberet dictatoriam, ſolus res omnes moderans, rationi tamen reddendæ eſſet obnoxius, more veterum. Hoc pacto quum *Pompejus* (quod nulli ante eum Conſuli contigerat) ſimul duas maximas provincias & exercitum pecuniaſque haberet, ſimul in Urbe, ut qui ſine collega Conſul eſſet, ſolus dominaretur; *Catonem*, ne in Urbe præſens moleſtias ei crearet, ex Senatusconſulto *in Cyprum* mittendum curavit, *ut* ejus inſulæ *imperium adimeret Ptolemæo* Regi; in quam quidem rem jam lex fuerat perlata, rogatione Clodia, eo quod *Ptolemæus Clodio* quondam, a piratis capto, in redemtionem duo tantum talenta præ avaritia contulerat. Et *Cato* quidem *res Cyprias ordinavit*; quum jam rex pecuniam projeciſſet in mare, ſibique ipſe manus intuliſſet, quamprimum decretum S. P. Q. R. cognoverat. *Pompejus* vero per id tempus *judicia propoſuit*, cum de aliis criminibus, tum præcipue *de* munerum corruptelis ac *largitionibus*. Videbantur enim ei ex hoc, ceu fonte, nata eſſe mala

Digitized by Google

ξάμενα, ἐν τούτῳ καὶ τὴν ἴασιν ἕξειν ταχεῖαν. νόμῳ τε ὥριζεν, ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ τοπρῶτον ὑπατείας ἐς τὸ παρὸν, εὐθύνειν τὸν ἐθέλοντα. καὶ ἦν ὁ χρόνος ὀλίγῳ μείων ἐτῶν εἴκοσιν, ἐν ᾧ καὶ ὁ Καῖσαρ γεγένητο ὕπατος. Τῶν οὖν φίλων τοῦ Καίσαρος ὑπονοούντων, ἐς ὕβριν ἢ ἐς ἐπήρειαν αὐτὸν τοῦ Καίσαρος ὧδε πολὺ τοῦ χρόνου προλαβεῖν, καὶ παραινούντων τὸ παρὸν διορθοῦσθαι μᾶλλον, ἢ τὸ παρελθὸν ἐνοχλεῖν ἐπ᾽ ἀνδράσι τοσοῖσδε ἀξιολόγοις, ἐπονομαζόντων δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ τὸν Καίσαρα· ὁ Πομπήϊος ἀμφὶ μὲν τοῦ Καίσαρος ἠγανάκτει, ὡς ἀμείνονος ὄντος ὑποψίας, ἐπεὶ καὶ τὴν ἑαυτοῦ δευτέραν ὑπατείαν τῷ χρόνῳ περιλαμβάνεσθαι· πολὺ δὲ ἀναλαβεῖν ἔλεγεν, ἐς ἀκριβῆ διόρθωσιν ἐπιτετριμμένης ἐκ πολλοῦ τῆς πολιτείας. *A. U. 702.*

XXIV. Τοιαῦτα δ᾽ εἰπών, ἐκύρου τὸν νόμον. Καὶ πλῆθος ἦν αὐτίκα δικῶν ποικίλων. ἵνα τε μὴ δείσειαν

Lin. 8. ἔν τε τούτῳ *legendum putavit Muſgrav.* *L. 9.* τὸ πρῶτον *Edd. Libuit exprimere Aug.* *L. 17.* ἀμύμονος *Edd. invit. MSS.* ἀμειμόμονος *Reg. A. Recte Aug. Reg. B.*

publica, & proinde hoc curato ſecuturam ſanitatem celerem: tulitque legem, ut „ liceret, cuicumque libuiſſet, ad rationem actorum reddendam citare hos, qui ex eo tempore quo ipſe primum Conſul fuerat, uſque in præſentem conſulatum, magiſtratus geſſiſſent." Erat autem id tempus annorum pæne viginti; atque Cæſaris quoque conſulatum complectebatur. Quod quum Cæſaris amici *in* ipſius *Cæſaris contumeliam* injuriamve factum ſuſpicarentur, ut tam longe repeteret elapſa tempora; hortabantur *Pompejum*, ut præſentibus incommodis potius mederetur, quam ob præterita moleſtus eſſet tot haud contemnendis viris, in quibus & *Cæſarem* nominabant. At *Pompejus*, indignatus mentione *Cæſaris* „ ut qui ſuſpicione iſta eſſet ſuperior; ceterum & ſuum ipſius alterum conſulatum eodem temporis decurſu, ajebat, contineri: multum autem retro temporis ſeſe eſſe complexum, quod id multum referret ad adcuratam correctionem adtritæ tot malis reipublicæ."

24. His dictis *Pompejus* legem ſanxit: moxque ſecutæ ſunt *variæ lites*: & ut liberi a metu eſſent judices, *ipſe præ-*

A. U. 702. οἱ δικασταὶ, αὐτὸς αὐτοὺς ἐπώπτευε, στρατιὰν περιστησάμενος. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀπόντες ἑάλωσαν, Μίλων τε ἐπὶ Κλωδίου φόνῳ, καὶ Γαβίνιος παρανομίας ὁμοῦ καὶ ἀσεβείας, ὅτι χωρὶς ψηφίσματος ἐς Αἴγυπτον μετὰ στρατιᾶς ἐσέβαλεν, ἀπαγορευόντων τῶν Σιβυλλείων· Ὑψαῖος δὲ καὶ Μέμμιος καὶ Σέξτος, καὶ ἕτεροι πλείονες, ἐπὶ δωροδοκίαις ἢ πλήθους δεκασμῷ. Σκαῦρον δὲ τοῦ πλήθους παραιτουμένου, ἐκήρυξεν ὁ Πομπήϊος ὑπακοῦσαι τῇ δίκῃ· καὶ πάλιν τοῦ δήμου τοὺς κατηγόρους ἐνοχλοῦντος, σφαγή τις ἐκ τῶν Πομπηΐου στρατιωτῶν ἐπιδραμόντων ἐγένετο. καὶ ὁ μὲν δῆμος κατεσιώπησεν, ὁ δὲ Σκαῦρος ἑάλω· καὶ πάντων φυγὴ κατέγνωστο, Γαβινίου δὲ καὶ δήμευσις ἦν ἐπὶ τῇ φυγῇ. Καὶ τάδε ἡ βουλὴ λαμπρῶς ἐπαινοῦσα, δύο τε ἄλλα τέλη καὶ χρόνον ἐς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνῶν ἕτερον τῷ Πομπηΐῳ προσεψηφίσαντο. Μέμμιος δὲ ἁλοὺς ἐπὶ δεκασμῷ, τοῦ νόμου τοῦ Πομπηΐου διδόντος αὐτῷ, φήναντι ἕτερον, ἀφεῖσθαι τῆς καταδίκης, τὸν πενθερὸν τοῦ Πομπηΐου Λεύκιον Σκιπίωνα προεκαλέ-

Lin. 28. Σίξτος *Aug.* *L.* 34. καὶ ὑπὸ πάντων φυγὴ *Edd.* & *MSS. noſtri.* de omnibus *Cand.* *Præpoſitionem cum Muſgravio delendam cenſui.*

erat, circumpoſita militum manu. Primi omnium abſentes *damnati ſunt: Milo, homicidii; Gabinius*, juris humani divinique violati, *quod abſque S. C. Ægyptum intraſſet cum exercitu*, contra Sibyllina monita; *Hypſæus* vero, *Memmius*, *Sextius*, cum aliis compluribus, *ambitus*. Pro *Scauro* plebem deprecantem *Pompejus* per præconem admonuit, exſpectarent ſententiam judicum: quumque nihilominus obſtreperent accuſatoribus, milites Pompejani impetu facto confoderunt nonnullos. Ita ſilentio reddito, condemnatus eſt *Scaurus*, & cum ceteris omnibus in exilium miſſus. Gabinius bonis quoque mulctatus eſt inſuper. Senatus, mirifice collaudato harum rerum cauſa *Pompejo*, duas alias legiones ei addidit, & in provinciis prorogavit imperium. Memmius vero unus ex eis qui ambitus erant damnati, lege Pompeja impunitatem concedente indicanti alterum, ſocerum ipſius Pompeji *L. Scipionem* in jus vo-

Digitized by Google

σατο ἐς ὁμοίαν δεκασμοῦ δίκην. καὶ ἐπὶ τῷδε τοῦ Πομπηΐου τὴν τῶν κρινομένων ἐσθῆτα μεταλαβόντος, πολλοὶ καὶ τῶν δικαστῶν μετελάμβανον. ὀλοφυράμενος οὖν ὁ Μέμμιος τὴν πολιτείαν, διέλυσε τὴν δίκην. A. U. 702.

XXV. Καὶ ὁ Πομπήϊος, ὡς ἤδη τὰ χρῄζοντα τῆς μοναρχίας διωρθωμένος, τὸν Σκιπίωνα σύναρχον ἐς τὸ λοιπὸν τοῦ ἔτους ἐποιεῖτο. Καὶ μετὰ τοῦθ' ἑτέρων ἐς τὴν ἀρχὴν καθισταμένων, οὐδὲν ἧττον ἐφεώρα καὶ ἐδυνάστευε· καὶ πάντ' ἦν ἐν Ῥώμῃ τότε Πομπήϊος. ἡ γὰρ εὔνοια τῆς βουλῆς μάλιστα ἐς αὐτὸν ἐποίει, ζήλῳ τε τοῦ Καίσαρος, ἐς οὐδὲν αὐτῇ παρὰ τὴν ἰδίαν ὑπατείαν κεχρημένου, καὶ ὅτι νοσοῦσαν ὁ Πομπήϊος τὴν πολιτείαν ὀξέως ἀναλάβοι, καὶ οὐδενὶ σφῶν παρὰ τὴν ἀρχὴν φορτικὸς ἢ ἐπαχθὴς γένοιτο. Τῶν δὲ φυγάδων ἐς τὸν Καίσαρα ἰόντων ἀθρόων, καὶ παραινούντων φυλάσσεσθαι τὸν Πομπήϊον, ὡς τὸν νόμον τοῦ δεκασμοῦ μάλιστα θέμενον ἐπ' ἐκείνῳ· τούσδε μὲν ὁ Καῖσαρ παρηγόρει, καὶ τὸν Πομπήϊον εὐφήμει· τοὺς δὲ δημάρχους ἔπεισεν εἰσηγήσασθαι νόμον,

Lin. 46. διωρθώμενος edit. 2. 3. errore accentus; in quo, neſcio quo caſu, conſentit Aug. L. 56. ἐπ' ἐκείνων Aug. male.

cavit, reum pariter ambitus. Quo facto quum Pompejus veſtem mutaſſet, multi judices id imitati ſunt: & Memmius, conqueſtus de ſtatu reipublicæ, accuſationem omiſit.

25. Tum *Pompejus*, quaſi jam correxiſſet ea quæ Dictaturam neceſſariam feciſſent, in reliquum anni *Scipionem collegam* in conſulatu *adſumſit*. Nihilo minus tamen ſucceſſorum etiam conſulatu idem *Pompejus* proſpiciebat rebus gerendis, eamdem obtinens potentiam, & *unus in Urbe adminiſtrans omnia.* Favor enim *ſenatus* erat in illum propenſiſſimus; cum *offenſione Cæſaris*, qui in ſuo conſulatu ad nullam rem uſus erat ſenatus opera; tum quod *Pompejus* languentem rempublicam brevi reſtituiſſet, & nemini ſenatorum per totum ſuum magiſtratum fuiſſet moleſtus. Ceterum *exules*, *concurrentes ad Cæſarem*, monebant eumdem, caveret a lege Pompeja, quæ ipſum maxime peteret. *Cæſar*, calamitatem eorum ſolatus, de Pompejo non niſi honorifice eſt locutus; tribunis autem plebis auctor fuit, ut

Digitized by Google

A. U. ἐξεῖναι Καίσαρι δευτέραν ὑπατείαν ἀπόντι μετιέναι. Καὶ τοῦθ', ὑπατεύοντος ἔτι τοῦ Πομπηΐου, καὶ οὐδὲν ἀντειπόντος, ἐκεκύρωτο. ὁ δὲ Καῖσαρ ἀντιπράξειν τὴν βουλὴν ὑπονοῶν, ἐδεδοίκει μὲν, ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς ἰδιώτης γενέσθαι, ἐτέχναζε δὲ ἐπὶ δυνάμεως εἶναι, μέχρι ὕπατος ἀποδειχ-
703. θείη· καὶ τὴν βουλὴν ᾔτει χρόνον ἄλλον ὀλίγον ἐς τὴν παροῦσάν οἱ τῆς Γαλατίας ἡγεμονίαν, ἢ ἐς μέρος αὐτῆς ἐπιλαβεῖν. Διακωλύσαντος δὲ Μαρκέλλου, ὃς ἐπὶ τῷ Πομπηΐῳ ὕπατος ἦν, Φασὶ τὸν Καίσαρα τῷ μηνύοντι ἀποκρίνασθαι, κόπτοντα τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους· Ἥδε μοι δώσει.

XXVI. Πόλιν δὲ Νεόκωμον ὁ Καῖσαρ ἐς Λατίου δίκαιον ἐπὶ τῶν Ἄλπεων ᾠκίκει· ὧν ὅσοι κατ' ἔτος ἦρχον, ἐγίγνοντο Ῥωμαίων πολῖται· τόδε γὰρ ἰσχύει τὸ Λάτιον. τῶν οὖν Νεοκώμων τινὰ, ἄρχοντά τε αὐτοῖς γενόμενον, καὶ παρὰ τοῦτο Ῥωμαῖον εἶναι νομιζόμενον, ὁ Μάρκελλος ἐφ' ὕβρει

Lin. 64. καὶ, ante τὴν βουλὴν, caret Aug.

rogationem ferrent, *licere Cæſari abſenti alterum Conſulatum petere.* Quæ rogatio, ipſo Pompejo etiam tum conſule, neque contradicente, rata eſt habita. At *Cæſar*, ſenatum ſuſpectum habens, ut ſibi adverſum, timenſque ne in privatorum civium ordinem redactus inimicis fieret obnoxius, omnibus artibus hoc agebat, ut exercitum retineret, donec ipſe Conſul deſignaretur: petiitque a ſenatu, ut parumper etiam imperium ſibi prorogaretur, in citeriori ſaltem Gallia, ſi non poſſet obtineri in utraque. Sed vetante *Marcello Conſule*, qui Pompejo ſucceſſerat, *Cæſarem* ferunt, quum id ei renunciaretur, admota manu ad gladii capulum, reſpondiſſe: *hic mihi impetrabit.*

26. Condiderat Cæſar in Alpibus *Novumcomum* oppidum, illudque *jure Latii donaverat;* quo jure continebatur hoc, ut, qui annuum magiſtratum ibi geſſiſſet, haberet in Urbe jus civium. Ex horum *Novocomenſium* numero magiſtratu *quemdam* apud ſuos defunctum, & ob id civem Romanum habitum, *Marcellus in Cæſaris contumeliam*, neſcio

A. U. 703.

ἐν ὕβρει τοῦ Καίσαρος ἔξηνε ῥάβδοις ἐφ' ὅτῳ δὴ, οὐ πασχόντων τοῦτο Ῥωμαίων· καὶ τὸν νοῦν ὑπὸ ὀργῆς ἀνεκάλυπτε, τὰς πληγὰς εἶναι ξενίας σύμβολον, καὶ φέρειν αὐτὰς ἐκέλευε καὶ δεικνύναι τῷ Καίσαρι· οὕτω μὲν ὑβριστικῶς ὁ Μάρκελλος. εἰσηγεῖτο δὲ ἤδη καὶ διαδόχους αὐτῷ πέμπειν ἐπὶ τὰ ἔθνη, προαφαιρῶν τοῦ χρόνου. ἀλλὰ διεκώλυσεν ὁ Πομπήϊος, εὐπρεπείᾳ τε λόγου καὶ εὐνοίας ὑποκρίσει, μὴ δεῖν ἄνδρα λαμπρὸν, καὶ ἐς πολλὰ χρήσιμον τῇ πατρίδι γενόμενον, ὑβρίζειν βραχεῖ διαστήματι χρόνου. καὶ δῆλον ἐποίησεν, ὅτι χρὴ μετὰ τὸν χρόνον παραλύειν τῆς ἀρχῆς αὐτίκα τὸν Καίσαρα. Καὶ ἐπὶ τῷδε οἱ μάλιστα ἐχθροὶ τοῦ Καίσαρος ἐς τοὔπιον ᾑρέθησαν ὕπατοι, Αἰμίλιός τε Παῦλος καὶ Κλαύδιος Μάρκελλος, ἀνεψιὸς τοῦ προτέρου Μαρκέλλου· δήμαρχός τε Κουρίων, ἐχθρὸς ὢν καὶ ὅδε τῷ Καίσαρι καρτερὸς, καὶ ἐς τὸν δῆμον εὐχαριτώτατος, καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατος. Τούτων ὁ Καῖσαρ

704.

Lin. 77. τὰς ξενίας σύμβολον *Edd. & carent verbis* πληγὰς εἶναι, *quæ percommode dedit Aug.* *L.* 87. *l.* 91. *& ſqq.* Καλίδιος, Καλίδιον, *conſtanter dant cum Editis MSSti noſtri & Cand. quo errore purgandum Appianum duxi.* *L.* 90. εὐχαριστώτατος *Reg. A.*

neſcio quodnam ob delictum, *virgis cecidit*, quæ pœna numquam civi Romano infligitur. Et mentem ſuam (tanta fuit viri in Cæſarem ira) clarius etiam patefecit, dicens, *verbera eſſe peregrini hominis ſigna*, jubenſque hominem ad Cæſarem pergere, eique oſtendere notas. Hac *contumelia Cæſari illata* non contentus *Marcellus*, de ſucceſſoribus etiam Cæſari mittendis agebat, non exſpectato exitu præfiniti temporis. Sed *Pompejus* obſtitit, cum honeſtatis rationem prætendens, tum benevolentiam ſimulans; nec enim decere, inquit, ut vir illuſtris & optime de patria meritus, ob tam exiguum temporis ſpatium, contumeliam injuriamque acciperet. Simul vero haud obſcure declaravit, oportere ad præfinitum terminum protinus adimere Cæſari imperium. Quamobrem infenſiſſimi *Cæſaris inimici conſules deſignati* ſunt in annum proximum, *Æmilius Paulus & Claudius Marcellus*, ſuperioris Marcelli frater patruelis. Et *tribunus plebis Curio* creatus eſt; qui pariter vehementer infenſus Cæſari, & apud plebem gratioſiſſimus erat, ſimulque elo-

Digitized by Google

A. U. 704.

Κλαύδιον μὲν οὐκ ἴσχυσεν ὑπάγεσθαι χρήμασι, Παῦλον δὲ χιλίων καὶ πεντακοσίων ταλάντων ἐπρίατο, μηδὲν αὐτῷ μήτε συμπράττειν μήτε ἐνοχλεῖν· Κουρίωνα δὲ, καὶ συμπράττειν, ἔτι πλειόνων, εἰδὼς ἐνοχλούμενον ὑπὸ χρεῶν πολλῶν. Παῦλος μὲν δὴ τὴν Παύλου λεγομένην βασιλικὴν ἀπὸ τῶνδε τῶν χρημάτων ἀνέθηκε Ῥωμαίοις, οἰκοδόμημα περικαλλές.

XXVII. Ὁ δὲ Κουρίων, ἵνα μὴ ἄφνω μετατιθέμενος γίγνοιτο κατάφωρος, εἰσηγεῖτο βαρυτάτας ὁδῶν πολλῶν ἐπισκευάς τε καὶ κατασκευὰς, καὶ αὐτὸν ἐπιστάτην αὐτῶν ἐπὶ πενταετὲς εἶναι· εἰδὼς μὲν αὐτὸν οὐδὲν τούτων ἐσόμενον; ἐλπίζων δὲ τοὺς Πομπηΐου φίλους ἀντιλέξειν, καὶ αὐτὸς ἐς τὸν Πομπήϊον ἕξειν τι τοῦτο πρόσκρουμα. καὶ γενομένων τῶνδε, ὡς προσεδόκησεν, ὁ μὲν εἶχε τὴν πρόφασιν τῆς διαφορᾶς. Κλαύδιος δ' εἰσηγεῖτο, πέμπειν Καίσαρι διαδόχους ἐπὶ τὰ ἔθνη· καὶ γὰρ ἔληγεν ὁ χρόνος. Καὶ Παῦλος ἐσιώπα. Κουρίων δὲ, νομιζόμενος ἀμφοτέ-

Lin. 91. ὑπαγαγέσθαι *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 94. συμπράττειν ἐπὶ πλειόνων *Edd. invitis MSS. niſi quod in ora Reg. B. pro* ἔτι *ſcriptum* ἐπὶ, *Gu. Budæi (ut videtur) manu.* *L.* 1. αὐτὸν ἐπιστάτην *Edd. invitis MSS.* *L.* 2. *iterum* αὐτῶν *Edd. invitis MSS.*

quentia valebat plurimum. Ex his *Claudius* numquam potuit largitionibus traduci in partes Cæſaris: *Paulus* vero M. D. talentis hactenus flexus eſt, ut non adverſaretur: *Curio*, quod ære alieno premeretur, aliquanto majori mercede inductus eſt, ut faveret etiam & operam Cæſari navaret. Et Paulus quidem ex hac pecunia baſilicam, quæ hodieque *Pauli Baſilica* dicitur, dedicavit, opus elegantiſſimum.

27. *Curio* vero, quo minus adpareret, repente eum ad partes adverſas deſciviſſe, rogationes difficiles de reficiendis ſternendiſque viis intulit, ſibi eam præfecturam petens in quinquennium; certus, nihil harum rerum ſe impetraturum: ſed occaſionem captans, ut contradicentibus Pompejanis offenſus videri poſſet. Qua in re non fefellit eum opinio: & occaſio illi oblata eſt faciendi a Pompejanis diſſidium. *Claudius* agebat de mittendis Cæſari ſucceſſoribus in provincias: jam enim tempus aderat. Silente ad hæc *Paulo*, *Curio*, qui neutrarum videbatur partium, laudabat Clau-

Digitized by Google

ρους διαφέρεσθαι, ἐπῄνει τὴν τοῦ Κλαυδίου γνώμην· ὡς δὲ ἐνδέον αὐτῇ προσετίθει τὸ καὶ Πομπήϊον ὁμοίως Καίσαρι ἀποθέσθαι τὰ ἔθνη καὶ τὸν στρατόν· ὧδε γὰρ ἔσεσθαι τῇ πόλει καθαρὰν καὶ πανταχόθεν ἀδεῆ τὴν πολιτείαν. Ἐνισταμένων δὲ πολλῶν, ὡς οὐκ ἴσον τὸ μήπω τὸν χρόνον ἐξήκειν τῷ Πομπηΐῳ· σαφέστερον ὁ Κουρίων ἤδη καὶ τραχύτερον ἀπεγύμνου, μὴ χρῆναι μηδὲ Καίσαρι πέμπειν διαδόχους, εἰ μὴ καὶ Πομπηΐῳ δοῖεν. ὄντων γὰρ αὐτῶν ἐς ἀλλήλους ὑπόπτων, οὔπω τῇ πόλει τὴν εἰρήνην ἔσεσθαι βεβαίαν εἰ μὴ πάντες ἰδιωτεύσειαν. ἔλεγε δὲ ταῦτ', εἰδὼς οὐ μεθήσοντα τὴν ἀρχὴν Πομπήϊον, καὶ τὸν δῆμον ὁρῶν ἤδη τι προσκοπτόμενον αὐτῷ διὰ τὰς τοῦ δεκασμοῦ δίκας. Εὐπρεποῦς δὲ τῆς γνώμης οὔσης, ὁ δῆμος ἐπῄνει τὸν Κουρίωνα, ὡς μόνον ἀξίως τῆς πόλεως τὴν πρὸς ἀμφοτέρους αἰρόμενον ἔχθραν· καί ποτε καὶ παρέπεμψαν αὐτὸν ἀνθοβολοῦντες, ὥσπερ ἀθλητὴν μεγάλου καὶ δυσχεροῦς ἀγῶνος· οὐδὲν γὰρ ἐδόκει τότε εἶναι φοβερώτερον τῆς Πομπηΐου διαφορᾶς. *A. U. 704.*

Lin. 10. τὸ, *poſt* προσετίθει *caret Reg. A.* *L.* 13. *legendum videtur* ὡς οὐκ ἴσον, τῷ μήπω *&c.* *L.*23. αἰρόμενον *Edd. ex Reg. A. Recte Aug. Reg. B.*

dii ſententiam: ſed adjiciens, *oportere Pompejum quoque tam provincias quam exercitus miſſos facere:* ſic enim demum liberam fore, omni metu ſublato, rempublicam. Sed multis iniquam eam conditionem cenſentibus, quod nondum exiſſet tempus Pompeji; *Curio* jam aperte vociferabatur, negans ſucceſſores mitti debere in provincias Cæſaris, ni Pompejus pariter imperio ſuo decederet: quum enim uterque ſit ſuſpectus alteri, *numquam civitatem pacatam fore, niſi ambobus poteſtas abrogetur.* Hæc autem dicebat, ſciens, Pompejum retenturum provincias & exercitum; & plebem jam nonnihil ei infenſam videns, propter judicia de largitionibus & ambitu inſtituta. Quæ quoniam honeſta ſententia erat; *plebs laudabat Curionem*, qui ſolus, ſicuti deceret bonum civem, non refugeret amborum inimicitias. Quin & domum aliquando Curionem plebs deduxit, ſpargens floribus, tamquam athletam magni ac difficilis certaminis: nihil enim tunc videbatur formidabilius, quam a Pompejo diſſidere.

Digitized by Google

A. U. 704.

XXVIII. Ὁ δὲ Πομπήϊος, νοσηλευόμενος περὶ τὴν Ἰταλίαν, ἐπέστελλε τῇ βουλῇ σὺν τέχνῃ· τά τε ἔργα τοῦ Καίσαρος ἐπαινῶν, καὶ τὰ ἴδια ἐξ ἀρχῆς καταλέγων, ὅτι τε τῆς τρίτης ὑπατείας, καὶ ἐθνῶν τῶν ἐπ' αὐτῇ καὶ στρατοῦ δοθέντος, οὐ μετιὼν, ἀλλ' ἐς θεραπείαν τῆς πόλεως ἐπικληθεὶς, ἀξιωθείη. ἃ δὲ ἄκων, ἔφη, λαβεῖν, ἑκὼν ἀποθήσομαι τοῖς ἀπολαβεῖν θέλουσιν, οὐκ ἀναμένων τοὺς χρόνους τοὺς ὡρισμένους. Ἡ μὲν δὴ τέχνη τῶν γεγραμμένων εἶχεν εὐπρέπειάν τε τῷ Πομπηΐῳ, καὶ ἐρέθισμα κατὰ τοῦ Καίσαρος, οὐκ ἀποδιδόντος τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ἐν τῷ νενομισμένῳ χρόνῳ. Ἀφικόμενος δὲ, ἄλλα τε τούτοις ὅμοια ἔλεγε, καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τότε ὑπισχνεῖτο ἀποθήσεσθαι. ὡς δὲ δὴ φίλος καὶ κηδεστὴς γενόμενος Καίσαρι, κἀκεῖνον, ἔλεγε, μάλα χαίροντα ἀποθήσεσθαι· χρόνιόν τε γὰρ αὐτῷ τὴν στρατείαν καὶ ἐπίπονον κατὰ ἐθνῶν μαχιμωτάτων γεγονέναι· καὶ πολλὰ τῇ πατρίδι προσλαβόντα, ἐπὶ τιμὰς καὶ θυσίας ἥξειν καὶ ἀναπαύ-

Lin. 33. *ἀποθήσεσθαι edit.* 2. 3. *ex emend. H. Stephani, commoda quidem, ſed non neceſſaria.* *L.* 40. *ἀποθέσθαι Edd. Melius Aug. Ven.* *L.* 43. *ἥξειν edit.* 2. 3. *mend.*

28. *Pompejus*, eo tempore abſens, & languidus ex morbo hærens in Italia, aſtute ſcripſit ſenatui; honorificam mentionem faciens rerum geſtarum, Cæſaris primum, ac mox ſuarum jam inde ab initio: quodque „ tertium conſulatum cum provinciis & exercitu ultro oblatum accepiſſet, ad ordinandam rempublicam vocatus. Quæ autem invitus, inquit, accepi, ea ſponte reddam his qui volent recipere, non exſpectato præfinito tempore." Hoc aſtu *literæ præ ſe ferebant* decoram *æquitatem Pompeji*, & invidiam faciebant Cæſari, qui ne poſt exactum quidem tempus magiſtratu vellet decedere. In Urbem deinde reverſus *Pompejus*, locutus eſt in eamdem ſententiam, tum quoque, *abiturum ſe magiſtratu*, pollicens; adjicienſque „ *Cæſarem* quoque, amicum ſuum & adfinem, libenter idem facturum; videlicet diuturnis laborioſiſque bellis perfunctum contra gentes pugnaciſſimas, aucta plurimum patriæ potentia, ad honores nunc & ſacrificia quietemque properaturum." Quæ

Digitized by Google

σεις. Ἔλεγε δὲ ταῦθ', ὡς Καίσαρι μὲν αὐτίκα δοθησομένων διαδόχων, αὐτὸς δ' ἐσόμενος ἐν ὑποσχέσει μόνῃ. A. U. 1704.
Κουρίων δὲ, αὐτοῦ τὸ σόφισμα διελέγχων, οὐχ ὑπισχνεῖσθαι δεῖν, ἔφη, μᾶλλον, ἢ αὐτίκα ἀποθέσθαι, οὐδ' ἐξοπλίζειν Καίσαρα τῆς στρατιᾶς πρὶν καὶ αὐτὸν ἰδιωτεῦσαι· οὔτε γὰρ ἐς τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐκείνῳ λυσιτελεῖν, οὔτε Ῥωμαίοις, ὑφ' ἑνὶ τηλικαύτην ἀρχὴν γενέσθαι μᾶλλον, ἢ τὸν ἕτερον αὐτῶν ἔχειν ἐπὶ τὸν ἕτερον, εἴ τι τὴν πόλιν καταβιάζοιτο. Οὐδέν τε ἐπικρύπτων ἔτι, ἀφειδῶς ἐς τὸν Πομπήϊον ἐβλασφήμει, ὡς τυραννίδος ἐφιέμενον, καὶ, εἰ μὴ νῦν σὺν φόβῳ τῷ Καίσαρος ἀποθοῖτο τὴν ἀρχὴν, οὔποτε μεθήσοντα. ἠξίου δ', ἂν ἀπειθῶσιν, ἄμφω ψηφίζεσθαι πολεμίους, καὶ στρατὸν ἀγείρειν ἐπ' αὐτούς. ᾧ δὴ μάλιστα ἔλαθεν ὑπὸ Καίσαρος ἐωνημένος.

XXIX. Πομπήϊος δ' αὐτῷ χαλεψάμενός τε καὶ ἀπειλήσας, εὐθὺς ἐς τὰ προάστεια ἀγανακτῶν ὑπεξῄει.

Lin. 44. ἔλεγε μὲν ταῦτ' *Edd. Rectius Aug.* *L. 45.* ὑποσχέσει μόνον *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L. 54.* σὺν φόρῳ *Reg. B.*

ideo *Pompejus* dicebat, ut Cæſari confeſtim ſucceſſores mitterentur; ipſe interim, *promiſiſſe*, contentus. At *Curio* artem ejus coarguens, reſpondit: „non ſatis eſſe pollicita, niſi jam nunc præſtarentur etiam: nec debere exarmari *Cæſarem* exercitu, priuſquam ipſe quoque redigeretur in ordinem: neque enim vel Cæſaris rationes id pati, propter privatas inimicitias; neque e republica eſſe, ut penes unum hominem tam amplum ſit imperium, ac non potius penes utrumque, ut ab altero alterius reprimatur audacia, ſi quid contra S.P.Q.R. moliatur." Jamque aperta fronte invehebatur in *Pompejum*, ut *dominationis cupidum*; qui niſi nunc, quum Cæſar adhuc metuendus eſſet, ad privatum habitum redigeretur, numquam id paſſurus videatur poſtea. Proinde cenſebat *Curio*: *niſi auctoritati ſenatus paruerint*, *ambos hoſtes judicandos*, *conſcriptiſque legionibus bello petendos*. Qua quidem ſententia maxime fefellit, quo minùs putaretur operam locaſſe Cæſari.

29. Tum *Pompejus* exaſperatus, & cómminatus ei, ſtatim in ſuburbanam villam indignabundus ſe contulit. Et

Digitized by Google

A. U. 704. Καὶ ἡ βουλὴ ὑπόπτως μὲν εἶχεν ἤδη πρὸς ἀμφοτέρους· δημοτικώτερον δ' ὅμως ἡγοῦντο Πομπήϊον, καὶ τῷ Καίσαρι ἐδυσχέραινεν τῆς παρὰ τὴν ὑπατείαν ὑπεροψίας σφῶν. οἱ δὲ καὶ τῷ ὄντι οὐκ ἀσφαλὲς ἡγοῦντο, διαλύειν τὴν ὑπὸ τῷ Πομπηΐῳ δύναμιν, μέχρι πρότερον ἐκεῖνον ἀποθέσθαι, ἔξω τε τῆς πόλεως ὄντα καὶ μεγαλοπραγμονέστερον. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὁ Κουρίων ἀνέστρεφεν, ὡς δέον ὑπάρχειν αὐτοῖς ἐπὶ τὸν Πομπήϊον Καίσαρα, ἢ ὁμοῦ πάντα καταλύειν. οὐ πείθων δὲ, διέλυε τὴν βουλὴν ἐπὶ ἀτελέσι πᾶσι· δύναται δὲ ταῦθ' ὁ δήμαρχος. ὅτε δὴ καὶ μάλιστα τῷ Πομπηΐῳ μετεμέλησε, τὴν δημαρχίαν, ἐς ἀσθενέστατον ὑπὸ Σύλλα καθηρημένην, ἀναγαγόντι αὖθις ἐπὶ τὸ ἀρχαῖον. διαλυόμενοι δὲ, ὅμως τοσόνδε μόνον ἐψηφίσαντο, Καίσαρα καὶ Πομπήϊον τέλος ἔχοντα στρατιωτῶν ἐς Συρίαν ἑκάτερον πέμψαι, φυλακῆς οὕνεκα, διὰ τὴν Κράσσου συμφοράν. Καὶ τεχνάζων ὁ Πομπήϊος ἀπῄ-

Lin. 62. ὑποψίας *Edd. Recte Aug.* *L.* 63. ἀσφαλῶς ἡγοῦντο *Edd. Verum rurſus dederunt Aug. Ven.* *L.* 67. ἢ, *ante* ὁμοῦ, *carent Edd. Dedit Aug. & adjiciendum viderat Muſgravius.* *L.* 73. ἔχοντας *Edd. quam vocem delendam cenſuit Muſgr. Tenui id quod dedit Aug.*

ſenatus quidem jam utrumque habebat ſuſpectum; Pompejum tamen magis popularem exiſtimabant, Cæſari autem erant infenſi, quod in conſulatu ſuo tam contemtim eos tractaſſet. Ac fuerunt etiam, qui ſerio crederent, non fore tutum civitati, ſi *Pompejus* prior dimitteret exercitum, quam *Cæſar*, qui & ab Urbe abeſſet, & res majores videretur moliri. Id ipſum autem invertebat *Curio*: *imo opus eſſe Cæſare, adverſus Pompeji potentiam; aut vero utrique ſimul imperium utique eſſe abrogandum.* Qui quum nihil proficeret, ſenatum re infecta dimiſit: habebat enim hanc poteſtatem Tribunus plebis. Itaque tunc maxime *Pompejum pænituit, quod tribunitiam poteſtatem* per Syllam in nihilum ferme redactam, *reſtituiſſet in integrum.* Hoc unum in ſenatu, priuſquam ſolveretur, decretum eſt, ut *Cæſar et Pompejus unam* uterque *ex ſuis legionibus in Syriam mitterent*, præſidio provinciæ, propter Craſſi calamitatem. Ac tunc quoque *Pompejus*, ſolitis utens artibus, *a Cæſare* illam

Digitized by Google

τει τὸ τέλος, ὃ ἔναγχος ἐπὶ συμφορᾷ ϛρατηγῶν δύο Καίσαρος, Τιτυρίου τε καὶ Κότλα, Καίσαρι κεχρήκει. ὁ δ᾽ αὐτὸ, τιμήσας ἕκαϛον ἄνδρα δραχμαῖς πεντήκοντα καὶ διακοσίαις, ἀπέπεμψεν ἐς Ῥώμην, καὶ συνέπεμψεν ἄλλο παρ᾽ ἑαυτοῦ. οὐδενὸς δὲ δεινοῦ περὶ Συρίαν φανέντος, τάδε μὲν ἐχείμαζεν ἐν Καπύῃ. A. U. 704.

XXX. Οἱ δ᾽ ἐπ᾽ αὐτὰ πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου πρὸς Καίσαρα, ἄλλα τε πολλὰ δυσχερῆ κατὰ τοῦ Καίσαρος διεθρόουν· καὶ ἰσχυρίζοντο τῷ Πομπηΐῳ, τὴν ϛρατιὰν Καίσαρος τετρυμένην τε πόνῳ καὶ χρόνῳ, καὶ τὰ οἴκοι ποθοῦσαν, μεταθήσεσθαι πρὸς αὐτὸν, ὅτε τὰ Ἄλπεια διέλθοιεν. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἔλεγον, εἴθ᾽ ὑπὸ ἀγνοίας, εἴτε διεφθαρμένοι. Καίσαρι δ᾽ ἔῤῥωτο πᾶς ἀνὴρ ἐς προθυμίαν καὶ πόνους, ὑπό τε ἔθους τῶν ϛρατειῶν, καὶ ὑπὸ κερδῶν, ὅσα πόλεμος τοῖς νικῶσιν ἐργάζεται, καὶ ὅσα παρὰ Καίσαρος ἄλλα ἐλάμβανον. ἐδίδου γὰρ ἀφειδῶς, θεραπεύων εἰς ἃ ἐβούλευεν. οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ συνιέν-

Lin. 78. ὁ δ᾽ αὐτὸς Edd. Prætuli Aug. Reg. B. L. 85. τετρυμμένην Regii, Aug. quod emendavit C. Steph. Poſſis & τετριμμένην ponere. L. 86. μετατίθεσθαι Reg. B. L. 92. θεραπεύειν Edd. Recte Aug.

repoſcebat legionem, quam eidem nuper poſt cladem Titurii Cottæque legatorum commodato dederat. Quam legionem *Cæſar*, donatam viritim mille ſeſtertiis nummis, ad Urbem remiſit; eique aliam legionem de ſuis adjunxit. Sed quia nullum adparebat in Syria periculum, ambæ hiemaverunt Capuæ.

30. Ad eas deducendas legiones qui a Pompejo ad Cæſarem erant miſſi, hi & alios varii generis *malos rumores* ſpargebant *de Cæſare*, & apud ipſum Pompejum adſeverabant „exercitum Cæſaris feſſum diuturnis laboribus, deſiderantemque tandem penates reviſere, facile tranſiturum ad Pompejum, quam primum Alpes ſuperaverint." Ita quidem ferebant iſti, ſive fraude, ſive per ignorantiam. At *Cæſari ſui milites* ad unum omnes *fideliter ſtrenuam* promtamque *navabant operam*, quoniam & adſueti erant ejus militiæ, & deliniti lucris quæ ſolent ſequi victorias, ſimulque imperatoris ipſius benignitate. Largiebatur enim effuſiſſime, ad exſequenda conſilia ſua

A. U. 704. τες αὐτῶν, ὅμως ὑπέμενον. Ὁ δὲ Πομπήϊος τοῖς ἠγγελμένοις πίσυνος, οὔτε ϛρατιὰν οὔτε παρασκευὴν, ὡς ἐς τοσοῦτον ἔργον, ἤγειρεν. Ἡ βουλὴ δὲ γνώμην ἑκάϛον ᾔτει· καὶ ὁ Κλαύδιος πανούργως διῄρει, καὶ ἐπυνθάνετο αὐτῶν παρὰ μέρος· Εἰ δοκεῖ Καίσαρι πέμπειν διαδόχους· καὶ, εἰ Πομπήϊον τὴν ἀρχὴν ἀφαιρεῖσθαι. Οἱ δὲ τοῦτο μὲν ἀνένευον οἱ πλείους, Καίσαρι δ' ἐπεψήφιζον τοὺς διαδόχους. Επανερομένου δὲ τοῦ Κουρίωνος, εἰ ἀμφοτέρους δοκεῖ τὰ ἐν χερσὶν ἀποθέσθαι, δύο μὲν καὶ εἴκοσιν ἀνδράσιν ἀπήρεσκε, τριακόσιοι δὲ καὶ ἑβδομήκοντα ἐς τὸ συμφέρον ἀπὸ τῆς ἔριδος ἐπὶ τὴν τοῦ Κουρίωνος γνώμην ἀπέκλινον. ὅτε δὴ καὶ ὁ Κλαύδιος τὴν βουλὴν διέλυσε, βοῶν· Νικᾶτε, δεσπότην ἔχειν Καίσαρα.

XXXI. Λόγου δ' ἄφνω ψευδοῦς ἐμπεσόντος, ὅτι τὰς Ἄλπεις ὁ Καῖσαρ ὑπερελθὼν, ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλαύνοι· θόρυβός τε πολὺς ἦν καὶ φόβος ἁπάντων. καὶ ὁ Κλαύδιος

Lin. 94. πίσσυνος *edit.* 1. *Ibid. ſq.* ὡς, *ante* ἐς τοσοῦτον, *adjeci ex Aug.* *L.* 96. Καλίδιος *Edd. & MSS. ut ſupra, & mox iterum.* Καλλίδιος *h. l. Reg. B.* *L.* 97. εἰ δοκοῖ *Aug.* *L.* 98. Οἱ δὲ τοῦτο μὲν *Edd. Rectius Aug.* *L.* 1. δοκοῖ τὰ *edit.* 1. *L.* 4. τὴν Κουρίωνος *Reg. B. & caret* τοῦ. *L.* 8. ἐλαύνει *Edd. Prætuli Aug.*

præparans milites; quorum conſiliorum illi non ignari, tamen in fide perſtabant. *Pompejus* vero, his quæ nunciabantur *credulus, nec delectus faciebat, nec adparatus* ad tantum certamen idoneos. Ceterum in ſenatu Patribus locis ſuis ſententias dicentibus; quia *Claudius conſul* callide ſeorſim retulerat, Placeret-ne ſucceſſores mitti Cæſari? rurſumque, Placeret-ne Pompejo abrogari imperium? hoc quidem plerique abnuerunt; illud vero de ſucceſſoribus mittendis Cæſari ſuffragiis comprobarunt. Quum autem denuo rogaret *Curio*, ecquid jubeant ambos poteſtatem deponere? viginti duobus ex ſenatu id non placuit; CCCLXX vero, omiſſa contentione ob commodum publicum, in Curionis diſceſſerunt ſententiam. Tum *Claudius*, ſenatum mittens, exclamavit: *Vincite, ut dominum habeatis Cæſarem!*

31. Subito deinde exorto falſo rumore, Cæſarem ſuperatis Alpibus ad Urbem contendere; magna omnium trepidatio exſtitit: & Claudius retulit de accerſendo exercitu

εἰσηγεῖτο, τὴν ἐν Καπύῃ στρατιὰν ἀπαντᾶν ὡς πολεμίῳ Καίσαρι. ἐνισταμένου δὲ, ὡς ἐπὶ ψευδέσι, τοῦ Κουρίωνος, εἶπεν· Εἰ κωλύομαι ψήφῳ κοινῇ τὰ συμφέροντα διοικεῖν, κατ' ἐμαυτὸν ὡς ὕπατος διοικήσω. Καὶ τάδε εἰπὼν, ἐξέδραμε τῆς βουλῆς ἐς τὰ προάστεια μετὰ τοῦ συνάρχου· ξίφος τε ὀρέγων τῷ Πομπηΐῳ, Κελεύω σοι, ἔφη, κἀγὼ καὶ ὅδε, χωρεῖν ἐπὶ Καίσαρα ὑπὲρ τῆς πατρίδος· καὶ στρατιὰν ἐς τοῦτο σοὶ δίδομεν, ἥ τε νῦν ἀμφὶ Καπύην ἢ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν ἐστὶ, καὶ ὅσην αὐτὸς ἐθέλοις ἄλλην καταλέγειν. Ὁ δ' ὑπήκουε μὲν, ὡς κελευόμενος πρὸς ὑπάτων· ἐπετίθει δ' ὅμως, Εἰ μή τι κρεῖσσον· ἀπατῶν ἢ τεχνάζων καὶ τότε εἰς εὐπρέπειαν. Κουρίωνι δ' οὐκ ἦν μὲν ὑπὲρ τὴν πόλιν ἐξουσία τις· οὐδὲ γὰρ προϊέναι τῶν τειχῶν τοῖς δημάρχοις ἐφίεται. ὠλοφύρετο δ' ἐν τῷ δήμῳ τὰ γιγνόμενα· καὶ τοὺς ὑπάτους ἠξίου κηρύσσειν, μηδένα πω καταλέγοντι πείθεσθαι Πομπηΐῳ. Οὐδὲν δὲ

A. U. 704.

Lin. 11. ψεύδεσι *edit.* 2. 3. *invit. MSS.* *L.* 15. Κελεύω σὲ *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 17 *ſq.* Καπύην *fuerat in Aug. ex quo* Καπύην *videtur factum.* *L.* 18. ἐθέλεις, *ſed ſuperſcriptum* οις *ab eadem manu, in Reg. B.*

a Capua, qui Cæſari, tamquam hoſti reipublicæ, opponeretur. Quod quum vetaret *Curio*, mendacem eſſe rumorem adſeverans; Conſul in hæc verba erupit: „Si mihi non licet de communi conſilio providere rei publicæ; ſolus providebo, pro poteſtate Conſulis. His dictis, *Claudius* extra Urbem procurrit *cum collega*, & *gladium Pompejo porrigens*, „Jubeo te, inquit, ego cum hoc collega, ire contra Cæſarem, pugnareque pro patria: & in hunc uſum tradimus tibi exercitum, qui & nunc ad Capuam, & qui in reliqua Italia eſt; ſimulque facultatem tibi damus, tantum præterea exercitum, quantum tibi videbitur, conſcribendi." Et obſecutus *Pompejus* eſt, parendum eſſe dicens Conſulum juſſis; adjiciens tamen, *Niſi quid melius:* tunc quoque ſubdole agens, & ad honeſtatis ſpeciem ſeſe componens. Jamque *Curio* nil amplius pro republica poterat: nec enim licebat tribuno plebis egredi mœnia. Deploravit tamen apud plebem ſtatum rerum præſentium: poſtulavitque, ut edicerent Conſules, ne quis nomen daret Pompejo conſcribenti milites.

A. U. 704. ἀνύων, ἐπεί οἱ καὶ ὁ τῆς δημαρχίας χρόνος ἔληγε, δείσας ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ ἀπογνοὺς ἔτι δύνασθαι βοηθεῖν τῷ Καίσαρι, κατὰ σπουδὴν ἐχώρει πρὸς αὐτόν.

XXXII. Ὁ δ' ἄρτι τὸν Ὠκεανὸν ἐκ Βρεττανῶν διεπεπλεύκει, καὶ ἀπὸ Κελτῶν τῶν ἀμφὶ τὸν Ῥῆνον τὰ ὄρη τὰ Ἄλπεια διελθὼν σὺν πεντακισχιλίοις πεζοῖς καὶ ἱππεῦσι τριακοσίοις, κατέβαινεν ἐπὶ Ῥαβέννης, ἣ συναφής τε ἦν τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ τῆς Καίσαρος ἀρχῆς τελευταία. Φιλοφρονησάμενος δὲ τὸν Κουρίωνα, καὶ χάριν ὑπὲρ τῶν γεγονότων ὁμολογήσας, ἐσκόπει περὶ τῶν παρόντων. Κουρίωνι μὲν δὴ συγκαλεῖν ἐδόκει τὸν στρατὸν ἅπαντα ἤδη, καὶ ἄγειν ἐπὶ Ῥώμης· Καίσαρι δ', ἔτι πειρᾶσθαι διαλύσεων. Τοὺς οὖν φίλους ἐκέλευεν ὑπὲρ αὐτοῦ συμβῆναι, τὰ μὲν ἄλλα αὐτὸν ἔθνη καὶ στρατόπεδα ἀποθήσεσθαι, μόνα δ' ἕξειν δύο τέλη, καὶ τὴν Ἰλλυρίδα μετὰ τῆς ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίας, ἕως ὕπατος ἀποδειχθείη. Καὶ Πομπηίῳ μὲν ἀρκεῖν ἐδόκει. Κατακωλυόντων δὲ τῶν ὑπάτων, ὁ Καῖσαρ ἐπέστελλε τῇ βουλῇ, καὶ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Κου-

Lin. 28. ἀνεχώρει *Edd. Melius Aug. Ven.* *L.* 38. ἐκέλευσεν *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 40 *ſq.* μετὰ τὴν ἐ. Α. Γαλατίαν *Ven.* μ. τῆς ἐ. Α. Γαλατίας *Aug.*

Quumque nihil proficeret; jam ſibi ipſi metuens, (exibat enim etiam tempus tribunatus,) & deſperans ſe poſſe amplius dignitatem Cæſaris tueri, magnis itineribus ad eumdem properavit.

32. *Cæſar* tunc, recens trajecto Oceano reverſus ex Britannia, emenſuſque Galliam Rheno finitimam, ſuperatis Alpibus cum quinque millibus peditum, equitibus trecentis, *petebat Ravennam;* quæ, Italiæ contigua, extremum oppidum erat in ipſius provincia. Ibi comiter exceptum *Curionem*, poſt actas pro officio gratias, adhibuit in conſilium de rebus præſentibus. Is cenſebat, ſine mora accerſendas univerſas copias, deducendaſque ad Urbem: *Cæſar* experiri de pace maluit. Itaque mandat amicis, pro ſe paciſcantur, ut liceat ſibi, traditis ceteris provinciis legionibuſque, ſolas duas legiones cum Ciſalpina Gallia & Illyrico tantiſper retinere, donec Conſul crearetur. Et Pompejo quidem hoc ſatis erat. Verum obſtantibus Conſulibus, *Cæſar ad ſenatum ſcripſit;* & ejus literas *Curio,*

Digitized by Google

ρίων, τρισὶν ἡμέραις τριακοσίους ἐπὶ χιλίοις σταδίους δραμὼν, ἐπέδωκε τοῖς νέοις ὑπάτοις, ἐσιοῦσιν ἐς τὸ βουλευτήριον τῇ νουμηνίᾳ τοῦ ἔτους. Περιεῖχε δ' ἡ γραφὴ κατάλογόν τε σεμνὸν ὧν ἐξ ἀρχῆς ὁ Καῖσαρ ἐπεπράχει, καὶ πρόκλησιν, ὅτι θέλοι Πομπηΐῳ συναποθέσθαι, ἄρχοντος δ' ἔτι ἐκείνου οὔτε ἀποθήσεσθαι, καὶ τιμωρὸς αὐτίκα τε τῇ πατρίδι καὶ ἑαυτῷ κατὰ τάχος ἀφίξεσθαι. ἐφ' ᾧ δὴ σφόδρα πάντες ἀνέκραγον, ὡς ἐπὶ πολέμου καταγγελίᾳ, διάδοχον εἶναι Λεύκιον Δομίτιον. Καὶ ὁ Δομίτιος εὐθὺς ἐξῄει μετὰ τετρακισχιλίων ἐκ καταλόγου. A. U. 705.

XXXIII. Ἀντωνίου δὲ καὶ Κασσίου δημαρχούντοιν μετὰ Κουρίωνα, καὶ τὴν Κουρίωνος γνώμην ἐπαινούντοιν· ἡ βουλὴ, φιλονεικότερον ἔτι, τὴν Πομπηΐου στρατιὰν φύλακα σφῶν ἡγοῦντο εἶναι, τὴν δὲ Καίσαρος πολεμίαν. καὶ οἱ ὕπατοι, Μάρκελλός τε καὶ Λέντλος, ἐκέλευον τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀντώνιον ἐκστῆναι τοῦ συνεδρίου, μή τι καὶ δημαρχοῦντες ὅμως πάθοιεν ἀτοπώτερον. Ἔνθα δὴ μέγα

Lin. 44. ἐπὶ τρισχιλίοις *Edd. cum MSStis noſtris & Cand. Correxi mendam cum Gelenio. L.* 48. ἄρχοντες *edit.* 1. *L.* 50. *Mutato verborum ordine* αὐτίκα τῇ τε πατρ. *utique legendum videtur. L.* 57. τὴν Καίσαρος *Edd. & carent* δὲ, *quod dederunt Aug. & Reg. B.*

trium dierum curſu MCCC ſtadia emenſus, novis Conſulibus reddidit, curiam Calendis Januariis ingredientibus. In his literis, poſt honorificam rerum omnium a ſe geſtarum commemorationem, ſignificabat, *paratum ſe eſſe imperium deponere, ſi idem Pompejus faciat:* ceterum, *illo retinente, nec ſe depoſiturum; imo confeſtim venturum, et ulturum injurias tam ſibi quam patriæ illatas.* Ad quæ verba, conclamarunt omnes, *denunciari bellum;* & ſucceſſorem ei *L. Domitium occurrere* juſſerunt. Moxque profectus eſt Domitius, cum recens delectis quatuor millibus.

33. Quum vero novi *tribuni plebis*, *Antonius* & *Caſſius*, ſententiam Curionis probarent; ſenatus, tanto obſtinatius etiam inſtans, propugnatorem ſuum adpellavit Pompejanum exercitum, Cæſarianum vero hoſtem patriæ judicavit. *Conſulesque*, *Marcellus et Lentulus*, *tribunos juſſerunt ſenatu excedere:* ne forte, quamvis ſacroſancti, violaren-

Digitized by Google

A. U. 705. βοήσας ὁ Ἀντώνιος, ἀνά τε ἔδραμε τῆς ἕδρας σὺν ὀργῇ, καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς ἐπεθείαζεν αὐτοῖς, ὡς ἱερὰ καὶ ἄσυλος οὖσα ὑβρίζοιτο· καὶ περὶ σφῶν, ὅτι γνώμην ἐσφέροντες ἣν δοκοῦσι συνοίσειν, ἐξελαύνοιντο σὺν ὕβρει, μήτε τινὰ σφαγὴν μήτε μῦσος ἐργασάμενοι. Ταῦτα δ' εἰπών, ἐξέτρεχεν, ὥσπερ ἔνθους, πολέμους καὶ σφαγὰς καὶ προγραφὰς καὶ φυγὰς καὶ δημεύσεις, καὶ ὅσα ἄλλα αὐτοῖς ἔμελλεν ἔσεσθαι, προθεσπίζων, ἀράς τε βαρείας τοῖς τούτων αἰτίοις ἐπαρώμενος. Συνεξέθεον δ' αὐτῷ Κουρίων τε καὶ Κάσσιος· καὶ γάρ τις ἤδη στρατὸς ἑωρᾶτο, ἐκ Πομπηΐου περιϊστάμενος τὸ βουλευτήριον. Οἵδε μὲν δὴ τάχει πολλῷ πρὸς Καίσαρα, νυκτὸς αὐτίκα, λαθόντες ἐχώρουν ἐπὶ ὀχήματος μισθωτοῦ, θεραπόντων ἐσθῆτας ἐνδύντες. Καὶ αὐτούς, ἔτι ὧδε ἔχοντας, ὁ Καῖσαρ ἐπεδείκνυ τῷ στρατῷ, καὶ ἠρέθιζε, λέγων· ὅτι καὶ σφᾶς, τοσάδε ἐργασαμένους, ἡγοῦνται πολεμίους· καὶ τοιούσδε ἄνδρας, ὑπὲρ αὐτῶν τι φθεγξαμένους, οὕτως ἐξελαύνουσιν αἰσχρῶς.

Lin. 74. ἐνδῦντες *edit.* 1. *cum Reg. B. & Aug.* *L.* 77 *ſq.* πικρῶς *Aug. & ſuperſcr. eadem manu* ἰσχ, *quod valet* αἰσχρῶς.

tur. Tum *Antonius* iratus e ſella proſiliit, magno clamore fidem hominum deûmque invocans, quod nec poteſtas hactenus inviolata jam tuta ſit, & auctores ſalubrium ſententiarum ejiciantur per contumeliam, quaſi homicidio ſeſe aliove ſcelere polluiſſent. Quibus dictis, furibundus excurrit; bella, cædes, proſcriptiones, exilia, publicationes bonorum, & alia ejus generis mala, ceu e tripode, vaticinans; dirisque devovens eos, qui cauſa eſſent tantorum malorum. Et *cum Antonio* ſe proripuerunt *Curio Caſſiuſque*: jam enim adventabat manus Pompejanorum, cinctura curiam. At illi ſumma celeritate *ad Cæſarem* proxima nocte *contenderunt* vehiculo meritorio, ſervili habitu tecti. Quos *Cæſar* hoc ipſo cultu oſtentavit militibus: quoque magis exaſperaret, adjecit, „*ipſos etiam*, *ſuos milites*, qui res tam præclaras pro republica geſſiſſent, *hoſtes eſſe judicatos*: & tam eximios viros ignominioſe ejectos ideo, quod auſi ſint pro eis liberam vocem emittere."

XXXIV. Ὁ μὲν δὴ πόλεμος ἑκατέρωθεν ἀνέωκτο, καὶ κεκήρυκτο ἤδη σαφῶς. ἡ δὲ βουλὴ, νομίζουσα Καίσαρι τὸν στρατὸν ἀπὸ Κελτῶν σὺν χρόνῳ παρέσεσθαι, καὶ οὔποτε αὐτὸν ὁρμήσειν ἐπὶ τηλικοῦτον ἔργον σὺν ὀλίγοις, προσέτασσε Πομπηΐῳ τρισκαίδεκα μυριάδας Ἰταλῶν ἀγείρειν, καὶ μάλιστα αὐτῶν τοὺς ἐστρατευμένους, ὡς ἐμπειροπολέμους· ξενολογεῖν δὲ καὶ ἐκ τῶν περιοίκων ἐθνῶν ὅσα ἄλκιμα. χρήματα δ᾽ ἐς τὸν πόλεμον αὐτῷ τά τε κοινὰ πάντα αὐτίκα ἐψηφίζοντο, καὶ τὰ ἰδιωτικὰ σφῶν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς (εἰ δεήσειεν) εἶναι στρατιωτικά. ἔς τε τὰς πόλεις ἐφ᾽ ἕτερα περιέπεμπον σύν τε ὀργῇ καὶ φιλονεικίᾳ, σπουδῆς οὐδὲν ἀπολείποντες ὀξυτάτης. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐπὶ μὲν τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν περιπεπόμφει· χαίρων δ᾽ ἀεὶ ταχυεργίας τε ἐκπλήξει, καὶ φόβῳ τόλμης μᾶλλον, ἢ παρασκευῆς δυνάμει, μετὰ τῶν πεντακισχιλίων ἔγνω προεπιχειρεῖν τοσῷδε πολέμῳ, καὶ φθάσαι τὰ εὔκαιρα τῆς Ἰταλίας. A. U. 705.

Lin. 83. μυριάδας Θὐταλῶν *Edd. Cand. Recte Aug. Ven. Ibid.* ἐγείρειν *Ven. L.* 92. καταπλήξει *Edd. & ora MS. Aug.* ἐκπλήξει *dedit Ven. & Aug. in contextu.*

34. JAMQUE utrimque *apertum* erat *bellum*, ſatis etiam manifeſte denunciatum. Senatus autem, exiſtimans Cæſari tardius adventurum exercitum e Gallia, nec ipſum cum paucis rem tam arduam adgreſſurum, juſſit Pompejum ex Italia ad centum & triginta militum millia, ex veteranis præſertim, qui belli uſum haberent, cogere; & ex vicinis nationibus, quæ fortitudine præſtarent, mercenarios præterea conducere. Decretumque eſt, ut quidquid pecuniarum in ærario eſſet, id ſtatim in belli uſus impenderet *Pompejus*; & privatorum pecuniæ, ſi publicæ deficerent, reſque poſtularet, in eoſdem uſus conferrentur. Denique aliæ item pecuniarum ſummæ, ex eodem decreto, oppidatim conquirebantur, magna exactorum acerbitate feſtinationeque. At *Caſar* miſerat quidem qui copias ſuas adducerent; ſed, ſolitus celeritatis terrore & audacia magis uti, quam magnis adparatibus, ſtatuit *cum quinque ſuorum millibus tam grave bellum* prior *adgredi*, & occupare loca opportuna Italiæ.

Digitized by Google

A. U. 705.

XXXV. Τοὺς οὖν λοχαγοὺς αὐτῶν σὺν ὀλίγοις τοῖς μάλιστα εὐτολμοτάτοις, εἰρηνικῶς ἐσταλμένοις, προύπεμπεν ἐσελθεῖν ἐς Ἀρίμινον, καὶ τὴν πόλιν ἄφνω καταλαβεῖν· ἡ δ' ἐστὶν Ἰταλίας πρώτη, μετὰ τὴν Γαλατίαν. Αὐτὸς δὲ περὶ ἑσπέραν, ὡς δὴ τὸ σῶμα ἐνοχλούμενος, ὑπεχώρησε τοῦ συμποσίου, τοὺς φίλους ἀπολιπὼν ἔτι ἑστιᾶσθαι· καὶ ζεύγους ἐπιβὰς, ἤλαυνεν ἐς τὸ Ἀρίμινον, ἑπομένων οἱ τῶν ἱππέων ἐκ διαστήματος. δρόμῳ δ' ἐλθὼν ἐπὶ τὸν Ῥουβίκωνα ποταμὸν, ὃς ὁρίζει τὴν Ἰταλίαν, ἔστη τοῦ δρόμου· καὶ ἐς τὸ ῥεῦμα ἀφορῶν, περιεφέρετο τῇ γνώμῃ, λογιζόμενος ἕκαστα τῶν ἐσομένων κακῶν, εἰ τόνδε τὸν ποταμὸν σὺν ὅπλοις περάσειε. καὶ πρὸς τοὺς παρόντας εἶπεν, ἀνενεγκών· Ἡ μὲν ἐπίσχεσις, ὦ φίλοι, τῆσδε τῆς διαβάσεως ἐμοὶ κακῶν ἄρξει· ἡ δὲ διάβασις, πᾶσιν ἀνθρώποις. Καὶ εἰπὼν, οἷά τις ἔνθους ἐπέρα σὺν ὁρμῇ, τὸ κοινὸν τόδε εἰπών· Ὁ κύβος ἀνεῤῥίφθω. Δρόμῳ δ' ἐντεῦθεν ἐπιὼν, Ἀρίμινόν τε αἱρεῖ περὶ ἕω, καὶ ἐς τὸ

Lin. 96. τοὺς μὲν λοχαγ. *Edd. Rectius Aug. Ven.* *L.* 98. Ἀρίμινον *Aug. Ven. Reg. A. & ſic deinceps.* Ἀρήμινον *b. l. Reg. B.* *L.* 99. ἦδ' ἐστιν *Edd. Expreſſi Aug.* *L.* 3. ἐς τὴν Ἀριμ. *Reg. B. & ſuperſcript.* ἐς τό.

35. Igitur *centuriones* eorum, cum paucis fortiſſimis ex militum numero, *præmiſit;* qui pacato habitu ingrederentur *Ariminum*, illudque oppidum, quod in Italia primum ſe offert ex Gallia venientibus, repente occuparent. *Cæſar* ipſe ſub veſperam, quaſi leviter adfectus corpore, digreſſus eſt e convivio, amicis ibi in triclinio relictis; & conſcenſa rheda *properavit Ariminum*, equitibus ex intervallo ſequi juſſis. Quumque continuato curſu perveniſſet ad *Rubiconem* fluvium, qui Italiam a Gallia dividit, ſubſtitit pauliſper: &, fixis in fluvium oculis, hæſitabat nonnihil; reputans futuras calamitates, ſi armatus amnem iſtum trajiceret. Tandem, ubi ſe recepit, converſus ad comites: *Amici!* inquit, *tranſitus hic*, *dilatus*, *mihi erit multorum malorum initium; properatus vero*, *omnibus hominibus.* Quibus dictis, tamquam numine quodam adflatus, citato impetu trajecit; vulgatum illud exclamans: *Jacta ſit alea!* Inde pari celeritate progreſſus, *Ariminum* prima luce *occu-*

Digitized by Google

πρόσθεν ἐχώρει, φρούρια τοῖς ἐπικαίροις ἐφιστὰς, καὶ τὰ A. U. 705.
ἐν ποσὶν ἢ βίᾳ χειρούμενος ἢ φιλανθρωπίᾳ. Φυγαί τε καὶ μεταναστάσεις ἦσαν ἐκ πάντων χωρίων, ὡς ἐν ἐκπλήξει, καὶ δρόμος ἀσύντακτος μετ᾽ οἰμωγῆς· τό τε ἀκριβὲς οὐκ εἰδότες, καὶ τὸν Καίσαρα νομίζοντες μετὰ ἀπείρου στρατοῦ κατακράτος ἐλαύνειν.

XXXVI. Ὧν οἱ ὕπατοι πυνθανόμενοι, τὸν Πομπήϊον οὐκ εἴων ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης ἐμπειροπολέμως εὐσταθεῖν, ἀλλ᾽ ἐξώτρυνον ἐκπηδᾷν ἐς τὴν Ἰταλίαν καὶ στρατολογεῖν, ὡς τῆς πόλεως καταληφθησομένης αὐτίκα. ἥ τε ἄλλη βουλὴ, παρὰ δόξαν αὐτοῖς ὀξείας τῆς ἐσβολῆς τοῦ Καίσαρος γενομένης, ἐδεδοίκεσαν, ἔτι ὄντες ἀπαράσκευοι· καὶ σὺν ἐκπλήξει μετενόουν, οὐ δεξάμενοι τὰς Καίσαρος προκλήσεις, τότε νομίζοντες εἶναι δικαίας, ὅτε σφᾶς ὁ φόβος ἐς τὸ εὔβουλον ἀπὸ τοῦ φιλονείκου μετέφερε. Τέρατά τε αὐτοῖς ἐπέπιπτε πολλὰ, καὶ σημεῖα οὐράνια. αἷμά τε γὰρ ἔδοξεν ὁ θεὸς ὗσαι, καὶ ξόανα ἱδρῶσαι, καὶ κεραυνοὶ πεσεῖν ἐπὶ νεὼς πολλοὺς, καὶ ἡμι-

Lin. 19. κατὰ κράτος *Edd. Expreſſi Aug.* *L.* 24. παρὰ δόξαν αὐτῆς *Aug.* *L.* 29. ἐνέπιπτε *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 31. ὑδρῶσαι *edit.* 2. 3. *mend.*

pat: ulteriuſque procedens, loca opportuna firmat præſidiis, obiter vel vi vel humanitate omnia ſubigens. Jamque, ut fit in rebus trepidis, fuga & migrationibus agreſtium, comploratioibuſque, miſcebantur omnia; quum comperti nihil haberent, Cæſaremque cum univerſis ſuis copiis adeſſe exiſtimarent.

36. Quibus rebus in Urbem nunciatis, *Conſules* non ſinebant *Pompejum*, artium belli peritiſſimum, ex ſua ſententia firmis niti conſiliis; ſed urgebant, ut delectus propere ageret per Italiam, tamquam in ſummo Urbis jamjam expugnandæ periculo. *Senatus* quoque nec opinata *impreſſione Cæſaris territus*, ut imparatus, ſibi metuebat; non admiſſarum Cæſaris conditionum cum trepidatione pœnitens, quæ nunc demum æquiſſimæ illis videri cœperunt, poſtquam timor a contentione ad recta conſilia eos traduxerat. Jamque & *prodigia multa* nunciabantur, & ſigna obſervata de cælo: pluiſſe ſanguine; ſudaſſe deorum effigies; multa fana fulmine tacta; mu-

A. U. 705. ονος τεκεῖν· ἄλλα τε πολλὰ δυσχερῆ προεσήμαινε τὴν ἐς ἀεὶ τῆς πολιτείας ἀναίρεσίν τε καὶ μεταβολήν. Εὐχαὶ δὲ, ὡς ἐπὶ φοβεροῖς, προὐγράφοντο· καὶ ὁ δῆμος, ἐν μνήμῃ τῶν Μαρίου καὶ Σύλλα κακῶν γιγνόμενος, ἐκεκράγει, Καίσαρα καὶ Πομπήϊον ἀποθέσθαι τὰς δυναστείας, ὡς ἐν τῷδε μόνῳ τοῦ πολέμου λυθησομένου· Κικέρων δὲ, καὶ πέμπειν ἐς Καίσαρα διαλλακτάς.

XXXVII. Αντιστρατηλόντων δ᾽ ἐς ἅπαντα τῶν ὑπάτων, Φαώνιος μὲν, Πομπήϊον ἐπισκώπτων τοῦ ποτε λεχθέντος ὑπ᾽ αὐτοῦ, παρεκάλει, τὴν γῆν πατάξαι τῷ ποδὶ, καὶ τὰ στρατόπεδα ἐξ αὐτῆς ἀναγαγεῖν. ὁ δὲ, Ἕξετε, εἶπεν, ἂν ἐπακολουθῆτέ μοι, καὶ μὴ δεινὸν ἡγῆσθε τὴν Ρώμην ἀπολιπεῖν, καὶ εἰ τὴν Ιταλίαν ἐπὶ τῇ Ρώμῃ δεήσειεν. οὐ γὰρ τὰ χωρία καὶ τὰ οἰκήματα τὴν δύναμιν ἢ τὴν ἐλευθερίαν εἶναι τοῖς ἀνδράσιν· ἀλλὰ τοὺς ἄνδρας, ὅπη ποτ᾽ ἂν ὦσιν, ἔχειν ταῦτα σὺν ἑαυτοῖς. ἀμυνομένους δ᾽ ἀναλήψεσθαι καὶ τὰ οἰκήματα. Ὁ μὲν δὴ, τοσάδε εἰπών,

Lin. 43. ἡγεῖσθε *edit.* 1.

lam peperiſſe; multaque præterea horrenda, mutationem præſentis ſtatus & interitum reipublicæ, numquam in integrum reſtituendæ, portendentia. Quamobrem preces & vota, ut in publica conſternatione, facta: & *populus*, memor cladium quas per Syllanas contentiones fuerat perpeſſus, vociferabatur, „abrogandum tam *Pompejo*, quam *Cæſari*, imperium; quándoquidem bellum aliter averti non poſſet." *Cicero* autem, mittendos ad Cæſarem legatos, cenſebat, qui de pace agerent.

37. Sed, conſulibus omnino reſiſtentibus; *Favonius*, ludificans *in Pompejum*, ob dictum ejus quoddam arrogantius, *Nunc*, ajebat, *tempus eſſe*, *ut*, *pede terram pulſans*, *exercitus* inde *excitet*. Tum ille: *Habebitis eos*, *ſi me ſequamini*, *non gravati Urbem relinquere*, *atque etiam Italiam*, *ſi id res poſtulaverit*. „Non enim collocare, ajebat, viros fortes libertatem & vires in agris ac domibus; ſed fortibus viris has res nuſquam deeſſe, ubicumque ſint: &, quodſi repugnare non pigeat; ſedes etiam priſtinas recepturos." Hæc locutus *Pompejus*, & graviter

ὑπών, καὶ ἀπειλήσας τοῖς ἐπιμένουσιν, εἰ φειδοῖ χωρίων ἢ κατασκευῆς ἀπολελείψονται τῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγώνων, ἐξῄει τῆς τε βουλῆς καὶ τῆς πόλεως αὐτίκα ἐς τὴν ἐν Καπύῃ στρατιάν· καὶ οἱ ὕπατοι συνείποντο αὐτῷ. τοὺς δὲ ἄλλους ἀπορία τε ἐς πολὺ κατεῖχε, καὶ διενυκτέρευον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ μετ᾽ ἀλλήλων. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ τὸ πλέον ὅμως ἐξῄει, καὶ ἐδίωκε τὸν Πομπήϊον. *A. U. 705.*

XXXVIII. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐν Κορφινίῳ Λεύκιον Δομίτιον, τὸν ἐπιπεμφθέντα οἱ τῆς ἀρχῆς εἶναι διάδοχον, καταλαβὼν, οὐ πάντας ἀμφὶ αὐτὸν ἔχοντα τοὺς τετρακισχιλίους, ἐπολιόρκει· καὶ οἱ τὸ Κορφίνιον οἰκοῦντες φεύγοντα τὸν Δομίτιον ἀμφὶ τὰς πύλας καταλαβόντες, τῷ Καίσαρι προσήγαγον. Ὁ δὲ τὴν μὲν στρατιὰν αὐτοῦ, προστιθεμένην οἱ, προθύμως ἐδέχετο, ἐς ἐρέθισμα τῶν ἄλλων· Δομίτιον δὲ αὐτὸν ἀπαθῆ μετὰ τῶν ἑαυτοῦ χρημάτων μεθῆκεν ὅποι βούλοιτο ἀπιέναι· ἐλπίσας μὲν, ἴσως διὰ τὴν εὐποιΐαν παραμενεῖν, οὐ κωλύσας δὲ ἐς Πομπήϊον

Lin. 53. τοὺς ἄλλους δὲ ἀπορία *Aug.* *L.* 57. τὸν, *ad* ἐπιπεμφθ. *adjeci ex Aug.* *L.* 58. ἀμφ᾽ αὐτὸν *Edd. invitis MSS.*

& graviter interminatus, ſi qui, amore privatarum poſſeſſionum, deſertores patriæ fierent in publico periculo; curia Urbeque confeſtim egreſſus, *Capuam ad exercitum ſe contulit* Pompejumque *ſecuti* mox *Conſules* ſunt. Reliqui *ſenatores*, inopes conſilii, hæſerunt diutius, & una pernoctarunt in curia: primo diluculo tamen plerique ex his quoque egreſſi Urbem, per eamdem viam *ad Pompejum properarunt.*

38. At *Cæſar L. Domitium*, qui ſucceſſor ipſi fuerat miſſus, *Corſinii* nactus, ne illa quidem quatuor millia integra ſecum habentem, obſidione cinxit. Quem ex oppido profugientem, oppidani a porta retractum adduxerunt ad Cæſarem. *Cæſar* exercitum Domitii, ad ſe deficientem, benigne accepit, quo magis ceteros adliceret: ipſumque *Domitium illæſum* cum ſuis rebus *dimiſit*, cum poteſtate abeundi quocumque vellet: ſperans, forte beneficio devinctum manſurum apud ſe; nec tamen ad Pompejum ire prohibens. Quæ dum tanta celeri-

A. U. 705. ἰόντα. Γιγνομένων δὲ τούτων οὕτως ὀξέως, ὁ Πομπήϊος ἐς Νουκερίαν ἐκ Καπύης, καὶ ἐκ Νουκερίας ἐς Βρεντέσιον ἠπείγετο, ὡς τὸν Ἰόνιον διαβαλῶν ἐς Ἤπειρον· καὶ τοῦ πολέμου τὴν παρασκευὴν συστήσων ἐν αὐτῇ. ἔθνεσί τε πᾶσι καὶ στρατηγοῖς καὶ δυνάσταις καὶ βασιλεῦσι καὶ πόλεσι ἔγραφε, κατὰ σπουδὴν ὅ τι δύναιτο ἕκαστος ἐς τὸν πόλεμον συμφέρειν. καὶ τάδε μὲν ἀθρόως ἐγίγνετο. ὁ δ' ἴδιος αὐτοῦ Πομπηΐου στρατὸς ἦν ἐν Ἰβηρίᾳ, καὶ παρασκευῆς εἶχεν ὡς ὁρμήσων ὅπῃ ποτ' ἂν αἱ χρεῖαι καλῶσιν. Αὐτὸς δ' ὁ Πομπήϊος τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἤδη τελῶν τὰ μὲν ἔδωκε τοῖς ὑπάτοις προαπάγειν ἐς Ἤπειρον ἐκ Βρεντεσίου.

XXXIX. Καὶ διέπλευσαν οἵδε αὐτίκα ἀσφαλῶς ἐς Δυῤῥάχιον· ἣν Ἐπίδαμνόν τινες εἶναι νομίζουσι, διὰ τοιάνδε ἄγνοιαν. Βασιλεὺς τῶν τῇδε βαρβάρων, Ἐπίδαμνος, πόλιν ᾤκισεν ἐπὶ θαλάσσης, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ προσεῖπεν Ἐπίδαμνον. τούτου θυγατριδοῦς Δυῤῥαχος, νομιζόμενος εἶναι

Lin. 66. γενομένων *Edd. Secus Aug. Ven. Reg. B.* *L.* 67. Λευκερίαν & Λουκερίας *potius eſſe ſcribendum, monuit Cluverus.* *Ib.* Καπυης *Aug. ut ſæpe alibi.* *L.* 68. ὡς εἰς τὸν Ιον. *Edd. ex Reg. A. contra quam Reg. B. Aug. Ven.* *L.* 69 *ſq.* ἐθν. τ. πᾶσι καὶ βασιλ. καὶ πολ. καὶ στρατ. καὶ δυν. *Aug.*

tate fiunt; interim *Pompejus* Capua Luceriam, & inde porro *Brunduſium, properavit; in Epirum trajecturus*, ut ibi ſedem belli conſtitueret: ſcripſitque ad omnes provincias earumque præſides, tum ad reges, ac dynaſtas, civitateſque, ut primo quoque tempore cum auxiliis præſto eſſent pro viribus. Et id quidem certatim factum eſt. Ceterum proprius Pompeji exercitus erat in Hiſpania, paratus ad properandum quocumque res poſtularet. Earum vero *legionum*, quas ipſe circa ſe habebat, *partem conſulibus tradidit, in Epirum tranſducendas.*

39. Hi ſine mora ſolventes a Brunduſio, feliciter trajecto ſinu, adpulerunt ad *Dyrrhachium;* quam nonnulli eamdem urbem atque *Epidamnum* eſſe, per errorem hujuſmodi, exiſtimant. *Epidamnus, rex* barbarorum has terras incolentium, urbem prope mare condiderat, & de ſuo nomine adpellaverat *Epidamnum.* Ejus ex filia nepos *Dyrrhachus*, Neptuno, ut fer-

Ποσειδῶνος, ἐπίνειον ᾤκισε τῇ πόλει, καὶ Δυῤῥάχιον ὠνόμασι. πολεμουμένῳ δ' ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τῷδε τῷ Δυῤῥάχῳ συνεμάχησεν ὁ Ἡρακλῆς, ἐπὶ μέρει τῆς γῆς, ἐξ Ἐρυθείας ἐπανιών. ὅθεν οἱ Δυῤῥάχιοι τὸν Ἡρακλέα, ὡς μερίτην τῆς γῆς, οἰκιστὴν σφῶν τίθενται· οὐκ ἀρνούμενοι μὲν οὐδὲ τὸν Δύῤῥαχον, φιλοτιμούμενοι δ' ὑπὲρ σφῶν ἐς τὸν Ἡρακλέα μᾶλλον, ὡς ἐς θεόν. φασὶ δ', ἐν τῇ μάχῃ τῇδε Δυῤῥάχου παῖδα, Ἰόνιον, ὑφ' Ἡρακλέους ἐξ ἀγνοίας ἀποθανεῖν· καὶ τὸν Ἡρακλέα τὸ σῶμα θάψαντα ἐμβαλεῖν ἐς τὸ πέλαγος, ἵνα ἐπώνυμον αὐτοῦ γένοιτο. χρόνῳ δὲ τῆς τε χώρας καὶ πόλεως κατασχεῖν Βρίγας, ἐκ Φρυγῶν ἐπανελθόντας, καὶ Ταυλαντίους ἐπ' ἐκείνοις, Ἰλλυρικὸν ἔθνος, ἐπὶ δὲ τοῖς Ταυλαντίοις ἕτερον γένος Ἰλλυριῶν Λιβυρνούς, οἳ τὰ περίοικα νηυσὶ ταχείαις ἐλῄζοντο· καὶ Λιβυρνίδας ἐντεῦθεν ἡγοῦνται Ῥωμαῖοι τὰς ναῦς τὰς ταχείας, ὧν ἄρα πρώτων ἐς πεῖραν ἦλθον.

A. U. 705.

Lin. 85. Ἐρυθρείας *edit.* 1. *ex Reg. A.* Ἐρυθίας *Reg. B. Emendationem H. Stephani confirmat Aug. L.* 92. κατασχ. Φρύγας *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Reg. B. L.* 95. Λιβυρνούς *h. l. Aug. Reg. A. Sed mox* Λιβυρ. *omnes. L.* 97. πρῶτον *Edd. Prætuli Aug. Reg. B.*

tur, prognatus, *navale* addidit conditæ urbi, vocavitque *Dyrrhachium*. Huic Dyrrhacho, quum bello peteretur a ſuis fratribus, *Hercules ex Erythea revertens*, opem tulit, pactus agri partem mercedis nomine. Unde Dyrrhachini Herculem, ut agri participem, conditorem ſuum perhibent; non quod Dyrrhachum abnegent, ſed ut honorificentius originem ſuam ad deum potius referant. In ea pugna ferunt *Dyrrhachi filium*, *Jonium*, ab Hercule occiſum per ignorantiam, & corpus ejus, peractis exſequiis, ab eodem Hercule projectum in mare eſſe, ut inde nomen mare illud acciperet. Poſteris temporibus & regionem ipſam & urbem tenuiſſe *Briges*, e Phrygia reverſos; & poſt hos, *Taulantios*, Illyricam gentem; deinde *Liburnos*, pariter Illyrios, qui vicinos incurſare celerrimis navibus ſolebant; unde celeres naves *Liburnicas* adpellant Romani, quoniam ex Liburnia fuerant illæ, quibuſcum primum in certamen ve-

Digitized by Google

A. U. 705. Οἱ δ᾽ ἐκ τῶν Λιβυρνῶν ἐξελαθέντες ἀπὸ τοῦ Δυῤῥαχίου, Κερκυραίους ἐπαγόμενοι θαλασσοκρατοῦντας, ἐξέβαλον τοὺς Λιβυρνούς· καὶ αὐτοῖς οἱ Κερκυραῖοι σφετέρους ἐγκατέμιξαν οἰκήτορας. ὅθεν Ἑλληνικὸν εἶναι δοκεῖ τὸ ἐπίνειον. τὴν δ᾽ ἐπίκλησιν, ὡς οὐκ αἴσιον, ἐναλλάξαντες οἱ Κερκυραῖοι, καὶ τήνδε ἀπὸ τῆς ἄνω πόλεως Ἐπίδαμνον ἐκάλουν, καὶ Θουκυδίδης οὕτως ὠνόμαζεν· ἐκνικᾷ δ᾽ ὅμως τὸ ὄνομα, καὶ Δυῤῥάχιον κλήζεται.

XL. Οἱ μὲν δὴ μετὰ τῶν ὑπάτων διεπεπλεύκεσαν ἐς τὸ Δυῤῥάχιον· ὁ δὲ Πομπήϊος τὸν ὑπόλοιπον στρατὸν ἐς τὸ Βρεντέσιον ἀγαγὼν, τάς τε ναῦς ἀνέμενεν ἐπανελθεῖν, αἳ τοὺς ὑπάτους διέφερον, καὶ τὸν Καίσαρα ἐπελθόντα ἀπὸ τειχῶν ἠμύνετο, τήν τε πόλιν διετάφρευε· μέχρι καταπλεύσαντος αὐτῷ τοῦ στόλου, περὶ δείλην ἑσπέραν ἀπέπλευσε, τοὺς εὐτολμοτάτους ἐπὶ τῶν τειχῶν ὑπολιπών· οἱ καὶ αὐτοὶ νυκτὸς ἐρχομένης ἐξέπλεον οὐρίῳ πνεύματι. Καὶ Πομπήϊος μὲν ὧδε μετὰ τοῦ στρατοῦ παν-

Lin. 98. in Aug. ex ἐξελαθέντες, *quod primum fuerat, ab eadem manu factum* ἐξελασθέντες. *L. 10ſq.* ἐπανελθόντα ἀποτυχὼν *Reg. B. mend.* *L. 14.* νυκτὸς ἀρχομένης *Reg. B.*

nerant. At *Dyrrhachini* a Liburnis expulſi, adſcitis Corcyrenſibus, qui tunc in mari plurimum poterant, viciſſim eos ejecerunt: hiſque deinde Corcyrenſium coloni ſunt admixti. Atque inde factum, ut Græcorum navale illud eſſe videretur. Quoniam autem *Dyrrhachii nomen ominoſum* habebatur; Corcyrenſes illud *Epidamnium* maluerunt adpellare, eodem nomine, quo urbem a mari paulo remotiorem: atque ita *Thucydides* quoque illud nominavit. At nunc tamen vicit vetus adpellatio, & *Dyrrhachium* vocatur.

40. *Dyrrhachium* igitur trajecerant *Conſules*; & *Pompejus*, reliquis copiis *Brunduſium* adductis, exſpectabat ibi reditum navium quæ illos tranſvexerant. Quumque *Cæſar* pararet oppugnationem, tamdiu eum munitionibus arcuit *Pompejus*, donec reverſam claſſem ſub veſperam conſcendens abiit, audaciſſimis militum ad defenſionem mœnium relictis: qui & ipſi mox ingruente nocte ſecundis ventis vela dederunt. Atque ita *omnes Pompejanæ copiæ*, deſerta Italia, *in Epi-*

Digitized by Google

τὸς ἐς Ἤπειρον, ἐκλιπὼν τὴν Ἰταλίαν, διεπέρα. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἠπόρει μὲν, ὅπῃ τραπείη, καὶ ὅθεν ἄρξαιτο τοῦ πολέμου, τὴν ὁρμὴν πανταχόθεν οὖσαν ἐς τὸν Πομπήϊον ὁρῶν. δείσας δὲ τοῦ Πομπηΐου τὸν ἐν Ἰβηρίᾳ στρατὸν, πολύν τε ὄντα, καὶ χρόνῳ γεγυμνασμένον, μή οἱ διώκοντι τὸν Πομπήϊον κατόπιν ἐπιγένοιτο· τόνδε μὲν αὐτὸς ἔγνω προκαθελεῖν, ἐς Ἰβηρίαν ἐλάσας. τὴν δὲ δύναμιν ἐς πέντ' ἐπιδιῄρει. καὶ τοὺς μὲν ἐν τῷ Βρεντεσίῳ, τοὺς δ' ἐν Ὑδροῦντι κατέλιπε, τοὺς δ' ἐν Τάραντι, φύλακας εἶναι τῆς Ἰταλίας. ἑτέρους δ' ἔπεμπεν ἅμα Κοΐντῳ Οὐαλερίῳ, Σαρδὼ τὴν νῆσον καταλαβεῖν πυροφοροῦσαν· καὶ κατέλαβον. Ἀσίνιός τε Πολλίων, ἐς Σικελίαν πεμφθεὶς, ἧς ἡγεῖτο Κάτων, πυνθανομένῳ τῷ Κάτωνι, πότερα τῆς βουλῆς ἢ τοῦ δήμου δόγμα φέρων ἐς ἀλλοτρίαν ἀρχὴν ἐμβάλλοι, ὧδε ἀπεκρίνατο· Ὁ τῆς Ἰταλίας κρατῶν ἐπὶ ταῦτά με ἔπεμψε. καὶ Κάτων μὲν τοσόνδε ἀποκρινάμε-

A. U. 705.

Lin. 21. μὲν οὖν αὐτὸς *Edd. Delevi* οὖν *cum Aug. L. 27.* Πολίων *edit. 1. L. 29.* ἀρχὴν *carent Edd. Dederunt Aug. Ven. L. 31.* με *deſideratur in Edd. Dedit Aug. Pro* με *Reg. B. dat* μὲν.

rum cum imperatore ſuo *tranſportata* ſunt. *Caſar* autem, undique confluxum ad Pompejum fieri videns, incertus paulifper conſilii erat, quonam ſe verteret, aut unde potiſſimum inciperet bellum. Sed copioſum exercitum cogitans, quem in Hiſpania Pompejus habebat, ex veterano potiſſimum milite compoſitum; veritusque, ne, dum ipſe cedentem hoſtem perſequeretur, exercitus ille a tergo ſibi superveniret; hunc prius ſtatuit ſubmovere, & in Hiſpaniam adverſus eumdem proficiſci. Itaque diviſis in quinque partes copiis, alia Brunduſii, alia Hydrunte, alia Tarenti, præſidio Italiæ, relicta, *Q. Valerium* cum alia manu in *Sardiniam* mittit, qui eam inſulam, frumenti feraciſſimam, occuparet: occupavitque. *Aſinium Pollionem Siciliam*, cui *Cato* præerat, petere jubet. Qui percontanti *Catoni* „utrum ſenatus, an populi, decretum adferens alienam invadat provinciam;" reſpondit, *Qui nunc Italiam tenet, is huc me miſit.* Et *Cato*, nil aliud regerens, niſi, *ſe*, *ut*

Digitized by Google

A. U. 705. νος, ὅτι φειδοῖ τῶν ὑπηκόων οὐκ ἐνταῦθ' αὐτὸν ἀμυνεῖται, διέπλευσεν ἐς Κέρκυραν, καὶ ἐκ Κερκύρας ἐς Πομπήιον.

XLI. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ἐς Ῥώμην ἐπειχθεὶς, τόν τε δῆμον, ἐκ μνήμης τῶν ἐπὶ Σύλλα καὶ Μαρίου κακῶν πεφρικότα, ἐλπίσι καὶ ὑποσχέσεσι πολλαῖς ἀνελάμβανε· καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐνσημαινόμενος φιλανθρωπίαν, εἶπεν, ὅτι καὶ Λεύκιον Δομίτιον ἑλὼν, ἀπαθῆ μεθείη μετὰ τῶν χρημάτων. Τὰ δὲ κλεῖθρα τῶν δημοσίων ταμιείων ἐξέκοπτε, καὶ τῶν δημάρχων ἑνὶ Μετέλλῳ κωλύοντι θάνατον ἠπείλει. τῶν τε ἀψαύστων ἐκίνει χρημάτων, ἅ φασιν ἐπὶ Κελτοῖς πάλαι σὺν ἀρᾷ δημοσίᾳ τεθῆναι, μὴ σαλεύειν ἐς μηδὲν, εἰ μὴ Κελτικὸς πόλεμος ἐπίοι. ὁ δὲ ἔφη, Κελτοὺς αὐτὸς ἐς τὸ ἀσφαλέστατον ἑλὼν, λελυκέναι τῇ πόλει τὴν ἀράν. Λέπιδον δὲ Αἰμίλιον ἐφίστη τῇ πόλει, καὶ τὸν δήμαρχον Μάρκον Αντώνιον τῇ Ιταλίᾳ καὶ τῷ περὶ

Lin. 33. διέπλευσεν ἐκ Κερκύρας ἐς Πομπ. *Edd. & MSS. noſtri.* in Corcyram ad Pompejum enavigavit *Cand. Verba* ἐς Κέρκυραν, καὶ *vel invitis MSStis adjicienda putavi : quam Emendationem & a Daviſio propoſitam video. L.* 37. σημαινόμενος *Reg. B. L.* 41. ἐκείνει *mend. Aug. Reg. A. & Reg. B. a pr. man. L.* 42. τεθεῖναι *edit.* 1. *L.* 44. Κελτοὺς αὐτοὺς *Edd. ex Reg. A. Rectè Aug. Ven. Reg. B. L.* 45. Αἰμίλιον *Aug. Reg. B. & ſic plerumque alibi.*

provincialibus parcat, dilaturum in alium locum vindictam, navigavit Corcyram, & inde ad Pompejum ſe contulit.

41. *Cæſar* ipſe, properato Romam itinere, populum ibi, triſti memoria Syllanorum temporum exanimatum, bene ſperare juſſit, refecitque multa pollicitans. Atque inimicis quoque oſtentans clementiam, commemoravit *L. Domitium*, in poteſtatem ſuam redactum, & cum rebus ſuis omnibus dimiſſum incolumem. Poſt hæc *ærarii clauſtra Cæſar effregit*, Metello tribuno plebis obſtanti mortem minatus, pecuniaſque ad id temporis intactas abſtulit: quas ferunt contra Gallos depoſitas, cum exſecratione publica in caput ejus, qui contrectare illa, niſi ex Gallici belli cauſa, fuerit auſus. „Ea autem religione a ſe ipſo ſolutam eſſe, ajebat, rempublicam, perdomitis a ſe Gallis, ut nihil ab illis ſuperſit periculi." Tum vero *Æmilium Lepidum* Urbi præfecit; *M. Antonium*, tribunum plebis, Italiæ, & præ-

Digitized by Google

A. U. 705.

αὐτὴν στρατῷ. ἔς τε τὰ ἔξω, Κουρίωνα μὲν ἀντὶ Κάτωνος ἡρεῖτο ἡγεῖσθαι Σικελίας, Κόϊντον δὲ Σαρδοῦς, καὶ ἐς τὴν Ἰλλυρίδα Γάϊον Ἀντώνιον ἔπεμπε, καὶ τὴν ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίαν ἐπέτρεπε Λικινίῳ Κράσσῳ. Ἐκέλευσε δὲ καὶ νεῶν στόλους δύο γίγνεσθαι κατὰ σπουδὴν, ἀμφί τε τὸν Ἰόνιον, καὶ περὶ Τυῤῥηνίαν· καὶ ναυάρχους αὐτοῖς, ἔτι γιγνομένοις, ἐπέστησεν Ὀρτήσιόν τε καὶ Δολοβέλλαν.

XLII. Οὕτω κρατυνάμενος ὁ Καῖσαρ ἄβατον Πομπηΐῳ γενέσθαι τὴν Ἰταλίαν, ἐς Ἰβηρίαν ᾔει· ἔνθα Πετρηΐῳ καὶ Ἀφρανίῳ τοῖς Πομπηΐου στρατηγοῖς συμβαλὼν, ἧσσον αὐτῶν ἐφέρετο τά γε πρῶτα· μετὰ δὲ, ἀγχωμάλως ἀλλήλοις ἐπολέμουν ἀμφὶ πόλιν Ἰλέρτην. καὶ στρατοπεδεύων ὁ Καῖσαρ ἐπὶ κρημνῶν, ἐσιτολόγει διὰ γεφύρας τοῦ Σικόριος ποταμοῦ. χειμάῤῥου δ᾽ ἄφνω τὴν γέφυραν καταβαλόντος, ἀνδρῶν τε πλῆθος ἀποληφθὲν ἐν τῇ περαίᾳ διέφθειραν οἱ περὶ τὸν Πετρήϊον· καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτὸς

Lin. 50. Λικινίῳ *iidem, & ſic plerumque. L. 53.* γιγνομένους *Edd. ex Reg. A.* γιγνόμενοι *Reg. B. Recte Aug. L. 56.* ἧττον *Aug. L. 57. pro* μετὰ δὲ, *quod dedit Aug. dant* τὰ δὲ *Edd. Ibid.* ἀγχωμάλως *edit. 1. L. 58.* ἀμφὶ τὴν πόλιν *Edd. contra quam Reg. B. & Aug. Ibid.* Ἰλέρδην *edit. 2. 3. L. 61.* καταλαβόντος *Edd. Rectius Aug. Ibid.* ἀπολειφθὲν *Edd. Prætuli Aug.*

ſidiariis copiis, quas per Italiam diſpoſuerat. Extra Italiam, *Curionem* Catoni juſſit ſuccedere in Siciliam: Sardiniam *Q. Valerio*, Illyricum *C. Antonio*, citeriorem Galliam *Licinio Craſſo* tradidit. Duas quoque claſſes, ad tutelam ſuperi inferique maris, propere ædificari juſſit: quibus & parandis & deinde regendis *Hortenſium* & *Dolabellam* præfecit.

42. Itaque ſatis firmata contra Pompeji vim Italia, *in Hiſpaniam Cæſar* profectus eſt: ubi cum *Petrejo* & *Afranio*, Pompejanis ducibus, congreſſus, primum quidem diſceſſit inferior; deinde vero æquo Marte apud *Ilerdam* pugnavit. Sed quum in abrupto loco caſtra haberet, in quæ per pontem in *Sicori fluvio* ſtratum commeatus erant convehendi; amne imbribus repente aucto, pons abrumpitur: & magna hominum multitudo, trans amnem intercluſa, a Petrejanis opprimitur. Cæſarque ipſe cum reliquo exercitu, ob loci

Digitized by Google

A. U. 705. ἐμόχθει μετὰ τοῦ ἄλλου στρατοῦ πάνυ καρτερῶς, ὑπό τε δυσχωρίας καὶ ὑπὸ λιμοῦ καὶ χειμῶνος ἤδη καὶ πολεμίων, οὐδέν τε ἀλλ' ἢ πολιορκίας ἔργον ἦν. μέχρι, θέρους ἐπελθόντος, ὁ μὲν Ἀφράνιος καὶ ὁ Πετρήϊος ἐς τὴν ἐντὸς Ἰβηρίαν ἐχώρουν, ἕτερον στρατὸν ἀθροίσοντες. καὶ ὁ Καῖσαρ, ἀεὶ προλαμβάνων, διετάφρευε τὰς παρόδους, καὶ ἐκώλυεν ἐς τὸ πρόσθεν ἰέναι· καί τι καὶ μέρος αὐτῶν, προπεμπόμενον ἐς στρατοπέδου κατάληψιν, ἐκυκλώσατο. οἱ δὲ ἐπέθεσαν ταῖς κεφαλαῖς τὰς ἀσπίδας, ὅπερ ἐστὶ σύμβολον ἑαυτοὺς παραδιδόντων. καὶ ὁ Καῖσαρ οὔτε συνέλαβεν, οὔτε κατηκόντισεν, ἀλλὰ μεθῆκεν ἀπαθεῖς ἐς τοὺς περὶ τὸν Ἀφράνιον ἀπιέναι, δημοκοπῶν ἐς τοὺς πανταχοῦ πολεμίους. ὅθεν ἐν ταῖς στρατοπεδείαις ἐπιμιξίαι τε ἐς ἀλλήλους ἐγίγνοντο συνεχεῖς, καὶ λόγοι περὶ συμβάσεων κατὰ τὸ πλῆθος.

XLIII. Ἤδη δὲ καὶ τῶν ἡγεμόνων Ἀφρανίῳ μὲν καὶ ἑτέροις ἐδόκει, τῆς Ἰβηρίας ἐκστῆναι Καίσαρι, καὶ ἀπα-

Lin. 65. μέχρι cum præcedd. jungunt, & poſt ἐπελθόντος diſtinguunt Edd. L. 67. ἀθροίσαντες Edd. Recte Aug. L. 68. τὰς ὁδοὺς Edd. Expreſſi Aug. Ven. L. 69. καί τοι καὶ μέρος edit. 1. L. 75. στρατοπεδίαις Edd. Rectius Aug. Reg. B. L. 77. ξυμβάσεων Edd. Prætuli Aug.

difficultatem, non mediocriter laborare cœpit; quippe cui jam cum fame ſimul & cum tempeſtatibus hoſtibuſque eſſet colluctandum, ita ut nihil ab obſeſſo differret. Tandem, ingruente æſtate, *Afranius* & *Petrejus* in interiorem Hiſpaniam ſeſe recipere inſtituerunt, novas copias contracturi: *Cæſar* vero, ſemper itinera præoccupans, munitionibus intercidebat vias, agmenque morabatur; atque etiam manum hoſtium, ad locum caſtris capiendum præmiſſam, circumvenit. Qui quum ſublatis in capita ſcutis deditionem ſignificarent; *Cæſar*, *gratiam* ſemper *hoſtium captans*, nec comprehenſos, nec telis petitos, permiſit ad *Afranium* redire incolumes. Inde factum eſt, ut ex utriſque caſtris ultro citroque commearetur continue, & ſermones in circulis de compoſitione fierent.

43. Jamque & *Afranio* & aliis ex legionum præfectis videbatur, concedendam Cæſari Hiſpaniam, modò ad Pompejum permittatur reditus.

Digitized by Google

θεὶς ἐς Πομπήϊον ἀπιέναι. Πετρήϊος δὲ ἀντέλεγε, καὶ περιθέων ἀνὰ τὸ στρατόπεδον, ἔκτεινεν ὅσους εὑρίσκοι κατὰ A. U. 705.
τὴν ἐπιμιξίαν τῶν Καίσαρος· τῶν τε ἰδίων ἡγεμόνων ἐνιστάμενόν τινα αὐτοχειρὶ διεχρήσατο. ἐξ ὧν ἔτι μᾶλλον ἀχθόμενοι τῷ σκυθρωπῷ τοῦ Πετρηΐου, ἐς τὸ φιλάνθρωπον τοῦ Καίσαρος ἐτρέποντο ταῖς γνώμαις. Ἐπεὶ δέ που καὶ τὴν ὑδρείαν αὐτῶν προὔλαβεν ὁ Καῖσαρ, ἐν ἀμηχάνῳ γενόμενος ὁ Πετρήϊος, ἐς λόγους τῷ Καίσαρι συνῄει μετὰ Ἀφρανίου, ἐφορώντων αὐτοὺς τῶν στρατῶν ἑκατέρωθεν. Καὶ συνέβησαν, οἱ μὲν, ἐκστῆναι τῆς Ἰβηρίας τῷ Καίσαρι· ὁ δὲ Καῖσαρ, αὐτοὺς ἀπαθεῖς ἐπὶ τὸν Οὔαρον ποταμὸν διαγαγεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦδε χωροῦντας ἐς Πομπήϊον ἐᾶν. Γενόμενος δ᾽ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τοῦδε τοῦ ποταμοῦ, συνήγαγεν αὐτῶν ἐς ἐπήκοον ὅσοι ἦσαν ἔκ τε Ῥώμης καὶ Ἰταλίας, καὶ ἐδημηγόρησεν ὧδε· Ὑμῶν, ὦ πολέμιοι (τῷδε γὰρ ἔτι τῷ ῥήματι χρώμενος, ἐναργεστέραν ὑμῖν τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην ποιήσω) οὔτε τοὺς προπεμφθέντας ἐς τὴν κατάληψιν τοῦ στρατοπέδου, οἳ σφᾶς ἐμοὶ παρέδοσαν, διέ-

Lin. 81. εὑρίσκει edit. 1. L. 97. παρέδωσαν Edd. Aug. mend.

Sed reclamavit *Petrejus*, per exercitum curſitans, &, quotquot Cæſarianorum in caſtris converſantes cum ſuis inveniret, ſua manu confodiens, atque etiam unum e ſuis tribunis, qui furentem cohibere voluerat. Qua crudelitate offenſi militum animi, magis etiam ad Cæſaris clementiam convertebantur. Poſtquam vero *Cæſari* contigit, aquatione quoque prohibere hoſtem; tum vero neceſſitate coactus *Petrejus, una cum Afranio*, in medio utriuſque exercitus ad *Cæſaris colloquium prodiit.* In eo colloquio conventum eſt „ut *Pompejani Hiſpania decederent Cæſari:* ille deduceret illæſos ad *Varum fluvium*, & inde porro ad Pompejum ire ſineret." Poſtquam ad Vari ripas ventum eſt, advocatis ad concionem quotquot in Pompejanis copiis erant Romani Italicive nominis, CÆSAR hæc verba fecit: „Equidem, hoſtes! (hac enim adhuc adpellatione utens, ſignificantius vobis animi mei ſenſum patefaciam) neque eos, qui ad locum caſtris capiendum præmiſſi in poteſtatem meam

A. U. 705.

φθεῖρα· οὔτε τὸν ἄλλον ὑμῶν στρατὸν, λαβὼν τὰ ὑδρεύματα· Πετρηΐου ἐκ τῶν ἐμῶν τοὺς ὑπὲρ τὸν Σίκοριν ποταμὸν ἀποληφθέντας προανελόντος. εἰ δή τις ἐστί μοι παρ᾽ ὑμῶν ὑπὲρ τούτων χάρις, φράζετε αὐτὰ τοῖς Πομπηΐου στρατιώταις ἅπασι. Τοσάδε εἰπὼν, τοὺς μὲν ἀπέλυεν ἀπαθεῖς, αὐτὸς δὲ τῆς Ἰβηρίας ἀπέφαινεν ἡγεῖσθαι Κάσσιον Κοΐντον. Καὶ τάδε μὲν ἦν ἀμφὶ τὸν Καίσαρα.

XLIV. Λιβύης δὲ Οὔαρος Ἄττιος ἐστρατήγει τῷ Πομπηΐῳ, καὶ Ἰόβας ὁ τῶν Μαυρουσίων Νομάδων βασιλεὺς τῷ Οὐάρῳ συνεμάχει. Κουρίων δ᾽ ὑπὲρ Καίσαρος αὐτοῖς ἐκ Σικελίας ἐπέπλει δύο τέλεσι στρατοῦ, καὶ ναυσὶ δυώδεκα μακραῖς, καὶ ὁλκάσι πολλαῖς. Ἰτύκῃ δὲ προσχὼν, ἐν μέν τινι βραχείᾳ περὶ αὐτὴν ἱππομαχίᾳ τρέπεταί τινας τῶν Νομάδων ἱππέας· καὶ ὑπὸ τῆς στρατιᾶς, ἐν τοῖς ὅπλοις ἔτι οὔσης, Αὐτοκράτωρ ὑπέστη προσαγορευθῆναι. Ἔστι δὲ τιμὴ τοῖς στρατηγοῖς τόδε τὸ προσαγόρευμα παρὰ τῶν στρατῶν, καθάπερ αὐτοῖς ἐπιμαρτυρούντων ἀξίως σφῶν αὐτοκράτορας εἶναι. καὶ τήνδε τὴν τιμὴν οἱ

Lin. 6. Ἀτίδιος *Edd. & MSS. noſtri.* Attilius *Cand. Mendoſe ſcripto nomini verum ſubſtitui.* *L. 9 ſq.* δυώδεκα *Edd.* δυοκαίδεκα *Reg. B. Prætuli Aug. ut alibi.* *L. 16.* ἀξίους *malebat Muſgrav.*

„deditione venerunt, malo ullo adfeci, neque reliquum veſtrum exercitum, poſtquam aquationibus vos excluſi: quamvis Petrejus meos trans Sicorim interceptos prior interfecerit. Quorum beneficiorum ſi qua eſt apud vos gratia; commemorate hæc apud Pompejanos milites omnes." Hæc locutus, dimiſit eos innocuos, & Hiſpaniæ *Quintum Caſſium* præpoſuit.

44. Iiſdem temporibus *in Africa Attius Varus* Pompejanis præerat; opem ferente, pro ſocietate ac amicitia, *Juba*, rege Mauritaniæ. Contra hos *Curio* ex Sicilia profectus eſt, cum duabus Cæſarianis legionibus, XII navibus longis multiſque onerariis. Qui, exſcenſione *ad Uticam* facta, quum Numidas quoſdam parvo equeſtri prælio fugaſſet; mox ab exercitu, etiam tum armato, *Imperator* conſalutari ſuſtinuit. *Id honoris* ducibus confertur a ſuis militibus, tamquam *virtutis teſtimonium:* quem honorem duces olim poſt præclariſſimas quaſvis res

στρατηγοὶ πάλαι μὲν ἐπὶ πᾶσι τοῖς μεγίστοις ἔργοις A. U. προσίεντο· νῦν δ᾽ ὅρον εἶναι τῇδε τῇ εὐφημίᾳ πυνθάνομαι 705. τὸ μυρίους πεσεῖν. Ἔτι δὲ τοῦ Κουρίωνος ἐπιπλέοντος ἐκ Σικελίας, οἱ ἐν τῇ Λιβύῃ, νομίσαντες, αὐτὸν διὰ δοξοκοπίαν ἀμφὶ τὸν χάρακα τὸν Σκιπίωνος κατὰ δόξαν τῆς ἐκείνου μεγαλουργίας στρατοπεδεύσειν, τὸ ὕδωρ ἐφάρμαξαν. καὶ ἐλπίδος οὐ διήμαρτον. ὅ τε γὰρ Κουρίων ἐστάθμευσεν ἐνταῦθα, καὶ ὁ στρατὸς εὐθὺς ἐνόσει· πιοῦσί τε τὸ βλέμμα ἀμαυρὸν ἦν, ὥσπερ ἐν ὁμίχλῃ, καὶ ὕπνος ἐπεγίγνετο σὺν κάρῳ· μετὰ δ᾽ αὐτὸν ἔμετοι τροφῆς ποικίλοι, καὶ σπασμὸς ὅλου τοῦ σώματος. ὧν δὴ χάριν ὁ Κουρίων παρ᾽ αὐτὴν Ἰτύκην μετεστρατοπέδευε, δι᾽ ἕλους ἰσχυροῦ τε καὶ μακροῦ τὸν στρατὸν, ἀσθενῆ διὰ τὴν ἀῤῥωστίαν γεγονότα, ἄγων. Ὡς δὲ σφίσιν ἡ νίκη Καίσαρος ἡ περὶ τὴν Ἰβηρίαν ἀπηγγέλθη, ἀνεθάῤῥησάν τε, καὶ παρετάξαντο παρὰ τὴν θάλασσαν, ἐν βραχεῖ χωρίῳ. μάχης δὲ καρτερᾶς γενομένης, Κουρίωνος μὲν εἷς ἀνὴρ ἔπεσεν, Οὐάρου δὲ ἑξακόσιοι, καὶ κατετρώθησαν ἔτι πλείονες.

Lin. 24 *ſq.* οὖσι τε *Aug.* ποιοῦσι τε *Reg. B. mendoſe uterque.* *L.* 26. ἐν κάρῳ *Edd. Recte Aug.* *L.* 29. ἰσχυροῦ γε καὶ *Aug.*

geſtas admittebant; noſtra autem ætate, ut audio, nemini contingit hujuſmodi adclamatio, niſi cæſis hoſtium decem millibus. Ceterum hi qui *Africam* obtinebant, navigante adhuc Curione ex Sicilia, rati, eum gloriæ Scipionis æmulatione *caſtra* petiturum *Cornelia*, veneno aquam infecerant. Nec fefellit eos ſpes ſua: nam & *Curio* ſtationem ibi habuit, & exercitus mox morbis laboravit, oculis a potu caligantibus tamquam in nebula, & ſopore gravante, quem ſequebantur varii vomitus & corporis totius convulſio. Quamobrem *ad* ipſam *Uticam* caſtra tranſtulit *Curio*, ducto per longas & latas paludes exercitu, ob corporum languorem debili. Ut vero victoria Cæſaris ex Hiſpania nunciata eſt, receptis animis, aciem ſecundum mare inſtruxerunt loco anguſto: commiſſoque acri prælio, *Curio* unum tantum ex ſuis militibus amiſit: ex *Vari* acie ſexcenti ceciderunt, & multo plures vulnerati ſunt.

Digitized by Google

A. U. 705. XLV. Ἰόβα δ᾽ ἐπιόντος, δόξα ψευδὴς προσεπήδησεν, ἀμφὶ τὸν Βαγράδαν ποταμὸν οὐ πολὺ διεστῶτα ὑπεστροφέναι τὸν Ἰόβαν, πορθουμένης αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῶν γειτόνων, Σαβούρραν στρατηγὸν σὺν ὀλίγοις ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ καταλιπόντα. καὶ τῷδε τῷ λόγῳ πίστυνος ὁ Κουρίων, θέρους θερμοῦ περὶ τρίτην ὥραν ἡμέρας ἦγε τὸ κράτιστον τῆς στρατιᾶς ἐπὶ τὸν Σαβούρραν, ὁδὸν ψαμμώδη καὶ ἄνυδρον· εἰ γάρ τι καὶ νᾶμα χειμέριον ἦν, ἐξήραντο ὑπὸ τῆς φλογὸς τοῦ ἡλίου. καὶ ὁ ποταμὸς ὑπό τε Σαβούρρα καὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ παρόντος κατείχετο τοῦ βασιλέως. σφαλεὶς οὖν τῆς ἐλπίδος ὁ Κουρίων, ἐς λόφους ἀνέδραμεν, ὑπό τε καμάτου καὶ πνίγους καὶ δίψης ἐνοχλούμενος. ὡς δὲ αὐτὸν κατεῖδον οὕτως ἔχοντα οἱ πολέμιοι, τὸν μὲν ποταμὸν ἐπέρων ἐς μάχην ἐσκευασμένοι· καὶ ὁ Κουρίων κατέβαινεν ἀφρόνως μάλα καὶ καταφρονικῶς, ἀσθενῆ τὸν στρατὸν ἄγων. κυκλωσαμένων δ᾽ αὐτὸν τῶν Νομάδων ἱππέων, ἐπὶ μέν τινα χρόνον ὑπε-

Lin. 35. προσεπήδησεν *Aug. Reg. B. Malim cum Muſgravio* προσέπεσεν. *L. 36.* Βαρβάδαν *edit. 1. cum quatuor noſtris MSS. & ſic mox iterum.* Bragadam *utrimque Cand. unde* Βραγάδαν *edit. 2. 3. Repoſui verum nomen, cum Gelenio. L. 37.* αὐτῷ τῆς ἀρχ. *Edd. Pratuli Aug. L. 39.* πίσσυνος *edit. 1. ex Reg. A. ut ſupra. L. 40.* ἡμέρας *caret Aug. L. 46.* πνίγους τῆς δίψης *Edd. Recte Aug. L. 49 ſq.* ἀφρον. μάλα καὶ ἀφρονικῶς *Edd. mend. Expreſſi Aug. Sed videtur ſic leg. diſtinguendumque,* ἀφρόνως μάλα, καταφρονικῶς ἀσθενῆ *&c.*

45. Adventante autem *Juba*, falſus rumor adlatus eſt, regem a *Bagrada* flumine, quod non longe diſtabat, in regnum ſuum eſſe reverſum, ad arcendas vicinorum incurſiones, relicto in fluminis ripa duce *Saburra* cum exiguis copiis. Huic rumori fidem adhibens *Curio*, fervida æſtate circa tertiam diei horam robur exercitus ducere contra Saburram per viam arenoſam & aridam inſtituit; nam & torrentes, ſi qui erant, ardore ſolis aruerant. Fluvium autem a Saburra & ab ipſo rege præſente invenit occupatum. Falſus igitur ſua ſpe *Curio*, in tumulos ſe recepit, laſſitudine & æſtu ſitique pariter preſſus. Id ubi animadverterunt hoſtes; ſuperato fluvio explicuerunt aciem. Et *Curio*, valde imprudenter, magno impetu debilem exercitum deduxit in planitiem: ubi a Numidis equitibus cinctus, aliquamdiu retroce-

Digitized by Google

χώρει, καὶ ἐς βραχὺ συνεστέλλετο· ἐνοχλούμενος δὲ, ἀνέφευγεν αὖθις ἐς τοὺς λόφους. Ασίνιος μὲν δὴ Πολλίων, ἀρχομένου τοῦ κακοῦ, διέφυγεν ἐπὶ τὸ ἐν Ιτύκῃ στρατόπεδον σὺν ὀλίγοις, μή τις ἐξ Οὐάρου γένοιτο πρὸς τὴν δόξαν τῆς ἐνταῦθα κακοπραγίας ἐπίθεσις. Κουρίων δὲ, φιλοκινδύνως μαχόμενος, σὺν ἅπασι τοῖς παροῦσιν ἔπεσεν, ὡς ἐπὶ τῷ Πολλίωνι μηδένα ἄλλον ἐπανελθεῖν ἐς Ιτύκην. Τοιοῦτον μὲν δὴ τὸ τέλος τῆς ἀμφὶ τὸν Βαγράδαν ποταμὸν μάχης ἐγένετο· καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Κουρίωνος ἀποτμηθεῖσα, ἐς Ιόβαν ἐφέρετο. A. U. 705.

XLVI. Εν δὲ τῷ περὶ τὴν Ιτύκην στρατοπέδῳ τοῦ κακοῦ φανεροῦ γενομένου, Φλάμμας μὲν ὁ ναύαρχος αὐτίκα ἔφευγεν αὐτῷ στόλῳ, πρίν τινα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀναλαβεῖν. Ασίνιος δ᾽ ἐς τοὺς παρορμοῦντας ἐμπόρους ἀκατίῳ διαπλεύσας, ἐδεῖτο αὐτῶν ἐπιπλεῦσαί τε καὶ τὸν στρατὸν ἀναλαβεῖν. καί τινες ἐς τοῦτο νυκτὸς ἐπέ-

Lin. 53. Ασίννιος *Aug. Reg. B. ut ſæpe alibi.* *L.* 55. μὴ τοῖς ἐξ *Aug. mend.* *L.* 59. τοιοῦτο *Aug.* *L.* 63. Flameas *Cand. unde* Φλαμμίας *edit.* 2. 3. *invit. noſtr. MSS.* *L.* 65-67. *Verba* Ασίνιος δ᾽ *uſque* στρατὸν ἀναλαβεῖν *deſunt in Aug. & Ven.* *L.* 67. καί τινες νυκτος ἐς τούτου *Reg. B.* κ. τ. ἐς τοῦτον νυκτὸς *Ven. bene.*

dendo ſuſtinuit eorum impreſſionem, in arctum ſuos contrahens: hoſte vero pugnam non remittente, in tumulos iterum ſe recepit. Et *Pollio* quidem mature cum paucis refugit *Uticam* ad exercitum, ne quid per occaſionem hujus cladis *Varus* ibi moveret: *Curio* vero, temerarie pugnans, cum omnibus, quotquot circa ſe habebat, *occubuit;* ita ut nemo poſt Pollionem reverſus ſit Uticam. Hoc eventu *ad Bagradam pugnatum* eſt: & *caput Curionis* reſectum *ad Jubam perlatum.*

46. Quæ calamitas poſtquam in exercitu ad Uticam relicto eſt cognita; *Flamma*, præfectus claſſis, cum omnibus navibus aufugit, priuſquam ullum ex terra militem reciperet. *Pollio* vero ad negotiatores, qui extra portum in ſtatione ſtabant, lembo devectus, oravit, ut ad littus adpellerent, & milites in naves reciperent; perſuaſitque nonnullis, ut noctu advehe-

Digitized by Google

A. U. 705. πλευσαν. ἀθρόως δ᾽ ἐσβαινόντων ἐκείνων, τά τε σκάφη κατεδύετο, καὶ τῶν ἀναχθέντων οἱ ἔμποροι τοὺς πολλοὺς, χρήματα φέροντας, ἕνεκα τῶν χρημάτων ἐς τὴν θάλασσαν ἐῤῥίπτουν. Καὶ τάδε μὲν ἦν ἀμφὶ τοὺς ἀναχθέντας· ἕτερα δ᾽ ἐν τῇ γῇ, νυκτὸς ἔτι, περὶ τοὺς ὑπολειφθέντας ἐγίγνετο ὅμοια· καὶ μεθ᾽ ἡμέραν οἱ μὲν τῷ Οὐάρῳ σφᾶς παρέδοσαν. ὁ δὲ Ἰόβας ἐπελθὼν περιέστησεν αὐτοὺς περὶ τὸ τεῖχος, καὶ ὡς λείψανα τῆς ἑαυτοῦ νίκης κατηκόντισεν, οὐδέν τι φροντίσας οὐδὲ Οὐάρου παρακαλοῦντος. Οὕτω μὲν δὴ τὰ σὺν Κουρίωνι ἐς Λιβύην ἐπιπλεύσαντα Ῥωμαίων δύο τέλη διώλετο ἅπαντα, καὶ ὅσοι μετ᾽ αὐτῶν ἦσαν ἱππεῖς τε καὶ ψιλοὶ, καὶ ὑπηρέται τοῦ στρατοῦ. Ἰόβας δ᾽ ἐς τὰ οἰκεῖα ἀνέστρεφε, μέγιστον ἔργον τόδε Πομπηΐῳ καταλογιζόμενος.

XLVII. Καὶ τῶν αὐτῶν ἡμερῶν Ἀντώνιός τε περὶ τὴν Ἰλλυρίδα ἡσσᾶτο ὑπὸ Ὀκταουΐου, Πομπηΐῳ στρατηγοῦντος· καὶ στρατιὰ Καίσαρος ἄλλη περὶ Πλακεντίαν στα-

Lin. 68. ἀθρόων *Ven. bene.* ἀθρὶ *Aug. truncata voce.* *L. 71.* ἦν *caret Aug. & abeſſe poteſt.* *L. 74 ſq.* ἐπὶ τὸ τεῖχος *Edd.* Pi ætuli *Aug. Ven.* ὑπὸ *conjecerat Muſgrav.* *L. 78.* ἅπαντα *carent Edd. Dederunt Aug. Ven.* *L. 83.* ἡσσᾶτο *Aug.* *Ibid.* ὑπὸ Ὀκταουΐου Δολοβέλλα, Πομπ. στρατ. *Edd. MSS. & Cand.* *Alienum nomen, quod forſan ad lin. præced. loco* Ἀντώνιος *in ora Codicis alicujus fuerat adnotatum, eliminandum e contextu Appiani duxi.*

rentur. Sed quum catervatim milites in naves irruerent, multæ depreſſæ ſunt pondere. Ex his autem qui in altum evecti ſunt, plerique, propter pecunias quas ſecum deferebant, a negotiatoribus in mare projecti perierunt. Et qui in terra erant relicti, alio calamitatis genere eadem nocte premebantur; & poſtero die *Varo* ſe dediderunt. Quos *Juba*, ſuperveniens, ſub mœnibus collocatos, ut victoriæ ſuæ reliquias, telis confixit, nequicquam Varo deprecante. Atque ita *duæ Romanæ legiones, Curionis ductu in Africam delatæ*, ſimul cum equitibus velitibuſque & calonibus, internecione *deletæ* ſunt. *Juba*, ſingulariter de Pompejo his rebus geſtis ſeſe meritum gloriatus, domum repetiit.

47. Per eoſdem dies & *Antonius* in *Illyrico ab Octavio*, Pompeji legato, *ſuperatus* eſt: & alius Cæſarianus exercitus

Digitized by Google

σιάσασα, τῶν ἀρχόντων κατεβόησεν, ὡς ἔν τε τῇ στρατείᾳ βραδύνοντες, καὶ τὰς πέντε μνᾶς οὐ λαβόντες, ἥν τινα δωρεὰν αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ ἔτι περὶ Βρεντέσιον ὑπέσχητο. ὧν ὁ Καῖσαρ πυθόμενος, ἐκ Μασσαλίας ἐς Πλακεντίαν ἠπείγετο συντόμως, καὶ ἐς ἔτι στασιάζοντας ἐπελθὼν, ἔλεγεν ὧδε· Τάχει μὲν ὅσῳ περὶ ἕκαστα χρῶμαι, σύνιστέ μοι. βραδύνει δ᾽ ὁ πόλεμος οὐ δι᾽ ἡμᾶς· ἀλλὰ διὰ τοὺς πολεμίους, ὑποφεύγοντας ἡμᾶς. ὑμεῖς δ᾽ ἔν τε Γαλατίᾳ πολλὰ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς ὀνάμενοι, καὶ ἐς τόνδε τὸν πόλεμον ὅλον, οὐκ ἐς μέρος αὐτοῦ, μοὶ συνομόσαντες, ἐν μέσοις ἔργοις ἡμᾶς ἀπολείπετε, καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἐπανίστασθε, καὶ προστάττειν ἀξιοῦτε παρ᾽ ὧν χρὴ προστάγματα λαμβάνειν. Μαρτυράμενος οὖν ἐμαυτὸν τῆς ἐς ὑμᾶς μέχρι δεῦρο φιλοτιμίας, χρήσομαι τῷ πατρίῳ νόμῳ, καὶ τοῦ ἐνάτου τέλους, (ἐπειδὴ μάλιστα τῆς στάσεως κατῆρξε) τὸ δέκατον διακληρώσω θανεῖν. Θρήνου δὲ ἀθρόως ἐξ ἅπαντος τοῦ τέλους γενομένου, οἱ μὲν ἀρ- A. U. 705.

Lin. 87. ὑπέσχετο Aug. minus bene. L. 89. ὑπήγετο Aug. mendoſe. Ibid. Forſan συντόνως. L. 93. ὀνούμενοι Edd. mend. ex Reg. B. Recte Reg. A. cum Aug. L. 98. Πατρῴῳ νόμῳ Edd. πατρίῳ Regii, leviori menda. Verum ded. Aug. Ven.

ad Placentiam ſeditioſe præfectis ſuis reclamabat, trahi bellum, nec ſibi quinas minas perſolvi, quas donativi nomine Cæſar Brunduſii ipſis eſſet pollicitus. Quo cognito, Placentiam *Cæſar* advolavit Maſſilia, & *tumultuantes* etiam tum *milites* in hunc modum eſt *adlocutus*: „Nota eſt vobis ſolita mea in omnibus rebus celeritas: nunc vero non a nobis trahitur bellum, ſed ab hoſtibus, qui nos fugiunt. Vos autem, qui in Gallia, meis auſpiciis, magna percepiſtis commoda, & fidem „ veſtram non in partem hujus belli, ſed in univerſum, mihi obligaſtis, in mediis conatibus nos deſeritis; in præfectos inſurgitis; & imperare his vultis quorum oportebat imperata facere. Quum igitur me ipſum teſtem habeam liberalitatis, qua ad hunc uſque diem erga vos uſus ſum; nunc more majorum vobiſcum agam, & nonam legionem decimabo, quandoquidem ab hac ortum eſt ſeditionis initium." His auditis, per totam legionem comploratio eſt coorta; tri-

Digitized by Google

A. U. 705. χοντες αὐτοῦ προσπεσόντες ἱκέτευον· ὁ δὲ Καῖσαρ μόλις τε καὶ κατ' ὀλίγον ἐνδιδοὺς, ἐς τοσοῦτον ὅμως ὑφῆκεν, ὡς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μόνους (οἳ κατάρξαι μάλιστα ἐδόκουν) διακληρῶσαι, καὶ δυώδεκα αὐτῶν τοὺς λαχόντας ἀνελεῖν. τῶν δὲ δυώδεκα τῶνδε ἐφάνη τις οὐδ' ἐπιδημῶν ὅτε ἡ στάσις ἐγίγνετο· καὶ ὁ Καῖσαρ τὸν ἐμφήναντα λοχαγὸν ἔκτεινεν ἀντ' αὐτοῦ.

XLVIII. Ἡ μὲν δὴ περὶ Πλακεντίαν στάσις οὕτως ἐλέλυτο. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ῥώμην παρῆλθε· καὶ αὐτὸν ὁ δῆμος πεφρικὼς ᾑρεῖτο δικτάτωρα, οὔτε τι τῆς βουλῆς ψηφιζομένης, οὔτε προχειροτονοῦντος ἄρχοντος. ὁ δὲ, εἴτε παραιτησάμενος τὴν ἀρχὴν, ὡς ἐπίφθονον, εἴτε οὐ χρῄζων, ἄρξας ἐπὶ ἕνδεκα μόνας ἡμέρας (ὧδε γάρ τισι
706. δοκεῖ) ὑπάτους ἐς τὸ μέλλον ἀπέφηνεν ἑαυτόν τε καὶ Πούπλιον Ισαυρικόν. Ἡγεμόνας τε ἐς τὰ ἔθνη περιέπεμπεν, ἢ ἐνήλλαττεν, ἐφ' ἑαυτοῦ καταλέγων· ἐς μὲν Ἰβηρίαν, Μάρκον Λέπιδον· ἐς δὲ Σικελίαν, Αὖλον Ἀλβῖνον· ἐς δὲ Σαρδὼ,

Lin. 16 *ſq.* καὶ Πομπήϊον Ισαυρικὸν *edit.* 1. 2. *cum Regiis, Aug. & Cand. neſcio an & Ven.* Σερουΐλιον Ισαυρ. *ex Gelenii verſione edidit Tollius. Mihi veſtigia ſcripturæ Codicum noſtrorum paulo preſſius tenenda videbantur.*

bunique, ad genua Cæſaris ſupplices, rogabant veniam. *Cæſar* ægre cunctanterque exoratus, hactenus tamen pœnam remiſit, ut ex ſolis *centum et viginti*, qui præcipui ſeditionis auctores fuiſſe videbantur, *duodecim ſorte ductos adficeret ſupplicio.* Ex his autem duodecim unum compertum eſt abfuiſſe tempore ſeditionis; cujus loco *Cæſar* centurionem occidit, qui hunc detulerat.

48. Atque ita compoſita Placentina ſeditione, *Romam Cæſar repetiit.* Ibi a trepidante plebe *Dictator creatus* eſt, nullo in eam rem vel ſenatuſconſulto facto, vel magiſtratus ullius accedente ſuffragio. Sed ille, vel quia invidioſum videbatur id honoris faſtigium, vel quod aliam ob cauſam in eo nunc permanere nolebat, undecimo poſt die (ut quidam ferunt) *ſe conſulem* in annum ſequentem *deſignavit et P. Servilium Iſauricum.* Tum vero ſuo arbitratu provinciis dedit aut mutavit præſides: Hiſpaniæ *M. Lepidum*; *A. Albinum*

ἐς Σαρδώ, Σέξστον Πεδουκαῖον· ἐς δὲ τὴν νεόληπτον Γαλατίαν, Δέκμον Βροῦτον. Τῷ δὲ δήμῳ λιμώττοντι σῖτον ἐπέδωκε· καὶ τοὺς φυγάδας δεομένῳ καταγαγεῖν συνεχώρησε, χωρὶς Μίλωνος. αἰτοῦσι δ' αὐτοῖς καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς, διά τε πολέμους καὶ στάσεις καὶ τὴν ἐκ τῶνδε τοῖς πιπρασκομένοις ἐποῦσαν εὐωνίαν, τὰς μὲν ἀποκοπὰς οὐκ ἔδωκε, τιμητὰς δὲ τῶν ὠνίων ἀπέφηνεν, οἷς ἔδει τοὺς χρήστας τοῖς δανείσασιν ἀντὶ τῶν χρημάτων διδόναι. Καὶ τάδε πράξας, περὶ χειμερίους τροπὰς περιέπεμπε τὸν στρατὸν ἀπαντᾷν ἐς τὸ Βρεντέσιον· αὐτός τε ἐξῄει, Δεκεμβρίου μηνὸς Ῥωμαίοις ὄντος, οὐκ ἀναμείνας οὐδὲ τῆς ἀρχῆς ἕνεκα τὴν νουμηνίαν τοῦ ἔτους πλησιάζουσαν. ὁ δὲ δῆμος εἵπετο, παρακαλῶν συμβῆναι Πομπηίῳ· οὐ γὰρ ἄδηλον ἦν, ἐς μοναρχίαν τὸν νικῶντα τρέψεσθαι. Καὶ ὁ μὲν ὥδευεν οὐδὲν ἐλλείπων δυνατῆς ἐπείξεως. A. U. 705.

Lin. 21. Δίκιμον *edit.* 2. 3. *contra conſtantem morem MSStorum noſtrorum.* Δέκιον *hoc quidem loco Reg. A. Sed & idem alibi in* Δέκμος *conſentit.* *L.* 25. ἐπιοῦσαν *edit.* 2. 3. *oper. err.* *L.* 26. *pro* οἷς, *ante* ἔδει, *vide an* ἂν *ſit legendum, aut an interciderit aliquid.* ἐφ' οἷς *maluit Muſgrav.*

Albinum Siciliæ; *Sex. Peducæum* Sardiniæ; *Decimum Brutum* Galliæ, novæ provinciæ. Populo vero, fame laboranti, frumentum diſtribuit; eodemque deprecante, reditum conceſſit exulibus, uno Milone excepto. Sed quum novas quoque tabulas plebs peteret, cauſando bella ſeditioneſque, & inde ſecutam vilitatem rerum venalium; eas quidem preces repulit: verum cenſores creavit, qui ſtatuerent pretia rerum venalium, unde pro pecuniis ſatisfaciendum erat fœneratorum poſtulationibus. His peractis, *Cæſar* nuncios ad exercitus dimiſit, ut ſibi circa brumam ad Brunduſium occurrerent. Ipſe menſe *Decembri Urbem egreſſus* eſt; ne Calendis quidem Januariis, magiſtratus ſui reſpectu, exſpectatis. Proficiſcentem populus frequens honoris cauſa proſecutus, orabat, ut cum Pompejo rediret in gratiam: ſatis enim adparebat, utercumque viciſſet, venturam in unius poteſtatem rem publicam. Ille iter ingreſſus, nihil ſibi ad ſummam celeritatem fecit reliquum.

Digitized by Google

A. U. 705. XLIX. Ὁ δὲ Πομπήϊος πάντα τὸν χρόνον τόνδε ναῦς ἐποιεῖτο, καὶ στρατὸν αἰεὶ πλείονα καὶ χρήματα συνῆγε· καὶ τὰς ἐν τῷ Ἰονίῳ Καίσαρος τεσσαράκοντα ναῦς ἑλὼν, ἐφύλασσεν αὐτοῦ τὸν διάπλουν· τόν τε στρατὸν ἐγύμναζε, συντρέχων καὶ συνιππεύων, καὶ παντὸς ἐξάρχων πόνου παρ' ἡλικίαν· ὅθεν αὐτῷ ῥᾳδίως εὔνοιά τε ἦν, καὶ συνέθεον ἐπὶ τὰ γυμνάσια Πομπηΐου πάντες, ὡς ἐπὶ θέαν. Ἦν δ' ἐς τότε Καίσαρι μὲν δέκα τέλη πεζῶν, καὶ Κελτῶν ἱππεῖς μύριοι· Πομπηΐῳ δὲ πέντε μὲν ἐξ Ἰταλίας, δι' ὧν τὸν Ἰόνιον διεπεπλεύκει, καὶ τούτοις ὅσοι συνετάσσοντο ἱππεῖς· ἐκ δὲ Παρθυαίων δύο, τῶν σὺν Κράσσῳ πεπολεμηκότων τὰ ὑπόλοιπα· καί τι μέρος ἄλλο τῶν ἐς Αἴγυπτον ἐσβαλόντων μετὰ Γαβινίου. σύμπαντα, ἀνδρῶν Ἰταλῶν ἕνδεκα τέλη, καὶ ἱππεῖς ἀμφὶ τοὺς ἑπτακισχιλίους. Σύμμαχοι δ' ἐξ Ἰωνίας τε καὶ Μακεδονίας καὶ Πελοποννήσου καὶ Βοιωτίας, τοξόται τε

Lin. 45. pro δι' ὧν *videtur* μεθ' ὧν *legendum, quod & Muſgravio placuit. Nihil tamen mutare auſim. Ceterum paulo poſt hunc locum intercidiſſe nonnulla videntur, ut conſtet numerus* undecim legionum, *infra memoratus. Ibid.* τούτοις ἴσοις *Aug. mend.*

49. Interea *Pompejus*, nulla interpoſita mora, naves fabricari, copias augere, colligere pecunias. Captiſque in mari ſupero quadraginta Cæſaris navibus, obſervabat ejus trajectum; milites interim exercens pedeſtribus equeſtribuſque decurſionibus, præſens ipſe ad omnia, & præter ætatem primus laborem quemvis adgrediens: unde illi favor ingens contigit, & omnes ad *exercitamenta Pompeji*, tamquam ad ſpectacula, confluebant. Erant autem ad id temporis *Cæſari legiones decem*, & equitum Gallorum decem millia: *Pompejo* vero quinque legiones, quas ex Italia cum equitatu ad quamque legionem pertinente trajecerat; & duæ Parthicæ, Craſſi exercitus reliquiæ; & pars quædam eorum qui Gabinii ductu in Ægyptum irruperant: cunctæ ſimul *undecim legiones Italici generis*, equitum circiter ſeptem millia. Præterea *auxilia* ex Jonia, Macedonia, Peloponneſo, Bœotia; tum ſagittarii Cretenſes, fun-

Digitized by Google

Κρῆτες, καὶ σφενδονῆται Θρᾶκες, καὶ ὅσοι περὶ τὸν Πόντον βέλεσι χρῶνται· ἱππεῖς τέ τινες Κελτῶν, καὶ ἐκ Γαλατίας ἕτεροι τῆς ἑῴας, Κομμαγηνοί τε ὑπ' Αντιόχου πεμφθέντες, καὶ Κίλικες καὶ Καππαδόκαι, καὶ ἐκ τῆς βραχυτέρας Αρμενίας τινὲς, καὶ Παμφύλιοι καὶ Πισίδαι. ὧν οὐχ ἅπασιν ἐς μάχας, ἀλλ' ἐς φρούρια καὶ ταφρείας καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν τοῦ Ιταλικοῦ στρατοῦ, χρῆσθαι διενοεῖτο, ἵνα μηδένα τῶν Ιταλῶν τοῦ πολέμου περισπῴη. καὶ τάδε μὲν ἦν αὐτῷ τὰ πεζά. Νῆες δὲ, μακραὶ μὲν ἐντελεῖς τοῖς πληρώμασιν, ἑξακόσιαι· καὶ τούτων ἐς ἑκατὸν Ρωμαίων ἐπιβατῶν, αἳ καὶ μάλιστα προὔχειν ἐδόκουν. πολὺ δὲ ὁλκάδων καὶ σκευοφόρων ἄλλο πλῆθος. ναύαρχοί τε πολλοὶ κατὰ μέρη· καὶ ἐπ' αὐτοῖς Μάρκος Βύβλος. A. U. 705.

L. Ὡς δέ οἱ πάντα ἦν ἕτοιμα, συναγαγὼν ὅσοι τε ἦσαν ἀπὸ τῆς βουλῆς καὶ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἱππέων,

Lin. 52. Κρῆται *Edd. mend. ex Reg. A. Rectius Aug. Reg. B.* τε *autem, ante* Κρῆτες, (*L.* 51.) *caret Aug. male.* *L.* 53. ἐκ, *ante* Γαλατίας, *carent Edd. invitis MSS. Regiis & Aug.* *L.* 60. παρισπαίη (*ſic*) *edit.* 1. *cum Regiis, ex quo* παρασπαίη *fecit H. Stephan. Recte Aug.* *L.* 65. Μάρκος Βούβιος *Edd. & MSS. noſtri.* Marcus Bubius *Cand. Correxi mendam.*

ditores Thraces, jaculatores Pontici; ad hæc Galli nonnulli equites, & alii ex orientali Galatia, Commagenique ab Antiocho miſſi, & Cilices Cappadoceſque, & ex minori Armenia nonnulli, Pamphyliique ac Piſidæ: quibus non omnibus ad prælia, ſed ad præſidia, ad munitiones faciendas, & cetera Italici exercitus miniſteria, uti cogitabat, ne Italus miles diſtraheretur a præliis. Et hæ quidem terreſtres *Pompeji copiæ*. *Naves* autem, *longæ* quidem ad plenum inſtructæ, *ſexcentæ*; quarum centum, quæ & aliâs præſtantiſſimæ videbantur, ſocios navales Romani generis habebant: onerariarum vero, & quæ adparatum ſubvehebant, alia magna multitudo. Tota claſſis in aliquot præfectos diviſa, quibus omnibus *Marcus Bibulus* præerat.

50. Ubi vero omnia parata fuere, accitis quotquot aderant ſenatorii equeſtriſque ordinis, & cetero exercitu uni-

Digitized by Google

A. U. 705. καὶ τὸν ϛρατὸν ἅπαντα, ἐς ἐπήκοον, ἔλεξεν ὧδε· Καὶ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν ἐξέλιπον, ὦ ἄνδρες, ὑπὲρ ἐλευθερίας τοῖς ἐπιοῦσι πολεμοῦντες, οὐ τὰ οἰκήματα πόλιν, ἀλλὰ τοὺς ἄνδρας εἶναι νομίζοντες· (καὶ τόδε πράξαντες, ὀξέως αὐτὴν ἀνέλαβόν τε καὶ εὐκλεεϛέραν ἀπέφηναν·) καὶ ἡμῶν αὐτῶν οἱ πρόγονοι, Κελτῶν ἐπιόντων, ἐξέλιπον τὸ ἄϛυ, καὶ αὐτὸ ἀνεσώσατο ἐξ Ἀρδεατῶν Κάμιλλος ὁρμώμενος. πάντες τε οἱ εὖ φρονοῦντες, τὴν ἐλευθερίαν, ὅπῃ ποτ᾽ ἂν ὦσιν, ἡγοῦνται πατρίδα. ὃ καὶ ἡμεῖς ἐνθυμούμενοι, δεῦρο διεπλεύσαμεν, οὐ τὴν πατρίδα ἐκλιπόντες, ἀλλ᾽ ὑπὲρ αὐτῆς παρασκευασόμενοί τε καλῶς ἐνθάδε, καὶ ἀμυνούμενοι τὸν ἐκ πολλοῦ μὲν ἐπιβουλεύοντα αὐτῇ, διὰ δὲ τοὺς δωροδοκοῦντας τὴν Ἰταλίαν ἄφνω καταλαβόντα. ὃν ὑμεῖς μὲν ἐψηφίσασθε εἶναι πολέμιον· ὁ δὲ καὶ νῦν ἡγεμόνας ἐς τὰ ἔθνη τὰ ὑμέτερα περιπέμπει, καὶ τῇ πόλει τινὰς ἐφίϛησι, καὶ ἑτέρους ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν. τοσῇδε τόλμῃ τὸν δῆμον ἀφαιρεῖται τὴν ἡγεμονίαν. καὶ εἰ τάδε, πολεμῶν ἔτι, καὶ δεδιὼς, καὶ δίκην σὺν

Lin. 74. *ἐξ Ἀρδεάτου Edd. & MSS. Tenui emendationem Muſgravii.*
L. 78. *παρασκευαζόμενοι Edd. ex Reg. A. qui tamen & ipſe a pr. m. παρασκευασόμενοι dabat.* *L.* 82. *τὰ ἡμετ. edit.* 1.

verſo, *pro concione verba fecit* POMPEJUS hujuſmodi: „*Et Athenienſes* olim urbem ſuam deſeruere, *Milites*, dum pro libertate bellum cum irrumpente hoſte gererent; rati, viris civitatem conſtare, non ædificiis; eoque facto, brevi receperunt eam multo clariorem, quam antea: *et noſtri majores* exceſſere Urbe, Gallis irrumpentibus, quam Camillus incolumem recepit, adcurrens ab Ardea. Denique *omnes qui ſapiunt, ubicumque libertatem tueri datur, ibi ſuam eſſe patriam exiſtimant.* Quod & nos cogitantes huc trajecimus, non deſertores patriæ, ſed hoc potiſſimum loco ad eam defendendam commodiſſime nos inſtructuri, pœnaſque exacturi ab eo, qui jamdudum eidem inſidiatus, tandem per homines largitionibus corruptos ſubito Italiam occupavit. Qui, hoſtis a vobis judicatus, nunc prætores mittit in veſtras provincias, alios Urbi præficit, alios per Italiam diſponit: tanta ille audacia populo Romano eripit imperium. Qui ſi hæc, bellum etiamnum gerens, & metu-

Digitized by Google

θεῷ δώσων, ἐξεργάζεται, τί χρὴ νικήσαντα προσδοκᾶν ἐκλείψειν ὠμότητος ἢ βίας; καὶ τάδε πράττοντι κατὰ τῆς πατρίδος σύνεισίν τινες ἐωνημένοι χρημάτων, ὧν ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς ἡμετέρας Γαλατίας πεπόρισται, δουλεύειν ἀντὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον ἰσονομίας αἱρούμενοι. *A. U. 705.*

LI. Ἐγὼ δ᾽ οὐκ ἐξέλιπον, οὔτ᾽ ἂν ἐκλίποιμι, τὸν μεθ᾽ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν ἀγῶνα· ἀλλὰ καὶ στρατιώτην ἐμαυτὸν ὑμῖν καὶ στρατηγὸν ἐπιδίδωμι, καὶ εἴ τίς ἐστί μοι πολέμων ἐμπειρία καὶ τύχη, ἀηττήτῳ μέχρι νῦν γενομένῳ, καὶ τάδε μοι πάντα τοὺς θεοὺς ἐς τὰ παρόντα συνενεγκεῖν εὔχομαι, καὶ γενέσθαι τῇ πατρίδι κινδυνευούσῃ, καθὰ καὶ περικτωμένῃ τὴν ἡγεμονίαν, αἴτιος. Θαῤῥεῖν δὲ χρὴ τοῖς τε θεοῖς, καὶ αὐτῷ τῷ λογισμῷ τοῦ πολέμου, καλὴν καὶ δικαίαν ἔχοντι φιλοτιμίαν ὑπὲρ πατρίου πολιτείας· ἐπὶ δὲ τούτῳ, τῷ πλήθει τῆς παρασκευῆς, τῷ τε νῦν ὄντι ἡμῖν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, καὶ τῷ γιγνομένῳ τε ἀεὶ, καὶ

Lin. 87. πράτϊοντα Edd. Recte Aug. L. 89. ὑμετέρας Regii. L. 94. μοι, ante πολέμων, caret Aug.

„ens, & pœnas Deo juvante daturus, perpetrat; quam violentiam, quam crudelitatem abſtenturus a patria debet videri, ſi vincere contingat? Ac talia patrantem ſequuntur nonnulli, redemti pecuniis, quas ille ex noſtra ſibi paravit Gallia; qui ſervire malunt, quam æquo jure cum eodem ipſo vivere.

51. „ At ego non intermiſi, nec intermittam umquam, vobiſcum & pro vobis periculoſa quævis certamina ſubire, & operam meam omnem vel ad militis vel ad ducis munia vobis offerre: & ſi qua mihi adeſt vel belli peritia vel fortuna, „ quæ me ad hunc diem invictum præſtitit; deos omnes comprecor, ut ea omnia mihi velint ad hæc, quæ nunc agimus, cumulate adeſſe; utque tam fauſtus ſim in incolumitate patriæ protegenda, quam fui in propagando imperio. Nos vero & diis certe decet fidere, & ipſi cauſæ, qua nulla juſtior honeſtiorve eſſe poteſt; quippe quæ in patriæ reique publicæ defenſione unice continetur. Tum vero animos addere debet adparatus copioſiſſimus, terreſtris, maritimuſque, qui & nunc jam nobis præſto eſt, & quotidie augetur, & multo majo-

A. U. 705. προσιεσομένῳ μᾶλλον, ἐπειδὰν τῶν ἔργων ἁψώμεθα. ὅσα γὰρ εἰπεῖν ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὸν Εὔξεινον πόντον ἔθνη, πάντα, Ἑλληνικά τε καὶ βάρβαρα, ἡμῖν σύνεστι· καὶ βασιλεῖς, ὅσοι Ῥωμαίοις ἢ ἐμοὶ φίλοι, στρατιὰν καὶ βέλη καὶ ἀγορὰν καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν χορηγοῦσιν. Ἴτε οὖν ἐπὶ τὸ ἔργον, ἀξίως τῆς τε πατρίδος, καὶ ὑμῶν αὐτῶν, καὶ ἐμοῦ· καὶ τῆς Καίσαρος ὕβρεως μνημονεύοντες, καὶ ὀξέως ἐς τὰ παραγγελλόμενα χωροῦντες.

LII. Ὁ μὲν ὧδε εἶπεν· ὁ δὲ στρατὸς ἅπας, καὶ ὅσοι ἦσαν ἀμφ' αὐτὸν ἀπὸ τῆς βουλῆς, πολὺ καὶ γνωριμώτατον πλῆθος, εὐφήμουν ὁμοῦ, καὶ ἐκέλευον ἄγειν ἐφ' ὅ τι χρῄζοι. Ὁ δὲ (ἡγεῖτο γὰρ, δυσχεροῦς ἔτι τῆς ὥρας οὔσης καὶ τῆς θαλάσσης ἀλιμένου, μετὰ χειμῶνα ἐπιπλευσεῖσθαι τὸν Καίσαρα· ὕπατόν τε ὄντα, τὴν ἀρχὴν ἐν τοσῷδε διαθήσεσθαι) τοῖς μὲν ναυάρχοις προσέταττεν ἐπιτηρεῖν τὴν θάλασσαν· τὸν δὲ στρατὸν ἐς χειμασίαν ἐπιδιῄρει, καὶ περιέπεμπεν ἔς τε Θεσσαλίαν καὶ Μακε-

Lin. 5. *post* εἰπεῖν *adjectum* ἐστὶ *voluit Muſgrav.* *Ibid.* ἔθνη *caret Aug.* *L.* 18. προσέτασσεν *Aug.*

„ribus etiam acceſſionibus augebitur, quamprimum rem adgreſſi fuerimus. Quotquot enim nationes ad Orientem Pontumque Euxinum ſpectant, ſive Græcæ, ſive barbaræ, a noſtris omnes ſtant partibus: tum reges, quicumque populi Romani meive amici ſunt, militem, arma, commeatus, ceteraque neceſſaria expediunt. Ite igitur, navate operam, quam a vobis patria poſcit, veſtra virtute meque imperatore dignam: injuriarum Cæſaris memores, & ad mandata noſtra promte exſequenda parati."

52. Eam *Pompeji orationem* ſecuta eſt & totius exercitus, & ſenatorum ceterorumque nobilium, qui magno numero aderant, læta ſimul omnium adclamatio; jubentium, quocumque opus videretur, ſeſe deduceret. *Pompejus* vero, conſiderans tempus anni difficile; putanſque, mari importuoſo non navigaturum Cæſarem ante finitam hiemem, occupatum interim in Urbe negotiis conſularibus, & ordinando imperio; præfectis quidem claſſis mandavit maris cuſtodiam, copias autem in hiberna diſtribuit per Theſſa-

δοίαν. Καὶ Πομπήϊος μὲν οὕτω τοῦ μέλλοντος ἀμελῶς ἐτεκμαίρετο. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ὥς μοι προείρητο, περὶ χειμερίους τροπὰς ἐς τὸ Βρεντέσιον ἠπείγετο, νομίζων τῷ ἀδοκήτῳ μάλιστα ἐκπλήξειν τοὺς πολεμίους. οὔτε δὲ ἀγορὰν, οὔτε παρασκευὴν, οὔτε τὸν στρατὸν τὸν ἑαυτοῦ πάντα ἠθροισμένον ἐν τῷ Βρεντεσίῳ καταλαβὼν, τοὺς παρόντας ὅμως ἐς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ἔλεγεν· A. U. 705.

LIII. Οὔτε τῆς ὥρας τὸ χειμέριον, ὦ ἄνδρες, οἱ περὶ τῶν μεγίστων ἐμοὶ συναίρεσθε, οὔθ' ἡ τῶν ἄλλων βραδύτης ἢ ἔνδεια τῆς πρεπούσης παρασκευῆς, ἐφέξει με τῆς ὁρμῆς. ἀντὶ γὰρ πάντων ἡγοῦμαί μοι συνοίσειν τὴν ταχυεργίαν. Καὶ πρώτους ἡμᾶς, οἳ πρῶτοι συνεδράμομεν ἀλλήλοις, ἀξιῶ, θεράποντας μὲν ἐνταῦθα καὶ ὑποζύγια καὶ παρασκευὴν καὶ πάνθ' ὑπολιπέσθαι, ἵνα ἡμᾶς αἱ παροῦσαι νῆες ὑποδέξωνται· μόνους δὴ εὐθὺς ἐμβάντας περᾶν, ἵνα τοὺς ἐχθροὺς διαλάθοιμεν· τῷ μὲν χειμῶνι τύχην ἀγαθὴν ἀντιθέντες, τῇ δὴ ὀλιγότητι τόλμαν, τῇ

Lin. 23. ὑπείγετο *edit.* 1. *mend.* *L.* 27. παρόντας ὁμοῦ *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Reg. B.* *L.* 30. τῆς προπαρασκευῆς *Reg. B.* *L.* 37. ἀντιτιθέντες *Edd. ex Reg. A. Secus Aug. Ven. Reg. B.*

liam & Macedoniam. Tam neglectim de rebus inſtantibus conjecturam faciebat. At CÆSAR, ut ſupra dixi, circa brumam contendit *Brunduſium*; ratus, improviſo potiſſimum adventu perterrefaciendum eſſe hoſtem. Ibi vero quum nec commeatum, nec adparatum, nec copias ſuas omnes congregatas inveniſſet; tamen eos qui aderant, ad *concionem* vocatos, in hunc modum eſt *adlocutus.*

53. „Nec tempus hibernum, *Commilitones, qui maximis pro rebus mecum arma ſocia-* „*ſtis*, nec ceterorum tarditas; aut negligentia in idoneo adparatu faciendo, impetum meum remorabitur; cui *in nulla re magis, quam in celeritate*, ſita *ſpes* eſt. Nos vero, qui primi omnium huc convolavimus, relinquamus, quæſo, hic famulos jumentaque & impedimenta omnia, ut nos expeditos facilius navigia, quæ ad manus ſunt, capiant! Quibus propere conſcenſis, trajiciamus ſoli ſtatim, nil ſentientibus hoſtibus: & *hiemi opponamus bonam* noſtram *fortunam; paucitatem penſemus*

Digitized by Google

A. U. 705. δι' ἀπορίᾳ τὴν τῶν ἐχθρῶν εὐπορίαν, ἧς ἐστιν ἡμῖν εὐθὺς ἐπιβαίνουσιν ἐπὶ τὴν γῆν κρατεῖν, ἢν εἰδῶμεν ὅτι μὴ κρατήσασιν οὐδέν ἐστιν ἴδιον. Ἴωμεν οὖν ἐπὶ θεράποντάς τε καὶ σκευὴν καὶ ἀγορὰν τὴν ἐκείνων, ἕως χειμάζουσιν ἐν ὑποστέγοις. ἴωμεν, ἕως Πομπήϊος ἡγεῖται κἀμὲ χειμάζειν, ἢ περὶ πομπὰς καὶ θυσίας ὑπατικὰς εἶναι. Εἰδόσι δ' ὑμῖν ἐκφέρω, δυνατώτατον ἐν πολέμοις ἔργον εἶναι τὸ ἀδόκητον· φιλότιμον δὲ, καὶ πρώτιστον δόξαν ἀπενέγκασθαι τῶν ἐσομένων, καὶ τοῖς αὐτίκα διωξομένοις ἡμᾶς ἀσφαλῆ τὰ ἐκεῖ προετοιμάσαι. Εγὼ μὲν δὴ καὶ τόνδε τὸν καιρὸν πλεῖν ἂν, ἢ λέγειν, μᾶλλον ἐβουλόμην· ἵνα με Πομπήϊος ἴδῃ, νομίζων ἔτι τὴν ἀρχὴν ἐν Ῥώμῃ διατίθεσθαι. Τὸ δὲ ὑμέτερον εὐπειθὲς εἰδὼς, ὅμως ἀναμένω τὴν ἀπόκρισιν.

LIV. Αναβοήσαντος δὲ σὺν ὁρμῇ τοῦ στρατοῦ παντὸς,

Lin. 38. ὑμῖν εὐθὺς *Edd. cum MSStis noſtris. Prætuli* ἡμῖν *cum Cand.* *L.* 39. ἐπὶ τὴν γῆν ἐπιβαίνουσιν κρατ. *Aug.* *Ib.* εἴδωμεν *Aug.* *L.* 41. καὶ σκεύη *Aug. Reg. B.* *L.* 45. πρωτίστων *videtur legendum.* *L.* 49. εἴδῃ *Edd. & Aug. primum, ſed ab ead. man. in* ἴδῃ *mutatum.* *L.* 52. δὲ *caret Aug. perperam.*

„*audacia; inopia noſtra ſubveniat adverſariorum copia:* quæ in noſtra erit poteſtate, quamprimum terram attigerimus; modo ſciamus, nihil noſtrum fore, niſi vicerimus! Eamus igitur, & illorum famulos adparatumque & commeatus occupemus, dum illi adhuc ſub tectis hiberna agunt! Eamus, dum Pompejus me quoque in hibernis degere putat inter pompas conſulares feſtoſque dies. Noſtis ipſi, *plurimum in bellis valere conatus necopinos:* intelligitiſque, quam glorioſum nobis „ſit futurum, primitias laudis rerum gerendarum abſtuliſſe; & his, qui mox nos inſecuturi ſunt, tuta ibi omnia & parata præſtitiſſe. Equidem certe mallem hanc ipſam horam navigationi, quam concioni, impendiſſe; ut in Pompeji conſpectum veniam, dum me putat in Urbe adhuc agere conſulem. De promta veſtra voluntate quamquam certus ſum, tamen reſponſum exſpecto."

54. Conclamantibus magno ſtudio omnibus, duceret ſe quo vellet, protinus, ut e

ἄγειν σφᾶς, εὐθὺς ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἦγεν ἀπὸ τοῦ A. U.
βήματος, πέντε πεζῶν τέλη, καὶ ἱππέας λογάδας ἑξα-
κοσίους. καὶ ἐπ' ἀγκυρῶν ἀπεσάλευε, κλυδωνίου διατα-
ράσσοντος. χειμέριοι δ' ἦσαν τροπαί· καὶ τὸ πνεῦμα
ἄκοντα καὶ ἀσχάλλοντα κατεκώλυε, μέχρι καὶ τὴν 706.
πρώτην τοῦ ἔτους ἡμέραν ἐν Βρεντεσίῳ διατρίψαι. καὶ δύο
τελῶν ἄλλων ἐπελθόντων, ὅδε καὶ τάδε προσλαβὼν ἀνή-
γετο χειμῶνος ἐπὶ ὁλκάδων· αἱ γὰρ ἦσαν αὐτῷ νῆες
ὀλίγαι μακραὶ, Σαρδὼ καὶ Σικελίαν ἐφρούρουν. Ὑπὸ δὲ
χειμώνων ἐς τὰ Κεραύνια ὄρη περιαχθεὶς, τὰ μὲν πλοῖα
εὐθὺς ἐς Βρεντέσιον ἐπὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν περιέπεμπεν·
αὐτὸς δ' ᾔει νυκτὸς ἐπὶ πόλιν Ὤρικον διὰ τραχείας ἀτρα-
ποῦ καὶ στενῆς, ἐς μέρη πολλὰ διασπώμενος ὑπὸ τῆς
δυσχωρίας· ὡς εὐεπιχείρητος ἂν, εἴ τις ᾔσθετο, γενέσθαι.
περὶ δὲ τὴν ἕω μόλις αὐτῷ συνῄει τὸ πλῆθος, καὶ ὁ Φρού-
ραρχος ὁ τῆς Ὠρίκου, τῶν ἔνδον αὐτῷ προειπόντων οὐ κω-
λύσειν ἐπιόντα Ῥωμαίων ὕπατον, τάς τε κλεῖς παρέδωκε

Lin. 55. ἐπεσάλευε *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 66. εὐεπιχείρητος *Edd. menda per omnes tres editiones propagata.*

ſuggeſtu deſcendit *Cæſar*, *legiones quinque*, cum lectiſſimis equitibus ſexcentis, *duxit ad mare*, navibuſque impoſuit. Ubi dum, mari fluctibus agitato, jactis ancoris in ſalo perſtare coguntur, & ventis reflantibus, (ut fit brumali tempore) invitus Cæſar dolenſque exire prohibetur, ut poſt Calendas etiam Januarias Brunduſii retineretur; aliæ interim duæ legiones ſupervenerunt. Quibus ſimul in naves impoſitis, *ſolvit* tandem *media hieme*, non aliis niſi onerariis navibus uſus: nam longæ, quarum non magnus illi numerus ſuppetebat, Siciliæ præſidio relictæ ſunt & Sardiniæ. *Claſſis*, tempeſtatibus *ad Ceraunios montes adpulſa*, continuo Brunduſium remiſſa eſt, ut reliquum exercitum adveheret. Ipſe *Cæſar*, cum expoſitis, noctu *Oricum petiit*, per calles anguſtos & aſperos, in plures partes diviſo agmine propter locorum difficultatem: ita ut, ſi quis præſenſiſſet, facile repelli potuiſſet. Tandem ſub diluculum ægre in unum convenerunt copiæ: & *præfectus* præſidii, quod *Orici* erat, negantibus oppidanis prohibendum adventantem Romanum Conſulem, *claves oppidi Cæſari*

A. U. 706.

τῷ Καίσαρι, καὶ παρ' αὐτῷ κατέμεινε τιμῆς ἀξιούμενος. Λουκρήτιος δὲ καὶ Μινούκιος, ἐπὶ θάτερα τῆς Ὠρίκου ναυσὶν ὀκτωκαίδεκα μακραῖς Πομπηΐῳ σῖτον ἐν πλοίοις φυλάσσοντες, τά τε πλοῖα κατέδυσαν, ἵνα μὴ ὁ Καῖσαρ αὐτὰ λάβοι, καὶ ἐς Δυῤῥάχιον διέφυγον. Ἀπὸ δὲ τῆς Ὠρίκου, Καῖσαρ ἐς Ἀπολλωνίαν ἠπείγετο· καὶ τῶν Ἀπολλωνιατῶν αὐτὸν δεχομένων, Σταβέριος ὁ φρούραρχος ἐξέλιπε τὴν πόλιν.

LV. Καὶ ὁ Καῖσαρ, ἀλίσας τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν, ἀνέμνησεν, ὅτι διὰ τὴν ταχυεργίαν τοῦ τε χειμῶνος σὺν τῇ τύχῃ περιγένοιντο, καὶ θαλάσσης τοσῆσδε χωρὶς νεῶν κρατήσειαν, Ὠρικόν τε καὶ Ἀπολλωνίαν ἀμαχεὶ λάβοιεν, καὶ τὰ τῶν πολεμίων ἔχοιεν, καθάπερ εἶπεν, ἀγνοοῦντος ἔτι Πομπηΐου. Εἰ δὲ καὶ Δυῤῥάχιον, ἔφη, τὸ ταμιεῖον τῆς Πομπηΐου παρασκευῆς προλάβοιμεν, ἔσται

Lin. 71. Μινούτιος *h. l. Aug. Reg. B.* *L.* 75. Ορίκου *h. l. edit.* 2. 3. *oper. err.* *Ibid.* Καῖσαρ Απολλωνίας *Edd.* Καίσαρος Απολλωνίαν *Aug. Verum dedit Ven.* *L.* 76. Σταμέριος *Edd. & MSS. noſtri.* Tamerius *Cand.* Tiberius *Gelen. Verum nomen, de quo jam monuerat Rutgerſius, in contextum recepi.* *L.* 80. *& l.* 82. περιγένοιντο *&* ἔχοι *Edd. & MSS. noſtri. Prætuli pluralem numerum cum Cand.* *L.* 83. καὶ, *ante* Δυῤῥάχιον, *adjeci ex Aug. Reg. B. Verba* Εἰ δὲ καὶ Δυῤῥ. - - Πομπηΐου *per errorem omiſſa ſunt in Reg. A. Ibid. ſq.* ταμεῖον *Edd. ut plerumque alibi.* *L.* 84. παραλάβοιμεν *Edd. Prætuli Aug. Ven. Reg. B.*

tradidit; & cum eo poſthac manſit, honorifice habitus. *Lucretius* autem & *Minucius*, qui ex altera parte Orici, cum octodecim navibus longis, onerarias frumentum Pompejo deferentes cuſtodiebant, depreſſis onerariis, ne in hoſtium manus inciderent, profugerunt Dyrrhachium. Ab Orico *Apolloniam Cæſar* properavit; quo ab oppidanis recepto, *Staberius*, præſidii præfectus, urbem deſeruit.

55. Ibi *Cæſar*, pro concione admonitis ſuis, celeritatis ac fortunæ beneficio victas ſibi difficultates hiemis, tantum maris enavigatum in navium inopia, Oricum & Apolloniam captas ſine certamine, occupatas res hoſtium, ſicut prædixerat, ignorante adhuc Pompejo: „Quod ſi, inquit, *Dyrrhachium* etiam, *promtuarium Pompeji*, & omnium adparatuum ejus horreum, in poteſtatem noſtram redegerimus;

Digitized by Google

A. U. 706.

πάντα ἡμῖν ἃ ἐκείνοις δι᾽ ὅλου θέρους πεπονημένοις. Τοσαῦτα εἰπὼν, ἦγε συντόμως ἐπὶ τὸ Δυῤῥάχιον αὐτοὺς ὁδὸν μακρὰν, οὔτε ἡμέρας οὔτε νυκτὸς ἀναπαύων. Πομπήϊος δὲ προμαθὼν, ἀντιπαρώδευσεν ἐκ Μακεδονίας, σὺν ἐπείξει καὶ ὅδε πολλῇ, κόπτων τε τὴν ὕλην, ᾗν παρώδευεν, ἵνα Καίσαρι δύσβατος εἴη, καὶ ποταμῶν γεφύρας διαιρῶν, καὶ ἀγορὰν τὴν ἐν μέσῳ πᾶσαν ἐμπιπράς· ἐν μεγίστῳ (καθάπερ ἦν) καὶ ὅδε τιθέμενος, τὴν ἑαυτοῦ παρασκευὴν διαφυλάξαι. κονιορτὸν δ᾽ ἢ πῦρ ἢ καπνὸν εἴ ποτε μακρόθεν ἴδοιεν αὐτῶν ἑκάτεροι, νομίζοντες εἶναι τὰ ἀλλήλων, ἐφιλονείκουν ὡς ἐν ἀγῶνι δρόμου. καὶ οὔτε τροφῇ καιρὸν ἐδίδοσαν, οὔτε ὕπνῳ· ἔπειξις δ᾽ ἦν καὶ σπουδὴ καὶ βοαὶ τῶν ἀγόντων αὐτοὺς ὑπὸ λαμπτῆρσι, καὶ θόρυβος ἐκ τοῦδε πολὺς καὶ φόβος, ὡς τῶν πολεμίων αἰεὶ πλησιαζόντων. ὑπὸ δὲ καμάτου τινὲς ἀπεῤῥίπτουν ἃ ἔφερον, ἢ ἐν φάραγξι διαλαθόντες ὑπελείποντο, τὴν

Lin. 85. placet Muſgravii emendatio, τὰ ἐκείνοις δ. ὁ. θ. πεπονημένα. *L. 90.* δυσβατὸς *edit. 2. 3. invit. MSS. L. 1.* ὑπελίποντο *edit. 1.*

„omnia noſtra erunt, quæ illis per totam æſtatem magnis quæſita ſunt laboribus." Hæc locutus *Cæſar*, ſine mora *Dyrrhachium* ſuos *ducit*, continuato dies noctesque longo itinere. Sed *Pompejus*, de conſilio ejus præmonitus, ex Macedonia *eodem profectus* eſt; nihil nec ipſe ad ſummam diligentiam reliqui faciens, *ut Cæſarem præveniret.* Et poſtquam in ea loca pervenit, qua tranſiturus Cæſar videbatur, cæſis arboribus, reſciſſis fluminum pontibus, commeatu omni qui reperiebatur incenſo, difficilem tranſitum Cæſari facere conatus eſt; maximum (ut erat) momentum ratus in adparatus ſui cuſtodia. Quod ſicubi alterutri videre e longinquo pulverem excitatum aut ignem aut fumum; hoſtem putantes, contendebant inter ſe, ut in curſus certamine, nec cibo nec ſomno ſatis ſumentes temporis, & cum clamore ac feſtinatione urgentes ſe invicem, prælucentibus noctu facibus: unde multum ſubinde pavoris erat tumultuſque, non aliter quam imminentibus continue hoſtibus. Præ laſſitudine vero nonnulli abjiciebant ſarcinas, aut clam ſe ſubducentes relinquebantur in vallibus; præſentem requi-

A. U. 706. αὐτίκα ἀνάπαυσιν τοῦ παρὰ τῶν ἐχθρῶν φόβου διαλλασσόμενοι.

LVI. Τοιαῦτα δὲ ἑκατέρων κακοπαθούντων, προὔλαβεν ὅμως ὁ Πομπήιος τὸ Δυῤῥάχιον, καὶ παρ' αὐτὸ ἐστρατοπέδευσεν. ναῦς τε ἐπιπέμψας, Ὤρικον αὖθις εἷλε, καὶ τὴν θάλασσαν ἀκριβεστέραις φρουραῖς ἐφύλασσεν. Ὁ δὲ Καῖσαρ, τοῦ Πομπηίου τὸν Ἄλωρα ποταμὸν ἐν μέσῳ θέμενος, ἐστρατοπέδευσε. καὶ τὸν ποταμὸν διαβαίνοντες ἱππομάχουν ἀλλήλοις ἀνὰ μέρη. ἀθρόοις δὲ τοῖς στρατοῖς οὐ συνεπλέκοντο· Πομπήιος μὲν, ἔτι γυμνάζων τοὺς νεοστρατεύτους· ὁ δὲ Καῖσαρ, τοὺς ἐκ Βρεντεσίου περιμένων. Νομίσας δὲ, ἔαρος μὲν αὐτοὺς ἐπὶ ὁλκάδων διαπλέοντας οὐ λήσειν τὰς τοῦ Πομπηίου τριήρεις, θαμινὰ ἐς φυλακὴν ἀναπλεούσας· χειμῶνος δ', εἰ παραβάλλοιντο, ναυλοχούντων ἐς νήσους τῶν πολεμίων, λαθεῖν ἂν αὐτοὺς ἴσως, ἢ καὶ βιάσασθαι μεγέθει

Lin. 6. ἐστρατεπέδευεν *Reg. B. L. 8 ſq.* θέμενος (*l. 9.*) *in* θεμένου *mutatum voluit Muſgravius. Ni forte excidit non nihil ante vel poſt* τοῦ Πομπηίου, *malim* τῷ Πομπηίῳ, *&* *deinde* ἀντεστρατοπέδευσε. *Ib. Mendoſum videri* Ἄλωρα ποτ. *&* *reponendum* Ἄψον ποτ. *jam pridem monuerunt Eruditi. L. 16.* an ναυλοχ. περὶ νήσους?

em pluris facientes, quam metum ab hoſtibus.

56. Inter has difficultates utriuſque agminis, *prior* tamen *Pompejus pervenit Dyrrhachium*, & haud procul ab urbe caſtra poſuit. Moxque miſſa claſſe, *recepit Oricum*, & mari diligentiorem cuſtodiam adhibuit. *Cæſar ex adverſo Pompeji caſtra metatus* eſt, interfluente *Alore* (potius *Apſo*) flumine. Certatumque ibi aliquoties equeſtribus prælliis, per occaſionem his aut illis amnem tranſeuntibus. Sed totæ copiæ numquam deductæ in aciem, quod Pompejus adhuc exerceret tironem militem, Cæſar exſpectaret legiones Brunduſii relictas. Qui cogitans, has, ſi primo vere trajiciant onerariis, non fore tutas a Pompeji triremibus, ipſarum cauſa frequenter vagantibus ad maris cuſtodiam; hieme vero ſi navigationem tentent, aut falli poſſe claſſem hoſtium in inſularum ſtationibus, aut, etiam ſi deprehen-

Digitized by Google

τε νῶν καὶ πνεύματι· μετεπέμπετο κατὰ σπουδήν. Οὐκ ἀναγομένων δ' ἐκείνων, αὐτὸς ἔκρινεν ἐπὶ τὴν στρατιὰν διαπλεῦσαι λαθὼν, ὡς οὔ τινος αὐτὴν ἄλλου ῥαδίως ἐπαξομένου. καὶ τὸ βούλευμα ἐπικρύψας, ἔπεμπε τρεῖς θεράποντας ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ἀπὸ δυώδεκα σταδίων ὄντα, οἳ κελήτιον ὀξὺ καὶ κυβερνήτην τὸν ἄριστον, ὡς δή τινι πεμπομένῳ πρὸς Καίσαρος, ἔμελλον ἑτοιμάσειν. A. U. 706.

LVII. Αὐτὸς δ' ἀπὸ διαίτης ὑπεχώρησε μὲν ὡς κάμνων τῷ σώματι, τοὺς φίλους ἔτι ἑστιᾶσθαι κελεύσας· ἐπιθέμενος δ' ἐσθῆτα ἰδιώτου, καὶ ὀχήματος εὐθὺς ἐπιβὰς, ἐξήλασεν ἐπὶ τὴν ναῦν, ὡς ὅδε ὢν ὁ πρὸς τοῦ Καίσαρος ἀπεσταλμένος· τά τε λοιπὰ διὰ τῶν θεραπόντων προσέτασσεν, ἐγκεκαλυμμένος τε καὶ ἐν νυκτὶ μάλιστα ἀγνοούμενος. χειμερίου δὲ τοῦ πνεύματος ὄντος, θαρρεῖν ἐκέλευον οἱ θεράποντες τὸν κυβερνήτην, ὡς τῷδε μάλιστα λησόμενοι τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας. τὸν μὲν δὴ ποταμὸν ὁ κυβερνήτης εἰρεσίᾳ βιαζόμενος ἔπλει. ὡς δ' ἐπὶ

Lin. 18. νεῶν καὶ πνευμάτων *Edd. invitis MSStis.* *L.* 23. κελλήτιον *Aug.* *L.* 26. ἔτι *caret Reg. B.* *L.* 28. ἐξήλασσεν *edit.* 1. *L.* 32. ὡς ἐν τῷδε μαλ. *Edd. Delevi præpoſ. cum Aug. Ven. Reg. B.*

dantur, vi ventorum & exigua mole navium perrupturas; urgenter eas accerſebat. Sed illis non ſolventibus; decrevit ipſe clam ad eas deducendas trajicere, quod non facile per alium eas tranſductum iri exiſtimaret. Itaque, celato conſilio, ad fluvium, duodecim ſtadiis diſtantem, tres ſervos mittit; qui lembum ibi celerrimum expedirent, & gubernatorem dexterrimum juberent præſto eſſe, velut ad tranſvehendum nuncium aliquem a Cæſare miſſum.

57. Ipſe *Cæſar* inter cœnam, languorem ſimulans, juſſis amicis manere in convivio, e triclinio ſeceſſit: & privati hominis habitu vehiculum conſcendens, *contendit ad naviculam, quaſi* ille *nuncius a Cæſare miſſus.* De reliquo mandatis gubernatori per ſervos datis, ipſe ſtragulis ſimul & noctis maxime caligine tectus, a nemine agnoſcebatur. Ceterum hibernis ventis flantibus, ſervi hortabantur gubernatorem, bono eſſet animo, & ea potiſſimum occaſione uteretur ad fallendos hoſtes, qui in proximo verſarentur. Is igitur amnem quidem remorum vi enavigavit. Ve-

Digitized by Google

A. U. 706. τὰς ἐκβολὰς ἀφίκετο, καὶ ἡ θάλασσα σὺν κλυδωνίῳ καὶ πνεύματι τὸ ῥεῦμα ἀνέκοπτεν, ὁ μὲν, ἐπισπερχόντων αὐτὸν τῶν θεραπόντων, ἐβιάζετο, καὶ ὡς ἐς οὐδὲν προκόπτων ἀπέκαμνε καὶ ἀπεγίγνωσκεν. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἀποκαλυψάμενος ἐνεβόησεν αὐτῷ· Θαῤῥῶν ἴθι πρὸς τὸν κλύδωνα, Καίσαρα φέρεις, καὶ τὴν Καίσαρος τύχην. Ἐκπλαγέντων δὲ τῶν ἐρετῶν καὶ τοῦ κυβερνήτου, προθυμία πᾶσιν ἐνέπιπτε, καὶ ἡ ναῦς ὑπὸ βίας ἐξέπιπτε τοῦ ποταμοῦ. τὸ πνεῦμα δὲ αὐτὴν καὶ τὸ κῦμα μετέωρον ἐς τὰς ὄχθας διεῤῥίπτει· μέχρι, πλησιαζούσης ἡμέρας, οἱ μὲν ἐδεδοίκεσαν, ὡς ἐν φωτὶ κατάδηλοι τοῖς πολεμίοις ἐσόμενοι· ὁ δὲ Καῖσαρ, τῷ δαιμονίῳ χαλεψάμενος ὡς φθονερῷ, ἐφῆκε τὴν ναῦν ἐπανιέναι. ἡ μὲν δὴ πνεύματι ταχεῖ τὸν ποταμὸν ἀνέπλει.

LVIII. Καίσαρα δὲ οἱ μὲν ἐθαύμαζον τῆς εὐτολμίας, οἱ δὲ ἐπεμέμφοντο, ὡς στρατιώτῃ πρέπον ἔργον εἰργασμένον, οὐ στρατηγῷ. Ὁ δὲ, οὐκέτι λήσεσθαι προσ-

Lin. 35 *ſq.* κλυδ. καὶ ταραχῇ τὸ ῥεῦμα *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug.* κλυδ. καὶ ῥεύματι τὸ ῥεῦμα *Reg. B.* *L.* 37. *pro* θεραπόντων, *quod ded. Aug. & Ven. dant perperam* πολεμίων *Edd. & Cand.* *L.* 39. ἀνεβόησεν *Edd. Prætuli Aug.*

rum ubi ad oſtia ventum eſt, quum fluctu marino ventiſque repercuterentur fluenta; ſimiliter quidem gubernator, inſtigantibus rurſus ſervis, connitebatur in adverſum totis viribus: ſed quum nihil proficeret, deficiebat laſſitudine, animumque cœpit deſpondere. Tum *Cæſar*, capite retecto, eum inclamat: *Perge contra tempeſtatem forti animo; Cæſarem vehis, et fortunam Cæſaris!* Qua voce attonitis una cum gubernatore remigibus, navis, magno ardore omnium eluctata, ſuperavit fluminis oſtium: ſed mox ventorum vi atque fluctuum ſublimis in littus rejecta eſt. Inſtante die, quum vererentur nautæ, ne conſpicerentur ab hoſtibus, *Cæſar iratus fortunæ, ut invidæ*, permiſit navi reditum: & ea quidem celeriter ſecundo vento fluvium retro ſubiit.

58. Eam *Cæſaris audaciam* mirabantur alii; alii contra incuſabant, ut non tam imperatori convenientem, quam militi. *Cæſar*, jam porro ſe la-

Digitized by Google

δοκῶν, Ποστούμιον ἀνθ' ἑαυτοῦ προσέταξε διαπλεῦσαί τε καὶ φράσαι Γαβινίῳ, τὸν στρατὸν εὐθὺς ἄγειν διὰ θαλάσσης· ἂν δ' ἀπειθῇ, ταῦτα προστάσσειν Ἀντωνίῳ· καὶ τρίτῳ μετὰ τὸν Ἀντώνιον Καληνῷ. Εἰ δ' οἱ τρεῖς ἀποκνοῖεν, ἐπιστολὴ πρὸς τὸν στρατὸν αὐτὸν ἐγέγραπτο ἄλλη, τὸν βουλόμενον αὐτῶν ἐπὶ τὰς ναῦς ἕπεσθαι τῷ Ποστουμίῳ, καὶ καταίρειν ἀναχθέντας ἐς χωρίον ἐς ὅ τι ὁ ἄνεμος ἐκφέρῃ, μηδὲν τῶν νεῶν φειδομένους. οὐ γὰρ νεῶν χρῄζειν Καίσαρα, ἀλλὰ ἀνδρῶν. Οὕτω μὲν, ἀντὶ λογισμῶν, ὁ Καῖσαρ ἐπεποίθει τῇ τύχῃ. Τάδε οὖν ὁ Πομπήϊος προλαβεῖν ἐπειγόμενος, ἐς μάχην διεσκευασμένος ἐπῄει. καὶ δύο αὐτοῦ στρατιωτῶν ἐν μέσῳ τὸν ποταμὸν ἐρευνωμένων, ᾗ μάλιστα εἴη διαβατὸς, τῶν τις Καίσαρος εἷς ἐπιδραμὼν τοὺς δύο ἀνεῖλε· καὶ ὁ Πομπήϊος ἀνέζευξεν, οὐκ αἴσιον τὸ συμβὰν ἡγούμενος. αἰτίαν δ' εἶχε παρὰ πᾶσι, καιρὸν ἄριστον ἐκλιπεῖν. A. U. 706.

LIX. Ποστουμίου δὲ διαπλεύσαντος ἐς τὸ Βρεντέσιον, ὁ μὲν Γαβίνιος, οὐχ ὑποστὰς τὸ πρόσταγμα, ἦγε τοὺς

*Lin.*56. ἐγέγραπτο *Edd. Recte Aug.* *L.*64. διάβατος *ed.* 1. *ex Reg. A.*

tere poſſe, ſi idem rurſus tentaret, deſperans, *Poſtumium* pro ſe trajicere juſſit, cum mandatis ad *Gabinium*, ut protinus exercitum mari committeret: aut, ſi is recuſaret, ad *Antonium*; aut ad *Calenum* denique. Quod ſi horum trium nemo auderet imperata exſequi; literas alias dederat ad ipſum exercitum, ſignificantes „ut, quotquot vellent, ſequerentur *Poſtumium*, & ad quodcumque littus ventus ferret, adpellerent, nil parcentes navibus: ſibi enim non navigiis opus eſſe, ſed viris." Tanto *plus fortunæ fidebat Cæſar, quam conſiliis*. Quamobrem *Pompejus*, non differendum ratus, inſtructam *aciem adverſus Cæſarem duxit*. Sed, quum duo ex ejus militibus, medio fluminis alveo vada prætentantes, ab uno incurrente Cæſariano eſſent ambo occiſi; *Pompejus*, *omen* ut infauſtum *averſatus*, in caſtra reduxit copias; omnibus licet querentibus, pulcerrimam occaſionem e manibus ab eo amitti.

59. Ceterum Brunduſii *Gabinius* gravatim mandata ferens, quæ Poſtumius pertulerat, voluntarios *duxit per Il-*

A. U. 706. βουλομένους διὰ τῆς Ἰλλυρίδος, οὐδαμοῦ διαναπαύων. καὶ ἀνῃρέθησαν ὑπὸ τῶν Ἰλλυριῶν σχεδὸν ἅπαντες· καὶ ὁ Καῖσαρ ἤνεγκεν, ὑπ' ἀσχολίας. Ὁ δὲ Ἀντώνιος τοὺς ἑτέρους ἐπὶ τὰς ναῦς ἐπιβήσας, Ἀπολλωνίαν μὲν παρέπλευσεν, ἱστίοις μεστοῖς ἐπιπνέοντος ἀνέμου. χαλάσαντος δὲ τοῦ πνεύματος περὶ μεσημβρίαν, εἴκοσι τοῦ Πομπηίου νῆες ἐπ' ἔρευναν τῆς θαλάσσης ἀναχθεῖσαι, καθορῶσι τοὺς πολεμίους, καὶ ἐδίωκον. τοῖς δὲ, ὡς ἐν γαλήνῃ, δέος ἦν πολὺ, μὴ σφᾶς ἀνατρήσειαν ἢ καταδύσειαν αἱ μακραὶ τοῖς ἐμβόλοις. καὶ τὰ εἰκότα παρεσκευάζοντο, σφενδόναι τε ἠφίεντο ἤδη καὶ βέλη· καὶ ὁ ἄνεμος ἄφνω μείζων ἢ πρότερον ἐπέρραξεν. Αἱ μὲν οὖν μεγάλοις αὖθις ἱστίοις ἐξ ἀέλπτου τὸ πνεῦμα ἐδέχοντο, καὶ διέπλεον ἀδεῶς· αἱ δὲ ἀπελίποντο, ῥοθίῳ καὶ πνεύματι καὶ θαλάσσῃ κοίλῃ κακοπαθοῦσαι. καὶ μόλις ἐς ἀλίμενα καὶ πετρώδη διερρίφησαν, δύο τινὰς ἐς τέλμα τῶν Καίσαρος κατενεχθείσας ἑλοῦσαι. Ἀντώνιος δὲ ταῖς λοιπαῖς ἐς τὸ καλούμενον Νυμφαῖον κατήχθη.

LX. Καὶ

Lin. 73 *ſq.* παρέπλευσαν *edit.* 1. *L.* 80. ἠφίενται *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 85 *ſq.* τέλμα τοῦ Καίσαρος *edit.* 3. *mend.*

lyricum concitato itinere. Et hi quidem *ab Illyriis* fere ad unum omnes *oppreſſi* ſunt: nec Cæſari, per negotia, vacavit ulciſci eam injuriam. *Antonius* vero, in naves impoſitis reliquis, vi ventorum Apolloniam plenis velis prætervectus eſt. Remittente vero flatu circa meridiem, a viginti Pompejanis navibus mare ſcrutantibus conſpectus eſt & exagitatus. Eratque periculum, ne per illam maris tranquillitatem Antonianæ naves roſtris longarum aut perforarentur aut demergerentur. Jamque ad pugnam ſeſe inſtruebant, & præludebant funditores, telaque mittebantur; quum ſubito ventus validior quam ante irruit. Itaque Antonianæ naves ex improviſo, magnis velis oppanſis, curſum peragebant intrepide: hoſtiles vero, cum æſtu ventoque in anguſto mari conflictatæ, per importuoſa & aſpera littora disjectæ ſunt, duabus tantum Cæſarianis captis, quæ in brevia inciderant. Cum reliquis omnibus navibus *portum*, qui vocatur *Nymphæum*, tenuit *Antonius*. 60. Jamque

LX. Καὶ τῷ Καίσαρι σύμπας ὁ στρατὸς ἤδη παρῆν, παρῆν δὲ καὶ Πομπηΐῳ. καὶ ἀντεστρατοπέδευον ἀλλήλοις ἐπὶ λόφων ἐν φρουρίοις πολλοῖς. πεῖραί τε ἦσαν περὶ ἕκαστον φρούριον πυκναὶ, περιταφρευόντων καὶ περιτειχιζόντων ἀλλήλους, καὶ γιγνομένων ὁμοῦ καὶ ποιούντων ἐν ἀπόροις. Εν δὲ ταῖσδε ταῖς πείραις περί τι φρούριον ἡττωμένου τοῦ Καίσαρος στρατοῦ, λοχαγὸς, ᾧ Σκευᾶς ὄνομα ἦν, πολλὰ καὶ λαμπρὰ δρῶν, ἐς τὸν ὀφθαλμὸν ἐτρώθη βέλει· καὶ προπηδήσας, κατέσεισεν, ὡς εἰπεῖν τι βουλόμενος. σιωπῆς δὲ αὐτῷ γενομένης, Πομπηΐου λοχαγὸν ἐπὶ ἀνδρίᾳ γνώριμον ἐκάλει· Σῶζε τὸν ὅμοιον σεαυτῷ, σῶζε τὸν φίλον, καὶ πέμπε μοι τοὺς χειραγωγήσοντας, ἐπεὶ τέτρωμαι. Προσδραμόντων δὲ ὡς αὐτομολοῦντι δύο ἀνδρῶν, τὸν μὲν ἔφθασε κτείνας, τοῦ δὲ τὸν ὦμον ἀπέκοψε. καὶ ὁ μὲν τάδε ἔπρασσεν, ἀπογιγνώσκων ἑαυτοῦ καὶ τοῦ φρουρίου. τοῖς δὲ ἄλλοις αἰδὼς ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι καὶ ὁρμὴ προσέπιπτε· καὶ τὸ φρου- A. U. 706.

Lin. 93. περί τε φρούριον *Edd. Recte Aug. L. 98.* ἐπὶ ἀνδρείᾳ *Reg. B. L. 99 ſq.* χειραγωγήσαντας *Edd: Aug. Prætuli id quod exaratum videtur in Reg. B. L. 3 ſq.* ἀπογινώσκων *Edd. Prætuli Aug. Reg. B. L. 5.* προσέπεσε *Edd. Prætuli Aug. Ven.*

69. Jamque *Cæſari* univerſus præſto fuit exercitus, æque ac *Pompejo:* & *caſtris caſtra* locis editis *oppoſuerunt*, frequentibus caſtellis diſtincta. Circa ea caſtella crebræ incidebant præliationes, dum circumvallare alteri conantur alteros, & in arctum cogere. In uno ex his præliis ad caſtellum aliquod commiſſo, quum ſuccumberent Cæſariani, *Scæva, centurio* multis egregiis jam tum inſignis facinoribus, in oculum telo percuſſus, ante ordines proſiliit, manu innuens ſilentium, ut dicturus aliquid: factoque ſilentio, Pompejanum centurionem, virtute nobilem, adpellavit: „Serva tui ſimilem, ſerva amicum; mitte qui me manu ducant ſaucium!” Quumque, tamquam ad transfugam, duo viri adcurriſſent; alterum occidit priuſquam dolum ſentiret, alterius abſcidit humerum. Id poſtquam *Scæva*, & de ſe & de caſtello deſperans, fecit; tum vero ceteros pudor novuſque ardor inceſſit, & caſtellum

Digitized by Google

A. U. 706. ριον περιεσώθη, πολλὰ καὶ τοῦ Φρουράρχου Μινουκίου παθόντος· ᾧ γέ Φασι τὴν μὲν ἀσπίδα ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν ἀναδέξασθαι βέλη, τὸ δὲ σῶμα ἓξ τραύματα, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ὁμοίως ἐκκοπῆναι. τούτους μὲν δὴ Καῖσαρ ἀριστείοις πολλοῖς ἐτίμησεν. Αὐτὸς δ', ἐκ Δυῤῥαχίου τινὸς αὐτῷ πρασσομένης προδοσίας, ἧκε μὲν, ὡς συνέκειτο, νυκτὸς σὺν ὀλίγοις ἐπὶ πύλας καὶ ἱερὸν Ἀρτέμιδος· --- Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος ἄλλην στρατιὰν ἐκ Συρίας ἦγε Πομπηΐῳ ὁ κηδεστής· καὶ αὐτῷ Γάϊος Καλουΐσιος περὶ Μακεδονίαν συμβαλὼν, ἡσσᾶτο, καὶ τέλος ἓν αὐτοῦ κατεκόπη χωρὶς ὀκτακοσίων ἀνδρῶν.

LXI. Καίσαρι μὲν δὴ οὐδὲν ἦν ἐκ θαλάσσης, διὰ Πομπήϊον ναυκρατοῦντα· ἐλίμαινεν οὖν ὁ στρατὸς αὐτῷ, καὶ τὴν πόαν ἠρτοποίουν. αὐτόμολοί τε Πομπηΐῳ τοιούσδε ἄρτους προσήνεγκαν, ὡς εὐφρανοῦντες ἰδόντα· ὁ δὲ οὐχ ἥσθη, ἀλλ' εἶπεν, Οἵοις θηρίοις μαχόμεθα. Ὁ μὲν

Lin. 12. Quamquam nullum lacunæ ſignum exhibent vel Edd. vel MSS. ſatis tamen adparet nonnulla hoc loco intercidiſſe. L. 15. ἐνίλᾶτο *Aug. L. 18.* ἐδείμαινεν *Edd. & MSS. noſtri. Sed recte Cand.* fame premebatur: *ex quo correxi mendam.*

ſervatum eſt; cujus etiam præfectus *Minucius* tanta fortitudine vim hoſtium ſuſtinuit, ut *ſcutum* ejus *centum viginti telis* ferant fuiſſe *confixum*, ipſum vero ſex accepiſſe vulnera, & oculum pariter amiſiſſe. Quos *Cæſar* ambos multis donis honoravit militaribus. Ipſe vero, quum occupandi per proditionem *Dyrrhachii* ſpes ei eſſet oſtenſa, ex compoſito ad portam ædi Dianæ vicinam cum paucis eſt profectus: * * Eadem hieme alium exercitum e Syria Pompejo adducebat ſocer: cum quo *C. Calviſius in Macedonia* congreſſus victuſque unam *legionem amiſit*, elapſis tantum octingentis militibus.

61. Jam vero *Cæſaris exercitus*, cui a mari, claſſibus hoſtium obſeſſo, nihil commeatus poterat ſubvehi, *fame cæpit laborare*; ita quidem, ut *ex herbarum radicibus panem* conficere cogerentur. Cujus generis panes quum a transfugis offerrentur *Pompejo*, jucundum ei ſpectaculum fore exiſtimantibus; ille, nihil lætatus, *Cum qualibus beſtiis*, inquit, *nobis bellum eſt!* Tum

Digitized by Google

δὴ Καῖσαρ ὑπ' ἀνάγκης τὸν στρατὸν ἅπαντα συνῆγεν, ὡς καὶ ἄκοντα Πομπήϊον βιασόμενος ἐς μάχην· ὁ δὲ αὐτοῦ τὰ πολλὰ τῶν Φρουρίων ἐκ τοῦδε κεκενωμένα προσλαϐὼν, ἡσύχαζε. Καὶ τῷδε μάλιστα ἀνιαθεὶς ὁ Καῖσαρ, ἐπετόλμησεν ἔργῳ δυσχερεῖ τε καὶ παραλόγῳ· πάντα Πομπηΐου τὰ στρατόπεδα, ἑνὶ τείχει περιλαϐὼν, ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν ἀποτειχίσαι· ὡς μεγάλην, εἰ καὶ διαμάρτοι, δόξαν οἰσόμενος ἐπὶ τῷ τολμήματι. στάδιοι γὰρ ἦσαν διακόσιοι καὶ χίλιοι. Καὶ ὁ μὲν ἐνεχείρει τοσῷδε ἔργῳ. Πομπήϊος δ' αὐτὸν ἀνταπετάφρευε καὶ ἀντῳκοδόμει· καὶ μάταια τὰ ἔργα ἀλλήλοις ἐποίουν. Γίγνεται δ' αὐτοῖς ἀγὼν εἷς μέγας, ἐν ᾧ Πομπήϊος τρέπεταί τε τοὺς Καίσαρος πάνυ λαμπρῶς, καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον ἐδίωκε φεύγοντας. σημεῖα τε πολλὰ εἷλεν αὐτῶν· καὶ τὸν αἰετὸν (ὃ δὴ κυριώτατόν ἐστι Ῥωμαίοις) μόλις ἔφθασεν ὁ φέρων ὑπὲρ τὸ χαράκωμα τοῖς ἔνδον ῥίψαι.

A. U. 706.

Lin. 24 ſq. περιλαϐὼν *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L. 27.* τὰ, *ante* στρατοπ. *caret Reg. B.* *L. 30. pro* διακόσιοι καὶ χίλιοι *neſcio an* εἴκοσι καὶ ἑκατὸν *ſit reponendum.* *L. 32.* ἀντῳκοδόμει *Reg. B.*

Cæſar, neceſſitate compulſus, omnes ſuas copias contraxit, vel cum invito Pompejo conflicturus. At ille, occupatis pleriſque ex caſtellis, quæ a Cæſare per hanc occaſionem erant vacua relicta, quietum ſe tenuit. Quod *Cæſar* ægerrime ferens, *auſus* eſt opus adgredi difficillimum & vix credibile, *univerſa hoſtium caſtra una munitione* a mari ad mare ducta *circumvallare:* etiamſi molimini ſucceſſus non reſponderet, ipſius ſaltem conatus magnifici laturus laudem; erat enim ambitus MCC (*forte*, CXX) ſtadiorum. Cæſaris autem operibus alias foſſas munitioneſque objiciebat Pompejus: atque ita alter alterius eludebat operam. Semel tamen *magno prælio* certatum eſt; in quo *Pompejus Cæſarianos egregie repulit*, verſoſque in fugam ad caſtra uſque perſecutus eſt; multis quoque ſignis, & *aquila* pæne ipſa (quod Romanis præcipuum ſignum eſt, in ſumma veneratione habitum) potitus, ni commode eam ſignifer, ſumma vi connifus, per vallum intus projeciſſet.

A. U. 706.

LXII. Γενομένης δὲ τῆς τροπῆς λαμπρᾶς, ὁ Καῖσαρ ἑτέρωθεν ἦγεν ἄλλον στρατὸν, οὕτω δή τι καὶ τοῦτον περίφοβον, ὡς, Πομπηΐου μακρόθεν ἐπιφανέντος, μήτε στῆναι, περὶ τὰς πύλας ὄντας ἤδη, μήτε ἐσελθεῖν ἐν κόσμῳ, μήτε πεισθῆναι τοῖς προστάγμασιν, ἀλλὰ φεύγειν ἕκαστον ὅπη τύχοιεν ἀμεταστρεπτὶ, χωρὶς αἰδοῦς, καὶ παραγγέλματος, καὶ λογισμοῦ. Καίσαρος δὲ αὐτοὺς περιθέοντός τε καὶ σὺν ὀνείδει μακρὰν ἔτι τὸν Πομπήϊον ὄντα ἐπιδεικνύοντος, καὶ ἐφορῶντος, τὰ σημεῖα ἀπερρίπτουν καὶ ἔφευγον. οἱ δὲ μόλις ὑπ' αἰδοῦς κατέκυπτον ἐς τὴν γῆν ἄπρακτοι. τοσοῦτος αὐτοῖς τάραχος ἐνεπεπτώκει. εἷς δὲ καὶ στρέψας τὸ σημεῖον ἀνέτεινε τὸν οὐρίαχον ἐς τὸν αὐτοκράτορα· καὶ τόνδε μὲν οἱ Καίσαρος ὑπασπισταὶ κατέκοπτον. οἱ δὲ, ἐσελθόντες, οὐδὲ ἐπὶ τὰς φυλακὰς ἀπήντων, ἀλλὰ μεθειμένα πάντα ἦν, καὶ τὸ χα-

Lin. 47. καὶ ἐφορμῶντες *ſuſpicatus eſt Muſgravius.* Hæc ipſa intuentem (*ſc.* Pompejum) demonſtravit *Cand. Si quid mutandum; malim equidem* οἱ μὲν, καὶ ἐφορῶντος (αὐτοῦ), τὰ σημ. *&c. L.* 50. τὸν οὔραχον *Edd. & MSS. noſtri. De corrigenda menda jam monuerat neſcio quis in edit. Tolliana.*

62. Dum ſic *effuſe fugiunt Cæſariani*, *Cæſar* ab alia parte cum alia militum manu ſuccurrit: ſed & hos ipſos tantus pavor invaſit, ut, procul conſpicati Pompejum, neque ſiſti potuerint, quamvis portis caſtrorum proximi, neque ſervatis ordinibus introduci, neque ullo modo ad imperata facienda commoveri; ſed ut abjecto omni pudore pro ſe quiſque, quocumque fors ferret, citato curſu ſe proriperet, nec alieno hortatu juvante, nec ratione propria. Et ipſo Cæſare diſcurſante, & cum opprobriis longinquum etiam tum Pompejum oſtendente; nihilominus alii, projectis in conſpectu imperatoris ſignis, fugæ ſe mandarunt; alii ægre reſtiterunt, ſegnes inerteſque, vultibus præ pudore in terram defixis. Tanta eos occupaverat conſternatio. Unus etiam *ſignifer*, converſo ſigno, *cuſpidem imperatori* auſus eſt *intentare*; quem quidem Cæſaris ſatellites mox conciderunt. Qui vero in caſtra ſe receperant, ne ad cuſtodias quidem præſto fuerunt: ſed remiſſa erant omnia, & vallum

Digitized by Google

ράκωμα ἀφύλακτον· ὥστε αὐτὸ δοκεῖ συνεπεσὼν ἂν τότε ὁ Πομπήϊος ἑλεῖν κατὰ κράτος, καὶ τὸν πόλεμον ἐνὶ τῷδε ἔργῳ πάντα ἐξεργάσασθαι· εἰ μὴ Λαβιηνὸς αὐτὸν, θεοῦ παράγοντος, ἐπὶ τοὺς φεύγοντας ἔπειθε τραπῆναι· καὶ αὐτὸς ἅμα ὤκνησεν, ἢ τὴν ἀφυλαξίαν τοῦ χαρακώματος, ὡς ἐνέδραν, ὑφορώμενος, ἢ ὡς ἤδη κεκριμένου τοῦ πολέμου καταφρονήσας. ἐπὶ δὲ τοὺς ἔξω τραπεὶς, ἑτέρους τε ἔκτεινε πολλοὺς, καὶ σημεῖα τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔλαβεν ἐν ταῖς δύο μάχαις ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, καὶ δεύτερον τόνδε καιρὸν ἐντελοῦς ἔργου μεθῆκεν. ὃ καὶ τὸν Καίσαρα φασὶν εἰπεῖν, ὅτι σήμερον ἂν ὁ πόλεμος ἐξείργαστο τοῖς πολεμίοις, εἰ τὸν νικᾶν ἐπιστάμενον εἶχον.

A. U. 706.

LXIII. Ὁ δὲ Πομπήϊος τήν τε νίκην ὑπερεπαίρων, ἐπέστελλε βασιλεῦσι καὶ πόλεσι πάσαις· καὶ τὸν στρατὸν αὐτίκα τὸν Καίσαρος ἤλπιζε πρὸς ἑαυτὸν μεταβαλεῖσθαι, λιμῷ τε πεπιεσμένον, καὶ ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπληγμένον· μάλιστα δὲ τοὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ, τὸ

Lin. 54. δοκεῖ εἶναι συνεσπεσὼν Reg. A. male. L. 55. πόλεμον caret Aug. perperam. L. 64. ὅτι ἰσήμερος Edd. ex Reg. A. mend. Recte Aug. Ven. Reg. B.

nullis firmatum ſtationibus. Et *potuerat* omnium opinione *Pompejus tunc una cum fugientibus in caſtra irrumpere*, debellatumque fuerat; ni *Labienus* ei, deo mentem adimente, perſuaſiſſet, ut fugientibus potius inſtaret: quum & ipſe dubius fuiſſet, an caſtra adgrederetur; ſive quod vallum incuſtoditum ſuſpectum haberet, tamquam inſidias ab hoste paratas; ſive quod, conſummatam victoriam putans, acceſſionem illam contemneret. Ceterum converſus in eos qui extra vallum erant, aliam magnam ſtragem edidit, eoque die duobus illis præliis viginti octo ſigna militaria cepit; occaſionem autem abſolvendæ victoriæ jam altera vice e manibus dimiſit. Quod ne *Cæſar* quidem diſſimulaſſe dicitur, *eum diem finem adlaturum fuiſſe bello, ſi hoſtis ſciſſet uti victoria.*

63. Eam victoriam *Pompejus* magnificis verbis regibus civitatibuſque omnibus per literas ſignificavit; ſperabatque, confeſtim ad ſe tranſiturum exercitum Cæſaris, & fame preſſum, & illa clade perterritum, ac præſertim tribunos errati conſcientia pavidos. Il-

A. U. 706. σφέτερον ἁμάρτημα φοβουμένους. Οἱ δὲ, θεοῦ σφᾶς ἐπὶ μετάνοιαν ἄγοντος, τὸ ἁμάρτημα ᾐδοῦντο· καὶ τοῦ Καίσαρος αὐτοῖς ἐπιμεμφομένου τε πράως, καὶ συγγνώμην διδόντος, ἔτι μᾶλλον ἠρεθίζοντο καθ' ἑαυτῶν· καὶ, ἐκ παραδόξου μεταβολῆς, ἐκέλευον τῷ πατρίῳ νόμῳ διακληρώσαντα αὐτοὺς, τὸ δέκατον μέρος ἀναιρεῖν. οὐ πειθομένου δὲ τοῦ Καίσαρος, μᾶλλον ᾐδοῦντο, καὶ συνεγίγνωσκον αὐτὸν οὐκ ἀξίως ὑπὸ σφῶν ἠδικῆσθαι· καὶ τοὺς φέροντας τὰ σημεῖα κτείνειν ἐπεβόων, ὡς οὐκ ἂν αὐτοί ποτε φυγόντες, εἰ μὴ τὰ σημεῖα προαπεστράφη. ὡς δὲ ὁ Καῖσαρ, οὐδὲ τοῦτ' ἀνασχόμενος, ὀλίγους μόλις ἐκόλασεν, αὐτίκα πᾶσιν αὐτοῦ πρὸς τὴν μετριοπάθειαν ὁρμὴ τοσήδε ἐνέπιπτεν, ὡς εὐθὺς αὐτὸν ἄγειν ἀξιοῦν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ ἐνέκειντο σφόδρα προθύμως, παρακαλοῦντές τε καὶ ὑπισχνούμενοι διορθώσεσθαι τὸ ἁμάρτημα νίκῃ καλῇ· κατά τε σφᾶς ἐπιστρεφόμενοι πρὸς ἀλλήλους ἰλαδὸν, κατὰ μέρη συνώμνυντο, ἐφορῶντος αὐτοῦ Καίσαρος, μὴ ἐπανήξειν ἐκ τῆς μάχης, εἰ μὴ κρατοῖεν.

Lin. 80. προανεστράφη *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Reg. B. L.* 87. εἰλαδὸν *Edd. Expreſſi Aug.*

Ili vero, divinitus *tacti pœnitentia*, peccatum cum pudore agnoſcebant; & imperatore clementer eos incuſante, ultroque dante veniam, tanto minus ſibi ignoſcebant: mirumque in modum mutati, *depoſcebant ipſi decimationis* ex more patrio *ſupplicium.* Quod quum remitti ſibi *a Cæſare* viderent, eo magis pudebat admiſſi dedecoris in cujus minime oportebat injuriam: expetebantque ad necem ſigniferos, qui niſi converſis ſignis fugæ initium feciſſent, nemo umquam de fuga cogitaſſet. Ut vero, ne hoc quidem paſſus *Cæſar*, vix in paucos animadvertit; ad hanc ejus moderationem tanta exorta eſt omnium alacritas ſtudiumque, ut conclamarent, protinus adverſus hoſtem ſeſe duceret. Inſtabantque ſummo ſtudio, orantes, pollicenteſque, egregia victoria ignominiam ſe abolituros. Tum ad ſe mutuo converſi, per centurias atque manipulos *conjurabant*, inſpectante imperatore, *non niſi victores ſe redituros e prælio.*

LXIV. Ὅθεν αὐτὸν οἱ μὲν φίλοι παρεκάλουν, ἀποχρήσασθαι τοιᾷδε μετανοίᾳ καὶ προθυμίᾳ στρατοῦ. ὁ δ' ἐς μὲν τὸ πλῆθος εἶπεν, ὅτι μετὰ βελτιόνων καιρῶν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἄξει, καὶ μεμνῆσθαι τῆσδε τῆς προθυμίας διεκελεύσατο. τοὺς δὲ φίλους ἀνεδίδασκεν, ὅτι χρὴ καὶ τῶνδε προεξελεῖν τὸν φόβον τῆς ἥσσης, πολὺν αὐτοῖς ἐγγενόμενον, καὶ τῶν πολεμίων τὸ φρόνημα ἀκμάζον προκαθελεῖν. ὡμολόγει τε, μεταγιγνώσκειν πρὸς Δυῤῥαχίῳ στρατοπεδεύσας, ἔνθα ἐστὶν ἡ παρασκευὴ πᾶσα Πομπηΐῳ, δέον ἀποσπᾶν αὐτὸν ἑτέρωθι ἐς ὁμοίας ἀπορίας. Καὶ τάδε εἰπὼν, ἐς Ἀπολλωνίαν εὐθὺς μετῄει, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐς Θεσσαλίαν νυκτὸς ὑπεχώρει λανθάνων· Γόμφους τε, πόλιν μικρὰν, οὐ δεχομένην αὐτὸν, ἐξεῖλεν ὑπὸ ὀργῆς, καὶ ἐπέτρεψε τῷ στρατῷ διαρπάσαι. οἱ δ' ὡς ἐκ λιμοῦ πάντων ἐνεπίπλαντο ἀθρόως, καὶ ἐμεθύσκοντο ἀπρεπῶς· καὶ μάλιστα αὐτῶν οἱ Γερμανοὶ γελοιότατοι κατὰ τὴν μέθην ἦσαν. ὥστε δοκεῖ καὶ τότε ἂν ὁ Πομπήϊος ἐπελθὼν ἐργάσασθαί τι λαμπρὸν, εἰ μὴ A. U. 706.

Lin. 94. ἔφλυε *Aug.* *L.* 4. ἐνεπίμπλαντο *Ven.*

64. Quapropter hortabantur *Cæſarem* amici, abuteretur in rem ſuam tali pœnitentia & promtitudine exercitus. Sed ille coram multitudine reſpondit, opportuniore tempore in hoſtem eos ſe ducturum; hortatuſque eſt, ut eſſent hujus promtitudinis memores. Ceterum amicos privatim monuit, eximendum prius militi pavorem ex recenti clade contractum; exſpectandumque, dum mora langueſcat hoſtium ferocia: *faſſuſ*que eſt ſuum *erratum, quod ad Dyrrhachium caſtra poſuiſſet*, ubi Pompejo parata eſſent omnia; quum alio eum abſtrahere, & ſimilibus implicare difficultatibus debuiſſet. Quibus dictis, protinus *Apolloniam Cæſar* repetiit, indeque *in Theſſaliam* clam noctu profectus eſt. Ibi mox *Gomphos*, modicum oppidum, quod portas ipſi clauſerat, *expugnavit* iratus, diripiendumque præbuit militibus. Qui famelici explebant ſe affatim, & vino ingurgitabant; inſigni præ ceteris & ridicula Germanorum ebrietate. Quare videtur tunc quoque *Pompejus* occaſionem

A. U. 706.

διώκειν ὅλως ὑπερεῖδεν ἐκ καταφρονήσεως· μέχρι Καῖσαρ ἑπτὰ συντόνως ἡμέραις ὁδεύσας, ἐστρατοπέδευσε περὶ Φάρσαλον. Λέγεται δ᾽ ἐν τοῖς Γόμφοις γενέσθαι παθήματα γενναῖα, καὶ νεκροὺς τῶν ἐπιφανῶν γερόντων ἐν ἰατρείῳ φανῆναι, κυλίκων αὐτοῖς παρακειμένων ἀτρώτοις, εἴκοσι μὲν, ὡς ἐς μέθην κατακεκλιμένους ἐπὶ τὸ ἔδαφος· ἕνα δ᾽ ἐπὶ θρόνου παρακαθεζόμενον, οἷα ἰατρὸν, ὃς τὸ φάρμακον αὐτοῖς ἄρα παρέσχε.

LXV. Πομπήϊος δ᾽ ἐπὶ τῇ Καίσαρος ἀναζεύξει βουλὴν προυτίθει· καὶ Ἀφρανίῳ μὲν ἐδόκει, τὸ ναυτικὸν, ᾧ δὴ καὶ πολὺ προῦχεν, ἐπιπέμπειν Καίσαρι, καὶ ἐνοχλεῖν θαλασσοκρατοῦντας ἀλωμένῳ καὶ ἀποροῦντι· τὸ δὲ πεζὸν αὐτὸν Πομπήϊον ἄγειν κατὰ σπουδὴν ἐς τὴν Ἰταλίαν, εὔνουν τε πρὸς αὐτὸν οὖσαν, καὶ πολεμίων ἔρημον. κρατυνάμενον δ᾽ αὐτήν τε καὶ Γαλατίαν καὶ Ἰβηρίαν, ἐξ οἰκείας καὶ ἡγεμονίδος γῆς αὖθις ἐπιχειρεῖν Καί-

Lin. 9. ἡμέρας *Edd. Prætuli Aug. Reg. B.* *L.* 13. κατακεκλιμένοις *Edd. Rectius Aug. Ven.* *L.* 15. ἄρας παρέσχε *edit.* 1. *Emendationem H. Stephani, ut ſæpius alibi, confirmat Aug.* *L.* 23. ἐξ οἰκίας καὶ ἡγεμονίτιδος τῆς αὖθις *Edd. & poſt* τῆς *Aſteriſcum ponunt edit.* 2. 3. *Recte Aug. cum quo in* ἡγεμονίδος *conſentit Reg. B. &* ἐκ γῆς, *pro* τῆς, *Ven.*

rei bene gerendæ amiſiſſe, contemtum hoſtem non inſecutus; donec CÆSAR, ſeptem diebus continuato itinere, CASTRA CIRCA PHARSALUM METATUS eſt. *Gomphis* autem, inter alios caſus, calamitatem oppidanorum illuſtrantes, repertos fuiſſe ajunt in officina medici mortuos ſenes nobiles viginti, humi recumbentes, calicibus juxta poſitis, veluti ad compotationem, nullo vulnere adfectos, unumque in ſella adſidentem, qui ceu medicus potionem ceteris porrexiſſet.

65. *Pompejus*, *poſt diſceſſum Cæſaris*, adhibuit amicos in conſilium. Ex his *Afranius* cenſebat, navalibus copiis, quibus ipſi præpollerent, urgendum infeſtandumque Cæſarem vagum & inopem; terreſtres vero copias, ductu ipſius Pompeji, propere trajiciendas in Italiam, faventem ipſius partibus, & milite vacuam: confirmata autem Italia & Gallia Hiſpaniaque, tum vero domo & ex ea regione, quæ ſedes eſſet imperii,

σαρι. Ὁ δὲ καὶ ταῦτα, ἄριστα ἂν οἱ γενόμενα, παριδὼν, ἐπείθετο τοῖς λέγουσιν, αὐτίκα τὸν Καίσαρος στρατὸν μεταθήσεσθαι πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, ἢ οὐ πολὺ σφίσιν ἔσεσθαι τὸ ἔτι λοιπὸν ἐπὶ τῇ κατὰ Δυῤῥάχιον γενομένῃ νίκῃ· τὸ δὲ ἐναντίον αἴσχιστον εἶναι, καταλιπεῖν φεύγοντα Καίσαρα, καὶ τοῖς ἡττηθεῖσιν ὁμοίως τὸν νικῶντα φεύγειν. Ὁ μὲν δὴ τοῖσδε προσθέμενος, αἰδοῖ μάλιστα τῶν ἑῴων ἐθνῶν ἐς αὐτὸν ἀφορώντων, καὶ φειδοῖ Λευκίου Σκιπίωνος, μή τι περὶ Μακεδονίαν ὢν ἔτι πάθοι· μάλιστα δὲ, ἐς ἀγῶνα χρήσασθαι θαῤῥοῦντι τῷ στρατῷ διανοούμενος· ἐπῆλθε, καὶ ἀντεστρατοπέδευσε τῷ Καίσαρι περὶ Φάρσαλον, καὶ τριάκοντα σταδίους ἀλλήλων ἀπεῖχον.

A. U. 706.

LXVI. Ἀγορὰ δὲ Πομπηίῳ μὲν ἦν πανταχόθεν· οὕτω γὰρ αὐτῷ προδιῴκητο καὶ ὁδοὶ καὶ λιμένες καὶ φρούρια, ὡς ἔκ τε γῆς αἰεὶ φέρεσθαι, καὶ διὰ θαλάσσης πάντα ἄνεμον αὐτῷ φέρειν. Καῖσαρ δὲ μόνον εἶχεν ὅ τι

Lin. 24. ταῦτα τὰ ἄριστα &c. *Aug.* *L.* 30. προθέμενος *edit.* 1. *L.* 38. προδιῴκητο *edit.* 3. *mend.*

rurſus adgrediendum Cæſarem. Sed hoc conſilium, quamvis ſaluberrimum, non placuit *Pompejo*; cui adridebat magis ſententia eorum, qui ajebant, fore ut Cæſaris exercitus, fame coactus, mox ab eo deficeret; aut ſaltem non multum ſupereſſe ad abſolvendam victoriam, poſt proſperam ad Dyrrhachium pugnam; contra turpiſſimum eſſe, omitti fugientem Cæſarem, & victorem haud ſecus atque victum fugam capeſſere. Horum igitur ſententiæ accedens *Pompejus*, pudore maxime ductus gentium Orientis, quarum erant oculi in eum converſi; tum vero reſpectu L. Scipionis, cui, in Macedonia etiam tum verſanti, timebat ne quam cladem acciperet; ante omnia vero, quod utendum eſſe arbitraretur fiducia ardoreque militum; *inſecutus eſt Cæſarem*, & caſtra caſtris ejus *ad Pharſalum*, ex IV. M. paſſuum intervallo, oppoſuit.

66. *Commeatus* autem *Pompejo* ſuggerebantur undique. Sic enim & portus & vias & caſtella ante munierat inſtruxeratque, ut & terra continue ſubveherentur, & mari quivis venti ei conferrent. *Cæſar* vero id ſolum habebat, quod quotidianis ægre parabatur la-

Digitized by Google

A. U. 706. μόλις εὕροι καὶ λάβοι κακοπαθῶν. καὶ οὐδ' ὣς αὐτὸν ἀπέλειπεν οὐδεὶς, ἀλλὰ σπουδῇ δαιμονίῳ συνενεχθῆναι τοῖς πολεμίοις ὠρέγοντο· καὶ ἡγοῦντο, πολέμῳ μὲν εἶναι παρὰ πολὺ ἀμείνους νεοστρατεύτων ἔτι ὄντων, δέκα ἔτεσιν ἠσκημένοι· ἐς δὲ ταφρείας ἢ περιτειχίσεις ἢ σιτολογίας ἐπιπόνους ἀσθενέστεροι, διὰ γῆρας. ὅλως τε κάμνουσιν αὐτοῖς ἐδόκει δρᾶν τι μετ' ἀργίας, ἢ μετὰ λιμοῦ διαφθαρῆναι. Ὧν ὁ Πομπήιος αἰσθανόμενος, ἐπικίνδυνον μὲν ἡγεῖτο, γεγυμνασμένοις καὶ ἀπογιγνώσκουσιν αὐτῶν ἀνδράσι, καὶ τύχῃ Καίσαρος λαμπρᾷ, περὶ τῶν ὅλων συνενεχθῆναι δι' ἑνὸς ἔργου· δυνατώτερον δὲ καὶ ἀκινδυνότερον, ἐκτρῦσαι ταῖς ἀπορίαις αὐτοὺς, οὔτε γῆς εὐπόρου κρατοῦντας, οὔτε θαλάσσῃ χρωμένους, οὔτε ναῦς ἐς φυγὴν ταχεῖαν ἔχοντας. Ὁ μὲν δὴ κρατίστῳ λογισμῷ τρίβειν τὸν πόλεμον ἐγνώκει, καὶ ἐς λιμὸν ἐκ λιμοῦ τοὺς πολεμίους περιφέρειν.

Lin. 42. ἀπέλιπεν edit. 1. L. 44. verbis ἔτι ὄντων caret Aug. eademque ignoraſſe videtur Cand. L. 47. an δρᾶν τι μετ' ἀνδρίας, vel μετ' ἀρετῆς? an δρᾶν τι, ἢ μετ' ἀργίας λιμῷ διαφθαρῆναι? L. 52. ἐκτρύσαι Edd. Expreſſi Aug. L. 54. ναῦν Edd. Prætuli Aug.

boribus. At ne ſic quidem a quoquam ſuorum deſertus eſt, ſed divino quodam inſtinctu in hoſtes ferebantur pugnæ cupidi; ut qui ſe, veteranos & decem annorum militiam expertos, longe præſtantiores armis tractandis, quam Pompejanos illos tirones, ducerent. Quod ſi operibus bellum trahendum eſſet, munitionibuſque ac laborioſis frumentationibus; ibi ſe inferiores fore ob ætatem jam vergentem, fatebantur. Et omnino morarum pertæſi, cenſebant, *rem potius ſemel armis fortiter decernendam*, quam diutius ferendam famis injuriam. Quod & *Pompejus* intelligens, *periculoſum judicabat*, cum viris exercitatis, & nunc deſperatione etiam nihil non auſuris, congredi, & de ſumma rerum dimicare, præſertim ductu feliciſſimi Cæſaris: tutius vero ac facilius poſſe eos rerum omnium egeſtate atteri opprimique, quum nec agrum teneant fertilem, nec importationibus utantur maritimis, ac ne naves quidem ad propere effugiendum habeant. Itaque prudentiſſimo conſilio *Pompejus protrahere bellum decreverat*, & hoſtem fame jam exagitatum fame porro enecare.

Digitized by Google

LXVII. Πολὺ δ' ἀμφ' αὐτὸν πλῆθος ἀνδρῶν ἀπό τε τῆς βουλῆς ὁμοτίμων οἱ, καὶ τῶν καλουμένων ἱππέων οἱ διαφανέστατοι, βασιλεῖς τε πολλοὶ καὶ δυνάσται, οἱ μὲν ὑπ' ἀπειρίας, οἱ δ' ἀμέτρως τοῖς περὶ τὸ Δυῤῥάχιον εὐπραγήμασιν ἐπηρμένοι, εἰσὶ δ' οἳ καὶ τῷ πλέονες εἶναι τῶν πολεμίων, οἱ δὲ καὶ κάμνοντες ὅμως τῷ πολέμῳ τὴν κρίσιν ταχυτέραν μᾶλλον ἢ πρέπουσαν ἐπειγόμενοι γενέσθαι, πάντες ἐξώτρυνον αὐτὸν ἐς τὴν μάχην· ἐπιδεικνύοντες αἰεὶ τὸν Καίσαρα παρατάττοντά τε καὶ προκαλούμενον. Ὁ δ' ἐξ αὐτοῦ μάλιστα τοῦδε αὐτοὺς ἀνεδίδασκεν, ὅτι Καίσαρι μὲν τοῦτ' ἐξ ἀπορίας ἀναγκαῖον ἦν, σφίσι δὲ καὶ διὰ τοῦτ' εὔκαιρον ἡσυχάζειν, ὅτι Καῖσαρ ὑπ' ἀνάγκης ἐπείγοιτο. Ἐνοχλούμενος δὲ ὑπό τε τοῦ στρατοῦ παντὸς, ἐπηρμένου τοῖς περὶ τὸ Δυῤῥάχιον ἀμέτρως, καὶ τῶν ἐπ' ἀξιώσεως, αὐτὸν ἐπιτωθαζόντων ἐς φιλαρχίαν, ὡς ἑκόντα βραδύνοντα, ἵνα ἀνδρῶν ὁμοτίμων τοσῶνδε ἄρχοι, καὶ ἐπὶ τῷδε αὐτὸν βασιλέα τε βασιλέων A. U. 706.

Lin. 62. κάμνοντες ὅλως utique videtur legendum. L. 73. τε βασιλέων carent Edd. dedit Aug.

67. Sed quum eſſet circa *Pompejum* magnus numerus ſenatorum dignitate parium, & equitum Romanorum nobiliſſimus quiſque, ad hæc reges multi ac dynaſtæ; hi, partim ob imperitiam belli, partim quod ſupra modum elati eſſent Dyrrhachina victoria, alii freti qua præſtabant multitudine, nonnulli etiam bello omnino feſſi, & celeritatem magis probantes quam recta conſilia; *cuncti ad pugnam* eum incitabant, oſtendentes Cæſarem ſemper inſtructa acie provocantem. At *Pompejus*, id ipſum argumentum in illos retorquens, ajebat: „*Cæſarem inopia coactum* id facere; ſibi vero eo magis quieſcendum, quo majore ille neceſſitate prematur." Sed quum totus exercitus, victoria Dyrrhachina tumens, flagitaret prælium; & honoratiores quique cavillarentur in *Pompejum*, quod, imperio præſenti ſibi placens, ideo de induſtria cunctaretur, quo inter tot viros dignitate alioquin ei pares, emineret diutius; jamque *Regem Regum* per jocum eum vocarent, &

Digitized by Google

A. U. 706.

καὶ Ἀγαμέμνονα καλούντων, ὅτι κἀκεῖνος βασιλέων διὰ τὸν πόλεμον ἦρχεν· ἐξέστη τῶν οἰκείων λογισμῶν, καὶ ἐνέδωκεν αὐτοῖς, θεοῦ βλάπτοντος ἤδη καὶ τἄλλα παρ' ὅλον τόνδε τὸν πόλεμον. νωθής τε γὰρ καὶ βραδὺς παρὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ἐν ἅπασι γεγονώς, παρεσκευάζετο ἄκων ἐς μάχην ἐπὶ κακῷ τε αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτὸν ἀναπειθόντων.

LXVIII. Καίσαρι δὲ τῆς νυκτὸς ἐκείνης τρία μὲν ἐπὶ σιτολογίαν ἐξῄει τέλη· τὸν γὰρ Πομπήϊον ἐπαινῶν τῆς βραδυτῆτος, καὶ οὐδαμοῦ νομίζων μεταθήσεσθαι τοῦ βουλεύματος, περιέπεμπεν ἐπὶ σῖτον. πυθόμενος δὲ τῆς παρασκευῆς, ἥσθη τε τῆς ἀνάγκης ἣν εἴκαζεν ἠναγκάσθαι Πομπήϊον ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, καὶ τὸν ἑαυτοῦ τάχιστα ἀνεκάλει πάντα, καὶ ἀντιπαρεσκευάζετο. θυόμενός τε νυκτὸς μέσης, τὸν Ἄρη κατεκάλει, καὶ τὴν ἑαυτοῦ πρόγονον Ἀφροδίτην· (ἐκ γὰρ Αἰνείου καὶ Ἴλου τοῦ Αἰνείου τὸ τῶν Ἰουλίων γένος, παρενεχθέντος τοῦ ὀνόματος, ἡγεῖτο

Lin. 73 ſq. βασιλέα βασιλέων διὰ τὸν Reg. A. & interjecta omnia omiſit. L. 76 ſq. An diſtinguendum poſt ἤδη, & tollenda diſtinctio poſt πόλεμον? L. 79. καὶ τὸν αὐτὸν Edd. mend. invit. MSS. L. 89. Αἰν. καὶ Ἰούλου Edd. invitis rurſus MSStis.

Agamemnonem, quod & ipſe, ſicut Agamemnon, durante bello Regibus imperitaret; tandem a propoſito ſe moveri paſſus, deo jam exitium ejus properante, conceſſit illorum voluntati. Quemadmodum & alias per totum illud bellum, contra naturam ſuam, tardus fuerat & veluti torpidus; ſic nunc quoque contra ſuam voluntatem parabat ſe ad prælium, cum ſuo malo, tum eorum qui id ſuaſerant.

68. Ea nocte *Cæſar* tres legiones frumentatum emiſerat: laudans enim Pompeji cunctationem, & ratus permanſurum in eo conſilio, frumentum undecumque convehi curabat. Sed ubi hoſtem ſenſit ad pugnam ſe parare; gaviſus illud pervicacia militum, ut conjiciebat, expreſſum; celeriter revocatis omnibus, ipſe quoque ſuos paratos eſſe juſſit. Tum de media nocte ſacra faciens, *Martem invocavit*, &, *Venerem* progenitricem ſuam; (nam ab Ænea & *ab Ilo*, Æneæ filio, ortam *gentem Juliam*, paululum diducto nomi-

Digitized by Google

εἶναι·) νεών τε αὐτῇ νικηφόρῳ χαριστήριον ἐν Ῥώμῃ ποιήσειν εὔχετο κατορθώσας. ὡς δὲ καὶ σέλας ἐξ οὐρανοῦ διαπτὰν ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς τὸ Πομπηΐου στρατόπεδον ἐσβέσθη, οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Πομπήϊον ἔσεσθαί τι λαμπρὸν αὐτοῖς ἔφασαν ἐκ τῶν πολεμίων· ὁ δὲ Καῖσαρ, σβέσειν αὐτὸς ἐμπεσὼν τὰ Πομπηΐου. Αὐτῷ δὲ τῷ Πομπηΐῳ τῆς αὐτῆς νυκτός τινα τῶν ἱερείων ἐκφυγόντα οὐ συνελήφθη, καὶ μελισσῶν ἑσμὸς ἐπὶ τοῖς βωμοῖς ἐκάθισε, ζώου νωχελοῦς. μικρόν τε πρὸ ἕω, πανικὸν ἐνέπεσεν αὐτοῦ τῷ στρατῷ· καὶ τόδε περιδραμὼν αὐτὸς καὶ καταστήσας, ἀνεπαύετο σὺν ὕπνῳ βαθεῖ. A. U. 706.

LXIX. Περιεγειράντων δ' αὐτὸν τῶν φίλων, ὄναρ ἔφασκεν ἄρτι νεὼν ἐν Ῥώμῃ καθιεροῦν Ἀφροδίτῃ Νικηφόρῳ. καὶ τόδε μὲν, ἀγνοίᾳ τῆς Καίσαρος εὐχῆς, οἵ τε φίλοι καὶ ὁ στρατὸς ἅπας, πυθόμενοι, ἥδοντο· καὶ τἄλλα ἀλόγως σὺν ὁρμῇ καὶ καταφρονήσει χωροῦντες ἐπὶ τὸ ἔργον, ὡς ἐπὶ ἕτοιμον. ὧν γε πολλοὶ καὶ τὰς σκηνὰς δάφ-

Lin. 91. παριστήριον *Edd. operarum errore ex edit.* 1. *in reliquas propagato.*

ne, putabat:) ædemque vovit deæ in Urbe ſacrandam, ſi propitia juvaret victoriam. Ut vero *igneus fulgor de cælo* a Cæſarianis caſtris ad Pompejana delatus eſt, ibique demum exſtinctus; Pompejani ſibi illuſtrem inde pollicebantur de adverſariis victoriam: at Cæſar ſic interpretatus eſt, exſtincturum ſe uno impetu gloriam adverſarii atque potentiam. *Pompejo* vero, eadem nocte ſacrificanti, *elapſæ victimæ* comprehendi nequiverunt; & examen apum inſedit altari, animantium tardarum invalidarumque; & paulo ante lucem *Panicus terror* in exercitum incidit: quem ille poſtquam circumcurſando ſedavit, quieti ſe dedit, & in ſomnum incidit profundum.

69. Excitatus deinde ab amicis *Pompejus*, per ſomnium, ait, ædem ſe in Urbe dedicaſſe *Veneri Victrici*. Idem votum a Cæſare conceptum neſcientes amici & milites, omnes audito ſomnio gaudebant: & rati, ſe jam rem factam habere, contemtim omnia & inconſiderato impetu agebant; adeo ut & multi tentoria lauro coronarent, quod

A. U. 706. ναις ἀνέστεφον ἤδη, συμβόλῳ νίκης· καὶ οἱ θεράποντ αὐτοῖς δαῖτα λαμπροτάτην ἐπόρσυνον. εἰσὶ δ' οἱ κα περὶ τῆς Καίσαρος ἀρχιερωσύνης ἐς ἀλλήλους ἤδη διήριζο ἅπερ ὁ Πομπήϊος, οἷα πολέμων ἔμπειρος, ἀπεστρέφετ καὶ νεμεσῶν ἐπ' αὐτοῖς, ἐνεκαλύπτετο· κατεσιώπα δ ὅμως ὑπὸ ὄκνου καὶ δέους, ὥσπερ οὐ στρατηγῶν ἔτι, ἀλλὰ στρατηγούμενος, καὶ πάντα πράσσων ὑπὸ ἀνάγκης παρὰ γνώμην. τοσοῦτον ἀνδρὶ μεγαλουργῷ, κα παρὰ πᾶν ἔργον ἐς ἐκείνην τὴν ἡμέραν εὐτυχεστάτῳ γενομένῳ, τὸ δύσθυμον ἐνεπεπτώκει· εἴτε ὅτι τὰ συμφέροντα κρίνων οὐκ ἔπειθεν, ἀλλ' ἐπὶ κύβον ἐχώρει πλήθους ἀνδρῶν τοσῶνδε σωτηρίας, καὶ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἐς τότ ἀησσήτου· εἴτε τι καὶ μαντικώτερον αὐτὸν, πλησιάζοντος ἤδη τοῦ κακοῦ, συνετάρασσε, μέλλοντα τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐκ δυναστείας τοσῆσδε ἀθρόως ἐκπεσεῖσθαι. Τοσοῦτον δ' οὖν εἰπὼν τοῖς φίλοις, ὅτι ἥδε ἡ ἡμέρα, ὁπότεροις ἂν ἐπικρατήσοι, μεγάλων ἐς αἰεὶ Ῥωμαίοις ἄρξει κακῶν, παρέτασσεν ἐς τὴν μάχην. ᾧ δὴ καὶ μάλιστα αὐτοῦ τὴν

Lin. 13. ἀνεκαλύπτετο *Muſgrav.* *L.* 21. ἀηττήτου *Aug.* *L.* 23 *ſq.* Τοσοῦτον δ' ἐνειπὼν *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 24. ἤδ' ἡμέρα *Edd. Recte Aug. Ven.*

eſt inſigne victoriæ, & ſervi epulas eis pararent ſplendidiſſimas, inventique ſint etiam qui de ſummo Pontificatu Cæſaris inter ſe jam tunc contenderent. Quæ *Pompejus*, ut rei militaris peritus, averſabatur, & indignabundus velavit faciem; neque tamen verbum ullum emiſit, præ torpore metuque, velut *non jam imperator amplius, ſed imperata accipiens*, & omnia præter animi ſui ſententiam facere coactus. Adeo virum præclariſſimis rebus geſtis eminentem, & ad eam diem feliciſſimum, tunc languor quidam & ægritudo animi occupaverat; ſive illum male habebat, quod ſpernerentur ipſius quamvis utiliſſima conſilia, & cogeretur aleam jacere de ſalute tot hominum, de ſuaque ad id tempus invicta gloria; ſive mens, propinqui mali præſaga, terrebat amiſſurum uno momento tantam potentiam. Hoc unum apud amicos prolocutus, *eam diem*, *utrlibet vinceret, fore populo Romano magnarum calamitatum initium*, aciem ſtruere cœpit. Quo verbo, per trepidationem

Digitized by Google

διάνοιαν προπεσεῖν τινες ἐν τῷ φόβῳ νομίζοντες, ἡγοῦντο οὐδ' ἂν Πομπήϊον, κρατήσαντα, μεθεῖναι τὴν μοναρχίαν. A. U. 706.

LXX. Στρατιὰ δ' ἦν, (ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, πολλῶν ἀμφίλογα εἰπόντων, ἑπομένῳ μάλιστα Ῥωμαίων τοῖς τὰ πιθανώτατα γράφουσι περὶ τῶν ἐξ Ἰταλίας ἀνδρῶν· οἷς δὴ καὶ μάλιστα θαῤῥοῦντες, τὰ συμμαχικὰ οὐκ ἀκριβοῦσιν, οὐδὲ ἀναγράφουσιν, ὡς ἀλλότρια, καὶ ὀλίγην ἐν αὐτοῖς ἐς προσθήκην χώραν ἔχοντα) Καίσαρι μὲν, ἐς δισχιλίους ἐπὶ δισμυρίοις, καὶ τούτων ἱππεῖς ἦσαν ἀμφὶ τοὺς χιλίους· Πομπηΐῳ δὲ, ὑπὲρ τὸ διπλάσιον, καὶ τούτων ἱππεῖς ἐς ἑπτακισχιλίους. ὧδε μὲν τοῖς τὰ πιθανώτατα λέγουσι δοκεῖ, μυριάδας ἑπτὰ ἀνδρῶν Ἰταλῶν συμπεσεῖν ἀλλήλοις ἐς μάχην. οἱ δ' ὀλιγωτέρους ἑξακισμυρίων φασίν. οἱ δ', ὑπερεπαίροντες, τεσσαράκοντα μυριάδας γενέσθαι λέγουσι. καὶ τούτων οἱ μὲν ἡμιόλιον, οἱ δὲ ἐκ τριῶν νομίζουσιν ἀμφὶ τὰ δύο τῷ Πομπηΐῳ γενέσθαι μέρη. τοσάδε μὲν ἀμφιγνοοῦσι περὶ τοῦ ἀκριβοῦς. Ὅπως

Lin. 39. οἱ δ' ὀλιγωτέρους, ἑξακισμυρίους φασίν. *Edd.* *Rectius Aug. Ven. Reg. B.*

elapſo, patefactum viri conſilium exiſtimantes nonnulli, ne *Pompejum* quidem, putabant, ſi viciſſet, temperaturum fuiſſe a tyrannide.

70. Fuerunt autem *copiæ*, (ut, omiſſis aliis, parum inter ſe conſentientibus, *graviſſimos* ex *Romanis* potiſſimum *Scriptoribus ſequar;* qui *Italici nominis milites*, ceu robur exercitus, diligenter percenſent, auxiliorum neglectim mentionem facere ſoliti, tamquam peregrinorum, & exiguum ad ſummam rei momentum conferentium;) Cæſari quidem ad viginti duo millia, & in his mille circiter equites: *Pompejo* vero pluſquam duplum, & in his equitum ad millia ſeptem. Atque ita quidem *auctores fide digniſſimi* produnt, LXX Italorum millia conflixiſſe hoc prælio: alii pauciores LX millibus numerant: alii, exaggerantes multitudinem, millia CCCC fuiſſe contendunt. Ex his alii Pompejanorum numerum ſeſquialtera parte majorem fuiſſe ajunt: alii, Cæſarianos tertiam tantum partem compleviſſe. Tanta eſt de exacta veritate diſſenſio.

Digitized by Google

A. U. 706. δ' οὖν εἶχε, τοῖσδε μάλιστα τοῖς ἐξ Ἰταλίας ἑκάτερος αὐτῶν ἐθάῤῥει. Τὸ δὲ συμμαχικὸν ἦν, Καίσαρι μὲν, ἱππεῖς τε Κελτοὶ, καὶ Κελτῶν τῶν ὑπὲρ Ἄλπεις ἀριθμὸς ἄλλος· Ἑλλήνων δ' ἐπέλταζον αὐτῷ Δόλοπες, Ἀκαρνᾶνες, Αἰτωλοί. τοσοίδε μὲν τῷ Καίσαρι συνεμάχουν. Πομπηίῳ δὲ, πάντα τὰ ἑῷα ἔθνη κατὰ πλῆθος, οἱ μὲν, ἐξ ἵππων, οἱ δὲ, πεζοί· ἀπὸ μὲν τῆς Ἑλλάδος, Λάκωνες, ὑπὸ τοῖς ἰδίοις βασιλεῦσι τασσόμενοι, καὶ ἡ ἄλλη Πελοπόννησος, καὶ Βοιωτοὶ μετ' αὐτῶν. Ἐστράτευον δὲ καὶ Ἀθηναῖοι, κηρυξάντων μὲν αὐτοὺς ἑκατέρων μὴ ἀδικεῖν τὸν στρατὸν, ὡς ἱερεῖς τῶν Θεσμοφόρων· πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἄρα τοῦ πολέμου τραπέντες, ὡς ὑπὲρ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀγωνιούμενοι.

LXXI. Ἐπὶ δὲ τοῖς Ἕλλησιν, ὀλίγου πάντες, ὅσοι περιοῦντι τὴν ἐν κύκλῳ θάλασσαν ἐπὶ τὴν ἕω, Θρᾶκές τε καὶ Ἑλλησπόντιοι, καὶ Βιθυνοὶ, καὶ Φρύγες, καὶ Ἴωνες, Λυδοί

Lin. 46. καὶ, *quod ante* Κελτῶν *neceſſario adjiciendum putavi, carent Edd. & MSSti. Expreſſit autem Cand. Ibid. ſq.* ἀριθμ. ἄλλος *dant quatuor noſtri MSS. Mendam correxit C. Stephan. L. 54.* ἱερούς *Aug. Ven.* veluti legum latores ſacros. *Cand. In loco obſcuro Lectionem Editorum, quamvis vitioſam, & verſionem latinam Gelenii, intactam reliqui. L. 55.* τῆς τῶν Ῥωμ. *Reg. B.*

Utcumque ſe res habuit; in his Italici generis militibus uterque totam collocabat fiduciam. *Auxilia* vero *Cæſari* aderant equites Galli, & alius tranſalpinorum Gallorum numerus; Græcique levis armaturæ, Dolopes, Acarnanes, Ætoli. *Pompejo* vero *præſto erat* multitudo gentium Orientalium, pars equites, pars pedites: *ex Græcia*, Lacones cum ſuis regibus, & reliqui Peloponneſii, cum eiſque Bœoti. Quin & *Athenienſes* venerunt in hanc militiam; quamvis utraque pars per præconem edixerat, ne quis eos læderet, ut ſacerdotes Legiferæ Cereris: attamen verterunt ſe ad tanti belli gloriam, quaſi pugnaturi pro imperio Romani populi.

71. Præter Græcos, aderant inter *Pompeji auxilia*, omnes ferme *nationes* quotquot *verſus Orientem* per circuitum mare adcolunt: Thraces, Helleſpontii, Bithyni, Phryges, Jones, Lydi, Pamphylii,

Digitized by Google

νῆς, Λυδοί τε καὶ Παμφύλιοι, καὶ Πισίδαι, καὶ Παφλαγόνες, καὶ Κιλικία, καὶ Συρία, καὶ Φοινίκη, καὶ τὸ Ἑβραίων γένος, καὶ Ἄραβες οἱ τούτων ἐχόμενοι, Κύπριοί τε καὶ Ῥόδιοι, καὶ Κρῆτες σφενδονῆται, καὶ ὅσοι ἄλλοι νησιῶται. παρῆσαν δὲ καὶ βασιλεῖς καὶ δυνάσται στρατὸν ἄγοντες· Δηϊόταρος μὲν, τετράρχης Γαλατῶν τῶν ἑώων, Ἀριαράθης δὲ, Καππαδοκῶν βασιλεύς. Ἀρμενίους δὲ ἦγε τοὺς ἐντὸς Εὐφράτου στρατηγὸς Ταξίλης, καὶ Ἀρμενίους τοὺς ὑπὲρ Εὐφράτην Μεγαβάτης, ὕπαρχος Ἀρτάπα τοῦ βασιλέως. ἄλλοι τε μικροὶ δυνάσται συνεπελαμβάνοντο τοῦ πόνου. Λέγονται δὲ καὶ ἀπ᾽ Αἰγύπτου νῆες ἑξήκοντα αὐτῷ παραγενέσθαι παρὰ τῶν Αἰγύπτου βασιλέων, Κλεοπάτρας τε καὶ τοῦ ἀδελφοῦ παιδὸς ἔτι ὄντος. ἀλλ᾽ αἵδε μὲν οὐ συνεμάχησαν· οὐδὲ γὰρ τὸ ἄλλο ναυτικὸν, ἀλλ᾽ ἐπὶ ἀργίας ἐν Κερκύρᾳ κατέμενε. Καὶ δοκεῖ Πομπήϊος τόδε μάλιστα ἀφρόνως ἐργάσασθαι, τῶν μὲν νεῶν καταφρονήσας· αἷς δὴ πολὺ προὔχων, ἐδύνατο πανταχοῦ τὴν ἐπακτὸν ἀγορὰν τοὺς πολεμίους ἀφαιρεῖσθαι· ἐν δὲ ἀγῶνι πεζῷ συνενεχθεὶς ἀνδράσιν ἐκ πόνου

A. U. 706.

Lin. 66. Καππαδόκων *Edd. Prætuli Aug.* *L. 68 ſq.* Ἀρτάπου *Edd.* & Artapi *Cand. Expreſſi Aug. quamquam decurtatum nomen videtur.* *L. 78.* ἀγῶνι πεζῶν *Aug.*

phylii, Piſidæ, Paphlagones, Cilices, Syri, Phœnices, Hebræi, contiguique his Arabes, Cyprii, Rhodii, Cretenſes funditores, & inſulani ceteri. Aderant & reges dynaſtæque cum ſuis auxiliis, *Dejotarus* tetrarcha Gallogræcorum, & *Ariarathes* rex Cappadocum. Armenios ciſeuphratenos ducebat *Taxiles*: tranſeuphratenſes Megabates, legatus *Artapæ* regis. Alii quoque minores dynaſtæ adjutabant pro viribus. Fertur & ex Ægypto naves LX ei miſſas a regibus *Cleopatra* fratreque hujus, etiam tunc puero: verum hæ non interfuere prælio, ſicut nec cetera claſſis, ſed otioſæ ſtabant ad Corcyram. Videturque *Pompejus* parum prudenter feciſſe, quod contemtis claſſibus, quibus tantum præpollebat, ut poſſet undique prohibere quominus commeatus adveherentur hoſti, terreſtri pugna decertavit cum vi-

A. U. 706.

πολλοῦ μεγαλαύχοις τε καὶ θηριώδεσιν ἐς μάχας γενομένοις. ἀλλ' αὐτὸν, αὐτοὺς φυλαξάμενον περὶ Δυρράχιον, θεοβλάβεια δοκεῖ παραγαγεῖν, ἐν καιρῷ μάλιστα δὴ πάντων ἤδε τῷ Καίσαρι γενομένη. διὰ γὰρ αὐτὴν ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Πομπηίου κουφόνως μάλα ἐπήρθη, καὶ τοῦ στρατηγοῦ σφῶν κατεκράτησαν, καὶ ἐς τὸ ἔργον ἀπειροπολέμως ἐτράποντο. Ἀλλὰ τάδε μὲν ᾠκονόμει θεὸς ἐς ἀρχὴν τῆσδε τῆς νῦν ἐπεχούσης τὰ πάντα ἡγεμονίας.

LXXII. Τότε δ' αὐτῶν τὴν στρατιὰν ἑκάτερος συναγαγὼν, ἐπώτρυνε. Πομπήιος μὲν, τοιάδε λέγων· Ὑμεῖς, ὦ συστρατιῶται, στρατηγεῖτε τοῦ πόνου μᾶλλον, ἢ στρατεύεσθε. αὐτοὶ γὰρ, ἐμοῦ τὰ Καίσαρος ἐκτρύχειν ἔτι βουλομένου, τὸν ἀγῶνα τόνδε προὐκαλέσασθε. ὡς οὖν ἀγωνοθέται τῆς μάχης, χρήσασθε μὲν, ὡς ἐλάττοσι πολὺ πλείονες· καταφρονεῖτε δὲ ὡς ἡσσημένων νενικηκότες, καὶ γερόντων νέοι, καὶ πολλὰ κεκμηκότων ἀκμῆτες ἄνδρες. οἷς ὑπάρχει δύναμις τοσήδε καὶ παρασκευὴ, καὶ τὸ

Lin. 81. *ante* θεοβλάβεια, *importune inſerunt* αὐτῷ *Edd. quod delevi cum Aug. Ven.* *L.*90. ἐκτρίχειν *Aug. mend.* *L.*93. ἡττημένων *Aug.*

ris ob exhauſtos multos labores magnanimis & ferocibus ad prælia. Sed quum ad Dyrrhachium ab eis caviſſet, nunc infauſto quodam fato hoc feciſſe putandus eſt; quod quidem opportuniſſime tunc maxime Cæſari accidit. Nam, Deo mentem Pompejanorum pervertente, factum eſt, ut temere admodum inflati & contra ſuum imperatorem pervicaces ſint redditi, & imperite ad certamen ferrentur. Verum id Dei conſilium fuit, ut naſceretur potentiſſimum hoc, quod nunc omnia continet, imperium.

72. Jam vero convocatis in concionem copiis, ſuos uterque ad pugnam hortatus eſt. Et POMPEJUS quidem verbis uſus hujuſmodi: „Vos, *commilitones*, ad hunc laborem acceditis *imperantes magis*, quam imperatoris *mandata facientes.* Vos enim ipſi, quum ego fame adterere Cæſarem maluerim, hoc certamen popoſciſtis. Itaque, ut ipſimet diſpenſatores & arbitri hujus prælii, ſic rem gerite, tamquam plures cum paucioribus: ſic contemnite hoſtem, ut par eſt contemni victos a victoribus, ſenes a juvenibus, feſſos a recentibus, quibus & tanti ad-

συνειδὸς αὐτὸ τῆς αἰτίας. ὑπὲρ γὰρ ἐλευθερίας καὶ πατρίδος ἀγωνιζόμεθα, μετὰ νόμων καὶ δόξης ἀγαθῆς, καὶ τοσῶνδε ἀνδρῶν, τῶν μὲν ἀπὸ βουλῆς, τῶν δ' ἱππέων, πρὸς ἄνδρα ἕνα ληστεύοντα τὴν ἡγεμονίαν. Ἴτε οὖν, ὡς ἠξιοῦτε, μετ' ἀγαθῆς ἐλπίδος· ἐν ὄψει τιθέμενοι τήν τε φυγὴν αὐτῶν τὴν περὶ τὸ Δυῤῥάχιον γενομένην, καὶ ὅσα σημεῖα μιᾶς ἡμέρας κρατοῦντες αὐτῶν ἐλάβομεν. Ὁ μὲν δὴ Πομπήϊος ὧδε ἔλεγεν. A. U. 706.

LXXIII. Ὁ δὲ Καῖσαρ τοῖς ἰδίοις τοιάδε· Τὰ μὲν δυσχερέστερα ἤδη νενικήκαμεν, ὦ φίλοι. ἀντὶ γὰρ λιμοῦ καὶ ἀπορίας, ἀνδράσι μαχούμεθα. ἥδε δ' ἡ ἡμέρα κρινεῖ πάντα. Μέμνησθέ μοι τῆς περὶ τὸ Δυῤῥάχιον ἐπαγγελίας, καὶ ὧν ἐφορῶντος ἐμοῦ συνώμνυσθε ἀλλήλοις, μὴ νικῶντες οὐδ' ἐπανήξειν. Οἵδε εἰσὶν, ὦ ἄνδρες, ἐφ' οὓς ἐξ Ἡρακλείων στηλῶν ἤλθομεν· οἵδε οἱ περιφυγόντες ἡμᾶς ἐξ Ἰταλίας· οἱ τοὺς δέκα ἔτεσιν ἀθλοῦντας ἡμᾶς, καὶ πολέμους τοσούσδε καὶ νίκας δυσαριθμήτους ἀνύσαντας,

Lin. 96. pro αὐτὸ, *quod dedit Aug. dant* ἀπὸ *Edd. male. L. 7.* μαχόμεθα *Edd. Prætuli Aug. Reg. B. Ibid.* ἤδη δὲ ἡμέρα *Edd.* ἥδε δὲ ἡμ. *Aug. quod mutavi in id, e quo deflexum videbatur.*

„paratus tantæque vires adſunt, & quibus ipſa præterea *bonæ cauſæ conſcientia* robur addit. Nam *pro libertate* dimicamus et *pro patria*, & a noſtris partibus ſtant leges & honeſta fama, & tot viri ſenatorii equeſtriſque ordinis, contra unum ad dominatum graſſantem per latrocinium. Ite igitur, quo ipſi voluiſtis, cum bona ſpe, memores fugæ eorum ad Dyrrhachium; cogitanteſque, quot tunc ſigna uno die ab his capta retulerimus." Talis *Pompeji* fuit *oratio*.

73. CÆSAR apud ſuos hoc maxime modo concionatus eſt: „Difficilior pars laboris, *amici*, jam profligata eſt. Jam enim *non cum fame* inopiaque, *ſed cum hominibus pugnabimus*. Hic autem ipſe dies decernet omnia. Memineritis modo, *quid ad Dyrrhachium ſitis polliciti*; quove pacto, me inſpectante, conjuraveritis, non redituros vos niſi victores ex acie! Hi ſunt, *commilitones*, contra quos ab Herculis columnis venimus: hi, qui nos non ſuſtinentes profugerunt ex Italia: hi, qui nos, per decennium cum hoſte conflictatos, poſt innumeras victorias, poſt quadringentas Hiſpa-

A. U. 706. καὶ Ἰβήρων καὶ Κελτῶν καὶ Βρεττανῶν ἔθνη τετρακόσια περιποιήσαντας τῇ πατρίδι, διέλυον ἀγεράστους ἄνευ θριάμβου τε καὶ δωρεᾶς. καὶ οὐδ᾽ ἐς τὰ δίκαια αὐτοὺς ἐγὼ προκαλούμενος ἔπειθον, οὐδὲ χάρισιν ἐξήνυον. ἴστε, οὓς μεθῆκα καὶ ἀπαθεῖς, ἐλπίσας ἡμῖν τι παρ᾽ αὐτῶν ἔσεσθαι δίκαιον. τῶνδε οὖν μοι τήμερον ἀθρόων ἀνενέγκατε· καὶ τῆς ἐμῆς πρὸς ὑμᾶς, εἴ τι σύνιστέ μοι, κηδεμονίας ἢ πίστεως, ἢ δωρεῶν μεγαλοφροσύνης.

LXXIV. Ἔστι δὲ οὐ δυσχερὲς, νεοστρατεύτων καὶ ἀπειροπολέμων ἔτι πολυπόνους ἀγωνιστὰς περιγενέσθαι· ἄλλως τε, καὶ μειρακιωδῶς ἐς ἀταξίαν καὶ δυσπείθειαν τοῦ στρατηγοῦ τραπέντων. ὃν ἐγὼ πυνθάνομαι δεδιότα καὶ ἄκοντα χωρεῖν ἐπὶ τὸ ἔργον, τύχῃ τε παρακμάζοντα ἤδη, καὶ νωθῆ καὶ βραδὺν ἐς ἅπαντα γεγενημένον, καὶ οὐδὲ στρατηγοῦντα ἔτι μᾶλλον ἢ στρατηγούμενον. Καὶ τάδε μοι περὶ μόνων ἐστὶ τῶν Ἰταλῶν. ἐπεὶ τῶν γε συμ-

Lin. 17. οὐδέ τι χάριστα *ſuſpicatus eſt H. Stephanus. An* οὐδὲ χάρισί τι *(vel* χάρισιν*)* ἐξήνυον, ὅς γε οὖς? *An* ἴστε *in parentheſi ponendum? L. 18.* καὶ *ante* ἀπαθεῖς *caret Aug. & Cand. nec fortaſſe immerito. Aliud nomen adjectiv. excidiſſe putavit H. Steph. L. 19. pro* τήμερον *legiſſe* τιμωροὶ *videtur Cand. Ibid.* ἀθρόον *Aug.*

„norum & Gallorum Britannorumque nationes patrio imperio adjectas, debitis honoribus & triumpho ceteriſque præmiis privare voluerunt. Quos neque propoſitis æquiſſimis pacis conditionibus ad ſaniora conſilia reducere, neque beneficiis potui expugnare. Noſtis enim ipſi, quos dimiſerim etiam incolumes; ſperans, me ab eis æquum aliquid impetraturum. Hæc omnia vobis hodie cumulate in memoriam revocate; tum ſi quam a me experti eſtis erga vos fidem ac „benevolentiam, ſi quam liberalitatem ac munificentiam!

74. „Neque vero difficile eſt, a veteranis exercitatiſque viris vinci tirones & imperitos artium militarium; qui præſertim pueriliter tumultuando voluntatem imperatoris ſui ſpernunt. Quem ego intelligo timentem & invitum prodire in aciem, fortuna ejus jam ſeneſcente, ipſum quoque ſegnem ac tardum redditum; nec tam imperantem, quam parentem alienis imperiis. Et hoc quidem de ſolis Ito-

μάχων μηδὲ φροντίζετε, μηδ᾽ ἐν λόγῳ τίθεσθε, μηδὲ μάχεσθε ὅλως ἐκείνοις. Ἀνδράποδα ταῦτ᾽ ἐστὶ Σύρια καὶ Φρύγια καὶ Λύδια, φεύγειν αἰεὶ καὶ δουλεύειν ἕτοιμα· οἷς, ἐγὼ σαφῶς οἶδα, καὶ ὑμεῖς δὲ αὐτίκα ὄψεσθε, οὐδὲ Πομπήϊον αὐτὸν τάξιν ἐγγυῶντα πολέμου. Ἔχεσθε οὖν μοι τῶν Ἰταλῶν μόνων, κἂν οἱ σύμμαχοι δίκην κυνῶν περιθέωσιν ὑμᾶς καὶ θορυβοποιῶσι. τρεψάμενοι δ᾽ αὐτοὺς, τῶνδε μὲν ὡς συγγενῶν φειδώμεθα, τοὺς δὲ συμμάχους ἐς τὴν τῶνδε κατάπληξιν ἐξεργάσασθε. Πρὸ δὲ πάντων, ὡς ἂν εἰδείην ὑμᾶς ἔγωγε ὧν συνετίθεσθε μεμνημένους τε, καὶ νίκην πάντως ἢ θάνατον αἱρουμένους, καθέλετέ μοι προϊόντες ἐπὶ τὴν μάχην τὰ τείχη τὰ σφέτερα αὐτῶν, καὶ τὴν τάφρον ἐγχώσατε· ἵνα μηδὲν ἔχωμεν, ἂν μὴ κρατῶμεν· ἴδωσι δ᾽ ἡμᾶς ἀσταθμεύτους οἱ πολέμιοι, καὶ συνῶσιν ὅτι πρὸς ἀνάγκης ἐστὶν ἡμῖν ἐν τοῖς ἐκείνων σταθμεῦσαι. A. U. 706.

LXXV. Ὁ μὲν, τοσάδε εἰπὼν, φυλακὴν ὅμως τῶν σκηνῶν κατέπεμπε, δισχιλίους τοὺς πάνυ γέροντας. οἱ

Lin. 31. μάχεσθαι Aug. cum quo conſentire videtur codex Cand. L. 36. ὑμᾶς & ἡμᾶς Ven. L. 41. αἰρομένους edit. 1. mend. L. 47. an κατέλειπε pro κατέπεμπε?

„quot Italis. Nam *de auxiliaribus ne cogitare quidem vos velim*, nec ullo hos in numero ponere, nec in eos omnino impetum facere. Mancipia hæc ſunt Syra Lydaque & Phrygia, ad fugam tantum & ſervitutem nata: quibus, ſat ſcio, moxque ipſi videbitis, ne Pompejus quidem locum ullum adſignabit in acie. *Vos mihi ſolos urgete Italos*, quamvis auxiliares more canum diſcurſando perturbare vos voluerint. Sed illos poſtquam in fugam conjecerimus; tum vero a cæde, ut cognatorum, abſtineamus; in hos vero ſæviamus ad terrorem incutiendum ceteris. Ante omnia vero, ut ſciam, vos, pollicitorum memores, aut mortem optare aut victoriam; exituri jam vallum veſtrum convellite ipſi, foſſaſque complete aggere; ut nihil nobis reliquum ſit, niſi vicerimus; & ut hoſtes, caſtris nos carere videntes, neceſſario ſuis nos uſuros intelligant."

75. Hæc *Cæſar* locutus, tamen ad impedimentorum cuſtodiam reliquit II. M. ſeniorum

Digitized by Google

A. U. 706. δ᾽ ἐξιόντες, τὸ τεῖχος ἤρειπον μετὰ σιωπῆς βαθυτάτης, καὶ ἐς τὴν τάφρον αὐτὸ ἐνεχώννυον. Ὁρῶν δ᾽ ὁ Πομπήϊος, ἡγουμένων τινῶν ἐς φυγὴν αὐτοὺς συσκευάζεσθαι, συνίει τοῦ τολμήματος, καὶ ἔστενε καθ᾽ αὑτὸν, ὅτι χωροῦσιν ἐς χεῖρας θηρίοις, λιμὸν ἔχοντες, ἄξιον θηρίων φάρμακον. ἀλλ᾽ οὐ γὰρ ἦν ἀναδῦναι ἔτι, τῶν πραγμάτων ὄντων ἐπὶ ξυροῦ. Διὸ δὴ καὶ τετρακισχιλίους τῶν Ἰταλῶν φύλακας τοῦ στρατοπέδου καταλιπὼν, παρέτασσε τοὺς λοιποὺς, ἐς τὸ μεταξὺ Φαρσάλου τε πόλεως καὶ Ἐνιπέως ποταμοῦ, ἔνθα καὶ ὁ Καῖσαρ ἀντιδιεκόσμει· τοὺς μὲν Ἰταλοὺς ἑκάτερος αὐτῶν ἐς τρία διαιρῶν ἐπὶ μετώπου, μικρὸν ἀλλήλων διεστῶτας, καὶ τοὺς ἱππέας ἐπὶ τοῖς κέρασι τοῖς κατὰ μέρη τάσσων. τοξόται δὲ πᾶσιν ἀναμεμίχατο καὶ σφενδονῆται. καὶ τὸ μὲν Ἰταλικὸν αὐτῷ κεκόσμητο, ᾧ δὴ καὶ μάλιστα αὐτῶν ἑκάτερος ἐθάῤῥει. Τὰ συμμαχικὰ δ᾽ ἦγον ἐφ᾽ ἑαυτῶν, ὡς

Lin. 54. Δύω δὴ *edit.* 1. δύο δὴ *edit.* 2. *Utrumque invitis MSS. & Cand. Errorem, de quo in erratis monuerat H. Stephanus, correxit Tollius. Ibid.* καὶ, *poſt* διὸ δὴ, *carent edit.* 2. 3. *Pro* καὶ *videtur* ἐς *legiſſe Cand. quod magis placet, niſi forſan ad* καὶ *excidit pronomen* αὐτός. *L.* 57. ἀντεκόσμει *Aug.*

maxime: reliqui, in aciem progreſſuri, vallum proſternebant magno ſilentio, & in foſſam congerebant. Id ubi *Pompejus* animadvertit, putantibus nonnullis fugam eos parare, intellexit audaciam, & intra ſe *ingemuit, quod pugnandum eſſet cum beſtiis; quum præſto ſibi habuiſſent famem, dignum adverſus beſtias remedium.* Sed enim gradum jam non licebat referre, rebus, (ut eſt in proverbio) adductis *ad novaculam.* Quapropter, relictis quatuor millibus legionariorum, qui caſtris eſſent præſidio, ceteros *in aciem Pompejus deduxit, inter* PHARSALUM *et Enipeum fluvium:* ubi & *ex adverſo Cæſar* ſuos inſtruxit. Uterque in fronte Romanas legiones collocavit, in tres partes diviſas, modicis ſpatiis diſtantes; cornua alæ equitum protegebant; ſagittarii funditoreſque intermixti erant omnibus. Ita legionibus utrimque inſtructis, in quibus erat tota fiducia; auxilia ſeorſim, ad oſtentationem magis quam ad

Digitized by Google

ἐς ἐπίδειξιν. πολύθρουν δὲ ἦν τὸ Πομπηΐου συμμαχικὸν καὶ πολύγλωσσον· καὶ αὐτῶν ὁ Πομπήϊος Μακεδόνας μὲν καὶ Πελοποννησίους καὶ Βοιωτοὺς καὶ Ἀθηναίους, ἀποδεξάμενος τῆς εὐταξίας καὶ σιωπῆς, παρεστήσατο τῇ φάλαγγι τῇ Ἰταλικῇ· τοὺς δὲ ἄλλους (ὅπερ ὁ Καῖσαρ εἴκαζεν) ἔξω τάξεως ἐκέλευσε κατὰ φυλὰς ἐφεδρεύοντας, ὅταν ἐν χερσὶν ὁ ἀγὼν γένηται, κυκλοῦσθαι τοὺς πολεμίους, καὶ διώκειν, ὅσα δύναιντο βλάπτοντας, καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτὸ Καίσαρος, ἀχαράκωτον ὄν, διαρπάζειν. A. U. 706.

LXXVI. Ἡγοῦντο δὲ τῆς φάλαγγος, Πομπηΐῳ μὲν, ὁ κηδεστὴς Σκιπίων ἐν μέσῳ, καὶ ἐπὶ τοῦ λαιοῦ Δομίτιος, ἐπὶ δὲ τοῦ δεξιοῦ Λέντλος· Ἀφράνιος δὲ καὶ Πομπήϊος τὸ στρατόπεδον ἐφύλαττον. Καίσαρι δ᾽ ἐστρατήγουν μὲν Σύλλας καὶ Ἀντώνιος καὶ Δομίτιος· αὐτὸς δ᾽ ἐπικαίρως συνετάσσετο τῷ δεκάτῳ τέλει, καθάπερ ἦν ἔθος αὐτῷ. καὶ τοῦτ᾽ ἰδόντες οἱ πολέμιοι, μετήγαγον ἐπ᾽ αὐτὸ τοὺς ἀρίστους τῶν ἱππέων, ἵνα πλέονες ὄντες, εἰ δυνηθεῖεν, κυκλώσαιντο. συνεὶς δὲ ὁ Καῖσαρ, τρισχι-

Lin. 64. ὡς ἐπίδειξιν *Reg. B. Ven. & carent* ἐς: *ſic & primum fuerat in Aug. ſed ibi* ἐς *mox ab ead. man. additum.* *L.* 68. ὥσπερ ὁ Καῖσαρ *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 76. exercitus curæ præfuere *Cand. quod, mallem, Græca dicerent.*

uſum, collocata ſunt. Erant autem Pompeio confuſa ex linguis diſſonis auxilia: e quibus ille ſecretos Macedonas, Peloponneſios, Bœotos, Athenienſesque, ut melius adſuetos ſervandis per ſilentium ordinibus, collocavit prope phalangem Italicam; ceteros, quod & Cæſar conjectura præceperat, extra aciem juſſit nationem quamque ſeparatim ſubſidere; ut commiſſo prælio circumvenirent hoſtem, profligarentque pro viribus, & caſtra Cæſariana vallo jam nudata diriperent.

76. Ceterum *aciem Pompeji* mediam *curabat* ſocer *Scipio*, lævum cornu *L. Domitius*, dextrum *Lentulus*: *Afranius cum Pompejo* ſubſtitit in caſtrorum præſidio. *Apud Cæſarianos* præerant, *Sylla*, *Antonius*, *Cn. Domitius*: ipſe *Cæſar* opportuno loco in decima legione ex more conſtitit. Quo animadverſo, hoſtes traduxērunt contra eum fortiſſimos equitum, ut numero ſuperiores illum circumvenirent. *Cæſar* contra,

Digitized by Google

A. U. 706. λίους εὐτολμοτάτους πεζοὺς ἐνήδρευσεν, οἷς ἐκέλευσεν, ὅταν αἴσθωνται τοὺς πολεμίους περιθέοντας, ἀναπηδᾷν, καὶ τὰ δόρατα ἐσπηδῶντας ἀνίσχειν ὀρθὰ ἐς τὰ πρόσωπα τῶν ἀνδρῶν· οὐ γὰρ οἴσειν ἀπείρους καὶ νέους, ὡραϊζομένους ἔτι, τὸν ἐς τὰ πρόσωπα κίνδυνον. Οἱ μὲν δὴ τοιάδε κατ' ἀλλήλων ἐμηχανῶντο, καὶ περιῄεσαν ἑκάστους, καθιστάμενοι τά τε ἐπείγοντα, καὶ ἐς εὐτολμίαν παρακαλοῦντες, καὶ τὰ συνθήματα ἀναδιδόντες, ὁ μὲν Καῖσαρ, Ἀφροδίτην νικηφόρον· ὁ δὲ Πομπήϊος, Ἡρακλέα ἀνίκητον.

LXXVII. Ὡς δὲ σφίσιν ἕτοιμα πάντα ἦν, ἐπὶ πολὺ καὶ ὣς ἀνέμενον ἐν βαθείᾳ σιωπῇ· μέλλοντες ἔτι, καὶ ὀκνοῦντες, καὶ ἐς ἀλλήλους ἀποβλέποντες, ὁπότερος ἄρξει τῆς μάχης. τό τε γὰρ πλῆθος ᾤκτειρον, (οὐδενός πω τοσοῦδε Ἰταλοῦ στρατοῦ ἐς ἕνα κίνδυνον συνελθόντος·) καὶ τὴν ἀρετὴν, (ἐκκρίτων ὄντων ἑκατέρων) ἠλέουν, καὶ μάλιστα ὅτε ἴδοιεν Ἰταλοὺς Ἰταλοῖς συμφερομένους. ἐγγὺς

Lin. 82. ἐφήδρευσεν *cum Marklando puto legendum.* *L.* 84. ἀνισχεῖν *edit.* 1. *levi menda ex Reg. A. unde* ἀνασχεῖν *edit.* 2. 3. *invit. MSS.* *L.* 94. ἄρξῃ *Aug. Ven.* *L.* 95. τό, τε γὰρ τὸ πλῆθος *Aug. mend.* *L.* 97. ἑκατέρωθεν *Reg. B.* utraque ex parte *Cand.*

re intellecta, tria millia peditum audaciſſimorum collocavit in ſubſidiis, juſſos, ut, quamprimum ſentirent hoſtem circumvectum adcurrere, coorirentur, & infeſtis haſtis *facies* maxime *hoſtium peterent: non enim ſubituros juvenes imperitos, et forma ſibi placentes, ejus deformationis periculum.* Atque ita utrique artibus utebantur adverſus alteros. Jamque duces ordines obibant, quidquid opus eſſet porro providentes, ſuoſque ad rem fortiter gerendam cohortantes, & *teſſeram* dantes, Cæſarianis, *Venerem victricem*, Pompejanis, *invictum Herculem.*

77. Inſtructos utrimque diu ſilentium altum tenuit, cunctabundos, & exſpectantes ut ab adverſa parte fieret pugnæ initium. Miſerebat enim, tantas copias Italici nominis, quantas numquam antea, præſertim utrimque lectiſſimas, ſemel ſubire aleam ancipitem, & Romanos quidem cum Romanis conflictari. Et quo propius aberant a peri-

Digitized by Google

τε τοῦ κακοῦ γιγνομένοις αὐτοῖς, ἡ μὲν ἐκκαίουσα καὶ τυφλοῦσα πάντας φιλοτιμία ἐσβέννυτο, καὶ μετέβαλλεν ἐς δέος· ὁ δὲ λογισμὸς ἐκαθάρευε δοξοκοπίας, καὶ τὸν κίνδυνον ἐμέτρει, καὶ τὴν αἰτίαν· ὅτι περὶ πρωτείων δύο ἄνδρε ἐρίζοντε ἀλλήλοιν, αὐτώ τε κινδυνεύετον ἀμφὶ τῇ σωτηρίᾳ, μηδ᾽ ἐσχάτω πάντων ἡσσηθέντε ἔτι εἶναι, καὶ τοσόνδε πλῆθος ἀνδρῶν ἀγαθῶν δι᾽ αὐτούς. Ἐσῄει δὲ σφᾶς, ὅτι φίλοι καὶ κηδεσταὶ τέως ὄντες, καὶ πολλὰ συμπράξαντες ἀλλήλοις ἐς ἀξίωμα καὶ δύναμιν, ξίφη νῦν φέρουσι κατ᾽ ἀλλήλων, καὶ τοὺς ὑποστρατευομένους ἐς ὁμοίας ἀθεμιστίας ἄγουσιν, ὁμοεθνεῖς τε ὄντας ἀλλήλοις, καὶ πολίτας καὶ φυλέτας καὶ συγγενεῖς, ἐνίους δὲ καὶ ἀδελφούς. οὐδὲ γὰρ ταῦτα ἐνέλειπεν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ· ἀλλ᾽, ὡς ἐν τοσαῖσδε μυριάσιν ἐξ ἑνὸς ἔθνους ἐπ᾽ ἀλλήλας ἰούσαις, πολλὰ τὰ παράδοξα συνέπιπτεν· ὧν

A. U. 706.

Lin.99. ἐγγύς τε κακοῦ γιγνομένου *Edd.* *L.* 4. δύω *Aug. Reg. B.* *Ibid.* ἐρίζονται *Edd. ex Reg. A.* *Ib. ſq.* ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ *Edd. Recte Aug.* *L.* 5. ἡττηθέντε *Aug.* *L.* 10. ὁμοεθνεῖς *edit.* 1. *Ibid.* τε *carent Edd. Adjeci ex Aug. Ven.* *L.* 12. ἐνέλειπεν *Reg. B.* *L.* 13. ἑνὸς ἔθνους *edit.* 1.

culo, eo magis remittente ſe ambitione, qua hactenus incenſi cæcatique fuerant, & in vicem ejus redeunte timore; ratio, remoto jam inſano adpetitu gloriæ, reputabat & magnitudinem periculi & ipſam cauſam belli: „duos viros, *de principatu* inter ſe contendentes, non ſolum ipſos *ſalutis* quoque propriæ adire periculum, ut is, qui victus eſſet, ne extremo quidem loco poſſet manere; ſed &, propter eoſdem, tantam egregiorum virorum multitudinem in commune periculum pertrahi." In mentem veniebat & illud; „nuper amicos & adfines, multis mutuis beneficiis in tuenda dignitate amplificandaque potentia adjutos, nunc gladios in ſe invicem ſtringere; & utrumque milites ſuos, tanta neceſſitudine inter ſe conjunctos, cives, tribules, conſanguineos, atque adeo fratres quoque nonnullos, ad eoſdem nefarios conatus adducere." Nam ne hoc quidem deerat, ut fratres contra fratres in diverſis aciebus ſtarent: &, ut inter tot millia ex eadem gente infeſtis ſignis concurrentia, multa inaudita accidebant. Talia cogitantem utrumque

A. U. 706. ἐνθυμούμενος ἑκάτερος, μετανοίας τε οὐ δυνατῆς ἔτι ἐν τῷ παρόντι ἐνεπίμπλατο, καὶ, ὡς ἐσόμενος ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῶν ἐπὶ γῆς ἢ πρῶτος ἢ τελευταῖος, ὤκνει τοσῆσδε ἀμφιβολίας ἄρξαι. καί φασιν αὐτῶν ἑκάτερον καὶ δακρῦσαι.

LXXVIII. Μέλλουσι δ᾽ ἔτι, καὶ ἐς ἀλλήλους ἀποβλέπουσιν, ἡ ἡμέρα προὐκοπτε. καὶ τὸ μὲν Ἰταλικὸν ἅπαν εὐσταθῶς ἐφ᾽ ἡσυχίας ἀκριβοῦς ἀνέμενε· τὸ δὲ συμμαχικὸν ὁ Πομπήϊος αὐτοῦ ταρασσόμενον ὁρῶν ὑπὸ τῆς μελλήσεως, καὶ δείσας μὴ πρὸ τοῦ ἀγῶνος ἀταξίας κατάρξειεν, ὑπεσήμαινε πρῶτος, καὶ ἀντήχησε Καῖσαρ. Αὐτίκα δ᾽ αἵ τε σάλπιγγες αὐτοὺς ἐξώτρυνον ὀρθίοις κλαγγαῖς, ὡς ἐν τοσῷδε πλήθει πολλαὶ κατὰ μέρη· καὶ οἱ κήρυκες καὶ οἱ ἐπιστάται περιθέοντες ἤπειγον. Οἱ δὲ σοβαρῶς ἀλλήλοις ἐπῄεσαν, μετά τε θάμβους καὶ σιωπῆς βαθυτάτης, ὡς πολλῶν ἀγώνων τοιῶνδε ἐμπειροπόλεμοι. πλησιάζουσι δ᾽ αὐτοῖς ἤδη, τόξα καὶ λίθοι πρῶτον ἦν, καὶ τῶν ἱππέων βραχὺ τὰ πεζὰ προλαβόν-

Lin. 15. οὐ *ante* δυνατῆς *carent Edd. Dedit Aug.* *L.* 23. αὐτοῦ *edit.* 2. 3. *invitis MSS.* *L.* 25. ὑπεσήμαινε *Aug. Forte* ὑπεσήμηνε. *L.* 27. πολλὰ *Edd. Recte Aug. Ven.*

imperatorem ſubibat ſera nunc pœnitentia: &, quod ille dies aut primum aut extremum omnium mortalium redditurus eſſet, pigebat negotium tam dubium adgredi priorem. Ferturque *illacrymaſſe utrumque.*

78. Inter has moras, dum obſervant alteri alteros, die procedente, legiones quidem univerſæ conſtanter ſuo loco quieſcebant: ſed auxilia ſua quum videret *Pompejus* parum ſervare ordines, moræ tædio; veritus, ne illa exemplo ſuo ante initium pugnæ turbarent ceterorum ordines, juſſit prior ſigna canere: & idem ex adverſo fecit *Cæſar.* Jamque *concinentes* magno ſonitu *tubæ*, quæ ut in tantis exercitibus plurimæ aderant, acuebant militum animos; & diſcurſantes caduceatores & præfecti eos cohortabantur. Et illi magno animo adverſus ſe invicem progrediebantur, nec minori ſilentio, ut ſæpe verſati in hujuſmodi certaminibus. Ut vero *intra teli jactum* ventum eſt, orto a ferentariis prælio, procurrerunt etiam equites paululum; facto-

Digitized by Google

των πεῖραί τε καὶ ἐπελάσεις ἐπ' ἀλλήλους. καὶ προὔχοντες οἱ τοῦ Πομπηΐου, τὸ δέκατον τέλος ἐκυκλοῦντο. Καίσαρος δὲ τὸ σημεῖον τοῖς ἐφεδρεύουσιν ἄραντος, οἱ μὲν, ἐξαναστάντες, ἐς τοὺς ἵππους ἐχώρουν, ὀρθοῖς ἄνω τοῖς δόρασιν ἐς τὰ πρόσωπα τύπτοντες τοὺς ἐπικαθημένους. οἱ δ', οὐκ ἐνεγκόντες αὐτῶν οὔτε τὴν ἀπόνοιαν, οὔτε τὰς ἐπὶ στόμα καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς πληγὰς, ἔφευγον ἀκόσμως. καὶ τὸ ἐνταῦθα πεζὸν, εὐθὺς ἱππέων ἔρημον γενόμενον, ἐκυκλοῦντο οἱ τοῦ Καίσαρος ἱππεῖς, αὐτοὶ δείσαντες περικύκλωσιν. A. U. 706.

LXXIX. Πομπήϊος δὲ, πυθόμενος, ἐκέλευε τοῖς πεζοῖς, μήτ' ἐπεκθεῖν ἔτι, μήτ' ἐκτρέχειν ἐκ τῆς φάλαγγος, μηδ' ἀκοντίζειν, ἀλλ' ἐν προβολῇ διαστάντας ἀμύνεσθαι διὰ χειρὸς τοῖς δόρασι τοὺς ἐπιόντας. Καὶ τόδε τινὲς αὐτοῦ τὸ στρατήγημα ἐπαινοῦσιν, ὡς ἄριστον ἐν περικυκλώσει· ὁ δὲ Καῖσαρ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς καταμέμφεται. τάς τε γὰρ πληγὰς ὑπὸ τῆς βολῆς εὐτονωτέρας γίγνεσθαι, καὶ τοὺς ἄνδρας ὑπὸ τοῦ δρόμου προθυμοτέρους· ἑστῶτας δ' ἀποψύχεσθαί τε, καὶ τοῖς ἐπιθέουσιν εὐ-

Lin. 33. ἐπελεύσεις *Aug. Ven.* *L.* 40. πεζῶν *edit.* 2. 3. *mend.*

que utrimque virtutis periculo, *Pompejani*, numero potiores, circumvenire legionem decimam cœperunt. Tum vero *Cæſar* ſignum dat ſubſidiariis: & illi coorti, infeſtis haſtis facies equitum fodiunt; qui, ferociam deſperatorum ictuſque in ora oculoſque directos minime ferentes, turbatis ordinibus in fugam ſe proripiunt. Moxque nudatas eo latere hoſtium legiones *Cæſariani* equites circumiere, qui prius, ne ipſi circumvenirentur, timuerant.

79. Quo cognito, *Pompejus* juſſit pedites curſum ſiſtere, nec in adverſam aciem incurrere, nec tela conjicere; ſed *ſtantes prætentis haſtis impetum irruentium hoſtium excipere*. Quod quidem *ſtratagema Pompeji* laudant nonnulli, ut *in circumventione* commodiſſimum: ſed *Cæſar in ſuis Epiſtolis* improbat: „jactu enim, inquit, ictus fieri vehementiores, & curſu viris augeri animum, contra langueſcere ſtantibus: quos & facilius adtingant emiſſa te-

Digitized by Google

A. U. 706. βλήτους δι' ἀτρεμίαν, οἷα σκοπούς, εἶναι. ὃ καὶ τότε γενέσθαι. τὸ γὰρ δέκατον τέλος σὺν αὐτῷ περιδραμεῖν τὰ λαιὰ τοῦ Πομπηΐου, ἔρημα ἱππέων γενόμενα, καὶ πανταχόθεν ἀτρεμοῦντας ἐς τὰ πλευρὰ ἐσακοντίζειν· μέχρι θορυβουμένοις ἐμπεσόντας βίᾳ τρέψασθαι, καὶ τῆς νίκης κατάρξαι. Κατὰ δὲ τὸ ἄλλο πλῆθος, ἦν ἔτι τραυμάτων καὶ φόνων ἔργα πολλὰ καὶ ποικίλα· βοὴ δὲ οὐδεμία ἐκ τοσῆσδε φάλαγγος τοιάδε δρώσης, οὐδ' οἰμωγαὶ τῶν ἀναιρουμένων ἢ πλησσομένων· ἀλλὰ βρυχήματα μόνα καὶ στόνοι, πιπτόντων, ἔνθα συνετάχθησαν, εὐσχημόνως. Οἱ σύμμαχοι δὲ, καθάπερ ἀγῶνα πολέμου θεώμενοι, κατεπλήσσοντο τὴν εὐταξίαν, καὶ οὔτε ἐς τὰς σκηνὰς τοῦ Καίσαρος ἐτόλμων, ὑπὸ θαύματος, (ὀλίγων αὐτὰς καὶ πρεσβυτέρων ἀνδρῶν φυλασσόντων) περιδραμεῖν, οὔτε τι ἄλλο ἢ ἑστῶτες ἐθάμβουν.

LXXX. Ὡς δὲ ἐνέδωκε τὸ λαιὸν τοῦ Πομπηΐου, αὐτοὶ μὲν καὶ τότε βάδην ὑπεχώρουν ἅμα καὶ συνεπλέκοντο·

Lin. 51 ſq. εὐκλήτους *Edd. Verum dederunt Aug. Ven. & dederat Reg. A. a pr. manu. L. 64.* ἐς *ante* τὰς σκην. *carent Edd. Adjeci ex Aug. L. 66.* τι *poſt* οὔτε *rurſus adjeci ex Aug.*

la, quum metarum inſtar ſint immobiles. Idque ipſum, ait, tunc uſu veniſſe. Namque decimam legionem ſecum ſiniſtrum Pompejanum cornu ab equitibus deſertum circumiviſſe, illudque in veſtigio hærens telis a latere miſſis obruiſſe; denique hoſtes ea ratione turbatos, impreſſione fortiter facta, in fugam vertiſſe, adeoque victoriæ feciſſe initium." Ceteris aciei partibus edebantur variæ vulnerum ac cædis ſpecies: clamor autem nullus audiebatur in tot legionum tam acri conflictu, ne ſauciorum quidem aut occumbentium; ſed fremitus tantum & gemitus eorum, qui quo quiſque loco conſtiterat honeſte cadebant. Auxiliares interim, veluti ſpectatores ludorum ſpeciem pugnæ referentium, mirabantur tam accurate ſervatos ordines; & præ ſtupore ne tentoria quidem Cæſariana, a paucis cuſtodita ſenioribus, invadere auſi, ſtabant tantum attonitis ſimiles.

80. Ut vero *ſiniſtrum Pompejanorum cornu inclinare cœpit;* legiones ipſæ ſenſim primum referebant pedem, ita ut nihilo ſecius pugnare ſimul pergerent; ſed *auxiliares*,

Digitized by Google

οἱ δὲ σύμμαχοι προτροπάδην ἔφευγον ἄπρακτοι, βοῶντες, Ἡσσήμεθα· καὶ τὰς σκηνὰς σφῶν αὐτοὶ καὶ τὰ χαρακώματα ὡς ἀλλότρια προλαβόντες, διέσπων καὶ διήρπαζον ἐς τὴν φυγὴν ὅ τι δύναιντο ἐπάγεσθαι. Ἤδη δὲ καὶ τὸ ἄλλο τῶν Ἰταλῶν ὁπλιτικὸν τῆς ἐπὶ τάδε ἥσσης αἰσθανόμενον, ὑπεχώρει κατὰ πόδα, πρῶτον ἐν κόσμῳ, καὶ ἔτι ἐκ τῶν δυνατῶν ἀμυνόμενοι· ἐπικειμένων δ' αὐτοῖς, ὡς ἐν εὐπραξίᾳ, τῶν πολεμίων, ἐστράφησαν ἐς φυγήν. Καὶ ὁ Καῖσαρ εὐμηχάνως δὴ τότε μάλιστα, ἵνα μὴ συνέλθοιεν αὖθις, μηδὲ τὸ ἔργον γένοιτο μάχης μιᾶς, ἀλλὰ παντὸς τοῦ πολέμου, κήρυκας ἐς τὰς τάξεις πανταχοῦ περιέπεμπεν, οἳ τοῖς νικῶσιν ἐκέλευον ἀψαυστεῖν τῶν ὁμοεθνῶν, ἐπὶ δὲ τοὺς συμμάχους μόνους χωρεῖν. Καὶ τοῖς ἡσσωμένοις προσεπέλαζον, παραινοῦντες ἀδεῶς ἑστάναι. ἀνήρ τε παρ' ἀνδρὸς ἐκμανθάνων τὸ κήρυγμα, εἱστήκει· καὶ σύμβολον ἤδη τοῦτο τῶν Πομπηΐου στρατιωτῶν ἦν, τὸ ἀδεῶς ἑστάναι· τὰ ἄλλα, ὡς Ἰταλῶν, ὁμοιοτρόπως ἐσκευασμένων τε καὶ φωνὴν ὁμοίαν

A. U. 706.

Lin. 69. pro ἄπρακτοι *dant* ἄτρωτοι *Ven. & contextus Aug. quæ neſcio an verior ſit lectio. Utroque nomine plane caret Reg. B.* nullo ordine *Cand.* *L. 82.* ἑστάμενοι *Aug.*

nullo vulnere accepto, *victos ſe eſſe* conclamantes, effuſa fuga caſtra ſua petebant; & convulſis direptiſque hoſtiliter propriis tabernaculis, quidquid quiſque poterat in fugam ſecum abſtulerunt. Jamque *cetera* quoque *legiones*, ut cladem ab hac parte acceptam ſenſere, pedem referebant: primo ſervatis ordinibus, & repugnantes pro viribus: verum, hoſte, ut in rebus proſperis, acrius inſtante, tandem *in fugam verſæ* ſunt. Tum *Caſar.*, conſilio prudentiſſimo, ne rurſum illi inſtaurarent ordines, utque non prælio tantum vinceret, ſed bellum etiam conficeret, dimiſſis circumquaque præconibus, edixit, *parcerent civibus, et in ſola ſævirent auxilia.* Itaque victores victis adcurrentes, jubebant *ſtare ſecuros:* atque ita viritim propagata edicti notitia, hoc ipſum *Pompejanis* cœpit eſſe pro *teſſera*, ut *ſecuri conſiſterent*; quum alioquin, ut Romani, neque armis, neque reliquo cultu, neque lingua, a Cæſarianis differrent. Ita

A. U. 706. ἀφιέντων. διεκθέοντες δ' αὐτοὺς οἱ τοῦ Καίσαρος, τοὺς συμμάχους οὐ δυναμένους ἀντέχειν ἀνῄρουν· καὶ ὁ πλεῖστος ἐνταῦθα ἐγίγνετο φόνος.

LXXXI. Πομπήϊος δ' ἐπειδὴ τὴν τροπὴν εἶδεν, ἔκφρων αὐτοῦ γενόμενος, ἀπῄει βάδην ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ παρελθὼν ἐς τὴν σκηνὴν, ἐκαθέζετο ἄναυδος· οἷόν τι καὶ τὸν Τελαμῶνος Αἴαντά φασιν ἐν Ἰλίῳ παθεῖν, ἐν μέσοις πολεμίοις, ὑπὸ θεοβλαβείας. Τῶν δ' ἄλλων ὀλίγοι πάνυ ἐσῄεσαν ἐς τὸ στρατόπεδον. τὸ γὰρ κήρυγμα τοῦ Καίσαρος ἑστάναι τε ἀκινδύνως ἐποίει, καὶ παραδραμόντων τῶν πολεμίων, διεσκίδνη κατὰ μέρος. Ληγούσης δὲ τῆς ἡμέρας, ὁ Καῖσαρ τὸν στρατὸν ἀσχέτως που περιθέων, ἱκέτευε προσπονῆσαι, μέχρι καὶ τὸν χάρακα τοῦ Πομπηΐου λάβοιεν· ἐκδιδάσκων, ὅτι, εἰ συσταῖεν αὖθις οἱ πολέμιοι, μίαν ἡμέραν ἔσονται νενικηκότες· εἰ δὲ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἕλοιεν, τὸν πόλεμον ἐνὶ τῷδε ἔργῳ κατωρθωκότες ἂν εἶεν. τάς τε οὖν χεῖρας αὐτοῖς ὤρεγε,

Lin. 90. ἐπεὶ τὴν τροπὴν *Aug. bene.* *L:* 91. αὐτοῦ *edit.* 2. 3. *invit. MSS.* *L.* 99. προσποιῆσαι *Edd. ex Reg. A. Rectè Aug. Reg. B.*

Cæſariani, præteritis civibus, in auxiliares verſi, cædebant ad reſiſtendum invalidos: & horum præcipue plurima ſtrages eſt edita.

81. *Pompejus*, viſa ſuorum fuga, mentis jam impos, in caſtra ſe gradatim recepit: ingreſſuſque tentorium, ſedebat tacitus; *Ajacem Telamonium referens*, cui medios inter hoſtes ad Trojam ſimile quiddam fertur accidiſſe, deo mentem ejus percellente. Reliquorum admodum pauci in caſtra ſunt reverſi: quod in acie *ſecuri ſtare* juſſi, & ab hoſtibus præteriti, paſſim diſpergerentur. Sub veſperam *Cæſar*, effuſe diſcurrens per exercitum, ſupplex orabat ſuos, *ne gravarentur tantum porro laboris impendere, dum caſtra Pompeji cepiſſent*: docens „ſi patiantur denuo coire hoſtiles copias, unius tantum diei fore victoriam; caſtris autem inſuper expugnatis, nihil defore, quin, ſuprema operi manu impoſita, uno hujus diei labore totum bellum confectum ſit." Itaque ſupplices quoque manus ad eos protendens, cœpit ipſe curſu

Digitized by Google

καὶ πρῶτος ἐξῆρχε δρόμου. Τοῖς δὲ τὰ μὲν σώματα ἔκαμνε, τὴν δὲ ψυχὴν ὅ τε λογισμὸς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ συντρέχων ἐκούφιζεν. ἤωρει δὲ καὶ ἡ τῶν γεγονότων εὐπραξία καὶ ἐλπὶς, ὅτι καὶ τὸν χάρακα αἱρήσουσι καὶ πολλὰ τὰ ἐν αὐτῷ. ἥκιστα δ' ἐν ἐλπίσιν ἢ εὐτυχίαις ἄνθρωποι καμάτων αἰσθάνονται. Οἱ μὲν δὴ καὶ τῷδε προσπεσόντες, ἐπεχείρουν σὺν πολλῇ πρὸς τοὺς ἀπομαχομένους καταφρονήσει. ὁ δὲ Πομπήϊος μαθὼν, ἐξ ἀλλοκότου σιωπῆς τοσοῦτον ἀπέῤῥηξεν· Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τὸν χάρακα ἡμῶν; Καὶ εἰπὼν, τήν τε στολὴν ἐνήλλαξε, καὶ ἵππου ἐπιβὰς σὺν φίλοις τέσσαρσιν, οὐκ ἀνέσχε δρόμου, πρὶν ἀρχομένης ἡμέρας ἐν Λαρίσσῃ γενέσθαι. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ὡς ἐπηπείλησε παρατάσσων, ἐν τῷ Πομπηΐου χάρακι ἐσταθμευσε, καὶ αὐτός τε τὴν ἐκείνου βρῶμην, καὶ ὁ στρατὸς ἅπας τὴν τῶν πολεμίων ἐδαίσαντο. *A. U. 706.*

LXXXII. Ἀπέθανον δὲ ἑκατέρων, τῶν γε Ἰταλῶν, (οὐ γὰρ δὴ τῶν γε συμμάχων οὐδ' ἐξαρίθμησις ἐγένετο, ὑπὸ πλήθους καὶ καταφρονήσεως) ἐκ μὲν τοῦ Καίσαρος

ſuis præire. Illis, quamvis feſſa eſſent corpora, ſublevabant animos ratio & imperatoris exemplum. Quo accedebat & præſens felicitas, ſpeſque caſtra expugnandi, & multa inde ſpolia reportandi: nec eſt enim aliud quidquam efficacius ad ſublevandam hominum laſſitudinem, quam ſpes & proſper ſucceſſus. Ita igitur vallum quoque fortiter adgrediuntur *Cæſariani*, contemtis propugnatoribus. Quo intellecto, *Pompejus* tandem, poſt ominoſum illud ſilentium in hanc vocem erupit, *Ergo et ad caſtra noſtra!* & cum dicto mutata veſte, conſcendit equum; comitantibuſque amicis quatuor *profugiens*, non prius curſum intermiſit, quam ſub lucem *Lariſſam* adtingeret. *Cæſar*, quemadmodum aciem inſtruens minatus erat hoſtibus, *intra Pompeji vallum diverſatus* eſt, paratoſque illi cibos abſumſit; ſimiliterque reliquus exercitus epulis adcubuit, quæ hoſtibus fuerant præparatæ.

82. *Deſiderati* ſunt utrimque, cum ex Romanis, tum ex Italicis ſociis, (auxiliorum enim ne numerus quidem initus eſt, præ multitudine con-

A. U. 706. στρατοῦ, τριάκοντα λοχαγοὶ, καὶ ὁπλῖται διακόσιοι, ἢ (ὡς ἑτέροις δοκεῖ) χίλιοι καὶ διακόσιοι· ἐκ δὲ τῶν Πομπηΐου, βουλευταὶ μὲν δέκα, ὧν ἦν καὶ Λεύκιος Δομίτιος, ὁ αὐτῷ Καίσαρι πεμφθεὶς ἐπὶ τὴν Γαλατίαν διάδοχος· τῶν δὲ καλουμένων ἱππέων, ἀμφὶ τεσσαράκοντα τῶν ἐπιφανῶν· ἐκ δὲ τῆς ἄλλης στρατιᾶς, οἱ μὲν ἐπαίροντές φασι δισμυρίους ἐπὶ πεντακισχιλίοις. Ἀσίνιος δὲ Πολλίων, ὑπὸ Καίσαρι τῆς μάχης ἐκείνης στρατηγῶν, ἑξακισχιλίους ἀναγράφει νεκροὺς εὑρεθῆναι τῶν Πομπηΐου. Τοῦτο τέλος ἦν τῆς ἀοιδίμου περὶ Φάρσαλον μάχης. Ἀριστεῖα δ' ὁ μὲν Καῖσαρ αὐτὸς καὶ πρῶτα καὶ δεύτερα ἐκ πάντων ἐφέρετο, ὁμολογούμενος ἀριστεῦσαι, καὶ σὺν αὐτῷ τὸ τέλος τὸ δέκατον· τὰ δὲ τρίτα Κράστινος λοχαγὸς, ὃν Καῖσαρ μὲν ἐξιὼν ἐπὶ τὴν μάχην, ἤρετο, ὅ τι προσδοκῴη· ὁ δὲ λαμπρῶς ἀνεβόησε, Νικήσομεν, ὦ Καῖσαρ· κἀμὲ ἢ ζῶντα ἢ νεκρὸν ἀποδέξῃ. ἡ στρατιὰ δ' ἐμαρτύρει,

Lin. 23. στρατοῦ *carent Edd. Dedit Aug. & Reg. B.* *L.* 26. ἐπὶ Γαλατ. *Aug. & caret artic.* *L.* 29. ἀμφὶ πεντακισχιλίους *Edd. Recte Aug. Ven. & ex parte Reg. B.* *Ibid.* Ασίννιος *Regii & Aug. ut alibi.* *Ibid.* Πολίων *Regii.* *L.* 35. Κρασίνιος *Edd.* Κρασσίνιος *Aug.* Craſinus *Cand. In ea varietate verum reponere nomen malui.* *L.* 38. στρατ. διεμαρτύρει *Edd. Recte Aug. Ven.*

temtuque) *Cæſariani* centuriones triginta, legionarii ducenti, aut, ut alii referunt, mille ducenti: *ex Pompejanis*, ſenatores decem, & in his *L. Domitius*, qui ſucceſſor ipſi Cæſari fuerat miſſus in Galliam: equites Romani nobiliores circiter quadraginta: e reliquo exercitu, qui plurimos tradunt, XXV millia numerant; ſed ASINIUS POLLIO, qui inter Cæſarianos duces ei prælio præfuit „non plus ſex millibus ex Pompejanis cecidiſſe" *ſcribit in ſuis* COMMENTARIIS. Hic fuit *EVENTUS PUGNÆ* illius *PHARSALICÆ* celeberrimæ. In ea laudem fortiſſime geſtæ rei, primo, & ſecundo loco, Cæſar ipſe retulit omnium conſenſu, & cum eo Legio decima: tertio vero loco *Craſtinus* centurio: qui, a Cæſare ad pugnam exeunte rogatus, *qualem eventum exſpectaret?* clara voce reſponderat, *Vincemus Cæſar! et mihi aut vivo aut mortuo habebis gratiam.* Hunc

ῥει, καθάπερ ἔνθουν ἐς ἑκάστην τάξιν διαθέοντα, πολλὰ A. U.
καὶ λαμπρὰ δρᾶσαι. ἐπεὶ δὲ ζητούμενος ἐν τοῖς νεκροῖς 706.
εὑρέθη, τὰ ἀριστεῖα ὁ Καῖσαρ αὐτῷ περιέθηκε καὶ συνέθαψε, καὶ τάφον ἐξαίρετον ἀνέστησεν ἐγγὺς τοῦ πολυανδρίου.

LXXXIII. Ὁ δὲ Πομπήιος ἐκ Λαρίσσης ὁμοίῳ δρόμῳ μέχρι θαλάσσης ἐπειχθεὶς, σκάφους ἐπέβη σμικροῦ, καὶ νεὼς παραπλεούσης ἐπιτυχὼν, ἐς Μιτυλήνην διέπλευσεν· ὅθεν τὴν γυναῖκα Κορνηλίαν ἀναλαβὼν, καὶ τριηρῶν τεσσάρων ἐπιβὰς, αἳ αὐτῷ παρά τε Ῥοδίων καὶ Τυρίων ἀφίκοντο, Κερκύρας μὲν καὶ τότε καὶ Λιβύης ὑπερεῖδεν, ἔνθα αὐτῷ στρατὸς ἦν ἄλλος πολὺς, καὶ ναυτικὸν ἀκραιφνές. Ἐπὶ δὲ τὴν ἕω φερόμενος, ἐπὶ τὸν Παρθυαῖον, ὡς δι' ἐκείνου πάντα ἀναληψόμενος, τὸ ἐνθύμημα ἐπέκρυπτε, μέχρι περὶ τὴν Κιλικίαν μόλις ἐξέφερε τοῖς φίλοις. οἱ δὲ αὐτὸν ἠξίουν φυλάσσεσθαι τὸν Παρθυαῖον, ἐπιβεβουλευμένον τε ἔναγχος ὑπὸ Κράσσου, καὶ θυμούμενον ἔτι τῇ Κράσσου συμφορᾷ· μηδ' ἐς ἀκρα-

Lin. 39. μεταθέοντα *Aug. Ven. quæ neſcio an verior ſit lectio.* *L.* 45. μικροῦ *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 46. νεῶς *Edd. menda cum MSS. communi.* *L.* 56. εὐθυμούμενον *maluit Muſgrav.*

Hunc totus exercitus teſtabatur, tamquam furentem diſcurriſſe per ſingulas acies, multaque egregia edidiſſe facinora. *Cadaver ejus* inter cetera inventum *ornavit Cæſar donis militaribus;* atque ita ornatum ſeorſim ſepeliit, peculiari addito monumento, prope communem reliquorum tumulum.

83. At *Pompejus e Lariſſa*, pari *curſu delatus ad mare*, conſcendit naviculam, & fortuito nactus navem prætervehentem, *trajecit Mitylenen:* unde adſumta uxore *Cornelia*, rebuſque ſuis in quatuor triremes impoſitis, quæ a Rhodo & Tyro ei advenerant, tunc quoque Corcyram neglexit & Africam, ubi alium habebat exercitum & claſſem validam; maluitque in Orientem ad Parthorum regem contendere, quaſi ope illius recepturus omnia. Quod conſilium celans, circa Ciliciam demum amicis aperuit: ſed illi hortati ſunt, caveret Parthum, nuper a Craſſo laceſſitum, & adhuc a recenti victoria tumidum; nec

A. U. 706. τεῖς βαρβάρους ἄγειν εὐπρεπῆ γυναῖκα Κορνηλίαν, Κράσσου μάλιστα γεγενημένην. δεύτερα δ' αὐτοῦ προθέντος περί τε Αἰγύπτου καὶ Ἰόβα, Ἰόβα μὲν ὑπερεώρων, ὡς ἀδόξου· ἐς δὲ τὴν Αἴγυπτον αὐτῷ συνεφρόνουν, ἐγγὺς τε οὖσαν, καὶ μεγάλην ἀρχὴν, ἔτι δὲ καὶ εὐδαίμονα, καὶ δυνατὴν ναυσὶ καὶ σίτῳ καὶ χρήμασι. τούς τε βασιλεύοντας αὐτῆς, εἰ καὶ παῖδές εἰσι, πατρικοὺς εἶναι τῷ Πομπηΐῳ φίλους. Ὁ μὲν δὴ διὰ τάδε ἐς τὴν Αἴγυπτον ἔπλει.

LXXXIV. Ἄρτι δ' ἐκπεσούσης ἀπ' Αἰγύπτου Κλεοπάτρας, ἣ τῷ ἀδελφῷ συνῆρχε, καὶ στρατὸν ἀμφὶ τὴν Συρίαν ἀγειρούσης, Πτολεμαῖος, ὁ τῆς Κλεοπάτρας ἀδελφὸς, ἀμφὶ τὸ Κάσσιον τῆς Αἰγύπτου ταῖς Κλεοπάτρας ἐσβολαῖς ἐφήδρευε· καί πως κατὰ δαίμονα ἐς τὸ Κάσσιον τὸ πνεῦμα τὸν Πομπήϊον κατέφερε. Θεασάμενος δὲ στρατὸν ἐπὶ τῆς γῆς πολὺν, ἔστησε τὸν πλοῦν, καὶ εἴκασεν ὅπερ ἦν, παρεῖναι τὸν βασιλέα. πέμψας τε

Lin. 64. Artic. τῷ *ad* Πομπ. *adjeci ex Aug. Reg. B. L. 69. & 71. ex Salmaſii ſententia* Κάσιον *fuerit reponendum. L. 69.* τῆς Κλεοπάτρας *Aug. L. 72.* πολὺν ἐπὶ τῆς γῆς *Edd. Prætuli Aug. Reg. B.*

ad intemperantes barbaros duceret formoſam mulierem, *Corneliam*, præſertim quæ Craſſi uxor fuiſſet. Quumque is rurſum ad conſilium referret de Ægypto & Juba: hic quidem contemtus eſt, ut parum illuſtris; Ægyptum vero petere omnibus placuit, regionem propinquam, & late pollentem imperio, præterea beatam potentemque navibus, frumento, pecuniis: cujus reges, quamvis pueri, paterna tamen amicitia cum Pompejo eſſent conjuncti. His itaque de cauſis *in Ægyptum Pompejus navigavit.*

84. Ceterum quia *Cleopatra*, quæ cum fratre antea regnarat, *tunc exul*, exercitum parabat circa Syriam; *Ptolemæus, ejus frater, circa montem Caſſium* intra Ægypti fines ſubſederat, obſervans illius adventum. Et forte fortuna accidit, ut ventus eo deferret *Pompejum*. Qui, conſpecto in littore tanto exercitu, navigare deſiit: conjectanſque id quod erat, regem adeſſe, miſit qui regi adventum

Digitized by Google

ἔφραζε περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῆς τοῦ πατρὸς Φιλίας. Ὁ δὲ ἦν μὲν ἐπὶ τρισκαίδεκα ἔτη μάλιστα γεγονώς· ἐπετρόπευον δ' αὐτῷ, τὴν μὲν στρατιὰν Ἀχιλλᾶς, τὰ δὲ χρήματα Ποθεινὸς εὐνοῦχος· οἳ βουλὴν προυτίθεντο περὶ τοῦ Πομπηίου. καὶ παρὼν ὁ Σάμιος Θεόδοτος ὁ ῥήτωρ, διδάσκαλος ὢν τοῦ παιδὸς, ἀθέμιστον εἰσηγεῖτο ἔργον, ἐνεδρεῦσαι καὶ κτεῖναι Πομπήιον, ὡς χαριουμένους Καίσαρι. κυρωθείσης δὲ τῆς γνώμης, σκάφος εὐτελὲς ἐπ' αὐτὸν ἐπέμπετο, ὡς τῆς θαλάσσης οὔσης ἀλιτενοῦς, καὶ μεγάλαις ναυσὶν οὐκ εὐχεροῦς· ὑπηρέται τέ τινες τῶν βασιλικῶν ἐνέβαινον ἐς τὸ σκάφος· καὶ Σεμπρώνιος, ἀνὴρ Ῥωμαῖος, τότε μὲν τῷ βασιλεῖ, πάλαι δὲ αὐτῷ Πομπηίῳ, στρατευσάμενος, δεξιὰν ἔφερε παρὰ τοῦ βασιλέως τῷ Πομπηίῳ, καὶ ἐκέλευεν ὡς ἐς φίλον τὸν παῖδα διαπλεῦσαι. ἅμα δὲ ταῦτ' ἐγίγνετο, καὶ ὁ στρατὸς, ὥσπερ ἐπὶ τιμῇ τοῦ Πομπηίου, παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐξετάσσετο ἅπας· καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν μέσῳ τῇ φοινικίδι κατάδηλος ἦν περικειμένη.

A. U. 706.

Lin. 76. δ' αὐτὸν τῆς μὲν στρατιᾶς *Reg. B. mend. L. 79.* ἀθέμιστον ἡγεῖτο *Edd. perperam ex Reg. A. L. 84.* Σεπτίμιος *fortaſſe, non* Σεμπρώνιος, *ſcripſerat Appianus; & pag. ſq. lin. 1.* Σεπτίμιον, *pro* Σεμπρώνιον.

ſuum nunciarent, & amicitiæ paternæ eumdem admonerent. Agebat is tum annum tertium decimum, curatores habens *Achillam* militiæ, pecuniarum *Pothinum* eunuchum: qui quum conſultarent de Pompejo, adhibito & *Theodoto* Samio *rhetore*, quo tunc præceptore juvenis rex utebatur; auctor hic fuit nefarii conſilii, *ut per inſidias tolleretur Pompejus in Cæſaris gratiam.* Quod ubi placuit, navicula exilis ad eum miſſa eſt, quaſi id littus vadoſum eſſet, nec capax magnarum navium. In eam conſcenderant miniſtri aliquot regii, ſimulque *Sempronius* (vel *Septimius*,) civis Romanus, qui tunc regis miles, olim ſub Pompejo meruerat: is dextram *Pompejo* regis nomine offerens, juſſit eum navigare ad amicum pupillum. Interim exercitus, tamquam in hoſpitis honorem, ſecundum littus totus inſtruebatur in aciem, rege in mediis verſante, conſpicuo veſte purpurea.

Digitized by Google

A. U. 706.

LXXXV. Ὁ δὲ Πομπήϊος ὑπώπτευε μὲν ἅπαντα, καὶ τὴν παράταξιν τοῦ στρατοῦ, καὶ τὴν τοῦ σκάφους εὐτέλειαν, καὶ τὸ μὴ τὸν βασιλέα αὐτόν οἱ παραγενέσθαι, μηδὲ τῶν ἐπιφανῶν τινας πέμψαι. τοσοῦτο δ᾽ ἐκ τῶν Σοφοκλέους ἰαμβείων πρὸς ἑαυτὸν ἀνενεγκὼν,

Ὅστις γὰρ ὡς τύραννον ἐμπορεύεται,
κείνου ᾽στὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ·

ἐνέβαινεν ἐς τὸ σκάφος. Καὶ ἐν τῷ διάπλῳ σιωπώντων ἁπάντων, ἔτι μᾶλλον ὑπώπτευε· καὶ, τὸν Σεμπρώνιον εἴτε ἐπιγιγνώσκων Ῥωμαῖον ὄντα καὶ ἐστρατευμένον ἑαυτῷ, εἴτε τοπάζων ἐκ τοῦ μόνον ἑστάναι, κατὰ δὴ τὴν στρατιωτικὴν ἄρα διδασκαλίαν οὐ συνεδρεύοντα αὐτοκράτορι, ἐπιστραφεὶς ἐς αὐτὸν εἶπεν· Ἆρα σὲ γιγνώσκω, συστρατιῶτα; Καὶ ὃς αὐτίκα μὲν ἐπένευσεν, ἀποστραφέντα δ᾽ εὐθὺς ἐπάταξε πρῶτος, εἶθ᾽ ἕτεροι. Καὶ τὸ μὲν γύναιον τοῦ Πομπηΐου καὶ οἱ φίλοι, ταῦτα μακρόθεν ὁρῶντες, ἀνῴμωζόν τε, καὶ χεῖρας ἐς θεοὺς ἐκδίκους σπονδῶν ἀνίσχοντες, ἀπέπλεον τάχιστα, ὡς ἐκ πολεμίας.

Lin. 94. περιγενέσθαι *edit.* 1. *Recte edit.* 2. 3. *cum Aug.* *L.* 99. ἀνέβαινεν *Edd. Recte Aug. Ven.*

85. *Pompejus*, conſiderans inſtructam aciem, vilem ad ſe miſſam naviculam, non ipſum regem ſibi obvium, non purpuratorum aliquem; ſuſpecta quidem habuit omnia: attamen *Sophocleos* illos *Jambos* ſibi occinens,

Quiſquis domum tyranni proficiſcitur,
Servus fit illi, ſit licet ingenuus:

exſcendit in naviculam. Dein cunctis inter navigandum ſilentibus, aucta eſt ejus ſuſpicio: &, ſive quod agnoſceret Sempronium (vel, *Septimium*) Romanum & quondam ſuum militem; ſive id conjectaret, quod ſolum ſtantem videret, ſcilicet ex militari diſciplina non conſidentem cum imperatore; converſus ad eum „Annon te, inquit, novi, commilito?" Adnuit ille; ſed mox averſo *Pompejo* primus *vulnus inflixit*; deinde ceteri. Quo procul conſpecto, uxor Pompeji amicique, magno ejulatu deos fœderum vindices ſublatis in cœlum manibus implorantes, quam poterant celerrime fugerunt hoſtilia littora.

Digitized by Google

LXXXVI. Πομπηΐου δὲ τὴν μὲν κεφαλὴν ἀποτεμόντες οἱ περὶ Ποθεινὸν, ἐφύλασσον Καίσαρι, ὡς ἐπὶ μεγίσταις ἀμοιβαῖς. ὁ δὲ αὐτοὺς ἠμύνατο ἀξίως τῆς ἀθεμιστίας. τὸ δὲ λοιπὸν σῶμά τις ἔθαψεν ἐπὶ τῆς ἠϊόνος, καὶ τάφον ἤγειρεν εὐτελῆ· καὶ ἐπίγραμμα ἄλλος ἐπέγραψε· A. U. 706.

Τῷ ναοῖς βρίθοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου.

Χρόνῳ δὲ τὸν τάφον τόνδε ἐπικρυφθέντα ὅλον ὑπὸ ψάμμου, καὶ εἰκόνας ὅσας ἀπὸ χαλκοῦ τῷ Πομπηΐῳ περὶ τὸ Κάσσιον ὕστερον οἱ προσήκοντες ἀνέθηκαν, λελωβημένα πάντα, καὶ ἐς τὸ ἄδυτον τοῦ ἱεροῦ κατενεχθέντα, ἐζήτησέ καὶ εὗρεν ἐπ' ἐμοῦ Ῥωμαίων βασιλεὺς Ἀδριανὸς ἐπιδημῶν, καὶ τὸν τάφον ἀνεκάθηρε, γνώριμον αὖθις εἶναι· καὶ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ Πομπηΐου διωρθώσατο. Τόδε μὲν δὴ τοῦ βίου τέλος ἦν Πομπηΐῳ, τῷ μεγίστους πολέμους ἀνύσαντι, καὶ μέγιστα τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὠφελήσαντι, καὶ Μεγάλῳ διὰ ταῦτα ὀνομασθέντι·

Lin. 18. ὑπὸ χαλκοῦ *Edd. male ex Reg. A. a pr. man. Recte Aug. Reg. B. & Reg. A. ex emend. L.* 22. Αἰδριανὸς *Aug. errore quem & alibi perpetuo erravit librarius. L.* 23. αὖ τοῦ Πομπ. *Edd. Prætuli Aug. L.* 24. Τοτε μὲν δὲ *edit.* 1. *mend. cum Reg. A. & Aug. Unde* Τοῦτο *factum in edit.* 2. 3. *Verum dedit Reg. B.*

86. *Pompeji caput*, per miniſtros Pothini *reſectum*, ſervatum eſt in adventum Cæſaris, exſpectatione maximi præmii: ſed ille nefarium ſcelus pro merito ultus eſt. Reliquum truncum in littore quidam ſepeliit, exiguo excitato monumento; cui alius quiſpiam inſcriptionem addidit, in hanc ſententiam: *Qui templis abundabat, quam exile huic contigit ſepulcrum!* Procedente vero ævo, *monumentum* illud *Pompeji*, quum arenis omnino fuiſſet obrutum, ſimulque effigies æneas, quæ Pompejo a ſuis prope Caſſium montem olim erant dedicatæ, læſas vetuſtate, & in intimum templi ſacrarium retruſas, inquiſivit & invenit noſtra æſtate *Adrianus Auguſtus*, dum in ea regione verſaretur; purgatumque a ruderibus *monumentum* denuo conſpicuum reddidit, *imagineſ*que ipſius *Pompeji reſtituit.* Ac tali quidem modo *vita defunctus Pompejus* eſt, poſt maxima bella geſta feliciter & auctum maximis acceſſionibus Romanum imperium, unde *Magni* cognomen obtinuerat;

A. U. 706. καὶ οὐχ ἡσσηθέντι ποτὲ πρότερον, ἀλλὰ ἀησσήτῳ καὶ εὐτυχεστάτῳ ἐξέτι νέου γενομένῳ· ἀπὸ γὰρ τριῶν καὶ εἴκοσιν ἐτῶν οὐ διέλιπεν, ἐς ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα, τῇ μὲν ἰσχύϊ μοναρχικῶς δυναστεύων, τῇ δὲ δόξῃ, διὰ τὸν Καίσαρος ζῆλον, δημοτικῶς νομιζόμενος ἄρχειν.

LXXXVII. Λεύκιος δὲ Σκιπίων, ὁ κηδεστὴς τοῦ Πομπηΐου, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν ἐκ τοῦ κατὰ Φάρσαλον ἔργου διεπεφεύγεσαν, ἐπὶ Κερκύρας ἠπείγοντο πρὸς Κάτωνα, ἑτέρου στρατοῦ καὶ τριακοσίων τριηρῶν ἄρχειν ὑπολελειμμένον, εὐβουλότερον οἵδε τοῦ Πομπηΐου. Καὶ αὐτῶν οἱ περιφανέστατοι, νειμάμενοι τὸ ναυτικὸν, Κάσσιος μὲν ἐς τὸν Πόντον ἔπλει πρὸς Φαρνάκην, ὡς ἀναστήσων αὐτὸν ἐπὶ Καίσαρα· Σκιπίων δὲ καὶ Κάτων ἐς Λιβύην ἔπλεον, Οὐάρῳ τε πίσυνοι καὶ τῷ μετὰ Οὐάρου στρατῷ, καὶ Ἰόβᾳ Νομάδων βασιλεῖ συμμαχοῦντι. Πομπήϊος δὲ ὁ τοῦ Πομπηΐου πρεσβύτερος υἱὸς, καὶ Λαβιηνὸς

Lin. 27. ἡττηθέντι *&* ἀηττήτῳ *Aug.* *L. 28.* ἐξ ἔτι *Edd. invit. MSS. Ibid.* γινομένῳ *Reg. B.* *L. 29.* διέλειπεν *Aug. & (ut videtur) Reg. B. a pr. man.* *L. 36.* ὑπολελειμμένον εὐβουλότερον· οἱ δὲ τοῦ Πομπ. *Edd. & MSS. Levi mutatione, quam Muſgravio acceptam refero, ſanavi locum. Participio autem* πράττοντες, *quod idem Vir doctus poſt* Πομπηΐου *inſertum voluit, non opus eſſe exiſtimo.*

numquam antea victus, ſed perpetuis victoriis jam inde ab adoleſcentia feliciſſimus. Ex quo enim tertium & viceſimum ætatis annum attigerat, uſque ad octavum ſupra quinquageſimum, nullo intermiſſo tempore cum imperio fuerat; ita quidem, ut poteſtate propemodum uteretur regia, ſed tamen propter æmulum Cæſarem favere libertati reipublicæ videretur.

87. Ceterum *L. Scipio, ſocer Pompeji*, reliquique quotquot illuſtres *e Pharſalica pugna* evaſerant, prudentiori illi quidem conſilio quam quo Pompejus erat uſus, *Corcyram ad Catonem* contenderunt, qui cum aliis copiis & CCC triremibus ibi fuerat relictus. Jam vero claſſe diviſa inter eminentiſſimos ex Pompeji amicis, *Caſſius in Pontum* navigavit ad Pharnacem, exciturus eum contra Cæſarem: *Scipio Catoque Africam* petierunt, freti Varo & ejus copiis, Jubæque Numidarum regis auxiliis. *Pompejus* vero, *Pompeji* major

σὺν αὐτῷ, καὶ Σκάπλας, τὸ μέρος ἔχοντες, ἠπείγοντο ἐς Ἰβηρίαν, καὶ αὐτὴν ἀποστήσαντες ἀπὸ τοῦ Καίσαρος, A. U. 706. στρατὸν ἄλλον ἐξ αὐτῶν Ἰβήρων τε καὶ Κελτιβήρων καὶ θεραπόντων συνέλεγον, ἔν τε παρασκευῇ μείζονι ἐγίγνοντο. Τηλικαῦται δυνάμεις τῆς Πομπηΐου παρασκευῆς ἦσαν ὑπόλοιποι, καὶ αὐτῶν ὑπὸ θεοβλαβείας ὑπεριδὼν ὁ Πομπήϊος ἔφυγε. Τῶν δ' ἐν Λιβύῃ Κάτωνα σφῶν στρατηγεῖν αἱρουμένων, ὁ Κάτων οὐχ ὑπέστη, παρόντων ἀνδρῶν ὑπάτων, οἱ κατ' ἀξίωσιν ἐπρέσβευον, αὐτοῦ μόνην ἀρχὴν ἄρξαντος ἐν Ῥώμῃ τὴν στρατηγίδα. Γίγνεται μὲν δὴ Λεύκιος Σκιπίων αὐτοκράτωρ, καὶ στρατὸς κἀνταῦθα πολὺς ἠθροίζετο καὶ ἐγυμνάζετο. καὶ δύο αἵδε μάλιστα ἀξιόλογοι παρασκευαὶ, περὶ Λιβύην καὶ Ἰβηρίαν, ἐπὶ Καίσαρα συνεκροτοῦντο.

LXXXVIII. Αὐτὸς δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ δύο μὲν ἡμέρας ἐν Φαρσάλῳ διέτριψε, θύων, καὶ τὸν στρατὸν ἐκ τῆς μάχης ἀναλαμβάνων. ἔνθα καὶ Θεσσαλοὺς ἐλευθέρους ἠφίει, συμμαχήσαντάς οἱ· καὶ Ἀθηναίοις αἰτήσασι συγγνώμην ἐπεδίδου, καὶ ἐπεῖπε· Ποσάκις ὑμᾶς ὑπὸ σφῶν αὐτῶν

Lin. 43. Κάπλας *mend. Aug. Ven.* *L.* 48. ὑπεριδὼν *edit.* 1.

filius, cum Labieno Scapulaque & parte exercitus, properavit *in Hiſpaniam;* ubi, provincialibus ad ſuas partes adjunctis, alias copias ex Hiſpanis & Celtiberis & mancipiis collegerunt, majoreſque in dies adparatus fecerunt. Tantæ *vires Pompejanis reliquæ* fuerant; quas Pompejus ipſe, mentem diis adimentibus, fugiens neglexerat. In Africa militibus Catoni *imperium* ultro offerentibus, *recuſavit Cato*, quoniam aderant legati conſulares in exercitu, quum ipſe numquam dignitatem ampliorem prætura in Urbe geſſiſſet. Itaque *L. Scipio factus imperator*, his quoque locis augebat & exercebat copias: duoque haudquaquam contemnendi exercitus contra Cæſarem parabantur, alter in Africa, alter in Hiſpania.

88. *Cæſar*, Pharſali biduo moratus ad celebrandam ſacrificiis victoriam, reficiendumque feſſum prælio militem, *Theſſalos*, quorum auxiliis fuerat uſus, *libertate donavit; Athenienſibuſ*que ſupplicibus *dedit veniam*, his verbis: *Quoties tandem vos*,

A. U.
706.

ἀπολλυμένους ἡ δόξα τῶν προγόνων περισώσει; Τῇ τρίτῃ δ' ἐξήλαυνεν ἐπὶ τὴν ἕω κατὰ πύστιν τῆς Πομπηίου φυγῆς· καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἀπορίᾳ τριηρῶν, σκάφεσιν ἐπεραιοῦτο μικροῖς. Κάσσιος δὲ σὺν τῷ μέρει τῶν τριηρῶν ἐπιφαίνεται μεσοπορoῦντι, πρὸς Φαρνάκην ἐπειγόμενος· καὶ δυνηθεὶς ἂν πολλαῖς τριήρεσι κατὰ σκαφῶν μικρῶν, ὑπὸ δέους τῆς Καίσαρος εὐτυχίας, περιπύστου δὴ καὶ ἐπιφόβου τότε οὔσης, ἐξεπλάγη· καὶ νομίσας οἱ τὸν Καίσαρα ἐπίτηδες ἐπιπλεῖν, τὰς χεῖρας ὤρεγεν ἐς αὐτὸν ἀπὸ τριηρῶν ἐς σκάφη, καὶ συγγνώμην ᾔτει, καὶ τὰς τριήρεις παρεδίδου. Τοσοῦτον ἴσχυεν ἡ δόξα τῆς Καίσαρος εὐπραγίας. οὐ γὰρ ἔγωγε αἰτίαν ἑτέραν ὁρῶ, οὐδὲ ἔργον ἕτερον ἡγοῦμαι τύχης ἐν ἀπόρῳ καιρῷ γενέσθαι μᾶλλον, ἢ Κάσσιον τὸν πολεμικώτατον ἐπὶ τριηρῶν ἑβδομήκοντα ἀπαρασκεύῳ Καίσαρι συντυχόντα, μηδ' ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ὑποστῆναι. Ὁ δ' οὕτως ἑαυτὸν αἰσχρῶς ὑπὸ φόβου μόνου παραπλέοντι παραδοὺς, ὕστερον ἐν Ῥώμῃ δυναστεύ-

Lin. 66. μεροπωοῦντι *edit.* 3. *mend.* *L.* 67. κατὰ σφῶν μικρ. *Edd. Recte Aug. Ven. Cand.* *L.* 70. ἐπιτηδὲς *Edd. ex Reg. A.* *L.* 73. ἑτέραν αἰτίαν *Edd. Prætuli ſeriem verborum, quam exhibet Aug.*

veſtra culpa pereuntes, ſervabit majorum veſtrorum gloria? Tertio vero die profectus eſt verſus Orientem, quo Pompejum fugam intendiſſe didicerat. Eo in itinere *Cæſari*, ob triremium inopiam modicis navigiis *Helleſpontum trajicienti*, in medio freto *Caſſius* cum parte ſua triremium ex improviſo *occurrit*, ad Pharnacem properans. Qui, quum multis triremibus longe prævaleret naviculis hoſtium, horrenda Cæſaris & ubique celebrata felicitate attonitus, ratuſque illum contra ſe navigare de induſtria; manus ſupplices e triremi verſus naviculas tendens, *oravit veniam, claſſemque ei tradidit. Tantum poterat Cæſarianæ felicitatis opinio.* Nec enim aliam cauſam facti video: nec puto præſentiorem fortunam umquam expertum *Cæſarem* in rebus dubiis, quam quum *Caſſius*, vir fortiſſimus, LXX triremibus in imparatum fortuito incidens, ne tentare quidem pugnam auſus eſt. Et tamen hic, qui turpi metu obiter ſe dedidit trajicienti, poſtea in Urbe rerum jam poten-

Digitized by Google

οντα ἤδη κατέκανεν. ᾧ καὶ αὐτῷ δῆλόν ἐστι, τὸν ἕτερον τῷ Κασσίῳ φόβον ὑπὸ τύχης ἐγγενέσθαι τὸν Καίσαρα ἐπαιρούσης. *A. U. 706.*

LXXXIX. Διασωθεὶς δ' οὕτω παραδόξως ὁ Καῖσαρ, καὶ τὸν Ἑλλήσποντον περαιωθεὶς, Ἴωσι μὲν καὶ Αἰολεῦσι, καὶ ὅσα ἄλλα ἔθνη τὴν μεγάλην Χερρόνησον οἰκοῦσι, καὶ καλοῦσιν αὐτὰ ἑνὶ ὀνόματι Ἀσίαν τὴν κάτω, συνεγίγνωσκε, πρεσβευομένοις ἐς αὐτὸν καὶ παρακαλοῦσι. πυθόμενος δὲ Πομπήϊον ἐπ' Αἰγύπτου φέρεσθαι, διέπλευσεν ἐς Ῥόδον. καὶ οὐδ' ἐνταῦθα τὸν στρατὸν αὐτοῦ κατὰ μέρη προσιόντα περιμείνας, ἐς τὰς Κασσίου καὶ Ῥοδίων τριήρεις ἐνέβη σὺν τοῖς παροῦσιν. οὐδενί τε ἐκφήνας ὅπη τοι πλοῦν ποιήσεται, περὶ ἑσπέραν ἀνήγετο· ἐπαγγείλας τοῖς λοιποῖς κυβερνήταις, πρὸς τὸν λαμπτῆρα τῆς ἑαυτοῦ νεὼς, καὶ μεθ' ἡμέραν πρὸς τὸ σημεῖον εὐθύνειν· τῷ δ' αὐτοῦ κυβερνήτῃ, πολὺ τῆς γῆς ἀποσχὼν, προσέταξεν ἐς Ἀλεξάνδρειαν φέρεσθαι. Καὶ ὁ μὲν τρισὶν ἡμέραις πελάγιος ἀμφὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἦν. ἐσδέχονται

Lin. 88. ἐνταῦθ' τὸν *edit.* 3. *oper. err.* *L.* 90. ἀνέβη *Edd. Pratuli Aug. Cand.* *L.* 91 *ſq.* ἀπαγγείλας *Edd. ex Reg. A.* *L.* 93. καθ' ἡμέραν *Edd. Pratuli Aug.* *L.* 94. δ' αὐτοῦ *edit.* 2. 3. *invit. MSS.*

tem occidit. Quo & ipſo magis adparet, terrorem illum non niſi a fortuna, quæ extollebat Cæſarem, Caſſio tunc fuiſſe incuſſum.

89. Ita præter exſpectationem ſervatus *Cæſar*, trajecto Helleſponto, Jones & Æolas, cæteraſque nationes quæ magnam illam Peninſulam incolunt, quæ *inferior Aſia* vocatur, per legatos veniam petentes, recepit in gratiam. Acceptoque nuncio, Pompejum petiiſſe Ægyptum, *Rhodum trajecit:* ac ne hic quidem exſpectato exercitu dum in unum conveniret, conſcenſis Caſſianis & Rhodiis triremibus, cum eis quas circa ſe habebat copiis, nemini aperiens quo curſum flexurus eſſet, ſub veſperam ſolvit; juſſis aliis gubernatoribus ignem prætorianæ ſequi, & ſignum ejuſdem interdiu: ſuo vero gubernatori, jam longe a terra ſemotus, mandavit, ut Alexandriam tenderet. Atque ita tertio die per altum *Alexandriam Cæſar devectus* eſt. Ibi receptus a procuratoribus

A. U. 706. δ' αὐτὸν οἱ τοῦ βασιλέως ἐπιτροπεύοντες, ἔτι τοῦ βασιλέως ἀμφὶ τὸ Κάσσιον ὄντος. Καὶ πρῶτα μὲν ἀπραγμοσύνην τινὰ διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν συνόντων ὑπεκρίνετο· φιλοφρόνως τε τοὺς ἐντυγχάνοντας ἐξεδέχετο· καὶ τὴν πόλιν περιϊὼν τοῦ κάλλους ἐθαύμαζε, καὶ τῶν φιλοσόφων μετὰ τοῦ πλήθους ἑστὼς ἠκροᾶτο. ὅθεν αὐτῷ χάρις τε καὶ δόξα ἀγαθὴ, ὡς ἀπράγμονι, παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν ἐφύετο.

XC. Ἐπεὶ δ' ὁ στρατὸς αὐτῷ κατέπλευσε, Ποθεινὸν μὲν καὶ Ἀχιλλᾶν ἐκόλασε θανάτῳ τῆς ἐς τὸν Πομπήϊον παρανομίας· Θεόδοτον δὲ διαδράντα Κάσσιος ὕστερον ἐκρέμασεν, εὑρὼν ἐν Ἀσίᾳ. Θορυβούντων δ' ἐπὶ τῷδε τῶν Ἀλεξανδρέων, καὶ τῆς στρατιᾶς τῆς βασιλικῆς ἐπ' αὐτὸν ἰούσης, ἀγῶνες αὐτῷ ποικίλοι περὶ τὸ βασίλειον ἐγένοντο, καὶ ἐν τοῖς παρ' αὐτὸ αἰγιαλοῖς. ἔνθα καὶ φεύγων ἐς τὴν θάλασσαν ἐξήλατο, καὶ ἐς πολὺ ἐν τῷ βυθῷ διενήξατο. καὶ τὴν χλαμύδα αὐτοῦ λαβόντες οἱ Ἀλεξαν-

Lin. 7. θανάτου *Edd. Rectius Aug. Ibid. Artic.* τὸν *ex eodem Aug. adjeci. L.* 8. διαδράσαντα *Edd. Prætuli Aug. L.* 9. ἐπὶ τῷ δὲ *edit.* 2. 3. *mend. L.* 13. ἐν τῷ βυθῷ δὲ ἐξενήξατο *Edd. ex Reg. A.*

regis, adhuc hærentis circa montem Caſſium, primum quidem, diſſimulans conſilium propter infrequentiam ſuorum, dabat ſe otio, comiter excipiens obvios, urbemque viſendi cauſa obambulans, admiranſque ejus pulcritudinem, & ſcholas Philoſophorum una cum reliqua auditorum multitudine frequentans. Quæ res ei gratiam & bonam exiſtimationem paravit apud *Alexandrinum* populum; quod nullo bellandi conſilio adveniſſe videretur.

90. Sed poſtquam exercitus advenit *Cæſari*; *Pothinum Achillam*que, ob ſcelus in Pompejum patratum, *morte adfecit*: *Theodotum* vero, tunc elapſum, *Caſſius* poſtea *in crucem egit*, inventum in Aſia. Alexandrinis autem ob hanc rem tumultuantibus, & *exercitu regio Cæſarem invadente*, vario eventu certatum eſt aliquoties circa regiam & in proximis littoribus: ubi etiam, urgente hoſte, *in mare Cæſar proſiliit*, & per longum ſpatium in profundo tranſnatavit; qua occaſione *Alexandrini*, *paludamento ejus po-*

Digitized by Google

δρεῖς περὶ τρόπαιον ἐκρέμασαν. Τελευταῖον δ' ἀνὰ τὸν Νεῖλον αὐτῷ γίγνεται πρὸς τὸν βασιλέα ἀγών, ᾧ δὴ A. U. 707.
καὶ μάλιστα ἐκράτει. Καὶ ἐς ταῦτα διετρίφθησαν αὐτῷ μῆνες ἐννέα, μέχρι Κλεοπάτραν ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ βασιλεύειν ἀπέφηνεν Αἰγύπτου. καὶ τὸν Νεῖλον ἐπὶ τετρακοσίων νεῶν, τὴν χώραν θεώμενος, περιέπλει μετὰ τῆς Κλεοπάτρας, καὶ τἆλλα ἡδόμενος αὐτῇ. Ἀλλὰ τάδε μὲν ἕκαστα, ὅπως ἐγένετο, ἀκριβέστερον ἡ περὶ Αἰγύπτου συγγραφὴ διέξεισι. Τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Πομπηΐου προσφερομένην οὐχ ὑπέστη, ἀλλὰ προσέταξε ταφῆναι, καί τι αὐτῇ τέμενος βραχὺ, πρὸ τῆς πόλεως περιτεθὲν, Νεμέσεως τέμενος ἐκαλεῖτο· ὅπερ ἐπ' ἐμοῦ κατὰ Ῥωμαίων αὐτοκράτορα Τραϊανὸν, ἐξολλύντα τὸ ἐν Αἰγύπτῳ Ἰουδαίων γένος, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐς τὰς τοῦ πολέμου χρείας κατηρείφθη.

XCI. Τοσάδε μὲν δὴ Καῖσαρ ἐργασάμενος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, διὰ Συρίας ἐπὶ Φαρνάκην ἠπείγετο. ὁ δὲ ἤδη μὲν εἴργαστο πολλὰ, καὶ περιεσπάκει τινὰ Ῥωμαίων χωρία,

Lin. 15. *an* ὡσπερεὶ τρόπαιον? in trophæi modum erexere. *Cand.* *L.*25. πρὸς τῆς πόλεως *Aug. mend.* *L.*28. τῶν *ad* Ἰουδ. *caret Reg. B.*

titi, trophæo illud adfixerunt. Extrema *pugna* adverſus ipſum regem *in Nilo* fuit, quæ maxime victoriam adtulit *Cæſari.* Inter has contentiones novem menſibus abſumtis, *Cleopatram* loco fratris *reginam Ægypti Cæſar nominavit*; cum eademque quadringentis navibus Nilo ſubvectus perluſtravit regionem, alioqui delectatus fœminæ conſuetudine. Verum hæc ſingula in *Rerum Ægyptiarum Hiſtoria* adcuratius a nobis relata ſunt. *Caput* autem *Pompeji* oblatum averſatus *Cæſar*, ſepeliri juſſit in ſuburbio, *ſacellum*que ibi dedicavit *Nemeſeos*; quod noſtra ætate, quum Trajanus Auguſtus Judæos exitiali bello perſequeretur, ab his ob præſentem neceſſitatem eſt dirutum.

91. His rebus apud Alexandriam geſtis, *Cæſar* per Syriam *contra Pharnacem* raptim duxit exercitum: qui jam haud inani conatu quædam Romanæ ditionis loca occuparat, &

A. U. 707. καὶ Δομιτίῳ Καίσαρος στρατηγῷ συνενεχθεὶς ἐς μάχην, ἐνενικήκει πάνυ λαμπρῶς· καὶ τῷδε μάλιστα ἐπαρθεὶς, Ἀμισὸν πόλιν ἐν τῷ Πόντῳ, ῥωμαΐζουσαν, ἐξηνδραπόδιστο, καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν τομίας ἐπεποίητο πάντας. Προσιόντος δὲ τοῦ Καίσαρος ἐταράσσετο καὶ μετεγίγνωσκε, καὶ ἀπὸ σταδίων διακοσίων γενομένῳ πρέσβεις ἔπεμπεν ὑπὲρ εἰρήνης, στέφανόν τε χρύσειον αὐτῷ φέροντας, καὶ ἐς γάμον, ὑπ᾽ ἀνοίας, ἐγγυῶντας Καίσαρι τὴν Φαρνάκους θυγατέρα. Ὁ δ᾽ αἰσθόμενος ὧν φέρουσι, προῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐς τὸ πρόσθεν ἐβάδιζε, λεσχηνεύων τοῖς πρέσβεσι· μέχρι προσπελάσας τῷ χάρακι τοῦ Φαρνάκους, καὶ τοσόνδε εἰπὼν, Οὐ γὰρ αὐτίκα δώσει δίκην ὁ πατροκτόνος; ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνεπήδησε, καὶ εὐθὺς ἐκ πρώτης βοῆς τρέπεταί τε τὸν Φαρνάκην, καὶ πολλοὺς ἔκτεινε, σὺν χιλίοις που μάλιστα ἱππεῦσιν ὢν, τοῖς πρώτοις αὐτῷ συνδραμοῦσιν. ὅτε καί φασιν αὐτὸν εἰπεῖν Ὦ μακάριε Πομπήϊε, τοιούτοις ἄρα, κατὰ Μιθριδάτην

Lin. 33. Δωμιτίῳ *edit.* 2. 3. *oper. err.* *L.* 34. ἐνενίκει *Edd. mend. ex Reg. A.* *L.* 36. ἐπεποιήσαντο *edit.* 1. *pro quo* ἐπεποιήσατο *poſuit H. Stephanus. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 37. μετεγίνωσκε *Edd. Inſerui* γ *cum Aug. & Reg. B. ut alibi ſæpius.* *L.* 42. ἐβάδισε *Edd. Prætuli Aug. Reg. B.*

Domitium Cæſaris legatum collatis ſignis egregie vicerat: auctoque inde animo, *Amiſum*, Ponticam urbem Romanarum partium, diripuerat, civibus ſub haſta venditis, impuberibus ad unum exſectis omnibus. Sed adventante *Cæſare* territus *Pharnaces*, ac factorum pœnitens, legatos de pace miſit a XXV paſſuum millibus, coronam ei ferentes auream, & ſtulte ſatis regis ſui filiam offerentes in matrimonium. *Cæſar*, poſtquam intellexit quibus cum mandatis veniſſent, promovit exercitum, & inanibus colloquiis legatos fruſtratus, ad caſtra uſque *Pharnacis* eſt progreſſus. Tum vero in hanc vocem erumpens, *Quidni ergo jam nunc pœnas dabit parricida!* in equum inſiliit; & ad primum editum clamorem profligavit hoſtem, magnamque ſtragem edidit, nonniſi circiter mille equites ſecum habens, qui primi procurrentem erant ſecuti. Quo tempore dixiſſe *Cæſar* fertur: *O te beatum, Pompei, qui bello Mithridatico cum tali-*

Digitized by Google

τὸν τοῦδε πατέρα, πολεμῶν ἀνδράσι, μέγας τε ἐνομίσθης καὶ Μέγας ἐπεκλήθης. Ες δὲ Ῥώμην περὶ τῆσδε τῆς μάχης ἐπέστελλεν· ΕΓΩ ΔΕ ΗΛΘΟΝ, ΕΙΔΟΝ, ΕΝΙΚΗΣΑ. A. U. 707.

XCII. Μετὰ δὲ τοῦτο Φαρνάκης μὲν, ἀγαπῶν, ἐς τὴν ἀρχὴν Βοσπόρου, τὴν δεδομένην οἱ παρὰ Πομπηΐου, συνέφυγεν. Ὁ δὲ Καῖσαρ, οὐ σχολὴν ἄγων περὶ μικρὰ τρίβεσθαι, τοσῶνδε πολέμων αὐτὸν περιμενόντων, ἐς τὴν Ασίαν μετῆλθε, καὶ παροδεύων αὐτὴν ἐχρημάτιζε ταῖς πόλεσιν, ἐνοχλουμέναις ὑπὸ τῶν μισθουμένων τοὺς φόρους, ὥς μοι κατὰ τὴν Ασιανὴν συγγραφὴν δεδήλωται. Πυθόμενος δὲ, ἐν Ῥώμῃ στάσιν εἶναι, καὶ Αντώνιον τὸν ἵππαρχον αὐτοῦ τὴν ἀγορὰν στρατιᾷ φυλάσσειν, πάντα μεθεὶς, ἐς Ῥώμην ἠπείγετο. Ὡς δὲ ἦλθεν, ἡ μὲν στάσις ἡ πολιτικὴ κατεπαύετο· ἑτέρα δὲ ἐπ' αὐτὸν ἀνίστατο τοῦ στρατοῦ, ὡς οὔτε τὰ ἐπηγγελμένα σφίσιν ἐπὶ τῷ κατὰ Φάρσαλον ἔργῳ λαβόντες, οὔτε ἐννόμως ἔτι βρα-

Lin. 52. ΔΕ, *quod poſt* ΕΓΩ *cum MSS. dat edit.* 1. *abeſt ab ed.* 2. 3. *An* ΕΓΩ ΔΗ? *L.* 54. τὴν *ante* δεδομεν. *caret Reg. B.* *L.* 58. ἐνοχλουμέναις τε *Edd. Delevi conjunct. cum Aug.* *L.* 64. 65. & 66. *Videndum duxit Muſgrav. an* (*l.* 65 *ſq.*) λαβόντος & βραδύνοντος *ſit reponendum. Ni excidit aliquid l.* 64. *poſt* στρατοῦ, *mallem ibi* ὡς *in* οἱ *mutatum, & deletum l.* 66. τε *poſt* ἀφεθῆναι: *quemadmodum legiſſe videtur Cand.*

bus hominibus decertans, Magni et exiſtimationem et cognomen adeptus es! In Urbem vero de hac victoria his verbis ſcripſit, *VENI, VIDI, VICI.*

92. *Pharnaces* poſthæc, nihil porro auſus, in Boſporanum regnum a Pompejo ſibi traditum refugit. Nec *Cæſari* vacabat eum perſequi, & in tam parvis negotiis hærere, tot tantiſque bellis alibi eum manentibus. Quare in Aſiam regreſſus, obiter controverſias judicavit civitatum, quæ, ut in *Rerum Aſiaticarum Hiſtoria* expoſui, acerbe a publicanis tractabantur. Ibi per nuncios certior factus „*agitari ſeditionibus Urbem*, & *Antonium* Magiſtrum equitum in foro ſtationem habere cum exercitu," omnibus intermiſſis negotiis, illo properavit. *Romam* ubi *Cæſar advenit*, Urbana quidem conquieverat *ſeditio*; verum alia *a militibus* in ipſum erat coorta; conquerentibus, nec exſoluta ſibi ea quæ poſt Pharſalicam pugnam fuiſſent promiſſa,

Digitized by Google

A. U. 707. δύνοντες ἐν τῇ στρατείᾳ· ἀφεθῆναί τε πάντες ἐπὶ τὰ αὐτῶν ἠξίουν. Ὁ δὲ ἐπηγγέλλετο μὲν αὐτοῖς ἀόριστά τινα ἐν Φαρσάλῳ, καὶ ἕτερα ἀόριστα, ὅταν ὁ ἐν Λιβύῃ πόλεμος ἐκτελεσθῇ· τότε δὲ ἔπεμπεν, ἄλλας ὁρίζων ἑκάστῳ χιλίας δραχμάς. οἱ δὲ αὐτὸν οὐχ ὑπισχνεῖσθαι μᾶλλον, ἢ αὐτίκα διδόναι πάντα, ἐκέλευον· καὶ περὶ τῶνδε Σαλούστιον Κρίσπον πεμφθέντα πρὸς αὐτοὺς ὀλίγου καὶ διέφθειραν, εἰ μὴ διέφυγε. Πυθόμενος δὲ ὁ Καῖσαρ, τέλος μὲν ἄλλο στρατιωτῶν, οἳ τὴν πόλιν ἐξ Ἀντωνίου παρεφύλασσον, περιέστησε τῇ οἰκίᾳ καὶ ταῖς τῆς πόλεως ἐξόδοις, δείσας περὶ ἁρπαγῆς. αὐτὸς δὲ, πάντων δεδιότων, καὶ παραινούντων αὐτῷ τὴν ὁρμὴν τοῦ στρατοῦ φυλάξασθαι, μάλα θρασέως αὐτοῖς ἔτι στασιάζουσιν ἐς τὸ Ἄρειον πεδίον ἐπῆλθεν οὐ προμηνύσας, καὶ ἐπὶ βήματος ὤφθη.

XCIII. Οἱ δὲ σὺν θορύβῳ τε ἄνοπλοι συνέτρεχον, καὶ, ὡς ἔθος, ἄφνω φανέντα σφίσιν ἠσπάζοντο αὐτο-

Lin. 66 *ſq.* τὰ αὐτῶν *Edd. invitis MSS.* *L.* 67. ἐπηγγέλετο (*ſic*) *Aug.* pollicitus olim fuerat *Cand. An* ἐπήγγελτο ? *L.* 72. Σαλ. Πρίσκον *Edd. cum MSS. Correxi mendum.*

& præter jus faſque diutius in militia ſe retineri; miſſionemque poſtulantibus cunctis. Pollicitus autem erat *Cæſar* indefinita quædam donativa, inſtante pugna Pharſalica; itemque alia pariter indefinita, poſtquam bellum Africanum fuiſſet compoſitum: nunc vero miſit, qui ipſius nomine alias inſuper millenas drachmas viritim promitteret. At milites, *non pollicitis ſibi opus eſſe,* clamabant, *ſed præſenti pecunia:* & *Saluſtium Criſpum,* quo internuncio uſus erat Cæſar, prope abfuit, quin oppreſſiſſent, ni fuga ſalutem quæſiſſet. Quo cognito *Cæſar,* legionemn Atonianam, quæ Urbi erat præſidio, circum ædes ſuas & ad viarum exitus diſpoſuit; metuens, ne ad rapinas verterentur milites. Ipſe, omnibus licet dehortantibus ne furenti multitudini ſe committeret, inſigni audacia, *tumultuantibus* etiam tum militibus repente *ſupervenit in campo Martio,* & in tribunal adſcendit.

93. *Milites,* repentino Cæſaris adventu territi, adcurrerunt inermes, & ex more con-

κράτορα. Κελεύσαντος δ' ὅ τι θέλοιεν εἰπεῖν, περὶ μὲν τῶν δωρεῶν ἐς ὄψιν εἰπεῖν αὐτοῦ παρόντος οὐδὲ ἐτόλμησαν, ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐκπλήξεως· ὡς δὲ μετριώτερον, ἀφεθῆναι τῆς στρατείας ἀνεβόησαν· ἐλπίσαντες, στρατοῦ δεόμενον ἐς τοὺς ὑπολοίπους πολέμους αὐτῷ, ἐρεῖν τι καὶ περὶ τῶν δωρεῶν. Ὁ δὲ παρὰ τὴν ἁπάντων δόξαν, οὐδὲ μελλήσας, ἀπεκρίνατο, Αφίημι. Καταπλαγέντων δ' αὐτῶν ἔτι μᾶλλον, καὶ σιωπῆς βαθυτάτης γενομένης, ἐπεῖπε· Καὶ δώσω γε ὑμῖν τὰ ἐπηγγελμένα ἅπαντα, ὅταν θριαμβεύσω μεθ' ἑτέρων. Αδοκήτου δ' αὐτοῖς ἅμα καὶ τοῦδε καὶ φιλανθρώπου φανέντος, αἰδὼς αὐτίκα πᾶσιν ἐνέπιπτε, καὶ λογισμὸς, μετὰ ζήλου, εἰ δόξουσι μὲν αὐτοὶ καταλιπεῖν σφῶν τὸν αὐτοκράτορα ἐν μέσοις τοσοῖσδε πολεμίοις, θριαμβεύσουσι δ' ἀντ' αὐτῶν ἕτεροι· καὶ σφεῖς τῶν ἐν Λιβύῃ κερδῶν ἐκπεσοῦνται, μεγάλων ἔσεσθαι νομιζομένων· ἐχθροί τε ὁμοίως αὐτοῦ τε Καίσαρος ἔσονται καὶ τῶν πολεμίων. Δείσαντες A. U. 707.

Lin. 86. *στρατίας edit.* 2. 3. *mend.* *L.* 87. *πολέμιους αὐτὸν Edd. Prætuli Aug. Mallem tamen, alia verborum ſerie,* ὑπολ. αὐτῷ πολεμ. *L.* 89. *μελήσας edit.* 1. *L.* 97. *καὶ σφᾶς Reg. B.*

ſalutarunt imperatorem. Juſſique, quid poſtularent, promere; *de donativo* quidem præſentem compellare *Cæſarem*, propter eumdem terrorem qui eos occupaverat, non auſi; id quod modeſtius videbatur, *miſſionem* clamoribus *flagitabant*; ſperantes, eum, quippe qui exercitu opus haberet ad profligandas belli reliquias, ultro mentionem donativi facturum. Ille vero, præter omnium opinionem, nihil cunctatus, *Dimitto vos*, reſpondit. Et, illis magis etiam attonitis, & omnino ſilentibus, adjecit: *Dabo tamen vobis quidquid ſum pollicitus, quum triumphavero cum aliis.* Ad hanc, ut inexſpectatam, ita clementem, vocem pudor continuo ſubiit omnes & æmulatio; reputantes, quam abſurdum foret, ſi, ipſis imperatorem ſuum in medio tantorum bellorum curſu deſerentibus, triumphum ejus ſecuturi eſſent alii; ipſi vero lucris, quæ magna ſperanda erant ex bello Africano, carentes, inviſos ſe cum ipſi Cæſari tum adverſis partibus eſſent redditturi. Id igitur me-

Digitized by Google

A. U. 707.

οὖν, ἔτι μᾶλλον ἡσύχαζον ἐξ ἀπορίας, ἐλπίζοντες ἐνδώσειν τι καὶ τὸν Καίσαρα, καὶ μεταγνώσεσθαι διὰ τὴν ἐν χερσὶ χρείαν. Ὁ δ᾽ ἀνθησύχαζε, καὶ τῶν φίλων αὐτὸν παρακαλούντων ἐπιφθέγξασθαί τι πρὸς αὐτοὺς ἄλλο, καὶ μὴ βραχεῖ καὶ αὐστηρῷ λόγῳ πολλὰ συνεστρατευμένους ἐγκαταλιπεῖν, ἀρχόμενος λέγειν, πολίτας ἀντὶ στρατιωτῶν προσεῖπεν· ὅπερ ἐστὶ σύμβολον ἀφειμένων τῆς στρατείας, καὶ ἰδιωτευόντων.

XCIV. Οἱ δ᾽ οὐκ ἐνεγκόντες ἔτι ἀνέκραγον, μετανοεῖν· καὶ παρεκάλουν αὐτῷ συστρατεύεσθαι. ἀποστρεφομένου τε τοῦ Καίσαρος καὶ ἀπιόντος ἀπὸ τοῦ βήματος, οἵδε, σὺν ἐπείξει πλέονι βοῶντες, ἐνέκειντο παραμεῖναί τε αὐτὸν, καὶ κολάζειν σφῶν τοὺς ἁμαρτόντας. ὁ δ᾽ ἔτι μέν τι διέτριψεν, οὔτε ἀπιὼν, οὔτε ἐπανιὼν, ὑποκρινόμενος ἀπορεῖν. ἐπανελθὼν δ᾽ ὅμως, ἔφη· κολάσειν μὲν αὐτῶν οὐδένα, ἄχθεσθαι δ᾽ ὅτι καὶ τὸ δέκατον τέλος,

Lin. 3. ἀντισύχαζε edit. 1. mend. L. 12. ex vulgato οἱ δὲ σὺν feci οἵδε σὺν, & paulo aliter diſtinxi orationem. L. 13. ἁμαρτάνοντας Edd. Prætuli Aug. Ven. L. 14. ἔτι μέν τοι Edd. invitis MSS. μέν τι dederunt Aug. & Reg. B. Nec τοι nec τι dat Reg. A.

tuentes, magis etiam ſilebant conſilii inopia; ſperabantque, *Cæſarem* ſibi remiſſurum aliquid, & propter inſtantem neceſſitatem mutaturum ſententiam. Sed quum ille pariter ſileret; amicis hortantibus, ut aliquid inſuper eis diceret, nec paucis eiſque duris verbis veteres commilitones ſuſpenſos relinqueret; rurſus exorſus, *Quirites* eos adpellavit, non *milites*: quod erat ſignum, jam dimiſſos eſſe a militia.

94. Id illi non amplius ferentes, *pænitere ſe facti ſui* conclamabant; rogabantque ut *porro ſibi cum eo militare liceret.* Averſante vero *Cæſare*, & deſcendente e tribunali, magis etiam conclamatum eſt, *maneret, et pænas de peccati auctoribus ſumeret.* Stetit ille pauliſper, nec procedens, nec revertens; fingenſque, ſe non expedire conſilium. Tandem reverſus: „puniendum quidem, ait, neminem; dolere ſe autem, quod & *decima legio*, cui plurimum ſemper tribuiſſet,

Digitized by Google

τέλος, ὃ προετίμησεν αἰεὶ, τοιαῦτα θορυβεῖ. καὶ τόδε, ἔφη, μόνον ἀφίημι τῆς στρατείας· δώσω δὲ καὶ τῷδε ὅμως τὰ ὑπεσχημένα ἅπαντα, ἐπανελθὼν ἐκ Λιβύης. Δώσω δὲ καὶ γῆν ἅπασιν, ἐκτελεσθέντων τῶν πολέμων· οὐ καθάπερ Σύλλας, ἀφαιρούμενος ἑτέρων ἣν ἔχουσι, καὶ τοῖς ἀφαιρεθεῖσι τοὺς λαβόντας συνοικίζων, καὶ ποιῶν ἀλλήλοις ἐσαεὶ πολεμίους, ἀλλὰ τὴν τοῦ δήμου γῆν ἐπινέμων καὶ τὴν ἐμαυτοῦ, καὶ τὰ δέοντα προσωνούμενος. Κρότου δὲ καὶ εὐφημίας παρὰ πάντων γενομένης, τὸ δέκατον ὑπερήλγει τέλος, ἐς μόνον αὐτὸ τοῦ Καίσαρος ἀδιαλλάκτου φανέντος· καὶ σφᾶς αὐτὸν ἠξίουν διακληρῶσαί τε, καὶ τὸ μέρος θανάτῳ ζημιῶσαι. ὁ δὲ οὐδὲν αὐτοὺς ὑπερεθίζειν ἔτι δεόμενος ἀκριβῶς μετανοοῦντας, συνηλλάσσετο ἅπασι, καὶ εὐθὺς ἐπὶ τὸν ἐν Λιβύῃ πόλεμον ἐξῄει.

XCV. Διαβαλὼν δ' ἐκ Ῥηγίου τὸν πορθμὸν ἐπὶ Μεσήνης, ἐς Λιλύβαιον ἦλθε. καὶ πυθόμενος, Κάτωνα μὲν

Lin. 17 *ſq.* τόδε ἔφη μόνον, ἀφίημι τῆς στρ. *Sic male diſtinguunt Edd.* *L.* 20. πολεμίων *Aug. Ven.* *L.* 23. ἐς ἀεὶ *Edd.* ἐς αἰεὶ *Reg. B. Expreſſi Aug.* *L.* 33. Λιλυβαῖον *edit.* 1.

A. U. 707.

tribuiſſet, tales tumultus cieat." Et „*hanc*, inquit, *ſolam miſſam facio*; redditurus tamen & huic promiſſa, ſimul atque ex Africa fuero reverſus. Dabo vero & agros omnibus, finito bello; non, ut Sylla, ereptos aliis, & colonos miſcendo ſpoliatis, ut utrorumque excitetur alaturque ſimultas perpetua: ſed agrum publicum, & meas privatas poſſeſſiones, dividam: & hi ſi minus ſuffecerint, etiam meis pecuniis." Tum vero plaudentibus omnibus adclamantibuſque; ſoli *decimæ legionis milites* ſupra modum mœſti erant, quod pertinaciter infenſum haberent Cæſarem: *poſtulabant*que, *ut in decimum quemque capitaliter* more majorum *animadverteret*. At *Cæſar*, videns nil opus eſſe ſerio pœnitentes irritare amplius; univerſos recepit in gratiam, protinuſque *ad bellum Africanum profectus* eſt.

95. Rhegio *Meſſanam* tranſvectus, a freto *Lilybæum* uſque duxit exercitum. Ibi poſtquam cognovit, *Catonem Uticæ*, ubi adparatus belli erat

A. U.

τὴν παρασκευὴν τοῦ πολέμου ναυσὶ καὶ πεζῶν τινι μέρει Φρουρεῖν ἐν Ἰτύκῃ, μετὰ τῶν τριακοσίων, οὓς ἀπὸ σφῶν ἐκ πολλοῦ προβούλους ἐπεποίηντο τοῦ πολέμου, καὶ σύγκλητον ἐκάλουν· τὸν δ᾽ αὐτοκράτορα Λεύκιον Σκιπίωνα καὶ τοὺς ἀρίστους ἐν Ἀδρυμητῷ στρατεύειν· διέπλευσεν ἐπὶ τὸν Σκιπίωνα. καὶ αὐτὸν οἰχόμενον ἐς Ἰόβαν

708. καταλαβὼν, παρέτασσεν ἐς μάχην παρ᾽ αὐτὸ τοῦ Σκιπίωνος τὸ στρατόπεδον, ὡς ἐν καιρῷ συνοισόμενος τοῖς πολεμίοις χωρὶς αὐτοκράτορος οὖσιν. ἀντεπήεσαν δ᾽ αὐτῷ Λαβιηνός τε καὶ Πετρήϊος, οἱ τοῦ Σκιπίωνος ὑποστράτηγοι· καὶ ἐκράτουν τῶν Καίσαρος παρὰ πολὺ, καὶ τραπέντας ἐδίωκον σοβαρῶς μετὰ καταφρονήσεως, μέχρι Λαβιηνὸν μὲν ὁ ἵππος ἐς τὴν γαστέρα πληγεὶς ἀπεσείσατο, καὶ αὐτὸν οἱ παρασπισταὶ συνήρπαζον· ὁ δὲ Πετρήϊος, ὡς ἀκριβῆ τοῦ στρατοῦ λαβὼν πεῖραν, καὶ νικήσων ὅτε βούλεται, διέλυε τὸ ἔργον· ἐπειπὼν τοῖς ἀμφ᾽ αὐτόν· Μὴ ἀφελώμεθα τὴν νίκην τὸν αὐτοκράτορα ἡμῶν Σκιπίωνα. Καὶ τὸ μὲν ἄλλο μέρος, τῆς Καίσαρος τύχης

Lin. 47. συνασπισταὶ *Edd. Pratuli Aug.*

repoſitus, cum claſſe & terreſtrium copiarum parte, eſſe præſidio; & cum eo trecentos illos, qui jamdudum præfecti erant belli conſiliis, & *Senatus* adpellabantur; ceterum *L. Scipionem* imperatorem cum fortiſſimis *apud Adrumetum* caſtra habere; contra Scipionem navigavit. Qui quum eo ipſo tempore ad Jubam eſſet profectus, *Cæſar*, opportune ad congrediendum cum hoſtibus nactus imperatoris abſentiam, *ante* ipſius *Scipionis caſtra inſtruxit aciem.* Neque vero *Labienus Petrejuſque*, legati, detrectarunt prælium; & *repreſſerunt Cæſarianos* egregie: jamque fuſos perſequebantur ſuperbe contemtimque, quum *Labienum* equus in ventre ſaucius excuſſit. Et hic quidem ſuorum ſuccurſu ereptus eſt: *Petrejus* vero, contentus præſenti experimento haud ſane dubio virtutis militum; & ratus, ſe, quandocumque libuiſſet, vincere poſſe; cecinit receptui, dicens proximis: *Non eſt fraudandus imperator noſter Scipio laude victoriæ.* Ita tunc quoque pluri-

Digitized by Google

A. U. 708.

ἔργον ἐφαίνετο, κρατησάντων ἂν, ὡς ἐδόκει, τῶν πολεμίων, ἄφνω τὴν μάχην ὑπὸ τῶν νικώντων διαλυθῆναι. Αὐτὸς δὲ λέγεται παρὰ τὴν φυγὴν, ἐγχρίμπτων ἅπασιν, ἐπιστρέφειν αὐτούς. καί τινα τῶν τὰ μέγιστα σημεῖα, τοὺς ἀετοὺς, φερόντων τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ περισπάσας, μετενεγκεῖν ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐς τὸ πρόσθεν· ἕως Πετρήϊος ἀνέζευξε, καὶ ὁ Καῖσαρ ἀσπασίως ὑπεχώρει. Τοῦτο μὲν δὴ τῆς πρώτης ἐν Λιβύῃ Καίσαρι μάχης τέλος ἦν.

XCVI. Οὐ πολὺ δὲ ὕστερον, αὐτοῦ τε Σκιπίωνος ὀκτὼ τέλεσι πεζῶν καὶ ἱππέων δύο μυριάσιν (ὧν οἱ πολλοὶ Λίβυες ἦσαν) πελτασταῖς τε πολλοῖς καὶ ἐλέφασιν ἐς τριάκοντα προσδοκωμένου παρέσεσθαι, σὺν Ἰόβᾳ τῷ βασιλεῖ, καὶ τῷδε ἄγοντι πεζοὺς ἄλλους ἀμφὶ τρισμυρίους, καὶ ἱππέας Νομάδας ἐς δισμυρίους, καὶ ἀκοντιστὰς πολλοὺς, καὶ ἐλέφαντας ἑξήκοντα ἑτέρους· ἡ στρατιὰ τοῦ Καίσαρος ἐδείμαινε, καὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς ἐθορυβοῦντο, κατά τε πεῖραν ὧν ἤδη πεπόνθεσαν, καὶ κατὰ δόξαν τῶν ἐπιόντων τοῦ τε πλήθους, καὶ ἀρετῆς μά-

Lin. 54. ἐγχρίπτων Edd. Rectius Aug. L. 60. Rectius, puto, abeſſet τε poſt αὐτοῦ, aut in τοῦ mutaretur. L. 62. Λιβύης Edd.

mum valuit *fortuna Cæſaris*; dum hoſtes in media victoria remittentes, fructum ejus emiſerunt e manibus. Ipſe vero *Cæſar* fertur fugientibus ſuis adcurrens adſtitiſſe ſingulis, & e fuga eos retro in hoſtem convertiſſe; atque etiam aquiliferum quemdam ſua manu retraxiſſe in primam aciem. Simulatque autem *Petrejus* in caſtra ſe recepit; mox & *Cæſar* lubens ſuos reduxit. Et hujus quidem *primæ Cæſarianorum in Africa pugnæ* talis *exitus* fuit.

96. Non multo poſt, quum diceretur adventare ipſe *Scipio* cum octo legionibus, & equitum XX millibus, quorum magna pars Afri eſſent, magnoque cetratorum numero, & elephantis XXX, ſimulque *Jubam regem*, cum peditum circiter triginta, equitum Numidarum ad XX millibus, & multis jaculatoribus, elephantiſque aliis LX; ingens *in exercitu Cæſariano pavor* cum tumultu ſubortus eſt, partim ob rem ſemel tentatam parum feliciter, partim quod formidandus videretur hoſtis, vel numero, vel virtute maxime

A. U. 705.

λιστα τῶν Νομάδων ἱππέων. ὅ τε τῶν ἐλεφάντων πόλεμος, ἀήθης σφίσιν ὤν, ἐξέπλησσε. Βόκχου δ', ἑτέρου Μαυρουσίων δυνάστου, Κίρταν (ἣ βασίλειον ἦν Ἰόβα) καταλαβόντος· ὁ μὲν Ἰόβας, ἐξαγγελθέντος αὐτῷ τοῦδε, ἐς τὰ οἰκεῖα μάλιστα ἀνεζεύγνυ μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ, τριάκοντα ἐξ αὐτοῦ μόνους ὑπολιπὼν ἐλέφαντας τῷ Σκιπίωνι. Ἡ δὲ στρατιὰ τοῦ Καίσαρος ἐς τοσοῦτον ἀντεθάρρησεν, ὡς τὸ πέμπτον τέλος, αἰτῆσαν ἀντιταχθῆναι τοῖς ἐλέφασι, κρατῆσαι πάνυ καρτερῶς. καὶ νῦν ἀπ' ἐκείνου τῷδε τῷ τέλει ἐλέφαντες ἐς τὰ σημεῖα ἐπίκεινται.

XCVII. Μακρᾶς δὲ καὶ ἐπιπόνου κατὰ πάντα τὰ μέρη τῆς μάχης καὶ πολυτρόπου γενομένης, περὶ ἑσπέραν μόλις ὁ Καῖσαρ ἐνίκα· καὶ τὸ στρατόπεδον εὐθὺς ἐξῄρει τὸ τοῦ Σκιπίωνος, οὐδὲν ἀνιεὶς (οὐδ' ἐν νυκτὶ) τῆς νίκης, μέχρι τὸ σύμπαν ἐξεργάσασθαι. οἱ δ' ἐχθροὶ κατ' ὀλίγους, ὅπῃ δύναιντο, διέφευγον· καὶ ὁ Σκιπίων αὐτὸς ἅμα Ἀφρανίῳ, πάντα μεθεὶς, ἔφευγεν ἀνὰ

Lin. 74. μάλιστα non expreſſit Cand. An excidit aliquid ad illam vocem? an τάχιστα legendum? L. 75. ἀπολιπὼν Edd. Recte Aug. Reg. B. L. 83. ἐξῄρητο τοῦ Σκιπ. Edd. Rectius Aug.

Numidarum equitum: pugnamque præterea cum elephantis, cujus pugnæ nullum uſum habebant Cæſariani, exhorreſcebant. Sed poſtquam nunciatum eſt, *Bocchum*, alium regulum Maurorum, *Cirtam* occupaſſe Jubæ regiam; *Juba*, domeſtico periculo revocatus, propere in regnum reduxit exercitum, triginta ſolum elephantis apud *Scipionem* relictis: *Cæſariani* vero in tantum receperunt animos, ut *quintæ legionis milites* elephantis ſe opponi depoſcerent, eoque impetrato egregie vincerent: unde *hodieque Elephantes legionis ejus ſunt inſignia.*

97. Ceterum prœlium illud omni ex parte laborioſum ac varium, circa veſperam demum *victoria Cæſaris* finitum eſt: qui protinus caſtra etiam expugnavit hoſtium; nihil, ne ingruente quidem nocte, de perſequenda victoria remittens, donec totam rem confeciſſet. Hoſtes paſſim diffugêre, qua quiſque poterat; *Scipio* cum *Afranio*, omiſſis rebus omnibus, per mare fugam tentavit cum aper-

Digitized by Google

τὸ πέλαγος ἐπὶ δώδεκα ἀφράκτων. Ὧδε μὲν δὴ καὶ ὅδε ὁ στρατὸς, ἐς ὀκτὼ μυριάδας μάλιστα συνελθὼν, ἔκ τε πολλοῦ γεγυμνασμένος, καὶ ἐκ τῆς προτέρας μάχης ἐν ἐλπίδι καὶ θάρσει γενόμενος, δευτέρᾳ τῇδε συμβολῇ συνετρίβετο ἀθρόως. Καὶ τὸ τοῦ Καίσαρος κλέος ἐς ἄμαχον εὐτυχίαν ἐδοξάζετο, οὐδὲν ἔτι τῶν ἡσσωμένων ἐς ἀρετὴν αὐτοῦ μεριζόντων, ἀλλὰ καὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἁμαρτήματα τῇ Καίσαρος τύχῃ προστιθέντων. ἐδόκει γὰρ δὴ καὶ ὅδε ὁ πόλεμος ἀβουλίᾳ τῶν στρατηγῶν, οὔτε διατριψάντων αὐτὸν, ἕως ἀπορήσειεν ὁ Καῖσαρ, ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ, οὔτε τὴν πρώτην νίκην ἐς τέλος προαγαγόντων, συντριφθεὶς, οὕτως ὀξέως διαλυθῆναι. A. U. 708.

XCVIII. Ἐξαγγελθέντων δὲ τούτων ἐς Ἰτύκην τρίτῃ μάλιστα ἡμέρᾳ, καὶ τοῦ Καίσαρος εὐθὺς ἐπὶ τὴν Ἰτύκην ἰόντος, ἐγίγνετο φυγὴ πάντων. καὶ οὐδένα κατεῖχεν ὁ Κάτων, ἀλλὰ καὶ ναῦς ἐδίδου τοῖς αἰτοῦσι τῶν ἐπιφανῶν· αὐτὸς δ᾽ εὐσταθῶς ὑπέμενε· καὶ τοῖς Ἰτυκαίοις, ὑπισχνουμένοις πρὸ ἑαυτῶν ὑπὲρ ἐκείνου δεήσεσθαι, ἐπι-

Lin. 98. συντριφθεὶς *dubito an menda careat.* *L.* 5. πρὸς ἑαυτῶν *Aug. in contextu. Vulgata lectio in ora libri.*

tis navibus duodecim. Atque ita hic quoque exercitus, ex LXXX ferme conflatus millibus, longa duratus militia, & animoſior redditus a pugna proxima, renovato hoc prælio penitus adtritus eſt. Jamque *Cæſaris fortuna* adeo celebrari cœpit, ut *invictus* plane haberetur; & ut victi nihil amplius virtuti ejus tribuerent, ſed omnia, ne exceptis quidem propriis peccatis, eidem fortunæ Cæſaris imputarent. Ceteroquin enim hujus quoque belli tam citus tamque infelix exitus imperitia ducum accidiſſe videbatur, qui nec bellum trahendo conati ſint hoſtem in alieno ſolo ad commeatuum inopiam redigere, nec primam victoriam curarint abſolvere.

98. His rebus tertio die, poſtquam pugnatum eſt, *Uticam* nunciatis, & *Cæſare* mox ſecuto nuncios; omnes ad fugam verſi ſunt. Neque quemquam retinebat *Cato*; qui naves etiam dabat rogantibus nobilibus: ipſe vero conſtanter manebat. Et quum *Uticenſes* pollicerentur, ſe prius pro illo quam pro ſe ipſis

A. U. 708. μειδιῶν ἀπεκρίνατο, οὐ δεήσειν αὐτῷ πρὸς Καίσαρα διαλλακτῶν, καὶ τοῦτο εἰδέναι καὶ τὸν Καίσαρα καλῶς. Σημηνάμενος δὲ τοὺς θησαυροὺς ἅπαντας, καὶ συγγραφὰς ὑπὲρ ἑκάστου τοῖς Ιτυκαίων ἄρχουσιν ἐπιδοὺς, περὶ ἑσπέραν ἀμφὶ λουτρὰ καὶ δεῖπνον ἦν· καθεζόμενός τε ἐγεύετο, ὥσπερ εἴθιστο, ἐξ οὗ Πομπήιος ἀνῄρητο· οὐδέν τε τῶν συνήθων ἐναλλάσσων, οὐδ᾽ ἐλάσσω προσφερόμενος ἢ πλείω, συνελεσχήνευε τοῖς παροῦσι περὶ τῶν ἐκπεπλευκότων· καὶ ἠρώτα περὶ τοῦ πνεύματος, εἰ κατὰ πρύμνην ἔσοιτο αὐτοῖς· καὶ τοῦ διαστήματος, εἰ φθάσουσι πόρρω γενέσθαι, πρὶν ἐς ἕω Καίσαρα ἐπελθεῖν. οὐ μὴν οὐδ᾽ ἐς ὕπνον ἀπιὼν, ἐνήλλαξέ τι τῶν συνήθων, πλὴν ὅτι τὸν υἱὸν ἠσπάσατο φιλοφρονέστερον. Τὸ δὲ ξιφίδιον τῇ κλίνῃ τὸ σύνηθες οὐχ εὑρὼν παρακείμενον, ἐξεβόησεν, ὅτι προδιδοῖτο ὑπὸ τῶν οἰκείων τοῖς πολεμίοις· Τίνι γὰρ, ἔφη, χρήσεσθαι προσιόντων, ἂν νυκτὸς ἐπίωσι; Τῶν δὲ αὐτὸν παρακαλούντων, μηδὲν ἐφ᾽ ἑαυτὸν βουλευ-

Lin. 7. καὶ post εἰδέναι carent Edd. Dedit Aug. L. 9. ἐπιδιδοὺς Edd. Prætuli Aug. L. 13. πλείω caret Aug. male. L. 22. παρακαλ. καὶ μηδὲν Edd. Delevi conjunct. cum Aug. Ibid. ἐφ᾽ ἑαυτῷ Reg. B.

Caſarem deprecaturos; ſubridens *Cato*, negavit ſibi opus eſſe conciliatoribus; adjecitque, non ignorare id Cæſarem. Obſignatis deinde theſauris omnibus, & ſyngraphis de unaquaque re traditis Uticenſium magiſtratibus; veſpere lotus cœnavit, & ſedens cibum ſumſit, quemadmodum, ex quo interfectus erat Pompejus, conſueverat; nihil de uſitata vivendi ratione mutans, nec largius nec parcius fruens adpoſitis: & familiariter cum his qui aderant garriens de illis qui e portu ſolverant, interrogabat de vento an ſecundus eis eſſet, quantumque provecti eſſent, & an extra conſpectum ſint futuri, priuſquam mane *Caſar* ſuperveniat. Ac ne cubitum quidem diſcedens, quidquam de ſolito more mutavit, niſi quod filium magis comiter complexus eſt. Ut vero gladium ad lectum ex more non reperit: exclamavit, *prodi ſe a domeſticis:* „quod enim ſupereſſe telum, ſi noctu invadatur ab hoſtibus?" Quumque illi orarent, ne quid durius in ſe conſuleret, & quieſceret pu-

ειν, ἀλλ' ἀναπαύεσθαι χωρὶς ξιφιδίου, ἀξιοπιςότερον ἔτι εἶπεν· Οὐ γάρ ἐςί μοι, θέλοντι, καὶ δι' ἐσθῆτος ἐμαυτὸν ἀποπνῖξαι; καὶ ἐς τὰ τείχη τὴν κεφαλὴν ἀπαράξαι; καὶ ἐς τράχηλον κυβιςῆσαι; καὶ τὸ πνεῦμα κατασχόντα ἐκτρίψαι; Πολλά τε ὅμοια εἰπὼν, παρήγαγεν αὐτοὺς παραθεῖναι τὸ ξιφίδιον. ὡς δὲ ἐτέθη, Πλάτωνος αἰτήσας τὴν περὶ ψυχῆς συγγραφὴν, ἀνεγίγνωσκε. A. U. 708.

XCIX. Καὶ ἐπεὶ τέλος εἶχε τῷ Πλάτωνι ὁ λόγος, ἀναπαύεσθαι τοὺς περὶ θύρας ὑπολαβὼν, ἔτρωσεν αὐτὸν ὑπὸ τὰ ςέρνα. Προπεσόντων δὴ αὐτῷ τῶν σπλάγχνων, καὶ ςόνου τινὸς ἐξακουσθέντος, ἐσέδραμον οἱ περὶ θύρας· καὶ οἱ ἰατροὶ τὰ σπλάχνα ἔτι σῶα ὄντα ἐνέθηκαν ἔνδον, καὶ τὰς πληγὰς ἐπιῤῥάψαντες ἐπέδησαν. Ὁ δὲ ἀνενεγκὼν, αὖθις ὑπεκρίνετο· καὶ κατεμέμφετο μὲν ἑαυτῷ πληγῆς. ἀσθενοῦς, χάριν δὴ ὡμολόγει τοῖς περισώσασι, καὶ καταδαρθεῖν ἔφη δεῖσθαι. οἱ

Lin. 25 ſq. ἀπαράξαι *Edd. invitis MSS. L. 27. pro* ὅμοια, *quod dederunt Aug. & Ven. eſt* ἴτερα *in Edd. L. 32.* αὐτὸν *Edd. invit. MSS. L. 33.* ἐπέδραμον *Edd. Prætuli Aug. L. 34.* ζῶα ὄντα *Edd. ex Reg. A.* σῶμα ὄντα *Reg. B. Verum dedit Aug. L. 36.* ὑπεκρίνατο *Edd. Prætuli Aug. Reg. B. Ibid.* καὶ *ante* κατεμέμφ. *carent Edd. Dedit Aug. L. 37. pro* πληγῆς, *quod ded. Aug. Ven. Cand. eſt* πλανῆς *in edit. 1.* πλάνης *edit. 2. 3.*

tius ſine gladio; credibilius etiam dixit: „Quaſi, ſi mori libeat, non poſſim aut veſtibus me ſuffocare, aut parieti caput illidere, aut ex alto me præcipitare, aut cohibito ſpiritu enecare? His dictis, & multis aliis ſimilibus, perſuaſit eis *Cato*, ut gladium loco ſuo reponerent: quo facto, *Platonis librum de anima popoſcit* perlegitque.

99. Lecto Platonis libro, ratus dormire hos, qui pro foribus erant, *inflixit ſibi vulnus* ſub pectore. Quum autem inteſtina procidiſſent, & exauditus eſſet gemitus quidam; adcurrerunt qui ad fores præſto erant: & medici ſalva etiam tum inteſtina in vulnus retruſerunt, conſutumque obvinxerunt faſciis. *Cato*, ubi ſe recollexit, ſe ipſe quidem reprehendit propter vulneris levitatem; ſed ſimulatione rurſus utens, gratias agebat opem ferentibus; addens, ſomno ſibi jam eſſe opus. Illis vero cum gladio digreſſis, atque

Digitized by Google

A. U. 708. μὲν δὴ, τὸ ξίφος ἔχοντες, ᾤχοντο, καὶ τὰς θύρας ὡς ἠρεμοῦντι ἐπέκλεισαν. Ὁ δ᾽ ὕπνου δόξαν αὐτοῖς παρασχὼν, τὰ δεσμὰ ταῖς χερσὶ μετὰ σιγῆς ἀπέῤῥηγνυ, καὶ τὰς ῥαφὰς τοῦ τραύματος ἀνέπλυσσεν· οἷα θηρίον τό τε τραῦμα καὶ τὴν γαστέρα εὐρύνων ὄνυξι, καὶ δακτύλοις ἐρευνῶν, καὶ τὰ σπλάγχνα διαῤῥίπτων· μέχρι ἐτελεύτησεν, ἔτη μὲν ἀμφὶ πεντήκοντα γεγονώς· ὁμολογούμενος δὲ τήν τε γνώμην, ἐς ὅ τι κρίνειε, πάντων ἀνδρῶν ἐπιμονώτατος φῦναι, καὶ τὸ δίκαιον ἢ πρέπον ἢ καλὸν οὐκ ἔθεσι μᾶλλον ἢ μεγαλοψύχοις λογισμοῖς ὁρίσαι. Μαρκίᾳ γέ τοι, τῇ Φιλίππου, συνὼν ἐκ παρθένου, καὶ ἀρεσκόμενος αὐτῇ μάλιστα, καὶ παῖδας ἔχων ἐξ ἐκείνης, ἔδωκεν ὅμως αὐτὴν Ορτησίῳ, τῶν φίλων τινὶ, παίδων τε ἐπιθυμοῦντι, καὶ τεκνοποιοῦ γυναικὸς οὐ τυγχάνοντι· μέχρι κἀκείνῳ κυήσασαν, ἐς τὸν οἶκον αὖθις ὡς χρήσας ἀνεδέξατο. Τοιόσδε μὲν δὴ Κάτων ἦν. καὶ αὐτὸν οἱ Ιτυκαῖοι λαμπρῶς ἔθαπτον. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἔφη μὲν, οἷ φθο-

Lin.42. τοῦ σώματος ἀνεπλ. *Edd. Prætuli Aug. Ibid.* ἀνέπλυσσεν *Aug. Reg. B. male. Ibid. verba* οἷα θηρίον, *quæ cum præcedd. vulgo conjunguntur, malui ad ſequentia referre. L.* 43. εὐρύνων *Edd. ex Reg. A. L.* 45. ἔτι μὲν *edit.* 2. *oper. err. L.* 53 *ſq.* χρήσασαν ἐδέξατο *Edd. Recte Aug.*

etiam foribus, quum quietum jam putarent, occluſis; dum dormire creditur, manibus *Cato* ſilentio diſrupit faſcias, ſuturaſque vulneris ſolvit; & dilatato unguibus, ad feræ inſtar, vulnere, ventrem digitis perſcrutatus, inteſtina laceravit; *donec exhalaret animam*, anno ætatis circiter quinquageſimo. Fuerat autem CATO, conſentiente omnium ſententia, *vir omnium hominum graviſſimus* tenaciſſimuſque propoſiti; qui juſtum ac honeſtum, non ex vulgi moribus metiretur, ſed rectis atque generoſis rationibus. Qui & *Marciam uxorem*, Philippi filiam, quam virginem duxerat, valde quidem dilectam & communium jam liberorum matrem, *Hortenſio* tamen *amico*, cui, prolis cupido, infœcunda conjux erat, *ceſſit*; donec ex illo quoque matrem factam recepit domum, ut qui commodato illam tradidiſſet amico. Hujuſmodi fuit *Cato*; *ab Uticenſibus ſepultus* magnifice. Cujus morte audita, *Cæſar* quidem ait: invidit mihi Cato pulcri

Digitized by Google

νῆσαι Κάτωνα καλῆς ἐπιδείξεως· Κικέρωνος δὲ ποιήσαντος ἐγκώμιον ἐς αὐτὸν, καὶ ἐπιγράψαντος Κάτων, ἀντέγραψε κατηγορίαν ὁ Καῖσαρ, καὶ ἐπέγραψεν Ἀντικάτων. *A. U.* 708.

C. Ἰόβας δὲ καὶ Πετρήϊος τῶν γιγνομένων πυνθανόμενοι, καὶ οὐδεμίαν σφίσιν οὔτε φυγὴν οὔτε σωτηρίαν ἐπινοοῦντες, ἐπὶ διαίτῃ ξίφεσι διεχρήσαντο ἀλλήλους· καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν Ἰόβα Καῖσαρ ὑποτελῆ Ῥωμαίοις ἐποίησεν, αὐτῇ Σαλούστιον Κρίσπον ἐγκαταστήσας. Ἰτυκαίοις δὲ καὶ τῷ Κάτωνος υἱῷ συνεγίγνωσκε· καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Πομπηΐου, μετὰ δύο παίδων αὐτῆς, ἐν Ἰτύκῃ καταλαβὼν, ἐξέπεμψε σώους τῷ Πομπηΐῳ. τῶν δὲ τριακοσίων ὅσους εὗρε, διέφθειρε. Λεύκιος δὲ Σκιπίων ὁ αὐτοκράτωρ, χειμαζόμενος ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ πολεμίαις ναυσὶν ἐντυχὼν, ἐφέρετο γενναίως· μέχρι καταλαμβανόμενος αὐτόν τε διεχρήσατο, καὶ τὸ σῶμα μεθῆκεν ἐς τὸ πέλαγος. Τοῦτο μὲν δὴ καὶ τῷ περὶ Λιβύην Καίσαρος πολέμῳ τέλος ἐγίγνετο.

Lin. 61. ἐπὶ τῇ διαίτῃ *Edd. Delevi artic. cum Aug. L.* 69. ἐπεφέρετο *maluit Muſgrav. L.* 70. αὐτόν τι *Edd. ex Reg. A. Ibid. ſq.* μεθῆκεν ἐς τὴν θάλασσαν *Edd. Prætuli Aug. Ven.*

facti laudem. Ceterum quum Cicero *librum* in defuncti laudem edidiſſet, *inſcriptum, Cato*; contra *Cæſar* accuſationem ejus edidit, quam *Anticatonem* inſcripſit.

100. At *Juba cum Petrejo*, ubi didicerunt quæ acciderant, nullam videntes aut fugæ aut ſalutis ſpem reliquam, in cœnaculo mutuis *ſe ipſi interfecerunt* vulneribus. *Regnum Mauritaniæ Cæſar* tributarium populo Romano fecit, eique *Saluſtium Criſpum* præfecit. Ignovit autem Uticenſibus & Catonis filio. Filiam quoque Pompeji Uticæ deprehenſam, cum duobus liberis, ad adoleſcentem Pompejum miſit incolumes. Ex trecentis vero illis necavit quotquot in poteſtatem redacti ſunt. At *L. Scipio* imperator, fluctibus in alto jactatus, in hoſtiles naves incidit; quas quum, ſtrenue licet connitens, evadere non poſſet; gladio *ſe* prius manu ſua transfixum *in mare dedit præcipitem.* Atque ita *in Africa* quoque *debellatum eſt a Cæſare.*

Digitized by Google

A. U. 708.

CI. Αὐτὸς δ' ἐπανελθὼν ἐς Ῥώμην ἐθριάμβευε τέσσαρας ὁμοῦ θριάμβους· ἐπί τε Γαλάταις, ὧν δὴ πολλὰ καὶ μέγιστα ἔθνη προσέλαβε, καὶ ἀφιστάμενα ἄλλα ἐκρατύνατο· καὶ Ποντικὸν, ἐπὶ Φαρνάκει· καὶ Λιβυκὸν, ἐπὶ Λιβύων τοῖς συμμαχήσασι τῷ Σκιπίωνι· ἔνθα καὶ Ἰόβα παῖς, Ἰόβας, ὁ συγγραφεὺς, βρέφος ὢν ἔτι, παρήγετο. παρήγαγε δέ τινα καὶ τῆς ἀνὰ τὸν Νεῖλον ναυμαχίας θρίαμβον Αἰγύπτιον, μεταξὺ τοῦ Γαλατῶν καὶ Φαρνάκους. Τὰ δὲ Ῥωμαίων φυλαξάμενος ἄρα, ὡς ἐμφύλια, οὐκ ἐοικότα τε αὐτῷ, καὶ Ῥωμαίοις αἰσχρὰ καὶ ἀπαίσια, ἐπιγράψαι θριάμβῳ· παρήνεγκεν ὅμως αὐτῶν ἐν τοῖσδε τὰ παθήματα ἅπαντα, καὶ τοὺς ἄνδρας ἐν εἰκόσι καὶ ποικίλαις γραφαῖς, χωρίς γε Πομπηΐου. τοῦτον γὰρ δὴ μόνον ἐφυλάξατο δεῖξαι, σφόδρα ἔτι πρὸς πάντων ἐπιποθούμενον. Ὁ δὲ δῆμος ἐπὶ μὲν τοῖς οἰκείοις κακοῖς, καίπερ δεδιὼς, ἔστενε· καὶ μάλιστα, ὅτε ἴδοι Λεύκιόν τε Σκιπίωνα τὸν αὐτοκράτορα πλησσόμενον ἐς τὰ στέρνα ὑφ' ἑαυτοῦ, καὶ μεθιέμενον ἐς τὸ πέλαγος· ἢ

Lin. 90. ἐφ' ἑαυτοῦ *edit.* 1.

101. Hinc in urbem reverſus *Caſar*, *quatuor ſimul triumphos duxit: de Gallis* unum, quorum multas maximaſque nationes adjecerat imperio, deficienteſque retraxerat ad officium: alium *de Pharnace*, Ponticum: alium Africanum, *de Afris* qui Scipionem bello juverant: in quo Jubæ filius, *Juba hiſtoricus*, infans etiam tum, traductus eſt. Duxit & alium *de Ægyptiis*, in Nilo victis navali prælio; quem inſeruit medium, Gallicum inter & Ponticum. Et quamquam de Romanis ex profeſſo triumphare veritus eſt, quippe civibus, quod nec ipſi decorum foret, & populo Romano turpe & infauſtum; tamen *translata* ſunt *in* ceteris *pompis pictura omnium* civilium *cladium*, atque etiam *virorum effigies*, abſque unius Pompeji imagine: quem ſolum non eſt auſus oſtentare, propter recens omnium viri illius deſiderium. Populus tamen ne metu quidem cohiberi potuit, quin malis ſuis ingemiſceret: præcipue quum agnoſceret *L. Scipionem* imperatorem, in medio mari ſuapte manu ſauciatum, in undas e navi cadere; *Petrejum* vero in cæ-

Πετρηΐον ἐπὶ διαίτῃ διαχρώμενον ἑαυτὸν, ἢ Κάτωνα ὑφ' *A. U.*
ἑαυτοῦ διασπώμενον, ὡς θηρίον. Ἀχιλλᾶ δὲ ἐφήσθησαν 708.
καὶ Ποθεινῷ, καὶ τὴν Φαρνάκους φυγὴν ἐγέλασαν.

CII. Χρήματα δὲ ἐν τοῖς θριάμβοις φασὶ παρενεχθῆναι μυριάδας ἓξ καὶ ἥμισυ ταλάντων, καὶ στεφάνους δύο καὶ εἴκοσι καὶ δισχιλίους ἐπὶ τοῖς ὀκτακοσίοις, ἀπὸ χρυσοῦ, ἕλκοντας ἐς δισμυρίας καὶ δέκα καὶ τέσσαρας καὶ τετρακοσίας λίτρας. ἀφ' ὧν εὐθὺς ἐπὶ τῷ θριάμβῳ διένειμε, τὰ ὑπεσχημένα πάνθ' ὑπερβάλλων, στρατιώτῃ μὲν ἀνὰ πεντακισχιλίας δραχμὰς Ἀττικὰς, λοχαγῷ δὲ αὐτοῦ τὸ διπλάσιον, καὶ χιλιάρχῃ καὶ ἱππάρχῃ τὸ ἔτι διπλάσιον, καὶ τοῖς δημόταις, ἑκάστῳ μνᾶν Ἀττικήν. Ἐπέδωκε δὲ καὶ θέας ποικίλας, ἵππων τε, καὶ μουσικῆς, καὶ πεζομαχίας, ἀνδρῶν χιλίων πρὸς ἑτέρους χιλίους, καὶ ἱππομαχίαν διακοσίων πρὸς ἴσους· καὶ ἀναμὶξ ἄλλων πεζῶν τε καὶ ἱππέων ἀγῶνα· ἐλεφάντων τε μάχην εἴκοσι πρὸς εἴκοσι· καὶ ναυμαχίαν ἐρετῶν τετρακισχιλίων, ἐπιβεβηκότων ἐς μάχην χιλίων ἑκατέρω-

Lin. 2 ſq. χιλιάρχῳ καὶ ἱππάρχῳ *Edd. Expreſſi Aug. Ven. & Reg. B.*

naculo: *Catonem* item, non ſecus quam beſtiam, unguibus ſuamet ipſius viſcera diſrumpere. *Achillæ* vero *Pothini*que caſus tanto plauſu exceptus eſt a ſpectatoribus, quanto riſu *Pharnacis* fuga.

102. Pecuniæ vero traductæ per hos triumphos LX. millia talentorum fuiſſe proditum eſt, cum dimidio talento: inſuper coronas aureas MM.DCCC.XXII, quarum pondus XXM. CCCC. XIV libras conficiebat. Ex quarum pretio protinus poſt triumphum *perſolutum* eſt *militi*, etiam cum inſigni auctario, *quid Cæſar promiſerat*: militibus ſingulis quinquies millenæ drachmæ Atticæ; duplum centurionibus; tribunis & præfectis alarum quadruplum: plebi viritim mina Attica. Edita ſunt & *varia ſpectacula*, circenſium ludorum; muſicorum; peditum prælio inter ſe concurrentium, millenorum utrimque, ducenorumque utrimque equitum; rurſus aliud equitum & peditum promiſcue pugnantium. Commiſſi ſunt & viceni elephanti; & navale prælium repræſentatum, quadringenis utrimque remigibus, millenis ſociis na-

A. U. 708. θεν. Ἀνέστησε καὶ τῇ γενετείρᾳ τὸν νεὼν, ὥσπερ εὔξατο μέλλων ἐν Φαρσάλῳ μαχεῖσθαι· καὶ τέμενος τῷ νεῷ περιέθηκεν, ὃ Ῥωμαίοις ἔταξεν ἀγορὰν εἶναι, οὐ τῶν ὠνίων, ἀλλ᾽ ἐπὶ πράξεσι συνιόντων ἐς ἀλλήλους· καθὰ καὶ Πέρσαις ἦν τις ἀγορὰ, ζητοῦσιν ἢ μανθάνουσι τὰ δίκαια. Κλεοπάτρας τε εἰκόνα καλὴν τῇ θεῷ παρεστήσατο, ἣ καὶ νῦν συνέστηκεν αὐτῇ. Τὸ δὲ τοῦ δήμου πλῆθος ἀναγραψάμενος, ἐς ἥμισυ λέγεται τῶν πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου γενομένων εὑρεῖν. ἐς τοσοῦτον καθεῖλεν ἡ τῶνδε φιλονεικία τὴν πόλιν.

709. CIII. Αὐτὸς δὲ, ἤδη τέταρτον ὑπατεύων, ἐπὶ τὸν νέον Πομπήϊον ἐστράτευεν ἐς Ἰβηρίαν· ὅσπερ αὐτῷ λοιπὸς ἦν ἔτι πόλεμος ἐμφύλιος, οὐκ εὐκαταφρόνητος. τῶν τε γὰρ ἀρίστων ὅσοι διεπεφεύγεσαν ἐκ Λιβύης, ἐκεῖ συνέδραμον. καὶ στρατὸς, ὁ μὲν, ἐξ αὐτῆς Λιβύης τε καὶ Φαρσάλου τοῖς ἡγεμόσι συνῆλθεν, ὁ δὲ, ἐξ Ἰβήρων τε καὶ Κελτιβήρων, ἔθνους ἀλκίμου καὶ χαίροντος αἰεὶ μάχαις· πολὺς

Lin. 18. τοσοῦτο *Edd. Aug. Prætuli Reg. B.* *L.* 21. ὥσπερ *edit.* 1. *L.* 23. ἐκεῖ ἐκ Λιβύης *Edd. Prætuli Aug. Ven. Reg. B.*

valibus decertantibus. Ædem quoque *Veneri* genitrici *Cæſar* dedicavit, ex voto concepto inſtante pugna Pharſalica; & aream ædi circumſtruxit, quod *Forum populo Romano* eſſe voluit; non rerum venalium, ſed negotiis publicis tractandis; qualia Perſis quoque ſunt fora, ubi redduntur jura & diſcuntur etiam. Ad deæ latus pulcram effigiem Cleopatræ ſtatuit, quæ hodieque juxta viſitur. Cenſu deinde acto, ferme *dimidio minus capitum cenſum* ajunt, quam ante hujus belli civilis initium: in tantum afflixit rempublicam duorum civium contentio.

103. Jam vero *quartum Conſul* CÆSAR expeditionem CONTRA JUNIOREM POMPEJUM ſuſcepit IN HISPANIAM; quod unum reliquum erat civilium bellorum, neutiquam contemnendum. Nam optimatium quotquot evaſerant ex Africa, eo concurrerant; & exercituum ex Pharſalica Africanaque clade reliquiæ eodem cum ſuis ducibus convenerant; hiſque acceſſerat ſupplementum ex validis ac pugnacibus Hiſpanorum Celtiberorumque gentibus. Servorum quoque magna mul-

Digitized by Google

δὲ καὶ δούλων ὅμιλος ἐστρατεύετο τῷ Πομπηΐῳ· καὶ τέταρτον ἔτος εἶχον ἐν τοῖς γυμνασίοις, καὶ γνώμην ἕτοιμον ἀγωνίσασθαι μετὰ ἀπογνώσεως. ᾧ δὴ καὶ μάλιστα σφαλεὶς ὁ Πομπήϊος, οὐκ ἀνεβάλλετο τὴν μάχην, ἀλλ' εὐθὺς ἐλθόντι τῷ Καίσαρι συνεμάχετο· καί τοι τῶν πρεσβυτέρων αὐτῷ παραινούντων, ἐκ πείρας ὧν ἀμφί τε Φάρσαλον καὶ Λιβύην ἐπεπόνθεσαν, ἐκτρίβειν τῷ χρόνῳ τὸν Καίσαρα, καὶ ἐς ἀπορίαν, ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ, περιφέρειν. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἧκε μὲν ἀπὸ Ῥώμης ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν ἡμέραις, βαρυτάτῳ στρατῷ μακροτάτην ὁδὸν ἐπελθών. Δέος δ', οἷον οὐ πρότερον, ἐνέπιπτεν αὐτοῦ τῷ στρατῷ, κατὰ δόξαν τῶν πολεμίων τοῦ τε πλήθους καὶ ἀσκήσεως καὶ ἀπογνώσεως. | A. U. 709.

CIV. Δι' ἃ καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτὸς ἐβράδυνεν· ἔστε πού τι αὐτῷ κατασκεπτομένῳ προσπελάσας ὁ Πομπήϊος, ὠνείδισεν ἐς δειλίαν. καὶ τὸ ὄνειδος οὐκ ἐνεγκὼν ὁ Καῖσαρ, ἐξέτασσε παρὰ πόλιν Κορδύβην, σύνθημα καὶ τότε δοὺς

Lin. 36 *ſq.* ἐπανελθὼν *Edd. Pratuli Aug. Ven.* *L.* 43. καὶ τίδε δοὺς *Aug. male.*

titudo in caſtris Pompejanis militabat. Qui jam quartum in annum exercitati promtiſſime operam ſuam offerebant, extremam certaminis aleam ſubituri. Quæ res maxime fefellit *Pompejum*, ut nihil cunctatus auderet venienti *Cæſari* occurrere; nequidquam monentibus ſenioribus, quos Pharſalica Africanaque pugna cautiores fecerat, ut bellum trahendo hoſtiles opes adtereret, & in alieno ſolo morantes redigeret ad inopiam. Advenit in *Hiſpania Cæſar* die viceſimo ſeptimo, ex quo Roma erat egreſſus, cum gravi exercitu viam longiſſimam emenſus. Metus autem, qualis numquam ante, milites ejus invaſit, territos fama multitudinis hoſtium, bello exercitatiſſimorum deſperatorumque.

104. Qua de cauſa ne ipſe *Cæſar* quidem properabat; donec ei *Pompejus*, ſpeculandi cauſa progreſſo propius accedens, exprobravit ignaviam. Tum vero, non ferens illud opprobrium, *inſtruxit aciem prope Cordubam*; & tunc

Digitized by Google

A. U. 709. Ἀφροδίτην· ἔδωκε δὲ καὶ ὁ Πομπήιος Εὐσέβειαν. Ὡς δὲ, καὶ συνιόντων ἤδη, τοῦ Καίσαρος στρατοῦ τὸ δέος ἥπτετο, καὶ ὄκνος ἐπεγίγνετο τῷ φόβῳ, θεοὺς πάντας ὁ Καῖσαρ ἱκέτευε, τὰς χεῖρας ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνίσχων, μὴ ἐνὶ πόνῳ τῷδε πολλὰ καὶ λαμπρὰ ἔργα μιῆναι, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπιθέων παρεκάλει· τό τε κράνος τῆς κεφαλῆς ἀφαιρῶν, ἐς πρόσωπον ἐδυσώπει καὶ προὔτρεπεν. Οἱ δὲ οὐδ᾽ ὥς τι μετέβαλλον ἀπὸ τοῦ δέους· ἕως ὁ Καῖσαρ αὐτὸς, ἁρπάσας τινὸς ἀσπίδα, καὶ τοῖς ἀμφ᾽ αὐτὸν ἡγεμόσιν εἰπὼν, Ἔσται τοῦτο τέλος ἐμοί τε τοῦ βίου καὶ ὑμῖν τῶν στρατειῶν· προὔδραμε τῆς τάξεως ἐς τοὺς πολεμίους ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς μόνους αὐτῶν ἀποσχεῖν δέκα πόδας, καὶ διακόσια αὐτῷ δόρατα ἐπιβληθῆναι, καὶ τούτων τὰ μὲν αὐτὸν ἐκκλῖναι, τὰ δὲ ἐς τὴν ἀσπίδα ἀναδέξασθαι. τότε γὰρ δὴ τῶν τε ἡγεμόνων προθέων ἕκαστος ἵστατο παρ᾽ αὐτὸν, καὶ ὁ στρατὸς ἅπας ἐμπεσὼν μετὰ ὁρμῆς ὅλην ἠγωνίζετο τὴν ἡμέραν, προὔχων τε καὶ ἡττώμενος αἰεὶ παρὰ μέρος· μέχρις ἐς ἑσπέραν μ-

Lin. 52. Καῖσαρ αὐτοὺς *edit.* 1. *L.* 61. *malim* μέχρι ἐς.

quoque Venerem pro teſſera dedit; Pompejus vero Pietatem. Quum autem, collatis jam ſignis, Cæſariani præ pavore ſegnius rem adgrederentur; *Cæſar* ſublatis ad cælum manibus Deos omnes invocavit, ne uno ignominioſo conflictu tot egregias abolerent victorias: diſcurrenſque inter milites, hortatus eſt eos ſublata a facie galea, quo magis agnitus pudorem eis incuteret. Qui ubi ne ſic quidem metum remiſerunt; ipſe tandem, arrepto cujuſdam clypeo, ad proximos tribunos hæc verba locutus, *jam nunc & mihi vitæ finis erit, & vobis militiæ!* ante reliquam aciem eo uſque procurrit, ut decem tantum pedes ab hoſte diſtaret, ducentiſque telis peteretur; quorum partem declinavit flexu corporis, partem clypeo excepit. Tum demum tribuni, certatim ad eum tegendum procurrerunt; & totus exercitus magno impetu provolans per totum diem dubio Marte continuavit prælium: *ſub veſperam tandem*

Digitized by Google

λις ἐνίκησεν. ὅτε καὶ φασὶν αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι πολλάκις μὲν ἀγωνίσαιτο περὶ νίκης, νῦν δὲ καὶ περὶ ψυχῆς. A. U. 709.

CV. Φόνου δὲ πολλοῦ γενομένου, καὶ φυγῆς τῶν Πομπηίου στρατιωτῶν ἐς τὴν Κορδύβην, ὁ μὲν Καῖσαρ, ἵνα μὴ διαφυγόντες οἱ πολέμιοι, πάλιν ἐς μάχην παρασκευάσαιντο, ἐκέλευε τὸν στρατὸν ἐκτειχίσαι τὴν Κορδύβην. οἱ δὲ κάμνοντες τοῖς γεγονόσι, τά τε σώματα καὶ τὰ ὅπλα τῶν ἀνῃρημένων ἐπεφόρουν ἀλλήλοις, καὶ δόρασιν αὐτὰ διαπηγνύντες ἐς τὴν γῆν, ἐπὶ τοιοῦδε τείχους ηὐλίσαντο. Τῆς δ᾽ ἐπιούσης ἑάλω μὲν ἡ πόλις, τῶν δὲ ἡγεμόνων τοῦ Πομπηίου, Σκάπλας μὲν, νήσας πυρὰν, ἑαυτὸν ἐνέπρησεν· Οὐάρου δὲ καὶ Λαβιηνοῦ καὶ ἑτέρων ἀνδρῶν ἐπιφανῶν ἐκομίσθησαν αἱ κεφαλαὶ Καίσαρι. Πομπήιος δ᾽ αὐτὸς διέφυγε μὲν ἀπὸ τῆς ἥσσης σὺν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἱππεῦσιν ἐπὶ Καρθαίας, ἔνθα αὐτῷ νεῶν στόλος ἦν· καὶ παρῆλθεν ἐς τὰ νεώρια λαθὼν, ὡς τις ἰδιώτης, φορείῳ κομιζόμενος. ὁρῶν δὲ καὶ τούτους ἀπογιγνώσκοντας ἑαυτῶν, ἔδεισε περὶ ἐκδόσεως· καὶ ἔφυγεν αὖθις, ἐπιβαίνων σκάφους. Ἐμπλακέντα δ᾽

Lin. 63. περὶ ante ψυχῆς carent Aug. Ven. nec valde deſideratur. L. 75. ἱππεῖς Aug.

potitus victoria. Quo tempore dixiſſe *Cæſar* fertur, *ſæpe ſe de victoria, tunc vero et de vita, certaſſe.*

105. Poſt magnam editam cædem, *Pompejanis* intra Cordubam compulſis, *Cæſar*, veritus ne hoſtis inde elapſus redintegraret prælium, juſſit urbem circumvallari. At milites, jam feſſi laboribus, corpora armaque cæſorum adgeſta haſtis humi confixerunt, & excubaverunt ad hujuſmodi valli ſpeciem. Sequenti die capta urbe, ex Pompejanis ducibus *Scapula* conſcenſo rogo *ſeipſum exuſſit*; *Vari* & *Labieni* ceterorumque nobilium capita ad Cæſarem ſunt relata. *Pompejus* e pugna cum CL equitibus verſus *Cartejam*, ubi claſſem habebat, profugit; intravitque in navalia, privato cultu delatus lectica. Poſtquam vero hos quoque deſperare de ſalute animadvertit; metuens ne dederetur, fugam rurſus conſcenſa navicula capeſſivit. Sed quum implicuiſ-

A. U. 709. αὐτοῦ τὸν πόδα καλωδίῳ, κόπτων τις τὸ καλώδιον ξιφιδίῳ, τὸν ταρσὸν ἔτεμεν, ἀντὶ τοῦ καλωδίου, τοῦ ποδός· καὶ διαπλεύσας ἔς τι χωρίον ἐθεραπεύετο. ζητούμενος δὲ κἀνταῦθα, ἔφευγε διὰ δυσβάτου καὶ ἀκανθώδους ὁδοῦ, τὸ τραῦμα περικεντούμενος, μέχρι κάμνων ὑπό τι δένδρον ἐκαθέζετο. καὶ τῶν ζητητῶν ἐπιπεσόντων, οὐκ ἀγεννῶς αὐτοὺς ἀμυνόμενος, κατεκόπη. Τοῦδε μὲν δὴ τὴν κεφαλὴν ὁ Καῖσαρ ἐνεχθεῖσάν οἱ προσέταξέ τινι θάψαι. Καὶ ὁ πόλεμος ἑνὶ ἔργῳ καὶ ὅδε παρὰ δόξαν ἐλέλυτο. Τοὺς δ᾽ ἐξ αὐτοῦ διαφυγόντας ἤθροιζεν ὁ τοῦδε τοῦ Πομπηΐου νεώτερος ἀδελφὸς, Πομπήϊος μὲν καὶ ὅδε ὤν, Σέξστος δὲ καλούμενος τῷ προτέρῳ τῶν ὀνομάτων. ἀλλ᾽ ὅδε μὲν ἔτι λανθάνων καὶ διαδιδράσκων ἐλῄστευεν.

CVI. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ῥώμην ἠπείγετο, τὰ ἐμφύλια πάντα καθελὼν, ἐπὶ φόβου καὶ δόξης οἵας οὔ τις προτοῦ. ὅθεν αὐτῷ τιμαὶ πᾶσαι, ὅσαι ὑπὲρ ἄνθρωπον, ἀμέτρως ἐς χάριν ἐπενοοῦντο, θυσιῶν τε πέρι, καὶ ἀγώνων, καὶ

Lin. 82. ἔτεμνε ἀντὶ Edd. Recte Aug. Ven. Reg. B. L. 88. προσέταξέ τινα Aug. non male. L. 92. Σίξτος Edd. ex Reg. A. Expreſſi Aug. & Reg. B. L. 95 ſq. πρὸ τοῦ Reg. B.

ſet pedem funiculo; accidit, ut funem aliquis præcidere volens talum ei per errorem ſecaret: quapropter ad villam adpelli navim *Pompejus* juſſit, ubi vulnus curaret. Quo poſtquam emiſſi ſunt, qui eum conquirerent; fugit per ſentes & aſpreta, ſpinis vulnus pungentibus: tandemque laſſus ſub quadam conſedit arbore; ubi *deprehenſus a perſecutoribus*, ſtrenue repugnans, *occubuit*. Caput ad ſe relatum *Cæſar* ſepeliri juſſit. Ita hoc quoque bellum uno conflictu, præter opinionem, finitum eſt. Eos qui cladem hanc evaſere, *minor Pompeji frater*, prænomine *Sextus*, deinde collegit: verum is tum latitans adhuc & fugitans latrocinabatur.

106. Jam *Cæſar*, *ſublatis omnibus bellis civilibus*, Romam properavit: timendus & illuſtris quantum ad eum diem nemo alius. Quamobrem ad demerendam ejus gratiam *humani omnes divinique honores in eum cumulati* ſunt: ſacrificia,

Digitized by Google

A. U. 709.

νων, καὶ ἀναθημάτων ἐν πᾶσιν ἱεροῖς καὶ δημοσίοις χωρίοις, ἀνὰ φυλὴν ἑκάστην· καὶ ἐν ἔθνεσιν ἅπασι, καὶ ἐν βασιλεῦσιν ὅσοι Ῥωμαίοις φίλοι. σχήματά τε ἐπεγράφετο ταῖς εἰκόσι ποικίλα· καὶ στέφανος ἐκ δρυὸς ἦν ἐπ' ἐνίαις, ὡς σωτῆρι τῆς πατρίδος· ᾧ πάλαι τοὺς ὑπερασπίσαντας ἐγέραιρον οἱ περισωθέντες. Ἀνεῤῥήθη δὲ καὶ Πατὴρ πατρίδος, καὶ δικτάτωρ ἐς τὸν ἑαυτοῦ βίον ᾑρέθη, καὶ ὕπατος ἐς δέκα ἔτη· καὶ τὸ σῶμα ἱερὸς καὶ ἄσυλος εἶναι· καὶ χρηματίζειν ἐπὶ θρόνων ἐλεφαντίνων τε καὶ χρυσέων· καὶ θύειν μὲν αὐτὸν αἰεὶ θριαμβικῶς ἠμφιεσμένον, τὴν δὲ πόλιν ἀνὰ ἔτος ἕκαστον, αἷς αὐτὸς ἡμέραις ἐν παρατάξεσιν ἐνίκα· ἱερέας δὲ καὶ ἱερείας ἀνὰ πενταετὲς εὐχὰς δημοσίας ὑπὲρ αὐτοῦ τίθεσθαι· καὶ τὰς ἀρχὰς εὐθὺς καθισταμένας ὀμνύναι, μηδενὶ τῶν ὑπὸ Καίσαρος ὁριζομένων ἀντιπράξειν. ἔς τε τιμὴν τῆς γενέσεως αὐτοῦ τὸν Κυϊντίλιον μῆνα, Ἰούλιον ἀντὶ Κυϊντιλίου μετωνόμασαν εἶναι· καὶ νεὼς ἐψηφίσαντο πολλοὺς αὐτῷ γε-

Lin. 1 *ſq.* ἐπεγράφοντο *Edd. Rectè Aug. Ven.*

ficia, ludi, ſtatuæ, in omnibus templis & locis publicis, per ſingulas tribus, & per omnes provincias, perque regna ſociorum & amicorum populi Romani. Et ſigna ejus vario habitu effingebantur; nonnullisque querna impoſita eſt corona, quaſi ſervatori patriæ; quo genere coronarum olim cives honorabant eos, qui ſalutem ipſorum protexiſſent. Et *Patriæ Pater* adpellatus eſt, & *dictator* creatus *perpetuus*, & conſul in decennium, & Sacroſanctus declaratus. Decretumque, ut jus redderet in ſellis eburneis aureiſve, & ut inter ſacrificandum triumphali veſte ſemper uteretur: ut publice ſolennibus ſacris celebrarentur dies quibus inſigniores victorias fuerat adeptus: ut ſingulis luſtris ſacerdotes ac Veſtales publica vota pro ejus ſalute facerent: ut quicumque magiſtratus inirent, juramento ſtatim ſe obſtringerent, ſe nullis ejus decretis refragaturos. Et, in honorem natalis *Cæſaris*, *Quintilem* menſem mutato nomine *Julium* placuit vocari. *Templa* etiam multa, tamquam deo, ex ſenatuſcon-

A. U. 709. νέσθαι καθάπερ θεῷ, καὶ κοινὸν αὐτοῦ καὶ Ἐπιεικείας, ἀλλήλους δεξιουμένων.

CVII. Οὕτως ἐδεδοίκεσαν μὲν ὡς δεσπότην, εὔχοντο δὲ σφίσιν ἐπιεικῆ γενέσθαι. εἰσὶ δ' οἳ καὶ βασιλέα προσειπεῖν ἐπενόουν, μέχρι μαθὼν αὐτὸς ἀπηγόρευσε καὶ ἠπείλησεν, ὡς ἀθέμιστον ὄνομα, μετὰ τὴν τῶν προγόνων ἀράν. σπεῖραι δ' ὅσαι στρατηγίδες αὐτὸν ἐκ τῶν πολέμων ἔτι ἐσωματοφυλάκουν, ἀπέστησε τῆς φυλακῆς, καὶ μετὰ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἐπεφαίνετο μόνης. Ὧδε δ' ἔχοντι, καὶ χρηματίζοντι πρὸ τῶν ἐμβόλων, τὸ ψήφισμα τῶν προλελεγμένων τιμῶν ἡ βουλὴ, τῶν ὑπάτων ἡγουμένων, ἐν κόσμῳ τῷ πρέποντι ἑκάστῳ, προσέφερον. ὁ δὲ αὐτοὺς ἐδεξιοῦτο μὲν, οὐχ' ὑπανέστη δὲ προσιοῦσιν, οὐδ' ἐπιμένουσι· ἀλλὰ τοῖς διαβάλλουσιν αὐτὸν ἐς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς βασιλικῆς προσηγορίας καὶ τόδε παρέσχε. Τὰς δὲ ἄλλας τιμὰς, χωρὶς τῆς δεκαετοῦς ὑπατείας προσέμενος, ὑπάτους ἐς τὸ μέλλον ἀπέφηνεν αὐτόν τε καὶ Ἀντώνιον, τὸν ἵππαρχον ἑαυτοῦ· Λε-

Lin. 21. *artic.* τῶν *caret Aug.* *L.* 33. αὐτόν τε *Edd. Prætuli Aug.*

ſulto *decreta* ſunt: & in his unum *templum Cæſari Clementiæque commune*, in quo ſimulacra eorum jungerent dextras.

107. Ita cujus dominationem timebant, ejus expetebant votis publicis clementiam. Nec deerant, qui *Regem adpellandum* cenſerent; donec ipſe *Cæſar*, re intellecta, conantibus id interminatus eſt; infauſtum nomen eſſe dicens, poſt exſecrationem ejus jam inde a majoribus cautam. Cohortes etiam prætorias, quibus bellorum tempore pro ſatellitio uſus erat, amovit a corporis cuſtodia, contentus ſolis adparitoribus publicis. In eo ſtatu dum jus reddebat *Cæſar* pro roſtris; ſenatus, præeuntibus conſulibus, quo quemque decebat cultu, decreta illa, de quibus dictum eſt, ei obtulit. Qui dextram quidem ſingulis præbuit; ſed univerſis nec accedentibus adſurrexit, nec coram ſe ſtantibus: verum adfectationem regni criminantibus hanc quoque anſam dedit. Acceptis ceteris honoribus præter decennem conſulatum, in annum ſequentem *deſignavit Conſules ſeipſum et Antonium*, ſuum Magiſtrum

Digitized by Google

πίδῳ προςτάξας ἱππαρχεῖν ἀντὶ τοῦ Αντωνίου, ἄρχοντι μὲν Ἰβηρίας, ἡγεμονεύοντι δὲ αὐτῆς διὰ φίλων. Κατεκάλει δὲ καὶ τοὺς φεύγοντας ὁ Καῖσαρ, πλὴν εἴ τις ἐπὶ ἀνηκέστοις ἔφευγε· καὶ τοῖς ἐχθροῖς διηλλάσσετο, καὶ τῶν πεπολεμηκότων οἱ πολλοὺς προῆγεν ἀθρόως ἐς ἐτησίους ἀρχὰς, ἢ ἐς ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας. ᾧ δὴ καὶ μάλιστα ὑπαχθεὶς ὁ δῆμος, ἤλπιζε καὶ τὴν δημοκρατίαν αὐτὸν αὐτοῖς ἀποδώσειν· καθάπερ Σύλλας, ἐς ἴσον αὐτῷ δυναστεύσας, ἐποίησεν. ἀλλὰ τοῦδε μὲν ἐσφάλησαν. A. U. 709.

CVIII. Εἰκόνα δὲ αὐτοῦ τις τῶν ὑπερεθιζόντων τὸ λογοποίημα τῆς βασιλείας ἐστεφάνωσε δάφναις, ἀναπεπλεγμένης ταινίας λευκῆς· καὶ αὐτὸν οἱ δήμαρχοι Μάρυλλός τε καὶ Καισήτιος ἀνευρόντες, ἐς τὴν φυλακὴν ἐσέβαλλον, ὑποκρινάμενοί τι καὶ τῷ Καίσαρι χαρίζεσθαι, προαπειλήσαντι τοῖς περὶ βασιλείας λέγουσιν. Ὁ δὲ τοῦτο μὲν ἤνεγκεν εὐσταθῶς. ἑτέρων δὲ αὐτὸν ἀμφὶ τὰς πυ- 710.

Lin. 47. τε καὶ Σέστιος *Edd. Aug. mend. Recte Candidus* Cæſetiuſque.
L. 48. ὑποκρινάμενοί τε *Aug. male.*

equitum; *Lepido* juſſo in Antonii dignitatem ſuccedere, qui tum Hiſpaniæ erat præfectus, ſed eam provinciam per amicos adminiſtrabat. Exulibus quoque, exceptis eis quorum cauſa plane deſperata eſſet, reditum *Cæſar* conceſſit; & inimicis veniam dedit, & multis ex his, qui arma contra ipſum tulerant, præter ſpem annuos magiſtratus, vel provinciarum exercituumve præfecturas detulit. Id quod maxime populo ſpem fecit, fore, ut reſtitueret eis rempublicam, quemadmodum Sylla feciſſet, poſtquam parem potentiam fuerat adeptus. Sed ea quidem ſpes ipſos fefellit.

108. Ceterum quidam ex his, qui rumorem *de regno capeſſendo* confirmatum volebant, ſtatuæ *Cæſaris* lauream impoſuit, albis faſciis intertextam: quem tribuni plebis *Marullus Cæſetiuſque*, requiſitum & inventum, conjecerunt in carcerem; ſimulantes, *Cæſari* ſe gratificaturos, qui minas jactaverat, ſi quis mentionem regni faceret. Quorum quidem factum æquo *Cæſar* tulit animo. Sed quum alii nonnulli,

Digitized by Google

A. U. 710.

λας ἰόντα ποθὲν Βασιλέα προσειπόντων, καὶ τοῦ δήμου στενάξαντος, εὐμηχάνως εἶπε τοῖς ἀσπασαμένοις· Οὐκ εἰμὶ Βασιλεὺς, ἀλλὰ Καῖσαρ· ὡς δὴ περὶ τὸ ὄνομα ἐσφαλμένοις. οἱ δ᾽ ἀμφὶ τὸν Μάρυλλον, καὶ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν τὸν ἀρξάμενον ἐξεῦρον, καὶ τοῖς ὑπηρέταις ἐκέλευον ἄγειν ἐς δίκην ἐπὶ τὸ ἀρχεῖον αὐτῶν. καὶ ὁ Καῖσαρ, οὐκέτι ἐνεγκὼν, κατηγόρησεν ἐπὶ τῆς βουλῆς τῶν περὶ τὸν Μάρυλλον, ὡς ἐπιβουλευόντων οἱ μετὰ τέχνης ἐς τυραννίδος διαβολήν. καὶ ἐπήνεγκεν, ἀξίους μὲν αὐτοὺς εἶναι θανάτου, μόνης δ᾽ αὐτοὺς ἀφαιρεῖσθαι καὶ παραλύειν τῆς τε ἀρχῆς καὶ τοῦ βουλευτηρίου. ὃ δὴ καὶ μάλιστα αὐτὸν διέβαλεν ὡς ἐπιθυμοῦντα τῆς ἐπικλήσεως, καὶ τὰς ἐς τοῦτο πείρας καθιέντα, καὶ τυραννικὸν ὅλως γεγονότα· ἥ τε γὰρ πρόφασις τῆς κολάσεως περὶ τῆς βασιλικῆς ἐπωνυμίας ἦν, ἥ τε τῶν δημάρχων ἀρχὴ ἱερὰ καὶ ἄσυλος ἦν ἐκ νόμου καὶ ὅρκου παλαιοῦ· τήν τε ὀργὴν

Lin. 52. *ἀμηχάνως Reg. B.* *L.* 64 *ſq. Aut excidiſſe nonnihil ante verba περὶ τῆς βασιλ. aut aliud quid hoc loco turbatum eſſe, videtur: niſi forte* pœna *intelligatur* ea, quam tribuni infligere voluerant his, qui Regem ſalutaverant Cæſarem.

occurrentes ei ad portam, in Urbem alicunde redeunti, *Regem* eum ſalutaſſent; hos, ut ſenſit ſecutum inde plebis gemitum, non niſi arguto dicto repulit, *non* REGEM *ſe eſſe, ſed* CÆSAREM; quaſi in cognomine erraviſſent. Et poſtquam *Marullus* hujus quoque ſalutationis primos auctores, conquiri & per adparitores ad ſuum tribunal juſſit trahi; *Cæſar*, impatientior jam, apud ſenatum de *Marullo* collegiſque eſt queſtus, quod *malo dolo invidiam adfectatæ tyrannidis ſibi facerent*; adjecitque „extrema quidem pœna dignos eſſe; ſatis tamen ſibi fore, ſi a magiſtratu ſimul & ſenatu ſubmoveantur." Quæ res vel maxime confirmavit opinionem adfectatæ hujus adpellationis; ut & tentamina illa ab ipſo *Cæſare* profecta putarentur, & idem ipſe jam omnino tyrannico more agere videretur: quandoquidem tribunos plebis, quorum poteſtas ex antiquo ſacramento priſcoque jure ſacroſancta & inviolabilis eſſet, non aliam ob cauſam punitos voluerat, niſi quod ab illis adpellationem regiam tanto opere prohiberi vidiſſet. Et augebat hominum

Digitized by Google

ὀξεῖαν ἐποίει τὸ μηδὲ ἀναμεῖναι τῆς ἀρχῆς τὸ ὑπόλοιπον. A. U. 710.

CIX. Ὧν καὶ αὐτὸς αἰσθανόμενος, καὶ μετανοῶν, καὶ τόδε πρῶτον ἡγούμενος ἄνευ πολεμικῆς ἀρχῆς ἐν εἰρήνῃ βαρὺ καὶ δυσχερὲς διαπεπρᾶχθαι, λέγεται τοῖς φίλοις αὐτὸν ἐντείλασθαι φυλάσσειν, ὡς δεδωκότα τοῖς ἐχθροῖς λαβὴν, ζητοῦσι κατ' αὐτοῦ. πυθομένων δὲ ἐκείνων, εἰ συγχωρεῖ πάλιν αὐτὸν σωματοφυλακεῖν τὰς Ἰβηρικὰς σπείρας· Οὐδὲν ἀτυχέστερον, ἔφη, διηνεκοῦς φυλακῆς· ἔστι γὰρ αἰεὶ δεδιότος. Οὐ μὴν αἵ γε περὶ τῆς βασιλείας πεῖραι κατεπαύοντο οὐδὲ ὥς· ἀλλὰ θεώμενον αὐτὸν ἐν ἀγορᾷ τὰ Λουπερκάλια ἐπὶ θρόνου χρυσέου, πρὸ τῶν ἐμβόλων, Ἀντώνιος, ὑπατεύων σὺν αὐτῷ Καίσαρι, καὶ διαθέων τότε γυμνὸς ἀληλιμμένος, (ὥσπερ εἰώθασιν οἱ τῆσδε τῆς ἑορτῆς ἱερέες) ἐπὶ τὰ ἔμβολα ἀναδραμὼν, ἐστεφάνωσε διαδήματι. κρότου δὲ πρὸς τὴν ὄψιν παρ' ὀλίγων γενομένου, καὶ στόνου παρὰ τῶν πλειόνων, ὁ Καῖσαρ ἀπέρριψε τὸ διάδημα· καὶ ὁ Ἀντώνιος αὖθις

Lin. 71 *ſq.* φιλ. αὐτὸν *Edd. invit. MSS.* *L.* 76 *ſq.* βασιλ. σπεῖραι *Edd. male ex Reg. A. Recte Aug. Reg. B.*

indignationem, quod ne tempus quidem, propinquum admodum, quo magiſtratus eorum exiſſet, exſpectaverat.

109. Quod ubi & ipſe *Cæſar* ſenſit; pœnitens facti, quod primum tunc, pacis tempore, quo cum imperio militari non eſſet, exercuiſſet moroſius; fertur amicis mandaſſe, ut cuſtodirent ipſum, quoniam inimici anſam quæſitam jam haberent. Sed illis rogantibus, num permitteret ſe denuo Hiſpanicis ſtipari cohortibus, reſpondit: *nihil miſerius continua cuſtodia; id enim eſſe hominis ſemper ſolliciti.* At ne ſic quidem ceſſarunt conatus regnum *Cæſari* adſerentium. Nam quum pro roſtris *Lupercalia* ſpectaret in ſella aurea; *Antonius*, ipſius in conſulatu collega, diſcurrens nudus & unctus, (ut mos eſt per id ſolenne Lupercis,) conſcendenſque roſtra, *diadema capiti Cæſaris impoſuit.* Ad quod ſpectaculum quum paucorum plauſus ſequeretur, plurium gemitus; abjecit ille diadema: quod *Antonius* ei

Digitized by Google

A. U. 710.

ἐπέθηκε, καὶ ὁ Καῖσαρ αὖθις ἀπερρίπτει. Καὶ ὁ δῆμος, διεριζόντων μὲν ἔτι, ἡσύχαζε, μετέωρος ὢν ὅπῃ τελευτήσειε τὸ γιγνόμενον· ἐπικρατήσαντος δὲ τοῦ Καίσαρος, ἀνεβόησαν ἥδιστον, καὶ αὐτὸν ἅμα εὐφήμουν, οὐ προσέμενον.

CX. Ὁ δὲ, εἴτε ἀπογνοὺς, εἴτε κάμνων, καὶ ἐκκλίνων ἤδη τήνδε τὴν πεῖραν ἢ διαβολὴν, εἴτε τισὶν ἐχθροῖς τῆς πόλεως ἀφιστάμενος, εἴτε νοσήματα τοῦ σώματος θεραπεύων, ἐπιληψίαν καὶ σπασμὸν, αἰφνίδιον ἐμπίπτοντα αὐτῷ μάλιστα παρὰ τὰς ἀργίας, ἐπενόει στρατείαν μακρὰν ἔς τε Γέτας καὶ Παρθυαίους· Γέταις μὲν αὐστηρῷ καὶ φιλοπολέμῳ καὶ γείτονι ἔθνει προεπιβουλεύων· Παρθυαίους δὲ τιννύμενος τῆς ἐς Κράσσον παρασπονδήσεως. Στρατιὰν δὴ προύπεμπεν ἤδη τὸν Ἰόνιον περᾶν, ἑκκαίδεκα τέλη πεζῶν, καὶ ἱππέας μυρίους. Καὶ λόγος ἄλλος ἐφοίτα, Σιβύλλειον εἶναι προαγόρευμα, μὴ πρὶν ὑπακούσεσθαι Ῥωμαίοις Παρθυαίους, εἰ μὴ βασιλεὺς αὐτοῖς ἐπιστρα-

Lin. 91. ὑφιστάμενος *Edd. Recte Aug. Ven. Ibid.* νόσημα *Edd. Prætuli Aug. L.* 92. ἐπιληψίαν καὶ θεσμὸν *Edd. mend. ex Reg. A.* σπασμὸν *recte Aug. Ven. Vocem iſtam plane prætermiſit Reg. B. L.* 1. Ῥωμαίων *Edd. Prætuli Aug. Ven. cum quibus facit Reg. B. ex emend.*

ſurſus impoſuit, *Cæſar* vero iterum abjecit. Qui dum ita inter ſe contendunt; ſpectabat populus ſilens, & incertus quonam res eſſet evaſura. Ut vero vidit perviciſſe *Cæſarem*, adclamavit ſuaviter, fauſta illi comprecans omnia, quod diadema non admiſiſſet.

110. Poſt hæc *Cæſar*, ſive deſperans, ſive pertæſus, ab incepto deſtitit, cavens invidiam: &, vel ut Urbem propter inimicos ſuſpectam relinqueret, vel, ut corporis curaret valetudinem, quæ *comitiali malo & ſubitis convulſionibus* numquam magis tentabatur quam in otio; *expeditionem* ſuſcipere cogitavit longinquam *contra Getas et Parthos:* Getas quidem, duram & bellicoſam gentem vicinamque, prior adgreſſurus; de Parthis vero ſumturus pœnas, propter perfidiam in Craſſum patratam. Jamque trans ſinum Adriaticum legiones ſedecim, & equitum decem millia, præmittere cœpit. Moxque alius rumor ſparſus eſt, *Sibyllinum* exſtare *oraculum: Non poſſe Parthos a Romanis, niſi Regis ductu, ſubigi.* Unde auſi

Digitized by Google

τεύσειε. καί τινες ἀπὸ τοῦδε ἐτόλμων λέγειν, ὅτι χρὴ Ῥωμαίων μὲν αὐτὸν, ὥσπερ ἦν, δικτάτωρα καὶ αὐτοκράτορα καλεῖν, καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶν αὐτοῖς ἀντὶ βασιλείας ὀνόματα· τῶν δὲ ἐθνῶν, ὅσα Ῥωμαίοις ὑπήκοα, ἄντικρυς ἀνειπεῖν βασιλέα. Ὁ δὲ καὶ τόδε παρῃτεῖτο, καὶ τὴν ἔξοδον ὅλως ἐπετάχυνεν, ἐπίφθονος ὢν ἐν τῇ πόλει. A. U. 710.

CXI. Ἐξιέναι δ᾽ αὐτὸν μέλλοντα, πρὸ τετάρτης ἡμέρας οἱ ἐχθροὶ κατέκανον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ· εἴτε διὰ ζῆλον εὐτυχίας τε καὶ δυνάμεως, ὑπερόγκου πάνυ γενομένης· εἴθ᾽, ὡς ἔφασκον αὐτοὶ, τῆς πατρίου πολιτείας ἐπιθυμίᾳ. εὖ γὰρ ᾔδεσαν αὐτὸν, μὴ καὶ τάδε τὰ ἔθνη προσλαβὼν, ἀναμφιλόγως γένοιτο βασιλεύς. Ταύτης δὲ σκοπὸν ἡγοῦμαι τῆς προσθήκης ἀφορμὴν λαβεῖν ἐγχειρήσεως, ἐς ὄνομα μόνον αὐτοῖς διαφερούσης, ἔργῳ δὲ καὶ τοῦ δικτάτωρος ὄντος ἀκριβῶς βασιλέως. Συνεστήσαντο δὲ τὴν ἐπιβουλὴν μάλιστα δύω ἄνδρε, Μάρκος τε

Lin. 8. πρετετάρτης *Aug.* *L.* 12. *Pro* εὖ γὰρ ᾔδεσαν αὐτὸν (*quæ verba in Parentheſi forte ponenda*) *Gelenius maluiſſe videtur* καὶ γὰρ ἴδισαν αὐτόν. *L.* 14. σκοπῶν *Aug.* *Ibid.* προθήκης *Aug.* *L.* 16. τοῦ *ad* δικτατ. *caret Aug.* *L.* 17. δύο *Edd.* *Expreſſi Aug. Reg. B.*

ſunt nonnulli palam jactare: „oportere *Cæſarem* Romanorum quidem, ſicut eſſet, *Dictatorem Imperatoremque* adpellari, aut ſi quod ſit præterea aliud nomen regio plauſibilius: *ceterorum* vero *populorum*, qui ſub Romano cenſentur imperio, diſerte *Regem* nominari". At *Cæſar*, hoc quoque recuſato, omnino curabat, ut quamprimum ex Urbe exiret, in qua laboraret invidia.

111. Sed quum jam in eo eſſet, ut proficiſceretur; quatriduo ante interfectus eſt ab inimicis in curia; ſive ob livorem felicitatis potentiæque, ad nimium faſtigium jam evectæ; ſive, ut illi præ ſe ferebant, deſiderio priſtini ſtatus reipublicæ. Probe enim noverant, *Cæſarem*, ſi illos quoque populos deviciſſet, citra dubitationem *Romanorum quoque Regem* futurum. Et hanc quidem occaſionem adgrediendi operis adripuiſſe mihi videntur; nimirum quod illam acceſſionem animo ſibi propoſitam habere *Cæſarem* putarent, quæ tamen non niſi nomine differebat, quum re vera a Rege Dictator nihil differret. *Conjurationis* duo maxime fu-

Digitized by Google

A. U. 710. Βροῦτος, ὁ Καιπίων ἐπίκλην, Βρούτου τοῦ κατὰ Σύλλαν ἀνῃρημένου παῖς, αὐτῷ τε Καίσαρι προσφυγὼν ἐκ τοῦ κατὰ Φάρσαλον ἀτυχήματος· καὶ Γάϊος Κάσσιος, ὁ τὰς τριήρεις κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον ἐγχειρίσας τῷ Καίσαρι· οἵδε μὲν ἄμφω τῆς Πομπηΐου μοίρας γεγονότε· τῶν δ᾽ αὐτῷ Καίσαρι φιλτάτων, Δέκμος Βροῦτος Ἀλβῖνος. ἅπαντες αἰεὶ παρὰ Καίσαρι τιμῆς καὶ πίστεως χρηματίζοντες ἄξιοι· οἷς γε καὶ πράξεις ἐνεχείριστε μεγίστας, καὶ, ἐπὶ τὸν ἐν Λιβύῃ πόλεμον ἀπιὼν, στρατεύματα ἔδωκε, καὶ τὴν Κελτικὴν ἐπέτρεψε, τὴν μὲν ὑπὲρ Ἄλπεων Δέκμῳ, τὴν δ᾽ ἐντὸς Ἄλπεων Βρούτῳ.

CXII. Μέλλοντες δὲ ὁμοῦ τότε τῆς πόλεως στρατηγήσειν ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος, ἐς ἀλλήλους διήριζον περὶ τῆς καλουμένης πολιτικῆς στρατηγίας, ἢ τῶν ἄλλων προτιμᾶται· εἴτε τῷ ὄντι φιλοτιμούμενοι περὶ αὐτὴν, εἴθ᾽ ὑπόκρισις ἦν τοῦ μὴ πάντα συμπράσσειν ἀλλήλοις νομίζεσθαι. Καὶ ὁ Καῖσαρ, αὐτοῖς διαιτῶν, λέγεται πρὸς

Lin. 18. Βρ. ὁ Καπίων *Edd. & MSS. noſtri & Cand. Corrigendam mendam putavi. L.* 23. Δέκιμος, *ut alibi, edit.* 2. 3. *invit. MSS.* Δέκιος, *ut ſolet, Reg. A. mend. De qua quidem varietate lectionis porro monere ſuperſedebo. L.* 29. δὲ, *ante* ὁμοῦ, *caret Aug. mule.*

ere *principes, M. Brutus Cæpio*, Bruti illius Syllanis temporibus interfecti filius, qui ad ipſum *Cæſarem* confugerat poſt cladem Pharſalicam; & *C. Caſſius*, qui triremes eidem in Helleſponto tradiderat; ambo Pompejanarum partium. Ex ipſius vero *Cæſaris* intimis amicis cum duobus illis faciebat *Decimus Brutus Albinus.* Qui omnes ſemper in honore ac fide apud *Cæſarem* erant habiti; ita quidem, ut eorumdem in rebus maximis uſus eſſet opera, & iturus ad Africanum bellum exercitus eis dediſſet, Galliaſque provincias commiſiſſet, *Decimo Bruto* Tranſalpinam, *Marco* Ciſalpinam.

112. Erant tum deſignati prætores urbani *Brutus & Caſſius*; contendebantque de *juriſdictione*, quæ *inter cives* vocatur & honoratior eſt quam altera. Id ſive ſerio fecerint per ambitionem; ſive ficte, quo minus in omnibus rebus conſpirare viderentur: *Cæſar*, delectus arbiter, amicis dixiſſe fertur, „ ex æquo quidem

τοὺς φίλους εἰπεῖν, ὡς τὰ μὲν δίκαια Κάσσιον ἀποφαίνοι, Βρούτῳ δ' αὐτὸς χαρίζοιτο. τοσῇδε ἐν ἅπασιν εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ πρὸς τὸν ἄνδρα ἐχρῆτο. καὶ γὰρ αὐτῷ καὶ παῖς ἐνομίζετο εἶναι, Σερουϊλίας τῆς Κάτωνος ἀδελφῆς ἐρασθείσης τοῦ Καίσαρος, ὅτε ὁ Βροῦτος ἐγίγνετο. διὸ καὶ, νικῶν ἐν Φαρσάλῳ, μετὰ σπουδῆς λέγεται τοῖς ἡγεμόσιν εἰπεῖν, Βροῦτον ὅπη δύναιντο περισώζειν. Ἀλλ' εἴτε ἀχάριστος ὢν ὁ Βροῦτος, εἴτε τὰ τῆς μητρὸς ἁμαρτήματα ἀγνοῶν ἢ ἀπιστῶν ἢ αἰδούμενος, εἴτε φιλελεύθερος ὢν ἄγαν, καὶ τὴν πατρίδα προτιμῶν, εἴθ' ὅτι ἔκγονος ὢν Βρούτου τοῦ πάλαι τοὺς βασιλέας ἐξελάσαντος, ἐρεθιζόμενος καὶ ὀνειδιζόμενος μάλιστα ἐς τοῦτο ὑπὸ τοῦ δήμου· (πολλὰ γὰρ τοῖς ἀνδριάσι τοῦ πάλαι Βρούτου, καὶ τῷ δικαστηρίῳ τοῦδε τοῦ Βρούτου, τοιάδε ἐπεγράφετο λάθρα· Βροῦτε δωροδοκεῖς; Βροῦτε νεκρὸς εἶ; ἤ, Ὤφελές γε νῦν περιεῖναι· ἤ, Ἀνάξιά σου τὰ ἔκγονα· ἤ, Οὐδ' ἔκγονος εἶ σὺ τοῦδε·) ταῦτα καὶ τοιουτότροπα

A. U. 710.

*Lin.*35. Κάσσιος ἀποφαίνοι *edit.* 2. 3. *invitis MSS.* *L.*44. ἔγγονος *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 50. παρεῖναι *Edd. Rectè Aug. Ven.*

Caſſio primas deberi, ſe tamen *Bruto* gratificaturum." Ita in omnibus rebus hunc & honore & benevolentia proſequebatur: nam & *filius Cæſaris putabatur Brutus*, quod adamatus Cæſar fuiſſet a *Servilia*, Catonis ſorore, quo tempore Brutus ex ea eſt genitus. Quapropter & in Pharſalica victoria diligenter mandaſſe *Cæſar* ducibus dicitur, ut omnino *Brutum* ſervarent incolumen. Qui tamen ſive ingratus, ſive rem ignorans, aut non credens, aut pudori ſibi ducens matris impudicitiam, ſive eximio libertatis amore patriam patri præferens, ſive quod eſſet *priſci* illius *Bruti* regum expulſoris *progenies*: (irritatus etiam opprobriis populi, qui ſtatuis antiqui Bruti, & hujus prætoris tribunali, clam adſcribebat verba hujuſmodi: *Brute, largitionibus corrumperis? Brute, mortuus es? Utinam nunc quidem ſupereſſes!* aut, *Degeneres habes poſteros!* aut, *Non es tu illius progenies!*) his igitur rebus, & ejus ge-

Digitized by Google

A. U. 710.

τὰς στρατείας, καὶ φυλακῆς αὐτὸν αὐτίκα περιεξούσης στρατιωτικῆς. Χωρίον δ' ἐπενόουν τὸ βουλευτήριον· ὡς τῶν βουλευτῶν, εἰ καὶ μὴ προμάθοιεν, προθύμως, ὅτε ἴδοιεν τὸ ἔργον, συνεπιληψομένων. ὃ καὶ περὶ Ῥωμύλον, τυραννικὸν ἐκ βασιλικοῦ γενόμενον, ἐλέγετο συμβῆναι. δόξειν τε τὸ ἔργον, ὥσπερ ἐκεῖνο, καὶ τόδε ἐν βουλευτηρίῳ γενόμενον, οὐ κατ' ἐπιβουλὴν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως πεπρᾶχθαι. ἀκίνδυνόν τε, ὡς κοινὸν, ἔσεσθαι παρὰ τῷ Καίσαρος στρατῷ· καὶ τὴν τιμὴν σφίσι μενεῖν, οὐκ ἀγνοουμένοις ὅτι ἦρξαν. Διὰ μὲν δὴ ταῦτα τὸ βουλευτήριον ἐπελέγοντο πάντες ὁμαλῶς· περὶ δὲ τοῦ τρόπου διεφέροντο. οἱ μὲν, καὶ Ἀντώνιον συναναιρεῖν ἀξιοῦντες, ὕπατόν τε ὄντα σὺν τῷ Καίσαρι, καὶ φίλον αὐτοῦ δυνατώτατον, καὶ τοῖς στρατιώταις γνωριμώτατον· ὁ δὲ Βροῦτος ἔλεγεν, ἐπὶ μὲν τῷ Καίσαρι μόνῳ δόξαν οἴσεσθαι τυραννοκτόνων, ὡς βασιλέα ἀναιροῦντες· ἐπὶ δὲ τοῖς φίλοις αὐτοῦ, ἐχθρῶν, ὡς Πομπηΐου στασιῶται. καὶ οἱ μὲν, τῷδε μά-

Lin. 85. περιεξιούσης *edit.* 1.

tare ſatellitium ad corporis cuſtodiam. *Locus* autem *curia* placuit: quod exiſtimarent, ſenatores, licet non præmonitos, tamen conſpecto facinore adjuturos cupide: quod & Romulo accidiſſe fertur, poſtquam regiam poteſtatem in tyrannidem verterat. Itaque hoc facinus illi fore ſimile, præſertim non clam patratum, ſed in ipſa curia, idque pro republica: nec periculum fore a Cæſariano exercitu, velut re ab univerſo ſenatu profecta: ceterum præmia manſura ipſos, quos nemo ignoraturus eſſet auctores tanti facinoris fuiſſe. Quapropter cunctis locum rei gerendæ Curiam deſtinantibus, *de modo* adgrediendæ non conveniebat; aliis *Antonium etiam una tollendum* cenſentibus, collegam Cæſaris, & amicorum potentiſſimum, militibuſque familiariſſimum; *Bruto* vero contradicente „ex ſolius *Cæſaris* cæde *tyrannicidarum decus* petendum, quaſi *regem* occidiſſent: quod ſi & *amicos* ejus interimerent, fore ut inimicitiis privatis & Pompejanæ factionis rationibus facinus imputetur." Et vicit hæc ſententia; nec aliud porro ex-

Digitized by Google

λιστα ἀναπεισθέντες, τὴν προσιοῦσαν αὐτίκα τῆς βουλῆς σύνοδον ἐφύλασσον. *A. U. 710.*

CXV. Ὁ δὲ Καῖσαρ πρὸ μιᾶς τοῦδε τοῦ βουλευτηρίου χωρῶν ἐπὶ δεῖπνον ἐς Λέπιδον τὸν ἵππαρχον, ἐπήγετο Δέκμον Βροῦτον Ἀλβῖνον ἐς τὸν πότον· καὶ λόγον ἐπὶ τῇ κύλικι προὔθηκε, Τίς ἄριστος ἀνθρώπῳ θάνατος; αἱρουμένων δὲ ἕτερα ἑτέρων, αὐτὸς ἐκ πάντων ἐπῄνει τὸν αἰφνίδιον. Καὶ ὁ μὲν ὧδε προὐμαντεύετο ἑαυτῷ· καὶ ἐλεσχήνευε περὶ τῶν ἐς τὴν αὔριον ἐσομένων. Ἐπὶ δὲ τῷ πότῳ, νυκτὸς αὐτῷ τὸ σῶμα νωθρὸν ἐγίγνετο. καὶ ἡ γυνὴ Καλπουρνία, ἐνύπνιον αἵματι πολλῷ καταῤῥεόμενον ἰδοῦσα, κατεκώλυε μὴ προελθεῖν. θυομένῳ τε πολλάκις ἦν τὰ σημεῖα φοβερά. καὶ πέμπειν ἔμελλεν Ἀντώνιον, διαλύσοντα τὴν βουλήν· ἀλλὰ Δέκμος παρὼν ἔπεισε, μὴ λαβεῖν ὑπεροψίας διαβολὴν, αὐτὸν δὲ αὐτὴν ἐπελθόντα διαλῦσαι. Καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τοῦτο ἐκομίζετο φορείῳ. Θέαι δ' ἦσαν ἐν τῷ Πομπηΐου θεάτρῳ, καὶ βουλευτήριον

Lin. 7. ἐς τὸ πότον *Edd. ex Reg. A.* ἐς τὸν πόντον *Aug.* ἐς τὸ πόντον *Reg. B. Recte Ven.*

ſpectabatur, quam ut ſenatus propediem conveniret.

115. Pridie vero ejus diei, quo ſenatus eſt habitus, *Cæſar* cœnaturus *apud Lepidum* magiſtrum equitum, *Decimum Brutum Albinum* ſecum adduxerat: ortaque inter pocula quæſtione, *quodnam mortis genus homini eſſet optimum?* aliis aliud præoptantibus, ipſe unus *repentinam mortem* prætulit. Atque ita ſibimetipſi vates factus, de craſtinis negotiis amplius confabulatus eſt. Poſt eam comporationem quum noctu languor quidam occupaſſet *Cæſarem*, quumque eadem nocte uxor ejus *Calpurnia* per inſomnium multo ſanguine cruentatum vidiſſet maritum; non ſinebat illa mane domo eum egredi. Sacrificanti quoque, nec litanti, multa ſigna oblata ſunt horrenda. Jamque *Antonio* mandaturus erat, ut ſenatum dimitteret; quum *Decimus Brutus* ei perſuaſit, ſatius eſſe ad evitandam ſuperbiæ contemtique ſenatus opinionem, ut ipſe iret dimitteretque. Quamobrem lectica delatus *Cæſar* eſt *in curiam*. Ludi tum erant in *Pompeji* theatro, & ſenatus in imminentibus Theatro

Digitized by Google

A. U. 710. ἔμελλε τῶν τις περὶ αὐτὸ οἴκων ἔσεσθαι, εἰωθὸς ἐπὶ ταῖς θέαις ὧδε γίγνεσθαι. Οἱ δ᾽ ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἕωθεν κατὰ τὴν στοὰν τὴν πρὸ τοῦ θεάτρου τοῖς δεομένοις σφῶν ὡς στρατηγῶν εὐσταθέστατα ἐχρημάτιζον. πυνθανόμενοι δὲ περὶ τῶν γιγνομένων ἱερῶν τῷ Καίσαρι, καὶ τῆς ἀναθέσεως τοῦ βουλευτηρίου, πάνυ ἠποροῦντο. καί τις, αὐτῶν ὧδε ἐχόντων, τῆς Κάσκα χειρὸς λαβόμενος, εἶπε· Σὺ μὲν ὄντα με φίλον ἀπέκρυψας, Βροῦτος δ᾽ ἀνήνεγκέ μοι. Καὶ ὁ μὲν Κάσκας ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἄφνω τεθορύβητο. ὁ δ᾽ ἐπιμειδιάσας ἔφη· Πόθεν οὖν ἔσται σοι τὰ χρήματα τῆς ἀγορανομίας; καὶ ὁ Κάσκας ἀνήνεγκεν. Αὐτὸν δὲ Βροῦτον καὶ Κάσσιον, σύννους τε ὄντας καὶ συλλαλοῦντας ἀλλήλοις, τῶν τις βουλευτῶν ἐπιστάσας, Ποπίλλιος Λαίνας, ἔφη, συνεύχεσθαι περὶ ὧν ἔχουσι κατὰ νοῦν· καὶ παρῄνει ἐπιταχύνειν. οἱ δὲ ἐθορυβήθησαν μὲν, ὑπὸ δὲ ἐκπλήξεως ἐσιώπων.

CXVI. Φερομένου δὲ ἤδη τοῦ Καίσαρος, τῶν οἰκείων τις αὐτῷ, περὶ τῆσδε τῆς ἐπιβουλῆς μαθὼν, ἔθει μηνύ-

Lin. 27. *An* Βρ. δ᾽ ἐξήνεγκέ μοι? *L.* 33. Πούπλιος Λαίτας *Edd. Cand.* Πλούπλιος *Aug. Correxi mendam.*

huic ædibus convenerat, ut mos erat ſpectaculorum tempore. Eo mane *Brutus* & *Caſſius* prætores in porticu ante theatrum magna tranquillitate jus reddebant petentibus: ſed ubi cognoverunt, *Cæſarem* non litare, ideoque ſenatum differri; valde turbabantur. Qui dum ita adfecti ſunt; nonnemo interim adprehenſa manu *Caſca* „Tu, inquit, a me amico tuo rem celaſti, ſed *Brutus* mihi retulit." Et *Caſca* quidem, terrore conſcientiæ ſubito cohorruit. Poſtquam autem ſubridens alter „Unde igitur, ait, erit tibi ad ædilitatem pecunia?" recepit *Caſca* animum. Ipſos vero *Brutum* & *Caſſium*, cogitabundos & inter ſe colloquentes, ſeduxit unus ſenatorum, *Popillius Lænas*, & his verbis adlocutus eſt: „Deos precor, ut bene vertant quod habetis in animo": ſimulque juſſit, accelerarent factum. Et illi, terrore conturbati, ſiluerunt.

116. Dum vero jam *in curiam defertur Cæſar*; ex familiaribus ejus aliquis curſim domum ejus venit, indicaturus

Digitized by Google

σων ὁ ἔμαθεν. καὶ ὁ μὲν ἐς Καλπουρνίαν ἦλθε, καὶ τοσόνδε μόνον εἰπὼν, ὅτι χρῆζοι Καίσαρος ὑπὲρ ἔργων ἐπειγόντων, ἀνέμενεν αὐτὸν ἐπανελθεῖν ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου· οὐκ εἰς τέλος ἄρα τὰ γιγνόμενα πάντα πεπυσμένος. Ὁ δὲ ἐν Κνίδῳ γεγονὼς αὐτῷ ξένος Ἀρτεμίδωρος, ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσδραμὼν, εὗρεν ἄρτι ἀναιρούμενον. Ὑπὸ δὲ ἄλλου καὶ βιβλίον περὶ τῆς ἐπιβουλῆς ἐπιδοθὲν αὐτῷ προθυομένῳ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ εὐθὺς ἐσιόντι, μετὰ χεῖρας εὑρέθη τεθνεῶτος. Ἄρτι δὲ ἐκβαίνοντι τοῦ φορείου Λαίνας, ὁ τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον πρὸ ὀλίγου συνευξάμενος, ἐντυχὼν, διελέγετο ἰδίᾳ μετὰ σπουδῆς. καὶ τοὺς μὲν ἥ τε ὄψις αὐτίκα τοῦ γιγνομένου κατέπλησσε καὶ τὸ μῆκος τῆς ἐντεύξεως· καὶ διένευον ἀλλήλοις, διαχρήσασθαι σφᾶς αὐτοὺς πρὸ συλλήψεως. προϊόντος δὲ τοῦ λόγου, τὸν Λαίναν ὁρῶντες οὐ μηνύοντι μᾶλλον ἢ περί του δεομένῳ καὶ λιπαροῦντι ἐοικότα, ἀνέφερον· ὡς δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ καὶ ἀσπασάμενον εἶδον, ἀνεθάρρησαν. Ἔθος

A. U. 710.

Lin. 47. Λαίνας *Aug. Reg. B. Sic & iidem paulo ante, & mox* Λαίναν.

quæ de inſidiis ei paratis cognoverat. Sed hic quidem ſolam *Calpurniam* domi offendens, nil aliud prolocutus, quam opus ſe habere *Cæſaris* colloquio de rebus urgentibus, exſpectabat ejus e curia reditum, quia non perfecte rem intellexerat. *Artemidorus* autem, cujus hoſpitio *Cæſar* Cnidi uſus erat, in curiam adcurrens, jam occiſum eum offendit. Alius tabellas etiam inſidiarum indices ante curiam ſacrificanti obtulerat: ſed ille nihil moratus, introgreſſus eſt; & tabellæ poſt repertæ ſunt in manu interfecti. Exſcendenti vero e lectica occurrit *Lanas*, is qui paulo ante Caſſio bene precatus fuerat; & cum *Cæſare* ſolus ſerio eſt collocutus. Quo viſo ſtatim territi ſunt conjurationis principes, maxime quod longior eſſet ſermo; jamque ſibi invicem innuebant, ut ſeipſos, priuſquam comprehenderentur, transfigerent. Sed, quum porro obſervantibus geſtus *Lenatis* ſimilior videretur precanti aliquid quam indicanti, animum receperunt. Ut vero poſt ſermonem viderunt agentem gratias, fiduciam plane reſumſerunt. Eſt autem mos

A. U. 710. δ᾽ ἐστὶ τοῖς ἄρχουσιν ἐς τὴν βουλὴν εἰσιοῦσιν, οἰωνίζεσθαι προσιοῦσι. καὶ πάλιν τῶν ἱερῶν ἦν τῷ Καίσαρι τὸ μὲν πρῶτον ἄνευ καρδίας, ἢ (ὡς ἕτεροι λέγουσιν) ἡ κεφαλὴ τοῖς σπλάγχνοις ἔλειπε. καὶ τοῦ μάντεως εἰπόντος, θανάτου τὸ σημεῖον εἶναι; γελάσας ἔφη, τοιοῦτον αὐτῷ καὶ περὶ Ἰβηρίαν γενέσθαι πολεμοῦντι Πομπηίῳ. ἀποκριναμένου δὲ τοῦ μάντεως, ὅτι καὶ τότε κινδυνεύσειε λαμπρῶς, καὶ νῦν ἔτι πιθανώτερον εἴη τὸ σημεῖον, αὖθις αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ἐκέλευε θύεσθαι. καὶ οὐδενὸς οὐδ᾽ ὡς καλλιερουμένου, τὴν βουλὴν βραδύνουσαν αἰδούμενος, καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ὡς φίλων, ἐπειγόμενος, ἐσῄει, τῶν ἱερῶν καταφρονήσας. Χρῆν γὰρ ἃ ἐχρῆν Καίσαρι γενέσθαι.

CXVII. Οἱ δ᾽ Ἀντώνιον μὲν πρὸ θυρῶν ἀποδιατρίβειν ἐν ὁμιλίᾳ Τρεβώνιον ἐξ ἑαυτῶν ὑπελίποντο· Καίσαρα δ᾽ ἐπὶ τοῦ θρόνου προκαθίσαντα περιέστησαν, οἷα φίλοι, σὺν λεληθόσι ξιφιδίοις. καὶ αὐτῶν Τίλλιος μὲν Κίμβερ, ἐντυχὼν

Lin. 59. θάνατον τὸ σημ. *Edd. Recte Aug. Ven. Ibid. ſq.* τοιοῦτον αὐτῷ *edit.* 2. 3. *L.* 62. *An* καὶ νῦν ἐπιθανατώτερον? *ut eſt infra apud Noſtrum. L.* 66. *pro* ἱερῶν, *quod dederunt Aug. Ven. & Cand. eſt* ἐχθρῶν *in Edd. L.* 68. ἐν ὁμιλίᾳ *Aug. L.* 70. Ἀτιλλας *Edd.* Ἀτίλλιος *h. l. Aug. Reg. B.* Attilius *Cand. ut ſupra.*

magiſtratibus curiam intraturis, in ipſo introitu uti aruſpicum opera: ac rurſum in prima *Cæſaris victima* cor defuit, vel, ut alii dicunt, caput extorum. Id quum aruſpex interpretaretur *lethale ſignum*; ridens ille, ait „in Hiſpania quoque cum Pompejo dimicaturo ſimile ſibi fuiſſe oblatum." Quumque aruſpex reſpondiſſet „tum quoque magnum eum adiiſſe diſcrimen capitis, nunc vero majus etiam exta minari;" *Cæſar* juſſit aliam mactari victimam. Sed, quum ne tum quidem litaret, veritus ſenatum morari diutius, inimicis quoque amicorum ſpecie urgentibus, introgreſſus eſt contemtis victimis. Neceſſe enim erat evenire *Cæſari* id quod evenit.

117. Ad *Antonium* pro foribus confabulatione diſtinendum relictus eſt e conjuratis *Trebonius*: ceteri *Cæſarem* in ſella reſidentem velut amici circumſteterunt, parvis gladiis ſub veſte inſtructi. Et primum quidem *Tillius Cimber* ex adverſo ad *Cæſarem* accedens,

Digitized by Google

ἐντυχὼν ἐς πρόσωπον, ἀδελφῷ φυγάδι κάθοδον ᾔτει. ἀνατιθεμένου δὲ καὶ ἀντιλέγοντος ὅλως τοῦ Καίσαρος, ὁ μὲν Κίμβερ αὐτοῦ τῆς πορφύρας, ὡς ἔτι δεόμενος, ἐλάβετο, καὶ τὸ εἷμα περισπάσας ἐπὶ τὸν τράχηλον εἷλκε, βοῶν· Τί βραδύνετε, ὦ φίλοι; Κάσκας δ᾽ ἐφεστὼς ὑπὲρ κεφαλῆς, ἐπὶ τὴν σφαγὴν τὸ ξίφος ἤρεισε πρῶτος· παρολισθὼν δὲ, ἐνέτεμε τὸ στῆθος. καὶ ὁ Καῖσαρ τό τε ἱμάτιον ἀπὸ τοῦ Κίμβερος ἐπισπάσας, καὶ τῆς χειρὸς τοῦ Κάσκα λαβόμενος, καὶ καταδραμὼν ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ ἐπιστραφεὶς, τὸν Κάσκαν εἵλκυσε σὺν βίᾳ πολλῇ. οὕτω δ᾽ ἔχοντος αὐτοῦ, τὸ πλευρὸν ἕτερος, ὡς ἐπὶ συστροφῇ τεταμένον, διελαύνει ξιφιδίῳ· καὶ Κάσσιος ἐς τὸ πρόσωπον ἔπληξε, καὶ Βροῦτος ἐς τὸν μηρὸν ἐπάταξε, καὶ Βουκολιανὸς ἐς τὸ μετάφρενον· ὥστε τὸν Καίσαρα ἐπὶ μέν τι σὺν ὀργῇ καὶ βοῇ, καθάπερ θηρίον, ἐς ἕκαστον αὐτῶν ἐπιστρέφεσθαι· μετὰ δὲ τὴν Βρούτου πληγὴν, εἴτε

A. U. 710.

Lin. 72. ἀντιθεμένου *Edd. Recte Aug.* *L.* 74. *An* ἀπὸ τοῦ τραχήλου? *ut eſt apud Plutarch.* *L.* 75. Κάσκας δ᾽ ἐπελθὼν ὑπὲρ κεφ. *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 76. ἐπὶ τῆς σφαγῆς *Edd. Verum dederunt Aug. Ven.* *L.* 77. ἀνέτεμε *Edd. Prætuli eoſdem MSS.* *L.* 85 *ſq.* ἐς ἕκαστον αὐτῶν ἐπιστρέφεσθαι *edit.* 1. *L.* 86. *Poſt* πληγὴν *excidit fortaſſe nonnihil.*

dens, fratri exulanti rogabat reditum. Ubi vero in aliud tempus eum rejecit *Cæſar*, atque etiam omnino repulſam ei dedit; *Cimber* togam ejus purpuream, velut precibus inſtans, prehendit, eamque adducens & in cervicem detrahens, exclamavit: *Quid ceſſatis, amici!* Jamque *Caſca*, a capite *Cæſari* adſtans, primus omnium gladio jugulum ejus petiit; ſed aberrans, *pectus vulneravit*. Tum *Cæſar*, retracta ex Cimbri manibus toga, & Caſcæ manu correpta, de ſella deſiliit; & in ipſum *Caſcam* converſus, magna vi eum rapuit. In ea colluctatione, alius latus *Cæſaris*, diſtentum tunc maxime, dum ille ſe convertit, perfodit gladiolo; ſimulque *Caſſius* vulnus inflixit in faciem; *Brutus* femur ſuffodit; *Bucolianus* inter ſcapulas eum ſauciavit: ita ut furens *Cæſar* frendenſque feræ modo, nunc in hunc, nunc in illum ſe obverteret. Deinde vero, poſt ictum Bruti,

A. U. 710. ἀπογιγνώσκοντα ἤδη, τὸ ἱμάτιον περικαλύψασθαι, καὶ πεσεῖν εὐσχημόνως παρὰ ἀνδριάντι Πομπηΐου. Οἱ δὲ καὶ ὣς ἐνύβριζον αὐτῷ πεσόντι, μέχρι τριῶν ἐπὶ εἴκοσι πληγῶν· πολλοί τε διωθιζόμενοι μετὰ τῶν ξιφῶν, ἀλλήλους ἔπληξαν.

CXVIII. Ἐκτελεσθέντος δὲ τοῖς φονεῦσι τοσοῦδε ἄγους ἐν ἱερῷ χωρίῳ, καὶ ἐς ἄνδρα ἱερὸν καὶ ἄσυλον, φυγή τε ἦν ἀνὰ τὸ βουλευτήριον αὐτίκα καὶ ἀνὰ τὴν πόλιν ὅλην· καὶ ἐτρώθησάν τινες τῶν βουλευτῶν ἐν τῷδε τῷ θορύβῳ, καὶ ἀπέθανον ἕτεροι. πολὺς δὲ καὶ ἄλλος ἀστῶν τε καὶ ξένων ἐγίγνετο φόνος, οὐ προβεβουλευμένος, ἀλλ' οἷος ἐκ θορύβου πολιτικοῦ, καὶ ἀγνωσίας τῶν ἐπιλαβόντων. οἵ τε γὰρ μονομάχοι, ὡπλισμένοι ἕωθεν ὡς ἐπὶ δή τινα θέας ἐπίδειξιν, ἐκ τοῦ θεάτρου διέθεον ἐς τὰ τοῦ βουλευτηρίου παραφράγματα· καὶ τὸ θέατρον ὑπὸ ἐκπλήξεως σὺν φόβῳ καὶ δρόμῳ διελύετο, τά τε ὤνια ἡρπάζετο· καὶ τὰς θύρας ἅπαντες

Lin. 90. *διωρθιζόμ. Aug. mendoſe.* *L.* 99. *ἐπιλαμβόντων Aug. forte ex ἐπιλαμβανόντων corrupt.* *Ibid. ὡπλισάμενοι Edd. Recte Aug. Ven.*

deſperans jam de ſalute, veſte caput obvolvit, & ſinu deducto honeſte *cecidit ad Pompeji ſtatuam.* Illi vero in jacentem etiam pergebant ſævire, donec *XXIII plagæ inflictæ* ſunt corpori: & dum certatim plures ſimul eum gladiis petunt, nonnulli ex percuſſoribus a ſuis quoque ſunt vulnerati.

118. Perpetrato hoc ſcelere in ſacrato loco & in virum ſacroſanctum, fuga coepta eſt fieri & in curia & per totam Urbem: & ſenatores etiam in eo tumultu vulnerati ſunt aliquot, & occiſi alii. Facta eſt & aliorum civium ac exterorum cædes; non conſulto, ſed, ut fit in tumultu publico, per errorem eorum, in quorum manus hi inciderant. Nam & gladiatores, qui a primo mane armati fuerant, ut in ſcenam eo die prodirent, jam excurrerunt e theatro ad ſenatorum podium; & ſpectatorum turba, metu attonita, curſim diſperſa eſt; reſque venales diripiebantur; fores omnes claudebantur, & pete-

Digitized by Google

ἀπέκλειον, καὶ ἀπὸ τῶν τεγῶν εἰς ἄμυναν ἡτοιμάζοντο. Ἀντώνιός τε τὴν οἰκίαν ὠχύρου, τεκμαιρόμενος συνεπιβουλεύεσθαι τῷ Καίσαρι. καὶ Λέπιδος ὁ ἵππαρχος, ἐν ἀγορᾷ μὲν ὢν, ἐπύθετο τοῦ γεγονότος· ἐς δὲ τὴν ἐν τῷ ποταμῷ νῆσον διαδραμὼν, ἔνθα ἦν αὐτῷ τέλος στρατιωτῶν, ἐς τὸ πεδίον αὐτοὺς μετεβίβαζεν, ὡς ἑτοιμοτέρους ἕξων ἐς τὰ παραγγελλόμενα ὑπ᾽ Ἀντωνίου· Ἀντωνίῳ γὰρ ἐξίστατο, φίλῳ τε τοῦ Καίσαρος ὄντι μᾶλλον, καὶ ὑπάτῳ. Καὶ αὐτοῖς σκεπτομένοις ὁρμὴ μὲν ἦν, ἀμύνειν τῷ Καίσαρι τοιάδε παθόντι· τὴν δὲ βουλὴν πρὸς τῶν ἀνδροφόνων ἐσομένην ἐδεδοίκεσαν, καὶ τὸ μέλλον ἔτι περιεσκόπουν. Ἀμφὶ δὲ αὐτῷ Καίσαρι στρατιωτικὸν μὲν οὐκ ἦν· οὐ γὰρ δορυφόροις ἠρέσκετο, τῇ δὲ τῆς ἡγεμονίας ὑπηρεσίᾳ μόνῃ. καὶ αἱ πλέονες ἀρχαὶ καὶ πολὺς ὅμιλος ἄλλος ἀστῶν καὶ ξένων, καὶ πολὺς θεραπόντων καὶ ἐξελεύθερος αὐτὸν ἐπὶ τὸ βουλευτήριον ἐκ τῆς οἰκίας παρεπεπόμφεισαν· ὧν ἀθρόως διαφυγόντων, τρεῖς θεράποντες μόνοι παρέμειναν, οἳ τὸ σῶμα ἐς τὸ φορεῖον ἐν- A. U. 710.

Lin. 5. ἡτοιμάζετο *Edd.* *Recte iid. MSS.*

bantur tecta ad arcendos impetus. *Antonius* quoque ſuas ædes muniebat; ſuſpicans, & ſe neci deſtinatum eſſe una cum Cæſare: *Lepidus*, magiſter equitum, ut factum cognovit in foro, evaſit in inſulam fluminis, ubi legionem habebat; quam tranſduxit in campum, quo expeditiorem haberet ad mandata exſequenda Antonii: nam *Antonio* Lepidus cedebat, ut intimiori amico Cæſaris, & tunc conſuli. Et his quidem deliberantibus libuerat *ulciſci necem* tam *indignam Cæſaris*; ſed verebantur ſenatum, fauturum percuſſoribus; ideoque exſpectabant amplius. Ipſe vero *Cæſar* nulla ſtipatus fuerat militum manu. Nec enim delectabatur ſatellitio, contentus ſolis apparitoribus, qui ei pro magiſtratu præſto erant. Præter hos vero deductus etiam fuerat a pleriſque magiſtratibus, aliaque turba tam hoſpitum quam civium; & multi inſuper liberti ſervique e domo ad curiam illum erant proſecuti. Quibus ſimul cunctis fuga diſperſis, *ſoli tres ſervuli* eum non deſeruerunt; qui corpus in lecticam impoſitum tranſtulerunt domum;

Digitized by Google

A. U. 710. θέμενοι, διεκόμισαν οἴκαδε ἀνωμάλως, οἷα τρεῖς, τὸν πρὸ ὀλίγου γῆς καὶ θαλάσσης προστάτην.

CXIX. Οἱ δὲ σφαγεῖς ἐβούλοντο μέν τι εἰπεῖν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ. οὐδενὸς δὲ παραμείναντος, τὰ ἱμάτια ταῖς λαιαῖς, ὥσπερ ἀσπίδας, περιπλεξάμενοι, καὶ τὰ ξίφη μετὰ τοῦ αἵματος ἔχοντες, ἐβοηδρόμουν βασιλέα καὶ τύραννον ἀνελεῖν· καὶ πῖλόν τις ἐπὶ δόρατος ἔφερε, σύμβολον ἐλευθερώσεως· ἐπί τε τὴν πάτριον πολιτείαν παρεκάλουν, καὶ Βρούτου τοῦ πάλαι καὶ τῶν τότε σφίσιν ὀμωμοσμένων ἐπὶ τοῖς πάλαι βασιλεῦσιν ἀνεμίμνησκον. Συνέθεον δὲ αὐτοῖς τινες, χρησάμενοι ξιφίδια, οἱ τοῦ ἔργου μὴ μετασχόντες, προσεποιοῦντο τὴν δόξαν, Λέντλος τε ὁ Σπινθὴρ, καὶ Φαώνιος, καὶ Ακουῖνος, καὶ Δολοβέλλας, καὶ Μοῦρκος, καὶ Πατίσκος· οἱ τῆς μὲν δόξης οὐ μετέσχον, τῆς δὲ τιμωρίας τοῖς ἁμαρτοῦσι συνέτυχον. Τοῦ δήμου δὲ αὐτοῖς οὐ προσθέοντος, ἠπόρουν

Lin. 23. ἀνομάλως *edit.* 1. *cum Reg. A. & Aug.* *L.* 24. θαλάσσης *Aug.* *L.* 35. Ακυΐνιος *malunt alii.* *L.* 36. Πετίσκος *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 38. προσθέοντος *Edd. Prætuli Aug.*

impari greſſu (pro impari numero) *geſtantes eum, qui terræ mariſque paulo ante fuerat dominus.*

119. *Percuſſores* autem voluerant quidem verba quædam facere in curia: ſed quum nemo ibi maneret, togis circum lævas manus, vice clypei, obvolutis, cruentos gladios tenentes currebant, vociferantes, *Regem et tyrannum ſe occidiſſe.* Et præferente quodam in haſta *pileum, recuperatæ libertatis inſigne*, hortabantur populum ad reſtituendam rempublicam; revocando in memoriam *ſuperiorem* illum *Brutum*, & jusjurandum, quo tunc adverſus antiquos reges populus ſeſe obſtrinxiſſet. Currebant autem cum eis nonnulli etiam, qui, quamvis non eſſent facinoris ſocii, tamen nunc, gladiis undecunque arreptis, *participes gloriæ volebant videri:* in quibus erant *Lentulus Spinther, Favonius, Aquinus, Dolabella, Murcus, Patiſcus:* quibus gloria quidem frui non contigit, ſed pœnas dare eaſdem cum ſontibus. Quum autem plebs eis ſe non adjungeret; hæſitabant inopes

Digitized by Google

καὶ ἐδεδοίκεσαν· τῇ μὲν βουλῇ, καὶ εἰ αὐτίκα ὑπ' ἀγνοίας καὶ θορύβου διέφυγε, θαῤῥοῦντες ὅμως, συγγενέσι τε σφῶν καὶ φίλοις οὖσι, βαρυνομένοις τε τὴν τυραννίδα ὁμοίως· τὸν δὲ δῆμον ὑφορώμενοι, καὶ τοὺς ἐστρατευμένους τῷ Καίσαρι, πολλοὺς ἐν τῇ πόλει τότε παρόντας· τοὺς μὲν, ἄρτι τῆς στρατείας ἀφειμένους, καὶ ἐς κληρουχίας διατεταγμένους· τοὺς δὲ, προαπῳκισμένους μὲν, ἐς δὲ παραπομπὴν τοῦ Καίσαρος ἐξιόντος ἀφιγμένους. Λέπιδόν τε ἐδεδοίκεσαν, καὶ τὸν ὑπὸ τῷ Λεπίδῳ στρατὸν ἐν τῇ πόλει, καὶ Ἀντώνιον ὑπατεύοντα, μὴ ἀντὶ τῆς βουλῆς τῷ δήμῳ μόνῳ χρώμενος, ἐργάσαιτό τι δεινὸν αὐτούς.

A. U. 710.

CXX. Οὕτω δ' ἔχοντες ἐς τὸ Καπιτώλιον σὺν τοῖς μονομάχοις ἀνέθορον. καὶ αὐτοῖς βουλευομένοις ἔδοξεν ἐπὶ τὰ πλήθη μισθώματα περιπέμπειν· ἤλπιζον γὰρ, ἀρξαμένων τινῶν ἐπαινεῖν τὰ γεγενημένα, καὶ τοὺς ἄλλους συνεπιλήψεσθαι, λογισμῷ τε τῆς ἐλευθερίας καὶ πόθῳ τῆς πολιτείας. Ἔτι γὰρ ᾤοντο, τὸν δῆμον εἶναι

Lin. 39 *ſq.* ὑφ' ἀγνοίας *edit.* 2. 3. *mend.* *L.* 40 *ſq.* συγγενέσι τε *Reg. B.* συγγενὲς δὲ *Reg. A.* *Recte emendavit Car. Stephanus.* *L.* 52. βουλομένοις *Aug. male.*

conſilii, & metuebant: de ſenatu quidem, quamquam per ignorantiam & trepidationem ſtatim diffugerat, bene ſperantes; cum quod ipſis cognati amicique eſſent plerique ejus ordinis, tum quod & illi pariter moleſte tuliſſent tyrannidem. Plebem autem ſuſpectam habebant, & veteranos *Cæſaris*, quorum tunc in Urbe magnus aderat numerus, partim recens dimiſſorum & agris donatorum, partim jam ante deductorum in colonias, ſed tunc præſentium, ut honoris cauſa proſequerentur Cæſarem ex Urbe proficiſcentem. *Lepidum* quoque timebant cum urbana legione, & conſulem *Antonium*, ne omiſſo ſenatu ad plebem ſe conferens gravius in ipſos conſuleret.

120. In hoc rerum ſtatu *percuſſores Capitolium cum gladiatoribus occupant:* ubi conſultantibus placuit, plebem largitionibus tentare. Sperabant enim, ſi aliqui ex plebe inciperent laudare factum, ceteros exemplum eorum ſecuturos, amore libertatis & deſiderio reipublicæ. Putabant enim, talem omnino adhuc po-

A. U. 710. Ῥωμαίων ἀκριβῶς, οἷον ἐπὶ τοῦ πάλαι Βρούτου τὴν τότε βασιλείαν καθαιροῦντος ἐπυνθάνοντο γενέσθαι· καὶ οὐ συνίεσαν, δύο τάδε ἀλλήλοις ἐναντία προσδοκῶντες, φιλελευθέρους ὁμοῦ καὶ μισθωτοὺς σφίσιν ἔσεσθαι χρησίμως τοὺς παρόντας. ὧν θάτερον εὐχερέστερον ἦν, διεφθαρμένης ἐκ πολλοῦ τῆς πολιτείας. παμμιγές τε γάρ ἐστιν ἤδη τὸ πλῆθος, ὑπὸ ξενίας· καὶ ὁ ἐξελεύθερος αὐτοῖς ἰσοπολίτης ἐστί· καὶ ὁ δουλεύων ἔτι, τὸ σχῆμα τοῖς δεσπόταις ὅμοιος. (χωρὶς γὰρ τῆς βουλευτικῆς, ἡ ἄλλη στολὴ τοῖς θεράπουσίν ἐστιν ἐπίκοινος.) τό τε σιτηρέσιον, τοῖς πένησι χορηγούμενον ἐν μόνῃ Ῥώμῃ, τὸν ἀργὸν καὶ πτωχεύοντα καὶ ταχυεργὸν τῆς Ἰταλίας λεὼν ἐς τὴν Ῥώμην ἐπάγεται. τό τε πλῆθος τῶν ἀποστρατευομένων, οὐ διαλυόμενον ἐς τὰς πατρίδας ἔτι, ὡς πάλαι, καθ' ἕνα ἄνδρα, δέει τοῦ μὴ δικαίους πολέμους ἐνίους πεπολεμηκέναι, κοινῇ δὲ ἐς κληρουχίας ἀδίκους ἀλλοτρίας τε γῆς

Lin. 57. τὴν τόδε βασιλ. *edit.* 2. 3. *mend.* *L.* 60 *ſq.* ſibi utiles *Cand.* & χρησίμους *forte reponendum; quod & Muſgr. monuit.* *L.* 62. συμμιγές τε *Reg. B. in text. & altera lectio in marg. manu Gu. Budæi.* *L.* 63. ὁ *ad* ἐξελευθ. *caret Reg. B.* *L.* 68. ταχυεργον *edit.* 1. *cum Regiis.* *L.* 69. ἐπάγεσθαι *edit.* 1. *ex Reg. B.* *L.* 71. διὰ τὸ μὴ δικαίους *maluerat Muſgrav.* *Ibid.*. ἐνίους ὡς πεπολεμ. *Edd.* *Abjeci* ὡς *cum Aug. Ven.*

pulum Romanum eſſe, qualem audierant fuiſſe quo tempore *ſuperior Brutus* olim reges expulit: neque intelligebant, dum horum opera ſe uti poſſe ſperant, exſpectare ſe *duas res inter ſe contrarias, ut iidem libertatem ament, qui largitionibus corrumpantur.* Quarum rerum altera quidem hæc multo erat facilior, in depravata quippe jamdudum republica. Jamdiu enim *plebs Romana* multitudo eſt omnigenis exteris mixta: & *liberti* æquo jure degunt cum civibus; & *ſervus* cultu eodem utitur quo & dominus, exceptaque ſenatoria veſte ceterarum uſus eſt promiſcuus. Præterea propter *frumentum*, quod *pauperibus in ſola Urbe diſtribuitur*, otioſa & mendica temerariaque plebs eo confluit ex omni Italia. Huc tum accedebat multitudo veteranorum, qui non jam ſinguli, ut olim, in ſuam quiſque patriam redibant, quod quidem parum tutum nonnullis propter iniquas exactas militias erat futurum; ſed communi agmine in alie-

Digitized by Google

καὶ ἀλλοτρίων οἰκιῶν ἐξιὸν, ἄθρουν τότε ἐστάθμευεν ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ τεμένεσιν, ὑφ᾽ ἑνὶ σημείῳ καὶ ὑφ᾽ ἑνὶ ἄρχοντι τῆς ἀποικίας· τὰ μὲν ὄντα σφίσιν ὡς ἐπὶ ἔξοδον ἤδη διαπεπρακότες, εὔωνοι δ᾽ ἐς ὅ τι μισθοῖντο. A. U. 710.

CXXI. Ὅθεν οὐ δυσχερῶς, ἐκ τοσῶνδε καὶ τοιῶνδε ἀνδρῶν, πλῆθός τι τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐς τὴν ἀγορὰν εὐθὺς ἀγήγερτο· οἱ, καίπερ ὄντες ἔμμισθοι, τὰ μὲν γενόμενα ἐπαινεῖν οὐκ ἐθάρρουν, δεδιότες τὴν Καίσαρος δόξαν, καὶ τὸ πρὸς τῶν ἑτέρων ἐσόμενον· ὡς δ᾽ ἐπὶ συμφέροντι κοινῷ τὴν εἰρήνην ἐπεβόων, καὶ θαμινὰ τοὺς ἄρχοντας ὑπὲρ αὐτῆς παρεκάλουν, τέχνασμα τοῦτο ἐς τὴν τῶν ἀνδροφόνων σωτηρίαν ἐπινοοῦντες. οὐ γὰρ ἔσεσθαι τὴν εἰρήνην, μὴ γενομένης αὐτοῖς ἀμνηστίας. Ὧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσι πρῶτος ἐπιφαίνεται Κίννας στρατηγὸς, οἰκεῖος ὢν ἐξ ἐπιγαμίας τῷ Καίσαρι, καὶ παρὰ δόξαν ἐπελθὼν ἐς μέσους, τήν τε ἐσθῆτα τὴν στρατηγικὴν ἀπεδύσατο,

Lin. 73. ἐξιὼν *Edd. Recte Aug.* *L.* 75. ἐπὶ, *poſt* ὡς, *carent Edd. Dedit Aug.* *L.* 78. πλῆθός τε *Edd. Recte Aug.* *L.* 83 *ſq.* παρεκάλουν (τέχνασμα τοῦτό ἐστι τῶν ἀνδροφόνων) σωτηρίαν ἐπιν. *Edd. MSS. & Cand. Mendoſum eſſe locum, adnotavit Muſgravius; nullam tamen medicinam promens. Mihi levicula mutatione, quæ non fugerat Gelenium, plane reſtituta oratio videtur.*

nos agros domoſque mittebantur. Quorum tunc magnus numerus in Urbe aderat, diverſantium in fanis & in areis ſacris, ſub uno ſigno & uno deducendæ coloniæ principe: qui, rebus ſuis, quo expeditiores ad emigrandum eſſent, divenditis, venales ad quamvis operam erant.

121. Quare non magno negotio *multi* id genus *a Caſſianis* ſtatim in forum contracti ſunt. Qui, quamvis *mercede conducti*, laudare tamen factum non audebant, veriti Cæſaris gloriam & adverſariorum conatus: ſed, quaſi amore ſalutis publicæ, *pacem* clamabant, eamque a magiſtratibus aſſiduis vociferationibus flagitabant; artificio iſto conſulturi percuſſorum incolumitati, quod pax coire non poſſet, niſi venia facinori eſſet data. Quæ dum agunt, primus omnium eis ſupervenit *Cinna prætor, adfinis Cæſaris*; qui, præter exſpectationem progreſſus in medios, exuit purpuram

A. U. ὡς παρὰ τυράννου δεδομένης ὑπερορῶν, καὶ τὸν Καίσαρα
710. τύραννον ἐκάλει, καὶ τοὺς ἀνελόντας, τυραννοκτόνους· 90
καὶ τὸ πεπραγμένον ἐσέμνυνεν, ὡς ὁμοιότατον μάλιστα
τῷ προγονικῷ· καὶ τοὺς ἄνδρας, ὡς εὐεργέτας, καλεῖν
ἐκέλευεν ἐκ τοῦ Καπιτωλίου καὶ γεραίρειν. καὶ Κίννας
μὲν οὕτως ἔλεξεν. Οἱ δὲ, τὸ καθαρὸν τοῦ πλήθους οὐχ
ὁρῶντες ἐπιμιγνύμενον αὐτοῖς, οὐκ ἐκάλουν τοὺς ἄνδρας, 91
οὐδέ τι πλέον ἢ περὶ τῆς εἰρήνης μόνης αὖθις παρεκάλουν.

CXXII. Ἐπεὶ δὲ καὶ Δολοβέλλας, νέος ἀνὴρ καὶ πε-
ριώνυμος, ὑπατεύειν ὑπ᾽ αὐτοῦ Καίσαρος ἐς τὸ ἐπίλοιπον
τοῦ ἔτους ᾑρημένος, ὅτε ὁ Καῖσαρ ἐξορμήσειε τῆς πόλεως,
τὴν μὲν ὕπατον ἐσθῆτα ἠμφιέσατο, καὶ τὰ σημεῖα τῆς 1
ἀρχῆς περιεστήσατο, τὸν δὲ ταῦτα οἱ παρασχόντα δεύ-
τερος ὅδε ἐλοιδόρει, καὶ συνεγνωκέναι τοῖς ἐπ᾽ αὐτῷ βε-
βουλευμένοις ὑπεκρίνετο, καὶ μόνης ἄκων τῆς χειρὸς ἀ-
πολειφθῆναι· (εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ λέγουσιν, αὐτὸν εἰσηγή- 5
σασθαι, τὴν ἡμέραν θέσθαι τῇ πόλει γενέθλιον·) τότε
δὴ καὶ οἱ μεμισθωμένοι ἀνεθάῤῥουν, ὡς καὶ στρατηγοῦ

prætoriam, quaſi contemnens a tyranno datam; *tyrannum*que *Cæſarem*, & *interfectores* ejus *tyrannicidas* vocavit; laudibuſque extulit horum facinus, ut ſimillimum ei quod majores illorum quondam perpetraviſſent. Simul viros tam egregie de republica meritos revocari juſſit e Capitolio, præmiiſque ornari. In hanc ſententiam poſtquam *Cinna* locutus eſt; mercenaria turba, neminem ex incorrupta plebe accedere ſibi videns, vocare illos noluit; tantum *pacem* rurſus petebat adclamationibus.

122. Poſtquam autem *Dolabella*, vir juvenis & clarus, qui ab ipſo Cæſare Urbe abituro *Conſul* fuerat in ejus anni reliquum *deſignatus*, cum purpura quidem & inſigniis magiſtratus eſt progreſſus, ſed & ipſe, ſecundus poſt Cinnam, auctorem ſuæ dignitatis *Cæſarem conviciis eſt proſecutus*, conjurationis ſimulans participem ſe fuiſſe, & tantum a facto invitum quidem abfuiſſe dictitans; denique, ut produnt nonnulli, rogationem quoque ferens, ut in poſterum is dies *Natalis Urbis* haberetur: tum vero mercenarii illi receperunt animos, ut qui jam

Digitized by Google

καὶ ὑπάτου σφίσι συγγνωμόνων ὄντων, καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐκ τοῦ ἱεροῦ κατεκάλουν. Οἱ δὲ ἥδοντο μὲν τῷ Δολοβέλλᾳ, καὶ ἐνόμιζον ἄνδρα νέον καὶ γνώριμον καὶ ὕπατον ἕξειν ἐς ἐναντίωσιν Ἀντωνίου. κατῄεσαν δὲ αὐτῶν μόνοι Κάσσιός τε καὶ Βροῦτος ὁ Μάρκος, ᾑμαγμένος τὴν χεῖρα· συγκατήνεγκαν γὰρ δὴ τὰς πληγὰς ἐπὶ τὸν Καίσαρα Κάσσιός τε καὶ Βροῦτος. ἐπεὶ δὲ παρῆλθον ἐς τὸ μέσον, οὐδὲν ταπεινὸν οὐδέτερος εἶπεν· ἀλλ', ὡς ἐπὶ καλοῖς ὁμολογουμένοις, ἀλλήλους ἐπῄνουν, καὶ τὴν πόλιν ἐμακάριζον, καὶ Δέκμῳ μάλιστα ἐμαρτύρουν, ὅτι τοὺς μονομάχους σφίσιν ἐν καιρῷ παράσχοι. τόν τε δῆμον ἐξώτρυνον, ὅμοια τοῖς προγόνοις ἐργάσασθαι τοῖς καθελοῦσι τοὺς βασιλέας, οὐκ ἐκ βίας ἄρχοντας, ὥσπερ ὁ Καῖσαρ, ἀλλ' ᾑρημένους ὑπὸ νόμοις· Σέξτον τε Πομπήϊον, τὸν Πομπηΐου Μάγνου τοῦ Καίσαρι περὶ τῆς δημοκρατίας πεπολεμηκότος, καλεῖν ἠξίουν, πολεμούμενον ἔτι πρὸς τῶν Καίσαρος στρατηγῶν ἐν Ἰβηρίᾳ· καὶ τοὺς δημάρχους, *A. U.* 710.

Lin. 15. *οὐδ' ἕτερος Aug. Reg. B. L.* 22. *pro περὶ, quod dedit Aug. & Ven. eſt ὑπὲρ in edit.* 2. 3. *ex conject. Car. Stephani. Præpoſitione plane caret edit.* 1. *cum Regiis.*

& Prætorem & Conſulem conſilii participes haberent; vocaruntque *Caſſium* cum ſuis, ut ex templo deſcenderent. Illi vero gaudebant facto *Dolabellæ*; rati, ſe opportune nactos conſulem ætate vigentem, & alioquin nobilem, quem opponerent *Antonio.* Sed nemo niſi *Caſſius* deſcendit, & cum eo *M. Brutus*, manum cruentam præ ſe ferens, vulneratam a Caſſio, dum eodem momento plagas ambo infligunt Cæſari. Qui ubi in medium venerunt, neuter humile quidquam dixit: ſed quaſi abſque controverſia honeſti facinoris auctores laudabant ſe mutuo, Urbemque fortunatam prædicabant; & *Decimo Bruto* præclarum ferebant teſtimonium, quod gladiatores ſibi opportune præbuiſſet: hortabanturque populum, ut majorum ſuorum vellet eſſe ſimilis, qui reges ejeciſſent, & quidem non vi regnum adeptos, quemadmodum *Cæſar*, ſed electos legitime: vocandumque *Sextum Pompejum* cenſebant, Pompeji Magni propugnatoris reipublicæ filium, quem eo tempore adhuc Cæſaris legati bello perſequebantur in Hiſpania; ſimulque ab exilio revocandos

Digitized by Google

A. U. 710. Καισήτιον καὶ Μάρυλλον, οἱ τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἀφαιρεθέντες ἠλῶντο.

CXXIII. Τοιάδε μὲν εἶπον οἱ περὶ τὸν Κάσσιον, καὶ ἐπανῆλθον αὖθις ἐς τὸ Καπιτώλιον· οὐ γὰρ ἐθάρρουν πω τοῖς παροῦσι. Τῶν δ' οἰκείων σφίσι καὶ συγγενῶν τότε πρῶτον ἐς τὸ ἱερὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτοὺς δυνηθέντων, ᾑρέθησαν οἱ πρεσβεύσοντες ὑπὲρ αὐτῶν ἐς Λέπιδόν τε καὶ Ἀντώνιον, ὁμονοίας πέρι, καὶ προνοίας τῆς ἐλευθερίας, καὶ φειδοῦς τῶν ἐσομένων τῇ πατρίδι κακῶν, εἰ μὴ συμφρονοῖεν. Καὶ ἐδέοντο οἱ πεμφθέντες, οὐκ ἐπαινοῦντες μὲν τὸ πεπραγμένον· (οὐ γὰρ ἐθάρρουν ἐν φίλοις Καίσαρος·) γενόμενον δ' ἐνεγκεῖν ἀξιοῦντες, ἐλέῳ τε τῶν δεδρακότων αὐτὸ, οὐ κατὰ μῖσος, ἀλλ' ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πατρίδος· καὶ οἴκτῳ τῆς πόλεως, (κεκενωμένης στάσεσιν ἤδη συνεχέσιν,) εἰ καὶ τοὺς ὑπολοίπους ἀγαθοὺς ἄνδρας ἡ μέλλουσα στάσις διολέσει. οὐδὲ γὰρ ὅσιον, εἴ τις αὐτοῖς ἐστιν ἔχθρα πρὸς ἐνίους, ἐν τοῖς δημοσίοις κινδύνοις ἐξερίζειν· πολὺ δὲ

Lin. 25. pro mendoſo Σίτιον, *quod h. l. dabant Editi & MSSti,* Καισήτιον, *ut ſupra, repoſui cum Cand. L. 36 ſq.* δεδρακ. αὐτῷ *Edd. Recte Aug.*

Caſetium ac *Marullum*, tribunos plebis, a Cæſare magiſtratu privatos.

123. His dictis, in Capitolium ſunt reverſi *Caſſius & M. Brutus*; nondum enim ſatis fidebant rebus præſentibus. Quumque nunc primum facultas data eſſet familiaribus eorum & cognatis in templum ad ipſos commeandi; electi ſunt qui legatione pro eis fungerentur *ad Lepidum et Antonium, de concordia*, & cura libertatis, præcavendiſque calamitatibus patriæ, quæ ſequi ſolent diſcordiam. Id quod *legati* conati ſunt impetrare, non laudantes quidem factum, (nec enim audebant apud amicos Cæſaris;) ferendum tamen, poſtquam patratum eſſet, cenſentes; & venia dignos ejus auctores, non odio *Cæſaris* eo provectos, ſed amore patriæ: miſerabanturque conditionem Urbis jam ante exhauſtæ continuis ſeditionibus, ſi, novis excitatis turbis, ne reliquis quidem parceretur bonis civibus: „periniquum enim eſſe, ſi quibus ſint irati, nunc in publico diſcrimine privatas inimicitias exercere; potius

μᾶλλον, ἐν τοῖς κοινοῖς καὶ τὰ ἴδια καταθέσθαι· ἢ, εἴ τις ἀνηκέστως ἔχει, τὰ ἴδια ἐν τῷ παρόντι ἀναθέσθαι. A. U. 710.

CXXIV. Ἀντώνιος δὲ καὶ Λέπιδος ἐβούλοντο μὲν ἀμύνειν Καίσαρι, ὥς μοι προείρηται, εἴτε φιλίας ἕνεκα, εἴτε τῶν ὀμωμοσμένων· εἴτε καὶ ἀρχῆς ὀρεγόμενοι, καὶ νομίζοντες εὐμαρέστερα σφίσιν ἅπαντα ἔσεσθαι, τοιῶνδε καὶ τοσῶνδε ἀνδρῶν ἀθρόως ἐκποδὼν γενομένων. τοὺς δὲ φίλους καὶ συγγενεῖς αὐτῶν ἐδεδοίκεσαν, καὶ τὴν ἄλλην βουλὴν ἐπιῤῥέπουσαν ἐς ἐκείνους· Δέκμον τε μάλιστα, τῆς ὁμόρου Κελτικῆς ἡρημένον ὑπὸ Καίσαρος ἄρχειν, στρατιὰν πολὺν ἐχούσης. Ἐδόκει δὲ καραδοκεῖν ἔτι τὰ γενησόμενα, καὶ τεχνάζειν, εἰ δύναιντό περισπάσαι πρὸς ἑαυτοὺς τὴν στρατιὰν τὴν Δέκμου, ἄθυμον ἤδη τοῖς ἀτρύτοις πόνοις γεγενημένην. Οὕτω δὲ δόξαν αὐτοῖς, ὁ Ἀντώνιος τοὺς εἰπόντας ἠμείψατο· Κατὰ μὲν ἔχθραν ἰδίαν οὐδὲν ἐργασόμεθα· ἕνεκα δὲ τοῦ μύσους καὶ ὧν Καίσαρι

Lin. 48. ἐκ ποδῶν *Aug. Reg. A.* *L.* 50. ἐπιῤῥέουσαν *Edd. invit. MSS.* ἐπιῤῥέπουσαν *Reg. B.* *Verum dedit Reg. A. cum Aug. & Ven.* *Ib. ſq.* Δεκίμου τε & ἡρημένου *Edd. ex Reg. A. mendoſe, contra quam Reg. B. Aug. Ven.* *L.* 53. *vulgatum* δύναιτο *correxi, conſentiente Muſgravio, invitis MSS.* *Ibid. ſq.* πρὸς ἑαυτὸν *Edd. male. Vere Aug.* *L.* 54. στρατιὰν τοῦ Δεκίμου *Edd. Prætuli Aug. Ven.*

reipublicæ condonandas eſſe privatas injurias. Quod ſi quis capitali odio teneatur; ſaltem in præſenti rerum ſtatu privatas iras eſſe differendas."

124. *Antonius* vero *et Lepidus*, ſicut jam expoſui, *ulciſci* quidem *cupiebant Cæſarem*; ſive amicitia ejus, ſive juramenti religione; ſive dominandi cupidine ducti, & omnia ſibi faciliora fore putantes, ſi tales viri tantique ſimul omnes e medio fuiſſent ſublati. Sed timebant cognatos eorum & amicos, ſenatuſque erga illos ſtudia, maxime *Decimum Brutum*, cui a Cæſare vicina Gallia cum magno exercitu erat demandata. Itaque placuit, occaſionem exſpectari amplius, & tentari, ſi qua arte poſſent *Decimi* exercitum in partes ſuas pertrahere, jam feſſum longis laboribus. Quibus quum id eſſet propoſitum, *Antonius legatis* tale *reſponſum dedit:* „Ex odio quidem privato nihil agemus; ſed propter piaculum, & propter ſacramentum, quod Cæſari omnes diximus, ſerva-

A. U. 710. πάντες ὠμόσαμεν, φύλακες αὐτῷ τοῦ σώματος ἢ τι-
μωροὶ παθόντι ἔσεσθαι, εὔορκον ἦν τὸ ἄγος ἐξελαύν-
καὶ μετ᾽ ὀλιγωτέρων καθαρῶν βιοῦν μᾶλλον, ἢ πάν-
ἐνόχους ὄντας ταῖς ἀραῖς. Ἀλλὰ δι᾽ ἡμᾶς οἷς οὕτω δοκ-
σκεψόμεθα μεθ᾽ ὑμῶν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ νομι-
μεν εὐαγὲς ἔσεσθαι τῇ πόλει ὅ τι ἂν κοινῇ δοκιμάσητ-

CXXV. Ὁ μὲν ἀσφαλῶς οὕτως ἀπεκρίνατο. οἱ
χάριν τε ᾔδεσαν, καὶ ἀπεχώρουν, ἐν ἐλπίδι βεβαίῳ
πάντα θέμενοι· τὴν γὰρ βουλὴν σφίσι συμπράξειν
πάντα ἐπεποίθεσαν. Ὁ δὲ Ἀντώνιος τὰς μὲν ἀρχὰς ἐ-
λευσε νυκτοφυλακεῖν τὴν πόλιν, ἐκ διαστήματος ἐν μέ-
προκαθημένας, ὥσπερ ἐν ἡμέρα· καὶ ἦσαν πυραὶ π-
ταχοῦ κατὰ τὸ ἄστυ. καὶ δι᾽ αὐτῶν ἔθεον ἀνὰ τὴν νύ-
πᾶσαν ἐς τὰς τῶν βουλευτῶν οἰκίας οἱ τῶν ἀνδροφ-
οἰκεῖοι, παρακαλοῦντες ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τῆς π-
τρίου πολιτείας. ἀντιπαρέθεον δὲ καὶ οἱ τῶν κληρουχ-
ἡγεμόνες, ἀπειλοῦντες, εἰ μή τις αὐτοῖς φυλάξει

Lin. 59. *Malim cum Muſgravio* παθόντι τι. *L.* 61. δι᾽ ὑμᾶς *edit.*
invitis MSS. & Cand. *L.* 63. δοκιμάσητε *Edd.* *Prætuli* δο-
Cand. *L.* 70. τὸ ἄστει *edit.* 1. *mend.*

turos nos eum incolumem, aut ulturos ſi quid ei ſecus acciſſet, poſtulabat religio, ut ſcelere contacti pellerentur: & cum paucioribus potius civibus, ſed eis puris, viveremus, quam faceremus nos cunctos diris obnoxios. Sed per nos quidem, quamquam ſic nobis videtur, conveniamus licet in curiam, deliberemuſque vobiſcum, & eam ſententiam e religione publica eſſe arbitrabimur, quæ omnium conſenſu videbitur potior ceteris."

125. Sic diſerte *Antonius* reſpondit. Legati vero, grati-
actis, abierunt ſecuri cum ſp-
optima; credentes, favore
ſenatus numquam ſibi defor-
Tum *Antonius* juſſit *magiſtr-*
tus per noctem excubias cum
re *in urbe agendas*, & ſubin-
in publico pro tribunali ſed-
re, quemadmodum interdi-
accenſis per totam urbem ig-
bus. Totaque nocte per il-
ignes diſcurrebant familiar-
percuſſorum ad ædes ſenat-
rum, deprecantes pro illis p-
riter & pro republica. Nec m-
nor fiebat diſcurſatio a col-
norum principibus; multa

A. U. 710.

κληρουχίας, τάς τε ἤδη δεδομένας, καὶ τὰς ἐπηγγελμένας. Ἤδη δὲ καὶ τῶν ἀστῶν ὁ καθαρώτατος λεὼς ἀνεθάρσει, τὴν ὀλιγότητα τῶν δεδρακότων πυνθανόμενοι· καὶ ἐς μνήμην τοῦ Καίσαρος ὑπεφέροντο, καὶ ταῖς γνώμαις διῃροῦντο. Τῆς δ' αὐτῆς νυκτὸς καὶ τὰ χρήματα τοῦ Καίσαρος καὶ τὰ ὑπομνήματα τῆς ἀρχῆς ἐς τὸν Ἀντώνιον μετεκομίζετο· εἴτε τῆς γυναικὸς αὐτὰ τῆς Καίσαρος ἐξ ἐπικινδύνου τότε οἰκίας ἐς ἀκινδυνοτέραν τὴν Ἀντωνίου μεταφερούσης, εἴτε τοῦ Ἀντωνίου κελεύσαντος.

CXXVI. Γιγνομένων δὲ τούτων, διάγραμμα νυκτὸς ἐγιγνώσκετο Ἀντωνίου τὴν βουλὴν συγκαλοῦντος ἔτι πρὸ ἡμέρας ἐς τὸ τῆς Γῆς ἱερὸν, ἀγχοτάτω μάλιστα ὂν τῆς οἰκίας Ἀντωνίου· οὔτε γὰρ ἐς τὸ βουλευτήριον ἐθάρρει κατελθεῖν, ὑποκείμενον τῷ Καπιτωλίῳ, μονομάχων ὄντων ἐκείνοις συνεργῶν· οὔτε, στρατιὰν ἐσαγαγὼν ἐς τὴν πόλιν, διαταράξαι. Λέπιδος δὲ ὅμως εἰσήγαγε. Πλησιαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας, οἵ τε ἄλλοι βουλευταὶ συνέθεον ἐς τὸ τῆς Γῆς ἱερὸν, καὶ Κίννας ὁ στρατηγὸς, αὖθις ἐπι-

Lin.77. καὶ τὴν ὀλιγοτ. *Aug.* *L.78.* ὑπεφέρετο *Edd. Recte Aug.* *L.80.* ἐς τὸν Ἀντωνίου *Edd. ex conject. Car. Steph. quum MSS. Regii dediſſent* ἐς τὸν Κάτωνος. *Verum ded. Aug. Ven.* *L. 86.* ἀγχιστάτω *Edd. ex Reg. B.* ἀγχοτάτω *Reg. A. Prætuli Aug. Ven.* *L. 90.* ἐσήγαγε *Edd. Prætuli alteram lect. quam dedit Aug. & Reg. B.*

antibus, niſi agros illi & jam conceſſos & inſuper promiſſos obtinerent. Jam vero & civium pars incorruptiſſima ex pavore ſe recollegerat, poſtquam conjuratorum paucitatem intellexerunt; & recordatione meritorum *Cæſaris* ſubeunte animos, ſcindebantur in varias ſententias. Eadem nocte *pecuniæ Cæſaris et* actorum ejus *commentarii in ædes Antonii tranſlati* ſunt; ſive Calpurnia locum tutiorem eis quærente, ſive id jubente ipſo Antonio.

126. Et ante lucem *edicto Antonii ſenatus convocatus* eſt *in ædem Telluris*, ædibus ipſius proximam: nam neque curiam adire audebat, ſubjectam Capitolio, in quo gladiatores erant cum conjuratis: neque introducto exercitu urbem voluit perturbare; quem tamen introduxit *Lepidus.* Diluculo vero in Telluris ædem cum aliis ſenatoribus properavit etiam *Cinna,* reſumta veſte quam ut a tyranno datam

Digitized by Google

A. U. 710. κείμενος τὴν στρατηγικὴν ἐσθῆτα, ἣν ἐχθὲς ὡς τυράν-δόντος ἐξεῤῥίψει. Θεασάμενοί δ' αὐτόν τινες τῶν ἀδεκάστων καὶ τῶν ἐστρατευμένων τῷ Καίσαρι· δι' ὀργῆς ἔχοντες, ὅτι πρῶτος ἐπὶ τῷ Καίσαρι, καίπερ οἰκεῖος ὢν αὐτοῦ, βλασφήμως ἐδημηγόρησε, λίθοις ἔβαλλον καὶ ἐδίωκον· καὶ ἐς οἰκίαν τινὰ συμφυγόντα, ξύλα συμφέροντες, ἐμπρήσειν ἔμελλον, εἰ μὴ Λέπιδος μετὰ στρατιᾶς ἐπελθὼν ἐκώλυσε. Τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον ἔργον παῤῥησία ἦρξεν ἐπὶ τῷ Καίσαρι· καὶ αὐτὸ κατέδεισαν οἵ τε μισθωτοὶ καὶ οἱ σφαγεῖς αὐτοί.

CXXVII. Ἐν δὲ τῷ βουλευτηρίῳ βραχὺ μὲν ἦν τὸ καθαρεῦον σπουδῆς βιαίου καὶ ἀγανακτοῦν· οἱ δὲ πλείονες σὺν παρασκευῇ ποικίλῃ τοῖς ἀνδροφόνοις συνήργουν. Καὶ πρῶτα μὲν αὐτοὺς ἀξιοπίστως ἠξίουν καὶ παρεῖναι σφίσι καὶ συνεδρεύειν, ἐξ ὑπευθύνων ἐς κριτὰς μεταφέροντες· καὶ ὁ Ἀντώνιος οὐκ ἐκώλυεν, εἰδὼς οὐκ ἐλευσομένους· οὐδ' ἦλθον. Εἶτα, ἐπὶ διαπείρᾳ τῆς βουλῆς, οἱ μὲν αὐτί- μάλα θρασέως τὸ πεπραγμένον ἐπῄνουν ἄντικρυς, κα-

Lin. 7. ἀξιοπίστους *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Ven.* & *Reg. B. prim. manu.*

abjecerat pridie. Quem conſpicati aliquot ex incorruptis civibus, & ex veteranis *Cæſaris*; indigne ferentes, quod licet adfinis, primus tamen poſt illius cædem exiſtimationem ejuſdem maledica concione læſiſſet, inſectati ſunt lapidibus: compulſumque in domum quamdam, lignis congeſtis comburere parabant, ni *Lepidus* cum exercitu ſuperveniens cohibuiſſet. Hoc fuit principium audendi Cæſarianis; quo & mercenaria turba & ipſi percuſſores ſunt territi.

127. *In Senatu* exiguus [illegible] numerus eorum, qui adſtricti bus violentis liberi indig[illegible] rentur facto: plerique vari[illegible] modis juvare ſtudebant per[illegible] cuſſores. Ac primum quidem cenſebant, illos data fide ad[illegible] vocandos eſſe, & in commun[illegible] conſilium adhibendos, ita u[illegible] ex reis judices eſſent fu[illegible] Cui ſententiæ ne *Antonius* [illegible] dem obſtrepuit; quippe [illegible] ſciret, non venturos: ne[illegible] nerunt. Deinde, ut tent[illegible] voluntas ſenatus, alii [illegible] menter & manifeſte lauda[illegible]

τοὺς ἄνδρας ἐκάλουν τυραννοκτόνους, καὶ γεραίρειν ἐκέλευον. οἱ δὲ τὰ μὲν γέρα περιῄρουν, ὡς οὐδὲ ἐκείνων δεομένων, οὐδὲ ἐπὶ τῷδε αὐτὰ πραξάντων· εὐφημεῖν δὲ μόνον αὐτοὺς ἐδικαίουν, ὡς εὐεργέτας. οἱ δὲ καὶ τὴν εὐφημίαν ὑπανῄρουν, καὶ φείδεσθαι μόνον αὐτῶν ἠξίουν. Καὶ οἱ μὲν τάδε ἐτέχναζον· καὶ περιεώρων, ὅ τι πρῶτον αὐτῶν ἐνδεξαμένη μάλιστα ἡ βουλὴ, πρὸς τὰ λοιπὰ κατ᾿ ὀλίγον εὐεπιχείρητος αὐτοῖς ἔσοιτο. Οἱ δὲ καθαρώτεροι τὸ μὲν ἔργον ὡς ἄγος ἀπεστρέφοντο, αἰδοῖ δὲ μεγάλων οἴκων περισώζειν αὐτοὺς οὐκ ἐκώλυον· ἠγανάκτουν δὲ, εἰ καὶ τιμήσουσιν ὡς εὐεργέτας. οἱ δὲ ἀντέλεγον, μὴ χρῆναι περισώζοντας φθονεῖν τῶν περισσῶν ἐς ἀσφάλειαν. Ὡς δέ τις εἶπε, τὴν τούτων τιμὴν ὕβριν Καίσαρι φέρειν· οὐκ εἴων ἔτι τὸν τεθνεῶτα τῶν περιόντων προτιθέναι. Ἑτέρου δὲ ἐγκρατῶς εἰπόντος, ὅτι χρὴ δύο τῶνδε πάντως τὸ ἕτερον, ἢ Καίσαρα τύραννον προαπο- A. U. 710.

Lin. 13. ὡς carent Edd. ὡς δὴ dant Regii mend. Verum ded. Aug. Ven.
L. 17 ſq. αὐτῶν ad πρῶτον adjeci ex Aug. Ven.

facinus, *tyrannicidarum* id eſſe prædicantes, quibus *præmia* eſſent decernenda. Alii, præmiis quidem nil eſſe opus, dicebant, quæ ne ipſi quidem poſtularent; *gratias* tantum eis *agendas*, ut bene meritis de republica. Alii denique, hoc etiam detrahentes, *incolumitate* tantum eos *donandos* cenſebant. Talibus commentis ſenatum adgreſſi, exſpectabant, quam ſententiam præ ceteris ſenatus eſſet complexurus; quo facto faciliorem ſe eum habituros ad impetranda reliqua ſperabant. Jamque pars ſincerior, facinus ut inſigne nefas averſata, reverentia tamen nobilium familiarum, non obſiſtebat, quo minus impunitate donarentur malefici: id vero moleſte ferebant, ſi iidem honorarentur etiam, velut bene meriti. Alii contradicebant, „cum incolumitate non invidendam eis eſſe illam acceſſionem, quæ ad firmandam eorum ſecuritatem pertineret." Regerente vero nonnemine „horum honores conjunctos fore cum contumelia *Cæſaris;*" reclamatum eſt, „magis rationem habendam ſuperſtitum, quam mortui." Quumque alius quiſpiam conſtanter dixiſſet: „alterutrum neceſſario decernendum, *aut Cæſarem fuiſſe tyrannum, aut iſtis ex clemen-*

A. U. 710. φαίνειν, ἢ τούτους ἐξ ἐλέου περισώζειν· τούτου μόνου δεξάμενοι τὸ λεχθὲν οἱ ἕτεροι, ᾔτουν σφίσι ψῆφον ἀναδοθῆναι περὶ τοῦ Καίσαρος ἐπὶ ὅρκῳ· καί, εἰ καθαρῶς ἐθέλουσι κρῖναι, μηδὲν αὐτοῖς ἐπιθειάσαι τὰ ἐξ ἀνάγκης ἐψηφισμένα ἄρχοντι ἤδη, ὧν οὐδὲν ἑκόντας, οὐδὲ πρὶν ἢ δεῖσαι περὶ σφῶν αὐτῶν, ἀνῃρημένου τε Πομπηΐου καὶ ἐπὶ Πομπηΐῳ μυρίων ἄλλων, ψηφίσασθαι.

CXXVIII. Ὁ δὲ Ἀντώνιος, ἐφορῶν αὐτοὺς καὶ ἐφεδρεύων, ἐπειδὴ λόγων ὕλην οὐκ ἄπορον οὐδὲ ἀναμφίλογον εἶδεν ἐσφερομένην, ἔγνω, τὸ ἐνθύμημα αὐτῶν οἰκείῳ φόβῳ καὶ φροντίδι περὶ σφῶν αὐτῶν διαχέαι. Εἰδὼς οὖν, τῶν βουλευτῶν αὐτῶν πολὺ πλῆθος ἔς τε τὰς ἀρχὰς τὰς ἐν ἄστει, καὶ ἐς ἱερωσύνας, καὶ ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας, ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς τὸ μέλλον ᾑρημένους· (ὡς γὰρ

L. 28. τούτου μόνου δεξ. *Aug.* *L. 31.* μηδένα αὐτοῖς ἐπιθειάσαι *maluit Muſgrav. & videtur ſanè* μηδένα *reponendum. Forſan autem & delendum* καὶ *poſt* ἐπὶ ὅρκῳ. *L. 32. pro* ὧν *dat* ἂν *mend. edit.* 1. *L.* 33. ἐπὶ σφῶν αὐτ. *Edd. invitis MSS. Errore operarum ex edit.* 1. *in reliquas propagato.*

tia donandam veniam:" hoc uno dicto arrepto, ceteri poſtulabant, ut ſuffragia ferrentur *de exiſtimatione Cæſaris*, jurarentque prius cuncti „ſincere ſe judicaturos, &, id ſi feciſſent, neminem ipſis religionem objecturum eſſe propter eas res, quas Cæſari rerum jam potito coacti promiſiſſent, quarum rerum nulla ſponte, neque prius quam ſibi ipſis timendum fuerat, interfecto Pompejo & præter eum infinitis aliis, Cæſari a ſenatu fuiſſet decreta."

128. Ibi tum *Antonius*, qui attentus adhuc ad omnia quæ dicerentur, veluti ſpectator certaminis, ſederat; poſtquam intellexit, diſputationum materiam, non inextricabilem quidem, ſed nec difficultatibus carentem, in medium ab his eſſe prolatam; ſtatuit, callidum illorum conſilium, injecto *timore* & ſolicitudine *de propriis ipſorum rebus*, evertere. Itaque quum ſciret, magnam ſenatorum ipſorum partem ad magiſtratus urbanos, ad ſacerdotia, ad provinciarum exercituumve adminiſtrationes promotam eſſe a Cæſare; (nam

Digitized by Google

(ὡς γὰρ ἐπὶ χρόνιον στρατείαν ἐξιὼν, ἐπὶ πενταετὲς ἥρητο·) σιωπὴν, ὡς ὕπατος, ἐπικηρύξας, ἔφη· Τοῖς αἰτοῦσι περὶ Καίσαρος ψῆφον, ἀνάγκη τάδε προειδέναι, ὅτι, ἄρχοντος μὲν αὐτοῦ καὶ αἱρετοῦ προστάτου γενομένου, τὰ πεπραγμένα καὶ δεδογμένα πάντα κύρια μενεῖ· δόξαντος δ' ἐπὶ βίᾳ τυραννῆσαι, τό τε σῶμα ἄταφον τῆς πατρίδος ὑπερορίζεται, καὶ τὰ πεπραγμένα πάντα ἀκυροῦται. ἔστι δὲ, ὡς ὁρῶ περιλαβεῖν, ἐπὶ πᾶσαν ἀφικνούμενα γῆν καὶ θάλασσαν· καὶ τὰ πολλὰ αὐτῶν οὐδὲ βουλομένοις ἡμῖν ὑπακούσεται, καὶ δείξω μετ' ὀλίγον. ὃ δέ ἐστι μόνον ἐφ' ἡμῖν, ὅτι καὶ περὶ μόνων ἐστὶν ἡμῶν, τοῦτο ὑμῖν προθήσω πρὸ τῶν ἄλλων· ὡς ἂν ἐν τῷ εὐμαρεῖ τὴν εἰκόνα τῶν δυσχερεστέρων προλάβοιτε. Ἡμεῖς γὰρ αὐτοὶ, σχεδὸν ἅπαντες, οἱ μὲν ἤρξαμεν ὑπὸ τῷ Καίσαρι· οἱ δὲ ἔτι ἄρχομεν, αἱρετοὶ πρὸς ἐκείνου γενόμενοι· οἱ δὲ ἐς τὸ μέλλον ἄρχειν κεχειροτονήμεθα. ἐς γὰρ

A. U. 710.

Lin. 42. στρατίαν *edit.* 1. *Ib. ſq* creati fuerant *Cand. ut videri poſſit legiſſe* ᾕρηντο. *Sed nil opus eſt ſolicitare lectionem vulgatam.* *L.* 46. πεπραμένα *edit.* 3. *oper. err.* *L.* 54. λάβοιτε *Edd. Verbum compoſ. dedit Aug.* *L.* 56. εἰ δὲ ἔτι *edit.* 2. 3. *invitis MSS. qui cum ed.* 1. *in* εἰ δὲ *conſentiunt.*

re; (nam, ut in diuturnam expeditionem profecturus, in quinquennium magiſtratus deſignaverat;) ſilentio pro poteſtate indicto, hujuſmodi verba fecit: „Qui ſuffragia poſcunt, de *Cæſare*, ante omnia ſciant, *Acta decretaque ejus*, ſi quidem legitimo ille functus magiſtratu eſt, & publico conſenſu delatum tenuit imperium, *rata debere eſſe* omnia; quod ſi contra ut tyrannus videbitur imperium uſurpaſſe, corpus ejuſdem projiciendum in Tiberim, & acta *reſcindenda* omnia. Pertinent autem A„cta illa, ut compendio dicam, ad omnes terras & ad maria omnia: & eorum pleraque, ne ſi velimus quidem, revocare nobis erit integrum; quemadmodum paulo poſt docebo. Nunc, quod ſolum eſt in noſtra poteſtate, quod & ad nos ſolos pertinet, primum omnium ad vos referam; ut ex rebus facilioribus conjecturam capiatis de negotiis difficilioribus. Nos etenim ferme omnes aut geſſimus magiſtratus demandatos a *Cæſare*, aut etiam nunc gerimus: nonnulli quoque ad gerendos deinceps deſignati

A. U. 710.

πενταετὲς (ὡς ἴστε) καὶ τὰ ἄστυκὰ ὑμῖν, καὶ τὰ ἐτήσια, καὶ τὰς τῶν ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἡγεμονίας διετάξατο. Εἰ δὴ ταῦτα ὑμεῖς ἑκόντες ἀποθήσεσθε, (ἐστὲ γὰρ ὑμεῖς τοῦδε μάλιστα κύριοι·) τόδε πρῶτον ὑμᾶς ἀξιῶ κρῖναι, καὶ τὰ λοιπὰ ἐποίσω.

CXXIX. Ὁ μὲν δὴ τοιοῦτον αὐτοῖς, οὐ περὶ Καίσαρος, ἀλλὰ περὶ σφῶν αὐτῶν, δαλὸν ἐξάψας, ἡσύχαζεν. Οἱ δ᾽ εὐθὺς ἀνεπήδων ἀθρόοι μετὰ βοῆς, οὐκ ἀξιοῦντες ἐπὶ χειροτονίαις ἄλλαις οὐδ᾽ ἐπὶ τῷ δήμῳ γενέσθαι μᾶλλον, ἢ βεβαίως ἔχειν ἃ ἔλαβον. Τοῖς δὲ καὶ ἡλικίας τι νεώτερον ἢ ἄλλη πρὸς χειροτονίαν ἐναντίωσις ὑποῦσα, ἀνηρέθιζε· καὶ τῶνδε αὐτὸς ὁ ὕπατος ἐξῆρχε Δολοβέλλας. οὐ γὰρ αὐτῷ δυνατὸν ἐφαίνετο, κατὰ ἔννομον χειροτονίαν ὑπατεῦσαι, πέντε καὶ εἴκοσιν ἐνιαυτῶν ὄντι. ὀξεῖα δὴ τοῦ χθὲς ὑποκριναμένου μετασχεῖν τῶν γεγονότων ἐγίγνετο μεταβολὴ, λοιδορουμένου τοῖς πολλοῖς, εἰ τοὺς ἀνδροφόνους τιμᾶν ἀξιοῦντες, τοὺς ἄρχοντας σφῶν ἀτιμώ-

Lin. 58. ἀστικὰ *Edd. Prætuli, ut alibi, Aug. Ven. Ibid.* ὑμῖν *edit.* 3. *invit. MSS. & Cand.*

„ſunt: ſcitis enim in quinquennium ordinatas & urbanas annuaſque dignitates, & provinciarum exercituumve præfecturas. Has omnes an ſponte ſitis depoſituri, (id enim in veſtra maxime poteſtate eſt) id vobis primum erit conſtituendum: de reliquis rebus deinceps ad vos referam."

129. Sic *Antonius* injecta ſenatoribus, non de *Caſare*, ſed de ipſis, concertandi materia, obticuit. Moxque una omnes exſilientes, conclamarunt: „nolle ſe novæ electionis aleæ & arbitrio plebis res ſuas committere; ſatius eſſe, retinere quæ ſemel accepiſſent." Et erant inter hos qui eo acrius concitarentur, quod per ætatem immaturam aut per aliam quampiam rationem nihil poſſent ſibi polliceri de comitiis; inter quos præcipuus erat ipſe conſul *Dolabella*. Natus enim XXV annos, conſulatu legitima electione potiri nequibat. Itaque brevi momento ille pridianam rationem, qua participem ſe fuiſſe facti ſimulaverat, mutavit; probraque conjecit in numeroſam factionem eorum, qui in homicidarum gratiam, honores magiſtratibus adimen-

Digitized by Google

σουσιν, ἐς εὐπρέπειαν τῆς ἐκείνων σωτηρίας. Οἱ δὲ αὐτόν τε τὸν Δολοβέλλαν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπήλπιζον, χάριν ἐκ τοῦ δήμου λαβόντες, ἐς τὰς αὐτὰς ἀρχὰς ἀποφανεῖν αὐτίκα, καὶ οὐκ ἀρχόντων ἀλλαγὴν, ἀλλὰ μόνης ἔσεσθαι χειροτονίας ἐπὶ τὸ νομικώτερον ἐκ τοῦ μοναρχικοῦ· ὃ καὶ κόσμον αὐτοῖς οἴσειν, ἔν τε μοναρχίᾳ καὶ δημοκρατίᾳ τὰ ὅμοια προτιμωμένοις. Καὶ τούτων ἔτι λεγομένων, ἔνιοι τῶν στρατηγῶν τὰς ἐσθῆτας ἐπὶ ἐνέδρᾳ τῶν ἀντιλεγόντων ἀπετίθεντο, ὡς καὶ αὐτοὶ μετὰ τῶν ἄλλων αὐτὰς ἀντιληψόμενοι νομιμώτερον. τοῖς δὲ ἥ τε ἐνέδρα κατεφαίνετο, καὶ οὐδὲ κυρίους ἔτι τῆσδε τῆς χειροτονίας ᾔδεσαν ἐσομένους. A. U. 710.

CXXX. Ὧδε δὲ ἔτι ἐχόντων, ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Λέπιδος ἐκ τοῦ βουλευτηρίου προῆλθον· καὶ γάρ τινες αὐτοὺς ἐκ πολλοῦ συνδραμόντες ἐκάλουν. Ὡς δὲ ὤφθησαν ἐκ μετεώρου, καὶ σιγὴ κεκραγότων μόλις ἐγίγνετο, εἷς μέν τις

Lin. 79. μονιμώτερον *Aug. Ven. An* νομιμώτερον, *ut paulo poſt?* *L.* 83. ἐπετίθεντο *edit.* 1. *ex Reg. A:* ὑπετιθ. *Reg. B. Recte edit.* 2. 3. *cum Aug.* *L.* 85. τῆς *ante* χειροτ. *caret Aug. Ibid. ſq.* ἐσομένους ᾔδεσαν *Aug. & Reg. B. a pr. manu.*

dos cenſerent, quo ſpecioſior foret illorum incolumitas. E diverſo alii cum *Dolabellam* tum ceteros bene jubebant ſperare; pollicebanturque, ſe gratia a populo inita facile effecturos, ut illi protinus in easdem dignitates reſtituantur: „neque enim perſonarum deſignatarum mutationem fore, ſed electionis tantummodo; legitimis comitiis ſuccedentibus in locum deſignationis a tyranno factæ: idque futurum etiam ipſis magis honorificum, qui non minus digni honoribus viderentur ſalva republica, quam ſub unius dominatione.” Et nondum hi finem fecerant dicendi, quum Prætores nonnulli, dolos nectentes contradicentibus, inſignia magiſtratus ſui depoſuerunt, tamquam & ipſi una cum aliis ea recepturi magis legitime. Sed illis ſuboluit dolus; & facile intelligebant, rem ſemel omiſſam e manibus numquam poſtea in poteſtatem eorum redituram.

130. Interim *Antonius et Lepidus* exiverunt e curia, evocati a quibuſdam qui jam pridem ante ædem confluxerant. Ut vero in loco ſuperiore ſunt conſpecti; ægre impo-

A. U. 710.

ἐβόησεν, εἴτε κατὰ γνώμην ἰδίαν, εἴτε παρεσκευασμένος· φυλάσσεσθε παθεῖν ὅμοια. καὶ ὁ Αντώνιος αὐτῷ παραλύσας τι τοῦ χιτωνίσκου, θώρακα ἐντὸς ἐπεδείκνυεν· ὑπερεθίζων ἄρα τοὺς ὁρῶντας, ὡς οὐκ ἐνὸν σώζεσθαι χωρὶς ὅπλων οὐδὲ ὑπάτοις. Επιβοώντων δὴ ἑτέρων, τὸ πεπραγμένον ἐπεξιέναι, καὶ τῶν πλεόνων περὶ τῆς εἰρήνης παρακαλούντων· τοῖς μὲν περὶ τῆς εἰρήνης ἔφη· Περὶ τούτου σκοποῦμεν, ὡς ἔσται τε, καὶ γενομένη διαμενεῖ. δυσεύρετον γὰρ ἤδη τὸ ἀσφαλὲς αὐτῆς, ὅτι μηδὲ Καίσαρα ὤνησαν ὅρκοι τοσοίδε καὶ ἀραί. Ες δὲ τοὺς ἐπεξιέναι παρακαλοῦντας ἐπιστραφεὶς, ἐπήνει μὲν, ὡς εὐορκότερα καὶ εὐσεβέστερα αἱρουμένους· καὶ, Αὐτὸς ἂν, ἔφη, συνετασσόμην ὑμῖν, καὶ τὰ αὐτὰ πρῶτος ἐβόων, εἰ μὴ ὕπατος ἦν· ᾧ τοῦ λεγομένου συμφέρειν μᾶλλον ἢ τοῦ δικαίου μέλει. ὧδε γὰρ ἡμῖν οἱ ἔνδον παραινοῦσιν. οὕτω δέ που

Lin. 92. φυλάσσεσθαι *Edd. invitis MSS.* *L.* 93. τι *caret Aug.* *Ib.* θώρακα μὲν ἐντὸς *Edd. Delevi* μὲν *cum Aug.* *L.* 94. ὑπερεριθίζων *edit.* 2. *L.* 95. ἐπιβοωντ. δὴ ἑκατέρων *Edd. & MSS. quæ verba mihi levem emendationem, quam ex conject. adhibui, flagitare viſa ſunt.* *L.* 98. σκοπῶμεν *Edd. Prætuli Aug.* *Ibid.* γενησομένη *edit.* 1.

ſito vociferantibus ſilentio, unus quiſpiam, ſive ſua ſponte, ſive ſubornatus, exclamavit; *Cavete calamitatem alteri ſimilem!* Tum *Antonius*, dimota parte tunicæ, *loricam* oſtendit *ſub tunica;* irritaturus multitudinem; quaſi ne conſulum quidem, niſi armatorum, ſalus in tuto eſſet. Ibi aliis, *ulciſcendum facinus*, adclamantibus; pleriſque vero rogantibus *veniam pacemque*; ad hos poſteriores ita locutus eſt *Antonius*: „De pace curæ nobis eſt, ut & fiat, & ut ſemel facta diuturna maneat: eſt etenim difficile ſecuritati ejus proſpicere, quando ne *Cæſari* quidem profuerunt juramenta, quæ tam diris etiam additis exſecrationibus eidem dicta erant." Deinde ad hos converſus qui vindictam poſtulabant, laudavit ut religionis & pietatis obſervantiores, adjunxitque hæc verba: „ Equidem libenter vobis me adjungerem, & ante alios idem clamarem, ni Conſul eſſem; cui ex officio curandum eſt, non tam quod *juſtum* eſt, quam quod *utile* habetur: ſic enim jubent, qui intus ſunt. Quamquam hoc

Digitized by Google

καὶ Καῖσαρ αὐτὸς, οὓς εἷλε πολέμῳ τῶν πολιτῶν, διὰ τὸ συμφέρον τῆς πόλεως περισώσας, ὑπ᾽ αὐτῶν ἀπέθανε. A. U. 710.

CXXXI. Τοιαῦτα τοῦ Ἀντωνίου παραμέρος τεχνάζοντος, οἱ ἀμύνειν τοῖς γεγονόσιν ἀξιοῦντες, Λέπιδον ἠξίουν ἀμύνειν. Λεπίδου δέ τι μέλλοντος λέγειν, οἱ πόρρω συνεστῶτες κατελθεῖν αὐτὸν ἐς τὴν ἀγορὰν ἠξίουν, ἵνα ὁμαλῶς ἅπαντες ἐπακούσειαν. Καὶ ὁ μὲν εὐθὺς ᾔει, νομίζων ἤδη τὸ πλῆθος τρέπεσθαι· καὶ ἐπὶ τὰ ἔμβολα παρελθὼν, ἔστενε καὶ ἔκλαιεν ἐν περιόπτῳ, μέχρι πολλοῦ. ἀνενεγκὼν δέ ποτε, εἶπεν· Ἐνταῦθα χθὲς μετὰ Καίσαρος ἱστάμην, ἔνθα νῦν ἀναγκάζομαι ζητεῖν, περὶ Καίσαρος ἀνῃρημένου τί βούλεσθε; Ἀναβοησάντων δὲ πολλῶν, Ἀμύνειν σε τῷ Καίσαρι· ἀντανεβόησαν οἱ μισθωτοὶ, Τὴν εἰρήνην τῇ πόλει. Ὁ δὲ τούτοις μὲν ἔφη, Βουλόμεθα. ἀλλὰ ποίαν λέγετε εἰρήνην; ἢ ποίοις ὅρκοις ἀσφαλὴς ἔσται; τοὺς μὲν γὰρ πατρίους πάντας ὠμόσαμεν Καίσαρι, καὶ

Lin. 11. τι *poſt* δὲ *carent Edd. Dedit Aug.*

„ipſum quidem & *Cæſarem* perdidit; qui, quum devictis civibus peperciſſet reſpectu utilitatis publicæ, ab his eiſdem oppreſſus interiit."

131. Hujuſmodi artibus poſtquam *Antonius* partem utramque adgreſſus eſt; qui ulciſci Cæſaris necem cupiebant, *Lepidum* ultorem eſſe juſſerunt. Qui dum ad eos verba facere parat; turba quæ longius conſtiterat, poſtulavit, ut e ſuperiori loco in forum deſcenderet, quo facilius exaudiretur pariter ab omnibus. Et protinus *Lepidus* deſcendit: & mutatos jam multitudinis animos putans, pro roſtris progreſſus, gemebundus primum diu omnium in conſpectu deflevit caſum miſerabilem: tandemque, velut ſeſe ex dolore recolligens, hæc verba ſubjecit: „Hoc loco heri cum *Cæſare* ſteti, ubi nunc cogor de ejus nece a vobis quærere quidnam jubeatis." Tum vero adclamantibuſque multis, *Ultionem Cæſaris!* & contra reclamantibus mercenariis, *Pacem publicam!* his ille „*Placet*, reſpondit; ſed qualem pacem dicitis? aut qualibus ſacramentis ea firmabitur? nam quæ nobis patria juramenta ſunt, omnia juravimus *Cæſari*; conculcata nunc ab his qui opti-

Digitized by Google

A. U. 710. κατεπατήσαμεν, οἱ τῶν ὀμωμοκότων ἄριστοι εἶναι λεγόμενοι. Πρὸς δὲ τοὺς ἀμύνειν ἀξιοῦντας ἐπιστραφεὶς, Ὁ μὲν Καῖσαρ ἡμῶν, ἔφη, μεθέστηκεν, ἱερὸς τῷ ὄντι καὶ τίμιος ἀνήρ. τὴν δὲ πόλιν τοὺς ὑπολοίπους αἰδούμεθα βλάψαι. καὶ τάδε (ἔφη) σκοποῦσιν ἡμῶν οἱ πρόβουλοι, καὶ δοκεῖ τοῖς πλείοσιν. Ανακραγόντων δὲ αὖθις, Επέξιθι μόνος· Βούλομαι, εἶπε· καὶ εὔορκον ἐστί μοι καὶ μόνῳ. ἀλλ' οὐκ ἐμὲ καὶ ὑμᾶς βούλεσθαι δεῖ μόνους, οὐδὲ μόνους ἀντιτιθέναι.

CXXXII. Τοιαῦτα καὶ τοῦτον τεχνάζοντα οἱ μισθωτοὶ, φιλότιμον εἰδότες, ἐπῄνουν, καὶ ᾑροῦντο ἐπὶ τὴν Καίσαρος ἱερωσύνην. Τοῦ δὲ ἥψατο μὲν ἡ ἡδονή· Μέμνησθε δὲ, ἔφη, μοι τοῦδε καὶ ὕστερον, ἂν ἄξιος εἶναι δοκῶ. Μᾶλλον οὖν ἔτι παῤῥησίᾳ, διὰ τὴν ἱερωσύνην, ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῶν μισθωτῶν ἐνισταμένων· Ασεβὲς μὲν, ἔφη, καὶ παράνομον, ἐργάσομαι δ' ὅμως, ὃ βούλεσθε. Καὶ εἰπὼν, ἐς τὸ βουλευτήριον ἀνέτρεχεν, ἐν ᾧ πάντα τὸν

Lin. 25. Καισ. ὑμῶν *expreſſit Cand.* *L.* 27. *pro* καὶ τάδε *dat* μετάδε (*ſic*) *Aug. mend.* *L.* 31. *verba* οὐδὲ μόνους, *ante* ἀντιτιθέναι, *abſunt ab Aug.* *Ibid.* ἀντιτίθεσθαι *voluit Muſgrav.*

mi & præcipui viri inter juratos habentur." Deinde converſus ad eos qui ultionem poſcebant: „*Cæſar*, inquit, a nobis migravit; vir vere ſanctus cariſſimuſque: veremur autem ſuperſtitibus nunc privare rempublicam. Et de hoc ipſo Patres pro nobis conſultant; eaque eſt ſententia plerorumque." Adclamatum eſt rurſus: *Vel ſolus tu rem adgredere!* „Volo, inquit, & fas eſt mihi vel ſoli: ſed oportet non me voſque ſolos id velle, & ſolos nos illis opponere."

132. Talibus artibus quum *Lepidus* quoque uteretur; mercenarii, quod ſcirent hominem honoris cupidum, laudabant eum, & *pontificatum Cæſaris* ei offerebant. Et ille gaudio perfuſus: „At memineritis mihi, ait, hujus rei in poſterum quoque, ſi dignus porro fuero viſus." Jamque audacius, ob pontificatum ei delatum, pacem flagitantibus mercenariis: „Quamvis, inquit, jus & fas vetare videatur; faciam tamen quod jubetis." Quibus dictis, in curiam propere reverſus eſt *Lepidus*. Ex quo autem ille exceſ-

Digitized by Google

χρόνον τόνδε ὁ Δολοβέλλας ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς ἐνίστατο ἀσχημόνως. Καὶ ὁ Ἀντώνιος, ἀναμένων ἅμα τὰ ἐν τῷ δήμῳ γιγνόμενα, σὺν γέλωτι αὐτὸν ἐφεώρα· καὶ γὰρ ἤστην διαφόρω. Ὡς δὲ ἅλις ἔσχε τῆς ὄψεως, καὶ οὐδὲν ἐν τῷ δήμῳ τι γεγένητο θερμότερον, τοὺς μὲν οὖν ἄνδρας ἔγνω περισώζειν, ὑπὸ ἀνάγκης· (ἐπικρύπτων τὴν ἀνάγκην, καὶ ὡς ἐν βαρυτάτῃ χάριτι περισώζων·) τὰ δὲ τῷ Καίσαρι πεπραγμένα κυροῦν συμβόλῳ, καὶ τὰ βεβουλευμένα συντελεῖν. Σιωπὴν τε κατακηρύξας, αὖθις ἔλεγεν· A. U. 710.

CXXXIII. Ἐγὼ περὶ μὲν τῶν ἁμαρτόντων πολιτῶν, ὦ ἄνδρες ὁμότιμοι, σκεπτομένοις ὑμῖν οὐδὲν ἐπεφθεγξάμην· περὶ δὲ Καίσαρος ἀντ᾽ ἐκείνων ψῆφον αἰτοῦσιν, ἓν ἐκ τῶν Καίσαρος ἔργων προὔθηκα μέχρι νῦν. καὶ τοσούτους ὑμῖν τὸ ἓν ἀγῶνας ἤγειρεν, οὐκ ἀλόγως· εἰ γὰρ

Lin. 42. καὶ γὰρ ἴστην Edd. ex Reg. A. καὶ γὰρ ἴστιν Reg. B. Recte Aug. L. 43. ὥστε ἅλις ἔσχε Edd. cum MSS. noſtris & Cand. Levi mutatione reſtitui impeditam orationem. Malim tamen, lin. ſeq. abeſſet particula οὖν, quæ importune inſerta videtur. L. 45. Verbis ὑπὸ ἀνάγκης, uſque χάριτι περισώζων, caruit Reg. B. a prim. manu. L. 46. χάριτι περισώζειν Edd. ex Reg. A. περισώζει Aug. περισώζων, quod reponendum duxi, legiſſe videtur Cand. Adjeci autem parentheſeos ſigna, quæ vulgo abſunt; & lin. 45. diſtinxi cum Aug. poſt ὑπὸ ἀνάγκης, quæ verba vulgo cum ſeqq. connectuntur.

ſerat, per totum id tempus *Dolabella* in ſenatu parum ſane decore de magiſtratu ſuo contendit, ne eo excideret. Et *Antonius* interim, exſpectans quid factura plebs eſſet, cum riſu eum ſpectaverat; nam diſcordes inter ſeſe fuerant. Poſtquam autem ſatiatus fuit ſpectando, neque a plebe quidquam acriori ſtudio factum intellexit; neceſſitate compulſus, *ſtatuit ſervare* quidem *percuſſores*; (ita tamen, ut diſſimularet neceſſitatem, & pro ſingulari gratia incolumitatem eis imputaret;) *ſimul* vero & *Acta Cæſaris rata habere*, & Senatuſconſulto eadem confirmare. Itaque, indicto per præconem ſilentio, rurſus ſic orſus eſt ANTONIUS:

133. „ Equidem, *Patres conſcripti!* diſceptantibus vobis *de civibus*, *qui nefas illud admiſerunt*, non interpoſui meam ſententiam: ceterum poſtquam, illis omiſſis, ſuffragia popoſciſtis *de Cæſare*, unum hactenus ex *Actis Cæſaris* propoſui; quod unum tantas inter vos contentiones ex-

Digitized by Google

A. U. 710. ἀποθησόμεθα τὰς ἀρχὰς, ὁμολογήσομεν ἄνδρες τοσοίδε καὶ τοιοίδε ἀναξίως αὐτῶν τετυχηκέναι. Ὅσα δ' οὖν μηδὲ ἐπακούσεται ῥᾳδίως, ἐπισκέψασθε νῦν αὐτὰ, καὶ συναριθμεῖτε κατά τε πόλεις καὶ κατὰ ἔθνη, καὶ βασιλέας καὶ δυνάστας. Πάντα γὰρ δὴ, σχεδὸν εἰπεῖν, ὅσα ἐξ ἠοῦς ἐπὶ δύσιν ὁ Καῖσαρ ἡμῖν ἐχειρώσατο δυνάμει καὶ κράτει, συνεστήσατο νόμοις καὶ χάριτι καὶ φιλανθρωπίαις βεβαιωσάμενος. ὧν τίνας ὑποστήσεσθαι δοκεῖτε, ἀφαιρουμένους ἃ ἔλαβον, εἰ μὴ πάντα ἐμπλῆσαι πολέμων ἐθέλετε; οἱ τῇ πατρίδι, ὡς ἀσθενεστάτῃ μάλιστα οὔσῃ, τοὺς ἐναγεῖς περισώζειν ἀξιοῦτε; Καὶ τὰ μὲν πορρωτέρω τοῖς τε δεινοῖς ἔτι καὶ τοῖς φόβοις ἀφεστηκότα ἐάσω. ἃ δὲ οὐκ ἀγχοῦ μόνον ἐστὶν ὑμῖν, ἀλλὰ σύνοικα ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν αὐτὴν, τοὺς τὰ νικητήρια λαβόντας,

Lin. 55. Conjunctionem δ' *ante* οὖν *adjeci ex Aug. L. 56.* ὑπακούσεται *puto leg. ut paulo ſuperius.* ἐπακούσατε *expreſſit Cand. L. 59.* ἐπὶ δύσει *Edd. Correxi ex Aug. Ib. Diſtinguunt poſt* δύσει *ed. 2. 3. poſt* δυνάμει *vero & poſt* συνεστήσατο. *Edd. omnes. Ibid. Aug. ſic diſt.* ἐχειρώσατο, δυνάμει καὶ κράτει συνεστήσατο, νόμοις *&c. Mihi in tota hac turbatum aliquid etiam nunc ſupereſſe videtur. L. 65. regione Neſcio quid mendoſum ineſſe utique videtur in verbis* τοῖς τε δεινοῖς *uſque* ἀφεστηκότα. *Poſt* πορρωτέρω, *itemque poſt* ἀφεστηκότα, *hypoſtigmen ponit Aug.*

„citavit; neque illud quidem immerito. Si enim deponemus noſtros magiſtratus; nos tot ac tales viros indignos eis fatebimur. Jam vero reliqua, quæ ne in noſtra quidem poteſtate ſunt, conſiderate: & quid per omnes civitates, quid per provincias, quid per regna amicorum ſociorumque regum & dynaſtarum eventurum ſit, perpendite! Nam ab Oriente in Occidentem cunctos fere populos *Cæſar*, virtute ſua ſubactos, non ſolum vi & armis pacavit, ſed & legibus & be„neficentia liberalitateque ſibi devinxit. Quorum quoſnam putatis laturos eripi ſibi quæ ſemel acceperint? niſi forte bellis miſcere omnia volueritis; qui patriæ, quam nimium debilitatam dicitis, nefarios hos cives conſervandos cenſetis? Sed mitto jam de remotioribus provinciis dicere, quæ ab hujuſmodi periculo metuque longius abſunt. Hos vero, non vicinos modo, verum etiam ipſam nobiſcum incolentes Italiam, *veteranos Cæſaris*, (qui, ut victoriarum præmia accipe-

Digitized by Google

καὶ κατὰ πλῆθος ἅμα τοῖς ὅπλοις, ὡς ἐστρατεύοντο, ὑπὸ τῇ αὐτῇ συντάξει, συνῳκισμένους ὑπὸ Καίσαρος, (ὧν ἔτι πολλαὶ μυριάδες εἰσὶν ἐν τῇ πόλει) τί νομίζετε πράξειν, ἀφαιρουμένους, ὧν εἰλήφασιν ἢ προσδοκῶσι λήψεσθαι, πόλεών τε καὶ χωρίων; Καὶ τοῦδε μὲν ὑμῖν καὶ ἡ παρελθοῦσα νὺξ τὴν εἰκόνα ἔδειξε. δεομένοις γὰρ ὑμῖν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτόντων, ἀντιπαρέθεον ἐκεῖνοι μετὰ ἀπειλῆς. *A. U.* 710.

CXXXIV. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ Καίσαρος συρόμενον καὶ αἰκιζόμενον καὶ ἄταφον ῥιπτούμενον (καὶ γὰρ ταῦτα ἐκ τῶν νόμων τοῖς τυράννοις ἐπιτέτακται) περιόψεσθαι νομίζετε τοὺς ἐστρατευμένους αὐτῷ; καὶ τὰ Κελτῶν καὶ Βρεττανῶν νομιεῖν, ἃ εἰλήφασιν, ἕξειν βέβαια, τοῦ δόντος ὑβριζομένου; Τί δὲ τὸν δῆμον αὐτὸν ἐργάσεσθαι; τί δὲ τοὺς Ἰταλιώτας; πόσον δὲ ὑμῖν ἔσεσθαι φθόνον παρά τε ἀνδρῶν καὶ θεῶν, ἐνυβρίζουσιν ἐς τὸν ὑμῖν τὴν ἡγεμονίαν μέχρι Ὠκεανοῦ ἐπὶ τὴν ἄγνωστον προαγαγόντα; καὶ οὐκ

Lin. 80. ἐργάσασθαι *edit.* 1. *cum Regiis & Aug.* *L.* 82. τὴν *ad* ἡγεμον. *caret Aug.*

„rent, tanto numero, & quidem armati etiam nunc, & per eoſdem ordines, quibus ſub *Cæſare* militaverant, diſtributi, ab illo in colonias deſcripti ſunt, quorum multa millia etiam nunc in Urbe verſantur:) hos, inquam, quid exiſtimatis facturos, ſi auferantur eis quæ vel jam acceperunt, vel quæ eis promiſſa ſunt, oppida atque prædia? Certe præterita nox aliquod hujus rei ſpecimen vobis exhibuit: vidiſtiſque, quantis cum minis diſcurſantes illi ſe veſtræ deprecationi pro his, qui peccarunt, oppoſuerunt.

134. „Jam vero *corpus Cæſaris* unco *trahi per Urbem*, „& lacerari, & *inhumatum projici*, (ex legibus enim id quoque *tyrannis debetur:*) hæc igitur æquo animo paſſuros putatis veteranos ejus commilitones, & victoriarum præmia de Gallis Britanniſque reportatarum integra ſibi atque firma ſperaturos manſura, auctore eorumdem præmiorum contumelia omni adfecto? Jam quid ipſum populum? quid univerſæ incolas Italiæ putatis facturos? Quantam vero & hominum & deorum invidiam vos ſecuturam, ſi tali contumelia dignum judicaveritis hunc, qui imperium vobis uſque ad ignota prius Oceani littora promovit? An

Digitized by Google

A. U. 710. ἐν αἰτίᾳ καὶ καταγνώσει μᾶλλον ἔσεσθαι τὴν τοσήνδε ἡμῶν ἀνωμαλίαν, εἰ τοὺς μὲν ὕπατον ἐν βουλευτηρίῳ, καὶ ἱερὸν ἄνδρα ἐν ἱερῷ χωρίῳ, βουλῆς ἀγηγερμένης, ὑπὸ ὄψεσι θεῶν, κατακανόντας τιμᾷν ἀξιώσομεν, ἀτιμοῦν δὲ τὸν καὶ τοῖς πολεμίοις δι' ἀρετὴν τίμιον; Τούτων μὲν οὖν, ὡς οὔτε ὁσίων, οὔτ' ἐφ' ἡμῖν ὄντων, προλέγω πάμπαν ἀπέχεσθαι. γνώμην δὲ ἐσφέρω, τὰ μὲν πεπραγμένα καὶ βεβουλευμένα τῷ Καίσαρι πάντα κυροῦν· τοὺς δὲ ἁμαρτόντας ἐπαινεῖν μὲν οὐδενὶ τρόπῳ, (οὐ γὰρ ὅσιον, οὐδὲ δίκαιον, οὐδὲ σύμφωνον ἔτι τῷ κυροῦν τὰ Καίσαρι πεπραγμένα·) περισώζειν δὲ ἐξ ἐλέου μόνον, εἰ ἐθέλοιτε, διὰ τοὺς οἰκείους αὐτῶν καὶ φίλους, εἰ δὴ καὶ τόδε αὐτὸ οἵδε λαμβάνειν ὑπὲρ ἐκείνων ὁμολογοῖεν ἐν χάριτος μέρει.

CXXXV. Τοιαῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀντωνίου σὺν ἀνατάσει τε καὶ ὁρμῇ βαρυτέρᾳ, γίγνεται δόγμα, ἡσυχα-

Lin. 85. ἀνομαλίαν *Aug.* *L.* 86. ἐγηγερμένης *Edd.* *Rectius Aug.* *L.* 87. κατακαίνοντας *Edd.* *Prætuli Aug.*

„ non inſignem noſtram iniquitatem accuſaturos putatis omnes, ſi eos qui Conſulem in curia, qui virum ſanctum in ſacrato loco, inſpectante ſenatu, ſub ipſorum oculis deorum, interemerunt, hos ſi præmiis dignabimur: ipſum vero contumeliis adficiemus, qui hoſtibus quoque propter virtutem carus fuit & venerabilis? Quare vos moneo, mittamus hæc nefaria, quæ ne, ſi velimus quidem, efficere valemus: & pro ſententia dico, *Acta conſiliaque Cæſaris rata debere haberi; auctores vero ſceleris laudandos* „quidem *nullo modo*, (id enim nec divino humanove jure licet, &, ſiquidem acta Cæſaris rata habemus, plane etiam repugnat;) ceterum *veniam* tamen eis *poſſe concedi*, ex ſola quidem commiſeratione, ſi vobis ita videtur, reſpectu amicorum quos habent & familiarium: ſi modo hi, id ipſum pro illis in gratiæ loco ſe habituros, atque eo nomine accepturos, profiteantur."

135. Hæc poſtquam *Antonius* magna contentione & acerrimo quodam impetu dixit; nihil jam porro moventibus ceteris, & cunctis hac ſententia

ζόντων ἤδη καὶ ἀγαπώντων ἁπάντων· φόνου μὲν οὐκ εἶναι δίκας ἐπὶ τῷ Καίσαρι· κύρια δὲ εἶναι τὰ πεπραγμένα αὐτῷ πάντα καὶ ἐγνωσμένα, ἐπεὶ τῇ πόλει συμφέρει. ἐβιάσαντο γὰρ τόδε ἐς ἀσφάλειαν οἱ τῶν περισωζομένων οἰκεῖοι προστεθῆναι μάλιστα, ὡς οὐ δικαίως φυλασσόμενα μᾶλλον, ἢ διὰ χρείαν. καὶ ὁ Ἀντώνιος αὐτοῖς ἐς τοῦτο ἐνέδωκεν. Ἐψηφισμένων δὲ τούτων, ὅσοι τῶν κληρούχων ἡγεμόνες ἦσαν, ἠξίουν ἴδιον περὶ σφῶν ἐπὶ τῷ κοινῷ δόγμα ἕτερον γενέσθαι, βεβαιοῦν αὐτῶν τὰς κληρουχίας. καὶ οὐκ ἐκώλυεν ὁ Ἀντώνιος, ἐπιδεικνὺς τῇ βουλῇ τὸν φόβον. γίγνεται μὲν δὴ καὶ τοῦτο· καὶ ἕτερον αὖ περὶ τῶν ἐξιόντων ἐπὶ τὰς ἀποικίας ὅμοιον. Λεύκιον δὲ Πείσωνα, ὅτῳ τὰς διαθήκας ὁ Καῖσαρ παρετίθετο, τοῦτον ἤδη τὸν τρόπον τῆς βουλῆς διαλελυμένης, τινὲς περιστάντες παρεκάλουν, μήτε τὰς διαθήκας προφέρειν, μήτε θάπτειν τὸ σῶμα φανερῶς, μή τι νεώτερον ἕτερον

A. U. 710

Lin. 1. ἁπάντων *caret Reg. B.* *L.* 5. προστεθῆναι *edit.* 1. *L.* 9. βεβαιούντων τὰς κληρουχ. *mendoſe, ut mihi videtur, Edd. & MSSti, noſtri. Levi correctione verum lectionem reſtitutam puto.* *L.* 12. ἐπιεικίας *Edd. & MSS. Correxi cum Muſgravio.*

contentis, fit *Senatusconſultum: „De cæde Cæſaris quæri in judicio non placere; Acta vero ejus decretaque rata eſſe, QUONIAM ITA E REPUBLICA ESSE VIDEATUR:"* hæc enim verba, ut adjicerentur, pervicerant (concedente id quoque *Antonio*) percuſſorum amici, ad illorum ſecuritatem; quaſi *propter utilitatem* magis ſervarentur Acta Cæſaris, quam quod *per ſe, jure quodam*, valida fuiſſent futura. Eo Senatuſconſulto facto, quotquot aderant coloniis deducendis præfecti, poſtularunt, ut præter commune illud S. C. aliud peculiare conficeretur, quo veteranis poſſeſſio agrorum, qui eiſdem fuiſſent adtributi, confirmaretur. Nec obſtitit *Antonius*; qui ipſe ſenatui, quid ab his eſſet metuendum, demonſtraverat. Itaque & hoc ipſum S. C. factum eſt; & ſimul aliud ſimile, de his qui in colonias jam deducti erant. Senatu deinde dimiſſo, *L. Piſonem, apud quem teſtamentum ſuum Cæſar depoſuerat*, nonnulli circumſtiterunt; rogantes, ne teſtamentum proferret, neve corpus publice funeraret; ne hinc alia rerum novarum fie-

Digitized by Google

A. U. 710.

ἐκ τούτων γένοιτο. καὶ οὐ πειθόμενον ἠπείλουν ἐσαγγέλλειν, ὅτι τὸν δῆμον οὐσίαν τηλικαύτην ἀφαιροῖτο, γιγνομένην κοινήν· αὖθις ἄρα ἐνσημαινόμενοι τὴν τυραννίδα.

CXXXVI. Ἐκβοήσας οὖν ὁ Πείσων ὅτι μέγιστον, καὶ τοὺς ὑπάτους ἔτι παροῦσαν οἳ τὴν βουλὴν ἀξιώσας συναγαγεῖν, εἶπεν· Οἱ τύραννον λέγοντες ἕνα ἀνῃρηκέναι, τοσοίδε ἡμῶν ἀνθ᾽ ἑνὸς ἤδη τυραννοῦσιν· οἳ θάπτειν με κωλύουσι τὸν ἀρχιερέα, καὶ τὰς διαθήκας ἀπειλοῦσι προφέροντι, καὶ τὴν οὐσίαν δημεύουσιν αὖθις ὡς τυράννου. καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τούτοις αὐτῷ πεπραγμένα κεκύρωται· ἃ δὲ ἐφ᾽ ἑαυτῷ κατέλιπεν, ἀκυροῦσιν, οὐ Βροῦτος ἔτι, οὐδὲ Κάσσιος, ἀλλ᾽ οἱ κἀκείνους ἐς τόνδε τὸν ὄλεθρον ἐκπιπίσαντες. Τῆς μὲν οὖν ταφῆς ὑμεῖς ἐστε κύριοι, τῶν δὲ διαθηκῶν ἐγώ· καὶ οὔποτε ἃ ἐπιστεύθην προδώσω, πρὶν κἀμέ τις ἐπανέλῃ. Θορύβου δὲ καὶ ἀγανακτήσεως γινομένης παρὰ πάντων, καὶ μάλιστα τῶν τι καὶ ἐλπι-

Lin. 17. πειθομένου *Edd. Prætuli Aug. Reg. B.* *L.* 32. τῶν τι καὶ *Edd. Recte Aug.*

ret materia. Quod quum ei non perſuaderent; diem ſe ei dicturos, quod populum Romanum tanta hæreditate fraudaret publico ærario debita, minabantur; rurſum ita ſubinnuentes tyrannidem.

136. Tum *Piſo*, quantum potuit exclamans, conſules invocavit, ut ſenatum nondum digreſſum coire denuo juberent. Quo facto, hæc verba fecit: „*Qui tyrannum jactant a ſe ſublatum*, tot jam pro uno *tyrannidem in nos volunt exercere*: ſepeliri vetant ſummum pontificem; teſtamentum ejus proferenti minantur; bona „rurſus, tamquam tyranni, publicata volunt: Acta *Cæſaris*, quæ quidem ad ſe pertinent, rata habent; quæ vero ad ipſum defunctum, volunt irrita fieri: idque non Brutus facit, nec Caſſius; ſed hi, qui cædis auctores & inſtigatores illis fuerunt. De *ſepultura* igitur vos videritis, quæ res in veſtra eſt poteſtate: ego, quod meum eſt, *teſtamentum* curabo; neque umquam, quod mihi eſt creditum, prodam; niſi me quoque aliquis, ſicut illum, occiderit." Inde omnibus ob rem indignam tumultuantibus, præſertim iis,

Digitized by Google

ζόντων ἐκ τῶν διαθηκῶν αὐτοῖς ἔσεσθαι· τάς τε διαθήκας ἐς τὸ μέσον ἔδοξε προφέρειν, καὶ θάπτειν τὸν ἄνδρα δημοσίᾳ. Καὶ ἐπὶ τοῖσδε ἡ βουλὴ διελύθη. A. U. 710.

CXXXVII. Βροῦτος δὲ καὶ Κάσσιος, αἰσθόμενοι τῶν γεγονότων, ἐς τὸ πλῆθος περιέπεμπον, καὶ παρεκάλουν, πρὸς αὐτοὺς ἀνελθεῖν ἐς τὸ Καπιτώλιον. Συνδραμόντων δὲ ὀξέως πολλῶν, ὁ Βροῦτος ἔλεγεν· Ενταῦθα ὑμῖν ἐντυγχάνομεν, ὦ πολῖται, οἱ χθὲς κατ' ἀγορὰν ἐντυχόντες· οὔτε ὡς ἐς ἱερὸν καταφυγόντες, (οὐ γὰρ ἡμάρτομεν·) οὔτε ὡς ἐπὶ κρημνὸν, (οἳ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπιτρέπομεν ὑμῖν·) ἀλλὰ τὸ Κίννα πάθος, ὀξύτερόν τε καὶ ἀλογώτερον αὐτῷ γενόμενον, οὕτως ἠνάγκασεν. ᾐσθόμην δὲ τῶν ἐχθρῶν διαβαλλόντων ἡμᾶς ἐς ἐπιορκίαν, καὶ ἐς αἰτίαν ἀπορίας εἰρήνης ἀσφαλοῦς. ἃ δὴ περὶ τούτων ἔχομεν εἰπεῖν, ἐν ὑμῖν ἐροῦμεν, ὦ πολῖται, μεθ' ὧν καὶ τἆλλα δημοκρατουμένων πράξομεν. Επειδὴ Γάϊος Καῖσαρ ἐκ Γαλατίας ἐπὶ τὴν πατρίδα ἤλασε σὺν ὅπλοις πολεμίοις, καὶ Πομπήϊος μὲν ὁ δημοκρατικώτατος ὑμῶν ἔπαθεν οἷα ἔπαθεν, ἐπὶ δ' αὐτῷ πλῆθος ἄλλο πολιτῶν

Lin. 45. *ἐς ante ἐπιορκίαν caret Aug. male.*

qui ſperabant ex eo teſtamento ſibi quoque aliquid obventurum; placuit, *et teſtamentum proferri in medium*, *et corpus funerari publice.* Atque ita ſenatus diſſolutus eſt.

137. Quæ ubi intellexerunt *Brutus* & *Caſſius*; dimiſſis nunciis *plebem vocarunt ad ſe in Capitolium.* Moxque facto ad eos multorum concurſu, BRUTUS *ſic locutus* eſt: „HICCE loci nunc, *Quirites*, agimus vobiſcum, qui in foro heri egimus: non jam ut ad fanum refugi, nec enim peccavimus; neque ut „ad locum præruptum, quippe qui res noſtras fidei veſtræ committimus: ſed *Cinnæ* caſus repentinus & indignus huc nos compulit. Et quoniam inimici nos calumniantur, quaſi perjuros & pacis turbatores; apud vos potiſſimum libet hanc cauſam agere, *Quirites*, cum quibus, reſtituta republica, reliqua quoque agemus quæ agenda ſunt. Poſtquam *Cæſar* e Gallia patriam invaſit hoſtiliter, & *Pompejus*, reipublicæ amantiſſimus, deplorabili fato functus eſt, & poſt eum magna bonorum civium

Digitized by Google

A. U. 710. ἀγαθῶν ἔς τε Λιβύην καὶ Ἰβηρίαν ἐλαυνόμενοι διωλώλε-σαν· εἰκότως αὐτῷ δεδιότι, καὶ βέβαιον ἔχοντι τὴν τυραν-νίδα, ἀμνηστίαν αἰτοῦντι ἔδομεν, καὶ ὠμόσαμεν ὑπὲρ αὐτῆς. Εἰ δὲ ἡμῖν ὀμνῦναι προσέταττεν, οὐ τὰ παρελθόν-τα μόνον οἴσειν ἐγκρατῶς, ἀλλὰ δουλεύσειν ἐς τὸ μέλλον ἑκόντας, τί ἂν ἔπραξαν οἱ νῦν ἐπιβουλεύοντες ἡμῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ, ὄντας γε Ῥωμαίους, οἶμαι πολλάκις ἀποθανεῖν ἑλέσθαι μᾶλλον, ἢ δουλεύειν ἑκόντας ἐπὶ ὅρκῳ.

CXXXVIII. Εἰ μὲν δὴ μηδὲν ἔτι εἰς δουλείαν εἰργάζετο ὁ Καῖσαρ, ἐπιωρκήσαμεν. εἰ δὲ οὔτε τὰς ἀρχὰς τὰς ἐν ἄστει, οὔτε τὰς τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίας, οὔτε στρατείας, ἢ ἱερωσύνας, ἢ κληρουχίας, ἢ τιμὰς ἄλλας ὑμῖν ἀπέδωκεν, οὐδὲ προεβούλευεν ἡ βουλὴ ἐπὶ οὐδενὸς, οὐδ᾽ ὁ δῆμος ἐπεκύρου, ἀλλὰ πάνθ᾽ ὁ Καῖσαρ ἦν ἅπασιν ἐξ ἐπιτάγμα-τος, καὶ οὐδὲ κόρος αὐτῷ τοῦ κακοῦ τις ἐγίγνετο, οἷος

Lin. 53. δεδιότες *expreſſit Cand. Specioſe ſane; at ſic ne ea quidem verba, quæ vel præcedunt vel ſequuntur, menda caruerint.* διδό-ντι *ſuſpicatus eſt Henr. Stephanus. Ibid. Ante* βέβαιον *inſertam partic. negantem* οὐ *voluit Muſgravius. L.* 54. οὐ ὠμόσαμεν *Eli. invitis MSS. L.* 65. *An* ἦν ἐν ἅπασιν? *L.* 66. οἷον *Aug.*

„multitudo in Africam Hiſpaniamque pulſi perierunt; tunc quidem Cæſari, confirmata tyrannide, ſibi ipſi non ſine cauſa timenti, *oblivionem ante actorum*, quam a nobis poſtulavit, jurati conceſſimus. Qui ſi a nobis jusjurandum exegiſſet, non ſolum patientiæ *præteritarum* injuriarum, ſed *futuræ* etiam *ſervitutis*; quidnam tunc facturos fuiſſe putabimus hos, qui hodie nobis inſidiantur? Ego certe, *vere* quidem *Romanos non unam mortem laturos* fuiſſe, opinor, *priuſquam ſe* jurejurando interpoſito *ſervituti addixiſſent.*"

138. „Itaque ſi nihil porro contra libertatem noſtram *Cæſar* molitus eſt; perjuri ſimus. Quod ſi vero nec magiſtratus urbanos provincialeſve, nec præfecturas exercituum, nec ſacerdotia, nec coloniarum deductiones, nec alios quoſvis honores, in veſtra poteſtate reliquit; ſi non ad ſenatum de his rebus retulit, non populi auctoritatem requiſivit; ſed juſſa unius Cæſaris omnia potuerunt in omnibus rebus; ſi ne ſic quidem malis noſtris,

Digitized by Google

ἐγίνετο Σύλλᾳ· (ἀλλ' ὁ μὲν τοὺς ἐχθροὺς καθελὼν, ἀπέδωκεν ὑμῖν τὴν πολιτείαν· ὁ δ' ἐπὶ ἄλλην στρατείαν χρόνιον ἀπιὼν, ἐς πενταετὲς ὑμῶν τὰ ἀρχαιρέσια προέλαβεν·) ποία ταῦτα ἦν ἐλευθερία, ἧς οὐδ' ἐλπὶς ὑπεφαίνετο ἔτι; Τί δὲ οἱ τοῦ δήμου προστάται Καισήτιος καὶ Μάρυλλος; οὐχ, ἱερὰν καὶ ἄσυλον ἄρχοντες ἀρχὴν, ἐξηλαύνοντο σὺν ὕβρει; Καὶ ὁ μὲν νόμος ὁ τῶν προγόνων καὶ ὁ ὅρκος οὐδ' ἐπάγεσθαι δίκην ἔτι οὖσι δημάρχοις ἐπιτρέπουσιν· ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτοὺς ἐξήλασεν, οὐδὲ δίκην ἐπαγαγών. Πότεροι οὖν ἐς τοὺς ἀσύλους ἡμάρτανον; ἢ Καῖσαρ μὲν ἱερὸς καὶ ἄσυλος, ὅτῳ ταῦτα οὐχ ἑκόντες, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης, οὐδὲ πρὶν ἐπελθεῖν αὐτὸν ἐς τὴν πατρίδα σὺν ὅπλοις, καὶ τοσούσδε καὶ τοιούσδε ἀγαθοὺς πολίτας κατακανεῖν, ἐθέμεθα· τὴν δὲ τῶν δημάρχων ἀρχὴν οὐχ ἱερὰν καὶ ἄσυλον οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν δημοκρατίᾳ χωρὶς ἀνάγκης ὤμοσάν τε καὶ ἐπηράσαντο ἐς ἀεὶ ἔσεσθαι; Ποῦ δὲ οἱ Φόροι τῆς ἡγεμονίας καὶ λογισμοὶ συνε- A. U. 710.

Lin. 71. Rurſus Σίκτιος, *pro* Καισήτιος, *Edd. & MSS. Sed recte Cand. ut alibi.* *L. 76.* σὺν καὶ ἐς τοὺς ἀσυλ. *Edd. Delevi conjunct.* καὶ *cum Aug. & Reg. A.* *L. 82.* ἐπειράσαντο *Edd. Recte Aug.*

„ut olim Sylla, ſatiatus eſt: (Sylla enim, ſublatis inimicis, adminiſtrationem rei publicæ vobis reddidit; hic contra, aliam diuturnam expeditionem adgreſſus, in quinquennium veſtra præoccupavit comitia:) *quænam aut qualis hæc* erat *libertas*, cujus ne ſpes quidem amplius nobis ulla oſtenſa eſt? Quid dicam de tribunis plebis, de *Cæſetio Marullo*que? annon ſacroſanctus magiſtratus contumelioſe pulſus eſt? Et leges quidem ac jusjurandum majorum noſtrorum ne in jus quidem vocari tribunos plebis ſinunt, quouſque in magiſtratu ſunt: *Cæſar* vero, ne in jus quidem vocatos, egit in exilium. Utri igitur ſacroſanctos violavimus? Niſi forte *Cæſar* quidem ſacroſanctus fuit; cui non ſponte, ſed coacti, oppreſſa armis patria, tot egregiis civibus occiſis, eum honorem contulimus; & *tribunitia poteſtas* ſacroſancta non fuit, quam inviolabilem in ſempiternum fore patres noſtri ultro, nemine eos cogente, jurarunt, diris etiam exſecrationibus additis, ſi umquam contra fieret? Quid vero? vecti-

Digitized by Google

A. U. *710.* Φέροντο; τίς δ᾽ ἡμῶν ἀκόντων ἤνοιγε τὰ ταμιεῖα; τίς τῶν ἀψαύστων καὶ ἐπαράτων ἐκίνει χρημάτων; καὶ ἑτέρῳ δημάρχῳ κωλύοντι θάνατον ἠπείλει;

CXXXIX. Ἀλλὰ τίς, φασὶν, ἔτι ὅρκος ἐς ἀσφάλειαν εἰρήνης ἂν γένοιτο; Εἰ μὲν οὐ τυραννήσει τις, οὐδὲ ὅρκων δεῖ· οὐδὲ γὰρ τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐδέησεν οὐδέποτε. εἰ δ᾽ ἐπιθυμήσει τις ἄλλος τυραννίδος, οὐδὲν πιστὸν ἐστὶ Ῥωμαίοις πρὸς τύραννον, οὐδ᾽ εὔορκον. Καὶ τάδε προλέγομεν, ἔτι ὄντες ὑπὸ τῷ κινδύνῳ, καὶ προεροῦμεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αἰεί. καὶ γὰρ, ὄντες ἐν ἀσφαλεῖ τιμῇ παρὰ Καίσαρι, τὴν πατρίδα τῆς ἡμετέρας τιμῆς προετιμήσαμεν. Διαβάλλουσι δ᾽ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ ταῖς κληρουχίαις, ἐρεθίζοντες ὑμᾶς. Εἰ δή τινες τῶν ᾠκισμένων ἢ οἰκισθησομένων πάρεστε, χαρίσασθέ μοι, καὶ ἐπισημήνασθε ἑαυτούς. CXL. Ἐπιση-

Lin. 84. ταμεῖα *Edd. Prætuli, ut alibi, Aug. Ven. cum quibus facit h. l. Reg. A. Ibid. ſq.* τίς τῶν ἀψαύστων καὶ ἀθίκτων χρημάτων προσήψατο; *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Ven. Reg. B. L.* 91. τύραννους (*ſic*) *Editi omnes, menda ex Reg. A. propagata.* τύραννον *del. Aug. Ven. Reg. B.*

„galia populi Romani, & rationes publicanorum, quonam conferebantur? *quis* nobis invitis *aperuit ærarium?* quis abſtulit intactas hactenus & dira cum exſecratione vetitas tangi pecunias? quis tribuno plebis obſiſtenti necem eſt comminatus?

139. „Sed quodnam ergo *jusjurandum*, ajunt, ſupereſt, quo pacis firmetur ſtabilitas? Nimirum, ſi nemo tyrannum agat, ne opus quidem erit ſacramentis; quemadmodum nec majores noſtri opus eis umquam habuerunt. Quod ſi quis vero ad novam adſpi„raverit tyrannidem; *nulla Romanis fides*, *nulla religio*, *erga tyrannum eſt*. Atque hæc profitemur, dum adhuc in periculo verſamur; neque umquam patriæ cauſa idem profiteri ceſſabimus. Nam qui tuto potueramus honoribus frui apud *Cæſarem*, caritatem patriæ potiorem noſtris honoribus habuimus. Ceterum quod ad *calumnias de coloniis deducendis* adtinet, quibus calumniis conantur vos exaſperare; *ſi qui adeſtis* aut jam *deducti in colonias*, *aut deducendi*; hoc mihi quæſo gratificamini, ut mihi vos ſignificetis."

140. Quumque

Digitized by Google

A. U. 710.

CXL. Ἐπισημηναμένων δὲ πολλῶν· Εὖ γε, εἶπεν, ὦ ἄνδρες, τοῖς ἄλλοις ἐποιήσατε συνελθόντες. χρὴ δὲ ὑμᾶς, τὰ εἰκότα τιμωμένους τε καὶ περιποιουμένους ἐκ τῆς πατρίδος, τὰ ἴσα τὴν ἐκπέμπουσαν ἀντιγεραίρειν. Ὑμᾶς δ᾽ ὁ δῆμος ἔδωκεν ἐπὶ Κελτοὺς καὶ Βρεττανοὺς τῷ Καίσαρι· καὶ ἀριστεύοντας ἔδει τιμῶν καὶ ἀριστείων τυχεῖν. ὁ δὲ, ὑμᾶς τοῖς ὅρκοις προλαβὼν, ἐπήγαγε μὲν ἐπὶ τὴν πόλιν, μάλα ἀβουλοῦντας· ἐπήγαγε δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν πολιτῶν ἐς Λιβύην, ὀκνοῦντας ὁμοίως. Εἰ μὲν δὴ μόνα ταῦτα ὑμῖν ἐπέπρακτο, ᾐδεῖσθε ἂν ἴσως ἐπὶ τοιούτοις αἰτεῖν ἀριστεῖα. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς φθόνος, ἢ χρόνος, ἢ ἀνθρωπίνη λήθη τὰ ἐπὶ Κελτοῖς καὶ Βρεττανοῖς ὑμῶν ἔργα σβέσει, ὑπὲρ τούτων ὑμῖν ἐστι τὰ ἀριστεῖα· ἃ καὶ τοῖς πάλαι στρατευομένοις ὁ δῆμος ἐδίδου, οἰκείων μὲν ἀνδρῶν ἢ ἀναμαρτήτων οὔ ποτε γῆν ἀφαιρούμενος, οὐδ᾽ ἑτέροις ἐπινέμων τὰ ἀλλότρια, οὐδ᾽ ἡγούμενος δεῖν ἀμείβεσθαι δι᾽ ἀδικημάτων. τῶν δὲ πολεμίων ὅτε κρατήσαιεν, οὐδὲ

Lin. 4. Conjunctionem δ᾽ *adjeci ex Aug. & Reg. A. quæ tamen & citra errorem poterat abeſſe. L. 10-12. Ab* ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς *&c. uſque* ἐστὶ τὰ ἀριστεῖα *deſiderantur omnia in Aug. & Ven.*

140. Quumque multi ſignum feciſſent; „Bene factum, inquit, quod cum aliis huc veniſtis civibus. Convenit autem, ut vos, qui debitos honores præmiaque eſtis a patria conſecuti, eidem, quæ vos emiſit, quod æquum eſt rependatis. *Vos populus Romanus adtribuit Cæſari* contra Gallos Britannoſque; & re feliciter geſta, meriti eſtis militaria dona atque præmia. At ille vos, novo ſacramento præreptos, duxit invitos contra patriam; duxit æque invitos contra optimos cives in Africam. Quam „igitur in hiſce bellis navaſtis operam, ejus præmia petere pudet vos fortaſſe. Sed quoniam nec nunc invidia, nec poſthac tempus ullum aut oblivio poterit egregia illa facinora, Gallicis bellis Britannicisque a vobis edita, obliterare; horum vos manent præmia, qualia & olim populus Romanus dare militibus conſuevit: non cum injuria eorum qui nihil peccarunt, nec aliis ademta dividendo aliis, & injuſtam prædam vertendo in præmia. Sed hoſtes devictos majores noſtri agris ſolebant mulctare;

A. U. 710.

τούτων ἅπασαν τὴν γῆν ἀφῃροῦντο· ἀλλὰ ἐμερίζοντο, καὶ ἐς τὸ μέρος ᾤκιζον τοὺς ἐστρατευμένους, φύλακας εἶναι τῶν πεπολεμηκότων. καὶ οὐκ ἀρκούσης ἐνίοτε τῆς δορικτήτου γῆς, καὶ τὴν δημοσίαν ἐπένεμον, ἢ ἐωνοῦντο ἑτέραν. Οὕτω μὲν ὑμᾶς ὁ δῆμος συνῴκιζεν ἀλύπως ἅπασι. Σύλλας δὲ καὶ Καῖσαρ, οἱ σὺν ὅπλοις ἐς τὴν πατρίδα ὡς πολεμίαν ἐμβαλόντες, ἐπὶ αὐτῇ τῇ πατρίδι φρουρῶν καὶ δορυφόρων δεόμενοι, οὔτε διέλυσαν ὑμᾶς ἐς τὰς πατρίδας, οὔτε γῆν ὑμῖν ἐωνοῦντο, ἢ τὴν τῶν δεδημευμένων ἀνδρῶν ἐπένεμον, οὔτε τὰς τιμὰς τοῖς ἀφαιρουμένοις ἐς παρηγορίαν ἐδίδοσαν, πολλὰ μὲν ἐκ τῶν ταμιείων ἔχοντες, πολλὰ δὲ ἐκ τῶν δεδημευμένων· ἀλλὰ τὴν Ἰταλίαν οὐδὲν ἁμαρτοῦσαν οὐδὲ ἀδικοῦσαν, πολέμου νόμῳ καὶ λῃστηρίου νόμῳ, τήν τε γῆν ἀφῃροῦντο, καὶ οἰκίας, καὶ τάφους, καὶ ἱερά· ὧν οὐδὲ τοὺς ἀλλοφύλους πολεμίους ἀφῃρούμεθα, ἀλλὰ δεκάτην αὐτοῖς μόνην καρπῶν ἐπετάσσομεν.

CXLI. Οἱ δὲ ὑμῖν τὰ τῶν ὑμετέρων ὁμοεθνῶν διένεμον,

„nec tamen omnibus, ſed parte tantum; in quam emeritos deducerent, cuſtodes futuros reipublicæ contra eos, qui arma adverſus eamdem tulerant. Quod ſi quando non ſufficeret ager armis quæſitus; addebatur portio de publico agro, aut emebatur alius ex publica pecunia. Ita populus ſine cujuſquam injuria vos in colonias olim deducebat. Sed *Sylla* & *Cæſar*, vi & armis hoſtiliter oppreſſa republica, quum contra ipſam patriam opus haberent cuſtodibus & ſatellitio, neque dimiſerunt vos in ſuam quemque patriam, neque a„gros vobis emerunt, aut eos qui ex bonis civium publicatis publici erant facti diviſerunt, neque priſtinos illorum dominos pretio reddito ſolati ſunt; quamvis multum pecuniarum haberent ex ærario, multum item ex publicatis civium bonis. Sed in ipſa Italia, nihil commerita, non jure belli, ſed more latrocinii, veteribus poſſeſſoribus ademerunt agros, domos, ſepulcra, fana; quæ ne externis quidem hoſtibus devictis adimimus, quibus nonniſi decimas fructuum ſolvendas imponimus.

141. „At iſti diviſerunt vobis

τῶν ἐπὶ Κελτοὺς ὑμᾶς αὐτῷ Καίσαρι ϛρατευσάντων, καὶ προπεμψάντων, καὶ εὐξαμένων πολλὰ κατὰ τῶν ὑμετέρων νικητηρίων. καὶ συνῴκιζον ὑμᾶς ἐς ταῦτα ἀθρόους ὑπὸ σημείοις καὶ συντάξει ϛρατιωτικῇ· μήτε εἰρηνεύειν δυναμένους, μήτε ἀδεεῖς εἶναι τῶν ἐξελαθέντων. ὁ γὰρ ἀλώμενος καὶ τῶν ὄντων ἀφῃρημένος, ἔμελλεν ὑμῖν περὶ πολλῶν ἐφεδρεύειν καιροφυλακῶν. Τοῦτο δ᾽ ἦν ὅπερ οἱ τύραννοι μάλιϛα ἐβούλοντο· οὐ γῆν ὑμᾶς λαβεῖν, ἣν δὴ καὶ ἑτέρωθεν εἶχον παρασχεῖν· ἀλλ᾽ ὅπως ἐχθροὺς ἐφεδρεύοντας ἔχοντες αἰεὶ, βέβαιοι φύλακες ἦτε τῆς ἀρχῆς τῆς ταῦτα ὑμῖν συναδικούσης. Εὔνοια γὰρ ἐς τυράννους γίγνεται δορυφόρων, ἐκ τοῦ συναδικεῖν καὶ συνδεδιέναι. Καὶ τοῦτο, ὦ θεοὶ, συνοικισμὸν ἐκάλουν, ὧ θρῆνος ὁμοφύλων ἀνδρῶν ἐπῆν, καὶ ἀνάϛασις οὐδὲν ἀδικούντων. ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν ὑμᾶς ἐξεπίτηδες ἐχθροὺς ἐποίουν τοῖς ὁμοεθνέσιν ὑπὲρ τοῦ σφετέρου συμφέροντος. A. U. 710.

Lin. 41. Acute ac vere, ut videtur, Muſgravius περὶ πολλῶν ἐφεδρ.
L. 45. forte ταῦτα ὑμῖν. *L. 50.* ἐποιοῦντο τοῖς *Edd. ex Reg. A. Præsuli Aug. Reg. B.*

„agros veſtrorum popularium, quorum juſſu vos Gallicam expeditionem auſpiciis Cæſaris ſuſcepiſtis, qui iidem votis pro victoria veſtra nuncupatis vos erant proſecuti. Et in hujuſmodi colonias illi vos deduxerunt ſub ſignis, inſtructos militariter; ut qui nec pace ibi frui, nec ſecure agere poſſetis ab his qui coacti ſunt agris vobis cedere. Pulſus enim quiſque & bonis exutus, non poterat non inſidiari vobis, opportunum tempus captando. Atque id ipſum erat, quod tyranni voluerant maxime: non ut agros haberetis; quos „aliunde vobis dare poterant: ſed ut, metu inimicorum ſemper ſoliciti, firmi cuſtodes eſſetis poteſtatis in communi vobiſcum hærentis invidia. *Tyrannis* enim *ſuos ſatellites commune maleficium communiſque metus conciliat.* Atque huic inſtituto, pro Dii, nomen *coloniarum deducendarum* eſt inditum; quod inſtitutum conjunctum eſſet cum lamentis popularium, & expulſione hominum nihil commeritorum. Sed enim hoc illi ſpectarunt, ut veſtræ cum ejuſdem nationis hominibus inimicitiæ in ipſorum cederent utilitatem.

A. U. 710. Ἡμεῖς δὲ, οὓς οἱ νῦν τῆς πατρίδος προστάται φασὶν ἐλέῳ περισώζειν, τήν τε γῆν ὑμῖν τήνδε αὐτὴν ἐσαεὶ βεβαιοῦμεν καὶ βεβαιώσομεν, καὶ μάρτυρα τὸν θεὸν τόνδε ποιούμεθα. καὶ ἔχετε καὶ ἕξετε, ἃ εἰλήφατε· καὶ οὐ μή τις ὑμᾶς ἀφέληται ταῦτα, οὐ Βροῦτος, οὐ Κάσσιος, οὐχ οἵδε πάντες, οἳ τῆς ὑμετέρας ἐλευθερίας προεκινδυνεύσαμεν. ὃ δ᾽ ἐν τῷ ἔργῳ μόνον ἐστὶν ἐπίμεμπτον, ἰασόμεθα ἡμεῖς, διαλλακτήριον ὑμῖν ἅμα ἐς τοὺς ὁμοεθνεῖς ἐσόμενον, καὶ ἥδιστον ἤδη πυθομένοις, οἷς τὴν τιμὴν τῆσδε τῆς γῆς τοῖς ἀφῃρημένοις ἡμεῖς ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων εὐθὺς ἐκ πρώτης ἀφορμῆς ἀποδώσομεν· ἵνα μὴ βέβαιον ἔχητε μόνον ὑμεῖς τὴν κληρουχίαν, ἀλλὰ καὶ ἄφθονον.

CXLII. Τοιαῦτα τοῦ Βρούτου λέγοντος, ἀκροώμενοί τε ἔτι πάντες, καὶ διαλυόμενοι κατὰ σφᾶς ἐπῄνουν ὡς δικαιότατα· καὶ τοὺς ἄνδρας, ὡς ἀκαταπλήκτους δὴ, καὶ μάλιστα φιλοδήμους, ἐν θαύματι ἐποιοῦντο, καὶ

Lin. 60. γῆς τῆς ἀφῃρημένης expreſſit Cand. nec male.

„Nos vero, quibus hi, qui nunc præſunt reipublicæ, ſalutem ſe ajunt ex commiſeratione concedere, poſſeſſionem eorumdem agrorum ratam firmamque vobis & nunc volumus eſſe, & in poſterum eamdem confirmabimus: idque deum, in cujus fano nunc ſumus, teſtamur. Et nunc habete & in futurum omne tempus, quæ accepiſtis! nec quiſquam umquam vobis, quæ veſtra ſunt, auferet; non *Brutus* certe, non *Caſſius*, nemo ex his omnibus, qui pro veſtra libertate non gravati ſumus ſubire periculum. Sed quæ res una in hoc negotio poteſt incuſari, „ei rei adferemus remedium, pacis vobis futurum vinculum cum popularibus veſtris, & his ipſis jam nunc auditu gratiſſimum: veteribus namque poſſeſſoribus pretium ademtorum agrorum primo quoque tempore ex publica pecunia reſtituemus; quo fiet, ut in poſterum non ſolum firma ſit, ſed etiam invidia careat, veſtra poſſeſſio."

142. Hæc *Bruti dicta*, & dum adhuc ille concionatur, univerſe omnes, & ſoluta concione, ſinguli per ſe laudabant, ut æquiſſima: mirabanturque viros illos, ut intrepidos & ſingulariter amantes rei

Digitized by Google

ἐς εὔνοιαν πρὸς αὐτοὺς μετετίθεντο, καὶ ἐς τὴν ἐπιοῦσαν αὐτοῖς συμπράξειν ἔμελλον. Ἅμα δὲ ἡμέρᾳ οἱ μὲν ὕπατοι τὸ πλῆθος ἐς ἐκκλησίαν συνεκάλουν· καὶ ἀνεγιγνώσκετο αὐτοῖς τὰ δόξαντα, καὶ Κικέρων πολὺ τῆς ἀμνηστίας ἐγκώμιον ἐπέλεγεν. οἱ δὲ, ἡδόμενοι, κατεκάλουν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοὺς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον· καὶ οἵδε ἀναπέμπειν αὐτοῖς ἐν τοσῷδε ὅμηρα ἐκέλευον, καὶ ἀνεπέμποντο οἱ παῖδες Ἀντωνίου τε καὶ Λεπίδου. Ὀφθέντων δὲ τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον, κρότος ἦν καὶ βοή. καὶ τῶν ὑπάτων εἰπεῖν τι βουλομένων, οὐκ ἀνασχόμενοι, δεξιώσασθαι αὐτοὺς καὶ συναλλαγῆναι πρότερον ἐκέλευον· καὶ γίγνεται μὲν οὕτως. Καὶ διεσείετο μάλιστα τοῖς ὑπάτοις ἡ γνώμη ὑπὸ δέους ἢ φθόνου, ὡς τῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ ἄλλα αὐτοὺς ὑπεροισόντων ἐν τῇ πολιτείᾳ.

A. U. 710.

CXLIII. Διαθῆκαι δὲ τοῦ Καίσαρος ὤφθησαν φερόμεναι, καὶ εὐθὺς αὐτὰς τὸ πλῆθος ἐκέλευον ἀναγιγνώσκειν. Θετὸς μὲν δὴ τῷ Καίσαρι παῖς ἐγίγνετο ἐν αὐταῖς, ὁ τῆς ἀδελφῆς θυγατριδοῦς Ὀκταούιος· τῷ δήμῳ δὲ ἦσαν

Lin. 70 *ſq.* ἀμνησίας *edit.* 1. *cum Regiis mend.*

publicæ; atque ita in benevolentiam eorum verſi, operam ſuam eiſdem in diem craſtinum ſunt polliciti. Qui dies poſtquam illuxit, advocata concione per Conſules, recitata ſunt Senatusconſulta pridie facta; & *Cicero in laudem oblivionis injuriarum multa diſſeruit.* Quibus libenter auditis, populus *Caſſium* cum ſociis vocavit e Capitolio: eiſque, obſides interim ſibi dari poſtulantibus, miſſi ſunt Antonii Lepidique filii. Jamque ubi cum Caſſio *Brutus* in conſpectum venit, plauſus cum adclamatione eſt exortus: & quum Conſules aliquid vellent dicere, conclamatum eſt „reconciliarentur prius, [& cives ſuos reciperent in gratiam:" id quod ita factum eſt. Et timor quidem atque invidia concuſſit Conſulum animos, quaſi conjurati jam in reliquis rebus, quæ ad rempublicam pertinerent, potiores eſſent futuri.

143. Jam vero *Teſtamentum* adferebatur *Cæſaris.* Quo conſpecto, protinus recitari illud juſſit populus. In eo igitur *filius a Cæſare* adoptatus erat ſororis nepos OCTAVIUS. Horti in uſum populi publica-

A. U. 710.

ἐνδιαίτημα οἱ κῆποι δεδομένοι. καὶ κατ' ἄνδρα Ῥωμαίων τῶν ὄντων ἔτι ἐν ἄστει, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα Ἀττικαὶ δραχμαί. Καὶ ὑπεσαλεύετο αὖθις ἐς ὀργὴν ὁ δῆμος, τυράννου μὲν κατηγορίας προπεπτωμένοι, διαθήκας δὲ φιλοπόλιδος ἀνδρὸς ὁρῶντες. Οἴκτιστον δὲ ἐφάνη μάλιστα αὐτοῖς, ὅτι τῶν ἀνδροφόνων Δέκμος ὁ Βροῦτος ἐν τοῖς δευτέροις κληρονόμοις ἐγέγραπτο παῖς. ἔθος γάρ τι Ῥωμαίοις, παραγράφειν τοῖς κληρονόμοις ἑτέρους, εἰ μὴ κληρονομοῖεν οἱ πρότεροι. ἐφ' ᾧ δὴ καὶ μᾶλλον συνεταράσσοντο, καὶ δεινὸν καὶ ἀθέμιστον ἡγοῦντο, καὶ Δέκμον ἐπιβουλεῦσαι Καίσαρι, παῖδα αὐτῷ γεγραμμένον εἶναι. Ἐπεὶ δὲ καὶ Πείσωνος τὸ σῶμα φέροντος ἐς τὴν ἀγορὰν πλῆθός τε ἄπειρον ἐς φρουρὰν συνέδραμον σὺν ὅπλοις, καὶ μετὰ βοῆς καὶ πομπῆς δαψιλοῦς ἐπὶ τὰ Ἔμβολα προυτέθη· οἰμωγή τε καὶ θρῆνος ἦν αὖθις ἐπιπλεῖστον, καὶ τὰ ὅπλα ἐπατάγουν οἱ ὡπλισμένοι, καὶ κατὰ

Lin. 85. Alia verborum ſerie οἱ κῆποι ἐνδιαίτημα *Edd. Prætuli Aug. Reg. B.* *L. 88.* προπεπτυσμένοι *Edd. Prætuli Aug.* *L. 91.* ἔθος γάρ τοι *Edd. Prætuli Aug.* *L. 96.* δὲ *poſt* ἐπεὶ *carent Edd. Dedit Aug.*

ti; & viritim plebi urbanæ legati erant treceni ſeſtertii. Quæ res denuo commovit indignationem civium, dum ex teſtamento *amatorem patriæ* agnoſcunt, quibus modo propinatum fuerat, ut *tyrannum* eumdem adpellarent. Sed maxime miſerationem movit, quod *Decimus Brutus*, is qui in numero percuſſorum fuerat, *inter ſecundos hæredes* ſcriptus eſſet filius. Solent enim Romani alteros hæredes adſcribere; ſi forte contingat priores hæreditatem non adire. Id vero ut nefarium inprimis facinus omnes exhorruerunt, conjuraſſe in Cæſaris caput eum quoque qui adoptatus ſit in filium. Poſtquam autem a *Piſone corpus* etiam *Cæſaris in forum* eſt delatum, & cum armis infinita multitudo adcurrit ad ejus cuſtodiam, & magnifico adparatu corpus pro Roſtris eſt depoſitum cum multis proſequentium adclamationibus: ibi vero comploratio lamentaque renovata diu tenuerunt, armatis interim ſcuta complodentibus; atque paulatim animos populi tentabat pœnitentia decreti, quod *de obli-*

Digitized by Google

μικρὸν ἐν μετανοίᾳ τῆς ἀμνηστίας ἐγίγνοντο. Καὶ ὁ Αντώνιος ὧδε ἔχοντας ἰδὼν, οὐ μεθῆκεν, ἀλλὰ ᾑρημένος εἰπεῖν τὸν ἐπιτάφιον, οἷα ὕπατος ὑπάτου, καὶ φίλος φίλου, καὶ συγγενὴς συγγενοῦς (ἦν γὰρ δὴ Καίσαρι κατὰ μητέρα συγγενὴς) ἐτέχναζεν αὖθις, καὶ ἔλεγεν ὧδε. A. U. 710.

CXLIV. Οὐκ ἄξιον, ὦ πολῖται, τοσοῦδε ἀνδρὸς ἐπιτάφιον ἔπαινον παρ᾽ ἐμοῦ μᾶλλον, ἑνὸς ὄντος, ἢ παρὰ τῆς πατρίδος ὅλης, αὐτῷ γενέσθαι. ὅσα δὴ, τῆς ἀρετῆς αὐτὸν ἡμεῖς ἀγάμενοι πάντες ὁμαλῶς, ἥ τε βουλὴ καὶ μετ᾽ αὐτῆς ὁ δῆμος, ἔτι περιόντι ἐψηφίσασθε, ὑμετέραν, καὶ οὐκ Αντωνίου τάδε φωνὴν εἶναι τιθέμενος, ἀναγνώσομαι. Καὶ ἀνεγίγνωσκε τῷ μὲν προσώπῳ σοβαρῷ καὶ σκυθρωπῷ, τῇ φωνῇ δ᾽ ἐνσημαινόμενος ἕκαστα, καὶ ἐφιστάμενος οἷς μάλιστα αὐτὸν ἐν τῷ ψηφίσματι ἐξεθείαζον, ἱερὸν καὶ ἄσυλον, ἢ πατέρα πατρίδος, ἢ εὐεργέτην, ἢ προστάτην, οἷον οὐχ ἕτερον, ὀνομάζοντες. Εφ᾽

Lin. 5 ſq. κατὰ μέρη συγγενὴς, *Edd. & MSS. pro quo repoſui id, unde illud detortum puto.* ſanguine conjunctus *Cand. nec expreſſit mendoſum* κατὰ μέρη. *L. 9.* γενέσθαι *(ſic) Aug. Neſcio, an pro* γίνεσθαι *vel* γίγνεσθαι. *L. 10.* ὑμεῖς *Edd. invitis MSStis; niſi quod Reg. A. videri poſſit primum ita dediſſe, in quo tamen mox ab ead. manu* υ *in* η *mutatum eſt.*

vione injuriarum erat factum. Id animadvertens *Antonius*, non ceſſavit: ſed, quum conſtituiſſet *oratione funebri* defunctum laudare, conſul quippe conſulem, amicum amicus, cognatum cognatus; (nam & cognatione ipſum materno genere adtingebat;) rurſum ad ſolitas artes converſus, in hunc modum eſt locutus.

144. „ Non eſt æquum, *Quirites*, ut tanti viri *funebris laudatio* a me uno potius peragatur, quam ab univerſa ſimul patria. Quapropter quos illi honores virtutis ergo S. P. Q. R. de communi conſenſu decrevit viventi, illos publica magis veſtrûm omnium, quam privata mea voce, recitabo." Moxque recitare cœpit vultu gravi, & ad mœſtitiam compoſito; ſignificanter ſingula pronuncians, immoranſque ei maxime parti decretorum, qua ſupra humanam ſortem *Cæſar* fuerat elatus; qua *ſacroſanctum*, *inviolabilem*, *Patrem patriæ*, ſingulariter meritum, *Principem* nulli alii conferendum, eum-

Digitized by Google

A. U. 710. ἑκάστῳ δὲ τούτων ὁ Ἀντώνιος τὴν ὄψιν καὶ τὴν χεῖρα ἐς τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἐπιστρέφων, ἐν παραβολῇ τοῦ λόγου τὸ ἔργον ἐπεδείκνυ. ἐπεφθέγγετο δέ που τι καὶ βραχὺ ἑκάστῳ, μεμιγμένον οἴκτῳ καὶ ἀγανακτήσει. ἔνθα μὲν τὸ ψήφισμα εἴποι Πατέρα πατρίδος, ἐπιλέγων· Τοῦτο ἐπιεικείας ἐστὶ μαρτυρία. ἔνθα δ' ἦν ἱερὸς καὶ ἄσυλος, καὶ ἀπαθὴς καὶ ὅστις αὐτῷ καὶ ἕτερος προσφύγοι· Οὐχ ἕτερος, ἔφη, τῷδε προσφεύγων, ἀλλ' αὐτὸς ὑμῖν ὁ ἄσυλος καὶ ἱερὸς ἀνῄρηται, οὐ βιασάμενος οἷα τύραννος λαβεῖν τάσδε τὰς τιμὰς, ἃς οὐδὲ ἤτησεν. ἀνελευθερώτατοι δὲ ἄρα ἡμεῖς, οἳ τοιάδε τοῖς ἀναξίοις οὐδὲ αἰτοῦσι δίδομεν. ἀλλ' ὑμεῖς ἡμῶν ὑπεραπολογεῖσθε ὡς οὐκ ἀνελευθέρων, ὦ πιστοὶ πολῖται, τοιαύτῃ καὶ νῦν πρὸς τεθνεῶτα χρώμενοι τιμῇ.

CXLV. Καὶ αὖθις ἀνεγίγνωσκε τοὺς ὅρκους, ἦ μὴν φυλάξειν Καίσαρα καὶ τὸ τοῦ Καίσαρος σῶμα παντὶ

Lin. 20. ἐπεδείκνυε *Aug.* *L.* 23. ἔνθα δ' ἦ ἱερὸς (*ſic*) *Aug.* *L.* 24. καὶ ἀπαθὴς *vulgo cum præcedentibus jungitur, quod mihi ad ſeqq. referendum videbatur.* *L.* 29. ὑμεῖς ὑμῶν *Edd. ex Reg. B. Rectius Reg. A. Aug. Ven. Cand.* *L.* 33. τοῦ *ad* Καίσαρος *carent Aug. & Reg. B.*

dem adpellaverant. Et per hæc ſingula *Antonius* faciem manumque vertens ad *corpus Cæſaris*, verba geſtu adjuvabat; & ad ſingulas has adpellationes addebat aliquot voces, ex miſeratione mixtas ac indignatione. Veluti, ubi decretum *Patrem patriæ* eum nominabat, *En*, inquit, *Clementiæ teſtimonium*, *Cæſari exhibitum!* Ubi, *ſacroſanctum et inviolabilem*, *et aliis etiam*, *quicumque ad ejus fidem ſe recepiſſent*, *tutum refugium*; ibi *Antonius* ſubjunxit: „Atqui non alius ad hunc „refugiens, ſed ipſe ſacroſanctus, occiſus eſt; qui honores hoſce a vobis non extorſerat, & ne concupiverat quidem. Pudenda autem & ſervilis iſta fuerit ſenatus adulatio, ſi indignis talia decrevimus, & quidem non petentibus! Sed ab ea nota ipſi vos nos liberatis, *fideles Quirites*, hoc tam eximio & honorifico ſtudio, quo nunc etiam defunctum proſequimini."

145. Tum reverſus eſt *Antonius* ad recitandum ſacramentum, cuſtodituros Cæſarem Cæſariſque corpus omnes

Digitized by Google

σθένει πάντας· ἢ, εἴ τις ἐπιβουλεύσειεν, ἐξώλεις εἶναι τοὺς οὐκ ἀμύναντας αὐτῷ. ἐφ᾽ ὅτῳ δὴ μάλιστα τὴν φωνὴν ἐπιτείνας, καὶ τὴν χεῖρα ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνασχὼν, Ἐγὼ μὲν, εἶπεν, ὦ Ζεῦ πάτριε καὶ θεοὶ, ἕτοιμος ἀμύνειν, ὡς ὤμοσα καὶ ἠρασάμην. ἐπεὶ δὲ τοῖς ὁμοτίμοις δοκεῖ συνοίσειν τὰ ἐγνωσμένα, συνενεγκεῖν εὔχομαι. Θορύβου δὴ ἐκ τῆς βουλῆς ἐπὶ τῷδε μάλιστα, προφανῶς ἐς αὐτὴν εἰρημένῳ, γενομένου· ἐπικαταψήχων αὐτὴν ὁ Ἀντώνιος, καὶ παλινῳδῶν, ἔφη· Ἔοικεν, ὦ πολῖται, τὰ γεγενημένα ἀνδρῶν μὲν οὐδενὸς, ἀλλά του δαιμόνων, ἔργα εἶναι. καὶ χρὴ τὸ παρὸν σκοπεῖν μᾶλλον, ἢ τὸ γεγενημένον· ὡς ἐν ἀκμῇ μεγάλων ἐστὶ κινδύνων ἡμῖν τὰ μέλλοντα, ἢ τὰ ὄντα, μὴ ἐς τὰς προτέρας στάσεις ὑπαχθῶμεν, καὶ ἐκτριφθῇ πᾶν ὅ τι λοιπόν ἐστιν εὐγενὲς τῇ πόλει. Προπέμπωμεν οὖν τὸν ἱερὸν τόνδε ἐπὶ τοὺς εὐδαίμονας, τὸν νενομισμένον ὕμνον αὐτῷ καὶ θρῆνον ἐπᾴδοντες. A. U. 710.

Lin. 34. Verbum εἶναι, *omiſſum ſtatim in Aug. dein inter lineas (ab eadem tamen, ut videtur, manu) eſt adſcriptum. Idem* εἶναι *aderat in Ven. ſed ibi rurſus deletum eſt. L. 38.* ὤμωσα *edit. a. 3. invit. MSS. L. 41.* ἐπικαταψύχων *Edd. Prætuli Aug. L. 45.* majus periculum *Cand. L. 46.* ἢ καὶ τὰ ὄντα *maluit Muſgrav.*

omnibus viribus: & ſi quis illi ſtruat inſidias, exſecrabilem fore qui eum non defenderit. Ad quæ verba potiſſimum vocem intendens, manuſque verſus Capitolium adtollens, ait: „Equidem, Jupiter, hujus Urbis cuſtos, diique ceteri! paratus ſum ulciſci, ſicut juravi exſecratione addita. Sed quoniam ſenatui magiſtratibuſque viſum eſt, e republica fore hæc quæ ab illis nunc decreta ſunt; precor, ut ea eſſe e republica velitis!" Tumultuantibus vero inde maxime ſenatoribus, ob dictum hoc manifeſte ad ſe pertinens; ad eos deliniendos *Antonius* recantans dixit: „Sed videtur, *Quirites*, caſus hic non tam ad mortalium ullum, quam ad deorum aliquem, qui ita voluerit, referendus. Et oportet præſentia magis curare, quam præterita: quandoquidem ſummum imminet aut jam adeſt periculum, ne ad priſtinas revolvamur ſeditiones, & abſumatur quidquid nobilitatis eſt in Urbe reliquum. Deducamus igitur hunc conſecratum ad beatorum ſedes, accinendo cum lamentis laudes ei more ſolenni debitas!"

A. U. 710.

CXLVI. Τοιάδε εἰπὼν, τὴν ἐσθῆτα οἷά τις ἔνθους ἀνεσύρατο, καὶ περιζωσάμενος ἐς τὸ τῶν χειρῶν εὔκολον, τὸ λέχος ὡς ἐπὶ σκηνῆς περιέστη· κατακύπτων τε ἐς αὐτὸ καὶ ἀνίσχων, πρῶτα μὲν ὡς θεὸν οὐράνιον ὕμνει, καὶ ἐς πίστιν θεοῦ γενέσεως τὰς χεῖρας ἀνέτεινεν, ἐπιλέγων ὁμοῦ σὺν δρόμῳ φωνῆς πολέμους αὐτοῦ, καὶ μάχας, καὶ νίκας, καὶ ἔθνη ὅσα προσποιήσειε τῇ πατρίδι, καὶ λάφυρα ὅσα πέμψειεν, ἐν θαύματι αὐτῶν ἕκαστα ποιούμενος, καὶ συνεχῶς ἐπιβοῶν· Μόνος ὅδε ἀήττητος ἐκ πάντων τῶν ἐς χεῖρας αὐτῷ συνελθόντων. Σὺ δὲ, ἔφη, καὶ μόνος ἐκ τριακοσίων ἐτῶν ὑβρισμένῃ τῇ πατρίδι ἐπήμυνας, ἄγρια ἔθνη τὰ μόνα ἐς Ῥώμην ἐμβαλόντα, καὶ μόνα ἐμπρήσαντα αὐτὴν, ἐς γόνυ βαλών. Πολλά τε ἄλλα ἐπιθειάσας, τὴν φωνὴν ἐς τὸ θρηνῶδες ἐκ τοῦ λαμπροτέρου μετεποίει, καὶ ὡς φίλον ἄδικα παθόντα ὠδύρετο καὶ ἔκλαιε, καὶ ἠρᾶτο τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἐθέλειν ἀντιδοῦναι τῆς Καίσαρος. εὐφορώτατα δὲ ἐς τὸ πάθος ἐκφερόμενος, τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἐγυ-

Lin. 57 *ſq.* ποιούμενος ἕκαστα αὐτῶν *Edd. Prætuli Aug. Ven.*

146. His dictis, quaſi fanaticus, veſtem ſubductam accinxit, quo eſſet manibus expeditior; & ad ipſum lectulum, velut in ſcena quadam, adſtans, capite mox ad lectulum inclinato, mox iterum erecto, primum quidem *ut cæleſti alicui Deo* hymnum *Cæſari* cecinit: &, quo inter divos relatum eſſe faceret fidem, manibus ad cœlum porrectis, celeri vocis curſu, recenſuit bella, prælia, victorias, additas imperio provincias, manubiaſque Romam miſſas, ad miraculum uſque extollens ſingula, & iterum iterumque exclamans; „ Tu ſolus invictus diſceſſiſti ex omnibus præliis! Tu vero etiam ſolus patriam vindicaſti ab injuriis, quas per trecentos annos perpeſſa eſt, fractis devictiſque ferociſſimis gentibus, quæ ſolæ Urbem captam incenderant." Hæc & alia multa velut divino impetu locutus *Antonius*, vocem inde ex elatiori ad lugubrem modum flexit; & multa de indigna morte amici multo cum fletu conqueſtus, precatus eſt, *ut vitam Cæſaris ſibi liceret ſua anima redimere:* ampliuſque indulgens adfectibus, eo eſt pro-

μνου, καὶ τὴν ἐσθῆτα ἐπὶ κοντοῦ φερομένην ἀνέσειε, λελακισμένην ὑπὸ τῶν πληγῶν, καὶ πεφυρμένην αἵματι αὐτοκράτορος. Ἐφ' οἷς ὁ δῆμος, οἷα χορὸς, αὐτῷ πενθιμώτατα συνωδύρατο, καὶ ἐκ τοῦ πάθους αὖθις ὀργῆς ἐνεπίμπλατο. Ὡς δ' ἐπὶ τοῖς λόγοις ἕτεροι θρῆνοι μετὰ ᾠδῆς κατὰ πάτριον ἔθος ὑπὸ χορῶν ἐς αὐτὸν ᾔδοντο, καὶ τὰ ἔργα αὖθις αὐτοῦ καὶ τὸ πάθος κατέλεγον, καὶ που τῶν θρήνων αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐδόκει λέγειν, ὅσους εὖ ποιήσειε τῶν ἐχθρῶν ἐξ ὀνόματος, καὶ περὶ τῶν σφαγέων αὐτῶν ἐπέλεγεν ὥσπερ ἐν θαύματι, Ἐμὲ δὲ καὶ τούσδε περισῶσαι τοὺς κτενοῦντάς με; οὐκ ἔφερεν ἔτι ὁ δῆμος, ἐν παραλόγῳ ποιούμενος τὸ πάντας αὐτοῦ τοὺς σφαγέας, χωρὶς μόνου Δέκμου, αἰχμαλώτους ἐκ τῆς Πομπηΐου στάσεως γενομένους, ἀντὶ κολάσεων ἐπὶ ἀρχὰς καὶ ἡγεμονίας ἐθνῶν καὶ στρατοπέδων προαχθέντας, A. U. 710.

Lin. 71. συνωδύρετο *Edd. Prætuli Aug. Ibid.* ἐκ τοῦ πένθους *maluit Muſgrav.* ex luctu *Cand. L.* 72. ἐνεπίπλατο *Edd. Secutus ſum Aug. L.* 76. ποίσειε, *& l.* 78. ὅτι, *pro* ἔτι, *edit.* 1. *mendoſe. L.* 81. & pro ſuppliciis *Cand. Mallemque* καὶ ἀντὶ κολάσεων. *L.* 82. στρατοπέδου *Edd. Rectius Aug. Ven.*

vectus, ut *Cæſaris corpus* detegeret, ejuſque veſtem conto ſublatam explicaret, ut erat ictibus perfoſſa & lacera & ſanguine imperatoris inquinata. Ita provocata plebs, quaſi chorus præcentorem, ſequebatur lamentationibus, & ex commiſeratione ad iram rurſus accendebatur. Ut vero conſulis orationem aliud lugubre carmen excepit more patrio, choris concinentibus, quo *Cæſaris* res geſtæ miſerandusque exitus denuo exponebantur, & ex perſona ipſius *Cæſaris* nominatim quoque memorabantur, quotquot ex inimicis in gratiam receptos beneficiis inſuper ornaſſet, &, ad conjuratos ſermone verſo, velut per admirationem exclamans *Cæſar* inducebatur, *Men' ſervaſſe, ut eſſent qui me perderent!* id vero non amplius tulit populus; quippe cui dirum inprimis inauditumque videbatur, interfectores *Cæſaris* cunctos, uno Decimo Bruto excepto, ex eorum eſſe numero, qui, poſtquam ex Pompejana factione captivi in manus victoris pervenerant, pœnarum loco ad honores & ad provinciarum exercituumque præfecturas fuiſſent promoti; &

A. U. 710. ἐπιβουλεῦσαι· Δέκμον δὲ καὶ παῖδα αὐτῷ θετὸν ἀξιωθῆναι γενέσθαι.

CXLVII. Ὧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσιν ἤδη, καὶ χειρῶν ἐγγὺς οὖσιν, ἀνέσχε τις ὑπὲρ τὸ λέχος ἀνδρείκελον αὐτοῦ Καίσαρος ἐκ κηροῦ πεποιημένον· τὸ μὲν γὰρ σῶμα, ὡς ὕπτιον ἐπὶ λέχους, οὐχ ἑωρᾶτο. τὸ δὲ ἀνδρείκελον ἐκ μηχανῆς ἐπεστρέφετο πάντη, καὶ σφαγαὶ τρεῖς καὶ εἴκοσιν ὤφθησαν, ἀνά τε τὸ σῶμα πᾶν καὶ ἀνὰ τὸ πρόσωπον θηριωδῶς ἐς αὐτὸν γενόμεναι. Τήνδε οὖν τὴν ὄψιν ὁ δῆμος οἰκτίστην σφίσι φανεῖσαν οὐκέτι ἐνεγκὼν, ἀνῴμωξάν τε, καὶ, διαζωσάμενοι, τὸ βουλευτήριον, ἔνθα ὁ Καῖσαρ ἀνῄρητο, κατέφλεξαν· καὶ τοὺς ἀνδροφόνους, ἐκφυγόντας πρὸ πολλοῦ, περιθέοντες ἐζήτουν, οὕτω δὴ μανιωδῶς ὑπὸ ὀργῆς τε καὶ λύπης, ὥστε τὸν δημαρχοῦντα Κίνναν ἐξ ὁμωνυμίας τοῦ στρατηγοῦ Κίννα, τοῦ δημηγορήσαντος ἐπὶ τῷ Καίσαρι, οὐκ ἀνασχόμενοί τι περὶ τῆς ὁμωνυμίας οὐδ' ἀκοῦσαι, διέσπασαν θηριωδῶς, καὶ οὐδὲν

Lin. 88. ἐπὶ λέχος *Edd. ex Reg. B. Recte Reg. A. cum Aug. L.* 92. ἀνεγκὼν *Edd. invitis MSS. niſi quod in Reg. B. dubie quodammodo expreſſa ſit prima vocis litera. L.* 95. πρὸ πολλοῦ *Aug. Reg. B. L.* 97. στρατεῦ, *pro* στρατηγοῦ, *Aug. mend.*

cum his feciſſe *Decimum Brutum*, qui adoptione etiam a Cæſare eſſet dignatus.

147. Sic adfectis plerique, & ad vim jam ſpectantibus, unus quiſpiam *ceream Cæſaris effigiem* ſuper lectulum extulit: nam cadaver, ſupinum quippe in lectulo, non erat conſpicuum. Illa effigies ex machina quadam in omnes partes convertebatur; & conſpiciebantur in ea notæ viginti trium vulnerum, per totum corpus & partim etiam in faciem immaniter *Cæſari* inflictarum. Tam miſerandum adſpectum minime jam ferens *populus*, congemuit; moxque præcinctis togis, curiam *incendit*, *in qua Cæſar occiſus eſt:* & homicidas, qui mature diffugerant, diſcurrendo perquiſivit; eo furoris progreſſus præ ira mœſtitiaque, ut *Cinnam tribunum plebis* propter ſimilitudinem nominis, *pro Cinna prætore*, qui pro concione in Cæſarem fuerat invectus, nihil morati excuſantem nominis errorem, tam immaniter *diſcerpſerint*, ut

ἢ αὐτοῦ μέρος ἐς ταφὴν εὑρέθη. πῦρ δ' ἐπὶ τὰς τῶν ἄλλων οἰκίας ἔφερον, καὶ καρτερῶς αὐτοὺς ἐκείνων τε ἀμυνομένων, καὶ τῶν γειτόνων δεομένων, τοῦ μὲν πυρὸς ἀπέσχοντο, ὅπλα δ' ἠπείλησαν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν οἴσειν. A. U. 710.

CXLVIII. Καὶ οἱ μὲν σφαγεῖς ἐξέφυγον ἐκ τῆς πόλεως διαλαθόντες. Ὁ δὲ δῆμος ἐπὶ τὸ λέχος τοῦ Καίσαρος ἐπανελθὼν, ἔφερον αὐτὸ ἐς τὸ Καπιτώλιον ὡς εὐαγές, θάψαι τε ἐν ἱερῷ, καὶ μετὰ θεῶν θέσθαι. κωλυόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν ἱερέων, ἐς τὴν ἀγορὰν αὖθις ἔθεσαν, ἔνθα τὸ πάλαι Ῥωμαίοις ἐστὶ βασίλειον, καὶ ξύλα αὐτῷ καὶ βάθρα ὅσα πολλὰ ἦν ἐν ἀγορᾷ, καὶ εἴ τι τοιουτότροπον ἄλλο, συνενεγκόντες, καὶ τὴν πομπὴν δαψιλεστάτην οὖσαν ἐπιβαλόντες, στεφάνους τε ἔνιοι παρ' ἑαυτῶν, καὶ ἀριστεῖα πολλὰ ἐπιθέντες, ἐξῆψαν, καὶ τὴν νύκτα πανδημεὶ τῇ πυρᾷ παρέμενον. ἔνθα βωμὸς πρῶτος ἐτέθη, νῦν δ' ἐστὶ νεὼς αὐτοῦ Καίσαρος, θείων τιμῶν ἀξιούμενος. Ὁ γάρ τοι θετὸς αὐτῷ παῖς Ὀκταούϊος, τό τε ὄνομα ἐς τὸν Καίσαρα μεταβαλὼν, καὶ κατ'

Lin. 10. Ῥωμαίων ἐστὶ *Edd. Prætuli Aug.*

nullum ejus membrum ad ſepulturam ſit inventum. Deinde, arreptis ex incendio curiæ torribus, in ædes conjuratorum fecerunt impetum : ſed partim domeſticis fortiter propugnantibus. partim deprecantibus vicinis, ab igne quidem temperarunt; in craſtinum autem minati ſunt cum armis ſe redituros.

148. Jam igitur *percuſſores* clam *ex Urbe profugerunt.* Plebs vero ad lectum Cæſaris reverſa, deferebat illum in Capitolium, ſepelitura, velut jam conſecratum, in templo inter deorum imagines. Sed prohibentibus id ſacerdotibus, in forum retulerunt *funus*, quo loco regum quondam Romanorum fuerat palatium; congeſtiſque ſubſelliis & quidquid lignorum ad manus *in foro* erat, *in rogum impoſuerunt*; & funeris pompam, quamvis ſplendidiſſimam, nonnulli privatim etiam coronas donaque militaria, injecerunt; ſubjectoque igne, pernoctavit circa rogum univerſus populus. Quo loco deinde *ara* primum exſtructa eſt, nunc *templum* eſt ipſius *Cæſaris*, *ubi divinis honoribus colitur.* Nam adoptivus ejus filius Octavius,

A. U. 710. ἴχνος ἐκείνου τῇ πολιτείᾳ προσιὼν, τήν τε ἀρχὴν τὴν ἐπικρατοῦσαν ἔτι νῦν, ἐῤῥιζωμένην ὑπ' ἐκείνου, μειζόνως ἐκρατύνατο, καὶ τὸν πατέρα τιμῶν ἰσοθέων ἠξίωσεν· ὧν δὴ καὶ νῦν, ἐξ ἐκείνου πρώτου, Ῥωμαῖοι τὸν ἑκάστοτε τὴν ἀρχὴν τήνδε ἄρχοντα, ἢν μὴ τύχῃ τυραννικὸς ὢν ἢ ἐπίμεμπτος, ἀποθανόντα ἀξιοῦσιν, οἱ πρότερον οὐδὲ περιόντας αὐτοὺς ἔφερον καλεῖν Βασιλέας.

CXLIX. Οὕτω μὲν δὴ Γάϊος Καῖσαρ ἐτελεύτησεν ἐν ἡμέραις αἷς καλοῦσιν Εἰδοῖς Μαρτίαις, Ἀνθεστηριῶνος μάλιστα μέσου. ἥν τινα ἡμέραν αὐτὸν ὁ μάντις οὐ περιώσειν προύλεγεν. ὁ δ' ἐπισκώπτων αὐτὸν, ἔφη περὶ τὴν ἕω, Πάρεισιν αἱ Εἰδοί· καὶ ὁ μὲν, οὐδὲν καταπλαγεὶς, ἀπεκρίνατο, Ἀλλ' οὐ παρεληλύθασιν. Ὁ δὲ καὶ τοιῶνδε προαγορεύσεων αὐτῷ σὺν τοσῷδε τοῦ μάντεως θάρσει γενομένων, καὶ σημείων ὧν προεῖπον ἑτέρων, ὑπεριδὼν, προῆλθε καὶ ἐτελεύτησεν, ἔτος ἄγων ἕκτον ἐπὶ πεντήκοντα. Ἀνὴρ ἐπιτυχέστατος ἐς πάντα καὶ δαιμόνιος καὶ

Lin. 23. τυραν. ἢ ἐπιμεμπτ. ὢν *Edd. Prætuli ſeriem verb. Aug.* & *Reg. B. L.* 27 *ſq. Duobus verbis* μάλιστα μέσου *carent Edd.* & *Cand. cum MSS. Regiis A.* & *B. in quorum altero* (*B.*) *etiam plura quædam verba h. l. deſiderantur. Dederunt ea verba Aug. Ven. Reg. C.* & *alius præterea Codex Regius.*

mutato nomine Cæſar, poſtquam per illius veſtigia ad rerum adminiſtrationem acceſſit, & principatum hunc hodieque manentem, cujus ille fundamenta jecerat, confirmavit auxitque, divinos honores Patri exhibendos inſtituit. Quo exemplo nunc quoque *Romani ſuos imperatores*, niſi quis aut tyrannicus ſit, aut alioqui criminum cauſa inviſus, *poſt mortem conſecrant, qui prius ne vivos quidem vel* REGES *adpellari tulerant.*

149. Hunc vitæ finem invenerat C. CÆSAR *Idibus Martiis*, quæ in medium fere menſem *Antheſterionem* incidunt. Quem ipſum diem quum prædixiſſet vates *fatalem fore Cæſari*; illudens ille mane ejus diei vati dixit, *Adſunt Idus*: & vates nihil territus, reſpondit, *At non præterierunt.* At CÆSAR ne hac quidem vatis confidentia motus, contemtis & ceteris, de quibus dixi, prodigiis, in publicum progreſſus, occubuit, annum agens ſextum ſupra quinquageſimum. VIR per omnia ſingu-

Digitized by Google

μεγαλοπράγμων, καὶ εἰκότως ἐξομοιούμενος Ἀλεξάνδρῳ. Ἄμφω γὰρ ἐγενέσθην φιλοτιμοτάτω τε πάντων καὶ πολεμικωτάτω, καὶ τὰ δόξαντα ἐπελθεῖν ταχυτάτω, πρός τε κινδύνους παραβολωτάτω, καὶ τοῦ σώματος ἀφειδεστάτω, καὶ οὐ στρατηγίᾳ πεποιθότε μᾶλλον, ἢ τόλμῃ καὶ τύχῃ. Ὧν ὁ μὲν ἄνυδρόν τε πολλὴν ἐς Ἄμμωνος ὥδευεν ὥρᾳ καύματος· καὶ τὸν Παμφύλιον κόλπον, τῆς θαλάσσης ἀνακοπείσης, διέτρεχε δαιμονίως· τὸ πέλαγος αὐτῷ τοῦ δαίμονος κατέχοντος ἔστε παρελθοι, καὶ καθ᾽ ὁδὸν ὁδεύοντι ὕοντος. ἀπλώτου τε θαλάσσης ἐν Ινδοῖς ἀπεπείρασε, καὶ ἐπὶ κλίμακα πρῶτος ἀνέβη, καὶ ἐς πολεμίων τεῖχος ἐσήλατο μόνος, καὶ τρισκαίδεκα τραύματα μόνος ὑπέστη· καὶ ἀήσσητος αἰεὶ γενόμενος, ἑνὶ σχεδὸν ἢ δύο ἔργοις ἕκαστον πόλεμον ἐξήνυσε· τῆς μὲν Εὐρώπης πολλὰ βάρβαρα ἑλὼν, καὶ τὴν Ἑλλάδα χειρωσάμενος, δυσαρκτότατον ἔθνος καὶ φιλελεύθερον, καὶ οὐδενὶ πρὸ αὐτοῦ πλὴν Φιλίππῳ κατ᾽ εὐ-

Lin. 37. γενέσθην *Edd. Recte Aug. Ven.* *L.* 41 *ſq.* Ἀμμωνος *edit.* 2. 3. *inv. MSS.* *L.* 43 *ſq.* δαιμονίως, καὶ τὸ πέλαγος *Edd. Aug. Delevi conjunct. cum Reg. C.* *L.* 48. ἀήττητος *Aug.*

lariter fortunatus, maximiſque rebus geſtis memorabilis, & merito *CUM ALEXANDRO CONFERENDUS. Ambo* enim fuere hominum omnium *laudis cupidiſſimi, bellicoſiſſimique*, in conſiliis exſequendis *celerrimi*, in periculis adgrediendis *audaciſſimi*, minime parcentes ſuo corpori, nec magis *imperatoriis artibus* freti quam *fortuna et audacia*. Quorum alter per arida loca longiſſimum iter *ad Hammonis oraculum* fecit tempore ferventiſſimo; & intimum *Pamphylium ſinum*, vadis vento nudatis, tranſcurrit feliciter; fortuna interim marinas undas cohibente, ſicut antea iter facienti æſtum pluvia temperaverat. Idem in India ignotum mare pertentavit navibus; primuſque ſcalis adſcendit mœnia, & inde ſolus in hoſtes deſiliit, & tredecim accepit vulnera; & ſemper invictus, unumquodque bellum uno alterove abſolvebat prælio: in Europa multorum barbarorum domitor, & Græcorum gentis ſubjugator, impatientiſſimæ imperii, & libertatis amantiſſimæ, quæ nemini ante paruiſſe gloriabatur præterquam Philippo, idque brevi, & ſub

Digitized by Google

πρέπειαν ἐς ἡγεμονίαν πολέμου δόξασαν ὑπακούειν ἐπ' ὀλίγον· τὴν δὲ Ἀσίαν σχεδὸν εἰπεῖν ὅλην ἐπέδραμε. καὶ ὡς λόγῳ τὴν Ἀλεξάνδρου τύχην καὶ δύναμιν εἰπεῖν, ὅσην εἶδε γῆν, ἐκτήσατο, καὶ περὶ τῆς λοιπῆς ἐνθυμούμενός τε καὶ διανοούμενος ἀπέθανε.

CL. Καίσαρι δὲ ἥ τε Ἰόνιος θάλασσα εἶξε, χειμῶνος μέσου πλωτὴ καὶ εὔδιος γενομένη· καὶ τὸν Ἑσπέριον ὠκεανὸν ἐπὶ Βρεττανοὺς διέπλευσεν, οὔπω γενόμενον ἐν πείρᾳ, κρημνοῖς τε τῶν Βρεττανῶν τοὺς κυβερνήτας ἐποκέλλοντας ἐκέλευε τὰς ναῦς περιαγνῦναι· καὶ πρὸς ἄλλον κλύδωνα μόνος ἐν σκάφει σμικρῷ νυκτὸς ἐβιάζετο, καὶ τὸν κυβερνήτην ἐκέλευε προχέαι τὰ ἱστία, καὶ θαῤῥεῖν τῇ Καίσαρος τύχῃ μᾶλλον, ἢ τῇ θαλάσσῃ· ἔς τε πολεμίους προεπήδησε μόνος ἐκ πάντων δεδιότων πολλάκις· καὶ τριακοντάκις αὐτὸς ἐν Κελτοῖς μόνοις παρετάξατο, μέχρι τετρακόσια αὐτῶν ἐχειρώσατο ἔθνη· οὕτω δή τι Ῥωμαίοις ἐπίφοβα,

Lin. 53. *ἐς πολέμου ἡγεμονίαν Edd. Prætuli Aug. & Reg. B. C. Ibid. δοξάσασαν Edd. ex Reg. A. Expreſſi Aug. Reg. C. & Reg. B. a prima manu. Forſan tamen δόξαν legendum, aut δοξάσαι, quod maluit Muſgrav.* ' *L.* 54. *εἰπεῖν poſt σχεδὸν caret Reg. C. nec ita male. L.* 67. trecenties *Cand. mendoſe. Ibid. vulgo omnes μόνος: quod cum Muſgr. in μόνοις utique mutandum duxi. L.* 68. *δή τοι Reg. C.*

decoro imperatoris titulo; Aſiam vero ferme univerſam mira celeritate pervagatus: &, ut compendio *fortunam* ALEXANDRI *atque potentiam* complectar, *quidquid terrarum vidit, id ſubegit*; ac de reliquo etiam invadendo cogitantem mors intercepit.

150. CÆSARI vero & *Adriaticum mare* naviganti media bruma tranquillum ceſſit; *Britannicum*que *Oceanum* trajecit idem, numquam tentatum antea, & gubernatores ad Britannica ſaxa adpulſas naves frangere juſſit; aliaque tempeſtate ſolus in exigua navicula contra fluctus nitens, gubernatorem vela dare ventis juſſit, & *Cæſaris fortunam* pluris quam maris undas facere. Nec ſemel in hoſtem proſiliit ſolus, ceteris trepidantibus; & *tricies in* ſola *Gallia* ipſe præſens *ſigna cum hoſte contulit*, donec quadringentas Gallorum ſubegit populos, Romanis

Digitized by Google

ἐπίφοβα, ὡς νόμῳ τῷ περὶ ἀστρατείας ἱερέων καὶ γερόντων ἐγγραφῆναι, Πλὴν εἰ μὴ Κελτικὸς πόλεμος ἐπίοι, τότε δὲ καὶ γέροντας καὶ ἱερέας στρατεύεσθαι. περί τε τὴν Ἀλεξάνδρειαν πολεμῶν, καὶ ἀπολειφθεὶς ἐπὶ γεφύρας μόνος καὶ κακοπαθῶν, τὴν πορφύραν ἀπέρριψε, καὶ ἐς τὴν θάλασσαν ἐξήλατο· καὶ ζητούμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐν τῷ μυχῷ διενήχετο λανθάνων ἐπιπολὺ, μόνην ἐκ διαστήματος ἀνίσχων τὴν ἀναπνοήν· μέχρι φιλίᾳ νηὶ προσπελάσας, ὤρεξε τὰς χεῖρας, καὶ ἑαυτὸν ἔδειξε, καὶ περιεσώθη. Ες δὲ τὰ ἐμφύλια τάδε, ἢ διὰ δέος, καθάπερ αὐτὸς ἔλεγεν, ἢ ἀρχῆς ἐπιθυμίᾳ συμπεσὼν, στρατηγοῖς τοῖς καθ' αὐτὸν ἀρίστοις συνηνέχθη, καὶ στρατοῖς πολλοῖς τε καὶ μεγάλοις, οὐ βαρβάρων ἔτι, ἀλλὰ Ῥωμαίων, ἀκμαζόντων μάλιστα εὐπραξίαις καὶ τύχαις· καὶ ἁπάντων ἐκράτησε, διὰ μιᾶς καὶ ὅδε πείρας ἑκάστων, ἢ διὰ δύο. οὐ μὴν ἀησσήτου, καθάπερ Ἀλεξάνδρου,

Lin. 69. νόμῳ τῶν περὶ *Edd. Aug. puto & Ven. Recte Reg. C.* *L.* 80. καθ' αὐτὸν (*ſic*) *Aug.* *Ibid.* ἀρίστοις στρατ. τοῖς καθ' αὐτὸν *Reg. C.* *L.* 81. βαρβάροις *Edd. Aug. Prætuli Reg. C. &* βαρβάρων *expreſſit etiam Cand.* *L.* 83. καὶ, *quod ante* ἁπάντων *neceſſario requirere videbatur biulca aliàs oratio, deſideratur in Edd. & MSS.*

manis tam formidabiles, ut in *Lege, qua immunitas militiæ concedebatur ſacerdotibus et natu grandioribus*, excepta diſerte fuerint bella Gallica; quorum tempore nec ſenibus nec ſacerdotibus militiæ ſeſe ſubtrahere liceret. *Alexandrino* autem *bello* ſolus in ponte relictus, premente hoſte, abjecit purpuram & in mare deſiliit: inſectanteſque regios diu ſub aquis natans latuit, per intervalla tantum exſerto ore reſpirans; donec amicam navem adtingens, porrectis manibus ſeſe oſtendit, & ſervatus eſt. Ad hæc vero Civilia bella, ſive metu, ut ipſe ajebat, ſive ambitione delatus, cum imperatoribus ſui ſeculi præſtantiſſimis congreſſus eſt, cum multiſque ac magnis exercitibus, non jam barbarorum, ſed Romanorum, cum viribus tum rebus geſtis florentiſſimorum; eoſque omnes hic pariter, ut ille, devicit, uno aut altero prælio ſingulos. Quamquam non, ut *Alexan-*

Digitized by Google

τοῦ στρατοῦ γενομένου· ἐπεὶ καὶ ὑπὸ Κελτῶν ἡσσῶντο λαμπρῶς, ὅτε ἡ μεγάλη σφᾶς συμφορὰ κατέλαβε, Κόττα καὶ Τιτυρίου στρατηγούντων· καὶ ἐν Ἰβηρίᾳ Πετρώϊος αὐτοὺς καὶ Ἀφράνιος συνέκλεισαν, οἷα πολιορκουμένους· ἔν τε Δυῤῥαχίῳ καὶ Λιβύῃ λαμπρῶς ἔφευγον· καὶ ἐν Ἰβηρίᾳ Πομπήϊον τὸν νέον κατεπλάγησαν. Ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτὸς ἦν ἀκατάπληκτος, καὶ ἐς παντὸς πολέμου τέλος ἀήττητος· τήν τε Ῥωμαίων ἰσχὺν, γῆς ἤδη καὶ θαλάσσης ἐκ δύσεων ἐπὶ τὸν ποταμὸν Εὐφράτην κρατοῦσαν, ἐχυρώσατο βίᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ, πολὺ βεβαιότερον καὶ πολὺ ἐγκρατέστερον Σύλλα· βασιλέα τε αὐτὸν ἀπέφηνεν ἀκόντων, εἰ καὶ τὴν προσηγορίαν οὐκ ἐδέχετο· καὶ πολέμους ἄλλους καὶ ὅδε διανοούμενος ἀνῃρέθη.

CLI. Συνέβη δ' αὐτοῖς καὶ τὰ στρατόπεδα ὁμοίως πρόθυμα μὲν ἐς ἄμφω καὶ μετὰ εὐνοίας γενέσθαι, καὶ ἐς μάχας θηριώδεσιν ἐοικότα· δυσπειθῆ δὲ πολλάκις

Lin. 85. τοῦ στρατηγοῦ *Edd. ex Reg. A. quod & oræ Regii B. adſcriptum. Recte Aug. Reg. B. in contextu, & Reg. C. Ibid.* ἡσσῶντο *&, paulo ante,* ἀηττήτου *Aug.* *L.* 86. σφῶν, *& ſuperſcr.* σφᾶς *Reg. B. ab eadem manu utrumque.* *L.* 87. Πετρώϊνος *Reg. C. mend.* *L.* 88. συνέκλεισαν *Aug. quod valet* συνέκλῃσαν: *bene.* συνέκλασαν *Reg. B.* *L.* 95. αὐτὸν *Edd. & Reg. C.*

dri, ſic *Cæſaris* exercitus perpetuo invictus fuit: nam & a Gallis inſignem cladem milites Cæſaris acceperunt ductu Titurii Cottæque, legatorum; & in Hiſpania a Petrejo Afranioque ſic cincti ſunt undique, ut ab obſeſſis nihil differrent; ad Dyrrhachium vero & in Africa palam fugam corripuerunt; & in Hiſpania coram Pompeio trepidarunt in acie. Verum *Cæſar* ipſe ſemper interritus, *bello* certe *nullo victus* eſt; & imperium Romanum, ab Euphrate ad Occidentalem uſque Oceanum jam tum patens, partim vi, partim beneficentia, ſuæ ſubjecit poteſtati, firmius multo quam Sylla validiuſque; & in invitos Regnum obtinuit, quamquam nomine abſtinuit Regis: denique & haud ſecus quam *Alexander*, dum alia bella parat, e medio ſublatus eſt.

151. Jam & utrique contigerat, exercitus habere promtos ad omnia, & ut benevolentiſſimos in imperatores, ſic ad pugnas ferociſſimos; interdum tamen contumaces & ſe-

ἑκατέρῳ καὶ πολυστασίαστα, διὰ τοὺς πόνους. ἀποθανόντας γε μὴν ὁμοίως ὠδύραντο καὶ ἐπεπόθησαν, καὶ θείων τιμῶν ἠξίωσαν. Ἐγένοντο δὲ καὶ τὰ σώματα εὐφυεῖς ἄμφω καὶ καλοί. Καὶ τὸ γένος ἐκ Διὸς ἤστην ἑκάτερος, ὁ μὲν Αἰακίδης τε καὶ Ἡρακλείδης, ὁ δὲ ἀπὸ Ἀγχίσου τε καὶ Ἀφροδίτης. Φιλονεικότεροι δὲ τοῖς ἐξερίζουσιν ὄντες, ταχύτατοι πρὸς διαλύσεις ἦσαν, καὶ συγγνώμονες τοῖς ἁλοῦσιν· ἐπὶ δὲ τῇ συγγνώμῃ καὶ εὐεργέται, καὶ οὐδὲν ἢ κρατῆσαι μόνον ἐνθυμούμενοι. Καὶ τάδε μὲν ἐς τοσοῦτον συγκεκρίσθω· καίπερ οὐκ ἐξ ἴσης δυνάμεως ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὁρμήσαντος αὐτῶν ἑκατέρου, ἀλλὰ τοῦ μὲν ἐκ βασιλείας ἠσκημένης ὑπὸ Φιλίππῳ, τοῦ δ' ἐξ ἰδιωτείας, εὐγενοῦς μὲν καὶ περιφανοῦς, χρημάτων δὲ πάνυ ἐνδεοῦς.

CLII. Ἐγένοντο δὲ καὶ σημείων τῶν ἐπὶ σφίσιν ἑκάτεροι ὑπερόπται, καὶ τοῖς μάντεσι τὴν τελευτὴν προειποῦσιν οὐκ ἐχαλέπηναν, καὶ τὰ σημεῖα αὐτὰ ὅμοιά τε πολλάκις, καὶ ἐς τὸ ὅμοιον, ἀμφοῖν συνηνέχθη. ἐγένετο

Lin. 5. ἤστην ἐκ Διὸς *Edd. Prætuli Aug. Reg. B. C.* *L.* 7. φιλονεικότατοι *Reg. C.* *Ibid.* τοῖς ἐξερεθίζουσι *maluit Muſgravius. Sic &* *Cand.* adverſus irritantes. *L.* 16 *ſq.* προσειποῦσιν *Edd. invitis MSS.* προειποῦσι *Reg. B.*

ditioſos, continui laboris tædio: ſed utrumque certe ſuus defunctum luxit ac deſideravit pariter, & divinis dignatus eſt honoribus. Ambo etiam *pulcri* fuere & eximiis corporis dotibus a natura præditi. *Genus* uterque *a Jove* derivabat: *Alexander* per Æaci Herculiſque ſtemmata; *Cæſar* per Anchiſen & Venerem. Uterque quam acer ad contendendum cum adverſariis, tam *erga victos* erat *facilis* ad veniam & ad gratiam, & beneficus inſuper; ſola contentus victoria. Atque hactenus quadrat collatio: niſi quod non a paribus initiis exorſi ſunt; ſed ille a regno, jam exculto exercitatoque per Philippum; hic a privata conditione, licet nobili ac illuſtri, pecuniarum tamen admodum indiga.

152. *Prodigiorum* ad ſe pertinentium *uterque contemtor* fuit; neuter ſuccenſens vatibus mortem prædicentibus: atque etiam ipſa *prodigia* plus ſemel *eadem utrique* ſunt *oblata*, eventu quoque ſimili. Nam utrique bis

Digitized by Google

γὰρ ἑκατέρῳ δὶς ἄλοβα. καὶ τὰ μὲν πρῶτα κίνδυνον σφαλερὸν ὑπέδειξεν· Ἀλεξάνδρῳ μὲν ἐν Ὀξυδράκαις, ἐπὶ τὸ τῶν ἐχθρῶν τεῖχος ἀναβάντι πρὸ τῶν Μακεδόνων, καὶ τῆς κλίμακος συντριβείσης, ἀπολειφθέντι τε ἄνω, καὶ ὑπὸ τόλμης ἐς τὸ ἐντὸς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐξαλλομένῳ, καὶ πληγέντι τὰ στέρνα χαλεπῶς καὶ ἐς τὸν τράχηλον ὑπέρῳ βαρυτάτῳ, καὶ πίπτοντι ἤδη, καὶ περισωθέντι μόλις ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, ἀναῤῥηξάντων τὰς πύλας ὑπὸ δέους· Καίσαρι δὲ ἐν Ἰβηρίᾳ, τοῦ στρατοῦ περιφόβου τε ὄντος ἐπὶ Πομπηΐῳ τῷ νέῳ, καὶ ὀκνοῦντος ἐς μάχην ἰέναι, προδραμόντι πάντων ἐς τὸ μεταίχμιον, καὶ διακόσια ἀναδεξαμένῳ δόρατα ἐς τὴν ἀσπίδα, μέχρι καὶ τόνδε ὁ στρατὸς ἐπιδραμὼν ὑπὸ αἰδοῦς καὶ φόβου περιέσωσεν. Οὕτω μὲν αὐτοῖς τὰ πρῶτα ἄλοβα ἐς κίνδυνον ἦλθε θανάτου· τὰ δεύτερα δὲ ἐς τὸν θάνατον αὐτόν. Πειθαγόρας τε γὰρ ὁ μάντις, Ἀπολλοδώρῳ δεδοικότι Ἀλέξανδρόν τε καὶ Ἡφαιστίωνα, θυόμενος εἶπε, μὴ δε-

Lin. 22. ἀπολειφθέντι *Aug. Reg. A. B. Sed* ἀπολειφθ. *cum Editis dat Reg. C. Ibid.* τε *caret Aug. L. 27.* περιφόβου γε *Edd. Aug. Rectius Reg. C. L. 34.* Πιθαγόρας *Edd. invitis MSS.* Πυθαγόρας *Reg. A. & Reg. C. cum Cand. Recte Aug. Reg. B.*

exta viſa ſunt ſine capite; primo quidem periculum anceps portendentia: ALEXANDRO *in Oxydracis*, ubi, ante alios conſcenſis mœnibus, & ſcala poſt eum fracta, in muro a ſuis deſtitutus, & in hoſtem deſilire auſus, in pectus graviter ſauciatus, inflicta in cervicem quoque clava, dum in eo erat ut concideret, ægre tandem a Macedonibus, refracta ob metum porta, ſervatus eſt: CÆSARI vero *in Hiſpania*, ubi, ſuis trepide contra juniorem Pompejum in aciem progreſſis, ante omnes in medium procurrens, tela ducenta excepit clypeo; donec & hunc exercitus, pudore tactus & vitæ imperatoris metuens, impreſſione in hoſtem ocius facta, ſervavit. Atque ita priora ſine capite exta extremum periculum eis ſignificarunt: ſecunda vero præſens exitium. Nam *Pithagoras vates* Apollodoro, *Alexandrum* & Hephæſtionem metuenti, extis inſpectis, au-

Digitized by Google

διέναι, ἐκποδὼν γὰρ ἀμφοτέρους αὐτίκα ἔσεσθαι. καὶ τελευτήσαντος εὐθὺς Ἡφαιστίωνος, ὁ Ἀπολλόδωρος ἔδεισε μή τις ἐπιβουλὴ γένοιτο κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἐξήνεγκεν αὐτῷ τὰ μαντεύματα. ὁ δὲ ἐπεμειδίασε, καὶ Πειθαγόραν αὐτὸν ἤρετο, ὅ τι λέγοι τὸ σημεῖον. τοῦ δὲ εἰπόντος, ὅτι τὰ ὕστατα λέγει, αὖθις ἐπεμειδίασε, καὶ ἐπῄνεσεν ὅμως Ἀπολλόδωρόν τε τῆς εὐνοίας, καὶ τὸν μάντιν τῆς παῤῥησίας.

CLIII. Καίσαρι δ' ἐς τὸ ἔσχατον βουλευτήριον ἰόντι, καθὰ μοι πρὸ βραχέος εἴρηται, τὰ αὐτὰ σημεῖα γίγνεται· καὶ χλευάσας, ἔφη, τοιαῦτα εἰ καὶ περὶ Ἰβηρίαν γεγονέναι. τοῦ δὲ μάντεως εἰπόντος, καὶ τότε αὐτὸν κινδυνεῦσαι, καὶ νῦν ἐπιθανατώτερον ἔχειν τὸ σημεῖον, ἐνδούς τι πρὸς τὴν παῤῥησίαν, ἐθύετο ὅμως αὖθις, μέχρι βραδυνόντων αὐτῷ τῶν ἱερῶν δυσχεράνας, ἐσῆλθε καὶ ἀνῃρέθη. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ Ἀλεξάνδρῳ συνέπεσεν.

Lin. 36. ἐκ ποδῶν Edd. ex Reg. A. Expreſſi Aug. Reg. B. C. L. 38. γίνεται Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Reg. B. C. L. 40. Πιθαγορ. edit. 2. 3. ſed Πειθαγ. h. l. recte edit. 1. L. 41. ὕστατα λέγοι Edd. Prætuli Aug. Reg. C. L. 46. καὶ, quod ante περὶ Ἰβηρ. vulgo deeſt, adjeci ex Reg. C. L. 49. ἐνδύς τι Edd. Recte Aug. Reg. C.

ctoq; fuit bene ſperandi, utrumque enim brevi e medio iri ſublatum. Moxque Hephæſtione defuncto, Apollodorus, timens ne qua contra regem aleretur conſpiratio, præſagium id ei prodidit. Et ſubridens *Alexander*, ex ipſo Pithagora quæſivit, quidnam indicarent exta: qui ubi reſpondit, extremum diem ſignificari; rurſus arridens ille, & Apollodori ſtudium laudavit, & vatis vocem liberam.

153. CÆSARI vero *extremum in ſenatum eunti*, ut paulo ante dixi, idem prodigium rurſus oblatum eſt; quod ille irridens, ait, idem ſibi in Hiſpania quoque obtigiſſe: quumque aruſpex reſpondiſſet, tunc quoque magnum eum adiiſſe diſcrimen capitis, nunc vero lethalius etiam ipſi ſignum eſſe; cedens nonnihil tam confidenter monenti, denuo ſacrificavit, donec moram ſacrorum pertæſus, curiam ingreſſus periit. Idem & ALEXANDRO accidit. Repe-

Digitized by Google

ἐπανιόντα γὰρ ἐξ Ἰνδῶν ἐς Βαβυλῶνα μετὰ τοῦ στρατοῦ, καὶ πλησιάζοντα ἤδη, παρεκάλουν οἱ Χαλδαῖοι, τὴν εἴσοδον ἐπισχεῖν ἐν τῷ παρόντι. τοῦ δὲ τὸ ἰαμβεῖον εἰπόντος, ὅτι ΜΑΝΤΙΣ ἌΡΙΣΤΟΣ ὅστις εἰκάζει καλῶς· δεύτερα γοῦν οἱ Χαλδαῖοι παρεκάλουν, μὴ ἐς δύσιν ὁρῶντα μετὰ τῆς στρατιᾶς ἐσελθεῖν, ἀλλὰ περιοδεῦσαι, καὶ τὴν πόλιν λαβεῖν πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. ὁ δ᾽ ἐς τοῦτο μὲν ἐνδοῦναι λέγεται, καὶ ἐπιχειρῆσαι περιοδεῦσαι· λίμνῃ δὲ καὶ ἕλει δυσχεραίνων, καταφρονῆσαι καὶ τοῦ δευτέρου μαντεύματος, καὶ ἐσελθεῖν ἐς δύσιν ὁρῶν. Ἐσελθών γε μὴν, καὶ πλέων κατὰ τὸν Εὐφράτην ἐπὶ ποταμὸν Παλλακότταν, ὃς τὸν Εὐφράτην ὑπολαμβάνων, ἐς ἕλη καὶ λίμνας ἐκφέρει, καὶ κωλύει τὴν Ἀσσυρίδα γῆν ἄρδειν καὶ ἐπιπλέειν. ἐπινοοῦντα δὴ τοῦτον διατειχίσαι τὸν ποταμὸν, καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐκπλέοντα, φασὶν ἐπιτω-

Lin. 59. ἰνδοῦναι *Aug. mend.* *L.* 61 *ſq. An* ἐσελθόντα γε μὴν καὶ πλέοντα? *L.* 62. ἐπὶ τὸν ποταμὸν *Edd. ex Reg. A. Delevi artic. cum Aug. Reg. B. C.* *L.* 63. Παλλάκοταν *Reg. A. Cand.* Παλακόπταν *Reg. C. An* Παλλακόπαν, *ut apud Arrianum?* *L.* 64. Ἀσυρίδα *Edd. Prætuli Aug. Reg. C.* *L.* 65. ἄρδειν ἐπιπλέειν *Edd. ex Reg. A.* ἄρδειν, ἐπιπλέειν *Aug. Ven. Reg. B. Prætuli Reg. C.* *Ib.* ἐπινοοῦντα δὲ *Edd. Aug. Prætuli Reg. C.* *L.* 66. ἐπὶ τοῦτον *Edd. cum Regiis A. B. C. Prætuli Aug.*

tentem enim *Babylonem* cum exercitu ex India, jamque adpropinquantem urbi, *Chaldæi* monebant, differret in præſenti introitum: reſpondit ille vulgato proverbio, *Bene qui conjiciet, vatem hunc perhibebo optimum.* Tum Chaldæi denuo hortabantur, ſaltem non Occidentem ſpectans introduceret exercitum; ſed ita circumductis copiis, ut a fronte urbem & Orientem ſolem habeat. Ferturque ille hactenus paruiſſe, ut cœperit circumducere; ſed offenſus via cœnoſa paluſtrique, poſteriora quoque contemſiſſe vatum monita; atque ita introgreſſum obverſa in Occidentem facie. Nec multo poſt ſecundo Euphrate navigavit ad *Pallacottam* (vel Pallacopam) *fluvium*, qui *Euphratem* excipiens in paludes & ſtagna devehit; atque ita impedit quominus Aſſyriam regionem irriget perfluatque. Hunc igitur fluvium munire cogitans, quum hujus rei cauſa enavigaſſet, cavilla-

Digitized by Google

θάσαι τοῖς Χαλδαίοις, ὅτι σῶος ἐς Βαβυλῶνα ἐσέλθοι τε καὶ ἐκπλέοι. ἔμελλε δ᾽ ἐπανελθὼν αὐτίκα ἐν αὐτῇ τεθνήξεσθαι. Ἐπετώθασε δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ ὅμοια· τοῦ γὰρ μάντεως αὐτῷ τὴν ἡμέραν τῆς τελευτῆς προειπόντος, ὅτι μὴ περιοίσει τὰς Μαρτίας Εἰδούς· ἐλθούσης τῆς ἡμέρας, ἔφη, τὸν μάντιν χλευάζων, ὅτι πάρεισιν αἱ Εἰδοί· καὶ ἐν αὐταῖς ὅμως ἀπέθανεν. Οὕτω μὲν δὴ καὶ σημεῖα τὰ περὶ σφῶν ἐχλεύασαν ὁμοίως, καὶ τοῖς προειποῦσιν αὐτὰ μάντεσιν οὐκ ἐχαλέπηναν, καὶ ἑάλωσαν ὅμως ὑπὸ τῷ λόγῳ τῶν μαντευμάτων.

CLIV. Ἐγένοντο δὲ καὶ ἐς ἐπιστήμην τῆς ἀρετῆς, τῆς τε πατρίου καὶ Ἑλληνικῆς καὶ ξένης, φιλόκαλοι· τὰ μὲν Ἰνδῶν Ἀλέξανδρος ἐξετάζων τοὺς Βραχμᾶνας, οἳ δοκοῦσιν Ἰνδῶν εἶναι μετεωρολόγοι τε καὶ σοφοί, καθὰ Περσῶν οἱ μάγοι· τὰ δὲ Αἰγυπτίων ὁ Καῖσαρ, ὅτε ἐν Αἰγύπτῳ γενόμενος καθίστατο Κλεοπάτραν. ὅθεν ἄρα καὶ τῶν εἰρηνικῶν πολλὰ Ῥωμαίοις διωρθώσατο· καὶ τὸν ἐνιαυτὸν, ἀνώμαλον ἔτι ὄντα διὰ τοὺς ἔσθ᾽ ὅτε μῆνας ἐμβολίμους,

Lin. 71 & 73. Εἰδοὺς & Εἰδοῖ *Reg. C.* *L.* 76. ὑπὸ τῶν λόγω (*ſic*) *Aug.* *L.* 83. Ῥωμαίοις *caret Reg. C. male.*

tus fertur in Chaldæos, quod ſalvus & intraſſet & nunc exiiſſet Babylonem. Sed eumdem mox rediturum manebat in eadem urbe vitæ finis. Similiter & *Cæſar cavillatus* eſt: nam præmonitus a vate, *fatales* ſibi eſſe *Idus Martias*, ubi is dies venit, exprobravit illi adeſſe Idus: & tamen ultra eas vitam non produxit. Ita igitur uterque, prodigia ſibi oblata pariter cavillati, neque vatibus irati extrema nunciantibus, tamen eventum inevitabilem prædictionum experti ſunt.

154. Fuerunt etiam ambo liberaliorum artium ſcientiarumque, tam patriarum, quam Græcarum externarumque, ſtudioſi: *Alexander* ex *Brachmanis* multa percontatus, qui habentur apud Indos rerum divinarum humanarumque ſapientes, ſicut apud Perſas Magi: *Cæſar* ex Ægyptiis, quando in Ægypto moratus Cleopatram reduxit in regnum. Quapropter etiam in artibus ad pacem pertinentibus multa apud Romanos correxit: & *annum* ad id ætatis *inæqualem* propter intercalares menſes (nam ra-

Digitized by Google

(κατὰ γὰρ σελήνην αὐτοῖς ἠριθμεῖτο,) ἐς τὸν τοῦ ἡλίου δρόμον μετέβαλεν, ὡς ἦγον Αἰγύπτιοι. Συνέβη δὲ αὐτῷ, καὶ τῶν ἐς τὸ σῶμα ἐπιβουλευσάντων μηδένα διαφυγεῖν, ἀλλὰ τῷ παιδὶ δοῦναι δίκην ἀξίαν, καθάπερ Ἀλεξάνδρῳ τοὺς Φίλιππον ἀνελόντας. ὅπως δὲ ἔδοσαν, αἱ ἑξῆς βίβλοι δεικνύουσιν. 90

tione lunari utebantur) *juxta ſolis curſum ordinavit*, auctoribus Ægyptiis. Denique & illud *Cæſari* contigit, ut nemo ex conjuratis evaſerit; ſed pœnas meritas cuncti filio ejus dederint, ſicut *Alexandro* interfectores Philippi. Quomodo autem dederint, ſequentibus voluminibus exponetur.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ

ΡΩΜΑΙΚΩΝ

ΕΜΦΥΛΙΩΝ Γ'.

Οὕτω μὲν δὴ Γάϊος Καῖσαρ, πλείστου Ῥωμαίοις ἄξιος ἐς τὴν ἡγεμονίαν γενόμενος, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀνῄρητο, καὶ ὑπὰ τοῦ δήμου τέθαπτο. Ἁπάντων δὲ αὐτοῦ τῶν σφαγέων δίκην δόντων, ὅπως οἱ περιφανέστατοι μάλιστα ἔδοσαν, ἥδε ἡ Βίβλος καὶ ἡ μετὰ τήνδε ἐπιδείξουσιν· ἐπιλαμβάνουσαι καὶ ὅσα ἄλλα Ῥωμαίοις Ἐμφύλια ἐς ἀλλήλους ἐγίγνετο ὁμοῦ. A. U. 710.

II. Ἀντώνιον μὲν ἡ βουλὴ δι' αἰτίας εἶχεν ἐπὶ τοῖς ἐπιταφίοις τοῦ Καίσαρος· ὑφ' ὧν δὴ μάλιστα ὁ δῆμος ἐρεθισθεὶς, ὑπερεῖδε τῆς ἄρτι ἐπεψηφισμένης ἀμνηστίας, καὶ ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν σφαγέων σὺν πυρὶ ἔδραμον. Ὁ

Lin. 10. *ἐπιψηφισμένης ἀμνηστείας Edd. mendoſe utrumque ex Reg. A.*

APPIANI

ALEXANDRINI

ROMANARUM HISTORIARUM

DE BELLIS CIVILIBUS

LIBER TERTIUS.

Sic quidem CÆSAR, quum in promovendis imperii Romani pomœriis omnium fuiſſet præſtantiſſimus, ab inimicis *occiſus* eſt, & publice a populo *funeratus*. Quoniam vero omnes ejus percuſſores pœnas dederunt; *præcipuorum ex Percuſſoribus exitum* HIC LIBER ET PROXIMUS exponet; [quibus ſimul reliqua Romanorum bella Civilia, quæ in eadem tempora inciderunt, complectar.

2. Quum ſenatus in *Antonium* culpam conferret, quod ejus maxime opera in Cæſaris funere populus concitatus, & legis de præteritarum injuriarum oblivione recens latæ oblitus, cum facibus adcurriſſet ad ædes conjuratorum; ille

A. U. 710.

δὲ αὐτὴν χαλεπαίνουσαν, ἑνὶ τοιῷδε πολιτεύματι ἐς εὔνοιαν ἑαυτοῦ μετέβαλεν. Ἀμάτιος ἦν ὁ Ψευδομάριος· Μαρίου γὰρ ὑπεκρίνετο υἱωνὸς εἶναι, καὶ διὰ Μάριον ὑπερήρεσκε τῷ δήμῳ. γιγνόμενος οὖν κατὰ τήνδε τὴν ὑπόκρισιν συγγενὴς τῷ Καίσαρι, ὑπερήλγει μάλιστα αὐτοῦ τεθνεῶτος, καὶ βωμὸν ἐπῳκοδόμει τῇ πυρᾷ, καὶ χεῖρα θρασυτέρων ἀνδρῶν εἶχε, καὶ φοβερὸς ἦν αἰεὶ τοῖς σφαγεῦσιν. ὧν οἱ μὲν ἄλλοι διεπεφεύγεσαν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ὅσοι παρ' αὐτοῦ Καίσαρος εἰλήφεσαν ἡγεμονίας ἐθνῶν, ἀπεληλύθεσαν ἐπὶ τὰς ἡγεμονίας, Βροῦτος μὲν ὁ Δέκμος ἐς τὴν ὅμορον τῆς Ἰταλίας Κελτικὴν, Τρεβώνιος δὲ ἐς τὴν Ἀσίαν τὴν περὶ Ἰωνίαν, Τίλλιος δὲ Κίμβερ ἐς Βιθυνίαν. Κάσσιος δὲ καὶ Βροῦτος ὁ Μάρκος, ὧν δὴ καὶ μάλιστα τῇ βουλῇ διέφερεν, ᾕρηντο μὲν καὶ οἵδε ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς τὸ μέλλον ἔτος ἡγεμονεύειν, Συρίας μὲν ὁ Κάσσιος, καὶ Μακεδονίας ὁ Βροῦτος· ἔτι δὲ ὄντες ἀστικοὶ στρατηγοὶ, ὑπέμενον ἐν ἄστει ὑπ' ἀνάγκης· καὶ διατά-

Lin. 27. Τύλλιος *h. l. Edd.* & Tullius *Cand.* Τίλλιος *h. l. MSS. Regii, Aug.* & *Ven.* *Ibid.* μὲν Κίμβερ *Edd. cum Regiis.* δὲ *recte dedit Aug.* *L.* 27. Ἀστικοὶ *edit.* 1. *cum Regiis.* ἀστικοὶ *edit.* 2. 3. *Rectius, ut alibi, Aug.* *L.* 28. στρατηγοὶ ὑπ' ἀνάγκης καὶ διατάγμασιν *Edd.* & *MSS. nostri. Verba* ὑπέμενον ἐν ἄστει, *quæ ad ſententiam neceſ-*

indignationem iſtam uno callido facto mutavit in benevolentiam. Erat *Amatius* quidam, qui ſe *falſo* in Marii nomen inſeruerat, quaſi majoris *Marii nepos;* gratioſus apud plebem ob ipſius Marii memoriam. Is quoniam hac ſimulatione effecerat, ut videretur *Cæſari* cognatione conjunctus, præ ceteris ægre ferens ejus obitum, *aram* eo loco, ubi crematus eſt, *poſuit:* ſtipatuſque manu hominum audacium, terrori conjuratis fuit. Quorum aliis ex Urbe fuga dilapſis, quotquot a Cæſare provincias acceperant, in eas *profecti* ſunt: *Decimus Brutus in Galliam* Italiæ finitimam, *Trebonius in Aſiam, Tillius Cimber in Bithyniam.* Sed *Caſſius et Marcus Brutus,* qui maxime cordi erant ſenatui, quum & ipſi in futurum annum deſignati fuiſſent a Cæſare provinciarum *proprætores, Syriæ Caſſius, Brutus Macedoniæ;* tamen, ut prætores urbani, ex officio *in Ur-*

Digitized by Google

γμασιν, οἷα ϛρατηγοὶ, τοὺς κληρούχους ἐθεράπευον, ὅσοις τε ἄλλοις ἐπενόουν, καὶ τὰ κληρουχήματα συγχωροῦντες αὐτοῖς πιπράσκειν, τοῦ νόμου κωλύοντος ἐντὸς εἴκοσιν ἐτῶν ἀποδίδοσθαι. A. U. 710.

III. Τούτοις δὲ αὐτοῖς ὁ Ἀμάτιος, ὅτε συντύχοι, καὶ ἐνεδρεύσειν ἐλέγετο. τῷδε οὖν τῷ λόγῳ τῆς ἐνέδρας ὁ Ἀντώνιος ἐπιβαίνων, οἷα ὕπατος, συλλαμβάνει καὶ κτείνει τὸν Ἀμάτιον χωρὶς δίκης, μάλα θρασέως. καὶ ἡ βουλὴ τὸ μὲν ἔργον ἐθαύμαζεν, ὡς μέγα καὶ παράνομον, τὴν δὲ χρείαν αὐτοῦ προσεποιοῦντο ἥδιϛα· οὐ γὰρ αὐτοῖς ἐδόκει ποτὲ χωρὶς τοιᾶσδε τόλμης ἀσφαλῆ τὰ κατὰ Βροῦτον καὶ Κάσσιον ἔσεσθαι. Οἱ δὲ τοῦ Ἀματίου ϛρατιῶται, καὶ ὁ ἄλλος δῆμος ἐπ' ἐκείνοις, πόθῳ τε τοῦ Ἀματίου, καὶ ἀγανακτήσει τοῦ γεγονότος, ὅτι μάλιϛα αὐτὸ ὁ Ἀντώνιος ἐπεπράχει, ὑπὸ τοῦ δήμου τιμώμενος, οὐκ ἠξίουν σφῶν καταφρονεῖν. τὴν ἀγορὰν οὖν καταλαβόντες ἐβόων, καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐβλασφήμουν, καὶ τὰς

ſaria videbantur, ex conjectura adjeci, & diſtinxi poſt ἀνάγκης. *Ubi illa verba inſerui, ibi in MS. Reg. B. ſpatium duodecim fere literarum vacuum erat relictum.* *L.* 33. *Pro* τούτοις δὲ αὐτοῖς, *quod recte dedit Aug. & Ven. dant* σὺν αὐτοῖς δὲ *Edd. mend. cum Regiis.* *L.* 43. τιμώμενον *Edd. Recte Aug. Ven.*

be manere coacti ſunt. Atque hi interim prætoriis edictis colonos demerebantur, cum alia commoda eis concedentes, tum hoc, ut liceret illis portiones ſuas vendere, quod lex non permittebat niſi poſt annum vigeſimum.

3. His igitur *Amatius* dicebatur moliri perniciem, nec aliud quam occaſionem exſpectare. Cujus rumoris occaſione *Antonius*, pro poteſtate conſulari, juſſit comprehendi *Amatium*, moxque indicta cauſa *interfecit*, per inſignem audaciam. Id factum quidem ſenatus miratus eſt, ut vehemens & contrarium legibus; at fructum tamen facti cupidiſſime arripiebat; nam abſque tali audacia numquam tuti futuri videbantur *Brutus et Caſſius*. At milites *Amatii*, ceteraque plebs, necati deſiderio moti; & indigne ferentes, hanc ſibi mercedem ab *Antonio* maxime redditam pro honore hactenus illi habito; non paſſi ſunt ſe tali modo contemni. Occupato igitur foro, conviciose clamabant in *Antoni-*

Digitized by Google

A. U. 710. ἀρχάς. ἐκέλευον ἀντὶ Ἀματίου τὸν βωμὸν ἐκθεοῦν, καὶ θύειν ἐπ' αὐτοῦ Καίσαρι πρώτους. ἐξελαυνόμενοι δ' ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὑπὸ στρατιωτῶν ἐπιπεμφθέντων ὑπὸ Ἀντωνίου, μᾶλλόν τε ἠγανάκτουν καὶ ἐκεκράγεσαν, καὶ ἕδρας ἔνιοι τῶν Καίσαρος ἀνδριάντων ἐπεδείκνυον ἀνῃρημένων. ὡς δέ τις αὐτοῖς ἔφη καὶ τὸ ἐργαστήριον, ἔνθα οἱ ἀνδριάντες ἀνεσκευάζοντο, δείξειν, εὐθὺς εἵποντο, καὶ ἰδόντες ἐνεπίμπρασαν· ἕως, ἑτέρων ἐπιπεμφθέντων ἐξ Ἀντωνίου, ἀμυνόμενοί τε ἀνῃρέθησαν ἔνιοι, καὶ συλληφθέντες ἕτεροι ἐκρεμάσθησαν, ὅσοι θεράποντες ἦσαν, οἱ δὲ ἐλεύθεροι κατὰ τοῦ κρημνοῦ κατερρίφησαν.

IV. Καὶ ὁ μὲν τάραχος ἐπέπαυτο· μῖσος δὲ ἄρρητον ἐξ ἀρρήτου εὐνοίας τοῦ δήμου πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐγήγερτο. ἡ βουλὴ δ' ἔχαιρον, ὡς οὐκ ἂν ἑτέρως ἐν ἀδεεῖ περὶ τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον γενόμενοι. Ὡς δὲ καὶ Σέξστον Πομπήιον ὁ Ἀντώνιος, τὸν Πομπηίου Μάγνου περιποθήτου

Lin. 47. πρῶτος *edit.* 1. *ex Reg. A.* πρώτας *Reg. B.* πρώτους *Aug. quæ cuncta ex* πρώτιυς *orta puto, quod ex conject. repoſitum voluerat Muſgr.* πρώτας *edit.* 2. 3. *L.* 48. ἐξ ἀρίστης εὐνοίας *Ell. non male. Prætuli tamen Aug. Ven. cum quibus & facere videtur Cod. Cund.*

um, poſtulantes a magiſtratibus, ut, quando Amatii parum valuiſſet auctoritas, ipſi nunc aram dedicarent, & ibi primi omnium ſacra facerent Cæſari. Sed quum inde ſubmoverentur per Antonianos milites; magis etiam exaſperati, vociferabantur; & baſes nonnulli oſtendebant, unde *ſtatuæ Cæſaris avulſæ* fuiſſent. Ubi vero nonnemo ait, ſe officinam quoque oſtenſurum, in qua illæ in alias facies refingerentur; ſtatim hunc ſecuti, re conſpecta, incenderunt officinam. Contra quos alia manu Antonianorum immiſſa, nonnulli repugnantes occiſi ſunt, alii comprehenſi; ex quibus quotquot ſervi erant, crucibus adfixi, ingenui e rupe præcipitati ſunt.

4. Ita quidem ſedatus ille tumultus eſt. Benevolentia autem *plebis*, quam ſingularis paulo ante *in Antonium* fuerat, in tam acerbum *odium* eſt converſa. Patres contra gaudebant, quod aliâs *Bruto* & ejus ſociis nulla foret ſecuritas. Ut autem *de Sexto* quoque *Pompejo*, Magni, omnibus deſiderati, filio, qui tum

Digitized by Google

πᾶσιν ἔτι ὄντος, εἰσηγήσατο καλεῖν ἐξ Ἰβηρίας, πολεμούμενον ἔτι πρὸς τῶν Καίσαρος στρατηγῶν, ἀντί τε τῆς πατρῴας οὐσίας δεδημευμένης ἐκ τῶν κοινῶν αὐτῷ δοθῆναι μυριάδας Ἀττικῶν δραχμῶν πεντακισχιλίας, εἶναι δὲ καὶ στρατηγὸν ἤδη τῆς θαλάσσης, καθὼς ἦν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ταῖς Ῥωμαίων ναυσὶν αὐτίκα ταῖς πανταχοῦ χρῆσθαι εἰς τὰ ἐπείγοντα· θαυμάζουσα ἕκαστα ἡ βουλὴ μετὰ προθυμίας ἐξεδέχετο, καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐπὶ ὅλην εὐφήμουν ἡμέραν. οὐ γάρ τις αὐτοῖς ἐδόκει Μάγνου γενέσθαι δημοκρατικώτερος, ὅθεν οὐδὲ περιποθητότερος ἦν. Ὅ τε Κάσσιος καὶ ὁ Βροῦτος, ἐκ τῆς στάσεως ὄντε τῆς Μάγνου, καὶ πᾶσι τότε τιμιωτάτω, τὴν σωτηρίαν ἐδόκουν ἕξειν ἀσφαλῆ, καὶ τὴν γνώμην ὧν ἐπεπράχεσαν ἐγκρατῆ, καὶ τὴν δημοκρατίαν ἐς τέλος ἐπάξεσθαι, τῆς μοίρας σφῶν ἀνισχούσης. ἃ καὶ Κικέρων συνεχῶς ἐπῄνει τὸν Ἀντώνιον· καὶ ἡ βουλὴ συγγινώσκου- A. U. 710.

Lin. 63. πρὸς Καίσαρος στρατ. *Edd.* πρὸς τοῦ Καισ. *Aug. Verum dedit Ven.* *L.* 66. δὲ καὶ στρατηγῶν *edit.* 1, *mend.* *L.* 69. μετὰ τούτων ἐξεδέχοντο *Edd. cum Regiis corrupte. Recte Aug. Ven. & Cand.* *L.* 75 *ſq. Malim* ἐπανάξεσθαι *cum Muſgrav.*

adhuc impugnabatur a Cæſarianis in Hiſpania, ad ſenatum *retulit Antonius*, eumque *revocandum* cenſuit, & pro publicatis bonis paternis ex ærario ei reſtituenda bis millies HS. & maris imperium, quemadmodum olim patri, eidem mandandum; & claſſes omnes Romanas, ubicumque locorum eſſent, poteſtati ejus, ad adminiſtranda quæ uſus poſtularet, ſubjiciendas: id vero *ſenatus*, admiratus ſingula, incredibili ſtudio arripuit; & *Antonium fauſtiſſimis adclamationibus* per totum reliquum diem eſt *proſecutus*. Nemo enim umquam eis viſus eſt amantior reipublicæ quam Magnus, ob eamdemque cauſam nemo illis fuit deſideratior. *Brutuſ*que & *Caſſius*, qui e Magni fuiſſent partibus, & apud omnes tunc ſummo in honore fuiſſent, ſic in tuto collocatam videbantur habituri ſalutem, & ad finem perducturi conſilium, quo factum illud ſuſcepiſſent, penituſque reſtituturi rempublicam, partibus ipſorum prævalentibus. Quapropter & *Cicero* continuis *laudibus proſequebatur Antonium*; & *ſenatus*, agnoſcens, ſui cauſa plebem *Anto-*

Digitized by Google

A. U. 710. σα αὐτῷ διὰ σφᾶς ἐπιβουλεύοντα τὸν δῆμον, ἔδωκε φρουρὰν περιστήσασθαι περὶ τὸ σῶμα, ἐκ τῶν ἐστρατευμένων καὶ ἐπιδημούντων ἑαυτῷ καταλέγοντα.

V. Ὁ δὲ, εἴτε εἰς τοῦτο αὐτὸ πάντα πεπραχὼς, εἴτε τὴν συντυχίαν, ὡς εὔχρηστον, ἀσπασάμενος, τὴν φρουρὰν κατέλεγεν, αἰεὶ προστιθεὶς μέχρι ἐς ἑξακισχιλίους· οὐκ ἐκ τῶν γενομένων ὁπλιτῶν, οὓς εὐμαρῶς ἂν ἐν ταῖς χρείαις ᾤετο ἕξειν καὶ ἑτέρωθεν, ἀλλὰ πάντας λοχαγοὺς, ὡς ἡγεμονικούς τε καὶ ἐμπειροπολέμους, καί οἱ γνωρίμους ἐκ τῆς στρατείας τῆς ὑπὸ Καίσαρι· ταξιάρχους δ᾽ αὐτοῖς ἐς τὸν πρέποντα κόσμον ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπιστήσας, ἦγεν ἐν τιμῇ, καὶ κοινωνοὺς ἐποιεῖτο τῶν φανερῶν βουλευμάτων. Ἡ δὲ βουλὴ τό τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν ἐπίλεξιν ἐν ὑπονοίᾳ τιθέμενοι, συνεβούλευον, τὴν φρουρὰν, ὡς ἐπίφθονον, ἐς τὸ ἀρκοῦν ἐπαναγαγεῖν. ὁ δὲ ὑπισχνεῖτο ποιήσειν, ὅταν σβέσῃ τοῦ δήμου τὸ ταραχῶδες. Εψη-

Lin. 78. *pro* διὰ σφᾶς, *quod ded. Aug. Ven. Reg. B. dant mendoſe* διασαφῶς *Edd. ex Reg. A.* *L.* 83. μέχρις ἐς *Edd. invitis MSS.* *L.* 93 *ſq.* ἐψηφισμένου *maluit Muſgrav.* *L.* 94. κύρια *oper. err. edit.* 3.

nio moliri inſidias, *conceſſit* eidem, *ut* ex veteranorum copia, qui in urbe adeſſent, *ſatellitium ſibi deligeret.*

5. *Antonius*, ſive quod hujus rei cauſa omnia iſta eſſet machinatus, ſive oblatam forte commodam occaſionem libenter arripiens, deligendo *ſibi cuſtodes*, continue numerum augebat, donec *ſex millia* explevit. Neque vero ex gregariis *adlegit* militibus; quippe quos aliunde quoque paraturum ſe putabat facile; ſed *ex ſolis centurionibus*, artium bellicarum longo uſu peritis, quos ex communi ſub Cæſare militia familiares ſibi habuerat. Hiſque *tribunos* præficiebat, ex ipſorum ordine lectos, & dignitatis inſignibus ornatos: quos in honore habebat, & conſiliis quoque ſolebat adhibere, præterquam ſecretioribus. At ſenatus ſatellitium illud, cum propter nimiam multitudinem, tum propter ipſius delectus rationem, ſuſpectum habens, hortari cœpit, ut ad cavendam invidiam numerus in modum certum, qui ſatis eſſet, redigeretur. Quod ille promiſit ſe facturum, quamprimum plebis motus fuiſſent ſedati. Et quia ex ſenatuſcon-

Digitized by Google

φισμένον δῆ εἶναι κύρια, ὅσα Καίσαρι πέπρακλό τε καὶ γενέσθαι βεβούλευτο· τὰ ὑπομνήματα τῶν βεβουλευμένων ὁ Αντώνιος ἔχων, καὶ τὸν γραμματέα τοῦ Καίσαρος Φαβέριον ἐς πάντα οἱ πειθόμενον, διότι καὶ ὁ Καῖσαρ τὰ τοιάδε αἰτήματα ἐς τὸν Αντώνιον ἐξιὼν ἀνετίθετο, πολλὰ ἐς πολλῶν χάριν προσετίθει, καὶ ἐδωρεῖτο πόλεσι, καὶ δυνάσλαις, καὶ τοῖσδε τοῖς ἑαυτοῦ Φρουροῖς· καὶ ἐπεγράφετο μὲν πᾶσι τὰ Καίσαρος ὑπομνήματα, τὴν δὲ χάριν οἱ λαβόντες ᾔδεσαν Αντωνίῳ. τῷ δὲ αὐτῷ τρόπῳ καὶ ἐς τὸ βουλευτήριον πολλοὺς κατέλεγε, καὶ ἄλλα τῇ βουλῇ δι' ἀρεσκείας ἔπρασσεν, ἵνα μὴ Φθονοῖεν ἔτι τῆς Φρουρᾶς. Καὶ Αντώνιος μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἦν. A. U. 710.

VI. Ὁ δὲ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος, οὔτε τινὸς παρὰ τοῦ δήμου σΦίσιν, ἢ παρὰ τῶν ἐξεσλρατευμένων, εἰρηναίου Φανέντος, οὔτε τὴν ἐνέδραν Αματίου καὶ παρ' ἑτέρου ἂν αὐτοῖς ἀδύνατον ἡγούμενοι γενέσθαι, οὔτε τὸ ποικίλον

Lin. 98. hæc omnia apud Antonium depoſuerat *Cand. nec expreſſit nomen αἰτήματα.* *L.* 2. *Poſt* μὲν πᾶσι *inſerunt* τοῖς αἰτοῦσι *Edd. cum Reg. A. & Cand. Quæ verba rejeci cum Aug. Ven. & Reg. B. a pr. manu. In Aug. præter illa verba, etiam deſiderantur duo ſeqq.* τὰ Καίσαρος, *perperam.* *L.* 6. Αντ. μὲν ἀμφὶ τὸν Φαβέριον *in Reg. A. mend.* *L.* 9. ἐνέδραν (*ſic*) *edit.* 1. *cum Reg. B. & Aug.*

ſulto rata erant *Acta Cæſaris* ac conſilia; *Antonius*, in cujus manibus erant *Cæſaris* de conſiliis ſuis *Commentarii*, & qui ſcribam quoque Cæſaris *Faberium* obſequentiſſimum ſibi habebat; quandoquidem hujuſmodi poſtulata Cæſar quoque ipſe, abiturus ex Urbe, in arbitrium Antonii rejecerat; *multa in multorum gratiam adjecit*, civitatibus gratificans, dynaſtiſque, & ipſis illis ſuis cuſtodibus: ita quidem, ut omnia velut ex præſcripto faceret Cæſaris, ſed gratia ſoli haberetur Antonio. Pari ratione & in ſenatum multos adlegit, & alia ſenatui eſt gratificatus, quo minus invidioſa apud eum eſſet ſua cuſtodia.

6. Dum Antonius circa hæc ſatagit; *Brutus Caſſiusque*, quod & veteranos & plebem parum pacato erga ſe cernerent animo, intelligerentque poſſe aliquem alium exoriri, qui inſidias, quales prius Amatius, contra ſe ſtrueret;

Digitized by Google

A. U. 710.

Ἀντωνίου φέροντες ἀφόβως, ἤδη καὶ στρατιὰν ἔχοντες, οὔτε τὴν δημοκρατίαν βεβαιουμένην ἔργοις ὁρῶντες, ἀλλὰ καὶ ἐς τοῦτο ὑφορώμενοι τὸν Ἀντώνιον· Δέκμῳ μάλιστα ἐπεποίθεσαν, ἔχοντι ἐν πλευραῖς τρία τέλη στρατοῦ· καὶ πρὸς Τρεβώνιον ἐς τὴν Ἀσίαν, καὶ πρὸς Τίλλιον ἐς Βιθυνίαν κρύφα ἔπεμπον, χρήματα ἀγείρειν ἀφανῶς καὶ στρατὸν περιβλέπεσθαι· αὐτοί τε ἠπείγοντο τῶν δεδομένων σφίσιν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐθνῶν λαβέσθαι. τοῦ χρόνου δὲ οὔπω συγχωροῦντος αὐτοῖς, ἀπρεπὲς ἡγούμενοι, τὴν ἐν ἄστει στρατηγίαν προλιπόντες ἀτελῆ, δόξαν ὕποπτον φιλαρχίας ἐθνῶν ἐνέγκασθαι, ᾕρουντο ὅμως ὑπὸ ἀνάγκης τὸ ἐν μέσῳ διάστημα διατρίψαι ποι μᾶλλον ἰδιωτεύοντες, ἢ ἐν ἄστει στρατηγεῖν, οὔτε ἀφόβως ἔχοντες, οὔτε τὰ εἰκότα ἐφ᾽ οἷς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐπεπράχεσαν τιμώμενοι. οὕτω δ᾽ αὐτοῖς ἔχουσιν, ἡ βουλὴ συνειδυῖα τὴν γνώμην, ἔδωκε σίτου τῇ πόλει φροντίσαι ἐξ ὅσης δύναιντο γῆς, μέχρι αὐτοὺς ὁ χρόνος τῶν ἐθνῶν τῆς στρατηγίας

Lin. 14. ἐκ πλευρᾶς *edit.* 1. *ex Reg. A.* ἐν πλευραῖς *edit.* 2. 3. *Recte Aug. Reg. B.* *L.* 15. Τύλλιον *Edd. invitis Regiis & Aug. qui in* Τίλλιον *h.l. conſentiunt.* *L.* 19. οὔτω συγχωρ. *Edd. mend. ex Reg. B.* *L.* 27. μέχρις *Edd. Prætuli Aug.*

ſoliciti quoque de inconſtantia Antonii, militaribus copiis jam ſuffulti; quem eumdem ſuſpectum habebant, quaſi per eum ſtaret, quominus efficaciter jam confirmari cœpiſſet ſtatus reipublicæ; *Decimo Bruto* maxime fidebant, in propinquo habenti tres legiones: ſimulque *Trebonium* in Aſia & *Tillium* in Bithynia clam per literas monebant, ut occulte pecunias colligerent, & de exercitu diſpicerent: ipſi vero, quamprimum fieri poſſet, in acceptas a Cæſare provincias abire cupiebant. Sed quoniam id quidem per temporis rationem nondum licebat; indecorum rati, ſi ante magiſtratus exitum provincias ambitioſe velle invadere viderentur, maluerunt privati reliquum anni alicubi extra Urbem agere, quam in Urbe juriſdictiones adminiſtrare, ubi nec ſecuri eſſent, nec pro beneficii in patriam collati merito honorati. Quo *Caſſii Brutique* intellecto conſilio, *ſenatus eos præfecit frumento* undecumque in Urbem convehendo, donec adveniret

στρατηγίας καταλάβοι. καὶ ἡ μὲν οὕτως ἔπραξεν, ἵνα μή ποτε Βροῦτος ἢ Κάσσιος φεύγειν δοκοῖεν· τοσήδε αὐτῶν φροντὶς ἦν ἅμα καὶ αἰδὼς, ἐπεὶ καὶ τοῖς ἄλλοις σφαγεῦσι διὰ τούσδε μάλιστα συνελάμβανον. A. U. 710.

VII. Εξελθόντων δὲ τῆς πόλεως τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον, ἐπὶ δυναστείας ὢν ὁ Αντώνιος ἤδη μοναρχικῆς, ἀρχὴν ἔθνους καὶ στρατιᾶς αὐτῷ περιέβλεπε. καὶ Συρίας μὲν ἐπεθύμει μάλιστα· οὐκ ἠγνόει δὲ ὢν δι' ὑπονοίας, καὶ μᾶλλον ἐσόμενος, εἴ τι αἰτοίη· καὶ γὰρ αὐτῷ κρύφα Δολοβέλλαν τὸν ἕτερον ὕπατον ἐπήλειφεν ἐς ἐναντίωσιν τῇ βουλῇ, διάφορον αἰεὶ τῷ Αντωνίῳ γενόμενον. Αὐτὸν οὖν τὸν Δολοβέλλαν ὁ Αντώνιος, νέον τε καὶ φιλότιμον εἰδὼς, ἔπεισεν αἰτεῖν Συρίαν, ἀντὶ Κασσίου, καὶ τὸν ἐς Παρθυαίους κατειλεγμένον στρατόν· αἰτεῖν δὲ οὐ παρὰ τῆς βουλῆς, (οὐ γὰρ ἐξῆν·) ἀλλὰ παρὰ τοῦ δήμου, νόμῳ. Καὶ ὁ

Lin. 29. δοκεῖεν *Edd. Recte Aug.* *L.* 32. ἀμφὶ Βροῦτον *Ven.* *L.* 34. αὐτῷ περιεβλ. *Edd. invit. MSS.* *L.* 37. ἐπείληφεν *Edd. Recte Aug. Reg. B.* *L.* 40 & 41. καὶ τὸν ἐς Παρθ. κατειλ. στρατὸν ἐπὶ τοὺς Παρθυαίους *Edd. cum MSS. noſtris. Delevi tria poſtrema verba, quæ cum Muſgravio, ex variu lectione temere textui inſerta fuiſſe, puto. Niſi forte, poſt* στρατὸν, *legendum ſit* καὶ τὸν ἐπὶ τοὺς Παρθυαίους πόλεμον.

adveniret tempus abeundi in provincias: quod ideo factum eſt, ne fugiſſe umquam *Brutus Caſſiuſque* viderentur. Tanta habebatur & ſalutis & exiſtimationis eorum ratio; quandoquidem & propter hos potiſſimum ſenatus reliquis etiam ex percuſſoribus favebat.

7. Sic Prætoribus urbem egreſſis, *Antonius* jam ſolus rerum omnium potens, *diſpiciebat ſibi de* aliqua *provincia* cum exercitu. Et Syriæ quidem maxime cupidus erat; ſed non ignorabat, & ſuſpectum ſe jam eſſe, & magis etiam ſuſpectum fore, ſi eam ſibi dari peteret. Jamque ſubornatus illi a ſenatu erat adverſarius *Dolabella*, collega ipſius, qui ſemper ab Antonio diſſenſerat. Itaque ipſi *Dolabellæ*, ut juveni, quem ambitioſum eſſe noſſet, *perſuaſit Antonius*, ut ille ſibi *loco Caſſii Syriam peteret* provinciam, & exercitum contra Parthos conſcriptum: peteret autem non a ſenatu, nec enim id licebat, ſed rogatione apud populum. Et *Dolabella* lætus,

A. U. 710.

μὲν ἡσθεὶς, αὐτίκα προὐτίθει τὸν νόμον. καὶ τῆς βουλῆς αἰτιωμένης αὐτὸν παραλύειν τὰ δόξαντα τῷ Καίσαρι· Τὸν μὲν ἐπὶ Παρθυαίους πόλεμον οὐδενὶ, ἔφη, ὑπὸ Καίσαρος ἐπιτετράφθαι· Κάσσιον δὲ τὸν Συρίας ἀξιωθέντα, αὐτόν τι τῶν Καίσαρος πρότερον ἀλλάξαι, δόντα πωλεῖν τὰ κληρουχήματα τοῖς λαβοῦσι πρὸ τῶν νενομισμένων εἴκοσιν ἐτῶν· καὶ αὐτὸς δὲ αἰδεῖσθαι, Συρίας οὐκ ἀξιούμενος, Δολοβέλλας ὢν, πρὸ Κασσίου. Οἱ μὲν δὴ τῶν δημάρχων τινὰ Ἀσπρήναν ἔπεισαν, ἐν τῇ χειροτονίᾳ ψεύσασθαι περὶ διοσημείας· ἐλπίσαντές τι καὶ Ἀντώνιον συμπράξειν, ὑπατόν τε ὄντα, καὶ τῶν σημείων ἱερέα, καὶ διάφορον ἔτι νομιζόμενον εἶναι τῷ Δολοβέλλᾳ. ὁ δ᾽ Ἀντώνιος, ἐπεὶ τῆς χειροτονίας οὔσης ὁ Ἀσπρήνας ἔφη, διοσημείαν ἀπαίσιον γεγονέναι, ἔθους ὄντος ἑτέρους ἐπὶ τοῦτο πέμπεσθαι, πάνυ χαλεψάμενος τῷ Ἀσπρήνᾳ τοῦ ψεύσματος, τὰς φυλὰς ἐκέλευε χειροτονεῖν περὶ τοῦ Δολοβέλλα.

Lin. 49. *δὲ ἰδεῖσθαι Aug. mend. δὲ ἀδικεῖσθαι maluerat Muſgrav.* *L.* 50. *ὢν caret Reg. A.* *L.* 58. *τὰς κεφαλὰς ἐκέλευε Edd. φυλακὰς Aug. Reg. B.* tribus *recte Cand. Abſurdam mendam ſuſtuli.*

nulla interpoſita mora, rogationem ad populum tulit. Senatu vero cauſante, eum diſcedere a decretis Cæſaris; reſpondit „Parthicum bellum nemini deſtinatum a Cæſare: ceterum Caſſium, qui accepiſſet Syriam, ipſum prius mutaſſe illius decreta, dum contra legem permiſiſſet colonis ante vigeſimum annum portiones ſuas vendere: denique ad ſuam pertinere contumeliam, ſi *Dolabellæ* præferatur *Caſſius*." Tum ſenatus *Aſprenatem* tribunum plebis ſubornavit, ut in comitiis obnunciaret malum augurium; ſperabantque, adjutum ſe etiam iri ab Antonio, qui & conſul & augur eſſet, & inimicus adhuc putabatur eſſe Dolabellæ. Inſtitutis itaque comitiis quum infauſtum de cœlo ſignum obnunciaſſet *Aſprenas*, qui pro ſuo magiſtratu ne jus quidem habebat de cœlo obſervandi; *Antonius*, vehementer iratus hominis mendacio, nihilo minus juſſit tribus ferre de Dolabella ſuffragia.

Digitized by Google

VIII. Καὶ γίγνεται μὲν οὕτω Συρίας ἡγεμὼν Δολοβέλλας, καὶ στρατηγὸς τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Παρθυαίους, καὶ στρατιᾶς τῆς ἐς αὐτὸν ὑπὸ Καίσαρος κατειλεγμένης, ὅση τε περὶ Μακεδονίαν προεληλύθει. καὶ ὁ Ἀντώνιος τότε πρῶτον ἔγνωστο συμπράσσων τῷ Δολοβέλλᾳ. Γεγενημένων δὲ τῶνδε ἐν τῷ δήμῳ, τὴν βουλὴν ὁ Ἀντώνιος ᾔτει Μακεδονίαν· εὖ εἰδὼς, ὅτι αἰδέσονται, μετὰ Συρίαν δοθεῖσαν Δολοβέλλᾳ, ἀντειπεῖν περὶ Μακεδονίας Ἀντωνίῳ, καὶ ταῦτα γυμνῆς στρατοῦ γενομένης. καὶ ἔδοσαν μὲν ἄκοντες, καὶ ἐν θαύματι ἔχοντες, ὅπως τὸν ἐν αὐτῇ στρατὸν προμεθῆκεν ὁ Ἀντώνιος τῷ Δολοβέλλᾳ· ἠγάπων δὲ ὅμως, Δολοβέλλαν ἔχειν τὸν στρατὸν, Ἀντωνίου μᾶλλον. Ἐν καιρῷ δὲ αὐτοὶ τὸν Ἀντώνιον τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἀντῄτουν ἕτερα ἔθνη. καὶ ἐδόθη Κυρήνη τε, καὶ Κρήτη· ὡς δ᾽ ἑτέροις δοκεῖ, τάδε μὲν ἀμφότερα Κασσίῳ, Βιθυνία δὲ Βρούτῳ. Τὰ μὲν δὴ γιγνόμενα ἐν Ῥώμῃ τοιάδε ἦν. A. U. 710.

IX. Ὀκταούιος δὲ ὁ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Καίσαρος θυ-

Lin. 68. γυμνῆς στρατηγοῦ *Edd. MSS. & Cand. Non ferendum mendam duxi; quum & perſpecte Gelenius in verſ. latin. correxerat. L. 76. Artic.* ὁ *adjeci ex Aug. & Ven.*

8. Sic *Syria obvenit Dolabellæ provincia*, ſimulque bellum Parthicum, & legiones ibi ad id collectæ a Cæſare, una cum his quæ in Macedoniam præceſſerant. Ac tum demum adparuit, favere Dolabellæ Antonium. His a populo impetratis, *Antonius* a ſenatu *popoſcit Macedoniam*; bene gnarus, fore ut poſt conceſſam Dolabellæ Syriam pudeat eos pernegare ſibi de Macedonia, denudata præſertim exercitu. Et *obtinuit* eam provinciam, ab invitis quidem, mirantibuſque quod prius legiones, quæ ibi eſſent, conceſſiſſet Dolabellæ; penes quem tamen malebat ſenatus illum eſſe exercitum, quam penes Antonium. Per eam igitur occaſionem ab Antonio ſenatus alias viciſſim *Caſſio et Bruto* provincias petebat: eſtque impetrata *Cyrenaica* atque *Creta*; vel, ut alii produnt, hæ ambæ Caſſio, Bruto vero *Bithynia*. Atque hic tum erat rerum urbanarum ſtatus.

9. Ceterum OCTAVIUS, Cæſaris ex ſorore pronepos, *ma-*

Digitized by Google

A. U. 710. γατριδοῦς, ἵππαρχος μὲν αὐτοῦ Καίσαρος γεγένητο πρὸς ἓν ἔτος, ἐξ οὗ τήνδε τὴν τιμὴν ὁ Καῖσαρ ἐς τοὺς φίλους περιφέρων, ἐτήσιον ἔσθ' ὅτε ἐποιεῖτο εἶναι. Μειράκιον δὲ ἔτι ὢν, ἐς Ἀπολλωνίαν τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰονίου, παιδεύεσθαί τε καὶ ἀσκεῖσθαι τὰ πολέμια, ἐπέμπετο ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ὡς ἐς τοὺς πολεμίους εἰψόμενος αὐτῷ. καὶ αὐτὸν ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ ἱππέων ἶλαι, παραλλὰξ ἐκ Μακεδονίας ἐπιοῦσαι, συνεγύμναζον· καὶ τῶν ἡγεμόνων τοῦ στρατοῦ τινες, ὡς συγγενεῖ Καίσαρος, θαμινὰ ἐπεφοίτων. γνῶσίς τε ἐκ τούτων αὐτῷ καὶ εὔνοια παρὰ τοῦ στρατοῦ τις ἐγίγνετο, σὺν χάριτι δεξιουμένῳ πάντας. Ἕκτον δ' ἔχοντι μῆνα ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ, ἀγγέλλεται περὶ ἑσπέραν ὁ Καῖσαρ ἀνῃρημένος ἐν τῷ βουλευτηρίῳ πρὸς τῶν φιλτάτων, καὶ παρ' αὐτῷ δυνατωτάτων τότε μάλιστα. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδενὸς ἀπαγγελθέντος πω, δέος αὐτὸν ἐπεῖχε, καὶ ἄγνοια, εἴτε κοινὸν εἴη τῆς βουλῆς τὸ ἔργον, εἴτε καὶ τῶν ἐργασαμένων ἴδιον, καὶ εἰ δίκην ἤδη τοῖς

Lin. 87. ἐνεγίγνετο *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 90. παρ' αὐτῶν *edit.* 1.

giſter equitum proavunculi in unum annum fuerat, poſteaquam Cæſar eum magiſtratum, quo per plures amicos circumferretur, annuum interdum fecerat. Sed quod adoleſcentulus adhuc eſſet, *Apolloniam*, quæ Jonio mari imminet, *miſſus* eſt, *ut literas ſimul et rem militarem diſceret*, expeditionum Cæſari comes futurus. Ad eumque alæ equitum ex Macedonia per vices commeabant, cum quibus exerceretur: & tribuni nonnulli præfectique ſæpe eum conveniebant, ut cognatum Cæſaris: qui quum comiter omnes exciperet, non ſolum notus inde exercitui factus eſt, ſed & benevolentiam ejuſdem ſibi conciliavit. Sexto autem menſe poſtquam eo venerat, annunciatur ei circa veſperam, Cæſarem occiſum eſſe in ſenatu ab amiciſſimis, & qui tum plurimum apud ipſum valuiſſent. Itaque quum de reliquis rebus nihil ſimul nunciaretur; expavit juvenis, quod neſciret, utrum de communi ſenatus voluntate, an paucorum audacia, id eſſet factum? & utrum pœnas jam

Digitized by Google

πλείοσι δεδώκοιεν, ἢ καὶ τοῦδε εἶεν, ἢ καὶ τὰ πλῆθος αὐτοῖς συνήδοιτο; A. U. 710.

X. Ἐφ᾽ οἷς οἱ φίλοι ἐκ Ῥώμης ὑπετίθεντο ταῦτα, ὥστε εἰ μὲν ἐς φυλακὴν τοῦ σώματος αὐτὸν ἠξίουν ἐπὶ τὸν ἐν Μακεδονίᾳ στρατὸν καταφυγεῖν, καὶ ὅτε μάθοι μὴ κοινὸν εἶναι τὸ ἔργον, ἐπιθαῤῥήσαντα τοῖς ἐχθροῖς ἀμύνειν τῷ Καίσαρι· καὶ ἦσαν οἳ καὶ τῶν ἡγεμόνων αὐτὸν ἐλθόντα φυλάξειν ὑπεδέχοντο. Ἡ δὲ μήτηρ καὶ Φίλιππος, ὃς εἶχεν αὐτὴν, ἀπὸ Ῥώμης ἔγραφον, μήτε ἐπαίρεσθαι, μήτε θαῤῥεῖν πω, μεμνημένον, οἷα Καῖσαρ ὁ παντὸς ἐχθροῦ κρατήσας ὑπὸ τῶν φιλτάτων μάλιστα πάθοι· τὰ δὲ ἰδιωτικώτερα, ὡς ἐν τοῖς παροῦσιν ἀκινδυνότερα, αἱρεῖσθαι μᾶλλον, καὶ πρὸς σφᾶς εἰς Ῥώμην ἐπείγεσθαι φυλασσόμενον. Οἷς Ὀκταούϊος ἐνδοὺς διὰ τὴν ἔτι ἄγνοιαν τῶν ἐπὶ τῷ θανάτῳ γενομένων, τοὺς ἡγεμόνας τοῦ στρατοῦ

Lin. 94. Quin corrupta ſint verba ἢ καὶ τοῦδε εἶεν, *vix dubitari poteſt.* vel cujus id eſſet *Cand.* an ſuperſtites eſſent *Gelen.* ἢ ἐπὶ τοῦδε εἶεν *propoſuit Muſgr. An* ἢ καὶ που γε εἶεν? *An (quod in verſ. lat. exprimere viſum eſt)* ἢ καὶ τοῦδε ἐν δέει εἶεν? *L.* 96. οἱ φίλοι οἱ ἐκ Ῥωμ. *maluit Muſgr. Mihi aliud quid in hac regione turbatum videtur. L.* 7. καὶ προσφορᾶς εἰς Ῥωμ. *Aug. Ven. mend. Ibid.* ſq. φυλαττόμενον *Edd. Prætuli Aug. Reg. B.*

populo dediſſent interfectores, aut ſaltem eas timerent? an grati etiam eſſent multitudini?

10. Sic hæſitanti amici Romani ſuadebant, ut ad legiones in Macedoniam ſecuritatis cauſa confugeret, &, ubi certior fieret privatum id eſſe maleficium, reſumto adverſus inimicos animo vindicaret necem Cæſaris. Nec deerant tribuni, qui ad tuendam ejus incolumitatem, ſi venire vellet, ſuam *Octavio* operam pollicerentur. Sed *mater et vitricus Philippus* ex Urbe illi ſcripſerunt, ne nimis extolleretur hujuſmodi pollicitis, neve quidquam tentaret audacius; memor, quo modo Cæſar, ſuperatis omnibus inimicis, per familiariſſimos maxime eſſet oppreſſus: tutius fore, ſi intra privatam conditionem ad tempus ſe contineat, & ocius ad urbem, non ſine ſumma adhibita cautione, ſe conferat. His ille permotus, quod nondum cognoviſſet, quid cædem ſecutum ſit, valere comiter juſſis præfectis exercitus, A-

Digitized by Google

A. U. 710.

δεξιωσάμενος, διέπλει τὸν Ἰόνιον, οὐκ ἐς τὸ Βρεντέσιον· 1
(οὔπω γάρ τινα τοῦ ᾽κεῖθι στρατοῦ πεῖραν εἰληφὼς, πάντα ἐφυλάσσετο·) ἀλλ᾽ ἐς ἑτέραν οὐ μακρὰν ἀπὸ τοῦ Βρεντεσίου πόλιν, ἐκτὸς οὖσαν ὁδοῦ, ᾗ ὄνομα Λουπίαι. ἐνταῦθα οὖν ἐνηυλίσατο διατρίβων.

XI. Ὡς δέ οἱ τά τε ἀκριβέστερα περὶ τοῦ φόνου καὶ 1
τοῦ δημοσίου πάθους, τῶν τε διαθηκῶν καὶ τῶν ἐψηφισμένων ἦλθε τὰ ἀντίγραφα· οἱ μὲν ἔτι μᾶλλον αὐτὸν ἠξίουν, τοὺς ἐχθροὺς Καίσαρος δεδιέναι, υἱόν τε αὐτοῦ καὶ κληρονόμον ὄντα· καὶ παρῄνουν, ἅμα τῷ κλήρῳ τὴν θέσιν
ἀπείπασθαι. Ὁ δὲ καὶ ταῦτά οἱ, καὶ τὸ μὴ τιμωρεῖν 2
αὐτὸν Καίσαρι, αἰσχρὸν ἡγούμενος, ἐς τὸ Βρεντέσιον ᾔει, προπέμψας καὶ διερευνησάμενος, μή τις ἐκ τῶν φονέων ἐγκαθέζοιτο ἐνέδρα. Ὡς δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἐνθάδε στρατὸς, οἷα Καίσαρος υἱὸν δεξιούμενος, ἀπήντα· θαῤῥήσας ἔθυε,
καὶ εὐθὺς ὠνομάζετο Καῖσαρ. ἔθος γάρ τι Ῥωμαίοις, 2
τοὺς θετοὺς τὰ τῶν θεμένων ὀνόματα ἐπιλαμβάνειν. ὁ

Lin. 21. αὐτὸ Καίσαρι *Edd. Pratuli Aug.*

driaticum trajecit; neque tamen *Brundiſium* adpulit, (quippe, incertus de militum ejus loci voluntate, cavebat omnia;) ſed ad *Lupias*, aliud oppidum non longe inde remotum, & extra viam ſitum; ibique aliquantiſper diverſatus eſt.

11. Deinde ubi adcuratius & de cæde & dolore ob eum publico certior factus eſt *Octavius*, teſtamentique & ſenatuſconſultorum poſt cædem Cæſaris factorum ad eum miſſa ſunt exemplaria; tum vero neceſſarii ejus magis etiam timendos eidem cenſebant inimicos Cæſaris, quandoquidem & hæres ejus eſſet & filius: hortabanturque, ut cum hæreditate adoptionem recuſaret. At ille, & hoc ipſum, & non ulciſci Cæſarem, turpiſſimum ſibi ratus, *Brunduſium profectus* eſt; præmiſſis qui ſcrutarentur, ne forte inſidiæ quædam a percuſſoribus ibi laterent. Ut vero exercitum, qui ibi erat, ſibi obviam venire vidit, & tamquam Cæſaris filium ſeſe excipere; ad audendum confirmatus, ſacra fecit, & protinus *CÆSAREM ſe nominavit*. Eſt enim mos Romanis, adſumere nomen patris adoptivi; at Octavius non tam

Digitized by Google

δὲ οὐκ ἐπέλαβεν, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτοῦ καὶ τὸ πατρῷον ὅλως ἐνήλλαξεν, ἀντὶ Ὀκταουΐου παιδὸς Ὀκταουΐου, Καῖσαρ εἶναι καὶ Καίσαρος υἱός· καὶ διετέλεσεν οὕτω χρώμενος. Εὐθύς τε ἐς αὐτὸν ἄθρουν καὶ πανταχόθεν, ὡς υἱὸν, πλῆθος ἀνθρώπων συνέθεον· οἱ μὲν ἐκ φιλίας Καίσαρος, οἱ δὲ ἐξελεύθεροι καὶ θεράποντες αὐτοῦ, καὶ ἕτεροι στρατιῶται σὺν αὐτοῖς, οἱ μὲν ἀποσκευὰς ἢ χρήματα φέροντες ἐς τὴν Μακεδονίαν, οἱ δὲ ἕτερα χρήματα καὶ φόρους ἐξ ἐθνῶν ἄλλων ἐς τὸ Βρεντέσιον. A. U. 710.

XII. Ὁ δὲ καὶ τῷ πλήθει τῶν εἰς αὐτὸν ἀφικνουμένων, καὶ τῇ Καίσαρος αὐτοῦ δόξῃ τε καὶ τῇ πάντων ἐς ἐκεῖνον εὐνοίᾳ θαῤῥῶν, ὥδευεν ἐς Ῥώμην, σὺν ἀξιολόγῳ πλήθει, αὐξομένῳ μᾶλλον ἑκάστης ἡμέρας, οἷα χειμάῤῥῳ· φανερᾶς μὲν ἐπιβουλῆς ὢν ἀμείνων διὰ τὸ πλῆθος, ἐνέδρας δὲ δι' αὐτὸ καὶ μάλιστα ὑφορώμενος, ἀρτιγνώ-

Lin. 27. ἐπέλαβε μόνον *legendum cenſuit Spanhemius; & ſic ad oram Cod. Reg. B. adſcripſerat Gu. Budæus. Ibid.* ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτοῦ πατρῷον *Aug. & Cand. & non agnoſcunt alterum* καὶ τὸ *poſt* αὐτοῦ. *L. 32 ſq. Mallem* καὶ ἕτεροι, καὶ στρατιῶται. *L. 41 ſq.* ἄρτι γνωσιῶν *Edd. Rectius Aug. una voce.*

nomen Cæſaris *adſumſit*; quam ſuum patriſque nomen plane mutavit, ut *pro Octavio, Octavii filio*, nunc *Cæſar, Cæſaris filius*, nuncupari voluerit; & hoc nomine conſtanter ab illo tempore uſus ſit. Moxque ad eum, non ſecus quam ad Cæſaris filium, undique *maximus concurſus* fuit, partim *amicorum Cæſaris*, partim libertorum atque mancipiorum, cum eiſque militum etiam, vel qui adparatum & pecunias ferebant in Macedoniam, vel qui vectigalia pecuniamque aliam ex aliis provinciis exactam portabant Brunduſium.

12. Sic *Octavius*, cum multitudine hominum ad ſe confluentium, tum ipſius Cæſaris exiſtimatione & gratia, qua illum apud omnes valere videbat, factus confidentior, *ad Urbem iter fecit*, cum haudquaquam contemnendo comitatu, in dies torrentis modo creſcente: a vi quidem aperta jam tutus, propter eam quam circa ſe habebat frequentiam; ſed ob hoc ipſum magis ſuſpicioſus de clandeſtinis inſidiis, ut in recenti fa-

Digitized by Google

A. U. 710. στῶν οἱ τῶν συνόντων σχεδὸν ὄντων ἁπάντων. Τὰ δὲ τῶν πόλεων, τῶν μὲν ἄλλων, οὐ πάντῃ πρὸς αὐτὸν ἦν ὁμαλά· οἱ δὲ τῷ Καίσαρι στρατευσάμενοί τε καὶ ἐς κληρουχίας διῃρημένοι, συνέτρεχον ἐκ τῶν ἀποικιῶν ἐπὶ χάριτι τοῦ μειρακίου, καὶ τὸν Καίσαρα ὠλοφύροντο, καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐβλασφήμουν, οὐκ ἐπεξιόντα τηλικούτῳ μύσει· καὶ σφᾶς ἔλεγον, εἴ τις ἡγοῖτο, ἀμυνεῖν. οὓς ὁ Καῖσαρ ἐπαινῶν, καὶ ἀνατιθέμενος ἐν τῷ παρόντι, ἀπέπεμψεν. Ὄντι δ' αὐτῷ περὶ Ταρρακίνας, ἀπὸ τετρακοσίων που Ῥώμης σταδίων, ἀγγέλλεται Κάσσιός τε καὶ Βροῦτος ἀφῃρημένοι πρὸς τῶν ὑπάτων Συρίαν καὶ Μακεδονίαν, καὶ ἐς παρηγορίαν βραχύτερα ἕτερα Κυρήνην καὶ Κρήτην ἀντειληφότες, φυγάδων τέ τινων κάθοδοι, καὶ Πομπηίου μετάκλησις, καὶ ἀπὸ τῶν Καίσαρος ὑπομνημάτων ἔς τε τὴν βουλὴν ἐγγραφαί τινων καὶ ἕτερα πολλὰ γιγνόμενα.

XIII. Ὡς δ' ἐς τὴν πόλιν ἀφίκετο, ἡ μὲν μήτηρ αὖθις καὶ Φίλιππος, ὅσοι τε ἄλλοι κηδεμόνες ἦσαν αὐτοῦ,

miliaritate comitum fere omnium. Civitatum vero aliæ quidem non admodum æquo erga eum erant animo: ſed *veterani Cæſaris*, qui per agros erant diſtributi, confluebant e coloniis in adoleſcentuli gratiam, deplorantes Cæſarem, Antonio contra maledicentes, qui tantum ſcelus inultum reliquiſſet: profitenteſque, *ſe ultores fore, modo daretur cujus auſpiciis id facere poſſent.* Quos *Cæſar* laudatos, & rem tantiſper differre juſſos, dimiſit. Jamque prope *Terracinam* venerat, ad quinquageſimum ab Urbe lapidem, quum nunciaretur ei, conſules ademiſſe Caſſio Brutoque Syriam & Macedoniam, pro quibus conceſſas eis in ſolamen alias minores provincias, Cyrenaicam & Cretam inſulam; revocatoſque in Urbem eſſe exules quoſdam, & accitum Pompejum; tum ex commentariis Cæſaris adlectos nonnullos in ſenatum, multaque alia interim geſta.

13. Poſtquam autem *in Urbem pervenit*, rurſus matrem ejus & Philippum ceteroſque tutores ſollicitos habuit alie-

ἐδεδοίκεσαν τήν τε τῆς βουλῆς ἐς τὸν Καίσαρα ἀλλοτρίωσιν, καὶ τὸ δόγμα, Μὴ εἶναι δίκας ἐπὶ Καίσαρι φόνου, καὶ τὴν Ἀντωνίου τότε δυναστεύοντος ἐς αὐτὸν ὑπεροψίαν, οὔτε ἀφικομένου πρὸς τὸν Καίσαρος υἱὸν ἐλθόντα, οὔτε προσπέμψαντος αὐτῷ. Ὁ δὲ καὶ ταῦτ᾽ ἐπράϋνεν· Αὐτὸς ἀπαντήσειν ἐς τὸν Ἀντώνιον, εἰπὼν, οἷα νεώτερος ἐς πρεσβύτερον, καὶ ἰδιώτης ἐς ὕπατον, καὶ τὴν βουλὴν θεραπεύσειν τὰ εἰκότα. καὶ τὸ δόγμα, ἔφη, γενέσθαι μηδενός πω τοὺς ἀνδροφόνους διώκοντος· ἀλλ᾽ ὁπότε θαρρήσας τις διώκοι, καὶ τὸν δῆμον ἐπικουρήσειν καὶ τὴν βουλὴν ὡς ἐννόμῳ, καὶ τοὺς θεοὺς ὡς δικαίῳ, καὶ τὸν Ἀντώνιον ἴσως. εἰ δὲ καὶ τοῦ κλήρου καὶ τῆς θέσεως ὑπερίδοι, ἔς τε τὸν Καίσαρα ἁμαρτήσεσθαι, καὶ τὸν δῆμον ἀδικήσειν εἰς τὴν διανομήν. Ἀπερρήγνυ τε λήγων τοῦ λόγου, ὅτι μὴ κινδυνεύειν οἱ καλὸν εἴη μόνον, ἀλλὰ καὶ θνήσκειν, εἰ προκριθεὶς ἐκ πάντων εἰς τοσαῦτα ὑπὸ τοῦ

A. U. 710.

Lin. 71. εἰ δὲ τοῦ κλήρου Reg. B. a pr. manu, & caret priori καὶ.

natio ſenatus a Cæſare, & Senatusconſultum per quod percuſſores ejus non amplius erant obnoxii judicio, & Antonii tum præpotentis ſuperbia, qui nec ipſe filium Cæſaris ſalutatum veniſſet, nec ſuorum quemquam ad eum miſiſſet. Ipſe vero *Octavius* hanc illorum indignationem ſedabat: *Iturum ſe*, dicens, *ad Antonium, quemadmodum deceret juniorem ire ad ſeniorem, et privatum hominem ad Conſulem: et ſenatui quoque ſe exhibiturum debita obſequia.*" His adjiciebat: „Senatusconſultum illud conditum eſſe, quum nemo adhuc exſtitiſſet accuſator homicidii; quod ſi quis accuſationem ſuſceperit, ei nec populum nec ſenatum defore, quippe legibus agenti; nec Deos, quippe juſtiſſimam habenti cauſam; ac fortaſſe nec ipſum Antonium. Se vero, ſi & hæreditatem Cæſaris & adoptionem velit contemnere, illud cum injuria tam Cæſaris facturum quam Romani populi, cui ex legato viritim debeatur pecunia." Priusquam dicendi finem fecit, concitatiori vocis impetu, *Non ſolum conveniens eſſe ſibi*, dictitabat, *adire periculum; ſed ſatius emori etiam, quam, poſtquam in tantum a Cæſare prælatus ſit omnibus*, *indignum*

A. U. 710. Καίσαρος, ἀνάξιος αὐτοῦ φαίνοιτο φιλοκινδυνοτάτου γεγονότος. τά τε τοῦ Ἀχιλλέως, ὑπόγυα οἱ τότε ὄντα μάλιστα, ἐς τὴν μητέρα, ὥσπερ ἐς τὴν Θέτιν, ἐπιστρεφόμενος, ἔλεγεν·

Αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ
κτεινομένῳ ἐπαμύνειν.

Καὶ τόδε εἰπὼν, Ἀχιλλεῖ μὲν, ἔφη, κόσμον ἀθάνατον ἐκ πάντων εἶναι τοῦτο τὸ ἔπος, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ μάλιστα. Αὐτὸς δ' ἀνεκάλει τὸν Καίσαρα οὐχ ἑταῖρον, ἀλλὰ πατέρα, οὐδὲ συστρατιώτην, ἀλλ' αὐτοκράτορα, οὐδὲ πολέμου νόμῳ πεσόντα, ἀλλ' ἀθεμίστως ἐν βουλευτηρίῳ κατακοπέντα.

XIV. Ἐφ' οἷς αὐτὸν ἡ μήτηρ, ἐς ἡδονὴν ἐκ τοῦ δέους ὑπαχθεῖσα, ἠσπάζετο ὡς μόνον ἄξιον Καίσαρος· καὶ λέγειν ἔτι ἐπισχοῦσα, ἐπέστερχεν ἐς τὰ ἐγνωσμένα σὺν τῇ τύχῃ. παρῄνει γε μὴν, ἔτι τέχνῃ καὶ ἀνεξικακίᾳ μᾶλλον, ἢ φανερᾷ θρασύτητί πω χρῆσθαι. Καὶ ὁ Καίσαρ ἐπαινέσας, καὶ πράξειν ὑποσχόμενος οὕτως, αὐτίκα

Lin. 76. Neſcio, an pro ἀνάξιος ſit ἄρα ἄξιος reponendum. L. 77. ὑπόγυια Edd. invit. MSS. L. 81. ἐπαμῦναι eſt apud Homerum; & ſic ibi metrum poſtulat.

videri judicio ejus, qui nullo unquam territus fuerit periculo. Et, ad matrem converſus, Achillis illa ad Thetidem verba, quæ tum ex recenti lectione ci ſuccurrebant, pronunciavit:

Diſperéam, cæſi ni jam fuero ultor amici!

Et „Hoc *Achillis dictum*, ait, factumque maxime, quo verbis effectum dedit, immortalem præ ceteris omnibus rebus gloriam Achilli conciliavit. Mihi vero *Cæſar* non amicus, ſed *pater* fuit; non commilito, ſed imperator; neque vero belli jure interemtus eſt, ſed in ſenatu oppreſſus conſpiratione nefaria!"

14. Tum vero *mater Octavii*, metu in gaudium verſo, complexa juvenem eſt, ut ſolum dignum Cæſare: & non ultra efferri ſermone paſſa, *hortari cæpit*, ut *exſequeretur decreta* diis juvantibus. Monuit tamen, ut adhuc arte potius tolerantiaque uteretur, quam aperta audacia. Laudavit *Cæſar* conſilium, & facturum ſe ita pollicitus eſt: protinuſ-

Digitized by Google

τῆς ἑσπέρας ἐς τοὺς φίλους περιέπεμπεν, ἐς ἕω συγκαλῶν ἕκαστον ἐς τὴν ἀγορὰν μετὰ πλήθους. ἔνθα Γάϊον Ἀντώνιον, τὸν ἀδελφὸν Ἀντωνίου, στρατηγοῦντα τῆς πόλεως, ὑπαντιάσας, ἔφη· δέχεσθαι τὴν θέσιν τοῦ Καίσαρος. ἔθος γάρ τι Ῥωμαίοις, τοὺς θετοὺς ἐπὶ μάρτυσι γίγνεσθαι τοῖς στρατηγοῖς. Ἀπογραψαμένων δὲ τῶν δημοσίων τὸ ῥῆμα, εὐθὺς ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐχώρει. Ὁ δὲ ἦν ἐν κήποις, οὓς ὁ Καῖσαρ αὐτῷ δεδώρητο, Πομπηΐου γενομένους. διατριβῆς δὲ ἀμφὶ τὰς θύρας πλείονος γενομένης, ὁ μὲν Καῖσαρ καὶ τάδε ἐς ὑποψίαν Ἀντωνίου τῆς ἀλλοτριώσεως ἐτίθετο. Εἰσκληθέντος δέ ποτε, ἦσαν προαγορεύσεις τε, καὶ περὶ ἀλλήλων πύσματα εἰκότα. ὡς δὲ ἤδη λέγειν ἔδει περὶ ὧν ἦσαν ἐν χρείᾳ, ὁ Καῖσαρ εἶπεν·

A. U. 710.

XV. Ἐγὼ δέ, πάτερ Ἀντώνιε, (πατέρα γάρ εἶναί σε μοι δικαιοῦσιν αἵ τε Καίσαρος ἐς σὲ εὐεργεσίαι, καὶ ἡ σὴ πρὸς ἐκεῖνον χάρις) τῶν σοὶ πεπραγμένων ἐπ᾽ ἐκείνῳ τὰ

Lin. 97 *ſq.* adoptivos teſtimonium exhibere prætoribus *Cand.* *Cogitaveram* ἐπιμαρτύρεσθαι τοὺς στρατηγούς. *Sed nil mutare auſim.* *L.* 2. γεγμένου *mend. edit.* 1. *cum Regiis.* *L.* 9. διαικοῦσιν *mend. Aug. Ven.*

que eadem veſpera circummiſit ad amicos, juſſitque univerſos mane ſibi præſto eſſe in foro cum comitatu idoneo. Ibi *Cajum Antonium*, Marci fratrem, prætorem urbanum, accedens, ait, *ſe adoptionem accipere.* Qui *mos Romanus* eſt, *adoptioni auctoritatem Prætoris interponere.* Illo verbo per ſcribas in publica acta relato; ſtatim e foro *Antonium juvenis Cæſar* adiit. Erat is in hortis Pompejanis, quos a C. Cæſare dono acceperat. Ibi remoratus tunc paulo diutius Cæſar in veſtibulo, hoc quoque ut ſignum alienati Antonii animi interpretatus eſt: Tandem admiſſus, poſt mutuas ſalutationes percontationeſque in hujuſmodi congreſſu conſentaneas de rebus utrinque, quum jam dicendum eſſet de his quæ præſens uſus poſtulabat, CÆSAR *ſic locutus* eſt;

15. „Ego, *PATER ANTONI*, (ſic enim te adpellare fas eſt, cum ob Cæſaris erga te merita, tum ob tuam adverſus illum mutuam gratiam,) quæ poſt illius obitum egiſti, ea partim laudo, habiturus ſem-

Digitized by Google

A. U. 710. μὲν ἐπαινῶ, καὶ χάριν αὐτῶν ὀφλήσω· τὰ δ' ἐπιμέμφομαι. καὶ λελέξεται μετὰ παῤῥησίας, ἐς ἣν ἡ λύπη με προάγει. Κτεινομένῳ μὲν οὐ παρῆς, τῶν φονέων σε περισπασάντων περὶ θύρας, ἐπεὶ περιέσωζες ἂν αὐτὸν, ἢ συνεκινδύνευες ὅμοια παθεῖν· ὧν εἰ θάτερον ἔμελλεν ἔσεσθαι, καλῶς, ὅτι μὴ παρῆς. Ψηφιζομένων δέ τινων αὐτοῖς ὡς ἐπὶ τυράννῳ γέρας, ἀντεῖπας ἐγκρατῶς. καὶ τοῦδέ σοι χάριν οἶδα λαμπράν· εἰ καὶ τοὺς ἄνδρας ἔγνως συνανελεῖν σε βεβουλευμένους, οὐχ, ὡς ἡμεῖς ἡγούμεθα, τιμωρὸν ἐσόμενον Καίσαρι, ἀλλ', ὡς αὐτοὶ λέγουσι, τῆς τυραννίδος διάδοχον. ἅμα δ' οὐκ ἦσαν ἐκεῖνοι τυραννοκτόνοι, εἰ μὴ καὶ φονεῖς ἦσαν· διὸ καὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον συνέφυγον, ὡς ἐς ἱερὸν ἁμαρτόντες ἱκέται, ἢ ὡς ἐς ἀκρόπολιν ἐχθροί. Πόθεν οὖν αὐτοῖς ἀμνηστία καὶ τὸ ἀνεύθυνον τοῦ φόνου, ἢ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου εἴ τινες ἐφθάρατο ὑπ' ἐκείνων; Καὶ σὲ τὰ τῶν πλεόνων ὁρᾶν ἐχρῆν, ὕπατον ὄντα· ἀλλὰ καὶ θάτερα βουλομένῳ σοι

Lin. 17. *Malim* γέρα. honores *Cand.* *L.* 23. ὡς ἱερὸν, *&* *caret* κ. *edit.* 1. *Ibid.* ἁμαρτάνοντες *Reg. B.*

„per tibi gratiam; partim incuſo: ac de his quoque libera voce, quam mihi exprimit dolor meus, dicam. Dum interficeretur, non aderas, ab homicidis circa fores detentus: alioquin aut ſervaſſes eum, aut in idem incidiſſes periculum: quarum rerum ſi altera erat ſecutura, bene factum, quod non aderas. Deinde quum quidam conarentur ſicariis præmia, tamquam tyrannicidis, decernere; contradixiſti conſtanter. Et hoc nomine gratias tibi habeo maximas; quamquam tu quidem noveras, illos decreviſſe te „ſimul tollere! non quidem ut ultorem Cæſaris, quod nos opinamur, ſed, ut ipſi dicunt, ne ſupereſſet ſucceſſor tyrannidis. Simul tamen & ipſi teſtatum fecerunt, *ſicarios* ſe, non *tyrannicidas*, eſſe; dum in Capitolium refugerunt, ſive ut ſupplices, religione loci crimen protecturi ſuum; ſive tamquam hoſtes, arcem occupaturi. Quonam igitur pacto oblivionem ejus ſceleris impetrarunt, & ſecuritatem a judiciis, niſi largitionibus corrupta ſenatus aliqua parte atque populi? Atqui tu, conſul quum eſſes, debueras vi-

Digitized by Google

ἡ ἀρχὴ συνελάμβανε, τιμωρουμένῳ τηλικοῦτον ἄγος, καὶ τοὺς πλανωμένους μεταδιδάσκοντι. σὺ δὲ καὶ ὅμηρα τῆς ἀδείας, οἰκεῖα αὐτοῦ σοῦ, τοῖς ἀνδροφόνοις ἔπεμψας ἐς τὸ Καπιτώλιον. Ἀλλ' ἔστων καὶ ταῦτα οἱ διεφθαρμένοι σε βιάσασθαι. ὅτε μέντοι τῶν διαθηκῶν ἀναγνωσθεισῶν, καὶ αὐτοῦ σοῦ δίκαιον ἐπιτάφιον εἰπόντος, ὁ δῆμος ἐν ἀκριβεῖ Καίσαρος μνήμῃ γενόμενοι, πῦρ ἐπ' αὐτοὺς ἔφερον, καὶ φεισάμενοι χάριν τῶν γειτόνων, ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἥξειν ἐπὶ ὅπλα συνέθεντο· πῶς οὐχὶ τῷ δήμῳ συνέπραξας, καὶ ἐστρατήγησας τοῦ πυρὸς, ἢ τῶν ὅπλων; ἢ δίκην γε τοῖς ἀνδροφόνοις ἐπέγραψας, (εἰ δίκης ἔδει κατὰ αὐτοφώρων,) καὶ φίλος ὢν Καίσαρι, καὶ ὕπατος καὶ Ἀντώνιος;

A. U. 710.

Lin. 31. Poſt διεφθαρμένοι, *inſertum verbum* δυνάμενοι *voluit Muſgr. Ibid. ſq.* ἔστω καὶ ταῦτα τοὺς διεφθαρμένους σὲ βιάσασθαι, *aut* ἔστω κ. τ. οἱ διεφθαρμ. σε ἐβιάσαντο, *legendum cenſuit H. Stephanus. Cujuſmodi emendatione ſi opus eſſet, mallem equidem* βιάσαιντο. *L. 33.* ut æquum fuit *Cand. Et* ὡς δίκαιον, *vel* ὅς γε δίκαιον, *maluit H. Steph. L. 36. Pro verbo* ἥξειν, *quod ded. Aug. & Ven. dant* δὶς *corrupte Edd. cum Regiis. L. 37.* ἐστρατηγήσας *Edd. male, ex Reg. A. L. 39.* αὐτοφόρων *Edd.* αὐτοφώρων *Aug. Correxi mendam, monente H. Stephano. Ibid.* καὶ, *ante* φίλος, *inſerui ex Aug. Ven. Ibid.* Καίσαρα *Aug. quod ex* Καίσαρος *potius, quam ex* Καίσαρι, *deflexum videri poteſt.*

„dere quid placeret pluribus: atque etiam, ſi contra plures fuerat tibi enitendum, in ipſa poteſtate conſulari momentum erat maximum, ad ſcelus tam nefarium vindicandum, & ad deceptos in meliorem viam reducendos. *Tu vero impunitatis obſides etiam*, & ex tuis quidem domeſticis, *miſiſti homicidis in Capitolium.* Eſto, vel ad hoc quoque vi adegerint te mercenarii! At poſtquam, recitato teſtamento, & oratione funebri a te pro merito dicta, po„pulus recenti etiam tum memoria Cæſaris percitus, cum facibus ad ædes eorum adcurrit, &, viciniæ tum quidem parcens, redire eodem in poſterum diem cum armis conſtituerat; cur tunc non adjuviſti populum? cur non faces aut arma in ſicarios inferentibus ducem te præbuiſti? Aut cur non ex lege (ſiquidem judicio opus erat adverſus convictos & in ipſo crimine deprehenſos) homicidii reos feciſti? quum & amicus Cæſaris, & conſul eſſes, & Antonius?

Digitized by Google

A. U. 710. XVI. Ἀλλὰ Μάριος μὲν ἐξ ἐπιτάγματος ἀνῃρέθη κατὰ τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος. Ἀνδροφόνους δὲ ἐκφυγεῖν ὑπερεῖδες, καὶ ἐς ἡγεμονίας ἐνίους διαδραμεῖν, ἃς ἀθεμίστως ἔχουσι τὸν δόντα ἀνελόντες. Συρίαν μὲν δὴ καὶ Μακεδονίαν, εὖ ποιοῦντες οἱ ὕπατοι, σύ καὶ Δολοβέλλας, καθισταμένων ἄρτι τῶν πραγμάτων, περιεσπάσατε ἐς ἑαυτούς. καὶ τοῦδέ σοι χάριν ᾔδειν ἄν, εἰ μὴ αὐτίκα Κυρήνην καὶ Κρήτην αὐτοῖς ἐψηφίσασθε, καὶ φυγάδας ἠξιώσατε ἡγεμονίαις αἰεὶ κατ' ἐμοῦ δορυφορεῖσθαι, Δέκμον τε τὴν ἐγγὺς Κελτικὴν ὑπερεωρᾶτε ἔχοντα, καὶ τόνδε τοῖς ἄλλοις ὁμοίως αὐθέντην τοὐμοῦ πατρὸς γενόμενον. Ἀλλὰ καὶ τάδε τὴν βουλὴν ἐρεῖ τις ἐγνωκέναι. Σὺ δ' ἐπεψήφιζες, καὶ προὐκάθησο τῆς βουλῆς, ᾧ μάλιστα πάντων ἥρμοζε διὰ ἑαυτὸν ἀντειπεῖν. τὸ γὰρ ἀμνηστίαν δοῦναι, τὴν σωτηρίαν ἦν ἐκείνοις χαριζομένων μόνον· τὸ δὲ ἡγεμονίας αὐτοῖς ψηφίζεσθαι καὶ γέρα, ὑβριζόντων Καίσαρα, καὶ τὴν σὴν γνώμην ἀκυρούντων. Ἐπὶ τάδε μὲ δὴ τὸ πάθος ἐξήνεγκε,

Lin. 41. pro Μάριος *dedit* Amatius *Cand. L. 46.* ἐς *caret edit. 1. Recte adjecit H. Steph. cum quo facit Aug. L. 51.* τοῦ μοῦ *Edd. invit. MSS. L. 57.* τάδε μοι δὴ *Edd. ex Reg. A.*

16. „Jam Marium quidem pro poteſtate juſſiſti necari: ſicarios autem diſſimulanter paſſus es evadere; nonnullos etiam fugere in provincias, quas nunc contra jus faſque tenent, interfectores ejus a quo illas acceperant. Nam quod Syriam & Macedoniam Conſules, tu & Dolabella, rebus his jam ita ordinatis, illis rurſus eripuiſtis; bene quidem factum eſt: haberemque gratiam, niſi mox Cyrenen & Cretam eiſdem decreviſſetis, & præfecturis provinciarum dignati eſſetis exules, quo munitiores poſthac contra me fie„rent, Decimumque obtinere citeriorem Galliam ſiviſſetis, qui & ipſe ex eorum numero eſt, qui patrem meum obtruncarunt. Dicat aliquis, id quoque ex Senatuſconſulto eſſe factum. At te adprobante factum eſt, te ſenatus præſide: qui unus omnium maxime, vel tui cauſa, reclamare debueras. Nam impunitatem illis dare, erat ſalutem ex gratia concedentium: ſed provincias eiſdem & præmia decernere, hominum erat cum injuria Cæſaris tuam quoque ſententiam irritam facientium. Hæc ut præter decorum fortaſ-

Digitized by Google

A. U. 710.

παρὰ τὸ ἁρμόζον ἴσως ἐμοὶ τῆς τε ἡλικίας καὶ τῆς πρός σε αἰδοῦς. εἴρηται δ' ὅμως ἐς ἀκριβέστερον φίλον Καίσαρι, καὶ πλείστης ὑπ' ἐκείνου τιμῆς καὶ δυνάμεως ἠξιωμένον, καὶ τάχα ἂν αὐτῷ καὶ θετὸν γενόμενον, εἰ ᾔδει σε δεξόμενον Αἰνεάδην ἀντὶ Ἡρακλείδου γενέσθαι· τοῦτο γὰρ αὐτὸν ἐνδοιάσαι, πολὺν τῆς διαδοχῆς λόγον ποιούμενον.

XVII. Ἐς δὲ τὸ μέλλον, ὦ Ἀντώνιε, πρὸς θεῶν τε φιλίων καὶ πρὸς αὐτοῦ σοι Καίσαρος, εἰ μέν τι καὶ τῶν γεγονότων μεταθέσθαι θέλεις· δύνασαι γὰρ εἰ θέλεις· εἰ δὲ μὴ, τά γε λοιπὰ τοὺς φονέας ἀμυνομένῳ μοι μετὰ τοῦ δήμου καὶ τῶνδε τῶν ἔτι μοι πατρικῶν φίλων συνίστασθαι καὶ συνεργεῖν· εἰ δέ σε τῶν ἀνδρῶν τις ἢ τῆς βουλῆς αἰδὼς ἔχει, μὴ ἐπιβαρεῖν. Καὶ τάδε μὲν ἀμφὶ

Lin. 59. Malim cum H. Steph. ὅμως ὡς ἐς ἀκριβέστατον φίλον. *L. 63. Ad* ἐνδοιάσαι *deeſſe aut ſubaudiri debere verbum* φασὶ, *monuit H. Steph. Forte ante* ἐνδοιάσαι *excidit* εἰδώς. *L. 66. Locum iſtum ſic emendandum ſupplendumque putavit H. Stephanus:* πρὸς αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος δέομαί σου, μάλιστα μὲν τι καὶ τῶν γεγονότων μεταθέσθαι θέλειν. *Mihi quidem omnia ſatis recte habere videntur, niſi quod non ſpernam* αὐτοῦ τοῦ, *pro* αὐτοῦ σοι. *Mall m tamen* πρὸς αὐτοῦ σοῦ φίλου Καίσαρος. *Quod autem* εἰ μέντοι *dederant Edd. & MSS. id ſine mora in* εἰ μέν τι *duxi mutandum. L. 68.* τά γε τὰ λοιπὰ *Edd. & MSS. noſtri. Delevi alterum* τὰ *cum Muſgravio.*

„ſe ætatis, & præter reverentiam eam qua te perſequor, loqueter, dolor me compulit. Neque pœnitet tamen, locutum me apud amiciſſimum Cæſaris, & auctum ab eo honoribus ſummis ſummaque potentia, & fortaſſe jam filium etiam adoptivum futurum, ſi ſciviſſet ille, æquo te animo ex Heraclidarum gente tranſiturum ad Æneadas: id enim ſcio dubitationem ei injeciſſe, multum de te deſignando ſucceſſore cogitanti.

17. „Quod ſupereſt, ANTONI, per deos te, amicitiæ præſides, perque ipſum Cæſarem, obteſtor, ut ex anteactis nonnulla in melius mutare velis! Potes enim, ſi adſit voluntas. Sin minus; ſaltem in poſterum me, patris interfectores perſequentem, favente populo & his quos vides in paterna perſeverantes amicitia, tu quoque adjutes. Denique quod ſi aut ipſos illos percuſſores aut ſenatum vereris; ne mihi ſaltem, id agenti, gravis eſſe velis. Et hæc quidem hactenus. Ceterum

A. U. 710. τούτων. Οἶσθα δ᾽ ὅπως ἔχει μοι καὶ τὰ οἴκοι, δαπάνης τε ἐς τὴν διανομὴν ἣν ὁ πατὴρ ἐκέλευσε τῷ δήμῳ δοθῆναι, καὶ ἐπείξεως ἐς αὐτήν, ἵνα μὴ βραδύνων ἀχάριστος εἶναι δοκοίην, μηδ᾽, ὅσοι καταλεχθέντες εἰς τὰς ἀποικίας ἐπιμένουσι τῇ πόλει, δι᾽ ἐμὲ τρίβοιντο. Ὅσα δὴ τῶν Καίσαρος εὐθέως ἐπὶ τῷ φόνῳ πρὸς σὲ μετενήνεκται, ὡς ἐπ᾽ ἀσφαλὲς ἐξ ἐπικινδύνου τότε οἰκίας, τὰ μὲν κειμήλια αὐτῶν καὶ τὸν ἄλλον ἅπαντα κόσμον ἔχειν ἀξιῶ σε, καὶ ὅσα ἂν ἐθέλῃς ἄλλα, παρ᾽ ἡμῶν ἐπιλαβεῖν· ἐς δὲ τὴν διανομὴν ἀποδοῦναί μοι τὸ χρυσίον τὸ ἐπίσημον, ὃ συνήθροικει μὲν ἐς τοὺς πολέμους ἐκεῖνος οὓς ἐπενόει, ἀρκέσει δ᾽ ἐμοὶ νῦν εἰς τριάκοντα μυριάδας ἀνδρῶν μεριζόμενον. Τὰ δὲ λοιπὰ τῆς δαπάνης, εἰ μὲν θαῤῥήσαιμί σοι, παρὰ σοῦ ἂν ἴσως, ἢ διὰ σοῦ δανεισαίμην ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων, ἂν διδῷς· διαπεπράσεται δὲ αὐτίκα καὶ ἡ οὐσία.

XVIII. Τοιαῦτα

Lin. 72. ἔχῃ μοι *edit.* 1. 2. *Recte Aug. & Reg. B. cum quibus, neſcio quo caſu, conſentit edit.* 3. *L.* 75. καταδιχθέντες *Edd. Recte Aug. L.* 86. ἂν δίδως, *quod dant Edd. & MSSti, in* ἂν διδῷς *duxi mutandum.*

„domi quo loco ſint res meæ, non ignoras. Quandoquidem reddenda eſt populo legata pecunia, idque primo quoque tempore; ne, ſi cuncter, ingratus eſſe videar; neve ii, qui in colonias deducendi ſunt, propter me diutius in urbe morentur. Ex rebus igitur Cæſaris, ſtatim poſt ejus cædem in domum tuam ut tutiorem translatis, pretioſiora quæque & ad ornatum pertinentia volo eſſe tua, & ſi quid inſuper a nobis habere „cupis. Ceterum ad perſolvenda populo legata, des mihi velim aurum omne ſignatum, quod ad bella, quæ parabat, ille collegerat: quod ipſum ſufficiet mihi ad diſtribuendum inter trecenta hominum millia. Reliquum ſumtuum faciendorum a te fortaſſe mutuo peterem, ſi auderem; aut te fidejuſſore ſumerem ad uſuram ex ærario, ſi concederes. Bona autem etiam divendam continuo."

18. Quæ

XVIII. Τοιαῦτα τοῦ Καίσαρος εἰπόντος, ὁ Ἀντώνιος κατεπλάγη τῆς τε παῤῥησίας καὶ τῆς εὐτολμίας, παρὰ δόξαν οἱ πολλῆς καὶ παρ' ἡλικίαν φανείσης. χαλεψάμενος δὲ τοῖς τε λόγοις, οὐχ ὅσον ἔδει τὸ πρέπον ἐς αὐτὸν ἐσχηκόσι, καὶ μάλιστα τῶν χρημάτων τῇ ἀπαιτήσει, αὐστηρότερον αὐτὸν ὧδε ἠμείψατο· Εἰ μὲν ὁ Καῖσαρ σοὶ μετὰ κλήρου καὶ τῆς ἐπωνυμίας, ὦ παῖ, καὶ τὴν ἡγεμονίαν κατέλιπεν, εἰκός σε τῶν κοινῶν τοὺς λογισμοὺς αἰτεῖν, κἀμὲ ὑπέχειν. εἰ δὲ οὐδενί πω Ῥωμαῖοι τὴν ἡγεμονίαν ἔδοσαν ἐκ διαδοχῆς, οὐδὲ τῶν βασιλέων, οὓς ἐκβαλόντες ἐπώμοσαν μηδ' ἄλλων ἔτι ἀνέξεσθαι· (ὃ καὶ τῷ πατρί σου μάλιστα οἱ φονεῖς ἐπιλέγοντες, φασὶν ἀνελεῖν αὐτὸν, βασιλιζόμενον, οὐχ ἡγούμενον ἔτι·) ἐμοὶ μὲν οὐδ' ἀποκρίσεως δεῖ πρός σε περὶ τῶν κοινῶν. τῷ δ' αὐτῷ λόγῳ καί σε κουφίζω, μὴ χάριν ὀφείλειν ἡμῖν ἐπ' αὐτοῖς. ἐπράσσετο γὰρ οὐ σοῦ χάριν, ἀλλὰ τοῦ δήμου, πλὴν ἑνὸς τοῦ μεγίστου δὴ μάλιστα πάντων A. U. 710.

Lin. 97. ἡγεμονίαν ἂν ἔδοσαν *Edd. mend. ex Reg. A.* *L.* 98. μηδ' ἄλλον *edit.* 2. 3. *mend.*

18. Quæ *verba* poſtquam *fecit Cæſar; obſtupuit* ANTONIUS inexſpectatam *juvenis in dicendo libertatem* & audaciam; & offenſus, quaſi parum reverenter ab eo compellatus, maxime vero ob repetitam pecuniam, durius ei in hunc modum *reſpondit:* „Si Cæſar tibi, *mi fili*, cum hæreditate & nomine imperium quoque reliquit; æquum eſt, reipublicæ adminiſtratæ rationem & te poſcere, & me reddere. Quod ſi vero nemini umquam populus Romanus principatum dedit ex ſucceſſione, „ne ulli ex regibus quidem; quibus pulſis, jurejurando ſe obſtrinxit, non paſſurum quemquam regnare in poſterum; (id quod maxime patri tuo *percuſſores* objicientes, *regem*, ajunt, *a ſe interfectum, non amplius reipublicæ præſidem;*) *ne opus quidem eſt, a me tibi reſponderi de actis publicis.* Pari ratione te hoc etiam onere levo, ne mihi gratiam ullam eorum nomine debeas: quando non in tuam gratiam, ſed populi, ea feci; uno excepto, quo vel maximum omnium & in Cæſarem

A. U. 710. ἔς τε Καίσαρα καὶ σὲ ἔργου. Εἰ γὰρ, τοῦ κατ' ἐμαυτὸν ἕνεκα ἀδεοῦς καὶ ἀνεπιφθόνου, περιεῖδον ἐγὼ τιμὰς ψηφιζομένας τοῖς φονεῦσιν ὡς τυραννοκτόνοις, τύραννος ὁ Καῖσαρ ἐγίγνετο· ᾧ μήτε δόξης, μήτε τιμῆς τινος, ἢ τῶν ἐγνωσμένων βεβαιώσεως ἔτι μετῆν· οὐ διαθήκας εἶχεν ἄν, οὐ παῖδα, οὐκ οὐσίαν, οὐκ αὐτὸ τὸ σῶμα ταφῆς ἀξιούμενον, οὐδὲ ἰδιώτου. ἄταφα γὰρ οἱ νόμοι τὰ σώματα τῶν τυράννων ὑπερορίζουσι, καὶ τὴν μνήμην ἀτιμοῦσι, καὶ δημεύουσι τὴν περιουσίαν.

XIX. Ὧν ἐγὼ δεδιὼς ἕκαστον, ὑπερηγωνιζόμην Καίσαρος, ἀθανάτου τε δόξης καὶ δημοσίας ταφῆς, οὐκ ἀκινδύνως οὐδ' ἀνεπιφθόνως ἐμαυτῷ, τυχεῖν, πρός τε ἄνδρας ταχυεργεῖς καὶ φόνου πλήρεις, καὶ, ὡς ἔμαθες, ἤδη καὶ ἐπ' ἐμὲ συνωμοσμένους, πρός τε τὴν βουλὴν ἀχθομένην σου τῷ πατρὶ τῆς ἀρχῆς. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα κινδυνεύειν, καὶ παθεῖν ὁτιοῦν, ᾑρούμην ἑκὼν μᾶλλον, ἢ ἄταφον καὶ ἄτιμον γιγνόμενον περιιδεῖν Καίσαρα, ἄρι-

Lin. 8 *ſq. Forte* τύραννος ἂν ὁ Καῖσ. *quod & H. Stephano viſum eſt. L.* 13 *ſq.* ἀτιμῶσι *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. & Reg. B. L.* 19. συνωμομοσμένους *Edd. cum Regiis mendoſe. Verum fuerat* συνομωμοσμένους. *Expreſſi lectionem Aug.*

„& in te meritum continetur. Nam ſi, meæ ſecuritatis cauſa, & ad vitandam invidiam, diſſimulanter paſſus fuiſſem præmia decerni percuſſoribus, tamquam tyrannicidis; *tyrannus* futurus fuerat *Cæſar*, cui nec gloria nec honor, nec actorum confirmatio deberetur; non teſtamentum haberet, non filium, non bona, ne corpus quidem vel privata ſepultura honoratum; leges enim corpora tyrannorum inſepulta extra fines projiciunt, memoriam abolent, bona publicant.

19. „Quæ ego ſingula timens, *ſuſcepi contentionem pro Cæſare*, ut immortalem gloriam & ſepulturam publicam conſequeretur; neque vel periculum veritus ſum, vel invidiam, quamvis mihi res eſſet tam cum viris temerariis & cruentis, qui, ut ſcis, jam & in me conſpiraverant, quam cum ſenatu male erga tuum patrem animato propter uſurpatum ab eo imperium. Malui tamen & hoc periculum ſubire, & quidvis ultro pati potius, quam permittere ut honore ſepulturæ careret Cæſar, vir ætate ſua præſtantiſſi-

Digitized by Google

ϛον ἀνδρῶν τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ εὐτυχέϛατον ἐς τὰ πλεῖϛα, καὶ ἀξιοτιμώταϛον ἐκ πάντων ἐμοὶ γενόμενον. Τοῖς δὲ αὐτοῖς μου τοῖσδε κινδύνοις, καὶ σὺ τὰ νῦν σοι παρόντα λαμπρὰ τῶν Καίσαρος ἔχεις, γένος, ὄνομα, ἀξίωμα, περιουσίαν. ὧν σε δικαιότερον ἦν ἐμοὶ χάριν εἰδέναι μᾶλλον, ἢ τὰ ἐκλειφθέντα εἰς τὴν τῆς βουλῆς παρηγορίαν, ἢ ἐς ἀντίδοσιν τῶνδε ὧν ἔχρηζον, ἢ κατ' ἄλλας χρείας ἢ λογισμοὺς, ἐπιμέμφεσθαι, πρεσβυτέρῳ νεώτερον ὄντα. Καὶ τάδε μὲν ἀρκέσει σοι περὶ τῶνδε εἰρῆσθαι. Ενσημαίνῃ δὲ καὶ τῆς ἡγεμονίας με ἐπιθυμεῖν, οὐκ ἐπιθυμοῦντα μὲν, οὐκ ἀνάξιον δὲ ἡγούμενον εἶναι· καὶ ἄχθεσθαι μὴ τυχόντα τῶν διαθηκῶν τῶν Καίσαρος, ὁμολογῶν μοι καὶ τὸ τῶν Ἡρακλειδῶν γένος ἀρκεῖν.

XX. Περὶ δὲ τῶν σῶν χρειῶν, ἐθέλοντα μέν σε ἐκ τῶν δημοσίων δανείσασθαι, ἡγούμην ἂν εἰρωνείαν λέγειν· εἰ

A. U. 710.

Lin. 25 ſq. Pro τὰ νῦν, *quod ded. edit. 2. 3. & Codex Aug. reponendum fortaſſe* ταυῦν, *quod erat in edit. 1. ex Regiis: vulgatum autem* λαμπρὰ τῶν Καίσαρος, *in quo conſentiant MSS. cum Editis; in* λαμπρὰ τὰ Καίσαρος *fuerit mutandum. L. 28.* ἐκληφθέντα *ed. 2. 3. mendoſe. L. 34. Suſpicatur H. Steph. ſcripſiſſe forte Appianum* μὴ τυχόντα θέσεως ἐκ διαθηκῶν. *L. 35.* τὸ *ante* τῶν Ἡρακλ. *caret Aug. L. 37. Vulgo omnes* εἰρωνίαν, *quod correxi.*

„mus, & tantum non in omnibus rebus feliciſſimus, mihique longe omnium maximi faciendus. Quæ quidem eadem mea pericula tibi quoque præſentem ſplendorem omnem, quem es a Cæſare conſecutus, pepererunt, genus, nomen, dignitatem, facultates. Pro quibus omnibus æquum erat, te mihi gratias habere potius, quam, ſi quid ad deliniendum ſenatum, aut ad compenſandum id quod ille mihi conceſſit, prætermiſſum eſt, aut alia quapiam neceſſaria ratione vel conſilio factum, illud jam exprobrare, adoleſcentulum præſertim ſeniori. Sed hæc quidem hactenus. Quod vero ſubindicas, me principatum cupere; equidem, ut eum non adfecto, ita non indignum me illo judico. Dolere te autem, quod ais, me non ex teſtamento inſertum familiæ eſſe Cæſaris; id quale ſit, nil adtinet dicere, quum ipſe fatearis, mihi præplacere Heraclidarum genus.

20. „Quod vero in tuos uſus dixiſti *te velle pecuniam ex publico mutuo ſumere*, in eo ludere te putarem, ni credi-

A. U. 710.

μὴ πιθανὸν ἦν, ἔτι ἀγνοεῖν σε, κενὰ πρὸς τοῦ πατρὸς ἀπολελεῖφθαι τὰ κοινὰ ταμιεῖα· τῶν προσόδων, ἐξ οὗ παρῆλθεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, ἐς αὐτὸν ἀντὶ τοῦ ταμιείου συμφερομένων· καὶ εὑρεθησομένων αὐτίκα ἐν τῇ Καίσαρος περιουσίᾳ, ὅταν αὐτὰ ζητεῖν ψηφισώμεθα. ἄδικον γὰρ οὐδὲν τοῦτο ἐς τὸν Καίσαρα ἔσται, τεθνεῶτά τε ἤδη, καὶ οὐκ ἂν εἰπόντα ἄδικον εἶναι, εἰ καὶ ζῶν ᾐτεῖτο τοὺς λογισμούς. ἐπεὶ καὶ τῶν ἰδιωτῶν πολλοῖς ἀμφισβητοῦσί σοι καθ' ἕνα τῆς οὐσίας, οὐκ ἀδήριτον αὐτὴν ἔχων γνώσῃ. τῶν δὲ μετενεχθέντων πρός με χρημάτων οὔτε τὸ πλῆθός ἐστιν ὅσον εἰκάζεις, οὔτε τι νῦν ἔστι παρ' ἐμοί· πάντα τῶν ἐν ἀρχαῖς καὶ δυνάμει, πλὴν Δολοβέλλα καὶ τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν, νειμαμένων μὲν εὐθὺς ὡς τυράννου, δι' ἐμὲ δὲ μεταθέντων ἐς χάριν τῶν ὑπὲρ Καίσαρος ἐψηφισμένων. ἐπεὶ καὶ σὺ τὰ λοιπὰ φέρων οἴσεις, ἀντὶ τοῦ δήμου, τοῖς δυσχεραίνουσιν, ἂν σωφρονῇς. οἱ μὲν γὰρ

Lin. 39. *Non diſtinguunt poſt* ταμιεῖα *Edd. nec MSS. noſtri.* *L.* 45 *ſq.* *Monuit H. Stephanus, aut* πολλῶν ἀμφισβητούντων *legendum, aut* πολλοὶ ἀμφισβητοῦσί σοι κ. ἑ. τ. οὐσίας, καὶ οὐκ ἀδηρ. *&c.* *L.* 51. *An* μετατεθείντων?

„bilius eſſet, ignorare te quam exhauſtum pater tuus reliquerit ærarium; qui, poſtquam principatum adeptus eſt, non eo, ſed ad ſe, adferri reditus reipublicæ voluit. Et invenientur mox pecuniæ publicæ in bonis illius; quando earum inquiſitio decreta per nos fuerit. Nec enim hoc quidem injurioſum erit in Cæſarem, jam mortuum, &, ſi viveret etiam, non negaturum *æquum eſſe rationes reddere poſtulanti Senatui.* Præterea ne a privatorum quidem conteſtationibus, qui de ſingulis partibus bonorum lites movebunt, poſſeſſionem hanc tibi liberam fore, cognoſces. Ceterum *pecuniæ a me translatæ* non tantus eſt numerus, quantum putas; nec ejus quidquam penes me nunc eſt reliquum; quandoquidem magiſtratus & qui alioquin poteſtate pollent, excepto Dolabella & fratribus meis, cuncta ſtatim, velut bona tyranni, partiti ſunt; mea vero opera rurſus adducti ad Senatuſconſultum in favorem Cæſaris conficiendum. Nam & tu, ubi quod eſt reliquum acceperis, non in plebem, ſi recte ſapies, ſed in eos qui offenſi ſunt, conferes. Illi

Digitized by Google

ἐκπέμψουσιν, ἂν συμφρονῶσι, τὸν δῆμον ἐπὶ τὰς ἀποικίας. Ὁ δὲ ΔΗΜΟΣ ἐστὶν, ὥσπερ καὶ σὺ τῶν Ἑλληνικῶν ἀρτιδίδακτος ὢν ἔμαθες, ἀστάθμητον, ὥσπερ ἐν θαλάσσῃ κῦμα κινούμενον· ὁ μὲν ἦλθεν, ὁ δ᾽ ἀπῆλθεν. ᾧ λόγῳ καὶ τῶν ἡμετέρων αἰεὶ τοὺς δημοκόπους ὁ δῆμος, ἐπὶ πλεῖστον ἐξάρας, ἐς γόνυ ἔρριψε. A. U. 710.

XXI. Ταύτων τοῖς πολλοῖς δυσχεράνας ὁ Καῖσαρ ἐς ὕβριν εἰρημένοις, ἀπεχώρει, τὸν πατέρα ἀνακαλῶν θαμινὰ ἐξ ὀνόματος· καὶ τὴν οὐσίαν ἐς πρᾶσιν αὐτίκα προυτίθει πᾶσαν, ὅση κατὰ τὸν κλῆρον ἐγίγνετο αὐτοῦ, προτρέπων ἐπικουρεῖν οἱ τὸν δῆμον. Ἐκ τῆσδε δὲ τῆς σπουδῆς, φανερᾶς τε τῆς Ἀντωνίου πρὸς αὐτὸν ἔχθρας γενομένης, καὶ τῆς βουλῆς ζήτησιν εὐθὺς εἶναι τῶν δημοσίων χρημάτων ψηφισαμένης, οἱ πολλοὶ ἔδεισαν περὶ τῷ νέῳ Καίσαρι, τῆς πατρῴας ἐς τοὺς στρατιώτας καὶ τὸν δῆμον εὐνοίας οὕνεκα, καὶ τῆς νῦν ἐπὶ τῇ χορηγίᾳ

Lin. 54. ἂν συμφρονῶσι *Edd. cum Reg. A. Aug. puto & Ven. Sic* ſi rite ſentient *Cand. Præferendum tamen duxi Reg. B. L. 64 ſq.* τὸν δῆμον ἐκ τῆσδε τῆς σπουδῆς, *Edd. & MSSti noſtri: mendoſe, ſi quid video. Interpunxi poſt* δῆμον, *& conjunct.* δὲ *poſt* τῆσδε *ex conject. inſerui. L. 67 ſq.* ἔδεισαν ἐπὶ τῷ υἱῷ Καισ. *puto legendum, ut infra* ἐπὶ δὲ Ἀντωνίῳ.

„enim, ſi ad tuas partes erunt traducti, in colonias mittent plebem. *PLEBS* autem, quemadmodum & tu, Græcis literis nuper innutritus, non ignorare debes, eſt *res inſtabilis, et marinorum inſtar fluctuum mobilis: accedit alius; alius recedit.* Quapropter & noſtra in republica ſæpe cultores ſuos plebs, ad altiſſimum ſtatim gradum ſublatos, dejecit in genua."

21. Hac *Antonii oratione*, ut magna ex parte contumelioſa, *offenſus Cæſar* diſceſſit, patrem Cæſarem identidem nominatim invocans. Moxque bona venum propoſuit omnia, quæ ei ex hac hæreditate obvenerant; hortatuſque eſt populum, ut ſibi non deeſſet. Poſt tam *inſigne Cæſaris erga plebem ſtudium*, quum mox manifeſte erumperet *Antonii in eum inimicitia*, quumque a ſenatu ſtatim *perquiſitio pecuniarum publicarum* eſſet *decreta*; timere plerique reipublicæ a *Cæſare* cœperunt, cum ob patris in milites atque plebem benevolentiam, tum propter gratiam quam a plebe nunc ipſe

A. U. 710. δημαγωγίας, καὶ περιουσίας, ἡ δὴ πάνυ αὐτῷ πολλὴ προσελθοῦσα, οὐκ ἐδόκει τοῖς πλείοσιν αὐτὸν ἐν ἰδιώτου μέτρῳ καθέξειν· ἐπὶ δὲ Ἀντωνίῳ μάλιστα, μὴ τὸν Καίσαρα, νέον ἄνδρα καὶ ἔνδοξον καὶ πλούσιον, ἑταιρισάμενος ὑφ' ἑαυτῷ εἶναι, πρότερος ἅψαιτο τῆς Καίσαρος δυναστείας. Οἱ δὲ τοῖς τότε γιγνομένοις ἐφήδοντο, ὡς καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀλλήλοις ἐμποδὼν ἐσομένων, καὶ τοῦ Καίσαρος πλούτου τῇ ζητήσει τῶν χρημάτων αὐτίκα διαλυθησομένου, καὶ σφίσι τοῦ ταμιείου περιουσίας πλήρους ἐξ αὐτῆς ἐσομένου· τὰ γὰρ πολλὰ τῶν κοινῶν εὑρήσειν παρὰ Καίσαρι.

XXII. Πολλοί τε αὐτῶν ἐς δίκας τὸν Καίσαρα ὑπῆγον περὶ χωρίων, ἕτερος ἑτέρῳ ἐπιλέγοντες, ἄλλα τε ἕκαστοι, καὶ τὸ κοινὸν ἐπὶ τοῖς πλείστοις, ἐκ προγραφῆς εἶναι τῶν δημευθέντων ἢ φυγόντων ἢ ἀναιρεθέντων. Ἦγόν τε

Lin. 75. οἱ καὶ τοῖς τότε *edit.* 1. *cum Regiis & Aug. Tenui emendationem H. Stephani, quam neſcio an confirmet Ven. L.* 78. ταμιείω *Edd. invit. MSS. L.* 81 *ſqq. A verbis* Πολλοί τε αὐτῶν, *uſque* πάντα χαρίζεσθαι *pag.* 425. *l.* 17. *omnia, quæ hoc Cap. XXII. continentur, deſiderantur apud Candidum.*

„tali erogatione eſſet initurus, propterque opum eidem accedentium amplitudinem, quæ eum, ut pleriſque videbatur, non ſitura eſſet intra privati hominis modum ſeſe continere. Sed magis etiam timebant *Antonium*, ne cum Cæſare, ut uſu rerum propter ætatem carente, ſic illuſtri juvene atque opulento, ſocietatem iniret, &, poſtquam illum ſibi obnoxium feciſſet, ipſe prior dominatum ſuperioris Cæſaris occuparet. Alii vero præſenti rerum ſtatu gaudebant; ſperantes, non modo alterum ex illis alteri impedimento futurum, ſed etiam divitias *Cæſaris*, inſtituta pecuniæ publicæ perquiſitione, mox diſſolutum iri, & inde opibus abundaturum ærarium, quod in bonis C. Cæſaris magnam partem illius pecuniæ eſſent inventuri.

22. Jamque multi ex his *lites intentabant Cæſari*, de prædiis, quæ in *hæreditate paterna* erant; cum ſinguli contra ſingula prædia, alius aliam, proferentes cauſam, tum contra pleraque communem illam, *eſſe illa ex bonis publicatis proſcriptorum aut exulum aut occiſorum.* Atque de his *judicem* poſcebant

A. U. 710.

ὡς τὰς δίκας ἐπὶ τὸν Αντώνιον αὐτὸν, ἢ τὸν ἕτερον ὕπατον Δολοβέλλαν. εἰ δέ τις καὶ ἐφ' ἑτέρας ἀρχῆς ἐδικάζετο, πανταχοῦ τὰ πολλὰ ὁμοίως ὁ Καῖσαρ ἐς χάριν Αντωνίου ἡτ]ᾶτο· τά τε ὠνήματα τῷ πατρὶ ἐκ τοῦ δημοσίου γενόμενα ἐπιδεικνὺς, καὶ τὸ τελευταῖον ψήφισμα τὸ βεβαιοῦν τὰ Καίσαρι πεπραγμένα πάντα. ὕβρεις τε πολλαὶ παρὰ τὰς δίκας ἦσαν αὐτῷ, καὶ τὸ τῆς ζημίας προὔκοπ]εν ἐς ἄπειρον. ὥσ]ε Πέδιον καὶ Πινάριον (οὗτοι γὰρ τὴν ἐκ τῶν Καίσαρος διαθηκῶν τοῦ κληρονόμου μοῖραν εἶχον,) μέμψασθαι τῷ Αντωνίῳ περί τε σφῶν αὐτῶν καὶ περὶ τοῦ Καίσαρος, ὡς ἄδικα πασχόντων παρὰ τὸ ψήφισμα τῆς βουλῆς. ᾤοντό τε, αὐτὸν τὰ ἐς ὕβριν ἐκλύειν δεῖν μόνον, τὰ ἄλλα δὲ πάντα κυροῦν, ὅσα τῷ Καίσαρι πέπρακ]αι. Ὁ δὲ ὡμολόγει μὲν, τὰ πρασσόμενα ἴσως ἐναντίον ἔχειν τι τοῖς συνεψηφισμένοις· καὶ τὰ ἐψηφισ-

Lin. 92. ἐς ἄπειρον ἔς τι Πέδιον καὶ Πινάριον· οὗτοι *&c. Edd. & MSS. Interpunxi poſt* ἄπειρον *cum Aug.* ἔς τι *autem vel invitis MSS. in* ὥσ]ε *mutavi, & verba ſequentia in Parentheſi poſui; quod & Muſgravio video placuiſſe. Ibid. ſq. Aut* οὗτοι γὰρ τινα, *aut* οὗτοι γὰρ τὴν τετάρ]ην *legendum puto: & lin. 93.* κλήρου *pro* κληρονόμου *reponendum. L. 97.* τὰ ὅσα *Edd. & MSS. noſtri. Delevi* τὰ *cum Muſgravio. Forte legendum* καὶ ὅσα.

ipſum *Antonium*, aut collegam ejus *Dolabellam*. Quod ſi quid & apud alios magiſtratus diſceptabatur; ubique fere Cæſar Antonii in gratiam cauſa cadebat; quamquam prædia illa demonſtrabat a patre de publico fuiſſe emta, & ad noviſſimum illud Senatusconſultum provocabat, quo acta Cæſaris omnia confirmata erant. *Injuriarum*que *plena in* juvenem *Cæſarem* erant illa *judicia*; & jacturarum mulctarumque neque modus erat neque finis. Itaque *Pedius* etiam *Pinariuſque*, quibus portio quædam hæreditatis Cæſarianæ ceſſerat, conqueſti ſunt apud *Antonium* de injuria, quæ & ſibi & *Octavio* fieret, contra decretum diſerte a Senatu factum: cenſueruntque, ea tantum, quæ in contumeliam C. Cæſaris eſſent decreta, reſcindi ab *Antonio* debuiſſe; cetera omnia, & quæ a C. Cæſare acta fuiſſent, confirmari effectaque dari. Neque vero negavit *Antonius*, pugnare quodammodo hæc, quæ nunc agantur, cum eis quæ Senatuſconſulto continerentur; ſed nec ipſi

A. U. 710. μένα δὴ, ἔφη, τοῖς τότε δόξασιν ἐναντίως γεγράφθαι. μόνης γὰρ τῆς ἀμνηστίας ἐπειγούσης, τὸ Μηδὲν ἀνατρέπειν τῶν προδιῳκημένων, οὐ τοῦ αὐτοῦ γε χάριν, οὐδ' ἐφ' ἅπασιν ἁπλῶς μᾶλλον, ἢ ἐς εὐπρέπειαν καὶ παρηγορίαν τοῦ δήμου, θορυβουμένου τούτοις, ἐπιγραφῆναι. εἶναι δὲ δικαιότερον, τῇ γνώμῃ τοῦ ψηφίσματος μᾶλλον, ἢ τῷ ῥήματι χρωμένους, μὴ παρὰ τὸ εἰκὸς ἀντιπράττειν ἀνδράσι τοσοῖσδε, ἰδίων ἢ προγονικῶν κλήσεων κατὰ στάσιν ἐκπεσοῦσιν, ὑπὲρ νεανίσκου, τοσόνδε πλοῦτον ἀλλότριόν τε καὶ οὐκ ἰδιωτικὸν παρ' ἐλπίδα λαβόντος, καὶ οὐκ ἐπιδεξίως, ἀλλ' ἐς θρασύτητα, τῇ τύχῃ χρωμένου. σφῶν μέντοι φείσεσθαι, τὸ μέρος νειμαμένων πρὸς Καίσαρα. Ὧδε μὲν ὁ Αντώνιος τοῖς ἀμφὶ τὸν Πινάριον ἀπεκρίνατο. καὶ εὐθὺς ἐνέμοντο, ἵνα μὴ καὶ τὸ μέρος ἐν ταῖς δίκαις προσαπόλοιτο, οὐ σφῶν ἕνεκα αὐτῶν,

Lin. 3. *τοῦ αὐτοῦ δὲ Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 4. *ὡς εὐπρέπειαν Edd. & MSS. Emendavi cum Muſgravio.* *L.* 5. *θορυβουμ. τούτου Edd. Prætuli Aug.* *L.* 7. *μὴ πλέας εἰκὸς corrupte Edd. cum Regiis. Recte Aug. Ven.* *L.* 11 *ſq. τῇ τέχνῃ χρωμ. Aug. mend.*

Senatuſconſulto, ait, quemadmodum illud quidem literis conſignatum ſit, convenire cum ſententia in qua tunc Senatus fuiſſet. „Etenim non niſi neceſſitate, propter decretam ſimul *injuriarum oblivionem*, coactum ſenatum adjeciſſe illud, *Ne quid ex ante actis reſcinderetur:* non quod id ipſum per ſe ita placuerit, aut in omnibus rebus ſine exceptione debuerit valere; ſed adjectum id eſſe ſolummodo temporis cauſa, & ad deliniendum populum, ob priorem illam partem decreti tumultuantem. Juſtum autem eſſe, *mentem potius ſenatuſconſulti valere, quam verba:* „nec tot civibus, qui per turbata reipublicæ tempora, poſſeſſionibus vel ſuis vel majorum ſuorum excidiſſent, temere adverſari; & id quidem in unius gratiam adoleſcentuli, qui, majores quam pro privata conditione divitias præter ſpem nactus, fortuna iſta non prouti conveniebat, ſed ad audaciam, uteretur. Ipſis tamen ſe velle parcere, ubi, diviſa cum Cæſare hæreditate, portionem ſuam abſtuliſſent." Poſt hoc *Antonii* reſponſum, ſtatim *Pinarius Pediuſque*, diviſione reliquæ hæreditatis facta, portionem ſuam, ne & hanc litium conteſtatione amitterent, abſtulerunt: quod

ἀλλὰ καὶ τόδε τοῦ Καίσαρος· ἔμελλον γὰρ αὐτῷ μετ᾽ οὐ πολὺ πάντα χαριεῖσθαι. A. U. 710.

XXIII. Θέας δὲ πλησιαζούσης, ἣν ἔμελλεν ὑπὲρ Βρούτου στρατηγοῦντος ἐπιδώσειν Γάϊος Ἀντώνιος, ὁ ἀδελφὸς Ἀντωνίου, καὶ τἄλλα τοῦ Βρούτου τῆς στρατηγίας ἐπιτροπεύων ἀπόντος, παρασκευή τε ἦν ἐς αὐτὴν δαψιλὴς, καὶ ἐλπὶς ἐν τῇ θέᾳ τὸν δῆμον ἐπικλασθέντα καλέσειν τοὺς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ἀντιθεραπεύων τὸ πλῆθος, ὅσον ἀργύριον ἐκ τῆς πράσεως ἐγίγνετο, αἰεὶ κατὰ μέρος τοῖς φυλάρχοις ἀνεδίδου νέμειν τοῖς φθάνουσι λαβεῖν· καὶ ἐς τὰ πωλητήρια περιιὼν, ἀποκηρύσσειν ἐκέλευεν ὅσου δύναιντο πάντα τοὺς πιπράσκοντας ὀλιγίστου, διά τε τὰς δίκας, ἀμφίβολα ἢ ἐπίφοβα ἔτι ὄντα, καὶ διὰ τὴν Καίσαρος σπουδήν. ἅπερ αὐτῷ πάντα τὸν δῆμον ἐς εὔνοιαν ἤγειρε, καὶ ἐς ἔλεον, ὡς ἀναξίῳ τοιάδε πάσχειν. Ὡς δ᾽ ἐπὶ τῇ κληρονομίᾳ καὶ τὴν ἰδίον

Lin. 16. ἀλλὰ καὶ τῶνδε τοῦ *Edd. ex Reg. A.* τᾶδε *Reg. B. a pr. manu. Recte Aug. L.* 24. ἐκ τῆς πράξεως *edit.* 1. *cum MSS. Emendavit H. Stephanus. L.* 25. φιλάρχοις *edit.* 1. *cum MSStis. Iterum recte H. Stephan. L.* 27. *pro* ἐκέλευεν *dat* ἔλεγεν *Aug. Ibid.* ὅσον *Edd. Prætuli Aug. L.* 28. ἀμφιβ. ἢ ἐπίφορα *Reg. B.*

quidem ipſum quoque non tam ſui cauſa fecerunt, quam *Cæſaris*, cui paulo poſt ultro erant omnia largituri.

23. Jamque inſtabant *ludi*, quos *pro Bruto prætore* Cajus, Antonii frater, editurus erat, qui & ceteris in rebus vices abſentis collegæ curabat. Eratque adparatus ſumtuoſus admodum, ea ſpe, ut ſpectaculis delinitus populus *Brutum Caſſiumque* revocaret. *Cæſar* contra, ut ſibi plebem conciliaret officiis, quantum pecuniæ colligebatur ex bonis divenditis, aliam poſt aliam præfectis tribuum tradebat, diſtribuendam inter tribules, prout quiſque primus petiturus eſſet. Obeundoque loca, ubi bona venum dabantur, præcones jubebat omnia minimo, quantum res pateretur, pretio proclamare; cum propter incertum periculoſumque judiciorum eventum, tum propter ipſius Cæſaris in plebem ſtudium. Quæ omnia ei & ad benevolentiam populi profuerunt, & ad commiſerationem, ut indigni talibus injuriis. Ut vero, præter hanc hæreditatem, proprium etiam patri-

Digitized by Google

A. U. 710. ἔς τε Καίσαρα καὶ σὲ ἔργου. Εἰ γὰρ, τοῦ κατ᾽ ἐμαυτὸν ἕνεκα ἀδεοῦς καὶ ἀνεπιφθόνου, περιεῖδον ἐγὼ τιμὰς ψηφιζομένας τοῖς φονεῦσιν ὡς τυραννοκτόνοις, τύραννος ὁ Καῖσαρ ἐγίγνετο· ᾧ μήτε δόξης, μήτε τιμῆς τινος, ἢ τῶν ἐγνωσμένων βεβαιώσεως ἔτι μετῆν· οὐ διαθήκας εἶχεν ἂν, οὐ παῖδα, οὐκ οὐσίαν, οὐκ αὐτὸ τὸ σῶμα ταφῆς ἀξιούμενον, οὐδὲ ἰδιώτου. ἄταφα γὰρ οἱ νόμοι τὰ σώματα τῶν τυράννων ὑπερορίζουσι, καὶ τὴν μνήμην ἀτιμοῦσι, καὶ δημεύουσι τὴν περιουσίαν.

XIX. Ὧν ἐγὼ δεδιὼς ἕκαστον, ὑπερηγωνιζόμην Καίσαρος, ἀθανάτου τε δόξης καὶ δημοσίας ταφῆς, οὐκ ἀκινδύνως οὐδ᾽ ἀνεπιφθόνως ἐμαυτῷ, τυχεῖν, πρός τε ἄνδρας ταχυεργεῖς καὶ φόνου πλήρεις, καὶ, ὡς ἔμαθες, ἤδη καὶ ἐπ᾽ ἐμὲ συνωμοσμένους, πρός τε τὴν βουλὴν ἀχθομένην σου τῷ πατρὶ τῆς ἀρχῆς. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα κινδυνεύειν, καὶ παθεῖν ὁτιοῦν, ᾑρούμην ἑκὼν μᾶλλον, ἢ ἄταφον καὶ ἄτιμον γιγνόμενον περιϊδεῖν Καίσαρα, ἀρι-

Lin. 8 ſq. Forte τύραννος ἂν ὁ Καισ. *quod & H. Stephano viſum eſt. L. 13 ſq.* ἀτιμῶσι *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. & Reg. B. L. 19.* συνωμομωσμένους *Edd. cum Regiis mendoſe. Verum fuerat* συνομωμοσμένους. *Expreſſi lectionem Aug.*

„& in te meritum continetur. Nam ſi, meæ ſecuritatis cauſa, & ad vitandam invidiam, diſſimulanter paſſus fuiſſem præmia decerni percuſſoribus, tamquam tyrannicidis; *tyrannus* futurus fuerat *Cæſar*, cui nec gloria nec honor, nec actorum confirmatio deberetur; non teſtamentum haberet, non filium, non bona, ne corpus quidem vel privata ſepultura honoratum; leges enim corpora tyrannorum inſepulta extra fines projiciunt, memoriam abolent, bona publicant.

19. „Quæ ego ſingula timens, *ſuſcepi contentionem pro Cæſare*, ut immortalem gloriam & ſepulturam publicam conſequeretur; neque vel periculum veritus ſum, vel invidiam, quamvis mihi res eſſet tam cum viris temerariis & cruentis, qui, ut ſcis, jam & in me conſpiraverant, quam cum ſenatu male erga tuum patrem animato propter uſurpatum ab eo imperium. Malui tamen & hoc periculum ſubire, & quidvis ultro pati potius, quam permittere ut honore ſepulturæ careret Cæſar, vir ætate ſua præſtantiſſi-

Digitized by Google

σ]ον ἀνδρῶν τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ εὐτυχέσ]ατον ἐς τὰ πλεῖσ]α, καὶ ἀξιοτιμώτα]ον ἐκ πάντων ἐμοὶ γενόμενον. Τοῖς δ' αὐτοῖς μου τοῖσδε κινδύνοις, καὶ σὺ τὰ νῦν σοι παρόντα λαμπρὰ τῶν Καίσαρος ἔχεις, γένος, ὄνομα, ἀξίωμα, περιουσίαν. ὧν σε δικαιότερον ἦν ἐμοὶ χάριν εἰδέναι μᾶλλον, ἢ τὰ ἐκλειφθέντα εἰς τὴν τῆς βουλῆς παρηγορίαν, ἢ ἐς ἀντίδοσιν τῶνδε ὧν ἔχρῃζον, ἢ κατ' ἄλλας χρείας ἢ λογισμοὺς, ἐπιμέμφεσθαι, πρεσβυτέρῳ νεώτερον ὄντα. Καὶ τάδε μὲν ἀρκέσει σοι περὶ τῶνδε εἰρῆσθαι. Ἐνσημαίνῃ δὲ καὶ τῆς ἡγεμονίας με ἐπιθυμεῖν, οὐκ ἐπιθυμοῦντα μὲν, οὐκ ἀνάξιον δὲ ἡγούμενον εἶναι· καὶ ἄχθεσθαι μὴ τυχόντα τῶν διαθηκῶν τῶν Καίσαρος, ὁμολογῶν μοι καὶ τὸ τῶν Ἡρακλειδῶν γένος ἀρκεῖν.

A. U. 710.

XX. Περὶ δὲ τῶν σῶν χρειῶν, ἐθέλοντα μέν σε ἐκ τῶν δημοσίων δανείσασθαι, ἡγούμην ἂν εἰρωνείαν λέγειν· εἰ

Lin. 25 sq. Pro τὰ νῦν, *quod ded. edit. 2. 3. & Codex Aug. reponendum fortaſſe* ταυῦν, *quod erat in edit. 1. ex Regiis: vulgatum autem* λαμπρὰ τῶν Καίσαρος, *in quo conſentiunt MSS. cum Editis; in* λαμπρὰ τὰ Καίσαρος *fuerit mutandum. L. 28.* ἐκληφθέντα *ed. 2. 3. mendoſe. L. 34. Suſpicatur H. Steph. ſcripſiſſe forte Appianum* μὴ τυχόντα θέσεως ἐκ διαθηκῶν. *L. 35.* τὸ *ante* τῶν Ἡρακλ. *caret Aug. L. 37. Vulgo omnes* ἱερωνίαν, *quod correxi.*

„mus, & tantum non in omnibus rebus feliciſſimus, mihique longe omnium maximi faciendus. Quæ quidem eadem mea pericula tibi quoque præſentem ſplendorem omnem, quem es a Cæſare conſecutus, pepererunt, genus, nomen, dignitatem, facultates. Pro quibus omnibus æquum erat, te mihi gratias habere potius, quam, ſi quid ad deliniendum ſenatum, aut ad compenſandum id quod ille mihi conceſſit, prætermiſſum eſt, aut alia quapiam neceſſaria ratione vel conſilio factum, illud jam exprobrare, adoleſcentulum præſertim ſeniori. Sed hæc quidem hactenus. Quod vero ſubindicas, me principatum cupere; equidem, ut eum non adfectó, ita non indignum me illo judico. Dolére te autem, quod ais, me non ex teſtamento inſertum familiæ eſſe Cæſaris; id quale ſit, nil adtinet dicere, quum ipſe fatearis, mihi præplacere Heraclidarum genus.

20. „Quod vero in tuos uſus dixiſti *te velle pecuniam ex publico mutuo ſumere*, in eo ludere te putarem, ni credi-

A. U. 710. μὴ πιθανὸν ἦν, ἔτι ἀγνοεῖν σε, κενὰ πρὸς τοῦ πατρὸς ἀπολελεῖφθαι τὰ κοινὰ ταμιεῖα· τῶν προσόδων, ἐξ οὗ παρῆλθεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, ἐς αὐτὸν ἀντὶ τοῦ ταμιείου συμφερομένων· καὶ εὑρεθησομένων αὐτίκα ἐν τῇ Καίσαρος περιουσίᾳ, ὅταν αὐτὰ ζητεῖν ψηφισώμεθα. ἄδικον γὰρ οὐδὲν τοῦτο ἐς τὸν Καίσαρα ἔσῖαι, τεθνεῶτά τε ἤδη, καὶ οὐκ ἂν εἰπόντα ἄδικον εἶναι, εἰ καὶ ζῶν ᾐτεῖτο τοὺς λογισμούς. ἐπεὶ καὶ τῶν ἰδιωτῶν πολλοῖς ἀμφισβητοῦσί σοι καθ᾽ ἕνα τῆς οὐσίας, οὐκ ἀδήριτον αὐτὴν ἔχων γνώσῃ. τῶν δὲ μετενεχθέντων πρός με χρημάτων οὔτε τὸ πλῆθός ἐσῖιν ὅσον εἰκάζεις, οὔτε τι νῦν ἐσῖι παρ᾽ ἐμοί· πάντα τῶν ἐν ἀρχαῖς καὶ δυνάμει, πλὴν Δολοβέλλα καὶ τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν, νειμαμένων μὲν εὐθὺς ὡς τυράννου, δι᾽ ἐμὲ δὲ μεταθέντων ἐς χάριν τῶν ὑπὲρ Καίσαρος ἐψηφισμένων. ἐπεὶ καὶ σὺ τὰ λοιπὰ φέρων οἴσεις, ἀντὶ τοῦ δήμου, τοῖς δυσχεραίνουσιν, ἂν σωφρονῇς. οἱ μὲν γὰρ

Lin. 39. *Non diſtinguunt poſt* ταμιεῖα *Edd. nec MSS. noſtri.* *L.* 45 *ſq. Monuit H. Stephanus, aut* πολλῶν ἀμφισβητούντων *legendum, aut* πολλοὶ ἀμφισβητοῦσί σοι κ. ἑ. τ. οὐσίας, καὶ οὐκ ἀδηρ. *&c.* *L.* 51. *An* μετατιθέντων?

„bilius eſſet, ignorare te quam exhauſtum pater tuus reliquerit ærarium; qui, poſtquam principatum adeptus eſt, non eo, ſed ad ſe, adferri reditus reipublicæ voluit. Et invenientur mox pecuniæ publicæ in bonis illius; quando earum inquiſitio decreta per nos fuerit. Nec enim hoc quidem injurioſum erit in Cæſarem, jam mortuum, &, ſi viveret etiam, non negaturum *æquum eſſe rationes reddere poſtulanti Senatui.* Præterea ne a privatorum quidem conteſtationibus, qui de ſingulis partibus bonorum lites move„bunt, poſſeſſionem hanc tibi liberam fore, cognoſces. Ceterum *pecuniæ a me tranſlatæ* non tantus eſt numerus, quantum putas; nec ejus quidquam penes me nunc eſt reliquum; quandoquidem magiſtratus & qui alioquin poteſtate pollent, excepto Dolabella & fratribus meis, cuncta ſtatim, velut bona tyranni, partiti ſunt; mea vero opera rurſus adducti ad Senatuſconſultum in favorem Cæſaris conficiendum. Nam & tu, ubi quod eſt reliquum acceperis, non in plebem, ſi recte ſapies, ſed in eos qui offenſi ſunt, conferes. Illi

ἐκπέμψουσιν, ἂν συμφρονῶσι, τὸν δῆμον ἐπὶ τὰς ἀποικίας. Ὁ δὲ ΔΗΜΟΣ ἐστιν, ὥσπερ καὶ σὺ τῶν Ἑλληνικῶν ἀρτιδίδακτος ὢν ἔμαθες, ἄσταθμητον, ὥσπερ ἐν θαλάσσῃ κῦμα κινούμενον· ὁ μὲν ἦλθεν, ὁ δ' ἀπῆλθεν. ὧ λόγῳ καὶ τῶν ἡμετέρων αἰεὶ τοὺς δημοκόπους ὁ δῆμος, ἐπὶ πλεῖστον ἐξάρας, ἐς γόνυ ἔρριψε. *A. U. 710.*

XXI. Ταῦτων τοῖς πολλοῖς δυσχεράνας ὁ Καῖσαρ ἐς ὕβριν εἰρημένοις, ἀπεχώρει, τὸν πατέρα ἀνακαλῶν θαμινὰ ἐξ ὀνόματος· καὶ τὴν οὐσίαν ἐς πρᾶσιν αὐτίκα προυτίθει πᾶσαν, ὅση κατὰ τὸν κλῆρον ἐγίγνετο αὐτοῦ, προτρέπων ἐπικουρεῖν οἱ τὸν δῆμον. Ἐκ τῆσδε δὲ τῆς σπουδῆς, φανερᾶς τε τῆς Ἀντωνίου πρὸς αὐτὸν ἔχθρας γενομένης, καὶ τῆς βουλῆς ζήτησιν εὐθὺς εἶναι τῶν δημοσίων χρημάτων ψηφισαμένης, οἱ πολλοὶ ἔδεισαν περὶ τῷ νέῳ Καίσαρι, τῆς πατρῴας ἐς τοὺς στρατιώτας καὶ τὸν δῆμον εὐνοίας οὕνεκα, καὶ τῆς νῦν ἐπὶ τῇ χορηγίᾳ

Lin. 54. ἂν συμφρονῶσι *Edd. cum Reg. A. Aug. puto & Ven. Sic* ſi rite ſentient *Cand. Præferendum tamen duxi Reg. B. L.* 64 *ſq.* τὸν δῆμον ἐκ τῆσδε τῆς σπουδῆς, *Edd. & MSSti noſtri: mendoſe, ſi quid video. Interpunxi poſt* δῆμον, *& conjunct.* δὲ *poſt* τῆσδε *ex conject. inſerui. L.* 67 *ſq.* ἔδεισαν ἐπὶ τῷ νέῳ Καισ. *puto legendum, ut infra* ἐπὶ δὲ Ἀντωνίῳ.

„enim, ſi ad tuas partes erunt traducti, in colonias mittent plebem. *PLEBS* autem, quemadmodum & tu, Græcis literis nuper innutritus, non ignorare debes, eſt *res inſtabilis, et marinorum inſtar fluctuum mobilis: accedit alius; alius recedit.* Quapropter & noſtra in republica ſæpe cultores ſuos plebs, ad altiſſimum ſtatim gradum ſublatos, dejecit in genua." ·

21. Hac *Antonii oratione*, ut magna ex parte contumelioſa, *offenſus Cæſar* diſceſſit, patrem Cæſarem identidem nominatim invocans. Moxque bona venum propoſuit omnia, quæ ei ex hac hæreditate obvenerant; hortatuſque eſt populum, ut ſibi non deeſſet. Poſt tam *inſigne Cæſaris erga plebem ſtudium*, quum mox manifeſte erumperet *Antonii in eum inimicitia*, quumque a ſenatu ſtatim *perquiſitio pecuniarum publicarum* eſſet *decreta*; timere plerique reipublicæ a *Cæſare* cœperunt, cum ob patris in milites atque plebem benevolentiam, tum propter gratiam quam a plebe nunc ipſe

A. U. 710. δημοκοπίας, καὶ περιουσίας, ἣ δὴ πάνυ αὐτῷ πολλὴ προσελθοῦσα, οὐκ ἐδόκει τοῖς πλείοσιν αὐτὸν ἐν ἰδιώτου μέτρῳ καθέξειν· ἐπὶ δὲ Αντωνίῳ μάλιστα, μὴ τὸν Καίσαρα, νέον ἄνδρα καὶ ἔνδοξον καὶ πλούσιον, ἑταιρισάμενος ὑφ' ἑαυτὸν εἶναι, πρότερος ἅψαιτο τῆς Καίσαρος δυναστείας. Οἱ δὲ τοῖς τότε γιγνομένοις ἐφήδοντο, ὡς καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀλλήλοις ἐμποδὼν ἐσομένων, καὶ τοῦ Καίσαρος πλούτου τῇ ζητήσει τῶν χρημάτων αὐτίκα διαλυθησομένου, καὶ σφίσι τοῦ ταμιείου περιουσίας πλήρους ἐξ αὐτῆς ἐσομένου· τὰ γὰρ πολλὰ τῶν κοινῶν εὑρήσειν παρὰ Καίσαρι.

XXII. Πολλοί τε αὐτῶν ἐς δίκας τὸν Καίσαρα ὑπῆγον περὶ χωρίων, ἕτερος ἑτέρῳ ἐπιλέγοντες, ἄλλα τε ἕκαστοι, καὶ τὸ κοινὸν ἐπὶ τοῖς πλείστοις, ἐκ προγραφῆς εἶναι τῶν δημευθέντων ἢ φυγόντων ἢ ἀναιρεθέντων. ἦγόν τε

Lin. 75. οἱ καὶ τοῖς τότε edit. 1. cum Regiis & Aug. Tenui emendationem H. Stephani, quam neſcio an confirmet Ven. L. 78. ταμείου Edd. invit. MSS. L. 81 ſqq. A verbis Πολλοί τε αὐτῶν, *uſque* πάντα χαρίσασθαι *pag. 425. l. 17. omnia, quæ hoc Cap. XXII. continentur, deſiderantur apud Candidum.*

„tali erogatione eſſet initurus, propterque opum eidem accedentium amplitudinem, quæ eum, ut pleriſque videbatur, non ſitura eſſet intra privati hominis modum ſeſe continere. Sed magis etiam timebant *Antonium*, ne cum Cæſare, ut uſu rerum propter ætatem carente, ſic illuſtri juvene atque opulento, ſocietatem iniret, &, poſtquam illum ſibi obnoxium feciſſet, ipſe prior dominatum ſuperioris Cæſaris occuparet. Alii vero præſenti rerum ſtatu gaudebant; ſperantes, non modo alterum ex illis alteri impedimento futurum, ſed etiam divitias *Cæſaris*, inſtituta pecuniæ publicæ perquiſitione, mox diſſolutum iri, & inde opibus abundaturum ærarium, quod in bonis C. Cæſaris magnam partem illius pecuniæ eſſent inventuri.

22. Jamque multi ex his *lites intentabant Cæſari*, de prædiis, quæ in *hæreditate paterna* erant; cum ſinguli contra ſingula prædia, alius aliam, proferentes cauſam, tum contra pleraque communem illam, *eſſe illa ex bonis publicatis proſcriptorum aut exulum aut occiſorum.* Atque de his *judicem* poſcebant

τὰς δίκας ἐπὶ τὸν Αντώνιον αὐτὸν, ἢ τὸν ἕτερον ὕπατον Δολοβέλλαν. εἰ δέ τις καὶ ἐφ' ἑτέρας ἀρχῆς ἐδικάζετο, πανταχοῦ τὰ πολλὰ ὁμοίως ὁ Καῖσαρ ἐς χάριν Αντωνίου ἡττᾶτο· τά τε ὠνήματα τῷ πατρὶ ἐκ τοῦ δημοσίου γενόμενα ἐπιδεικνὺς, καὶ τὸ τελευταῖον ψήφισμα τὸ βεβαιοῦν τὰ Καίσαρι πεπραγμένα πάντα. ὕβρεις τε πολλαὶ παρὰ τὰς δίκας ἦσαν αὐτῷ, καὶ τὸ τῆς ζημίας προὔκοπτεν ἐς ἄπειρον. ὥστε Πέδιον καὶ Πινάριον (οὗτοι γὰρ τὴν ἐκ τῶν Καίσαρος διαθηκῶν τοῦ κληρονόμου μοῖραν εἶχον,) μέμψασθαι τῷ Αντωνίῳ περί τε σφῶν αὐτῶν καὶ περὶ τοῦ Καίσαρος, ὡς ἄδικα πασχόντων παρὰ τὸ ψήφισμα τῆς βουλῆς. ᾤοντό τε, αὐτὸν τὰ ἐς ὕβριν ἐκλύειν δεῖν μόνον, τὰ ἄλλα δὲ πάντα κυροῦν, ὅσα τῷ Καίσαρι πέπρακται. Ὁ δὲ ὡμολόγει μὲν, τὰ πρασσόμενα ἴσως ἐναντίον ἔχειν τι τοῖς συνεψηφισμένοις· καὶ τὰ ἐψηφισ- A. U. 710.

Lin. 92. ἐς ἄπειρον ἔς τε Πέδιον καὶ Πινάριον· οὗτοι *&c. Edd. & MSS. Interpunxi poſt* ἄπειρον *cum Aug.* ἔς τε *autem vel invitis MSS. in* ὥστε *mutavi, & verba ſequentia in Parentheſi poſui; quod & Muſgravio video placuiſſe. Ibid. ſq. Aut* οὗτοι γάρ τινα, *aut* οὗτοι γὰρ τὴν τετάρτην *legendum puto: & lin. 93.* κλήρου *pro* κληρονόμου *reponendum. L. 97.* τὰ ὅσα *Edd. & MSS. noſtri. Delevi* τὰ *cum Muſgravio. Forte legendum* καὶ ὅσα.

ipſum *Antonium*, aut collegam ejus *Dolabellam*. Quod ſi quid & apud alios magiſtratus diſceptabatur; ubique fere Cæſar Antonii in gratiam cauſa cadebat; quamquam prædia illa demonſtrabat a patre de publico fuiſſe emta, & ad noviſſimum illud Senatusconſultum provocabat, quo acta Cæſaris omnia confirmata erant. *Injuriarumque plena in juvenem Cæſarem* erant illa *judicia*; & jacturarum mulctarumque neque modus erat neque finis. Itaque *Pedius* etiam *Pinariuſque*, quibus portio quædam hæreditatis Cæſarianæ ceſſerat, conqueſti ſunt apud *Antonium* de injuria, quæ & ſibi & *Octavio* fieret, contra decretum diſerte a Senatu factum: cenſueruntque, ea tantum, quæ in contumeliam C. Cæſaris eſſent decreta, reſcindi ab *Antonio* debuiſſe; cetera omnia, & quæ a C. Cæſare acta fuiſſent, confirmari effectaque dari. Neque vero negavit *Antonius*, pugnare quodammodo hæc, quæ nunc agantur, cum eis quæ Senatusconſulto continerentur; ſed nec ipſi

Digitized by Google

A. U. 710.

μένα δὲ, ἔφη, τοῖς τότε δόξασιν ἐναντίως γεγράφθαι. μόνης γὰρ τῆς ἀμνηστίας ἐπειγούσης, τὸ Μηδὲν ἀνατρέπειν τῶν προδιωκημένων, οὐ τοῦ αὐτοῦ γε χάριν, οὐδὲ ἐφ' ἅπασιν ἁπλῶς μᾶλλον, ἢ ἐς εὐπρέπειαν καὶ παρηγορίαν τοῦ δήμου, θορυβουμένου τούτοις, ἐπιγραφῆναι. εἶναι δὲ δικαιότερον, τῇ γνώμῃ τοῦ ψηφίσματος μᾶλλον, ἢ τῷ ῥήματι χρωμένους, μὴ παρὰ τὸ εἰκὸς ἀντιπράττειν ἀνδράσι τοσοῖσδε, ἰδίων ἢ προγονικῶν κλήσεων κατὰ στάσιν ἐκπεσοῦσιν, ὑπὲρ νεανίσκου, τοσόνδε πλοῦτον ἀλλότριόν τε καὶ οὐκ ἰδιωτικὸν παρ' ἐλπίδα λαβόντος, καὶ οὐκ ἐπιδεξίως, ἀλλ' ἐς θρασύτητα, τῇ τύχῃ χρωμένου. σφῶν μέντοι φείσεσθαι, τὸ μέρος νειμαμένων πρὸς Καίσαρα. Ὧδε μὲν ὁ Αντώνιος τοῖς ἀμφὶ τὸν Πινάριον ἀπεκρίνατο. καὶ εὐθὺς ἐνέμοντο, ἵνα μὴ καὶ τὸ μέρος ἐν ταῖς δίκαις προσαπόλοιτο, οὐ σφῶν ἕνεκα αὐτῶν,

Lin. 3. τοῦ αὐτοῦ δὲ *Edd. Prætuli Aug. Ven. L. 4.* ὡς εὐπρέπειαν *Edd. & MSS. Emendavi cum Muſgravio. L. 5.* θορυβουμ. τούτου *Edd. Prætuli Aug. L. 7.* μὴ πλέας εἰκὸς *corrupte Edd. cum Regiis. Recte Aug. Ven. L. 11 ſq.* τῇ τέχνῃ χρωμ. *Aug. mend.*

Senatuſcônſulto, ait, quemadmodum illud quidem literis conſignatum ſit, convenire cum ſententia in qua tunc Senatus fuiſſet. „Etenim non niſi neceſſitate, propter decretam ſimul *injuriarum oblivionem*, coactum ſenatum adjeciſſe illud, *Ne quid ex ante actis reſcinderetur:* non quod id ipſum per ſe ita placuerit, aut in omnibus rebus ſine exceptione debuerit valere; ſed adjectum id eſſe ſolummodo temporis cauſa, & ad deliniendum populum, ob priorem illam partem decreti tumultuantem. Juſtum autem eſſe, *mentem potius ſenatuſconſulti valere*, *quam verba:* „nec tot civibus, qui per turbata reipublicæ tempora, poſſeſſionibus vel ſuis vel majorum ſuorum excidiſſent, temere adverſari; & id quidem in unius gratiam adoleſcentuli, qui, majores quam pro privata conditione divitias præter ſpem nactus, fortuna iſta non prouti conveniebat, ſed ad audaciam, uteretur. Ipſis tamen ſe velle parcere, ubi, diviſa cum Cæſare hæreditate, portionem ſuam abſtuliſſent.“ Poſt hoc *Antonii* reſponſum, ſtatim *Pinarius Pediuſque*, diviſione reliquæ hæreditatis facta, portionem ſuam, ne & hanc litium conteſtatione amitterent, abſtulerunt: quod

Digitized by Google

ἀλλὰ καὶ τόδε τοῦ Καίσαρος· ἔμελλον γὰρ αὐτῷ μετ᾽ οὐ πολὺ πάντα χαριεῖσθαι. A. U. 710.

XXIII. Θέας δὲ πλησιαζούσης, ἣν ἔμελλεν ὑπὲρ Βρούτου στρατηγοῦντος ἐπιδώσειν Γάϊος Ἀντώνιος, ὁ ἀδελφὸς Ἀντωνίου, καὶ τἄλλα τοῦ Βρούτου τῆς στρατηγίας ἐπιτροπεύων ἀπόντος, παρασκευή τε ἦν ἐς αὐτὴν δαψιλὴς, καὶ ἐλπὶς ἐν τῇ θέᾳ τὸν δῆμον ἐπικλασθέντα καλέσειν τοὺς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ἀντιθεραπεύων τὸ πλῆθος, ὅσον ἀργύριον ἐκ τῆς πράσεως ἐγίγνετο, αἰεὶ κατὰ μέρος τοῖς φυλάρχοις ἀνεδίδου νέμειν τοῖς φθάνουσι λαβεῖν· καὶ ἐς τὰ πωλητήρια περιιὼν, ἀποκηρύσσειν ἐκέλευεν ὅσου δύναιντο πάντα τοὺς πιπράσκοντας ὀλιγίστου, διά τε τὰς δίκας, ἀμφίβολα ἢ ἐπίφοβα ἔτι ὄντα, καὶ διὰ τὴν Καίσαρος σπουδήν. ἅπερ αὐτῷ πάντα τὸν δῆμον ἐς εὔνοιαν ἤγειρε, καὶ ἐς ἔλεον, ὡς ἀναξίως τοιάδε πάσχειν. Ὡς δ᾽ ἐπὶ τῇ κληρονομίᾳ καὶ τὴν ἴδιον

Lin. 16. ἀλλὰ καὶ τῶνδε τοῦ *Edd. ex Reg. A.* τᾶδε *Reg. B. a pr. manu. Recte Aug.* *L.* 24. ἐκ τῆς πράξεως *edit.* 1. *cum MSS. Emendavit H. Stephanus.* *L.* 25. φιλάρχοις *edit.* 1. *cum MSStis. Iterum recte H. Stephan.* *L.* 27. *pro* ἐκέλευεν *dat* ἔλεγεν *Aug.* *Ibid.* ὅσον *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 28. ἀμφιβ. ἢ ἐπίφορα *Reg. B.*

quidem ipſum quoque non tam ſui cauſa fecerunt, quam *Cæſaris*, cui paulo poſt ultro erant omnia largituri.

23. Jamque inſtabant *ludi*, quos *pro Bruto prætore* Cajus, Antonii frater, editurus erat, qui & ceteris in rebus vices abſentis collegæ curabat. Eratque adparatus ſumtuoſus admodum, ea ſpe, ut ſpectaculis delinitus populus *Brutum Caſſiumque* revocaret. *Cæſar* contra, ut ſibi plebem conciliaret officiis, quantum pecuniæ colligebatur ex bonis divenditis, aliam poſt aliam præfectis tribuum tradebat, diſtribuendam inter tribules, prout quiſque primus petiturus eſſet. Obeundoque loca, ubi bona venum dabantur, præcones jubebat omnia minimo, quantum res pateretur, pretio proclamare; cum propter incertum periculoſumque judiciorum eventum, tum propter ipſius Cæſaris in plebem ſtudium. Quæ omnia ei & ad benevolentiam populi profuerunt, & ad commiſerationem, ut indigni talibus injuriis. Ut vero, præter hanc hæreditatem, proprium etiam patri-

Digitized by Google

A. U. 710. αὐτοῦ περιουσίαν, ὅση τε παρὰ Ὀκταουΐου τοῦ πατρὸς, ἢ ἑτέρωθεν ἦν αὐτῷ, καὶ τὰ τῆς μητρὸς πάντα, καὶ τὰ Φιλίππου, καὶ τὸ μέρος τοῦ κλήρου Πινάριον καὶ Πέδιον αἰτήσας, προὔθηκεν ἐς τὴν διανέμησιν πιπράσκεσθαι, ὡς τῆς Καίσαρος περιουσίας οὐδ᾽ ἐς τοῦτο μόνον ἀρκούσης διὰ τὰς ἐπηρείας· ὁ δῆμος, οὐκ ἔτι παρὰ τοῦ πρώτου Καίσαρος, ἀλλὰ παρὰ τοῦδε αὐτοῦ τὴν ἐπίδοσιν λογιζόμενος εἶναι, ἐκπαθῶς αὐτὸν ἠλέει, καὶ ἐπῄνουν, ὧδε πάσχοντα, καὶ ὧδε φιλοτιμούμενον· δῆλοί τε ἦσαν, οὐκ ἐς πολὺ τὴν ἐς αὐτὸν Ἀντωνίου ὕβριν ὑπεροψόμενοι.

XXIV. Διέδειξαν δὲ παρὰ τὰς Βρούτου θέας, πολυτελεστάτας δὴ γενομένας. ἐμμίσθων γάρ τινων ἀνακραγόντων, κατακαλεῖν Βροῦτόν τε καὶ Κάσσιον, ἐπεὶ τὸ λοιπὸν αὐτοῖς θέατρον συνεδημαγωγεῖτο ἐς τὸν ἔλεον, ἐσέδραμον ἀθρόοι, καὶ τὰς θέας ἐπέσχον, μέχρι τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν σβέσαι. Βροῦτος δὲ καὶ Κάσσιος, ἐπὶ σφῶν τὰς ἐλπίδας τὰς ἐν ταῖς θέαις ὁ Καῖσαρ διέχεε,

monium ab Octavio ipſi relictum, & quidquid aliunde habuerat, inſuperque materna omnia & Philippi bona, denique & hæreditatis Cæſarianæ portionem a Pinario & Pedio repetitam, venum propoſuit; atque, his etiam opus eſſe ad perſolvenda populo legata, ſignificavit, quandoquidem ne ad hunc quidem uſum bona Cæſaris, propter damna atque injurias acceptas, ſufficerent: tum vero *plebs* hanc liberalitatem reputans non amplius ſuperioris, ſed hujus, eſſe Cæſaris, *mirifico adfectu* & commiſeratione *complectebatur juvenem*; collaudans ejus tum patientiam, tum magnificentiam, & aperte jam præ ſe ferens, *non ſe laturam diutius Antonii adverſus Cæſarem injurias.*

24. Illius adfectus mox ſpecimen edidit plebs in *Bruti ludis*, maximo ſumtu exhibitis. Quum enim quidam ad hoc conducti clamitarent, revocandos eſſe Brutum & Caſſium; dum hac arte reliquorum ſpectatorum animi tentantur, ut ad miſericordiam exulum moverentur; incurſu frequentiſſimo plebis ſubito eſt inhibitum ſpectaculum, donec ceſſaſſet illa poſtulatio. Tum vero *Brutus et Caſſius*, ubi viderunt ſe hac ſpe demerendæ per ludos plebis fruſtratos

Digitized by Google

ἔγνωσαν εἰς Συρίαν καὶ Μακεδονίαν, ὡς πρὸ Αντωνίου καὶ Δολοβέλλα σφίσιν ἐψηφισμένας, χωρεῖν καὶ βιάζεσθαι. A. U. 710.
Καὶ τῶνδε φανερῶν γενομένων, ἠπείγετο καὶ Δολοβέλλας ἐς τὴν Συρίαν, καὶ πρὸ Συρίας ἐς τὴν Ασίαν, ὡς χρηματιούμενος ἀπ' αὐτῆς. Ὁ δ' Αντώνιος, ἡγούμενος ἐς τὰ μέλλοντά οἱ δεήσειν δυνάμεως, τὴν ἐν Μακεδονίᾳ στρατιὰν, ἀρετῇ τε οὖσαν ἀρίστην καὶ πλήθει μεγίστην, (ἓξ γὰρ ἦν τέλη, καὶ ὅσον ἄλλο πλῆθος αὐτοῖς τοξοτῶν καὶ ψιλῶν ἢ γυμνητῶν συνεζεύγνυτο, ἵππος τε πολλὴ, καὶ παρασκευὴ κατὰ λόγον ἐντελὴς,) δοκοῦντα προσήκειν Δολοβέλλα, Συρίαν καὶ τὰ ἐς Παρθυαίους ἐπιτετραμμένῳ, διότι καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτοῖς ἐς Παρθυαίους ἔμελλε χρῆσθαι, πρὸς ἑαυτὸν ἐπενόει μετενεγκεῖν· ὅτι καὶ μάλιστα ἦν ἀγχοῦ τὸν Ιόνιον περάσαντα εὐθὺς ἐν τῇ Ιταλίᾳ εἶναι.

XXV. Ἄφνω δὴ φήμη κατέσκηψε, Γέτας, τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος πυθομένους, Μακεδονίαν πορθεῖν

Lin. 59 ſq. ἐπιτετραμμένα *Edd. Recte Aug. L. 61.* ὅτε *Edd.* ὅτι *dedit Aug. quod & ex conject. adnotaverat Muſgr. Ibid. ſq.* μάλιστα ἦν *maluit Muſgrav. L. 62. An* τὸν ἀγχοῦ Ιόνιον*?*

per Cæſarem, *ſtatuerunt*, *in Syriam Macedoniamque*, ut prius ſibi, quam Antonio & Dolabellæ, decretas, *per vim invadere.* Quod conſilium poſtquam compertum eſt; ipſe quoque *Dolabella properavit in Syriam*, obiter inviſurus Aſiam, ut inde pecunias colligeret. At *Antonius*, ratus ſibi ad ea quæ inſtarent opus fore copiis, nec ignarus *Macedonicum exercitum* cum virtute præſtare, tum numero; (erant enim ſex legiones, eiſque adjuncta magna manus ſagittariorum & levis armaturæ velitumque, equitatus præterea numeroſus, reliquusque adparatus abſolutiſſimus:) illum igitur exercitum, quamvis videretur deberi Dolabellæ propter decretum ei bellum Parthicum, quandoquidem & Cæſar contra Parthos adparatus illos fecerat, *ad ſe* tamen *pertrahere cogitavit*; præſertim quoniam propter propinquitatem ſtatim, trajecto mari ſupero, adeſſe idem exercitus poſſet in Italia.

25. Et repente ſparſa eſt fama, Getas, cognita morte Cæſaris, incurſionibus vaſta-

ἐπιτρέχοντας. καὶ ὁ Ἀντώνιος τὴν βουλὴν ᾔτει τὸν στρατὸν, ὡς Γέταις ἐπιθήσων δίκην· ἔς τε γὰρ Γέτας αὐτὸν πρὸ Παρθυαίων Καίσαρι παρεσκευάσθαι, καὶ τὰ Παρθυαίων ἠρεμεῖν ἐν τῷ παρόντι. ἡ μὲν οὖν βουλὴ τὴν φήμην ὑπενόει, καὶ τοὺς ἐπισκεψομένους ἔπεμψεν. Ὁ δὲ Ἀντώνιος τὸν φόβον αὐτῶν καὶ τὴν ὑπόνοιαν ἐκλύων, ἐψηφίσατο, Μὴ ἐξεῖναί τῳ κατὰ μηδεμίαν αἰτίαν περὶ Δικτάτωρος ἀρχῆς μήτε ἐπιψηφίζειν, μήτε λαβεῖν διδομένην· ἢ τὸν ἐκ τῶνδέ τινος ὑπεριδόντα νηποινεὶ πρὸς τῶν ἐντυχόντων ἀναιρεῖσθαι. Καὶ τῷδε μάλιστα ἑλὼν τοὺς ἀκούοντας, καὶ τοῖς ὑπὲρ Δολοβέλλα πράττουσι συνθέμενος ἓν τέλος δώσειν, ᾑρέθη τῆς ἐν Μακεδονίᾳ δυνάμεως εἶναι στρατηγὸς αὐτοκράτωρ. Καὶ ὁ μὲν ἔχων ἃ ἐβούλετο, Γάϊον τὸν ἀδελφὸν αὐτίκα σὺν ἐπείξει τὸ δόγμα φέροντα τῷ στρατῷ διεπέμπετο. οἱ δὲ ἐπισκέπται τῆς φήμης ἐπανελθόντες, Γέτας ἔλεγον οὐκ ἰδεῖν ἐν Μακεδονίᾳ· προσέθεσαν δὲ, εἴτε ἀληθὲς, εἴθ' ὑπ' Ἀντωνίου διδαχθέντες, ὅτι δέος ἦν, μὴ, τῆς στρατιᾶς ποι μετελθούσης, οἱ Γέται τὴν Μακεδονίαν ἐπιδράμοιεν. ὧδε μὲν εἶχε τὰ ἐν Ῥώμῃ.

Lin. 67. γὰρ carent Edd. Dedit Aug. & Reg. B. L. 72. ἐξεῖναι τῳ Aug.

re Macedoniam. *Antoniuſque* a ſenatu *exercitum petiit*, quo de hoſtibus ſumeret pœnas; dicens, *contra Getas* illum prius, quam contra Parthos, a Cæſare fuiſſe paratum; & pacata eſſe in præſentia omnia circa Parthicos fines. Senatus, cui ſuſpectus ille rumor erat, miſit qui provinciam inſpicerent. *Antonius* autem, quo magis metum ac ſuſpicionem eximeret, *legem tulit: Ne quis ullam ob cauſam* DE DICTATORE *creando referret, neve quis dictaturam oblatam acciperet: qui contra fecerit, eum licere a quovis impune interimi.* Atque hoc maxime artificio deceptis patribus, pactus cum Dolabellæ amicis, traditurum ſe illi unam legionem, *imperator Macedonicarum copiarum* creatus eſt. Quo impetrato, mox Cajum fratrem cum Senatuſconſulto properare juſſit ad exercitum. Exploratores vero inde reverſi, negabant quidem, ſe Getas ullos vidiſſe in Macedonia: addiderunt autem, ſive vere, ſive ab Antonio moniti, metum eſſe, ne, ſi deducatur inde exercitus, excurrant Getæ in provinciam.

XXVI. Κάσσιος δὲ καὶ Βροῦτος χρήματα καὶ στρατιὰν συνέλεγον· καὶ Τρεβώνιος, ὁ τῆς Ἀσίας ἡγούμενος, τὰς πόλεις αὐτοῖς ἐτείχιζε, καὶ Δολοβέλλαν ἐλθόντα οὐκ ἐδέχετο οὔτε Περγάμῳ οὔτε Σμύρνῃ, ἀλλὰ μόνην ἀγορὰν ἔξω τείχους ὡς ὑπάτῳ προυτίθει. Ἐπιχειροῦντος δ᾽ ἐκείνου σὺν ὀργῇ τοῖς τείχεσι, καὶ οὐδὲν ἀνύοντος, ὁ Τρεβώνιος αὐτὸν ἔφη δέξεσθαι Ἐφέσῳ, καὶ ἐς τὴν Ἔφεσον εὐθὺς ἀπιόντι τοὺς ἐφεψομένους ἐκ διαστήματος ἔπεμπεν. οἳ νυκτὸς ἐπιγενομένης ἀπιόντα τὸν Δολοβέλλαν ὁρῶντες, καὶ οὐδὲν ἔτι ὑπονοοῦντες, ὀλίγους σφῶν ὑπολιπόντες ἕπεσθαι αὐτῷ, ἐς τὴν Σμύρναν ἐπανῆλθον. Καὶ τοὺς ὀλίγους ὁ Δολοβέλλας ἐνεδρεύσας τε καὶ περιλαβὼν, ἔκτεινε, καὶ ἦλθε τῆς αὐτῆς ἔτι νυκτὸς ἐς Σμύρναν· καὶ αὐτὴν ἀφύλακτον εὑρὼν, εἷλε διὰ κλιμάκων. Τρεβώνιος δὲ τοῖς συλλαμβάνουσιν αὐτὸν ἔτι εὐναζόμενον ἡγεῖσθαι πρὸς Δολοβέλλαν ἐκέλευεν, ἕψεσθαι γὰρ αὐτοῖς ἑκών. καί τις τῶν λοχαγῶν αὐτὸν ἐπισκώπτων ἠμείψατο· Ἴθι σὺ, δεῦρο A. U. 710.

Lin. 91. *δέξασθαι Edd. & MSS. Correxi cum Muſgravio. L.* 2. *ἐπισκόπτων edit.* 1. 2. *cum Regiis. ἐπισκόπτατων (ſic) edit.* 3. *ἐπισκώπτων Aug. Pronum fuit reponere verum.*

26. Dum hæc in Urbe geruntur; *Caſſius Brutuſque* exercitum & pecunias colligebant: & *Trebonius*, Aſiæ præſes, urbes in eorum uſum muniebat. Dolabellamque, quum in Aſiam adveniſſet, idem Trebonius & Pergamo & Smyrna excluſit; foro tantum extra mœnia ei præbito, tamquam conſuli. Quumque iratus *Dolabella* oppugnationem fruſtra tentaſſet; pollicitus eſt *Trebonius*, ſe intromiſſurum eum in Epheſum; & miſit e ſuis, qui conſulem illuc proficiſcentem ex intervallo ſequerentur. Qui quum ſub noctem longius eum progreſſum vidiſſent, nihil amplius veriti, paucis ad eum ſequendum relictis, Smyrnam ſunt reverſi. *Dolabella* paucos illos, inſidiis circumventos, delevit: & eadem nocte *Smyrnam* incuſtoditam nactus, ſcalis ad mœnia admotis, *cepit*. *Trebonius*, in cubili *deprehenſus*, rogabat, ut ad conſulem duceretur, ultro ſe eſſe ſecuturum. Tum quidam ex centurionibus irridens, *Ibis*, inquit,

A. U. 710. τὴν κεφαλὴν καταλιπών· ἡμῖν γὰρ οὐ σὲ, ἀλλὰ τὴν κεφαλὴν ἄγειν προστέτακται. Καὶ τόδε εἰπὼν, εὐθὺς ἀπέτεμε τὴν κεφαλήν. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ Δολοβέλλας μὲν αὐτὴν προσέταξεν ἐπὶ τοῦ στρατηγικοῦ βήματος, ἔνθα ὁ Τρεβώνιος ἐχρημάτιζε, προτεθῆναι. ἡ στρατιὰ δὲ, σὺν ὀργῇ, καὶ ὁ οἰκετικὸς ἄλλος ὅμιλος αὐτῆς, ἐπεὶ τοῦ φόνου Καίσαρος ὁ Τρεβώνιος μετεσχήκει, καὶ κτεινομένου τὸν Ἀντώνιον ἐν ὁμιλίᾳ περὶ θύρας τοῦ βουλευτηρίου περιεσπάκει, ἔς τε τὸ ἄλλο σῶμα αὐτοῦ ποικίλως ἐνύβριζον, καὶ τὴν κεφαλὴν οἷα σφαῖραν ἐν λιθοστρώτῳ πόλει διαβάλλοντες ἐς ἀλλήλους ἐπὶ γέλωτι, συνέχεόν τε καὶ συνέτριψαν. Καὶ πρῶτος ὅδε τῶν φονέων δίκην τήνδε ἐδεδώκει.

XXVII. Ὁ δ᾽ Ἀντώνιος ἐς τὴν Ἰταλίαν τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Μακεδονίας διενεγκεῖν ἐπενόει. καὶ προφάσεως ἄλλης ἐς τοῦτο ἀπορῶν, ἠξίου τὴν βουλὴν ἀντὶ τῆς Μακεδονίας ἐναλλάξαι οἱ τὴν ἐντὸς Ἄλπεων Κελτικὴν, ἧς ἡγεῖτο Δέκμος Βροῦτος Ἀλβῖνος· εἰδὼς μὲν, ὅτι καὶ ὁ Καῖσαρ ἐκ τῆσδε τῆς Κελτικῆς ὁρμώμενος ἐκράτησε Πομπηίου· ὡς

quocunque voles; ſed relicto capite: nos enim juſſi ſumus, non te, ſed caput, adferre: & cum dicto caput illi abſcidit. Id Dolabella prima luce proponi juſſit in ſella prætoria, in qua ille jus reddere conſueverat. Sed milites, cum reliqua caſtrenſi turba, irati ut conjurationis participi, qui, dum Cæſar occideretur, Antonium ſermone circa fores curiæ diſtinuiſſet, reliquum ejus corpus variis adfecerunt contumeliis, & ipſum caput per vias urbis lapide ſtratas, ſibi invicem pro pila mittentes per ludibrium, ita contriverunt, ut non adpareret facies. Itaque *primus parricidarum Trebonius talem pœnam luit.*

27. At *Antonius exercitum e Macedonia* cogitabat *transportare in Italiam.* Et quum aliam ad id occaſionem non inveniret; *petiit a ſenatu,* ut permutatis provinciis liceret ſibi obtinere *citeriorem Galliam, cui D. Brutus Albinus* tum *praerat.* Scilicet non erat immemor Antonius, Cæſarem quoque ex eadem provincia cum exercitu digreſſum, Pompejum ſuperaſſe:

Digitized by Google

δὲ τὸν στρατὸν δόξων οὐκ ἐς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλ' ἐς τὴν Κελτικὴν, μετακαλεῖν. Ἡ δὲ βουλὴ, τήνδε τὴν Κελτικὴν ἀκρόπολιν ἐπὶ σφίσιν ἡγουμένη, ἐδυσχέραινέ τε, καὶ τῆς ἐνέδρας τότε πρῶτον ᾔσθοντο, καὶ τὴν Μακεδονίαν δόντες αὐτῷ μετενόουν. ἰδίᾳ τε αὐτῶν οἱ δυνατοὶ ἐπέστελλον τῷ Δέκμῳ τῆς ἀρχῆς ἐγκρατῶς ἔχεσθαι, καὶ στρατὸν ἄλλον καὶ χρήματα ἀγείρειν, εἰ πρὸς Ἀντωνίου βιάζοιτο. οὕτως ἐδεδοίκεσάν τε καὶ ἐν ὀργῇ τὸν Ἀντώνιον εἶχον. Ὁ δὲ ἀντὶ μὲν τῆς βουλῆς ἐπενόει τὸν δῆμον αἰτῆσαι νόμῳ τὴν Κελτικὴν, ᾧ τρόπῳ καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτὴν πρότερον εἰλήφει, καὶ Συρίαν Δολοβέλλας ὑπογύως. ἐς δὲ φόβον τῆς βουλῆς, τὴν στρατιὰν ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐκέλευε Γαΐῳ τὸν Ἰόνιον περᾶν αὐτίκα· καὶ ὁ μὲν ἔμελλε ποιήσειν ὡς προσετέτακτο. A. U. 710

XXVIII. Θέαι δ' ἦσαν, ἃς Κριτώνιος ἀγορανομῶν ἔμελλε τελέσειν· καὶ ὁ Καῖσαρ ἐς τὰς θέας τῷ πατρὶ

Lin. 23. ἡγουμένην *Regii. Correxit C. Steph. L.* 31. ἐς Συρίαν δὲ Δολοϐ. *edit.* 1. *ex Reg. A.* καὶ Συρίαν δὲ Δολοϐ. *edit.* 2. 3. *Recte Aug. & Reg. B. a pr. manu. Ibid.* ὑπογυιός *edit.* 1. *cum Reg. A.* ὑπογυίως *edit.* 2. 3. *Expreſſi Aug. & Reg. B.*

ſimul vero ſic fore ſperabat, ut ipſe non in Italiam, ſed in Galliam, revocare copias illas videretur. At ſenatus, eamdem illam Galliam arcem belli adverſus ſe eſſe ratus, indigniſſime tulit: & nunc primum inſidias *Antonii* ſentientem pœnitere cœpit, conceſſiſſe ei Macedoniam. Jamque privatim hi ex ſenatoribus, qui plurimum poterant, ſcripſerunt *Decimo*, ut conſtanter retineret provinciam, augeret exercitum, pecunias colligeret; ne forte vi prævaleret Antonius: adeo & timebant hunc ſimul & oderant. *Ad plebem* hinc, omiſſo ſenatu, converſus *Antonius*, *rogationem tulit de Gallia*; qua ratione & olim Cæſar quoque impetraverat eamdem provinciam, & nuper Dolabella Syriam. Ad timorem autem ſenatui incutiendum, *mandavit Cajo fratri*, confeſtim *copias trajiceret Brundiſium*: quod ille facturus erat, ita ut juſſus eſt.

28. Interea *tempus* inſtabat *ludorum*, quos editurus erat *ædilis Critonius*: & *Cæſar patri ſellam auream po-*

Digitized by Google

A. U. 710. τόν τε χρύσεον θρόνον καὶ στέφανον παρεσκεύαζεν, ἅπερ αὐτῷ κατὰ πάσας θέας ἐψηφίσαντο προτίθεσθαι. τοῦ Κριτωνίου δὲ εἰπόντος, οὐκ ἀνέξεσθαι τιμωμένου Καίσαρος ἐν ταῖς αὐτοῦ δαπάναις, ὁ Καῖσαρ αὐτὸν ἐς τὸν Ἀντώνιον ἦγεν, ὡς ὕπατον. Ἀντωνίου δὲ εἰπόντος, ἐς τὴν βουλὴν ἐπανοίσειν· χαλεπήνας ὁ Καῖσαρ, Ἀνάφερε, εἶπεν· ἐγὼ δὲ τὸν θρόνον, ἕως ἂν ᾖ τὸ δόγμα, προθήσω. καὶ ὁ Ἀντώνιος χαλεπήνας, ἐκώλυσεν. ἐκώλυσε δὲ καὶ ἐν ταῖς ἑξῆς θέαις, ἔτι παραλογώτερον, ἃς αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐτέλει, ἀνακειμένας ἐκ τοῦ πατρὸς Ἀφροδίτῃ γενετείρᾳ, ὅτε περ αὐτῇ καὶ τὸν νεὼν ὁ πατὴρ τὸν ἐν ἀγορᾷ ἅμα αὐτῇ ἀγορᾷ ἀνετίθει. Τότε δὴ καὶ μάλιστα μῖσος ἤδη σαφὲς ἐκ πάντων ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐγίγνετο, ὡς οὐκ ἐς τὸν νῦν Καίσαρα φιλονεικοῦντα μᾶλλον, ἢ ἐς τὸν πρότερον ὑβρίζοντα ἀχαρίστως. Αὐτός τε ὁ Καῖσαρ, μετὰ πλήθους, οἷα φρουρᾶς, τὸν δῆμον καὶ τοὺς εὖ τι παθόντας ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοὺς ἐκείνῳ στρατευσαμένους, περιθέων,

Lin. 38. τίθεσθαι *Reg. A.* *L.* 40. αὐτοῦ *edit. a.* 3. *invit. MSS.*

nere cum corona *parabat*, id quod ex ſenatuſconſulto in perpetuum ludis omnibus illi fuerat decretum. Quumque negaret *Critonius*, ſe paſſurum honorari Cæſarem in iis ludis quos ipſe ſuo ſumtu faceret; *Cæſar* illum ad Antonium duxit, ut ad conſulem. Qui poſtquam, ea de re ad ſenatum ſe relaturum, dixit; indignatus Cæſar, *Defer*, inquit: *ego, dum valebit Senatuſconſultum, ſellam proponam*. Id *Antonius* exaſperatus prohibuit: nec hoc contentus, prohibuit idem magis etiam præter rationem *ludis* proxime ſecutis, quos Cæſar ipſe celebravit; *in honorem Veneris genetricis* inſtitutos a patre, quum ædem deæ in foro & ipſum forum ille dedicaret. Quod Antonii factum maxime exceptum eſt publico odio, quaſi non tam ad æmulationem, quæ illi cum juniore intercedebat Cæſare, quam ad ingratitudinem adverſus ſuperiorem Cæſarem, pertinens. Jamque ipſe *Cæſar*, multitudine hominum in ſatellitii modum ſtipatus, diſcurrebat per plebem; beneficiarios præſertim patris & veteranos

Digitized by Google

περιθέων, ἐπιφθόνως ἱκέτευεν, οὐ μὲν αὐτοῦ τοιάδε καὶ τοσάδε πάσχοντος ὑπερορᾶν καὶ ἀμελεῖν ἑκόντες· Καίσαρι δὲ τῷ σφῶν αὐτοκράτορι καὶ εὐεργέτῃ ἀμύνειν ἀτιμουμένῳ πρὸς Ἀντωνίου· ἀμύνειν δὲ καὶ σφίσιν αὐτοῖς, οὐδὲν ἕξουσι βέβαιον ὧν εἰλήφασι παρὰ Καίσαρος, εἰ μηδὲ αὐτῷ Καίσαρι μενεῖ τὰ ἐψηφισμένα βέβαια. Ἀντωνίου τε πανταχοῦ, τῆς πόλεως ἐς τὰ ὑψηλὰ ἀναπηδῶν, κατεβόα· Καίσαρι μὲν δι' ἐμὲ μήτε ὀργίζεσθαι, μήτε ἐνυβρίζειν, εὐεργέτῃ σοῦ μάλιστα, ὦ Ἀντώνιε, ἐς τὰ μάλιστα γεγενημένῳ· ἐμοὶ δὲ τῶν μὲν ὕβρεων, ἐς ὅσον θέλεις, ἐμφορεῖσθαι· τὴν δὲ τῆς οὐσίας ἁρπαγὴν ἐπισχεῖν, μέχρι τοὺς πολίτας κομίσασθαι τὴν διανέμησιν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἔχειν· ἀρκέσειν γὰρ ἐμοὶ πενομένῳ τήν τε τοῦ πατρὸς δόξαν, ἂν διαμένῃ, καὶ τὴν τοῦ δήμου διανέμησιν, ἐὰν ἐάσῃς δοθῆναι.

Lin. 54. *οὐ μὲν οὖν αὐτοῦ ora Cod. Aug.* *L.* 55. *πάσχοντας edit.* 3. *mend.* *Ibid.* *ἑκόντος Edd. & MSS. quod in ἑκόντες utique mutandum duxi. Recte Cand.* ultro deſpicerent. *L.* 58 *ſq.* *εἰ μὴ δὴ αὐτῷ Edd. invit. MSS.*

nos ſupplex prehenſans ad movendam adverſario invidiam, oranſque primum quidem „ *ne ſe* tot ac tantas ſuſtinentem injurias *deſpicerent*, ultroque negligerent; maxime vero, ut C. *Cæſarem*, imperatorem ſuum, optime de ipſis meritum, *vindicarent* a contumelia, qua eum Antonius adficeret; denique ut *conſulerent ipſi ſibi*, propugnarentque accepta a Cæſare beneficia, quæ rata eſſe non poſſent, ſi ne ea quidem decreta, quæ in ipſius Cæſaris honorem eſſent facta, rata manerent." Paſſimque per urbem, ex editioribus locis, publice vociferabatur in Antonium: „ *At Cæſari tandem deſine meai cauſa eſſe iratus! Deſine injurias contumeliaſque congerere in eum, qui te maxime, Antoni, maximis cumulatiſſimiſque beneficiis ornavit. In me contumelias tuas ad ſatietatem*, quouſque libet, *effunde!* Modo a bonorum ejus direptione tempera tantiſper, dum civibus, quæ illis legata ſunt, diſtributa erunt. Reliqua omnia tibi tene! Mihi, quantumvis inopi, ſufficiet patris gloria, ſi modo per te ea manſura eſt; & tantum, quantum erogare in populum debeo; modo tu me hoc ſolvere debitum patiaris!"

A. U. 710

Digitized by Google

A. U. 710.

XXIX. ἘΦ' οἷς ἤδη παρὰ πάντων συνεχεῖς ἐγίγνοντο καὶ Φανεραὶ κατὰ τοῦ Αντωνίου βοαί. Απειλησαμένου δὲ αὐτοῦ τῷ Καίσαρι πικρότερον, καὶ τῆς ἀπειλῆς ἐξενεχθείσης ἐς τὸ Φανερὸν, ἔτι μᾶλλον ἅπαντες ὥρμηντο· καὶ οἱ τῆς Φρουρᾶς Αντωνίου ταξίαρχοι, ἐστρατευμένοι τε Καίσαρι τῷ προτέρῳ, καὶ ἐς τὰ μέγιστα ὑπ' Αντωνίου τότε προτιμώμενοι, τὴν ὕβριν αὐτὸν ἐπισχεῖν ἠξίουν καὶ διὰ σφᾶς καὶ δι' ἑαυτὸν, ὑπὸ Καίσαρι στρατευσάμενον, καὶ τῶνδε τῶν οἱ παρόντων ἀγαθῶν παρ' ἐκείνου τυχόντα. Συγγιγνώσκων οὖν ὁ Αντώνιος ἀληθέσιν οὖσι τούτοις, καὶ τοὺς προφέροντας αὐτὰ αἰδούμενος, ἤδη δέ τι καὶ τοῦ Καίσαρος αὐτοῦ διὰ τὸν δῆμον ἐς τὴν ἀλλαγὴν τῆς Κελτικῆς δεόμενος, ὡμολόγει τοῖς λεγομένοις· καὶ ἐπώμνυεν, αὐτὰ καὶ οἱ πάνυ ἀβούλητα εἶναι, τῆς δὲ γνώμης τοῦ νεανίσκου ἕνεκεν μετατίθεσθαι, ἐπηρμένου τε ἐπαχθῶς, ἔτι τηλικοῦδε ὄντος, καὶ οὐδὲν ἔχοντος αἰδέσιμον ἢ τίμιον ἐς πρεσβυτέρους τε καὶ ἐς ἄρχοντας. ἅπερ αὐτοῦ

Lin. 71. πικρότερον τῷ Καίσαρι *Edd. Secutus ſum Aug. Reg. B.* *L.* 79. καὶ, *poſt* δέ τι, *carent Edd. invitis MSStis.* *L.* 83. *Malim* μεταθέσθαι.

29. Jamque poſt hæc vulgo *omnium voces* aperte & ſine intermiſſione *contra Antonium* jactabantur. Quumque *acrius* etiam *interminatus* eſſet *Antonius Cæſari*, & eæ minæ vulgatæ eſſent; magis accenſi ſunt omnium animi: & tribuni Antoniani præſidii, qui ſub Cæſaris patre militaſſent, & apud ipſum Conſulem in ſummo erant pretio, hortari eum cœperunt, ut temperaret injuriis, cum ſuamet ipſorum cauſa, tum & ipſius, qui non minus, quam ipſi, ſub Cæſare militaſſet, & qui eidem Cæſari illud fortunæ faſtigium, in quo tunc eſſet conſtitutus, acceptum ferret. Quæ vere dicta intelligens *Antonius*, & pudore erga hos qui eum monebant ductus, ceſſit eo facilius, quod Cæſaris apud plebem gratioſi indigeret opera in permutandis provinciis; adſeverabatque jurejurando „nec ſuum plane id eſſe conſilium: ſed ipſius tantum Cæſaris cauſa videri voluiſſe mutatum ſuum animum; ut adoleſcens ante maturam ætatem feroculus, & grandiorum ac magiſtratuum

μὲν χάριν τοῦ νεανίσκου χρῄζειν ἔτι νουθεσίας· σφῶν δὲ τῶν ταῦτα ἀξιούντων ἕνεκα αὐτὸς καθέξειν τῆς ὀργῆς, καὶ ἐς τὴν προτέραν ἑαυτοῦ φύσιν τε καὶ γνώμην ἐπανήξειν, ἢν κἀκεῖνος ἀπέχηται τῆς ἀμετρίας. *A. U.* 710.

XXX. Ταῦτα οἱ ταξίαρχοι ἀσπασάμενοι, συνῆγον ἀμφοτέρους. οἱ δὲ ἐπεμέμφοντο ἀλλήλοις, καὶ συνέβαινον ἐς φιλίαν. Ὅ τε νόμος ὁ περὶ τῆς Κελτικῆς προὐγράφετο αὐτίκα, ὀρρωδούσης πάνυ τῆς βουλῆς· καὶ ἐπινοούσης, εἰ μὲν ὁ Ἀντώνιος αὐτὸν προβουλεύοι, κωλύειν προβουλευόμενον, εἰ δὲ ἀπροβούλευτον ἐς τὸν δῆμον ἐσφέροι, τοὺς δημάρχους ἐς κώλυσιν ἐπιπέμπειν. ἦσαν δ' οἳ καὶ τὸ ἔθνος ὅλως ἐλευθεροῦν ἡγεμονίας ἠξίουν· οὕτως ἐδεδοίκεσαν ἀγχοῦ τὴν Κελτικὴν οὖσαν. ὁ δὲ Ἀντώνιος αὐτοῖς ἀντενεκάλει, εἰ Δέκμῳ μὲν αὐτὴν πιστεύουσιν, ὅτι Καίσαρα ἀπέκτεινεν, αὐτῷ δ' ἀπιστοῦσιν, ὅτι οὐκ ἀπέκτεινε τὸν καταστρεψάμενον αὐτὴν καὶ κλίναντα ἐς γόνυ· ἀπορρίπτων ἤδη ταῦτα φανερῶς ἐς ἅπαντας, ὡς ἐφηδομένους τοῖς γεγονόσιν. Ἐλθούσης δὲ τῆς κυρίας

Lin. 86 *ſq.* σφῶν δὲ αὐτῶν ταῦτα Edd. *Prætuli Aug. Ven. & alterum ex Regiis.*

„parum reverens, ita ut opus haberet, fieret caſtigatior: in gratiam autem deprecantium remiſſurum iram, & rediturum ad naturam ſuam ac voluntatem priſtinam, modo ille fiat modeſtior."

30. Hoc reſponſo gaviſi tribuni, ambos deduxerunt ad colloquium: &, poſt mutuas expoſtulationes, *reconciliati* ſunt *Cæſar* & *Antonius.* Ac mox de *Gallia provincia lex promulgata* eſt, magno metu ſenatus: cogitantis, ſi quidem de ea ad ſe referat *Antonius*, prohibere rem; quod ſi, inconſulto ſenatu, rogationem tulerit ad populum, per tribunos plebis intercedere. Nec deerant, qui cenſerent libertate omnino donandam eam provinciam; tam formidoloſa erat illius vicinitas. *Antonius* vero exprobrabat eis, quod commiſiſſent eam interfectori Cæſaris *Decimo*; & ſibi committere gravarentur, eo quod non interfecerit labefactatorem Galliæ ſubverſoremque: manifeſte ita taxans univerſos, ut probantes ea quæ ibi fiebant. Poſtquam autem dies præſti-

Digitized by Google

A. U. 710. ἡμέρας, ἡ μὲν βουλὴ τὴν Φυλέτιν ἐνόμιζεν ἐκκλησίαν συλλεγήσεσθαι· οἱ δὲ νυκτὸς ἔτι τὴν ἀγορὰν περισχοινισάμενοι, τὴν λοχῖτιν ἐκάλουν, ἀπὸ συνθήματος ἐληλυθυῖαν. καὶ ὁ δημότης λεὼς, ἀχθόμενος τῷ Αντωνίῳ, συνέπρασσεν ὅμως, διὰ τὸν Καίσαρα, ἐφεστῶτα τοῖς περισχοινίσμασι καὶ δεόμενον. ἐδεῖτο δὲ μάλιστα μὲν, ἵνα μὴ Δέκμος ἄρχοι χώρας τε ἐπικαίρου καὶ στρατιᾶς, ἀνδροφόνος ὢν τοῦ πατρός· ἐπὶ δὲ τούτῳ, καὶ ἐς χάριν Αντωνίου συνηλλαγμένου. προσεδόκα δὲ ἄρα τι καὶ αὐτὸς ἀντιλήψεσθαι παρὰ Αντωνίου. Διαφθαρέντων δὲ χρήμασι τῶν δημάρχων ὑπ' Αντωνίου, καὶ κατασιωπώντων, ὁ νόμος ἐκυροῦτο· καὶ ὁ στρατὸς Αντωνίῳ μετ' αἰτίας εὐπρεποῦς ἤδη τὸν Ιόνιον ἐπέρα.

XXXI. Τῶν δὲ δημάρχων τινὸς ἀποθανόντος, ἐς τὴν αὐτοῦ χειροτονίαν ὁ Καῖσαρ συνέπρασσε Φλαμινίῳ· καὶ ὁ δῆμος, οἰόμενος αὐτὸν ἐπιθυμοῦντα τῆς ἀρχῆς διὰ τὸ

Lin. 7. λογχῖτιν *edit.* 1. *Reg. A.* λογχίτην *Reg. B. Sic & Cand.* ſpiculatoriam cohortem. *Recte Aug. ſicut viderat Gelenius, & correxit H. Stephan. Ceterum commutatæ utique invicem videntur ſedes nominum* φυλέτιν *&* λοχῖτιν*: ut priori loco reponendum ſit* λοχῖτιν, *poſteriori* φυλέτιν. *L.* 8. δημώτης *Edd. Recte Aug. L.* 8 *ſq.* ἐς τὴν ἄλλου χειροτ. *maluit Muſgrav.* in creationem alterius *Cand. L.* 20 *ſq.* τὸν νεώτερον *edit.* 1. *&* 3. *perperam.*

tuta venit; ſenatus volebat ut eſſent *tributa* [potius, centuriata] *comitia*: ſed *Antonius* cum ſuis, ante lucem funibus circumſepto foro, *centurias* [potius, tribus] ex compoſito vocabat ad ſuffragia. Tum plebs, quamvis infenſa Antonio, in ejus favorem tamen ſuffragia tulit, propter Cæſarem adſtantem ſeptis, & pro illo deprecantem; qui id faciebat ea potiſſimum de cauſa, ne Decimus provinciæ tam opportunæ cum exercitu præeſſet, unus ex patris percuſſoribus: præterea ut Antonio nuper reconciliato gratificaretur; nam & ipſe ab illo viciſſim exſpectabat aliquam mutuam gratiam. Et quia tribunos plebis Antonius corruperat; ſilentibus eis, *perlata Lex* eſt: *et exercitus* mox, honeſto jam prætextu, *tranſportatus* eſt *Antonio in Italiam.*

31. Defuncto deinde uno ex tribunorum plebis collegio, comitiis tribunitiis Cæſar Flaminio favebat: *plebs* vero, ipſum rata ejus honoris cupidum, quamvis propter imma-

A. U. 710.

νεώτερον τῆς ἡλικίας οὐ παραγγέλλειν, ἐπενόουν ἐν ταῖς χειροτονίαις δήμαρχον ἀποφῆναι τὸν Καίσαρα. Ἡ δὲ βουλὴ τῆς αὐξήσεως ἐφθόνει, καὶ ἐδεδοίκει, μὴ δημαρχῶν τοὺς φονέας τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὸν δῆμον ἐς δίκην ἀπαγάγοι. Ἀντώνιός τε, τῆς ἄρτι συγκειμένης πρὸς τὸν Καίσαρα φιλίας ὑπεριδὼν, εἴτε ἐς χάριν τῆς βουλῆς ἢ παρηγορίαν, ἀχθομένης τῷ περὶ τῆς Κελτικῆς νόμῳ, εἴτε ἀπ᾽ οἰκείας γνώμης, προὔγραφεν ὡς ὕπατος, μηδενὶ Καίσαρα ἐγχειρεῖν παρανόμως, ἢ χρήσεσθαι κατ᾽ αὐτοῦ παντὶ μέτρῳ τῆς ἐξουσίας. Ἀχαρίστου δ᾽ ἐς τὸν Καίσαρα, καὶ ὑβριστικῆς ἅμα ἐς αὐτὸν καὶ τὸν δῆμον τῆς προγραφῆς γενομένης, ὁ μὲν δῆμος διώργιστο, καὶ φιλονεικήσειν ἔμελλον ἐν ταῖς χειροτονίαις· ὥστε δεῖσαι τὸν Ἀντώνιον, καὶ ἀνελεῖν τὴν χειροτονίαν, τοῖς ὑπολοίποις τῶν δημάρχων ἀρκούμενον. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ὡς σαφῶς ἐπιβουλευόμενος ἤδη, πολλοὺς περιέπεμπεν ἔς τε τὰς τοῦ πατρὸς ἀποικίδας πόλεις, ἐξαγγέλλειν ἃ πάσχοι, καὶ

Lin. 27 ſq. εἴτε ἀποικίας γνώμη *Edd. cum MSStis noſtris & Cand. Evidenti errore, quem facili emendatione ſuſtuli. L. 29.* χρήσασθαι *Edd. Rectè Aug. L. 36 ſq.* τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀποικ. *Edd.* αὐτοῦ *Reg. A. Delevi pronomen cum Aug. Ven. Reg. B. & Cand.*

turam ætatem non profiteretur nomen inter candidatos, *volebat Cæſarem tribunum declarare* ſuis ſuffragiis. Senatus vero invidebat ei hanc honoris acceſſionem; timens, ne, poteſtatem adeptus, inimicos cædis paternæ reos citaret in judicium populi. *Antonius* quoque, contemta nova Cæſaris amicitia, ſive in gratiam ſenatus cònſolationemve, moleſte ferentis legem de Gallia, ſive ex propria ſententia, propoſuit *edictum* conſulare: *ne contra leges quidquam Cæſar adgrederetur; ſi ſecus feciſſet, animadverſurum ſe in eum pro poteſtate.* Id edictum, ingratitudinem erga Cæſarem cum injuria plebis conjunctam præferens, haud levem indignationem movit multitudini: & adparebat, magnam contentionem imminere proximis comitiis. Quapropter timens *Antonius*, ſuſtulit comitia, contentus reliquo tribunorum numero. At *Cæſar*, manifeſte jam impugnari ſe videns, mittebat circa patris ſui colonias, qui nunciarent quantum patia-

Digitized by Google

A. U. 710.

τὴν ἑκάστων γνώμην καταμανθάνειν· ἔπεμπε δὲ καὶ ἐς τὰ Ἀντωνίου στρατόπεδα ἐπιμίγνυσθαί τινας ἀγορὰν φέροντας, καὶ ἐντυγχάνειν τοῖς θαῤῥοῦσι μάλιστα, καὶ ἐς τὸ πλῆθος διαῤῥιπτεῖν ἀφανῶς βιβλία. καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἦν.

XXXII. Οἱ ταξίαρχοι δὲ αὖθις παρὰ Ἀντωνίου καιρὸν αἰτήσαντες, ἔλεγον· Ἡμεῖς, ὦ Ἀντώνιε, καὶ ὅσοι ἄλλοι μετὰ σοῦ Καίσαρι στρατευσάμενοι τήν τε ἡγεμονίαν αὐτῷ συνεστησάμεθα, καὶ ἐς τὰ καθ' ἡμέραν αὐτῆς ὑπηρέται γιγνόμενοι διετελοῦμεν, ἔχθει μὲν ἴσῳ καὶ ἐπιβουλῇ τοὺς φονέας αὐτοῦ γιγνώσκομεν εἰς ἡμᾶς χρωμένους, καὶ τὴν βουλὴν ἐκείνοις ἐπιτρέπουσαν. τοῦ δήμου δ' ἐξελάσαντος αὐτοὺς, ἀνεθαῤῥήσαμεν, οὐ πάντη τὰ Καίσαρος ὁρῶντες ἄφιλα, οὐδὲ ἀμνήμονα, οὐδὲ ἀχάριστα. Τὴν δ' ἐς τὸ μέλλον ἀσφάλειαν εἴχομεν ἐν σοὶ, φίλῳ τε Καίσαρος ὄντι, καὶ ἡγεμονικωτάτῳ μετ' ἐκεῖνον ἐκ πάντων, καὶ ἄρχοντι νῦν ἡμῶν, καὶ ἐς τὰ μάλιστα ἐπιτηδείῳ. Ἀνα-

Lin. 47. γενόμενοι διετελοῦμεν *Edd. Recte Aug.* & γιγνομ. *etiam dedit Reg. B. a prima manu.*

tur, & ſingularum voluntatem explorarent. Miſit autem ad Antonii quoque exercitum nonnullos, qui ſpecie inferendi commeatus miſcerent ſermones cum militibus, & audaciſſimum quemque maxime ſolicitarent, libelloſque in turbam occulte ſpargerent.

32. Quibus rebus dum Cæſar occupatur; TRIBUNI MILITUM rurſus adierunt *Antonium*, eumque, impetrata dicendi copia, hunc in modum *adlocuti* ſunt: „Nos, *ANTONI*, & quantum veteranorum eſt, qui, Cæſaris auſpicia ſecuti, & dominatum „ei paravimus, & ad quotidianum ejuſdem miniſterium operam conferre noſtram numquam intermiſimus, ſcimus nos æque inviſos ejus percuſſoribus, & inſidiis illorum obnoxios, idque connivente ſenatu. Sed poſtquam populus eos ejecit; recepimus animos, dum vidimus res Cæſaris non omnino deſtitutas amicis & grata ejuſdem memoria. Securitatis autem in poſterum ſpem in te repoſuimus, pro ea quæ tibi cum illo interceſſit amicitia, & pro rei militaris peritia, qua ad illum tu proxime accedis, imperator

φυμένων δὲ τῶν ἐχθρῶν, καὶ θρασέως ἔς τε Συρίαν καὶ Μακεδονίαν βιαζομένων, καὶ χρήματα καὶ στρατιὰν ἐφ' ἡμᾶς συνιστάντων, καὶ τῆς βουλῆς σοι Δέκμον ἐπαλειφούσης, καὶ σοῦ τὰς φροντίδας ἐς τὴν Καίσαρος τοῦ νέου διαφορὰν δαπανῶντος, δέδιμεν εἰκότως, μὴ ἐς τὸν μέλλοντα καὶ ὅσον οὔπω παρόντα πόλεμον ἡ στάσις ὑμῶν τῷ πολέμῳ συνεπιθῆται, καὶ διαπραχθῇ τοῖς ἐχθροῖς καθ' ἡμῶν, ἃ βούλονται. Ὧν ἐνθυμηθέντα σε ἀξιοῦμεν, ὁσίας τε χάριν ἐς τὸν Καίσαρα, καὶ φειδοῦς ὑπὲρ ἡμῶν οὐδὲν ἐπιμέμπτων σοι γενομένων, καὶ πρὸ ἡμῶν αὐτοῦ σοῦ τῶν συμφερόντων οὕνεκα, ἕως ἔτι δύνασαι, Καίσαρι μὲν, ὅπερ ἀρκέσει μόνον, συνεπαμῦναι τοὺς φονέας τιμωρουμένῳ· σὲ δὲ αὐτίκα δυναστεύειν, ἐν ἀμερίμνῳ γενόμενόν τε, καὶ ἡμᾶς γενέσθαι παρασκευάσαντα, τοὺς ὑπέρ τε σφῶν αὐτῶν καὶ ὑπὲρ σοῦ δεδιότας.

A. U. 710.

XXXIII. Τοσαῦτα τοὺς ταξιάρχους εἰπόντας ὁ Ἀντώνιος ὧδε ἠμείψατο· Ὅση μὲν εὐνοίᾳ καὶ σπουδῇ πρὸς Καίσαρα περιόντα ἐχρώμην, φιλοκινδυνότατος ἐκ πάντων

„nobis exoptatiſſimus. Ceterum quia inimici renaſcuntur, & occupare conantur Syriam ac Macedoniam*, parantque contra nos pecunias & exercitus, ſenatu tibi opponente Decimum, te curam omnem inſumente in contentiones cum juvene Cæſare; merito veremur, ne, ſi ad imminens bellum, quod jam nunc pro foribus eſt, accedat etiam inter vos diſcordia, inimicis noſtris ſuccedant omnia quæ illi contra nos moliuntur. Quæ, obſecramus te, ut conſideres, &, vel pietatis erga Cæſarem gratia, vel incolumitatis noſtrûm, de quibus nihil hactenus quod conquerereris habuiſti, ante omnia vero utilitatis tuæ propriæ cauſa, Cæſari, dum licet, adſis in exigenda duntaxat pœna a percuſſoribus, quantum ſatis erit: deinde ſecurus potentia fruaris, ſecuritate tibi parta nobiſque, qui nunc & pro nobis ipſis & pro te ſumus ſoliciti."

33. Ad hæc ANTONIUS ita *reſpondit:* „QUANTA benevolentia, quantoque ſtudio Cæſarem vivum proſecutus ſim, in tuenda ejus dignitate ad o-

A. U. 710. ἐς τὰς ἐκείνου χρείας γενόμενος, ἴστε σαφῶς, συστρατευσάμενοί τε καὶ γιγνομένοις παρατυχόντες. ὅσῃ δ' αὖ κἀκεῖνος εἰς ἐμὲ χάριτι καὶ προτιμήσει χρώμενος διετέλει, οὐ μαρτυρεῖν ἐμὲ δίκαιον. ἄμφω δὲ ταῦτα καὶ οἱ φονεῖς εἰδότες, συνετίθεντο κἀμὲ Καίσαρι συνανελεῖν, ὡς ἐμοῦ περιόντος οὐ καθέξοντες ὧν ἐπενόουν. καὶ ὅστις αὐτοὺς μετέπεισε τῆς γνώμης, οὐκ εὐνοίᾳ τῆς ἐμῆς σωτηρίας ἔπεισεν, ἀλλ' εὐπρεπείᾳ τυραννοκτονίας, ὡς μὴ δοκῶσι πολλοὺς, ὥσπερ ἐχθροὺς, ἀλλ' ἕνα ἀνελεῖν ὡς τύραννον. Τίς ἂν οὖν πιστεύσειεν, ἐμὲ Καίσαρός τε ἀμελεῖν, εὐεργέτου μοι γεγενημένου, καὶ προτιμᾷν τοὺς ἐχθροὺς ἐκείνου, καὶ τὸν φόνον ἑκόντα χαρίζεσθαι τοῖς ἐμοῖς ἐπιβούλοις, ὡς οἴεται Καῖσαρ ὁ νέος; Πόθεν οὖν αὐτοῖς ἀμνηστία τοῦ φόνου καὶ ἡγεμονία; ταῦτα γὰρ ἐπικαλεῖν, ἀντὶ τῆς βουλῆς, ἐμοὶ βούλεται. μάθετε, ὡς ἐγένετο.

Lin. 73 ſq. συστρατευσαμένοις τε Edd. perperam ex Reg. A. Recte Aug. Ven. Reg. B. L. 74. Malim cum H. Steph. καὶ τοῖς γιγνομένοις. L. 80. εὐπρεπ. τῆς τυραννοκτ. Aug. L. 86. Malim cum H. Steph. ἡγεμονίας.

„mnia pericula promtiſſimus omnium; id quidem vos minime ignoratis, COMMILITONES, qui expeditionibus ejus & rebus geſtis interfuiſtis. Quanta vero rurſus ille me gratia, quantoque honore, præ ceteris omnibus, numquam non dignatus ſit, non convenit ut ipſe teſtificer. Quarum rerum quum neutra lateret parricidas; conſtituerant, me quoque cum illo tollere; quaſi, me ſuperſtite, numquam ſperarent ſe fore voti compotes. Quod qui eis diſſuaſit, id non amore mei fecit; ſed quo magis illi ad tyrannicidarum accederent ſpeciem, ut viderentur non tam voluiſſe plures inſectari, tamquam inimicos, quam unum tollere, veluti tyrannum. Quis igitur credat, me, neglecto Cæſare, præclare de me merito, præferre ei voluiſſe inimicos illius, & cædis pœnam ultro inſidiatoribus meæ ſalutis remittere, ut opinatur Cæſar junior? Unde igitur iſtis & injuriarum decreta eſt oblivio, & præfecturæ datæ ſunt? hanc enim culpam a ſenatu in me ille rejicit. Quo pacto illud acciderit, a me nunc accipite!

Digitized by Google

XXXIV. Καίσαρος ἐν τῷ βουλευτηρίῳ σφαγέντος ἄφνω, δέος ἐπέσχεν ἐκ πάντων δὴ μάλιστα πλεῖστον ἐμὲ, φιλίᾳ τε αὐτοῦ Καίσαρος, καὶ ἀγνοίᾳ τοῦ ἀκριβοῦς· οὐ γάρ πω τὴν συνθήκην ἑώρων, οὔτε ἐπὶ ὅσοις. ὁ δὲ δῆμος ἐθορυβεῖτο· καὶ οἱ σφαγεῖς σὺν μονομάχοις τὸ Καπιτώλιον καταλαβόντες, ἀπέκλειον· καὶ ἡ βουλὴ σὺν ἐκείνοις ἦν, ἣ καὶ νῦν ἐστι φανερώτερον, γέρα τε τοῖς ἀνελοῦσιν ὡς τυραννοκτόνοις ἐψηφίζετο. καὶ εἰ τύραννος ὁ Καῖσαρ ἐφάνη, ἡμῖν ὑπῆρχεν ἀπολέσθαι πᾶσιν, ὡς τυράννου φίλοις. Ὧδε δή με ἔχοντα θορύβου καὶ μερίμνης καὶ δέους, ὅτε οὐκ ἦν γνώμης παράδοξον οὐδὲ ἀπορῆσαι, σκοποῦντες εὑρήσετε, ἔνθα μὲν ἔδει τόλμης, θρασύτατον, ἔνθα δὲ ὑποκρίσεως, εὐμήχανον. Τὸ μὲν δὴ πρῶτον ἐκ πάντων καὶ τὰ λοιπὰ συνέχον, ἦν, ἀναιρεθῆναι τὰ γέρα τὰ ψηφιζόμενα τοῖς ἀνδράσιν· ὅπερ, ἀντιτάξας ἐμαυτὸν ἐγὼ τῇ τε βουλῇ καὶ τοῖς σφαγεῦσιν ἐγκρα- *A. U. 710.*

Lin. 94. Muſgravius malebat ὃ καὶ νῦν. *L. 98. Hypoſtigmen, quæ erat poſt* παράδοξον, *tranſtuli poſt* ἀπορῆσαι, *quod & Muſgravio video placuiſſe. Atque ſic non opus eſſe videtur emendatione ab H. Steph. propoſita. L. 2 ſq.* τὰ γέρατα ψηφιζ. *Edd. ex Reg. A. Rectius Aug. Ven. Reg. B.*

34. „Cæſare ex improviſo in curia occiſo, terror invaſit ex omnibus me maxime; quippe qui & amicus eram illius, neque adcurate intelligebam quidnam rei eſſet, incertus qui conſpiraſſent & qua ſpe vel contra quosnam. Tumultuabatur plebs: parricidæ, occupato Capitolio, admittebant neminem: ſenatus eis favebat, quemadmodum nunc etiam magis aperte cum eis facit: interfectoribus, ut tyrannicidis, præmia parabat decernere: quod quidem ſi factum eſſet, pereundum erat „nobis omnibus, ut tyranni amicis. In ea trepidatione metuque ac ſolicitudine, quando mirum non erat futurum, ſi plane deſtitutus fuiſſem conſilio; tamen, ſi recte rem perpendatis, intelligetis, nec audaciam mihi defuiſſe in periculis, nec artes ad ſimulandum quoties opus fuit. Præcipuum autem omnium, & quo reliqua cuncta continebantur, hoc erat, ut obſtarem quo minus decernerentur percuſſoribus præmia. Atque illud pertinaci contentione obtinui; non minus ſena-

A. U. 710. τῶς, ἐστρατῆον σὺν θράσει παραβόλῳ καὶ ἐπικινδύνῳ· τότε μόνον ἡγούμενος ἡμᾶς τοὺς Καίσαρος ἀσφαλῶς περιέσεσθαι, ὅταν μὴ Καῖσαρ εἶναι δόξῃ τύραννος. Τῷ δ' αὐτῷ δέει τῶν ἐχθρῶν καὶ τῆς βουλῆς αὐτῆς ἐχομένων, ὅτε μὴ Καῖσαρ εἴη τύραννος, ἀνδροφονίας αὐτοὺς ἁλώσεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο φιλονεικούντων, εἶξα· τῆς ἀμνηστίας διδομένης ἀντὶ τῶν γερῶν, ἵν', ὅσων ἔχρῃζον, ἀντιλάβοιμι. τὰ δὲ ἦν πόσα καὶ πηλίκα; μήτε τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Καίσαρος ἀπηλεῖφθαι, τὴν ἐμοὶ μάλιστα πάντων ἡδίστην, μήτε τὴν περιουσίαν δεδημεῦσθαι, μήτε τὴν θέσιν ἐφ' ᾗ νῦν οὗτος γαυριᾷ διαλελύσθαι, μήτε τὰς διαθήκας ἀκύρους γενέσθαι, τό τε σῶμα τεθάφθαι βασιλικῶς, καὶ τιμὰς αὐτῷ τὰς πάλαι δεδομένας ἀθανάτους διαμενεῖν, καὶ τὰ πεπραγμένα πάντα κύρια εἶναι, καὶ τὸν ἐκείνου παῖδα καὶ τοὺς φίλους ἡμᾶς καὶ στρατηγοὺς καὶ στρατιώτας ἐν ἀσφαλεῖ γενέσθαι σωτηρίᾳ, καὶ ἐνδόξῳ βίῳ ἀντὶ ἐπονειδίστου.

XXXV. Ἆρ' ὑμῖν ὀλίγα ἢ σμικρὰ τῆς ἀμνηστίας τὴν

Lin. 15. ἐφ' ἣν νῦν Edd. mendoſe, invitis MSStis. L. 16. τετάφθαι Edd. Prætuli Aug.

„tui, quam parricidis, me opponens, non ſine magno meo periculo: quod nequaquam nos tuto ſuperſtites fore Cæſari putarem, ſi ille tyrannus declararetur. Quum vero pari metu ſenatus & inimici tenerentur, ni Cæſar pro tyranno habeatur, fore ut pœna maneat parricidas; equidem illis, tanto majori contentione agentibus, ita ceſſi, ut non præmia decernerentur, ſed oblivio: ſcilicet, ut viciſſim ipſe impetrarem quæ opus erant. At ea quanta ſunt & qualia! „ne Cæſaris nomen aboleretur, mihi omnium jucundiſſimum: ne bona ejus publicarentur: ne adoptio, qua nunc iſte inſoleſcit, irrita fieret: ut teſtamentum ejus ratum maneret: ut regali funere corpus ornaretur: ut honores, ſemel ei decreti, manerent in perpetuum: ut acta omnia rata eſſent: ut filius ejus, noſque amici, duces & milites, ſalutem in tuto haberemus, & pro ignominia gloriam.

35. „Ecquid pauca hæc aut parva videntur pro injuriarum

Digitized by Google

βουλὴν ἀνταιτῆσαι δοκῶ; ἢ δοῦναι ἂν αὐτὰ ἡ βουλὴ χωρὶς τῆς ἀμνηστίας; Ἦν μὲν δὴ καὶ καθαρῶς ἀντιδοῦναι τάδε τῶνδε ἄξιον, καὶ φείσασθαι σὺν ἀληθεῖ γνώμῃ συνέων ἀνδρῶν, ὑπὲρ ἀθανάτου Καίσαρος δόξης, καὶ ἡμῶν ἀσφαλοῦς σωτηρίας. οὐ μὴν ἐγὼ μετὰ τῆσδε τῆς γνώμης ἐποίουν, ἀλλ᾽ ἀνατιθέμενος τὴν δίκην. Ἐπεί γέ τοι τῆς βουλῆς ἐς ἃ πρῶτα ἔχρῃζον ἐκράτησα, καὶ οἱ σφαγεῖς ὡς ἐν ἀμερίμνῳ μεθεῖντο· ἀνεθάῤῥησα, καὶ τὴν ἀμνηστίαν παρέλυον, οὐ ψηφίσμασιν ἢ δόγμασιν, (οὐ γὰρ ἦν,) ἀλλ᾽ ἀσήμῳ δημοκοπίᾳ· τὸ σῶμα τοῦ Καίσαρος ἐπὶ προφάσει τῆς ταφῆς ἐς τὴν ἀγορὰν ἐκφέρων, καὶ τὰ τραύματα ἀπογυμνῶν, καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν ἐσθῆτα ἐπιδεικνὺς ἡμαγμένην τε καὶ κατακεκομμένην, καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ φιλόδημον αὐτοῦ παλιλλογῶν ἐκπαθῶς ἐν μέσῳ, καὶ ὀδυρόμενος μὲν ὡς ἀνῃρημένον, κατακαλῶν δ᾽ ὡς θεόν. Τάδε γάρ μου τὰ ἔργα καὶ ῥήματα ἠρέθισε τὸν δῆμον, καὶ τὸ πῦρ ἧψε A. U. 710.

Lin. 23. τὴν βουλὴν ἀνταστῆσαι Aug. mend. L. 34. καὶ, ad τὸ πλῆθος carent Edd. invitis quatuor noſtris MSStis.

„oblivione a ſenatu mihi rependa? aut conceſſurum fuiſſe hæc putatis ſenatum, niſi Oblivione illa impetrata? Et hæc quidem permutatio non iniqua erat, etiam ſi facta eſſet ſincere, & ſerio venia homicidis reddita eſſet, pro immortali Cæſaris gloria, proque incolumitatis noſtræ ſecuritate. Atqui non hoc animo id a me factum eſt; ſed ut differretur pœna. Certe, quamprimum a ſenatu obtinui quæ volueram, homicidis jam vacuis ſolicitudine, ad priſtinam audaciam reverſus, Oblivionem antiqua„vi; non plebiſcitis aut ſenatuſconſultis, quod non licebat; ſed diſſimulanter conciliata mihi plebis benevolentia; prolato in forum, velut ad ſepulturam, corpore Cæſaris, detectiſque vulneribus, & multitudinem illorum & cruentam diſciſſamque veſtem oſtentando, virtutibuſque illius & in primis caritate erga patriam commemorandis, movendo adfectus multitudinis, ad hæc deplorando ut cæſum, & precibus invocando ut cœlitem. His enim factis dictiſque irritata plebs ignem accendit, &,

A. U. 710. μετὰ τὴν ἀμνηστίαν, καὶ ἐς τὰς οἰκίας τῶν ἐχθρῶν ἔπεμψε, καὶ τοὺς ἄνδρας ἐξέβαλε τῆς πόλεως. Τοῦτο δ᾽ ὅπως ἀντιπρασσούσης καὶ λυπουμένης τῆς βουλῆς ἐγένετο, αὐτίκα ἔδειξαν· ἐμὲ μὲν αἰτιώμενοι τῆς δημοκοπίας, τοὺς δὲ φονέας ἐκπέμψαντες ἐπὶ τὰς τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίας· Βροῦτον δὲ καὶ Κάσσιον ἐς Συρίαν καὶ Μακεδονίαν, αἳ μεσταὶ μεγάλων στρατῶν ἦσαν, ἐπείγεσθαι καὶ πρὸ τοῦ δεδομένου χρόνου διδάξαντες, ἐπὶ προφάσει φροντίδος σίτου. Ἕτερον δή με δέος ἔτι μεῖζον ἐπελάμβανεν, οὐκ ἔχοντά πω στρατὸν ἴδιον οὐδένα, μὴ πρὸς ἐνόπλους τοσούσδε ἄνοπλοι καθιστώμεθα. καὶ ὁ συνάρχων ὕποπτος ἦν, ἐμοί τε διάφορος ὢν αἰεὶ, καὶ ὑποκρινόμενος ἐπιβουλεῦσαι τῷ Καίσαρι, καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ φόνου Γενέσιον τῇ πόλει τιθέμενος.

XXXVI. Ὧδε δὲ ἀπορῶν, καὶ ἐπειγόμενος ἐξοπλίσαι τοὺς πολεμίους, καὶ ἐς ἡμᾶς ἀντ᾽ ἐκείνων τὰ ὅπλα μετενεγκεῖν, Αμάτιον ἔκτεινα, καὶ κατεκάλεσα Πομπήιον,

Lin. 42. ἀντιπρατιεύσης *Aug.* *L.* 43. αἰτιώμενον *Edd. male ex Reg. A.* *L.* 52 *ſq.* τοῦ φόνου γενέσθαι ἐν τῇ πόλει *Edd. corrupte. Verum dedit Aug. cum Ven.* *L.* 54. ὧδε δὲ διαπορῶν *Edd.* ὧδε διαπορῶν *Reg. A. Recte Aug. Ven. Reg. B.*

„nihil morata Oblivionem, in ædes inimicorum ignem immiſit, ipſos Urbe expulit. Hoc autem quam invito dolenteque ſenatu ſit factum, ſtatim adparuit; dum me criminantur ut favoris popularis captatorem, homicidas autem cum poteſtate mittunt in provincias, Brutumque & Caſſium in Syriam & Macedoniam, magnis refertas exercitibus, propere & ante præſtitutum tempus ſuccedere jubent, annonæ procurandæ prætextu. Ibi vero equidem, nondum proprio „ullo munitus exercitu, magis etiam timere cœpi, ne tot armatis inermes nos objiceremur: præſertim, quum collega eſſet mihi ſuſpectus, qui a me ſemper diſſenſerat, & conjurationis ejus ſocius voluerat videri, & diem cædis ut Natalem reipublicæ propoſuerat celebrandum.

36. „In tam dubio rerum noſtrarum ſtatu, cupiens exarmare adverſarios, & eorum arma nobis uſurpare, Amatium occidi, revocavique Pompejum; ut hoc modo rurſus

ἵνα τοῖσδε αὖθις ἁλοῦσα ἡ βουλὴ πρός με μετάθοιτο. καὶ οὐδ᾽ ὡς αὐτῇ πιστεύων, ἔπεισα Συρίαν αἰτεῖν Δολοβέλλαν, οὐ παρὰ τῆς βουλῆς, ἀλλὰ παρὰ τοῦ δήμου νόμῳ, καὶ συνέπραξα αἰτοῦντι· ἵνα τοῖς τε σφαγεῦσι Δολοβέλλας ἐχθρὸς ἀντὶ φίλου γένοιτο, καὶ τοῖς βουλευταῖς αἰσχρὸν ᾖ μετὰ Δολοβέλλαν ἀντειπεῖν ἐμοὶ περὶ Μακεδονίας. οὐ μέντ᾽ ἂν οὐδ᾽ ὡς μοι Μακεδονίαν ἔδοσαν, οὐδ᾽ ἐπὶ Δολοβέλλᾳ, διὰ τὴν ἐν αὐτῇ στρατιάν, εἰ μὴ τὴν στρατιὰν προμεθῆκα τῷ Δολοβέλλᾳ, ὡς Συρίαν καὶ τὰ ἐς Πάρθους διαλαχόντι. τοὺς δ᾽ αὖ περὶ τὸν Κάσσιον οὔτε Μακεδονίαν ἀφείλοντο ἄν, οὔτε Συρίαν, μὴ ἕτερα αὐτοῖς ἐς ἀσφάλειαν ἀντιλαβόντες ἔθνη. δεῆσαν οὖν ἀντιδοῦναι, θεάσασθε, οἷα ἀνθ᾽ οἵων καὶ ὡς στρατοῦ γυμνὰ ἐδόθη, Κυρήνη τε καὶ Κρήτη· ὧν καὶ οἱ ἐχθροὶ καταφρονοῦσιν, οὐκ ἀσφαλῶν σφίσιν ὄντων, καὶ ἐς τὰ ἀφῃρημένα βιάζονται. Οὕτω μὲν δὴ καὶ ὁ στρατὸς ἐς Δολοβέλλαν μετενήνεκτο ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, τέχναις καὶ

A. U. 710.

Lin. 58. ἔπεισα Συρ. *edit. 1. cum Regiis mend. Ib.* τὸν Δολοβ. *Edd. ex Reg. A. Delevi artic. cum Aug. Reg. B. L. 65.* προμεθῆκαν *Edd. Recte Aug.*

„devinctus ſenatus in partes meas tranſiret. Ac ne ſic quidem ei fidens, perſuaſi Dolabellæ, ut Syriam peteret, non ab ipſo, ſed a populo; petentique favi, ut homicidis ex amico inimicus ille redderetur, & ſenatum puderet, poſt rationem collegæ habitam, mihi repulſam dare de Macedonia. Attamen ne ſic quidem eam mihi, vel poſt Dolabellam, erant daturi, propter exercitum, qui in ea erat; niſi prius exercitum illum collegæ conceſſiſſem, cui cum Sy„ria bellum Parthicum fuerat decretum. Sed neque Caſſio Brutoque abſtuliſſent vel Syriam vel Macedoniam; niſi illis, ſecuritatis cauſa, proſpectum fuiſſet de aliis loco ademtarum provinciis. Id quum opus eſſet factu; videte, quales pro qualibus datæ! Cyrenenſis & Cretenſis, nudæ præſidiis; quas ipſi quoque inimici, ut parum ſibi tutas, contemnunt, & in ademtas conantur per vim invadere. Atque ita quidem exercitus etiam ab inimicis ad Dolabel-

A. U. 710. μηχαναῖς καὶ ἀντιδόσεσιν ἑτέρων· οὐ γάρ πω τῶν ὅπλων φανέντων, ὑπὸ τοῖς νόμοις ἔδει πράσσειν.

XXXVII. Γεγενημένων δὲ τῶνδε, καὶ τῶν ἐχθρῶν ἕτερον στρατὸν ἀγειράντων, ἔδει μοι τοῦ περὶ τὴν Μακεδονίαν στρατοῦ· καὶ προφάσεως ἠπόρουν. Φήμη δὲ κατέσκηψε, Γέτας Μακεδονίαν πορθεῖν. ἀπιστουμένης δὲ καὶ ταύτης, καὶ τῶν ἐπισκεψομένων ἀπεσταλμένων, εἰσηγησάμην ἐγὼ, περὶ τῆς Δικτάτωρος ἀρχῆς μὴ ἐξεῖναι μήτε εἰπεῖν, μήτε ἐπιψηφίσαι, μήτε λαβεῖν διδομένην. ᾧ δὴ μάλιστα ὑπαχθέντες, ἔδοσάν μοι τὸν στρατόν. καὶ ἐγὼ τότε πρῶτον ἐμαυτὸν ἡγησάμην ἰσόπαλον εἶναι τοῖς ἐχθροῖς, οὐ τοῖσδε τοῖς φανεροῖς, ὡς οἴεται Καῖσαρ, ἀλλὰ τοῖς πλέοσί τε καὶ δυνατωτέροις, καὶ ἀφανέσιν ἔτι εἶναι θέλουσι. Ταῦτα δ᾽ ἐργασαμένῳ μοι ἕτερος τῶν σφαγέων ἔλειπεν ἐν πλευραῖς, Βροῦτος ὁ Δέκμος, ἡγούμενος καὶ ὅδε χώρας ἐπικαίρου καὶ στρατοῦ πολλοῦ. ὃν ἐγὼ, καὶ θρασύτερον εἰδὼς, τὴν Κελτικὴν ἀφῃρούμην· ἐς εὐπρέπειαν ἔτι τῆς

Lin. 79. ἀπιστουμένοις *edit.* 2. 3. *Tollendam mendam monuerat H. Steph. in notis; ſed reliquit Tollius.* *L.* 85. ἀλλὰ τοῦ πλέοσι *edit.* 1. *mend.* *L.* 87. ἔλιπεν *Edd. Prætuli Aug. neque ſolicitandam hanc lectionem puto.*

„lam translatus eſt, artibus & aſtu atque permutatione: nondum enim prolatis armis, oportebat abuti legibus.

37. „Poſthæc inimicis novos delectus habentibus, opus mihi erat legionibus Macedonicis: ſed occaſio deerat. Increbuerant quidem rumores, vaſtari a Getis Macedoniam: ſed quum his non crederetur, mitterenturque qui rem explorarent; legem interim tuli de Dictatura, ne quis eam vel nominet, vel decernat, vel oblatam accipiat. Qua re maxime captus ſenatus dedit mihi exercitum. Ac tunc demum equidem mihi viſus ſum par eſſe adverſariis; non his manifeſtis, ut putat Cæſar, ſed aliis, cum pluribus, tum potentioribus, & latere adhuc volentibus. His autem rebus confectis, ſupererat mihi unus homicidarum, hærens in cervicibus, Decimus Brutus, opportunæ provinciæ magnoque exercitui præfectus Quem ego quum audaciorem etiam reliquis eſſe ſcirem, privavi Gallia; &, ut ſpecie aliqua

Digitized by Google

βουλῆς Μακεδονίαν ὑπισχνούμενος ἀντιδώσειν, γυμνὴν στρατοῦ γενομένην. Ἀγανακτούσης δὲ τῆς βουλῆς, καὶ τὴν ἐνέδραν ἤδη καθορώσης, καὶ ἴστε οἷα καὶ ὅσα Δέκμῳ πολλῶν γραφόντων, καὶ ἐπαλειφόντων ἤδη τοὺς μετ' ἐμὲ ὑπάτους· ἐγὼ, θρασύτερον ἔτι, τὸ μὲν ἔθνος, ἀντὶ τῆς βουλῆς, νόμῳ παρὰ τοῦ δήμου λαβεῖν ἐπενόησα· τὸν δὲ στρατὸν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐπέρων, ὡς χρησόμενος δὴ ἐς τὰ ἐπείγοντα. καὶ, σὺν θεοῖς εἰπεῖν, χρησόμεθα, ὡς ἂν αἱ χρεῖαι καλῶσιν. A. U. 710.

XXXVIII. Οὕτως ἐκ πολλοῦ δέους τοῦ πρὶν ἡμᾶς ἐπισχόντος, μετεβάλομεν ἔς τε ἀσφάλειαν ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἐγκρατῆ, καὶ ἐς θάρσος ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς· ὧν ἐκφανέντων, ἀνεφάνη καὶ ἡ τῶν πλεόνων ἐς τοὺς πολεμίους σπουδή. Ὁρᾶτε γὰρ, ὅση μὲν αὐτοῖς ἐστι μεταμέλεια τῶν ἐψηφισμένων, ὅσος δὲ ἀγὼν ἀφελέσθαι με τὴν Κελτικὴν ἤδη δεδομένην. ἴστε ἃ γράφουσι Δέκμῳ, καὶ ὅσα τοὺς ὑπάτους μετ' ἐμὲ πείθουσι περὶ τῆς Κελτικῆς με-

Lin. 99. ὅταν αἱ χρεῖαι malnit Muſgrav. L. 2 ſq. αὐτῶν abeſt ab Aug. nec valde deſideratur. L. 7. Mallem ἴστε δὲ ἃ. Ibid. γράφουσι Aug. mend. L. 8. An τοὺς μετ' ἐμὲ ὑπάτους?

„uterer apud ſenatum, pollicitus ſum, me Macedoniam exercitu nudatam in vicem illi daturum. Indignante vero ſenatu, ut cui ſubolerent inſidiæ; multiſque, ut ſcitis, per literas multa Decimo ſignificantibus, & Conſules deſignatos mecum committere parantibus; ego jam audaciori ratione ſtatui, provinciam quidem poſthabito ſenatu per rogationem a populo accipere, exercitum vero e Macedonia Brunduſium tranſportare, utendum ad res neceſſarias: quo etiam utar, diis volentibus, ad quidquid fuerit opus.

38. „Sic, ex magno timore priſtino, non modo ad certam ſecuritatem rediimus, ſed etiam eo loco ſumus, ut audere poſſimus contra inimicos; qui poſtquam exorti ſunt, adparuit ſimul ſtudium erga eos plurimorum. Videtis enim, quam eos præteritorum Senatuſconſultorum pœniteat, quantaque contentione hoc agant, ut conceſſa jam mihi adimatur Gallia: ſcitis, quid ſcribant Decimo; quid conſulibus deſignatis perſuadere conentur, de mutando S. C. quod

A. U. 710.

ταψηφίσασθαι. Ἀλλὰ σὺν θεοῖς τε πατρῴοις, καὶ σὺν εὐσεβεῖ γνώμῃ, καὶ σὺν ταῖς ὑμετέραις ἀνδραγαθίαις, μεθ' ὧν καὶ ὁ Καῖσαρ ἐκράτει, ἀμυνοῦμεν αὐτῷ, τῷ τε σώματι ἐπεξιόντες, καὶ τῇ γνώμῃ βοηθοῦντες. Ταῦτά μοι, γιγνόμενα μὲν, ὦ συστρατιῶται, ἔτι ἔχρῃζον ἀπόρρητα εἶναι· γενόμενα δὲ, ἐξενήνεχται πρὸς ὑμᾶς, οὓς ἐγὼ καὶ ἔργου καὶ λόγου κοινωνοὺς ἐς ἅπαντα τίθεμαι. Καὶ τοῖς ἄλλοις, εἴ τινες αὐτὰ οὐ συνορῶσι, μεταφέρετε, πλὴν μόνου Καίσαρος, ἀχαρίστως ἐς ἡμᾶς ἔχοντος.

XXXIX. Τοιαῦτα τοῦ Ἀντωνίου διεξιόντος, παρέστη τοῖς ταξιάρχαις, αὐτὸν ἅπαντα μετ' ἔχθρας ἀκριβοῦς ἐς τοὺς ἀνδροφόνους, ἐπιτεχνάζοντα τῇ βουλῇ, πεποιηκέναι. ἠξίουν δὲ καὶ ὡς, τῷ Καίσαρι συναλλαγῆναι. καὶ πείσαντες αὐτοὺς, συνήλλασσον αὖθις ἐν τῷ Καπιτωλίῳ. Οὐ πολὺ

Lin. 9. μεταψηφίσασθαι *Edd. ex Reg. A.* μεταψηφίσασθε *mend. Reg. B.* μεταψηφίζεσθαι *maluerat H. Steph. Prætuli Aug. L. 10.* ἡμετέραις *Edd. & Cand. Prætuli Aug. L. 15.* κοινωνοὺς ἅπαντας τίθεμαι *Edd. Recte Aug. Ven. &* ἅπαντα *etiam, non* ἅπαντας, *dant Regii. L. 19.* αὐτὸν *caret Aug. & abeſſe poteſt; ni, mutata ſede, malis* ἅπαντα αὐτόν.

„ad illam provinciam adtinet. Ego vero, diis hujus urbis præſidibus meorumque conſiliorum pietate fretus, & fortitudine veſtra, qua Cæſar ſemper victor evaſit, operam dabo, ne inultum eum ſinamus, quantum vel virium nobis vel conſilii ſuppetet. Et has quidem res, dum in molimine erant, celari adhuc oportuit: nunc vero, poſtquam effectæ ſunt, vobis eaſdem expoſui, COMMILITONES! quos ego & rerum gerendarum & conſiliorum meorum ſocios arbitroſque facio. Voloque, communicetis hæc eadem aliis, qui harum rerum rationem minus perſpiciunt; excepto uno Cæſare, qui tam ingratum erga nos gerit animum."

39. Hac *Antonii oratione* perſuaſum eſt præfectis militum, omnia pertinaci erga parricidas odio ab eo facta eſſe ad circumveniendum ſenatum. Sed nihilo ſecius hortati ſunt, perviceruntque, *ut reconciliaretur Cæſari*: & iterum reduxerunt eos in gratiam in Capitolio. Neque vero ita

Digitized by Google

Οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ὁ Ἀντώνιος τῶν σωματοφυλάκων τινὰς ἐς τοὺς φίλους παρήγαγεν, ὡς ὑπηρέτας γενομένους ἐπιβουλεύοντος αὐτῷ τοῦ Καίσαρος· εἴτε συκοφαντῶν, εἴτε τῷ ὄντι νομίσας, εἴτε περὶ τῶν εἰς τὰ στρατόπεδα περιπεμφθέντων πυθόμενος, καὶ τὴν ἐς τὸ ἔργον ἐπιβουλὴν μεταφέρων ἐς τὸ σῶμα. ὅ τε λόγος ἐκδραμὼν, αὐτίκα θόρυβον ἤγειρε πάνδημον, καὶ ἀγανάκτησις ἦν. ὀλίγοι μὲν γὰρ, οἷς τι λογισμοῦ βαθέος ἦν, ᾔδεσαν, Καίσαρι συμφέρειν, Ἀντώνιον καὶ βλάπτοντα ὅμως περιεῖναι, ἐπίφοβον ὄντα τοῖς φονεῦσιν· ἀποθανόντος γὰρ, ἀδεέστερον ἐκείνους ἅπασιν ἐπιτολμήσειν, βοηθουμένους μάλιστα ὑπὸ τῆς βουλῆς. ὧδε μὲν εἴκαζον οἱ συνετώτεροι. τὸ δὲ πλέον, ὁρῶντες οἷα καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ὁ Καῖσαρ ὑβριζόμενός τε καὶ ζημιούμενος πάσχοι, οὐκ ἄπιστον ἐτίθεντο τὴν διαβολὴν, οὐ δὲ ὅσιον ἢ ἀνεκτὸν ἐνόμιζον, Ἀντώνιον ὑπατεύοντα ἐς τὸ σῶμα ἐπιβεβουλεῦσθαι. A. U. 710.

Ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ πρὸς οὕτως ἔχοντας ἐξέτρεχε σὺν ὀργῇ μανιώδει, καὶ ἐβόα, αὐτὸς ἐπιβουλεύεσθαι πρὸς Ἀντωνίου

Lin. 37. ἐτίθετο *Edd.* & *MSS. noſtri, quod corrigendum putavi.*

ita multo poſt *Antonius ex ſatellitibus* ſuis *aliquot detulit* apud amicos, *tanquam operam ad ſe tollendum pollicitos Cæſari*: ſive calumnia fuit hæc, ſive re vera id credidit; ſive, quia miſſos quoſdam ad ſollicitandum exercitum cognoverat, inſidiis peti corpus ſuum putavit. Quod ubi vulgo innotuit, tota urbe tumultuatum eſt magna indignatione. Etenim pauci quidem, qui altius rem introſpexerant, intelligebant, *multum intereſſe Cæſaris, ut Antonius, quamquam in eum iniquus, ſalvus ſit, eo quod formidini eſſet percuſſoribus: quo ſublato, illos nihil non auſuros, præſertim adjuvante ſenatu.*" Et hæc quidem erat prudentiorum conjectura. Sed major pars, videns, quanta detrimenta quantaſque injurias ab Antonio Cæſar quotidie pateretur, facilius credebat calumniis: ſed indignum tamen ac nefarium judicabat, Antonium, ſummo magiſtratu fungentem, periclitari de vita. Tum *Cæſar* & ad hos excurrit furibundus, *imo ſibi Antonium inſidias ſtruere*, vociferans,

Digitized by Google

A. U. 710. ἐς τὴν παρὰ τῷ δήμῳ φιλίαν, ἔτι οἱ μόνην οὖσαν· ἐπί τε τὰς θύρας τοῦ Ἀντωνίου δραμὼν, τὰ αὐτὰ ἐβόα, καὶ θεοὺς ἐμαρτύρετο, καὶ ἀρὰς ἠρᾶτο πάσας, καὶ ἐς δίκην ἐλθεῖν προὐκαλεῖτο. οὐδενὸς δὲ προϊόντος, Ἐν τοῖς φίλοις, ἔφη, δέχομαι τοῖς σοῖς κριθῆναι· καὶ εἰπὼν, ἐπέτρεχεν ἔσω. κωλυθεὶς δὲ, αὖθις ᾤμωζε, καὶ ἐλοιδορεῖτο αὐτῷ, καὶ τοῖς περὶ θύρας ἠγανάκτει, κωλύουσι τὸν Ἀντώνιον ἐλεγχθῆναι. ἀπιών τε, τὸν δῆμον ἐμαρτύρετο, εἴ τι πάθοι, πρὸς Ἀντωνίου δολοφονεῖσθαι. Λεγομένων δὲ τῶνδε σὺν πάθει πολλῷ, μετέπιπτε τὸ πλῆθος, καί τις αὐτοῖς τῆς πρὶν δόξης μετάνοια ἐνεγίγνετο. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τότε ἀπιστοῦντες, ὤκνουν ἑκατέρῳ τὸ πιστὸν νέμειν. καί τινες ὑπόκρισιν ἀμφοῖν τὰ γιγνόμενα διέβαλλον εἶναι, συνθεμένων μὲν ἄρτι ἐν ἱερῷ, μηχανωμένων δὲ ταῦτα ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς. οἱ δὲ αὐτὰ τὸν Ἀντώνιον ἡγοῦντο ἐπινοεῖν, εἰς ἀφορμὴν φρουρᾶς πλείονος, ἢ ἐς ἀλλοτρίωσιν τῶν κληρούχων Καίσαρι.

XL. Ὡς δὲ τῷ Καίσαρι ὑπὸ τῶν κρύφα ἀπεσταλμέ-

quando alienaret a ſe populum, cujus unius favor ſibi adhuc fuiſſet reliquus: & ad fores ipſius *Antonii* procurrens, hæc eadem clamitabat, deos obteſtans, & diris ſe devovens, ſimulque ad diſceptandum judicio eum provocans. Quumque nemo prodiret: *Tuos*, inquit, *amicos arbitros facio:* & cum dicto, conatus eſt irrumpere. Sed repreſſus, convicia rurſus in eum jecit cum gemitu; iratus excludentibus, ne coargueretur Antonius. Dein diſcedens, populum conteſtatus eſt, *ſi quid ſibi accidiſſet, id imputandum cruentis inſidiis Antonii.* Quod quum miſerabili voce maxime clamitaret; animum mutavit vulgus, & prioris opinionis eum ſubiit pœnitentia. Erant autem, qui etiam tunc ambigerent, utri credendum eſſet: alii criminabantur utrumque fingere hæc in perniciem inimicorum, quando inter ipſos recens in templo ſarta ſit gratia: rurſum alii credebant, commentum hoc Antonii eſſe, ut ea occaſione augeret ſuum ſatellitium, aut veteranos alienaret a Cæſare.

40. Cui poſtquam ab oc-

νων ἀπηγγέλθη, τὸν ἐν Βρεντεσίῳ στρατὸν καὶ τοὺς ἀπῳκισμένους ἐν ὀργῇ τὸν Αντώνιον ἔχειν, ἀμελοῦντα τοῦ Καίσαρος φόνου, καὶ σφᾶς ἐπικουρήσειν, ἂν δύνωνται· ὁ μὲν Αντώνιος ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐξῄει διὰ τάδε. Δείσας δὲ ὁ Καῖσαρ, μὴ μετὰ τῆς στρατιᾶς ἐπανελθὼν ἀφρούρητον αὐτὸν λάβοι, χρήματα φέρων εἰς Καμπανίαν ᾔει, πείσων τὰς πόλεις οἱ στρατεύεσθαι τὰς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ᾠκισμένας. καὶ ἔπεισε Καλατίαν πρώτην, ἐπὶ δ᾽ ἐκείνῃ Κασιλῖνον, δύο τάσδε Καπύης ἑκατέρωθεν· ἐπιδοὺς δ᾽ ἑκάστῳ δραχμὰς πεντακοσίας, ἦγεν ἐς μυρίους ἄνδρας, οὔτε ὡπλισμένους ἐντελῶς, οὔτε συντεταγμένους πω κατὰ ἴλας, ἀλλ᾽, ὡς ἐς μόνην τοῦ σώματος φυλακὴν, ὑφ᾽ ἑνὶ σημείῳ. Οἱ δὲ ἐν ἄστει, τὸν Αντώνιον δεδιότες μετὰ στρατιᾶς ἐπανιόντα, ὡς ἐπύθοντο καὶ τὸν Καίσαρα μετ᾽ ἑτέρας προσιέναι, οἱ μὲν διπλασίως ἐδεδοίκεσαν, οἱ δ᾽ ὡς χρησόμενοι κατ᾽ Αντωνίου Καίσαρι ἠσμένιζον· οἱ δὲ, — *A. U. 710.*

Lin. 66. Vulgo omnes Κιλατίαν. *Correxi mendam cum Gelen. & Cluvero. Ibid. ſq.* ἐκείνῃ καὶ Σίλιον *Edd. Cand.* ἐκείνῃ καὶ Κύλιον *Aug. Et hanc mendam ſuſtuli, præeuntibus eiſdem viris doctis.*

eulte miſſis renunciatum eſt, cum legiones Brunduſii, tum veteranos in colonias diviſos, iratos eſſe Antonio, quod inultam ſineret necem Cæſaris, pollicerique eos operam ſuam ad hoc pro viribus: *Antonius* ea de cauſa *Brunduſium profectus* eſt. *Cæſar* autem, veritus, ne ille, cum exercitu reverſus, ſe opprimeret deſtitutum præſidio, cum pecuniis properavit *in Campaniam*, veteranos a patre in colonias deductos ad militiam ſuam revocaturus. Moxque primam ad ſe pellexit *Calatiam*, dein *Caſilinum*, ſitas ex utroque latere Capuæ: repræſentatiſque in ſingulos bis mille ſeſtertiis, contraxit circiter decem millia virorum; neque juſta quidem armatura inſtructorum, nec dum digeſtorum in militares ordines, ſed omnes ſub uno ſigno ductans tamquam ſatellitium. At urbani, quum jam timuiſſent redeuntem cum exercitu *Antonium*, ubi *Cæſarem* quoque cum alio adventare exercitu cognoverunt; alii duplicaverunt metum, alii libenter id acceperunt, quaſi uſuri Cæſare contra Antonium; alii denique, qui viderant eos

A. U. 710. αὐτῶν τὰς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ διαλλαγὰς ἑωρακότες, ὑπόκρισιν ἐνόμιζον εἶναι τὰ γιγνόμενα, καὶ ἀντίδοσιν Ἀντωνίῳ μὲν δυναστείας, Καίσαρι δὲ τῶν φονέων.

XLI. Ὧδε δὲ αὐτῶν θορυβουμένων, Κανούτιος ὁ δήμαρχος, ἐχθρὸς ὢν Ἀντωνίῳ, καὶ παρ' αὐτὸ Καίσαρι φίλος, ὑπήντα τῷ Καίσαρι· καὶ τὴν γνώμην ἐκμαθὼν, ἀπήγγελλε τῷ δήμῳ, μετ' ἔχθρας Ἀντωνίου σαφοῦς ἐπιέναι τὸν Καίσαρα, καὶ χρῆναι δεδιότας Ἀντώνιον ἐπὶ τυραννίδι τόνδε προσεταιρίσασθαι, στρατὸν ἄλλον οὐκ ἔχοντας ἐν τῷ παρόντι. Ταῦτα δ' εἰπὼν, ἐσῆγε τὸν Καίσαρα, αὐλισάμενον πρὸ τοῦ ἄστεος ἀπὸ σταδίων πεντεκαίδεκα ἐν τῷ τοῦ Ἄρεος ἱερῷ. Ὡς δὲ εἰσῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν νεὼν τῶν Διοσκούρων παρῆλθε, καὶ τὸν νεὼν περιέστησαν οἱ στρατευόμενοι, ξιφίδια ἀφανῶς περιεζωσμένοι. Κανούτιος δὲ πρότερον ἐδημηγόρει κατὰ τοῦ Ἀντωνίου. ὁ δὲ καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοὺς ὑπεμίμνησκε, καὶ ὧν αὐτὸς ὑπὸ Ἀντωνίου

Lin. 78. & l. 88. Καρνούτιος *Edd. MSS. & Cand. mendoſe.* *L. 79.* καὶ παρ' αὐτῷ *edit. 1. mend. ex Reg. A.* *L. 86. Non video, cur ante verba* Ὡς δὲ καὶ Aſteriſcus *poſitus ſit in Edd. tamquam deeſſet ibi aliquid aut corruptum eſſet.* *L. 90.* πατρὸς αὐτοῦ ὑπεμιμ. *Aug. perperam.*

in Capitolio rediiſſe in gratiam, ficte hæc fieri putabant, mutuaſque ſibi illos præſtare operas, ut *Antonius* potiretur cupita potentia, *Cæſar* de parricidis pœnas ſumeret.

41. In hac trepidatione *Canutius*, *tribunus plebis*, inimicus Antonio, eoque *Cæſari amicus*, obviam Cæſari profectus, voluntate ejus cognita, renunciavit populo „Antonium profeſſis inimicitiis a Cæſare peti, & oportere Cæſarem contra Antonium, metu tyrannidis, adſciſci a populo in ſocietatem, quoniam nullus alius præſto ſit exercitus.“ His dictis, introduxit Cæſarem, qui tum ad Martis ſecundo ab Urbe lapide diverterat. *Cæſar, urbem ingreſſus*, ad ædem Caſtorum ſe contulit, quam mox veterani circumſteterunt cum occultis pugionibus. Ibi prior *Canutius pro concione invectus* eſt *in Antonium.* Tum ipſe *Cæſar* dicere orſus, renovavit patris memoriam; injuriaſque ab Antonio acceptas commemoravit, propter quas etiam exercitum illum, ſuæ

πάθοι, δι' ἃ καὶ τόνδε τὸν στρατὸν ἐς φυλακὴν εἴη συνειλεγμένος· ἔφη τε, ἐς πάντα τῆς πατρίδος ὑπηρέτης καὶ κατήκοος ἔσεσθαι, καὶ ἐς τὰ νῦν πρὸς Ἀντώνιον ἕτοιμος. A. U. 710.

XLII. Ὧδε δ' εἰπόντος αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐκκλησίαν διαλύσαντος ἐπὶ τῷδε, ὁ στρατὸς, ἡγούμενος ἐς τὸ ἐναντίον ἐπὶ διαλλαγαῖς Ἀντωνίου τε καὶ Καίσαρος ἀφῖχθαι, ἢ ἐς μόνην γε φυλακὴν τοῦ Καίσαρος, καὶ τῶν φονέων ἄμυναν, ἤχθοντο τῇ κατὰ Ἀντωνίου προαγορεύσει, στρατηγοῦ τε σφῶν γεγονότος, καὶ ὄντος ὑπάτου. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐπανελθεῖν ᾔτουν εἰς τὰ οἰκεῖα, ὡς ὁπλιούμενοι, οὐ γὰρ ἄλλων ἢ τῶν ἰδίων ὅπλων ἀνέξεσθαι· οἱ δὲ καὶ τὸ ἀληθὲς ὑπέφαινον. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἠπόρητο μὲν, ἐς τὸ ἐναντίον ὧν προσεδόκησε μετενεχθείς· ἐλπίσας δ' αὐτῶν πειθοῖ μᾶλλον, ἢ βίᾳ, περιέσεσθαι, συνεχώρει ταῖς προφάσεσι, καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ τὰ ὅπλα ἔπεμπε, τοὺς δὲ ἁπλῶς ἐς τὰ οἰκεῖα. πάντας δ', ἐπικρύπτων τὴν ἀχθηδόνα, ἐπῄνει τῆς συνόδου, καὶ ἐδωρεῖτο ἑτέραις δωρεαῖς· καὶ, δαψιλέστερον ἔτι ἀμείψεσθαι, ἔλεγεν, αἰεὶ χρώμε-

Lin. 9. ἀμείψασθαι *Edd. Recte Aug. Ven.*

cuſtodiæ cauſa, contraxiſſet; denique *patriæ operam ſuam* & obſequium, cum in aliis rebus omnibus, tum in præſens *contra Antonium* eſt *pollicitus.*

42. Quæ cum ille dixiſſet, digreſſa concione, *milites*, qui contra adveniſſe ſe putarant ad concordiam inter Cæſarem & Antonium redintegrandam, aut certe ad cuſtodiam *Cæſaris* & ad ultionem de percuſſoribus, *ægre ferebant bellum* ita *denunciatum Antonio*, duci quondam ſuo, & tunc etiam Conſuli. Horumque alii *petebant reditum* ad ſuos, tamquam arma paraturi: non enim ſe alia, niſi ſua quibus adſueſſent, arma ferre poſſe. Alii vero, id quod erat, præ ſe ferebant. *Cæſar*, ut vidit rem in diverſum cedere, turbatus quidem haud paulo; ſperans tamen, verbis potius, quam vi, ſe eos retracturum; conceſſit eorum petitis, alteros ad arma paranda mittens, alteros domum ſimpliciter: diſſimulatoque dolore laudavit univerſos, quod ſe deduxiſſent, aliiſque denuo muneribus donavit; *largius etiam deinceps quavis alia occaſione ſe eos donaturum*, dicens,

A. U. 710.

νος ἐς τὰ ἐπείγοντα, ὡς πατρικοῖς φίλοις μᾶλλον, ἢ στρατιώταις. Χιλίους μὲν δὴ μόνους ἢ τρισχιλίους, τάδε λέγων, ἐπέκλασεν ἐκ μυρίων οἱ παραμεῖναι· διαφέρονται γὰρ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ. Οἱ δὲ λοιποὶ τότε μὲν ἐξῄεσαν· ἀνεμιμνήσκοντο δ᾽ αὐτίκα γεωργίας τε πόνων, καὶ κερδῶν στρατείας, καὶ λόγων τῶν Καίσαρος, καὶ εὐπειθείας αὐτοῦ πρὸς ἃ ἐβούλοντο, καὶ χαρίτων ὧν τε εἰλήφεσαν καὶ ὧν ἤλπιζον ἔτι λήψεσθαι· οἷόν τε ὄχλος ἀνώμαλος, μετενόουν, καὶ τῆς προφάσεως ἐς εὐπρέπειαν ἐπιβαίνοντες, ὡπλίζοντο, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπανῄεσαν. Ὁ δὲ ἤδη μετὰ χρημάτων ἄλλων τήν τε Ῥάβενναν καὶ τὰ ἀγχοῦ πάντα περιῄει, στρατεύων ἑτέρους ἐφ᾽ ἑτέροις, καὶ πάντας ἐς Ἀρρήτιον ἔπεμπεν.

XLIII. Ἀντωνίῳ δ᾽ ἀφῖκτο μέσον ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐκ πέντε τῶν ἐν Μακεδονίᾳ τελῶν τέσσαρα· ἐπιμεμφόμενοι δ᾽ αὐτὸν οὐκ ἐπεξελθόντα τῷ φόνῳ Καίσαρος, χωρὶς εὐφημίας ἐς τὸ βῆμα παρέπεμπον, ὡς περὶ τοῦδε σφι-

Lin. 18. ἀγχώμαλος *Edd. mend. Recte Aug. Ven. & Reg. B. a prim. manu.* *L.* 22. Ἀρίτιον *Edd. invitis MSS. noſtris.* Aritium *Cand.*

quoties ad neceſſaria officia opera illorum, velut paternorum amicorum potius, quam militum, fuerit uſus. His verbis flexi mille tantum, vel tria millia, ex decem millibus, (de numero enim non convenit,) apud eum permanſerunt. *Ceteri* tunc quidem *abierunt.* Sed *mox* iidem, reputando labores agriculturæ & lucra militiæ, tum promiſſa Cæſaris, & facilitatem ejuſdem in concedendis quæ poſtulaverant, & gratiam cum jam redditam ſibi tum ſperatam in poſterum; ut ſunt mores vulgi mutabiles; pœnitentia ducti, honeſtam occaſionem arripuerunt, &, quaſi in hoc tantum diſceſſiſſent ut juſta arma caperent, cum armis ultro *ad Cæſarem reverſi* ſunt: qui jam, Ravennam & propinqua loca obeundo cum alia pecunia, continuatis delectibus in dies augebat copias, juſſas coire Arretium.

43. *Antonio* interim, ex quinque Macedonicis legionibus, *quatuor legiones Brundufium advenerant:* quæ incuſantes eum ob ceſſationem in perſequendis interfectoribus Cæſaris, ſine adclamationibus deduxerunt ad tribunal,

σιν ἐκλογιούμενον πρώτου. ὁ δὲ αὐτοῖς χαλεπτόμενος τῆς σιωπῆς, οὐ κατέσχεν, ἀλλ' ὠνείδιζεν ἀχαριστίαν ἐκ Παρθυαίων ὑπὸ οὗ μετενεχθεῖσιν ἐς τὴν Ἰταλίαν, καὶ οὐκ ἐπιμαρτυροῦσι τοιᾶσδε χάριτος. ἐμέμφετο δὲ, ὅτι καὶ παρὰ μειρακίου προπετοῦς (ὧδε τὸν Καίσαρα καλῶν) ἄνδρας ἐπιπεμπομένους σφίσιν εἰς διαφορὰν οὐκ αὐτοὶ προσάγουσιν αὐτῷ. ἀλλὰ τούσδε μὲν αὐτὸς εὑρήσειν, τὸν δὲ στρατὸν ἄξειν ἐπὶ τὴν ἐψηφισμένην οἱ χώραν εὐδαίμονα Κελτικὴν, καὶ τοῖς παροῦσιν ἑκάστῳ δοθήσεσθαι δραχμὰς ἑκατόν. Οἱ δὲ ἐγέλασαν τῆς μικρολογίας· καὶ χαλεπήναντος αὐτοῦ, μᾶλλον ἐθορύβουν καὶ διεδίδρασκον. Ὁ δὲ ἐξανέστη, τοσοῦτον εἰπών· μαθήσεσθε ἄρχεσθαι. Αἰτήσας δὲ παρὰ τῶν χιλιάρχων τοὺς στασιώδεις (ἀνάγραπτος γάρ ἐστιν ἐν τοῖς Ῥωμαίων στρατοῖς

A. U. 710.

Lin. 27. ἐκλογιουμένου *Edd. mend. ex Reg. A. invitis ceteris MSS. L. 30 ſq.* ὅτι καὶ μειρακίου *Edd. & MSS. noſtri.* a juvene protervo *Cand. Inſertum* ἀπὸ *voluit Muſgr. Prætuli* παρά. *Neſcio tamen, an potius, omiſſa præpoſitione, paulo poſt (lin. 32.) pro* ἐπιπεμπομένους *reponendum ſit* ἐπιπεμπόμενοι. *L. 32. Vix dubitari debet, quin ſit* διαφθορὰν *legendum. L. 34.* στρατὸν ἄξειν *mend. Edd. Recte Aug.* ἄξειν. *Ibid.* ἐπεψηφισμένην *Edd. Verum rurſus dedit Aug. L. 35.* δοθήσεται *Edd. Prætuli Aug. L. 36.* τῆς σμικρολογίας *Aug. ut ſæpe alibi. L. 38.* μαθήσεσθαι *Edd. invitis MSStis & Cand.*

quippe rationem illius ceſſationis audituri ante omnia. Id ſilentium *Antonius* iniquo animo ferens, non continuit ſe, quin eis exprobraret ingratitudinem, non agnoſcentibus quanto præſtaret in Italiam ire, quam in Parthiam, nec ullum ſignum grati animi edentibus. Præterea querebatur, quod miſſos a petulante adoleſcentulo, (ſic enim adpellabat Cæſarem) concordiæ turbatores non adducerent ad ipſum. „Sed hos quidem ſe inventurum; exercitum vero ducturum ad decretam ſibi provinciam, fortunatam illam Galliam; & viritim his, qui adeſſent, quadringentos ſeſtertios diſtributurum." Eam in promittendo *parcitatem Antonii riſu exceperunt milites*; & iraſcente illo, magis etiam tumultuantes, *diſceſſerunt*. Tum ſurrexit & ipſe, &, hoc tantum profatus, *Diſcetis imperata facere!* abiit. Mox vero tribunos tradere ſibi ſeditioſos juſſit; (nam *in Romanorum militum catalogis, ad nomen cujuſque militis,*

A. U. 710. αἰεὶ καθ' ἕνα ἄνδρα ὁ τρόπος·) διεκλήρωσε τῷ στρατιωτικῷ νόμῳ· καὶ οὐ τὸ δέκατον ἅπαν, ἀλλὰ μέρος ἔκτεινε τοῦ δεκάτου, νομίζων σφᾶς ὧδε καταπλήξειν δι' ὀλίγου. οἱ δὲ οὐκ ἐς φόβον μᾶλλον, ἢ ἐς ὀργὴν ἀπὸ τοῦδε καὶ μῖσος, ἐτρέποντο.

XLIV. Ταῦτα δ' ὁρῶντες οὓς ὁ Καῖσαρ ἐπὶ διαφθορᾷ τῶνδε προπεπόμφει, βιβλία πολλὰ τότε μάλιστα διερρίπτουν ἐς τὸ στρατόπεδον, ἀντὶ τῆς Αντωνίου μικρολογίας τε καὶ ὠμότητος ἐς τὴν Καίσαρος μνήμην τοῦ προτέρου, καὶ βοήθειαν τοῦ νῦν, καὶ χορηγίας δαψιλεῖς μετατίθεσθαι. οὓς ὁ Αντώνιος μηνύμασί τε μεγάλοις ἐζήτει, καὶ ἀπειλαῖς, εἴ τις ἐπικρύπτοι. οὐδένα δὲ συλλαβὼν, ἐχαλέπαινεν, ὡς τοῦ στρατοῦ σφᾶς ἐπικρύπτοντος. Απαγγελλομένων δὲ καὶ τῶν ἐν ταῖς ἀποικίαις τε καὶ ἐν Ρώμῃ Καίσαρι πεπραγμένων, ἐθορυβεῖτο. καὶ ἐπελθὼν αὖθις ἐπὶ τὸν στρατὸν, ἔφη, χαλεπῆναι μὲν τῶν γεγονότων ὑπὸ ἀνάγκης στρατιωτικῆς ὀλίγοις, ἀντὶ

Lin. 43. διολίγου, *una voce*, *Aug.*

mores etiam adnotari ſolent;) e quibus, ex militari diſciplina, decimum quemque ſorte duxit: nec tamen hos omnes, ſed partem tantum adfecit ſupplicio; ſperans, ſe ea ratione brevi reliquos territurum. Eo autem facto irritati magis & *ad iram in Antoniam accenſi*, quam territi ſunt, *milites*.

44. Quod ubi videre *Cæſariani*, qui *ad corrumpendos Antonianos* fuerant *emiſſi*; magnum tum maxime numerum libellorum ſpargebant per exercitum; pro Antonii avaritia & crudelitate revocantes ſuperioris Cæſaris memoriam, & ad junioris Cæſaris opem largioraque dona invitantes. Quos quum, magno propoſito indicibus præmio, & celantibus pœnas interminatus, conquiſiviſſet *Antonius*; nemo tamen eſt comprehenſus. Quo magis ille iratus eſt militibus ſuis, quod ab his illos tegi intelligeret. Quum vero renunciarentur ei etiam quæ cum in coloniis tum in Urbe Cæſar agebat; territus *Antonius*, ad milites rurſus prodiit: „ dolere ſe, dicens, id quod neceſſitate ex diſciplinæ militaris ratione coactus feciſſet; quamquam in pauciores anim-

πλεόνων ὧν ἐκόλαζεν ὁ νόμος· αὐτοὺς δὲ εἰδέναι σαφῶς, A. U.
οὔτε ὠμὸν οὔτε μικρολόγον Ἀντώνιον. Ἀλλ' ὁ μὲν φθόνος 710.
οἰχέσθω, κεκορεσμένος, ἔφη, καὶ τοῖς ἁμαρτήμασι καὶ ταῖς κολάσεσι. τὰς δὲ ἑκατὸν δραχμὰς ὑμῖν οὐ δωρεάν, οὐ γὰρ τοῦτό γε τῆς Ἀντωνίου τύχης, ἀλλὰ τῆς πρώτης ἐς ὑμᾶς ἐντεύξεως προσαγορευτικὸν μᾶλλον, ἢ δωρεάν, ἐκέλευσα δοθῆναι· καὶ χρὴ νόμῳ πατρίῳ τε καὶ στρατιωτικῷ, καὶ ἐς τάδε αὐτῷ, καὶ ἐς πάντα, εὐπειθεῖς ὑπάρχειν. Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν, οὐδέν τι ἔτι προσθεὶς τῇ δωρεᾷ, τοῦ μὴ δοκεῖν ὁ στρατηγὸς ἡσσῆσθαι τοῦ στρατοῦ. οἱ δὲ ἐλάμβανον, εἴτε μεταγνόντες, εἴτε καὶ δεδιότες. ὁ δὲ αὐτῶν τοὺς μὲν ταξιάρχους, εἴτε μηνίων ἔτι τῆς στάσεως, εἴθ' ἑτέρως ὑπονοῶν, ἐνήλλασσε· τοὺς δὲ λοιποὺς, καὶ τἄλλα ἐν ταῖς χρείαις ἐδεξιοῦτο, καὶ προὔπεμπεν ἀνὰ μέρος, τὴν παραθαλάσσιον ὁδεύειν ἐπὶ Ἀριμίνου.

XLV. Αὐτὸς δ' ἐπιλεξάμενος ἐκ πάντων στρατηγίδα σπεῖραν ἀνδρῶν ἀρίστων τά τε σώματα καὶ τὸν τρόπον,

Lin. 66. οὐδὲν ἔτι *Edd.* τὶ *inſerui cum Aug.* *L.* 70. ἐνήλασσε *Edd. cum Regiis.* ἐνήλλασσε *Aug. Correxi mendum.*

„adverſum fuerit, quum plures punire lex juſſiſſet: ipſos autem præclare noſſe, quam nec ſordidus nec ſævus ſit Antonius. Sed faceſſat, inquit, invidia, & ſatis ſit tum erratorum tum pœnarum. Ceterum centenos illos denarios, non tamquam donum vobis dari juſſi, nec enim id dignum Antonii fortuna foret; ſed tantum primæ vobiſcum congreſſionis occaſione, & ſalutandi cauſa: oportet autem in hoc ipſo non minus, quam in ceteris omnibus rebus, morem patrium militaremque obſervare." Hæc locutus *Antonius*, nihil ad donativum addidit; ne videretur imperator ceſſiſſe militibus: & illi, vel pœnitentia facti, vel metu, contenti fuerunt oblato. Deinde vero, ſive ob ſeditionem etiam nunc iratus *Antonius*, ſive aliqua ſuſpicione motus, tribunos eis mutavit; milites autem, ubi uſus ferebat, tractavit comiter, & alios poſt alios per maritimas regiones Ariminum miſit.

45. Ipſe vero *Antonius*, habito delectu præſtantiſſimi cujuſque vel corporis dotibus vel animi, *confectaque* ex his *prætoria cohorte*, Romam iter

A. U. 710.

ὥδευεν ἐς Ῥώμην, ὡς ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸ Ἀρίμινον ὁρμήσων. Ἐσῄει δὲ ἐς τὴν πόλιν σοβαρῶς, τὴν μὲν ἴλην πρὸ τοῦ ἄστεος στρατοπεδεύσας, τοὺς δ' ἀμφ' αὐτὸν ἔχων ὑπεζωσμένους, καὶ τὴν οἰκίαν νυκτοφυλακοῦντας ἐνόπλους· συνθήματά τε αὐτοῖς ἐδίδοτο, καὶ αἱ φυλακαὶ παρὰ μέρος ἦσαν, ὡς ἐν στρατοπέδῳ. Συναγαγὼν δὲ τὴν βουλὴν, ὡς μεμψόμενος Καίσαρι περὶ τῶν πεπραγμένων, ἐσιὼν ἤδη, μανθάνει τῶν τεσσάρων τελῶν τὸ καλούμενον Ἄρειον κατὰ τὴν ὁδὸν ἐς Καίσαρα μετατεθεῖσθαι. καὶ αὐτῷ τὴν εἴσοδον ἐπισχόντι τε καὶ διαποροῦντι ἀγγέλλεται, καὶ τὸ καλούμενον Τέταρτον ὁμοίως τοῖς Ἀρείοις ἐς Καίσαρα μετατεθεῖσθαι. Διαταραχθεὶς οὖν εἰσῆλθε μὲν ἐς τὸ βουλευτήριον· ὡς δ' ἐφ' ἕτερα αὐτοὺς συναγαγὼν, μικρὰ διελέχθη, καὶ εὐθὺς ἐπὶ τὰς πύλας ἐχώρει, καὶ ἀπὸ τῶν πυλῶν ἐπὶ Ἄλβην πόλιν, ὡς μεταπείσων τοὺς ἀποστάντας. βαλλόμενος δ' ἀπὸ τοῦ τείχους, ἀνέστρεφε· καὶ τοῖς ἄλλοις τέλεσι προσέπεμπεν ἀνὰ πεντακοσίας δραχμὰς ἑκάστῳ· καὶ σὺν οἷς εἶχεν αὐτὸς ἐς Τίβου-

ſecit: inde porro iturus Ariminum. *Intravit* autem *Urbem magno faſtu*, equitum quidem ala in ſuburbiis relicta; ſed ſtipatus accinctis militibus, e quibus etiam cuſtodiam circa ædes ſuas diſpoſuit, quæ ibi ſub armis excubias agebat, data caſtrenſi more teſſera, cuſtodibuſque per quatuor vigilias diſtributis. Convocato deinde ſenatu ut quereretur de Cæſaris conatibus, in ipſo aditu curiæ nuncium *Antonius* accepit, *e quatuor illis legionibus unam, cognomine* MARTIAM, *in itinere ſigna ad Cæſarem transtuliſſe*. Quumque cogitabundus conſtitiſſet, ecce alius nuncius adfert, *Quartam quoque, quæ vocabatur, legionem pariter ad illum tranſiiſſe*. Quare territus, intravit quidem curiam; ſed, quaſi alia de cauſa patres convocaſſet, pauca locutus, ad portam recta properavit, & inde porro *Albam*; verbis, ut putabat, deſertores reducturus ad officium. Sed quum peteretur telis e mœnibus; retulit pedem, reliquiſque legionibus viritim bis mille miſit ſeſtertios: quas vero circa ſe habebat copias, *Tibur*

Digitized by Google

ρον ἐξῄει, σκευὴν ἔχων τὴν συνήθη τοῖς ἐπὶ τοὺς πολέμους ἐξιοῦσι. καὶ γὰρ ἤδη σαφὴς ἦν ὁ πόλεμος, Δέκμου τὴν Κελτικὴν οὐ μεθιέντος. A. U. 710.

XLVI. Δεῦρο δὲ ὄντι, ἥ τε βουλὴ σχεδὸν ἅπασα, καὶ τῶν ἱππέων τὸ πλεῖστον, ἀφίκετο ἐπὶ τιμῇ, καὶ ἀπὸ τοῦ δήμου τὸ ἀξιολογώτατον. οἳ καὶ, καταλαβόντες αὐτὸν ὁρκοῦντα τοὺς παρόντας οἱ στρατιώτας, καὶ τοὺς ἐκ τῶν πάλαι στρατευσαμένων συνδραμόντας, (πολὺ γὰρ καὶ τοῦτο ἦν,) συνώμνυον ἑκόντες, οὐκ ἐκλείψειν τὴν ἐς Ἀντώνιον εὔνοιάν τε καὶ πίστιν· ὡς ἀπορῆσαι, τίνες ἦσαν οἱ πρὸ ὀλίγου παρὰ τὴν Καίσαρος ἐκκλησίαν τὸν Ἀντώνιον ἐβλασφήμουν. Ὁ μὲν δὴ λαμπρῶς οὕτως ἐς τὸ Ἀρίμινον προεπέμπετο, ὅθεν ἐστὶν ἡ τῆς Κελτικῆς ἀρχή. Καὶ ὁ στρατὸς ἦν αὐτῷ, χωρίς γε τῶν νεολέκτων, τρία τέλη τὰ ἐκ Μακεδονίας μετάπεμπτα, (ἤδη γὰρ αὐτῷ καὶ τὸ λοιπὸν ἀφῖκτο·) ἐξεστρατευμένοι δὲ ἔνιοι καὶ γηρῶντες, ὅμως ἐδόκουν νεοσυλλόγων ἀμείνους ἐς τὸ δι-

Lin. 93 ſq. An ἐπὶ τοὺς πολεμίους? in hoſtes *Cand. L. 95.* μετιέντος *mend. Edd. Recte Aug. L. 97.* καὶ το ἱππέων *Aug. mend. L. 98.* ἀξιολογώτατόν οἱ καὶ καταλαβ. *Edd. Interpunxi cum Aug. poſt* ἀξιολογώτατοι, *& cum eodem repoſui* οἳ *pro* οἱ. *L. 9 ſq. Suſpicor legendum* ἐξεστρατευμένων δὲ ἦν, οἵ, εἰ καὶ γηρῶντες *&c.*

duxit, eo adparatu quo ad bellum iri ſolet. Jam enim *certum* erat *bellum, quod Decimus Galliam nollet tradere.*

46. *Tiburi* autem agenti *Antonio ſenatus* ferme univerſus *præſto fuit* honoris cauſa, & equitum Romanorum pars maxima, tum e plebe præſtantiſſimus quiſque. Qui, quum ſupervenirent exigenti ſacramentum a militibus quos circa ſe habebat & a veteranis emeritis, (nam & horum magnus numerus ad eum confluxerat;) ultro cum his *jurarunt, manſuros ſe in* amicitia & *fide Antonii*: ut dubitari poſſet, ubinam eſſent, qui paulo ante, concionante Cæſare, convicia in Antonium jecerant. Itaque, ſplendido comitatu deducente, *Ariminum petebat Antonius*, ſitum in primo aditu Galliæ; habens, præter tirones, legiones Macedonicas tres; (jam enim & reliquum earum ei advenerat;) unam autem veteranorum, qui, quamquam ſeniores, videbantur tamen duplo præſtare tironibus. Atque

A. U. 710. πλάσιον εἶναι. Οὕτω μὲν Ἀντωνίῳ τέσσαρα ἐγίγνετο τέλη γεγυμνασμένων ἀνδρῶν, καὶ ὅσον ἐξ ἔθους αὐτοῖς ἐπίκουρον ἄλλο ἕπεται, καὶ ἡ τοῦ σώματος φρουρὰ, καὶ τὰ νεόλεκτα. Λέπιδός τε ἔχων ἐν Ἰβηρίᾳ τέσσαρα τέλη, καὶ Ἀσίνιος Πολλίων δύο, καὶ Πλάγκος ἐν τῇ ἑτέρᾳ Κελτικῇ τρία, ἐδόκουν αἱρήσεσθαι τὰ Ἀντωνίου.

XLVII. Καίσαρι δὲ ἦν δύο μὲν ὁμοίως τὰ ἀξιολογώτατα, εἰς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἀντωνίου μεταστάντα, ἓν δὲ νεοσυλλόγων, δύο δὲ ἐκ τῶν πρότερον ἐστρατευμένων, οὐκ ἐντελῆ μὲν ταῦτα τοῖς ἀριθμοῖς οὐδὲ ταῖς ὁπλίσεσι, ὑπὸ δὲ τῶν νεοσυλλόγων καὶ ταῦτα ἀναπληρούμενα. Συναγαγὼν δ᾽ ἅπαντας ἐς Ἄλβην, ἐπέστελλε τῇ βουλῇ. ἡ δὲ ἐφήδετο μὲν αὖθις Καίσαρι, ὡς ἀπορεῖν καὶ τότε, τίνες ἦσαν οἱ προὔπεμπον Ἀντώνιον· ἤχθοντο δὲ τοῖς τέλεσιν οὐκ ἐς τὴν βουλὴν, ἀλλ᾽ ἐς τὸν Καίσαρα, μετελθοῦσιν. Επαινέσαντες δ᾽ ὅμως αὐτούς τε καὶ τὸν Καίσαρα, ἔφασαν, ὀλίγον ὕστερον ὅ τι χρὴ ποιεῖν αὐτοὺς

Lin. 15. Ἀσίννιος *Aug. Reg. B. a prim. manu.* *L.* 22. ἐπέστελλε *Edd. Recte Aug. Cand.* *L.* 23. οἱ δὲ ἐφήδετο *Aug. mend.* *Ibid.* μὲν αὖθις Ἀντωνίῳ *Regii, Aug. Cand. Perſpecte emendavit Car. Stephanus, &* Καίσαρι *repoſuit.*

ita quatuor legiones adfuerunt *Antonio* virorum exercitatorum, cum ſolitis eas ſequi auxiliis, præterea prætoriani, & tirones. In Hiſpania autem *Lepidus* cum quatuor legionibus, & *Aſinius Pollio* cum duabus, & *Plancus* in ulteriore Gallia cum tribus, videbantur *ſecuturi partes Antonii.*

47. In *Cæſaris exercitu* robur erant duæ illæ legiones, quæ ad eum tranſierant; & præter illas una tironum, duæque veteranorum, hæ quidem neque numero integræ, neque armis ſatis inſtructæ, ſed ſuppletæ ex tironibus. Quibus omnibus *Albam* convenire juſſis, dedit ad ſenatum de rebus ſuis literas. Et *ſenatus* quidem jam viciſſim *Cæſari congratulabatur*; ut nunc rurſus neſcires, quinam eſſent qui modo Antonium deduxiſſent: *dolebat* tamen, *legiones ad Cæſarem potius, quam ad ſe, tranſiiſſe.* Collaudata nihilominus cum ipſius Cæſaris tum legionum voluntate; brevi, dixerunt, confectum iri de rebus gerendis Senatuſconſul-

Digitized by Google

ψηφιεῖσθαι, ὅταν αὐτοῖς αἱ νέαι ἀρχαὶ ἐς τὰ πράγματα παρέλθωσιν. ἦν δὲ σαφὲς, ὅτι χρήσονται μὲν αὐτοῖς κατὰ Ἀντωνίου· στρατὸν δὲ οὐδένα πω ἔχοντες ἴδιον, οὐδὲ καταλέξαι χωρὶς ὑπάτων δυνάμενοι, ἐς τὰς νέας ἀρχὰς πάντα ἀνετίθεντο. A. U. 710.

XLVIII. Τῷ Καίσαρι δ᾽ ὁ στρατὸς πελέκεάς τε καὶ ῥαβδοφόρους ἐσκευασμένους προσαγαγόντες, ἠξίουν ἑαυτὸν ἀντιστράτηγον ἀποφῆναι, πολέμου τε ἡγεμονεύοντα καὶ σφῶν, αἰεὶ ὑπ᾽ ἄρχουσι ταχθέντων. Ὁ δὲ τὴν μὲν τιμὴν ἐπῄνει, τὸ δὲ ἔργον ἐς τὴν βουλὴν ἀνετίθετο· καὶ βουλομένους ἐπὶ τοῦτο χωρεῖν ἀθρόους ἐκώλυε, καὶ πρεσβευομένους ἐπεῖχεν, ὡς καὶ τῆς βουλῆς ψηφιουμένης ταῦτα καθ᾽ ἑαυτὴν, καὶ μᾶλλον ἢν αἴσθωνται τὴν ὑμετέραν προθυμίαν, καὶ τὸν ἐμὸν ὄκνον. διαλυθέντων δὲ μόλις οὕτω, καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐς ὑπεροψίαν αὐτὸν αἰτιωμένων, ἐξελογεῖτο αὐτοῖς, τὴν βουλὴν οὐκ εὐνοίᾳ πρὸς

Lin. 32. ἀνετίθετο *Edd. Recte Aug.* *L.* 38. ἀθρόως *Edd. ex Reg. A. Pratuli Aug. Ven. Reg. B.* *L.* 42 *ſq.* αὐτῶν αἰτιωμ. *Edd. Pratuli Aug. Ven.*

tum, quamprimum novi magiſtratus acceſſiſſent ad rempublicam. Nec dubium erat, quin *uſuri* eſſent *his copiis contra Antonium:* ſed quoniam nec dum proprium ullum habebant exercitum, nec abſque conſulibus poterant delectus facere, ideo in novos magiſtratus differebant omnia.

48. Tum *Cæſari exercitus ſecures cum lictoribus obtulit*; rogans, ut *Proprætorem* ſe ipſe renunciaret, atque eo titulo & bellum adminiſtraret & ipſos duceret, adſuetos parere magiſtratibus. Quos *Cæſar* laudavit quidem pro honore ſibi habito; ſed rem totam *in arbitrium ſenatus rejecit.* Quumque univerſi vellent ejus rei cauſa Romam proficiſci; inhibuit eos *Cæſar*, & ne legatos quidem ad Senatum paſſus eſt mittere; quippe quem ultro ſibi eum honorem delaturum eſſe, ajebat; „idque eo magis, inquit, faciet, ſi & veſtrum ſtudium, & meam cunctationem intellexerit." Sic ægre illis ſubmotis, quum duces contemtos ſe ab eo quererentur, rationem facti ſui hanc reddidit: ſenatum non tam ulla erga ſe benevolentia ad partes

Digitized by Google

A. U. 710. αὐτὸν ἀποκλίνειν μᾶλλον, ἢ Ἀντωνίου δέει καὶ στρατιᾶς ἀπορίᾳ, μέχρι καθέλωμεν ἡμεῖς Ἀντώνιον, καὶ οἱ σφαγεῖς, φίλοι τε τῇ βουλῇ καὶ συγγενεῖς ὄντες, δύναμιν αὐτοῖς συναγάγωσιν· ὧν αἰσθανόμενος, ὑπηρετεῖν ὑποκρίνομαι. Μὴ δὴ πρότεροι τὴν ὑπόκρισιν ἀποκαλύψωμεν, ὧν προλαβοῦσι μὲν ἡμῖν τὴν ἀρχὴν, ἐπικαλέσουσιν ὕβριν ἢ βίαν, αἰδεσθεῖσι δ' ἴσως ἐπιδώσουσιν αὐτοὶ, δέει μὴ παρ' ὑμῶν λάβοιμι. Τοιάδε εἰπὼν, ἐθεᾶτο γυμνάσια τῶν δύο τελῶν τῶν αὐτομολησάντων ἀπ' Ἀντωνίου, διαστάντων τε ἐς ἀλλήλους, καὶ δρώντων ἀφειδῶς ἔργα πολέμου πάντα, πλὴν ἐς μόνον θάνατον. ἡσθεὶς οὖν τῇ θέᾳ, καὶ τῆς προφάσεως ἐπιβαίνων ἄσμενος, ἑτέρας αὐτῶν ἑκάστῳ πεντακοσίας δραχμὰς ἐπεδίδου, καὶ, εἴ τις πολέμου χρεία γένοιτο, νικήσασιν ἐπηγγέλλετο πεντακισχιλίας. Ὧδε μὲν ὁ Καῖσαρ δαψιλείᾳ δωρεῶν τοὺς μισθοφόρους ἐκρατύνετο. καὶ τάδε μὲν ἦν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν.

XLIX. Ἐν δὲ τῇ Κελτικῇ τὸν Δέκμον ὁ Ἀντώνιος ἐκέ-

Lin. 48 *ſq. Ni intercidit nonnihil poſt* ἀποκαλύψωμεν, *aſſentior Muſgravio, pro* ὧν προλαβ. *ponendum eſſe* ὡς προλαβ.

ſuas inclinare, quam Antonii metu, & militum inopia; „idque tantiſper, inquit, ſunt facturi, dum Antonius a nobis fuerit ſublatus, & percuſſores, amici ſenatorum & cognati, copias eis collegerint. Quæ ego intelligens, miniſtrum illorum me ſimulo. Caveamus igitur, ne illam ſimulationem priores nos ipſi patefaciamus; quos, ſi magiſtratum uſurparemus, accuſarent illi, ut injuſtos & violentos; quod ſi modeſte nos geſſerimus, ultro fortaſſe dabunt; timentes, ne a vobis accipiam." Hæc locutus *Cæſar*, *ſpectavit* decurrentes *duas legiones* transfugas, *inter ſe commiſſas*, & *exercitii cauſa* repræſentantes omnia omnino, quæ in ſeria pugna ſolent fieri, niſi quod abſtinebatur cædibus. Quo ſpectaculo delectatus, & libenter occaſionem liberalitatis arripiens, denuo bis mille Seſtertios viritim eis diſtribuit: quod ſi certamine opus fuerit, vicies millenos victoribus pollicitus. Atque ita donativi *largitate* mercenarios *ſuos ſibi Cæſar devinxit.*

49. Quæ dum in Italia geruntur, interim in Gallia *Decimum Antonius jubebat mi-*

Digitized by Google

A. U. 710.

λεύσειν ἐς Μακεδονίαν μετιέναι, πειθόμενόν τε τῷ δήμῳ, καὶ φειδόμενον ἑαυτοῦ. Ὁ δὲ ἀντέπεμπεν αὐτῷ τὰ παρὰ τῆς βουλῆς οἱ κεκομισμένα γράμματα, ὡς οὐχὶ διὰ τὸν δῆμον εἴκειν οἷ πρέπον, ἢ διὰ τὴν βουλὴν Αντωνίῳ μᾶλλον. Αντωνίου δ' αὐτῷ προθεσμίαν ὁρίζοντος, μεθ' ἣν ὡς πολεμίῳ χρήσεται, μακροτέραν ὁ Δέκμος ἐκέλευεν ὁρίζειν ἑαυτῷ, μὴ θᾶσσον γένοιτο τῇ βουλῇ πολέμιος. Καὶ ὁ Αντώνιος, εὐμαρῶς ἂν αὐτοῦ κρατήσας ἔτι ὄντος ἐν πεδίῳ, ἐπὶ τὰς πόλεις ἔκρινε προελθεῖν. αἱ δὲ αὐτὸν ἐδέχοντο. Καὶ δείσας ὁ Δέκμος, μὴ οὐδ' ἐσελθεῖν ἔς τινα αὐτῶν ἔτι δύνηται, πλάσσεται γράμματα τῆς βουλῆς καλούσης αὐτὸν ἐς Ρώμην σὺν τῷ στρατῷ· καὶ ἀναζεύξας ἐχώρει τὴν ἐπὶ τῆς Ιταλίας, ὑποδεχομένων αὐτὸν ὡς ἀπιόντα πάντων· μέχρι Μουτίνην παροδεύων, πόλιν εὐδαίμονα, τάς τε πύλας ἀπέκλειε, καὶ τὰ τῶν Μουτιναίων ἐς τὰς τροφὰς συνέφερεν, ὑποζύγιά τε ὅσα ἦν κατέθυε, καὶ ἐταρίχευε, μὴ χρόνιος ἡ πολιορκία γένοιτο· καὶ τὸν Αντώνιον ὑπέμενε. στρατιὰ δ' ἦν αὐτῷ μονομάχων τε

grare in Macedoniam, quo & pareret populo, & ſibimet ipſe parceret. Ille ad Antonium remiſit adlatas ſibi a ſenatu literas: demonſtravitque „nihilo minus apud ſe valere debere voluntatem ſenatus, quam apud Antonium populi." Hinc quum *Antonius* ei præfiniviſſet diem, ad quam, ni provincia ſibi deceſſiſſet, pro hoſte haberetur; monuit eum *Decimus*, ut ſui ipſius cauſa proferret eum terminum, ne citius ipſe hoſtis a ſenatu judicaretur. Tum *Antonius*, quum facile potuiſſet delere ejus exercitum, etiam tum in caſtris agentem, maluit prius ad oppida promovere copias: nec illa excludebant eum. Itaque *Decimus*, veritus, ne ullum eorum poſthac ſibi pateret, literas finxit, velut a ſenatu ad ſe datas, quibus ipſe cum exercitu Romam vocaretur: ingreſſuſque iter verſus Italiam, omnibus ut abeuntem libenter excipientibus, poſtquam *Mutinam*, urbem opulentam, *pervenit* obiter, *portas clauſit*; & annonam Mutinenſium ad uſus exercitus ſui comportavit, mactatorumque jumentorum carnes ſalivit, ſi forte contingeret diuturnior obſidio: atque *ibi exſpectavit Antonium*. Habebat autem in

A. U. πλῆθος, καὶ ὁπλιτῶν τρία τέλη· ὧν ἓν μὲν ἦν ἀρτιστρατεύτων ἀνδρῶν ἔτι ἀπείρων, δύο δέ, ἃ καὶ πρότερον ὑπεστρατευμένα αὐτῷ, πιστότατα ἦν. Ὁ δ᾽ Ἀντώνιος, ἐπελθὼν αὐτῷ σὺν ὀργῇ, τὴν Μουτίνην ἀπετάφρευέ τε καὶ ἀπετείχιζε. καὶ Δέκμος μὲν ἐπολιορκεῖτο.

711. L. Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὴν ἐτήσιον νουμηνίαν ὕπατοι γενόμενοι Ἵρτιός τε καὶ Πάνσας, τὴν βουλὴν εὐθὺς ἐπὶ ταῖς θυσίαις ἐν αὐτῷ τῷ ἱερῷ συνῆγον ἐπὶ Ἀντωνίῳ. Κικέρων μὲν δὴ καὶ οἱ Κικέρωνος φίλοι πολέμιον αὐτὸν ἠξίουν ἤδη ψηφίσασθαι, τὴν Κελτικήν, ἀκούσης τῆς βουλῆς, ἐς ἐπιτείχισμα τῆς πατρίδος βιαζόμενον ὅπλοις, καὶ τὸν ἐπὶ Θρᾷκας αὐτῷ δεδομένον στρατὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν διαγαγόντα· ἐπελέγοντο δὲ καὶ τὴν ἄλλην αὐτοῦ μετὰ Καίσαρα προαίρεσιν, ἔν τε τῇ πόλει φανερῶς δορυφορηθέντος ὑπὸ τοσῶνδε λοχαγῶν, καὶ περὶ τὴν οἰκίαν ὥσπερ ἄκραν ὅπλοις καὶ συνθήμασι κεχρημένου, καὶ τἆλλα σοβαρωτέρου σφίσι φανέντος, ἢ κατὰ τὴν ἐτήσιον ἀρχήν. Λεύκιος δὲ Πείσων, ὁ τῷ Ἀντωνίῳ τὴν ἀποδημίαν ἐπιτροπεύων,

Lin. 92. ἔν τε πόλει *Edd. omiſſo artic. invitis Regiis & Ang.*

exercitu gladiatores multos, & legiones tres; quarum una ex tironibus conſtabat, reliquæ duæ antea quoque militarant ejus auſpiciis, ipſi fidiſſimæ. *Antonius* vero, cum ira eo delatus, *Mutinam circumvallavit*, *Decimumque obſidione cinxit.*

50. Romæ Calendis ineuntis anni *Conſules novi*, HIRTIUS *et* PANSA, mox a ſacrificio in ipſum templum *convocarunt ſenatum contra Antonium.* Ibi *Cicero* ejuſque amici cenſebant *hoſtem eum judicandum*, quoniam Galliam, invito ſenatu, ceu arcem contra patriam, vi & armis occupaſſet, & exercitum adverſus Thracas ipſi datum tranſvexiſſet in Italiam. Addebant, nova eum poſt Cæſarem de dominatu agitare conſilia, quod in Urbe propalam magno centurionum numero ſeſe ſtipaſſet, ædeſque ſuas tamquam arcem muniviſſet armis & teſſeris, omniaque ſuperbius egiſſet quam deceret annuum magiſtratum. At L. PISO, qui abſentis Antonii vices

πιύων, ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα Ῥωμαίων ἐπιφανής, ὅσοι A. U.
τε ἄλλοι τῷ Πείσωνι δι' αὐτὸν ἢ δι' Αντώνιον ἢ κατ' οἰκείαν 711.
γνώμην προσετίθεντο, καλεῖν αὐτὸν ἐς κρίσιν ἠξίουν· ὡς οὐ πάτριον σφίσιν, ἀκρίτου καταδικάζειν, οὐδ' εὐπρεπὲς τοῦ χθὲς ὑπάτου τῆς ἐπιούσης ἡμέρας, οὗ γε μάλιστα συνεχεῖς ἐπαίνους ἄλλοι τε καὶ Κικέρων αὐτὸς εἶπε πολλάκις. Ἡ δὲ βουλή, τότε μὲν ἀγχώμαλοι ταῖς γνώμαις ἐς νύκτα περιῆλθον. ἅμα δ' ἕῳ περὶ τῶν αὐτῶν ἐς τὸ βουλευτήριον συνελέγοντο· ἔνθα, τῶν Κικερωνείων ἐπιβαρούντων, ἐψήφιστο ἂν ὁ Αντώνιος πολέμιος, εἰ μὴ τῶν δημάρχων Σαλούϊος ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκέλευσεν ἀναθέσθαι. ἔστι δὲ ἐν τοῖς ἄρχουσιν ὁ κωλύων αἰεὶ δυνατώτερος.

LI. Οἱ μὲν δὴ Κικερώνειοι καὶ τούτῳ μάλα φορτικῶς ἐνύβριζον, καὶ τὸν δῆμον ἐκδραμόντες ἠρέθιζον ἐπ' αὐτόν, καὶ τὸν Σαλούϊον ἐς αὐτὸν ἐκάλουν. ὁ δὲ ἀκαταπλήκτως ἐξέτρεχεν, ἕως ἡ βουλὴ κατέσχε, δείσασα μὴ μεταπεί-

Lin. 98. *δι' αὐτὸν Edd. invitis MSS.* *Ibid. ſq.* κατ' οἰκίαν γνώμην *edit.* 2. 3. *oper. err.* *L.* 10. οἱ δὴ *Aug.* & *caret* μὲν. *L.* 13 *ſq.* μεταποιήσειε *Edd. mend. ex Reg. B. Recte Aug. Reg. A.*

vices curabat, vir cum primis illuſtris, aliique Piſoni ſive propter ipſum ſive propter Antonium, ſive quod per ſe ita ſentirent, adſtipulantes, cenſebant, *diem Antonio* eſſe *dicendam*; quandoquidem alienum eſſet a majorum inſtitutis, civem indicta cauſa damnare, & alioqui parum deceret, eum qui pridie Conſul fuiſſet, pro hoſte haberi poſtridie, præſertim toties tamque ample laudatum & ab aliis & ab ipſo Cicerone. Ita ſenatus eo die, ſententiis æqualiter fere diviſis, ad noctem uſque protractus eſt. Poſtridie vero primo mane patres rurſum coierunt in curiam: &, prægravante Ciceronis factione, ex ſenatuſconſulto hoſtis judicatus fuiſſet Antonius, ni *Salvius tribunus plebis* rem integram differri juſſiſſet in craſtinum. Semper autem *in magiſtratibus potior eſt vetantis auctoritas.*

51. Id *Ciceroniani* admodum graviter ferentes, in *Salvium* etiam conjiciebant convicia; & procurrentes in forum, concitabant contra eum populum; ipſumque *Salvium* ad cauſam populo reddendam evocabant. Et prodiiſſet ille intrepide, ni retentus fuiſſet a ſenatu; verito, ne concio-

A. U. 711. σεις τὸν δῆμον, ἐς μνήμην ἀγαγὼν Αντωνίου. οὐ γὰρ ἠγνόουν καταγιγνώσκοντες ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς πρὸ δίκης, οὐδ᾽ ὅτι τὴν Κελτικὴν ὁ δῆμος αὐτῷ δεδώκει· ἀλλ᾽, ὑπὲρ τῶν σφαγέων δεδιότες, ὠργίζοντο πρώτῳ μετὰ τὴν ἀμνηστίαν ἀνακινήσαντι τὰ κατ᾽ αὐτούς. διὸ καὶ τῷ Καίσαρι ἐς αὐτὸν προκατεχρῶντο· καὶ ὁ Καῖσαρ οὐκ ἀγνοῶν, ᾑρεῖτο καὶ αὐτὸς ὅμως προκαθελεῖν τὸν Αντώνιον. τοιᾶδε μὲν ἡ βουλὴ γνώμῃ τὸν Αντώνιον εἶχεν ἐν ὀργῇ. ἀναθέμενοι δὲ τὴν ψῆφον ὡς ὁ δήμαρχος ἐκέλευεν, ἐψηφίσαντο ὅμως, Δέκμον τε ἐπαινέσαι, οὐκ ἐκστάντα Αντωνίῳ τῆς Κελτικῆς, καὶ τοῖς ὑπάτοις Ἱρτίῳ καὶ Πάνσᾳ Καίσαρα συστρατηγεῖν οὗ νῦν ἔχει στρατοῦ, ἐπίχρυσόν τε αὐτοῦ εἰκόνα τεθῆναι, καὶ γνώμην αὐτὸν ἐσφέρειν ἐν τοῖς ὑπατικοῖς ἤδη, καὶ τὴν ὑπατείαν αὐτὴν μετιέναι τοῦ νόμου θᾶσσον ἐτῶν δέκα, ἔκ τε τοῦ δήμου δοθῆναι τοῖς τέλεσι

Lin. 18. τὰ, *ante* κατ᾽ αὐτοὺς, *caret Aug.* *L.* 19. πρῶτα ἐχρῶντο *Edd. ex Reg. A. Prætuli Ven. & Reg. B.* προκαταχρῶντο *mend. Aug.* *L.* 26. καὶ συγγνώμην *edit.* 1. *cum Regiis mend. ex quo* καὶ τὴν γνώμην *fecit H. Steph. Exhibui lectionem Aug.* *L.* 28. *An* ἐκ τοῦ δημοσίου?

ne ſua mutaret animum populi, renovata *Antonii* memoria. Noraht enim, damnare ſe injudicatum virum perilluſtrem, cui provincia illa ab ipſo populo data fuiſſet: ſed quia timebant percuſſoribus, infenſi erant *Antonio*, quod poſt decretam Oblivionem primus res eorum novis turbis implicuiſſet. Ideoque *Cæſaris* opera contra illum prius uti volebant. Quod quamquam non latebat Cæſarem; tamen & ipſe per ſe ſublatum prius *Antonium* cupiebat. Sic igitur adfecto erga Antonium ſenatu, ſuffragia tunc quidem ex tribuni plebis voluntate dilata ſunt: interim tamen ex *Senatuſconſulto laudatus* eſt *Decimus*, *quod Gallia non deceſſiſſet Antonio:* additumque decreto, ut *cum Hirtio et Panſa Conſulibus pari imperio Cæſar praeeſſet eis quas tum habebat copiis*, *et aurata ei poneretur ſtatua*: utque *ſententiam poſthac inter Conſulares Cæſar diceret*; *et jus petendi conſulatus haberet decennio ante ætatem legitimam:* denique „ut duabus legionibus, quæ ad eum ab Antonio

Digitized by Google

τοῖς ἐς αὐτὸν ἀπὸ Αντωνίου μεταστᾶσιν, ὅσον αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τῇ νίκῃ δώσειν ὑπέσχετο. Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ψηφισάμενοι, διελύθησαν, ὡς τὸν Αντώνιον ἔργῳ διὰ τῶνδε εἰδέναι πολέμιον ἐψηφισμένον, καὶ τὸν δήμαρχον ἐς τὴν ἐπιοῦσαν οὐδὲν ἔτι ἀντεροῦντα. Αντωνίου δὲ ἡ μήτηρ καὶ ἡ γυνὴ καὶ παῖς ἔτι μειράκιον, οἵ τε ἄλλοι οἰκεῖοι καὶ φίλοι, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐς τὰς τῶν δυνατῶν οἰκίας διέθεον ἱκετεύοντες· καὶ μεθ' ἡμέραν ἐς τὸ βουλευτήριον ἰόντας ἠνώχλουν, ῥιπτούμενοί τε πρὸ ποδῶν σὺν οἰμωγῇ καὶ ὀλολυγαῖς καὶ μελαίνῃ στολῇ παρὰ ταῖς θύραις ἐκβοῶντες. Οἱ δὲ ὑπό τε τῆς φωνῆς, καὶ ὑπὸ τῆς ὄψεως καὶ μεταβολῆς εἰς τοσοῦτον αἰφνιδίου γενομένης, ἐκνάμπτοντο. Δείσας δ' ὁ Κικέρων, ἐβουληγόρησεν ὧδε· A. U. 711.

LII. Ἃ μὲν ἔδει γνῶναι περὶ Αντωνίου, ἐχθὲς ἔγνωμεν. οἷς γὰρ αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς ἐτιμῶμεν, τούτοις ἐψηφιζόμεθα εἶναι πολέμιον. Σαλουΐον δὲ τὸν μόνον ἐμποδὼν γι-

Lin. 29. μετάστασιν vitioſe Edd. L. 34 ſq. οἰκεῖοι φίλοι Aug. & caret conjunctione. L. 36. ἱκέτευόν τε Edd. invitis quatuor noſtris MSS. L. 39. altero ὑπὸ, ante τῆς ὄψεως, caret Aug. L. 40 ſq. ἐκάμπτοντο Aug. quod & repoſitum voluit Muſgr.

tranſierant, donativum, quantum ipſe Cæſar poſt victoriam ſe daturum pollicitus eſſet, redderetur ex publico." His factis Senatusconſultis, digreſſus eſt ſenatus; ſperans, jam *reipſa hoſte judicato Antonio*, in craſtinum nil amplius contradicturum tribunum plebis. Sed *Antonii mater et uxor*, *cum filio* admodum adoleſcentulo, aliiſque familiaribus ejus & amicis, per totam noctem ad ædes potentum *diſcurrebant ſupplicantes*; & poſtridie atratæ objiciebant ſe ſenatoribus in curiam euntibus; ad pedes eorum accidentes cum lamentis ejulatuque, & vociferantes pro curiæ foribus. Jamque ad voces earum & adſpectum, tantamque repentinam mutationem, flectebantur haud pauci. Quapropter exitum rei metuens CICERO, in hanc ſententiam *apud Patres concionatus* eſt:

52. „QUAE decernenda fuerunt *de Antonio*, ea heri decrevimus; *P. C.* Nam hoc ipſo, quod inimicos ejus honoravimus, hoſtis ipſe judicatus eſt. *Salvius* vero, qui ſolus intercellit, oportet aut plus

A. U. 711. νόμενον, ἢ πάντων εἶναι χρὴ συνετώτερον, ἢ φιλίᾳ τάδε πράσσειν, ἢ τῶν ἐνεστώτων ἀμαθίᾳ. ὧν τὸ μὲν, αἴσχιστόν ἐστιν ἡμῖν, εἰ δόξομεν ἀσυνετώτεροι πάντες ἑνὸς εἶναι· τὸ δὲ, αὐτῷ Σαλουΐῳ, εἰ φιλίαν τῶν κοινῶν προτιμώη· ἀμαθῶς δ᾽ αὐτὸν ἔχοντα τῶν παρόντων, ἔδει πιστεύειν ὑπάτοις ἀνθ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ στρατηγοῖς, καὶ δημάρχοις τοῖς συνάρχουσιν αὐτῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις βουλευταῖς· οἳ τοσοίδε τήν ἀξίωσίν τε καὶ τὸν ἀριθμὸν ὄντες, διά τε ἡλικίαν καὶ ἐμπειρίαν ὑπὲρ τὸν Σαλουΐον, καταγινώσκομεν Ἀντωνίου. ἔστι δ᾽ ἔν τε χειροτονίαις καὶ δίκαις αἰεὶ τὸ πλέον δικαιότερον. Εἰ δὲ καὶ νῦν ἔτι χρῄζει τὰς αἰτίας μαθεῖν, λελέξεται διὰ βραχέος, ὡς ἐν ἀναμνήσει, τὰ μέγιστα αὐτῶν. Τὰ χρήματα ἡμῶν, Καίσαρος ἀποθανόντος, ἐσφετερίσατο Ἀντώνιος· Μακεδονίας ἄρχειν παρ᾽ ἡμῶν ἐπιτυχὼν, ἐπὶ τὴν Κελτικὴν ὥρμησε χωρὶς ἡμῶν· τὸν στρατὸν ἐπὶ Θρᾷκας λαβὼν, ἀντὶ Θρᾳκῶν ἐπήγαγεν ἡμῖν ἐς τὴν Ἰταλίαν· ἑκάτερα τούτων αἰτήσας ἡμᾶς ἐπ᾽

Lin. 45. ἢ πάντας πάμπαν εἶναι χρὴ *Edd. ex Reg. A. & partim Reg. B. Recte Aug. Ven.* *L. 48.* τῷ δὲ αὐτῷ *Edd. Recte Reg. B. Aug.*

„ceteris omnibus ſapiat, aut propter amicitiam hoc faciat, aut propter præſentis rerum ſtatus ignorantiam. Quorum illud quidem turpiſſimum nobis fuerit, ſi videbimur univerſi minus quam unus ſapere: hoc vero ipſi *Salvio*, ſi privatam amicitiam præfert reipublicæ. Quod ſi autem ſtatum præſentem non intelligit reipublicæ; debuerat non tam ſibi ipſe credere, quam conſulibus, prætoribus, & tribunis collegis ſuis, ceteriſque ſenatoribus: qui, quum tot ſimus numero tantaque dignitate, & cum ætate tum uſu re„rum ſuperiores *Salvio*, condemnandum cenſemus *Antonium*. Eſt autem *in ſuffragiis et in judiciis* ſemper *major pars juſtior*. Quod ſi vero nunc etiam cupit cauſas ſibi reddi; earum præcipuas paucis commemorabimus. Pecunias noſtras poſt mortem Cæſaris uſurpavit ſibi *Antonius*: impetrata a nobis Macedonia provincia, in Galliam abſque S. C. invaſit: exercitum contra Thracas acceptum, omiſſis Thracibus contra nos adduxit in Italiam: utrumque horum, quum inſidioſe a nobis petiiſſet, nec obtinuiſſet,

Digitized by Google

ἐνέδρα, καὶ οὐ λαϐὼν, ἔπραξε δι᾽ ἑαυτοῦ· σπεῖραν ἐν Βρεντεσίῳ βασιλικὴν συνέταξεν ἀμφ᾽ αὐτὸν εἶναι, καὶ φανερῶς αὐτὸν ἐν τῇ πόλει σιδηροφοροῦντες ἄνδρες ἐδορυφόρουν τε καὶ ἐνυκτοφυλάκουν ὑπὸ συνθήματι· ἦγεν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου καὶ τὸν ἄλλον στρατὸν ἐς τὴν πόλιν ἅπαντα συντομώτερον, ἐφιέμενος ὧν ἐπενόει Καῖσαρ· Καίσαρος δὲ αὐτὸν τοῦ νέου σὺν ἑτέρῳ στρατῷ φθάσαντος, ἔδεισε, καὶ ἐς τὴν Κελτικὴν ἐτράπετο, ὡς εὔκαιρον ἐφ᾽ ἡμῖν ὁρμητήριον, ὅτι καὶ ὁ Καῖσαρ ἐκεῖθεν ὁρμώμενος ἐδυνάστευσεν ἡμῶν. A. U. 711.

LIII. Τὴν στρατιὰν ἐπὶ τοῖσδε καταπλησσόμενος, ἵνα πρὸς μηθὲν αὐτῷ παρανομοῦντι κατοκνῇ, διεκλήρωσεν ἐς θάνατον, οὐ στασιάσαντας, ἢ φυλακὴν ἢ τάξιν ἐν πολέμῳ λιπόντας· ἐφ᾽ ὧν μόνων ὁ στρατιωτικὸς νόμος τὴν οὕτως ὠμὴν ὥρισε τιμωρίαν, καὶ ὅμως αὐτῇ καὶ ἐπὶ τοῖσδε ὀλίγοι μόλις ἐν τοῖς πάνυ κινδύνοις ἐχρήσαντο ὑπ᾽

Lin. 66. Diſtinguunt poſt πόλιν *Edd. Suſtuli diſtinct. cum Aug. L. 67.* συντομώτερον *neſcio an commodius ad* ἐφιέμενος *referatur. Forte pro* ἅπαντα *legendum* ἀπάντων, *& eodem referendum. Ibid. ſq.* ἐφιέμενος ὧν ἐπένθει Καίσαρος. Καίσαρος δὲ *&c. Edd. & MSS. noſtri. Sed Cand.* cum ad ea adſpiraret, quæ CAESAR CONCUPISSET. *Unde olim ponendum duxeram* ἐπόθει Καῖσαρ. *Nunc prætuli* ἐπενόει, *quod propoſuit Muſgr. L. 74.* οὐ φυλακὴν *edit. 2. 3. non male, ſed invitis MSS. Ibid.* ἢ φυλακὴν τάξιν *edit. 1. omiſſo altero* ἢ, *mend. L. 75.* μόνων *caret Aug. & Cand.*

„auctoritate effecit propria: cohortem regiam Brundiſii ſibi adſcivit, & propalam in Urbe ſtipavit ſe armato ſatellitio, quod pro ædibus noctu excubaret accepta teſſera. Reliquum quoque exercitum omnem recta ad Urbem duxit, adſpirans ad eadem quæ Cæſar deſtinaverat; ſed a juvene Cæſare cum alio exercitu præventus, extimuit; vertitque ſe in Galliam, tamquam opportunam ſedem belli adverſus nos gerendi, quandoquidem & Cæſar illinc eruptione facta, nobis oppreſſis, rerum eſt potitus.

53. „In hos uſus ſævitia perterrefecit milites, quo magis ad omne facinus impigros redderet; decimavitque, non ſeditioſos, aut præſidiorum ordinumve deſertores; quibus ſolis lex militaris tam ſævam pœnam ſcripſit; qua tamen pœna & in hos non niſi pauci, ægre, & in periculoſiſſi-

Digitized by Google

A. U. 711. ἀνάγκης· ὁ δὲ φωνῆς ἢ γέλωτος ἦγεν εἰς θάνατον τοὺς πολίτας, καὶ θάνατον οὐ τῶν ἐλεγχθέντων, ἀλλὰ τῶν διαλαχόντων. Τοιγαροῦν οἱ μὲν δυνηθέντες ἀπέστησαν αὐτοῦ, καὶ ὑμεῖς αὐτοῖς ὡς εὖ πράξασι δωρεὰς χθὲς ἐψηφίσασθε· οἱ δὲ οὐ δυνηθέντες ἀποδρᾶναι, δεδιότες συναδικοῦσι, καὶ χωροῦσιν ἐπὶ χώραν ὑμετέραν πολέμιοι, καὶ πολιορκοῦσι στρατὸν ὑμέτερον καὶ στρατηγὸν ὑμέτερον, ᾧ γράφετε μὲν ὑμεῖς ἐμμένειν τῇ Κελτικῇ, Αντώνιος δ᾽ ἐξιέναι κελεύει. Πότερον οὖν ἡμεῖς Αντώνιον ψηφιζόμεθα εἶναι πολέμιον, ἢ Αντώνιος ἡμᾶς ἤδη πολεμεῖ; καὶ ὁ δήμαρχος ἡμῶν ἔτι ἀγνοεῖ· μέχρι ἄρα Δέκμου πεσόντος ἥ τε χώρα, τοσήδε οὖσα, καὶ ὅμορος ἡμῖν, καὶ ἐπὶ τῇ χώρᾳ ὁ Δέκμου στρατὸς, ἐς τὰς καθ᾽ ἡμῶν ἐλπίδας Αντωνίῳ προσγένηται. τότε γὰρ αὐτὸν, ὡς ἔοικεν, ὁ δήμαρχος ψηφιεῖται πολέμιον, ὅταν ἡμῶν γένηται δυνατώτερος.

LIV. Ταῦτ᾽ ἔτι τοῦ Κικέρωνος λέγοντος, οἱ φίλοι θο-

Lin. 78. ἤγετο θάνατον *Edd. corrupte cum Regiis. Verum ded. Aug. & Ven.* *L.* 82. ἀποδρᾶσαι *Aug. Ven.*

„mis rebus, neceſſitate exigente, uſi ſunt: iſte vero ob unam quampiam voculam aut riſum morte mulctavit cives, neque eos judicio convictos, ſed forte deprehenſos. Quapropter, qui potuerunt, defecerunt ab eo; quibus vos, ut re bene geſta, decreviſtis heri præmia. Qui vero non potuerunt aufugere, metu coacti graſſantur cum illo, cujus ductu hoſtiliter invadunt veſtram provinciam, veſtrumque exercitum oppugnant, & veſtrum prætorem; quem vos per literas hortamini, ut maneat in „provincia, Antonius vero jubet decedere. *Utrum igitur hoſtem nos judicabimus Antonium? an in nos ille hoſtiliter invadit?* Et hæc tribunus noſter adhuc ignorat; ſcilicet, donec, ſublato D. Bruto, provincia tanta tamque nobis finitima, & cum ea exercitus Decimi, in ſpem opprimendi nos acceſſerit Antonio. Nimirum tum demum tribunus videtur hoſtem eum judicaturus, ubi nobis ille ſuperior evaſerit."

54. Vix ea finierat *Cicero*, quum tantus ab ejus amicis

Digitized by Google

ῥυϐοῦντες ἀπαύστως οὐδενὶ ἀντειπεῖν ἐπέτρεπον· μέχρι Πείσωνος αὐτοῦ παρελθόντος, ἥ τε ἄλλη βουλὴ κατὰ αἰδῶ τοῦ ἀνδρὸς ἡσύχασε, καὶ οἱ τοῦ Κικέρωνος ἠνέσχοντο, καὶ ἔλεγεν ὁ Πείσων· Ὁ μὲν νόμος, ὦ βουλὴ, δικαιοῖ τὸν εὐθυνόμενον αὐτὸν ἀκοῦσαί τε τῆς κατηγορίας, καὶ ἀπολογησάμενον ὑπὲρ αὐτοῦ κρίνεσθαι· καὶ τὸν δεινότατον εἰπεῖν Κικέρωνα ἐς ταῦτα προκαλοῦμαι. Ἐπεὶ δὲ ὀκνεῖ μὲν παρόντος Ἀντωνίου κατηγορεῖν, ἀπόντος δὲ ἐγκλήματά τινα εἶπεν, ὡς μέγιστα ἐκ πάντων καὶ ἀναμφίλογα ὄντα· παρῆλθον ἐγὼ, δείξων αὐτὰ ψευδῆ βραχυτάταις ἀποκρίσεσι. Τὰ χρήματά, φησιν, Ἀντώνιον τὰ κοινὰ μετὰ τὴν Καίσαρος τελευτὴν σφετερίσασθαι· τοῦ μὲν νόμου τὸν κλέπτην οὐ πολέμιον ἀποφαίνοντος, ἀλλὰ ὡρισμένῃ δίκῃ ζημιοῦντος· Βρούτου δὲ, τοῦ Καίσαρα κτείναντος, ἐν τῷ δήμῳ καὶ τότε κατηγορήσαντος, ὅτι ὁ Καῖσαρ τὰ χρήματα διεφόρησε, καὶ κενὰ καταλέλοιπε τὰ ταμιεῖα· Ἀντωνίου δὲ μετ' οὐ πολὺ ζητεῖν αὐτὰ ψηφισαμένου, καὶ ὑμῶν ἀποδεξαμένων τε τὴν

A. U. 711.

Lin. 4. εἶπεν ὡδὶ μέγιστα *Edd. Rectius Aug. Ven.*

ſtrepitus excitatus eſt, ut diu nemini contra dicturo præberetur ſilentium; donec PISO tandem ipſe prodiit in medium: cujus reverentia & alios ſenatores & Ciceronianos tantiſper ſedavit, dum verba faceret in hunc modum: „LEGES, *PATRES CONSCRIPTI*, poſtulant, ut reus ipſe accuſationem audiat, & dicta pro ſe cauſa exſpectet judicum ſententiam: quod nec *Cicero* negabit, accuſator vehementiſſimus. Qui quoniam veritus eſt contra præſentem *Antonium* agere, maluitque in abſentem nonnulla, veluti præ„cipua maximeque comperta, crimina congerere; in medium ego prodii, ut paucis, quam ea falſa ſint, oſtendam. *Publicas pecunias*, ait, *Antonium poſt Cæſaris mortem ſibi uſurpaſſe!* Quod ille ſi fecit, furi pœnam ſuam leges intentant, non hoſtem eum judicant. Atqui Brutus, quum interfeciſſet Cæſarem, jam tum pro concione Cæſarem accuſavit, ab illo dilapidatas pecunias publicas, & vacuum relictum eſſe ærarium. *Antonius* vero paulo poſt etiam de inquiſitione earum ad vos retulit, & vos adripuiſtis ejus

Digitized by Google

A. U. 711. γνώμην καὶ κεκυρωκότων, καὶ γέρας τοῖς μηνύουσι δεκάτην ὑπεσχημένων, ἣν διπλασιάσομεν ἡμεῖς, εἴ τις Ἀντώνιον περὶ αὐτῶν ἔχοι τι διελέγχειν. καὶ τάδε μὲν περὶ τῶν χρημάτων.

LV. Τὴν δὲ Κελτικὴν ἡγεμονίαν οὐκ ἐψηφισάμεθα μὲν ἡμεῖς Ἀντωνίῳ, ἔδωκε δὲ ὁ δῆμος νόμῳ, παρόντος αὐτοῦ Κικέρωνος, ᾧ τρόπῳ καὶ ἕτερα πολλάκις ἔδωκε, καὶ τήνδε τὴν ἡγεμονίαν αὐτὴν Καίσαρι πάλαι. μέρος δ᾽ ἐστὶ τοῦ νόμου, τὸν Ἀντωνίον, τὴν δεδομένην οἱ μετιόντα, Δέκμῳ μὴ παραχωροῦντι πολεμεῖν, καὶ τὸν στρατὸν ἀντὶ Θρᾳκῶν οὐδὲν ἔτι κινουμένων ἐς τὴν Κελτικὴν ἐπὶ τὸν ἀντιλέγοντα μετάγειν. ἀλλὰ Κικέρων Δέκμον μὲν οὐχ ἡγεῖται πολέμιον, ἐναντία τῷ νόμῳ τιθέμενον ὅπλα· Ἀντώνιον δὲ πολέμιον, τῷ νόμῳ συμμαχοῦντα. Εἰ δὲ αὐτὸν αἰτιᾶται τὸν νόμον, τοὺς θεμένους αἰτιᾶται· οὓς ἔδει μεταπείθειν, οὐχὶ συνθέμενον ὑβρίζειν, οὐδὲ τὴν χώραν Δέκμῳ μὲν πιστεύειν, ὃν ὁ δῆμος ἐδίωξεν ἐπὶ τῷ φόνῳ, Ἀντωνίῳ δὲ ἀπιστεῖν ὅ τι ὁ δῆμος ἔδωκεν. Οὐ

Lin. 24. οὐδὲ ἔτι *Edd. invitis MSS.* *L.* 31. ὅ τι *caret Reg. B.* *Ibid.* ὅ τι ὁ νόμος ἔδωκεν *ora MS. Aug.* *Ibid. sq.* οὐδὲ εὖ βουλευομ. *Reg. B.*

„ſententiam, eamque confirmaſtis, & præmium indicibus partem decimam propoſuiſtis: cujus præmii nos duplum repræſentabimus, ſi poteſt *Antonium* quiſquam hujus fraudis convincere. Hactenus de peculatu reſponſum ſit.

55. „Jam *Galliam provinciam* non nos *Antonio* decrevimus; plebiſcito eam obtinuit, præſente ipſo *Cicerone*; quemadmodum alii ſæpe alias provincias, & hanc ipſam Cæſar antea. Ei plebiſcito adſcriptum eſt, *debere Antonium, ni D. Brutus ei advenienti decedat provincia, bello illum perſequi, et, quia Thraces nihil novi moliuntur, exercitum contra pertinacem tranſportare.* Sed *Cicero Decimum* pro hoſte non habet, arma ferentem contra legem: *Antonium* hoſtem judicat, armis utentem ex legis præſcripto. Quod ſi legem accuſat, auctores ejus accuſat: quibus eam diſſuadere debuerat; non, poſtquam ſemel aſſenſit, inſultare: & *Antonio* potius provinciam credere, quam populi beneficio accepit, quam *Decimo*, quem populus propter

Digitized by Google

γὰρ εὖ βουλευομένων ἐστὶ, διαστασιάζεσθαι πρὸς τὸν δῆμον ἐν καιροῖς μάλιστα ἐπικινδύνοις· οὐδὲ ἀμνημονεῖν, ὅτι καὶ τόδε αὐτὸ τοῦ δήμου πρότερον ἦν, τὸ κρίνειν τὰ φίλια καὶ πολέμια. μόνος γὰρ ἐκ τῶν πάλαι νόμων ὁ δῆμος αὐτοκράτωρ εἰρήνης πέρι καὶ πολέμου σκοπεῖν· ὧν μηδὲν ὁ δῆμος ἐπιστήσειε, μηδὲ ἐπιμηνίσειεν ἡμῖν, προστάτου λαβόμενος. A. U. 711.

LVI. Ἀλλ' ἔκτεινέ τινας τῶν στρατιωτῶν ὁ Ἀντώνιος. Αὐτοκράτωρ γε ὢν, καὶ ἐς τοῦτο ὑφ' ὑμῶν κεχειροτονημένος. καὶ οὐδείς πω τῶνδε λόγον ὑπέσχεν αὐτοκράτωρ. οὐ γὰρ ἔκριναν οἱ νόμοι λυσιτελήσειν ὑμῖν τὸν ἄρχοντα τοῖς στρατευομένοις ὑπεύθυνον εἶναι· οὐδ' ἔστιν ἀπειθείας τι χεῖρον ἐν στρατοπέδῳ, δι' ἣν καὶ νικῶντές τινες ἀνῃρέθησαν, καὶ οὐδεὶς ηὔθυνε τοὺς ἀνελόντας. οὐδὲ τῶν νῦν συγγενὴς οὐδεὶς, ἀλλὰ Κικέρων, ἐπιμέμφεται· καὶ φόνου κατηγορῶν, πολέμιον κοινὸν ἀντὶ τῶν ὡρισμένων ἐπιτι-

Lin. 37. *ad* ἐπιστήσειε *notavit Muſgrav.* „*Forte* ἐπισπάσειε, involet." *Quin potius* ἀπιστήσειε, *deleta hypoſtigme?* *L.* 43. τοῖς στρατευομένοις ὑπευθ. *Reg. A. in Contextu.* Γρ. στρατοπέδοις *Reg. B. in marg.* *L.* 45. εὔθυνε *Aug. Ven. quod perinde eſt.*

„homicidium expulit. Nec enim conſultum eſt, diſſidere a populo, præſertim periculoſis temporibus; aut obliviſci, *hoc* ipſum *judicium olim penes populum* fuiſſe, *quinam vel pro amicis, vel pro hoſtibus reipublicæ eſſent habendi. Antiquo* enim *jure ſolus Populus belli paciſque arbiter* eſt: quæ jura, fidei nunc noſtræ commiſſa, videamus, ne populus offenſus nobis rurſus eripiat, ſi ducem ad hoc & patronum fuerit nactus.

56. „At *occidit aliquot milites Antonius!* Occidit pro imperio, quod veſtris conſecutus eſt ſuffragiis: nec ullus umquam imperator hujus facti rationem reddidit: nec enim legislatoribus viſum eſt eſſe e republica, militibus rationem reddi a ducibus: nec eſt quidquam in exercitu pejus contumacia; ob quam etiam nonnulli, licet victores, occiſi ſunt; neque quiſquam reos fecit hos, qui eos occiderant. Ne nunc quidem ex cognatis eorum, qui ſupplicio adfecti ſunt, conqueritur quiſquam: ſed *Cicero* queritur; &, cui *cædis crimen objicit*, hunc, non contentus homicidarum pœna legibus defini-

A. U. 711.

μίων τοῖς φονεῦσι τίθεται. Ἀντωνίῳ δὲ τὸ στρατόπεδον ὅπως τε ἄτακτον ἦν, καὶ ὅπως κατεφρόνει, δηλοῖ καὶ τὰ μεταστάντα αὐτοῦ δύο τέλη· ἃ ὑμεῖς μὲν ἐψηφίσασθε Ἀντωνίῳ στρατεύειν, αὐτομολήσαντα δὲ παρὰ τοὺς στρατιωτικοὺς νόμους, οὐ πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ᾽ ἐς Καίσαρα, ὁ Κικέρων ὅμως ἐπῄνεσε, καὶ ἐκ τῶν κοινῶν ἐχθὲς ἐμισθοδότησε· καὶ μή ποτε ὑμᾶς λυπήσειε τὸ παράδειγμα. Κικέρωνα δὲ καὶ ἐς ἀνωμαλίαν ἐξέστησεν ἡ ἔχθρα. κατηγορεῖ γὰρ Ἀντωνίου τυραννίδα, καὶ κόλασιν στρατιωτῶν, αἰεὶ τῶν ἐπιβουλευόντων τὰ στρατεύματα θεραπευόντων, οὐ κολαζόντων. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ὤκνησεν οὐδὲ τὴν ἄλλην Ἀντωνίου μετὰ Καίσαρα ἀρχὴν ὡς τυραννικὴν διαβαλεῖν, φέρε πύθωμαι καθ᾽ ἕκαστον ὧδε.

LVII. Τίνα ἔκτεινεν ὡς τύραννος ἄκριτον, ὁ νῦν κινδυνεύων ἀκρίτως; τίνα δ᾽ ἐξέβαλε τῆς πόλεως; τίνα δὲ ἡμῖν διέβαλεν; ἢ καθ᾽ ἕνα μὲν τοιόσδε ἦν, ἐπεβούλευε δὲ πᾶσιν ὁμοῦ;

Lin. 59 ſq. διαβαλλεῖν (*ſic*) *Aug. forte pro* διαβάλλειν. *L. 62.* ὑμῖν διέβαλεν *Aug. L. 63.* τοιόνδε *Reg. B. a pr. m. Videtur autem utique* οὐ τοιόσδε *cum Gelenio legendum: & Cand. quoque negationem adjecit.*

„ta, *facit hoſtem publicum.* Quamvis, quam *ſeditioſus* fuerit *Antonii exercitus*, quam inſolens in imperatorem, ſatis oſtendunt duæ illæ deſertrices legiones, quæ veſtro decreto juſſæ militare *Antonio*, contra diſciplinam militarem ab eo *transfugerunt*, & quidem *non ad vos*, *ſed ad Cæſarem:* quod tamen eorum factum laudavit *Cicero*, & præmium eis ex ærario dari heri cenſuit. Quod exemplum ſuperi faxint, ne quando nobis triſte fiat! Ceterum *Ciceronem* ad miram etiam inconſtantiam tranſverſum egit inimicitia: accuſat enim *Antonii* tyrannidem & animadverſionem in milites: quum ſemper conſueverint inſidiatores reipublicæ obſequiis & indulgentia potius emereri favorem exercituum, quam alienare a ſe eorum animos per ſævitiam. Quoniam autem non piguit Ciceronem, reliquum etiam *Antonii* poſt Cæſaris cædem *imperium* omne, *ut tyrannicum*, *calumniari*; age, diſquiramus hoc pacto ſingula!

57. „Quemnam igitur *indicta cauſa*, ut tyrannus, occidit is, cui nunc *abſenti* hoc intentatur periculum? quem ex Urbe expulit? quem umquam apud nos calumniatus

Πότε, ὦ Κικέρων; ὅτε τὴν ἀμνηστίαν ἐκύρου τῶν γεγονότων; ἢ ὅτε μηδένα διώκεσθαι φόνου; ἢ ὅτε ζήτησιν εἶναι τῶν κοινῶν χρημάτων; ἢ ὅτε Πομπήϊον τὸν Πομπηΐου τοῦ ὑμετέρου κατεκάλει, καὶ τὴν πατρῴαν ἐκ τῶν δημοσίων αὐτῷ διέλυε περιουσίαν; ἢ ὅτε τὸν Ψευδομάριον λαβὼν ἐπιβουλεύοντα ἀπέκτεινε, καὶ ἐπῃνέσατε πάντες; καὶ τοῦτο μόνον δι' ὑμᾶς οὐ διέβαλε Κικέρων; ἢ ὅτε ἐψηφίζετο, μὴ εἰσηγεῖσθαι περὶ Δικτάτωρος μηδένα, μήτε ἐπιψηφίζειν, ἢ νηποινεὶ πρὸς τοῦ θέλοντος ἀποθνήσκειν; Ταῦτα γάρ ἐστιν ἃ ἐπολιτεύσατο ἡμῖν Ἀντώνιος ἐν δύο μησὶν, οἷς μόνοις ἐπέμεινε τῇ πόλει μετὰ Καίσαρα, ἄρτι μὲν τοῦ δήμου τοὺς φονέας διώκοντος, ἄρτι δὲ ὑμῶν δεδιότων ἐπὶ τοῖς ἐσομένοις· οὗ τίνα καιρὸν, εἰ πονηρὸς ἦν, ἀμείνονα εἶχεν; Ἀλλ' ἐς τὰ ἐναντία οὐκ ἦρχε. πῶς; οὐ μόνος ἦρχεν, ἀποδημήσαντος ἐπὶ Συρίας Δολοβέλλα; οὐ

A. U. 711.

Lin. 67. ἡμετέρου Aug. forſan rectius. L. 68. διέλυσε Edd. Prætuli Aug. L. 74. μόνος, pro μόνοις, expreſſit Cand. Neſcio, an recte: ac dubito, an ſatis emendatus ille locus ſit. L. 77. Poſt τὰ ἐναντία tollendam partic. negantem duxit Gelen. cui adſentiens H. Stephanus ſuſpicatus eſt, οὗτος fortaſſe pro οὐ reponendum. Mihi neutrum ſatis planum eſt; ac vereor, ne interciderit nonnihil.

„eſt? An, ſingulis nihil moleſtus, univerſorum inſidiatus eſt libertati? Quando tandem, *Cicero?* Utrum, quum legem de Oblivione anteactorum pertulit? an quum illam de reis non faciendis percuſſoribus? An quum *Sextum*, *Pompeji* veſtri *filium*, revocandum, bonaque paterna ex ærario ei perſolvenda, cenſuit? An quum *Pſeudo-Marium*, turbatorem pacis, comprehenſum mulctavit capite, cunctis vobis collaudantibus? & hoc calumniari tunc *Cicero* propter vos ſolos non eſt auſus? An quum legem *de Dictatura* „*in perpetuum ità tollenda* tulit, ut impune cuivis liceat occidere eum, qui illam revocare velit? Hæc enim ſunt ejus acta publica duorum menſium, quibus ſolis [*an* ſolus?] in Urbe manſit poſt necem Cæſaris: modo interfectores populo perſequente, modo vobis de futuro ſollicitis: quo tempore, ſi malus civis fuiſſet *Antonius*, quod aliud exſpectare poterat tempus ſibi opportunius? At contra adverſarios, ait, nihil egit! Quid? An non ſolus adminiſtravit omnia, profecto in Syriam Dolabella? an non acce-

A. U. 711. στρατὸν εἶχεν ἕτοιμον ἐν τῇ πόλει, τὸν ὑφ' ἡμῶν αὐτῷ δεδομένον; οὐκ ἐνυκτοφυλάκει τὴν πόλιν; οὐκ ἐνυκτοφυλακεῖτο διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλήν; οὐ πρόφασιν εἶχε τὴν σφαγὴν Καίσαρος, φίλου τέ οἱ καὶ εὐεργέτου ὄντος, καὶ τῷ δήμῳ μάλιστα ὑπεραρέσκοντος; οὐχ ἑτέραν εἶχεν οἰκείαν, ἐπιβεβουλευμένος ἐς τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν; ὧν ἔκτεινε μὲν ἢ ἐφυγάδευσεν οὐδένα, συνέγνω δὲ ὅσα εἶχε μέτρου καλῶς, καὶ διδομένας αὐτοῖς ἡγεμονίας οὐκ ἐφθόνησε δοθῆναι; Τὰ μὲν δὴ μέγιστα, ὦ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀναμφίλογα Κικέρωνος ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐγκλήματα ὁρᾶτε.

LVIII. Ἐπεὶ δέ γε ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασι καὶ μαντεύματα ἐπάγουσιν, ὡς ὁ Ἀντώνιος ἔμελλε μὲν τὸν στρατὸν ἄξειν ἐπὶ τὴν πόλιν, δείσειε δὲ προλαβόντος αὐτὴν ἑτέρῳ στρατῷ Καίσαρος· πῶς οὖν, εἰ τὸ μελλῆσαι μόνον ἐστὶν ἀνδρὸς πολεμίου, τὸν ἐλθόντα, καὶ παραστρατοπεδεύσαντα ἡμῖν ἀσήμαντον, οὐχ ἡγεῖται πολέμιον; πῶς δ',

Lin. 83 *ſq.* οἰκίαν, *quod poſt* ἑτέραν εἶχεν *dant Edd. MSS. & Cand. in* οἰκείαν *cum Gelenio mutavi, probante H. Stephano.*

„ptum a vobis præſidium habuit in Urbe paratum? an non nocturnis Urbem munivit cuſtodiis? an excubias circa ſe diſpoſuit ob aliud, quam ob inimicorum inſidias? an non ſatis ei ad id cauſæ fuit ipſa cædes Cæſaris, amici ſui, optime de ipſo meriti, & apud populum gratioſiſſimi? an non ad illam alia etiam propria acceſſit cauſa, cum capitalibus inſidiis peteretur ab eiſdem percuſſoribus; quorum neminem tamen vel occidit, vel in exilium egit; quibus etiam, quantum tandem licuit, ignovit, nec invidit eis dari provincias? Hæc ſunt, ut videtis, „*PATRES CONSCRIPTI*, illa præcipua maximeque manifeſta *crimina, quæ Antonio objicit Cicero.*

58. „Sed quoniam quidam, crimin̄atione non contenti, divinationes quoque addunt, *venturum fuiſſe Antonium in Urbem hoſtiliter cum exercitu, ſed id conſilium mutaſſe metu Cæſaris, qui eam præoccupaſſet*: qui fit tandem, ut, quum ſolum hujuſmodi *conſilium* hoſtile videatur, non pro hoſte habeatur is qui & venit, & tantum non obſedit nos, quamquam ne inſignia quidem imperii habens? Aut quid obſtabat, ne veniret *An-*

εἴπερ ἦλθεν ὁ Ἀντώνιος, οὐκ ἀφίκετο; ἢ τρισμυρίους ἔχων συντεταγμένους ἔδεισε τρισχιλίους τοὺς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα ὄντας ἀνόπλους, ἀσυντάκτους, ἐς μόνας Καίσαρι διαλλαγὰς συνελθόντας, καὶ εὐθὺς ὡς ἔγνωσαν πολεμεῖν αἱρούμενον καταλιπόντας; Εἰ δὲ μετὰ τρισμυρίων ἐλθεῖν ἔδεισε, πῶς ἦλθε μετὰ μόνων χιλίων; μεθ' ὧν αὐτὸν ἐς τὸ Τίβουρον ἐξιόντα πόσοι προεπέμπομεν, καὶ πόσοι συνώμνυμεν οὐχ ὁρκούμενοι; πόσους δὲ Κικέρων ἐπαίνους ἐς τὴν πολιτείαν αὐτοῦ καὶ ἀρετὴν ἀνάλισκε; πῶς δ' αὐτὸς Ἀντώνιος, εἴ τι τοιοῦτον ἐγίγνωσκε, τὰ ἐνέχυρα τὰ νῦν ὄντα πρὸ τοῦ βουλευτηρίου κατέλιπεν ἡμῖν, μητέρα καὶ γυναῖκα καὶ μειράκιον υἱόν; οἳ κλαίουσι καὶ δεδίασι νῦν, οὐ τὴν Ἀντωνίου πολιτείαν, ἀλλὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν δυναστείαν. A. U. 711.

LIX. Ταῦτα μὲν δὴ πρὸς ὑμᾶς ἐξενήνοχα, δεῖγμα τῆς Ἀντωνίου τε ἀπολογίας, καὶ Κικέρωνος μεταβολῆς. Παραίνεσιν δ' ἐπιθήσω τοῖς εὖ φρονοῦσι, μήτε ἐς τὸν

Lin. 95. *Non neceſſe puto*, ἦλθεν *cum Muſgrav. in* ἤθελεν *mutare.*
L. 1. μόνων χιλίων *Aug.*

„*tonius*, ſi deſtinaverat? niſi forte juſtum exercitum triginta millium habens, timuit tria millia Cæſarianorum ſemiermium, nullos ordines ſervantium, qui in hoc tantum venerant, ut ei conciliarent *Cæſarem*; quem, ut primum cognoverunt moliri bellum, confeſtim deſeruerunt? Quod ſi non auſus eſt venire cum triginta millibus, quo tandem pacto cum mille ſolis venit? cum quibus ex Urbe petentem Tibur quam frequentes nos deduximus! quam frequentes ultro ſacramentum eidem „diximus! Quantas vero & *Cicero* laudes in ejus acta virtuteſque congeſſit! Aut quomodo *Antonius* ipſe, ſi quid tale cogitabat, hos nobis reliquit *obſides*, qui nunc verſantur ante curiam? *matrem*, inquam, *et uxorem*, *et filium* adoleſcentulum: qui nunc flent ac timent, non propter acta Antonii, ſed propter inimicorum dominationem.

59. „Habetis *P. C. ſpecimen defenſionis Antonii*, & *Ciceronis inconſtantiæ*. Supereſt, ut horter quotquot recte ſapiunt, ne vel populum of-

Digitized by Google

A. U. 711. δῆμον, μήτε ἐς Ἀντώνιον, ἁμαρτάνειν, μηδὲ ἔχθρας καὶ κινδύνους ἐπάγειν τοῖς κοινοῖς, νοσούσης ἔτι τῆς πολιτείας, καὶ ἀπορούσης τῶν ὀξέως ἀμυνούντων· δύναμιν δ᾽ ἐν τῇ πόλει συστησαμένους, πρὶν θορυβῆσαί τι τῶν ἔξω, τὴν ἀρκέσουσαν, τότε τοῖς ἑκάστοτε ἐπείγουσιν ἐφεδρεύειν, καὶ κρίνειν οὓς ἂν ἐθέλητε, δυναμένους τὸ κεκριμένον τελεῖν. Πῶς οὖν ἔσται ταῦτα; ἐὰν Ἀντώνιον μὲν ἐῶμεν ἐς πρόφασιν ἢ χάριν τοῦ δήμου τὴν Κελτικὴν ἔχειν, Δέκμον δὲ μετὰ τριῶν ὧν ἔχει τελῶν ἐνθάδε καλῶμεν, καὶ ἀφικόμενον ἐκπέμπωμεν ἐς Μακεδονίαν, τὰ τέλη κατασχόντες. εἰ δὲ καὶ τὰ ἀπ᾽ Ἀντωνίου μεταστάντα δύο πρὸς ἡμᾶς μετέστη, καθάπερ φησὶ Κικέρων, καὶ τάδε καλῶμεν ἀπὸ τοῦ Καίσαρος εἰς τὴν πόλιν. Οὕτω γὰρ πέντε τελῶν ἡμῖν ὑπαρχόντων, ψηφιζοίμεθα ἂν ὅτι δοκιμάζοιμεν ἐγκρατῶς, ἐς οὐδενὸς ἀνδρὸς ἐλπίδας αἰωρούμενοι.

LX. Καὶ τάδε μὲν εἴρηται τοῖς ἄνευ φθόνου καὶ φι-

Lin. 17. τὴν ἀρίσκουσαν *Reg. A. mend.* *L.* 20. ἔχειν *caret Aug. perperam.* *L.* 24. πρὸς ὑμᾶς *Aug.* *L.* 26. ἂν *caret Aug. male.*

„fendant, vel Antonium; neque in civitatem ſimultates & pericula invehant, ægrotante adhuc republica, & egente maturo auxilio: utque Urbem, priuſquam externus aliquis tumultus ingruat, ante omnia idoneo firmetis præſidio, ac tunc demum reliquis rebus, prout quæque præſentiſſimum remedium poſtulat, proſpiciatis; & tum demum in judicium vocetis condemnetiſve quos volueritis, quum decreta veſtra exſequendi facultas adfuerit. Quomodo igitur fient hæc? Si Antonio Galliam, populi cauſa, a quo eam acceperit, relinquamus: *D. Brutum* vero, cum tribus quas habet legionibus, huc evocatum, mittamus in Macedoniam, retento hic ejus exercitu. Præterea quod ſi duæ illæ legiones, quæ *Antonium* deſeruerunt, ad nos tranſierunt, ut ait *Cicero*; has quoque a Cæſare in Urbem revocemus. Sic enim freti quinque legionibus, Senatuſconſulta conſtanter valideque faciemus quæcunque placuerint, a nullius mortalis gratia pendentes.

60. „Et hæc quidem dicta ſint his, qui me audiunt abſque invidiæ contentioniſque

φιλονεικίας ἀκροωμένοις. Τοῖς δὲ ἀπερισκέπτως καὶ ἀπαρασκεύως δι' οἰκείαν ἔχθραν ἢ φιλονεικίαν ἐκθορυβοῦσιν ὑμᾶς, κριτὰς παραινῶ μὴ ταχεῖς εἶναι, μηδὲ προπετεῖς ἐς ἄνδρας μεγίστους τε, καὶ στρατιᾶς ἄρχοντας ἱκανῆς, μηδὲ ἄκοντας ἐκπολεμοῦν· ἀναμιμνησκομένους Μαρκίου τε τοῦ Κοριολάνου, καὶ τὰ ἔναγχος δὴ ταῦτα Καίσαρος· ὃν στρατιᾶς ὁμοίως ἡγούμενον, καὶ σπονδὰς ἀρίστας ἂν ἡμῖν γενομένας προτείνοντα, προπετῶς πολέμιον ψηφισάμενοι, τῷ ὄντι πολέμιον ἠνάγκασαν γενέσθαι. Φείδεσθαι δὲ καὶ τοῦ δήμου, πρὸ βραχέος τοῖς φονεῦσι τοῖς Καίσαρος ἐπιδραμόντος, μὴ ἐς ὕβριν αὐτοῦ δοκῶμεν τοῖς μὲν ἡγεμονίας ἐθνῶν διδόναι, Δέκμον δὲ ἐπαινεῖν, ὅτι τοῦ δήμου νόμον ἀκυροῖ, καὶ Ἀντώνιον πολέμιον κρίνειν, ὅτι τὴν Κελτικὴν ἔλαβε παρὰ τοῦ δήμου. Ὧν τοὺς μὲν εὖ βουλευομένους ἐνθυμεῖσθαι χρὴ ὑπὲρ τῶν ἔτι πλανωμένων, τοὺς δ' ὑπάτους καὶ δημάρχους πλείονας κινδυνεύουσι τοῖς κοινοῖς γενέσθαι. A. U. 711.

Lin. 34 ſq. Μάρκιυ τε *Edd. mend. invitis MSS.* *L.* 38. coēgiſtis *Cand.* ἠναγκάσαμεν *autem cum Gelenio maluit Muſgr.* *L.* 45. *An genuinum ſit illud* πλείονας, *definire non auſim: & Muſgravium quoque in ea voce video hæſitaſſe.*

„adfectibus. Ceterum hos qui inconſiderate incogitanterque propter proprias ſimultates ac contentiones vos conturbant, hortor, ne præcipitent judicium contra viros egregios, & magnis præfectos exercitibus, neve invitos ad bellum cogant: meminerintque & Marcii Coriolani, & horum quæ ab ipſo Cæſare nuper geſta ſunt; quem quia pariter imperantem exercitui, & nobis optimas conditiones pacis offerentem, temere hoſtem judicavimus, *ut revera hoſtis fieret*, perpulimus: denique „rationem habeant populi, qui paulo ante impetum fecit in percuſſores Cæſaris; ne videamur in ipſius populi contumeliam eis dare provincias, & *D. Brutum* laudare quod plebiſcitum irritum faciat, *Antonium* autem hoſtem judicare, quod Galliam a populo acceperit. Quapropter debent qui recte ſentiunt, errantes in viam reducere: Conſules vero & tribuni plebis majorem curam impendere debebunt periclitanti reipublicæ."

Digitized by Google

A. U. 711. LXI. Ὧδε μὲν ὁ Πείσων ἀπελογεῖτο, καὶ ὠνείδιζεν ὁμοῦ καὶ ἐφόβει· καὶ σαφῶς αἴτιος ἐγένετο μὴ ψηφισθῆναι πολέμιον Ἀντώνιον. οὐ μὴν ἐκράτησε, τῆς Κελτικῆς αὐτὸν ἄρχειν. οἱ γὰρ τῶν σφαγέων φίλοι τε καὶ συγγενεῖς ὑπὸ δέους ἐκώλυσαν, μὴ τοῦ πολέμου λυθέντος ἐπεξέλθοι τὸν φόνον, Καίσαρι συναλλαγείς· διὸ καὶ στασιάζειν αἰεὶ παρεσκεύαζον Καίσαρά τε καὶ Ἀντώνιον. Ἐψηφίσαντο δ᾽, Ἀντωνίῳ προαγορεῦσαι, Μακεδονίαν ἀντὶ τῆς Κελτικῆς ἔχειν· τὰς δὲ ἄλλας ἐντολὰς, εἴτε λαθόντες, εἴτ᾽ ἐξεπίτηδες, Κικέρωνα συγγράψαι τε καὶ δοῦναι τοῖς πρεσβεύουσι προσέταξαν. Ὁ δὲ, τὴν γνώμην παραφέρων, συνέγραφεν ὧδε· Μουτίνης Ἀντώνιον εὐθὺς ἀπανίστασθαι, καὶ Δέκμῳ τὴν Κελτικὴν μεθιέναι· ἐντὸς δὲ Ῥουβίκωνος ποταμοῦ, τοῦ τὴν Ἰταλίαν ὁρίζοντος ἀπὸ τῆς Κελτικῆς, ἡμέρᾳ ῥητῇ γενόμενον, ἐπιτρέψαι τὰ καθ᾽ ἑαυτὸν ἅπαντα τῇ βουλῇ. Οὕτω μὲν φιλονείκως τε καὶ ψευδῶς ἐντολὰς ὁ Κικέρων συνέγραφεν· οὐδεμιᾶς ἔχθρας τοσῆσδε

Lin. 61. ἐπιτρέψει τὰ καθ᾽ *Edd. Recte Aug. ut conjecerat Muſgrav.*
L. 63. *Forte* τὰς ἐντολάς.

61. Hæc *Piſo* verba fecit *pro Antonio*, exprobrans ſimul & terrens: effecitque procul dubio, ne hoſtis Antonius judicaretur. Nec tamen pervicit, ut ei Gallia decerneretur provincia: nam percuſſorum cognati & amici obſtiterunt; metuentes, ne, redeunte pace necem Cæſaris vindicaret, cum juvene Cæſare in gratiam reverſus: quapropter ſemper quoque alebant eorum diſſidium. *Decretum*que eſt, *ut offerretur Antonio Macedonia pro Gallia*: cetera *mandata*, vel imprudentes, vel conſulto, *commiſerunt Ciceroni perſcribenda*, & per legatos *ad Antonium* mittenda. Quæ CICERO, mutata paulliſper ſenatus ſententia, conſcripſit in hunc modum: *Antonius a Mutina confeſtim abſcedito; D. Bruto Galliam relinquito; intra Rubiconem*, Italiæ Galliæque terminum, *ante præſtitutum diem ſe recipito*, *reſque ſuas cunctas arbitrio Senatus permittito*. Ita & contentioſe & contra ſenatus ſententiam *Cicero* mandata conſcripſit; non tam propter ſimultatem, ut videtur,

τοσῆσδε ὑπούσης, ἀλλ', ὡς ἔοικε, τοῦ δαιμονίου τὰ κοινὰ ἐς μεταβολὴν ἐνοχλοῦντος, καὶ αὐτῷ Κικέρωνι κακῶς ἐπινοοῦντος. Ἄρτι δὲ καὶ τῶν Τρεβωνίου λειψάνων κομισθέντων, καὶ τῆς ἐς αὐτὸν ὕβρεως γνωσθείσης ἀκριβέστερον, οὐ δυσχερῶς ἡ βουλὴ τὸν Δολοβέλλαν ἔκρινεν εἶναι πολέμιον. *A. U. 711.*

LXII. Οἱ δ' ἐς τὸν Ἀντώνιον ἀπεσταλμένοι πρέσβεις, αἰδούμενοι τῶν ἐντολῶν τὸ ἀλλόκοτον, οὐδὲν μὲν ἔφασαν, αὐτὰς δ' ἐπέδοσαν αὐτῷ. Καὶ ὁ Ἀντώνιος σὺν ὀργῇ πολλὰ ἔς τε τὴν βουλὴν καὶ τὸν Κικέρωνα ἀπερρίπτει· θαυμάζων, ὅτι Καίσαρα μὲν, τὸν τὰ μέγιστα ὠφελήσαντα τὴν ἀρχὴν, ἡγοῦνται τύραννον ἢ βασιλέα, Κικέρωνα δὲ οὐ νομίζουσιν· ὃν Καῖσαρ μὲν εἷλε πολέμῳ, καὶ οὐκ ἀπέκτεινε· Κικέρων δὲ τοὺς ἐκείνου φονέας προτίθησι τῶν φίλων αὐτοῦ, καὶ Δέκμον Καίσαρι μὲν ὄντα φίλον ἐμίσει, ἀνδροφόνον δὲ αὐτοῦ γενόμενον ἀγαπᾷ· καὶ τῷ μὲν παρ' οὐδενὸς μετὰ Καίσαρα λαβόντι τὴν Κελτικὴν προστίθεται,

Lin. 66. τῶν τοῦ Τρεβων. *Edd. Prætuli Aug. Ven. L. 72.* ἐπέδωκαν *Edd. Recte Aug. L. 80. Vulgatum* προτίθεται *in* προστίθεται *fuit mutandum; quod expreſſit Cand.* ope aſſiſteret.

tur, quæ quidem magna erat, quam ſic volente fortuna, gravem reipublicæ mutationem adlatura, ipſique Ciceroni meditante perniciem. Eodem autem tempore, adlatis Trebonii reliquiis, cognitiſque ludibriis quibus ille erat adfectus, *ſenatus*, nemine magnopere obſtante, *Dolabellam hoſtem judicavit.*

62. Legati a ſenatu ad Antonium miſſi, quum puderet eos mandatorum tam inſolentium, nihil aliud præfati, ea ipſa illi tradiderunt. Et *iratus* ANTONIUS multa *in ſenatum ac Ciceronem effudit*: „Mirari ſe, *Cæſarem* quidem, optime de Romano imperio meritum, haberi pro tyranno regeque: *Ciceronem* vero non haberi, qui, quum a Cæſare jure belli captus, & ſalvus & incolumis eſſet dimiſſus, nunc percuſſores ejus præferat amicis ejuſdem; & D. Brutum, quamdiu fuerat Cæſaris amicus, oderit, nunc parricidam diligat; eidemque, qui a nemine poſt Cæſarem Galliam acceperit, faveat; ſe vero op-

A. U. 711.

τῷ δὲ παρὰ τοῦ δήμου λαβόντι πολεμεῖ. τῶν τε ἐψηφισμένων μοι τελῶν τοῖς μὲν αὐτομολήσασι γέρα δίδωσι, τοῖς δὲ παραμείνασιν οὔ· διαφθείρων οὐκ ἐμοὶ μᾶλλον, ἀλλὰ τῇ πόλει, τὰ στρατιωτικά. καὶ τοῖς μὲν ἀνδροφόνοις ἀμνηστίαν ἔδωκεν, ᾗ κἀγὼ συνεθέμην διὰ δύο ἄνδρας αἰδεσίμους· Αντώνιον δὲ καὶ Δολοβέλλαν ἡγεῖται πολεμίους, ὅτι τῶν δεδομένων ἐχόμεθα. ἥδε γάρ ἐστιν ἡ ἀληθὴς αἰτία· κἂν ἀποστῶ τῆς Κελτικῆς, οὔτε πολέμιος οὔτε μόναρχός εἰμι. Ταῦτα μέντοι μαρτύρομαι, λύσειν τὴν οὐκ ἀγαπωμένην ἀμνηστίαν.

LXIII. Τοιάδε πολλὰ εἰπὼν ὁ Αντώνιος, ἀντέγραψε τῷ δόγματι· Τῇ μὲν βουλῇ πεισθῆναι ἂν ἐς ἅπαντα ὡς πατρίδι, Κικέρωνι δὲ τῷ συγγράψαντι τὰς ἐντολὰς ὧδε ἀποκρίνεσθαι· Ὁ δῆμος ἔδωκέ μοι τὴν Κελτικὴν νόμῳ, καὶ Δέκμον ἀπειθοῦντα τῷ νόμῳ μετελεύσομαι, καὶ τοῦ φόνου δίκας ἀπαιτήσω μόνον ὑπὲρ ἁπάντων, ἵνα

Lin. 83. παραμείνουσιν *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 93. τῷ *ad* συγγράψαντι *adjeci ex Aug. & Reg. B.*

„pugnet, qui populi beneficio illam provinciam obtinuerit. Ex legionibuſque, inquit, quas ſenatuſconſulto accepi, transfugis præmia *Cicero* decernit, manentes in officio vacuas dimittit: adeoque milites diſciplinamque militarem corrumpit, non magis meo incommodo, quam reipublicæ. Præterea parricidis Oblivionem conceſſit; cui & ego adſenſi, propter duos viros honoratos: Antonium vero & Dolabellam habet pro hoſtibus, quia, quæ nobis tradita ſunt, ademta nobis nolumus. Hæc enim eſt cauſa præcipua: „&, ſi deceſſero de Gallia, tum nec hoſtis fuero, nec adfectator monarchiæ. Hoc tamen proteſtor, irritam me facturum illam, qua contenti eſſe nolunt, Oblivionem."

63. *Talia* multa *locutus* ANTONIUS, *reſcripſit* ad ſenatuſconſultum: „futurum ſe in Senatus poteſtate, amore patriæ: *Ciceroni* vero, qui mandata perſcripſerit, ita ſe reſpondere: *Populus lege lata Galliam mihi dedit; itaque D. Brutum legi non parentem armis perſequar; et pœnas ab ipſo uno pro omnibus percuſſoribus expetam;*

καὶ ἡ βουλὴ καθαρεύσῃ ποτὲ τοῦ μύσους, ἐμπιπλαμένη νῦν διὰ Κικέρωνα Δέκμῳ βοηθοῦντα. Τάδε μὲν ὁ Ἀντώνιος εἶπέ τε καὶ ἀντέγραψε. Καὶ ἡ βουλὴ αὐτὸν αὐτίκα ἐψηφίζετο εἶναι πολέμιον, καὶ τὸν ὑπ' αὐτῷ στρατὸν, εἰ μὴ ἀποσταῖεν αὐτοῦ· Μακεδονίας δὲ καὶ τῆς Ἰλλυρίδος αὐτῆς, καὶ τῶν ἐν ἀμφοτέραις ὑπολοίπων στρατῶν, Μάρκον Βροῦτον ἄρχειν, μέχρι καταστταίη τὰ κοινά. Ὁ δὲ ἴδιόν τε εἶχεν ἤδη στρατὸν, καὶ παρὰ Ἀπουληΐου τινὰ προσειλήφει, καὶ ναῦς εἶχε μακράς τε καὶ ὁλκάδας, καὶ χρημάτων ἐς μύρια καὶ ἑξακισχίλια τάλαντα, καὶ ὅπλα πολλὰ, ὅσα ἐν Δημητριάδι Γαΐῳ Καίσαρι ἐκ πολλοῦ γιγνόμενα εὗρεν· οἷς ἅπασιν αὐτὸν ἡ βουλὴ τότε ἐψηφίζετο ἐς τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος χρῆσθαι. Εψηφίσαντο δὲ καὶ Κάσσιον ἄρχειν τε Συρίας, καὶ πολεμεῖν Δολοβέλλᾳ· τούς τε ἄλλους, ὅσοι τινὲς ἔθνους ἢ στρατοῦ Ῥωμαίων ἄρχουσιν ἀπὸ τῆς Ἰονίου θαλάσσης ἐπὶ τὴν ἕω, πάντας ὑπακούειν ἐς ὅ τι προστάσσοι Κάσσιος ἢ Βροῦτος. *A. U. 711.*

Lin. 97. μίσους edit. 1. mend. ex Reg. A.

ut ſenatus etiam purus tandem fiat a piaculo, cui nunc obnoxius eſt propter Ciceronem faventem Decimo." Hæc *Antonii dicta ſcriptaque* poſtquam ad ſenatum relata ſunt, continuo & ipſe *Antonius hoſtis judicatus* eſt, & ſimul exercitus ejus, ni confeſtim eum relinqueret. *Macedonia cum Illyrico* & copiis, quæ in utraque provincia ſupererant, *M. Bruto data* eſt, donec conſtituta eſſet reſpublica. Iſque jam proprium habebat exercitum, & inſuper ab *Apulejo* nonnihil militum acceperat, habebatque naves cum longas, tum onerarias, & pecuniæ circiter ſedecim millia talentorum, armorumque magnum numerum, quæ *Demetriade* a Cæſare multo ante parata invenerat: quibus rebus omnibus eum tunc Senatus uti juſſit ad commoda reipublicæ. *Caſſius* quoque ex eodem S. C. *præfectus* eſt *Syriæ*, & *bellum Dolabellæ inferre* juſſus: adſcriptumque eſt Senatuſconſulto, ut *quicunque provinciis exercitibuſve populi Romani præeſſent, a mari Supero* ad *Orientem uſque*, omnes *Caſſii Brutique imperata facerent.*

Digitized by Google

A. U. 711.

LXIV. Ὧδε μὲν ὀξέως, σὺν ἀφορμῇ, τοὺς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐξελάμπρυνον. Καὶ ὁ Καῖσαρ ἕκαστα μαθὼν, ἠπόρητο· τὴν μὲν ἀμνηστίαν ἡγούμενος εὐπρέπειαν ἐσχηκέναι φιλανθρωπίας, καὶ ἔλεον συγγενῶν ἀνδρῶν καὶ ὁμοτίμων· καὶ τὰς βραχυτέρας ἡγεμονίας, ἀσφάλειαν· Δέκμῳ τε τὴν Κελτικὴν βεβαιοῦντας, Αντωνίῳ δόξαι περὶ τυραννίδος διαφέρεσθαι, ᾧ προσποιήματι καὶ αὐτὸν ὑπάγεσθαι κατ᾽ Αντωνίου. τὸ δὲ καὶ Δολοβέλλαν πολέμιον ψηφίσασθαι δι᾽ ἕνα τῶν ἀνδροφόνων ἀναιρεθέντα, καὶ Βρούτῳ καὶ Κασσίῳ τὰς ἡγεμονίας ἐς τὰ μέγιστα ἔθνη διαλλάξαι, στρατόπεδά τε δοῦναι πολλὰ ἀθρόως καὶ χρήματα, καὶ ἡγεμόνας ἡγεμόνων ἀποφῆναι πάντων, ὅσοι πέραν εἰσὶ τῆς Ιονίου θαλάσσης, σαφῶς εἶναι τὴν μὲν Πομπηΐου μοῖραν αὐξόντων, τὴν δὲ Καίσαρος καθαιρούντων. Ενεθυμεῖτο δὲ καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ὡς μειράκιον

Lin. 18. ἀπέρειτο *ſic mend. Edd. ex Reg. B.* *L.* 19. ἐλέου *Edd. Prætuli Aug. Ven. Cand.* *L.* 21. Δεκίμῳ δὲ τὴν Κελτ. *Edd. Rectius* τε *Aug. Reg. A. & Cand.* *Ibid.* Αντων. δόξαι περὶ τυρ. *Edd. Recte Aug. Ven. ſicut & emendandum monuit Muſgrav.*

64. Ita brevi momento, data occaſione, *res M. Bruti Caſſiique præclare* a ſenatu *auctæ* ſunt. Quibus ſingulis cognitis, CÆSAR *perplexus* fuit *conſilii*; quod „Oblivionem quidem arbitrabatur ſpeciem habuiſſe humanitatis, & miſerationis erga viros cognatos honoreque pares; minoreſque provincias eis ſecuritatis cauſa fuiſſe conceſſas; denique, quod Galliam *Decimo* confirmaſſet ſenatus, id potuiſſe *odio Antonii* factum videri, ob adfectatam ab illo tyrannidem; quo prætextu & ſe fuiſſe a ſenatu adductum, ut ab Antonio diſſidium face„ret. Nunc autem, quod *Dolabella* hoſtis ſit judicatus propter occiſum unum ex parricidis; quod *M. Bruto Caſſioque* imperium rurſus datum ſit in ampliſſimas provincias; quod maximi exercitus magnaque vis pecuniæ illis ſit tradita, ſubjectique eorumdem imperio ſint reliqui omnes tranſmarinarum provinciarum præſides: id vero manifeſte pertinere ad *augmentum Pompejanarum partium*, & *detrimentum Cæſarianarum*." Veniebant in mentem & artes illæ, quibus contra ſe, tamquam adoleſcentulum, uteretur ſenatus: „ſtatuam ſibi de-

Digitized by Google

τέχνης, εἰκόνα μὲν αὐτῷ καὶ προεδρίαν παρασχόντων, καὶ ἀντιστράτηγον ἀποφηνάντων, ἔργῳ δὲ ἴδιον αὐτοῦ τὸν στρατὸν ὄντα ἀφαιρουμένων· ὑπάτων γὰρ συστρατηγούντων, οὐδὲν εἶναι τὸν ἀντιστράτηγον. τά τε γέρα, τοῖς ἀπὸ Αντωνίου μόνοις μεταστᾶσιν ἐψηφισμένα, τοὺς αὐτῷ στρατευομένους ἀτιμοῦν· καὶ τὸν πόλεμον ὅλως αὐτῷ μὲν αἰσχύνην ἔχειν, ἔργῳ δὲ τὴν βουλὴν ἀποχρήσασθαί οἱ κατὰ Αντωνίου, μέχρι καθέλωσιν αὐτόν. *A. U. 711.*

LXV. Ταῦτα λογιζόμενος, ἐπέκρυπτε· καὶ, θύων ἐπὶ τῇ δεδομένῃ ἀρχῇ, πρὸς τὸν στρατὸν ἔφη· Καὶ τάδε μοι παρ᾽ ὑμῶν, ὦ συστρατιῶται, γέγονεν· οὐ νῦν, ἀλλ᾽ ἐξ οὗ τὴν ἀρχὴν ἐδίδοτε. καὶ γὰρ ἡ βουλὴ δι᾽ ὑμᾶς ἔδωκεν. ὥστε ἐμὲ καὶ τούτων ἴστε τὴν χάριν ὑμῖν ὀφλήσοντα, καὶ, ἣν οἱ θεοὶ παρέχωσιν εὐπραγεῖν, ἀποδώσοντα ἀθρόως. Ὁ μὲν οὑτωσὶ τὸν στρατὸν οἰκειούμενος ὑπήγετο. Τῶν δὲ ὑπάτων Πάνσας μὲν ἀνὰ τὴν Ιταλίαν ἐξενάγει· Ἵρτιος δὲ τῷ Καίσαρι τὸν στρατὸν ἐμερίζετο, καὶ,

Lin. 33 ſq. γὰρ στρατηγούντων *Reg. B. a pr. manu.* *L. 35.* μετὰ στάσιν *Edd. ex Reg. B.* μεταστάσιν *Reg. A. Recte Aug.* *L. 39.* ἀπέκρυπτε *Reg. B. a pr. man.* *L. 43 ſq.* ὀφλήσαντα *Aug. perperam.*

latam & præſidentiam, honoremque Proprætoris; ſed revera ablatum proprium exercitum: dum enim exercitui ſimul præſint *Conſules*, auctoritatem *Proprætoris* evaneſcere. Deinde præmia, ſolis Antonianis transfugis decreta, pertinere ad reliquorum ſuorum militum ignominiam. Denique bellum hoc omnino cum ſuo dedecore eſſe conjunctum; & ſenatum revera nihil aliud agere, niſi ut ſua abutatur opera contra Antonium, tantiſper dum illum e medio ſuſtulerit."

65. Has autem cogitationes intra ſe comprimens CÆSAR, ſacris magiſtratus ſui aditialibus peractis, ſic *compellavit exercitum*: „Hunc quoque honorem vobis, *Commilitones*, fero acceptum: non nunc demum, ſed ex quo mihi imperium vos obtuliſtis. Nam & ſenatus propter vos mihi hunc honorem contulit. Quare ſcitote, me & hanc vobis habiturum gratiam, & cumulate eam, ſi dii cœpta fortunaverint, relaturum." Sic ille comitate demerebatur exercitum. *Conſulum* vero *alter*, *Panſa*, per Italiam parabat auxilia; alter, *Hirtius*, *copias partiebatur*

A. U. 711. ὡς αὐτῷ παρὰ τῆς βουλῆς ἐν ἀπορρήτῳ λέλεκτο, ἐς τὸ μέρος ᾔτει τὰ δύο τέλη τὰ παρὰ Ἀντωνίου μεταστάντα, εἰδὼς τάδε ὄντα τοῦ στρατοῦ τὸ ἀξιολογώτατον. Καὶ ὁ μὲν Καῖσαρ ἅπαντα συνεχώρει· μερισάμενοι δὲ ἐχείμαζον μετ᾽ ἀλλήλων. Παροδεύοντος δὲ τοῦ χειμῶνος ἤδη, Δέκμος μὲν ἔκαμνεν ὑπὸ λιμοῦ, Ἵρτιος δὲ καὶ Καῖσαρ ἐς τὴν Μουτίνην ἐχώρουν, μὴ κάμνοντα τὸν Δέκμου στρατὸν ὁ Ἀντώνιος παραλάβοι. Ἀκριβῶς δὲ τῆς Μουτίνης φυλασσομένης ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου, πανσυδὶ μὲν οὐ συνεπλέκοντο αὐτῷ, Πάνσαν περιμένοντες· ἱππομαχίαι δ᾽ ἦσαν πυκναὶ, πολὺ μὲν πλείους ἱππέας ἔχοντος Ἀντωνίου· τοῦ πεδίου δὲ ἡ δυσχέρεια, διὰ χειμάῤῥους ἐκτεταφρευμένου, τὴν πλεονεξίαν τὸ πλῆθος ἀπεστέρει.

LXVI. Καὶ τάδε μὲν ἦν ἀμφὶ τῇ Μουτίνῃ. Τὰ δ᾽ ἐν Ῥώμῃ, τῶν ὑπάτων οὐ παρόντων, ὁ Κικέρων ἦγεν ὑπὸ δημοκοπίας. καὶ συνεχεῖς ἦσαν ἐκκλησίαι· ὅπλα τε εἰργάζετο συναγαγὼν τοὺς δημιουργοὺς ἀμισθὶ, καὶ χρήματα συνέλεγε, καὶ βαρυτάτας ἐσφορὰς τοῖς Ἀντω-

Lin. 56. πανσυδὶ *Edd. Prætuli Aug.*

cum Cæſare: &, ſicut a ſenatu clam mandatum acceperat, poſcebat pro ſua portione duas illas legiones quæ ab Antonio tranſierant; quod ſciret, hoc eſſe robur exercitus. Quæ poſtquam *Cæſar* omnia fieri paſſus eſt, ambo cum ſuis una hiemarunt. Progrediente autem hieme, *Brutus fame laborabat.* Cujus exercitum laborantem ne *Antonius* in deditionem acciperet, *Hirtius Mutinam properavit cum Cæſare.* Quæ quum arcte obſideretur ab *Antonio*, ſignis collatis dimicare cum eo non placuit, donec *Panſa* adveniſſet: equitum tantum crebra fuere certamina, Antonianis numero ſuperantibus; quod tamen eis parum proderat, quia planities illa crebris interrupta erat torrentibus.

66. Dum hæc *ad Mutinam* geruntur: *in Urbe* interim per Conſulum abſentiam *Cicero populum regebat* quotidianis fere concionibus; arma parabat, gratuita fabrorum opera; pecunias colligebat, vexans Antonianos po-

Digitized by Google

τίου φίλοις ἐπετίθει. οἱ δὲ ἑτοίμως εἰσέφερον, ἐκλυόμενοι τὴν διαβολήν· μέχρι Πούπλιος Οὐεντίδιος, ἐστρατευμένος τε Γαΐῳ Καίσαρι, καὶ Ἀντωνίῳ φίλος ὤν, οὐκ ἤνεγκε τὴν βαρύτητα τοῦ Κικέρωνος, ἀλλ' ἐς τὰς Καίσαρος ἀποικίας ἐκδραμὼν ὡς γνώριμος, δύο ἐς τὸν Ἀντώνιον ἀνεστράτευσε τέλη, καὶ ἐς τὴν Ῥώμην συλλαβεῖν Κικέρωνα ἠπείγετο. Τότε μὲν δὴ θόρυβός τε ἦν ἄπλετος, καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ὑπεξέφερον οἱ πλείους μετὰ δυσελπιστίας, καὶ ὁ Κικέρων τῆς πόλεως ἀπεδίδρασκε. Καὶ ὁ Οὐεντίδιος μαθὼν, ἐς τὸν Ἀντώνιον ἀνέστρεφε. διακλειόμενος δὲ ὑπὸ Καίσαρός τε καὶ Ἱρτίου, ἐς τὴν Πικηνίτιδα παρῆλθε· καὶ τέλος ἄλλο συλλογίσας, ἐφήδρευε τοῖς ἐσομένοις. Οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Καίσαρα, τοῦ Πάνσα μετὰ στρατιᾶς πλησιάζοντος, Καρσουλήϊον αὐτῷ προσέπεμπον, ἄγοντα τὴν Καίσαρος στρατηγίδα τάξιν καὶ τὸ Ἄρειον τέλος, ἐς βοήθειαν τῆς διόδου τῶν στενῶν. ὁ δὲ Ἀντώνιος τῶν μὲν στενῶν ὑπερεῖδεν, ὡς οὐδὲν πλέον ἢ κωλύσων ἐν αὐτοῖς·

A. U.
711.

Lin. 72. *Poſt* τότε μὲν *inſerui* δὴ *ex Aug.* *L.* 74. ὁ *ad* Οὐεντιδ. *caret edit.* 3. *invit. MSS.* *L.* 76. Πικηνῖτιδα *h. l. Edd. & MSS. quod correxi.* *L.* 78. τοῦ Πάνσου *Edd. Prætuli Aug.*

tiſſimum graviſſimis exactionibus. Et hi quidem promte conferebant, quo minus paterent calumniis: donec *P. Ventidius*, qui ſub Cæſare ordines duxerat, tunc amicus Antonii, *non ferens importunitatem Ciceronis*, excurrit in deductas a Cæſare colonias: &, quia ob virtutem notus apud veteranos erat, duabus legionibus revocatis ad Antonii militiam, ad Urbem properavit, *Ciceronem comprehenſurus*. Tum vero tanta ſubito trepidatio exorta eſt, ut, rebus deſperatis, paſſim migraretur cum uxoribus & liberis, & *Cicero ex Urbe profugeret*. Quo cognito, *Ventidius* iter vertit *ad Antonium*: ſed quum intercluderetur a Cæſare & Hirtio, in Picenum ſe contulit: ubi, nova inſuper conſcripta legione, obſervabat quo res vergeret. *Panſa* autem cum exercitu advenienti *Cæſar* atque *Hirtius Carſuleium miſerunt obviam*, cum prætorianis Cæſaris & legione Martia, quo tutius penetraret *montium anguſtias*. Quas quidem anguſtias *Antonius* occupare contemſerat, quod

Digitized by Google

A. U. 711. ἐπιθυμίᾳ δὲ ἀγῶνος, οὐκ ἔχων τοῖς ἱππεῦσιν ἐλλαμπρύνασθαι διὰ τὸ πεδίον ἑλωδέστερον ὂν καὶ τεταφρευμένον, δύο ἐνήδρευσε τέλη τὰ ἄριστα ἐν τῷ ἕλει· τῆς δ᾽ ὁδοῦ, χειροποιήτου καὶ στενῆς οὔσης, ἑκατέρωθεν τῷ δόνακι κρυπτομένων.

LXVII. Καρσουληΐου δὲ καὶ Πάνσα τὰ στενὰ νυκτὸς διαδραμόντων, ἅμα δ᾽ ἡμέρᾳ μόνοις τοῖς Ἀρείοις καὶ πέντε ἄλλαις τάξεσιν ἐς τὴν χειροποίητον ὁδὸν ἐσβαλόντων ἔτι καθαρεύουσαν πολεμίων, καὶ τὸ ἕλος ἑκατέρωθεν ὂν περισκεπτομένων· ὅ τε δόναξ διακινούμενος ὑπωπτεύετο, καὶ ἀσπὶς ἤδη που καὶ κράνος ἐξέλαμπε, καὶ ἡ στρατηγὶς Ἀντωνίου τάξις αὐτοῖς αἰφνίδιον ἐπεφαίνετο ἐκ τοῦ μετώπου. Οἱ δ᾽ Ἄρειοι περιειλημμένοι τε πάντοθεν, καὶ οὐδαμόσε διαδραμεῖν ἔχοντες, ἐκέλευον νεολέκτους, εἰ παραγένοιντο, μὴ συνεφάπτεσθαι σφίσι τῶν πόνων,

Lin. 88. *Pro* καὶ Πάνσα, *quod dederunt Aug. & Ven. dant mend.* καὶ πάντων *Edd. ex Reg. A.* καὶ πάντα *Reg. B. & duo MSS. Florentini. L.* 90 *ſq.* ἐκβαλόντων *Edd. ex Reg. B. Prætuli Aug. Ven. Reg. A. cum duobus Florent. L.* 92. δόναξ κινούμενος *Edd. Prætuli Aug. L.* 96. *Verbum* νεολέκτους *non eſt in Edd. nec in MSStis noſtris. Intercidiſſe ibi nonnihil, facile patebat: neque obſcurum erat, quid ad explendam ſententiam requireretur. Ipſum autem verbum ſuppeditavit Cand.* noviter electos.

nihil aliud ibi agere poſſet, quam prohibere tranſitu hoſtes. Sed quum cupidus eſſet Marte decernere, neque vero egregiam ullam operam exſpectaret ab equitibus, in planitie plus ſatis paluſtri & foſſis interciſa; duas robuſtiſſimas legiones in arundinetis paludis ex utroque latere anguſti aggeris, per quam via erat munita, diſpoſuit in inſidiis.

67. Poſtquam vero *Panſa cum Carſulejo* ſuperatis noctu faucibus evaſit, & primo mane ſola *Martia legio* cum quinque aliis cohortibus *aggerem ingreſſa* eſt, qua parte nihil erat hoſtium; circumſpectantibus utrimque paluſtria, primum arundinum motus ſuſpicionem injecit, mox & galearum clypeorumque fulgor hinc illinc intermicuit; & repente *prætoriani Antonii* a fronte *exorti* ſunt. Ibi *Martii circumventi undique*, nullo patente effugio, juſſerunt tirones, ubi adveniſſent, abſtinere a conflictu, ne ordines

ὡς μὴ συνταράξειαν αὐτοὺς ὑπὸ ἀπειρίας· τῇ στρατηγίδι δὲ Ἀντωνίου τὴν Καίσαρος στρατηγίδα ἀντέταξαν· A. U. 711. αὐτοὶ δὲ ἐς δύο διαιρεθέντες, ἐνέβαινον ἐς ἑκάτερον ἕλος, καὶ αὐτοῖς ἐπεστάτουν τῇ μὲν ὁ Πάνσας, τῇ δὲ ὁ Καρσουλήιος. Δύο δὲ τῶν ἑλῶν ὄντων, δύο ἦσαν οἱ πόλεμοι, τῇ διόδῳ εἰργόμενοι μὴ γιγνώσκειν τὰ ἀλλήλων· καὶ κατὰ τὴν δίοδον αὐτὴν αἱ στρατηγίδες πόλεμον ἄλλον ἐφ' ἑαυτῶν ἐπολέμουν. γνώμη δὲ ἦν τοῖς μὲν Ἀντωνίου, τοὺς Ἀρείους ἀμύνασθαι τῆς αὐτομολίας, οἷα προδότας σφῶν γενομένους· τοῖς δ' Ἀρείοις, ἐκείνους τῆς ὑπεροψίας τῶν ἐν Βρεντεσίῳ διεφθαρμένων. συνειδότες τε ἀλλήλοις, τὸ κράτιστον ὡς εἴη τῆς ἑκατέρου στρατιᾶς, ἤλπιζον ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ μόνῳ τὸν πόλεμον κρινεῖν. καὶ τοῖς μὲν αἰδὼς ἦν, τὸ, δύο τέλεσιν οὖσιν, δι' ἑνὸς ἡσσᾶσθαι· τοῖς δὲ φιλοτιμία, μόνοις τῶν δύο κρατῆσαι.

LXVIII. Οὕτω μὲν ἀλλήλοις ἐπῄεσαν, διωργισμένοι τε καὶ φιλοτιμούμενοι σφίσι μᾶλλον ἢ τοῖς στρατηγοῖς,

Lin. 1. ἐς ἑκατ. τέλος *Edd. Recte Aug. Ven.* *L.* 9. τε *poſt* συνειδότες *carent Aug. & Ven. male.* *L.* 10. *An* ὡς εἴη? *L.* 14. ἐπῄεσαν *Edd. invitis MSS.*

ſibi turbarent per imperitiam: & prætorianis Antonii *prætorianos Cæſaris* oppoſuerunt; ipſi, bifariam diviſi, utrimque paludem ingreſſi ſunt, hinc *Panſa*, illinc *Carſuleio* ducibus. Sic in duabus paludibus duo ſunt commiſſa prælia, medio aggere conſpectum utrimque adimente; & in ipſo aggere prætoriani utrarumque partium propriam pugnam inierunt. Et *Antoniani* quidem conſtituerant de *Martiis*, ſui deſertoribus, pœnas tamquam de proditoribus ſumere: *Martii* contra de illis, tamquam neglectim paſſis commilitones ſuos contrucidari ad Brunduſium. Conſcii que ſibi utrique, quod in ipſis ſitum eſſet robur utriuſque exercitus, ſperabant, hoc uno conflictu de ſumma rerum iri decretum: alteros pudore incitante, ne uni legioni duæ cederent; alteros laudis cupidine, ut ſoli duas vincerent.

68. Sic mutuis incitati odiis, & ſuo potius nomine quam imperatorum contendentes, ita alteri alteros adgreſſi ſunt,

Digitized by Google

A. U. 711. οἰκεῖον ἡγούμενοι τόδε ἔργον. ὑπὸ δὲ ἐμπειρίας οὔτε ἠλάλαξαν, ὡς οὐκ ἐκπλήξοντες ἀλλήλους· οὔτε ἐν τῷ πόνῳ τις αὐτῶν ἀφῆκε φωνὴν, οὔτε νικῶν, οὔτε ἡσσώμενος. περιόδους δὲ οὐκ ἔχοντες οὔτε δρόμους, ὡς ἐν ἕλεσι καὶ τάφροις, ἀραρότως συνίσταντο· καὶ οὐδέτεροι τοὺς ἑτέρους ὤσασθαι δυνάμενοι, τοῖς ξίφεσιν ὡς ἐν πάλῃ συνεπλέκοντο· πληγή τε οὐδεμία ἦν ἀργὸς, ἀλλὰ τραύματα, καὶ φόνοι, καὶ στόνοι μόνον ἀντὶ βοῆς· ὅ τε πίπτων εὐθὺς ὑπεξεφέρετο, καὶ ἄλλος ἀντικαθίστατο. παραινέσεων δὲ ἢ ἐπικελεύσεων οὐκ ἐδέοντο, δι' ἐμπειρίαν ἕκαστος ἑαυτοῦ στρατηγῶν. ὅτε δὲ καὶ κάμοιεν, ὥσπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς, ἐς ἀναπνοὴν ὀλίγον ἀλλήλων διΐσταντο, καὶ αὖθις συνεπλέκοντο. θάμβος τε ἦν τοῖς νεήλυσιν ἐπελθοῦσι, τοιάδε ἔργα σὺν εὐταξίᾳ καὶ σιωπῇ γιγνόμενα ἐφορῶσι.

LXIX. Πονουμένων δὲ ὧδε πάντων ὑπὲρ φύσιν ἀν-

Lin. 24. ὑπεξεφέρετο *Edd. Rectius Aug.* *Ibid. ſq.* παραινέσεως *Aug. non male.* *L. 27 ſq.* καὶ εὐθὺς συνεπλ. *Edd. Prætuli Aug. Utrumque,* εὐθὺς & αὖθις, *rectius fortaſſe, conjunxit Cand.*

tamquam ſuam rem agerent: &, ut veteranos decebat contra veteranos exercitatoſque, nec clamore militari in primo congreſſu uſi ſunt ad perterrendos adverſarios, nec in ipſo conflictu quiſquam vocem emiſit, ſive vinceret, ſive ſuccumberet. Quumque in paludibus & foſſis nulla poſſet eſſe concurſatio, pugnabant in veſtigio: & quoniam neutri propellere alteros poterant, cominus, ut in lucta, conſerebant manus, gladiisque rem agebant, nullo fallente ictu. Itaque ſanguinis atque cædis plena erant omnia; & pro clamore non niſi gemitus audiebantur; &, ut quiſque cadebat, confeſtim e medio ferebatur, aliuſque in ejus locum ſuccedebat. Nec opus erat monitis aut cohortationibus; quod ob diutinum rei militaris uſum quiſque ſibi dux eſſet. Quoties vero laſſitudine deficiebant; ſicut in gymnicis certaminibus, utrimque paululum pedem referebant tantiſper dum reſpirarent, moxque pugnam redintegrabant; magno ſtupore ſupervenientium tironum, dum in tam acri certamine tam adcurate ſervari ordines ſimul & ſilentium vident.

69. Ita ſupra vires humanas omnibus laborem perfe-

Digitized by Google

θρωπίνην, ἡ μὲν στρατηγὶς ἡ Καίσαρος ἅπασα διεφθάρη· τῶν δὲ Ἀρείων οἱ μὲν ὑπὸ τῷ Καρσουληΐῳ μᾶλλον ἐκράτουν τῶν κατὰ σφᾶς, οὐκ αἰσχρῶς, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον, ἐνδιδόντων. οἱ δὲ ὑπὸ τῷ Πάνσᾳ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐβαροῦντο, διεκαρτέρουν δ' ὅμως ἐπ' ἴσης ἑκάτεροι, μέχρι Πάνσας ὀβελῷ τὴν λαγόνα τρωθεὶς, ἐς Βονωνίαν ἐξεφέρετο. τότε γὰρ οἱ κατ' αὐτὸν ἀνεχώρουν, ἐπὶ πόδα πρῶτον· εἶτα μεταβαλόντες, ὀξύτερον, ὡς ἐν φυγῇ. καὶ οἱ νήλυδες, ἰδόντες, ἔφευγον ἀτάκτως καὶ μετὰ βοῆς ἐς τὸ χαράκωμα, ὅπερ αὐτοῖς ἐξείργαστο ὁ ταμίας Τορκουάτος συνεστώσης ἔτι τῆς μάχης, ὑπονοήσας ἐν χρείᾳ γενήσεσθαι. οἱ μὲν δὴ νήλυδες ἐς αὐτὸ ἀτάκτως συνειλοῦντο, Ἰταλοὶ μὲν ὄντες ὁμοίως τοῖς Ἀρείοις· ἡ δὲ ἄσκησις ἄρα τοῦ γένους ἐς τοσοῦτον ἀρετῇ διαφέρει. οἱ δὲ Ἄρειοι οὐκ εἰσῆλθον μὲν ἐς τὸ χαράκωμα αὐτοὶ ὑπὸ ἀδοξίας, ἀλλὰ παρ' αὐτὸ ἔστησαν· κατάκοποι δὲ ὄντες, ὤργων ὀ-

A. U. 711.

Lin. 36. ἐπίσης, *conjunctim, Regii & Aug. L. 37. Nomen* Πάνσας, *quod dederunt Aug. & Ven. deſideratur in Edd.* Conſul, *ex conjectura fortaſſe, dedit Cand. L. 43.* ἐς τὸ αὐτὸ *Edd. Delevi artic. cum Aug. L. 47.* παρ' αὐτὸν *edit. 2. 3. mend. Ibid.* ὥρμων *Edd. ex Regiis.* ἄργμων *Aug. quod ex* ἄργων *corruptum eſſe ſuſpicatus eram, quum utramque lectionem* ἄρμων & ὤργων *exhiberi in Ven. cognovi.*

rentibus, *prætoriani Cæſaris ad unum deleti* ſunt: ex *Martiis* vero hi, qui ſub *Carſulejo* erant, adverſam aciem propulerunt, non turpiter cedentem, ſed ſubducentem ſe paulatim: qui vero ſub *Panſa* erant, eodem modo urgebantur; ſuſtinebant tamen fortiter, donec *Panſa* veruto per ilia *ſauciatus*, *ex pugna elatus* eſt *Bononiam.* Tum vero hac parte cœperunt pedem referre, paulatim primum; moxque converſi, concitatius, ut in fuga. Quo viſo, *tirones* turbatis ordinibus *refugerunt* cum clamore *intra vallum*, quod *Torquatus quæſtor*, uſui fore credens, perfecerat, dum certamen ardebat. In illud igitur confertim & ſine ordine tirones confluebant, quamvis & ipſi eſſent Italici generis æque ac Martii: tanto plus ad virtutem confert exercitatio, quam genus. At *Martii* non intra ipſum vallum ſe receperunt, metu ignominiæ; ſed in proximo ſtantes, quamvis defeſſi, cupiditate tamen etiam tunc pugnandi flagra-

A. U. 711. μως, εἴ τις ἐπίοι, μέχρι τοῦ ἀναγκαίου τέλους διαγωνίσασθαι. Αντώνιος δὲ τῶν μὲν Αρείων ἀπέσχετο, ὡς ἐπιπόνων· τοῖς δὲ νεήλυσιν ἐπιδραμὼν, πολὺν εἰργάζετο φόνον.

LXX. Ἵρτιος δὲ ἐν Μουτίνῃ τῆς μάχης πυθόμενος, ἑξήκοντα σ]άδια ἀπεχούσης, ἵετο δρόμῳ μετὰ τοῦ ἑτέρου τέλους τῶν ἀπὸ Αντωνίου μετασ]άντων. ἤδη τε ἦν ὀψία δείλη, καὶ οἱ νικήσαντες τῶν Αντωνίου παιανίζοντες ἐπανῄεσαν· καὶ αὐτοῖς ὁ Ἵρτιος ἀσυντάκ]οις οὖσιν ἐπιφαίνεται συντεταγμένος, ὁλοκλήρῳ τέλει καὶ ἀπαθεῖ. Οἱ δὲ συνετάχθησαν μὲν αὖθις ὑπ' ἀνάγκης, καὶ πολλὰ καὶ πρὸς τούσδε ἔργα λαμπρὰ ἐπεδείξαντο· οἷα δὲ ἀκμήτων ἡσσῶντο κεκμηκότες, καὶ τὸ πλεῖσ]ον αὐτῶν μάλισ]α τὸ ἔργον Ἱρτίου διέφθειρε, καίπερ οὐ διώκοντες αὐτοὺς ὑπὸ φόβου τῶν ἑλῶν. καὶ τῆς ἑσπέρας ἤδη μελαινομένης, διέλυσεν αὐτούς. Καὶ τὸ ἕλος ἐπιπλεῖσ]ον ἐπεπλήρωτο ὅπλων τε καὶ νεκρῶν καὶ ἀνδρῶν ἡμιθνήτων καὶ τετρωμένων· οἱ δὲ καὶ ἐρρωμένοι σφῶν ὑπὸ τοῦ

Lin. 48. ἐπῄει *Edd.* ἐπίει *Reg. B.* ἐπίοι *Reg. A. Recte Aug.* *L.* 58. πρὸς τοῦδε *Edd. Recte Aug.* *Ibid.* ἀπεδείξαντο *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 61. καὶ τὸ τῆς ἑσπέρας *maluit Muſgrav.* *L.* 62. ἐπὶ πλεῖστον *Edd. ex Reg. B.*

bant, ſi quis adgrederetur; parati ad ultimum eventum decernere. Sed *Antonius* a Martiis quidem abſtinuit, cum quibus grave futurum fuerat certamen; tirones vero adortus, magnam cædem edebat.

70. *Hirtius* vero ad *Mutinam* certior factus de eo prælio, ad octavum inde lapidem commiſſo, curſim eo tetendit cum altera legione quæ ab Antonio defecerat. Jamque veſper adpetebat, & *victores Antoniani vitulantes* revertebantur: quos Hirtius inordinatos ex improviſo nactus eſt, ipſe legionem ducens & inſtructam & viribus numeroque integram. Illi vero, pro tempore inſtauratis ordinibus, tum quoque pugnarunt egregie; ſed, ut feſſi a recentibus, victi ſunt, & *majori ex parte* hoc poſteriori prælio *ab Hirtio cæſi*: qui quidem, timens paluſtria loca, ne perſecutus quidem eſt hoſtem, ſed ingruente crepuſculo receptui cecinit. Jamque palus magna ſui parte repleta erat armis & cadaveribus, inter quæ ſemineces jacebant & ſaucii; quidam etiam integri, qui præ

Digitized by Google

κόπου κατεφρόνουν. ἱππεῖς δὲ αὐτοὺς ἐξ Ἀντωνίου περιθέοντες, ὅσοι παρήσπιζον αὐτῷ, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀνελέγοντο, καὶ τοὺς μὲν ἀντὶ σφῶν αὐτῶν, τοὺς δὲ σὺν ἑαυτοῖς, ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀνετίθεντο, ἢ τῆς οὐρᾶς ἀντεχομένους παρεκάλουν παρατροχάζειν, καὶ βοηθεῖν σφίσιν ἐς τὴν σωτηρίαν. Ὧδε μὲν Ἀντωνίῳ καλῶς ἀγωνισαμένῳ διέφθαρτο ἡ ἰσχὺς, διὰ Ἵρτιον ἐπελθόντα. καὶ ηὐλίσατο ἐν κώμῃ παρὰ τὸ πεδίον ἀχαρακώτως· Ἀγορὰ Κελτῶν ἡ κώμη καλεῖται. Ἔπεσον δὲ, τῶν μὲν ἄλλων, ἀμφὶ τοὺς ἡμίσεας ἑκατέρων, καὶ ἡ στρατηγὶς ἡ Καίσαρος ἅπασα· Ἱρτίου δὲ ὀλίγοι. A. U. 711

LXXI. Τῆς δ' ἐπιούσης ἀνεζεύγνυον ἐς τὰ ἐν τῇ Μουτίνῃ στρατόπεδα πάντες. Γνώμη δ' ἦν, Ἀντωνίῳ μὲν, ἐπὶ τοσῷδε πταίσματι μὴ ἐπιχειρεῖν ἔτι τοῖς ἐχθροῖς μεγάλῃ μάχῃ, μηδ' ἐπιόντων ἀμύνεσθαι· διὰ δὲ τῶν ἱππέων τὰ ἐφήμερα μόνα αὐτοὺς ἐνοχλεῖν, μέχρι παραδῴη Δέκμος αὐτὸν, ἐς ἔσχατον ἤδη λιμοῦ τετρυμένος.

Lin. 66. παρίσπιζον *edit.* 2. 3. *mend.* *L.* 72. ἀχαράκλως *Aug.* *Malim* ἀχαρακώτως. *L.* 79. μὴ μηδ' ἐπιόντων *Aug.* *L.* 81. αὐτὸν *Edd. ex Reg. A. Secus Aug. Reg. B.* *Ibid.* τετριμμένος *Edd. ex Reg. B. non male.* τεθρυμμένος *Reg. A.* τετρυμμένοι *Aug. Ven. quod ſimplici* μ *expreſſi.*

laſſitudine ſalutem quærere neglexerant. Quos *Antonius*, circummiſſis equitibus, quotquot tunc apud eum erant, per totam noctem recolligi juſſit: & eorum alios alii ex equitibus equis ſuis pro ſe imponebant; alios in terga adſumebant; alios hortabantur, ut adprehenſa cauda juxta equos currerent, atque ita effugere conarentur. Sic *Antonius, poſt egregiam pugnam, profligatus ſuperventu Hirtii*, divertit in vicum ei campo proximum, nullo vallo munitum, cui *Forum Gallorum* nomen eſt. Cecidit, ex ceteris, utrimque circiter dimidium exercitus, & tota prætoria cohors Cæſaris; ex Hirtianis vero pauci.

71. Poſtridie ejus diei caſtra *ad Mutinam* poſita repetiere omnes. *Antonius* poſt hanc cladem ſtatuerat abſtinere a prælio, etiam laceſſentibus hoſtibus, & tantum quotidianis equitum incurſationibus infeſtare hoſtem, donec *D. Brutus*, ad extremam famem jam redactus, deditionem faceret. Contra *Hirtius*

A. U. 711. Ἱρτίῳ δὲ καὶ Καίσαρι, διὰ τοῦτο μάλιστα, ἐς τὴν μάχην ἐπείγεσθαι. Ἐπεὶ δ᾽ ἐκλάσσουσιν αὐτοῖς ὁ Ἀντώνιος οὐκ ἐπεξῆγεν, ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα τῆς Μουτίνης ἀφυλακτότερα ὄντα διὰ δυσχέρειαν ἐχώρουν, ὡς βιασόμενοι βαρεῖ στρατῷ παρεσελθεῖν ἐς αὐτήν. καὶ ὁ Ἀντώνιος αὐτῶν ἐξήπτετο τοῖς ἱππεῦσι καὶ τότε μόνοις. ἀμυνομένων δὲ κἀκείνων αὐτὸν ἱππεῦσι μόνοις, καὶ τῆς ἄλλης στρατιᾶς χωρούσης ἐφ᾽ ἃ ἐβούλοντο, δείσας ὁ Ἀντώνιος περὶ τῇ Μουτίνῃ, ἐξῆγε δύο τέλη· οἱ δὲ ἡσθέντες ἐπέστρεφον, καὶ ἐμάχοντο. ἄλλα δὲ Ἀντωνίου τέλη καλοῦντος ἐκ τῶν ἄλλων στρατοπέδων, ὧν βραδέως ὡς ἐν αἰφνιδίῳ τε μετακλήσει καὶ μακρόθεν ἰόντων, ἐκράτουν οἱ τοῦ Καίσαρος τῇ μάχῃ· Ἵρτιος δὲ καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον ἐσήλατο τοῦ Ἀντωνίου, καὶ περὶ τὴν στρατηγίδα σκηνὴν μαχόμενος ἔπεσε. καὶ αὐτοῦ τό τε σῶμα ὁ Καῖσαρ ἐσδραμὼν ἀνείλετο, καὶ τοῦ στρατοπέδου κατέσχεν· ἕως μετ᾽ ὀλίγον ἐξεώσθη πρὸς Ἀντωνίου. διενυκτέρευσαν δὲ καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις ἑκάτεροι.

Lin. 84. ἐς τὰ ἐπιθάτερα *Aug.* *conjunct. cum Aug. Ven.* *L.* 92. ὧν καὶ βραδέως *Edd. Delevi*

et Caſar eo magis feſtinabant manus conſerere. Sed quia non potuerunt hoſtem in aciem elicere, ad diverſam *Mutinæ* partem, levius propter naturam loci obſeſſam, progreſſi ſunt, quaſi cum gravi exercitu per vim evaſuri intra mœnia. His *Antonius* tunc quoque ſolos immiſit equites. Quumque pariter ex adverſo his occurriſſet ſolus equitatus *Hirtii*, & reliquus interim exercitus qua occœperat pergeret; *Antonius*, ne amitteret *Mutinam*, duas legiones produxit. Tum vero *Hirtii* agmen cupide ſe in hoſtem convertit: atque ita commiſſum eſt prælium. *Antonius* interea alias legiones aliis e caſtris ciebat: quæ quum ad repentinum imperium, ut e longinquo, cunctantius accederent; *Cæſarianis obtigit victoria.* HIRTIUS etiam *in Antonii caſtra irrupit*, *et* circa prætorium *pugnans cecidit.* Tum *Cæſar* adcurrens, corpore ſimul Conſulis & caſtris hoſtium potitus eſt, ſed mox rurſus ab Antonio repulſus. Quo facto utrique in armis pernoctarunt.

Digitized by Google

LXXII. Καὶ ὁ Ἀντώνιος, δευτέρᾳ τῇδε συμπεσὼν πληγῇ, συνεϐουλεύετο τοῖς φίλοις εὐθὺς ἀπὸ τοῦ πόνου. A. U. 711. καὶ τοῖς μὲν ἐδόκει, τῆς προτέρας αὐτὸν γνώμης ἔχεσθαι, πολιορκοῦντα Μουτίνην, καὶ ἐς μάχην οὐκ ἐπεξιόντα· τό τε γὰρ πάθος ὅμοιον ἀμφοῖν γεγονέναι, καὶ Ἵρτιον ἀνῃρῆσθαι, καὶ Πάνσαν νοσεῖν, καὶ σφᾶς τοῖς ἱππεῦσι πλεονεκτεῖν, Μουτίνην τε ἐς ἔσχατον ἀφῖχθαι λιμοῦ, καὶ εὐθὺς ἐνδώσειν. ὧδε μὲν ἤρεσκε τοῖς φίλοις, καὶ ἦν τὰ ἄριστα. Ὁ δὲ Ἀντώνιος, ἤδη θεοῦ βλάπτοντος, ἐδεδοίκει, μὴ ἐς τὴν Μουτίνην ὁ Καῖσαρ, ὥσπερ ἐχθὲς, ἐπιχειρήσας ἐσδράμοι, ἢ αὐτὸν ἐπιχειρήσειε περιτειχίζειν, πλέον ἔχων τὸ ἐργάσιμον· ἐν ᾧ καὶ τῶν ἱππέων, ἔφη, γιγνομένων ἡμῖν ἀχρήστων, ὑπερόψεταί με Λέπιδος καὶ Πλάγκος ἡττώμενον. εἰ δὲ Μουτίνης ἐξαναστaῖμεν, Οὐεντίδιός τε ἡμῖν αὐτίκα προσέσται, τρία τέλη φέρων ἐκ τῆς Πικηνίτιδος· καὶ Λέπιδος καὶ Πλάγκος ἐῤῥωμένως οἱ συμμα-

Lin. 3. πολιορκοῦντι *Edd. Recte Aug. Ven. Ibid. pro* οὐκ *dant vitioſe* ἐκ *edit.* 2. & 3. *L.* 12. & 15. Πλάκκος *h. l. Aug. & Reg. B a pr. manu: & ſic iidem fere conſtanter deinceps, nonnunquam etiam Reg. A. L.* 14. προσίεσθαι *vitioſe edit.* 2. 3. *Ibid. ſq. Rurſus correxi mendoſum* Πικηνήτιδος, *quod erat in Edd. & MSS.*

72. *Antonius*, altera hac clade accepta, confeſtim amicos ab armis in conſilium advocavit: qui ſuadebant ei, ut perſtaret in continuandæ obſidionis propoſito, abſtinens a certamine; nam & cladem non majorem eſſe acceptam quam redditam; & *Hirtium* cecidiſſe; & *Panſam laborare ex vulnere*; ſe vero equitatu præſtare; denique *Mutinam*, extrema fame coactam, brevi deditionem facturam. Hæc erat amicorum, optima ſane, ſententia. Sed *Antonius*, fortuna adverſante, timebat, ne *Cæſar*, ſicut pridie conatus fuerat, evaderet intra mœnia, aut ſe circumvallare inſtitueret, (quod haud ægre efficere poſſet in tanta operarum copia,) atque ita equitatum quoque redderet inutilem: quo facto, periculum eſſe, ne *Lepidus & Plancus* ipſum, pro victo, contemnant: Quod ſi abſcedamus, inquit, a *Mutina*; continuo & *Ventidius* nobis præſto erit, ducens e Piceno tres legiones, & *Lepidus* ac *Plancus* validas

A. U. 711. χήσουσι. Ταῦτα ἔλεγεν, οὐκ ἄτολμος ἐν τοῖς κινδύνοις ἀνήρ· καὶ εἰπὼν, εὐθὺς ἀνίσтατο, καὶ ὥδευεν ἐπὶ τῶν Ἄλπεων.

LXXIII. Δέκμῳ δὲ, ἀπαλλαγέντι τῆς πολιορκίας, ὁ φόβος ἐς τὸν Καίσαρα ἐνηλλάσσετο. τῶν γὰρ ὑπάτων ἐκποδὼν γενομένων, ὡς ἐχθρὸν ἐδεδοίκει. Τάς τε οὖν γεφύρας τοῦ ποταμοῦ διέκοπτε πρὸ ἡμέρας· καὶ κελητίῳ τινὰς ἐς τὸν Καίσαρα ἀποστέλλων, ἐμαρτύρει μὲν ὡς αἰτίῳ τῆς σωτηρίας, ἠξίου δὲ, μέσον ἔχοντα τὸν ποταμὸν ἐς λόγους οἱ συνελθεῖν ἐπὶ μάρτυσι τοῖς πολίταις· πείσειν γὰρ, ὅτι δαιμόνιον αὐτὸν ἔβλαψεν, ἐς τὴν Καίσαρος ἐπιβουλὴν ἐπηγμένον ὑφ᾽ ἑτέρων. Καίσαρος δὲ τοῖς ἥκουσιν ἀποκριναμένου τε πρὸς ὀργὴν, καὶ τὴν χάριν ἣν δίδωσιν οἱ Δέκμος διωθουμένου· οὐ γὰρ Δέκμον ἐγὼ πάρειμι περισώσων, ἀλλ᾽ Ἀντωνίῳ πολεμήσων, ᾧ μοι καὶ συναλλαγῆναί ποτε θέμις· Δέκμῳ δὲ ἡ φύσις οὐδ᾽ ἐς

ὄψιν

Lin. 21. ἐκποδῶν *b. l. Edd. & MSS. L. 22 ſq.* καὶ κελητίωνας ἐς τὸν Καισ. *corrupte Edd.* κελλ.κτιωνας *Aug. Prona fuit emendatio, quam eamdem Gelenius in animo habuiſſe videtur. L. 30.* ὃ μοι καὶ *Edd. corrupte. Recte Aug. Reg. B.*

opes ad hoſtem debellandum nobis conferent. Hæc locutus *Antonius*, quamquam in periculis ceteroquin intrepidus, ſtatim *verſus Alpes iter ingreſſus* eſt.

73. Jam vero *D. Brutus*, *obſidione liberatus*, pro Antonio *a Cæſare ſibi metuere cæpit*; quem, ſubmotis Conſulibus, ut inimicum timebat. Itaque, ante diluculum rupto ponte fluminis, in lembo *ad Cæſarem miſit*, qui gratias ei tamquam ſervatori agerent, poſtularentque ut in adverſam ripam procederet ad colloquium, arbitris civibus: „ſe enim ipſi demonſtraturum, infelicitatis ſuæ magis, quam culpæ, fuiſſe conſpirationem illam cum ceteris." *Ad ea D. Bruti mandata irate Cæſar reſpondit*: „nullam ſe repoſcere gratiam; nec ad eum ſervandum ſe veniſſe, ſed ad bello perſequendum Antonium, cum quo forte etiam in gratiam aliquando redire ſibi liceret. Ceterum, ut in colloquium aut in conſpectum omnino admittat *D. Brutum*,

naturam

A. U. 711.

ὄψιν ἢ λόγους ἐλθεῖν ἐπιτρέπει, σωζέσθω μέντοι μέχρι τοῖς ἐν Ἄστει δοκεῖ· πυθόμενος τούτων ὁ Δέκμος, ἔστη τε πρὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ καλῶν ὀνομαστὶ τὸν Καίσαρα, σὺν βοῇ τὰ γράμματα τῆς βουλῆς ἀνεγίγνωσκε διδούσης οἱ τὴν Κελτικὴν ἡγεμονίαν, ἀπηγόρευέ τε Καίσαρι χωρὶς ὑπάτων μὴ περᾶν τὸν ποταμὸν ἐς ἀλλοτρίαν ἡγεμονίαν, μηδὲ ἐπὶ Αντώνιον ἔτι χωρεῖν, αὐτὸς γὰρ αὐτὸν διώκων ἀρκέσειν. Ὁ δὲ ᾔδει μὲν, ὑπὸ τῆς βουλῆς αὐτὸν εἰς τήνδε τὴν θρασύτητα αὐξανόμενον· δυνηθεὶς δ᾽ ἂν ἐκ προστάγματος ἑλεῖν, ἐφείδετο ἔτι, καὶ πρὸς τὸν Πάνσαν ἐς Βονωνίαν τραπεὶς, ἔγραφε τῇ βουλῇ περὶ ἁπάντων· ἔγραφε δὲ καὶ Πάνσας.

LXXIV. Καὶ Κικέρων ἐν Ῥώμῃ τὰ μὲν ἐς τὸν δῆμον ἀνεγίγνωσκεν ὡς ὑπάτου, τὰ δὲ τοῦ Καίσαρος τῇ βουλῇ μόνον· θυσίας τε ἐπ᾽ Αντωνίῳ πεντήκοντα ἡμερῶν ἱκεσίους ἐψηφίζετο, ὅσας οὔτε ἐπὶ Κελτοῖς οὔτε ἐπὶ ἄλλῳ πολέμῳ

Lin. 44. Forte τὰ μὲν Πάνσα ἐς τὸν δῆμον. *L. 46.* ἡμερῶν ἐτησίους *Edd. MSS. & Cand. facile emendando errore. Si quis tamen pro* ἱκεσίους, *quod repoſui,* ἱκετηρίους *malit, perinde erit. L. 47.* ἐπὶ Κελτικοῖς *Aug. non male.*

naturam ſuam non pati: neque tamen obſtare ſe velle, quo minus ille ſit incolumis, quamdiu magiſtratibus urbanis placuerit." Quibus cognitis, *Decimus* prodiit ad fluvium, vocatoque nominatim Cæſare, elata voce de ſcripto recitavit Senatuſconſultum, quo Galliam provinciam ipſe acceperat; illique denunciavit „ne trajecto fluvio ſine Conſulibus alienam provinciam invaderet, neve contra Antonium ulterius procederet: ſe enim ad eum perſequendum ſufficere." *Cæſar*, quum ſciret, ſenatum *D. Bruto* illos animos addere; quumque unico juſſo in ſuam poteſtatem illum redigere poſſet; tamen adhuc abſtinuit: & ad Panſam profectus Bononiam, rem omnem ad ſenatum perſcripſit: ſcripſitque ſimul etiam *Panſa.*

74. Tum in Urbe CICERO *Panſæ* literas pro concione recitavit, ut conſulis; alteras vero *Cæſaris* in ſenatu ſolummodo. Retulit etiam, ut *ob profligatum Antonium ſupplicationes quinquaginta dierum* ex S. C. decernerentur, quot neque Gallis devictis, neque poſt ullam aliam victo-

A. U. 711.

ποτὲ ἐψηφίσαντο Ῥωμαῖοι· καὶ τὸν στρατὸν τῶν ὑπάτων ἐδίδου Δέκμῳ, καίπερ ἔτι Πάνσα περιόντος, (ἤδη γὰρ ἀπεγιγνώσκετο,) στρατηγόν τε τὸν Δέκμον ἀπέφηνεν ἐπ' Ἀντωνίῳ μόνον εἶναι· καὶ εὐχὰς δημοσίας ἐποιεῖτο, Δέκμον Ἀντωνίου περιγενέσθαι. Τοσοῦτος ἦν οἶστρος αὐτῷ κατὰ Ἀντωνίου καὶ ἀπειροκαλία. ἐβεβαίου τε αὖθις τοῖς δύο τέλεσι τοῖς ἀπὸ Ἀντωνίου μεταστᾶσι τὰς ἑκάστῳ προϋπεσχημένας παρὰ τοῦ κοινοῦ Ῥωμαίων ἐπινικίους δραχμὰς πεντακισχιλίας, ὡς ἤδη νενικηκόσι, καὶ στέφανον αὐτοὺς ἐν ταῖς ἑορταῖς αἰεὶ θαλλοῦ περιτίθεσθαι. περὶ δὲ Καίσαρος οὐδὲν ἦν ἐν τοῖς γραφομένοις, οὐδὲ τοὔνομα ὅλως· οὕτως αὐτίκα κατεφρονεῖτο, ὡς Ἀντωνίου καθῃρημένου. ἔγραφον δὲ καὶ Λεπίδῳ καὶ Πλάγκῳ καὶ Ἀσινίῳ, πολεμεῖν ὅπως πλησιάσειαν Ἀντωνίῳ. καὶ τάδε μὲν ἦν τὰ ἐν Ῥώμῃ.

Lin. 52. τοσοῦτον ἦν *Edd. Recte Aug.* *L.* 56 *ſq.* στέφανον αὐτοῖς *Aug.* *L.* 57. θαλοῦ *Aug. non male.* *Ibid.* περιθέσθαι *Edd. Prætuli Aug. Ven. Reg. B.* *L.* 61. Ἀσιννίῳ *Regii & Aug. ut alibi ſæpius.* *Ibid. Verbum* πολεμεῖν *in* Πολλίωνι *mutandum ſuſpicatus eſt Muſgr. quod minime neceſſarium videtur.* *Ibid.* πλησιάσει Ἀντωνίῳ *Aug. Reg. B. Neſcio, an commodius legeretur* πολεμεῖν, ὅπως πλησιάσειεν, Ἀντωνίῳ.

riam, decretæ umquam a Romanis fuerant. Exercitum Conſulum *D. Bruto* dandum cenſuit, quamvis *Panſa* etiam tum ſuperſtite; (jam enim de ejus vita deſperabatur;) & *imperium ſoli Decimo committendum contra Antonium*, votaque publice nuncupanda pro ejus victoria. Tanto *furore Cicero*, præter omne decorum, *concitus* erat *in Antonium.* Rurſumque poſtulavit, ut duabus legionibus, quæ ab Antonio defecerant, ex ærario repræſentarentur promiſſi illi vicies milleni ſeſtertii, victoriæ nomine, quaſi jam debellatum eſſet: utque perpetuum jus haberent coronas oleagineas geſtandi feſtis diebus. *Cæſaris* autem *nec nomine tenus facta eſt mentio in Senatuſconſulto* de his rebus confecto. Ita ſtatim ille contemnebatur, quaſi ſublato jam Antonio. *Lepido* vero etiam & *Planco* & *Aſinio* ſcripſit ſenatus, ut bellum *Antonio*, ubi eis adpropinquaſſet, inferrent. Et hæc quidem Romæ gerebantur.

Digitized by Google

LXXV. Πάνσας δ᾽ ἐκ τοῦ τραύματος ἀποθνήσκων, Καίσαρά οἱ παρεστήσατο, καὶ εἶπεν· Ἐγὼ τῷ σῷ πατρὶ φίλος ἦν, ὡς ἐμαυτῷ· ἀναιρεθέντι δὲ οὐκ εἶχον ἐπαμύνειν, οὐδὲ τοῖς πλείοσι μὴ συνίστασθαι, οἷς γε δὴ καὶ σὺ καλῶς ποιῶν ὑπήκουσας, καί τοι στρατὸν ἔχων. Δείσαντες δ᾽ ἐν ἀρχῇ σε καὶ Ἀντώνιον, φιλοτιμότατον κἀκεῖνον ἐς τὴν Καίσαρος γνώμην φανέντα, διαφερομένοις ὑμῖν ἐφήσθησαν, ὡς ἐς ἀλλήλους συντριβησομένοις. ἐπεὶ δέ σε καὶ στρατοῦ δεσπότην εἶδον, προσεποιοῦντο εὐπρεπέσι καὶ ἀσθενέσι τιμαῖς, οἷα μειράκιον. σοβαρωτέρου δέ σου καὶ ἐγκρατεστέρου τιμῆς τότε μάλιστα ὀφθέντος, ὅτε τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ σοι δεδομένην οὐκ ἐδέξω, διεταράχθησαν, καὶ συστρατηγεῖν σε ἡμῖν ἀπέφηναν, ἵνα σου τὰ δύο τέλη τὰ πρακτικώτερα ἀποσπάσωμεν· ἐλπίσαντες, ἡττηθέντος ὑμῶν τοῦ ἑτέρου, τὸν ἕτερον ἀσθενέστερόν τε καὶ μόνον ἔσεσθαι, καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἤδη πᾶσαν

A. U. 711.

Lin. 72. σοβαρωτέρω *edit. 2. 3. & Reg. B. a pr. man. Ibid.* δὲ *poſt* σοβαρ. *caret Aug. mend.*

75. Interea PANSA *ex vulnere moriturus*, accerſito *Cæſari hæc dixit*: „Ego tuo patri tam fui amicus, quam mihi ipſe; mortuum autem ulciſci non fuit mihi integrum, neque non conſentire cum pluribus; quorum auctoritati tu quoque bene feciſti ut obtemperares, quamvis habens exercitum. Qui, quum principio timuiſſent te ac Antonium, Cæſaris pariter ſtudioſiſſimum, veſtra diſſenſione gaviſi ſunt; putantes, utrumque mutua conflictatione periturum. Poſtquam vero te ex„ercitum quoque habere viderunt; adliciebant te ſpecioſis & exigui momenti honoribus, ut adoleſcentulum. Sed quum graviorem te ac moderatiorem, quam ſperaverant, intellexerunt, quando oblatum ab exercitu magiſtratum accipere noluiſti; territi, juſſerunt te pari nobiſcum jure habere imperium, ut duas legiones rebus gerendis aptiſſimas abs te abſtraheremus; quod ſperarent, altero veſtrûm victo alterum debiliorem & ſolum fore, atque ita, ſublatis omnibus Cæſarianis, Pom-

A. U. 711.

σα, τὸν Ἰούλιον κατηκόντισε. καὶ εὐθὺς ἦν μετάνοια, καὶ δέος ἐκ τοῦ Καίσαρος. Συνομώσαντες οὖν, εἰ μή τις αὐτοῖς συγγνώμη καὶ πίστις γένοιτο, μέχρι θανάτου διαγωνιεῖσθαι, καὶ ἐς αὐτὸ Βάσσον ἀναγκάσαντες, ἄλλο συνέλεξαν τέλος καὶ συνεγύμνασαν. ὧδε μὲν τισὶ περὶ τοῦ Βάσσου δοκεῖ· Λίβωνι δ', ὅτι τῆς Πομπηΐου στρατιᾶς γενόμενος, καὶ μετὰ τὴν ἧτταν ἰδιωτεύων ἐν Τύρῳ, διέφθειρέ τινας τοῦ τέλους, καὶ διεχρήσαντο τὸν Σέξτον, καὶ τῷ Βάσσῳ σφᾶς ἐνεχείρισαν. ὁποτέρως δ' ἐγένετο, Στάτιον Μοῦρκον οἵδε, μετὰ τριῶν τελῶν ἐπιπεμφθέντα σφίσιν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ἐγκρατῶς ἀπεμάχοντο· ἕως ὁ Μοῦρκος ἐπεκαλεῖτο Μάρκιον Κρίσπον, ἡγούμενον Βιθυνίας, καὶ ἀφίκετο αὐτῷ βοηθῶν ὁ Κρίσπος τέλεσιν ἄλλοις τρισίν.

LXXVIII. Ὡς δὲ ὑπὸ τούτων ἐπολιορκοῦντο, ὁ Κάσσιος σὺν ἐπείξει καταλαβὼν, τά τε τοῦ Βάσσου δύο τέλη

Lin. 20. Κάσσιου *Aug. mend. h. l. & ſic mox iterum.* *L.* 22. καὶ *ante* διεχρήσαντο *inſerui ex Aug. Ven.* *L.* 23 *ſq.* Ξέξτον Μοῦλκον *Edd. MSS. & Cand. Correxi duplicem mendam.* *L.* 24. *Pro* οἵδε *dat* εἶδε *Aug. mend.* *L.* 26. *Rurſus* Μοῦλκος *dant iidem, qui ſupra. Ibid.* Μινούκιον Κρίσπον *iidem. Et hoc quoque errore liberandum Appianum putavi.*

rens inſolentiam, *jaculis confixit Julium.* Quumque factum illud mox ſecuta eſſet pœnitentia & metus a Cæſare; conjurarunt inter ſe ejus legionis milites, ni venia fideſque ſibi daretur, uſque ad mortem ſe decertaturos: coactoque etiam *Baſſo*, ut fieret ejus conjurationis ſocius, ex novo delectu aliam legionem confecerunt, & adſuefecerunt eiſdem quibus ipſi utebantur exercitiis. Hæc quidem *de Baſſo* produnt nonnulli. LIBO vero, „militaſſe eum, ait, Pompeji auſpiciis: quo victo, privatum „egiſſe Tyri, corruptiſque quibuſdam legionariis effeciſſe, ut interfecto *Sexto* ipſum ſibi ducem ſumerent." Utcunque illud factum ſit, *Statius Murcus*, cum tribus legionibus a Cæſare contra eos miſſus, magna vi ab his repulſus eſt; donec *Marcius Criſpus*, e Bithynia, cui præerat a *Murco* vocatus, cum aliis tribus legionibus in ejus auxilium venit.

78. Ab his quum illæ duæ legiones obſidione premerentur; ſuperveniens repente *Caſſius* non ſolum obſeſſos,

παρελάμβανεν αὐτίκα, καὶ τὰ τῶν πολιορκούντων αὐτὸν ἕξ, Φιλίᾳ τε παραδόντων, καὶ ὡς ἀνθυπάτῳ κατηκόων γενομένων· ἐψήφιστο γὰρ, ὥς μοι προείρηται, πάντας ὑπακούειν Κασσίῳ τε καὶ Βρούτῳ. Ἄρτι δὲ καὶ Αλλιηνὸς, ὑπὸ Δολοβέλλα πεμφθεὶς ἐς Αἴγυπτον, ἐπανῆγεν ἐξ αὐτῆς τέσσαρα τέλη τῶν ἐκ τῆς ἥσσης Πομπηΐου τε καὶ Κράσσου διαῤῥιφέντων, ἢ ὑπὸ Καίσαρος Κλεοπάτρᾳ καταλελειμμένων. καὶ αὐτὸν ὁ Κάσσιος, οὐδὲν προπεπυσμένον, ἐν τῇ Παλαιστίνῃ περιέλαβέ τε, καὶ ἠνάγκασεν ἑαυτῷ προσθέσθαι, δείσαντα τοῖς τέσσαρσι μάχεσθαι πρὸς ὀκτώ. Ὧδε μὲν δὴ Κάσσιος ἐκ παραδόξου δυώδεκα τελῶν ἀθρόως ἐκράτει· καὶ Δολοβέλλαν ἐκ τῆς Ἀσίας σὺν δύο τέλεσιν ἐλθόντα τε, καὶ ἐς Λαοδίκειαν ὑπὸ οἰκειότητος ἐσδεχθέντα περικαθήμενος ἐπολιόρκει. καὶ ἡ βουλὴ μαθοῦσα ἐφήδετο. A. U. 711.

LXXIX. Μακεδονίας δὲ πέρι Γαΐος Ἀντώνιος, ὁ Ἀντωνίου Μάρκου ἀδελφὸς, Βρούτῳ διεφέρετο καὶ ἐπολέμει,

Lin. 34 *ſq.* Αλβινὸς *h. l. mendoſe Edd. MSS. & Cand.* *L.* 37. διαῤῥιφθέντων *Reg. B.* *L.* 40. αὐτῷ προσθ. *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 43. τέλεσιν ἐλθόντα τε *Edd. Recte Aug. Ven: Cand.*

ſed & ſex illas legiones oppugnatrices, in fidem recepit, ducibus amicitia ipſius Caſſii libenter eas tradentibus, ejuſdemque imperio velut Proconſulis parentibus. Omnibus enim, quemadmodum ſupra expoſui, ex Senatuſconſulto fuerat edictum, ut Caſſii Brutique imperata facerent. Eodem tempore *Allienus*, a Dolabella in Ægyptum miſſus, redibat inde cum quatuor legionibus, Pompejanæ Craſſianæque cladis reliquiis, aut ex eorum numero, qui Cæſare diſcedente apud Cleopatram erant relicti. *Allienum* igitur *Caſſius in Palaſtina*, ignarum quid accidiſſet, *ex improviſo circumvenit*, coëgitque ſuis partibus accedere, non auſum ſuas quatuor legiones opponere octo Caſſii legionibus. Atque ita, præter opinionem, *duodecim* in univerſum *legionibus potitus Caſſius*, *Dolabellam* cum duabus ex Aſia venientem, & *Laodiceæ* tamquam amicum receptum, *obſedit et oppugnavit*: id quod ſenatui auditu fuit pergratum.

79. De *Macedonia* vero *Cajus Antonius*, Marci frater, cum *M. Bruto* contendebat, fretus una legione; &,

Digitized by Google

A. U. 711. τέλος ἔχων ἐν ὁπλιτῶν· καὶ τὸν Βροῦτον ἡσσώμενος ἐνήδρευσεν. Ὁ δ᾽ ἐκφυγὼν ἀντενήδρευσε, καὶ οὐδὲν εἰργάσατο ἀποληφθέντας, ἀλλὰ ἀσπάσασθαι τῷ ἰδίῳ στρατῷ τοὺς ἐναντίους προσέταξε· τῶν δὲ οὐκ ἀντασπασαμένων, οὐδὲ τὴν πεῖραν ἐνδεξαμένων, μεθῆκεν ἀπαθεῖς ἐκ τῆς ἐνέδρας ἀπιέναι. κατὰ δὲ ἄλλας ὁδοὺς περιελθὼν, αὖθις ἐν ἀποκρήμνοις κατέστησε, καὶ πάλιν οὐκ ἐπεχείρησεν, ἀλλ᾽ ἠσπάσατο. Οἱ δὲ, ὡς πολιτῶν τε περιφειδόμενον, καὶ τῆς δόξης ἄξιον ἧς εἶχεν ἐπὶ σοφίᾳ τε καὶ πραότητι, ἠγάσαντο καὶ ἀντησπάσαντο, καὶ ἐς αὐτὸν μετεβάλλοντο. Επέτρεψε δὲ καὶ ὁ Γάϊος ἑαυτὸν, καὶ ἦν ἐν τιμῇ παρὰ Βρούτῳ· μέχρι τὸν στρατὸν πολλάκις διαφθείρων ἐλεγχθεὶς, ἀνῃρέθη. Οὕτω μὲν δὴ καὶ Βρούτῳ μετὰ τῶν προτέρων στρατῶν ἓξ ἐγίγνετο τέλη· καὶ Μακεδόνας ἐπαινῶν, δύο τέλη κατέλεξεν ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐς τὸν Ιταλικὸν τρόπον καὶ τάδε ἐγυμνάζετο.

LXXX. Τοιαῦτα μὲν δὴ καὶ τὰ περὶ Συρίαν καὶ Μακεδονίαν ἦν. Εν δὲ τῇ Ιταλίᾳ ὁ Καῖσαρ, ἐν ὕβρει θέμε-

† *Lin.* 50. ἀπολειφθέντας *Reg. B. mend.* *L.* 57. ἠγάσατο καὶ ἀντησπάσατο *edit.* 1. *mend.*

quod impar eſſet, ſtruxit ei inſidias. Quas quum evaſiſſet *Brutus*, viciſſim *C. Antonio* inſidias paravit. Interceptum autem cum exercitu, nulla re læſit; ſed ſuos juſſit ut conſalutarent adverſarios: quumque illi nec reſalutarent, nec ſalutationem ejus acciperent; incolumes paſſus eſt elabi ex inſidiis. Hinc circumducto per alias vias exercitu, in præruptis locis deprehenſos rurſum non eſt adgreſſus, ſed ſalutavit. Tum vero, ut parcentem civibus, & dignum exiſtimatione qua habebatur mitis & ſapiens, admirati ſunt & reſalutarunt, ad eumque tranſierunt. Et *Cajus* quoque *Antonius Bruto ſe dedidit*, & ab eo honorifice eſt habitus; donec convictus ſæpe ſolicitaſſe exercitum ad defectionem, occiſus eſt. Ita & *M. Brutus copias auxit* ad ſex legionum numerum: laudataque virtute Macedonum, duas ex eis quoque legiones conſcripſit, & Romano more in armis exercuit.

80. Dum hæc in Syria Macedoniaque geruntur; in Ita-

νος, ἀντὶ οὗ Δέκμον ᾑρῆσθαι στρατηγὸν ἐπὶ Ἀντωνίῳ, τὴν μὲν ὀργὴν ἐπέκρυπτε, θρίαμβον δ' ἐπὶ τοῖς εἰργασμένοις ἤτει. καταφρονούμενος δ' ὑπὸ τῆς βουλῆς ὡς πρεσβύτερα τῆς ἡλικίας ἐπινοῶν, ἔδεισε, μὴ, διαφθαρέντος Ἀντωνίου, μᾶλλον ἔτι καταφρονηθείη, καὶ τὰς ἐς αὐτὸν συμβάσεις ἐπόθει, καθὰ καὶ Πάνσας αὐτῷ διεσήμαινεν ἀποθνήσκων. Τούς τε οὖν ἁλωμένους ἐκ τῆς ἐκείνου στρατιᾶς ἡγεμόνας ἢ στρατιώτας ἐφιλανθρωπεύετο, καὶ τοῖς ἰδίοις ἐγκατέλεγεν, ἢ τοὺς ἐθέλοντας αὐτῶν ἐς τὸν Ἀντώνιον ἔπεμπεν, ὡς οὐ δι' ἔχθρας ἀνηκέστου πρὸς αὐτὸν ἰόντα. Οὐεντιδίῳ τε τῷ Ἀντωνίου φίλῳ, μετὰ τριῶν τελῶν ὄντι, παραστρατοπεδεύσας, καὶ δέος ἐμβαλὼν, ἔπραξε μὲν οὐδὲν πολέμιον, ἐδίδου δὲ ὁμοίως συνεῖναί οἱ, ἢ ἐς τὸν Ἀντώνιον ἀδεῶς ἀπιέναι μετὰ τοῦ στρατοῦ, καὶ μέμφεσθαι τῆς ἐς τὸ κοινὸν συμφέρον ἀγνωσίας. ὧν Οὐεντίδιος συνεὶς, ἐς τὸν Ἀντώνιον ἀπῄει. Ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ Δέκιον, τῶν τινα ἡγεμόνων Ἀντωνίου, περὶ Μουτίνην ληφθέντα, διὰ τιμῆς ἄγων μεθῆκεν, εἰ θέλει, πρὸς

A. U. 711.

lia *Cæſar*, ad ſuam licet contumeliam ratus pertinere, quod non ipſe, ſed D. Brutus, electus eſſet imperator ad bellum cum Antonio gerendum, diſſimulavit tamen iram, & *triumphum* ob rem feliciter geſtam *petiit*. Contemtus autem a ſenatu, quaſi majora quam pro ætate adpeteret; veritus, ne deleto *Antonio* magis etiam contemneretur; *cupivit* cum eo *redire in gratiam*, juxta Panſæ morientis monita. Quapropter captivos ex ejus exercitu, tam duces, quam milites, comiter habuit, & in ſuorum numerum adlegit, aut, ſi mallent ad illum redire, dimiſit; ne videretur eum implacabili odio proſequi. Quumque *caſtra metatus* eſſet *prope Ventidium*, amicum Antonii, præfectum tribus legionibus; contentus ei timorem incuſſiſſe, nihil hoſtile egit præterea; ſed ſimiliter *poteſtatem ei fecit* vel tranſeundi ad ſe, vel tuto *abeundi ad Antonium* cum exercitu, juſſitque eum ignorationem communis utilitatis Antonio exprobrare. Quo intellecto, *ad Antonium Ventidius profectus* eſt. *Cæſar* vero etiam *Decio*, cuidam ex Antonianis ducibus, ad Mutinam capto,

Digitized by Google

A. U. 711.

τὸν Ἀντώνιον ἀπιέναι· καὶ πυνθανομένῳ περὶ τῆς ἐς τὸν Ἀντώνιον γνώμης, πολλὰ, ἔφη, σύμβολα τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἐξενηνοχέναι, τοῖς δ᾽ ἄφροσιν οὐδὲ τὰ πλείονα ἀρκέσειν.

LXXXI. Ἀντωνίῳ μὲν δὴ τάδε ὁ Καῖσαρ ἐνεσήμαινε. Λεπίδῳ δὲ καὶ Ἀσινίῳ σαφέστερον ἔτι περὶ τῆς ἐς αὐτὸν ὕβρεως, καὶ τῆς τῶν σφαγέων ἀθρόας προαγωγῆς ἐπέστελλεν· ἐκφοβῶν αὐτοὺς, μὴ, ἐς χάριν τῆς Πομπηϊανῆς ἑταιρίας, καθ᾽ ἕνα τῶν Καίσαρος ἕκαστος ὅμοια Ἀντωνίῳ πάθοι, κἀκείνῳ δι᾽ ἀφροσύνην καὶ ὑπεροψίαν τοῦδε τοῦ δέους τάδε παθόντι. ἠξίου τε, ἐς μὲν εὐπρέπειαν τῆς βουλῆς εἶναι κατηκόους, ἐς δὲ τὸ σφέτερον ἀσφαλὲς συμφρονεῖν, ἕως ἔτι δύνανται, καὶ ὀνειδίζειν ταῦτα Ἀντωνίῳ· μιμεῖσθαί τε τοὺς ὑπὸ σφίσιν ὁπλίτας, οὐ διαλυομένους, οὐδ᾽ ὅτε παύσαιντο τῶν στρατειῶν, ἵνα μὴ τοῖς ἐχθροῖς εἶεν εὐεπίθετοι, ἀλλ᾽ ἀθρόους ἐν ἀλλοτρίᾳ συνοικίζεσθαι διὰ τὴν ἰσχὺν μᾶλλον ἐθέλοντας, ἢ καθ᾽

Lin. 92. ἑταιρείας *Edd. Prætuli, ut alibi, Aug. Ibid.* ὁμοίως Ἀντ. *Edd. Prætuli Aug. Ven. L.* 99. εὐεπείθετοι *edit.* 1. *mend. Ibid.* ἐν ἀλλοτρίῳ *Edd. Rectius Aug.*

& in honore habito, *permiſit*, ſi vellet, *redire ad Antonium*: percontantique, quo animo eſſet erga Antonium, ait, ſe jam multa ſigna oſtendiſſe recte ſapientibus, imprudentibus vero ne plura quidem fore ſatis.

81. His Antonio ſignificatis, *Cæſar Lepido Aſinioque* apertius etiam *de illata ſibi contumelia*, deque parricidarum promotione repentina *ſcripſit*: injiciens eis metum, ne, in gratiam Pompejanæ factionis, Cæſarianis ſingulis alii poſt alium idem accidat quod Antonio; qui per propriam imprudentiam, nihil tale metuens, in eam calamitatem incidiſſet. Monebat etiam, debere eos in ſpeciem parere ſenatui, inter ſe autem ſecuritatis cauſa conſpirare, dum liceret, & Antonio hæc exprobrare: imitarique legionarios, qui ne finita quidem militia diſpergantur, quo minus pateant inimicorum inſidiis, malintque conjunctis viribus deduci in aliquam coloniam, quam ſin-

Digitized by Google

ἕνα τῶν πατρίδων ἀπολαύειν. Τάδε μὲν ὁ Καῖσαρ Λεπίδῳ τε ἐπέσ̣τελλε καὶ Ἀσινίῳ. Δέκμῳ δὲ ὁ ἀρχαῖος στρατὸς ἐνόσει, πιπλάμενος ἐκ λιμοῦ, καὶ τὰς γαστέρας κατερρήγνυντο· ὅ τε νεοστράτευτος, ἀγύμναστος ἔτι ἦν. Πλάγκος δὲ προσεγένετο μετὰ τοῦ οἰκείου στρατοῦ. καὶ ὁ Δέκμος ἐπέστελλε τῇ βουλῇ, τὸν Ἀντώνιον ἀλώμενον κυνηγετήσειν, ναυτικῶν περ ἤδη γεγονότων. *A. U. 711.*

LXXXII. Οἵ τε Πομπηϊανοὶ, πυθόμενοι, θαυμαστοὶ ὅσοι διεφάνησαν, ἐκβοῶντες, ἄρτι τὴν πάτριον ἐλευθερίαν ἀπειληφέναι. καὶ θυσίαι καθ' ἕνα ἦσαν, καὶ χειροτονίαι δέκα ἀνδρῶν ἐς εὔθυναν τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀντωνίου· πρόσχημα δὲ τοῦτο ἦν ἐς ἀκύρωσιν τῶν ὑπὸ Καίσαρος διατεταγμένων. Ἀντώνιος γὰρ οὐδὲν αὐτὸς, ἢ πάνυ σμικρὰ, πάντα δὲ ἐκ τῶν Καίσαρος ὑπομνημάτων διῳκήκει· καὶ τόδε σαφῶς εἰδυῖα ἡ βουλὴ, τὰ μέν τινα αὐτῶν ἐπὶ προφάσεσι διέλυεν, ἀθρόα δὲ οὕτως ἤλπιζε

Lin. 2. μὲν οὖν ὁ Καῖσαρ *Edd. Delevi* οὖν *cum Aug. & Reg. A. L. 4.* πιμπλάμενος *Aug. litera* μ *a prima etiam manu inſerta. L. 8.* ναυτικῶν περ ἤδη γεγονότων. *Sic vulgo omnes.* ναυτιῶν *ſuſpicatus erat Gelenius.* ναρκῶντα περὶ ἤδη γεγεν. *Muſgr. Cogitaveram equidem* ταστίσκοι περ ἤδη γεγονότα, exigua licet jam ſit offula. *Sed non liquet.*

guli ſuis patriis frui. Dum ita *literis Cæſar pertentat Lepidum et Aſinium*; *D. Bruto* vetus *exercitus ægrotabat ex nimia repletione* famem ſecuta, & dyſenteria atterebatur: novus vero, qui ex tironibus conſtabat, rudis erat. Sed poſtquam *Plancus ſe ei conjunxit* cum ſuis copiis; ad ſenatum ſcripſit *Decimus, ſe curaturum ut brevi in plagas ſuas incidat errabundus Antonius*; - - -

82. Quo cognito, *Pompejani, mirum quantum elati*, exclamabant, *nunc demum ſe priſtinam libertatem recepiſſe*; & ſacris operabantur ſinguli. Jamque creabantur *Decemviri*, *qui rationem magiſtratus repoſcerent ab Antonio:* qui gradus erat ad antiquanda acta Cæſaris. Nam nihil aut parum Antonius ſuo arbitratu, ſed omnia ex Cæſaris commentariis, adminiſtraverat: quod compertum habens ſenatus, quædam ex eis per occaſionem fecerat irrita; tunc vero ſperabat fore, ut univerſa hoc modo aboleren-

Digitized by Google

A. U. 711. διαλύσειν. Οἱ μὲν δὴ δέκα προὔγραφον, ὅ τι τις λάβοι παρὰ τὴν ἀρχὴν Ἀντωνίου, πάντας αὐτίκα ἀπογράφεσθαι καὶ διδάσκειν· ἀπειλαί τε τοῖς ἀπειθοῦσιν ἐπετίθεντο. καὶ τὴν ὕπατον ἀρχὴν ἐς τὸ λοιπὸν τοῦ ἔτους οἱ Πομπηϊανοὶ μετῄεσαν ἀντὶ Ἱρτίου τε καὶ Πάνσα· μετῄει δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ, οὐκ ἐς τὴν βουλὴν ἔτι πέμπων, ἀλλ' ἐς τὸν Κικέρωνα ἰδίᾳ· καὶ αὐτὸν παρεκάλει καὶ συνάρξαι, ὡς Κικέρωνα μὲν τὴν ἀρχὴν διοικήσοντα, πρεσβύτερόν τε καὶ ἐμπειρότερον ὄντα, αὐτὸς δὲ τὴν ἐπωνυμίαν καρπωσόμενος μόνην, ἐς ἀπόθεσιν τῶν ὅπλων εὐπρεπῆ, οὗ δὴ καὶ πρώην ἕνεκα τὸν θρίαμβον αἰτῆσαι. Κικέρων μὲν δὴ τούτοις ἐπαρθεὶς διὰ φιλαρχίαν, ἔλεγεν, αἰσθέσθαι σπονδῶν ἐν τοῖς ἔξω στρατηγοῖς ὑπονοουμένων· καὶ συνεβούλευε, θεραπεῦσαι τὸν ἄνδρα ὑβρισμένον, καὶ στρατοῦ ἔτι ἄρχοντα πολλοῦ, ἀνασχέσθαι τε παρ' ἡλικίαν ἄρχοντος ἐν τῇ πόλει μᾶλλον, ἢ μηνίοντος ἐν ὅπλοις· ὡς δ' ἄν τι μὴ πράξειε παρὰ τὸ τῇ βουλῇ συμφέρον, ἐκέλευε,

Lin. 24-26. *Verba* συνάρξαι *uſque* πρεσβύτερόν τε καὶ *deſiderantur in Aug.*

tur. Statimque *a Decemviris edictum* eſt propoſitum, ut *quiſquis aliquid accepiſſet ab Antonio conſule*, *confeſtim ſcripto id profiteretur*; additis gravibus minis, ſi quis contra feciſſet. In reliquum vero ejus anni tempus, in locum Hirtii Panſæque, *conſulatum* Pompejani petierunt. Sed eumdem *Cæſar* quoque *petebat*; non jam ſenatum *ſollicitans*, ſed privatim *Ciceronem*; quem ſimul hortatus eſt, curaret ut ipſe collega ſibi daretur: „penes illum enim fore adminiſtrationem, ut ætate & uſu rerum longe ſe ſuperiorem; ſibi ſufficere, ſi fruatur ſolo honoris nomine, quo poſſit honeſtius arma deponere; cujus rei cauſa etiam antea triumphum ſe petiiſſe.“ Hac ſpe elatus *Cicero poteſtatis cupidus*, ait, ſe intelligere inter provinciarum præſides agi de ineundo fœdere; ſuaſitque ſenatui, ut hominem a ſe offenſum, magniſque etiamnum copiis præfectum, placaret officiis; stereturque potius, ut ante legitimam ætatem in Urbe magiſtratum *Cæſar* gerat, quam ut armatus inimicitias exerceat: ſed, ne quid forte ille præter utilita-

αὐτῷ συνελέσθαι τῶν τινα πρεσβυτέρων ἔμφρονα, τῆς ἐκείνου νεότητος ἐγκρατῆ παιδαγωγόν. Ἀλλὰ Κικέρωνα μὲν ἥ τε βουλὴ τῆς φιλαρχίας ἐγέλασε, καὶ οἱ συγγενεῖς μάλιστα τῶν σφαγέων ἐνέστησαν, δεδιότες, μὴ αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ τίσαιτο ὑπατεύων. *A. U.* 711.

LXXXIII. Ὑπερθέσεων δὲ ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ γιγνομένων ἐννόμων κατὰ ποικίλας αἰτίας, ὁ Ἀντώνιος ἐν τῷ τέως τὰς Ἄλπεις ὑπερέβαλε, Κουλλεῶνα πείσας τὸν ἐκ Λεπίδου φύλακα αὐτῶν· ἐπί τε ποταμὸν ἦλθεν, ἔνθα ἐστρατοπεδευμένος ἦν ὁ Λέπιδος, καὶ οὔτε χάρακα περιεβάλετο, οὔτε τάφρον, ὡς δὴ φίλῳ παραστρατοπεδεύων. διαπομπαὶ δὲ ἦσαν ἐς ἀλλήλους πυκναὶ, Ἀντωνίου μὲν ὑπομιμνήσκοντος φιλίας τε καὶ χαρίτων ποικίλων, καὶ διδάσκοντος, ὅτι μετ' αὐτὸν ὅμοια πείσονται καθ' ἕνα πάντες, οἳ τῆς Καίσαρος ἐγένοντο φιλίας· Λεπίδου δὲ τὴν μὲν βουλὴν δεδιότος, πολεμεῖν αὐτῷ κελεύουσαν, ὑπισχνουμένου δ' ὅμως οὐ πολεμήσειν ἑκόντος. Ὁ δὲ στρατὸς ὁ τοῦ Λεπίδου, τό τε ἀξίωμα αἰδου-

Lin. 42. Κουλεῶνα *Edd. Pratuli Aug. Reg. B.*

tem ſenatus faceret, hortatus eſt, ut e ſenioribus prudentem aliquem virum collegam ei darent, tamquam firmum ætatis immaturæ pædagogum. Eam vero *Ciceronis ambitionem riſit ſenatus*; & reſiſtebant ei maxime cognati percuſſorum, timentes, ne *Cæſar*, conſulatum adeptus, pœnas de illis ſumeret.

83. Quumque ob varias cauſas, legibus definitas, differrentur comitia; interim *Alpes ſuperavit Antonius*, tranſitum *concedente Culleone*, qui a Lepido cuſtodiæ earum fuerat præpoſitus: *pervenit*que ad fluvium *ubi caſtra Lepidus habebat*; nec ullo vallo aut foſſa ſe muniit, ut qui ad amicum caſtra admoviſſet. Tum crebri ultro citroque commeabant internuncii: *Antonio* memorante amicitiam ſuam variaque beneficia; & monente, cavendum, ne poſt ipſum ſimiliter adfligantur ſinguli Cæſarianarum partium: *Lepido* vero timente ſenatum, qui eum arma ferre contra Antonium juſſerat; at promittente tamen, ſe non ultro eum adgreſſurum. Sed *milites Lepi-*

Digitized by Google

A. U. 711.

μένοι τὸ Ἀντωνίου, καὶ τῶν διαπομπῶν αἰσθανόμενοι, καὶ τὴν ἀφέλειαν αὐτοῦ τῆς στρατοπεδείας ἀγάμενοι, ἐπεμίγνυντο τοῖς Ἀντωνίου λανθάνοντες, εἶτα φανερῶς, οἷα πολίταις τε καὶ συστρατιώταις γενομένοις· τῶν τε χιλιάρχων κωλυόντων ὑπερεώρων, καὶ τὸν ποταμὸν ἐς εὐμάρειαν τῆς ἐπιμιξίας ναυσὶν ἐγεφύρουν· τό τε καλούμενον δέκατον τέλος, ἐξεναγημένον ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου πάλαι, τὰ ἔνδον αὐτῷ παρεσκεύαζεν.

LXXXIV. Ὧν αἰσθανόμενος Λατερήσιος, τῶν τις ἐκ τῆς βουλῆς ἐπιφανῶν, προηγόρευε τῷ Λεπίδῳ· καὶ ἀπιστοῦντα ἐκέλευε, τὴν στρατιὰν ἐς πολλὰ διελόντα ἐκπέμψαι, κατὰ δή τινας χρείας, ἐς ἐπίδειξιν ἢ τῆς προδοσίας ἢ τῆς πίστεως. καὶ ὁ Λέπιδος ἐς τρία διελὼν, ἐκέλευε νυκτὸς ἐξορμᾷν ἐς φρουρὰν ταμιείων πλησιαζόντων. οἱ δὲ ἀμφὶ τὴν ἐσχάτην φυλακὴν, ὡς ἐς τὴν ἔξοδον ὁπλισάμενοι, τὰ ἐρυμνὰ τοῦ στρατοπέδου κατέλαβον,

Lin. 59. ἐξενεγαγημένον *edit.* 1. *ex Reg. A.* ἐξεναγαγημένον *edit.* 2. 3. ἐξαναγημένον *Aug. in Contextu. Sed verum, quod adnotaverat etiam Muſgravius, dedit idem Aug. in marg. & Reg. B. a prim. manu in contextu. Ibid.* ὑπὸ Ἀντωνίου *Aug. non male.*

di, vel quod revererentur dignitatem Antonii, vel quod ſenſiſſent internuncios, vel quod placeret caſtrorum ejus ſimplicitas, *miſcebant ſe Antonianis*, clam primo, deinde aperte, ut popularibus & quondam ſuis commilitonibus; contemtis etiam tribunorum imperiis, congreſſus illos vetantium. Et quo facilius converſari poſſent, jungebant ripas fluminis ponte navibus impoſito: & decimæ legionis milites, quos Antonius quondam, delectu habito, conſcripſerat, in caſtris Lepidi præparabant ei omnia.

84. Quod ubi ſenſit *Laterenſis*, unus ex illuſtribus ſenatoribus, *præmonuit Lepidum:* quumque ille non crederet, juſſit, ut, diviſo in partes exercitu, alios alio, velut ad mandata quædam exſequenda, mitteret, ut adpareret vel fides eorum vel proditio. *Lepidus*, trifariam diviſis copiis, juſſit eos noctu exire præſidio quæſtoribus, advenientibus cum pecunia. Tum *milites*, quarta vigilia ſumtis armis quaſi ad iter, munitiora caſtrorum loca occupant, & *portas ape-*

Digitized by Google

A. U. 711.

καὶ τὰς πύλας ἀνεῴγνυον Ἀντωνίῳ. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν Λεπίδου σκηνὴν ἵετο δρόμῳ, τοῦ στρατοῦ παντὸς ἤδη τοῦ Λεπίδου παραπέμποντος αὐτὸν, καὶ τὸν Λέπιδον αἰτοῦντος εἰρήνην τε καὶ ἔλεον ἐς ἀτυχοῦντας πολίτας. Ὁ μὲν δὴ Λέπιδος, ὡς εἶχεν, ἐκ τῆς εὐνῆς ἄζωστος ἐς αὐτοὺς ἐξέθορε, καὶ ὑπισχνεῖτο ποιήσειν, καὶ τὸν Ἀντώνιον ἠσπάζετο, καὶ ἐξελογεῖτο τῆς ἀνάγκης. οἱ δὲ αὐτὸν καὶ προσπεσεῖν Ἀντωνίῳ νομίζουσιν, ἄπρακτον μὲν ὄντα καὶ ἄτολμον· οὐ μὴν ἅπασι τοῖς συγγραφεῦσι πιστὸν, οὐδ᾽ ἐμοὶ πιθανόν. οὐ γάρ πω τι αὐτῷ πολέμιον ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐπέπρακτο, δέους ἄξιον. Οὕτω μὲν ὁ Ἀντώνιος ἐς μέγα δυνάμεως αὖθις ἐπῆρτο, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἦν ἐπιφοβώτατος, στρατὸν γὰρ εἶχεν, ὅν τ᾽ ἐξανέστησε Μουτίνης, καὶ σὺν αὐτῷ λαμπρότατον ἱππικὸν, τρία τε αὐτῷ τέλη κατὰ τὴν ὁδὸν προσγεγένητο τὰ Οὐεντιδίου, καὶ Λέπιδος αὐτῷ σύμμαχος ἐγίγνετο ἑπτὰ ἔχων ὁπλιτικὰ τέλη, καὶ πολὺν ὅμιλον ἄλλον, καὶ παρασκευὴν ἀξιόλο-

Lin. 69. Ὁ δ᾽ ἐς τὴν Λεπ. *Edd. invitis MSS.* Ὁ δ᾽ ἐκ τὴν Λεπ. *Reg. B. mend. Recte Aug. Reg. A.* *L.* 70. ἴετο *Edd. & MSS. quemadmodum & alibi paſſim; quod correxi.* *L.* 74. ἐπισχνεῖτο *mend. Edd. ex Reg. B.* *L.* 78. γάρ πω *Edd. Recte Aug.*

riunt *Antonio*. Qui recta contendit ad prætorium, militibus Lepidi eum confertim jam deducentibus, & ab ipſo Lepido petentibus, daret pacem ac veniam miſeris civibus. *Lepidus*, ſic ut erat, diſcinctus e cubili ad eos proſiliit; pollicituſque ſe id facturum, *complexus eſt Antonium*, & neceſſitatem excuſavit. Nec deſunt, qui tradant, eum ſupplicem etiam accidiſſe genibus Antonii, ſegnem quippe hominem minimeque fortem. Sed id quidem nec omnes ſcriptores probant; nec mihi fit veriſimile: nondum enim quidquam hoſtile contra Antonium fecerat Lepidus, cur timere deberet. Sic igitur *Antonius rurſum ad magnam pervenit potentiam*, & denuo maxime formidabilis evaſit inimicis. Nam præter eas copias quas a Mutina abduxerat, & cum his equitatum egregium, in itinere *tres legiones Ventidii ſe ei adjunxerant*; jamque ſocius *Lepidus* acceſſit, *cum ſeptem legionibus*, ceteriſque auxiliis & adparatu non contemnendo: quæ *legiones* nomine quidem etiam

Digitized by Google

A. U. 711. γον· καὶ τοῖσδε ὁ μὲν Λέπιδος ἐπωνομάζετο ἔτι, ὁ δὲ Ἀντώνιος ἅπαντα διῴκει.

LXXXV. Ἐξαγγελθέντων δὲ τῶνδε ἐς Ῥώμην, θαυμαστὴ καὶ αἰφνίδιος ἦν αὖθις μεταβολὴ, τῶν μὲν ἐκ τῆς οὐ πρὸ πολλοῦ καταφρονήσεως ἐς δέος, τῶν δὲ ἐς θάρσος ἀπὸ τοῦ δέους μεθισταμένων. αἵ τε προγραφαὶ τῶν δέκα ἀνδρῶν κατεσπῶντο σὺν ὕβρει, καὶ αἱ χειροτονίαι τῶν ὑπάτων ἐπείχοντο ἔτι μᾶλλον· ἥ τε βουλὴ πάμπαν ἀποροῦσα, καὶ δεδιυῖα μὴ συνθοῖντο ἀλλήλοις ὅ τε Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος, ἔπεμπε μὲν ἐς Βροῦτόν τε καὶ Κάσσιον κρύφα ἀπὸ σφῶν Λεύκιον καὶ Πάνσαν, ὡς ἐπὶ θέας εἰς Ἑλλάδα ἐξιόντας, ἀμύνειν αὐτοῖς ἐς ὃ δύναιντο. μετεκάλει δὲ ἐκ Λιβύης, ἀπὸ τριῶν τῶν ὑπὸ Σέξστιον, δύο τέλη· καὶ τὸ τρίτον ἐκέλευε Κορνιφικίῳ παραδοθῆναι, τῆς ἑτέρας ἄρχοντι Λιβύης, καὶ τὰ τῆς βουλῆς φρονοῦντι. εἰδότες μὲν καὶ τούσδε Γαΐῳ Καίσαρι ἐστρατευμένους, καὶ τὰ ἐκείνου πάντα ὑπονοοῦντες· ἡ δὲ ἀπορία σφᾶς ὧδε ἤπειγεν. ἐπεὶ καὶ τὸν νέον Καίσαρα, δεδιότες

Lin. 94. *βουλὴ πάντα ἀποροῦσα Aug. Ven.*

poſthac *Lepidi* adhuc erant, re autem vera *ab Antonio regebantur*.

85. His in Urbem nunciatis, rurſus mira ſecuta eſt repente mutatio: his, qui modo contemtores erant, metuentibus; aliis pro metu audaciam reſumentibus. Decemvirorum quoque edicta refigebantur contumelioſe; & comitia conſularia magis adhuc differebantur. *Senatus* etiam omnino inops conſilii, *timenſ*que, *ne Cæſar cum Antonio fœdus faceret*, clam *ad Brutum ac Caſſium miſit* ex ordine ſuo *Lucium et Panſam*; qui, velut ad viſenda ſpectacula in Græciam proficiſcentes, hortarentur illos, ut ſenatui opem ferrent pro viribus. Ex Africa quoque e tribus legionibus, quibus *Sextius* præerat, duas accivit ſenatus; tertiam tradi juſſit *Cornificio*, *alterius Africæ præſidi*, foventi partes ſenatus. Quamvis enim ſcirent, has quoque legiones militaſſe ſub Cæſare, & omnia ejus ſuſpecta haberent; tamen eo cogebat inopia. Nam & juvenem *Cæſarem rurſus*, ne ſe cum

Digitized by Google

δεδιότες μὴ συνθοῖτο Ἀντωνίῳ, στρατηγὸν αὖθις ἐπὶ Ἀντωνίῳ μάλα ἀπρεπῶς ἐχειροτόνουν ἅμα Δέκμῳ. A. U. 711.

LXXXVI. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἤδη τὸν στρατὸν ἐς ὀργὴν, ὑπέρ τε αὐτοῦ, ὡς συνεχῶς ὑβριζόμενος, ἀνεκίνει, καὶ ὑπὲρ σφῶν ἐκείνων, ἐπὶ δευτέραν στρατείαν πεμπομένων, πρὶν ἐπὶ τῇ προτέρᾳ λαβεῖν τὰς πεντακισχιλίας δραχμὰς, ὅσας αὐτοῖς ὑπέσχοντο δώσειν· ἐδίδασκέ τε, πέμποντας αἰτεῖν. οἱ δ᾽ ἔπεμπον τοὺς λοχαγούς. Καὶ ἡ βουλὴ συνίει μὲν, αὐτοὺς ἐς ταῦτα διδασκομένους· ἀποκρινεῖσθαι δὲ αὐτοῖς, ἔφη, δι᾽ ἑτέρων πρέσβεων. καὶ ἔπεμπον οὓς ἐδίδαξαν, τοῖς δύο τέλεσι τοῖς ἀπ᾽ Ἀντωνίου μεθεστηκόσιν ἐντυχεῖν ἄνευ τοῦ Καίσαρος· καὶ διδάσκειν, μὴ ἐφ᾽ ἑνὶ ποιεῖσθαι τὰς ἐλπίδας, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῇ βουλῇ, τὸ κράτος ἀθάνατον ἐχούσῃ μόνῃ, χωρεῖν δὲ πρὸς Δέκμον, ἔνθα σφίσι τὰ χρήματα ἀπαντήσειν. Ταῦτ᾽ ἐπισκήψαντες λέγειν, ἐσέφερον ἤδη τὸ ἥμισυ τῆς δωρεᾶς, καὶ δέκα ἄνδρας ἐς τὴν διανέμησιν ἐχειροτόνουν, οἷς οὐδὲ ἐνδέκατον

Lin. 9. δευτ. στρατιὰν Edd. invitis MSS. Ibid. πεπομπομένων edit. 1. mend. ex Reg. B. L. 13 ſq. ἀποκρίνεσθαι δὲ Edd. Recte Aug. L. 20 ſq. δέκα ἄνδρες Edd. mend.

cum Antonio conjungeret, pudenda inconſtantia *juſſerunt bello contra Antonium* gerendo *una cum Bruto præeſſe.*

86. At *Cæſar* jam *milites ſuos ad iram concitabat adverſus ſenatum*, quod, non contentus ipſum continuis vexaſſe injuriis, etiam illos ad novam expeditionem vellet mittere, nondum perſolutis prioris nomine illis viginti millibus HS. quæ ipſis fuiſſent a ſenatu promiſſa: monebatque, ut eam pecuniam per legatos peterent. Et illi miſerunt centuriones. *Senatus* autem, præclare intelligens, ex Cæſaris monitu id eſſe factum, *reſponſurum ſe militibus*, ait, *per alios legatos.* Et miſit, quos præmonuit, ut duas illas legiones, quæ ab Antonio tranſierant, adirent ſine Cæſare; hortarenturque, ne ſpes ſuas collocent in uno homine, ſed malint adhærere ſenatui, penes quem ſolum immortalis ſit potentia, & conferre ſe ad D. Brutum, apud quem inventuri eſſent promiſſam pecuniam. Legatis cum talibus mandatis dimiſſis, ſenatus contulit ſtatim donativi illius dimidium, & *Decemviros* creavit pecuniæ illi diſtribuendæ;

προσετίθεσαν εἶναι τὸν Καίσαρα. Οἱ μὲν δὴ πρέσβεις, *A. U. 711.* οὐκ ἀνασχομένων τῶν δύο τελῶν ἐντυχεῖν σφίσιν ἄνευ τοῦ Καίσαρος, ὑπέστρεφον ἄπρακτοι. Ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκέτι τοὺς λόγους καθίει δι' ἑτέρων, οὐδὲ μέλλειν ἠξίου· ἀλλ' αὐτὸς ἐς τὸν στρατὸν συνειλεγμένον ἐπελθὼν, τά τε ὑβρίσματα ὅσα ἐς αὐτὸν ἐκ τῆς βουλῆς γεγένητο κατέλεξε, καὶ τὴν ἐς πάντας τοὺς Γαΐου Καίσαρος ἐπιβουλὴν, καθ' ἕνα καθαιρουμένους· δεδιέναι τε αὐτοῖς περὶ σφῶν διεκελεύσατο, μεταφερομένοις ἔς τε πολέμιον τῆς μοίρας στρατηγὸν, καὶ πολέμους ἑτέρους ἀφ' ἑτέρων, ἵν' ἢ ἐκφθαρεῖεν, ἢ καὶ πρὸς ἀλλήλους στασιάσειαν. ἐπὶ γὰρ τῷδε καὶ τοῦ περὶ Μουτίνην ἔργου, κοινοῦ γεγονότος, τὰ γέρα τοῖς δύο τέλεσι μόνοις δίδοσθαι, ἵν' αὐτοὺς ἐς ἔριν καὶ στάσιν ἐμβάλοιεν.

LXXXVII. Ἴστε δὲ, ἔφη, καὶ ἐφ' οἷς ὁ Ἀντώνιος ἔναγχος ἡττήθη, οἷά τε τοὺς Πομπηϊανοὺς ἐπύθεσθε ἐν ἄστει πεποιηκέναι κατὰ τῶν τινας δωρεὰς παρὰ Καίσαρος εἰ-

Lin. 28. ἐς ἅπαντας *Edd. Pratuli Aug. Reg. B.* *L.* 34. *Pro* γέρα *dant mend.* ἔργα *Regii.*

quibus decemviris ne undecimum quidem adjecerunt Cæſarem. Legati vero, quum duæ illæ legiones *mandata eorum audire ſine imperatore ſuo* non ſuſtinuiſſent, reverſi ſunt infecto negotio. Tum *Cæſar*, non amplius cunctandum ratus, nec per ſequeſtros adpellandum militem, ipſe, *advocata concione*, *injurias omnes enumeravit a ſenatu ſibi illatas*; docuitque, id agi, ut omnes Cæſaris amici ſigillatim opprimantur: denique admonuit, caveant ipſi ſibi, ſi ſub auſpicia imperatoris partibus Cæſarianis inimici transferantur, & ad alia bella poſt alia mittantur: id enim non alio conſilio fieri, niſi ut aut delerentur, aut mutuis conflictarentur ſeditionibus: hoc etenim eſſe, cur, poſt navatam Mutinenſi bello communem operam, duabus tantum legionibus offerantur præmia, ut inter ipſos ex æmulatione oriatur ſeditio.

87. „ Scitis vero, inquit, qua de cauſa nuper Antonius victus ſit; & quæ ex Urbe vobis renunciata ſunt, quo pacto Pompejani tractarint nonnullos propter accepta a

A. U. 711.

ληφότων. Τί δὴ πιστὸν, ἢ ὑμῖν, ὧν ἐλάβετε παρ' ἐκείνου χωρίων τε καὶ χρημάτων, ἢ ἐμοὶ τῆς σωτηρίας, ὧδε ἐν τῇ βουλῇ δυναστευόντων τῶν οἰκείων τοῖς σφαγεῦσι; κἀγὼ μὲν ἐκδέξομαι τὸ τέλος, ὅ τι ἂν ἐπιγίγνηταί μοι· καλὸν γάρ τι καὶ παθεῖν πατρὶ ἐπικουροῦντα. Ὑπὲρ δὲ ὑμῶν δέδια, τοιῶνδε καὶ τοσῶνδε, κινδυνευόντων ἐς ἐμὴν καὶ τοῦ πατρὸς χάριν. ἴστε μὲν δή με καθαρεύοντα φιλοτιμίας, ἐξ οὗ στρατηγεῖν μοι διδόντων ὑμῶν ὑπὸ σημείοις οὐκ ἐδεχόμην· ἓν δὲ μόνον ὁρῶ νῦν ἀμφοτέροις σωτήριον, εἰ δι' ὑμῶν ὕπατος ἀποδειχθείην. τά τε γὰρ παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῖν δοθέντα πάντα βέβαια ἔσται· ἀποικίαι τε προσέσονται αἱ ἔτι ὀφειλόμεναι, καὶ γέρα πάντα ἐντελῆ· ἐγώ τε τοὺς φονέας ὑπὸ δίκην ἀγαγὼν, τοὺς ἄλλους ἂν ὑμῖν καταλύσαιμι πολέμους.

LXXXVIII. Ὧν λεγομένων, ἥ τε στρατιὰ προθύμως ἐπεβόησε, καὶ τοὺς λοχαγοὺς αὐτίκα ἔπεμπον αἰτήσον-

Lin. 46 ſq. ἀπὸ σημείοις *edit. 1. ex Reg. A. Ex quo* ἅμα σημείοις *factum in edit. 2. 3. Verum dedit Aug. & Ven. idemque adnotaverat Muſgr. Duas lineas h. l. omiſit Reg. B. L. 47.* ὁρῶν νῦν *Edd. & MSS. noſtri, quod cum Cand. correxi.*

„Cæſare beneficia. Ecquonam igitur modo vel vobis agrorum poſſeſſio pecuniarumve ab illo acceptarum, vel mihi ſalus ipſa, in tuto eſt, dum ita in ſenatu familiares parricidarum dominantur? Sed ego quidem extrema quæque, quæ me manent, lubens perferam: pulcrum enim eſt aliquid etiam pati, dum patrem vindico. De vobis, tot talibuſque viris, magis ſum ſollicitus, qui, mea patriſque cauſa hæc ſubitis pericula. Me certe ambitione carere comperiſtis, quando a vobis oblatam præturam cum inſignibus recuſavi. Nunc vero *unicam, tam vobis, quam mihi, ſalutis viam video reliquam, ſi veſtro favore Conſulatum conſequar.* Tunc enim & confirmabuntur quæ a patre meo accepiſtis beneficia cuncta; & colonias porro accipietis quæ vobis debentur adhuc, & præmia omnia integra: & ego, poſtquam de parricidis meritas pœnas repetiero reliquorum bellorum omnium vacationem vobis dabo."

88. Hæc dicenti *Cæſari adclamatum eſt a militibus* alacriter: moxque *centuriones miſſi, qui Conſulatum ei pe-*

A. U. 711. τας τὴν ἀρχὴν τῷ Καίσαρι. Ὑποκριναμένης δὲ τῆς βουλῆς τὴν ἡλικίαν, ἔλεγον οἱ λοχαγοὶ ἃ ἐδιδάχθησαν, ὅτι καὶ πάλαι Κορουΐνός τε ἄρξειε, νεώτερος ὢν ἔτι, καὶ Σκιπίων ὕστερον, ὅ τε πρότερος, καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ἐκ τῆς νεότητος ἑκάστου πολλὰ ὄναιτο ἡ πατρίς. τά τε ἔναγχος ταῦτα, καὶ Πομπήϊον Μάγνον αὐτοῖς καὶ Δολοβέλλαν προὔφερον, αὐτῷ τε Καίσαρι ἤδη δεδόσθαι τὴν ἀρχὴν μετιέναι θᾶσσον ἐτῶν δέκα. Ταῦτα τῶν λοχαγῶν σὺν πλέονι παῤῥησίᾳ λεγόντων, οὐκ ἀνασχόμενοί τινες τῶν βουλευτῶν λοχαγοὺς ὄντας ὧδε παῤῥησιάζεσθαι, ἐπέπλησσον, ὡς θρασυνομένοις ὑπὲρ τὸ στρατιώταις πρέπον. Καὶ ὁ στρατὸς πυθόμενος, ἔτι μᾶλλον ὠργίζοντο, καὶ ἄγειν σφᾶς εὐθὺς ἐκέλευον ἐς τὴν πόλιν, ὡς αὐτοὶ χειροτονήσοντες αὐτὸν ἐξαιρέτῳ χειροτονίᾳ, Καίσαρος υἱὸν ὄντα· πολλά τε τὸν πρότερον Καίσαρα ἀπαύστως εὐφήμουν. Ὧδε δὲ αὐτοὺς ὁρμῆς ἔχοντας ὁ Καῖσαρ ἰδὼν, ἦγεν εὐθὺς ἀπὸ τῆς συνόδου, ὀκτὼ τέλη πεζῶν, καὶ ἵππον

Lin. 58. *An* Σκιπίωνες? *L.* 68. χειροτονήσαντες *Edd.* *Recte Aug.*

terent. Ceterum ſenatu ætatem juvenis cauſante, reſponderunt *Centuriones*, ut erant præmoniti: „& *Corvinum* quondam juvenem conſulem factum, & *Scipiones* poſtea, majorem minoremque: nec pœnitere patriam rerum a juvenibus illis geſtarum. Proferebant etiam recens *exemplum Pompeji Magni*, ipſiusque *Dolabellæ*: quin & Cæſari ipſi jam conceſſum eſſe, ut Conſulatum petat decennio ante ætatem legitimam." Hæc poſtquam centuriones confidentius objecerunt; ſenatores aliquot, non ferentes verba liberiora quam pro conditione hominum, objurgarunt quaſi præter decorum & diſciplinam militarem locutos. Quod ubi cognitum eſt in exercitu, magis etiam exaſperati, poſtulabant, ut confeſtim ducerentur ad Urbem: „*ſe creaturos eum Conſulem* extraordinariis comitiis, filium quippe Cæſaris:" ſimulque multiplicibus continuatiſque laudibus ſuperiorem Cæſarem extollebant. Sic incitatos illos ubi vidit *Cæſar*, ſtatim a concione *caſtra verſus Urbem movit*, cum octo quas habebat legionibus, & equitatu idoneo, ce-

ἱκανὴν, καὶ ὅσα ἄλλα τοῖς τέλεσι συνετάσσετο. περάσας δὲ τὸν Ῥουβίκωνα ποταμὸν ἐκ τῆς Κελτικῆς ἐς τὴν Ἰταλίαν, ὅν τινα αὐτοῦ καὶ ὁ πατὴρ ὁμοίως ἐπὶ τῷ πολιτικῷ πολέμῳ πρῶτον ἐπέρασεν, ἐς δύο πάντας διῄρει· καὶ τὸ μὲν ἕπεσθαι κατὰ σχολὴν ἐκέλευσε, τὸ δὲ ἄμεινον ἐπιλεξάμενος ἐτρόχαζεν, ἐπειγόμενος ἔτι ἀπαρασκεύους καταλαβεῖν. Μέρους τε τῶν χρημάτων ὑπαντῶντος, ἃ ἐς τὰ γέρα τοῖς στρατιώταις ἡ βουλὴ ἐπεπόμφει, δείσας ἐπὶ τοῖς μισθοφόροις ὁ Καῖσαρ, προὔπεμπε κρύφα τοὺς ἐκφοβήσοντας· καὶ οἱ μὲν ἔφυγον μετὰ τῶν χρημάτων. *A. U. 711.*

LXXXIX. Ἐς δὲ τὸ ἄστυ τῆς ἀγγελίας ἀφικομένης, θόρυβος ἦν καὶ φόβος ἄπλετος, διαθεόντων τε ἀκόσμως, καὶ γύναιά τινων ἢ παῖδας, ἢ ὅσα τιμιώτατα ἄλλα, ἐς ἀγροὺς ἢ τὰ ἐρυμνὰ τῆς πόλεως μεταφερόντων. οὐ γάρ πω σαφοῦς ὄντος, ὅτι μόνης ὀρέγοιτο ὑπατείας, πολέμιον στρατὸν ἐπιέναι σὺν ὀργῇ πυνθανόμενοι, ἐς πάντα

Lin. 74. ὅν τινα αὐτὸν maluit Muſgr. L. 79. πεπόμφει edit. 1. cum MSS. noſtris. L. 86. Artic. τῆς *ad* πόλεως *carent Edd. invito Reg. A. & Aug. L. 88.* στρατὸν ἰέναι *Aug. Ven.*

terisque auxiliis. Trajectoque Rubicone, qui Italiam a Gallia diſterminat, unde & pater civilis belli fecerat initium, copias diviſit bifariam: juſſaque altera parte conſequi per otium, ipſe cum altera potiore, quæ ex ſelectis conſtabat, maximis itineribus contendit, ut imparatis ſuperveniret. Quumque eadem via ex adverſo adventarent quidam cum pecunia, quam ſenatus militibus præmiorum nomine mittebat; veritus *Cæſar*, ne qui hac mercede corrumperentur, clam miſit qui illis terrorem incuterent: atque ita aufugerunt cum pecunia.

89. *In Urbe* autem, poſtquam nunciatus eſt ejus adventus, *ingens trepidatio* ac pavor exortus eſt: & confuſe paſſim diſcurrebant; nonnullique uxores ac liberos & pretioſiſſima quæque aut in villas aut in munitiora urbis loca transferebant. Quum enim nondum eſſet compertum, *Conſulatum* tantummodo *petere Cæſarem*; audientes iratum exercitum adventare hoſtiliter, nihil non metuebant. In eaque publica conſternati-

A. U. 711. ἐδεδοίκεσαν. Ἡ βουλὴ δ᾽ ἐξεπέπληκτο ἀμέτρως, οὐδεμιᾶς αὐτοῖς οὔσης ἑτοίμου δυνάμεως. ἀλλήλους τε, οἷοι ἐν τοῖς φόβοις γίγνεται, κατεμέμφοντο· οἱ μὲν, ὅτι τὴν στρατιὰν αὐτὸν ἀφέλοιντο τὴν ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ὑβριστικῶς· οἱ δὲ, τῆς ἐς τὸν θρίαμβον ὑπεροψίας, οὐκ ἄδικον ὄντα· οἱ δὲ, τοῦ φθόνου τῆς διανεμήσεως τῶν χρημάτων· οἱ δὲ, οὐδὲ ἑνδέκατον ἐπιγράψαντες· οἱ δὲ, αὐτὰ τὰ ἆθλα, οὔτε ὀξέως οὔτε ἐντελῆ διδόμενα, τὴν στρατιὰν σφίσιν ἔλεγον ἐκπολεμῶσαι. τῆς τε φιλονεικίας τὸ ἄκαιρον μάλιστα ἐμέμφοντο, Βρούτου μὲν καὶ Κασσίου πορρωτέρω τε ὄντων, καὶ συνισταμένων ἔτι· ἐν δὲ πλευραῖς, Ἀντωνίου καὶ Λεπίδου πολεμίων· οὓς ὅτε ἐνθυμηθεῖεν Καίσαρι συναλλαγήσεσθαι, πάμπαν ἤκμαζεν ὁ φόβος. Κικέρων τε, ὃς τέως αὐτοῖς ἐπεπόλαζεν· οὐδὲ ἐφαίνετο.

XC. Ἀθρόα δὴ πάντων ἐς πάντα ἦν μετάθεσις, ἀντὶ

Lin. 1. *Λεπίδου caret Aug. perperam.* *L.* 3 *ſq.* οὐδὲ ἐφαίνετο *Edd. Rectius Aug.*

one nihil fuit ſenatu timidius, quum nullus præſto eſſet exercitus. Et alii alios (ut fit trepidis rebus) incuſabant, vel quod injurioſe ademtæ fuerint Cæſari legiones ſemel datæ ad perſequendum Antonium; vel quod triumphus, quem non immerito petiiſſet, ei fuerit negatus; vel quod eidem diſtribuendæ pecuniæ honorem gratiamve inviderint. Rurſum alii querebantur, decemviris eum ne undecimum quidem fuiſſe adjectum: alii, ipſa præmia nec mature nec integre reddita, præbitamque militibus rebellandi materiam. Sed nihil magis reprehenſum eſt, quam tempus importuniſſimum, quo iſtam ſuſceperint contentionem; procul *abſentibus Bruto Caſſioque*, nec ſatis etiam nunc inſtructis; quum hoſtes *Antonius Lepiduſque in cervicibus* hæreant: *quos* ubi cogitabant *in gratiam redituros cum Cæſare*, in immenſum plane augebatur metus. *Cicero* autem, qui ad eum diem nuſquam non adfuerat, tum quidem *nuſquam comparebat.*

90. Itaque, uno momento mutatis in diverſum rebus omnibus, pro X. M. HS. *vi-*

Digitized by Google

μὲν δισχιλίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν τὰς πεντακισχιλίας, ἀντὶ δὲ τῶν δύο τελῶν τοῖς ὀκτὼ δοθῆναι, Καίσαρά τε αὐτοῖς ἀντὶ τῶν δέκα ἀνδρῶν διανέμειν, καὶ ἐς τὴν ὕπατον ἀρχὴν παραγγέλλειν ἀπόντα. Πρέσβεις τε ἐξέτρεχον, οἳ τάδε φράσειν ἔμελλον αὐτῷ κατὰ σπουδήν. Ὧν ἄρτι τῆς πόλεως ἐκδραμόντων, μετάνοια ἐνέπιπτε τῇ βουλῇ, μὴ δεῖν οὕτως ἀνάνδρως καταπεπλῆχθαι, μηδὲ ἑτέραν ἐνδέξασθαι τυραννίδα ἀναιμωτὶ, μηδὲ ἐθίσαι τοὺς ἀρχῆς ἐφιεμένους, ἐκ βίας τυγχάνειν, μηδὲ τοὺς στρατευομένους, ἐξ ἐπιτάγματος ἄρχειν τῆς πατρίδος· ὁπλιζαμένους δὲ ἐκ τῶν ἐνόντων, τοὺς νόμους τοῖς ἐπιοῦσι προτείνειν. προσδοκᾶν γὰρ, οὐδὲ ἐκείνους, νόμων προτεινομένων, ὅπλα τῇ πατρίδι ἐποίσειν· εἰ δὲ φέροιεν, ἀνέχεσθαί τε πολιορκίας, μέχρι Δέκμος ἢ Πλάγκος ἔλθοι, καὶ ἀμύνεσθαι μέχρι θανάτου μᾶλλον, ἢ ἑκόντας ἐνδέξασθαι δουλείαν ἄνωθεν ἀδιόρθωτον. τά τε ἀρχαῖα Ῥω-

A. U. 711.

Lin. 13 *ſq.* ἐθίσαι τῆς ἀρχῆς ἐφιεμένους *Edd. Prætuli Aug.*

ginti millia HS. decreta ſunt; *neque ea duabus tantum, ſed octo illis legionibus;* decretumque, *ut non decemviri, ſed Cæſar, illa diſtribueret; atque ei abſenti Conſulatum petere liceret.* Hiſque de rebus *legati* propere ſunt emiſſi, qui celeriter hæc ei nunciarent. Qui *vix* dum *portam* curſim *egreſſi* erant, *quum ſenatum pœnitentia* indecoræ viris conſternationis *ſubiit:* „non ſe debuiſſe novam admittere tyrannidem, nullo pro libertate fuſo ſanguine; non adſuefacere dominationis cupidos ad honores magiſtratuſque per vim invadendos; neque milites adſuefaciendos, ut pro imperio dominentur patriæ. Quin potius, adparatu defenſionis prout res ferret facto, leges primum opponendas eſſe irruentibus. Etenim ſpem eſſe, illos, ſi legum opponatur auctoritas, ne illaturos quidem arma patriæ. Quodſi nihilo minus inferrent; ſuſtinendam potius oppugnationem, donec D. Brutus aut Plancus ſuccurrat: & pugnandum ad mortem uſque potius, quam ut admittatur dominatio, cui, tali initio facto, nullum amplius remedium poſſet inveniri." Commemorabant etiam majorum virtutem atque con-

Digitized by Google

A. U. 711. μαίων ἐπὶ ἐλευθερίᾳ φρονήματα καὶ πάθη, πρὸς οὐδὲν ἐνδόντων ὑπὲρ ἐλευθερίας, ἀνελέγοντο.

XCI. Ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ δύο τέλη τὰ ἐκ Λιβύης μετάπεμπτα, ἐς τὸν λιμένα αὐτῆς ἡμέρας ἀφίκετο, τοὺς θεοὺς σφᾶς ἔδοξεν ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐποτρύνειν. Ἡ μὲν δὴ μετάνοια ἐκεκύρωτο, καὶ μετεψηφίζετο ἅπαντα, Κικέρωνος αὖθις αὐτοῖς ἐπιφανέντος· ἥ τε στρατεύσιμος ἡλικία προεγράφετο πᾶσα, καὶ τὰ δύο τέλη τάδε τὰ ἐκ Λιβύης, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς ἱππεῖς χίλιοι, καὶ τέλος ἕτερον, ὃ Πάνσας αὐτοῖς ὑπολελοίπει, πάντες οἵδε μερισθέντες, οἱ μὲν τὸν λόφον τὸν καλούμενον Ἰάνουκλον, ἔνθα καὶ τὰ χρήματα ἐσώρευσαν, ἐφρούρουν, οἱ δὲ τὴν τοῦ ποταμοῦ γέφυραν, ἐπιδιῃρημένων σφίσι τῶν στρατηγῶν τῶν κατὰ τὴν πόλιν· ἄλλοι δὲ αὐτοῖς τὰ ἐν τῷ λιμένι σκάφη καὶ ναῦς καὶ χρήματα εὐτρέπιζον, εἰ δεήσειεν ἡττωμένους φυγεῖν διὰ θαλάσσης. Καὶ τάδε σὺν εὐθαρσείᾳ πράσσοντες οὕτως ὀξέως, ἤλπιζον ἀντικαταπλήξειν τὸν Καίσαρα, καὶ ἢ μεταπείσειν παρὰ

Lin. 22. καὶ πάθη, καὶ πρὸς οὐδὲν *Edd. invito Reg. B. a pr. m. & Aug.* *L. 25.* αὐτοῖς ἡμέρας *edit. 1. mend. ex Reg. B:* *L. 26. Forte* ἔδοξαν. *L. 34.* ἐπὶ διῃρημένων *Edd. Prætuli Aug.*

ſtantiam, qui tuendæ libertatis cauſa nihil non vel feciſſent vel pertuliſſent fortiſſime.

91. Poſtquam vero *duas legiones*, *accitas ex Africa*, *eo ipſo die adpuliſſe in portum* cognoverunt; jam a diis quoque ipſis incitari ad defendendam libertatem ſibi viſi ſunt. Itaque confirmata pœnitentia eſt: &, *Cicerone rurſum* in publicum *prodeunte*, omnino *mutatum eſt ſenatuſconſultum.* Totaque urbe, *quicumque ætate militari eſſent*, *ad arma citati*, adjunctis duabus recens ex Africa delatis legionibus, cum mille ſimul advectis equitibus, aliaque legione, quam Panſa præſidio reliquerat, hi omnes per diverſa munia diſtributi, pars *Janiculum* cuſtodiebant & coacervatas ibi pecunias, pars pontem Tiberis, & Prætores urbani per eos erant diſtributi: pars vero in portu majora minoraque navigia parabant, ut cum pecuniis, ſi ita neceſſe eſſet, per mare profugerent victi. In his rebus magna fiducia occupati, *ſperabant*, *ſe* mutatis vicibus *repente perterrituros Cæſarem*, & aut

Digitized by Google

σφῶν ἀντὶ τοῦ σ7ρατεύματος αἰτεῖν τὴν ἀρχὴν, ἢ ἐγκρατῶς ἀμυνεῖσθαι· τούς τε τῆς ἐναντίας μοίρας νῦν γε μεταθήσεσθαι προσεδόκων, μέχρι περὶ τῆς ἐλευθερίας ἐστὶν ὁ ἀγών. Τὴν δὲ μητέρα Καίσαρος καὶ τὴν ἀδελφὴν οὔτε φανερῶς οὔτε λάθρα ζητοῦντες εὕρισκον. ἐθορυβοῦντο οὖν αὖθις, ὁμήρων μεγάλων ἀφῃρημένοι· καὶ, τῶν Καισαριανῶν οὔπω σφίσιν ἐπικλωμένων, ὑπ᾽ ἐκείνων αὐτὰς ὧδε ἀκριβῶς ἐνόμιζον ἐπικρύπτεσθαι. A. U. 711.

XCII. Καίσαρι δὲ, ἔτι τῶν πρέσβεων ἐντυγχανόντων, τὰ μετεψηφισμένα ἀγγέλλεται· καὶ αὐτὸν οἱ πρέσβεις ἀπολιπόντες, ἀνέστρεφον ὑπὸ αἰδοῦς. ὁ δὲ τῷ στρατῷ μᾶλλον ἔτι παρωξυμμένῳ κατὰ σπουδὴν ἐχώρει, σὺν φόβῳ, μή τι πάθοιεν αἱ γυναῖκες· ἔς τε τὸν δῆμον τεθορυβημένον ἱππέας ἔπεμψεν, ἀτρεμεῖν ἐπικελεύων· καὶ, τεθηπότων πάντων, τὰ πέραν τοῦ Κυριναλίου λόφου κατέλαβεν, οὐδενὸς ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ἢ κωλύειν ὑποστάντος. Ἦν τε αὖθις ἑτέρα θαυμάσιος ἄφνω μεταβολὴ,

Lin. 47. ὑποκρύπτεσθαι *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 51. παροξυνομένῳ *Edd. Melius Aug. Ven.* *L.* 54. Κυρινναλίου *edit.* I. *cum Regiis.* Κορινναλίου *Aug.*

perſuaſuros ei, ut conſulatum ab ipſis, non ab exercitu, peteret, aut vi denique hoſtem repulſuros: & adverſam factionem tunc ſaltem ſecum conſenſuram, ubi de communi libertate agatur. Sed quum matrem & ſororem Cæſaris, diu palam & clam quæſitas, nuſquam invenirent; rurſus terrebantur, tantis carentes obſidibus; & quoniam Cæſariani interim nihil ad gratiam eorum flexi erant, ab his illas tanto ſtudio celari putabant.

92. Cæſari autem, adhuc legationem audienti, nunciatur, ſenatum mutaſſe ſententiam: atque ita legati, pudore confuſi, reverſi ſunt. *Cæſar cum exercitu* magis etiam exaſperato *ad Urbem properavit*, timens ſuis mulieribus; & ad plebem trepidam miſit equites, qui juberent eam quieto eſſe animo. Omnibuſque ſtupentibus, eam regionem ante urbem, quæ ultra *Quirinalem collem* eſt, occupavit, nemine vel prohibere vel congredi auſo. Ac rurſus *alia repente* fit *mira mutatio*, no-

Digitized by Google

A. U. 711.

θεόντων ἐς αὐτὸν τῶν ἐπιφανῶν, καὶ προσαγορευόντων· ἔθει δὲ καὶ ὁ δημότης λεώς, καὶ τὴν εὐταξίαν τῶν στρατιωτῶν ὡς εἰρηνικὴν ἀπεδέχοντο. Ὁ δὲ, τὸν στρατὸν αὐτόθι ὥσπερ ἦν ἀπολιπών, ἐχώρει τῆς ἐπιούσης πρὸς τὸ ἄστυ, φυλακὴν ἔχων ἀμφ' αὐτὸν ἱκανήν. οἱ δὲ καὶ τότε ὑπηντων δι' ὅλης τῆς ὁδοῦ κατὰ μέρη, καὶ προσηγόρευον, οὐδὲν ἐνδέοντες ἢ φιλοφροσύνης ἢ θεραπείας ἀσθενοῦς. ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ ἐν τῷ τῆς Ἑστίας ἱερῷ, μετὰ τῶν ἱερῶν παρθένων, ἠσπάσαντο. Καὶ τὰ τρία τέλη, τῶν στρατηγῶν ὑπεριδόντα, πρὸς αὐτὸν ἐπρέσβευε, καὶ μετετίθετο· καὶ τῶν στρατηγῶν, οἳ ἦρχον αὐτῶν, Κορνοῦτος μὲν ἑαυτὸν ἔκτεινεν, οἱ δ' ἄλλοι σπονδῶν καὶ πίστεων ἔτυχον. Κικέρων τε, τῶν σπονδῶν πυθόμενος, ἔπραξε διὰ τῶν Καίσαρος φίλων ἐντυχεῖν αὐτῷ· καὶ ἐντυχών, ἀπελογεῖτο, καὶ τὴν εἰσήγησιν τῆς ὑπατείας ὑπερεπῆρεν, ἣν αὐτὸς ἐν τῇ βουλῇ πρότερον εἰσηγήσατο. Ὁ δὲ τοσοῦτον ἀπεκρίνατο, ἐπισκώπτων, ὅτι, Τῶν φίλων αὐτῷ τελευταῖος ἐντυγχάνοι.

bilibus ad eum ſalutandum confluentibus, adcurrente & plebeja multitudine, quæ moderationem militum, nil hoſtile admittentium, læta mirabatur. Sequenti die, relicto ibi exercitu, *Urbem Cæſar intravit*, ſeptus ſufficiente cuſtodia: tunc quoque per totam viam *aliis poſt alios occurrentibus ac ſalutantibus*, & nihil, quod vel ad blandimenta vel ad humilem obſervantiam pertineret, omittentibus. Jam mater quoque & ſoror in æde Veſtæ cum Veſtalibus eum ſalutarunt. *Tres* autem illæ *legiones*, *quæ in Urbe erant*, contemtis ſuis ducibus, miſſis *ad Cæſarem* legatis, *ſigna* ad eumdem *tranſtulerunt*. Et unus ex earum præfectis, Cornutus, manus ſibi intulit; reliqui in fidem ſunt recepti. Tum *Cicero* etiam, poſtquam de pace audivit, per amicos Cæſaris impetravit colloquium; admiſſuſque, cauſam pro ſe dixit, & multis verbis prædicavit, quanto ſtudio ipſe in Senatu de Conſulatu Cæſaris conferendo egiſſet. Cui, arridens *Cæſar*, nil aliud reſpondit, niſi *poſtremum amicorum Ciceronem ſibi occurriſſe*.

Digitized by Google

XCIII. Νυκτὸς δ' ἄφνω δόξης γενομένης, ὅτι δύο τέλη Καίσαρος, τό τε Ἄρειον καὶ τὸ Τέταρτον, μεταθοῖτο ἐς τὴν πόλιν, ὡς δι' ἐνέδρας ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐπαχθέντα, οἱ στρατηγοὶ καὶ ἡ βουλὴ πάμπαν ἀταλαιπώρως ἐπίστευσαν, καίπερ ὄντος ἐγγυτάτω τοῦ στρατοῦ· νομίσαντές τε ἀνθέξειν αὐτοῖς, οὖσιν ἀρίστοις, πρὸς τὰ λοιπὰ τοῦ Καίσαρος, μέχρι τις ἑτέρωθεν αὐτοῖς ἰσχὺς ἐπιγένοιτο, νυκτὸς ἔτι Μάνιον Ἀκύλιον Κράσσον ἐς τὴν Πικηνίτιδα ἐξέπεμπον στρατὸν ἀθροίζειν, καὶ τῶν τινα δημάρχων Ἀπουλήϊον ἐς τὸν δῆμον ἐποίουν τὸ εὐαγγέλιον ἐκφέρειν περιθέοντα. ἥ τε βουλὴ νυκτὸς ἐς τὸ βουλευτήριον συνέθεον, Κικέρωνος ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτοὺς δεξιουμένου· ψευδοῦς δὲ τῆς δόξης φανείσης, ἐν φορείῳ διέφυγεν. A. U. 711.

XCIV. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐπιγελάσας αὐτοῖς, τὸν μὲν στρατὸν ἐγγυτέρω τῆς πόλεως προήγαγεν, ἐς τὸ πεδίον τὸ καλούμενον Ἄρειον· τῶν δὲ στρατηγῶν τότε μὲν οὐδένα ἠμύνατο, οὐδὲ Κράσσον τὸν ἐς Πικηνὴν ἐκδραμόντα, καί-

Lin. 82. *μᾶλλον Ἀκύλιον Edd.* Μάλλιον Ἀκύλιον *Aug.* Μάνιον *repoſui cum Gelen. & Pigbio.* Acilium *Cand.* *L.* 91. *Pro* ἐς Πικηνὴν, *quod recte ded. Aug. & Ven. dant mendoſe* ἐπὶ σκηνῆς *Edd. & Cand.*

93. Secuta vero nocte, vano coorto rumore, *duas Cæſaris legiones, Martiam et Quartam, ad partes reipubl. tranſiiſſe*, velut per inſidias a Cæſare contra patriam fuiſſent ductæ; inſigni levitate *fidem ei rumori adhibentes Prætores ac ſenatus*, quamvis exercitus eſſet in proximo, tamen putarunt, ſe ſolis illis duabus legionibus, utpote fortiſſimis, reliquis Cæſaris copiis tantiſper reſiſtere poſſe, donec aliunde majus robur accederet. Jamque ipſa nocte *Manium Aquilium Craſſum*, delectus militum inſtituturum, miſerunt in Picenum; unumque e tribunorum collegio, *Apulejum*, per urbem juſſerunt diſcurrere, lætum hunc nuncium plebi ferentem. Senatoresque eadem nocte curſim petebant curiam, *Cicerone* eos excipiente pro foribus: qui, poſtquam rumor evanuit, lecticariorum celeritate profugit.

94. *Cæſar*, ridens eorum inſaniam, *exercitum* propius urbem *admovit in campum Martium*: nec tamen in ullum prætorem ſævit, ne in Craſſum quidem, qui in Picenum excurrerat, licet ad ſe adductum,

A. U. 711.

περ οἱ προσαχθέντα, ὡς εἶχε, ληφθεὶς ἐν σχήματι οἰκέτου· ἀλλὰ μεθῆκεν ἅπαντας, ἐς δόξαν φιλανθρωπίας. οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἐπὶ θανάτῳ προυγράφησαν. Τὰ χρήματα δὲ, ὅσα τε κοινὰ ἦν ἐν τῷ Ἰανούκλῳ ἢ ἑτέρωθι, καὶ ἄλλα, συνενεχθῆναι κελεύσας, ὁπόσα Κικέρωνος ἐσηγουμένου πρότερον αὐτοῖς ἐπεγέγραπτο, διένειμεν ἀνὰ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς τῷ στρατῷ, καὶ τὸ ἐπίλοιπον ἐπιδώσειν ὑπέσχετο· καὶ τῆς πόλεως ὑπεξῆλθε, μέχρι χειροτονήσαιεν ὑπάτους αἱρετούς. Αἱρεθεὶς δὲ αὐτὸς, σὺν ᾧ περ ἐβούλετο Κοΐντῳ Πεδίῳ, ὃς τὸ μέρος αὐτῷ δεδώρητο τῆς Καίσαρος κληρονομίας, ἐς τὴν πόλιν αὖθις ὡς ὕπατος ἐσῄει· καὶ ἔθυε, δώδεκά οἱ γυπῶν φανέντων, ὅσους φασὶ καὶ Ῥωμύλῳ τὴν πόλιν οἰκίζοντι ὀφθῆναι. Ἀπὸ δὲ τῶν θυσιῶν ἑαυτὸν εἰσεποιεῖτο τῷ πατρὶ αὖθις κατὰ νόμον Κουράτιον· ἔστι δ', ἐπὶ τοῦ δήμου γίγνεσθαι τὴν θέσιν. Κουρίας γὰρ, ἐς μέρη τὰς φυλὰς ἢ τοὺς δήμους διαιροῦντες, καλοῦσιν· ὡς Ἕλληνες,

Lin. 7. Forte Κουριάτιον. *L. 9 ſq.* ὡς Ἕλληνας εἰκάζοντι *Edd. Rectius Aug. Reg. B.*

ita ut deprehenſus erat, ſervili habitu: ſed omnibus noxam remiſit, ut ſibi opinionem comparaet clementiæ. At non multo poſt iidem ad ſupplicium proſcripti ſunt. *Publicam* autem *pecuniam*, quæ vel in Janiculo erat vel alibi, illamque quæ nuper de Ciceronis ſententia ex S. C. imperata fuerat civibus, *juſſit comportari*; & denos millenos H. S. militibus viritim diſtribuit; pollicitus, reliquum deinceps ſe additurum. Atque ita Urbe exceſſit, donec comitiis creati eſſent Conſules. *Electus* deinde *Conſul* ipſe *Cæſar* cum quo volebat *collega Q. Pedio*, qui portionem ſuam ex C. Cæſaris hæreditate illi donaverat, in Urbem conſulari pompa ad ſacrificandum ingreſſus eſt: quo tempore duodecim vulturum auſpicium ei oblatum eſt, ſicut quondam urbem condenti Romulo. Poſt ſacra peracta, *rurſus ſe in Patris familiam ac nomen inſeruit Lege curiata*, hoc eſt per Plebiſcitum. Plebs enim Romæ in *Curias* dividitur, ſicut

τοῖς εἰκάζοντι φάναι, φατρίας. Ἐπινομώτατος δ᾽ ἐστὶ Ῥωμαίοις ὁ τρόπος οὗτος ἐπὶ τῶν ἀπατόρων· καὶ δύνανται μάλιστα αὐτοὶ ἴσα τοῖς γνησίοις παισὶν ἄγειν τοὺς συγγενεῖς τῶν θεμένων καὶ ἀπελευθέρους. Γαΐῳ δ᾽ ἦν τά τε ἄλλα λαμπρά, καὶ ἐξελεύθεροι πολλοί τε καὶ πλούσιοι, καὶ διὰ τόδ᾽ ἴσως μάλιστα ὁ Καῖσαρ, ἐπὶ τῇ προτέρᾳ θέσει, κατὰ διαθήκας οἱ γενομένῃ, καὶ τῆσδε ἐδεήθη. A. U. 711.

XCV. Νόμῳ δ᾽ ἑτέρῳ ἀπέλυε μὴ εἶναι πολέμιον Δολοβέλλαν, καὶ εἶναι φόνου δίκας ἐπὶ Καίσαρι. Καὶ εὐθὺς ἦσαν γραφαί· τῶν φίλων τοῦ Καίσαρος γραφομένων, τοὺς μέν, αὐτόχειρας, τοὺς δέ, συνεγνωκέναι μόνον· καὶ γὰρ τοῦτο ἐνίοις ἐπεγράφη, καί τισιν οὐδ᾽ ἐπιδημήσασιν, ὅτε ὁ Καῖσαρ ἐκτείνετο. πᾶσι δ᾽ ὁρισθείσης ὑπὸ κηρύγματι μιᾶς ἡμέρας εἰς κρίσιν, ἐρήμην ἅπαντες ἑάλωσαν, ἐφορῶντος τὰ δικαστήρια τοῦ Καίσα-

Lin. 10. φρατρίας *edit.* 3. *invitis MSS.* *Ibid.* *An* ἐννομώτατος; *vel* νομιμώτατος? *an* ἐπιμονώτατος? *L.* 16. οἱ *ante* γενομένῃ *inſerui ex Aug. Ven.* *L.* 19. *An ad* καὶ εἶναι *intercidit verbum* ἔθετο *vel aliud ſimile?*

apud Græcos in eas quas *Phatrias* illi vocant. Eſt autem hic *modus adoptionis*, in eis præſertim qui patre naturali orbati ſunt, *legibus maxime conſentaneus*: &, qui hoc modo ſunt adoptati, idem quod nativi filii jus habent erga patrum ſuorum cognatos ac libertos. Et habuerat C. Cæſar, præter reliquum vitæ ſplendorem, libertorum etiam, eorumque opulentorum, magnum numerum: qua potiſſimum de cauſa puto Octavianum Cæſarem, non contentum priore adoptione, per teſtamentum facta, hac quoque uti voluiſſe.

95. Jam vero, alia lege lata, *abſolvit Dolabellam*, qui hoſtis judicatus fuerat; & *de quæſtione habenda in eos, quorum opera C. Cæſar occiſus eſſet*, legem tulit. Moxque, Cæſarianis accuſantibus, alii vocati ſunt in jus, ut facinoris auctores atque ſocii, alii ut conſcii tantummodo: nam & hoc quibuſdam crimini datum eſt, quorum nonnulli ne in Urbe quidem fuerant, quando Cæſar occiſus eſt. Poſtquam autem univerſis præconis denunciatione unus dies

A. U. 711.

ρος, καὶ τῶν δικαστῶν οὐδενὸς τὴν ἀπολύουσαν φέροντος, πλὴν ἑνὸς ἀνδρὸς τῶν ἐπιφανῶν· ὃς τότε μὲν οὐδ᾽ αὐτός τι ἔπαθε, μικρὸν δ᾽ ὕστερον ἐπὶ θανάτῳ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὅδε προὐγράφη. Ἔδοξε δὲ ταῖσδε ταῖς ἡμέραις Κόϊντος Γάλλιος, ἀδελφὸς Μάρκου Γαλλίου συνόντος Ἀντωνίῳ, τὴν πολιτικὴν στρατηγίαν ἄρχων, αἰτῆσαι παρὰ Καίσαρος τὴν στρατηγίαν τῆς Λιβύης, καὶ οὕτω τυχὼν ἐπιβουλεῦσαι τῷ Καίσαρι. καὶ αὐτοῦ τὴν μὲν στρατηγίαν περιεῖλον οἱ σύναρχοι, τὴν δ᾽ οἰκίαν διήρπασεν ὁ δῆμος, ἡ δὲ βουλὴ κατεγίγνωσκε θάνατον. ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς τὸν ἀδελφὸν ἐκέλευσε χωρεῖν, καὶ δοκεῖ πως ἐπιβὰς οὐδαμοῦ ἔτι φανῆναι.

XCVI. Τοσάδε πράξας ὁ Καῖσαρ, ἐπενόει μὲν τὰς ἐς τὸν Ἀντώνιον διαλύσεις, πυνθανόμενος, ἤδη τοῖς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον εἴκοσι συνῆχθαι τέλη στρατοῦ, καὶ χρῄζων ἐπ᾽ αὐτὰ Ἀντωνίου. ἐξῄει δὲ τῆς πόλεως ἐπὶ τὸν Ἰόνιον, καὶ σχολαίως ἀνεζεύγνυε, τὰ παρὰ τῆς βουλῆς ἐπιμένων.

Lin. 30. Γάλλιος *Aug. mend. Sed idem mox recte* Γαλλίου. *L.* 31 *ſq. An* οὕτως ἐντυχὼν?

dictus eſt: omnes abſentes damnati ſunt, judicia inſpectante Cæſare, & nemine ex omni judicum numero album ferente calculum, præter unicum virum nobilem; qui tunc quidem id tulit impune, ſed paulo poſt cum aliis proſcriptus eſt. Per eoſdem dies *Q. Gallius*, frater Marci, verſantis apud Antonium, tunc urbanus prætor, quum Cæſarem conveniſſet, ut ab eo ex prætura Africam provinciam peteret, *vitæ Cæſaris viſus eſt inſidiari*: quam ob cauſam a collegis prætura ſubmotus eſt, domumque ejus diripuit populus, & ſenatus capitalem in eum protulit ſententiam. *Cæſar* autem eum juſſit ad fratrem abire; ſed *Gallius*, nave conſcenſa, nuſquam poſtea fertur comparuiſſe.

96. His rebus geſtis, *Cæſar*, certior factus, Caſſium Brutumque jam XX habere legiones, adverſus quas opus ſibi eſſet Antonio, de *ſarcienda cum Antonio gratia* cogitabat. Jamque urbem egreſſus, lentis tamen adhuc itineribus verſus mare Superum profectus eſt; exſpectans, quæ conſilia ſenatus eſſet capturus. *Pedius* enim, poſt diſceſſum

Πεδιος γὰρ αὐτὴν, ἀποσ]άντος τοῦ Καίσαρος, ἔπειθε, τὰ ἐς ἀλλήλους μὴ δυσίατα ποιουμένους, συναλλαγῆναι Λεπίδῳ τε καὶ Αντωνίῳ. Οἱ δὲ προεώρων μὲν, ὅτι μὴ σφίσι, μήδ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος, εἰσὶν αἱ διαλλαγαὶ, ἀλλ' ἐς συμμαχίαν Καίσαρι κατὰ Κασσίου τε καὶ Βρούτου· ἐπῄνουν δ' ὅμως καὶ συνετίθεντο, ὑπ' ἀνάγκης. Καὶ τὰ πολέμια δόγματα Αντωνίου τε καὶ Λεπίδου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῖς σ]ρατιωτῶν κατελύετο· εἰρηναῖα δὲ ἕτερα αὐτοῖς ἐπέμπετο. καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτοῖς συνήδετο γράφων· Αντωνίῳ δὲ καὶ βοηθὸς ἐπὶ Δέκμον ὑπισχνεῖτο ἥξειν, εἰ δέοιτο. Οἱ δὲ ἀντεφιλοφρονοῦντο μὲν αὐτὸν ἄφνω, καὶ ἐπῄνουν· ὁ δ' Αντώνιος ἔγραφεν, αὐτὸς ἀποτίσεσθαι Δέκμον τε ὑπὲρ Καίσαρος, καὶ Πλάγκον ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ συμμίξειν Καίσαρι.

XCVII. Τοσάδε μὲν ἀλλήλοις ἐπέσ]ειλαν. Διώκοντι δὲ τῷ Αντωνίῳ Δέκμον προσγίγνεται Πολλίων Ασίνιος, ἄγων δύο τέλη. καὶ Πλάγκῳ μὲν Ασίνιος ἔπραξε διαλ-

Lin. 49. *An* δόγματα κατὰ Αντωνίου? *L.* 58. Δέκμον *caret Aug. male.*

Cæſaris, auctor patribus erat, ut, priuſquam factionum odia fierent immedicabilia, Lepidum & Antonium reciperent in gratiam. Et ſenatus, quamvis provideret, neque ſibi neque reipublicæ utilem fore eam reconciliationem, ſed auxilia tantum quærere Cæſarem contra Brutum & Caſſium; probavit tamen rem & adſenſit, neceſſitate cogente. Itaque *antiquatis Senatuſconſultis*, *quibus Antonius Lepiduſque* una cum ſuis exercitibus *hoſtes fuerant judicati*, pacificas eis ſcripſerunt literas. Eamque rem eiſdem *Cæſar* per literas ſuo nomine datas gratulatus eſt; *Antonio* vero etiam auxilio ſe venturum pollicitus eſt contra *D. Brutum*, ſi opus videretur. Et illi viciſſim amiciſſime ſubito reſcripſerunt Cæſari, eumque collaudarunt; Antonius vero etiam, exacturum ſe, ſcripſit, a D. Bruto pœnam perfidiæ erga C. Cæſarem, & a Planco erga ſeipſum, tumque conjuncturum cum Cæſare copias.

97. Hujuſmodi literis ultro citroque miſſis, *Antonio D. Brutum perſequenti conjunxit ſe Aſinius Pollio* cum duabus legionibus: quo con-

A. U. 711.

Digitized by Google

A. U. 711. λαγάς· καὶ ὁ Πλάγκος σὺν τρισὶ τέλεσι μεθίστατο εἰς τὸν Ἀντώνιον, ὥστε ἤδη βαρυτάτης δυνάμεως ἦρχεν ὁ Ἀντώνιος. Δέκμῳ δὲ ἦν τέλη δέκα· ὧν τέσσαρα μὲν τὰ ἐμπειροπολεμώτατα ὑπὸ λιμοῦ διέφθαρτο, καὶ ἐνόσει ἔτι· τὰ νεοστράτευτα δὲ ἦν ἕξ, ἀταλαίπωρα ἔτι καὶ πόνων ἄπειρα. Ἀπογνοὺς οὖν μάχεσθαι, φεύγειν ἔκρινε πρὸς Βροῦτον ἐς Μακεδονίαν. ἔφευγε δὲ οὐκ ἐπὶ τάδε τῶν Ἄλπεων, ἀλλ' ἐς Ῥάβενναν ἢ Ἀκυληΐαν. ἐπεὶ δὲ Καῖσαρ ὥδευε ταύτῃ, ἄλλην μακροτέραν ὁδὸν καὶ δύσπορον ἐπενόει, τόν τε Ῥῆνον περᾶσαι, καὶ τὰ ἀγριώτερα τῶν βαρβάρων ὑπερελθεῖν. ὅθεν αὐτὸν, ὑπό τε τῆς ἀπορίας καὶ τοῦ καμάτου, πρῶτοι μὲν οἱ νεοστράτευτοι καταλιπόντες ἐς Καίσαρα ἐχώρουν· ἐπὶ δὲ ἐκείνοις καὶ τὰ ἀρχαιότερα τέσσαρα, ἐς Ἀντώνιον, καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος ἤδη, χωρὶς τῶν σωματοφυλάκων ἱππέων Κελτῶν. Ὁ δὲ καὶ τούτων τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιτρέψας ἐς τὰ οἰκεῖα σφῶν ἀφίστασθαι,

Lin. 64. νεοστρατεύματα *mendoſe Aug.* *L.* 66 *ſq.* Non per ſuperiora Alpium *Cund.* *Quin potius* οὐκ ἐπὶ τάδε τῶν Ἄλπεων ἐς Ῥαβ. ἢ Ἀκυληΐαν· ἀλλ', ἐπεὶ Καῖσαρ *&c.* non cis Alpes verſus Ravennam aut Aquilejam; ſed, quoniam Cæſar &c.? *L.* 67. Ἀκυλίαν *Edd. b. l. mend.*

ciliatore *Plancus quoque* cum tribus legionibus *ad Antonium tranſiit*; ut jam potentiſſimis copiis Antonius præeſſet. Decimo vero ſupererant legiones decem: quarum quatuor, peritiſſimæ rei militaris, adhuc laborabant fame adflictæ: ſex vero, e tironibus conſcriptæ, rudes erant & inadſuetæ laboribus. Quare inconſultum ratus *Decimus*, prælio hos committere, *ſtatuit ad M. Brutum fugere in Macedoniam*. Viam autem fugæ capeſſivit non juxta Alpes, ſed verſus Ravennam & Aquilejam. Quoniam vero Cæſar hac via proficiſcebatur, aliam ille cogitavit viam longiorem ac difficiliorem, ut trajecto Rheno tranſiret per barbarorum regiones. Qua difficultate deterritæ primum *tironum legiones, deſerto Decimo Bruto, tranſierunt ad Cæſarem*: nec multo poſt aliæ *quatuor veteranæ* contulerunt ſe *ad Antonium*, ſimulque auxiliares copiæ, exceptis Gallis equitibus, quibus corporis cuſtodiam commiſerat. Tum *Decimus*, permiſſis ex hoc quoque numero domum redire quotquot voluiſſent,

ἀφίστασθαι, καὶ διαδοὺς ἐκ τοῦ παρόντος ἔτι χρυσίου, μετὰ τριακοσίων τῶν παραμεινάντων μόνων ἐπὶ τὸν Ῥῆνον ἐφέρετο. δυσπόρου δ᾽ ὄντος αὐτοῦ περᾶν σὺν ὀλίγοις, ἀπελείφθη καὶ ὑπὸ τῶνδε, πλὴν δέκα μόνων. ἤλλαξε δὲ τὴν ἐσθῆτα ἐς τὸ Κελτικὸν, ἐξεπιστάμενος ἅμα καὶ τὴν φωνὴν, καὶ διεδίδρασκε σὺν ἐκείνοις οἷά τις Κελτὸς, οὐ τὴν μακροτέραν ἔτι περιιὼν, ἀλλ᾽ ἐπὶ Ἀκυληίας, λήσεσθαι νομίζων διὰ τὴν ὀλιγότητα. A. U. 711.

XCVIII. Ἁλοὺς δὲ ὑπὸ λῃστῶν, καὶ δεθεὶς, ἤρετο μὲν, ὅτου Κελτῶν δυνάστου τὸ ἔθνος εἴη. μαθὼν δ᾽ ὅτι Καμίλλου, πολλὰ πεποιηκὼς εὖ τὸν Κάμιλλον, ἄγειν αὐτὸν αὐτοῖς ἐς τὸν Κάμιλλον ἐκέλευεν. ὁ δὲ ἀχθέντα ἰδὼν, ἐφιλοφρονεῖτο μὲν ἐς τὸ φανερὸν, καὶ τοῖς δήσασιν ἐπεμέμφετο, ὑπ᾽ ἀγνοίας ἐνυβρίσασιν ἀνδρὶ τοσῷδε· κρύφα δ᾽ ἐπέστελλεν Ἀντωνίῳ. καὶ Ἀντώνιός τι παθὼν ἐπὶ τῇ μεταβολῇ, οὐχ ὑπέστη τὸν ἄνδρα ἰδεῖν, ἀλλ᾽ ἐκέλευσε τῷ Καμίλλῳ, κτείναντα, τὴν κεφαλὴν ἐς αὐτὸν ἐκπέμψαι· καὶ τὴν κεφαλὴν ἰδὼν, ἐκέλευσε τοῖς παροῦσι θάψαι.

luiſſent, & donatis ex præſenti auro, cum reliquis trecentis, qui ſoli cum eo permanſerant, *Rhenum petiit.* Quem fluvium quum difficile eſſet cum paucis trajicere; paulatim & ab his *deſertus eſt, exceptis decem* tantummodo. Tum vero ſumto veſtitu Gallico, non ignarus & linguæ, fugiebat cum his paucis, pro Gallo habitus: & relicto jam viarum diſpendio, petebat Aquilejam, quod ſe propter paucitatem putaret poſſe fallere.

98. *Captus* autem *a latronibus*, & vinctus, rogabat, cujuſnam Gallorum dynaſtæ eſſet ea regio: & cognito, quod eſſet *Camilli*, de quo bene meritus fuerat, duci ſe ad eum juſſit. Qui ubi adductum vidit, magna comitate excepit propalam, objurgans eos qui illum vinxerant, quod per ignorantiam tantum virum adfeciſſent injuria: clam vero rem ſignificavit Antonio. Eam fortunæ mutationem hactenus miſeratus eſt *Antonius*, ut videre miſerum non ſuſtinuerit: ſed *Camillo mandavit, ut interficeret Decimum*, & caput ejus ad ſeſe remitteret. Quod poſtquam factum eſt, inſpectum caput Antoni-

A. U. 711. Τοῦτο Δέκμῳ τέλος ἦν, ἱππάρχῃ τε Καίσαρος γενομένῳ, καὶ ἄρξαντι τῆς παλαιᾶς Κελτικῆς ὑπ᾽ ἐκείνῳ, καὶ ἐς τὸ μέλλον ἔτος ὑπατεύειν ὑπ᾽ αὐτοῦ κεχειροτονημένῳ καὶ τῆς ἑτέρας Κελτικῆς ἄρχειν. Καὶ δεύτερος τῶν σφαγέων οὗτος ἐπὶ Τρεβωνίῳ δίκην ἐδίδου μετ᾽ ἐνιαυτόν που καὶ ἥμισυ τῆς ἀναιρέσεως. Τῷ δὲ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Μινούκιος Βάσιλλος, σφαγεὺς καὶ ὅδε Καίσαρος, ὑπὸ τῶν θεραπόντων ἀνῃρέθη, εὐνουχίζων τινὰς αὐτῶν ἐπὶ τιμωρίᾳ.

Lin. 99. Μινούτιος *h. l. Edd.* Μινούτιος *Aug.* Minuciuſ *recte Cand.*

us ſepeliendum tradidit ſuis. Hic *exitus* fuit *D. Bruti*, qui Cæſaris magiſter equitum fuerat, & illo vivo *Veteri Gallia* præfuerat: deſignatus ab eodem Conſul in annum proximum, & alteri Galliæ præfectus. Atque hic *ſecundus poſt Trebonium pœnas dedit homicidii*, ſeſquianno poſt interemtum Cæſarem. Per idem tempus & *Minucius Baſilus, alius e Cæſaris percuſſoribus, a ſuis ſervis interfectus* eſt; quoniam nonnullos ex eorum numero, ſupplicii cauſa, caſtraverat.

APPIANI
ROMANARVM HISTORIARVM
VOLVMINIS SECVNDI
PARS II.
HISTORIÆ BELLORVM CIVILIVM
LIBRVM IV. ET V. COMPLECTENS.

Vol. II. p. 531.

Digitized by Google

Digitized by Google

ΑΠΠΙΑΝΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ
ΡΩΜΑΙΚΩΝ
ΕΜΦΥΛΙΩΝ Δ'.

Δύο μὲν δὴ Γαΐου Καίσαρος φονεῖς οὕτω δίκην, ἐν ταῖς σφετέραις αὐτῶν στρατηγίαις ἐκπολεμηθέντες, ἐδεδώκεσαν· Τρεβώνιος ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ Δέκμος ἐν τῇ Κελτικῇ. Ὅπως δὲ ἔδοσαν Κάσσιός τε καὶ Βροῦτος, οἳ καὶ μάλιστα τῆς ἐπιβουλῆς ἐπὶ τῷ Καίσαρι ἦρξαν, καὶ γῆς ἐκράτουν ἀπὸ Συρίας ἐπὶ Μακεδονίαν ἁπάσης, καὶ στρατὸς ἦν αὐτοῖς πολὺς, ἱππικός τε καὶ ναυτικὸς, καὶ ὁπλιτῶν ὑπὲρ εἴκοσι τέλη, καὶ νῆες ὁμοῦ καὶ χρήματα· ἡ Τετάρτη τῶν Ἐμφυλίων ἥδε ὑποδείκνυσιν. Ὁμοῦ δὲ τούτοις ἐγίγνοντο αἱ ἐν Ῥώμῃ τῶν ἐπὶ θανάτῳ προγρα-

Lin. 1. φονῆς *Aug. quod valet* φονεῖς. *L. 3.* Δέκιμος *Reg. C. ut conſtanter edit. 2. 3. L. 5. Vocem* μάλιστα *h. l. omittunt, eamque poſt* Καίσαρι *ponunt Edd. cum tribus MSS. Regiis. Eamdem vocem neutro loco agnoſcit Ven. Secutus ſum Aug.*

APPIANI
ALEXANDRINI
ROMANARUM HISTORIARUM
DE BELLIS CIVILIBUS
LIBER QUARTUS.

Ad hunc modum C. Cæſaris percuſſores duo, in ſuis provinciis bello victi, pœnas dederunt, Trebonius in Aſia, D. Brutus in Gallia. Jam *qua ratione pœnas dederint* CASSIUS *et* M. BRUTUS; qui, quum ejuſdem *conſpirationis auctores vel præcipui* fuiſſent, nunc provincias univerſas obtinebant a Syria Macedoniam uſque, & copiis tam pedeſtribus equeſtribuſque abundabant quam navalibus, quippe qui legiones ſupra viginti, & claſſes pecuniaſque haberent; id vero *Quartus hic Bellorum Civilium Liber exponet.* Quo tempore etiam *in Urbe* AD MORTEM PROSCRI-

Digitized by Google

A. U. φέντων ἔρευναί τε καὶ εὑρέσεις καὶ παθήματα πάμπαν ἐπαχθῆ· οἷα οὔτε ἐπὶ Ἑλλήνων ἐν στάσεσιν ἢ πολέμοις, οὔτ᾽ ἐπὶ Ῥωμαίων αὐτῶν, ἐμνημονεύετο γενέσθαι, πλὴν ἐπὶ μόνου Σύλλα, τοῦ πρώτου τοὺς ἐχθροὺς ἐς θάνατον προγράψαντος. Μάριος μὲν γὰρ ἐζήτει, καὶ ἐκόλαζεν οὓς εὕροι· Σύλλας δὲ, ὑπὸ μισθοῖς τε μεγάλοις καὶ κολάσεσι τῶν ἐπικρυψάντων ὁμοίαις, τὸν ἐντυχόντα κτείνειν προέγραφε. Καὶ τὰ μὲν ἀμφὶ Μάριόν τε καὶ Σύλλαν ἐν τοῖς περὶ ἐκείνων προείρηται· τὰ δὲ ἑξῆς οὕτως ἐγένετο.

711. II. Καῖσαρ μὲν καὶ Ἀντώνιος ἐς φιλίαν ἀπ᾽ ἔχθρας συνῆσαν, ἀμφὶ Μουτίνην πόλιν, ἐς νησῖδα τοῦ Λαβινίου ποταμοῦ βραχεῖάν τε καὶ ὑπτίαν, ἔχων ἑκάτερος ὁπλιτῶν τέλη πέντε· καὶ τάδε ἀλλήλοις ἀντικαθιστάντες, ἐχώρουν σὺν τριακοσίοις ἑκάτερος ἐπὶ τὰς τοῦ ποταμοῦ γεφύρας. Λέπιδος δ᾽ αὐτὸς προελθὼν, διηρεύνα τὴν νῆσον, καὶ τῇ χλαμύδι κατέσειεν ἥκειν ἑκάτερον. οἱ δὲ,

Lin. 11. καὶ αἱ εὑρέσεις *Aug. Reg. A. forte pro* καὶ ἀναιρέσεις. *Initio vocis* εὑρέσεις *in Reg. C. ſuperſcriptæ literæ* αι, *videntur* αἱρέσεις *dicere.* *L.* 12. ἐν *carent Edd. invitis Aug. Reg. B. C.* *L.* 15 *ſq.* οὓς ἂν εὕροι *Reg. C.* *L.* 25. διηρεύνα *Edd. mend. ex Reg. B.*

PTORUM erat *inquiſitio*, & eorum qui deprehenſi ſunt *ſupplicia odioſiſſima*: quale nihil umquam neque apud Græcos in ſeditionibus aut bellis factum memoriæ proditum eſt, neque apud ipſos Romanos; exceptis temporibus Syllæ, qui primus inimicos ad ſupplicium proſcripſerat. Nam & *Marius* perquiſiverat quidem inimicos ſuos, & inventos morte adfecerat: *Sylla* vero publico Edicto edito, magna interfectoribus præmia pollicitus, nec minores occultantibus comminatus pœnas, juſſerat, ut illos occideret quiſquis inveniret. Ceterum de Marianis Syllaniſque temporibus jam ſuo loco dictum eſt: nunc hæc, quæ deinceps geſta ſunt, exſequamur.

2. CÆSAR *cum* ANTONIO ad componendam amicitiam *congreſſus* eſt, haud procul Mutina, *in* parva quadam & plana *inſula Lavinii fluvii*; uterque ſecum habens legiones quinque: quibus inter ſe oppoſitis, comitati trecenis proceſſerunt ambo ad fluvii pontes. Et LEPIDUS, primus ipſe progreſſus ad perſcrutandam inſulam, paludamentum quatiens, ſignum ve-

Digitized by Google

ἐπὶ τῶν γεφυρῶν τοὺς τριακοσίους μετὰ τῶν φίλων ἀπολιπόντες, ἐς τὸ μέσον ᾔεσαν ἐν περιόπτῳ, καὶ συνήδρευον οἱ τρεῖς, Καίσαρος ἐν μέσῳ διὰ τὴν ἀρχὴν προκαθίσαντος. Δύο δὲ ἡμέραις ἕωθεν ἐς ἑσπέραν συνιόντες, τάδε ἔκριναν· Ἀποθέσθαι μὲν τὴν ὕπατον ἀρχὴν Καίσαρα, καὶ Οὐεντίδιον αὐτὴν ἐς τὸ λοιπὸν τοῦ ἔτους μεταλαβεῖν· καινὴν δὲ ἀρχὴν ἐς διόρθωσιν τῶν ἐμφυλίων νομοθετηθῆναι Λεπίδῳ τε καὶ Ἀντωνίῳ καὶ Καίσαρι, ἣν ἐπὶ πενταετὲς αὐτοὺς ἄρχειν, ἴσον ἰσχύουσαν ὑπάτοις· ὧδε γὰρ ἔδοξεν ἀντὶ δικτατώρων ὀνομάσαι, διὰ τὸ δόγμα ἴσως τὸ Ἀντωνίου κωλῦον ἔτι γίγνεσθαι δικτάτωρα· τοὺς δὲ ἀποφῆναι μὲν αὐτίκα τῆς πόλεως ἄρχοντας ἐς τὰ ἐτήσια ἐπὶ τὴν πενταετίαν· τὰς δὲ ἡγεμονίας τῶν ἐθνῶν νειμαμένους, ἔχειν Ἀντώνιον μὲν τὴν Κελτικὴν ἅπασαν, ἄνευ τῆς συναφοῦς τοῖς Πυρηναίοις ὄρεσιν, ἣν Παλαιὰν ἐκάλουν Κελτικήν· ταύτης δὲ Λέπιδον ἄρχειν, καὶ Ἰβη-

A. U. 711.

Lin. 33. καὶ νῦν δὲ *mend. Aug. Reg. B.* *L.* 35. αὐτοῦ ἄρχειν, & *mox* ἴσχυσαν *edit.* 1. *mendoſe.* *L.* 37. γινέσθαι δικτατ. *Reg. B.* *L.* 40. ἔχειν μὲν Ἀντ. *Edd. Prætuli Aug. Reg. B. C.* *L.* 42. ἐκαλ. Βελτικὴν *Aug. mend.*

niendi dedit utrique. Jamque illi, comitatu & amicis in pontibus relictis, progreſſi in medium locum conſpicuum, *conſederunt ſoli tres*, Cæſarque, propter magiſtratum, medius. Ibi per continuum biduum colloquio a mane ad veſperam habito, *hæc ſtatuerunt* de communi ſententia: „Ut *Cæſar conſulatum* in reliquum anni *Ventidio cederet*: utque NOVUS MAGISTRATUS TRIUMVIRORUM crearetur, quem *Lepidus cum Antonio Cæſareque* REIPUBLICÆ EX CIVILIBUS DISSENSIONIBUS RESTITUENDÆ per quinquennium *conſulari poteſtate* gererent;" hoc enim nomen magis quam *Dictatorum* placuit, fortaſſe propter recentem de abolenda Dictatura legem Antonii: tum „ut *Triumviri* confeſtim *in quinquennium urbanos magiſtratus* annuos *deſignarent*: *provincias* ita partirentur, ut *Antonius haberet* univerſam *Galliam*, excepta ea, quæ Pyrenæis montibus contigua eſt, quæ *Gallia Vetus* vocabatur; quæ *Lepido* cederet una cum *Hiſpania*; *Cæſari*

Digitized by Google

A. U. 711. ρίας ἐπὶ ταύτῃ· Καίσαρι δὲ εἶναι Λιβύην καὶ Σαρδὼ καὶ Σικελίαν, καὶ εἴ τις ἄλλη νῆσος ἐνταῦθα.

III. Ὧδε μὲν τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν οἱ τρεῖς ἐνείμαντο ἐφ' ἑαυτοῖς, τὰ πέραν ἄρα τοῦ Ἰονίου μόνα ὑπερθέμενοι, διὰ Βροῦτον καὶ Κάσσιον κρατοῦντας ἔτι αὐτῶν. Κασσίῳ δὲ καὶ Βρούτῳ πολεμεῖν Ἀντώνιόν τε καὶ Καίσαρα· Λέπιδον γὰρ ὑπατεύειν ἐς τὸ μέλλον, καὶ τῇ πόλει διὰ τὰς ἐν αὐτῇ χρείας ὑπομένειν, ἡγεμονεύοντα τῆς Ἰβηρίας δι' ἑτέρων· τοῦ δὲ Λεπίδου στρατοῦ τρία μὲν αὐτὸν Λέπιδον ἔχειν ἐς τὰ ἐπὶ Ῥώμης, ἑπτὰ δὲ τέλη νείμασθαι Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον, τρία μὲν Καίσαρα, τέσσαρα δὲ Ἀντώνιον, ὡς ἂν ἐς τὸν πόλεμον αὐτῶν ἑκάτερος εἴκοσιν ἄγοι· ἐπελπίσαι δὲ ἤδη τὸν στρατὸν ἐς τὰ νικητήρια τοῦ πολέμου, ἄλλαις τε δωρεαῖς, καὶ ἐς κατοικίαν δόσεσι τῶν Ἰταλικῶν πόλεων ὀκτωκαίδεκα· αἳ, καὶ περιουσίᾳ καὶ ἐδάφει καὶ οἴκοις εἰς κάλλος διαφέρουσαι, ἔμελλον αὐτοῖς ἐδάφεσι καὶ οἴκοις αὐτῷ διανεμήσεσθαι, ὥσπερ αὐτοῖς

Lin. 57 ſq. περιουσία καὶ ἐδάφεσι *Aug. Ven.*

„*Africa* obveniret *cum Sardinia Siciliaque*, & ceteris ejus ſitus inſulis."

3. Atque ita *imperium Romanum in Triumviros diviſum* eſt, dilatis in aliud tempus ceteris ultra mare Jonium provinciis, propter Brutum ac Caſſium, qui tunc adhuc eas tenebant. *Cum Caſſio* autem *Brutoque bellum gerere Antonium et Cæſarem* placuit. Nam *Lepidus, deſignatus in proximum annum Conſul*, in Urbe erat manſurus, ad ea quibus ibi opus eſſet adminiſtranda, Hiſpaniam recturus per vicarios. *Lepido tribus* ex ſuis *legionibus* relictis ad Urbis præſidium, reliquas ſeptem inter ſe ita partiebantur Cæſar & Antonius, ut *Cæſari* adtribuerentur tres, *Antonio* quatuor; ut *uterque* eorum *viginti legionibus* ad bellum illud gerendum uteretur. Et quo alacrior redderetur exercitus, præter alia propoſita victoriæ præmia, *promittendas* conſtituerunt *militibus* coloniarum loco, *octodecim Italicas urbes*, tam opibus quam agri bonitate ac ædificiorum pulchritudine præcellentes; quæ cum agris & ædificiis, non ſecus quam bello ca-

Digitized by Google

ἀντὶ τῆς πολεμίας δορίληπτοι γενόμεναι. Καὶ ἦσαν αἱ πόλεις, ἄλλαι τε, καὶ αἱ περιφανέσταται μάλιστα αὐτῶν, Καπύη, καὶ Ῥήγιον, καὶ Οὐενουσία, καὶ Βενεβεντὸς, καὶ Νουκερία, καὶ Ἀρίμινον, καὶ Ἱππώνιον. οὕτω μὲν τὰ κάλλιστα τῆς Ἰταλίας τῷ στρατῷ διέγραφον. Ἔδοξε δὲ σφίσι καὶ τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς προανελεῖν, ἵνα μὴ ἐνοχλοῖεν αὐτοῖς τάδε καθισταμένοις, καὶ πολεμοῦσι πόλεμον ἔκδημον. Ταῦτα μὲν ἔδοξε, καὶ ταῦτα συνεγράψαντο. καὶ αὐτῶν ὁ Καῖσαρ, ὡς ὕπατος, ἀνέγνω τοῖς στρατοῖς τὰ λοιπὰ, χωρὶς τῶν ἀποθανουμένων. οἱ δ' ἀκούσαντες, ἐπαιώνισάν τε, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους ἐπὶ διαλλαγῇ. A. U. 711.

IV. Γιγνομένων δὲ τούτων, τέρατα καὶ σημεῖα ἐν Ῥώμῃ πολλὰ καὶ φοβερὰ ἦν. κύνες τε γὰρ ὠρύοντο ὁμαλῶς οἷα λύκοι, σύμβολον ἀηδές· καὶ λύκοι τὴν ἀγορὰν διέθεον, οὐκ ἐπιχωριάζον ἐν πόλει ζῶον· βοῦς τε φωνὴν ἀφῆκεν ἀνθρώπου· καὶ βρέφος ἀρτίτοκον ἐφθέγξατο·

Lin. 60. δορύληπτοι *Edd. ut alibi. Secus Aug. Reg. C.* *L.* 62. Καπύη *Aug. ut ſæpe aliás, non male.* *L.* 63. Νουκαιρία *h. l. Edd. & MSS. noſtri, quod correxi. Ibid.* Ἀρίμηνον *quatuor noſtri MSS.* *L.* 64. διέγραφεν *Edd. Rectius Aug. Reg. C.* *L.* 66. αὐτοῖς. τὰ δὲ καθιστ. *Edd. & lin. ſq.* ἔκδημον ταῦτα *iidem, nulla interjecta diſtinctione. Recte Aug. Reg. C.* *L.* 70. ἐπαιώνισαν *Reg. C.*

ptæ, in milites eſſent dividendæ." In earum numero eminebant, Capua, Rhegium, Venuſia, Beneventum, Nuceria, Ariminum, Vibona. Atque ita pulcerrima Italiæ pars militibus eſt adtributa. Sed *ante omnia* viſum eſt, proprios etiam *inimicos*, ne hæc adminiſtrantibus & in longinquam expeditionem profectis impedimento eſſent, *tollere.* Hæc decreta Cæſar ex officio ſuo, quippe Conſul, recitavit de ſcripto exercitibus, proſcriptione tantum ſilentio prætenta. Et milites lætis adclamationibus mutuiſque conſalutationibus reconciliationem factam celebrabant.

4. Interea multa *horrenda in Urbe* viſa ſunt *Prodigia.* Nam & canes quaſi ex compoſito ululatum, haud ſecus ac lupi, edebant inauſpicatum; & lupi per forum diſcurrebant, animal inadſuetum urbibus; & bos humanam emiſit vocem; & infans recens natus locutus eſt: in ſimulacris ſu-

A. U. 711.

καὶ τῶν ξοάνων τὰ μὲν ἱδρου, τὰ δὲ καὶ αἷμα ἵδρου· ἀνδρῶν τε μεγάλαι βοαὶ, καὶ κλύπος ὅπλων, καὶ δρόμος ἵππων, οὐχ ὁρωμένων, ἠκούετο· ἀμφί τε τὸν ἥλιον ἀηδῆ σημεῖα πολλὰ, καὶ λιθώδεις ἐγίγνοντο ὑετοὶ, καὶ κεραυνοὶ συνεχεῖς ἐς ἱερὰ καὶ ἀγάλματα ἔπιπτον. Ἐφ' οἷς ἡ μὲν βουλὴ θύτας καὶ μάντεις συνῆγεν ἀπὸ Τυῤῥηνίας. καὶ ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν, τὰς πάλαι βασιλείας ἐπανήξειν εἰπὼν, καὶ δουλεύσειν ἅπαντας χωρὶς ἑαυτοῦ μόνου, τὸ στόμα κατέσχε καὶ τὸ πνεῦμα, ἕως ἀπέθανεν.

V. Οἱ δὲ τρεῖς ἄνδρες ἐφ' ἑαυτῶν γενόμενοι, τοὺς ἀποθανουμένους συνέγραφον, τούς τε δυνατοὺς ὑφορώμενοι, καὶ τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς καταλέγοντες, οἰκείους τε σφῶν αὐτῶν ἢ φίλους ἐς τὴν ἀναίρεσιν ἀντιδιδόντες ἀλλήλοις καὶ τότε καὶ ὕστερον. προσκατελέγοντο γὰρ δὴ καὶ ἕτεροι μεθ' ἑτέρους, οἱ μὲν ἀπ' ἔχθρας, οἱ δὲ μόνου προσκρούματος, ἢ φιλίας ἐχθρῶν, ἢ φίλων ἔχθρας, ἢ

Lin. 92. προσκρεύσματος *Edd. Prætuli Aug. Reg. A. C.*

dor adparuit; & eorum nonnulla ſanguinem quoque emiſerunt: exauditi ſunt magni clamores virorum, & armorum crepitus, ſtrepituſque equorum currentium, quorum nihil cernebatur oculis: circa ſolem quoque triſtia multa prodigia ſunt obſervata; & lapidibus aliquoties pluit, & ſacræ ædes imagineſque continuis tactæ ſunt fulminibus. His procurandis ſenatus *aruſpices ac vates* accivit *ex Etruria*; quorum natu maximus, *rediturum*, ait, *regnum quale priſcis temporibus fuerat, cunctoſque ſervituros, ſe uno excepto*: ſimulque ſpiritum compreſſit, donec exanimis procideret.

5. Ceterum *Triumviri*, ſemotis arbitris, *nomina conſignabant eorum, quos interfectos volebant*; primum ſuſpectos *ob potentiam*, tum ſuos quiſque inimicos; denique amicorum etiam & cognatorum ſalutem prodebant alter alteri, modo viciſſim daretur tollendi adverſarios copia: quod & tunc ſtatim fecerunt, & idemtidem poſtea: nam & deinde alii poſt alios ſunt adſcripti in eumdem catalogum, quidam *propter ſimultatem*, quidam *propter ſolam quamdam offenſam*, aut *quod inimicorum eſſent neceſſarii*, vel *amicorum ini-*

Digitized by Google

πλούτου διαφέροντος. Ἐδέοντο γὰρ ἐς τὸν πόλεμον χρημάτων πολλῶν, Βρούτῳ μὲν καὶ Κασσίῳ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας φόρων δεδομένων τε καὶ προσοδευομένων, ἔτι καὶ βασιλέων καὶ σατραπῶν συμφερόντων· αὐτοὶ δ᾽ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ μάλιστα τῆς Ἰταλίας, πολέμοις τε καὶ ἐσφοραῖς τετριμμένης, ἀποροῦντες· δι᾽ ἃ καὶ τοῖς δημόταις, καὶ ταῖς γυναιξὶ, λήγοντες, ἐπέγραψαν εἰσφορὰς βαρυτάτας, καὶ τέλη πράσεων καὶ μισθώσεων ἐπενόησαν. ἤδη δέ τις καὶ διὰ κάλλος ἐπαύλεως καὶ οἰκίας προεγράφη. Καὶ ἐγένοντο πάντες οἱ θανάτου τε καὶ δημεύσεως κατεγνωσμένοι ἀπὸ μὲν τῆς βουλῆς ἀμφὶ τοὺς τριακοσίους, ἀπὸ δὲ τῶν καλουμένων ἱππέων ἐς δισχιλίους. Καὶ ἦσαν ἐν αὐτοῖς ἀδελφοί τε καὶ θεῖοι τῶν προγραφόντων, καὶ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῖς ἡγεμόνων ὅσοι τι τοῖς ἄρχουσιν ἢ τοῖς ἡγεμόσι προσεκεκρούκεσαν.

A. U. 711.

Lin 95. διδομένων Edd. Praetuli Aug. Reg. C. L. 98. τετρυμμένης Aug. Reg. B. (abundante altera μ.) τετρυχωμένης Reg. C. bene. L. 99. γυναιξὶ λήγοντες Edd. vitioſe ex Reg. B. invitis ceteris MSS. Ibid. ἐπέστρεψαν Edd. cum Reg. A. & Aug. ἐπέτρεψαν Reg. B. C. quæ quin ex ἐπέγραψαν, quod repoſui, corrupta ſint, dubitari vix poteſt. L. 7. προγραφέντων Edd. mend. cum Reg. B. C. Recte Reg. A. Aug. Ven. Ibid. ſq. ὅσοι τε τοῖς Edd. τι dedit Aug. Nec τε, nec τι, agnoſcit Reg. C. L. 8. Forſan ἢ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι, quod expreſſit Cand.

mici. *Nonnullis divitiæ fuerunt exitio.* Nam opus erat ad belli adparatum multis pecuniis: quia reditus ex Aſiæ vectigalibus Bruto Caſſioque fuerant traditi, & ab illis ſolis percipiebantur, regibus etiam præterea atque ſatrapis de ſuo eiſdem conferentibus. Triumviris autem Europa reliqua erat, & Italia, bellis tum maxime exactionibuſque ita exhauſta, ut parciſſimus inde reditus eſſet. Itaque paulatim plebi quoque, ac tandem mulieribus etiam, graviſſima tributa impoſuerunt; & emtionum quoque & locationum vectigalia excogitarunt. Nec defuit qui propter villam aut domum amœniorem proſcriptus eſt. Fuerunt autem *proſcripti*, bonis publicatis, *Senatores* CCC, *equites Romani* MM. In his erant *fratres triumvirorum et avunculi*; nonnulli etiam ex legatis eorumdem, qui vel imperatores vel alios legatos nonnihil offenderant.

Digitized by Google

A. U. 711.

VI. Τὸ μὲν δὴ πλῆθος αὐτῶν, ἀπὸ τῆς συνόδου διελθόντες ἐς Ῥώμην, προγράψειν ἔμελλον· δυώδεκα δὲ ἄνδρας, ἢ ὡς ἕτεροι λέγουσιν ἑπτακαίδεκα, τοὺς μάλιστα δυνατοὺς, ἐν οἷς ἦν καὶ Κικέρων, ἔδοξε προανελεῖν, ἐπιπέμψαντας ἄφνω. καὶ τῶνδε μὲν τέσσαρες αὐτίκα ἀνῃρέθησαν ἐν ἑστιάσεσί τε καὶ ὑπαντήσεσι. Ζητουμένων δὲ τῶν ἄλλων, καὶ ἐρευνωμένων νεῶν τε καὶ οἰκιῶν, ἄφνω θόρυβος ἀνὰ τὴν νύκτα πᾶσαν ἦν, καὶ βοαὶ καὶ διαδρομαὶ μετ' οἰμωγῆς, ὡς ἐν ἁλισκομένῃ πόλει. τῷ γὰρ ἐγνῶσθαι μὲν ἀνδρολήψια γίγνεσθαι, μὴ προγεγράφθαι δὲ μηδένα τῶν προκατεγνωσμένων, πᾶς τις αὐτὸς ἡγεῖτο ζητεῖσθαι πρὸς τῶν περιθεόντων. οὕτω δὲ ἀπογιγνώσκοντες αὐτῶν, οἱ μὲν τὰ ἴδια, οἱ δὲ τὰ κοινὰ, ἐμπρήσειν ἔμελλον, δρᾶσαί τι δεινὸν ἀλόγως αἱρούμενοι, πρὶν παθεῖν· καὶ τάχ' ἂν ἔδρασαν, εἰ μὴ Πέδιος αὐτοὺς ὁ ὕπατος, μετὰ κηρύκων περιθέων, ἐπήλπιζε περιμείναντας

Lin. 2. καὶ ὁ Κικέρων *Edd. ex Reg. A. Delevi Artic. cum Aug. Reg. B. C. Ibid. ſq.* ἐπιπέμψαντες *Edd. Prætuli Aug. Ven. Reg. C. L.* 15. νεῶν καὶ τι *Edd. operarum errore, ex edit.* 1. *in reliquas propagato. L.* 21. αὐτῶν *Edd. cum Reg. C. invitis reliquis MSS. L.* 22. εὐλόγως *Edd. Recte Aug. Reg. C. L.* 24 *ſq.* περιμείναντας ἕω *Aug. abſque præpoſ. Neſcio an rectius.*

6. Jam majoris quidem numeri diſtulerunt proſcriptionem, donec a colloquio in Urbem diſceſſiſſent: *duodecim* autem, *vel*, ut alii produnt, *ſeptemdecim*, *reliquis potentiores*, & in his Ciceronem, *placuit ante alios occidere*, immiſſis ſubito percuſſoribus. Ex illiſque ſtatim quatuor, vel in conviviis, vel in fortuito occurſu, cæſi ſunt: reliqui vero dum per domos perque templa quæruntur; fit ſubito tota nocte tumultus, & diſcurſatio cum clamore ejulatuque, non ſecus quam urbe capta. Quum enim intellexiſſent, quæri comprehendique aliquot viros, & nemo adhuc proſcriptus eſſet; quiſque ſe peti a circumcurſantibus putabat. Itaque rebus deſperatis, quidam ſuas privatas, quidam publicas etiam ædes cogitabant incendere; male ſano quidem conſilio facturi dirum aliquid, priuſquam paterentur. Ac feciſſent fortaſſe, ni *Pedius conſul*, hac illac cum præcone curſitans, bene ſperare eos juſſiſſet, & lucem exſpectare; tum adcuratius, quid rei eſſet, cognituros.

Digitized by Google

ἐς ἕω τὰ ἀκριβέστατα μαθεῖν. ἅμα δ' ἕῳ, παρὰ γνώμην τῶν τριῶν ἀνδρῶν, προὔγραφεν ὁ Πέδιος τοὺς ἑπτακαίδεκα, ὡς μόνους τε αἰτίους δόξαντας εἶναι τῶν ἐμφυλίων κακῶν, καὶ μόνους κατεγνωσμένους· πίστεις τε τοῖς ἄλλοις δημοσίας ἐποιεῖτο, ἀγνοῶν τὰ ἐγνωσμένα. καὶ Πέδιος μὲν ἐκ καμάτου τῆς νυκτὸς ἐτελεύτησεν. A. U. 711.

VII. Ἐσῄεσαν δ' οἱ τρεῖς τρισὶν ἡμέραις, ἀνὰ μέρος ἕκαστος αὐτῶν, ὁ Καῖσάρ τε καὶ ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Λέπιδος, σὺν ταῖς στρατηγίσι τάξεσι, καὶ ὁπλιτῶν ἕκαστος ἑνὶ τέλει. ὡς δὲ εἰσῆλθον, αὐτίκα μὲν ἡ πόλις ἦν πλήρης ὅπλων τε καὶ σημείων διατεταγμένων ἐς τὰ ἐπίκαιρα. Αὐτίκα δὲ ἐν μέσῳ τούτων ἤγετο ἐκκλησία, καὶ δήμαρχος Πούπλιος Τίτιος ἐνομοθέτει, καινὴν ἀρχὴν ἐπὶ καταστάσει τῶν παρόντων ἐς πενταετὲς εἶναι τριῶν ἀνδρῶν, Λεπίδου τε καὶ Ἀντωνίου καὶ Καίσαρος, ἴσον ἰσχύουσαν ὑπάτοις· (ἣν ἄν τις Ἑλλήνων Ἁρμοστὰς ὀνομάσειεν, ὃ καὶ Λακεδαιμόνιοι τοῖς καθισταμένοις τὰ ὑπήκοα ἐτί-

Lin. 41. τοῖς ἄρτι καθισταμένοις *Aug. quod, vide, an in Contextum ſit recipiendum.*

Prima vero luce, contra triumvirorum ſententiam, proſcripſit *Pedius* illos XVII, quaſi ſolos auctores inteſtinorum malorum, ſoloſque condemnatos: reliquis, interpoſita fide publica, ſecuritatem promiſit, ignarus decreti triumviralis. Et *Pedius* quidem ſequenti nocte, morbo *ex nimia defatigatione* contracto, *exſtinctus* eſt.

7. Tum tres illi, *Cæſar*, *Antonius*, *Lepidus*, tribus continuis diebus, quoque die ſeorſim unus ex illis, *Urbem* ſunt *ingreſſi*; quiſque cum ſua prætoria cohorte, & una legione. Quorum adventu Urbs armatis continuo repleta eſt, & ſigna militaria conſpecta in locis opportunioribus. Statimque advocata concione, eaque militibus bene cincta, *Publius Titius tribunus plebis legem tulit* de novo magiſtratu creando, ut TRIUMVIRI CONSTITUENDÆ REIPUBLICÆ *præeſſent in quinquennium cum poteſtate conſulari*, LEPIDUS, ANTONIUS & CÆSAR: (*Harmoſtas* Græce non incommode adpellaveris; quo nomine Lacedæmonii vocabant eos, qui civitates ipſis ſubjectas moderabantur:) at

A. U. 711. θεντο ὄνομα·) οὔτε διαστήματος ἐς δοκιμασίαν, οὔτε κυρίας εἰς τὴν χειροτονίαν ἡμέρας προτεθείσης· ἀλλ' αὐτίκα ἐκυροῦτο ὁ νόμος. Καὶ νυκτὸς ἄλλων, ἐπὶ τοῖς ἑπτακαίδεκα, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν προγραφαὶ κατὰ πολλὰ τῆς πόλεως προυτίθεντο. καὶ μετ' ὀλίγον ἄλλων πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. καί τις προσετίθετο τοῖς πίναξιν αἰεὶ τῶν προκαταγιγνωσκομένων, ἢ τῶν προανῃρημένων ὑπ' ἀγνοίας, ἐς δόξαν τοῦ δικαίως ἀνῃρῆσθαι. Διετέτακτό τε, πάντων τὰς κεφαλὰς ἐς τοὺς τρεῖς ἄνδρας ἐπὶ ῥητῷ κέρδει φέρεσθαι· καὶ ἦν τὸ κέρδος ἐλευθέρῳ μὲν, ἀργύριον, θεράποντι δὲ, ἐλευθερία τε καὶ ἀργύριον. παρέχειν δὲ ἐς ἔρευναν πάντας τὰ ἴδια· καὶ τὸν ὑποδεξάμενον ἢ κρύψαντα ἢ τὴν ἔρευναν οὐ παρασχόντα, τοῖς ἴσοις ἐνέχεσθαι. μηνύειν δὲ ἕκαστα τούτων τὸν ἐθέλοντα, ἐπὶ τοῖς ἴσοις κέρδεσι.

VIII. Καὶ εἶχεν οὕτως ἡ προγραφή· Μάρκος Λέπιδος, Μάρκος Αντώνιος, Οκταούϊος Καῖσαρ, οἱ χειροτονη-

Lin. 48. An τῶν οὐ προκατ.? Ibid. ſq. ἢ τῶν προειρημένων ὑπ' Edd. corrupte. Recte Aug. Reg. C. L. 55. Caret τὸν ante ἐθέλοντα Aug. male. L. 58. Οκλάβιος *Aug. Reg. C.*

nec trinundinum ex more ad examinandam legem conceſſum eſt, nec dies comitiis dicta, ſed lex ſine mora perlata eſt. Sequenti nocte, præter illos XVII, *alii CXXX proſcripti* ſunt: & nomina eorum diverſis Urbis locis propoſita; nec multo poſt *rurſum alii CL.* Et tabulis ſubinde nova adſcribebantur nomina, vel recens damnatorum, vel per errorem occiſorum, ne innocentes viderentur hi periiſſe. Edictumque erat, ut omnium capita ad Triumviros referrentur, propoſitis certis præmiis, ingenuo peounia, ſervo libertate cum pecunia; tum, ut perquiſitoribus quiſque patefaceret ædes ſuas; pari enim in culpa cum proſcriptis fore, quicumque aliquem ex his vel domo excepiſſet, vel occultaſſet, vel qui perquiſitoribus non ultro aperiret omnia: & hujuſmodi celatorum indicibus paria erant præmia propoſita.

8. Fuit autem PROSCRIPTIONIS FORMULA hæc: „M. LEPIDUS, M. ANTONIUS, OCTAVIUS CÆSAR, *triumviri electi conſtituendæ et cor-*

θέντες ἁρμόσαι καὶ διορθῶσαι τὰ κοινὰ, οὕτω λέγουσιν· Εἰ μὴ δι᾽ ἀπιστίαν οἱ πονηροὶ, δεόμενοι μὲν, ἦσαν ἐλεεινοὶ, τυχόντες δὲ, ἐγίγνοντο τῶν εὐεργετῶν ἐχθροὶ, εἶτα ἐπίβουλοι· οὔτ᾽ ἂν Γάϊον Καίσαρα ἀνῃρήκεσαν, οὓς ἐκεῖνος δορὶ λαβὼν ἔσωσεν ἐλέῳ, καὶ φίλους θέμενος, ἐπὶ ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ δωρεὰς προήγαγεν ἀθρόως· οὔτ᾽ ἂν ἡμεῖς τοῖς ἐνυβρίσασι, καὶ πολεμίους ἀναγράψασιν ἡμᾶς, ὧδε ἀθρόως ἠναγκαζόμεθα χρῆσθαι. Νῦν δὲ, ἐξ ὧν ἐπιβεβουλεύμεθα, καὶ ἐξ ὧν Γάϊος Καῖσαρ ἔπαθεν, ἀτιθάσευτον ὁρῶντες τὴν κακίαν ὑπὸ φιλανθρωπίας, προλαβεῖν τοὺς ἐχθροὺς ἢ παθεῖν αἱρούμεθα. Μὴ δή τις τὸ ἔργον ἄδικον ἢ ὠμὸν ἢ ἄμετρον ἡγείσθω, ἔς τε Γάϊον καὶ ἐς ἡμᾶς, οἷα πεπόνθαμεν, ὁρῶν. Γάϊον μὲν δὴ καὶ αὐτοκράτορα ὄντα, καὶ ἄρχοντα ἱερῶν, καὶ τὰ φοβερώτερα Ῥωμαίοις καθελόντα τε ἔθνη καὶ κτησάμενον, καὶ πρῶτον ἀνδρῶν ὑπὲρ τοὺς Ἡρακλείους ὅρους

A. U. 711.

Lin. 59. οὕτως λέγουσιν *Aug. Reg. A. B.* *L. 67.* καὶ ὧν Γάϊος *Edd. Adjeci* ἐξ *cum Aug. Ven. Reg. C.* *L. 68.* ἀτιθάσσευτον *Edd. Secutus ſum Aug. Ven. Reg. C.*

„*rigendæ reipublicæ, edicunt ſic*: Niſi tanta eſſet improborum perfidia, ut poſtquam ſupplices miſeratione ſervati ſunt, benemeritis pro beneficio reponant odium, ac mox etiam vitæ inſidias; neque hi C. Cæſarem interfeciſſent, quos ille bello victos ſervavit clementia, & in amicitiam receptos evexit ad honores, & liberalitate cumulavit; neque nos adverſus eos, qui indigne nobiſcum egerunt, & hoſtes reipublicæ nos judicaverunt, ſubito hanc rationem ingredi cogeremur. Nunc vero, poſtquam ex inſidiis quas nobis „ſtruxerunt, & ex Cæſaris caſu, intelleximus, nullis beneficiis perdomari eorum malitiam poſſe, prævenire inimicos, quam ab eis præoccupari, malumus. Nemo igitur hoc noſtrum factum aut injuſtum, aut crudele, aut nimium exiſtimet; quid C. Cæſar, quid nos ipſi paſſi ſimus, reputans. Illum certe, & Imperatorem, & Pontificem maximum, & gentium maxime Populo Romano formidatarum domitorem ſubactoremque, qui primus mortalium ultra Herculeos terminos nemini navigatum mare ſuperavit, &

A. U. 711. ἀπλώτου θαλάσσης ἀποπειράσαντα, καὶ Ῥωμαίοις γῆν ἄγνωστον εὑρόντα, ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ λεγομένῳ βουλευτηρίῳ, ὑπὸ ὄψεσι θεῶν, κατέκανον, εἴκοσι καὶ τρισὶ σφαγαῖς ἐνυβρίσαντες, οἱ πολέμῳ ληφθέντες ὑπ᾽ ἐκείνου, καὶ περισωθέντες, κληρονόμοι τέ τινες αὐτοῦ τῆς οὐσίας ἐγγραφέντες εἶναι. οἱ λοιποὶ δὲ, ἐπὶ τῷ μύσει τῷδε, τοὺς ἐναγεῖς ἀντὶ κολάσεων ἐπὶ ἀρχὰς καὶ ἡγεμονίας ἐξέπεμψαν· αἷς ἐκεῖνοι χρώμενοι, τά τε κοινὰ τῶν χρημάτων ἥρπασαν, καὶ στρατὸν ἐξ αὐτῶν ἀγείρουσι καθ᾽ ἡμῶν, καὶ ἕτερον αἰτοῦσι παρὰ βαρβάρων αἰεὶ τῆς ἀρχῆς πολεμίων· τάς τε ὑπὸ Ῥωμαίοις πόλεις, τὰς μὲν οὐ πείθοντες, ἐνέπρησαν ἢ κατέσκαψαν ἢ κατήρειψαν, τὰς δὲ καταπλήξαντες ἐπάγουσι τῇ πατρίδι καθ᾽ ἡμῶν.

IX. Ἡμεῖς δὲ αὐτῶν τοὺς μὲν ἤδη τετιμωρήμεθα· τοὺς δὲ λοιποὺς, θεοῦ συνεπιλαμβάνοντος, αὐτίκα δίκην διδόντας ὄψεσθε. Τῶν δὲ μεγίστων ἡμῖν ἠνυσμένων καὶ

Lin. 75. Ῥωμ. τὴν ἄγνωστον *Edd.* *Prætuli Aug. Reg. C.* *L.* 83 *ſq.* ἐγείρουσι *Reg. C.* *L.* 87-89. *Verba* καταπλήξαντες *uſque* τετιμωρημ. τοὺς δὲ *per errorem omiſſa ſunt in Aug.*

„incognitas Populo Romano aperuit terras; illum in loco ſacrato, in media curia, ſub oculis deorum, confecerunt, tribuſque & viginti vulneribus lacerarunt hi, qui, quum jure belli ab eo fuiſſent capti, dimiſſi ab eodem fuerant incolumes, nonnulli etiam teſtamento hæredes ejus nuncupati. Ceteri vero, tantum abfuit, ut in conſpurcatos tam execrabili crimine animadverterent, ut eis magiſtratus & provincias cum imperio dederint; quibus illi abuſi, & pecunias publicas diripue„runt, & copias inde contra nos colligunt, atque alias a barbaris, perpetuis imperii noſtri hoſtibus, poſtulant. Civitateſque populo Romano ſubjectas, partim, quod ipſorum imperata detrectaſſent, incenderunt, aut diruerunt, & ſolo æquarunt, partim minis ac territatione coëgerunt ad arma nobis patriæque inferenda.

9. „Nos vero de quibuſdam eorum jam exegimus pœnas: reliquos, Deo juvante, mox luere videbitis. Ceterum poſt res maximas, partim jam con-

Digitized by Google

ὑπὸ χερσὶν ὄντων, Ἰβηρίας τε, καὶ Κελτικῆς, καὶ τῶνδε τῶν οἴκοι· ἓν ἐστὶ λοιπὸν ἔτι ἔργον, στρατεύειν ἐπὶ τοὺς πέραν θαλάσσης αὐτόχειρας Γαΐου. Μέλλουσι δὴ πόλεμον ὑπὲρ ὑμῶν ἔκδημον ἀγωνιεῖσθαι, οὐκ ἀσφαλὲς οὔτε ἐς τὰ ἡμέτερα οὔτε ἐς τὰ ὑμέτερα εἶναι δοκεῖ, τοὺς ἄλλους ἐχθροὺς ὀπίσω καταλιπεῖν, ἐπιβησομένους ταῖς ἀπουσίαις ἡμῶν, καὶ τὰ συμβαίνοντα τῷ πολέμῳ καιροφυλακήσοντας· οὐδ᾽ αὖ βραδύνειν διὰ τούσδε, ἐν ἐπείξει τοσῇδε, μᾶλλον, ἢ ἐκ ποδῶν αὐτοὺς ἀθρόως ποιήσασθαι, ἄρξαντάς γε τοῦ καθ᾽ ἡμῶν πολέμου, ὅτε πολεμίους ἡμᾶς τε καὶ τοὺς ὑφ᾽ ἡμῖν στρατοὺς ἐψηφίζοντο εἶναι. A. U. 711.

X. Κἀκεῖνοι μὲν τοσάσδε πολιτῶν μυριάδας ἡμῖν συναπώλλυον, οὔτε θεῶν νέμεσιν οὔτε φθόνον ἀνθρώπων ὑφορώμενοι. Ἡμεῖς δὲ πλήθει μὲν οὐδενὶ χαλεπανοῦμεν, οὐδὲ τοὺς ἐχθροὺς ἐπιλεξόμεθα πάντας, ὅσοι διηνέχθησαν ἡμῖν, ἢ ἐπεβούλευσαν, οὐδὲ ἐκ πλούτου πάν-

Lin. 93. Pro λοιπὸν, *quod dedit Aug. & Reg. C. dant mendoſe* λυπηρὸν *Edd. & Cand. L. 95.* ὑπὲρ ἡμῶν *Edd. Rectius Aug. Reg. C. L. 98.* συμβ. τοῦ πολέμου *Edd. cum tribus Regiis. Prætuli Aug. L. 1.* ἐκποδὼν *Reg. C. bene. L. 2.* ἄρξαντός γε *edit. 1. mend. L. 3.* τοὺς ὑφ᾽ ἡμῖν *Edd. Recte Aug. Reg. C.*

„fectas a nobis, partim propediem expediendas, quæ ad Hiſpaniam ad Galliamque & ad hanc noſtram Italiam pertinent; unum præterea magnum ſupereſt negotium, expeditio contra eos, qui trans mare ſunt, Cæſaris parricidas. Id *bellum pro patria geſturi peregre, neque nobis neque vobis tutum fore arbitrati ſumus, ſi alios inimicos a tergo relinqueremus; uſuros contra nos occaſione, per abſentiam noſtram et per belli varios caſus captata.* Imo ne cunctandum quidem, urgente tam præſenti periculo, duximus; ſed ad unum tollendos e medio; quandoquidem ipſi priores nobis bellum intulerunt tum, quum nos noſtroſque exercitus hoſtes judicarunt.

10. „Et illis quidem nulla religio fuit, tot civium millia nobiſcum velle perdere, ſpreta deorum vindicta hominumque invidia. Nos vero multitudini nulli moleſti erimus: ne inimicos quidem, qui nobis vel adverſati ſunt vel inſidiati, ſeligemus omnes;

A. U. 711. τως ἢ περιουσίας ἢ ἀξιώσεως, οὐδ᾽ ὅσους ἕτερος πρὸ ἡμῶν αὐτοκράτωρ ἔκτεινε, τὴν πόλιν κἀκεῖνος ἐν ἐμφυλίοις καθιστάμενος, ὃν Εὐτυχῆ προσείπατε δι᾽ εὐπραξίαν· καίπερ ἀνάγκης οὔσης, τρισὶ πλέονας ἐχθροὺς, ἢ ἑνὶ, εἶναι. Ἀλλὰ μόνους δὴ τοὺς φαυλοτάτους τε καὶ πάντων αἰτιωτάτους ἀμυνούμεθα. καὶ τόδε δι᾽ ὑμᾶς οὐχ ἧσσον ἡμῶν· ἀνάγκη γὰρ, ἡμῶν διαφερομένων, ὑμᾶς πάντας ἐν μέσῳ δεινὰ πάσχειν· ἀνάγκη δέ τι καὶ τῷ στρατῷ γενέσθαι παραμύθιον, ὑβρισμένῳ τε καὶ παροξυμένῳ, καὶ πολεμίῳ πρὸς τῶν κοινῶν ἐχθρῶν ἀναγεγραμμένῳ. Δυνηθέντες δ᾽ ἂν, οὓς ἔγνωμεν, ἐξ ἐφόδου συλλαβεῖν, αἱρούμεθα προγράψαι μᾶλλον, ἢ ἀγνοοῦντας ἔτι συλλαβεῖν· καὶ τόδε δι᾽ ὑμᾶς, ἵνα μὴ ἐπὶ τοῖς ὁπλίταις ἢ διωργισμένοις πλεονάζειν ἐς τοὺς ἀνευθύνους, ἀλλὰ, ἀπηριθμημένους καὶ ὡρισμένους ἔχοντες ὀνομαστὶ, τῶν ἄλλων κατὰ πρόσταγμα ἀπέχωνται. XI. Ἀγαθῇ

Lin. 10. ἢ ἐκ περιουσίας *Reg. C.* *L.* 11. ἐν *ante* ἐμφυλίοις, *quod abeſt vulgo, dedit Aug. Eamdem præpoſ. inſertam voluerat Muſgrav.* *L.* 18. παροξυνομένῳ *Edd.* παροξυμμένῳ *Reg. C. Rectius Aug.*

„nec in divites omnino & locupletes honoratoſve animadvertemus; neque in tam multos quam alius ante nos imperator, qui pariter labefactatam civilibus bellis rempublicam inſtauravit, quem vos ob res geſtas Felicem cognominaſtis: quamvis neceſſe ſit, plures eſſe inimicos tribus quam uni. Sed peſſimum ſolummodo quemque mulctabimus, & præ ceteris nocentiſſimum. Atque id non noſtrûm magis cauſa faciemus, quam veſtrûm ipſorum; quos neceſſe eſſet, dum nos confligaremur, in medio poſitos „omnes multis involvi calamitatibus. Sed et neceſſe eſt aliquid in gratiam facere exercitus, ad levamen injuriarum, quibus ille irritatus eſt, a communibus noſtris inimicis hoſtis judicatus. Quamquam vero potueramus, quos viſum eſſet, comprehendere e veſtigio; malumus eos proſcribere, quam ignaros opprimere: idque ipſum propter vos, ne in poteſtate ſit iratorum militum, præter mandatum inſontibus quoque vim inferre; ſed ut, intra certum numerum ſuis nominibus deſignatorum coërciti, abſtineant ceteris.

XI. „Ergo

XI. Ἀγαθῇ τύχῃ τοίνυν· τῶν ὑπογεγραμμένων τῷδε τῷ διαγράμματι μηδεὶς δεχέσθω μηδένα, μηδὲ κρυπτέτω, μηδὲ ἐκπεμπέτω ποι, μηδὲ πειθέσθω χρήμασιν. Ὃς δ᾽ ἂν ἢ σώσας ἢ ἐπικουρήσας ἢ συνειδὼς φανῇ, τοῦτον ἡμεῖς, οὐδεμίαν ὑπολογισάμενοι πρόφασιν ἢ συγγνώμην, ἐν τοῖς προγεγραμμένοις τιθέμεθα. Ἀναφερόντων δὲ τὰς κεφαλὰς οἱ κτείναντες ἐφ᾽ ἡμᾶς· ὁ μὲν ἐλεύθερος, ἐπὶ δισμυρίαις δραχμαῖς Ἀττικαῖς καὶ πεντακισχιλίαις ὑπὲρ ἑκάστης· ὁ δὲ δοῦλος, ἐπ᾽ ἐλευθερίᾳ τοῦ σώματος, καὶ μυρίαις Ἀττικαῖς, καὶ τῇ τοῦ δεσπότου πολιτείᾳ. τὰ δ᾽ αὐτὰ καὶ τοῖς μηνύουσιν ἔσται· καὶ τῶν λαμβανόντων οὐδεὶς ἐγγεγράψεται τοῖς ὑπομνήμασιν ἡμῶν, ἵνα μὴ κατάδηλος ᾖ. Ὧδε μὲν εἶχεν ἡ προγραφὴ τῶν τριῶν ἀνδρῶν, ὅσον ἐς Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀπὸ Λατίνης μεταβαλεῖν. A. U. 711.

XII. Πρῶτος δ᾽ ἦν ἐν τοῖς προγράφουσι Λέπιδος, καὶ πρῶτος ἐν τοῖς προγραφομένοις ὁ ἀδελφὸς ὁ Λεπίδου Παῦλος· καὶ δεύτερος ἦν τῶν προγραφόντων Ἀντώνιος,

Lin. 28. πειθέσθω *edit.* 1. *quod in* βιαθείτω *mutandum ſuſpicatus erat Muſgr.* πειθέσθω, *quod repoſuit H. Stephan. confirmat Aug. Reg. C. Cand. L.* 43. Παύλου *edit.* 1. *mend. Ib.* προγραφ. ὁ Ἀντώνιος *Aug.*

11. „Ergo quod felix fauſtumque ſit: *Ex his quorum nomina huic ſcripto ſubjuncta ſunt, nemo quemquam domum recipito, neve celato, neve ablegato*, neve pecuniis corrumpitor. Quiſquis autem vel ſervaſſe, vel adjuviſſe, vel conſcius fuiſſe deprehendetur, eum nos abſque ulla excuſatione veniaque in proſcriptorum numerum referemus. *Capita* vero *occiſorum ad nos adferunto*, accepturi præmium, centena millia HS. in ſingula capita, „ſi liber adtulerit; ſin ſervus, libertatem cum quadraginta millibus H S. & heri ſui jure civitatis. Eadem præmia ſunto & indicibus: nec cujuſquam nomen, qui præmium acceperit, inſeretur noſtris commentariis, ne manifeſtum fiat." Talis fuit *triumviralis Proſcriptionis formula.*

12. Primus autem inter Proſcriptores Lepidus fuit, & *primus inter proſcriptos frater Lepidi*, *Paulus*: ſecundus ex proſcriptoribus Antonius, & *ſecundus proſcriptus*

Digitized by Google

A. U. 711.

καὶ δεύτερος τῶν προγραφομένων ὁ θεῖος ὁ Ἀντωνίου Λεύκιος· οἵδε μὲν, ὅτι πρῶτοι πολεμίους αὐτοὺς ἐψηφίσαντο. τρίτος δὲ καὶ τέταρτος ἦν, τῶν ἐν ἑτέρῳ πίνακι προκειμένων ἐς τὸ μέλλον ὑπάτων, Πλάγκου μὲν ὁ ἀδελφὸς Πλώτιος, Ἀσινίου δὲ ὁ πενθερὸς Κόϊντος. καὶ οὐ κατ᾽ ἀξίωσιν ἄρα μόνην οἵδε τῶν ἄλλων προὔκειντο μᾶλλον, ἢ ἐς θάμβος καὶ δυσελπιστίαν, μηδένα ῥύσασθαί τινα προσδοκᾶν. Ἦν δὲ καὶ Θωράνιος ἐν τοῖς προγεγραμμένοις, λεγόμενος ὑπό τινων ἐπιτροπεῦσαι Καίσαρος. Ἅμα δὲ ταῖς προγραφαῖς αἵ τε πύλαι κατείχοντο, καὶ ὅσαι ἄλλαι τῆς πόλεως ἔξοδοί τε καὶ λιμένες, ἢ ἕλη καὶ τέλματα, ἢ εἴ τι ἄλλο ἐς φυγὴν ὕποπτον ἦν, ἢ ἐς λαθραίους καταφυγάς· τήν τε χώραν ἐπετέτραπτο τοῖς λοχαγοῖς ἐρευνᾶν περιθέουσι· καὶ ἐγίγνετο πάντα ὁμοῦ.

XIII. Εὐθὺς οὖν ἦν ἀνά τε τὴν χώραν καὶ ἀνὰ τὴν πόλιν, ὡς ἕκαστός πη συνελαμβάνετο, ἀνδρολήψια αἰ-

*Lin.*45. αὐτοὺς *caret Aug.* *L.*48. Κοΐντιος *videtur legendum.* *L.*51. Θωράντιος *Aug.* *L.* 53. ἅμα δὲ ταῖς γραφαῖς *Aug.* *L.* 55 *ſq. Ultimæ ſyllabæ vocis* λαθραίους *ſuperſcripta lit.* α *in Reg. C. ab ead. man.* *L.* 58. ἦν *caret Aug. & Reg. B. minus bene.*

avunculus Antonii, *Lucius*: quia hi primi ſententiis ſuis hoſtes eos judicaverant. Tertius porro & quartus erant neceſſarii deſignatorum in ſequentem annum conſulum, (quorum nomina in alia tabula juxta illam erant deſcripta,) *Planci frater*, *Plotius*; & *Quintius*, *ſocer Aſinii*: qui non tam ob dignitatis eminentiam ante alios ſunt poſiti, quam ad incutiendum timorem, ſpemque adimendam, ne quis liberare quempiam poſſe ſperaret. Erat & *Thoranius* inter proſcriptos, qui *tutor* a nonnullis proditur fuiſſe *Cæſaris*. Editaque proſcriptione, continuo portis additæ ſunt cuſtodiæ, & obſeſſi ceteri omnes Urbis exitus; eademque diligentia circa portus adhibita, & circa loca paluſtria cœnoſaque, & quidquid ſuſpectum erat ut fugæ latebriſve commodum; tum centuriones juſſi ſunt ad inquirendum per agros diſcurrere: & hæc omnia eodem momento facta ſunt.

13. Itaque confeſtim intra Urbem & extra, prout quoque loco quiſque deprehenſus

Digitized by Google

φνίδια πολλὰ, καὶ τρόποι τῶν φόνων ποικίλοι, τῶν τε κεφαλῶν ἀποτομαὶ τοῦ μισθοῦ χάριν ἐς ἐπίδειξιν, φυγαί τε ἀπρεπεῖς, καὶ σχήματα ἄτοπα ἐκ τοῦ πρὶν περιφανοῦς. Κατέδυνον γὰρ οἱ μὲν ἐς φρέατα, οἱ δὲ ἐς τὰς ὑπονόμους τάφρους ἐπὶ τὰ ἀκάθαρτα, οἱ δὲ ἐς καπνώδεις ὑπωροφίας, ἢ τῶν τεγῶν ταῖς κεραμίσι βυομέναις ὑπεκάθηντο, μετὰ σιγῆς βαθυτάτης. Εδεδοίκεσαν γὰρ οὐχ ἧσσον τῶν σφαγέων, οἱ μὲν γυναῖκας ἢ παῖδας οὐκ εὐμενῶς σφίσιν ἔχοντας, οἱ δὲ ἐξελευθέρους τε καὶ θεράποντας, οἱ δὲ καὶ δανεισμάτων χρήστας, ἢ χωρίων γείτονας, ἐπιθυμίᾳ τῶν χωρίων. Επανάστασις γὰρ δὴ πάντων, ὅσα τέως ὕπουλα ἦν, ἀθρόα τότε ἐγίγνετο, καὶ ἀθέμιστος μεταβολὴ βουλευτῶν ἀνδρῶν, ὑπάτων, ἢ στρατηγῶν, ἢ δημάρχων, ἔτι τάσδε τὰς ἀρχὰς μετιόντων, ἢ ἐν αὐταῖς γεγονότων, ἐς πόδας ἰδίου θεράποντος ῥιπτουμένων σὺν ὀλοφύρσεσι, καὶ σωτῆρα A. U. 711.

Lin. 65 ſq. Pro βυομέναις *maluerat* δυόμενοι *Muſgrav. L. 67.* ἧττον *Aug. L. 71.* ἀθρόα τε ἐγίγνετο *Edd. Prætuli Aug. Reg. C. L. 72.* ἀθέμιτος *Reg. B. L. 73. Ante* ἔτι τάσδε, *ac fortaſſe etiam ante* ὑπάτων, *excidiſſe puto* ἢ, *quod utrobique expreſſit Cand. Ibid. Pro* ἔτι τάσδε *dant* ἐπὶ τάσδε *Edd. Vetius Aug. Reg. C.*

eſſet, *repente oppreſſi multi* per varia mortis genera; & *capita detruncata*, ad fidem cædis faciendam, ferendamque mercedem. Paſſimque *fuga* erat parum decora *virorum* paulo ante *illuſtrium*, tunc in deformem habitum mutatorum. Nam pars deſcendebant in puteos, pars in cloacas impuriſſimas: alii in fumariis vel ſub tectorum conſtipatis tegulis abditi ſummo cum ſilentio ſedebant. Timebant enim ſibi quidam non magis a percuſſoribus, quam ab infenſis uxoribus, alii a filiis male in ipſos adfectis; alii a libertis ſerviſque: tum creditores a debitoribus; vicini a vicinis, contigua prædia adpetentibus. Quidquid enim lividum ac ſuppuratum odiis antea fuerat, id ſubito tunc erumpebat; & indigno modo mutabatur fortuna virorum ex ampliſſimo ordine, conſularium, prætoriorum, tribunitiorum, aut harum dignitatum candidatorum; quos nunc ad pedes ſervorum ſuorum cum lamentis vidiſſes advolutos, & famulo adpellatione ſervatoris ac domini adulantes.

A. U. 711.

καὶ κύριον τὸν οἰκέτην τιθεμένων. οἴκτιστον δὲ ἦν, ὅτε καὶ ταῦτα ὑποστάντες οὐκ ἐλεηθεῖεν.

XIV. Ιδέα τε πᾶσα κακῶν ἦν, οὐχ ὡς ἐν στάσεσιν ἢ πολέμου καταλήψεσιν. οὐ γὰρ, ὡς ἐν ἐκείνοις, τὸν μὲν ἀντιστασιώτην ἢ πολέμιον ἐδεδοίκεσαν, τοῖς δ᾽ οἰκείοις σφᾶς ἐπέτρεπον· ἀλλὰ καὶ τούσδε τῶν σφαγέων μᾶλλον ἐδεδοίκεσαν, οὐδὲν μὲν αὐτοὺς, ὡς ἐν πολέμῳ καὶ στάσει, δεδιότας, σφίσι δὲ αὐτίκα γιγνομένους ἐξ οἰκείων πολεμίους, ἢ δι᾽ ὕπουλον ἔχθραν, ἢ ὑπὸ τῶν ἐπικεκηρυγμένων σφίσι γερῶν, ἢ διὰ τὸν ἐν ταῖς οἰκίαις χρυσόν τε καὶ ἄργυρον. ἄπιστος γὰρ δὴ διὰ ταῦτα ἀθρόως ἕκαστος ἐς τὸν οἰκεῖον ἐγίγνετο, καὶ τὸ σφέτερον κέρδος τοῦ πρὸς αὐτὸν ἐλέου προυτίθει. ὁ δὲ πιστὸς ἢ εὔνους ἐδεδίει βοηθεῖν, ἢ κρύπτειν, ἢ συνειδέναι, δι᾽ ὁμοιότητα τῶν ἐπιτιμίων. Ἔς τε τὸ ἔμπαλιν αὐτοῖς τοῦ πρώτου τῶν ἑπτακαίδεκα ἀνδρῶν δέους περιέστη. τότε μὲν γὰρ οὐ προγραφέντος οὐδενὸς, ἀλλὰ τινῶν ἄφνω συλ-

Lin. 85. διὰ τῶν ἐν ταῖς *Edd. mend. ex Reg. B. Ibid.* οἰκείαις *Edd. mend. ex eod. Reg. B. L.* 89 *ſq.* δι᾽ ὁμιότητα *Edd. cum Reg. A. B. & Cand. Prætuli Aug. Reg. C.*

Quæ res eo erat miſerabilior, quod multi ne tam demiſſe quidem ſupplices impetraverint miſericordiam.

14. *Neque* vero *ulla aberat calamitatis ſpecies*, ſecus ac in ſeditionibus & hoſtili victoria. Nec enim, ut illic, adverſarii ſoli hoſteſve timebantur, in domeſticis reponebatur fiducia; ſed *ipſi domeſtici multo magis*, *quam percuſſores*, *formidabantur*: qui de ſe ipſis præter bellorum ſeditionumve morem ſecuri, hoſtes ſubito reddebantur ex familiaribus, ſive propter diſſimulatum odium, ſive ſpe oſtentati publice præmii, ſive quod inhiarent auro argentoque in ædibus. His enim de cauſis nihil cuiquam fidum domi ſupererat, lucri aviditate præponderante pietatem domeſticam. Quod *ſi quis in fide permanebat* ac benevolentia; tamen *opem ferre non audebat*, nec celare periclitantem, nec diſſimulare conſcientiam; propter pœnæ ſimilitudinem, quæ celatores ſequebatur. Eratque res longe diverſa a ſuperiore ſeptemdecim damnatorum virorum periculo: tunc enim, nemine proſcripto, nonnullis repente

λαμβανομένων, πάντες ἐδεδοίκεσαν ὅμοια, καὶ συνήσπιζον ἀλλήλοις. ἐπὶ δὲ ταῖς προγραφαῖς, οἱ μὲν αὐτίκα πᾶσιν ἔκδοτοι γεγένηντο· οἱ δὲ ἐν ἀμερίμνῳ περὶ σφῶν καὶ ἐπὶ κέρδει γενόμενοι, τοὺς ἄλλους ἐπὶ μισθῷ τοῖς σφαγεῦσιν ἐκυνηγέτουν. Ὁ δὲ λοιπὸς ὅμιλος, οἱ μὲν τὰς οἰκίας τῶν ἀναιρουμένων διήρπαζον, καὶ τὸ κέρδος αὐτοὺς ἀπὸ τῆς συνέσεως τῶν παρόντων κακῶν ἐψυχαγώγει· οἱ δὲ ἐμφρονέστεροί τε καὶ ἐπιεικεῖς ἐτεθήπεσαν ὑπὸ ἐκπλήξεως· καὶ ἦν αὐτοῖς παραλογώτερον, ὅτε μάλιστα ἐνθυμηθεῖεν, ὅτι τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ἐλυμήναντο στάσεις, καὶ περιέσωσαν ὁμόνοιαι, τὴν δὲ καὶ αἱ στάσεις τῶν ἀρχόντων προαπώλεσαν, καὶ ἡ ὁμόνοια τοιάδε ἐργάζεται. A. U. 711.

XV. Ἔθνησκον δὲ, οἱ μὲν, ἀμυνόμενοι τοὺς ἀναιροῦντας· οἱ δ', οὐκ ἀμυνόμενοι, ὡς οὐχ ὑπὸ τῶνδε ἀδικούμενοι. εἰσὶ δ' οἳ καὶ σφᾶς αὐτοὺς λιμῷ τε ἑκουσίῳ δα-

Lin. 99. ἀπὸ τῆς συναινέσεως *Edd. cum tribus Regiis. Verum dedit Aug. quod & propoſuerat Muſgr. & expreſſit Cand. L. 1.* τε *poſt* ἐμφρον. *inſerui cum Aug. & Reg. C. L. 4. Verba* καὶ περιέσωσαν *uſque* καὶ αἱ στάσεις *deſunt Auguſtano.*

comprehenſis, omnes metu ſimilis caſus protegebant ſe invicem. Evulgatis autem proſcriptionis tabulis, *proſcripti* mox *omnium proditioni patebant*; ceteri, ſecuri de ſua ſalute & lucris intenti, ceu venatici canes, mercenariam operam præſtabant veſtigandis his, quos ad necem objicerent. Reliqua turba diripiebat ædes interemtorum; & præſens lucrum mentem eorum a cogitatione publicæ calamitatis avocabat. Qui vero prudentiores erant ac moderatiores, attoniti ſtupebant: & *inaudita plane res ac pæne incredibilis* tum maxime eis videbatur, quum ſubiret animum, „ alias civitates ſeditionibus civium adflictas, mox eorumdem concordia eſſe ſervatas: hanc vero, per diſſenſionem civium jam ante perditam, nunc quoque per eorumdem conſpirationem talia perpeti."

15. Cadebant autem alii repugnantes; non repugnantes alii, quod eam injuriam non ad miniſtros cædis referendam ducerent. *Quidam ſe ipſi* vel fame *confecerunt* vel

Digitized by Google

A. U. 711. πανῶντες, καὶ βρόχοις χρώμενοι, καὶ τὰ σώματα καταποντοῦντες, ἢ ῥιπτοῦντες ἀπὸ τῶν τεγῶν, ἢ ἐς πῦρ ἐναλλόμενοι, ἢ τοῖς σφαγεῦσιν ὑπίσχοντες, ἢ καὶ μεταπεμπόμενοι βραδύνοντας· ἕτεροι δὲ κρυπτόμενοι, καὶ λιπαροῦντες ἀπρεπῶς, ἢ διωθούμενοι τὸ κακὸν, ἢ ὠνούμενοι. Οἱ δὲ καὶ παρὰ γνώμην τῶν τριῶν ἀνδρῶν, ὑπ' ἀγνοίας, ἢ κατ' ἐπιβουλὴν, ἀπώλλυντο. καὶ δῆλος ἦν ὁ μὴ προγραφεὶς νέκυς, ὅτε οἱ προσκέοιτο ἡ κεφαλή· τῶν γὰρ δὴ προγεγραμμένων ἐν ἀγορᾷ προὐτίθεντο παρὰ τοῖς βήμασιν, ἔνθα ἔδει κομίσαντας ἀντιλαβεῖν τὰ ἀγαθά. Ἴση δ' ἦν ἑτέρων σπουδὴ καὶ ἀρετὴ, γυναικῶν τε καὶ παιδίων καὶ ἀδελφῶν καὶ θεραπόντων, περισωζόντων τε καὶ συμμηχανωμένων πολλὰ, καὶ συναποθνησκόντων, ὅτε μὴ τύχοιεν ὧν ἐπενόουν· οἱ δὲ καὶ ἐπανῄρουν σφᾶς ἀνῃρημένοις. Τῶν δὲ ἐκφυγόντων, οἱ μὲν ὑπὸ ναυαγίων ἀπώλλυντο, ἐς πάντα σφίσι τῆς τύχης

Lin. 13. βραδύνοντες Edd. mend. ex Reg. A. L. 14 ſq. Ad ὠνούμενοι deſiderari aliquid videtur. L. 18. An ad verbum προὐτίθεντο excidit nomen αἱ κεφαλαὶ?

laqueo; alii de tecto ſe præcipitarunt, aut in aquam conjecerunt ignemve; alii ultro jugulum præbuerunt percuſſoribus, aut illos cunctantes accerſiverunt. *Inviti obierunt alii*, latebras quærentes, aut indecore ſupplicantes, aut tergiverſantes, aut pretio conantes evadere. *Nonnulli* quoque, præter triumvirorum mentem, *per errorem* perierunt, aut per inimicorum inſidias. Et cadaver non proſcripti dignoſcebatur a ceteris, quando non erat capite truncatum: proſcriptorum enim in foro proponebantur capita pro roſtris, ubi rependebatur pro eis præmium. E diverſo non minor exſtitit paſſim *virtus* ſtudiumque *uxorum*, *liberorum*, *fratrum*, *famulorum*, multa ad conſervandam periclitantium ſalutem facientium comminiſcentiumque; aut cum ſuis ſimul pereuntium, ubi cœpta non ſucceſſiſſent: nec defuerunt qui ſe ſponte jugularent ſupra cæſorum cadaveribus. Ex his vero qui evaſere, aliquot naufragio perierunt, nihil ſe remittente adverſa fortuna: *alii*, ad lætiora tempora *præter opinionem ſervati*, pervene-

Digitized by Google

ἐπιβαρούσης· οἱ δὲ ἐπανήχθησαν ἐκ παραλόγων ἐπί τε ἀρχὰς τῆς πόλεως καὶ στρατηγίας πολέμων καὶ θριάμβους. οὕτως ὁ καιρὸς ἦν ἐκεῖνος ἐπίδειξις παραδοξολογίας. *A. U. 711.*

XVI. Καὶ τάδε ἐγίγνετο οὐκ ἐν ἰδιώτιδι πόλει, οὐδὲ ἐν ἀσθενεῖ καὶ σμικρῷ βασιλείῳ· ἀλλὰ τὴν δυνατωτάτην καὶ τοσούτων ἐθνῶν καὶ γῆς καὶ θαλάσσης ἡγεμονίδα διέσειεν ὁ θεὸς, ἐκ πολλοῦ ἄρα ἐς τὴν νῦν καθιστάμενος εὐταξίαν. Εγένετο μὲν οὖν τοιάδε ἕτερα ἐν αὐτῇ κατά τε Σύλλαν, καὶ ἔτι πρὸ ἐκείνου Γάϊον Μάριον· ὧν ὁμοίως τὰ γνωριμώτατα τῶν κακῶν ἐν τοῖς περὶ ἐκείνων ἀνελεξάμην· καὶ προσῆν ἐκείνοις ἀταφία. Ταῦτα δὲ, ἀξιώσει τε τῶν τριῶν ἀνδρῶν, καὶ τοῦ ἑνὸς αὐτῶν μάλιστα ἀρετῇ καὶ τύχῃ, τὴν ἀρχὴν συστησαμένου τε ἐς ἕδραν ἀσφαλῆ, καὶ γένος καὶ ὄνομα τὸ νῦν ἄρχον ἀφ' ἑαυτοῦ καταλιπόντος, ἐπιφανέστερα. Ὧν τὰ λαμπρὰ καὶ τὰ χείρω γενόμενα, ἐν μνήμῃ τε μᾶλλον ὄντα, ὅτι

Lin. 30. σμικρᾷ βασιλείᾳ vulgatæ lectioni ab ead. manu ſuperſcriptum eſt in Reg. C. L. 31. Verba καὶ γῆς, *quæ deſunt vulgo, dedit Aug. L. 33.* μὲν *caret Aug. male.*

runt ad urbanos magiſtratus poſtea, & cum imperio præpoſiti exercitibus, triumphi etiam honorem ſunt adepti. Tantum miraculorum adtulerunt illa tempora.

16. Et hæ res non acciderunt in vulgari aliqua civitate, nec in parva regia ac invalida: ſed potentiſſimam *tot terra marique gentium dominam Deus ita perculit; per diutinas ambages adducens eamdem ad feliciorem hunc, quæ nunc obtinet, conſtitutionem moderationemque.* Ac ſimilia quidem jam ſub Syllæ dominatu paſſa erat Roma, & ante illum ſub Mario: quorum malorum quæ præ ceteris maxime memorabilia ſunt, in illorum hiſtoria enotavi: quo tempore quidem etiam hoc acceſſit, ut inhumata projicerentur occiſorum corpora. Hæc autem, de quibus nunc agimus, propter Triumvirorum dignitatem ſunt magis inſignia, ac præſertim propter unius ex illis virtutem fortunæ conjunctam, qui, poſtquam imperium ſolido fundamento firmavit, genus & nomen ſuum in hos qui nunc imperant propagavit. *Quarum rerum, quæ vel aliàs ſunt illuſtriores, vel quæ ſævitate eminent,* eas *nunc percurram*: eo etiam memo-

A. U. 711. καὶ τελευταῖα γέγονεν, ἐπελεύσομαι νῦν, οὐ πάντα· οὐ γὰρ ἀξιαφήγητον ἀναίρεσις ἁπλῆ καὶ φυγὴ, ἢ, τῶν τριῶν ἀνδρῶν τισι συγγνόντων ὕστερον, ἐπάνοδος, ἢ ἐπανελθόντων ἀφανὴς καταβίωσις· ἀλλ' ὅσα παραλογώτατα ὄντα μάλιστα ἂν ἐκπλήξειε, καὶ πιστεύσειν ποιήσειε τοῖς προλεγομένοις. Πολλὰ δ' ἐστὶ, καὶ πολλοὶ Ῥωμαίων ἐν πολλαῖς βίβλοις αὐτὰ συνέγραψαν ἐφ' ἑαυτῶν. ὀλίγα δὲ ἐγὼ καθ' ἑκάστην ἰδέαν, ἐς πίστιν ἑκάστης, καὶ ἐς εὐδαιμόνισμα τῶν νῦν παρόντων, ἐπὶ κεφαλαίου διὰ τὸ μῆκος ἀναγράψω.

XVII. Ἤρξατο μὲν δὴ τὸ κακὸν, ἐκ συντυχίας, ἀπὸ τῶν ἐν ἀρχαῖς ἔτι ὄντων· καὶ πρῶτος ἀνῃρέθη δημαρχῶν Σαλούϊος. ἱερὰ δ' ἐστὶν ἡ ἀρχὴ καὶ ἄσυλος ἐκ τῶν νόμων, καὶ τὰ μέγιστα ἴσχυεν, ὡς καὶ τῶν ὑπάτων τινὰς ἐς τὰς φυλακὰς ἐμβαλεῖν. καὶ ἦν ὅδε ὁ δήμαρχος ὁ τὸν Ἀντώνιον ἐν μὲν ἀρχῇ κεκωλυκὼς εἶναι πολέμιον, ὕστερον

Lin. 44. ἀνδρῶν τι *Edd. mend. ex Reg. B. qui duplici menda dat* τι συγγενόντων. *Recte Reg. A. C. Aug. Ven.* *L.* 46. πιστεύειν *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 48. πολλοῖς βίβλοις *Edd. mend. invitis Aug. Ven. Reg. C.* *L.* 50. διὰ *carent Edd. Dedit Aug. & Reg. C.* *L.* 55. ἴσχυεν *Reg. C.* *Ibid.* ὡς ἐκ τῶν ὑπ. *Reg. B.*

ratu faciliores, quod ſint noviſſimæ. Enimvero non omnia perſequar: quipe non digna videtur commemoratione ſimplex cædes aut fuga, aut, Triumviris aliquanto poſt ignoſcentibus, reditus quorumdam, & vita deinde in obſcuro acta: ſed quæ maxime miraculo futura ſint, & fidem factura lecturis eorum quæ jam diximus. Sunt autem bene *multa, et a multis Romanis Scriptoribus ſeorſim comprehenſa multis voluminibus.* Ex quibus ego, ne nimis longus ſim, pauca per ſingula rerum genera breviter decerpam; quo cujuſque generis conſtet fides, & quo magis eluceat præſentis ætatis felicitas.

17. Prima ſævitia fortuito in eos effuſa eſt, qui magiſtratibus etiam tum fungebantur. Et *primus cæſus tribunus plebis* SALVIUS. Eſt autem is magiſtratus ſacroſanctus priſcis legibus, & tantæ poteſtatis, ut Conſules etiam aliquot in carcerem miſerit. Et hic tribunus primum quidem interceſſerat, quo minus hoſtis judicaretur Antonius; ſed poſtea Ciceronem in omnibus

Digitized by Google

δὲ συμπεπραχὼς ἐς πάντα Κικέρωνι. Πυθόμενος δὲ τῶν τριῶν ἀνδρῶν τῆς τε συμφρονήσεως καὶ τῆς ἐς τὴν πόλιν ἐπείξεως, τοὺς οἰκείους εἱστία, ὡς οὐ πολλάκις αὐτοῖς ἔτι συνεσόμενος· ἐσδραμόντων δὲ ἐς τὸ συμπόσιον τῶν ὁπλιτῶν, οἱ μὲν ἐξανίσταντο σὺν θορύβῳ καὶ δέει, ὁ δὲ τῶν ὁπλιτῶν λοχαγὸς ἐκέλευεν ἠρεμεῖν κατακλιθέντας, τὸν δὲ Σαλούϊον, ὡς εἶχε, τῆς κόμης ἐπισπάσας ὑπὲρ τὴν τράπεζαν ἐς ὅσον ἔχρῃζε, τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμε, καὶ τοῖς ἔνδον αὖθις ἐκέλευεν ἀτρεμεῖν ὡς ἔχουσι, μὴ θορύβου γενομένου πάθοιεν ὅμοια. οἱ μὲν δὴ καὶ οἰχομένου τοῦ λοχαγοῦ τεθηπότες, ἄναυδοι μέχρι βαθυτάτης νυκτὸς τῷ λοιπῷ τοῦ δημάρχου σώματι συγκατέκειντο. Δεύτερος δ᾽ ἀνὴρ ἔθνησκε στρατηγὸς Μινούκιος, ἀρχαιρεσιάζων μὲν ἐν ἀγορᾷ· πυθόμενος δὲ ἐπιέναι τοὺς ὁπλίτας, ἀνεπήδησε, καὶ περιθέων ἔτι καὶ ἐννοούμενος ὅποι διαλάθοι, τὴν ἐσθῆτα ἐνήλλασσεν, ἔς τι τῶν ἐργαστηρίων ἐσδραμὼν, τοὺς ὑπηρέτας καὶ τὰ σημεῖα ἀποπέμψας. οἱ δὲ, αἰδοῖ καὶ ἐλέῳ παραμένοντες, εὐμαρέστερον ἄκοντες ἐποίησαν τοῖς σφαγεῦσι τὸν στρατηγὸν εὑρεῖν.

Lin. 62 ſq. οἱ μὲν uſque ὁ δὲ τῶν ὁπλιτῶν omiſſa in Aug.

A. U. 711.

rebus adjuverat. Cognita autem Triumvirorum conſpiratione & ad Urbem feſtinatione, convivium familiaribus præbuit, ut non diu porro cum illis convicturus. Quumque irrupiſſent armati in triclinium, adſurgentibus omnibus metu perculſis, centurio juſſit ceteros quietos recumbere; *Salvium*, ita ut erat, capillis correptum ſuper menſam protraxit quantum opus erat, atque ita præciſo capite familiares ejus juſſit ſilere & loco manere, ita ut erant, immotos, ne excitato tumultu ſimilia paterentur. Et illi poſt centurionis quoque abitum, attoniti, ſine voce, in multam noctem cum trunco tribuni corpore adcubuerunt. Proxime poſt hunc occiſus eſt *Prætor* MINUCIUS, quùm in foro comitia haberet. Is, ubi peti ſe ab armatis audivit, proſiliit, & diſcurrens ac latebras quærens, mutata veſte in officinam quamdam ſe proripuit, dimiſſis apparitoribus cum inſignibus; qui, dum pietate moti cunctantur, imprudentes effecerunt, ut facilius inveniretur prætor a percuſſoribus.

Digitized by Google

A. U. 711. XVIII. Ἄνναλιν, ἕτερον στρατηγὸν, τῷ παιδὶ μετιόντι ταμιείαν συμπεριθέοντα, καὶ τοὺς ψηφιουμένους παρακαλοῦντα, οἵ τε συνόντες φίλοι, καὶ οἱ τὰ σημεῖα τῆς ἀρχῆς φέροντες ἀπεδίδρασκον, πυθόμενοι προσγεγράφθαι τοῖς πίναξι τὸν Ἄνναλιν. ὁ δὲ ἐς πελάτην ἑαυτοῦ τινα φυγὼν, ᾧ βραχὺ καὶ εὐτελὲς ἦν τέγος ἐν προαστείῳ, καὶ διὰ πάντα εὐκαταφρόνητον, ἐκρύπτετο ἀσφαλῶς· μέχρι τοὺς σφαγέας ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τὴν φυγὴν ἐς τὸν πελάτην ὑποτοπήσας, ὡδήγησεν ὑπὸ τὸ τέγος· καὶ παρὰ τῶν τριῶν ἀνδρῶν τήν τε οὐσίαν ἔλαβε τοῦ πατρὸς, καὶ ἐς ἀγορανομίαν ᾑρέθη. ἀναλύοντα δὲ αὐτὸν ἐκ μέθης στρατιῶταί τι προσκρούσαντες, ἔκτειναν, οἱ καὶ τὸν πατέρα ἀνῃρήκεσαν. Θουράνιος δὲ, οὐ στρατηγῶν μὲν ἔτι, ἀλλ' ἐστρατηγηκὼς, πατὴρ δὲ νεανίου τὰ μὲν ἄλλα ἀκολάστου, δυναστεύοντος δὲ παρ' Ἀντωνίῳ, τοὺς λοχαγοὺς ἠξίου τὴν σφαγὴν ἐπισχεῖν οἱ πρὸς ὀλίγον, ἔστε αὐτὸν ὁ υἱὸς αἰτήσαιτο παρ' Ἀντωνίου. οἱ δ' ἐπιγελάσαντες, ἤτησεν, εἶπον, ἀλλ' ἐπὶ θάτερα. καὶ συν-

Lin. 80 *ſq.* προγεγράφθαι *Reg. C.* proſcriptum *Cand.* *L.* 89. ἀνηρήκεσαν *Edd. mend.* *Ibid.* Thorapius *Cand. in edit. Veneta: & pro eodem vulgo habetur, qui* Θοράνιος *ſupra dictus eſt.* *L.* 94. ἐπὶ θάτερα *Edd. & Aug. Prætuli Reg. A. C.*

18. Alium *prætorem*, ANNALEM, dum una cum filio quæſturæ candidato ambit ſuffragia, amicorum cohors & lictores deſeruerunt, poſtquam didicerunt & hujus nomen adſcriptum in tabulis. *Annalis* ad quemdam ex ſuis clientibus fuga delatus, cui parvum ac vile tectum erat in ſuburbio, contemnendum omnibus modis, latebat in tuto: donec ipſius filius, rem ſuſpicatus, percuſſores ſub id tectum duxit, & a triumviris paterna bona ædilitatemque accepit. Quem a compotatione redeuntem ebrium, exorta rixa, iidem milites occiderunt, qui patrem ante occiderant. At THORANIUS, non quidem prætor, ſed *prætorius*, pater adoleſcentis alioquin perditi, qui tamen multum poſſet apud Antonium, centuriones orabat, tantiſper cædem differrent, dum ſe *filius* ab Antonio expeteret. Illi ridentes, *petiit*, inquiunt, *ſed in contrarium*. Id ubi intellexit ſe-

εἰς ὁ πρεσβύτης, ἕτερον αὐτίκα βραχύτατον ᾔτει διάστημα, μέχρι οὗ τὴν θυγατέρα ἴδοι· ἰδὼν δὲ, ἐκέλευε μὴ μετασχεῖν τῶν πατρῴων, μὴ κἀκείνην ὁ ἀδελφὸς αἰτήσαιτο παρ' Αντωνίου. Συνέβη δὲ καὶ τῷδε, τὴν οὐσίαν ἐς αἰσχρὰ δαπανῆσαι, καὶ κλοπῆς ἁλόντι φυγεῖν ἐκ καταδίκης. A. U. 711.

XIX. Κικέρων δὲ, ὃς μετὰ Γάϊον Καίσαρα ἴσχυσεν, ὅση γένοιτο ἂν δημαγωγοῦ μοναρχία, κατέγνωστο μὲν ἅμα τῷ παιδὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ καὶ τῷ παιδὶ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ πᾶσιν οἰκείοις τε καὶ στασιώταις καὶ φίλοις. φυγὼν δὲ ἐπὶ σκάφους, οὐκ ἔφερε τὴν ἀηδίαν τοῦ κλύδωνος, ἀλλὰ εἰς ἴδιον χωρίον, ὃ καθ' ἱστορίαν τοῦδε τοῦ πάθους εἶδον, ἀμφὶ Καπύην πόλιν τῆς Ιταλίας, καταχθεὶς, ἠρέμει. πλησιαζόντων δὲ τῶν ἐρευνωμένων, (τοῦτον γὰρ δὴ φιλοτιμότατα πάντων Αντώνιός τε ἐζήτει, καὶ Αντωνίῳ πάντες,) ἐς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ κόρακες ἐσπτάντες ἔκλαζον, ἐπεγείροντες ἀπὸ τοῦ ὕπνου, καὶ τὸ ἱμάτιον ἀπέσυρον ἀπὸ τοῦ σώματος· ἕως οἱ θεράποντες,

Lin. 8. *Forſan* ἀμφὶ ΚΑΙΗΤΗΝ *ſcripſit Appianus.*

nex, iterum breviſſimum poſtulavit ſpatium, donec vidiſſet filiam: quam, in conſpectum adductam, monuit ne adiret paternorum bonorum hæreditatem, ne & ipſam frater expeteret ab Antonio. Et hic quoque dein dignum factis exitum invenit: turpiter profuſo patrimonio, furti damnatus, ſolum vertere coactus eſt.

19. CICERO autem, qui poſt Cæſaris cædem regnaverat in concionibus, *proſcriptus* eſt *cum filio, et fratre, et filio fratris, et ſuæ factionis amicis omnibus* & familiaribus. Hic quum in navicula fugam capeſſiviſſet, jactationem non ferens, in villam ſuam, quam mihi libuit ob hujus caſus memoriam inviſere, prope Capuam [f. Cajetam,] delatus eſt. Ubi quum requieſceret, adpropinquantibus qui eum quærebant, (nam hunc præ ceteris Antonius & Antoniani omnes ſumma cura perquirebant) in cubiculum ejus involantes corvi crocitatu e ſomno eum excitabant, & ſtragulam ei detrahebant de corpore; donec ſervi, intel-

A. U. 711. σημηνάμενοι τὸ γιγνόμενον εἶναι σύμβολον ἐκ τοῦ θεῶν, ἐς φορεῖον ἐσθέμενοι τὸν Κικέρωνα, αὖθις ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἦγον διὰ λόχμης βαθείας λανθάνοντες. πολλῶν δὲ ἀνὰ μέρη διαθεόντων τε καὶ πυνθανομένων, εἴ που Κικέρων ὁραθείη· οἱ μὲν ἄλλοι ἐπ᾽ εὐνοίᾳ καὶ ἐλέῳ, πλεῖν αὐτὸν ἐξαναχθέντα, ἔλεγον, ἤδη· σκυτοτόμος δὲ, πελάτης Κλωδίου, πικροτάτου τῷ Κικέρωνι ἐχθροῦ γεγονότος, Λαίνᾳ τῷ λοχαγῷ σὺν ὀλίγοις ὄντι τὴν ἀτραπὸν ἔδειξεν. ὁ δὲ ἐπέδραμέ τε, καὶ θεράποντας ἰδὼν πολὺ πλείους τῶν ἀμφ᾽ αὐτὸν ὁρμῶντας ἐς ἄμυναν, στρατηγικῶς μάλα ἀνεβόησεν, Εσελθέτωσαν εἰς τὸ χωρίον οἱ περὶ οὐρὰν λοχαγοί. τότε γὰρ οἱ μὲν θεράποντες ὡς ἐλευσομένων πλεόνων, κατεπλάγησαν.

XX. Ὁ δὲ Λαίνας, καὶ δίκην τινὰ διὰ τοῦ Κικέρωνός ποτε κατωρθωκὼς, ἐκ τοῦ φορείου τὴν κεφαλὴν ἐπισπάσας ἀπέτεμνεν, ἐς τρὶς ἐπιπλήσσων καὶ ἐκδιαπρίζων ὑπὸ ἀπειρίας· ἀπέτεμε δὲ καὶ τὴν χεῖρα, ᾗ τοὺς κατὰ Ἀντωνίου λόγους οἷα τυράννου συγγράφων, ἐς μι-

Lin. 21. Λαίνα *Aug. Reg. C. & mox* Λαίνας *iidem. L.* 29 *ſq.* ἐνδιαπρίζων *edit.* 1. *mend.*

ligentes divinitus illud miſſum eſſe oſtentum, impoſitum lecticæ *Ciceronem* rurſus deferrent ad mare per devia ſylvæ denſiſſimæ. Multis vero paſſim diſcurrentibus, & percunctantibus nuncubi viſus eſſet *Cicero*; alii, miſerati virum & bene ei cupientes, reſpondebant, eum ſoluta navi jam ferri per mare: unus ſutor, cliens Clodii, infenſiſſimi quondam Ciceroni, callem indicavit *Lænati centurioni*, comitato paucis militibus: qui curſim inſecutus, quum a multo pluribus, quam qui ſecum eſſent, ſtipatum eum vidiſſet ad propugnandum paratis, inſigni ſtrategemate uſus, exclamavit: *Properate centuriones, qui a tergo eſtis!* Tum ſervi, quaſi mox impares futuri, metu ſunt cohibiti.

20. *Lænas*, quamvis quondam *Ciceronis* patrocinio cauſam viciſſet, *attractum e lectica caput* ejus, repetito ter ictu veluti ſerra præſecuit magis quam *abſcidit* ob imperitiam. *Manum quoque præcidit*, *qua* contra Antonium tamquam tyrannum orationes illas *ſcripſerat*, quas ad imita-

μημα τῶν Δημοσθένους, Φιλιππικοὺς ἐπέγραφεν. ἔθεον δὲ οἱ μὲν ἐπὶ ἵππων, οἱ δὲ ἐπὶ νεῶν, αὐτίκα τὸ εὐαγγέλιον Ἀντωνίῳ διαφέροντες. καὶ ὁ Λαίνας ἐν ἀγορᾷ προκαθημένῳ, τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα μακρόθεν ἀνέσειεν ἐπιδεικνύς. Ὁ δὲ ἥσθη τε μάλιστα, καὶ τὸν λοχαγὸν ἐστεφάνωσε, καὶ πλέοσι τῶν ἄθλων ἐδωρήσατο πέντε καὶ εἴκοσι μυριάσιν Ἀττικῶν δραχμῶν, ὡς μέγιστον δὴ τόνδε πάντων ἐχθρὸν καὶ πολεμιώτατόν οἱ γενόμενον ἀνελόντι. Ἡ κεφαλὴ δὲ τοῦ Κικέρωνος καὶ ἡ χεὶρ ἐν ἀγορᾷ τοῦ βήματος ἀπεκρέμαντο ἐπιπλεῖστον, ἔνθα πρότερον ὁ Κικέρων ἐδημηγόρει· καὶ πλείους ὀψόμενοι συνέθεον, ἢ ἀκροώμενοι. λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ τῆς διαίτης ὁ Ἀντώνιος τὴν κεφαλὴν τοῦ Κικέρωνος θέσθαι πρὸ τῆς τραπέζης, μέχρι κόρον ἔσχε τῆς θέας τοῦ κακοῦ. Ὧδε μὲν δὴ Κικέρων, ἐπί τε λόγοις ἀοίδιμος ἐς ἔτι νῦν ἀνὴρ, καὶ ὅτε ἦρχε τὴν ὕπατον ἀρχὴν ἐς τὰ μέγιστα τῇ πατρίδι γεγονὼς χρήσιμος, ἀνῄρητο· καὶ ἀνῃρημένος ἐνυβρίζετο. Ὁ δὲ παῖς ἐς τὴν Ἑλλάδα προαπέσταλτο ἐς Βρού-

A. U. 711.

Lin. 39. ἐχθρῶν *Edd.* ἐχθρὸν *dedit Aug. Utramque lectionem agnoſcit Reg. C.* *L.* 46. ἐσέτι, *una voce, Aug. Reg. C.*

tionem Demoſthenicarum *Philippicas* inſcripſit. Protinuſque & terra per veredarios & mari per dromones Antonio lætiſſimus nuntius perfertur. Et mox Lænas eidem, in foro ſedenti pro tribunali, e longinquo caput cum manu oſtentavit quatiens. Antonius ſupra modum gaviſus, centurionem coronavit; & ad ſtatutum præmium eidem, ob maximum hunc & infenſiſſimum omnium ſibi inimicum ſublatum, decies centena millia HS. adjecit. *Caput Ciceronis* cum manu diu *pro roſtris pependit*, ubi prius concionari erat ſolitus: majorque tunc ad ſpectandum, quam prius ad audiendum, concurſus fuit. Fertur etiam inter epulas caput Ciceronis menſæ impoſitum ſpectaſſe Antonius, donec eum ſatietas tam diri ſpectaculi cepiſſet. Ad hunc modum CICERO, vir eloquentiæ nomine nunc quoque laudatiſſimus, de patriaque ſua in Conſulatu ſingulariter plane meritus, & *occiſus, et poſt necem contumeliis adfectus* eſt. Filius ejus jam ad Brutum in Græciam fuerat

A. U. 711. τον. Κόϊντος δὲ, ὁ τοῦ Κικέρωνος ἀδελφὸς, ἅμα τῷ παιδὶ καταληφθεὶς, ἐδεῖτο τῶν σφαγέων, πρὸ τοῦ παιδὸς αὐτὸν ἀνελεῖν· τὰ δὲ ἐναντία καὶ τοῦ παιδὸς ἱκετεύοντος, οἱ σφαγεῖς ἔφασαν ἀμφοτέροις διαιτήσειν, καὶ διαλαβόντες ἕτερον ἕτεροι κατὰ σύνθημα φονεῖς, ἀνεῖλον ὁμοῦ.

XXI. Ιγνάτιοι δὲ, πατὴρ καὶ υἱὸς, συμφύεντες ἀλλήλοις, διὰ μιᾶς πληγῆς ἀπέθανον· καὶ αὐτῶν αἱ κεφαλαὶ μὲν ἀπετέτμηντο, τὰ δὲ λοιπὰ σώματα ἔτι συνεπέπλεκτο. Βάλβος τὸν υἱὸν, ἵνα μὴ βαδίζοντες ὁμοῦ φανεροὶ γένοιντο, προὔπεμψεν ἐς φυγὴν ἐπὶ θάλασσαν, καὶ μετ᾽ ὀλίγον εἵπετο ἐκ διαστήματος. ἐξαγγείλαντος δέ τινος, εἴτε ἐξ ἐπιβουλῆς, εἴθ᾽ ὑπ᾽ ἀγνοίας, τὸν υἱὸν συνειλῆφθαι, ἐπανῆλθε, καὶ τοὺς σφαγέας μετεπέμψατο. συνέβη δὲ καὶ τὸν παῖδα ἀπολέσθαι ναυαγίῳ· οὕτω ταῖς τότε συμφοραῖς καὶ τὸ δαιμόνιον ἐπέκειτο. Αῤῥούντιος τὸν υἱὸν, οὐχ ὑφιστάμενον φεύγειν χωρὶς αὐτοῦ, μόλις ἔπεισεν ὡς νέον περισώζειν ἑαυτόν.

Lin. 55. Γνάτιοι *Aug. Ven. Reg. A.C. Cand.* Γνάτιος *Reg. B. Rectius forſan* Εγνάτιοι *fuiſſet editum.*

præmiſſus. QUINTUS vero, *frater Ciceronis*, comprehenſus una *cum ſuo filio*, armatos orabat, ut ſe prius occiderent quam filium: at filius ſupplex rogabat contrarium. Percuſſores, compoſituros ſe illorum controverſiam, dicentes, ſeorſim utrumque diviſis partibus adgreſſi, ambos eodem momento necaverunt ex compoſito.

21. Itidem EGNATII, *pater filiusque*, invicem complexi, uno ictu ceciderunt; &, præciſis amborum ſimul cervicibus, trunci adhuc in mutuo complexu hæſerant. BALBUS filium, quo magis fallerent ſeparati, præmiſit ut ad mare profugeret; ipſe ex modico intervallo ſecutus. Quumque a quodam, ſive dolo, ſive per errorem, audiſſet, comprehenſum eſſe filium; reverſus, ultro percuſſores accivit. Filio autem accidit, ut in mari periret naufragio. Ita fortuna quoque calamitates illorum temporum augebat. ARUNTIUS filio, non ſuſtinenti abſque patre fugam capere, ægre perſuaſit, ut homo juvenis ſalutem ſuam vel-

Digitized by Google

καὶ τόνδε μὲν ἡ μήτηρ ἐπὶ τὰς πύλας προὔπεμψε, καὶ ὑπέστρεψεν ἵνα ἀνῃρημένον τὸν ἄνδρα θάψειε. πυθομένη δὲ, καὶ τὸν υἱὸν ὑπὸ τῆς θαλάσσης διεφθάρθαι, λιμῷ διεχρήσατο ἑαυτήν. Αἵδε μὲν δὴ παίδων ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἔστων εἰκόνες.

XXII. Ἀδελφοὶ δὲ δύο ὁμοῦ προγραφέντες, οἷς ὄνομα ἦν Λιγάριοι, ἐκρύπτοντο ὑπὸ ἰπνῷ· μέχρι τῶν θεραπόντων αὐτοὺς ἀνευρόντων, ὁ μὲν αὐτίκα ἀνῃρέθη, ὁ δὲ ἐκφυγὼν, ἐπεὶ τὸν ἀδελφὸν ἔγνω διεφθαρμένον, ἔρριψεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῆς γεφύρας ἐς τὸ ῥεῦμα. καὶ, αὐτὸν ἁλιέων περισχόντων, ὡς οὐκ ἐναλάμενον, ἀλλὰ πεπτωκότα, ἐς πολὺ μὲν ἐφιλονείκει, καὶ ἑαυτὸν ἐς τὸ ῥεῦμα ἐώθει. ἡσσώμενος δὲ τῶν ἁλιέων, περιεγίγνετο, καὶ, Οὐκ ἐμὲ, ἔφη, περισώζετε, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἐμοὶ προγεγραμμένῳ συναπόλλυτε. οἱ δὲ καὶ ὣς αὐτὸν οἰκτείραντες περιέσωζον, μέχρι τινὲς τῶν στρατιωτῶν, οἳ τὴν

Lin. 68. πυθανομένη Aug. quod ex πυνθανομένη eſſe poteſt. L. 72. δύο carent Edd. Dederunt Aug. Ven Reg. C. Cand. L. 73. Λιγάριες Edd. ex Reg. B. invitis Reg. A. C. Aug. Ven. Cand. Ibid. ἰπνῷ Aug. L. 74 ſq. ἀποφυγὼν Edd. ex Reg. A. Pratuli Aug. Reg. B. C. L. 76. αὐτὸν Edd. invitis MSS. Ibid. αὐτὸν ἀπὸ ποταμοῦ mend. Aug. Malim ἀπὸ τῆς τοῦ ποταμοῦ γεφύρας. L. 77. ἐναλλόμενον Edd. cum tribus Regiis. ἐναλλάμενον Aug. quod in ἐναλάμενον putavi mutandum. L. 80. περισώζετε Edd. invitis Aug. Reg. B. C.

let quærere. Hunc mater ad portam proſecuta, revertit domum, ut interemto marito juſta perſolveret. Aliquanto poſt, ubi didicit periſſe in mari filium, ipſa quoque inedia vitam finivit. Hactenus *filiorum bonorum atque malorum imagines* propoſui.

22. *Duo fratres* ſimul proſcripti, quibus LIGARIIS *nomen* erat, latebant in fumario. Ubi quum aliquanto poſt deprehenſi eſſent a ſervis, alter confeſtim occiſus eſt: alter, elapſus, poſtquam fratrem periiſſe cognovit, de Tiberino ponte deſiliit in fluvium: exceptuſque a piſcatoribus, quaſi caſu non ultro decidiſſet, diu luctatus eſt, in flumen ſe ingerens. Quum vero nihil proficeret, illis vincentibus, *Non me ſervatis*; inquit, *ſed vos ipſos cum proſcripto perditis*. Sed illis tum quoque ſervare miſerum pergentibus; milites quidam, pontis cuſtodes, id

γέφυραν ἐτήρουν, ἰδόντες, ἐπέδραμόν τε, καὶ τὴν κεφα-
A. U. 711. λὴν ἀπέτεμον. Ἑτέρων δὲ ἀδελφῶν ὁ μὲν αὐτὸν ἔρριψε κατὰ τοῦ ῥεύματος, καὶ θεράπων αὐτοῦ τὸ σῶμα ἀνεζήτει μέχρι πέμπτης ἡμέρας· εὑρὼν δὲ, ἔτι γνωρίζεσθαι δυναμένου, τὴν κεφαλὴν διὰ τὸ ἆθλον ἀπέκοψε. Τὸν δὲ ἕτερον, ἐν κοπρῶνι κρυπτόμενον, ἕτερος ἐμήνυσε θεράπων· καὶ οἱ σφαγεῖς εἰσελθεῖν μὲν ἀπηξίωσαν, δόρασι δὲ περικεντοῦντες ἐξήγαγον, καὶ, ὡς εἶχε, τὴν κεφαλὴν, οὐδὲ ἀπονίψαντες, ἀπέκοψαν. Ἕτερος δὲ, τοῦ ἀδελφοῦ συλλαμβανομένου, προσδραμὼν, ἀγνοίᾳ τοῦ καὶ αὐτὸς ἅμα ἐκείνῳ προγεγράφθαι, Ἐμὲ, ἔφη, κτείνατε πρὸ τούτου.. καὶ ὁ λοχαγὸς, ἔχων τὸ ἀκριβὲς ἀνάγραπτον, Εἰκότα ἀξιοῖς, ἔφη· σὺ γὰρ πρὸ τούτου γέγραψαι· καὶ εἰπὼν, κατὰ τὴν τάξιν ἔκτεινεν ἄμφω. Ταῦτα μὲν δὴ καὶ ἀδελφῶν δείγματα.

XXIII. Λιγάριον δὲ ἡ γυνὴ κρύπτουσα, μίαν ἐς τὸ ἀπόρρητον ἐπηγάγετο θεράπαιναν. προδοθεῖσα δ᾽ ὑπ᾽ αὐτῆς,

Lin. 85 ſq. ἐζήτει *Reg. C.* *L. 98. Aut corruptum h. l. videtur nomen* Λιγάριον, *aut adjiciendum* ἕτερον.

conſpicati, adcurrerunt & obtruncarunt hominem. *Aliorum fratrum* alter præcipitavit ſe in fluvium: cujus corpus ſervus, quintam uſque diem quæſitum, tandem invenit; & quoniam nondum omnino confuſa erant oris lineamenta, caput abſcidit, ut haberet præmium. Alter vero frater, in fimeto delitescens, ab alio ſervo eſt proditus: & percuſſores, dedignati eo deſcendere, haſtis confixum extraxerunt, &, ita ut erat, caput ne ablutum quidem præciderunt. *Alius*, quum fratrem comprehendi videret, adcurrit, neſciens ſe proſcriptum pariter; exclamavitque, *Me prius interficite*! Tum centurio, qui proſcriptorum ſeriem adcurate ſcriptam ad manus habebat, *Æquum poſtulas*, inquit; *nam tuum nomen ante hujus ſcriptum eſt*: & cum dicto ambos interfecit ex ordine. Hæc *Fratrum exempla* ſunto.

23. LIGARIUM vero *uxor* quum abdidiſſet, unica ancilla comitata noverat latebras:

Digitized by Google

A. U. 711.

αὐτῆς, εἵπετο τῇ κεφαλῇ τοῦ ἀνδρὸς φερομένῃ, βοῶσα· Ἐγὼ τοῦτον ὑπεδεξάμην, τὰ δ᾽ ὅμοια τοῖς ὑποδεξαμένοις ἐστὶν ἐπιτίμια. καὶ οὐδενὸς αὐτὴν οὔτε ἀναιροῦντος, οὔτε μηνύοντος, αὐτάγγελος ἐς τοὺς ἄρχοντας ἦλθε καθ᾽ ἑαυτῆς· κἀκείνων αὐτὴν διὰ τὴν φιλανδρίαν ὑπεριδόντων, ἑαυτὴν ἀπέκλεινε λιμῷ. Καὶ τῆσδε μὲν ἐνθάδε ἐπεμνήσθην, ὅτι τὸν ἄνδρα περισώζουσα ἀπετύγχανέ τε, καὶ συνεξήγαγεν ἑαυτήν. ὅσαι δ᾽ ἐπέτυχον τῆς φιλανδρίας, ἐν τοῖς περισωθεῖσι τῶν ἀνδρῶν ἀναγράψω. Ἕτεραι δὲ ἀθεμίστως ἐπεβούλευσαν τοῖς ἀνδράσι. καὶ αὐτῶν ἐστιν, ἡ Σεπτιμίῳ μὲν ἐγεγάμητο, ὑπὸ δέ τινος Ἀντωνίῳ φίλου διεφθείρετο· ἐπειγομένη δὲ ἐκ μοιχείας εἰς γάμον, ἐδεήθη διὰ τοῦ μοιχεύοντος αὐτὴν Ἀντωνίου. καὶ ὁ Σεπτίμιος αὐτίκα τοῖς πίναξι προσετέθη. καὶ μαθὼν ἐκ τῆς γυναικὸς, ὑπ᾽ ἀγνοίας τῶν οἴκοι κακῶν, ἔφευγεν. ἡ δὲ, ὡς φιλοφρονουμένη, τὰς θύρας ἐπέκλεισε, καὶ ἐτήρει τὸν

Lin. 3. οὐδενὸς αὐτῶν αὐτὴν οὔτε *Edd. Delevi* αὐτῶν, *quod abeſt ab Aug. Ven. Reg. C.* οὐδενὸς αὐτῶν ἐστιν οὔτε *mend. Reg. A. B.* *L.* 11. Σεπτουμίῳ *Reg. B. C. Aug. & mox* Σεπτιούμιος *Reg. B. & Aug.* *Ib.* Ἀντωνίου *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 13. *Præpoſitionem* διὰ, *quæ ab Edd. & MSS. noſtr. abeſt, adjeci cum Cand. & Gelenio.* *L.* 14 *ſq.* ἐς τὴν γυναῖκα *legendum judicavit Gelenius, & cum eo Freinsh. & Muſgrav.*

bras: a qua prodita mulier, ſecuta eſt eos qui caput referebant, clamitans, *Ego huic fui receptaculo: idem autem contra celatores propoſitum eſt præmium.* Quumque nemo eam vel occideret vel indicaret, ipſa ſemet ad magiſtratus detulit: quibus pietatem erga conjugem diſſimulanter ferentibus, ſe ipſam abſumſit inedia. Quam ideo hoc loco memoravi, quod in ſervando marito fruſtrata eſt conatu ſuo, & ſuperſtes ei eſſe noluit: nam eas, quibus felix fuit hæc pietas, in elapſorum mentione referam. *Aliæ conjuges* nefarias *maritis ſtruxerunt inſidias.* Inter quas eminet *uxor* SEPTIMII; quæ quum ſtupri conſuetudinem haberet cum quodam Antonii amico, percuperetque ex adultera conjux ejus fieri, per adulterum egit cum Antonio: moxque *Septimius* adſcriptus eſt ſanguinariis tabulis. Quod ubi ille ex ipſa uxore didicit, ignarus probri domeſtici, fugam paravit. Sed illa, comiter blandiens, fores

Digitized by Google

A. U. 711. ἄνδρα, ἕως οἱ σφαγεῖς παρεγένοντο· καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας οἱ μὲν ἐκεῖνον ἀνῄρουν, ἡ δὲ ἔθυε γάμους.

XXIV. Σάλασσος δὲ, ἐκφυγών τε καὶ ἀπορούμενος, ἧκε μὲν ἐς πόλιν νυκτὸς, ὅτε μάλιστα ἔδοξεν ἀμβλύνεσθαι τὸ δεινόν. πεπραμένης δὲ τῆς οἰκίας, μόνος αὐτὸν ὁ θυρωρὸς *τῇ οἰκίᾳ συμπεπραμένος ἐπέγνω, καὶ ἐς τὸ ἑαυτοῦ οἴκημα ὑπεδέχετο, καὶ κρύψειν ἐπηγγέλλετο, καὶ θρέψειν ἐξ ὧν ἐδύνατο. ὁ δὲ τὴν γυναῖκά οἱ καλέσαι προσέταξεν ἐκ τῆς ἐκείνης οἰκίας. ἡ δὴ, ὑποκριναμένη μὲν ἐλθεῖν ἐπείγεσθαι, δεδιέναι δὴ ὡς ἐν νυκτὶ καὶ θεραπαίναις τὸ ὕποπτον, μεθ' ἡμέραν ἥξειν, ἔφη. καὶ γενομένης ἡμέρας, ἡ μὲν τοὺς σφαγέας μετῄει, καὶ ὁ θυρωρὸς αὐτὴν, ὡς βραδύνουσαν, ἐς τὴν οἰκίαν ἀπέτρεχεν ἐπείξων. Ὁ δὲ Σάλασσος, οἰχομένου τοῦ θυρωροῦ, δείσας ὡς ἐς ἐνέδραν ἀπιόντος, ἐς τὸ τέγος ἀναδραμὼν, ἐκαραδόκει τὸ γιγνόμενον. ἰδὼν δὲ, οὐ τὸν θυρωρὸν, ἀλλὰ τὴν γυναῖκα τοῖς σφαγεῦσιν ἡγουμένην, ἔρριψεν ἑαυτὸν

Lin. 22 *ſq.* ἐς τὸ αὐτοῦ οἴκημα *Edd. ex Reg. B. Prætuli Aug. Reg. A. C. L.* 24. *Malim* ἐξ ὧν δύναιτο. *L.* 30. οἰχουμένου *Edd. mend. Recte Aug. Reg. C. L.* 31. ὡς ἐνέδραν *Edd. Inſerui* ἐς *cum Aug. Reg. C.*

occluſit, & tantiſper retinuit maritum, dum venirent percuſſores: eodemque die, cæſo marito, novas celebravit nuptias.

24. SALASSUS, urbe elapſus, deficiente aliquanto poſt conſilio, noctu in urbem rediit, quum videretur jam remiſſius periculum. Ibi quum ædes reperiſſet venditas, a ſolo janitore, qui una cum domo erat venditus, agnitus eſt; qui eum in ſuam cellam recepit, pollicituſque eſt latebras victumque pro facultatibus. Hunc tum *Salaſſus* juſſit uxorem ſuam accire ex ipſius ædibus. Et mulier, cupidam ſe viſendi mariti ſimulans, ſed nocturnos metus cauſata & ſuſpectam fidem ancillarum, venturam ſe, ubi illuxiſſet, promiſit: luce vero facta, percuſſores petiit; & janitor procurrit, ut illam cunctantem urgeret. *Salaſſus*, poſt diſceſſum janitoris veritus inſidias, in ſummas ædes adſcendit, exſpectans quonam res eſſet evaſura. Tum conſpicatus, non janitorem, ſed *percuſſores adventantes, præeunte uxore*, de tecto ſe præcipitavit. FULVI-

ἀπὸ τοῦ τέγους. Φούλβιον δὲ, ἐς θεραπαίνης φυγόντα, παλλακευθείσης τε αὐτῷ καὶ ἀπηλευθερωμένης, καὶ προῖκα ἐς γάμον ἐπιλαβούσης, ἡ τοσάδε εὖ παθοῦσα προὔδωκε, ζηλοτυπίᾳ τῆς μεθ᾽ ἑαυτὴν τῷ Φουλβίῳ γεγαμημένης. Τοσάδε μὲν δὴ καὶ γυναικῶν πονηρῶν ὑποδείγματα γεγράφθω. A. U. 711.

XXV. Στάτιος δὲ ὁ Σαυνίτης, πολλὰ Σαυνίταις ἐν τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ κατειργασμένος, διὰ δὲ περιφάνειαν ἔργων καὶ διὰ πλοῦτον καὶ γένος ἐς τὸ Ῥωμαίων βουλευτήριον ἀνακεκλημένος, ὀγδοηκοντούτης ὢν ἤδη, καὶ διὰ πλοῦτον προγεγραμμένος, ἀνεπέτασε τὴν οἰκίαν τῷ τε δήμῳ καὶ τοῖς θεράπουσιν, ἐκφορεῖν ὅσα θέλοιεν, τὰ δὲ καὶ αὐτὸς διεῤῥίπτει· μέχρι κεκενωμένης ἐπικλείσας ἐνέπρησε, καὶ ἀπώλετο, καὶ τὸ πῦρ πολλὰ τῆς πόλεως ἄλλα ἐπενείματο. Καπίτων δὲ, ἐς πολὺ τὰς θύρας ὑπανοίγων, τοὺς ἐσβιαζομένους καθ᾽ ἕνα ἀνῄρει·

Lin. 35. παλλακευθείσης *Aug.* *L. 37.* ζηλωτυπίᾳ *Edd. omnes, mend.* *L. 38. Particulis* δὴ καὶ, *quas dederunt Reg. A. C. Aug. Ven. carent Edd.* μὲν δὴ γυναικῶν *Reg. B. & caret* καὶ. *L. 40. Pro* Στάτιος *utique* Πάπιος *legendum videri, perſpecte monuit Weſſelingius. Ibid.* Σαννίτης *&* Σαννίταις *mendoſe, ut alibi pleramque, Edd. Recte Aug. Reg. B. C. &* Σαυνίταις *etiam Reg. A.* . . *L. 48.* Capio *Cand. male.*

US, ad fœminæ domum profugus, quam, dum ſerva ipſius eſſet, pro concubina habuerat, deinde libertate donatam & dotatam nuptum dederat, malam retulit pro tantis beneficiis gratiam; *proditus a zelotypa*, indigne ferente, quòd ſemota ſe uxorem duxiſſet legitimam. Hæc *pravarum mulierum exempla* ſuffecerint.

25. At STATIUS [ſ. PAPIUS] *Samnis*, cujus egregia opera Samnites bello ſociali fuerant uſi, ob virtutem & divitias ac genus deinde in ampliſſimum Romanorum ordinem adſcitus, jamque octogenarius, proſcriptus propter ipſas divitias, apertam *domum* populo & ſuis mancipiis *diripiendam conceſſit*, ultro & ipſe multa jactans in publicum; tandemque exinanitam clauſamque *ſuccendit*: quo incendio & ipſe & pars urbis conflagravit. CAPITO, per ſemiapertas fores, alium poſt alium ex percuſſoribus irrumpentem mactavit; poſtremo

Digitized by Google

A. U. 711. ὑπὸ δὲ πολλῶν ἐπιβρισάντων εἷς ἀπέθανε, πολλοὺς ἀποκτείνας. Οὐετουλῖνος δὲ χεῖρα ἤθροισε πολλὴν ἀμφὶ τὸ Ῥήγιον, αὐτῶν τε τῶν προγεγραμμένων ἀνδρῶν, καὶ ὅσοι συνέφευγον αὐτοῖς, καὶ ἀπὸ τῶν ὀκτωκαίδεκα πόλεων, αἳ τοῖς στρατοῖς ἐπινίκια ἐπηγγελμέναι πάνυ ἐδυσχέραινον. τούσδε οὖν ἔχων ὁ Οὐετουλῖνος, ἀνῄρει τῶν λοχαγῶν τοὺς διαθέοντας· μέχρι, πεμφθέντος ἐπ᾽ αὐτὸν στρατοῦ πλέονος, οὐδ᾽ ὣς ἔληξεν, ἀλλ᾽ ἐς Σικελίαν πρὸς Πομπήϊον, κρατοῦντά τε αὐτῆς, καὶ τοὺς φεύγοντας ὑποδεχόμενον, ἐπέρασεν. εἶτα ἐπολέμει καρτερῶς, μέχρι πολλαῖς μάχαις ἡσσώμενος, τὸν μὲν υἱὸν καὶ ὅσοι τῶν προγεγραμμένων ἄλλοι συνῆσαν, ἐπὶ Μεσήνης ἔπεμψε· αὐτὸς δὲ, ὡς εἶδε πορθμευόμενον ἤδη τὸ σκάφος, ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις, κατεκόπη.

XXVI. Νάσων δὲ ὑπὸ ἐξελευθέρου, παιδικῶν οἱ γενομένου, προδοθεὶς, ἥρπασε παρά του τῶν στρατιωτῶν

Lin. 50. ἐπιβριζάντων *edit.* 1. *mend.* *L.* 51. Vitulinus *Cand.* *L.* 55. *Artic.* ὁ *carent Edd.* ὁ ἰτουλῖνος *dat Aug. truncatum ex* ὁ Οὐετουλῖνος, *quod perſpicue exhibet Reg. C.* *L.* 59. *Pro* ἐπέρασεν *malim* ἐπεραιοῦτο, *vel* ἐπεμψεν. *Ibid.* Subinde bello acriter geſto in Sicilia. *Cand. tamquam in ſuo exempl. legiſſet* ἐν Σικελίᾳ ἐπολέμει: *quod tamen alienum ab hoc loco videtur.* *L.* 61. ἄλλοις συνῆσαν *Edd. mend. ex Reg. B. invitis ceteris MSS.* *Ibid.* Μεσσήνην *f. l. Edd. neutiquam male, cum Reg. C.* Μεσσίνης *Reg. A. Secutus ſum Aug. Reg. B.* *L.* 64. ἀπὸ ἐξελευθ. *Edd. Recte Aug. Reg. C.*

confertim irruentibus, a multis unus occiſus eſt, qui prius multos occiderat. VETULINUS *magnam manum circa Rhegium contraxit*, partim ex proſcriptis aliiſque, qui cum his profugerant, partim ex illis XVIII urbibus militi deſtinatis in victoriæ præmium, quæ eam rem ferebant ægerrime. His igitur ſibi adjunctis, centuriones diſcurrentes paſſim opprimebat; donec, majoribus copiis contra ſe miſſis, ne ſic quidem ab incepto deterritus, egit cum Pompejo, Siciliam tunc obtinente, & receptaculum præbente fugientibus. Deinde bellum fortiter geſſit: donec aliquot præliis victus, filio cum ceteris proſcriptis Meſſanam præmiſſo, ipſe, quum jam medium fretum tenere navim vidiſſet, irruens in hoſtes, conciſus eſt.

26. NASO vero, *a liberto*, quem in deliciis habuerat, *proditus*, uni ex militibus ex-

ξίφος· καὶ τὸν προδότην μόνον ἀποκτείνας, ἑαυτὸν τοῖς σφαγεῦσιν ὑπέσχε. Φιλοδέσποτος δὲ οἰκέτης τὸν κεκτημένον ἐπὶ λόφου ἐκάθισε, καὶ αὐτὸς ἐπὶ θάλασσαν ᾔει, μισθωσόμενος αὐτῷ σκάφος. ἐπανιὼν δὲ, κτεινόμενόν τε εἶδε τὸν δεσπότην, καὶ ἀποψύχοντος ἤδη, μέγα βοῶν, Επίμεινον ἐς βραχὺ, ὦ δέσποτα, εἶπε, καὶ κτείνει τὸν λοχαγὸν ἐμπεσὼν ἄφνω. μετὰ δὲ ἐκεῖνον, ἑαυτὸν ἐπαναιρῶν, εἶπε τῷ δεσπότῃ, Παραμύθιον ἔχεις. Λεύκιος δὲ, δύο πιστοτάτοις ἀπελευθέροις χρυσίον δοὺς, ἐπὶ θάλασσαν ᾔει· διαδράντων δὲ ἐκείνων, ὑπέστρεψε, καταγιγνώσκων τοῦ βίου, καὶ ἑαυτὸν ἐμήνυσε τοῖς σφαγεῦσι. Λαβιηνὸς δὲ, ἐν ταῖς Σύλλα προγραφαῖς πολλοὺς τῶν τότε συλλαβών τε καὶ κτείνας, ἠδόξησεν ἄρα, εἰ μὴ τὰ ὅμοια γενναίως ἐνέγκοι· καὶ προελθὼν τῆς οἰκίας, ἐκαθέζετο ἐπὶ θρόνου, τοὺς σφαγέας περιμένων. Κέστιος δὲ ἐν χωρίοις παρὰ εὐνόοις θεράπουσιν ἐκρύπτετο. λοχαγῶν δ' αἰεὶ σὺν ὅπλοις ἢ κεφαλαῖς διαθεόντων, οὐκ

A. U. 711.

Lin. 67. An δέ τις οἰκέτης? *L. 68.* καθῆσαι *Reg. A. mend.* καθῆσε *Aug. & Reg. B. in contextu.* καθεῖσε *Edd. ex emend. Guil. Budæi ad marginem Regii B.* ἐκάθισε *dedit Reg. C.*

torſit gladium, &, ſolo proditore mactato, jugulum præbuit percuſſoribus. *Fidus* autem *quidam ſervus*, poſtquam herum reſidere fecit in tumulo, ipſe porro ad mare abiit, conducturus naviculam: in reditu vero ſuperveniens occidentibus dominum, exſpiranti jam inclamavit, *Exſpecta, pauliſper, here!* ſimulque centurionem adgreſſus, confecit: deinde ſibi quoque manum inferens, *Habes*, inquit, *ſolamen, here!* LUCIUS duobus fidiſſimis *libertis* aurum dedit deferendum ad mare: qui poſtquam aufugerunt, reverſus, animum deſpondit, & ſe ipſe prodidit interfectoribus. LABIENUS, qui tempore Syllanæ proſcriptionis multos comprehenſos interemerat; turpe ſibi nunc fore ducens, niſi parem caſum generoſe pertuliſſet; pro foribus domus ſuæ in ſella reſedit, percuſſores opperiens. At CESTIUS, ruri apud benevolentes ſibi ſervos latitans, quum videret centuriones continuo diſcurrentes cum ar-

A. U. 711.

ἔφερε τὸ μῆκος τοῦ φόβου, ἀλλ᾽ ἔπεισε τοὺς θεράποντας ἅψαι πυρὰν, ἵνα ἔχοιεν λέγειν, ὅτι Κέστιον ἀποθανόντα θάπτοιεν. καὶ οἱ μὲν, ἐνεδρευθέντες, ἧψαν· ὁ δὲ ἐσήλατο ἐς αὐτήν. Απώνιος δὲ ἀσφαλῶς ἑαυτὸν ἐπικρύψας, οὐκ ἤνεγκε τὴν πονηρίαν τῆς διαίτης, ἀλλὰ προήγαγεν ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν σφαγήν. Ἄλλος ἐν φανερῷ καθῆστο ἑκὼν, καὶ, βραδυνόντων τῶν σφαγέων, ἀπήγξατο ἐν μέσῳ.

XXVII. Λεύκιος δὲ, ὁ Ασινίου τοῦ ὑπατεύοντος τότε πενθερὸς, φεύγων διὰ θαλάσσης, οὐ φέρων τοῦ χειμῶνος τὴν ἀηδίαν, ἔῤῥιψεν ἑαυτὸν εἰς τὸ πέλαγος. Καὶ Σισίνιον δὲ οἱ διώκοντες, ὑποφεύγοντά τε, καὶ βοῶντα οὐ προγεγράφθαι, ἀλλὰ διὰ τὰ χρήματα ἐπιβουλεύεσθαι πρὸς αὐτῶν, ἐπὶ τὸν πίνακα ἀγαγόντες, ἀναγιγνώσκειν ἑαυτοῦ τὸ ὄνομα ἐκέλευον, καὶ ἀναγιγνώσκοντα ἔκτειναν. Αἰμίλιος δὲ, ἀγνοῶν ὅτι προγέγραπται, διωκόμενον ἄλλον ἰδὼν, ἤρετο τὸν λοχαγὸν τὸν διώκοντα, Τίς ὁ προγεγραμ-

Lin. 91. Ασιννίου *Aug. Reg. A.B. ut alibi.* *L.* 93 *ſq.* Καὶ Σισίνιον *Aug. Ven Reg. A. An* Καισίννιον? *L.* 99. λοχαγὸν αὐτὸν διώκοντα *Edd. Prætuli Aug. Reg. A.C.*

mis & capitibus, pavorem diutius non tulit: ſed *juſſit ſervos rogum accendere*, ut poſſent dicere, Sepeliri a ſe herum. Quod poſtquam illi, non ſentientes dolum, fecerunt: ipſe *Ceſtius in ignem inſiliit.* APONIUS in tuto latuerat: ſed quod non ferret victus quotidiani miſeriam, ultro, ut jugularetur, prodiit. *Alius*, in propatulo ſedens, ſe occidendum præbebat; &, cunctantibus percuſſoribus, ſtrangulavit ſe ipſe in publico.

27. LUCIUS vero is, qui *Aſinii* tunc *conſulis ſocer* erat, fugiens per mare, & offenſus ſævis tempeſtatibus, in medios fluctus deſiliit. SISINIUS, [an *Cæſennius*?] quum inſectantes fugeret percuſſores, clamitans, ſe non eſſe proſcriptum, ſed propter pecunias ſtrui ſibi inſidias, *ad ipſas tabulas* ab his *adductus*, & ſuum nomen legere juſſus, dum legit, obtruncatus eſt. ÆMILIUS, proſcriptum ſe neſciens, conſpicatus quemdam alium fugientem, ex centurione ſcitatus eſt, *Quis hic*

Digitized by Google

μένος εἴη. καὶ ὁ λοχαγὸς, τὸν Αἰμίλιον γνωρίσας, Σὺ, κἀκεῖνος, εἶπε· καὶ τοὺς δύο ἀπέκτεινε. Κίλλων δὲ, ἐκ τοῦ βουλευτηρίου προϊὼν, καὶ Δέκιος, ἐπεὶ τοῖς πίναξιν ἐπύθοντο σφῶν τὰ ὀνόματα προσγεγράφθαι, οὔπω τινὸς ἐπιόντος αὐτοῖς, ἔφευγον ἀκόσμως διὰ πυλῶν, καὶ αὐτοὺς τοῖς ἀπαντῶσι τῶν λοχαγῶν αὐτὸς ὁ δρόμος ἐμήνυσεν. Ἰκέλιος δὲ, ὃς ἐπὶ Βρούτῳ τε καὶ Κασσίῳ δικάζων, Καίσαρος τοῖς δικαστηρίοις μετὰ στρατιᾶς ἐφεστῶτος, καὶ, τῶν ἄλλων δικαστῶν κρύφα τὴν καταδικάζουσαν φερόντων, μόνος τὴν ἀπολύουσαν ἤνεγκε φανερῶς, ἐκλαθόμενος τῆς μεγαλόφρονος ἐλευθεριότητος, νεκρὸν σῶμα ἐκκομιζόμενον ὑποστὰς, τοῖς φέρουσι συνεβάσταζε τὸ λέχος. ἰδόντων δὲ τῶν φρουρούντων τὰς πύλας, ὅτι πλεονάζουσιν οἱ νεκροφόροι παρὰ τὸ σύνηθες ἑνὶ ἀνδρὶ, καὶ τοὺς μὲν φέροντας οὐχ ὑπονοούντων, τὸ δὲ λέχος ἐρευνωμένων, μὴ νεκρόν τις ὑποκρίνοιτο· οἱ νεκροφόροι τὸν Ἰκέλιον ἤλεγχον οὐχ ὁμότεχνον σφίσιν ὄντα, ἐπιγνωσθέντα τε οἱ σφαγεῖς ἀπέκτειναν. A. U. 711.

Lin. 4. προγεγράφθαι *Reg. C.* *L.* 7. ἐμήνυεν *Reg. B.* *Ibid.* Σικίλιος *vel* Σιλίκιος *vocatur apud Dionem & Plut.* *L.* 11. ἐλευθερότητος *Aug.*

proſcriptus? Qui, agnoſcens Æmilium, *Tu atque ille*, inquit: & ambos occidit. CILO autem, & DECIUS, egreſſi curiam, ut reſciverunt proſcriptorum tabulæ nomina ſua eſſe adjecta, priusquam quiſquam eos adgrederetur, incondita trepidatione fugiebant per portam; quos curſus ipſe centurionibus obviis prodidit. ICILIUS [ſ. *Silicius*] ille, qui, dum Brutus Caſſiusque abſentes poſtularentur in judicio, præſidente Cæſare cum exercitu, aliis judicibus clam atros calculos in urnam conferentibus, album ſolus palam tulerat, priſtinæ nunc magnanimitatis & ingenuitatis immemor, *funeri, quod efferebatur, ſubjecit humeros*, atque ita cum aliis bajulabat ſandapilam. Tum portæ cuſtodes, conſpicati numerum veſpillonum uno viro majorem ſolito, nihil quidem de ipſis ferentibus ſuſpicantes, tantum lectulum ſcrutati ſunt, ne quis vivus efferretur pro mortuo. Sed ibi quum *Icilius* argueretur a ſociis, quod non eſſet libitinarius, agnitus & interfectus eſt.

A. U. 711.

XXVIII. Οὔαρος δὲ, ἀπελευθέρου προδιδόντος αὐτὸν, ἀπέδρα, καὶ ὄρος ἐξ ὄρους ἀμείβων, ἐς τὸ Μιντουρναίων ἕλος ἐνέπεσεν, ἔνθα ἑαυτὸν διαναπαύων ἡσύχαζε. τῶν δὲ Μιντουρναίων ἐπὶ ζητήσει λῃστηρίου τὸ ἕλος περιθεόντων, ἥ τε κόμη τοῦ δόνακος σαλευθεῖσα ἐνέφηνε τὸν Οὔαρον· καὶ ληφθεὶς, ἔλεγεν εἶναι λῃστής· καὶ ἐπὶ θανάτῳ καταδικαζόμενος, ἠνείχετο. ὡς δὲ αὐτὸν ἔμελλον καὶ βασανιεῖν ἐς τοὺς συνεγνωκότας, οὐκ ἐνεγκὼν ἤδη τοῦτο, ὡς ἀπρεπέστερον, Ἀπαγορεύω, φησὶν, ὑμῖν, ὦ Μιντουρναῖοι, ὑπατόν με γεγενημένον, καὶ, ὃ τοῖς νῦν ἄρχουσι τιμιώτερόν ἐστι, προγεγραμμένον, μήτε βασανίζειν, μήτε ἀναιρεῖν ἔτι· εἰ γὰρ οὐκ ἔνι μοι διαφυγεῖν, ἄμεινον ὑπὸ τῶν ὁμοτίμων παθεῖν. Ἀπιστούντων δὲ τῶν Μιντουρναίων, καὶ τὸν λόγον ὑπονοούντων, λοχαγὸς ἐπέγνω διαθέων, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμε, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα τοῖς Μιντουρναίοις κατέλιπε. Λάργον ἕτεροι συνελάμβανον ἐν χωρίοις, οὐ Λάργον ἀλλ' ἕτερον διώκοντες·

Lin. 27. ὑμῖν, *quod vulgo abeſt, ded. Aug. Reg. C.* *L.* 33. ἐπέγνω *Aug. mend.* *L.* 35. *Verbo* διώκοντες *caret Aug. male.*

28. VARUS, a liberto indicatus, aufugit; &, poſtquam ex monte in montem oberraverat, ad Minturnenſium tandem paludes delatus, ibi ſe abdidit, vires quiete paulisper reparaturus. Sed Minturnenſibus per id ipſum tempus latronum receptacula perquirentibus, arundinum folia mota eum prodiderunt: *comprehenſusque Varus*, *latronem ſe ajebat*; & ad ſupplicium damnatus, non recuſavit quin duceretur. Sed ubi tormenta quoque intentari ſibi vidit, ut profiteretur ſocios; id jam, ut inhoneſtius, non ferens, *Denuncio vobis*, inquit, *Minturnenſes, ne me Conſularem, et, quod rerum nunc potentibus pluris eſt, proſcriptum, vel torqueatis, vel necetis! Quod ſi enim evadere mihi non licet; præſtat ut ab his mortem patiar, qui mihi dignitate pares ſunt.* Quum vero parum fidei verbis ejus haberent Minturnenſes, & hæc ab eo fingi ſuſpicarentur; centurio diſcurſator ſupervenit, & agnito caput abſcidit, relicto Minturnenſibus trunco. LARGUS, per agros oberrans, incidit in quoſdam, qui non ipſum, ſed alium,

οἰκτείραντες δ' ὅτι μὴ ζητούμενος ἁλοίη, φεύγειν μεθῆκαν ἀνὰ τὴν ὕλην. ὁ δὲ, ὑφ' ἑτέρων διωκόμενος, δρόμῳ τοὺς προτέρους κατέλαβε· καὶ, ὑμεῖς, ἔφη, με κτείνατε μᾶλλον, οἱ ἐλεήσαντες, ἵνα τὸν μισθὸν ἀντὶ τούτων ὑμεῖς φέρησθε. ὁ μὲν δὴ ταύτην ἔδωκεν ἀμοιβὴν ἀποθνήσκων φιλανθρωπίας. *A. U. 711.*

XXIX. Ροῦφος δὲ, ἔχων συνοικίαν περικαλλῆ, γείτονα Φουλβίας τῆς γυναικὸς Ἀντωνίου, πάλαι μὲν ἀξιούσῃ τῇ Φουλβίᾳ πρίασθαι τὴν οἰκίαν οὐ συνεχώρει, τότε δὲ καὶ δωρούμενος προεγράφη. καὶ τὴν κεφαλὴν ὁ μὲν Ἀντώνιος οἱ προσφερομένην, οὐχ' ἑαυτῷ προσήκειν εἰπὼν, ἔπεμψεν ἐς τὴν γυναῖκα· ἡ δὲ, ἀντὶ τῆς ἀγορᾶς, ἐκέλευσεν ἐπὶ τῆς συνοικίας προτεθῆναι. Ἔπαυλιν ἕτερος εἶχε περικαλλῆ καὶ σύσκιον, ἄντρον τε καλὸν ἦν ἐν αὐτῇ καὶ βαθὺ, καὶ τάχα καὶ διὰ ταῦτα προὐγράφη. ἔτυχε δὲ ἀναψύχων κατὰ τὸ ἄντρον, καὶ αὐτῷ τῶν σφαγέων ἔτι

Lin. 39. μᾶλλον abeſt vulgo. Dedit Aug. & Reg. C. L. 45. τὴν μὲν κεφαλὴν ὁ μὲν Ἀντων. Edd. Poſterius μὲν abeſt a Reg. C. Delevi prius μὲν cum Aug. L. 46. προφερομένην Aug. Ven. L. 48. ἔπαυλον Edd. mend. Verum dedit Aug. & Reg. C. quod & ad marginem Reg. B. notatum eſt a Gu. Budæo. L. 50. καὶ ταῦτα καὶ διὰ ταῦτα Aug. mend. Ibid. Poſt διὰ ταῦτα rurſus inſerunt καὶ Edd. cum Reg. A. B. & Aug. Illud tertium καὶ delevi cum Reg. C.

perſequebantur: qui, caſum *Largi* miſerantes, quod non quæſitus caperetur, dimiſerunt eum, ut per ſylvam profugeret. Quum vero mox exagitaretur ab aliis, recurrit ocius ad priores, vociferans, *Vos me potius interficite, qui ſervatum voluiſtis miſerum: vos malo præmium accipere.* Hanc ille, moriturus, rependit his clementiæ gratiam.

29. RUFUS, *quum inſulam in Urbe*, in vicinia Fulviæ, uxoris Antonii, *haberet pulcerrimam*, prius quidem eam vendere mulieri noluerat, tunc vero, ultro eidem dono offerens, tamen *proſcriptus* eſt. Et caput ejus Antonius, ad ſe relatum, negans ad ſe pertinere, miſit ad uxorem: quæ illud non in foro, ſed ante inſulam, juſſit proponi. *Villam alius habebat* umbroſis arboribus amœnam & alioqui *perpulcram*, conjunctam ſpeluncæ longo receſſu opacæ, *propter quam proſcriptus* creditur. Forte tum in ſua ſpelunca frigus captabat, quum *ſervus*, procul conſpicatus adcur-

A. U. 711. μακρόθεν ἐπιθεόντων, θεράπων αὐτὸν ἐς τὸν μυχὸν τοῦ ἄντρου προπέμψας, ἐνέδυ τὸν τοῦ δεσπότου χιτωνίσκον, καὶ ὑπεκρίνετο ἐκεῖνος εἶναι καὶ δεδιέναι· καὶ τάχα ἂν ἐπέτυχεν ἀναιρεθεὶς, εἰ μὴ τῶν ὁμοδούλων τις ἐνέφηνε τὴν ἐνέδραν. ἀναιρεθέντος δὲ ὧδε τοῦ δεσπότου, ὁ δῆμος ἀγανακτῶν παρὰ τοῖς ἄρχουσιν οὐκ ἐπαύετο, μέχρι τὸν μὲν ἐνδείξαντα κρεμασθῆναι, τὸν δὲ περισώσαντα ἐλευθερῶσαι ἐποίησεν. Ατέριον δὲ, κρυπτόμενον, θεράπων ἐμήνυσέ τε, καὶ, ἐλεύθερος αὐτίκα γενόμενος, ἀντωνεῖτο τοῖς παισὶν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, καὶ ἐνύβριζεν ἐπαχθῶς. οἱ δὲ αὐτῷ πανταχῆ μετὰ σιγῆς εἵποντο κλαίοντες· ἕως ὁ δῆμος ἠγανάκτησε, καὶ οἱ τρεῖς αὐτὸν, ὡς πλεονάσαντα τῆς χρείας, ἀνεδούλωσαν τοῖς παισὶ τοῦ προγεγραμμένου. Περὶ μὲν δὴ τοὺς ἄνδρας τοιάδε ἐγίγνετο.

XXX. Ἥψατο δὲ καὶ ὀρφανῶν διὰ πλοῦτον ἡ τότε τύχη. καὶ ὁ μὲν, ἐς διδασκάλου φοιτῶν, αὐτῷ παιδαγωγῷ συνανῃρέθη, τὸν παῖδα περισχομένῳ τε καὶ οὐ

Lin. 53. προὐπέμψας *Edd. Recte Aug.* *L.* 54. ἐκεῖνος *caret Aug. male.*

rentes percuſſores, in intimum ſpecum eum abdidit; *indutuſque herilem tuniculam, ſe eſſe illum ajebat*; ac metum quoque ſimulans plane fefellerat, ni ex conſervis quidam prodidiſſet fraudem. Ita poſtquam necatus eſt dominus; populus, indigne ferens, non prius deſiit magiſtratus obtundere, quam *index* ille *in crucem actus*, *ſervator vero ſervus libertate donatus* eſt. ATERIUM quoque latentem *ſervus indicavit*: moxque *liberatus*, quum proſcripti bona liberi ejus ſub haſta vellent emere, licitator æmulus ex adverſo eis reſtitit, non ſine contumeliis. Qui, ſilentio concoquentes dolorem, tantum ubique ſequebantur eum cum lacrimis; donec, indignatione populi in illum coorta, a Triumviris, ut nimium inſolens, *rurſus in ſervitutem addictus eſt liberis proſcripti.* Et hæc quidem *virorum fata* fuerunt.

30. Pervenit autem ejuſdem mali contagium & ad *pueros orbatos parentibus*, ut eorum fortunæ præda fierent. Quorum *unus*, dum ad ludum literarium commeat, *interfectus* eſt una *cum pædagogo*, qui puerum complexu protegens divelli non potue-

Digitized by Google

μεθιέντι. Ἀτίλιος δὲ, ἄρτι τὴν τῶν τελείων περιθέμενος A. U. 711.
στολὴν, ᾔει μὲν, ὡς ἔθος ἐστὶ, σὺν πομπῇ φίλων ἐπὶ θυσίας ἐς τὰ ἱερά. ἄφνω δὲ ἐγγραφέντος αὐτοῦ τοῖς πίναξιν, οἱ φίλοι καὶ οἱ θεράποντες διεδίδρασκον· ὁ δὲ μόνος καὶ ἔρημος ἐκ δαψιλοῦς παραπομπῆς ἐς τὴν μητέρα ἐχώρει. οὐ δεξαμένης δὲ αὐτὸν οὐδὲ ἐκείνης ὑπὸ δέους, οὐκ ἀξιώσας ἔτι ἐς πεῖραν ἐλθεῖν ἑτέρου μετὰ μητέρα, ἐς ὄρος ἔφυγεν· ὅθεν ὑπὸ λιμοῦ ἐς τὰ πεδινὰ κατελθὼν, ἐλήφθη πρὸς ἀνδρὸς, λῃστεύειν τοὺς παροδεύοντας καὶ ἐπὶ ἔργῳ καταδεῖν εἰθισμένου. οἷα δὲ παῖς ἐκ τρυφῆς τὸν πόνον οὐκ ἐνεγκὼν, ἐς τὴν ἁμαξιτὸν αὐταῖς χοινικίσι διέδρα, καὶ παροδεύουσι λοχαγοῖς ἑαυτὸν ἐμήνυσέ τε καὶ ἀνῃρέθη.

XXXI. Γιγνομένων δὲ τούτων, Λέπιδος ἐπὶ Ἴβηρσιν ἐθριάμβευε, καὶ προὐτέθη διάγραμμα οὕτως ἔχον· Ἀγαθῇ τύχῃ, προειρήσθω πᾶσι καὶ πάσαις, θύειν καὶ εὐωχεῖσθαι τὴν ἡμέραν τὴν παροῦσαν· ὃς δ᾽ ἂν μὴ φαίνηται ταῦτα ποιῶν, ἐν τοῖς προγεγραμμένοις ἔσται. Ὁ

Lin. 84. προσειρήσθω *Edd. Recte Aug. Reg. C.*

rat. ATILIUS vero, qui tum primum virilem togam ſumſerat, ſacrorum faciendorum cauſa ex more templa obibat, deducentibus amicis. Interim adſcripto repente tabulis nomine adoleſcentuli, amici & ſervi diffugere: ipſe deſolatus, & a tam ſplendida modo pompa deſtitutus, ad matrem ſe contulit. Ac ne illa quidem admittente præ metu, *poſt fruſtra imploratam matris miſericordiam* non auſus cuiquam alii ſe committere, in montem profugit: unde fame in planitiem coactus deſcendere, *a plagiario captus*, & in ergaſtulum detruſus eſt. Inde puer delicatus, laborem non ferens, *evaſit* in viam publicam, ſicut erat, *compeditus*, ſeque tranſeuntibus centurionibus prodidit; atque ita *denique obtruncatus* eſt.

31. Dum hæc geruntur, *Lepidus de Hiſpanis triumphavit*, & *Edictum* hujuſmodi eſt propoſitum: *Quod felix fauſtumque ſit*; *edicitur univerſis*, *ut ſacris atque epulis celebrent hunc diem*: *qui contra fecerit*, *inter proſcriptos eſto*. Et ille quidem trium-

A. U. 711. μὲν δὴ τὸν θρίαμβον ἐς τὰ ἱερὰ ἀνῆγε, παραπεμπόντων αὐτὸν ἁπάντων μετὰ σχήματος ἱλαροῦ καὶ γνώμης δυσμενοῦς. Τῶν δὲ προγεγραμμένων τὰ μὲν ἐν ταῖς οἰκίαις διεφορεῖτο· καὶ οὐ πολὺς ἦν ὁ τὰ χωρία ὠνούμενος, οἱ μὲν ἐπιβαρεῖν τοῖς ἠτυχηκόσιν αἰδούμενοι, καὶ οὐκ ἐν αἰτίῳ σφίσι τὰ ἐκείνων ἔσεσθαι νομίζοντες, οὐδὲ ἀσφαλὲς ὅλως χρυσίον ἢ ἀργύριον ἔχοντας ὁρᾶσθαι, οὐδὲ τὰς ἐπικτήσεις νῦν ἀκινδύνους, πολὺ δὲ μᾶλλον τὰ ὄντα ἐπικίνδυνα. μόνοι δὲ οἱ διὰ θρασύτητα προσιόντες, ἅτε μόνοι, βραχυτάτου πάμπαν ὠνοῦντο. ὅθεν τοῖς ἄρχουσιν, ἐλπίσασιν ἐς τὰς τοῦ πολέμου παρασκευὰς τάδε ἀρκέσειν, ἐνέδει μυριάδων ἔτι δισμυρίων.

712. XXXII. Καὶ τοῦτο ἐς τὸν δῆμον εἰπόντες, προὔγραφον χιλίας καὶ τετρακοσίας γυναῖκας, αἳ μάλιστα πλούτῳ διέφερον· καὶ αὐτὰς ἔδει, τὰ ὄντα τιμωμένας, ἐσφέρειν ἐς τὰς τοῦ πολέμου χρείας, ὅσην ἑκάστην οἱ τρεῖς δοκιμάσειαν. ἐπέκειτό τε ταῖς ἀποκρυψαμέναις τι τῶν ὄντων, ἢ τιμησαμέναις κακῶς, ἐπιτίμια, καὶ τοῖς ταῦτα μη-

Lin. 95. οἱ, *ante* διὰ, *quod abeſt vulgo, ded. Aug. Ven. Reg. C.*
L. 3. *An* ὅσον ἑκάστην?

phalem pompam egit in templa; omnibus hilari ſpecie, infenſo animo, deducentibus. *Proſcriptorum* vero *ædes* diripiebantur; prædia autem *non multos inveniebant emtores*, quod puderet alieno infortunio inſultare, idque eo magis, quod inauſpicata ſibi hujuſmodi lucra fore quiſque putaret, ac ne tutum quidem eſſet omnino cum auro argentoque conſpici, & adeo periculoſum augere poſſeſſiones, ut ne præſentes quidem in tuto viderentur. Soli nonnulli, qui per audaciam accedere ſolebant, viliſſimo pretio, quia ſoli erant, emebant. Unde accidit, ut Triumviris, qui hæc ad adparatum belli ſperaverant ſuffectura, in rem ſuam opus adhuc eſſet *HS. octies millies.*

32. Id pro concione præfati *Triumviri*, *Edictum* ediderunt; *quo* MCCCC *mulieres ditiores jubebantur* bona ſua profiteri, & *in ſumtus belli conferre* pro Triumvirorum arbitrio. Si quæ aut celaſſent quidquam, aut non recte æſtimaſſent, iis mulcta eſt decreta; indicibus vero horum, tam ingenuis, quam ſervis, præmi-

Digitized by Google

κούσιν ἐλευθέροις τε καὶ δούλοις μήνυτρα. Αἱ δὲ γυναῖκες ἔκριναν, τῶν προσηκουσῶν τοῖς ἄρχουσι γυναικῶν δεηθῆναι. τῆς μὲν δὴ Καίσαρος ἀδελφῆς οὐκ ἀπετύγχανον, οὐδὲ τῆς μητρὸς Ἀντωνίου· Φουλβίας δὲ, τῆς γυναικὸς Ἀντωνίου, τῶν θυρῶν ἀπωθούμεναι, χαλεπῶς τὴν ὕβριν ἤνεγκαν. καὶ ἐς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τὸ βῆμα τῶν ἀρχόντων ὠσάμεναι, διϊσταμένου τοῦ τε δήμου καὶ τῶν δορυφόρων, ἔλεγον, Ὁρτησίας ἐς τοῦτο προκεχειρισμένης· Ὁ ΜΕΝ ἥρμοζε δεομέναις ὑμῶν γυναιξὶ τοιαῖσδε, ἐπὶ τὰς γυναῖκας ὑμῶν κατεφύγομεν· ὃ δὲ οὐχ ἥρμοζεν ὑπὸ Φουλβίας παθοῦσαι, ἐς τὴν ἀγορὰν συνεώσμεθα ὑπ᾽ αὐτῆς. Ὑμεῖς δ᾽ ἡμᾶς ἀφείλεσθε μὲν ἤδη γονέας τε καὶ παῖδας καὶ ἄνδρας καὶ ἀδελφούς· ἐπικαλοῦντες, ὅτι πρὸς αὐτῶν ἠδίκησθε. εἰ δὲ καὶ τὰ χρήματα προσαφέλοισθε, περιστήσετε εἰς ἀπρέπειαν ἀναξίαν γένους, καὶ τρόπων καὶ φύσεως γυναικείας. Εἰ μὲν δή τι καὶ πρὸς ἡμῶν, οἷον ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν, ἠδικῆσθαί φατε, προγράψατε καὶ ἡμᾶς ὡς ἐκείνους. εἰ δὲ οὐδένα ὑμῶν αἱ

A. U. 712.

Lin. 13. Ὀρτησίας, *ſemper cum ſpir. leni, MSSti noſtri omnes.*
Ibid. προκεχειριμένης *Edd. invitis MSS.*

um. *Mulieres* vero ſtatuerunt, cognatas Triumvirorum deprecatrices adhibere. Ac ſororem quidem Cæſaris facilem, itemque matrem Antonii, nactæ ſunt. Sed *a Fulviæ foribus*, uxoris Antonii, repulſæ, moleſte tulerunt eam contumeliam. Itaque *progreſſæ in forum*, per mediam turbam uſque *ad Triumvirorum* penetrarunt *tribunal*, decedente tam plebe quam ſatellitibus: ibique, *verba faciente* HORTENSIA, ita diſſeruerunt: „QUOD NOS, tales MULIERES, decebat, opis veſtræ egentes, „ad mulieres veſtras confugimus: quod vero minime decuit paſſæ a Fulvia, coactæ ſumus ejus importunitate forum uno agmine petere. Vos vero nobis jam parentes & liberos & maritos & fratres ademiſtis; uno omnium crimine, quod injuria ab eis ſitis adfecti. Quod ſi facultates etiam auferetis; adigetis nos ad ea, quæ nec genus noſtrum, nec mores, nec ſexum decent. *Si a nobis, æque ac a viris, vos adfectos injuria dicitis; nos quoque, ſicut illos, proſcribite!* Quod ſi nemo ve-

Digitized by Google

A. U. 712. γυναῖκες οὔτε πολέμιον ἐψηφισάμεθα, οὔτε καθείλομεν οἰκίαν, ἢ στρατὸν διεφθείραμεν, ἢ ἐπηγάγομεν ἕτερον, ἢ ἀρχῆς ἢ τιμῆς τυχεῖν ἐκωλύσαμεν· τί κοινωνοῦμεν τῶν κολάσεων, αἱ τῶν ἀδικημάτων οὐ μετασχοῦσαι;

XXXIII. Τί δὲ ἐσφέρομεν, αἱ μήτε ἀρχῆς, μήτε τιμῆς, μήτε στρατηγίας, μήτε τῆς πολιτείας ὅλως, τῆς ὑμῖν ἐς τοσοῦτον ἤδη κακοῦ περιμαχήτου, μετέχουσαι; Ὅτι φατὲ πόλεμον εἶναι; Καὶ πότε οὐ γεγόνασι πόλεμοι; καὶ πότε γυναῖκες συνήνεγκαν; ἃς ἡ μὲν φύσις ἀπολύει παρὰ ἅπασιν ἀνθρώποις. αἱ δὲ μητέρες ἡμῶν ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐσήνεγκάν ποτε ἅπαξ, ὅτε ἐκινδυνεύετε περὶ τῇ ἀρχῇ πάσῃ καὶ περὶ αὐτῇ τῇ πόλει, Καρχηδονίων ἐνοχλούντων. καὶ τότε δὲ ἐσήνεγκαν ἑκοῦσαι, καὶ οὐκ ἀπὸ γῆς, ἢ χωρίων, ἢ προικὸς, ἢ οἰκιῶν, ὧν χωρὶς ἀβίωτόν ἐστιν ἐλευθέραις, ἀλλ' ἀπὸ μόνων τῶν οἴκοι κόσμων, οὐδὲ τούτων τιμωμένων, οὐδὲ ὑπὸ μηνυταῖς ἢ

Lin. 27. μὴ μετασχοῦσαι *Reg. C.* *L.* 30. περιμαχήτου, μαχούμεναι; *mend. Edd. Recte Aug. Ven. Reg. C.* *L.* 32. γυναῖκες ἐσήνεγκαν *Reg. C.* *L.* 38. ἐλευθέρας *Aug.* ἐλευθέραι *vel* ἐλευθέρᾳ *Ven.*

„ſtrum a mulieribus hoſtis eſt judicatus; ſi non ædes cujuſquam diruimus, non exercitum concidimus, aut alium exercitum contra vos duximus, ſi nemini, quominus magiſtratu honoreve potiretur, obſtitimus; *cur in pœnarum partem, expertes culpæ, vocamur?*

33. „*Cur tributa conferemus nos*, quæ nec magiſtratus, nec dignitatem, nec præfecturas, nec partem omnino ullam tractationis reipublicæ, vobiſcum communem habemus? An, quia bellum inſtare dicitis? At quando defuerunt bella? *Quando tributa a mulieribus exacta ſunt; quæ ſexus immunitatem habent communi jure gentium?* Majorum quidem ſeculo, ſupra conditionem ſexus, ſemel contribuerunt noſtræ progenitrices, tum quum de univerſo imperio ac de ipſa patria, Pœnis prementibus, ageretur. Et tunc quidem contribuerunt ultro, idque non ex ruſticis urbaniſve prædiis, non ex dotalibus pecuniis, ſine quibus non poteſt ingenuam vitam degere mulier; ſed ex ſolo muliebri mundo, neque eo ad certum cenſum æſti-

κατηγόροις, οὐδὲ πρὸς ἀνάγκην ἢ βίαν, ἀλλ' ὅσον ἐβούλοντο αὐταί. Τίς οὖν καὶ νῦν ἐστὶν ὑμῖν περὶ τῆς ἀρχῆς ἢ περὶ τῆς πατρίδος φόβος; ἴτω τοίνυν ἢ Κελτῶν πόλεμος, ἢ Παρθυαίων, καὶ οὐ χείρους ἐς σωτηρίαν ἐσόμεθα τῶν μητέρων. Ες δὲ ἐμφυλίους πολέμους μήτε ἐσενέγκαιμέν ποτε, μήτε συμπράξαιμεν ὑμῖν κατ' ἀλλήλων. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ Καίσαρος ἢ Πομπηίου συνεφέρομεν, οὐδὲ Μάριος ἡμᾶς, οὐδὲ Κίννας ἠνάγκασεν, οὐδὲ Σύλλας ὁ τυραννήσας τῆς πατρίδος· ὑμεῖς δὲ φατὲ καὶ καθίστασθαι τὴν πολιτείαν.

A. U. 712.

XXXIV. Τοιαῦτα τῆς Ὁρτησίας λεγούσης, οἱ τρεῖς ἠγανάκτουν, εἰ γυναῖκες, ἀνδρῶν ἡσυχαζόντων, θρασυνοῦνταί τε καὶ ἐκκλησιάσουσι, καὶ τὰ δρώμενα τοῖς ἄρχουσιν ἐξετάσουσι, καὶ, τῶν ἀνδρῶν στρατευομένων, αὐταὶ οὐδὲ χρήματα ἐσοίσουσιν. Ἐκέλευόν τε τοῖς ὑπηρέταις ἐξωθεῖν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ βήματος· μέχρι, βοῆς ἔξωθεν ἐκ τοῦ πλήθους γενομένης, οἵ τε ὑπηρέται τὸ ἔργον ἐπέσχον, καὶ οἱ ἄρχοντες ἔφασαν ἐς τὴν ὑστεραίαν ἀνα-

Lin.45. ὑμῖν ΥΙΟΙΣ καθ' ἀλλήλων *Aug. & Ven. Quos neſcio an ſequi debuerim. L. 52.* ἐκκλησιάζουσι *Edd. Prætuli Aug. Reg. C.*

„mato, poſitis indici præmiis, neque vi & neceſſitate impoſita, ſed quantum ipſis viſum eſt. Nunc quid imperio timetis aut patriæ? Veniant Galli aut Parthi hoſtes; non erimus deteriores in tuenda patria noſtris progenitricibus. *Ad Civilia vero Bella abſit ut vobis contribuamus*, aut opem feramus, inter voſmet dimicantibus. Neque enim C. Cæſare aut Pompejo imperium obtinente exactiones ullas contulimus: nec Marius nobis, nec Cinna, hanc neceſſitatem impoſuit: ne Sylla „quidem, oppreſſor reipublicæ, quam vos conſtituere profitemini."

34. Hæc *Hortenſia verba* moleſte tulere *Triumviri*; mulierum audaciam, viris ceſſantibus, uſque conciones procedere; a magiſtratibus rationem repoſcere; viris militiæ labores perferentibus, ipſas gravari pecuniæ ſumtum facere. Itaque adparitoribus præcipiunt, ut per vim eas a tribunali ſubmoveant. Sed mox exortus a circumſtante multitudine clamor cohibuit adparitores; & Triumviri rem

Digitized by Google

A. U. 712. τίθεσθαι. Τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ, τετρακοσίας μὲν ἀντὶ χιλίων καὶ τετρακοσίων προὔγραφον ἀποτιμᾶσθαι τὰ ὄντα· τῶν δὲ ἀνδρῶν, πάντα τὸν ἔχοντα πλείους δέκα μυριάδων, ἀστὸν ὁμοῦ καὶ ξένον, καὶ ἀπελεύθερον, καὶ ἱερέα, καὶ πανταεθνῆ, μηδενὸς ἀφιεμένου, καὶ τούσδε μεθ᾽ ὁμοίου φόβου τῶν ἐπιτιμίων, καὶ ὑπὸ μηνύμασιν ὁμοίοις· ἵνα πεντηκοστὴν μὲν τῶν ὄντων αὐτίκα δανείσαιεν αὐτοῖς, ἐνιαυτοῦ δὲ φόρον ἐς τὸν πόλεμον ἐσενέγκαιεν.

711 ſqq. XXXV. Ἐκ μὲν δὴ τῶν προσταγμάτων, τοιαῦτα Ῥωμαίους ἐπεῖχεν. ὁ δὲ στρατὸς, σὺν καταφρονήσει, χείρονα ἐποίουν. Ὡς γὰρ τῶν ἀρχόντων ἐπὶ τοιοῖσδε ἔργοις ἐν σφίσι μόνον τὸ ἀσφαλὲς ἐχόντων· οἱ μὲν αὐτοὺς ᾔτουν τε τῶν δεδημευμένων οἰκίαν, ἢ ἀγρὸν, ἢ ἔπαυλιν, ἢ ὅλον κλῆρον· οἱ δ᾽ αὖ, παῖδας ἀνδράσι θετοὺς γενέσθαι. οἱ δὲ ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἕτερα ἔδρων, κτιννύντες τε τοὺς οὐ προγεγραμμένους,

Lin. 63. καὶ ὑπομνήμασιν *Edd. & MSS. noſtri, quod mutavi in id, e quo corruptum eſt. L. 72.* τε, *poſt* κτιννύντες, *caret Aug.*

in craſtinum differendam dixerunt. Poſteroque die, pro mille quadringentis, tantum *quadringentarum bona* ut cenſerentur *proſcripta* ſunt: *edictumque, ut viri, quicumque in cenſu plus quadringentis millibus HS. haberent*, cives, exteri, liberti, ſacerdotes, cujuſcumque gentis homines, nemine excepto, *facultates ſuas profiterentur*; propoſitis eiſdem pœnis, ſi quis contra faceret, & indicibus eorum eiſdem præmiis; *ut eorum bonorum quinquageſimam ſtatim partem ad uſuram darent, et unius anni reditus quiſque ad bellum contribueret.*

35. Hujuſmodi calamitatibus quum Romani *ex Triumvirorum mandato* adfligerentur; eodem tempore *milites*, imperia parum curantes, *pejora etiam per ſe perpetrabant.* Hi enim, quum ſcirent, in ſe ſolis ſitam eſſe Triumvirorum, talia agentium, ſecuritatem omnem, petebant ab illis alii domos proſcriptorum, aut agros, aut villas, aut cenſus integros, alii, ut ab opulentis civibus adoptarentur pro liberis: alii, non exſpectato adſenſu magiſtratuum, occidebant

A. U. 711 ſqq.

γραμμένους, καὶ οἰκίας οὐδὲν ὑπαιτίων διαφοροῦντες· ὥστε καὶ τοὺς ἄρχοντας προγράψαι, τῶν ὑπάτων τὸν ἕτερον ἐπιστροφήν τινα ποιήσασθαι τῶν ὑπὲρ τὸ πρόσταγμα γιγνομένων. ὁ δὲ τῶν μὲν ὁπλιτῶν ἔδεισεν ἅψασθαι, μὴ σφᾶς ἐφ᾽ ἑαυτὸν παροξύνῃ· τῶν δὲ θεραπόντων τινὰς, οἱ σχήματι στρατιωτῶν συνεξημάρτανον ἐκείνοις, λαβὼν ἐκρέμασε.

XXXVI. Καὶ τὰ μὲν ἐς τέλος τῶν συμφορῶν τοῖς προγεγραμμένοις ἀπαντῶντα, τοιάδε μάλιστα ἦν. Ὅσα δὲ ἐκ παραλόγου τισὶν ἐγίγνετο ἔς τε τὴν σωτηρίαν αὐτίκα, καὶ ἐς ἀξίωσιν ὕστερον, ἐμοί τε ἥδιόν εἰπεῖν, καὶ τοῖς ἀκούουσιν ὠφελιμώτερον, ἐς μηδὲν ἀποκάμνοντας ἐλπίζειν περιέσεσθαι. Αἱ μὲν οὖν φυγαὶ τοῖς δυναμένοις ἦσαν ἐς Κάσσιον ἢ Βροῦτον ἢ ἐς Λιβύην ἐπὶ Κορνιφίκιον, καὶ τόνδε τῆς δημοκρατίας μεταποιούμενον. ὁ δὲ πολλὸς ἐς Σικελίαν ᾔει, γειτονεύουσαν τῆς Ἰταλίας, καὶ

Lin. 78 ſq. συνεξημάρτανον, ἐκείνοις *Edd. ex Reg. A. invitis ceteris quatuor noſtris MSStis. L. 81.* ἀπαντῶντα *Aug. quod ſæpius cum altero commutatum eſt a librariis.*

debant non proſcriptos, diripiebant ædes inſontium, aliaque ejuſdem generis multa patrabant. Eoque res devenit, ut a Triumviris quoque alter conſulum juſſus ſit nimiam eorum corrigere licentiam. Qui, non auſus ipſos milites, ne eos in ſe irritaret, adtingere, ſervos nonnullos, qui militari cultu cum illis peccare conſueverant, comprehenſos in crucem egit.

36. Et adhuc quidem exempla protulimus extremorum caſuum, qui proſcriptos magno numero oppreſſerunt. *Quæ autem ex deſperato aliis contigerunt, ut vel ſalvi evaderent,* vel ad honores quoque deinde pervenirent; ea quoque memorare, cum mihi jucundius eſt, tum lecturis utilius, ne quis umquam in rebus adverſis deſpondeat animum, ſpemque ſalutis abjiciat. Igitur *qui effugere poterant, ad Caſſium profecti ſunt, aut ad Brutum, aut in Africam ad Cornificium,* qui pariter a partibus ſtabat reipublicæ. Sed *plerique in Siciliam,* Italiæ vicinam, ſe receperunt; *ubi promtiſſime* POMPEJUS

A. U. 711 ſqq.

Πομπηίου σφᾶς προθύμως ὑποδεχομένου. Λαμπροτάτην γὰρ δὴ σπουδὴν ἐς τοὺς ἀτυχοῦντας ὁ Πομπήϊος ἐν καιρῷ τότε ἔδειξε, κήρυκάς τε περιπέμπων, οἳ πάντας ἐς αὐτὸν ἐκάλουν, καὶ τοῖς περισώζουσιν αὐτοὺς ἐλευθέροις τε καὶ θεράπουσι προλέγων διπλάσια τῶν διδομένων τοῖς αἱροῦσι. λέμβοι τε αὐτοῦ καὶ στρογγύλα ὑπήντα τοῖς πλέουσι, καὶ τριήρεις τοὺς αἰγιαλοὺς ἐπέπλεον, σημεῖά τε ἀνίσχουσαι τοῖς ἀλωμένοις, καὶ τὸν ἐντυγχάνοντα περισώζουσαι. Αὐτός τε τοῖς ἀφικνουμένοις ἀπήντα, καὶ ἐσθῆτος αὐτίκα καὶ κατασκευῆς ἐμερίζετο· τοῖς δὲ ἀξίοις καὶ ἐς στρατηγίας ἢ ναυαρχίας ἐχρῆτο. σπονδῶν τέ οἱ πρὸς τοὺς τρεῖς γιγνομένων ὕστερον, οὐ συνέθετο, πρὶν τούσδε τοὺς ἐς αὐτὸν διαφυγόντας ἐς ταύτας περιλαβεῖν. Ὁ μὲν δὴ χρησιμώτατος οὕτως ἀτυχούσῃ τῇ πατρίδι ἐγίγνετο, καὶ δόξαν ἐκ τοῦδε ἀγαθὴν, ἴδιον ἐπὶ τῇ πατρῴᾳ, καὶ οὐχ ἥσσονα τήνδε ἐκείνης, προσελάμβανεν. Ἕτεροι δὲ ἑτέρως φυγόντες ἢ κρυπτόμε-

Lin. 91. ἐν καιρῷ τῷδε ἔδειξ. Edd. Prætuli Aug. Reg. B. C. L. 99. ἐς, quod abeſt vulgo ante ſτρατηγίας, commode dedit Aug. L. 1. πρὸς τρεῖς Aug. Ven. & carent artic. τοὺς, male. L. 2 ſq. ἐς τάσδε Reg. C. in contextu: & Γρ'. *ταύτας, idem in marg.*

profugos omnes excipiebat. Is enim egregium officium miſeris commode tunc temporis præſtitit; dimiſſis præconibus, qui omnes ad eum vocarent; propoſitoque ſervatoribus, cum ingenuis, tum ſervis, præmio duplo ejus quod percuſſores accipiebant. Lembos quoque & onerarias obviam mittebat navigantibus: triremeſque oras legebant, adtollentes ſigna errantibus, & ſervantes quotquot nanciſci poterant. Et ipſe *Pompejus* venientes excipiebat obvius, & veſtes ſtatim & utenſilia eis impertiebat: idoneos vero præfecturis ornabat, tam pedeſtribus, quam navalibus: nec poſtea cum Triumviris fœdus iniit, niſi quo ſervati profugi ſimul continerentur. Sic ille *duris temporibus optime de patria meritus*, paternam laudem non minori propria cumulavit. Alii denique, quum variis modis, ſive fuga, ſive latebris, evaſiſſent, partim in agreſtibus

Digitized by Google

νοι, μέχρι τῶν σπονδῶν, οἱ μὲν ἐν χωρίοις ἢ τάφοις, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ἄστει, σὺν ἐπινοίαις οἰκτραῖς διεγένοντο. Φιλανδρίαι τε παράδοξοι γυναικῶν ὤφθησαν, καὶ παίδων ἐς πατέρας εὔνοιαι, καὶ θεραπόντων ὑπὲρ φύσιν ἐς δεσπότας. Καὶ τῶνδε ὅσα παραδοξότατα, ἀναγράψω. A. U. 711 ſqq.

XXXVII. Παῦλος, ὁ ἀδελφὸς Λεπίδου, τῶν λοχαγῶν αὐτὸν, ὡς ἀδελφὸν αὐτοκράτορος, αἰδουμένων, ἐπὶ ἀδείας ἐξέπλευσεν ἐς Βροῦτον, καὶ ἐς Μίλητον μετὰ Βροῦτον· ὅθεν οὐδὲ, εἰρήνης ὕστερον γενομένης, καλούμενος ἐπανελθεῖν ἠξίωσε. Λεύκιον δὲ, τὸν Ἀντωνίου θεῖον, ἡ Ἀντωνίου μήτηρ, ἀδελφὸν ὄντα, εἶχεν, οὐδ᾽ ἐπικρύπτουσα· αἰδουμένων ἐς πολὺ καὶ τήνδε τῶν λοχαγῶν, ὡς μητέρα αὐτοκράτορος. βιαζομένων δ᾽ ὕστερον, ἐξέθορεν ἐς τὴν ἀγορὰν, καὶ προκαθημένῳ τῷ Ἀντωνίῳ μετὰ τῶν συνάρχων ἔφη· Ἐμαυτὴν, ὦ αὐτοκράτορ, μηνύω σοι Λεύκιον ὑποδεδέχθαι τε, καὶ ἔχειν ἔτι, καὶ ἕξειν, ἕως ἂν ἡμᾶς ὁμοῦ κατακάνῃς· τὰ γὰρ ὅμοια καὶ τοῖς ὑποδεδεγ-

Lin. 14 *ſq.* μετὰ Βρούτου *Reg. C. vitioſe.* *L.* 15. οὐδὲ *caret Aug. male.* *L.* 22. ὑποδέχεσθαί τε *Aug.* *L.* 23. ὁμοῦ κτάνῃς *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Ven. Reg. C.* κατάνῃς *mend. Reg. B.*

tuguriis, aut ſepulcris, partim in ipſa Urbe, continuo in metu miſere vixerunt, donec pacatiora redierunt tempora. Et interim *Pietatis uxorum erga maritos, liberorumque erga parentes, mirifica* exſtiterunt *documenta*; imo *ſervorum* quoque *erga dominos*, ſupra quam fert ea conditio. Ex quibus nonnulla, quæ præ ceteris mira videntur, commemorabo.

37. PAULUS, *Lepidi frater*; centurionibus eum reverenter, ut imperatoris ſui fratrem, elabi conniventibus, *ſecurus ad Brutum navigavit*: poſt cujus obitum Miletum ſe contulit; unde ne pace quidem facta, quamvis invitatus, redire dignatus eſt. LUCIUM vero, *Antonii avunculum*, *ſoror* nec diſſimulanter *apud ſe habuit*; centurionibus & hanc diu reveritis, ut matrem imperatoris. Tandem quum illi pararent irrumpere, mulier in forum ſe proripuit: & ſedenti pro tribunali cum collegis Antonio, *Me ipſa*, inquit, *Imperator! indico, quæ Lucium apud me receptum habeo, et habebo, donec ſimul nos ambos interimas: quandoquidem eadem pœna*

Digitized by Google

A. U. 711 ſqq. μένοις ἐπικεκήρυκται. Ὁ δὲ, αὐτὴν ἐπιμεμψάμενος, ὡς ἀδελφὴν μὲν ἀγαθὴν, μητέρα δὲ οὐκ εὐγνώμονα· (οὐ γὰρ νῦν χρῆναι περισώζειν Λεύκιον, ἀλλὰ κωλύειν, ὅτε σου τὸν υἱὸν εἶναι πολέμιον ἐψηφίζετο·) παρεσκεύασεν ὅμως Πλάγκον ὑπατεύοντα κάθοδον τῷ Λευκίῳ ψηφίσασθαι.

XXXVIII. Μεσσάλας δὲ, ἐπιφανὴς καὶ νέος, ἐς Βροῦτον ἔφυγε. καὶ αὐτοῦ δείσαντες οἱ τρεῖς τὸ φρόνημα, προύγραψαν οὕτως· Ἐπεὶ Μεσσάλαν ἀπέφηναν ἡμῖν οἱ προσήκοντες αὐτῷ μηδὲ ἐπιδημεῖν ὅτε Γάϊος Καῖσαρ ἀνήρητο, ἐξηρήσθω τῶν προγραφέντων ὁ Μεσσάλας. Ὁ δὲ τὴν μὲν συγγνώμην οὐκ ἐδέξατο· Βρούτου δὲ καὶ Κασσίου περὶ Θράκην πεσόντων, καὶ τοῦ στρατοῦ πολλοῦ τε ἔτι ὄντος, καὶ ναῦς καὶ χρήματα καὶ ἐλπίδας ἔχοντος οὐκ ἀσθενεῖς, ἄρχειν σφῶν τὸν Μεσσάλαν αἱρουμένων, οὐκ ἀνασχόμενος, ἔπεισεν αὐτοὺς, ἐνδόντας ἐπιβαρούσῃ τῇ τύχῃ, μεταστρατεύσασθαι τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀντώνιον. οἰκειότερος δὲ ὢν Ἀντωνίῳ, συνῆν· μέχρι, κρατούσης Ἀντωνίου Κλεοπάτρας, ἐπιμεμψάμενος, ἐς Καίσαρα μετῆλθεν.

Lin. 35. περὶ τὴν Θράκην *Edd. Delevi artic. cum Aug. Ven. Reg. C.*

indicta eſt recipientibus. Eam objurgans *Antonius* „ *Bonam* quidem *ſororem* eſſe, reſpondit, ſed *matrem parum piam*: debuiſſe enim non nunc ſervare Lucium; ſed tunc ei obſtare, quum ipſius filium hoſtem judicaret." Effecit tamen, ut Plancus conſul de illo reſtituendo referret.

38. MESSALA, nobilis adoleſcens, quum ad Brutum fugiſſet; magnum ejus acremque animum timentes *Triumviri*, *edictum* tale propoſuerunt: „ Quoniam *Meſſala*, quemadmodum ex ipſius cognatis cognovimus, ne in Urbe quidem fuit, quum C. Cæſar occiſus eſt; *exemtus eſto e proſcriptorum numero.*" At *ille hac venia noluit uti.* Deinde vero, poſtquam, Bruto Caſſioque in Thracia cæſis, non contemnendæ illius exercitus reliquiæ, claſſe pecuniaque ad bene ſperandum ſubnixæ, ducem eum ſibi optarunt; detrectans illum honorem *Meſſala*, perſuaſit eis, ut fortunæ prægravanti cedentes, tranſirent ad militiam Antonii. Et Antonio poſthac familiariter adhæſit; donec offenſus, quod Cleopatræ imperio totus ille ſe permitteret,

Ὁ δὲ αὐτὸν ὕπατόν τε ἀπέφηνεν ἀντὶ αὐτοῦ Ἀντωνίου, ἀποχειροτονηθέντος ὅτε αὖθις ἐψηφίζετο εἶναι πολέμιος· καὶ περὶ Ἄκτιον ναυαρχήσαντα κατὰ τοῦ Ἀντωνίου, στρατηγὸν ἔπεμψεν ἐπὶ Κελτοὺς ἀφισταμένους, καὶ νικήσαντι ἔδωκε θριαμβεῦσαι. Βίβουλος δὲ ἐσπείσατο ἅμα τῷ Μεσσάλᾳ, καὶ ἐναυάρχησεν Ἀντωνίῳ, διαλλαγάς τε πολλάκις Ἀντωνίῳ καὶ Καίσαρι ἐς ἀλλήλους ἐπόρθμευσε, καὶ στρατηγὸς ἀπεδείχθη Συρίας ὑπὸ Ἀντωνίου· καὶ στρατηγῶν ἔτι αὐτῆς, ἀπέθανεν.

A. U. 711 ſqq.

XXXIX. Ἀκίλιος δὲ ἔφευγε μὲν τῆς πόλεως λαθών· οἰκέτου δὲ αὐτὸν ἐμφήναντος ὁπλίταις, τοὺς ὁπλίτας ἔπεισεν ἐλπίδι χρημάτων πλεόνων, πέμψαι τινὰς ἀπὸ σφῶν πρὸς τὴν γυναῖκα μετὰ συμβόλων, ὧν αὐτὸς ἐδίδου. ἡ δὲ τοῖς ἐλθοῦσι τὸν κόσμον αὐτῆς ἅπαντα προθεῖσα, ἔφη, διδόναι μὲν, ὡς ἀντιδώσουσιν ἃ ὑπέσχοντο· οὐκ εἰδέναι δὲ, εἰ ἀντιδώσουσιν. οὐ μὴν ἐψεύσθη τῆς φιλανδρίας· οἱ γὰρ ὁπλῖται καὶ ναῦν ἐμίσθωσαν τῷ

Lin. 47 ſq. Quatuor verba διαλλ. τε πολλ. Ἀντωνίῳ, *quæ in Edd. & Regiis A. B. deſiderantur, dederunt Aug. Ven. Reg. C. L. 55.* αὐτῆς *Edd. & Reg. C. invitis Reg. A. B. & Aug.*

migravit ad Cæſarem. A quo *conſul in* ipſius *Antonii locum ſuffectus*, quando ille iterum hoſtis judicatus eſt, navali quoque prælio ad Actium inter duces fuit Cæſaris contra Antonium. Ac deinde contra Gallos rebelles miſſus, victor *triumphum meruit.* BIBULUS quoque ſimul cum Meſſala *in gratiam receptus* eſt; &, *claſſi* dein *præfectus ab Antonio*, conditionum pacis inter Antonium Cæſaremque ſæpius fuit internuncius; denique Syriæ provinciæ ab Antonio præfectus, in Syria mortuus eſt.

39. ACILIUS, ex Urbe profugus, a ſervo indicatus *militibus*, *perſuaſit* eis majore præmio propoſito, *ut* aliquot ex ipſis cum ſymbolo, quod eis tradebat, *ad uxorem mitterent. Illa*, venientibus *omnem ſuum mundum proferens*, ait, „ſe eis hæc dare, ut quod polliciti ſunt recipiat; quamvis dubitet, an receptura ſit." Neque tamen fefellit eam ſua pietas: nam milites navim etiam conduxerunt *Acilio*, in qua de-

A. U. 711 ſqq.

Ἀκιλίῳ, καὶ προὔπεμψαν ἐς Σικελίαν. Λέντουλος δὲ, ἀξιούσης αὐτῷ συμφεύγειν τῆς γυναικὸς, καὶ ἐς τοῦτο αὐτὸν ἐπιτηρούσης, οὐκ ἐθέλων αὐτὴν συγκινδυνεύειν ἑαυτῷ, λαθὼν ἔφυγεν ἐς Σικελίαν. στρατηγὸς δὲ ἀποδειχθεὶς ὑπὸ Πομπηΐου, ἐσήμηνεν, ὅτι σώζοιτο καὶ στρατηγοίη. ἡ δ᾽ ὅποι γῆς ἐστιν ὁ ἀνὴρ ἐπιγνοῦσα, τὴν μητέρα φυλάσσουσαν ἐξέφυγε καὶ ἤδε, σὺν θεράπουσιν δύο· μεθ᾽ ὧν ὥδευεν ἐπιμόχθως καὶ εὐτελῶς, οἷα θεράπαινα, μέχρι διέπλευσεν ἐς Μεσήνην ἀπὸ Ῥηγίου περὶ ἑσπέραν. καὶ οὐ δυσχερῶς τὴν στρατηγίδα σκηνὴν μαθοῦσα, εὗρε τὸν Λέντουλον οὐχ οἷα στρατηγὸν, ἀλλ᾽ ἐν χαμευνίῳ καὶ κόμῃ καὶ διαίτῃ πονηρᾷ, πόθῳ τῆς γυναικός.

XL. Ἀπουληΐῳ δὲ ἠπείλησεν ἡ γυνὴ καταμηνύσειν αὐτὸν, εἰ μόνος φεύγοι. καὶ ὁ μὲν ἄκων αὐτὴν ἐπήγετο· συνήνεγκε δὲ ἐς τὴν φυγὴν αὐτῷ τὸ ἀνύποπτον, ἅμα γυναικὶ καὶ θεράπουσι καὶ θεραπαίναις ὁδεύοντι φανερῶς. Ἄντιον δὲ ἡ γυνὴ στρωματοδέσμῳ κατείλησε, καὶ

Lin. 64. ὅποι γῆς Reg. C. L. 67. Μεσσήνην Edd. L. 74. Forſan αὐτὸ τὸ ἀνύποπτον. L. 76. κατείδησε Reg. C. in contextu: ſed Γρ. κατῆ-

duxerunt eum in Siciliam. LENTULUS, quum obſervaretur ab uxore, ne ſine ea profugeret, nolens illam periculi comitem, clam *aufugit in Siciliam*. Ibi *prætor a Pompejo factus*, uxorem per literas certiorem fecit de ſalute ſimul & honore. Quæ poſtquam ubi terrarum eſſet maritus cognovit, fruſtrata matris cuſtodiam, cum duobus ſervulis, vili cultu victuque, quaſi & ipſa ancilla, iter laboriosum peregit; donec a Rhegio Meſſanam transfretavit ſub veſperam. Ubi haud difficulter invento prætorio, reperit *Lentulum* non prætoris habitu, ſed in cubili humi ſtrato ſqualidum, promiſſo capillitio, & miſero victu, *adflictantem ſe uxoris deſiderio.*

40. APULEJO interminata eſt uxor, indicaturam ſe eum, ſi ſolus fugeret: atque ita invitus *uxorem ſecum duxit.* Eique *id ipſum ad evitandam fugæ ſuſpicionem profuit*, quod uxore, ſervis, ancillis comitatus, per publicam viam iter inſtitueret. ANTIUM *uxor*, *ſtragulis involutum* & bajulis impoſitum e

ἐπέθηκε τοῖς μισθοῦ φέρουσι, καὶ διήνεγκεν ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐπὶ θάλασσαν, ὅθεν ἔφυγεν ἐς Σικελίαν. Ρηγῖνον δὲ ἡ γυνὴ νυκτὸς ἐς ὑπόνομον λυμάτων καθῆκεν, ἐς ὃν ἡμέρας οὐχ ὑποστάντων ἐμβῆναι τῶν ὁπλιτῶν διὰ δυσοσμίαν, νυκτὸς ἄλλης εἰς ἀνθρακέα ἐσκεύασε, καὶ ὄνον ἄνθρακας φέροντα ἐλαύνειν ἔδωκεν· αὐτὴ δὲ ἐκ βραχέος διαστήματος ἡγεῖτο, φορείῳ φερομένη. τῶν δὲ ἀμφὶ τὰς πύλας ὁπλιτῶν τινος τὸ φορεῖον ὑπονοήσαντός τε καὶ ἐρευνωμένου, δείσας ὁ Ρηγῖνος ἐπέδραμε· καὶ, ὡς ὁδῷ χρώμενος, ἠξίου τὸν ὁπλίτην φείδεσθαι γυναικῶν. ὁ δὲ αὐτὸν ὡς ἀνθρακέα μετ' ὀργῆς ἀμειβόμενος, ἐγνώρισεν· (ἐστρατεύετο γὰρ ὑπ' αὐτῷ ποτε ἐν Συρίᾳ·) καὶ, Ἄπιθι χαίρων, εἶπεν, αὐτοκράτορ· τοῦτο γάρ μοι προσήκει καὶ νῦν καλεῖν σε. Κοπώνιον δὲ τὸ γύναιον ᾔτησε παρὰ Αντωνίου, σώφρων μὲν οὖσα τέως, ἀτυχήματι δὲ τὸ ἀτύχημα ἰωμένη.

A. U. 711 ſqq.

λησε, idem in margine. κατείλυσε Aug. qui & mox ἐπέθυκε mendoſe pro ἐπέθηκε. Lin. 79. λειμμάτων Edd. ex C. Steph. ingenio, λημάτων mend. Reg. A. B. Recte Aug. Reg. C. Cund. L. 80. ἐκβῆναι Edd. invitis Aug. Ven. Reg. C. Cand. L. 81. δυσοδμίαν Ven. non male. Sic & Aug. dare debuit, in quo mendoſe δυσοδίμιον: niſi id ex τὸ δύσοδμον corruptum eſt. Ibid. ὡς ἀνθρακέα Reg. A. & Reg. B. ex emend. Budæi. L. 90. καλεῖν σε caret Aug. male. Ib. Σκοπώνιον Edd. Recte Aug. Reg. C.

domo ad mare *curavit transportandum*; unde in Siciliam profugit. RHEGINUM vero ſua conjux noctu primum in cloacæ colluviem demiſſum, ubi ſequenti die propter fœtorem tutus fuit a militibus, altera nocte *induit habitu carbonarii*, juſſitque ut aſinum carbonibus onuſtum præ ſe ageret; ipſa non longo intervallo in lectica præcedebat. Quumque ad portam miles quidam, ſuſpicione motus, lecticam ſcrutaretur; *Rheginus* timens acceleravit gradum, &, veluti forte hac via delatus, monuit militem, ne moleſtus eſſet mulieribus. Ille primum, ut carbonario, irate reſpondit: mox autem agnito, (militarat enim ſub eo in Syria,) *Perge*, inquit, *lætus*, *Imperator! ſic enim te a me nunc quoque decet adpellari.* COPONIO vitam *uxor* impetravit ab Antonio; pudica hactenus, ſed tunc *malum malo medicans*.

Digitized by Google

A. U. 711/712

XLI. Γέταν δὲ ὁ υἱὸς ἐν εὐρυχώρῳ τῆς οἰκίας ἔδοξε καίειν, ὡς ἀπαγξάμενον· καὶ λαθὼν ἐν ἀγρῷ νεωνήτῳ κατέλιπεν, ἔνθα ὁ πρεσβύτης μεταμορφῶν ἑαυτὸν, ἐπε- 9
δήσατο διφθέραν ἐς τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν. καὶ τῶν σπονδῶν γενομένων, ἔλυσε τὴν διφθέραν, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ὑπὸ τῆς ἀργίας δεδαπάνητο. Ὄππιον δὲ ὁ υἱὸς, ὑπὸ γήρως ἀσθενέστατον μένειν ἐθέλοντα, ἔφερεν ἐπὶ τοῦ σώματος, ἕως ἐξήγαγέ τε διὰ τῶν πυλῶν· καὶ τολοιπὸν μέχρι Σικελίας ἄγων ἢ φέρων ἐκόμισεν, οὐδενὸς ἄρα τὸ σχῆμα ὑπονοήσαντος, ἢ ἐνυβρίσαντος· οἷόν που καὶ τὸν Αἰνείαν γράφουσιν αἰδέσιμον τοῖς πολεμίοις γενέσθαι, φέροντα τὸν πατέρα. καὶ τὸν νεανίαν ὁ δῆμος ἐπαινῶν ὕστερον, ἀπέφηνεν ἀγορανόμον· δεδημευμένης δ' αὐτῷ τῆς οὐσίας οὐκ ἔχοντι τῆς ἀρχῆς τὸ δαπάνημα, οἵ τε χειροτέχναι τὰ ἐς τὴν ἀρχὴν ἀμισθὶ συνειργάσαντο, καὶ τῶν θεωμένων ἕκαστος ἐπὶ τὴν ὀρχήστραν ὅσον ἐβούλετο νόμισμα ἐρρίπτει, ἕως τὸν ἄνδρα κατεπλούτισαν. Ἀρριανοῦ δὲ καὶ ἐν τῇ στήλῃ κεκόλαπτο ἐκ διαθηκῶν· Τὸν

Lin. 1. τὸ λοιπὸν *Edd. Una voce Aug. & Reg. C.* L. 10. κατεπλούτησαν *Aug.* L. 11. τῇ στήλῃ *mend. edit.* 1. *cum Reg. A. B.*

41. GETAM *filius* in area domus ſe *finxit exurere*, quaſi præfocatum laqueo: qui dolus ubi ſucceſſit, ruri, quod nuper emerat, eum reliquit. Ibi *ſenex*, quo mutaret oris ſpeciem, *pelliculam induxit alteri oculo:* deinde pace reddita, amota pellicula, *oculus longo otio redditus erat inutilis.* OPPIUM, propter ætatem decrepitam fugere nolentem, *filius ſublatum humeris ex Urbe extulit*; indeque in Siciliam cum eo, modo manu ducens, modo cervice bajulans ſenem, pervenit; nemine vel ſpeciem eam ſuſpectam habente, vel moleſtante: quemadmodum & Æneas, patrem geſtans, reverendus hoſtibus fuiſſe perhibetur. Juveni populus poſtea, in pietatis præmium, Ædilitatem detulit: & quia, publicatis bonis, non erat unde ludos ederet, opifices juverunt eum gratuitis operis, & ex ſpectatoribus quiſque quot libuit nummos in orcheſtram conjecit, ita ut homo inde ditatus ſit. ARRIANUS teſtamento mandavit incidi ſuo ſepulcro: „Hic ſitus eſt, quem,

ἐνθάδε κείμενον υἱὸς, οὐ προγραφεὶς, προγραφέντα ἔκρυψέ τε καὶ συνέφυγε καὶ περιέσωσε. A. U. 711 ſqq.

XLII. Μετέλλω δὲ ἤστην, υἱός τε καὶ πατήρ· καὶ αὐτοῖν ὁ μὲν πατὴρ στρατηγῶν Ἀντωνίῳ περὶ Ἄκτιον, αἰχμάλωτος ἑάλω, καὶ ἠγνοεῖτο· ὁ δὲ υἱὸς τῷ Καίσαρι συνεστρατεύετο, καὶ ἐστρατηγήκει καὶ ὅδε περὶ τὸ Ἄκτιον. ἐν δὲ Σάμῳ διακρίνοντι τῷ Καίσαρι τοὺς αἰχμαλώτους, ὁ μὲν παῖς συνήδρευεν· ὁ δὲ πρεσβύτης ἤγετο, κόμης τε ἔμπλεως καὶ δύης καὶ ῥύπου, καὶ τῆς ἐκ τῶνδε μεταμορφώσεως. ὡς δὲ ἐν τῇ τάξει τῶν αἰχμαλώτων ὑπὸ τοῦ κήρυκος ἀνεκλήθη, ἀνέθορεν ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ συνεδρίου, καὶ μόλις ἐπιγνοὺς τὸν πατέρα, ἠσπάζετο σὺν οἰμωγῇ. ἐπισχὼν δέ ποτε τοῦ θρήνου, πρὸς τὸν Καίσαρα ἔφη· Οὗτος μέν σοι πολέμιος γέγονεν, ὦ Καῖσαρ, ἐγὼ δὲ σύμμαχος· καὶ χρὴ τοῦτον μέν σοι δοῦναι δίκην, ἐμὲ δὲ γέρας εὑρέσθαι. αἰτῶ δή σε, τὸν πατέρα σώζειν δι' ἐμὲ, ἢ δι' ἐκεῖνον ἐμὲ συγκατακανεῖν. Οἴκτου δὲ ἐξ ἁπάντων γενομένου, μεθῆκε σώζεσθαι τὸν Μέτελλον ὁ Καῖσαρ, καί-

Lin. 14. Μετέλλῳ *cum jota ſubſcripto edit.* 1. 2. *male.* *L.* 28. συγκατατεῖν *mendoſe Aug. Ven.* *L.* 29. *Verba* ὁ Καῖσαρ *deſunt Aug. perperam.*

proſcriptum, filius non proſcriptus celavit, fugæque comes & ſalutis auctor fuit."

42. METELLI *duo* fuere, pater & filius. *Pater*, Actiaco bello *dux Antonianarum partium*, captus fuit, nec agnitus: *filius* eodem bello *Cæſarem* erat *ſecutus*, & ſub illo pariter ipſe ordines duxerat. Sami quum Cæſar captivos inſpiceret, filius in ejus conſeſſu aderat: productus eſt ſenex promiſſa coma, ærumnis confectus, & reliquis deformatus ſordibus. Ut vero ex ordine, quo inter captivos ſtabat, per præconem nominatim citatus eſt; filius e conſeſſu proſiliit, vixque agnitum patrem cum lamento complexus eſt. Cohibito deinde fletu, *Tibi Cæſar*, inquit, *hic hoſtis fuit; ego ſocius. Hic pœnam meretur; ego præmium. Poſtulo igitur, ut aut patrem propter me ſerves incolumem, aut propter illum me ſimul interimas.* Quumque omnibus mota eſſet miſeratio, Cæſar ſervari Metellum permiſit, quamvis ſibi

Digitized by Google

A. U. 711 ſqq. τοι πολεμιώτατον αὐτῷ γενόμενον, καὶ δωρεῶν πολλῶν, εἰ μεταθοῖτο πρὸς αὐτὸν ἀπ' Ἀντωνίου, πολλάκις ὑπεριδόντα.

XLIII. Μάρκον δὲ οἱ θεράποντες σὺν εὐνοίᾳ καὶ τύχῃ πάντα τὸν τῆς προγραφῆς χρόνον διεφύλαξαν ἔνδον ἐπὶ τῆς οἰκίας. μέχρι, τῆς ἀδείας δοθείσης, ὁ Μάρκος ἐξῄει τῆς οἰκίας ὡς ἀπὸ φυγῆς. Ἵρτιος δὲ, σὺν τοῖς οἰκέταις ἐκφυγὼν τῆς πόλεως, διώδευε τὴν Ἰταλίαν, ἐκλύων τε δεσμώτας, καὶ συνάγων τοὺς ἀποδιδράσκοντας, καὶ πολίχνια δῃῶν, ὀλίγα πρῶτον, εἶτα καὶ μείζω, μέχρι χειρὸς ἱκανῆς ἐκράτησε, καὶ τὸ Βρεττίων ἔθνος ἐχειρώσατο· καὶ στρατοῦ πεμφθέντος ἐπ' αὐτὸν, ἐς Πομπήϊον μεθ' ὅσων εἶχε διέπλευσε. Ρεστίωνι δὲ, οἰομένῳ μόνῳ φεύγειν, οἰκέτης εἵπετο λανθάνων, ἀναθρεπτὸς μὲν αὐτοῦ Ρεστίωνος, καὶ πολλὰ πρότερον εὖ παθὼν, διὰ δὲ μοχθηρίαν ὕστερον ἐστιγμένος. ἀναπαυομένῳ δὲ ἐν ἕλει τῷ Ρεστίωνι ἐπιστὰς ὁ θεράπων, ἐξέπληξε μὲν αὐτίκα ὀφθείς· δεδοικότι δὲ, ἔφη, Οὐ τῶν παρόντων στιγμάτων

Lin. 33. Marcium *ex conjectura vocat Gelen.* *L.* 42. Ραιστίωνι, & *ſic conſtanter deinceps* Ραιστίωνος, Ραιστίωνα *Edd.* & *MSSti noſtri.* *Ibid.* δὲ, *poſt* Ρεστίωνι *abeſt ab Edd. Dederunt Aug.* & *Reg. C.*

infenſiſſimum: qui multis ſæpe muneribus, ut ad illum ab Antonio deficeret, invitatus, cum contemtu eum ſemper rejecerat.

43. MARCUM *ſervi*, pietatem eorum fortuna juvante, per totum proſcriptionis tempus *domi ſuæ ſervarunt*; donec, ſecuritate reddita, ſic ex ædibus ſuis prodiit, quaſi ab exilio. HIRTIUS, cum famulis elapſus ex urbe, obibat Italiam, vinctos ſolvendo & colligendo fugitivos; vaſtans oppida parva primum, mox majora etiam; donec, valida manu comparata, ſubegit Brutios. Miſſo deinde contra eum exercitu, cum ſuis ad Pompejum trajecit. RESTIONEM, ſolum, ut putabat, fugientem, *ſervus clam ſecutus* eſt, vernaculus & multis prius adfectus beneficiis, deinde *ſtigmatibus notatus* ob nequitiam. Hic quieſcenti in palude hero ſubito adſtans, primo conſpectu eum conterruit. Quod ut ſenſit ſervus, ait, non plus ſe moveri præſentibus ſtigmatis, quam præteri-

αἰσθάνεσθαι μᾶλλον, ἢ μνημονεύειν τῶν πρότερον εὐεργετημάτων. καὶ, αὐτὸν εἴς τι σπήλαιον ἀναπαύσας, εἰργάζετο, καὶ τροφὰς αὐτῷ συνέλεγεν ὡς ἐδύνατο. ὑπονοίας δέ τινος ἀμφὶ τὸ σπήλαιον τοῖς ἐγγὺς ὁπλίταις περὶ τοῦ Ῥεστίωνος γενομένης, καὶ χωρούντων ἐπ᾽ αὐτὸν, ὁ οἰκέτης εἵπετο συνεὶς, καί τινα πρεσβύτην προοδεύοντα προδραμὼν ἀπέκτεινε, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμεν. ἐκπλαγέντων δὲ τῶν ὁπλιτῶν, καὶ ὡς ἀνδροφόνον ὁδοιπόρου περισχόντων· Ῥεστίωνα, ἔφη, ἔκτεινα, τὸν ἐμαυτοῦ δεσπότην, τάδε μοι τὰ στίγματα ἐγχαράξαντα. οἱ μὲν δὴ, τὴν κεφαλὴν αὐτὸν ἀφελόμενοι διὰ τὸ γέρας, ἠπείγοντο μάτην ἐς τὸ ἄστυ. ὁ δὲ, τὸν δεσπότην ἀναστήσας, διέπλευσεν εἰς Σικελίαν. *A. U. 711 ſqq.*

XLIV. Ἄππιον δὲ ἀναπαυόμενον ἐν ἐπαύλει, τῶν ὁπλιτῶν ἐπιθεόντων, οἰκέτης τὴν ἑαυτοῦ ἐσθῆτα ἐνέδυσε, καὶ αὐτὸς εἰς τὴν εὐνὴν οἷα δεσπότης ἀνακλιθεὶς, ἑκὼν ἀπέθανεν ἀντὶ τοῦ δεσπότου, παρεστῶτος ὡς οἰκέτου· Μενηνίου δὲ τὴν οἰκίαν καταλαβόντων ὁπλιτῶν, θεράπων ἐς τὸ τοῦ δεσπότου φορεῖον ἐνέβη, καὶ ὑπὸ τῶν

Lin. 61. Pro Ἄππιον *forſan* Πανοπίωνα *legendum.*

torum beneficiorum memoria: moxque illum in ſpeluncam quamdam abſcondit, & quotidianis operæ mercedibus aluit ut poterat. Deinde quum propinqui milites, nonnihil ſuſpicati de ſpelunca, eo tenderent; ſervus ſenem quemdam *viatorem* invadens *obtruncavit.* Stupentibus vero id factum militibus, &, ut viatoris homicidam, detinentibus hominem, *Reſtionem*, inquit ille, *occidi, herum meum, qui me his notavit ſtigmatis.* Illi, erepto ei capite, fruſtra in Urbem properarunt, præmium petentes: ſervus, abducto inde hero, in Siciliam cum eo trajecit.

44. APPIUM, [f. *Panopionem*,] in villa cubantem, irruentibus in eam armatis, *ſervus ſua veſte induit*, ipſe in lectum quaſi dominus decubuit: ſicque *ultro mortuus* eſt *pro hero*, ad lectum adſtante ſervili habitu. Similique ratione, MENENII domum armatis oppugnantibus, ſervorum unus lecticam herilem inſcendit, conſervique adjutores do-

Digitized by Google

A. U. 711 ſqq.

ὁμοδούλων συνεργούντων ἐξεφέρετο· ἕως ὅδε μὲν, ὡς Μενήνιος, ἑκὼν ἀνῄρητο, Μενήνιος δὲ ἐς Σικελίαν διέφυγεν. Ἰούνιον δὲ ἀπελεύθερος αὐτοῦ Ἰουνίου, Φιλήμων, οἰκίαν κεκτημένος λαμπρὰν, ἐν τῷ μεσαιτάτῳ τῆς οἰκίας ἔκρυψεν ἐν λάρνακι, ἃς ἀπὸ σιδήρου ἐς χρημάτων ἢ βιβλίων ἔχουσι φυλακήν· καὶ νυκτὸς ἔτρεφε μέχρι τῶν σπονδῶν. Ἕτερος δὲ ἀπελεύθερος, τάφον δεσπότου φυλάσσων, τὸν δεσπόσυνον προγραφέντα ἐφύλασσεν ἐν τῷ τάφῳ μετὰ τοῦ πατρός. Λουκρήτιος, ἀλώμενος σὺν δυσὶ θεράπουσιν ἀγαθοῖς, ὑπὸ ἀπορίας τῶν τροφῶν ᾔει πρὸς τὴν γυναῖκα, φορείῳ φερόμενος ὑπὸ τῶν οἰκετῶν, οἷά τις ἄρρωστος, ἐς τὴν πόλιν· ἑνὸς δὲ τῶν φερόντων τὸ σκέλος συντριβέντος, τῷ ἑτέρῳ τὴν χεῖρα ἐπιθεὶς, ᾔει. παρὰ δὲ ταῖς πύλαις γενόμενος, ἔνθα αὐτοῦ καὶ ὁ πατὴρ, ὑπὸ Σύλλα προγραφεὶς, ἑαλώκει, εἶδε λόχον ὁπλιτῶν ἐκτρέχοντα· καὶ πρὸς τὸ συγκύρημα τοῦ τόπου καταπλα-

Lin. 68. ἀνῄρεῖτο *Edd. Prætuli Aug. Reg. C.* *L.* 69. Οὐίνιος *videtur legendum cum Caſaub. & Freinsh. & mox* Οὐινίου: *& pro* Φιλήμων *reponendum* Φιλοποίμην. *L.* 73. δὲ, *poſt* ἕτερος, *abeſt vulgo. Adjeci ex Aug.* *L.* 80. ἔνθα καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ *Reg. C.* *L.* 82. τὸ σύγκριμα *Edd. perperam ex Reg. A.* συγκύρημα *mend. Aug. Recte Reg. B. C.*

li ſuccollarunt lecticam: atque ita *ſervus pro Menenio volens interfectus eſt*; ille aufugit in Siciliam. JUNIUM [f. *Vinium*] *libertus Philemon* [vel *Philopœmen*,] ſplendidas ædes habitans, in mediis *condidit in arca ferrata*, qualibus codices adſervari ſolent aut pecuniæ, aluitque noctu ad pacis uſque tempora. Alius libertus, cuſtos ſepulcri ſui domini, herilem filium proſcriptum eodem in ſepulcro una cum patre cuſtodivit. LUCRETIUS, aliquamdiu vagatus cum duobus frugi famulis, deficientibus cibariis, ad uxorem lectica ab eiſdem famulis referebatur in Urbem, quaſi ægrotus: & quum illorum alteri crus eſſet fractum, innixus alteri famulo pergebat pedibus. Jamque propinquus portæ, apud quam & pater ipſius, proſcriptus a Sylla, fuerat captus, vidit cohortem armatam procurrere: territusque loci omine, una cum famulo *in ſepulcro* quodam *ſeſe*

Digitized by Google

γεὶς, συνεκρύφθη μετὰ τοῦ θεράποντος ἐν τάφῳ. τυμβωρύχων δὲ τοὺς τάφους ἐρευνωμένων, ὁ θεράπων ἑαυτὸν τοῖς τυμβωρύχοις παρέσχεν περιδύειν, μέχρι Λουκρήτιον ἐπὶ τὰς πύλας διαφυγεῖν. ἐκεῖ δὲ αὐτὸν ὁ Λουκρήτιος περιμείνας τε, καὶ τῆς ἑαυτοῦ μερισάμενος ἐσθῆτος, ἧκε πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ ὑπ' αὐτῆς ἐκρύπτετο ἐπὶ διπλῆς ὀροφῆς μεταξύ· μέχρι τινὲς αὐτὸν ἐρρύσαντο παρὰ τῶν προγραψάντων. καὶ ὕστερον ἐπὶ εἰρήνης ὑπάτευσε. A. U. 711 ſqq.

XLV. Σέργιος δὲ ἐκρύφθη παρ' αὐτῷ Ἀντωνίῳ, μέχρι Πλάγκον ὑπατεύοντα ὁ Ἀντώνιος ἔπεισε κάθοδον αὐτῷ ψηφίσασθαι. καὶ ἐπὶ τῷδε ὁ Σέργιος ὕστερον, ἐν τῇ Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου στάσει, τῆς βουλῆς ψηφιζομένης εἶναι πολέμιον τὸν Ἀντώνιον, μόνος τὴν ἀπολύουσαν ἔφερε φανερῶς. Καὶ οἵδε μὲν οὕτως ἐσώζοντο. Πομπώνιος δὲ, ἐς στρατηγοῦ σχῆμα κοσμήσας ἑαυτὸν, καὶ τοὺς θεράποντας ἐς ὑπηρέτας σκευάσας, τὴν πόλιν ὡς στρατηγὸς ὑπὸ ῥαβδούχοις διῆλθεν, ἐπιθλιβόντων αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν,

Lin. 83. συγκεκρύφθαι *Edd. ex Reg. A.* συνεκρύφθαι *Reg. B. Verum ded. Aug. Reg. C. L.* 84. ἐρευνωμένων *edit.* 2. 3. *oper. err. L.* 89. αὐτῶν ἐρρύσαντο *male Edd. ex Reg. B. invitis Reg. A. C. Aug. L.* 99. ἐπιθλιβ. αὐτῶν τῶν *Edd. ex Reg. B. Melius Reg. A. C. Aug.*

abdidit. Quo quum penetraſſent fures ſepulcra ob prædam perfodere ſoliti, famulus ſe ſpoliandum eis præbuit, donec *Lucretius* ad portam evaderet: qui, quum ibi eum exſpectaſſet, adſecutum texit parte ſuarum veſtium, atque inde ad uxorem pervenit. Ab ea *ſub duplici tecto inter contabulationem* occultatus, tamdiu *latuit*, donec quorumdam amicorum precibus a Triumviris impetravit veniam; &, reſtituta pace, Conſulatum eſt adeptus.

45. SERGIUS *apud ipſum Antonium latuit*; donec Planco conſuli perſuaſit Antonius, ut de reditu ejus referret. Quamobrem *Sergius* poſtea, diſſidentibus Cæſare & Antonio, quum ſenatus hoſtem judicaret Antonium, ſolus aperte refragatus eſt. Et hi quidem ita ſervati ſunt. At POMPONIUS, ſumtis inſignibus prætoriis, & ſervis in modum adparitorum exornatis, *Urbem*, veluti *prætor, cum lictoribus tranſiit*, arcte ſtipantibus eum adparitoribus, ne agnoſcere-

Digitized by Google

A. U. 711 ſqq.

ἵνα μὴ γνωσθείη πρὸς ἑτέρου· καὶ παρὰ ταῖς πύλαις ὀχημάτων τε δημοσίων ἐπέβη, καὶ τὴν Ἰταλίαν διώδευεν, ἀποδεχομένων αὐτὸν καὶ παραπεμπόντων ἁπάντων, οἷα στρατηγὸν ὑπὸ τῶν τριῶν ἀνδρῶν ἐπὶ σπονδὰς ἐς Πομπήϊον ἀπεσταλμένον, μέχρι καὶ δημοσίᾳ τριήρει διέπλευσε πρὸς ἐκεῖνον.

XLVI. Ἀπουλήϊος δὲ καὶ Ἀῤῥούντιος, ὑποκριθέντες εἶναι λοχαγοὶ, καὶ τοὺς θεράποντας ἐς στρατιώτας σκευάσαντες, τὰς μὲν πύλας διέδραμον, ὡς λοχαγοὶ διώκοντες ἑτέρους· τὴν δὲ λοιπὴν ὁδὸν, διελόμενοι, τοὺς δεσμώτας ἐξέλυον, καὶ τοὺς ἀποδράσαντας συνέλεγον· μέχρι, χειρὸς ἱκανῆς ἑκατέρῳ γενομένης, σημεῖά τε ἦν ἤδη καὶ ὅπλα, καὶ ὄψις στρατοῦ. χωρῶν δὲ ἑκατέρες αὐτῶν ἐπὶ θάλασσαν, ἀμφί τινι λόφῳ σταθμεύουσι, μεγάλῳ δέει καθορῶντες ἀλλήλους. ἅμα δὲ ἕῳ περινεύοντες ἐκ τοῦ λόφου, ἔδοξαν ἀλλήλους ἑκάτερος στρατὸν ἐπὶ σφᾶς ἐπιπεμφθέντα εἶναι, καὶ συμπλακέντες ἐμάχοντο· μέχρι ποτὲ ἔγνωσαν, καὶ τὰ ὅπλα ἀπεῤῥι-

Lin. 7. Ἀρούντιος *Reg. C.* *L.* 8 & 9. *Duæ lineæ*, καὶ τοὺς θεραπ. *uſque* ὡς λοχαγοὶ, *per errorem omiſſa ſunt in Aug.*

tur ab aliis: & ad portam *conſcenſo vehiculo publico*, profectus eſt *per Italiam*; omnibus, ut prætorem, & ut legatum de pace a Triumviris ad Pompejum miſſum, excipientibus eum proſequentibuſque; adeo, ut etiam *triremi publica ad Pompejum transvectus* ſit.

46. APULEJUS *et* ARUNTIUS, *ſumta centurionum perſona*, & ſervis inſtructis militariter, per portam *evolarunt*, quaſi perſequerentur alios: deinde diverſas vias ingreſſi, vinctos ſolvebant, & fugitivos colligebant; donec uterque, valida manu munitus, jam & numero & ſignis armiſque referret exercitus ſpeciem. Et quum uterque mare peteret, circa tumulum quemdam conſederunt, ubi magnus utrique pavor ex mutuo conſpectu eſt obortus. Poſtridie, quum primo diluculo proſpectantes ex tumulo, alteri alteros hoſtilem exercitum adverſus ſe miſſum judicaſſent, congreſſi invicem, pugnarunt aliquamdiu; donec tandem agnove-

πλουν καὶ ὠλοφύροντο, καὶ τὴν τύχην ὡς ἐπιβαροῦσαν A. U.
σφίσιν ἐς ἅπαντα ἐπεμέμφοντο. διαπλεύσαντες δὲ, ὁ 711 ſqq.
μὲν ἐς Βροῦτον, ὁ δ᾽ ἐς Πομπήϊον· ὁ μὲν τῷ Πομπηΐῳ συγκατῆλθεν· ὁ δὲ, ἐστρατήγησε τῷ Βρούτῳ Βιθυνίας, καὶ Βρούτου πεσόντος, Αντωνίῳ παραδοὺς Βιθυνίαν, κατήχθη. Οὐεντίδιον δὲ ἀπελεύθερος εὐθὺς μὲν προγραφέντα κατέδησεν, ὡς παραδώσων τοῖς σφαγεῦσι· νυκτὸς δὲ τοὺς θεράποντας ἔπεισε, καὶ ἐσκεύασεν ὡς ὁπλίτας, καὶ τὸν δεσπότην ὡς λοχαγὸν ἐξήγαγε· τήν τε ἄλλην Ιταλίαν μέχρι Σικελίας διώδευσαν, καὶ συγκατέλυσαν πολλάκις ἑτέροις λοχαγοῖς, ζητοῦντες Οὐεντίδιον.

XLVII. Ἕτερον ἐν τάφῳ κρύπτων ἀπελεύθερος, οὐ φέροντα φαντασίαν τάφου, μετήγαγεν ἐς φαῦλον οἴκημα μισθωτόν. στρατιώτου δ᾽ αὐτῷ παρακατοικισθέντος, οὐδὲ τοῦτον φέρων τὸν φόβον, ἐς θαυμαστὴν τόλμαν ἐκ δειλίας μετέβαλε· καὶ κειράμενος, ἡγεῖτο ἐν

Lin. 26. *An* ἐς ὁπλίτας? *L.* 29. *An* ζητοῦσι *legendum cum Cand.* qui illum inquirebant: *an cum Muſgravio* ὡς ζητοῦντες? *L.* 31. φαντασία *edit.* 1. *mend.* *L.* 32. δ᾽ αὐτο παρακατ. *Edd. male ex Reg. B.* δ᾽ αὐτοῦ *Reg. A. Recte Aug. Reg. C.*

runt errorem, abjectiſque armis ad lamenta verſi, culpam in fortunam, pervicaciter ſibi omnibus in rebus adverſam, rejecerunt. Deinde, poſtquam alter ad Brutum, alter ad Pompejum navigiis erat delatus; hic una cum Pompejo reipublicæ eſt reſtitutus, ille Bruti auſpiciis rexit Bithyniam; & poſt Bruti mortem, tradita Antonio provincia, reditum impetravit. VENTIDIUM *libertus proſcriptum* vinxit continuo, quaſi traditurus percuſſoribus: noctu vero ſervos perſuaſos inſtruxit militariter, & dominum *tamquam centurionem eduxit*: atque ita peragrantes totam Italiam, uſque Siciliam, ſæpe in eodem diverſorio pernoctarunt cum aliis centurionibus, quærentes Ventidium.

47. *Alius proſcriptus*, fide liberti in ſepulcro occultatus, quum non ferret horrorem loci, in miſerum quoddam cubiculum mercede conductum ab eodem eſt translatus. Sed quoniam in proximo habitabat miles; ne hunc quidem timorem ferens ille, ex metu ad miram proceſſit audaciam: *attonſus*, *ludum literarium aperuit in ipſa Urbe*, cui uſ-

Digitized by Google

A. U. 711 ſqq.

αὐτῇ Ῥώμῃ διδασκαλείου μέχρι τῶν σπονδῶν. Οὐολούσιος δὲ ἀγορανομῶν προεγράφη, καὶ φίλον ὀργιαστὴν τῆς Ἴσιδος ἔχων, ᾔτησε τὴν στολὴν, καὶ τὰς ὀθόνας ἐνέδυ τὰς ποδήρεις, καὶ τὴν τοῦ κυνὸς κεφαλὴν ἐπέθετο, καὶ διῆλθεν οὕτως ὀργιάζων αὐτῷ σχήματι ἐς Πομπήιον. Σίττιον δὲ Καληνοὶ, πολίτην σφῶν ὄντα, καὶ πολλὰ ἐς αὐτοὺς ἐκ περιουσίας δαψιλοῦς ἀναλώσαντα, ἐφύλασσον, σιδηροφοροῦντές τε ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τοῖς οἰκέταις ἀπειλοῦντες, καὶ τοὺς στρατιώτας ἀπερύκοντες ἀπὸ τῶν τειχῶν· μέχρι, μαραινομένου τοῦ κακοῦ, καὶ ἐς τοὺς τρεῖς ἐπρέσβευσαν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ ἔτυχον Σίττιον τῆς ἄλλης Ἰταλίας εἰργόμενον ἐν τῇ πατρίδι μένειν. Σίττιος μὲν δὴ πρῶτος ἢ μόνος ἀνδρῶν ὅδε τῆς ξένης ἐφυγαδεύετο ἐν τῇ πατρίδι. Οὐάῤῥων δὲ ἦν φιλόσοφός τε καὶ ἱστορίας συγγραφεὺς, ἐστρατευμένος τε καλῶς καὶ ἐστρατηγηκὼς, καὶ ἴσως διὰ ταῦτα ὡς ἐχθρὸς μοναρχίας προυγράφη. Φιλοτιμουμένων δὲ αὐτὸν ὑποδέξασθαι τῶν γνωρίμων, καὶ διεριζόντων ἐς ἀλλήλους, Καληνὸς ἐξενίκησε, καὶ εἶχεν ἐν ἐπαύλει, ἔνθα Ἀντώνιος ὅτε διοδεύοι κατήγετο· καὶ τὸν Οὐάῤῥωνα

Lin. 48. Οὐαρίων *& mox* Οὐαρίωνα, *&* Οὐαρίωνος *mend. tres Regii & Aug. L.* 53. διοδεύει *Edd. ex Reg. B. Melius Reg. A. C. Aug.*

que ad redditam pacem præfuit. VOLUSIUS, in ædilitate *proſcriptus*, amicum habebat Iſiacum, a quo lineam ſtolam talarem ſumſit, & *canicipitem perſonam indutus*, tali habitu *bacchabundus evaſit* ad Pompejum. SITTIUM *Caleni*, *civem ſuum*, & in ipſos pro amplis facultatibus munificum, *cuſtodiverunt* armati, ſervos minis cohibendo, milites arcendo a mœnibus; donec, deferveſcente malo, per legatos impetrarunt a Triumviris, ut in patria manens exularet a reliqua Italia. Ita *Sittius* primus, & ſolus fortaſſe mortalium, *exulavit in patria.* At VARRO, *philoſophus* idem et *hiſtoricus*, mileſque ſimul & dux probatus, fortaſſe his ipſis de cauſis, ut iniquior dominatui, *proſcriptus* eſt. Eum familiaribus certatim cupientibus recipere, vicit Calenus, & in villa, ad quam ex itinere Antonius

τὸν Θυάῤῥωνα οὐδεὶς ἔνδον ὄντα ἐνέφηνε θεραπόντων, οὔτε αὐτοῦ Οὐάῤῥωνος, οὔτε Καληνοῦ. A. U. 711.

XLVIII. Οὐεργίνιος δὲ, ἀνὴρ ἡδὺς εἰπεῖν, τοὺς οἰκέτας ἐδίδασκεν, ὅτι κλείναντες μὲν αὐτὸν δι' ὀλίγα χρήματα οὐκ ἀσφαλῆ, μύσους τε πίμπλανται, καὶ φόβων ἐς ὕστερον μεγάλων· περισώσαντες δὲ, δόξης τε εὐσεβοῦς καὶ ἐλπίδων ἀγαθῶν, καὶ χρημάτων ὕστερον πολὺ πλεόνων τε καὶ ἀσφαλεστέρων. οἱ μὲν δὴ συνέφευγον ὡς ὁμοδούλῳ, καὶ γνωρισθέντος αὐτοῦ παρὰ τὴν ὁδὸν, πρὸς τοὺς ὁπλίτας ἀπεμάχοντο. ὁ δὲ, ληφθεὶς ὑπὸ τῶν ὁπλιτῶν, ἐδίδασκε κἀκείνους, ὅτι κατὰ μὲν ἔχθραν αὐτὸν οὐκ ἀναλοῦσιν, ἀλλὰ χρημάτων οὕνεκα μόνων· χρήματα δὲ αὐτοῖς εἴη δικαιότερα καὶ πλέονα λαβεῖν, ἐπὶ θάλασσαν ἐλθοῦσιν· ἔνθα μοι τὸ γύναιον, ἔφη, ναῦν φέρουσα χρημάτων συνετάξατο. καὶ αὐτῷ καὶ οἵδε πεισθέντες, κατῄεσαν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ἡ γυνὴ δὲ ἀφῖκτο μὲν ἐπὶ τὴν ἠϊόνα, κατὰ τὸ συγκείμενον· βρα-

Lin. 56. *δεινὸς εἰπεῖν Reg. C. & inter lineas* γρ'. *ἡδύς.* *L.* 58. *μύσους Edd. Recte Reg. B. C. Aug.* *L.* 59. *ἐσύστερον conjunctim Reg. B. C. Aug.* *L.* 67 *sq. An ναῦν γέμουσαν χρημάτων? Sic fere Cand.* navem pecuniis ſtipatam. *An φέρουσα (vel φέρουσαν) χρήματα?* *L.* 68. *καὶ ἑαυτῷ Edd. ex Reg. A. invitis Reg. B. C. Aug.*

re Antonius divertere ſolebat, eum habuit: a nullo tamen vel ipſius Varronis vel Caleni ſervo indicatus eſt.

48. VIRGINIUS autem, *vir facundus, ſervis ſuis diſſeruit*: „ſi ſe propter modicum & incertum præmium occiderent, manere eos in poſterum ſceleris conſcientiam & pavorem perpetuum: contra, ſervato ſe, laudem pietatis & bonam ſpem eos ſecuturam, & inſuper præmia majora multo certioraque." Sic effecit, ut quaſi conſervum comitarentur in fuga, &, quum eſſet agnitus a militibus, pro eo adverſus illos pugnarent. *Captus* autem *a militibus*, ſimiliter *ad hos diſſeruit*: „nullam ſibi cum eis ſimultatem intercedere, cur necatum ſe cupiant; præmia tantum expeti: ea autem & juſtiora & auctiora habituros, ſi ſecum ad mare deſcendant, quo uxor condixiſſet ſe venturam cum navi & pecuniis." Paruerunt illi, deduxeruntque ad littus hominem. Uxor vero venerat quidem illuc ex

Digitized by Google

A. U. 711 ſqq.

δύνοντος δὲ τοῦ Οὐεργινίου, νομίσασα αὐτὸν ἐς Πομπήϊον προπεπλευκέναι, ἀνήγετο, θεράποντα ὅμως ἐπὶ τῆς ἠϊόνος ἐξαγγέλλειν ὑπολιποῦσα. καὶ ὁ θεράπων τὸν Οὐεργίνιον ἰδὼν, ἀνέθορέ τε ὡς ἐς δεσπότην, καὶ τὴν ναῦν ἐδείκνυεν ὡς ὁρωμένην, καὶ τὴν γυναῖκα ἔφραζε, καὶ τὰ χρήματα, καὶ αὐτὸς ἐφ' ὅτῳ κατελείφθη. Οἱ δὲ ἐπίστευον ἅπασιν ἤδη, καὶ τὸν Οὐεργίνιον ἀξιοῦντα σφᾶς περιμένειν, ἔστε μετακληθείη τὸ γύναιον, ἢ συνέλθοιεν οἱ πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τὰ χρήματα, ἐσβάντες ἐς σκάφος, παρέπεμπον ἐς Σικελίαν, ἐρέσσοντες φιλοπόνως· ἐπεὶ δὲ ἔτυχόν τε τῶν ἐπαγγελιῶν, καὶ οὐκ ἀπέστησαν ἔτι θεραπεύοντες αὐτὸν μέχρι τῶν σπονδῶν. Ῥεβοῦλον δὲ ναύκληρος ἐς τὴν ναῦν ὑποδεξάμενος, ὡς διαίσων ἐς Σικελίαν, ᾔτει χρήματα, μηνύσειν ἀπειλῶν εἰ μὴ λάβοι. ὁ δὲ, οἷόν τι καὶ Θεμιστοκλῆς φεύγων ἐποίησεν, ἀντηπείλει, μηνύσειν ὅτι αὐτὸν ἐπὶ χρήμασιν ἄγοι· μέχρι δείσας ὁ ναύκληρος διέσωσεν ἐς Πομπήϊον.

Lin. 81. ἔτυχον τῶν ἐπαγγ. *Edd.* τε *dedit Aug*: *qui caret* τῶν. *Utrumque*, τε τῶν, *dedit Reg. C.* *L.* 82. Ῥέβιλλον *malim*, *aut* Ῥέβιλον. *L.* 85 *ſq.* ἀντηπείλει *edit.* 1: *mend.*

compoſito; ſed, cunctante *Virginio*, rata eum jam vela dediſſe ad Pompejum, ſolverat & ipſa, relicto tamen in ora ſervo, qui rem nunciaret. Is *Virginium* conſpicatus, ei occurrit, & navem nondum ex oculis ablatam oſtendit: ſimulque indicavit de uxore ac pecunia, & cur ipſe relictus ſit. Et habita eſt ei fides: poſtulanteque *Virginio*, ut aut exſpectarent milites donec revocaretur uxor, aut ſimul ad eam proficiſcerentur, accepturi pecunias; conſcenderunt ſcapham, & devexerunt eum in Siciliam, navigantes ſtrenue. Ibi recepto quod promiſſum fuerat, ne tum quidem abſceſſerunt, ſed uſque ad pacem redditam in ejuſdem familia permanſerunt. REBULUM vero [l. *Rebilum*] nauclerus in navem acceperat, ut tranſportaret in Siciliam: qui quum ab eo pecuniam poſtularet, aut, indicem ſe fore, ei minaretur, ni recipiat; ille contra, *uſus illo Themiſtoclis in fuga commento*, viciſſim minatus eſt, ſe eum indicaturum, quod pecunia corruptus proſcriptum aveheret. Atque ita perterritus nauclerus incolumem pervexit ad Pompejum.

XLIX. Μάρκος δὲ, Βρούτῳ στρατηγῶν, προεγέγραπτο μὲν καὶ ὅδε διὰ τόδε. ἡττωμένου δὲ τοῦ Βρούτου συλλαμβανόμενος, ὑπεκρίνατο εἶναι θεράπων, καὶ αὐτὸν ὠνήσατο Βαρβούλας. δεξιὸν δὲ ὁρῶν, ἐπέστησε τοῖς ὁμοδούλοις, καὶ χρήματα διοικεῖν ἔδωκε. δεινὸν δὲ ἐν ἅπασι καὶ συνετὸν ὄντα ὑπὲρ θεράποντος φύσιν, ὑπενόει· καὶ ἐπήλπιζεν, εἰ τῶν προγεγραμμένων τις εἴη, περισώσειν ὁμολογήσαντα. ἀπομαχόμενον δὲ ἰσχυρῶς, καὶ γένος ἀναπλάσσοντα καὶ ὄνομα καὶ προτέρους δεσπότας, ἐς Ῥώμην ἐπήγετο, ἐλπίσας ὀκνήσειν ἐς Ῥώμην ἀφίξεσθαι προγεγραμμένον. ὁ δὲ εἵπετο καὶ ὥς. Περὶ δὲ τὰς πύλας τῶν ὑπαντώντων τις φίλων Βαρβούλα, θεασάμενος τὸν Μάρκον ὡς οἰκέτην αὐτῷ παρεστῶτα, κρύφα ἐμήνυσε τῷ Βαρβούλᾳ. ὁ δὲ ἐδεήθη Καίσαρος δι' Ἀγρίππα, καὶ ἀφείθη τῆς προγραφῆς ὁ Μάρκος, καὶ φίλος ἐγίγνετο Καίσαρι· καὶ μετ' οὐ πολὺ καὶ στρατηγὸς ἦν ἐπὶ Ἀντωνίῳ περὶ Ἄκτιον. ἐστρατήγει δὲ καὶ Ἀντωνίῳ Βαρ- A. U. 711 ſqq.

Lin. 98. προγεγραμμένος Edd. cum tribus Regiis. Recte Aug. Ven. Ibid. περὶ δὲ Edd. Praetuli Aug. Reg. C. L. 99. τῶν ὑπάτων τῶν τις Edd. & MSS. noſtri omnes & Cand. Quod & mendoſum eſſe, & ita ut feci corrigendum, non fugit aciem Gelenii.

49. MARCUS, Bruti legatus, ob id ipſum proſcriptus eſt. Is, devicto deinde Bruto, captus, *ſervum ſe finxit*; & *eum* BARBULA *emit*: qui, quoniam induſtrium videbat, conſervis eumdem præpoſuit, & pecuniæ fecit diſpenſatorem. Quod munus quum ille prudentius, quam pro ingenio ſervili, gereret; ſuſpicatus id quod res erat *Barbula*, ſpem ei fecit de impetranda venia, ſi proſcriptum ſe fateretur. Id quum ille pernegaret fortiter, & genus fingeret, & nomen, & priores dominos; Romam eum ſecum duxit, ſperans tergiverſaturum, ſi proſcriptus eſſet: ſecutus eſt tamen. Obviam iverant *Barbulæ* amici ad portam officii gratia: quorum unus, ubi *Marcum* ſervili habitu adſtantem ei vidit, ſecreto rem indicavit Barbulæ. Tum is per Agrippam impetravit a Cæſare, ut ex proſcriptis eximeretur *Marcus*. Qui mox receptus inter amicos Cæſaris, paulo poſt inter duces Cæſarianos ad Actium pugnavit adverſus Antonium. *Barbula* vero tunc ſub Antonio ductabat ordines;

Digitized by Google

A. U. 711 ſqq.

βούλας, καὶ ἡ τύχη περιῆλθεν ἐς τὸ ὅμοιον ἀμφοτέροις. Βαρβούλας τε γὰρ, ἡττηθέντος Ἀντωνίου, λαμβανόμενος, ὑπεκρίνατο οἰκέτης εἶναι, καὶ ὁ Μάρκος αὐτὸν ὡς ἀγνοῶν ὠνήσατο· ἐκθέμενος δὲ ἅπαντα τῷ Καίσαρι, ᾔτησέ τε, καὶ ἔτυχε, τοῖς ὁμοίοις τὸν Βαρβούλαν ἀμείψασθαι. 1
Τοῖσδε μὲν οὖν ἡ συντυχία τῶν ὁμοίων καὶ ἐς τὸ ἔπειτα παρέμεινεν. ἦρξαν γὰρ τὴν ἐπώνυμον ἀρχὴν ἐν ἄστει οἱ δύο ὁμοῦ.

L. Βαλβίνῳ δὲ ἐκφυγόντι, καὶ κατελθόντι σὺν Πομπηΐῳ, καὶ ὑπατεύοντι οὐ πολὺ ὕστερον, Λέπιδος, ἰδιώ- 1
της ὑπὸ Καίσαρος ἐκ δυνάστου γενόμενος, ὑπὸ τοιᾶσδε ἀνάγκης παρέστη. Μαικήνας ἐδίωκε τὸν Λεπίδου παῖδα βουλεύσεως ἐπὶ Καίσαρι, ἐδίωκε δὲ καὶ τὴν μητέρα τῷ παιδὶ συνεγνωκέναι· Λεπίδου γὰρ αὐτοῦ ἄρα, ὡς ἀσθενοῦς, ὑπερεώρα. τὸν μὲν δὴ παῖδα ὁ Μαικήνας ἐς Ἄκτιον 2
ἔπεμπε τῷ Καίσαρι· τὴν δὲ μητέρα, ἵνα μὴ ἄγοιτο, οὖσα γυνὴ, ἐγγύην ᾔτει παρὰ τῷ ὑπάτῳ πρὸς Καίσαρα ἀφίξεσθαι. οὐδενὸς δὲ τὴν ἐγγύην ὑφισταμένου, ὁ Λέπιδος ἀμφὶ τὰς Βαλβίνου θύρας ἐτρίβετο πολλάκις, καὶ δικά-

Lin. 17. ἀναγκ. ὑπέστη *Edd. ex Reg. A. invitis Reg. B. C. Aug. Ven.*
L. 24. Βαλβύνου *hoc uno loco Aug.*

quum fortunæ *vertere vices utriuſque* libuit. Devicto enim Antonio, *Barbula ſervum ſe finxit, et Marcus emit eum* tamquam ignotum: expoſitaque re tota Cæſari, obtinuit, ut ſibi par liceret pari referre. Eoſdem etiam poſt hæc ſecuta eſt ſimilitudo fortunæ: nam in Urbe ambo ſimul Conſulatum geſſerunt.

50. BALBINUS, fuga elapſus, cum Pompejo deinde reſtitutus eſt, nec multo poſt *ad Conſulatum* quoque *promotus.* Cui *Conſuli Lepidus,* tunc ex ſumma potentia ad conditionem privatam redactus, hujuſmodi ex cauſa *ſupplex adſtitit. Mæcenas Lepidi filium majeſtatis reum agebat*, ſimulque matrem juvenis, ut conſciam culpæ: nam ipſum Lepidum, ut invalidum, plane contemnebat. Filio itaque Actium ad Cæſarem miſſo, a matre, ne fœmina vexaretur itineribus, vades Mæcenas popoſcit præbendos conſuli. Quumque nemo illud ſuſcipere vadimonium vellet; *Lepidus, circa fores Balbini*

Digitized by Google

A. U. 711 ſqq.

ζοντι παρίστατο, καὶ διωθουμένων αὐτὸν ἐς πολὺ τῶν ὑπηρετῶν, μόλις εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν καὶ οἱ κατήγοροι μαρτυροῦσιν ἐπιείκειαν, οὐδὲ γυναικί με ἢ παιδὶ συγγνῶναι λέγοντες. σὲ δὲ οὐκ ἐγὼ μὲν προέγραψα, κάτω δέ εἰμι τῶν προγραφέντων· ἀλλ' ἐς τὴν ἀνθρώπειον τύχην ἀφορῶν, καὶ ἐς ἐμὲ, σοὶ παρεστῶτα, χάρισαί μοι, τὴν γυναῖκα ἀπαντήσειν ἐς Καίσαρα ἐγγυωμένῳ, ἢ μετ' ἐκείνης ἀπελθεῖν δεομένῳ. Ταῦτα ἔτι τοῦ Λεπίδου λέγοντος, οὐκ ἐνεγκὼν τὴν μεταβολὴν ὁ Βαλβῖνος, ἀπέλυσε τῆς ἐγγύης τὴν γυναῖκα.

LI. Κικέρων δὲ, ὁ Κικέρωνος, προαπέσταλτο μὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐς τὴν Ἑλλάδα, τοιάδε ἔσεσθαι προσδοκῶντος· ἀπὸ δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐς Βροῦτον, καὶ μετὰ Βροῦτον ἀποθανόντα, ἐς Πομπήϊον ἐλθὼν, τιμῆς παρ' ἑκατέρῳ καὶ στρατηγίας ἠξιοῦτο. ἐπὶ δὴ ἐκείνοις αὐτὸν ὁ Καῖσαρ, ἐς ἀπολογίαν τῆς Κικέρωνος ἐκδόσεως, ἱερέα τε εὐθὺς ἀπέφηνε, καὶ ὕπατον οὐ πολὺ ὕστερον, καὶ Συρίας στρατη-

Lin. 29. *τῶν προγραψάντων Edd. & MSS. & Cand. Sed Reg. C. in marg.* Γρ'. *προγραφέντων : quemadmodum ex conject. jam legerat Freinshem. L.* 32. *δεδομένῳ Edd. Aug. Cand. mend. Recte Reg. C.*

ſæpe fruſtra obverſatus, etiam ad tribunal ejus ſeſe ingerebat; repulſusque diu ab adparitoribus, vix tandem hæc effari potuit: „Meæ certæ innocentiæ vel ipſi accuſatores ſunt teſtes, qui me negant uxori filiove conſcium. Neque vero ego te proſcripſi; & nunc infra proſcriptos ſum depreſſus. At tu, rerum humanarum fortuitas vices, meque tibi adſtantem, conſiderans, hoc mihi quæſo gratificare, ut aut vadem me pro uxore accipias, ac me cum illa ad Cæſarem ſinas proficiſci." Vix hæc *Lepidus* dixerat; quum *Balbinus*, non ferens tantam mutationem, vadimonium remiſit mulieri.

51. CICERO, *Ciceronis filius*, in Græciam præmiſſus a patre talia mala divinante, inde ad Brutum profectus, & eo mortuo ad Pompejum, apud utrumque honorata dignatus erat militia. Poſt hos *Cæſar*, quo averteret a ſe proditi Ciceronis dedecus, *augurem hunc fecit, et* paulo poſt *Conſulem*, poſtremo Syriæ-

A. U. 711 ſqq. γόν· καὶ τὴν Ἀντωνίου περὶ Ἄκτιον συμφορὰν, ἐπισταλεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ὁ Κικέρων ὅδε, ὑπατεύων, ἀνέγνω τε τῷ δήμῳ, καὶ προὔθηκεν ἐπὶ τοῦ βήματος, ἔνθα πρότερον ἡ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ προὔκειτο κεφαλή. Ἄππιος δὲ διένειμε τοῖς θεράπουσι τὰ ὄντα, καὶ μετ' αὐτῶν ἐς Σικελίαν ἔπλει. χειμῶνος δὲ ἐπιλαβόντος, ἐπιβουλεύοντες οἱ θεράποντες τοῖς χρήμασιν, ἐς σκάφος ἐνέθεντο τὸν Ἄππιον, ὡς ἐς ἀσφαλεστέραν ἐλπίδα μεταφέροντες. καὶ συνέβη τῷ μὲν, ἐκ παραλόγου διαπλεῦσαι· τοῖς δὲ, ἀπολέσθαι, τῆς νεὼς διαλυθείσης. Πούπλιος δὲ, ὁ ταμίας Βρούτου, τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀντώνιον αὐτὸν πειθόντων προδοῦναι Βροῦτον, οὐκ ἀνασχόμενος, διὰ τόδε καὶ προεγράφη· καὶ κατήχθη, καὶ Καίσαρι φίλος ἐγίγνετο, καὶ ἐπιόντι ποτὲ τῷ Καίσαρι προὔθηκεν εἰκόνας Βρούτου, καὶ ἐπῃνέθη καὶ ἐπὶ τῷδε ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Τὰ μὲν δὴ παρὰ δόξαν τισὶ τῶν προγραφέντων εἴς τε κίνδυνον καὶ σωτηρίαν γενόμενα, πολλὰ καὶ ἄλλα παραλιπόντι, τοιάδε μάλιστα ἦν.

Lin. 43. ὑπὸ Καίσαρος *Edd.* &. *carent* τοῦ, *invitis omnibus MSS.* *L.* 51 *ſq. Non* Πούπλιος *apud Dionem, ſed* Λούκιος Σήστιος, *vocatur.* *L.* 55. *Forſan* ἰσιόντι. *L.* 58 *ſq.* παραλιπόντα *Reg. B. Sic* & *Aug. ſtatim habuerat, ſed mox ab eadem, ut videtur, manu correctum.*

proconſulem: & literas de profligato ad Actium Antonio, Romam a Cæſare miſſas, *Cicero* Conſul recitavit pro concione; earumque exemplum pro roſtris propoſuit, ubi patris ejus caput olim fuerat propoſitum. APPIUS, bonis ſuis diſtributis in famulos, cum his navigavit in Siciliam: tempeſtate autem exorta, ſervi pecuniis inhiantes, eum in ſcapham, quaſi ibi major ſpes ſalutis eſſet, tranſtulerunt: & ita caſus tulit, ut hic præter opinionem in portum adpelleret, illi perirent naufragio. PUBLIUS, *Bruti quæſtor*, ab Antonianis de proditione fruſtra ſolicitatus, proſcriptuſque ob eam cauſam, tandem in patriam reverſus, *in Cæſaris amicitiam receptus* eſt: & aliquando domi ſuæ, quum Cæſar ipſum conveniſſet, imagines etiam Bruti eidem ſpectandas expoſuit, laudante quoque id factum Cæſare. Hi ferme ſunt proſcriptorum, ſive elapſorum, ſive oppreſſorum, mirifici caſus, e multis præcipui.

LII. Γιγνομένων δὲ τούτων ἐν Ῥώμῃ, καὶ τὰ ὑπερόρια πάντα πολέμοις διὰ τήνδε τὴν στάσιν ἐδονεῖτο, καὶ τῶν πολέμων οἱ μείζους ἦσαν ἀμφί τε Λιβύην Κορνιφικίου πρὸς Σέξστιον, καὶ ἐν Συρίᾳ Κασσίου πρὸς Δολοβέλλαν, καὶ περὶ Σικελίαν Πομπηΐου. πάθη τε πολλὰ συνηνέχθη πόλεσιν ἐκ δοριαλωσίας· ὑπεριδόντι δὲ τῶν ἐλασσόνων, τὰ μέγιστα δὴ, καὶ δι' ἀξίωσιν τῶν ἄλλων περιφανέστατα, Λαοδικεῦσι, καὶ Ταρσεῦσι, καὶ Ῥοδίοις, καὶ Παταρεῦσι, καὶ Ξανθίοις. Καὶ αὐτῶν ἕκαστα, ὡς ἐν κεφαλαίῳ συναγαγόντι φράσαι, τοιάδε ἦν. A: U. 711 ſeq.

LIII. Λιβύης Ῥωμαῖοι τὴν μὲν ἔτι καλοῦσι Παλαιὰν, ὅσην Καρχηδονίους ἀφείλοντο· ἣν δὲ Ἰόβας εἶχεν, ὕστερόν τε ἔλαβον ἐπὶ Γαΐου Καίσαρος, καὶ διὰ τοῦτο Νέαν προσαγορεύουσι Λιβύην· εἴη δ' ἂν τῆς Νομαδικῆς. Σέξστιος οὖν, ὑπὸ Καίσαρι τῆς Νέας ἡγούμενος, ᾔτει Κορνιφίκιον ἐκστῆναί οἱ τῆς Παλαιᾶς, ὡς Λιβύης ἁπάσης ἐν τῇ λήξει τῶν τριῶν ἀνδρῶν Καίσαρι νενεμημένης. Ὁ

Lin. 64. In verbis περὶ Σικελ, Πομπηΐου DESINIT *pars ea hujus Libri, quam exhibet Cod.* REG. C. *L. 65.* δορυαλωσίας *Edd. invitis MSS. Ibid.* δὲ *poſt* ὑπεριδόντι *abeſt vulgo: dedit Aug. & Ven. L. 73. An* ἡ Νομαδικὴ *vel* Λιβύη Νομαδική. Eſt autem Numidica *Cand.*

52. Quæ dum Romæ geruntur; interea *foris quoque*, per eaſdem contentiones, *bellis quatiebantur omnia*: e quibus graviora fuere, *in Africa Bellum inter Sextium & Cornificium; inter Caſſium & Dolabellam in Syria*: *in Sicilia vero Bellum Pompejanum.* Quibus bellis multæ urbes expugnatæ ſunt hoſtiliter, Laodicea, Tarſus, Rhodus, Patara, Xanthus; ut de ceteris ignobilioribus taceam. Jamque & has clades, ſummatim quamque & compendio, enarrabimus.

53. Africæ Romani alteram provinciam, ademtam Carthaginienſibus, etiam nunc *Veterem Africam*; alteram, quæ Iubæ regnum fuerat, a C. Cæſare imperio Romano adjectam, idcirco *Novam* adpellant; quam eamdem *Numidicam* dixeris. Hanc SEXTIUS regens nomine Cæſaris, denunciabat CORNIFICIO, ut Vetere ſibi decederet, quod ex Triumvirorum diviſione univerſa Africa deberetur Cæſari. Ille, neſcire ſe, ait, quid

Digitized by Google

A. U. 711 ſqq. δὲ, οὔτε τὴν λῆξιν, ἔφη, γιγνώσκειν τῶν τριῶν ἐφ᾽ ἑαυτῶν πεποιημένων, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν παρὰ τῆς βουλῆς λαβὼν, ἄλλῳ μεθήσειν χωρὶς αὐτῆς. Ἐκ μὲν δὴ τούτων ἀλλήλοις ἐπολέμουν. στρατὸν δὲ εἶχεν ὁ μὲν βαρύν τε καὶ πλείονα, ὁ δὲ Σέξστιος κουφότερόν τε καὶ ὀλιγώτερον· ᾧ δὴ καὶ τὰ μεσόγαια τοῦ Κορνιφικίου περιὼν ἀφίστη, καὶ Οὐεντίδιον στρατηγὸν τοῦ Κορνιφικίου μετὰ πλειόνων ἐπελθόντων ἀπεμάχετο πολιορκούμενος. Ἐδῄου δὲ καὶ Λαίλιος, ἕτερος τοῦ Κορνιφικίου στρατηγὸς, τὴν Σεξστίου Λιβύην, καὶ Κίρταν περικαθήμενος ἐπολιόρκει.

LIV. Καὶ πάντες ἐπρέσβευον περὶ συμμαχίας ἔς τε Ἀραβίωνα βασιλέα καὶ τοὺς καλουμένους Σιττιανούς·
699 ſqq. οἳ ἀπὸ τοιᾶσδε συντυχίας οὕτως ὠνομάζοντο. Σίττιος, ἐν Ῥώμῃ δίκην ἰδίαν οὐχ ὑποστὰς, ἔφυγε· καὶ στρατὸν ἀγείρας ἔκ τε αὐτῆς Ἰταλίας καὶ Ἰβηρίας, ἐς Λιβύην

Lin. 78. πεποιημένην Edd. Prætuli Aug. Ven. & Reg. B. a pr. manu. L. 82. περιιὼν Edd. ex Reg. A. Recte Aug. Ibid. Poſt Κορνιφικίου aliquot lineas omiſit Reg. B. uſque ἕτερος τοῦ Κορνιφικίου. L. 84. ἐπελθόντα puto legendum. cum pluribus in eum irruentem Cand. *L. 90. δίκην ἴδιον Edd. refragante h. l. Aug. qui tamen alibi interdum in hanc vocis formam cum illis conſentit.*

Triumviri inter ſe privato conſilio diviſerint: neque injuſſu ſenatus cuiquam deceſſurum provincia, quam a ſenatu accepiſſet." Hæc *Belli inter Sextium & Cornificium origo.* Habuit autem *Cornificius* exercitum graviorem & majorem numero. *Sextius* vero, levius armatis paucioribuſque utens, mediterraneas ſtatim regiones, factis in eas excurſationibus, a Cornificio ad ſuas partes pertraxit; tum contra *Ventidium, Cornificii legatum,* eum majori copiarum numero ipſum petenti oppugnantique, ſtrenue ſe defendit. Sed & *Lælius, alius Cornificii legatus,* ingreſſus Sextii provinciam, *obſedit Cirtam* oppugnavitque.

54. Simul vero utraque pars per legatos ſocietatem petebat auxiliaque cum *regis Arabionis*, tum *Sittianorum* qui vocabantur: cujus nominis hæc fuerat origo. SITTIUS olim, Romæ accuſatus, non exſpectato judicio, profugerat; collectiſque ex Italia & Hiſpania copiis trajecerat in Afri-

διέπλευσε, καὶ τοῖς Λιβύων βασιλεῦσι πολεμοῦσιν ἀλ- A. U.
λήλοις ἀνὰ μέρος συνεμάχει. αἰεὶ δὲ οἷς προσθεῖτο νι-
κώντων, ὁ Σίττιος ἐπὶ ὀνόματος ἐγίγνετο, καὶ ὁ στρατὸς
αὐτῷ γεγύμναστο λαμπρῶς. Γαΐῳ τε Καίσαρι, διώ- 708
κοντι τοὺς Πομπηϊανοὺς ἐν Λιβύῃ συνεμάχησε, καὶ Σά-
βουρραν Ἰόβα στρατηγὸν διώνυμον ἀνεῖλε, καὶ γέρας τού-
των ἔλαβε παρὰ Καίσαρος τὴν Μασανάσσου γῆν, οὐχ
ἅπασαν, ἀλλὰ τὸ κράτιστον αὐτῆς. Μασανάσσης δ'
ἦν Ἀραβίωνος τοῦδε πατὴρ, Ἰόβα σύμμαχος, καὶ αὐτοῦ
τὴν χώραν ὁ Καῖσαρ τῷδε τῷ Σιττίῳ καὶ Βόκχῳ Μαυρου-
σίων βασιλεῖ δεδώρητο· καὶ τὸ μέρος ὁ Σίττιος τοῖς ὑπ'
αὐτὸν ἀνδράσιν ἐπιδιεῖλεν. Ἀραβίων δὲ, τότε μὲν εἰς Ἰβη-
ρίαν ἐξέφυγε πρὸς τοὺς παῖδας τοὺς Πομπηΐου· Γαΐου δὲ
Καίσαρος ἀναιρεθέντος, ἐς Λιβύην ἐπανῆλθε, καὶ Λιβύων
τινὰς αἰεὶ τῷ νεωτέρῳ Πομπηΐῳ πέμπων ἐς Ἰβηρίαν, καὶ
γεγυμνασμένους ἀπολαμβάνων, Βόκχον ἀφῄρητο τὴν
χώραν, καὶ Σίττιον ἀνῃρήκει δόλῳ. Εὔνους δὲ ὢν τοῖς 711

Lin. 98. παρὰ τοῦ Καισ. *Edd. Delevi Artic. cum Aug. & Ven. Ib.* Μανάσσου & Μανάσσης *Edd. ex Reg. A. & Cand. Præferendum duxi Aug. & Reg. B. a pr. manu. L. 5.* παῖδας τοῦ Πομπ. *Edd. Aug. Prætuli Ven.*

eam. Erat tum bellum inter Africæ regulos. Horum nunc hunc, nunc illum, *Sittius* juvit auxilio: quumque ſemper vincerent quibuſcunque ille ſe adjungeret, clarum nomen *Sittius* eſt conſecutus, & exercitum ſuum rei militaris egregie peritum reddidit. C. Cæſari deinde, Pompejanos in Africa bello perſequenti, adfuit, & *Saburram*, Iubæ ducem, occidit. Pro quibus meritis accepit a Cæſare agrum *Manaſſæ* [l. *Maſiniſſæ*,] non totum, ſed partem ejus optimam. *Manaſſes* ille [l. *Maſiniſſa*] *Arabionis* hujus fuerat *pater*, Iubæ amicus & ſocius. Ejus igitur ditionem Cæſar partim huic *Sittio*, partim *Boccho*, regi Mauretanorum, donaverat: & *Sittius* portionem ſuam diviſit ſuis militibus. *Arabio* tunc in Hiſpaniam ad Pompeji filios profugit: poſt necem vero Cæſaris in Africam reverſus, ſubinde Afrorum auxilia Sex. Pompejo ſubmittebat: quos ubi jam exercitatos rurſus ab eo recepit, *Bocchum* expulit, *Sittium* per inſidias ſuſtulit. *Arabio* igitur, quamvis Pom-

A. U. 711 ſqq.

Πομπηιανοῖς διὰ τάδε, κατεγίγνωσκεν ἀεὶ τῆς μοίρας, ὡς ἀτυχούσης ἀμελλήτως, καὶ Σεξστίῳ προσετίθετο, εὐμενιζόμενος δι' αὐτοῦ Καίσαρα. προσέθεντο δὲ καὶ οἱ Σιττιανοὶ κατ' εὔνοιαν ὁδὲ πατρῴαν τοῦ Καίσαρος.

LV. Θαρσήσας οὖν ὁ Σέξστιος, ἐξῄει τῆς πολιορκίας ἐς μάχην· καὶ πεσόντος τοῦ Οὐεντιδίου, καὶ τοῦ στρατοῦ φεύγοντος ὑπ' ἀναρχίας, εἵπετο κτείνων τε καὶ ζωγρῶν. Καὶ τάδε μαθὼν ὁ Λαίλιος, διέλυε τὴν τῆς Κίρτης πολιορκίαν, καὶ ἐχώρει πρὸς τὸν Κορνιφίκιον. Ὁ δὲ Σέξστιος ἐπαιρόμενος τοῖς γεγονόσιν, ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν Κορνιφίκιον ἐς Ἰτύκην ᾔει, καὶ ἀντεστρατοπέδευε μετὰ πλειόνων ὄντι. Λαιλίου δὲ τοῦ Κορνιφικίου μετὰ τῶν ἱππέων πέμψαντος ἔς τινα κατάσκεψιν, ὁ Σέξστιος Ἀραβίωνα ἔπεμψεν ἱππομαχεῖν τῷ Λαιλίῳ κατὰ μέτωπον, καὶ αὐτὸς ᾔει μετὰ τῶν εὐζώνων ἐς τὰ πλάγια τῆς ἱππομαχίας, καὶ ἐμβαλὼν ἐθορύβει· μέχρι τὸν Λαίλιον οὐχ ἡσσημένον πω δεῖσαι περὶ τῆς ἀναχωρήσεως μὴ ἀποκλεισθείη, καὶ λό-

Lin. 11. καὶ Σιττίῳ προσετίθετο *Edd. Cand. corrupte. Recte Aug.* *L.* 17. τῆς Κίρτας *Edd. Rectius Aug.*

pejanis his de cauſis bene cuperet, a factione tamen eorum abſtinuit, ut fortunæ favore deſtituta; & *Sextio ſe adjunxit*, per quem captabat Cæſaris gratiam. Et *Sittiani* quoque, paternæ memores amicitiæ, eaſdem partes ſecuti ſunt.

55. Itaque *auctus animis ac opibus Sextius*, non paſſus ſe diutius oppugnari, in pugnam copias eduxit: in qua pugna poſtquam *cecidit Ventidius*, exercitus duce orbatus terga vertit, Sextio perſequente, & cædente aut vivos capiente quotquot adſequi poterat. Quo nuncio accepto *Lælius* obſidionem Cirtæ ſolvit, & ad Cornificium ſe recepit. At *Sextius*, hoc ſucceſſu elatus, jam ipſum Cornificium Uticamque petiit, & caſtra metatus eſt in proximo, quamvis minores haberet copias. Ibi Lælio, cum equitatu ad ſpeculandum præmiſſo a Cornificio, *Sextius Arabionem* cum ſuis equitibus juſſit occurrere; ipſe cum expeditis peditibus hoſtem equeſtri prælio intentum invaſit a latere; tantumque tumultum excivit, ut *Lælius*, nondum victus, timens, ne receptu exclude-

Digitized by Google

φοι ἐν μέσῳ καταλαβεῖν, Ἀραβίωνα δὲ ἀρτώμενον αὐτοῦ, κλεῖναί τε πολλοὺς, καὶ τὸν λόφον περικυκλῶσαι. A. U. 711 ſqq. ὁρῶν δὲ ταῦτα ὁ Κορνιφίκιος, ἐξῄει τῷ πλέονι στρατῷ, βοηθήσων τῷ Λαιλίῳ· καὶ τοῦδε μὲν ὁ Σέξτιος ὄπισθεν γενόμενος, ἐξήπτετο συντρέχων, καὶ αὐτὸν ἐπιστρεφόμενος ὁ Κορνιφίκιος ἀπεμάχετο μάλα κακοπαθῶς.

LVI. Ὁ δὲ Ἀραβίων ἐν τούτῳ πετροβάταις ἀνδράσιν, ἀνέρπουσι διὰ κρημνῶν ἐς τὸ στρατόπεδον τοῦ Κορνιφικίου, παρῆλθε λαθών. καὶ Ῥώσκιος μὲν ὁ φύλαξ, τοῦ χάρακος ἁλισκομένου, τῶν ὑπασπιστῶν τινι τὴν σφαγὴν ὑπέσχε, καὶ ἀνῃρέθη. Ὁ δὲ Κορνιφίκιος, τῇ μάχῃ κάμνων, μετεπήδα πρὸς Λαίλιον ἐς τὸν κολωνὸν, οὐκ εἰδώς πω περὶ τοῦ στρατοπέδου· μεταπηδῶντα δ' αὐτὸν οἱ τοῦ Ἀραβίωνος ἱππεῖς ἐπιδραμόντες ἔκτειναν. καὶ γιγνόμενα ταῦτα ὁ Λαίλιος ἀπὸ τοῦ λόφου καθορῶν, ἑαυτὸν διεχρήσατο. τῶν δ' ἀρχόντων πεσόντων, ὁ στρατὸς κατὰ μέρη διέφυγε· καὶ ὅσοι τῶν προγεγραμμένων ἦσαν παρὰ τῷ Κορνιφικίῳ, οἱ μὲν ἐς Σικελίαν διέπλεον, οἱ δ' ὅπῃ

Lin. 28. κλεῖναί τε αὐτοὺς *Edd. mend. Recte Aug. Ven. L.* 30. ὄπισθεν *Reg. B. L.* 34. ἕρπουσι (*ſic*) *Aug. L.* 36 *ſq.* σφαγὴν ὑπέστη *Edd. Rectius Aug. Ven.*

retur, in proximum tumulum refugeret. Cujus veſtigiis inhærens *Arabio*, cæſis multis, corona eum tumulum cinxit. Quo viſo quum *Cornificius*, ut ſuccurreret Lælio, cum pluribus eſſet progreſſus; *Sextius* eum a tergo propere inſecutus adgreſſus eſt: cui Cornificius, converſis ſignis, repugnavit valde laborioſe.

56. Interim *Arabio*, miſſis quibuſdam adſuetis prærupta ſcandere, clam obrepſit in caſtra Cornificii: & *Roſcius*, caſtrorum cuſtodiæ præpoſitus, jugulandum ſe uni ex ſuis ſatellitibus præbuit. *Cornificius*, non ferens *Sextii* impetum, ac neſciens etiam tunc caſtra amiſſa, ad Lælium ſe in tumulum recipere conatur: ſed dum in eo eſt, equitum Arabionis incurſu *opprimitur*. Id ex editiore loco conſpicatus *Lælius*, *ſeipſum interemit*: occiſiſque ducibus, exercitus diffugit. *Proſcripti, qui apud Cornificium fuerant*, alii trajecerunt in Siciliam,

A. U. δύναιτο ἕκαστος. Ὁ δὲ Σέξστιος Ἀραβίωνα μὲν καὶ τοὺς Σιττιανοὺς ἐδωρεῖτο πολλοῖς λαφύροις, τὰς δὲ πόλεις τῷ Καίσαρι καθίστατο, συγγινώσκων ἁπάσαις. Τοῦτο μὲν δὴ τέλος ἦν τῷ περὶ Λιβύην Σεξστίου καὶ Κορνιφικίου πολέμῳ, βραχεῖ διὰ ταχυεργίαν δόξαντι εἶναι.

710. LVII. Τὰ δ' ἀμφὶ Κάσσιόν τε καὶ Βροῦτον, μικρὰ καὶ τῶν εἰρημένων ἀναλαβόντι ἐς ὑπόμνημα, ἦν τοιάδε. Ἐπειδὴ Γάϊος Καῖσαρ ἀνήρητο, οἱ μὲν σφαγεῖς αὐτοῦ τὸ Καπιτώλιον κατέλαβον, καὶ ψηφισθείσης αὐτοῖς ἀμνηστίας, κατέβησαν. ὁ δὲ δῆμος ἐπὶ τῇ ἐκκομιδῇ τοῦ σώματος ἐν οἴκτῳ Καίσαρος γενόμενος, ἐζήτει τοὺς φονέας περιθέων. οἱ δὲ τότε μὲν ἠμύνοντο αὐτοὺς ἀπὸ τῶν τεγῶν· εὐθὺς δὲ ἐξῄεσαν αὐτῶν ὅσοι στρατηγεῖν ἐθνῶν ὑπὸ Καίσαρος αὐτοῦ κεχειροτόνηντο. Κάσσιος δὲ καὶ Βροῦτος ἐστρατήγουν μὲν ἔτι τῆς πόλεως, ᾕρηντο δὲ ἐπὶ τῇ στρατηγίᾳ καὶ οἵδε ὑπὸ Γαΐου Καίσαρος ἡγεῖσθαι Συρίας μὲν ὁ Κάσσιος, Μακεδονίας δὲ ὁ Βροῦτος. οὔτε δὲ ἄρχειν πω τῶν ἐθνῶν πρὸ τοῦ χρόνου δυνάμενοι, οὔτε τὸν ἐν ἄστει

Lin. 62 ſq. ἐν ἄστει φόνον *Edd. Cand. Verum, quod jam viderat Gelenius, del. Aug. Ven.*

alii quo quiſque potuit. *Sextius* Arabionem & Sittianos multis donavit manubiis; urbes omnes, venia data, in fidem Cæſaris recepit. Ita *Cornificius in Africa a Sextio debellatus* eſt: & exiguum quidem id bellum, propter rerum geſtarum celeritatem, eſt habitum.

57. Nunc CASSII BRUTIQUE RES GESTÆ exponentur; paucis prius, memoriæ cauſa, ex his quæ ſupra dicta ſunt, repetitis. Occiſo Cæſare, conjurati Capitolium ſtatim occuparunt; ſed oblivione deinde cædis a ſenatu decreta, rurſus deſcenderunt. Tum vero plebs, in exſequiis Cæſaris ad miſericordiam commota, exquiſivit conjuratos, & ædes eorum invaſit. Et illi tum quidem de tectis pugnantes, repulerunt plebis impetum; ſed mox abierunt in ſuam quiſque provinciam, a Cæſare acceptam. *Caſſius* autem *& Brutus* præturas adhuc in Urbe gerebant; ipſi quidem quoque *deſtinati a Cæſare proprætores, Caſſius Syriæ, Brutus Macedoniæ*: ſed quia nec dum tempus aderat in pro-

φόβον ὑπομένοντες, ἐξῄεσαν ἔτι στρατηγοῦντες· καὶ αὐτοῖς ἐς εὐπρέπειαν ἡ βουλὴ σίτου φροντίσαι προσέταξεν, ἵνα μὴ τὸ ἐν μέσῳ διάστημα φεύγειν νομίζοιντο. οἰχομένων δὲ αὐτῶν, Συρία μὲν καὶ Μακεδονία ἐς τοὺς ὑπάτους Αντώνιόν τε καὶ Δολοβέλλαν μετεψηφίζετο, τῆς βουλῆς πάνυ δυσχεραινούσης. ἀντεδόθη δὲ ὅμως τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον Κυρήνη τε καὶ Κρήτη· ὧν ὑπεριδόντες ὡς βραχυτέρων ἐκεῖνοι, στρατὸν καὶ χρήματα ἤγειρον, ὡς ἐς Συρίαν καὶ Μακεδονίαν ἐσβαλοῦντες. Καὶ οἱ μὲν ἦσαν ἐν τούτοις. A. U. 710.

LVIII. Τρεβώνιον δὲ ἐν Ἀσίᾳ κτείναντος Δολοβέλλα, 711.
καὶ Δέκμον Αντωνίου πολιορκοῦντος ἐν Κελτοῖς, χαλεπαίνουσα ἡ βουλὴ Δολοβέλλαν μὲν καὶ Αντώνιον ἐψηφίσαντο εἶναι πολεμίους, Βροῦτον δὲ καὶ Κάσσιον ἐς τὰς προτέρας ἡγεμονίας ἐπανήγαγον, καὶ Βρούτῳ τὴν Ἰλλυρίδα προσέθεσαν, τοῖς τε ἄλλοις πᾶσιν ἐκέλευσαν, ὅσοι Ῥωμαίοις ἡγεμονεύουσιν ἐθνῶν ἢ στρατοπέδων ἀπὸ τοῦ Ἰονίου μέχρι Συρίας, ὑπακούειν ἐς ὅ τι κελεύοι Κάσσιος ἢ Βροῦτος. Ἐπὶ δὲ τούτοις Κάσσιος φθάνει Δολοβέλλαν εἰς τὴν Συρίαν

vincias ſuccedendi, & in Urbe præ metu manere non poterant, ſenatus eos honeſtæ ſpeciei cauſa ad annonæ cutam ablegavit, ne viderentur profugiſſe interim. His profectis, *mutato ſenatuſconſulto, Syria Macedoniaque* provinciæ Conſulibus *Antonio & Dolabellæ decretæ* ſunt, ſenatu quidem iniquiſſime id ferente. *Bruto* tamen *Caſſioque pro illis* provinciis *Cyrene & Creta* ſunt decretæ. Sed illi, his contemtis, ut exiguis, exercitum ac pecunias colligere inſtituerunt, in Syriam & Macedoniam invaſuri.

58. Hoc tunc erat eorum negotium. quum, in Aſia occiſo a Dolabella Trebonio, Antonio D.Brutum oppugnante in Gallia, *ſenatus* offenſus, tam *Antonium* quam *Dolabellam hoſtes judicavit; Brutum* vero *& Caſſium in provincias priſtinas reſtituit*, ac Bruto Illyricum etiam adjecit; & omnium trans Ionium mare provinciarum exercituumque præfectis, ut Caſſii Brutique juſſa facerent, imperavit. Poſt hæc *Caſſius*, ceſſante Dolabella, *præoccupata*

Digitized by Google

A. U. 711.

δοῦναι τὸν ϛρατὸν, δείσαντα τέσσαρσι τέλεσι μάχεσθαι πρὸς ὀκτώ. Οὕτω μὲν ὁ Κάσσιος ἐκ παραδόξου δυώδεκα τελῶν ἀρίϛων ἀθρόως ἐκράτει. καὶ αὐτῷ τινες καὶ Παρθυαίων ἱπποτοξόται συνεμάχουν, δόξαν ἔχοντι παρὰ τοῖς Παρθυαίοις, ἐξ οὗ Κράσσῳ ταμιεύων ἐμφρονέϛερος ἔδοξε τοῦ Κράσσου γενέσθαι.

LX. Δολοβέλλας δὲ διέτριψε μὲν περὶ τὴν Ἰωνίαν, κτείνων Τρεβώνιον, καὶ ταῖς πόλεσιν ἐπιβάλλων ἐσφοράς, καὶ ναυτικὸν ἀγείρων ἐπὶ μισθῷ διὰ Λευκίου Φίγλου, παρά τε Ροδίων καὶ Λυκίων καὶ Παμφύλων καὶ ἐκ Κιλικίας. ὡς δέ οἱ τάδε ἕτοιμα ἦν, ἐπῄει τῇ Συρίᾳ, κατὰ μὲν τὴν γῆν αὐτὸς μετὰ δύο τελῶν, διὰ δὲ τῆς θαλάσσης ὁ Φίγλος. πυθόμενος δὲ τῆς Κασσίου ϛρατιᾶς, ἐς Λαοδίκειαν οἰκείως ἔχουσάν οἱ παρῆλθεν, ἐπί τε χερρονήσου συνῳκισμένην, καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς ὠχυρωμένην, καὶ ἐς τὸ πέλαγος ἔχουσαν ὅρμον, ὅθεν ἔμελλεν εὐπορήσειν τε ἀγορᾶς ἀπὸ θαλάσσης, καὶ ἀδεῶς ὅτε βούλοιτο ἀποπλευσεῖσθαι. Ὧν αἰσθανόμενος ὁ Κάσσιος, καὶ δεδιὼς μὴ αὐτὸν

copias tradere, non auſum quatuor ſuas opponere octo legionibus. Atque ita præter opinionem *duodecim* in univerſum *legionibus Caſſius potitus* eſt; auctus etiam nonnullis Parthorum equitibus ſagittariis, apud quam gentem in præclara exiſtimatione fuit, jam inde ex quo Craſſi quæſtor imperatore ipſo viſus eis erat prudentior.

60. *Dolabella* interim in Ionia hærens, Trebonium peremerat, tributaque exegerat a civitatibus, & claſſem mercede per *L. Figulum* a Rhodiis, Lyciis, Pamphyliis, Ciliciibuſque conduxerat. Quo adparatu confecto, *expeditionem adgreſſus eſt in Syriam*; ipſe terreſtri itinere cum duabus profectus legionibus, *Figulo* illuc navigante cum claſſe. Edoctus autem de Caſſii copiis, *Laodiceam conceſſit*; urbem ſibi amicam, ſitam in peninſula, &, qua continentem ſpectat, bene munitam; ad mare vero ſtationem navium portumque habentem, ad commeatus abunde convehendos idoneum, nec minus ad ſecurum abitum quandocumque navigare liberet. Id *Caſſius* intelligens, & veritus ne Dolabella

Digitized by Google

μὴ αὐτὸν ὁ Δολοβέλλας διαφύγοι, τόν τε ἰσθμὸν ἔχου διςάδιον ὄντα, λίθους καὶ πᾶσαν ὕλην ἐξ ἐπαύλεων καὶ προαςείων καὶ τάφων συμφέρων, καὶ ἐπὶ ναῦς περιέπεμπεν ἔς τε Φοινίκην καὶ Λυκίαν καὶ Ῥόδον. A. U. 711.

LXI. Ὑπερορώμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἄλλων πλὴν Σιδωνίων, ἐπανήχθη τῷ Δολοβέλλᾳ, καὶ κατέδυσαν μὲν ἑκατέρου νῆες ἱκαναὶ, πέντε δὲ αὐτοῖς ἀνδράσιν εἷλεν ὁ Δολοβέλλας. καὶ ὁ Κάσσιος αὖθις ἔπεμπεν ἐς τοὺς ὑπεριδόντας αὐτοῦ, καὶ ἐς Κλεοπάτραν τὴν Αἰγύπτου βασιλίδα, καὶ ἐς Σεραπίωνα τὸν ἐν Κύπρῳ τῇ Κλεοπάτρᾳ ςρατηγοῦντα. Τύριοι μὲν δὴ καὶ Ἀράδιοι, καὶ Σεραπίων, οὐδὲν τῆς Κλεοπάτρας προμαθὼν, ἔπεμψαν αὐτῷ ναῦς ὅσας εἶχον· ἡ βασιλὶς δὲ Κασσίῳ μὲν προὔφερε λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμὸν ἐνοχλοῦντα τότε Αἰγύπτῳ, διὰ δὲ οἰκειότητα τοῦ προτέρου Καίσαρος συνέπρασσε τῷ Δολοβέλλᾳ. καὶ ἀπὸ τῆσδε τῆς γνώμης αὐτῷ καὶ τὰ τέσσαρα τέλη

Lin. 34. Pro ἔχου *dant* ἔχων *Edd.* ἔχον *Reg. B. & Aug. ſed in Aug. ſuper* ν *ſuperſcripta eſt litera* υ. ἔχου *recte Reg. A. Ven. L. 36.* τάφρων *Edd. Cand. Recte Aug. Ven. L. 41.* αὖθις *caret Aug. male.*

ne Dolabella evaderet, per tranſverſum Iſthmum duorum ſtadiorum ſpatio excitavit aggerem, ſaxis & omnis generis materie ex ſuburbanis villis ſepulcriſque congeſta: tum naves etiam e Phœnice ac Lycia Rhodoque per nuncios petiit.

61. Contemtus autem ab omnibus præter Sidonios, *navale prælium cum Dolabella iniit;* in quo, utrimque ſatis multis navibus demerſis, quinque una cum navalibus ſociis in Dolabellæ poteſtatem ſunt redactæ. Tum *Caſſius* rurſus nuncios miſit ad eos qui priora imperata contemſerant, ad *Cleopatram*que Ægypti reginam, & ad *Serapionem*, qui in Cypro copiis Cleopatræ præerat. Ac Tyrii quidem Aradiique, & Serapio quoque, inconſulta regina, miſerunt *Caſſio* naves quotquot habebant: Cleopatra vero cauſata eſt, Ægyptios fame ſimul & peſte laborare; favebat autem magis Dolabellæ, propter conſuetudinem quam cum ſuperiore Cæſare habuerat. Quamobrem & quatuor legiones ei per Allienum præmiſerat, &

Digitized by Google

A. U. 711. προσπεπόμφει δι' Ἀλλιηνοῦ, καὶ σ]όλον ἄλλον ἕτοιμον εἶχεν ἐπαμύνειν, ἄνεμοι δὲ ἐπεῖχον. Ῥόδιοι δὲ καὶ Λύκιοι οὔτε Κασσίῳ οὔτε Βρούτῳ συμμαχήσειν ἔφασκον ἐς ἐμφύλια· ἐπεὶ καὶ Δολοβέλλᾳ δοῦναι ναῦς προπομπούς, καὶ οὐκ εἰδέναι συμμαχούσας.

LXII. Ἑτοιμασάμενος οὖν ὁ Κάσσιος αὖθις ἐκ τῶν παρόντων, ἐπανήγετο δὶς τῷ Δολοβέλλᾳ· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀγχώμαλοι διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων, τῇ δὲ ἑξῆς ναυμαχίᾳ ἡσσᾶτο ὁ Δολοβέλλας· καὶ ὁ Κάσσιος, αἰρομένου τοῦ χώματος, ἐκόπ]εν αὐτοῦ τὸ τεῖχος ἤδη καὶ ἐσάλευε. τόν τε νυκ]οφύλακα αὐτοῦ Μάρσον οὐ δυνηθεὶς διαφθεῖραι, διέφθειρε τοὺς ἡμεροφυλακοῦντας αὐτῷ λοχαγούς· καὶ, ἀναπαυομένου τοῦ Μάρσου, μεθ' ἡμέραν ἐσῆλθεν, ὑπανοιχθεισῶν αὐτῷ πυλίδων κατὰ μέρη πολλῶν. Ἁλούσης δὲ τῆς πόλεως, ὁ μὲν Δολοβέλλας προύτεινε τὴν κεφαλὴν τῷ σωματοφύλακι αὐτοῦ, καὶ

Lin. 52. ἐς abeſt ab Aug. neque admodum deſiderari videtur. L. 53. ἐπεὶ δὲ καὶ edit. 1. ex Reg. A. unde ἐπεί γε καὶ factum in edit. 2. 3. Nec δὲ nec γε agnoſcit Aug. & Reg. B. L. 54. συμμαχέσας ed. 1. mend. cum Regiis: unde συμμαχησάσας edit. 2. 3. ex emendat. H. Steph. Verum ded. Aug. Ven. L. 59. αἰρουμένου mend. Edd. Recte Aug.

claſſem paratam habebat ad ferendum auxilium, quæ quidem tunc per adverſas tempeſtates retinebatur, ut navigare non poſſet. Sed *Rhodii Lyciique* negaverunt, ſe vel Caſſio vel Bruto ad Bella Civilia laturos opem: nam & Dolabellæ ſe naves in hoc ſolum dediſſe, ut eum deducerent; neque ſciviſſe, eum his ad belli operam uſurum.

62. Itaque *Caſſius*, reparatis pro facultate viribus, denuo bis *cum Dolabella conflixit navali certamine*; primum dubio Marte, iterum multo *ſuperior*. Jamque, & a continenti, perfecto aggere, arietes admoti magna vi quatiebant mœnia. Et poſtquam nocturnarum excubiarum præfectum, cui Marſo nomen erat, non potuit pecuniis corrumpere, corrupit centuriones qui ſub ejus imperio diurnas agebant ſtationes: atque ita, Marſo interdiu quieſcente, per aliquot minores portas intro admiſſus eſt. Sic *capta a Caſſio Laodicea, Dolabella cuſtodi corporis cervicem feriendam præbuit*, juſſo ut abſciſſo capite ſalutem

τεμόντα προσέταξε φέρειν Κασσίῳ σῶστρον ἴδιον· ὁ δὲ, τεμὼν, ἐπικατέσφαξεν ἑαυτόν. διεχρήσατο δὲ καὶ Μάρσος ἑαυτόν. Ὁ δὲ Κάσσιος τὴν μὲν τοῦ Δολοβέλλα στρατιὰν ἐς ἑαυτὸν μεθώρκου· Λαοδικέων δὲ τά τε ἱερὰ καὶ τὰ κοινὰ ἐσύλα, καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς ἐκόλαζε, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐσφοραῖς βαρυτάταις ἐξέτρυχε, μέχρι τὴν πόλιν περιήνεγκεν ἐς ἔσχατον κακοῦ.

A. U. 711.

LXIII. Μετὰ δὲ Λαοδίκειαν ἐπ' Αἴγυπτον ὥρμα, πυνθανόμενος μὲν Κλεοπάτραν βαρεῖ στόλῳ διαπλευσεῖσθαι πρός τε Καίσαρα καὶ πρὸς Αντώνιον, ἐπινοῶν δὲ κωλῦσαί τε τὸν πλοῦν, καὶ τίσασθαι τῆς γνώμης τὴν βασιλίδα, καὶ πρὸ τῶνδε αὐτὴν Αἴγυπτον ἐνθυμιζόμενος μάλιστα ἐν καιρῷ, τετρυμένην τε ὑπὸ λιμοῦ, καὶ ξενικὸν στρατὸν οὐ πολὺν ἔχουσαν, ἄρτι τῶν Αλλιηνοῦ στρατιωτῶν αποστάντων. Οὕτω δὲ αὐτὸν ὁρμῆς καὶ ἐλπίδος ἔχοντα καὶ καιροῦ, ὁ Βροῦτος ἐκάλει κατὰ σπουδὴν, ὡς ἤδη Καίσαρος καὶ Αντωνίου τὸν Ἰόνιον περώντων. Ἄκων μὲν δὴ Κάσ-

Lin. 69. εἰς αὐτὸν μεθόρκου (*ſic*) *Edd. ex Reg. B.* ἐς αὐτὸν μεθώρμου *Reg. A. Recte Aug.* *L. 77.* καὶ πρὸς τῷδε *maluit Muſgr.* *L. 78.* τετρυμμένην *Edd. & MSS. Delevi alteram* μ.

ſuam redimeret: fecit ille imperatum, ſed ſe ipſum jugulavit inſuper. Marſus quoque ſibi ipſe manus intulit. *Caſſius exercitum Dolabellæ juſſit ſibi ſacramentum dicere*: Laodicenſium & fana & ærarium diripuit, & nobiliſſimum quemque civium adfecit ſupplicio, a ceteris graviſſima tributa exegit, ita ut eam civitatem ad extremam redegerit miſeriam.

63. Inde *Ægyptum infeſtus petiit Caſſius*, quum Cleopatram cognoviſſet magna claſſe navigaturam ad Cæſarem & Antonium; cogitans, ſe hoc modo & profectionem claſſis impediturum, & a regina pœnas conſilii illius repetiturum; maxime vero ipſam Ægyptum, commodo tunc tempore, præripere cupiens, fame adflictam, & externo milite pæne vacuam, poſt recentem Allieni cum ſuis copiis diſceſſum. *Ab hoc conatu*, ſperantem ſe occaſione bene uſurum, *revocavit Brutus*; hortatus ut properaret, *quandoquidem Cæſar jam et Antonius Adriaticum trajicerent*. Sic invitus a ſperata Æ-

Digitized by Google

A. U. 711.

στιος Αἴγυπτον ἐκ τῶν ἐλπίδων μεθίει· καὶ τοὺς Παρθυαίων ἱπποτοξότας ἀπέπεμπε τιμήσας, καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα αὐτῶν ἔστελλε περὶ μείζονος συμμαχίας· ἣ μετὰ τὸ ἔργον ἀφικνουμένη, Συρίαν τε καὶ πολλὰ τῶν ἐγγὺς ἐθνῶν μέχρι Ἰωνίας ἐπέδραμε, καὶ ἀνεχώρησεν. Αὐτὸς δὲ ὁ Κάσσιος τὸν μὲν ἀδελφιδοῦν ἐν Συρίᾳ μεθ' ἑνὸς τέλους ἀπέλιπε, τοὺς δὲ ἱππέας προϋπεμψεν ἐς Καππαδοκίαν· οἱ Ἀριοβαρζάνην τε ἄφνω κατέκανον, ὡς ἐπιβουλεύοντα Κασσίῳ, καὶ χρήματα πολλὰ τὰ ἐκείνου καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν ἐς τὸν Κάσσιον ἐπανήγαγον.

LXIV. Ταρσέων δ' ἐς στάσιν διῃρημένων, οἱ μὲν τὸν Κάσσιον ἐστεφανώκεσαν ἐλθόντα πρότερον, οἱ δὲ τὸν Δολοβέλλαν ἐπελθόντα· ἀμφότεροι δὲ τῷ τῆς πόλεως σχήματι ταῦτα ἔπρασσον. καὶ παραλλὰξ αὐτῶν προτιμώντων ἑκάτερον, ὡς εὐμεταβόλῳ πόλει χαλεπῶς ἐχρῶντο ἑκάτεροι· Κάσσιος δὲ, νικήσας Δολοβέλλαν, καὶ ἐσφορὰν ἐπέθηκεν αὐτοῖς χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα. οἱ δὲ,

Lin. 95. ἐστεφάνωσαν *Aug. Ven.* *L.* 96. ἐπανελθόντα *Aug.* *L.* 97. ἢ προτιμῶντα *Aug.*

gypto diſtractus eſt: remiſſiſque non ſine muneribus ad *Parthorum regem* equitibus ſagittariis, legatos etiam eis adjunxit, qui majora auxilia peterent. Quæ quidem, poſtquam deinde rebus demum perditis venere, Syriam & aliquot vicinas provincias uſque ad Joniam incurſarunt, atque ita rurſus diſceſſerunt. *Caſſius* fratris filium cum una legione reliquit in Syria, equites præmiſit in Cappadociam; qui *Ariobarzanem* repente invadentes interfecerunt, quod inſidias Caſſio ſtruxiſſet: magnamque vim pecuniæ, aliumque belli adparatum, ad Caſſium inde reportarunt.

64. *Tarſenſes*, in factiones fuerant diviſi, & pars Caſſium coronaverant prius advenientem, pars Dolabellam qui venit poſterior: utrumque autem publico nomine id fecerant; &, nunc hunc nunc illum præferentes, in cauſa fuere, ut civitatem tamquam levi momento mutabilem uterque adfligeret. Tandem *Caſſius*, victo Dolabella, *mille quingentis talentis eos mulctaverat.* Et illi præ inopia, quum

Digitized by Google

ἀποροῦντές τε, καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν ἐπειγόντων ἀπαιτούμενοι σὺν ὕβρει, τά τε κοινὰ ἀπεδίδοντο πάντα· καὶ τὰ ἱερὰ ἐπὶ τοῖς κοινοῖς, ὅσα εἶχον ἐς πομπὰς, ἢ ἀναθήματα, ἔκοπτον. οὐδενὸς δὲ μέρους οὐδ᾽ ὣς ἀνυομένου, ἐπώλουν αἱ ἀρχαὶ τὰ ἐλεύθερα· καὶ πρῶτα μὲν ἦν παρθένοι τε καὶ παῖδες· ἐπὶ δὲ, γυναῖκές τε καὶ γέροντες ἐλεεινοὶ, βραχυτάτου πάμπαν ὤνιοι· μετὰ δὲ, οἱ νέοι. καὶ διεχρῶντο οἱ πλέονες ἑαυτούς. ἕως ὧδε ἔχοντας ὁ Κάσσιος, ἐκ Συρίας ἐπανιὼν, ᾤκτειρέ τε, καὶ τοῦ λοιποῦ τῶν ἐσφορῶν ἀπέλυσε. Ταρσὸς μὲν δὴ καὶ Λαοδίκεια τοιάδε ἐπεπόνθεσαν. A. U. 711.

LXV. Κάσσιος δὲ καὶ Βροῦτος συμβολήσαντες ἀλλήλοιν, Βρούτῳ μὲν ἐδόκει τὴν στρατιὰν ἁλίσαντε, χωρεῖν ἐπὶ τὸ μεῖζον ἔργον ἐς Μακεδονίαν· τέλη τε γὰρ ἤδη τοῖς πολεμίοις ἐς τεσσαράκοντα εἶναι στρατοῦ, καὶ αὐτῶν διεληλυθέναι τὸν Ἰόνιον ὀκτώ. Κασσίῳ δὲ ἐδόκει, τῶν μὲν πολεμίων ἔτι περιορᾶν, ὡς τριφθησομένων ἐν σφίσιν ἐξ ἀπορίας, διὰ τὸ πλῆθος· Ῥοδίους δὲ καὶ Λυκίους ἐξελεῖν,

Lin. 13. συμβουλήσαντες *Aug. mend.*

milites violenter pecuniam exigerent, publicis primum poſſeſſionibus cunctis venditis, fercula etiam templorum & donaria omnia in monetas excuderunt: & quum ne hæc quidem ſufficerent, venum magiſtratus dederunt ingenua corpora, primum virgines ac pueros, deinde mulieres & ſenes miſeros, minimo addictos, poſtea juvenes: & plerique mortem ſibi conſcivererunt. Ad extremum *Caſſius*, e Syria revertens, ſic adfectos miſeratus, quod adhuc deerat imperatæ ſummæ eis remiſit. Eo calamitatum Tarſus & Laodicea devenere.

65. *Caſſius* autem *et Brutus* poſtquam convenere, *de rebus gerendis conſultarunt.* Brutus cenſebat, conjunctis copiis eundum in Macedoniam, ut de ſumma rerum decernerent: jam enim apud hoſtes eſſe legiones quadraginta: ex his octo jam Adriaticum tranſmiſiſſe. E diverſo Caſſius contemnendas adhuc cenſebat hoſtium copias; illas enim etiam abſque hoſte, ob nimiam multitudinem, fame iri adtritum: debellandos

Digitized by Google

A. U. 711.

εὔνους τε ὄντας ἐκείνοις, καὶ ναυτικὸν ἔχοντας, ἵνα μὴ κατὰ νώτου σφίσιν γίγνωνται παρὰ τὸ ἔργον. Ἐπεὶ δὲ ἔδοξεν ὧδε, ἐχώρουν. Βροῦτος μὲν ἐπὶ Λυκίους, Κάσσιος δὲ ἐπὶ Ροδίους, τεθραμμένος τε ἐν αὐτῇ καὶ πεπαιδευμένος τὰ Ἑλληνικά. ὡς δὲ κρατίστοις τὰ ναυτικὰ ἀνδράσι συνοισόμενος ἐς μάχην, τὰς ἰδίας ναῦς ἐπεσκεύαζε, καὶ ἀνεπλήρου, καὶ ἐγύμναζεν ἐν Μύνδῳ.

LXVI. Ροδίων δὲ οἱ μὲν ἐν λόγῳ μᾶλλον ὄντες ἐδεδοίκεσαν, Ρωμαίοις μέλλοντες ἐς χεῖρας ἰέναι· ὁ δὲ λεὼς ἐμεγαλοφρονεῖτο, ἐπεί οἱ καὶ παλαιῶν ἔργων πρὸς οὐχ ὁμοίους ἄνδρας ἐμνημόνευον. ναῦς τε καθεῖλκον τὰς ἀρίστας σφῶν τρεῖς καὶ τριάκοντα. καὶ τάδε πράσσοντες ἔπεμπόν τινας ἐς Μύνδον ὅμως, οἳ τὸν Κάσσιον ἠξίουν μήτε Ρόδου καταφρονεῖν, πόλεως ἀμυναμένης αἰεὶ τοὺς καταφρονήσαντας, μήτε συνθηκῶν, αἳ Ροδίοις εἰσὶ καὶ Ρωμαίοις, ὅπλα μὴ φέρειν ἐπὶ ἀλλήλους· εἰ δέ τι περὶ συμμαχίας ἐπιμέμφοιτο, ἐθέλειν παρὰ τῆς Ρωμαίων βου-

Lin. 26. Pro Μύνδῳ Gnidum *poſuit Cand. & ſic mox iterum. L. 29 ſq. Pro* οἱ *l. 29. legendum* σφίσι *vel* αὐτοῖς *videtur, niſi l. 30.* ἐμνημόνευε *malis pro* ἐμνημόνευον. *Quod ſi vero plane abeſſet pronomen, non magnopere deſideraretur.*

autem prius fautores adverſæ factionis, Rhodios ac Lycios, claſſibus potentes, ne ſe in hoſtem converſos a tergo invaderent. Et hæc ſententia vicit. *Brutus Lycios adgreſſus eſt*: CASSIUS *Rhodios*; apud quos educatus olim & Græcis literis fuerat imbutus. *Caſſius* itaque, quoniam cum rei navalis peritiſſimis res erat, refectam claſſem complevit milite, & apud Myndum exercuit.

66. *Rhodiorum* vero quotquot dignitate præſtabant, timebant certaturi cum Romanis: at vulgus ſibi placebat, memor veterum victoriarum de viris longe diverſis reportatarum. Itaque naves deducunt ſelectas triginta tres: ſed nihilominus interim Myndum mittunt, qui *Caſſium* rogarent „ne vel *Rhodum* contemneret, quæ ſemper contumelias ſuas ulta ſit, vel *fœdera inter Romanos Rhodioſque icta*, quibus diſerte cautum ſit, ne alter populus arma ferat contra alterum: quod ſi de negatis ſibi auxiliis Caſſius conqueratur, velle ſe Romam ad ſenatum legatio-

Digitized by Google

λῆς πυθέσθαι, καὶ κελευούσης ἔφασαν συμμαχήσειν. Οἱ μὲν δὴ τοιάδε μάλιστα ἔλεγον. Ὁ δὲ, Τὰ μὲν ἄλλα τὸν πόλεμον ἀντὶ λόγων, ἔφη, κρινεῖν· τὰς δὲ συνθήκας κελεύειν, ὅπλα μὴ φέρειν ἐπ' ἀλλήλους· καὶ ἐπενηνοχέναι Ῥοδίους Κασσίῳ, Δολοβέλλᾳ συμμαχοῦντας. κελεύειν δὲ, ἀλλήλοις συμμαχεῖν. Κασσίῳ δὲ δεομένῳ, εἰρωνεύεσθαί τε περὶ τῆς Ῥωμαίων βουλῆς, φευγούσης καὶ ἀλωμένης ἐν τῷ παρόντι διὰ τοὺς ἐν ἄστει τυράννους· οἳ δώσουσι μὲν αὐτοὶ δίκας, δώσουσι δὲ καὶ Ῥόδιοι, τὰ ἐκείνων προτιμῶντες, ἢν μὴ θᾶσσον ἀνέχωνται τῶν κελευομένων. Ὧδε μὲν ὁ Κάσσιος αὐτοὺς ἠμείψατο. καὶ οἱ εὖ φρονοῦντες Ῥοδίων μᾶλλον ἐδεδοίκεσαν· τὸ δὲ πλῆθος ἐδημαγώγουν Ἀλέξανδρός τε καὶ Μνασέας, ἀναμιμνήσκοντες, ὅτι καὶ Μιθριδάτης πλέοσι ναυσὶ ἐπιπλεύσειε τῇ Ῥόδῳ, καὶ Δημήτριος ἔτι πρὸ τοῦ Μιθριδάτου. Οἱ μὲν δὴ τὸν Ἀλέξανδρον ἐκ τούτων εἵλοντο σφίσι πρυτανεύειν, ἥπερ ἐστὶν ἀρχὴ παρ' αὐτοῖς μάλιστα αὐτοκράτωρ, καὶ ναυαρχεῖν Μνασέαν.

A. U. 711.

Lin. 46. ἀντίχωνται malebat Muſgr. L. 50 ſq. Verba Μιθριδάτης πλέοσι *uſque* ἔτι πρὸ τοῦ *per err. omiſſa in Aug.*

nem mittere; &, ſi jubeantur, laturos auxilium." Reſpondit *Caſſius*: „de ceteris non verbis diſceptandum; ſed armis finiendam controverſiam. Quod vero ad fœdus adtineat, quo cautum ſit, ne arma alteri alteris inferant, id prius violatum eſſe a *Rhodiis*, arma contra *Caſſium* ferentibus pro Dolabella. Adſcriptum autem fœderi eſſe, auxilia deberi mutua; ſed ipſos, a *Caſſio* rogatos, illudere ei prætextu ſenatus, qui nunc vagus exulet, oppreſſa per tyrannos patria. Sed & hos ipſos pœnam daturos; & *Rhodios*, qui illorum partes præferant, niſi confeſtim imperata feciſſent, male iri mulctatum." Hoc reſponſum magis etiam terruit prudentiores cives. Plebs vero agitabatur Alexandri Mnaſeæque concionibus; memorantium, quanto pluribus navibus Mithridates Rhodum invaſiſſet, & ante illum Demetrius. Quamobrem *Alexandrum Prytanin* crearunt, qui magiſtratus *apud Rhodios* plurimum pollet imperio: *Mnaſeam* claſſi præfecerunt.

Digitized by Google

A. U. 711.

LXVII. Ἔπεμψαν δ' ὅμως ἐς τὸν Κάσσιον ἔτι πρεσβευτὴν Ἀρχέλαον, ὃς ἐν Ῥόδῳ τὰ Ἑλληνικὰ διδάσκαλος γεγένητο τῷ Κασσίῳ, δεησόμενον ἤδη τόνδε τοῦ Κασσίου λιπαρέστερον. Καὶ ἐδεῖτο, τῆς δεξιᾶς λαβόμενος, ὡς γνωρίμου· ΜΗ πόλιν ἀναστήσῃς Ἑλληνίδα, Φιλέλλην ἀνήρ· μὴ Ῥόδον, Φιλελεύθερος ἀνήρ· μηδὲ αἰσχύνῃς ἀξίωμα Δώριον, οὐχ ἡσσημένον ἐξ οὗ γεγόναμεν· μηδὲ ἐκλάθῃ καλῆς ἱστορίας, ἧς ἔμαθες ἐν Ῥόδῳ τε καὶ ἐν Ῥώμῃ· ἐν Ῥόδῳ μέν, ὅσα Ῥόδιοι κατὰ πόλεις καὶ πρὸς βασιλέας, ἄλλους τε, καὶ τοὺς μάλιστα ἀμάχους δόξαντας εἶναι, Δημήτριον καὶ Μιθριδάτην, ὑπὲρ ἐλευθερίας ἔπραξαν, ὑπὲρ ἧς δὴ καὶ σὺ φῂς τάδε κάμνειν· ἐν Ῥώμῃ δέ, ὅσα ὑμῖν αὐτοῖς καθ' ἑτέρων, καὶ κατὰ Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου συνεμαχήσαμεν, ὧν εἰσὶν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνάγραπτοι στῆλαι παρ' ὑμῖν. Τάδε μὲν δὴ καὶ γένους ἕνεκα καὶ ἀξιώσεως ἡμῶν, καὶ τύχης ἐς τονῦν ἀδουλώτου, καὶ

Lin. 61. *An* Δωρικόν? *L.* 63. *An* καὶ πρὸς πόλεις? *L.* 70. εἰς τὸν νῦν ἀδουλ. *Edd. invit. MSS.* τὸν νεῦν *mend. Reg. B. Recte Aug. Reg. A.*

67. *Miſerunt* tamen *ad Caſſium* unum etiam *legatum*, ARCHELAUM, *quo ille in Græcis literis præceptore fuerat uſus*, ſubmiſſius jam rogaturum. Qui, pro familiaritate adprehenſa dextra Caſſii, in hunc modum eum precatus eſt: „ABSIT, ut Græcam urbem ſubvertas, Græcorum amicus; abſit, ut Rhodum, libertatis ſtudioſus; abſit, ut ignominiæ notam inuras gloriæ invictæ hactenus nationis Doricæ. Cave vero, oblivifcaris præclararum hiſtoriarum, quas vel Rhodi, vel Romæ didiciſti: Rhodi, *quam multa Rhodii vel contra alias ci*„*vitates*, *vel adverſus reges*, *cum alios*, *tum* vero *omnium potentiſſimos*, *Mithridatem atque Demetrium*, *pro libertate geſſerint*; pro qua tuenda tu quoque ais te hanc navare operam: Romæ vero, quam multa fuerint noſtra erga populum Romanum merita, cum alia, tum eo potiſſimum bello, quod vos cum *Antiocho Magno*, noſtris adjuti auxiliis, geſſiſtis: quorum monumenta, teſtimonium nobis exhibentia, apud vos exſtant æri inciſa. Et hæc quidem de genere & dignitate noſtra, de conditioniſque ad hunc diem libertate, tum de

Digitized by Google

συμμαχίας, καὶ προαιρέσεως ἐς ὑμᾶς, ὦ Ῥωμαῖοι, λελέχθω. A. U. 711.

LXVIII. Πρὸς σὲ δὲ, ὦ Κάσσιε, καὶ αἰδώς τις ἐστὶν ἐξαίρετος ἔς τε τὴν πόλιν, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ τροφήν τε σου καὶ παίδευσιν, καὶ ἰατρικὴν, καὶ ἑστίαν ἣν ᾤκησας, καὶ τοὐμὸν διδασκαλεῖον αὐτὸ, καὶ ἐμὲ, ἐλπίσαντα μὲν ἐς ἕτερα ταῦτις ποτὲ ἐναβρυνεῖσθαι, νῦν δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτὰ δαπανῶντα, ἵνα μηδ' αὐτή σοι πολεμεῖν ἀναγκάζηται, πεπαιδευμένῳ τε ὑπ' αὐτῆς καὶ τεθραμμένῳ, μηδὲ γένηται δυοῖν ὑπ' ἀνάγκης θάτερον, ἢ Ῥοδίους ἀποθανεῖν πάντως, ἢ Κάσσιον ἡσσᾶσθαι. Συμβουλεύω δὲ ἐπὶ τῇ παρακλήσει, τοιῶνδέ σε ὑπὲρ τῆς Ῥωμαίων πολιτείας ἁπτόμενον ἔργων, θεοὺς ἡγεμόνας αἰεὶ ποιεῖσθαι παντὸς ἔργου. Θεοὺς δ' ὠμόσατε, ὅτε ἡμῖν ἔναγχος διὰ Γαΐου Καίσαρος συνετίθεσθε, καὶ σπονδὰς ἐπὶ τοῖς ὅρκοις ἐσπένδετε, καὶ δεξιὰς ἐτίθεσθε, αἳ καὶ

Lin. 73. πρὸ σὲ Aug. Πρὸς σοῦ videtur legendum. L. 76. καὶ ἐμὲ ἔλπισον, τὰ μὲν edit. 1. cum quatuor noſtris MSStis. Emendavit H. Steph. cum quo facere videtur Codex Cand. L. 77. ἐμβαρυνεῖσθαι Edd. quod ex importuna emendatione dabat Reg. B. ἐνβαρυνεῖσθαι Reg. A. Verum, quod perſpecte etiam vidit Muſgravius, dederunt Aug. Ven. & Reg. B. a pr. manu. L. 82. σε, ad τοιῶνδε, adjeci cum Aug. & Reg. A. L. 83. ὅτι ὑμῖν Edd. Recte Aug. Cand.

„meritis ac perpetua noſtra erga vos, *Romani*, voluntate, dicta ſint.

68. „ Tu vero, *Caſſi*, privatim quoque nonnullam huic civitati debes reverentiam; in qua educatus, in qua eruditus es; in qua ægrotans remedia valetudini inveniſti; in qua tuum quondam focum, tuos lares, habuiſti: & meam ſcholam quid taceam, meque ipſum?, qui quidem alium in uſum gloriari aliquando his rebus poſſe ſperaveram, quibus nunc pro ipſa patria utor, ne „illa cogatur cum diſcipulo & alumno ſuo gerere bellum, neve alterutrum ſequatur neceſſario, ut aut omnes Rhodii pariter occumbant, aut Caſſius bello ſuperetur. Deprecationi addo conſilium: ut, qui tanta negotia ſuſtines pro republica, per omnia deos duces ſequaris. Per deos juraſtis, quum nuper ex auctoritate Cæſaris fœdus inter nos renovatum eſt, & juramenti religionem libatione confirmaſtis, & dextras fidei nobis dediſtis, quæ apud hoſtes etiam valet,

A. U. 711. παρὰ πολεμίοις ἰσχύουσιν, οὐ παρὰ φίλοις καὶ τροφεῦσι. Φείδου δὲ, ἐπὶ τοῖς θεοῖς, καὶ δόξης τῆς κατὰ ἀνθρώπους· ὡς οὐδέν ἐστι συνθηκῶν παραβάσεως μᾶλλον, ὃ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀπίστους ἐς ἅπαντα ποιεῖ καὶ φίλοις καὶ πολεμίοις.

LXIX. Ταῦτ᾽ εἰπὼν ὁ πρεσβύτης, οὐ μεθίετο τῆς χειρὸς, ἀλλ᾽ ἐπεδάκρυεν αὐτῇ· ὡς ἐρυθριάσαι μὲν ἐπὶ τῷ σχήματι τὸν Κάσσιον, καὶ παθεῖν τι ὑπὸ αἰδοῦς, ὑφελόντα δὲ ὅμως εἰπεῖν· ΕΙ ΜΕΝ οὖν οὐ συνεβούλευσας Ῥοδίοις μὴ ἀδικεῖν με, σύ με ἠδίκεις· εἰ δὲ διδάσκων οὐκ ἔπεισας, ἀμυνῶ σοί. Ἠδικούμην δὲ δή που σαφῶς· τὸ μὲν πρῶτον ἀδίκημα, συμμαχίαν αἰτῶν, καὶ παρορώμενος ὑπὸ τῶν παιδευσάντων καὶ θρεψάντων· τὸ δὲ ἑξῆς, προτιμώντων μου Δολοβέλλαν, ὃν οὐκ ἐπαίδευσαν, οὐδὲ ἀνέθρεψαν· τὸ δὲ ἀνιαρώτερον, ἐμοῦ μὲν, καὶ Βρούτου, καὶ ὅσων ὁρᾶτε ἀπὸ τῆς βουλῆς ἀρίστων ἀνδρῶν, φευγόντων τυραννίδα, καὶ τὴν πατρίδα ἐλευθερούντων, ὑ-

Lin. 89. οὐδὲν ἔτι συνθηκ. *Edd. Recte Aug.* *L. 95.* οὖν, *poſt* ἐι μὲν, *abeſt ab Aug. neque admodum deſideratur.* *L. 99.* ἑξῆς *cum ſpir. leni h. l. dabant Edd. & MSS. quemadmodum & ſæpe aliàs Aug.*

„nedum apud alumnos & amicos. Juxta deos vero immortales, hominum etiam exiſtimationis habeas rationem; apud quos turpiſſimum ducitur, violare fœdera; quorum temeratoribus nulla fides porro apud amicos pariter hoſteſque reliqua eſt."

69. Hæc locutus ſenex, non dimiſit Caſſii manum, nec lacrimis eam perfundere ceſſavit; ut ad hanc ſpeciem CASSIUS erubeſceret, nonnihilque moveretur verecundia. Tandem, exemta manu, his verbis reſpondit: „Tu ſi non „ſuaſiſti *Rhodiis*, ut injuriam a me abſtineant, ipſe mihi facis injuriam. Quod ſi perſuadere non potuiſti; pœnas mihi dabunt, qui te contemſerunt. Paſſum autem me injuriam, manifeſtum eſt. Primum, quia non impetravi auxilium, deſpectus a meis eruditoribus & educatoribus: deinde, quia Dolabellam mihi prætulerunt, nec eruditum a ſe nec educatum. Et, quod gravius eſt, hæc ego Brutuſque, & quotquot alios nobiſcum videtis ex ſenatu optimates, a vobis, *Rhodii*, *liber-*

Ῥόδιοι φιλελεύθεροι, Δολοβέλλα δὲ αὐτὴν καταδουλοῦντος ἑτέροις· οἷς δὴ καὶ ὑμεῖς εὔνως ἔχοντες, ὑποκρίνεσθε ἐξίστασθαι ταῖς ἐμφυλίοις ἡμῶν. ἔστι δὲ ἐμφύλια μὲν, εἰ καὶ ἡμεῖς δυναστείας ὠρεγόμεθα. πόλεμος δὲ σαφὴς τὸ γιγνόμενόν ἐστι δημοκρατίας πρὸς μοναρχίαν. καὶ δημοκρατίαν ἀβοήθητον καταλείπετε, οἱ παρακαλοῦντες ὑπὲρ αὐτονομίας· φιλίαν τε Ῥωμαίοις προφέροντες, οὐκ ἐλεεῖτε ἀκρίτους ἐπὶ θανάτῳ καὶ δημεύσει προγραφομένους· ἀλλ' ὑποκρίνεσθε πεύσεσθαι τῆς βουλῆς, τῆς ταῦτα πασχούσης, καὶ οὐδὲ ἀμύνειν ἑαυτῇ πω δυναμένης. ἡ δ' ὑμῖν ἤδη προαπεκρίνατο, ἐν οἷς ἐψηφίσατο, τοὺς ἀμφὶ τὴν ἕω πάντας ἀμύνειν ἐμοί τε καὶ Βρούτῳ. A. U. 711.

LXX. Σὺ δὲ, εἰ μέν ποτε ἡμῖν περικτωμένοις τι συνεπράξατε, ὧν εὐεργεσίας καὶ μισθοὺς ἀντικεκόμισθέ που, καταλογίζῃ· ὅτι δὲ ἡμῖν ἐς τὴν ἐλευθερίαν καὶ σωτηρίαν ἀδικουμένοις οὐ συμμαχεῖτε, ἐπιλανθάνῃ· οὓς εἰκὸς ἦν,

Lin. 6. ὑμεῖς νῦν εὔνως *Edd. Delevi* νῦν *cum Aug. & Cand. Ib.* εὔνως ἔχετε *Edd. mend. Recte Aug. L.* 10. καταλείπετε *Aug.*

„*tatis adſertores*! paſſi ſumus, dum tyrannidem fugimus, & patriam conamur in libertatem vindicare, quam Dolabella prodidit in aliorum ſervitutem: quibus nimirum ipſis vos faventes, fingitis a civilibus noſtris conflictationibus velle abſtinere. Eſſent autem civiles hæ contentiones, ſi & nos pariter adfectaremus potentiam: nunc apertum *bellum* eſt *reipublicæ adverſus tyrannos*. Et rempublicam vos nullo auxilio dignamini, qui deprecatores pro veſtra mittitis libertate; &, qui veſtram cum populo Romano ſocietatem amicitiamque jactatis, eoſ„dem vos non miſeret tot civium Romanorum, indicta cauſa proſcriptorum, & bonis ſuis exutorum: ſed fingitis vos exſpectare juſſa Senatus, oppreſſi hunc ad modum, nec valentis ſeipſum jam defendere. Atqui jam dudum reſponſum a ſenatu habetis, quum Orientales omnes provincias opem ferre mihi Brutoque juſſit.

70. „Tu vero, ſi quid umquam operæ nobis, imperium augentibus, contuliſtis, (pro quo abunde recepiſtis præmia,) id nunc imputas: quod vero pro libertate ac ſalute pugnantibus non adſitis, id obliviſceris: quum debueritis,

A. U. 711.

εἰ καὶ μηδὲν ἡμῖν ἐς ἀλλήλους ὑπῆρχεν, ἀλλὰ νῦν ἄρχειν ἐθελοντὰς ὑπερμαχῆσαι τῆς Ῥωμαίων δημοκρατίας, Δωριέας ὄντας. οἱ δ', ἀντὶ τοιούτων ἔργων καὶ λογισμῶν, συνθήκας ἡμῖν προφέρετε, (γενομένας μὲν ὑμῖν καὶ τάσδε πρὸς Γάϊον Καίσαρα, τῆσδε τῆς μοναρχίας ἡγεμόνα· λέγουσι δ' ὅμως αἱ συνθῆκαι, Ῥωμαίους καὶ Ῥοδίους ἐν ταῖς χρείαις ἀλλήλοις ἀμύνειν·) ἀμύνατε οὖν ἐς τὰ μέγιστα κινδυνεύουσι Ῥωμαίοις. Κάσσιος ὑμῖν ἐστὶ ὁ τὰς συνθήκας τάσδε προφέρων, καὶ ἐπὶ συμμαχίαν καλῶν, Ῥωμαῖος ἀνὴρ, καὶ Ῥωμαίων στρατηγὸς, ὡς φησι, τὸ ψήφισμα τῆς βουλῆς, ἐν ᾧ πάντας ὑπακούειν ἡμῖν ἔταξε τοὺς τοῦ Ἰονίου πέραν. Τὰ δ' αὐτὰ καὶ Βροῦτος ὑμῖν προτείνει ψηφίσματα, καὶ Πομπήϊος, τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπιτετραμμένος· τὰς δ' ἱκετείας, ἐπὶ τοῖς ψηφίσμασι, καὶ οἵδε πάντες, ὅσοι φεύγουσιν ἀπὸ τῆς βουλῆς, οἱ μὲν ἐς ἐμὲ καὶ Βροῦτον, οἱ

Lin. 21 *ſq.* ἄρχειν ἐθέλοντας, ὑπερμαχῆσαι *Edd. & MSS. noſtri. Tollendam diſtinctionem duxi, & mutandum accentum. L.* 23. οἱ δ' *edit.* 2. 3. οἱ δ' *repoſui cum edit.* 1. *& Aug. ac paulo poſt adjeci Parentheſeos ſigna. Ibid.* ἄν τι τοιούτων *edit.* 1. *perperam. L.* 28 *ſq.* ὁ, *ante* τὰς, *abeſt vulgo. Deder. Aug. & Ven. L.* 34. *Verbis* ὑπὸ τῆς βουλῆς *caret Aug.*

etiam ſi nihil vobis antea nobiſcum commercii fuiſſet, nunc ſaltem ultro initium facere pro Romanorum republica propugnandi, Dorici præſertim quum generis ſitis. At quoniam, hujuſmodi quidem rationibus parum commoti, fœdera nobis objicitis; (icta quidem illa cum Cæſare quoque, qui princeps fuerat hujus tyrannidis; ſed quibus tamen ipſis hoc continetur, *debere populum Romanum Rhodiumque, ut cuivis opus eſſet, invicem auxiliari*;) ferte igitur opem Romanis, ſummo in periculo verſantibus! En *Caſſius ego*, *civis Romanus*, & (ſi fides eſt Senatuſconſulto, quo in omnes trans mare provincias imperium nobis decretum eſt,) *Romanus imperator*, ipſum illud fœdus teſtor, & ex fœdere auxilia a vobis poſtulo. Eademque ſenatuſconſulta & *Brutus* vobis ingerit, & *Pompejus*, rei maritimæ a ſenatu præfectus. Ad ſenatuſconſulta accedunt preces horum ſenatorum omnium, qui partim ad me Brutumque,

δι' ἐς Πομπήϊον. Ἔστι δὲ δή που τὸ συγκείμενον, Ῥωμαίοις Ῥοδίους βοηθεῖν, κἂν καθ' ἕνα χρῄζωσιν. Εἰ δὲ οὔτε στρατηγοὺς ἡμᾶς, οὔτε Ῥωμαίους ἔτι, ἀλλὰ φυγάδας ἢ ξένους ἢ κατακρίτους, ὡς οἱ προγράψαντες λέγουσιν, ἡγεῖσθε· οὐ πρὸς ἡμᾶς ἐστιν ὑμῖν ἔτι, ἀλλὰ πρὸς Ῥωμαίους, ὦ Ῥόδιοι, τὰ συγκείμενα· ἡμεῖς δὲ, ξένοι καὶ ἀλλότριοι τῶν συνθηκῶν ὄντες, πολεμήσομεν ὑμῖν, ἢν μὴ ἐς πάντα κατακούητε. Τοιαῦτα μὲν ὁ Κάσσιος ἐπειρωνευσάμενος, τὸν Ἀρχέλαον ἀπέλυεν.

A. U. 711.

LXXI. Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Μνασέας, οἱ Ῥοδίων ἡγούμενοι, ταῖς τριάκοντα καὶ τρισὶ ναυσὶν ἀνήγοντο ἐπὶ Κάσσιον ἐς Μύνδον, ὡς προκαταπλήξοντες τῷ ἐπίπλῳ· καί τι που καὶ κούφως εἶχον ἐλπίδος, ὅτι καὶ Μιθριδάτῃ ἐς Μύνδον ἐπιπλεύσαντες ἐδόκουν ἐς τὸ τοῦ πολέμου τέλος εὐτυχῆσαι. εἰρεσίᾳ δὲ ἐς ἐπίδειξιν χρώμενοι, τήν τε πρώτην ἡμέραν ηὐλίσαντο ἐν Κνίδῳ· καὶ τῆς ἐπι-

Lin. 37. ἔστι δὲ δήμου *Edd. mend. ex Reg. A.* δή που *ded. Aug. Reg. B. Cand. Et ſic corrigendum viderat Muſgravius.* *L.* 38. χρήζωσι *Edd. Subjunctivum modum recte dedit Aug.* *L.* 47. ναυσὶν *caret Aug.* *L.* 49. κούφως *maluit Muſgr.*

partim ad Pompejum profugere. Atqui ex pacti profecto formula *Rhodiorum populus ad ſuccurrendum vel ſingulis Romanis civibus, ſi veſtra ope indigeant, tenetur.* Quod ſi vero nec pro Imperatoribus, nec pro civibus Romanis, ſed pro exſulibus, atque exteris, & (ut proſcriptores ajunt) damnatis, nos habetis; ergo non jam nobiſcum vobis, *Rhodii*! ſed cum populo Romano ſunt fœdera: nos vero, exteri & alieni a fœdere, tam diu vos bello perſequemur, donec imperata omnia feceritis."

Tali modo cavillatus in Rhodios *Caſſius*, *dimiſit Archelaum.*

71. Ceterum *Alexander et Mnaſeas*, *Rhodiorum ductores*, cum illis triginta tribus navibus *Myndum petierunt*, ſubito incurſu *Caſſium territuri.* Ac ſpei quoque nonnihil temere eis ſuberat ex eo, quod Mithridatem circa idem oppidum adſecuti, viſi ſibi erant ad felicem belli exitum haud parum momenti contuliſſe. Itaque oſtentata remigandi peritia, primo die Gnidum diverterunt; ſequenti vero ubi

Digitized by Google

A. U. 711. εὔσης ἐπεφαίνοντο τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐκ τοῦ πελάγους. οἱ δὲ, θαυμάσαντες, ἀντανήγοντο, καὶ τὸ ἔργον ἦν ἑκατέρωθεν ἰσχύος τε καὶ δυνάμεως. Ῥόδιοι μὲν γὰρ ναυσὶ κούφαις διέπλεόν τε τοὺς πολεμίους ὀξέως, καὶ περιέπλεον, καὶ ἐπανόδοις ἐχρῶντο· Ῥωμαῖοι δὲ, ἐπὶ νῶν βαρυτέρων, ὅτε συμπλακεῖεν, ἀπὸ βαρυτέρας ῥύμης ἐπεβάρουν, ὥσπερ ἐν πεζομαχίᾳ. τοῦ δὲ Κασσίου πλήθει νεῶν τὰς πολεμίας περιλαβόντος, οἱ μὲν Ῥόδιοι περιπλεῖν ἔτι καὶ διεκπλεῖν οὐκ ἐδύναντο· ἐμβάλλουσι δ᾽ αὐτοῖς μόνον ἐκ τοῦ μετώπου, καὶ ἀναχωροῦσιν, ἡ μὲν ἐμπειρία διέφθαρτο ὑπὸ τῆς στενοχωρίας κεκυκλευμένοις· αἱ δὲ ἐμβολαὶ καὶ ἀποσιμώσεις ἐς βαρυτέρας τὰς Ῥωμαίων ναῦς ἀσθενεῖς ἐγίγνοντο, Ῥωμαίοις δ᾽ ἦσαν ἐς κουφοτέρας εὔτονοι· μέχρι Ῥόδιαι μὲν τρεῖς αὐτοῖς ἀνδράσιν ἐλήφθησαν, καὶ δύο ἀνερράγησάν τε καὶ κατέδυσαν,

Lin. 53. ἐπιμφαίνοντο *Edd. Recte Aug.* *L.* 55. τε τοῦ δυνάμεως *mend. edit.* 1. *L.* 60 *ſq. Pro* περιπλεῖν, *in Appendice edit.* 1. *eſt* ἐπιπλεῖν, *ex conjectura Editoris, aut ex Cand. qui dat* adnavigare. *L.* 61. *Tria verba* ἔτι καὶ διεκπλεῖν *deſunt Auguſtano.* *L.* 63. κεκυκλωμένοις *Edd. ex emend. C. Steph. pro vitioſo* κεκλυκουμένοις *quod erat in Reg. A. Prætuli Aug. Ven. cum quibus facere debuit Reg. B. a pr. manu; ubi, omiſſa una litera, eſt* κεκυλευμένοις.

ex alto adparuerunt Caſſianis, mirantes illi contra ſolverunt a littore: pugnatumque eſt utrimque acerrime. *Rhodii* navigiis agilibus modo a fronte per adverſos ordines penetrabant, modo converſis rurſus navibus a tergo per eoſdem perrumpebant. Romani contra, gravioribus navibus utentes, quoties ad manus venire poterant, majore vi prævalebant, ut in terreſtri prælio. Sed *Caſſianis* multitudine navium circumvenientibus naves hoſtium; jam Rhodii non amplius converſionibus uti aut perrumpere ordines poterant: & quum nihil eis ſupereſſet, niſi ut a fronte impetus facerent, moxque ſeſe reciperent, nihil eos juvabat peritia, in arctum coactos ab hoſtibus. Atque ipſi roſtrorum ictus, & ex alto facti incurſus contra graviores Romanorum naves, parum erant validi: ſed tanto majori impetu Romanæ adverſarias leviores percutiebant. Quo factum eſt, ut tribus navibus Rhodiorum cum ſociis navalibus captis, duabus fractis demerſiſque, reliquæ muti-

Digitized by Google

καὶ αἱ λοιπαὶ βεβλαμμέναι διέφυγον ἐς τὴν Ῥόδον· αἱ δὲ Ῥωμαίων ἅπασαι μὲν ἐπανῆλθον ἐς Μύνδον, ἐπεσκευάζοντο δὲ καὶ τούτων αἱ πλέονες βλαβεῖσαι. A. U. 711.

LXXII. Τοῦτο μὲν δὴ τῆς ἐν Μύνδῳ Ῥωμαίων τε καὶ Ῥοδίων ναυμαχίας τέλος ἦν· καὶ αὐτὴν γιγνομένην ὁ Κάσσιος ἀπὸ ὄρους καθεώρα. ὡς δὲ ἐπεσκεύασε τὰ σκάφη, διέπλευσεν ἐς Λώρυμα, Ῥοδίων τι φρούριον ἐν τῇ περαίᾳ, καὶ τὸ πεζὸν ἐς τὴν Ῥόδον διεβίβαζεν ἐπὶ ὁλκάδων ὑπὸ Φαννίῳ τε καὶ Λέντλῳ. αὐτὸς δὲ ἐπέπλει, ταῖς ὀγδοήκοντα ναυσὶν ἐσκευασμέναις ἐς τὸ φοβερώτατον· καὶ περιστήσας τῇ Ῥόδῳ τὸ πεζὸν ὁμοῦ καὶ τὸ ναυτικὸν, ἡσύχαζεν, ὡς ἐνδωσόντων τι τῶν πολεμίων. Οἱ δὲ ἐπανήχθησαν μὲν αὖθις εὐθαρσῶς· δύο δὲ καὶ τότε ναῦς ἀποβαλόντες, συνεκλείσθησαν. καὶ ἀναδραμόντες ἐπὶ τὰ τείχη, πάντα τε ὅπλων ἐπλήρουν, καὶ ἀπεμάχοντο ὁμοῦ τοὺς περὶ τὸν Φάννιον, ἀπὸ τῆς γῆς ἐνοχλοῦντας, καὶ τὸν Κάσσιον, τοῖς πρὸς θαλάσσῃ τείχεσι τὸ ναυτικὸν οὐκ ἀνέτοιμον εἰς τειχομαχίαν ἐπαγαγόντα. ἐλπίζων γάρ τι τοιοῦτον,

Lin. 75. Φανίῳ Edd. & ſic porro, invitis Aug. Reg. A. & mox etiam Reg. B. L. 85. τειχομαχεῖαν Edd. mend. ex Reg. B.

litatæ Rhodum ſe receperint. Romanæ omnes quidem, ſed vulneratæ pleræque, Myndum redierunt, ibique refectæ ſunt.

72. Hoc eventu *ad Myndum Romana claſſis cum Rhodia conflixit.* Eam pugnam quum e proximo monte ſpectaſſet *Caſſius*, mox refectis navibus *Loryma petiit*, quod eſt *Rhodiorum* in adverſa continente *caſtellum.* Inde onerariis terreſtres copias tranſvexit in inſulam, ductu *Fannii Lentuli*que. Ipſe cum octoginta longis navibus, ad incutiendum maxime terrorem ornatis, acceſſit. Sed tam pedeſtribus copiis quam navalibus urbe circumdata, continuit ſe pauliſper, exſpectans, ſi forte hoſtes remiſſuri eſſent ferociam. At illi audenter occurrerunt denuo: ſed tunc quoque duabus navibus amiſſis, *clauſi* ſunt *undique.* Jamque muros occupant, & armis omnia complent, ſimulque *Fannio*, a terra oppugnanti, ſimul *Caſſio* repugnant, admoventi a mari claſſem, non imparatam infeſtandis mœnibus: præcogitans enim tale aliquid, adtulerat ſecum *Caſ-*

Digitized by Google

A. U. 711. ἐπεφέρετο πύργους ἐπτυγμένους, οἳ τότε ἀνίσταντο. Ῥόδος μὲν δὴ δύο πείραις καμοῦσα, ἔκ τε γῆς καὶ θαλάσσης ἐπολιορκεῖτο· καὶ οὐδὲν, ὡς ἐν ἔργῳ ταχεῖ καὶ ἀδοκήτῳ, παρεσκεύαστο αὐτοῖς ἐς πολιορκίαν. ὅθεν ἦν εὔδηλον, ἁλώσεσθαι τάχιστα τὴν πόλιν ἢ χερσὶν ἢ λιμῷ· καὶ τάδε Ῥοδίων οἱ συνετώτεροι καθεώρων, καὶ Φάννιος αὐτοῖς καὶ Λέντλος διελέγοντο.

LXXIII. Γιγνομένων δ' ἔτι τούτων, ἄφνω Κάσσιος ἦν ἐν μέσῃ τῇ πόλει μετ' ἐπιλέκτου στρατοῦ, βίας μὲν οὐδεμιᾶς φανείσης, οὐδὲ κλιμάκων ἔργου. εἴκαζον δὲ οἱ πολλοὶ, καὶ ἐδόκει γενέσθαι, τοὺς χαρίεντας αὐτῷ τῶν πολιτῶν ὑπανοῖξαι πυλίδας, ἐλέῳ τῆς πόλεως καὶ προμηθείᾳ τροφῶν. Ὧδε μὲν ἑαλώκει Ῥόδος· καὶ Κάσσιος ἐν αὐτῇ προὐκάθητο ἐπὶ βήματος, καὶ δόρυ τῷ βήματι παρεστήσατο, ὡς ἐπὶ δοριαλώτῳ. ἀτρεμεῖν τε κελεύσας τὸν στρατὸν ἀκριβῶς, καὶ θάνατον ἐπικηρύξας, εἴ τις ἁρπάσειε

Lin. 88. ὡς ἐνεργῷ τάχει *Edd. & Aug. Rectius cod. Cand.* *L.* 90. ἔνδηλον *Edd. ex Reg. A. in quo tamen & ipſo* εὔδηλον *legere poſſis, quod exhibet Aug. & Reg. B.* *L.* 95. ἔργον *Edd. Rectius Reg. B. Aug.* *L.* 97. καὶ ἐλέῳ *Edd. Delevi* καὶ *cum Reg. B. & Aug.* *L.* 1. δορυαλώτῳ *Edd. Secus Reg. B. Aug. Ven.*

ſius plicatiles turres, quæ tum excitatæ funt. Ita *Rhodus*, bis infeliciter tentato navali prælio, *terra marique oppugnabatur*; imparata, ut in ſubito caſu & inopinato, ad ſuſtinendam oppugnationem. Unde adparebat, brevi venturam in poteſtatem hoſtium, vel armis, vel fame victam. Nec latuit hoc prudentiores Rhodiorum; quibus etiam cum Fannio & Lentulo colloquia intercedebant.

73. Quæ dum fiunt, ſubito *Caſſius in media urbe* cum lectiſſima manu conſpectus eſt, nec ſcalis (quod quidem adparebat) uſus, nec ulla externa vi admota. Creditumque eſt a pleriſque, nec a veri ſpecie abludit, clam apertas ei minores portulas ab eminentioribus inter cives, miſerantibus ſortem urbis, & de imminente fame ſolicitis. Sic *capta Rhodo*, *Caſſius* in tribunali conſedit, *haſta pro tribunali propoſita*, non ſecus ac ſi armorum vi capta urbs fuiſſet: juſſoque quieſcere exercitu, & per præcones mortem

Digitized by Google

ἁρπάσειεν ἢ βιάσαιτό τι, αὐτὸς ἐξ ὀνόματος ἐκάλει Ῥοδίων ἐς πεντήκοντα ἄνδρας, καὶ ἀχθέντας ἐκόλαζε θανάτῳ· ἑτέροις δέ, ἀμφὶ τοὺς πέντε καὶ εἴκοσιν, οὐχ εὑρεθεῖσι, φυγὴν ἐπέταττε. Χρήματα δὲ ὅσα ἦν, ἢ χρυσὸς ἢ ἄργυρος, ἐν ἱεροῖς τε καὶ δημοσίοις, πάντα συλήσας, ἐκέλευσε καὶ τὸν ἰδιωτικὸν ἐκφέρειν τοὺς κεκτημένους ἐς ἡμέραν ῥητήν· καὶ ἐπεκήρυξε τοῖς μὲν ἐπικρύψασι θάνατον, τοῖς δὲ μηνύσασι δεκάτην, δούλοις δὲ καὶ ἐλευθερίαν. Οἱ δ᾽ ἐν μὲν ἀρχῇ πολλοὶ συνέκρυψαν, οὐκ ἐς τέλος ἐλπίζοντες ἀφίξεσθαι τὴν ἀπειλήν. διδομένων δὲ τῶν γερῶν, καὶ τῶν μηνυομένων, ἔδεισάν τε· καὶ προθεσμίαν ἑτέραν λαβόντες, οἱ μὲν ἐκ γῆς ἀνώρυσσον, οἱ δὲ ἐκ φρεάτων ἀνίμων, οἱ δὲ ἐξέφερον ἐκ τάφων, πολὺ πλέονα τῶν προτέρων. A. U. 711.

LXXIV. Αἱ μὲν δὴ Ῥοδίων συμφοραὶ τοιαίδε ἦσαν·

Lin. 9. μὲν abeſt ab Aug. & Ven. Ibid. ἔτι κρύψασι Edd. mend. Recte Aug. Ven. & Reg. B. ex emend. L. 13. Ante τῶν μηνυομένων, inſertum verbum κλειομένων voluit Muſgravius. Ac ſane tale quidpiam deſiderari videtur: forſan κολαζομένων. L. 15. τάφρων edit. 1. Emendationem H. Stephani confirmat Aug. & Cand. ac, ni fallor, etiam Reg. A.

mortem interminatus, ſi quis cui vim faceret aut raperet quidquam; ipſe nominatim citatos circiter *quinquaginta cives Rhodios duci ad ſupplicium juſſit*: alioſque quinque fere & viginti, nuſquam comparentes, mulctavit exſilio. Tum vero *quidquid pecuniarum aut auri argentique* in templis aut in ærario fuit, *id omne corraſit*: nec hoc contentus, edixit, ut, quod quiſque privatim auri argentive poſſideret, id intra dictum diem proferret; denunciato per præconem ſupplicio, ſi quis aliquid occultaret; indicibus vero in præmium propoſitis decimis, & ſervis inſuper libertate. Illi primum celabant plerique, ſperantes fore ut intra verba minæ conſiſterent; deinde, poſtquam indicibus repræſentari præmia, mulctarique deprehenſos, viderunt, petierunt prorogari ſibi terminum. Quo impetrato, alii ex terra effodiebant condita, alii hauriebant e puteis, alii e ſepulcris proferebant, multo plura quam antea.

74. Hæ fuerunt calamita-

A. U. καὶ Λεύκιος Οὔαρος αὐτοῖς μετὰ φρουρᾶς ὑπελέλειπτο.
711. Ὁ δὲ Κάσσιος, ἡδόμενος τῇ ταχυεργίᾳ τῆς ἁλώσεως,
καὶ τῷ πλήθει τῶν χρημάτων, ἐπέταττεν ὅμως καὶ τοῖς
ἄλλοις ἔθνεσι τῆς Ἀσίας ἅπασι, φόρους ἐτῶν δέκα συμφέρειν.
καὶ οἱ μὲν ἐπράσσοντο συντόνως. Ἐξαγγέλλεται
δ' αὐτῷ Κλεοπάτρα μέλλουσα διαπλεῖν μεγάλῳ στόλῳ
καὶ παρασκευῇ βαρυτάτῃ πρὸς Καίσαρά τε καὶ Ἀντώνιον.
τὰ γὰρ ἐκείνων αἱρουμένη καὶ τέως διὰ τὸν πρότερον Καίσαρα,
τότε μᾶλλον ᾑρεῖτο διὰ τὸν ἐκ Κασσίου φόβον. Ὁ
δὲ Μοῦρκον, μετά τε ὁπλιτῶν ἀρίστου τέλους καὶ τοξοτῶν
τινων, ἐπὶ νεῶν ἑξήκοντα καταφράκτων, ἐς Πελοπόννησον
ἔπεμπε ναυλοχεῖν περὶ Ταίναρον, περιεσυράμενος
ἐκ τῆς Πελοποννήσου λείαν ὅσην ἔφθασε.

LXXV. Τὰ δ' ἀμφὶ Λυκίαν καὶ Βροῦτον, μικρὰ
καὶ τῶν ἀμφὶ τοῦτον ἐς ὑπόμνησιν ἀναλαβόντι ἄνωθεν,
ἦν τοιάδε· Ἐπειδὴ παρὰ Ἀπουληΐου στρατιάν τε τινὰ εἰ-

Lin. 29 & 30. *Aut* περιεσυράμενον *legendum*, & *mox* φθάσειε, *quæ expreſſit Candidus: aut verba quædam paulo aute inſerenda, legendumque* ἔπεμπε ναυλοχεῖν Κλεοπάτραν· καὶ ἐναυλόχει περὶ Ταίναρον &c.

tes Rhodiorum: quibus *L. Varus* relictus eſt præſidio. *Caſſius*, lætus & expugnatione celeri & pecuniarum copia, tamen reliquis etiam *omnibus Aſiæ populis decem annorum imperavit tributa*, eaque ſine mora & abſque ulla remiſſione exegit. Jamque nunciatur illi, *Cleopatram* in eo eſſe, ut ingenti claſſe & magno adparatu naviget ad Cæſarem & Antonium. Quum enim partes illas jam ante elegiſſet propter ſuperiorem Cæſarem; tunc longe propenſior in eas facta erat propter formidinem, qua ſibi a Caſſio metuebat. Ad eum nuncium *Caſſius Murcum*, una cum fortiſſima legione ſagittariiſque nonnullis, & ſexaginta tectis navibus, *in Peloponneſum miſit*; ut ſtationem haberet circa Tænarum promontorium, ſimulque ex Peloponneſo prædam, quantam poſſet, abſtraheret.

75. Sequitur, ut *res in Lycia a* BRUTO *geſtas*, exponam: quas res pariter, renovandæ memoriæ cauſa, paulo altius juvabit repetere. *Brutus*, acceptis ab *Apulejo* co-

Digitized by Google

λήψει, ὅσην Ἀπουλήϊος εἶχε, καὶ χρήματα ἐς ἑξακισχίλια καὶ μύρια τάλαντα, ὅσα ἐκ τῶν φόρων τῆς Ἀσίας συνείλεκτο, παρῆλθεν ἐς Βοιωτίαν. ψηφισαμένης δὲ αὐτῷ τῆς βουλῆς, τοῖς τε χρήμασιν ἐς τὰ παρόντα χρῆσθαι, καὶ Μακεδονίας ἄρχειν, καὶ τῆς Ἰλλυρίδος ἐπὶ τῇ Μακεδονίᾳ, τὰ μὲν ἐν τοῖς Ἰλλυριοῖς τρία τέλη τοῦ στρατοῦ παραλαμβάνει, Οὐατινίου τοῦ πρότερον ἄρχοντος Ἰλλυριῶν παραδόντος· ἓν δὲ ἐκ Μακεδονίας ἀφείλετο Γάϊον, τὸν ἀδελφὸν Ἀντωνίου. τέσσαρα δ' ἐπὶ τούτοις ἄλλα συναγαγὼν, ὀκτὼ τὰ πάντα εἶχε, Γαΐῳ Καίσαρι τὰ πολλὰ αὐτῶν ἐστρατευμένα. εἶχε δὲ καὶ ἱππέων πλῆθος, καὶ ψιλοὺς, καὶ τοξότας· καὶ τοὺς Μακεδόνας ἐπαινῶν, ἐς τὸν Ἰταλικὸν ἤσκει τρόπον. Ἀγείροντι δὲ αὐτῷ στρατὸν ἔτι καὶ χρήματα, συντυχία Θρᾴκιος τοιάδε γίγνεται. Πολεμοκρατία, γυνή τινος τῶν βασιλικῶν, ἀναιρεθέντος αὐτῇ τοῦ ἀνδρὸς ὑπ' ἐχθρῶν, δείσασα περὶ τῷ παιδὶ, ἔτι ὄντι παιδὶ, ἧκεν αὐτὸν φέρουσα, καὶ ἐνεχείρισε Βρούτῳ· ἐνεχείρισε δὲ καὶ τοὺς τοῦ ἀνδρὸς θησαυ-

A. U. 711.

Lin. 39. τοῖς *ad* Ἰλλυρ. *adjeci ex Reg. B. & Aug. Ibid. Malim* τέλη στρατοῦ, *deleto artic.* τοῦ. *L.40.* Οὐατεννίου *Aug. Reg. B. L.48.* βασιλίσκων *videtur legendum.*

piis, quantas ille habuerat, & pecuniæ ex Aſiæ tributis collectæ ad ſedecim talentorum millibus, tranſivit in Bœotiam. Et Senatuſconſulto juſſus ea pecunia ad præſentem neceſſitatem uti, præeſſeque cum imperio tum Macedoniæ tum Illyrico, tres *legiones Illyricas* accepit, tradente *Vatinio*, qui ante illum ei provinciæ præfuerat: unam vero in Macedonia *Cajo Antonio*, Marci fratri, abſtulit. Deinde habitis delectibus, quatuor alias confecit, ut in univerſum *octo legiones* haberet, & in eis pleroſque ex veteranis Cæſaris. Adhæc multitudo equitum aderat; tum velites quoque & ſagittarii: delectatuſque etiam Macedonibus, Romano more hos exercuit. Ad hunc modum colligenti milites ac pecunias *Bruto* caſus quidam e Thracia oblatus eſt hujuſmodi. *Polemocratia, reguli* cujuſdam *Thracici uxor*, cæſo ab inimicis marito, filio puero metuens, ad *Brutum* profecta, filium ei commendavit, & mariti theſauros tra-

Digitized by Google

A. U.

ρους. Ὁ δὲ τὸν μὲν παῖδα Κυζικηνοῖς ἀνατρέφειν παρέδωκε, μέχρι σχολάσειεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν καταγαγεῖν. ἐν δὲ τοῖς θησαυροῖς εὗρε παράδοξον χρυσίου τι πλῆθος καὶ ἀργύρου· καὶ τοῦτο μὲν ἔκοπτε, καὶ νόμισμα ἐποίει.

712. LXXVI. Ὡς δὲ ἦλθέ τε ὁ Κάσσιος, καὶ ἔδοξε Λυκίους καὶ Ῥοδίους προεξαιρεῖν, ἐτράπετο Λυκίων ἐπὶ Ξανθίους πρώτους. Οἱ δὲ τά τε προάστεια σφῶν καθεῖλον, ἵνα μὴ ἐς κατάλυσιν αὐτοῖς ὁ Βροῦτος, μηδ᾽ ἐς ὕλην, ἔχῃ χρῆσθαι· καὶ τὴν πόλιν περιταφρεύσαντες, ἀπεμάχοντο ἀπὸ τῆς τάφρου, τὸ μὲν βάθος οὔσης πεντήκοντα ποδῶν βαθυτέρας, τὸ δὲ πλάτος κατὰ λόγον τοῦ βάθους· ὥστε παρ᾽ αὐτὴν ἑστῶτες ἠκόντιζόν τε καὶ ἐτόξευον, ὥσπερ ἐν μέσῳ ποταμὸν ἔχοντες ἀπέραντον. Ὁ δὲ Βροῦτος αὐτὴν ἔχου βιαζόμενος, καὶ σκεπαστήρια τῶν ἐργαζομένων προυτίθει, καὶ τὸν στρατὸν ἐς ἡμέραν καὶ νύκτα ἐμέριζε, καὶ τὴν ὕλην μακρόθεν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσι, σὺν δρό-

Lin. 54. χρυσίου τι πλῆθος *Reg. B.* χρυσίου πλῆθος *Aug.* *L.* 55. ἀργυρίου *Aug.* *L.* 58. *Pro* τά τε *dat mend.* τάδε *edit.* 1. *L.* 65. ἔχων *Edd. vitioſe, ut ſæpius alias, ex Reg. A. Recte Aug. Reg. B.* *L.* 67 *ſq, Verba* ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσιν *malim poſt* βίᾳ *repoſita.*

didit. Ille puerum Cyzicenis alendum commiſit, donec plus otii haberet ad reducendum in regnum paternum. In theſauris autem illis quum miram inveniſſet auri argentique copiam; excudendum illud curavit, ſignatamque pecuniam inde confecit.

76. Deinde poſt adventum Caſſii quum placuiſſet ante omnia Lycios expugnare ac Rhodios; primos Lyciorum *Xanthios Brutus bello adortus* eſt. Illi, ſolo æquatis ſuburbiis, ne Bruto aut receptaculum præberent aut materiem, & circa urbem foſſa circumducta, amplius quinquaginta pedes alta, lata vero pro ratione altitudinis, poſt eam ſtantes jaculis ſagittiſque arcebant hoſtem, haud ſecus ac ſi flumine dirimerentur nuſquam vadis pervio. Sed *Brutus* vi oppugnare urbem adgreſſus, exercitu in diurnas nocturnaſque vices diviſo, foſſam aggere complere vineaſque agere inſtitu t: & materia e longinquo qu dem, ſed magna celeritate clamoreque, ut fit in certaminibus, comportatur; ſummoque ſtudio &

μῳ καὶ βοῇ μετέφερεν, οὐδὲν ἐκλείπων σπουδῆς καὶ πόνου. ὅθεν αὐτῷ τὸ ἔργον, ἐλπισθὲν ἢ οὐκ ἔσεσθαι, κωλυόντων πολεμίων, ἢ πολλοῖς μησὶ μόλις ἔσεσθαι, ὀλίγαις ἡμέραις ἐξείργαστο. A. U. 712.

LXXVII. Καὶ οἱ Ξάνθιοι κατακλεισθέντες ἐπολιορκοῦντο. καὶ αὐτοῖς ὁ Βροῦτος τοὺς μὲν ἐκ μηχανημάτων εἰς τὰ τείχη, τοὺς δὲ ἐκ ποδὸς ἐπῆγεν ἐπὶ τὰς πύλας, καὶ πάντας ἐνήλλασσε συνεχῶς. οἱ δὲ, ἀκμῆσιν αἰεὶ κεκμηκότες συμφερόμενοι, καὶ τετρωμένοι πάντες, ὅμως ὑπέμενον, ἕως σφίσιν αἱ ἐπάλξεις διέμενον. ὡς δὲ καὶ αὗται κατεσύρησαν, καὶ οἱ πύργοι διεῤῥώγεσαν, ὑποτοπήσας τὸ ἐσόμενον ὁ Βροῦτος, ἐκέλευσε τὰς ἐφέδρους τῶν πυλῶν τάξεις ἀποστῆναι· καὶ οἱ Ξάνθιοι, νομίσαντες ἀφυλαξίαν καὶ ἀμέλειαν εἶναι, νυκτὸς ἐξέδραμον μετὰ λαμπάδων ἐπὶ τὰ μηχανήματα. ταχὺ δὲ ἐκ συνθήματος αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐπιδραμόντων, συνέφευγον αὖθις ἐς τὰς πύλας· καὶ τῶν φυλάκων αὐτὰς προαποκλεισάντων ὑπὸ δέους, μὴ συνεσπέσοιεν οἱ πολέμιοι,

Lin. 73. καὶ αὐτὸς ὁ Βροῦτος *Aug.* *mend.*

contentione omnia peraguntur. Itaque quamquam primum aut nihil effecturus viſus erat *Brutus*, prohibentibus hoſtibus, aut vix poſt multos menſes perfecturus opus, tamen intra paucos dies abſolvit.

77. Jamque *incluſos Xanthios*, & e mœnibus pugnantes, partim machinis *Brutus oppugnavit*, partim admotis ad portas cohortibus, & omnes ubique frequenter cum aliis mutavit. Oppidani recentibus ſemper feſſi ac ſaucii reſiſtentes, durabant tamen, quamdiu non deſtituebantur murorum propugnaculis. Ut vero & illa corruerunt, & turres machinis perfractæ ſunt; *Brutus*, id quod futurum erat animo præcipiens, juſſit portarum obſeſſores abſcedere. Quod *Xanthii* rati factum cuſtodum negligentia, noctu cum facibus eruptionem fecerunt in machinas: adcurrentibus autem ex compoſito Romanis cohortibus, illi confeſtim ad portam refugiebant. Quam quum cuſtodes jam præcluſiſſent, timentes ne hoſtis ſimul cum fugientibus

Digitized by Google

A. U. 712. φθόρος ἦν Ξανθίων πολλὸς ἀμφὶ ταῖς πύλαις ἀποκεκλειμένων.

LXXVIII. Οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἐξέδραμον αὖθις οἱ λοιποὶ περὶ μεσημβρίαν, ἀναχωρούσης πάλιν τῆς τάξεως, καὶ ἐνέπρησαν τὰ μηχανήματα ἅπαντα ἀθρόως. πεπετασμένων δ᾽ αὐτοῖς τῶν πυλῶν διὰ τὸ πρότερον πάθος, συνεισέπεσον ἀμφὶ δισχιλίους μάλιστα Ῥωμαίων, καὶ ἑτέροις δὲ εἰσωθιζομένοις ἀμφὶ τὴν εἴσοδον, ἐπέπεσον αἰφνίδιον αἱ πύλαι, εἴθ᾽ ὑπό του Ξανθίων εἴ τε καὶ αὐτομάτως τῶν χαλαστηρίων διαῤῥαγέντων· ὥστε τῶν ἐσβιασαμένων Ῥωμαίων τοὺς μὲν ἀπολέσθαι, τοὺς δὲ ἔνδον ἀποληφθῆναι, τὰς πύλας οὐ δυναμένους ἔτι ἀναπετάσαι, χωρὶς ἀναπεταστηρίων γενομένας. βαλλόμενοι δ᾽ ἐν τοῖς στενωποῖς ἄνωθεν ὑπὸ τῶν Ξανθίων, βιασάμενοί ποτε, μόλις ἐς τὴν ἀγορὰν ἐγγὺς οὖσαν διέδραμον· κἀνταῦθα τῶν μὲν συμπλεκομένων σφίσι κρατοῦντες, τοξευόμενοι δὲ χαλεπῶς, καὶ οὐδὲν ἔχοντες αὐτοὶ τόξον

Lin. 86. πολὺς *Edd. ex Reg. A. invitis Reg. B. Aug. Ven.* *Ibid. ſq.* ἀποκεκλεισμένων *Edd. non male. Prætuli Aug. & Reg. B.* *L. 92.* δισχιλίους καὶ μάλιστα *Aug.* *L. 97.* ἀπολειφθῆναι *mend. Edd. ex Reg. B. Recte Aug. Reg. A.* *Ibid. ſq. Pro* ἀναπετάσαι *dat* ἀναπαῦσαι *Aug. mend.* *L. 2. Sex verba,* κἀνταῦθα *uſque* κρατοῦντες, *deſiderantur in Edd. & Cand. Dedit Aug. & Ven.*

irrumperet, magna excluſorum ſtrages ad ipſam portam eſt edita.

78. Sed non multo poſt, regreſſis iterum ſtationariis, rurſum eruperunt reliqui circa meridiem, & univerſas machinas incenderunt. Porta autem nunc propter priorem calamitatem aperta, cum oppidanis irruperunt Romanorum circiter duo millia: irruentibuſque confertim aliis, repente cataracta decidit, ſive *Xanthiorum* opera ſive ſponte abruptis per quos demittebatur funibus. Itaque *Romani* quotquot irruperant, partim oppreſſi ſunt, partim *intercluſi*, quum non valerent eam abſque funibus ſubducere: petitique ex ædibus a *Xanthiis*, vix tandem per anguſtiores urbis vicos in propinquum forum evaſerunt. Ibi his quidem, qui cominus eos adgrediebantur, fuerunt ſuperiores; ſed graviter infeſtati a ſagittariis, quum ipſi nec arcus ullos haberent nec jacula, in

Digitized by Google

ἢ ἀκόντιον, παρὰ τὸ Σαρπηδόνειον, ἵνα μὴ κυκλωθεῖεν, διέδραμον. Οἱ δ᾽ ἔξω τείχους Ῥωμαῖοι, περὶ τῶν ἔνδον ἀγανακτοῦντές τε καὶ δεδιότες, Βρούτου περιθέοντος αὐτοὺς, ἐς πᾶσαν ἐμερίζοντο πεῖραν, οὔτε τὰς πύλας δυνάμενοι ῥῆξαι, σιδήρῳ περιβεβλημένας· οὔτε κλιμάκων ἢ πύργων, ἐμπεπρησμένων, εὐποροῦντες. ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἐσχεδίαζον κλίμακας· οἱ δὲ κεραίας τοῖς τείχεσι προστιθέντες, ὡς διὰ κλιμάκων ἐπεχείρουν· οἱ δὲ καὶ σιδήρια ὀξέα καλῳδίοις περιτιθέντες, ἐσφενδόνων τὰ σιδήρια ἐς τὸ τεῖχος ἄνω, καὶ, ὅτε καταπαγείη τινὰ αὐτῶν, ἑαυτοὺς ἀνίμων. A. U. 712.

LXXIX. Οἰνανδεῖς δὲ, γείτονες, διὰ τὴν ἐς τοὺς Ξανθίους ἔχθραν τῷ Βρούτῳ συμμαχοῦντες, διὰ τῶν κρημνῶν ἐπετροβάτουν ἄνω· καὶ αὐτοὺς ἰδόντες οἱ Ῥωμαῖοι, ἐμιμοῦντο ἐπιμόχθως. καὶ πολλοὶ μὲν ἐξέπιπτον· εἰσὶ δ᾽ οἱ τὰ τεῖχος ὑπερβάντες, καὶ πυλίδα ἀνέῳξαν, ἣ προεσταύρωτο πυκνοτάτοις σταυροῖς, καὶ τοὺς εὐτολμοτάτους αἰωρουμένους ὑπὲρ τὰ σταυρώματα ἐσεδέχοντο.

Lin. 4. Σαρπηδόνιον *b. l. Aug.* *L.* 6. τε, *ante* καὶ, *inſerui ex Aug. Ven. Reg. A.* *L.* 13 *ſq.* ἐς αὐτοὺς ἀνίμων *mend. Edd. ex Reg. B. Recte Aug. Reg. A.* *L.* 18. ὑπομόχθως *Edd. corrupte. Recte Aug.* *L.* 21. ἐπεδέχοντο *Aug.*

Sarpedonis ſacratam ædem, nè circumvenirentur, refugerunt. Interea Romani qui extra urbem erant, irati ſolicitique de interceptis, *Bruto* locis omnibus circumcurſante, nihil non tentabant, quum nec portam ferratam quirent diffringere, & ſcalas turreſque amiſiſſent incendio. Attamen alii ſcalas faciebant ex tempore; alii *cervos* admoventes mœnibus, *pro ſcalis* eis utebantur; nonnulli uncos addentes reſtibus ejaculabantur in mœnia, &, quoties unus aliquis infixus hæreret, adminiculo reſtium ſubrepebant.

79. *Oenandenſes* autem, *vicini Xanthiorum*, tunc ob illorum odium *ſocii Bruti*, per abrupta ſaxorum ſcandebant: quos mox Romani, laborioſe quidem, ſunt æmulati. Multiſque prolapſis fallente veſtigio, nonnulli ſuperatis mœnibus aperuerunt portulam, ante quam vallum ex denſis ſudibus præacutis erat exſtructum. Illiſque adjuvantibus, audaciſſimus quiſque vallum transſcendebat; donec

A. U. 712. καὶ πλείους γενόμενοι, τὰς πύλας ἔκοπτον, οὐ περιβεβλημένας ἔτι τῷ σιδήρῳ τὰ ἐντὸς, ἀντικοπτόντων αὐτοῖς ἅμα ἔξωθεν ἑτέρων ἐς τὸ αὐτὸ καὶ συνεργούντων. Ξανθίων δὲ σὺν μεγάλῃ πάνυ βοῇ τοῖς ἀμφὶ τὸ Σαρπηδόνειον οὖσι Ῥωμαίοις ἐπιθεόντων, δείσαντες ὑπὲρ αὐτῶν ὅσοι περὶ τὰς πύλας ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν αὐτὰς ἔκοπτον, ὑπὸ μανιώδους ὁρμῆς ἐβιάζοντο· καὶ διαῤῥήξαντες ἐσέδραμον ἀθρόοι, δύνοντος ἄρτι τοῦ θεοῦ, μετ' ἀλαλαγῆς, ἵνα σύμβολον εἴη τοῖς ἐντὸς οὖσιν.

LXXX. Ἁλούσης δὲ τῆς πόλεως, οἱ Ξάνθιοι ἐς τὰς οἰκίας συνέτρεχον, καὶ τὰ φίλτατα σφῶν κατέκανον, ἑκόντα τὴν σφαγὴν ὑπέχοντα. οἰμωγῆς δὲ γιγνομένης, ὁ Βροῦτος νομίσας ἁρπαγὴν εἶναι, τὸν στρατὸν ἀνεῖργε διὰ κηρύκων· ὡς δὲ ἔγνω τὸ γιγνόμενον, ᾤκτειρεν ἀνδρῶν φρόνημα φιλελεύθερον, καὶ σπονδὰς περιέπεμπεν. οἱ δὲ καὶ τοὺς φέροντας ἔβαλλον, καὶ τὰ σφέτερα πάντα ἀνελόντες, ἐς πυρὰς προνενησμένας ἐν ταῖς οἰκίαις ἐπι-

Lin. 25 ſq. Σαρπηδόνειον h. l. Reg. B. L. 29 ſq. μετὰ ἀλλαγῆς vitioſe Edd. Recte Aug. L. 36. περιέπεμπεν Edd. male ex Reg. A. L. 37. ἔβαλον Aug.

jam aucti numero, majorem portam, ferro jam intus nudatam, ferire cœperunt; foris ſimul ferientibus aliis, & operam ſuam conferentibus. Quumque tunc maxime *Xanthii* magno clamore eos, qui ad Sarpedonis refugerant, invaderent; hi, qui intus & foris portam feriebant, metuentes commilitonibus, tanto majore impetu furoreque egerunt. Diffractaque porta, uno agmine, occidente jam ſole, irruperunt, ingenti conclamatione ſignum dantes his, qui interclufi fuerant.

80. *Capta urbe*, *Xanthii*, ſe intra privatas ædes ſuas recipientes, *ſuos* quiſque *cariſſimos*, ultro præbentes jugulum, *necarunt*. Exortoque ejulatu maximo, direptionem putans fieri Brutus militem per præcones cohibuit. Ut vero exactius rem cognovit, miſeratus virorum ad libertatem natorum generoſam indolem, ad pacem eos invitavit per nuncios: quos illi telis immiſſis repulerunt; & contrucidatis prius ſuis omnibus, atque in rogos compoſitis, quos jam ante in ædibus extruxe-

Digitized by Google

θεσαν, καὶ τὸ πῦρ ἅψαντες, ἑαυτοὺς ἐπικατέσφαξαν. Βροῦτος δὲ, τῶν ἱερῶν περισώσας ὅσα ἐδύνατο, μόνους θεράποντας εἷχε Ξανθίων, καὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν γύναια ὀλίγα ἐλεύθερα, καὶ ἄνδρας οὐδὲ ἐς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα πάντας. Ξάνθιοι μὲν δὴ τρίτον ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀπώλλυντο, ἐλευθερίας οὕνεκα. καὶ γὰρ ἐπὶ Ἁρπάγου τοῦ Μήδου, Κύρῳ τῷ μεγάλῳ στρατηγοῦντος, ὧδε σφᾶς ἀντὶ δουλοσύνης διέφθειραν, καὶ τάφος Ξανθίοις ἡ πόλις ἀμεληθεῖσα ὑπὸ Ἁρπάγου τότε ἐγένετο· καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλίππου φασὶν ὅμοια παθεῖν, οὐχ ὑποστάντας οὐδὲ Ἀλεξάνδρῳ μετὰ τοσῆσδε γῆς ἀρχὴν ὑπακοῦσαι. A. U. 712.

LXXXI. Βροῦτος δὲ ἐς Πάταρα ἀπὸ Ξάνθου κατῄει, πόλιν ἐοικυῖαν ἐπινείῳ Ξανθίων· καὶ περιστήσας αὐτοῖς τὸν στρατὸν, ἐκέλευσεν ἐς πάντα ὑπακούειν, ἢ τὰς Ξανθίων συμφορὰς προσδέχεσθαι· προσήγοντό τε αὐτοῖς οἱ

Lin. 40. *μόνος edit.* 2. 3. *oper. err.* *L.* 41. *Pro* εἶχε *Cand. expreſſit* εἷλε, cepit. *Ibid. Pro* ἐκ τῶν ἀνδρῶν *malim* ἐκ τῶν ἄλλων *vel* ἀστῶν. *L.* 42. ἐλεύθερα καὶ ἄνανδρα *Edd. Cand.* καὶ ἄνδρας *dedit Aug.* *L.* 44 & 47. Ἀρπάλου *utrobique dabant Edd. & MSSti noſtri & Cand. quod corrigere non dubitavi.* *L.* 48 *ſq.* ὑποστάντας δὲ οὐδὲ *Edd. Incommodam partic. delevi cum Aug.* *L.* 51. Ξανθείων *Edd. h. l. ex Reg. B. Recte Aug. Reg. A.* *L.* 53. προσήγαγον τότε αὐτοῖς *Reg. B. mend.*

rant, *ſubjecto igne*, *ſe ipſos una cum illis peremerunt.* Sacras ædes *Brutus*, quotquot potuit, ab incendio ſervavit: Xanthiorum vero mancipiis tantum potitus eſt; ex ingenuis non niſi paucæ mulieres, & viri vix CL ſupererant. Atque ita *tertio tunc Xanthii*, *libertatis amore*, *ſuis manibus perierunt.* Nam & ab *Harpago* Medo, Cyri Magni duce, oppugnati, eodem modo vitam maluerunt quam libertatem amittere: & pro ſepulcro eis tunc urbs patria fuerat, non ſuccurrente Harpago. Et ſub *Alexandro*, Philippi filio, ſimilis caſus eos abſumſiſſe proditur, non ſuſtinentes ne illius quidem tot terrarum domini imperata facere.

81. Capta Xantho, *Brutus ad Patara* oppidum deſcendit, quod veluti *navale* fuerat *Xanthiorum*. Exercituque circa oppidum diſpoſito, denunciavit incolis, ut imperata omnia facerent, aut cladem qualis Xanthiorum fuit exſpectarent: adductis et-

A. U. Ξάνθιοι ὀδυρόμενοι τὰ σφέτερα, καὶ παραινοῦντες ἀμεί-
712. νονα βουλεύσασθαι. Ξανθίοις δὲ οὐδὲν ἀποκριναμένων ἔτι πω τῶν Παταρέων, ἐδίδου τὸ λοιπὸν αὐτοῖς τῆς ἡμέρας ἐς σκέψιν, καὶ ἀνεχώρει. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ προσῆγεν. οἱ δὲ ἀπό τε τῶν τειχῶν ἐβόων, ὑπακούειν ἐς ὅ τι βούλοιτο, καὶ τὰς πύλας ἀνεῴγνυον. Ὁ δ᾽ ἐσελθὼν, ἔκτεινε μὲν οὐδένα, οὐδ᾽ ἐξήλασε· χρυσὸν δὲ καὶ ἄργυρον ὅσον ἡ πόλις εἶχε συνεισενεγκὼν, ἐκέλευε καὶ τὸν ἰδιωτικὸν ἑκάστους ἐσφέρειν ὑπὸ ζημίαις καὶ μηνύμασιν, οἷοις καὶ Κάσσιος ἐκήρυξεν ἐν Ῥόδῳ. καὶ οἱ μὲν ἐσέφερον. Θεράπων δὲ τὸν δεσπότην ἐμήνυσε χρυσίον κρύψαι, καὶ πεμφθέντι λοχαγῷ τὸ χρυσίον ἔδειξεν. ἀγομένων δὲ ἁπάντων, ὁ μὲν δεσπότης ἐσιώπα· ἡ δὲ ἐκείνου μήτηρ, περισώζουσα τὸν υἱὸν, εἵπετο, βοῶσα αὐτὴ τὸ χρυσίον κρύψαι. ὁ δὲ οἰκέτης, οὐδὲ ἀνερωτώμενος, τὴν μὲν ἠλεγ-

Lin. 61. εἶχε συναγαγὼν Edd. ex Reg. A. quod nescio an præferendum. Expreſſi tamen lectionem Aug. & Ven. cum quibus fere concinit corruptum συνενεγκὼν Reg. B. Ibid. τὸν ἰδιωτικὸν Aug. Ven. Ibid. ſq. ἑκάστου Reg. B.

iam Xanthiis captivis, qui deplorata ſua fortuna hortarentur eos ad meliora conſilia. Quibus quum nemo *Patarenſium* reſponderet; *Brutus* ejus diei reliquum ad deliberandum eis conceſſit, atque ita abiit. Sequenti mane reduxit eodem copias. Tum vero oppidani e mœnibus adclamabant, facturos ſe quidquid imperaſſet: ſimulque porta aperta eſt. Ille introgreſſus, nec ſupplicio quemquam adfecit, nec egit in exilium: ſed aurum omne argentumque, publicum primo, ad ſe deferri juſſit; tum, privatim quod quiſque haberet, exegit a ſingulis, pœna propoſita (quemadmodum Caſſius Rhodi fecit) contra facientibus, & invitatis indicibus præmio. Illi, ita ut juſſit, fecerunt. Servus autem quidam dominum ſuum indicavit, quod aurum abdidiſſet; & centurioni ad id miſſo aurum oſtendit. Hinc, quum omnes domeſtici ducerentur, tacitus inceſſit herus; mater vero illius, ut eum ſervaret, ſequebatur clamans, a ſe aurum abſconditum. Tum ſervus, ſuper ea re non interrogatus, alteram mentiri, al-

Digitized by Google

A. U. 712.

;ε, ψευδομένην, τὸν δὲ, κρύψαντα. καὶ ὁ Βροῦτος τὸν ιὲν νεανίαν ἀπεδέξατο τῆς σιωπῆς, καὶ τὴν μητέρα τοῦ ·άθους, καὶ μεθῆκεν ἀμφοτέρους ἀπαθεῖς ἀπιέναι, τὸ (ρυσίον φερομένους· τὸν δὲ οἰκέτην, ὡς πέρα τοῦ πράγματος ἐπιβουλεύσαντα τοῖς δεσπόταις, ἐκρέμασε.

LXXXII. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ καὶ Λέντλος, ἐπιπεμ;θεὶς Ανδριάκῃ, Μυρέων ἐπινείῳ, τήν τε ἄλυσιν ἔρρηξε τοῦ ιμένος, καὶ ἐς Μύρα ἀνῄει. Μυρέων δὲ ἃ προσέτασσε ἐχομένων, χρηματισάμενος ὁμοίως, ἐς Βροῦτον ἐπανῄει. :αὶ τὸ κοινὸν τὸ Λυκίων ἐς Βροῦτον ἐπρέσβευε, συμμαχήσειν τε ὑπισχνούμενοι καὶ ἐσοίσειν ὅσα δύναιντο. ὁ δὲ ιὐτοῖς ἐσφοράς τε ἐπέβαλε, καὶ Ξανθίων τοὺς ἐλευθέους ἀπεδίδου τῇ πόλει, καὶ τὸ ναυτικὸν τὸ Λυκίων ἅμα αῖς ἄλλαις ναυσὶν ἐκέλευε περιπλεῖν ἐς Ἄβυδον, ἔνθα :αὶ τὸ πεζὸν αὐτὸς ἦγε, καὶ Κάσσιον ἐξ Ἰωνίας ἀνέμενεν, ὡς ἐς Σηστὸν ὁμοῦ διαβαλοῦντες. Μοῦρκος δὲ, ἐν Πελοποννήσῳ ναυλοχῶν Κλεοπάτραν, ἐπειδὴ ἔμαθεν αὐτὴν ὑπὸ χειμῶνος ἀμφὶ τῇ Λιβύῃ βλαβεῖσαν, καὶ τὰ ναυά-

Lin. 79. καὶ ἐκείσειν *Aug.* *L.* 86. Pro Λιβύῃ dant Εὐβοίᾳ *Aug. Ven.*

erum celaſſe aurum coarguit. *Brutus*, laudata cum juvenis patientia, tum matris pietate, ambos cum ipſo auro dimiſit incolumes: ſervum, ut qui ultra quam fas erat perniciem intentaſſet heris, in crucem egit.

82. Eodem tempore & *Lentulus*, *Andriacam miſſus*, quod *Myrenſium navale* eſt, perrupta catena qua oſtium portus claudebatur, ad *Myra* aſcendit; & oppidanis imperata facientibus, poſt exactam ſimiliter pecuniam, ad Brutum eſt reverſus. Tum *universa Lyciorum natio*, legatis ad *Brutum* miſſis, auxilium & pecunias ei pro facultatibus pollicita eſt. Ille, tributo eis indicto, Xanthiorum ingenua corpora domum remiſit, Lyciorum claſſem univerſam cum reliquis navibus *Abydum* navigare juſſit; quo ipſe terreſtres etiam ducebat copias; *Caſſium ibi*, venientem ex Jonia, *præſtolaturus*, *ut ſimul* trajecto freto *Seſtum peterent*. Interim *Murcus*, cum claſſe circa Peloponneſum Cleopatræ inſidiatus; poſtquam cognovit, claſſem ejus ad Africæ litora tempeſtatibus fuiſſe adflictam,

Digitized by Google

A. U. 712. για εἴδε μέχρι τῆς Λακωνικῆς ἐκφερόμενα, καὶ σὺν ἀῤῥωστίᾳ μόλις αὐτὴν ἐς τὰ ἑαυτῆς ἐπανιοῦσαν· ἵνα μὴ δι' ἀπραξίας εἴη μετὰ τοσοῦδε στόλου, διέπλευσεν ἐπὶ Βρεντεσίου, καὶ ἐς τὴν ἐπικειμένην τῷ λιμένι νῆσον ὁρμισάμενος, ἐκώλυε τὴν ὑπόλοιπον τῶν πολεμίων στρατιὰν ἢ ἀγορὰν ἐς Μακεδονίαν περαιοῦσθαι. Καὶ αὐτὸν ὁ Ἀντώνιος ἀπεμάχετο ναυσὶ μακραῖς, ὅσαις εἶχεν, ὀλίγαις· ἀπεμάχετο δὲ καὶ πύργοις οὓς ἐπῆγεν ἐπὶ σχεδιῶν, ὅτε τὸν στρατὸν ὁλκάσιν ἐκπέμποι κατὰ μέρη, πνεῦμα ἀπὸ τῆς γῆς πολὺ φυλάσσων, ἵνα μὴ καταλαμβάνοιτο ὑπὸ τοῦ Μούρκου. κακοπαθῶν δὲ, ἐκάλει Καίσαρα, Πομπηΐῳ Σέξτῳ κατὰ Σικελίαν περὶ αὐτῆς Σικελίας ναυμαχοῦντα.

709. LXXXIII. Ὧδε δὲ εἶχε καὶ τὰ περὶ Πομπήϊον. Νεώτερος ὢν ὅδε τῶν Μάγνου Πομπηΐου παίδων, ὑπερώφθη μὲν τὰ πρῶτα ὑπὸ Γαΐου Καίσαρος περὶ Ἰβηρίαν, ὡς οὐδὲν μέγα διὰ νεότητα καὶ ἀπειρίαν ἐργασόμενος· καὶ ἠλᾶτο

Lin. 95. ἐκπέμπει *Edd. ex Reg. B. Prætuli Aug. Reg. A. L.* 1. ad τάδε περὶ *Edd. ex Reg. A. Rectius Reg. B. cum Aug. & Ven.*

(cujus naufragii etiam ſigna ad Laconiam uſque undis vidit delatas,) ipſam autem reginam, cum adverſa etiam valetudine colluctantem, ægre domum eſſe reverſam; ne cum tanta claſſe otium ageret, *trajecit Brunduſium*: &, occupata inſula quæ portui eſt oppoſita, prohibere conatus eſt, ne in Macedoniam tranſveheretur reliquus hoſtium exercitus, neve commeatus eo deportarentur. Huic *Antonius*, quoties onerariis navibus alias copias, ventis obſervatis ſecundis, quo minus a *Murco* deprehenderentur, evehebat, roſtratas naves, quas quidem paucas habuit, turreſque ratibus impoſitas opponebat. Quum vero ægre ea res procederet, auxilio vocavit *Cæſarem*, circa Siciliam cum *Sexto Pompejo* de illius inſulæ imperio navalibus præliis contendentem.

83. Cujus POMPEJI res ita ſe habuerunt. Hic, Magni filius natu minor, primum contemtus eſt a C. Cæſare in Hiſpania, ut adoleſcens rerum imperitus, & proinde nihil moliturus arduum: vaga-

περὶ τὸν Ὠκεανὸν λῃςεύων σὺν ὀλίγοις, καὶ λανθάνων ὅτι εἴη Πομπήιος. πλεόνων δὲ ἐς τὸ λῃςεύειν αὐτῷ συνιόντων, χείρ τε ἦν ἤδη καρτερὰ, καὶ ἐξεφαίνετο Πομπήϊος ὤν. καὶ αὐτίκα ὅσοι τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἀδελφοῦ ςρατιῶται γεγονότες ἠλῶντο, ὡς ἐς οἰκεῖον ἡγεμόνα συνέτρεχον, καὶ Αραβίων ἐκ Λιβύης ἀφίκετο αὐτῷ, ἀφῃρημένος τὰ πατρῷα, ὥς μοι προείρηται. Ὧδε δὲ αὐτῷ πλήθους γενομένου, ἔργα τε ἦν ἤδη λῃςηρίου δυνατώτερα, καὶ ὄνομα τοῦ Πομπηίου, ἀνὰ ὅλην τὴν Ιβηρίαν, εὐρυτάτην ἐθνῶν οὖσαν, περιθέοντός τε καὶ μεθιπταμένου, καὶ ἐς χεῖρας οὐχ ὑπομένοντος ἐλθεῖν τοῖς ἡγουμένοις αὐτῆς ὑπὸ Γαΐῳ Καίσαρι. Ὧν ὁ Γαΐος πυνθανόμενος, ἔπεμπε σὺν ςρατῷ πλέονι Καῤῥίναν, ἐκπολεμήσοντα Πομπήιον. ὁ δὲ καὶ τούτῳ, κουφότερος ὤν, ἐπεφαίνετο ἄφνω, καὶ ἀφιπτάμενος ἠνώχλει, καὶ πόλεις ἤδη τινὰς ᾕρει βραχυτέρας τε καὶ μείζους. A. U. 709.

Lin. 15. οὐχ ὑπομεν. *Edd. errore ex edit.* 1. *propagato.* οὐκ ἐπιμεν. *Reg. B.* *L.* 19. ἀφιπτάμενος *Aug. mend.* ἐφιπτάμενος *expreſſit Cand.* advolans. *Malim paulo ante,* ἐπιφαινόμενός τε. *Ib.* ᾕρει *caret Aug.*

baturque circa Oceanum cum paucis, latrocinia exercens, ignotus adhuc, nec pro *Pompejo* habitus. Deinde poſtquam plures ad ejuſdem latrocinii ſocietatem ſeſe adjunxerunt, validam jam manum circa ſe habens, *Pompejum* ſe eſſe declaravit. Moxque quotquot antea patris fratriſque militiam ſecuti tunc vagabantur, ad eum, quaſi ad proprium ducem, confluebant: & *Arabio* quoque ad eumdem venit ex Africa, ditione paterna exutus, ſicut antea docuimus. Ad hunc modum copiis auctus *Pompejus*, non jam pro latrocinio rem gerebat; & celebrabatur nomen ejus per totam *Hiſpaniam*, provinciatum omnium ampliſſimam: quam magna celeritate percurrit, huc illuc volitans, ſed cavens congredi cum his qui a Cæſare Hiſpaniæ erant præfecti. De quibus rebus edoctus Cæſar, ad eum debellandum miſit *Carinatem* cum majoribus copiis. Quem *Pompejus*, quoniam expeditioribus erat copiis inſtructus, ſubito ſæpe impetum faciendo, protinuſque avolando, fatigavit. Jamque etiam oppidis nonnullis, minoribus majoribuſque, eſt potitus.

Digitized by Google

A. U. 710. LXXXIV. Καὶ ὁ Γάϊος ἔπεμψε τῷ Καρρίνα διάδοχον Ἀσίνιον Πολλίωνα, πολεμεῖν Πομπηΐῳ. ὧν τινα πόλεμον αὐτῶν ὁμοίως διαφερόντων, ὅ τε Γάϊος Καῖσαρ ἀνῃρέθη, καὶ ἡ βουλὴ κατεκάλει Πομπήϊον. ὁ δὲ ἐν Μασσαλίᾳ γενόμενος, περιεσκόπει ἔτι τὰ ἐν Ῥώμῃ. αἱρεθεὶς δὲ καὶ τῆς θαλάσσης ἄρχειν, καθὰ ἦρχεν αὐτοῦ καὶ ὁ πατὴρ, ἐς μὲν τὴν πόλιν οὐδ' ὡς ἀνῆλθεν· ὅσαι δὲ νῆες ἐν τοῖς λιμέσιν ἦσαν λαβὼν, ἐξέπλευσε, σὺν αἷς εἶχεν ἀπὸ τῆς

711. Ἰβηρίας. Ἐπιγενομένης δὲ τῆς τῶν τριῶν ἀρχῆς, ἐς Σικελίαν διέπλευσε, καὶ Βιθυνικὸν ἄρχοντα αὐτῆς, οὐ παρέντα οἱ τὴν νῆσον, ἐπολιόρκει· μέχρι προγραφέντες ἐπὶ θανάτῳ καὶ φυγόντες ἐκ Ῥώμης Ἵρτιός τε καὶ Φάννιος ἔπεισαν ἐκστῆναι Πομπηΐῳ Βιθυνικὸν Σικελίας.

712. LXXXV. Ὧδε μὲν ὁ Πομπήϊος Σικελίας ἐκράτησε, καὶ ναῦς ἔχων, καὶ νῆσον ἐπικειμένην τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ στρατὸν ἤδη πολὺν, ὅσον τε πρότερον εἶχε, καὶ ὅσον οἱ φεύγοντες ἐκ Ῥώμης ἐλεύθερον ἢ δοῦλον ἦγον, ἢ αἱ πόλεις ἐξ Ἰταλίας ἔπεμπον αὐτῷ, αἱ ἐς ἐπινίκια τοῖς στρα-

84. Tum Cæſar ſucceſſorem Carinati *contra Pompejum* miſit *Aſinium Pollionem*. Inter quos dum ſimili tenore continuatur bellum; interim Cæſar interficitur, & *Pompejus a Senatu revocatur*. Ille Maſſiliam profectus, etiamnum, quid in Urbe fieret, ſpeculabatur. Decreto autem maris ei etiam imperio cum eadem poteſtate quam olim pater ipſius habuerat, non rediit quidem in patriam, ſed cum navibus quas ex Hiſpania adduxerat, adjunctis quotquot in diverſis portubus invenit, mari ſe commiſit. Hinc, exorto mox Triumviratu, claſſe ad *Siciliam* adpulſa, *Bithynicum* proprætorem, nolentem ſibi decedere inſula, oppugnavit; donec proſcripti *Hirtius et Fannius*, in Siciliam profugi, perſuaſerunt *Bithynico*, ut Pompejo cederet Sicilia.

85. Sic SEXTUS POMPEJUS *Sicilia potitus*, opportunitate utebatur inſulæ imminentis toti Italiæ, claſſeque valebat & numeroſo jam exercitu; quem partim prius habuerat, partim ex proſcriptis civibus eorumque mancipiis collegerat, partim ab Italiæ urbibus acceperat illis, quæ militibus in victoriæ præmium fuerant promiſ-

τοῖς ἐπηγγελμέναι. ταῖς γὰρ δὴ γνώμαις αἵδε μάλιστα τὴν νίκην τῶν τριῶν ἀνδρῶν ἀπεύχοντο, καὶ ὅσα δύναιντο κρύφα ἀντέπρασσον· ἀποδιδράσκοντές τε τῶν πατρίδων, ὡς οὐκέτι πατρίδων, οἱ δυνάμενοι, συνέφευγον ἐς Πομπήϊον, ἀγχοτάτω τε ὄντα καὶ περιφίλητον ἅπασιν ἐν τῷ τότε. Παρῆσαν δ᾽ αὐτῷ καὶ ναυτικοὶ ἄνδρες ἐκ Λιβύης καὶ Ἰβηρίας, ἔμπειροι θαλάσσης· ὥστε καὶ ἡγεμόσι καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ καὶ χρήμασιν ὁ Πομπήϊος ἐπῆρτο. Καὶ τούτων ὁ Καῖσαρ ἐπήκοος ὤν, ἔπεμπε Σαλουϊδιηνὸν ἐπὶ νεῶν στόλου, Πομπήϊον (ὡς εὐχερὲς ἔργον) ἐξελεῖν παραπλέοντα· καὶ αὐτὸς ᾔει διὰ τῆς Ἰταλίας, ὡς αὐτῷ Σαλουϊδιηνῷ συμβολήσων περὶ Ῥήγιον. Σαλουϊδιηνῷ δ᾽ ὁ Πομπήϊος ἀπαντᾷ μεγάλῳ στόλῳ, καὶ πρὸ τοῦ πορθμοῦ ναυμαχίας ἀμφὶ τὸ Σκύλλαιον αὐτοῖς γενομένης, αἱ μὲν τοῦ Πομπηΐου νῆες, κουφότεραί τε οὖσαι καὶ ναυτικωτέρων ἀνδρῶν, ταχυτῆτι καὶ ἐμπειρίᾳ προῦχον· αἱ δὲ Ῥωμαίων, ἅτε βαρύτεραι καὶ μείζους, ἐμόχ- A. U. 712.

Lin. 40. καὶ ἐς ὅσα Edd. ex Reg. A. Rectius Reg. B. Aug. Ven. L. 43. ἀγχιτάτω Aug. ἀγχυτάτω Reg. A. L. 47 ſq. Σαλουϊδηνὸν Edd. MSS. & Cand. & ſic conſtanter in hac parte hiſtoriæ, omiſſa litera Jota. L. 52. Σκύλαιον h. l. Edd. & MSSti.

ſæ. His enim nihil erat abominatius, quam Triumvirorum victoria; quare eam, quoquo modo poterant, impedire nitebantur; & opulentiores, ex patriis profugi, quas jam non pro patriis habebant, ad *Pompejum* ſe recipiebant, qui in vicinia erat, & omnibus eo tempore exoptatiſſimus. Aderantque eidem nautæ rei maritimæ peritiſſimi, cum ex Africa, tum ex Hiſpania; ut jam & ducibus & navibus & milite & pecuniis polleret. Quibus rebus fama cognitis, *Cæſar Salvidienum cum claſſe miſit adverſus Pompejum*, ſperans, facili negotio & veluti obiter everti illum poſſe: ipſe per Italiam iter fecit, occurſurus Salvidieno ad Rhegium. Sed Salvidieno *Pompejus* magna cum claſſe obviam proficiſcitur: & in ipſo aditu freti *circa Scyllæum committitur prælium navale*; in quo *Pompejanæ* naves, leviores quum eſſent & melioribus nautis inſtructæ, celeritate eminebant atque peritia; *Romanæ*, graviores, ipſæ

A. U. 712. θουν. ὡς δ᾽ ὁ συνήθης τοῦ πορθμοῦ κλύδων ἐπεγίγνετο, καὶ διεσπᾶτο ἡ θάλασσα ἐφ᾽ ἑκάτερα ὑπὸ τοῦ ῥοῦ· οἱ μὲν ἧσσον ἐμόχθουν, ὑπὸ ἔθους τοῦ κλύδωνος· οἱ δ᾽ ἀμφὶ τὸν Σαλουϊδιηνὸν, οὔτε ἑστῶτες βεβαίως ὑπὸ ἀηθείας, οὔτε τὰς κώπας ἔτι ἀναφέρειν δυνάμενοι, οὔτε τὰ πηδάλια ἔχοντες εὐπειθῆ, συνεταράσσοντο. ὥστε, κλίνοντος ἐς δείλην ἑσπέραν ἤδη τοῦ θεοῦ, πρότερος ὁ Σαλουϊδιηνὸς ἀνεκάλει· ὑπεχώρει δὲ καὶ ὁ Πομπήϊος. νῆες δ᾽ ἑκατέρων ἶσαι διεφθάρατο, καὶ τὰς λοιπὰς λελωβημένας τε καὶ πεπονημένας ὁ Σαλουϊδιηνὸς ἐπεσκεύαζεν, ὑποχωρήσας ἐς λιμένα πρὸ τοῦ πορθμοῦ Βαλαρόν.

LXXXVI. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐπελθὼν, Ῥηγίνοις μὲν καὶ Ἱππωνεῦσι μεγάλας πίστεις αὐτὸς ἔδωκεν, ἀναλύσειν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐπινικίων· ἐδεδίει γὰρ ὄντας ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ μάλιστα. Καλοῦντος δ᾽ αὐτὸν Ἀντωνίου κατὰ σπουδὴν, διέπλει πρὸς αὐτὸν ἐς τὸ Βρεντέσιον, ἐν ἀριστερᾷ ἔχων

Lin. 58. ὑπὸ ἔθους τε καὶ κλύδωνος *Edd. corrupte ex Reg. A.* ὑπὸ ἔθους τε κλύδωνος *Reg. B. Verum dedit Aug.* *L.* 66. ὑποχωρήσας *Edd. Recte Aug. Reg. A. neque aliter a pr. manu dediſſe videtur Reg. B.* *L.* 69. ἰδίδει *mend. Edd. Recte Aug.*

mole laborabant. Quo poſtquam acceſſit ſolita freti illius fluctuatio & reciprocatio undarum; minus laborabant *Pompejani*, adſueti mari fluctibus agitato; *Cæſariani*, ut in re inſolita, multum turbati, nec in veſtigio firmiter hærere, nec remos adtollere, nec clavos moderari ſatis poterant. Itaque, ſub ſolis occaſum, prior *Salvidienus* ſignum receptui dedit; ac tum demum ſuas *Pompejus* reduxit. Par autem utrimque navium numerus periit. Reliquas ex ſuis laceras peſſimeque adfectas reparaturus *Salvidienus*, in *Balarum* portum, qui ante fretum eſt, ſeſe recepit.

86. *Cæſar*, poſtquam in eam oram venit, Rheginis ac Vibonenſibus fidem ipſe dedit ſanctiſſimam, fore ut civitates illorum eximantur e numero deſtinatarum in victoriæ præmium: hos enim maxime timebat, ut freto vicinos. Sed propere tunc accitus ab Antonio, *Brunduſium* ad illum *navigavit*, relicta ad ſiniſtram

A. U. 712.

ἔχων Σικελίαν καὶ Πομπήϊον, καὶ Σικελίαν ὑπερθέμενος ἐν τῷ τότε. Μοῦρκος δὲ, ἐπιόντος τοῦ Καίσαρος, ἵνα μὴ ἐν μέσῳ γένηται Αντωνίου τε καὶ Καίσαρος, μικρὸν ἀναχωρήσας τοῦ Βρεντεσίου, τὰς ὁλκάδας ἐφύλασσεν ἐν τῷ πόρῳ, τὸν στρατὸν ἐς Μακεδονίαν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου διαφερούσας. αἱ δὲ προεπέμποντο μὲν ὑπὸ τριηρῶν· πνεύματος δὲ πολλοῦ κατὰ θεὸν οἰκείου γενομένου, διέπλησαν ἀδεῶς, οὐδὲν τῶν προπομπῶν δεηθεῖσαι. Καὶ ὁ Μοῦρκος ἀχθόμενος, ὅμως ἐφήδρευεν ἐπανιούσαις κεναῖς. αἱ δὲ καὶ τότε, καὶ αὖθις ἕτερον στρατὸν ἄγουσαι, διέπλεον ἱστίοις στρογγύλοις, μέχρι πᾶς ὁ στρατὸς καὶ ἐπ' αὐτῷ Καῖσάρ τε καὶ Αντώνιος διέπλευσαν. Καὶ ὁ Μοῦρκος, ὑπό του δαιμόνων βεβλάφθαι νομίζων, ὑπέμενεν ὅμως τὰς ἐκ τῆς Ἰταλίας αὐτοῖς διαπλεούσας παρασκευὰς, ἢ τροφὰς, ἢ τὸν ἐπισυλλεγόμενον στρατὸν, βλάπτων ὅσα δύ-

Lin. 72. ἴχων Σικελίαν, Πομπήϊον *Edd.* & *carent* καὶ. *Rectius utique Aug.* *L.* 75. ἐφύλασσον *Regius uterque, vitioſe.* *L.* 78 *ſq.* διεπλεύσαν ἀδεῶς *Edd.* & arripuere curſum *Cand.* διέπλησαν *dedit Aug.* *L.* 80. ἐφήδρευσεν *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 81. καὶ τότε αὖθις *Aug.* & *caret altera* καὶ, *male.* *L.* 86. ἐπιλεγόμενον *Edd. Prætuli Aug. Ven.*

ad ſiniſtram Sicilia; quam, cum Pompejo, in aliud tempus differebat. Cujus adventum *Murcus* ubi cognovit; ne circumveniretur Antonianis cum Cæſarianis ſe conjungentibus, paulum a Brunduſio digreſſus, in tranſitu obſervabat onerarias hoſtium, quæ exercitum Brunduſio tranſportabant in Macedoniam, & a paucis triremibus deducebantur. Sed illæ, valido tunc maxime proſperoque vento adjutæ, ita ſecure tranſvolarunt, ut ſupervacaneum fuerit deducentium officium. *Murcus*, fruſtratum ſe dolens, nihilominus conatus eſt in reditu intercipere vacuas. Sed illæ & tunc, & mox rurſus alio milite oneratæ, plenis velis evaſerunt, donec *univerſus exercitus cum ipſo Cæſare Antonioque tranſvectus* eſt. *Murcus*, quamvis iratam ſibi fortunam putaret, nihilominus *perſeveravit*, dum commeatus, aut adparatus, aut militum ſupplementa trajicerentur; incommodaturus his, quantum fieri poſſet. Jamque

A. U. 712. ναιτο. καὶ αὐτῷ Δομίτιος Ἀηνόβαρβος ὑπὸ τῶν ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐς τὸ αὐτὸ ἔργον, ὡς χρησιμώτατον δὴ, μετὰ νεῶν ἄλλων πεντήκοντα καὶ τέλους ἑτέρου καὶ τοξοτῶν ἐπέμφθη. ὡς γὰρ οὐκ ἔχουσι τοῖς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα τροφὰς δαψιλεῖς ἑτέρωθεν, ἐδόκει τὰ ἐκ τῆς Ἰταλίας διακλείσειν. Οἱ μὲν δὴ ναυσί τε μακραῖς ἑκατὸν καὶ τριάκοντα, καὶ ὑπηρετικαῖς πλέοσι, καὶ στρατῷ πολλῷ, διαπλέοντες ἠνώχλουν.

LXXXVII. Δεκίδιος δὲ καὶ Νωρβανὸς, οὓς ὁ Καῖσαρ καὶ Ἀντώνιος μετὰ ὀκτὼ τελῶν ἐς Μακεδονίαν προεπεπόμφεσαν, ἐκ Μακεδονίας ἐχώρουν ἐπὶ Θρᾴκης τῆς ὀρείου, χιλίους καὶ πεντακοσίους σταδίους· μέχρι, πόλιν ὑπερβάντες Φιλίππους, τὰ στενὰ τῶν Κορπίλων καὶ Σαπαίων, τῆς Ῥασκουπόλιδος ὄντα ἀρχῆς, κατέλαβον, ᾗ μόνῃ διελθεῖν ἐστιν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίας τὴν γνώριμον ὁδόν. Καὶ τοῦτο τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον, ἐς Στ-

Lin. 87. Δομίτιος δ' ἦν ὁ βάρβαρος Reg. A. B. Δομίτιος Ἀηνοβάρβαρος Aug. Emendavit C. Steph. L. 89 ſq. τοξοτῶν ἔφθη Edd. Rectè ἐπέμφθη Aug. L. 94. διαπλέοντα Edd. διαπλέοντας Aug. Ven. corruptum ex διαπλέοντες, quod h. l. expreſſit Cand. & quod alibi in eadem re dant Edd. & MSSti. L. 95. Κεδίκιος Edd. Cand. Κιδίδιος Aug. Correxi mendam. L. 99. στενὰ τὰ Edd. τῶν ded. Aug. Ven. Ib. ſq. Τοργιδῶν καὶ Σαλαπαίων h. l. Edd. & MSS. corrupte.

ei ad idem negotium, tamquam ſane utiliſſimum, *Domitius* quoque *Ahenobarbus* à *Bruto Caſſioque* cum aliis navibus quinquaginta, & legione una, ſagittariorumque præſidio, *ſubmiſſus* eſt. Nam quoniam commeatus Cæſarianis aliunde non admodum ſuppetebant; placuit prohibere, quominus ſubveherentur ex Italia. Hi itaque longis CL navibus, & pluribus minoribus, numeroſoque exercitu, trajectum eum ultro citroque navigantes infeſtarunt.

87. Interim *Decidius et Norbanus*, qui *a Cæſare et Antonio cum octo legionibus in Macedoniam* fuerant *præmiſſi*, inde per montana verſus Thraciam ſtadia mille quingenta emenſi ſunt; donec *ultra urbem Philippos* profecti, *fauces Corpilorum et Sapæorum*, quæ *in Rhaſcupolidis ditione* ſunt, *occuparunt*: per quas ſolas ex Europa Aſiam petentibus notum iter patet. Et hoc *Caſſiani*, poſtquam

Digitized by Google

στὸν ἐξ Ἀβύδου περάσασι, πρῶτον ἀντεκεκρούκει. Ῥασκούπολις δὲ καὶ Ῥάσκος ἤστην ἀδελφὼ Θρακίω βασιλικῶ, μιᾶς ἄρχοντε χώρας, οἱ τότε τῇ γνώμῃ περὶ τῆς συμμαχίας διεφέροντο· καὶ Ῥάσκος μὲν τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀντώνιον συνεμάχει, Ῥασκούπολις δὲ τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον, τρισχιλίους ἱππέας ἔχων ἑκάτερος. Πυνθανομένοις δὲ τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον περὶ τῶν ὁδῶν, ὁ Ῥασκούπολις ἔφη· Τὴν μὲν δι' Αἴνου καὶ Μαρωνείας, ἐπίτομόν τε καὶ συνήθη καὶ λεωφόρον οὖσαν, ἐπὶ τὰ Σαπαίων στενὰ ἄγειν· κατεχόντων δὲ αὐτὰ τῶν πολεμίων, ἀμήχανα ἐς δίοδον εἶναι· τὴν δὲ περίοδον τριπλασίονά τε καὶ χαλεπήν. A. U. 712.

LXXXVIII. Οἱ δὲ, τοὺς πολεμίους ὑπολαβόντες οὐκ ἐς κώλυσιν μὲν ὁδῶν αὐτοῖς ἀπαντᾶν, τροφῶν δὲ ἀπορίᾳ ἐς Θρᾴκην ἀντὶ Μακεδονίας ὑπερβῆναι, ἐβάδιζον ἐπὶ Αἴ-

Lin. 5 ſq. An βασιλίσκω? *L. 6.* ὁπότε τῇ γνώμῃ *Edd. Recte Aug. Ven. L. 9 ſq. Verba* τρισχιλίους *uſque* ἀμφὶ τὸν Κάσσιον *abſunt ab Aug. male. Ibid.* ἔχων ἑκάτερος συνεμάχει. πυνθανομένοις *&c. Edd. Delevi verbum importune repetitum. L. 12 ſq.* τὰ Σαλαπαίων *invitis h. l. Aug. & Cand. qui jam & paulo ante dederat* Sapcorum. *L. 15 ſq.* χαλεπὴν οὖσαν· τοὺς δὲ πολεμίους *Edd. mend. Recte Aug. Ven. L. 17.* κώλυσιν ὁδῶν μὲν *Edd. Pratuli ſeriem verb. Aug. L. 18.* ἐβάδιζον οὖν ἐπὶ Αἴν. *Edd. & ante hæc verba majorem ponunt diſtinctionem. Prætuli Aug. Ven.*

Abydo Seſtum trajecerant, primum impedimentum ſibi objectum invenerunt. *Rhaſcupolis* & *Rhaſcus* fratres erant *ex regio Thracum genere*, unius ditionis principes, qui tum ſententiis de ſocietate variabant; & *Rhaſcus Antonianas*, *Rhaſcupolis Caſſianas partes fovebat*, ſinguli cum ter millenis equitibus. Ceterum Caſſianis *de ratione viarum* percontantibus, *Rhaſcupolis* ait „ eam quæ *per Ænum ac Maroneam* fert, compendiariam, publicam, & conſuetam eſſe; ſed inde eamdem pergere per *fauces Sapæorum*, ab hoſte tunc occupatas, ac proinde nullo modo pervias: circuitum vero triplum eſſe, eumque difficilem."

88. *Caſſius Brutuſque*, rati, non tam præcludendi itineris cauſa occurrere ſibi hoſtem, quam ob commeatuum inopiam ex Macedonia uſque in Thraciam eſſe progreſſum,

Digitized by Google

A. U. 712. νου καὶ Μαρωνείας, ὅθεν ἐπὶ Λυσιμαχείας τε καὶ Καρδίας, αἳ τὸν ἰσθμὸν τῆς Θρακίου χεῤῥονήσου διαλαμβάνουσιν ὥσπερ πύλαι· μετὰ δὲ ἄλλην ἡμέραν ἐς τὸν Μέλανα κόλπον ἀφίκοντο. Καὶ τὸν στρατὸν ἐξετάζουσιν αὐτοῖς ἐγένοντο πάντες ὁπλιτῶν ἐννεακαίδεκα τέλη· Βρούτου μὲν ὀκτὼ, Κασσίου δὲ ἐννέα, ἐντελὲς οὐδὲν, ἀλλ' ἐς δύο που τέλη μάλιστα ἀναπληρούμενα, ὡς γίγνεσθαι ἐς μυριάδας ὁπλιτῶν ἀμφὶ τὰς ὀκτώ. ἱππεῖς δὲ ἦσαν, Βρούτῳ μὲν, Κελτοὶ καὶ Λυσιτανοὶ τετρακισχίλιοι, καὶ Θρᾶκες καὶ Ἰλλυριοὶ, Παρθηνοὶ καὶ Θεσσαλοὶ δισχίλιοι· Κασσίῳ δὲ Ἴβηρές τε καὶ Κελτοὶ δισχίλιοι, καὶ ἱπποτοξόται Ἄραβές τε καὶ Μῆδοι καὶ Παρθυαῖοι τετρακισχίλιοι. σύμμαχοι δὲ εἵποντο βασιλεῖς καὶ τετράρχαι Γαλατῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ, πεζόν τε ἄγοντες πολὺν ἄλλον, καὶ ἱππέας ὑπὲρ πεντακισχιλίους.

Lin. 19. *Forſan* ἕωθεν ἀπὸ Λυσιμ. *aut*, ἐβάδιζον τὴν ἐπὶ Αἴνου καὶ Μαρωνείας. ἰδὸν ἀπὸ Λυσιμαχ. *Ibid.* Λυσιμαχίας *h. l. Edd. Prætuli Aug. & Reg. A.* *L.* 20. χεῤῥοννήσου *Aug. ut alibi.* *L.* 28. Ἰλλύριοι *Edd. Mutavi accentum.* Ἰλλυριοὶ *h. l. Aug. Ven.* *Poſt hoc nomen autem videtur interciſiſſe numerus* τρισχίλιοι *vel* δισχίλιοι, *cum ſeq. particula* καὶ. *Ibid. Pro* Παρθηνοὶ *dant mend.* Παρθυαῖοι *Edd. ex Reg. A. Recte Aug. Ven. Duas lineas h. l. omiſit Reg. B.* *L.* 30. Ἄῤῥαβές τε *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 32. πεζῶν τε *Aug. Ven. & mox* πολὴν (*ſic*) *Aug.*

verſus Ænum & Maroneam moverunt. Itaque mane a *Lyſimachia* & *Cardia* profecti, quæ urbes cervicem Cherſoneſi Thracicæ veluti portæ intercipiunt, altero inde die ad *Melanem ſinum* pervenerunt. Ibi percenſentibus copias præſto erant *legiones undeviginti*; *Caſſii* novem, *Bruti* vero octo, quarum quidem nulla integra erat, ſed illis accedebant duæ ſuis fere numeris completæ: ita ut in univerſum eſſent *circiter octoginta legionariorum millia.* Equitum vero *Brutus* habebat Gallorum Luſitanorumque quatuor millia; tum Thracum, Illyriorum, Parthenorumque & Theſſalorum duo millia: *Caſſius* Hiſpanorum & Gallorum duo millia, ſagittariorum equeſtrium ex Arabia, Media, Parthia, quatuor millia. Sequebantur & ſocii Reges ac Tetrarchæ ex Gallogræcia, qui & pedeſtres alias copias ducebant, & equitum quinque millia.

Digitized by Google

LXXXIX. Τοσήδε μὲν στρατιὰ τοῖς ἀμφὶ τὸν Κάσσιον ἐπὶ τοῦ Μέλανος κόλπου διεκρίθη, καὶ τοσῆδε ἐχώρουν ἐπὶ τὸ ἔργον, τὴν λοιπὴν ἔχοντες ἐπὶ τῶν ἀλλαχόθι χρειῶν. Καθήραντες δὲ αὐτὴν τοῖς νομιζομένοις, ἀνεπλήρουν τὰς ἐκ τῶν ἐπηγγελμένων τισὶν ὀφειλομένας ἔτι δωρεάς· πολλῆς μὲν περιουσίας χρημάτων πεφροντικότες, οἰκειούμενοι δὲ ταῖς δόσεσιν αὐτοὺς, Γαΐῳ μάλιστα Καίσαρι τοὺς πλέονας ἐστρατευμένους, μή τις ἐς τὴν ὄψιν ἢ ὁμωνυμίαν τοῦ νέου Καίσαρος νεωτερίσειεν ἐλθόντος. Καὶ αὖθις ἔδοξε τούτου χάριν καὶ δημηγορῆσαι. βῆμά τε οὖν ἐπήχθη μέγα· καὶ οἱ στρατηγοὶ, μετὰ τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς μόνων ἐς αὐτὸ ἀναβάντες, ὁ δὲ στρατὸς αὐτῶν, ὅ τε ἴδιος καὶ συμμαχικὸς, κάτω περιστάντες, ἥδοντο εὐθὺς ἐπὶ τῇ ὄψει τοῦ πλήθους ἀλλήλων ἑκάτεροι, ἰσχυροτάτῃ σφίσι φανείσῃ· καὶ θάρσος ἦν ἀμφοτέροις αὐτίκα καὶ ἐλπὶς ἰσχυρὰ, τοσῶνδε στρατηγοῦσιν. Αὐτὰ

A. U. 712.

Lin. 42. ὄψιν ἡ ὁμωνυμία τοῦ *Edd. & MSS. noſtri. Sed Cand.* ad conſpectum aut appellationem: *ex quo correxi cum Gelen. & Muſgrav. Ibid. ſq.* ἐλθόντος καὶ αὖθις, *Edd. Recte diſtinxit Aug.*

89. Hæ fuere *copiæ Caſſii Brutique*, ad Melanem ſinum ab illis explicatæ diſcretæque: & hoc numero illi ad inſtans certamen ſunt progreſſi; reliquis alibi, ubi eorum opera opus erat, relictis. Luſtrato deinde ex more exercitu, promiſſum donativum militibus, quibus debebatur, repræſentatum eſt. Nam & abunde curatum fuerat, ut ſuppeterent pecuniæ, & opus erat favorem largitionibus quærere, præſertim veteranorum, qui plerique militarant ſub Cæſare; ne ad conſpectum aut nomen advenientis junioris Cæſaris mutarentur eorum animi. Qua de re etiam viſum eſt rurſus pro concione verba ad milites facere. Moxque ſuggeſtum in tribunalis ſpeciem exſtructum eſt; quod poſtquam imperatores conſcenderunt cum ſolis ſenatoribus, & copiæ cum propriæ tum auxiliares inferiore loco circumſteterunt; lætiſſimus ſtatim utriſque fuit mutuus conſpectus, quod nihil firmius videretur aut validius; & utrumque imperatorem ſtatim fiducia ſubiit & ſpes concepta ex amplitudine exercitus. Atque hoc ipſum maxime omni-

A. U. 712. τε πρῶτα πάντων τάδε τοῖς στρατηγοῖς τὸν στρατὸν ἐς πίστιν συνῆγε· τίκτουσι γὰρ εὔνοιαν ἐλπίδες κοιναί. Θροῦ δὲ ὡς ἐν τοσούτοις ὄντος, οἵ τε κήρυκες καὶ οἱ σαλπιγκταὶ σιωπὴν ἐποίουν· καὶ γενομένης ποτὲ, ὁ Κάσσιος (προὔχε γὰρ ἡλικίᾳ) προελθὼν μικρὸν ἐκ τῆς τάξεως ἐς τὸ μέσον, ἔλεξεν ὧδε·

XC. Ὁ ΜΕΝ ἀγὼν πρῶτον ὑμᾶς, ὦ Συστρατιῶται, κοινὸς ὤν, ἐς πίστιν ἀλλήλοις συνάγει· συνάπτει δὲ καὶ ὅσα ὑμῖν ὑποσχόμενοι πάντα ἔδομεν, ὃ μεγίστη πίστις ἐστὶ καὶ περὶ ὧν ἐς τὸ μέλλον ὑπισχνούμεθα. Αἱ δὲ ἐλπίδες εἰσὶν ἐν τῇ ἀρετῇ, ὑμῶν τε τῶν στρατευομένων, καὶ ἡμῶν, οὓς ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦδε ὁρᾶτε, τοσούσδε καὶ τοιούσδε ἄνδρας ἀπὸ τῆς βουλῆς. ἔστι δὲ καὶ πλῆθος παρασκευῆς, ὅσον ἴστε, σίτου τε καὶ ὅπλων, καὶ χρημάτων, καὶ νεῶν, καὶ συμμάχων κατά τε ἔθνη καὶ βασιλέας. ὥστε τί χρὴ τῷ λόγῳ παρακαλεῖν ἐς προ-

Lin. 52. θορύβου Edd. ex Reg. A. θροῦ dedit Aug. & Reg. B. neque aliter in Cod. Cand. fuiſſe videtur. L. 55. διὰ τὸ μέσον Aug. Ven. L. 56. Forſan ἡμᾶς: quod cum Gelenio maluit Muſgrav. L. 62. δὲ, poſt ἔστι, adjeci ex Aug. L. 64. καὶ τά τε ἔθνη Aug. Ven. mend.

um fidem firmam militum conciliavit imperatoribus: *ſolent enim ſpes communes mutuam parere benevolentiam.* Quum vero magnus eſſet, ut in tanta multitudine, ſtrepitus; per præcones & tubicines indictum eſt ſilentium: & poſtquam tandem conſiluerunt, CASSIUS (erat enim natu grandior) paululum extra ordinem progreſſus in medium, ſic exorſus eſt:

90. „COMMUNE periculum, *COMMILITONES*, primus nobis ad *mutuam fidem* gradus eſt. Conciliant „nos & præſtita a nobis omnia quæ polliciti eramus; quod certiſſimum pignus eſt eorum quoque, quæ in poſterum vobis pollicemur. *Spes* autem omnis in virtute ſita eſt, cum veſtra, *Commilitones*, tum horum tot ac talium ex ampliſſimo Ordine virorum, quos in hoc ſuggeſto conſpicitis. Adeſt vero & adparatus (ut ſcitis) plurimus, commeatus, arma, pecuniæ, claſſes, auxilia, cum a provinciis, tum ab regibus. Itaque quorſum adtinet, verbis vos hortari ad *alacritatem et concordiam*,

Digitized by Google

θυμίαν τε καὶ ὁμόνοιαν, οὓς ἥ τε παρασκευὴ καὶ τὰ ἔργα κοινὰ ὄντα συνάγει. Περὶ δὲ ὧν διαβάλλουσιν ἡμᾶς δύο ἄνδρες ἐχθροὶ, ἴστε μὲν αὐτὰ ἀκριβέστατα, καὶ δι' αὐτὸ συστρατεύεσθε ἡμῖν ἑτοίμως. δοκεῖ δὲ καὶ νῦν ἐπεξελθεῖν ἔτι τὴν αἰτίαν, ἣ μάλιστα ἐπιδείκνυσι τοῦ πολέμου καλλίστην τε οὖσαν ἡμῖν καὶ δικαιοτάτην τὴν πρόφασιν. A. U. 712.

XCI. Ἡμεῖς γὰρ Καίσαρα, ἐν μὲν τοῖς πολέμοις συστρατευόμενοί τε αὐτῷ μεθ' ὑμῶν καὶ στρατηγοῦντες, ἐπὶ μέγα ἤρομεν, καὶ φίλοι διετελοῦμεν ὄντες, ὡς μὴ δοκεῖν αὐτὸν δι' ἔχθραν ὑφ' ἡμῶν ἐπιβεβουλεῦσθαι. Τὰ δὲ ἐς τὴν εἰρήνην ἐπίμεμπτος ἦν, οὐχ ἡμῖν τοῖς φίλοις, (ἐπεὶ κἀν τούτοις προετιμώμεθα·) ἀλλὰ τοῖς νόμοις καὶ τῷ κόσμῳ τῆς πολιτείας· ὧν οὐδεὶς νόμος, οὔτε ἀριστοκρατικὸς, κύριος, οὔτε δημοτικὸς, ἔτι ἦν· ἅπερ ἅπαντα οἱ πατέρες ἡμῶν ἥρμοσαν, ὅτε τοὺς βασιλέας ἐκβαλόντες ἐπώμοσαν, καὶ ἐπηράσαντο, οὐκ ἀνέξεσθαι βασι-

Lin. 70. ἐπὶ τὴν αἰτίαν *Aug.* *L.* 73 *ſq.* συστρατευόμενοί τε *Aug. Ven. male.* *L.* 74. καὶ συστρατηγοῦντες *maluerat H. Steph.*

„quos & communis adparatus & res conſociatæ conciliant? Quod autem ad calumnias adtinet, quas contra nos jactant duo illi viri, quos hoſtes habemus; intelligitis eas quidem exactiſſime, & idcirco nobis promtam navatis operam: ſed viſum eſt tamen etiam nunc *cauſam noſtram exponere*, quo magis adpareat *honeſtiſſimum ac juſtiſſimum hoc noſtrum belli gerendi propoſitum.*

91. „Nos enim *Cæſarem*, noſtris veſtriſque armis & noſtro ductu bella gerentem, multum eveximus, & ita conſtantes in ejuſdem fuimus amicitia, ut *nemini videri poſſimus inimicitiæ cauſa mortem ejus quæſiviſſe.* Sed in eis rebus, quas togatus Cæſar geſſit, in crimen incurrit, non injuriæ alicujus nobis amicis ipſius illatæ, (quippe etiam tunc in honore præ ceteris apud eum fuimus;) ſed oppreſſarum legum, & everſæ totius reipublicæ; ſublata & ſenatus auctoritate omni, & populi poteſtate. Quæ omnia majores noſtri conſtituerant, quum fugatis regibus jurejurando & devotionibus ſe obſtrinxerunt, numquam poſthac regiam la-

A. U. 712. λέων ἐς τὸ μέλλον ἑτέρων. ᾧ τινι ὅρκῳ βοηθοῦντες, οἱ τῶν ὀμωμοκότων ἔκγονοι, καὶ τὰς ἀρὰς ἀπερύκοντες ἀφ᾽ ἑαυτῶν, οὐχ᾽ ὑπεμείναμεν ἐς πολὺ περιϊδεῖν ἕνα ἄνδρα (εἰ δὲ καὶ φίλος ἦν ἡμῖν καὶ χρήσιμος) τά τε κοινὰ χρήματα καὶ στρατόπεδα καὶ χειροτονίας ἀρχῶν, ἀπὸ τοῦ δήμου, καὶ ἡγεμονίας ἐθνῶν, ἀπὸ τῆς βουλῆς, ἐς ἑαυτὸν περιφέροντα, καὶ νόμον ἀντὶ τῶν νόμων, καὶ κύριον ἀντὶ τοῦ δήμου, καὶ αὐτοκράτορα ἀντὶ τῆς βουλῆς γιγνόμενον ἐς ἅπαντα.

XCII. Ὧν ἴσως ὑμεῖς οὐκ ἀκριβῶς ᾐσθάνεσθε, ἀλλὰ μόνην αὐτοῦ τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἀρετὴν ἑωρᾶτε. νῦν δὲ ῥᾳδίως τε ἂν καὶ ἐκ μόνου τοῦ περὶ ὑμᾶς μέρους καταμάθοιτε. Ὁ γὰρ δῆμος ὑμεῖς ἐν μὲν τοῖς πολέμοις ὑπακούετε ἐς πάντα, ὡς κυρίοις, τοῖς στρατηγοῖς. τὸ δὲ κῦρος τόδε ἐν τοῖς εἰρηνικοῖς ἐφ᾽ ἡμῖν ἀντιλαμβάνετε αὐτοί· προβουλευούσης μὲν τῆς βουλῆς, ἵνα μὴ σφαλείητε, κρίνοντες δ᾽ αὐτοὶ καὶ ψηφιζόμενοι κατὰ φυλὰς ἢ λό-

Lin. 85. ὑπέμειναν ἐς πολὺ *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 89. καὶ νόμους *Edd. invitis Reg. A. Aug. Ven. In Reg. B. duæ lineæ a pr. manu omiſſæ, & ab alia manu margini adſcriptæ ſunt: & ibi* νόμους *pro* νόμον. *L.* 97. ἐφ᾽ ὑμῖν *voluit Muſgr.*

„turos potentiam. Id jusjurandum ne violaretur, nos, illorum poſteri, vetuimus, & diras a nobis ipſis averruncavimus: non ſuſtinentes committere diutius, ut unus homo, quamvis nobis amicus atque commodus, pecunias publicas, exercitus, creationes magiſtratuum, a populo, jus conferendi provincias, a ſenatu, in ſeſe transferret; ut, pro legibus, hujus voluntas; pro poteſtate populi, hujus dominatio; pro ſenatus auctoritate, hujus imperium unice valeret.

92. „Et illa quidem vos fortaſſe non ſatis perſenſiſtis; ſed ſolam ejus virtutem bellicam eſtis admirati. Nunc vero facile, vel ex ea parte quæ ad vos proxime pertinet, intelligetis. *Vos* enim, qui *de Populo* eſtis, *in bello quidem ducibus veſtris paretis, veluti dominis. Sed in pace viciſſim eamdem poteſtatem vos ipſi in nos accipitis.* Et ſenatus quidem de eis rebus, quæ ad vos referuntur, ante deliberat, quo minus vos fallamini: ſed ipſi vos judicatis; veſtriſque comitiis, ſive tributis

χους, καὶ ἀποφαίνοντες ὑπάτους τε καὶ δημάρχους καὶ στρατηγούς. ἐπὶ δὲ ταῖς χειροτονίαις καὶ τὰ μέγιστα δικάζετε, κολάζοντες ἢ τιμῶντες, ὅτε κολάσεως ἢ τιμῆς ἀξίως ἄρξαιμεν ὑμῶν. Ἡ δὲ ἀντίδοσις ἥδε τήν τε ἡγεμονίαν, ὦ πολῖται, ἐς εὐδαιμονίαν ἄκραν ὑπερήγαγε, καὶ τοὺς ἀξίους ἐτίμησε· καὶ οἱ τετιμημένοι χάριν εἶχον ὑμῖν. Ἀπὸ ταύτης τῆς ἐξουσίας ὕπατον ἐποιήσασθε Σκιπίωνα, ὅτε αὐτῷ περὶ Λιβύην ἐμαρτυρήσατε· καὶ δημάρχους ἐποιεῖσθε ἀνὰ ἔτος ἕκαστον, οὓς ἐβούλεσθε, διοισομένους ἡμῖν ὑπὲρ ὑμῶν εἰ δέοι. καὶ τί μοι καταλέγειν τὰ πολλά, ὅσα ἴστε;

A. U. 712.

XCIII. Ἀλλ᾽ οὐκ, ἀφ᾽ οὗ Καῖσαρ ἐδυνάστευσεν, οὐκ ἀρχήν τινα, οὐ στρατηγὸν, οὐχ ὕπατον, οὐ δήμαρχον ἐχειροτονήσατε ἔτι, οὐκ ἐμαρτυρήσατε οὐδενὶ, οὐκ ἀμοιβὴν εἴχετε δοῦναι μαρτυροῦντες. ἐν κεφαλαίῳ δὲ εἰπεῖν,

Lin. 8 ſq. δημάρχους ἐποιήσατε *Edd. Prætuli Aug. Reg. B. L. 9.* οὓς ἐβουλεύσεσθαι *Aug. mend. L. 10.* διοισ. ὑμῖν *Edd. Rectius Aug. & Reg. B. quod jam viderat H. Steph.*

„ ſive centuriatis, creantur conſules, tribuni plebis, prætores. Tum quos veſtris ſuffragiis ad honores promoviſtis, in eos deinceps iidem vos de rebus maximi momenti exercetis judicium: pœnaſque aut præmia decernitis, prout in gerendis magiſtratibus vel reprehenſionem vel laudem commeruimus. Atque hæc *poteſtatis reciprocatio*, QUIRITES, imperium noſtrum ad ſummam felicitatem evexit. Sic honores dignis ſunt collati: & hi, qui a vobis ornati ſunt, vobis gratiam retulerunt. Pro hac veſtra poteſtate Scipionem feciſtis conſulem, „quum ei rerum in Africa præclare geſtarum exhibuiſtis teſtimonium: & tribunos plebis quotannis creaſtis veſtro arbitratu; qui, ſi ita veſtra utilitas poſtularet, nobis intercederent. Et quid opus eſt plura, quæ vobis non incognita ſunt, enumerare!

93. „ Ex quo autem *Cæſar* dominationem ad ſe rapuit, nullum amplius magiſtratum, non prætorem, non conſulem, non tribunum plebis creaſtis veſtris ſuffragiis, nullius virtuti tuliſtis teſtimonium; aut, ſi tuliſtis, nullo præmio potuiſtis remunerari. Et, verbo ut dicam, nemo vobis ullam

A. U. 712. οὐδεὶς ὑμῖν χάριν ὤφειλεν, οὐκ ἀρχῆς, οὐχ ἡγεμονίας, οὐκ εὐθυνῶν, οὐ δίκης. Ὃ δὲ οἴκτιστον ἁπάντων ἐγένετο, οὐδ᾽ αὐτοῖς ἐδυνήθητε ἐπικουρῆσαι τοῖς δημάρχοις ὑμῶν ὑβριζομένοις, ἥν τινα ἀΐδιον ὑμῶν αὐτῶν ἀρχὴν ἐστήσασθε εἶναι, καὶ ἱερὰν καὶ ἄσυλον ἀπεφήνατε. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσύλους εἴδετε τὴν ἀρχὴν τὴν ἄσυλον καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν ἱερὰν ἐς ὕβριν ἀφαιρουμένους, ἀκρίτους, ἀπὸ μόνου προστάγματος, ὅτι ἔδοξαν ὑπὲρ ὑμῶν χαλεπῆναι τοῖς καὶ Βασιλέα αὐτὸν ἐθέλουσι προσαγορεῦσαι. ὃ καὶ μάλιστα ἐπαχθῶς ἤνεγκεν ἡ βουλὴ δι᾽ ὑμᾶς· ὑμετέρα γὰρ, καὶ οὐ τῆς βουλῆς, ἐστὶν ἡ τῶν δημάρχων ἀρχή. ἐπιμέμψασθαι δὲ σαφῶς οὐ δυναμένη τὸν ἄνδρα, οὐδ᾽ ἐς κρίσιν ἐπαγαγεῖν, διὰ ἰσχὺν στρατοπέδων· ἃ καὶ αὐτὰ τέως ὄντα τῆς πόλεως, ἑαυτοῦ ἐπεποίητο ἴδια· τὸν ἔτι λοιπὸν τρόπον ἀμύνασθαι τὴν τυραννίδα ἐπενόησεν, ἐς τὸ σῶμα ἐπιβουλεύσασα.

Lin. 16. οὐδὲ εἰς (*ſic, pro* οὐδὲ εἷς) *Aug.* *L.* 19. *Pro* ἀΐδιον *puto* ἴδιον *legendum cum Gelenio.*

„ amplius gratiam habuit, ſive ob acceptum in Urbe magiſtratum, ſive ob collatam provinciam exercitumve; nemo de repetundis aut alio crimine poſtulatus, ob favorem in judicio exhibitum. Quod vero omnium fuit miſerrimum, ne *tribunos* quidem *veſtros* ab injuria potuiſtis defendere; quem *proprium veſtrum* ac peculiarem vobis *magiſtratum* conſtituiſtis, & *ſacroſanctum et inviolatum* eſſe volueratis. Sed hos ipſos ſacroſanctos viros vidiſtis ſacroſancto magiſtratu & ſacrata veſte ſpoliari per injuriam, indemnatos, & ad ſolum unius viri „ mandatum, quia veſtram vicem dolentes viſi erant obſtare quibuſdam eo progreſſis ut *Regem* quoque illum vellent adpellari. Quod & ſenatus, propter vos maxime, tulit ægerrime: non enim illorum, ſed veſter, magiſtratus tribunitiæ dignitas eſt. Sed quum non poſſent aperte accuſare hominem & judicio ſiſtere, propter robur exercituum qui illi præſto erant; (quos eoſdem quoque, quum fuiſſent reipublicæ, ſibi ipſe proprios fecerat;) quo ſolo modo poterant, ſtatuerunt reprimere tyrannidem, in vitam ejus conſpiratione facta.

Digitized by Google

XCIV. Ἔδει δὲ τὴν μὲν γνώμην γενέσθαι τῶν ἀρίστων· τὸ δὲ ἔργον, ὀλίγων. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο, αὐτίκα ἡ βουλὴ τὴν κοινὴν γνώμην ἐξέφηνε, σαφῶς μὲν, ὅτε καὶ γέρα τυραννοκτονικὰ ἐψηφίζοντο εἶναι. ἐπισχόντος δὲ αὐτοὺς Αντωνίου, καθ' ὑπόκρισιν ἀταραξίας, καὶ οὐδ' ἡμῶν ἀξιούντων διὰ γέρα τῇ πόλει μᾶλλον, ἢ δι' αὐτὴν τὴν πατρίδα, βοηθεῖν· τοῦδε μὲν ἀπέσχοντο, οὐκ ἐθέλοντες ἐφυβρίζειν τῷ Καίσαρι, ἀλλὰ μόνης τῆς τυραννίδος ἀπηλλάχθαι· ἀμνηστίαν δὲ ἁπάντων ἐψηφίσαντο εἶναι, καὶ σαφέστερον ἔτι, φόνου μὴ εἶναι δίκας. καὶ μετὰ μικρὸν, Αντωνίου τὸ πλῆθος ἐφ' ἡμῖν δημοκοπήσαντος, ἡ βουλὴ καὶ ἀρχὰς ἐθνῶν τῶν μεγίστων καὶ ἡγεμονίας ἔδοσαν ἡμῖν, καὶ γῆς ἀπέφηναν ἡγεῖσθαι πάσης ἀπὸ τοῦ Ιονίου μέχρι Συρίας· πότερον ὡς ἐναγεῖς κολάζοντες, ἢ ὡς ἀνδροφόνους πορφύρᾳ τε ἱερᾷ καὶ ῥάβδοις καὶ πε- | A. U. 712.

Lin. 35 ſq. δὲ αὐτοῖς *Edd. Recte Aug.* *L. 36.* ὑποκρ. ἀταξίας *Reg. A.* cavendi tumultus (ut videri volebat) gratia. *Gelen.* *L. 44.* ἀπάσης *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. & Reg. B. a prim. man.* *L. 45.* Ιωνίου *edit. 2. 3. male & invitis MSS.* *L. 46. Poſt* ἀνδροφόνους *hypoſtigmen ponit Aug. Sed pro* ἀνδροφόνους, *niſi ibi interci-*

94. „ Sic autem neceſſe fuit, ut *conſilium* eſſet, *optimi cujuſque*; *factum* ipſum, *paucorum.* Quod poſtquam perfectum eſt, continuo ſenatus communem ſententiam aperuit, & clariſſime quidem, quoniam *præmia* etiam cenſuit *tyrannicidis decernenda.* Sed revocati ab eo conſilio patres per *Antonium*, aſtute diſſimulantem quas excitaturus eſſet turbas; quum nos ipſi quoque nullum honeſtius præmium duceremus, quam utilitatem patriæ; omiſerunt illud, nolueruntque ignominia notari Cæſarem, libertate contenti reſtituta. Tantum *oblivio*
„ *præteritorum decreta* eſt; ac diſertioribus etiam verbis adjectum decreto eſt, *quæſtionem de Cæſaris nece non eſſe habendam.* Nec multo poſt, Antonio plebem contra nos exaſperante concionibus, *ſenatus et provincias maximas et exercitus nobis dedit*; juſſitque, ut quidquid terrarum a mari Adriatico patet uſque Syriam, noſtra imperata faceret. Quo decreto patrum, utrum tamquam *nefarii homicidæ* pœna adfecti vobis videmur? an tamquam *tyrannicidæ* ſacrata purpura virgiſque ac ſecuribus inſigniti?

A. U. 712. λέξεσι περικοσμοῦντες; ὢ λόγῳ καὶ Πομπήϊον τὸν νέον, οὐδὲν μὲν ἐς ταῦτα συνειργασμένον, ὅτι δὲ μόνον Πομπηΐου Μάγνου τοῦ πρώτου περὶ τῆς δημοκρατίας ἀγωνισαμένου παῖς, καὶ ὅτι μικρὰ τὴν τυραννίδα ἠνώχλει λανθάνων περὶ Ἰβηρίαν, κατεκάλεσέ τε ἐκ τῆς φυγῆς, καὶ τὸ τίμημα αὐτῷ τῶν πατρῴων ἐκ τῶν κοινῶν ἔκριναν ἀποδοῦναι χρημάτων, καὶ θαλασσοκράτορα ἀπέφηναν· ἵνα κἀκεῖνος ἀρχήν τινα ἔχοι, δημοκρατικὸς ὤν. Τί δὴ πλέον ἔργον ἔτι τῆς βουλῆς ἢ σύμβολον ἐπιζητεῖτε, ἢ τοῦ κατὰ γνώμην αὐτῆς πάντα πεπρᾶχθαι, πλὴν ἢ λόγῳ μόνον ὑμῖν ἔτι ὁμολογῆσαι; ἃ καὶ αὐτὰ πράξουσι καὶ ἐροῦσι· καὶ λέγοντες ἅμα ὑμᾶς ἀμείψονται μεγάλαις δωρεαῖς, ὅταν εἰπεῖν καὶ ἀμείψασθαι δύνωνται.

XCV. Νῦν μὲν γὰρ ὡς ἔχουσιν, ἴστε. προγράφονται χωρὶς δίκης, καὶ τὰ ὄντα αὐτοῖς δημεύεται, καὶ κτείνονται χωρὶς καταδίκης ἐν οἰκίαις, ἐν στενωποῖς, ἐν ἱεροῖς, ὑπὸ στρατιωτῶν, ὑπὸ θεραπόντων, ὑπὸ ἐχθρῶν, ἐκ μυχῶν ἀνασπώμενοι, καὶ διωκόμενοι πανταχῆ, τῶν

dit aliquid, utique videtur τυραννοκτόνους *legendum, quod expreſſ Cand. & probavit H. Stephan.*

„Quemadmodum & *juvenem Pompejum*, quamvis conſpirationis illius expertem, tantum quia *Magni*, qui primus arma pro republica ſumſerat, eſſet filius, & quia paululum tyrannidi obſtiterat latitans in Hiſpania, revocarunt ab exilio: decretumque eſt ei paternorum bonorum pretium ex ærario reſtituendum, & maris imperium inſuper, ne & hic fautor reipublicæ ſine magiſtratu eſſet. Quodnam igitur efficacius ſignum, aut quod luculentius *documentum voluntatis ſenatus adprobatique* „*hujus facti* requiritis? niſi forte, ut verbis etiam id vobis patres profiteantur? Atqui id ipſum quoque facient, dicentque, ſimulque referent vobis ampliſſima præmia, quum primum eis integrum fuerit.

95. „Nunc enim quo ſtatu ſint res eorum, ſcitis. *Proſcribuntur indicta cauſa*, bona eorum publicantur; indemnati *occiduntur* in domibus, in viis, in templis, a militibus, a mancipiis, ab inimicis; e penitiſſimis latebris extrahuntur, perquiruntur ubique a perſecutoribus; quum leges

νόμων τὸν ἐθέλοντα φεύγειν ἐώντων. Ες δὲ τὴν ἀγορὰν, ἐς ἣν οὐδενὸς πολεμίου κεφαλὴν, ἀλλὰ ὅπλα μόνα καὶ ἔμβολα νεῶν ἐφέρομεν, ὑπάτων ἄρτι καὶ στρατηγῶν καὶ δημάρχων καὶ ἀγορανόμων καὶ ἱππέων κεφαλαὶ πρόκεινται· καὶ γέρα τούτων ἐστὶ τῶν κακῶν ὡρισμένα. τοῦτο γὰρ ἐπανάστασίς τις ἐστὶ πάντων, ὅσα τέως ἦν ὕπουλα· καὶ ἀνδρολήψια αἰφνίδια, καὶ μύση ποικίλα γυναικῶν τε καὶ υἱῶν, καὶ ἀπελευθέρων καὶ οἰκετῶν. ἐς τοσοῦτον ἤδη καὶ τοὺς τρόπους ἡ πόλις ἐπιτέτριπται. Καὶ τῶνδε τοῖς πονηροῖς ἡγεμόνες εἰσὶν οἱ τρεῖς ἄνδρες, αὐτοὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀδελφοὺς καὶ θείους καὶ ἐπιτρόπους προγράψαντες. Λέγεταί ποτε πρὸς τῶν ἀγριωτάτων βαρβάρων ἡ πόλις ἁλῶναι. καὶ οὐδενὸς ἀπέτεμνον οἱ Κελτοὶ κεφαλὰς, οὐδὲ ἐνύβριζον ἀνῃρημένοις, οὐδὲ πολεμοῦσιν ἔτι λαθεῖν ἢ φυγεῖν ἐφθόνουν. οὐδ᾽ αὐτοί πω πόλιν οὐδεμίαν, ὧν δορὶ ἐλάβομεν, τοιαῦτα διεθήκαμεν, οὐδὲ ἑτέρους ἐπυθόμεθα διαθεῖναι, οἷα νῦν οὐκ ἰδιῶτις

A. U. 711.

Lin. 70. τις *caret Aug. non male. Ibid.* ἐστὶ καὶ πάντων *Edd. Delevi* καὶ *cum Aug. & Reg. A. L. 71.* μύση *Edd. Recte Aug.* μύσῃ *Reg. B. a pr. man. ex* μύση *deflexum.*

„fugam ſaltem & ultro quæſitum exilium indulgeant volentibus. In foro, quo numquam hoſtis ullius caput, ſed arma tantum & roſtra navium referebantur, hodie conſularium, prætorum, tribunorum plebis, ædilium, equitum Romanorum capita ſpectantur propoſita; & ibidem horum maleficiorum repræſentantur præmia. Commota ſunt enim omnia, & eruperunt quæcumque prius ſuppurata latebant: neque quiſquam tutus eſt quin ſubito abripiatur ad ſupplicium, proditus uxoris quoque aut filiorum, libertorum, ſer„vorumve flagitio: tanta etiam morum peſtis Urbem invaſit. Ad eaque flagitia perditis hominibus exemplo præivere *Tres illi*, qui a propriis fratribus, ab avunculis, a tutoribus ſuis, proſcriptionis fecerunt initium. Fertur olim Urbs noſtra capta a feriſſima ex barbaris nationibus: at nullius tamen caput abſciderunt Galli, nec illuſerunt occiſis, nec inviderunt latebras aut fugam hoſtibus. Neque nos umquam in ullam bello captam urbem ita ſævimus, aut alios ſæviſſe auditu cognovimus, ſicut nunc *Urbs* non

Digitized by Google

A. U. 712. σιν. οὐδὲ ὁρῶσιν ἡμᾶς Γάϊον μὲν, ὅτι ἠξίου μόνος ἄρχειν, ἀνῃρηκότας, τοὺς δὲ τὴν ἐκείνου περιποιουμένους ἀρχὴν ὑπερορᾷν μέλλοντας, καὶ μὴ δὲ ἐς ἑαυτοὺς, ἀλλ' ἐς τὸ μέσον τῷ δήμῳ προτιθέντας τὴν πολιτείαν κατὰ τὰ πάτρια. Ὡς οὖν οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης αἱρουμένων πολεμεῖν ἑκατέρων, ἀλλὰ τῶν μὲν ὑπὲρ δυναστείας καὶ τυραννίδος, ἣν ἐν ταῖς προγραφαῖς ἐπέδειξαν ἤδη, ἡμῶν δὲ οὐδὲν ἄλλ' ἢ μόνον, ἵνα, τῆς πατρίδος ἐλευθερωθείσης, ἰδιωτεύοιμεν ὑπὸ τοῖς νόμοις· εἰκότως οἵδε τε οἱ ἄνδρες, καὶ πρὸ τούτων οἱ θεοὶ, τὰ ἡμέτερα κρίνουσι. Μεγίστη δὲ ἐλπὶς ἐν πολέμοις ἐστὶ τὸ δίκαιον.

XCVIII. Μὴ δέ τῳ, εἰ Καίσαρος ἐγένετο στρατιώτης, ἐπὶ νοῦν ἔτι ἴτω. οὐ γὰρ ἐκείνου γε ἦμεν οὐδὲ τότε, ἀλλὰ τῆς πατρίδος· οὐδ' οἱ διδόμενοι μισθοὶ καὶ δωρεαὶ Καί-

σαρος ἦσαν,

Lin. 17. καὶ μὴ ἐς αὐτοὺς *Edd. Expreſſi lectionem Aug. Poſt* ἐσόμ: *autem non ſpernam* περιϊδόντας, *aut aliud ſimile participium, quod h.l. intercidiſſe H. Stephano etiam viſum erat. L.* 18 *ſq.* κατὰ τὰ πάτρια προγράφοντας *edit.* 1. conſcripta eſt *Cand.* προγράφειν *edit.* 2. 3. *ex H. Steph. ingenio. Delevi omnino verbum cum MS. Aug. L.* 24. κρινοῦσι *Edd. & MSS. noſtri. Mutavi accentum. L.* 26. μὴ δὲ τῶν εἰς Καίσ. *mend. Aug. L.* 28. δόμενοι *Edd. Recte Aug. Ven.*

„ nuno, poſtquam Cæſarem eo quod ſolus dominari voluit ſuſtulimus, hos eſſe laturos, qui illius ad ſe rapere imperium conantur; neque vero id nos agere, ut ipſi potiamur rerum, ſed ut populo in commune reſtituamus acceptam a majoribus rempublicam. Atque ita merito de cauſa noſtra ſic judicant dii hominesque: *longe diverſum eſſe noſtrum bellandi conſilium ab hoſtium propoſito: illos pro dominatione pugnare et pro tyrannide, cujus ſpecimen iſta pro-* „ *ſcriptione dederunt; nos nil aliud ſequi, niſi ut, patria in libertatem vindicata, privati ſub legibus vivere queamus.* Neque vero quidquam eſt, quod in bellis majorem facere ſpem debeat, quam *cauſæ juſtitia.*

98. „ Neque vero, *ſi qui veſtrûm ſub Cæſare olim ſtipendia fecerunt*, ea nunc cogitatio movere vos debet. Etenim ne tunc quidem *Cæſari*, ſed *patriæ*, militavimus: neque a *Cæſare* ſtipendia aut donativa accepimus, ſed a

republica:

Digitized by Google

στρατὸς ἦσαν, ἀλλὰ τοῦ κοινοῦ. ἐπεὶ οὐδὲ νῦν ἐστὲ Κασσίου A. U. 712. στρατὸς, οὐδὲ Βρούτου μᾶλλον, ἢ Ῥωμαίων· ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν ὑμῶν συστρατιῶται, Ῥωμαίων στρατηγοί. Καὶ εἰ τόδε καὶ οἱ πολεμοῦντες ἡμῖν ἐφρόνουν, ἐνῆν ἀκινδύνως ἅπασι τὰ ὅπλα καταθέσθαι, καὶ τοὺς στρατοὺς πάντας ἀποδοῦναι τῇ πόλει, κἀκείνην ἑλέσθαι τὰ συνοίσοντα· καὶ, εἰ δέχονται ταῦτα, προκαλούμεθα. ἐπεὶ δὲ οὐ δέχονται, (οὐδ' ἂν δέξαιντο ἔτι, διὰ τὰς προγραφὰς καὶ ὅσα ἄλλα ἔδρασαν·) ἴωμεν, ὦ συστρατιῶται, μετά τε πίστεως ὑγιοῦς καὶ προθυμίας ἀδόλου στρατευόμενοι Ῥωμαίων τῇ τε βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ μόνοις, ὑπὲρ ἐλευθερίας.

XCIX. Ἀναβοησάντων δὲ πάντων, Ἴωμεν, καὶ εὐθὺς ἄγειν ἀξιούντων, ἡσθεὶς ὁ Κάσσιος τῇ προθυμίᾳ, κατεκήρυξεν αὖθις σιωπὴν, καὶ αὖθις ἔλεγε· Θεοὶ μὲν, ὅσοι πολέμων δικαίων δεσπόται, τῆς πίστεως ὑμᾶς, ὦ συστρατιῶται, καὶ προθυμίας ἀμείβοιντο. Τὰ δ' ἐς ἀνθρωπίνην στρατηγῶν πρόνοιαν, καὶ, ὅτι πλέονα καὶ ἀμεί-

Lin. 31 *ſq.* καὶ εἰδότες οἱ πολεμ. *Reg. B. mend.* *L.* 38. στρατευόμενοι *Edd. Prætuli Aug. Cand.*

„*republica*: quemadmodum nec nunc *Caſſii Brutive exercitus* eſtis magis, quam *populi Romani*; *nos* vero *commilitones veſtri* ſumus, Romani populi imperatores. Quod ſi in hoc hoſtibus eadem, quæ nobis, mens eſſet; liceret omnibus tuto arma deponere, & exercitus ſuos reddere reipublicæ, ut illa in commune conſulat. Quæ ſi eis placet conditio, a nobis in eam invitati ſunto! Sed quoniam non placet; (nam ne integrum quidem illis jam amplius eſt eam admittere, propter proſcriptiones iſtas aliaque eorum facinora;) *eamus*, COMMILITONES! & bona fide ſinceroque ſtudio, nullius niſi Senatus Populique Romani auſpicia ſequentes, *pugnemus pro libertate!*"

99. Ad eam vocem omnes, *Eamus*! conclamarunt; & ut protinus adverſus hoſtem ducerentur, poſtularunt. Qua alacritate lætus CASSIUS, ſilentio per præcones rurſus facto, ſic exorſus eſt denuo: „DII, quibus juſta bella curæ ſunt, pro hac fide vobis, COMMILITONES, faxint bene. Quod vero ad humanam imperatorum providentiam adtinet, quanto *adpa-*

A. U. 712.

νοντά ἐστιν ἡμῖν ἢ τοῖς πολεμίοις, μάθετε οὕτως. Τέλη μὲν ὁπλιτῶν ἴσα αὐτοῖς ἀντεπάγομεν, πολλὰ καὶ ἐπὶ τῶν χρειῶν ἄλλα πολλαχοῦ καταλιπόντες· ἱππεῦσι δὲ καὶ ναυσὶ πολὺ προὔχομεν, καὶ συμμάχοις βασιλεῦσί τε καὶ ἔθνεσι τοῖς μέχρι Μήδων καὶ Παρθυαίων. Καὶ οἱ ἡμῖν μὲν ἐκ μετώπου μόνον εἰσὶ πολέμιοι. ἡμεῖς δ᾽ αὐτῶν καὶ κατὰ νώτου Πομπήϊόν τε ὁμογνώμονα ἡμῖν ἔχομεν ἐν Σικελίᾳ· καὶ Μοῦρκος ἐν τῷ Ἰονίῳ, καὶ Ἀηνόβαρβος στόλῳ πολλῷ καὶ ὑπηρεσίᾳ δαψιλεῖ, καὶ δύο τέλεσι στρατοῦ καὶ τοξόταις, αἰεὶ διαπλέοντες ἐνοχλοῦσιν ἄλλα, καθαρευούσης πολεμίων ἡμῖν τῆς ὄπισθεν γῆς καὶ θαλάσσης. Χρήματά γε μὴν, ἅ τινες καλοῦσι νεῦρα πολέμου, τοῖς μὲν οὐκ ἔστιν· οὐδ᾽ ἀπέδωκάν πω τὰ ὑπεσχημένα τῷ στρατῷ, οὐδὲ κατὰ δόξαν ἀπήντησε τὰ τῶν προγραφῶν, οὐδενὸς τῶν ἐπιεικῶν ὠνουμένου χωρία

Lin. 53 *ſq.* ἐν Σικελίᾳ, καὶ Μοῦρκον ἐν τῷ Ἰονίῳ. καὶ ἦν ὁ Ναρβαρὸς στόλῳ *&c. Edd. & Cand. corrupte.* Μοῦρκος *dedit Aug.* Ἀηνόβαρβος *dedit Ven. cum in Aug. h. l. (ut ſæpe alibi) eſſet* Ἀηνοβάρβαρος. *L.* 55. τοξόται *Edd. Cand. mend. Recte Aug. Ibid. ſqq.* ἐνοχλοῦσιν. ἀλλὰ καθαρευούσης . . . γῆς καὶ θαλάσσης, χρήματά γε μὴν *&c. Edd. & MSS. Prætuli lect. Cand.* ἄλλα, *pro* ἀλλὰ *vel* ἄλλα, *maluiſſe videtur Gelenius. L.* 58. οὐκ ἔστιν *caret Aug. male.*

„ *ratus noſter et res noſtræ potiores* ſint, *quam hoſtium*, nunc diſcite. *Numero legionum* pares ſumus, quamvis multis etiam locis reliquimus opportuna præſidia. Equitatu autem & claſſibus longe prævalemus; ſicut & auxiliis, quæ miſſa nobis ſunt ab omnibus uſque ad Medorum Parthorumque regna pertinentibus regibus atque populis. Hoſtem vero nos a fronte tantum habemus. Illis a tergo quoque *Pompejus* eſt, *ſocius noſter, in Sicilia: & Murcus* „*et Ahenobarbus* in mari Jonio numeroſa claſſe, cum plurimis navalibus ſociis duabuſque legionibus & ſagittariorum. manu, ultro citroque navigantes, aliis locis hoſtem infeſtant; quum nobis a tergo terra marique pacata ſint omnia. Jam *pecunia*, quæ *belli nervus* a nonnullis ſolet vocari, iſtis quidem nulla eſt: neque perſolverunt quæ promiſerant exercitui; nec proventus ex proſcriptionibus reſpondit exſpectationi, quod nemo bonus prædia emere

ἐπίφθονα· οὐδ᾽ ἑτέρωθεν εὐποροῦσι, τετρυμένης στάσεσι καὶ εἰσφοραῖς καὶ προγραφαῖς τῆς Ἰταλίας. Ἡμῖν δὲ, ἐκ πολλῆς φροντίδος, καὶ τὰ παρόντα ἐστὶ δαψιλῆ, ὡς αὐτίκα ὑμῖν ἄλλα χαρίσασθαι, καὶ ἕτερα πολλὰ ἐπὶ τούτοις ἀπὸ τῶν ὄπισθεν ἐθνῶν προσοδεύεται συμφερόμενα. A. U. 712.

C. Τροφαὶ δὲ, ὃ δυσπορώτατόν ἐστι στρατοῖς μεγάλοις, ἐκείνοις μὲν οὐκ εἰσὶ, πλὴν ἐκ μόνης Μακεδονίας, ἔθνους ὀρείου, καὶ Θεσσαλίας, χώρας βραχείας· καὶ τάδε χρὴ κατὰ γῆν αὐτοῖς φέρεσθαι κακοπαθοῦσιν. εἰ δ᾽ ἐκ Λιβύης ἐπάγοιντο ἢ Λευκανίας ἢ Ἰαπυγίας, διακλείσουσι πάντα Πομπήϊός τε καὶ Μοῦρκος καὶ Δομίτιος. Ἡμῖν δὲ καὶ εἰσὶ, καὶ φέρονται καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἀπόνως διὰ θαλάττης ἔκ τε νήσων καὶ ἠπείρων ἁπασῶν, ὅσαι ἀπὸ Θρᾴκης ἐπὶ ποταμὸν Εὐφράτην· καὶ τάδε ἀκωλύτως, οὐδενὸς ἡμῖν ὄντος ὄπισθεν ἐχθροῦ· ὥστ᾽ ἐφ᾽ ἡμῖν ἔσται, καὶ ταχύνειν τὸ ἔργον, καὶ ἐπὶ σχολῆς

Lin. 61. τετρυμμένης *Edd. MSS. Delevi alterum* μ, *ut paſſim alibi. L.* 75. ὡς διὰ Θρᾴκης *Edd. & MSS. noſtri, quod ex facili conjectu emendandum duxi.* a Thracia *Cand.*

„ invidioſa cupit; nec aliunde admodum eis pecunia ſuppetit, exhauſta ſeditionibus exactionibuſque & proſcriptionibus Italia. Nobis vero ſedulo proſpectum eſt, ut & nunc abunde habeamus, protinuſque vobis nova etiam donativa dare poſſimus, & ut multæ præterea aliæ pecuniæ, a provinciis, quas a tergo reliquimus, collatæ, ad nos deferantur.

100. „ *Commeatus* autem, quæ præcipua difficultas eſt in magnis exercitibus, illis ex ſola Macedonia petendi ſunt, regione montana, & „ ex non late patente Theſſalia; idque terreſtri ſubvectione, cum labore maximo: quos ſi ex Africa petierint aut Lucania vel Apulia, intercludent omnia *Pompejus* aut *Murcus* & *Ahenobarbus.* Nobis vero & jam nunc ſunt, & comportantur quotidie, nullo labore, per mare, ex omnibus inſulis & provinciis quæ Thraciam interjacent & Euphratem fluvium: idque nemine prohibente, quum nihil hoſtile nobis a tergo ſit. Itaque penes nos erit, vel cito decernere, vel trahendo bellum fame ad-

A. U. 712. ἐκτρύχειν τοὺς πολεμίους λιμῷ. Τοσάδε μὲν ὑμῖν καὶ τοιάδε ἐστὶν, ὦ συστρατιῶται, παρ' ἀνθρωπίνης Φροντίδος ἕτοιμα. Τὰ δὲ λοιπὰ αὐτοῖς ἀνὰ λόγον ἀπαντήσει, παρά τε ὑμῶν, καὶ παρὰ τῶν θεῶν. Ἡμεῖς δ' ὑμῖν, ἐπὶ τοῖς προτέροις, ἀποδόντες ἅπαντα ὅσα ὑπεσχήμεθα, καὶ τὴν πίστιν ὑμῶν ἀμειψάμενοι πλήθει δωρεῶν, ἀμειψόμεθα καὶ τὸ μεῖζον ἔργον ἀξίως αὐτοῦ, κατὰ γνώμην θεῶν. Καὶ νῦν δὲ, ὅσον ἐς προθυμίαν, ἰοῦσιν ἐπὶ τὸ ἔργον ἤδη, συνόδου τῆσδε καὶ λόγων τῶνδε ἕνεκα, ἐπιδώσομεν εὐθὺς ἀπὸ τοῦδε τοῦ βήματος, στρατιώτῃ μὲν χιλίας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς Ἰταλικὰς, λοχαγῷ δὲ πενταπλάσιον, καὶ χιλιάρχῃ δὲ τὸ ἀνάλογον.

CI. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ παρασκευάσας τὸν στρατὸν ἔργῳ καὶ λόγῳ καὶ δωρεαῖς, διέλυε τὴν ἐκκλησίαν. Οἱ δὲ, ἐπιμένοντες, ἐπῄνουν ἐπιπλεῖστον αὐτόν τε καὶ Βροῦτον, καὶ περὶ σφῶν ὅσα εἰκὸς ἦν ὑπισχνοῦντο. Οἱ δὲ αὐτοῖς τὴν δωρεὰν αὐτίκα διηρίθμουν, καὶ ἕτερα ὑπὲρ αὐτὴν κα-

Lin. 80. ἀνάλογον *Edd. cum Reg. B. & Aug. Prætuli Reg. A. L.* 86. λόγου τῶνδε *Aug. L.* 91. καὶ λόγῳ *caret Reg. B.*

„ terere hoſtem. Hæc talia ſunt ac tanta, *COMMILITONES*, quæ humana cura vobis proviſa ſunt. Reliqua & *a veſtra virtute et a diis propitiis*, his conſentanea, exſpectanda ſunt. Nos vero, ſicut pro priori veſtra opera vobis, quidquid polliciti eramus, perſolvimus, fidemque veſtram cumulatis donativis penſavimus; ita *majus* illud, quod inſtat, *opus dignis præmiis*, diis volentibus, *proſequemur*. Sed quum *jam nunc*, ad promtitudinem quidem quod adtinet veſtram, ad ipſum „ certamen pergatis; hujus congreſſus & harum veſtrarum vocum cauſſa, *etiam nunc ſtatim* ab hac concione repræſentabimus militi ſex millia H S., centurioni quincuplum, & tribuno pro portione."

101. Hæc locutus CASSIUS, conciliato ſibi milite rebus, verbis, largitionibus, concionem dimiſit. Milites autem, diu adhuc manentes, laudabant *Caſſium Brutumque*, & ſtrenuam eis ad omnia operam pollicebantur. Moxque imperatores donativum adnumerarunt ſingulis; & nonnihil

Digitized by Google

τὰ προφάσεις πολλὰς τοῖς ἀρίστοις. τοὺς δὲ λαμβάνοντας αἰεὶ κατὰ μέρη προαπέλυον ἐς Δορίσκον, καὶ αὐτοὶ μετ᾽ ὀλίγον ἐφείποντο. Δύο δὲ ἀετοὶ, καταπτάντες ἐς τῶν σημείων δύο ἀετοὺς ἀπ᾽ ἀργύρου πεποιημένους, ἐκόλαπτον αὐτοὺς, ἢ, ὡς ἑτέροις δοκεῖ, περιέσκεπον· καὶ παρέμενον, δημοσίας τε τροφῆς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἠξιοῦντο, μέχρι πρὸ μιᾶς τῆς μάχης ἡμέρας ἀπέπτησαν. Δύο δ᾽ ἡμέραις τὸν Μέλανα κόλπον περιοδεύσαντες, ἐς Αἶνον ἀφίκοντο, καὶ ἐπὶ Αἴνῳ Δορίσκον τε καὶ ὅσα ἄλλα μέχρι Σερρείου ὄρους παράλια. *A. U. 712.*

CII. Τοῦ δὲ Σερρείου προὔχοντος ἐς τὸ πέλαγος, αὐτοὶ μὲν ἐς τὰ μεσόγαια ἀνεχώρουν, Τίλλιον δὲ Κίμβρον μετὰ τοῦ ναυτικοῦ καὶ τέλους ὁπλιτῶν ἑνὸς καὶ τοξοτῶν τινων τὴν ἀκτὴν περιπλεῖν ἔπεμπον· ἣ πάλαι μὲν ἦν ἐρημοτάτη, καίπερ εὔγεως οὖσα, τῶν Θρακῶν οὔτε θαλάσσῃ χρωμένων, οὔτε ἐς τὰ παράλια κατιόντων, ὑπὸ δέους

Lin. 96. Δουρίσκον *h. l. edit.* 1. *ſed mox* Δορίσκ. *L.* 98. δύο αἰετοὺς *Aug. L.* 99. περιέσκεπτον *Edd. mend. Recte Aug. L.* 6. δὲ *inter* τοῦ *&* Σερρείου *inſerui ex Aug. L.* 7. Τύλλιον *Edd. ex Cand. qui dat* Tullium*: & ſic iidem rurſus deinceps* Τύλλιος*: invitis quatuor noſtris MSS.*

etiam fortiſſimo cuique adjecerunt, varias cauſas interſerentes. Tum milites, ut quique priores donativum acceperant, ita præmittebantur *Doriſcum*: & paulo poſt eodem imperatores ſecuti ſunt. Eo tempore aquilæ duæ, ſuperne demiſſæ, argenteas ſigniferorum aquilas inſederunt, tundentes roſtris, vel, ut alii tradunt, alis protegentes: permanſeruntque apud agmen, alentibus imperatoribus ex publico; ac pridie demum quam pugna commiſſa eſt, avolarunt. Agmen, intra biduum per oram ſinus Melanis circumductum, *Ænum* pervenit, & inde *Doriſcum*, aliaque maritima oppida uſque *Serrium promontorium.*

102. Ibi, quoniam in mare protenditur *Serrium*, ad mediterranea *Caſſius Brutuſque* deflexerunt. *Tillium* vero *Cimbrum*, cum claſſe legioneque una & nonnullis ſagittariis, oram legere juſſerunt. Ea ora, quamvis culturæ apta, olim quidem fuerat deſertiſſima; quod Thraces abſtinerent a mari, neque ad litora deſcendêrent metu incurſa-

Digitized by Google

A. U. 712. τῶν ἐπιπλεόντων· Ἑλλήνων δ᾽ αὐτὴν, ἑτέρων τε καὶ Χαλκιδέων, καταλαβόντων, καὶ θαλάσσῃ χρωμένων, ἤνθει ταῖς ἐμπορίαις καὶ γεωργίαις, χαιρόντων σφίσι καὶ τῶν Θρακῶν διὰ τὴν τῶν ὡραίων ἄμειψιν· μέχρι Φίλιππος, ὁ Ἀμύντου, τούς τε ἄλλους καὶ Χαλκιδέας ἀνέστησεν, ὡς μηδὲν ἔτι πλὴν οἰκόπεδα μόνον ἱερῶν ὁρᾶσθαι. Τήνδε οὖν τὴν ἀκτὴν, αὖθις ἔρημον οὖσαν, ὁ Τίλλιος παραπλέων, ὡς οἱ πρὸς τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον εἴρητο, στρατοπέδοις ἐπιτήδεια χωρία ἀνεμέτρει καὶ διέγραφε, καὶ ταῖς ναυσὶ κατὰ μέρη πρόσπλουν, ἵν᾽ οἱ περὶ τὸν Νωρβανὸν, ὡς ἀχρεῖον ἔτι τὸ τηρεῖν, τὰ στενὰ ἐκλίποιεν. καὶ ἐγένετο μὲν, ὡς προσεδόκησαν. Ὑπὸ γὰρ τῆς φαντασίας τῶν νεῶν ὁ Νωρβανὸς ἐπὶ τῶν Σαπαίων στενῶν ἐθορυβήθη, καὶ ἐκάλει Δεκίδιον ἐκ τῶν Κορπίλων κατὰ σπουδὴν ἐπικουρεῖν οἱ· καὶ ἐπεκούρει. τὰ δὲ τῶν Κορπίλων στενὰ ἐκλειφθέντα οἱ περὶ τὸν Βροῦτον διώδευον.

Lin. 15. τῶν ὀρίων ἄμειψιν *edit.* 1. *cum Regiis.* ὀρέων *edit.* 2. 3. & montium *Cand. Verum, quod vidit Muſgravius, dedit Aug. L.* 22. ἀχρεῖον ἐστι τὸ *Edd. Aug. Levem mendam corrigere non dubitavi. L.* 25. Κεδίκιον *Edd. & Cand.* Καιδίκιον *b. l. Aug.* Κιδίκιον *Reg. B. Correxi, ut ſupra. Ibid. & l.* 27. Τουρπίλων *utrimque Edd. & MSS. mend.*

tionum, quæ a præternavigantibus fieri poſſent: deinde a Chalcidenſibus aliiſque Græcis rei maritimæ adſuetis occupata, floruerat agricultura ſimul & exterorum commerciis; gaudentibus quoque ea re Thracibus, propter opportunam fructuum æſtivorum permutationem: ad extremum vero Philippus, Amyntæ filius, cum Chalcidenſes tum ceteros inde rurſus ejecit, ut nihil aliud jam præter templorum ruinas ibi conſpiceretur. Hanc igitur oram rurſus deſertam *Cimber* legens, quemadmodum ei a *Caſſio Brutoque* fuerat mandatum, opportuna caſtris loca dimetiebatur & deſignabat, iidemque ſtationes aliquot navibus; quo fore ſperabant, ut Norbaniani, ſervare fauces jam ſupervacuum ducentes, inde abſcederent: quod & factum eſt. *Norbanus* enim, quamprimum claſſis in eis locis conſpecta eſt, faucibus Sapæorum timens, vocavit ad ſe *Decidium* e *Corpilis*, ut propere ſibi ſuccurreret. Qui poſtquam cum illo ſe conjunxit; per relictas *Corpilorum fauces Brutus Caſſiuſque tranſierunt.*

CIII. Ἐκφανείσης δὲ τῆς ἐνέδρας, ὁ Νωρβανὸς καὶ ὁ Δεκίδιος τὰ Σαπαίων κατεῖχον ἰσχυρῶς. καὶ πάλιν ἦν ἄπορα τοῖς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον· ἀθυμία τε ἐνέπιπτε, μὴ δέοι σφᾶς ἧς ὑπερεωράκεσαν περιόδου νῦν ἄρχεσθαι, καὶ ἀνακυκλεύειν τὰ ἠνυσμένα, ὀψὲ καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ὥρας γεγονότων. Ὧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσιν ὁ Ῥασκούπολις ἔφη, περίοδον εἶναι παρ' αὐτὸ τὸ τῶν Σαπαίων ὄρος, ἡμερῶν τριῶν, ἄβατον μὲν ἀνθρώποις ἐς τὸ νῦν, ὑπό τε κρημνῶν καὶ ἀνυδρίας καὶ ὕλης πυκνῆς· ἢν δὲ ἐθέλωσιν ὕδωρ τε ἐπάγεσθαι, καὶ ὁδοποιεῖν στενὴν καὶ αὐτάρκη δίοδον, οὐ γνωσθήσεσθαι μὲν διὰ τὴν συνηρεφίαν οὐδὲ οἰωνοῖς· τῇ τετάρτῃ δὲ ἐπὶ Ἁρπησσὸν ποταμὸν ἥξειν, ἐκπίπτοντα ἐς τὸν Ἕβρον, ὅθεν ἡμέρας ἔτι μιᾶς ἐν Φιλίπποις ἔσεσθαι, τοὺς πολεμίους περιλαβόντας, ὡς ἀπειλῆφθαι τέλεον αὐτοὺς, καὶ οὐδὲ ἀναχώρησιν ἕξειν. Τοῖς δὲ ἐδόκει τὰ λεγόμενα, τῆς τε ἄλλης ἀπορίας οὕνεκα, *A. U. 712.*

Lin. 29. *Rurſus* Κιδίκιος *Edd. Et magis corrupte* Κικίλιος *MSSti.* *L.* 31. ὑπερωράκεσαν *Edd. ex Reg. B. Prætuli Aug. Reg. A.* *L.* 32. ἠνυμένα *Aug.* *L.* 34. τὸ *poſt* αὐτὸ *caret Reg. B.* *L.* 35. ἐς τονῦν *Aug.* *L.* 39. Arpeſſum *Cand.* *L.* 40. Ἕρμον *edit.* 1. *cum MSStis & Cand.* Ἑρμὸν *edit.* 2. 3. *Mutavi in* Ἕβρον, *cum Gelenio.*

103. Eo dolo deprehenſo, *Norbanus Decidiuſque Sapæas fauces* tanto validius *obtinuerunt*: & rurſus *ademtus* eſt *Caſſianis tranſitus*; ſimulque conciderunt eis animi, timentibus ne jam oporteat diſpendioſam illam viam inire, quam contemſerant, & iter emenſum repetere, urgente jam tempore, & æſtate ad exitum properante. Ita ſolicitis *Raſcupolis* indicavit, „eſſe circuitum præter ipſum *Sapæorum* montem dierum trium, inacceſſum quidem hominibus ad eum diem, ob „rupes & aquæ inopiam ſaltuſque denſiſſimos: ſed, quod ſi non pigeat aquam ſecum ferre, & viam anguſtam munire quantum ſufficiat ad tranſitum, non fore conſpicuos ne avibus quidem propter denſitatem arborum; quarto vero die venturos ad *Harpeſſum fluvium*, qui in *Hebrum* incidit: inde *Philippos* iter eſſe unius adhuc diei: quo ubi pervenerint, circumventuros hoſtem, ut nullum ei pateat effugium." Placuit hoc conſilium, cum quod non aliud melius aliunde ſuppete-

A. U. 712. καὶ ἐλπίδι μάλιϛα τοῦ περιλήψεσθαι τοσόνδε ϛρατὸν πολεμίων.

CIV. Προπέμπουσιν οὖν μέρος, Λευκίῳ Βύβλῳ παραδόντες, ὁδοποιεῖν μετὰ τοῦ Ρασκουπόλιδος. οἱ δὲ, ἐπιμόχθως μὲν, ὅμως δὲ ἔπραττον αὐτὸ, μετὰ ὁρμῆς καὶ προθυμίας· καὶ μᾶλλον, ἐπεί τινες αὐτοῖς προπεμφθέντες ἐπανῆλθον, ἰδεῖν τὸν ποταμὸν ἐξ ἀποϛίου λέγοντες. Τῇ δὲ τετάρτῃ κάμνοντες ὑπό τε κόπου καὶ δίψους, ἐπιλιπόντος ἤδη τι καὶ τοῦ ὕδατος ὃ ἐπήγοντο, ἀνέφερον, ὅτι τριήμερον σφίσι τὸ ἄνυδρον ἐλέγετο εἶναι, καὶ ἐν φόβῳ πανικῷ περὶ ἐνέδρας ἐγίγνοντο· οὐκ ἀπιϛοῦντες μὲν τοῖς προπεμφθεῖσι, τὸν ποταμὸν ἰδεῖν, ἡγούμενοι δὲ ἑτέραν ἄγεσθαι. καὶ ἠθύμουν, καὶ ἐβόων, καὶ τὸν Ρασκούπολιν, ὅτε ἴδοιεν περιθέοντα καὶ παρακαλοῦντα, ἐλοιδόρουν καὶ ἔβαλλον. Βύβλου δὲ αὐτοὺς ἱκετεύοντος ἐκπονῆσαι τὰ λοιπὰ μετ' εὐφημίας, ὁ πο-

Lin. 46. Βίβλῳ, *& paulo inferius* Βίβλου *Edd. non male. Revocavi constantem ſcripturam MSStorum; quamquam ſemel alibi rectius* Βίβουλος *dederant omnes.* *L.* 47. Ρασχυπολ. *h. l. edit.* 1. *ſed mox rurſus* Ρασκουπ. *L.* 52. ἐπιλειπόντος (*ſic*) *Edd.* ἐπιλειπόντος *Aug. quod mutavi in id, unde deflexum eſt.*

bat, tum maxime propter ſpem tantas hoſtium copias circumveniendi.

104. Itaque partem quamdam copiarum, *L. Bibulo* duce, præmittunt una cum *Raſcupolide*, qui viam munirent. Illi magno quidem labore, ſed impigre & alacriter, perfecerunt mandatum; tantoque magis, poſtquam longius præmiſſi nonnulli redierant nunciantes, ſe ex editiore loco vidiſſe eminus fluvium. Quarto vero die, feſſi labore ac ſiti, jam deficiente quoque quam ſecum tulerant aqua, reputabant prædictam ſibi in triduum tantummodo aquæ inopiam; conſternatique ſubito, inſidias ſuſpicabantur, non quod non crederent nunciantibus viſum fluvium, ſed quod in aliam partem ſe ductos eſſe putarent. Itaque mœſtos clamores edebant; & *Raſcupolim*, quoties circumcurſantem hortantemque viderent, ſaxis petebant & conviciis. *Bibulo* autem rogante ſuppliciter, ut perdurarent bonis avibus; circa veſperam a primo agmi-

Digitized by Google

ταμὸς περὶ ἑσπέραν ἑωρᾶτο τοῖς πρώτοις· καὶ βοῆς (ὡς εἰκὸς) λαμπρᾶς ἐπὶ τῇ χαρᾷ γενομένης, ἡ βοὴ, μεταλαμβανόντων αὐτὴν τῶν κατόπιν ἑξῆς, ἐπὶ τοὺς ὑστάτους περιῄει. Βροῦτος δὲ καὶ Κάσσιος, ἐπεὶ ἔμαθον, ᾔεσαν αὐτίκα δρόμῳ, διὰ τῆς τετμημένης τὸν ἄλλον στρατὸν ἄγοντες. Οὐ μὴν ἔλαθόν γε τοὺς πολεμίους ἐς τέλος, οὐδὲ περιέλαβον αὐτούς. Ὁ γάρ τοι Ράσκος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ρασκουπόλιδος, ἐκ τῆς βοῆς ὑπονοήσας, ἐσκέψατο· καὶ τὸ γιγνόμενον ἰδὼν, ἐθαύμασε μὲν ὁδὸν ἄνυδρον ἐλθόντος στρατοῦ τοσοῦδε, ἣν οὐδὲ θηρίων ᾤετο ὁδεύσειν διὰ τοιᾶσδε ὕλης· καὶ ἀνήγγειλε τοῖς ἀμφὶ τὸν Νωρβανόν. Οἱ δὲ νυκτὸς ἔφευγον ἐκ τῶν Σαπαίων ἐπ᾽ Ἀμφιπόλεως. Καὶ οἱ Θρᾷκες ἄμφω διὰ στόματος ἦσαν ἐν τοῖς στρατοῖς· ὁ μὲν, ἀγνοουμένην ἀγαγών· ὁ δ᾽, οὐκ ἀγνοήσας.

A. U. 712.

CV. Οἱ δ᾽ ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἐκ παραλόγου τόλμης ἐς Φιλίππους παρῆλθον, ἔνθα αὐτοῖς καὶ ὁ Τίλλιος ἐπι-

Lin. 61. Pro λαμπρᾶς *dant* ἱλαρᾶς *Edd. ex Reg. B. in quo tamen ab ead. manu ſuperſcriptum* λαμπρᾶς, *quod unice agnoſcunt Reg. A. Aug. Ven. L. 63.* ἤεντο *Edd. & MSS. ut paſſim alias. L. 67.* ἐπεσκέψατο *Edd. Prætuli lectionem Aug. Reg. B. quam & lineolâ ſub literis* πε *ſubductâ indicat Reg. A. L. 69.* ἣν οὐδὲ *caret Aug. male. Ibid.* θηρίων *edit. 1. mend. L. 72.* ἐν τοῖς στρατηγοῖς *Aug. Ven. male. L. 75.* Τύλλιος *rurſus Edd. invit. MSS.*

ne conſpectus eſt fluvius: conclamatumque, ut par erat, maximis vocibus præ gaudio; clamorem proximis ad poſtremum uſque agmen excipientibus. His cognitis *Brutus Caſſiuſque* raptim per apertam ab illis viam reliquum traduxerunt exercitum. Nec tamen hoſtem hoc iter omnino fefellit: nec circumventus eſt. Nam *Raſcus*, *frater Raſcupolidis*, ex clamore ſuſpicatus rem, exploravit: utque vidit factum, miratus, per ſqualentem ariditate viam, quam ne feris quidem putaverat propter tales ſaltus perviam, tantas tranſiſſe copias, renunciavit Norbano omnia. Et *Norbanus* cum ſuis noctu *e Sapæis fugit verſus Amphipolim*: & ambo Thraces celebrabantur in exercitibus; alter, quod per ignotas vias duxerit; alter, quod eum id non latuerit.

105. Sic BRUTUS ET CASSIUS mirifica audacia PHILIPPOS *pervenere*: eodem-

A. U. 712. κατήχθη, καὶ πᾶς ὁ στρατὸς συνεληλύθει. Οἱ δὲ Φίλιπποι, πόλις ἐστὶν, ἣ Δάτος ὠνομάζετο πάλαι, καὶ Κρηνίδες ἔτι πρὸ Δάτου· κρῆναι γάρ εἰσι περὶ τῷ λόφῳ ναμάτων πολλαί. Φίλιππος δὲ, ὡς εὐφυὲς ἐπὶ Θρᾷκας χωρίον, ὠχύρωσέ τε, καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ Φιλίππους προσεῖπεν. Ἔστι δὲ ἡ πόλις ἐπὶ λόφου περικρήμνου, τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὅσον ἐστὶ τοῦ λόφου τὸ εὖρος. ἔχει δὲ πρὸς μὲν ἄρκτῳ δρυμοὺς, δι᾽ ὧν ὁ Ῥασκούπολις ἤγαγε τοὺς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον· πρὸς δὲ τῇ μεσημβρίᾳ ἕλος ἐστὶ, καὶ θάλασσα μετ᾽ αὐτό· κατὰ δὲ τὴν ἕω, τὰ στενὰ τῶν Σαπαίων τε καὶ Κορπίλων· ἐκ δὲ τῆς δύσεως, πεδίον μέχρι Μουρκίνου τε καὶ Δραβίσκου καὶ ποταμοῦ Στρυμόνος, τριακοσίων που καὶ πεντήκοντα σταδίων, εὔφορον πάνυ καὶ καλόν. ἔνθα καὶ τὸ πάθος τῇ Κόρῃ φασὶν ἀνθιζομένῃ γενέσθαι, καὶ ποταμός ἐστι Ζυγάκτης, ἐν ᾧ τοῦ θεοῦ περῶντος τὸ ἅρμα τὸν ζυγὸν ἆξαι λέγουσι,

Lin. 79. ἐπὶ Θρᾴκης *Aug.* *L.* 85 *ſq.* τὰ Σαπαίων *Edd.* *Expreſſi lectionem Aug.* *L.* 86. *Rurſus* Τουρπίλων *Edd.* Τορπίλων *Regii, Aug. Ven.* *L.* 87. *Malim* Μυρκίνου & Δραβίσκου. *L.* 91. περῶντος, τὸ ἅρμα τὸ ζυγὸν ἆξαι *Edd.* *Diſtinctionem poſt* περῶντος *repoſitam voluit Muſgravius.* τὸν ζυγὸν *dedit Aug.*

que & *Cimber* cum claſſe advectus eſt, & omnes copiæ convenerunt. Eſt autem PHILIPPI eadem urbs, cui *olim Datus* nomen fuerat, & prius etiam *Crenides*, quod Κρῆναι, id eſt, *fontes* crebri circa eum tumulum ſcaturiant. Hunc locum, ut opportunum adverſus Thracas, *Philippus* munierat, & de ſuo nomine *Philippos* adpellaverat. Sita eſt urbs in prærupto tumulo, totam tumuli latitudinem occupans. Habet a ſeptemtrione ſaltus, per quos exercitum Caſſianum traduxit Raſcupolis: verſus meridiem palus eſt, ad mare uſque pertinens: verſus orientem vero fauces & Sapæorum & Corpilorum: ex occidentali latere campi patent uſque *Murcinum Drabiſcumque* oppida & *Strymonem* fluvium, per XLIV paſſuum millia, fertiles admodum & amœni. Quibus in campis *rapta* etiam fertur *Proſerpina*, dum flores legeret; eſtque ibidem *Zygactes amnis, in cujus trajectu ajunt Plutonem fregiſſe currus jugum*, & ab eo

Digitized by Google

καὶ τῷ ποταμῷ γενέσθαι τὸ ὄνομα. κατωφερὲς δ᾽ ἐστὶ τὸ πεδίον, ὡς ἐπιδέξιον μὲν εἶναι τοῖς ἄνωθεν ὁρμῶσιν ἐκ τῶν Φιλίππων, ἄναντες δὲ τοῖς ἐξ Ἀμφιπόλεως βιαζομένοις.

A. U. 711.

CVI. Φιλίππων μὲν οὖν ἐστιν ἕτερος λόφος οὐ μακρὰν, ὃν Διονύσου λέγουσιν, ἐν ᾧ καὶ τὰ χρύσειά ἐστι, τὰ Ἄσυλα καλούμενα. ἀπὸ δὲ Φιλίππων δέκα σταδίους προελθόντι, δύο εἰσὶν ἄλλοι λόφοι, Φιλίππων μὲν αὐτῶν ὅσον ὀκτωκαίδεκα σταδίους ἀφεστῶτες, ἀλλήλων δὲ ὅσον ὀκτώ· ἐν οἷς ἐστρατοπέδευσαν, Κάσσιος μὲν ἐπὶ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν, Βροῦτος δὲ ἐπὶ τοῦ βορείου. Καὶ, τῶν ἀμφὶ τὸν Νωρβανὸν ὑποχωρούντων, οὐκέτι προῄεσαν. Ἀντώνιόν τε γὰρ ἐπυνθάνοντο πλησιάζειν, Καίσαρος ὑπολελειμμένου διὰ νόσον ἐν Ἐπιδάμνῳ· καὶ τὸ πεδίον ἦν ἐναγωνίσασθαι καλὸν, καὶ οἱ κρημνοὶ στρατοπεδεύσαι. τὰ γὰρ ἑκατέρωθεν αὐτῶν, τῇ μὲν ἦν ἕλη καὶ λίμναι μέχρι τοῦ Στρυμόνος, τῇ δὲ τὰ στενὰ καὶ ἄτριβῆ καὶ ἀνόδευτα· τὸ δὲ μέσον τῶν λόφων, τὰ ὀκτὼ στάδια, δίοδος ἦν ἐς τὴν

Lin. 97. χρυσεῖα ſcribere juſſerat H. Steph. L. 98. Pro ἀπὸ δὲ Φιλίππων videtur ἀπὸ δὲ Ἀσύλων reponendum.

caſu Græcos nomen amni indidiſſe. Eſt autem declivis ea planities, ut commoda ſit deſcendentibus a *Philippis*, ardua vero ab *Amphipoli* adſcendentibus.

106. Non longe a *Philippis* abeſt alius tumulus, quem *Bacchi tumulum* dicunt: in eo ſunt aurifodinæ, quas *Aſyla* vocant. Inde ad MCC paſſus progreſſis offerunt ſe alii duo tumuli, diſtantes a Philippis MMCC, a ſe invicem vero M paſſus. In illis tumulis *caſtra metati* ſunt: CASSIUS in eo, qui ad meridiem vergit, BRUTUS in ſeptemtrionali. Nec amplius *Norbanum* cedentem perſecuti ſunt. Nunciabatur enim, *adpropinquare Antonium*, *Cæſare morbi cauſa Epidamni relicto*: & erat ea planities aptiſſima committendo prælio, ſicut prærupti illi colles caſtris metandis. Nam ex altero latere paludes ſtagnaque habebant uſque *Strymonem* fluvium, ex altero, fauces, & juxta illas ſaltus nullis callibus pervios. Medium inter tumulos mille paſſuum ſpatium, tranſitus erat Aſiam ex Europa petenti-

A. U. 712. Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην, καθάπερ πύλαι· καὶ αὐτὰ διετείχισαν ἀπὸ χάρακος ἐς χάρακα, καὶ πύλας ἐν μέσῳ κατέλιπον, ὡς ἓν εἶναι τὰ δύο στρατόπεδα. ἦν δὲ καὶ παρ' αὐτὸ ποταμὸς, ὃν Γάγγαν τινὲς, οἱ δὲ Γαγγίτην λέγουσι, καὶ θάλασσα ὄπισθεν, ἐν ᾗ καὶ τὰ ταμιεῖα καὶ ἐνορμίσματα ἔμελλον ἕξειν. Θάσον μὲν δὴ ταμιεῖον, ἀπὸ ἑκατὸν σταδίων οὖσαν, ἐπίθεντο· ἐνόρισμα δὲ ταῖς τριήρεσι Νέαν πόλιν, ἀπὸ ἑβδομήκοντα σταδίων. οἱ μὲν δὴ, χαίροντες τῷ χωρίῳ, τὰ στρατόπεδα ὠχύρουν.

CVII. Ἀντώνιος δὲ ὥδευε μὲν σὺν τῷ στρατῷ μετ' ἐπείξεως, τὴν Ἀμφίπολιν ἐθέλων ἐς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μάχης προλαβεῖν. ὡς δὲ αὐτὴν εὗρεν ὠχυρωμένην ὑπὸ τῶν ἀμφὶ τὸν Νωρβανὸν, ἥσθη, καὶ τὴν παρασκευὴν ἐν αὐτῇ κατέλιπε μεθ' ἑνὸς τέλους, οὗ Πινάριος ἡγεῖτο· αὐτὸς δὲ μάλα θρασέως πολὺ προελθὼν, ἐστρατοπέδευεν ἐν τῷ πεδίῳ, σταδίους ὀκτὼ μόνους ἀποσχὼν ἀπὸ τῶν πολεμίων. Καὶ εὐθὺς ἦν κατάδηλος ἡ τῶν στρατο-

Lin. 14. παρ' αὐτὸν *dant Edd. cum MSS. noſtris: quod locum tueri non poteſt, niſi addas* τὸν χάρακα. *Ibid.* Γάγαν & Γαγίταν *Aug.*

bus, quaſi porta quædam: in eo tranſverſum murum a caſtris ad caſtra, relicta in medio porta, exſtruxerunt, ut bina caſtra eſſent conjuncta. Præterfluebat & amnis, quem *Gangam* alii, alii *Gangitem* adpellant: & a tergo mare erat, tutam ſtationem claſſi & caſtris commeatus præbiturum. *Thaſum* inſulam, paulo amplius XII millia paſſuum diſtantem, habebant pro horreo: triremes ad IX millia in *portu Neapolitano* collocarunt. Hac opportunitate locorum læti *Caſſius Brutuſque* *caſtra communiebant.*

107. ANTONIUS interim cum exercitu raptim iter faciebat, ut *Amphipolim* occuparet, quam *ſedem belli* erat *facturus*. Quam ubi jam a *Norbano*, ut ſibi venienti eſſet receptaculo, munitam invenit; gaviſus, adparatum in ea reliquit, cum una legione præſidiaria præfectoque *Pinario*: ipſe, admodum audenter multum progreſſus, caſtra metatus eſt in plano, diremta ab hoſte mille tantum paſſuum ſpatio. Statimque adparuit, quanto *potior* eſſet *Caſſiano-*

Digitized by Google

πέδων ἐλάττωσίς τε καὶ πλεονεξία. οἱ μὲν γὰρ ἦσαν ἐπὶ A. U.
κολωνῷ, οἱ δὲ ἐν πεδίῳ· καὶ οἱ μὲν ἐξυλεύοντο ἀπὸ τῶν 712.
ὀρῶν, οἱ δ᾽ ἀπὸ τοῦ ἕλους· καὶ ὑδρεύοντο οἱ μὲν ἐκ ποταμοῦ, οἱ δ᾽ ἐκ φρεάτων ὧν αὐτίκα ὠρωρύχεισαν· τήν τε ἀγορὰν οἱ μὲν ἀπὸ ὀλίγων σταδίων ἐπήγοντο ἐκ Θάσου, οἱ δὲ ἀπὸ πεντήκοντα καὶ τριακοσίων ἐξ Ἀμφιπόλεως. ἐδόκει γε μὴν ἐξ ἀνάγκης ὁ Ἀντώνιος ὧδε πρᾶξαι, κολωνοῦ μὲν οὐδενὸς ὄντος ἑτέρου, τὸ δ᾽ ἄλλο πεδίον οἷα κοιλότερον ἐκλιμνάζοντος ἐνίοτε τοῦ ποταμοῦ· παρ᾽ ὃ καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὀρυσσομένων φρεάτων γλυκείας τε καὶ δαψιλοῦς ὕδατος εὕρισκε. Τό γε μὴν τόλμημα, εἰ καὶ ἐξ ἀπορίας ἐγένετο, κατέπλησσε τοὺς πολεμίους, ἐγγὺς οὕτω καὶ εὐθὺς ἐξ ἐφόδου σὺν καταφρονήσει παραστρατοπεδεύσαντος. Φρούριά τε ἤγειρον πολλὰ, καὶ πάντα κατὰ σπουδὴν ὠχύρουν τάφροις καὶ τείχεσι καὶ χαρακώμασιν. ὠχύρουν δὲ καὶ οἱ πολέμιοι ὅσα αὐτοῖς ἐνέλιπεν. ὁ δὲ Κάσσιος, τὴν ὁρμὴν τοῦ Ἀντωνίου μανιώ-

Lin. 33. Forſan καὶ διακοσίων. *L. 36 ſq.* παρ᾽ ἓν *Edd. Prætuli Aug. L. 38.* τό τε γε μὴν *Edd. Delevi* τε *cum Aug. monente etiam Muſgravio. L. 41 ſq. Malim* ἤγειρε, *&* *mox* κατὰ σπουδὴν ὠχύρου. *L. 44.* ἐνέλειπεν *Aug.*

rum quam *Antonianorum caſtrorum conditio.* Illi in colle ſtant, hi in planitie: lignabantur illi e montibus, hi e paluſtribus: illi aquabantur e fluvio, hi e puteis quos ſtatim effoderant: commeatus illi a propinqua Thaſo advehebant, hi ab Amphipoli per viam amplius XL [XXX?] millium paſſuum. Videtur tamen neceſſitate coactus feciſſe id *Antonius*, præoccupatis jam ab hoſte collibus, reliqua vero planitie humili, & ſtagnante interdum aquis fluvii; quapropter etiam in effoſſis puteis fontes copioſi aquæ dulcis inveniebantur. Sed ea audacia certe, quamvis a neceſſitate profecta, terruit hoſtes, caſtra ex itinere ſtatim tam propinquo loco contemtim poſita conſiderantes. Caſtris poſitis, *Antoniani* caſtella plurima excitarunt, & ſumma celeritate foſſis, muris, vallis omnia communierunt. Simul hoſtes quidquid munitionum necdum omnino perfectum erat, abſolvebant: & *Caſſius*, inſanum videns *Antonii* impetum,

Digitized by Google

A. U. 712. δὴ οὖσαν ὁρῶν, διετείχιζεν ὃ ἔτι μόνον αὐτοῖς ἔλειπε ἐς τὸ ἕλος ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου, διὰ στενότητα ὑπεροφθέν· ὡς μηδὲν ἔτι ἀτείχιστον εἶναι, πλὴν κατὰ πλευρὰς Βρούτῳ μὲν τὰ ἀπόκρημνα, Κασσίῳ δὲ τὸ ἕλος, καὶ τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῷ ἕλει· τὰ δὲ ἐν μέσῳ πάντα διείληπτο τάφρῳ καὶ χάρακι καὶ τείχει καὶ πύλαις.

CVIII. Οὕτω μὲν ὠχύρουντο αὐτῶν ἑκάτεροι· καὶ ἐν τοσούτῳ μόνοις ἱππεῦσι καὶ ἀκροβολισμοῖς ἐπειρῶντο ἀλλήλων. Ὡς δὲ ἐξείργαστο πάντα ὅσα ἐπενόουν, καὶ ὁ Καῖσαρ ἀφῖκτο, οὔπω μὲν ἐρρωμένος ἐς μάχην, φορείῳ δὲ ἐπὶ τὰς συντάξεις τοῦ στρατοῦ κομιζόμενος· οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Καίσαρα εὐθὺς ἐξέτασσον ἐς μάχην· οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἀντεξέτασσον μὲν ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων, οὐ κατῄεσαν δέ. οὐ γὰρ ἐγνώκεισαν ἐς τὴν μάχην ἐπείγεσθαι, ταῖς ἀγοραῖς ἐλπίζοντες ἐκτρύσειν τοὺς πολεμίους. Ἦν δὲ τὰ μὲν πεζὰ ἑκατέροις ἐννεακαίδεκα ὁπλιτῶν τέλη· τοῖς μὲν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἐνδέοντα τοῖς ἀρι-

Lin. 45. ἔλειπεν Edd. Prætuli Aug. cum altero ex Regiis.

ſpatium anguſtum inter paludem & ſua caſtra, quod ſolum adhuc ſupererat, ob ipſam anguſtiam neglectum, muro intercepit, ne quid immunitum eſſet. Itaque quum a latere *caſtra Bruti* rupibus, *Caſſiana* vero palude marique deinceps eſſent protecta; cetera in medio omnia foſſa valloque & muris ac portis interſepta erant.

108. Hæ fuere utrimque *caſtrorum* AD PHILIPPOS *munitiones*: in quibus abſolvendis dum occupantur, velitationibus tantum & equitum excurſionibus utrimque faciebant virtutis periculum. Ut vero ſuprema operibus manus eſt impoſita, & CÆSAR quoque *advenit*, nondum quidem ad pugnam ſatis validus, ſed ita tamen ut lectica circumferri circa ordines poſſet; *Cæſariani* ſtatim *explicarunt aciem*. Ex adverſo *Brutus Caſſiuſque* ſuos inſtruxerunt quidem in editiore loco, ſed *non deſcenderunt*: non placebat enim prælio decernere, *quod ſperarent, hoſtem inopia commeatuum poſſe confici*. Erat autem *numerus copiarum*, legiones pariter *utrimque* undeviginti; ſed in *Bruti* quidem *Caſſiique* exercitu, non ſatis illæ ſuis numeris

Digitized by Google

A. C. 712.

μοῖς, τοῖς δ' ἀμφὶ τὸν Καίσαρα καὶ ἐπλεόναζον ἑκατέρωθεν. ἱππεῖς δὲ, ἅμα τοῖς ἑκατέρων Θρᾳκίοις, ἦσαν Καίσαρι μὲν καὶ Αντωνίῳ μύριοι καὶ τρισχίλιοι, Βρούτῳ δὲ καὶ Κασσίῳ δισμύριοι. ὥστε πλήθει μὲν ἀνδρῶν, καὶ θράσει καὶ ἀρετῇ στρατηγῶν, καὶ ὅπλοις καὶ παρασκευῇ, λαμπροτάτην ἑκατέρων παράταξιν ὀφθῆναι· ἄπρακτον δὲ ἐς πολλὰς ἡμέρας, οὐκ ἐθελόντων συμπλέκεσθαι τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον, ἀλλὰ ταῖς ἀπορίαις προεκτρύχειν τοὺς πολεμίους· αὐτοὶ μὲν ἔχοντες Ἀσίαν χορηγὸν, καὶ ἐξ ἐγγίονος πάντα διὰ θαλάσσης πορίζομενοι, τοῖς δὲ πολεμίοις οὐδὲν ὂν δαψιλὲς οὐδὲ οἰκεῖον· οὔτε γάρ τι δι' ἐμπόρων ἀπ' Αἰγύπτου λαβεῖν εἶχον, ὑπὸ λιμοῦ τῆς χώρας δεδαπανημένης· οὔτε ἐξ Ἰβηρίας ἢ Λιβύης, διὰ Πομπήιον, οὔτε ἐκ τῆς Ἰταλίας, διὰ Μοῦρκον καὶ Δομίτιον. οὐκ ἐς πολὺ δ' αὐτοῖς ἔμελλον ἀρκέσειν Μα-

Lin. 62 ſq. ἑκατέρωθεν *poſt* ἐπλεόναζον *non expreſſit Cand. Ac fortaſſe per errorem intruſum eſt. L. 63.* ἅμα τοῖς ἑκατέρωθεν Θρᾳξίοις *Edd. ex Regiis, qui tamen & alteram exhibent lectionem, quam dederunt Aug. Ven. L. 70.* τὴν Ἀσίαν *Edd. Delevi artic. cum Aug. Ven. L. 71.* ἐξ ἐγγίων ὡς πάντα *Edd. & MSS. mend. In Aug. ex* ἐγγίων *factum* ἐγγίων *eſt; ac poſt hanc vocem puncto minori diſtinguitur oratio. Tentavi emendationem ex conject. præeunte Gelenio. Sed fortaſſe mutilus etiam locus eſt. L. 73.* παρ' Αἰγύπτου *Edd. mend. Recte Aug. Reg. B.*

completæ; in *Cæſaris* vero & *Antonii* abundantes etiam numero. Equitum vero, adjunctis utrimque Thracum auxiliis, *Antonius cum Cæſare* habebat XIII millia: *Brutus et Caſſius* XX. M. Itaque multitudine virorum, audacia virtuteque imperatorum, armis & adparatu, pulcerrimum utraque acies ſpectaculum præbuit: ſed utraque per multos continuos dies otioſa ſtabat; Caſſianis prælium detrectantibus, & difficultate annonæ hoſtem fatigare cupientibus; quum ipſis ex Aſia omnia ſuppeterent, & ex propinquo per mare ſubveherentur, hoſtes in regione infeſta laborarent inopia. Hi enim neque per mercatores accipere ex Ægypto quidquam poterant, fame tunc oppreſſa: neque ex Hiſpania aut Africa Pompejus, neque ex Italia Murcus & Ahenobarbus ſinebant commeatus advehi; Ma-

Digitized by Google

κεδονία τε καὶ Θεσσαλία, μόναι σφίσιν ἐν τῷ τότε χορηγοῦσαι.

A. U. 712.

CIX. Ὧν οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἐνθυμούμενοι μάλιστα, διέτριβον. ὁ δὲ Ἀντώνιος, αὐτὰ δεδιὼς, ἔγνω βιάσασθαι τοὺς ἄνδρας ἐς μάχην· καὶ ἐπενόησεν εἰ δύναιτο βάσιμον τὸ ἕλος ἐργάσασθαι λαθὼν, ἵνα, κατόπιν τῶν ἐχθρῶν ἔτι ἀγνοούντων γενόμενος, τὴν ἀγορὰν σφᾶς ἀφέλοιτο τὴν ἀπὸ τῆς Θάσου κομιζομένην. ἐκτάσσων οὖν αὖθις ἑκάστοτε ἐς μάχην τὰ σημεῖα τοῦ στρατοῦ πάντα, ἵνα ὅλος ἐκτετάχθαι νομίζοιτο, μέρει τινὶ νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἔκοπτεν ἐν τῷ ἕλει δίοδον, στενὴν, κείρων τε τὴν δόνακα, καὶ χῶμα ἐπιβάλλων, καὶ λίθους ἑκατέρωθεν, ἵνα μὴ τὸ χῶμα διαπίπτοι, τὰ δὲ βαθέα διεσταύρου καὶ ἐγεφύρου μετὰ σιωπῆς βαθυτάτης. ἀφῄρητο δὲ τὴν ὄψιν τοῦ ἔργου τοὺς πολεμίους ὁ πεφυκὼς ἔτι δόναξ ἀμφὶ τῇ διόδῳ. Δέκα δ' ἡμέρας ἐργασάμενος ὧδε, ἐσέπεμψε λόχους ὀρθίους νυκτὸς ἄφνω, καὶ τὰ ἐρυμνὰ τῶν ἐπὶ κατέλαβε, καὶ ἐχαράκωσε φρούρια ὁμοῦ πολλά. Ὁ δὲ Κάσσιος

Lin. 93. ὀρθίους Edd. mend. *Recte Aug. Reg. A.*

cedonia vero Theſſaliaque non diu ſufficere poterant, quæ tum ſolæ alebant exercitum.

109. Id maxime reſpicientes *Caſſius Brutuſque*, *bellum ducebant*. Idemque ipſum *Antonius* veritus, ſtatuit *eos ad pugnam cogere*: cogitavitque, num poſſet clam *per paludem viam efficere*, *ut hoſtibus a tergo commeatuum ex Thaſo ſubvectionem intercluderet*. Productis igitur rurſus quotidie in aciem ſignis omnibus, ut videretur adeſſe totus exercitus; deducta inde parte, noctes atque dies *aperiebat in palude anguſtum tranſitum*: detondens arundines, & aggerem excitans, lapidibus utrimque ne dilaberetur munitum, profundiora ſternens ſublicis pontibus, per ſummum ſilentium; conſpectum enim hoſtibus adimebant arundines relictæ circa tranſitum. In hoc opus inſumtis decem diebus, noctu cohortes ordinibus in longitudinem directis, miſit intro: quæ, occupatis ulterioribus locis aliquot natura munitis, complura caſtella ibi eodem tempore vallarunt. Ad id commentum

Κάσσιος κατεπλάγη μὲν τοῦ ἔργου τήν ἐπίνοιάν τε καὶ κλοπήν. ἀντεπινοῶν δὲ ἀποτεμέσθαι τὰ φρούρια τὸν Ἀντώνιον, διετείχιζε καὶ αὐτὸς ἐπικάρσιον τὸ ἕλος ἅπαν, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου μέχρι τῆς θαλάσσης, κόπτων ὁμοίως, καὶ γεφυρῶν, καὶ τὸν χάρακα τοῖς στεριφώμασιν ἐπιτιθεὶς, καὶ τὴν ὑπὸ Ἀντωνίου γεγενημένην δίοδον ἀπολαμβάνων, ἵνα μήτε ἐκδραμεῖν ἐς αὐτὸν οἱ ἔνδον ἔτι δυνηθεῖεν, μήτε ἐκεῖνος αὐτοῖς ἐπιβοηθεῖν. A. U. 712.

CX. Ταῦτα δὲ ὁ Ἀντώνιος ἰδὼν περὶ μεσημβρίαν, ὡς εἶχεν αὐτίκα σὺν ὁρμῇ τε καὶ ὀργῇ τὸν στρατὸν τὸν ἴδιον, ἐπὶ θάτερα τεταγμένον, ἦγεν ἐπιστρέφων ἐς τὸ διατείχισμα τοῦ Κασσίου, μεταξὺ τοῦ ἕλους καὶ τοῦ στρατοπέδου, σιδήρια φέρων καὶ κλίμακας, ὡς ἐξελὼν αὐτὸ, καὶ παροδεύσων ἐς τὸ τοῦ Κασσίου στρατόπεδον. γιγνομένου δὲ αὐτῷ τοῦ δρόμου σὺν τόλμῃ πλαγίου τε καὶ πρὸς ἄναντες, κατ' αὐτὸ δὴ τὸ μεταίχμιον τῶν στρατιῶν ἑκατέρων, περιήλγησαν οἱ τοῦ Βρούτου στρατιῶται ἐπὶ

Lin. 2. ἐκδραμεῖν αὐτὸν *Edd. is dederant Aug. Ven.* *L. 8.* ἐξελὼν *videtur ſcribendum.* *L. 11 ſq.* τῶν στρατιωτῶν ἑκατέρων *Edd. Aug. Rectius Reg. B. Forſan legendum* τῶν στρατιῶν τῶν ἑκατέρων.

commentum, tam bene diſſimulatum, *Caſſius* obſtupuit: & ut arte artem illuderet, excluſurus ab eis caſtellis Antonium, tranſverſum ſeptum egit per totam paludem a caſtris uſque ad mare; ad imitationem alterius operis cædens arundines, pontes ſternens, firmum jaciens aggerem, valloque eumdem muniens; atque ita *viam ab Antonio patefactam interrumpens*, ut nec qui tranſierant recipere ſe poſſent, nec ſubmitti poſſent eis auxilia.

110. Quod ubi circa meridiem intellexit *Antonius*, e veſtigio confeſtim cum impetu & ira *exercitum ſuum*, in diverſa parte tunc in acie ſtantem, convertit, & *adverſus Caſſii munitionem* eam, quæ a caſtris ad paludem pertinebat, *duxit*; ferramentiſque & ſcalis, quas ſuos ſecum ferre juſſerat, munitionem illam expugnare, ad ipſaque Caſſii caſtra penetrare paravit. Quibus tam inſolenter adverſo clivo tranſverſim per ipſum quod utramque aciem dirimebat ſpatium currentibus, indignati *Bruti* milites, & igno-

A. U. 712. καὶ ἐλπίδι μάλιστα τοῦ περιλήψεσθαι τοσόνδε στρατὸν πολεμίων.

CIV. Προπέμπουσιν οὖν μέρος, Λευκίῳ Βύβλῳ παραδόντες, ὁδοποιεῖν μετὰ τοῦ Ῥασκουπόλιδος. οἱ δὲ, ἐπιμόχθως μὲν, ὅμως δὲ ἔπραττον αὐτὸ, μετὰ ὁρμῆς καὶ προθυμίας· καὶ μᾶλλον, ἐπεί τινες αὐτοῖς προπεμφθέντες ἐπανῆλθον, ἰδεῖν τὸν ποταμὸν ἐξ ἀπόπτου λέγοντες. Τῇ δὲ τετάρτῃ κάμνοντες ὑπό τε κόπου καὶ δίψους, ἐπιλιπόντος ἤδη τι καὶ τοῦ ὕδατος ὃ ἐπήγοντο, ἀνέφερον, ὅτι τριήμερον σφίσι τὸ ἄνυδρον ἐλέγετο εἶναι, καὶ ἐν φόβῳ πανικῷ περὶ ἐνέδρας ἐγίγνοντο· οὐκ ἀπιστοῦντες μὲν τοῖς προπεμφθεῖσι, τὸν ποταμὸν ἰδεῖν, ἡγούμενοι δὲ ἑτέραν ἄγεσθαι. καὶ ἠθύμουν, καὶ ἐβόων, καὶ τὸν Ῥασκούπολιν, ὅτε ἴδοιεν περιθέοντα καὶ παρακαλοῦντα, ἐλοιδόρουν καὶ ἔβαλλον. Βύβλου δὲ αὐτοὺς ἱκετεύσαντος ἐκπονῆσαι τὰ λοιπὰ μετ' εὐφημίας, ὁ πρ-

Lin. 46. Βίβλῳ, *& paulo inferius* Βίβλου *Edd. non male. Revocavi constantem ſcripturam MSStorum; quamquam ſemel alibi rectius* Βίβυλος *dederant omnes. L.* 47. Ῥασκυπολ. *h. l. edit.* 1. *ſed mox rurſus* Ῥασκουπ. *L.* 52. ἐπιλειπόντος (*ſic*) *Edd.* ἐπιλειπόντος *Aug. quod mutavi in id, unde deflexum eſt.*

bat, tum maxime propter ſpem tantas hoſtium copias circumveniendi.

104. Itaque partem quamdam copiarum, *L. Bibulo* duce, præmittunt una cum *Raſcupolide*, qui viam munirent. Illi magno quidem labore, ſed impigre & alacriter, perfecerunt mandatum; tantoque magis, poſtquam longius præmiſſi nonnulli redierant nunciantes, ſe ex editiore loco vidiſſe eminus fluvium. Quarto vero die, feſſi labore ac ſiti, jam deficiente quoque quam ſecum tulerant aqua, reputabant prædictam ſibi in triduum tantummodo aquæ inopiam; conſternatique ſubito, inſidias ſuſpicabantur, non quod non crederent nunciantibus viſum fluvium, ſed quod in aliam partem ſe ductos eſſe putarent. Itaque mœſtos clamores edebant; & *Raſcupolim*, quoties circumcurſantem hortantemque viderent, ſaxis petebant & conviciis. *Bibulo* autem rogante ſuppliciter, ut perdurarent bonis avibus; circa veſperam a primo agmi-

A. U. 712.

ταμὸς περὶ ἑσπέραν ἑωρᾶτο τοῖς πρώτοις· καὶ βοῆς (ὡς εἰκὸς) λαμπρᾶς ἐπὶ τῇ χαρᾷ γενομένης, ἡ βοὴ, μεταλαμβανόντων αὐτὴν τῶν κατόπιν ἑξῆς, ἐπὶ τοὺς ὑστάτους περιῄει. Βροῦτος δὲ καὶ Κάσσιος, ἐπεὶ ἔμαθον, ἵεντο αὐτίκα δρόμῳ, διὰ τῆς τετμημένης τὸν ἄλλον στρατὸν ἄγοντες. Οὐ μὴν ἔλαθόν γε τοὺς πολεμίους ἐς τέλος, οὐδὲ περιέλαβον αὐτούς. Ὁ γάρ τοι Ῥάσκος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ῥασκουπόλιδος, ἐκ τῆς βοῆς ὑπονοήσας, ἐσκέψατο· καὶ τὸ γιγνόμενον ἰδὼν, ἐθαύμασε μὲν ὁδὸν ἄνυδρον ἐλθόντος στρατοῦ τοσοῦδε, ἣν οὐδὲ θηρίων ᾤετο ὁδεύσειν διὰ τοιᾶσδε ὕλης· καὶ ἀνήγγειλε τοῖς ἀμφὶ τὸν Νωρβανόν. Οἱ δὲ νυκτὸς ἔφευγον ἐκ τῶν Σαπαίων ἐπ' Ἀμφιπόλεως. Καὶ οἱ Θρᾷκες ἄμφω διὰ στόματος ἦσαν ἐν τοῖς στρατοῖς· ὁ μὲν, ἀγνοουμένην ἀγαγών· ὁ δ', οὐκ ἀγνοήσας.

CV. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἐκ παραλόγου τόλμης ἐς Φιλίππους παρῆλθον, ἔνθα αὐτοῖς καὶ ὁ Τίλλιος ἐπι-

Lin. 61. Pro λαμπρᾶς *dant* ἱλαρᾶς *Edd. ex Reg. B. in quo tamen ab ead. manu ſuperſcriptum* λαμπρᾶς, *quod unice agnoſcunt Reg. A. Aug. Ven. L. 63.* ἵεντο *Edd. & MSS. ut paſſim alias. L. 67.* ἐπεσκέψατο *Edd. Prætuli lectionem Aug. Reg. B. quam & lineolâ ſub literis* πε *ſubductâ indicat Reg. A. L. 69.* ἣν οὐδὲ *caret Aug. male. Ibid.* θηρίων *edit. 1. mend. L. 72.* ἐν τοῖς στρατηγοῖς *Aug. Ven. male. L. 75.* Τύλλιος *rurſus Edd. invit. MSS.*

ne conſpectus eſt fluvius: conclamatumque, ut par erat, maximis vocibus præ gaudio; clamorem proximis ad poſtremum uſque agmen excipientibus. His cognitis *Brutus Caſſiuſque* raptim per apertam ab illis viam reliquum traduxerunt exercitum. Nec tamen hoſtem hoc iter omnino fefellit: nec circumventus eſt. Nam *Raſcus*, *frater Raſcupolidis*, ex clamore ſuſpicatus rem, exploravit: utque vidit factum, miratus, per ſqualentem ariditate viam, quam ne feris quidem putaverat propter tales ſaltus perviam, tantas tranſiiſſe copias, renunciavit Norbano omnia. Et *Norbanus* cum ſuis noctu *e Sapæis fugit verſus Amphipolim*: & ambo Thraces celebrabantur in exercitibus; alter, quod per ignotas vias duxerit; alter, quod eum id non latuerit.

105. Sic BRUTUS ET CASSIUS mirifica audacia PHILIPPOS *pervenere*: eodem-

A. U. 712.

κατήχθη, καὶ πᾶς ὁ στρατὸς συνεληλύθει. Οἱ δὲ Φίλιπποι, πόλις ἐστὶν, ἣ Δάτος ὠνομάζετο πάλαι, καὶ Κρηνίδες ἔτι πρὸ Δάτου· κρῆναι γάρ εἰσι περὶ τῷ λόφῳ ναμάτων πολλαί. Φίλιππος δὲ, ὡς εὐφυὲς ἐπὶ Θρᾷκας χωρίον, ὠχύρωσέ τε, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ Φιλίππους προσεῖπεν. Ἔστι δὲ ἡ πόλις ἐπὶ λόφου περικρήμνου, τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὅσον ἐστὶ τοῦ λόφου τὸ εὖρος. ἔχει δὲ πρὸς μὲν ἄρκτῳ δρυμοὺς, δι' ὧν ὁ Ῥασκούπολις ἤγαγε τοὺς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον· πρὸς δὲ τῇ μεσημβρίᾳ ἕλος ἐστὶ, καὶ θάλασσα μετ' αὐτό· κατὰ δὲ τὴν ἕω, τὰ στενὰ τῶν Σαπαίων τε καὶ Κορπίλων· ἐκ δὲ τῆς δύσεως, πεδίον μέχρι Μουρκίνου τε καὶ Δραβίσκου καὶ ποταμοῦ Στρυμόνος, τριακοσίων που καὶ πεντήκοντα σταδίων, εὔφορον πάνυ καὶ καλόν. ἔνθα καὶ τὸ πάθος τῇ Κόρῃ φασὶν ἀνθιζομένῃ γενέσθαι, καὶ ποταμός ἐστι Ζυγάκτης, ἐν ᾧ τοῦ θεοῦ περῶντος τὸ ἅρμα τὸν ζυγὸν ἆξαι λέγουσι,

Lin. 79. ἐπὶ Θρᾴκης *Aug.* *L.* 85 *ſq.* τὰ Σαπαίων *Edd.* *Expreſſi lectionem Aug.* *L.* 86. *Rurſus* Τουρπίλων *Edd.* Τορπίλων *Regii, Aug. Ven.* *L.* 87. *Malim* Μυρκίνου & Δραβίσκου. *L.* 91. περῶντος, τὸ ἅρμα τὸ ζυγὸν ἆξαι *Edd.* *Diſtinctionem poſt* περῶντος *repoſitam voluit Muſgravius.* τὸν ζυγὸν *dedit Aug.*

que & *Cimber* cum claſſe advectus eſt, & omnes copiæ convenerunt. Eſt autem PHILIPPI eadem urbs, cui *olim Datus* nomen fuerat, & prius etiam *Crenides*, quod Κρῆναι, id eſt, *fontes* crebri circa eum tumulum ſcaturiant. Hunc locum, ut opportunum adverſus Thracas, *Philippus* munierat, & de ſuo nomine *Philippos* adpellaverat. Sita eſt urbs in prærupto tumulo, totam tumuli latitudinem occupans. Habet a ſeptemtrione ſaltus, per quos exercitum Caſſianum traduxit Raſcupolis: verſus meridiem palus eſt, ad mare uſque pertinens: verſus orientem vero fauces & Sapæorum & Corpilorum: ex occidentali latere campi patent uſque *Murcinum Drabiſcumque* oppida & *Strymonem* fluvium, per XLIV paſſuum millia, fertiles admodum & amœni. Quibus in campis *rapta* etiam fertur *Proſerpina*, dum flores legeret; eſtque ibidem *Zygactes amnis, in cujus trajectu ajunt Plutonem fregiſſe currus jugum*, & ab eo

Digitized by Google

καὶ τῷ ποταμῷ γενέσθαι τὸ ὄνομα. κατωφερὲς δ' ἐστὶ τὸ πεδίον, ὡς ἐπιδέξιον μὲν εἶναι τοῖς ἄνωθεν ὁρμῶσιν ἐκ τῶν Φιλίππων, ἄναντες δὲ τοῖς ἐξ Ἀμφιπόλεως βιαζομένοις. . . . A. U. 712.

CVI. Φιλίππων μὲν οὖν ἐστιν ἕτερος λόφος οὐ μακρὰν, ὃν Διονύσου λέγουσιν, ἐν ᾧ καὶ τὰ χρύσεια ἐστι, τὰ Ἄσυλα καλούμενα. ἀπὸ δὲ Φιλίππων δέκα σταδίους προελθόντι, δύο εἰσὶν ἄλλοι λόφοι, Φιλίππων μὲν αὐτῶν ὅσον ὀκτωκαίδεκα σταδίους ἀφεστῶτες, ἀλλήλων δὲ ὅσον ὀκτώ· ἐν οἷς ἐστρατοπέδευσαν, Κάσσιος μὲν ἐπὶ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν, Βροῦτος δὲ ἐπὶ τοῦ βορείου. Καὶ, τῶν ἀμφὶ τὸν Νωρβανὸν ὑποχωρούντων, οὐκέτι προῄεσαν. Ἀντώνιόν τε γὰρ ἐπυνθάνοντο πλησιάζειν, Καίσαρος ὑπολελειμμένου διὰ νόσον ἐν Ἐπιδάμνῳ· καὶ τὸ πεδίον ἦν ἐναγωνίσασθαι καλὸν, καὶ οἱ κρημνοὶ στρατοπεδεῦσαι. τὰ γὰρ ἑκατέρωθεν αὐτῶν, τῇ μὲν ἦν ἕλη καὶ λίμναι μέχρι τοῦ Στρυμόνος, τῇ δὲ τὰ στενὰ καὶ ἄτριβῆ καὶ ἀνόδευτα· τὸ δὲ μέσον τῶν λόφων, τὰ ὀκτὼ στάδια, δίοδος ἦν ἐς τὴν

Lin. 97. *χρυσεῖα ſcribere juſſerat H. Steph.* *L.* 98. *Pro ἀπὸ δὲ Φιλίππων videtur ἀπὸ δὲ Ἀσύλων reponendum.*

caſu Græcos nomen amni indidiſſe. Eſt autem declivis ea planities, ut commoda ſit deſcendentibus a *Philippis*, ardua vero ab *Amphipoli* adſcendentibus.

106. Non longe a *Philippis* abeſt alius tumulus, quem *Bacchi tumulum* dicunt: in eo ſunt aurifodinæ, quas *Aſyla* vocant. Inde ad MCC paſſus progreſſis offerunt ſe alii duo tumuli, diſtantes a Philippis MMCC, a ſe invicem vero M paſſus. In illis tumulis *caſtra metati* ſunt: CASSIUS in eo, qui ad meridiem vergit, BRUTUS in ſeptemtrionali. Nec amplius *Norbanum* cedentem perſecuti ſunt. Nunciabatur enim, *adpropinquare Antonium*, *Cæſare morbi cauſa Epidamni relicto* : & erat ea planities aptiſſima committendo prælio, ſicut prærupti illi colles caſtris metandis. Nam ex altero latere paludes ſtagnaque habebant uſque *Strymonem* fluvium, ex altero fauces, & juxta illas ſaltus nullis callibus pervios. Medium inter tumulos mille paſſuum ſpatium, tranſitus erat Aſiam ex Europa petenti-

A. U. 712. Ἀσίαν τε καὶ Εὐρώπην, καθάπερ πύλαι· καὶ αὐτὰ διετείχισαν ἀπὸ χάρακος ἐς χάρακα, καὶ πύλας ἐν μέσῳ κατέλιπον, ὡς ἓν εἶναι τὰ δύο στρατόπεδα. ἦν δὲ καὶ παρ᾽ αὐτὸ ποταμὸς, ὃν Γάγγαν τινὲς, οἱ δὲ Γαγγίτην λέγουσι, καὶ θάλασσα ὄπισθεν, ἐν ᾗ καὶ τὰ ταμιεῖα καὶ ἐνορμίσματα ἔμελλον ἕξειν. Θάσον μὲν δὴ ταμιεῖον, ἀπὸ ἑκατὸν σταδίων οὖσαν, ἐπέθεντο· ἐνόρισμα δὲ ταῖς τριήρεσι Νέαν πόλιν, ἀπὸ ἑβδομήκοντα σταδίων. οἱ μὲν δὴ, χαίροντες τῷ χωρίῳ, τὰ στρατόπεδα ὠχύρουν.

CVII. Ἀντώνιος δὲ ὥδευε μὲν σὺν τῷ στρατῷ μετ᾽ ἐπείξεως, τὴν Ἀμφίπολιν ἐθέλων ἐς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μάχης προλαβεῖν. ὡς δὲ αὐτὴν εὗρεν ὠχυρωμένην οἱ πρὸς τῶν ἀμφὶ τὸν Νωρβανὸν, ἥσθη, καὶ τὴν παρασκευὴν ἐν αὐτῇ κατέλιπε μεθ᾽ ἑνὸς τέλους, οὗ Πινάριος ἡγεῖτο· αὐτὸς δὲ μάλα θρασέως πολὺ προελθὼν, ἐστρατοπέδευεν ἐν τῷ πεδίῳ, σταδίους ὀκτὼ μόνους ἀποσχὼν ἀπὸ τῶν πολεμίων. Καὶ εὐθὺς ἦν κατάδηλος ἡ τῶν στρατο-

Lin. 14. παρ᾽ αὐτὸν *dant Edd. cum MSS. noſtris: quod locum tueri non poteſt, niſi addas* τὸν χάρακα. *Ibid.* Γάγαν & Γαγίταν *Aug.*

bus, quaſi porta quædam: in eo tranſverſum murum a caſtris ad caſtra, relicta in medio porta, exſtruxerunt, ut bina caſtra eſſent conjuncta. Præterfluebat & amnis, quem *Gangam* alii, alii *Gangitem* adpellant: & a tergo mare erat, tutam ſtationem claſſi & caſtris commeatus præbiturum. *Thaſum* inſulam, paulo amplius XII millia paſſuum diſtantem, habebant pro horreo: triremes ad IX millia in *portu Neapolitano* collocarunt. Hac opportunitate locorum læti Caſſius Brutuſque *caſtra communiebant.*

107. ANTONIUS interim cum exercitu raptim iter faciebat, ut *Amphipolim* occuparet, quam *ſedem belli* erat *facturus*. Quam ubi jam a *Norbano*, ut ſibi venienti eſſet receptaculo, munitam invenit; gaviſus, adparatum in ea reliquit, cum una legione præſidiaria præfectoque *Pinario*: ipſe, admodum audenter multum progreſſus, caſtra metatus eſt in plano, diremta ab hoſte mille tantum paſſuum ſpatio. Statimque adparuit, quanto *potior* eſſet *Caſſiano*-

Digitized by Google

πέδων ἐλάττωσίς τε καὶ πλεονεξία. οἱ μὲν γὰρ ἦσαν ἐπὶ κολωνῷ, οἱ δὲ ἐν πεδίῳ· καὶ οἱ μὲν ἐξυλεύοντο ἀπὸ τῶν ὀρῶν, οἱ δ᾽ ἀπὸ τοῦ ἕλους· καὶ ὑδρεύοντο οἱ μὲν ἐκ ποταμοῦ, οἱ δ᾽ ἐκ Φρεάτων ὧν αὐτίκα ὠρωρύχεισαν· τήν τε ἀγορὰν οἱ μὲν ἀπὸ ὀλίγων σταδίων ἐπήγοντο ἐκ Θάσου, οἱ δὲ ἀπὸ πεντήκοντα καὶ τριακοσίων ἐξ Ἀμφιπόλεως. ἐδόκει γε μὴν ἐξ ἀνάγκης ὁ Ἀντώνιος ὧδε πρᾶξαι, κολωνοῦ μὲν οὐδενὸς ὄντος ἑτέρου, τὸ δ᾽ ἄλλο πεδίον οἷα κοιλότερον ἐκλιμνάζοντος ἐνίοτε τοῦ ποταμοῦ· παρ᾽ ὃ καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὀρυσσομένων Φρεάτων γλυκείας τε καὶ δαψιλοῦς ὕδατος εὕρισκε. Τό γε μὴν τόλμημα, εἰ καὶ ἐξ ἀπορίας ἐγένετο, κατέπλησσε τοὺς πολεμίους, ἐγγὺς οὕτω καὶ εὐθὺς ἐξ ἐφόδου σὺν καταφρονήσει παραστρατοπεδεύσαντος. Φρούριά τε ἤγειρον πολλὰ, καὶ πάντα κατὰ σπουδὴν ὠχύρουν τάφροις καὶ τείχεσι καὶ χαρακώμασιν. ὠχύρουν δὲ καὶ οἱ πολέμιοι ὅσα αὐτοῖς ἐνέλιπεν. ὁ δὲ Κάσσιος, τὴν ὁρμὴν τοῦ Ἀντωνίου μανιώ-

A. U. 712.

Lin. 33. *Forſan* καὶ διακοσίων. *L.* 36 *ſq.* παρ᾽ ὃ ἐν *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 38. τό τε γε μὴν *Edd. Delevi* τε *cum Aug. monente etiam Muſgravio.* *L.* 41 *ſq. Malim* ἤγειρε, & *mox* κατὰ σπουδὴν ὠχύρου. *L.* 44. ἐνέλειπεν *Aug.*

rum quam Antonianorum caſtrorum conditio. Illi in colle erant, hi in planitie: lignabantur illi e montibus, hi e paluſtribus: illi aquabantur e fluvio, hi e puteis quos ſtatim effoderant: commeatus illi a propinqua Thaſo advehebant, hi ab Amphipoli per viam amplius XL [XXX?] millium paſſuum. Videtur tamen neceſſitate coactus feciſſe id *Antonius*, præoccupatis jam ab hoſte collibus, reliqua vero planitie humili, & ſtagnante interdum aquis fluvii; quapropter etiam in effoſſis puteis fontes copioſi aquæ dulcis inveniebantur. Sed ea audacia certe, quamvis a neceſſitate profecta, terruit hoſtes, caſtra ex itinere ſtatim tam propinquo loco contemtim poſita conſiderantes. Caſtris poſitis, *Antoniani* caſtella plurima excitarunt, & ſumma celeritate foſſis, muris, vallis omnia communierunt. Simul hoſtes quidquid munitionum necdum omnino perfectum erat, abſolvebant: & *Caſſius*, inſanum videns *Antonii* impetum,

Digitized by Google

A. U. 712.

δὴ οὖσαν ὁρῶν, διετείχιζεν ὃ ἔτι μόνον αὐτοῖς ἐλείπετο ἐς τὸ ἕλος ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου, διὰ στενότητα ὑπεροφθέν· ὡς μηδὲν ἔτι ἀτείχιστον εἶναι, πλὴν κατὰ πλευρὰς Βρούτῳ μὲν τὰ ἀποκρήμνα, Κασσίῳ δὲ τὸ ἕλος, καὶ τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῷ ἕλει· τὰ δὲ ἐν μέσῳ πάντα διείληπτο τάφρῳ καὶ χάρακι καὶ τείχει καὶ πύλαις.

CVIII. Οὕτω μὲν ὠχυροῦντο αὐτῶν ἑκάτεροι· καὶ ἐν τοσούτῳ μόνοις ἱππεῦσι καὶ ἀκροβολισμοῖς ἐπειρῶντο ἀλλήλων. Ὡς δὲ ἐξείργαστο πάντα ὅσα ἐπενόουν, καὶ ὁ Καῖσαρ ἀφῖκτο, οὔπω μὲν ἐρρωμένος ἐς μάχην, φορείῳ δὲ ἐπὶ τὰς συντάξεις τοῦ στρατοῦ κομιζόμενος· οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Καίσαρα εὐθὺς ἐξέτασσον ἐς μάχην· οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἀντεξέτασσον μὲν ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων, οὐ κατῄεσαν δέ. οὐ γὰρ ἐγνώκεσαν ἐς τὴν μάχην ἐπείγεσθαι, ταῖς ἀγοραῖς ἐλπίζοντες ἐκτρύσειν τοὺς πολεμίους. Ἦν δὲ τὰ μὲν πεζὰ ἑκατέροις ἐννεακαίδεκα ὁπλιτῶν τέλη, τοῖς μὲν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἐνδέοντα τοῖς ἀρι-

Lin. 45. ἐλείπεν *Edd. Prætuli Aug. cum altero ex Regiis.*

ſpatium anguſtum inter paludem & ſua caſtra, quod ſolum adhuc ſupererat, ob ipſam anguſtiam neglectum, muro intercepit, ne quid immunitum eſſet. Itaque quum a latere *caſtra Bruti* rupibus, *Caſſiana* vero palude marique deinceps eſſent protecta; cetera in medio omnia foſſa valloque & muris ac portis interſepta erant.

108. Hæ fuere utrimque *caſtrorum AD PHILIPPOS munitiones*: in quibus abſolvendis dum occupantur, velitationibus tantum & equitum excurſionibus utrimque faciebant virtutis periculum. Ut vero ſuprema operibus manus eſt impoſita, & CÆSAR quoque *advenit*, nondum quidem ad pugnam ſatis validus, ſed ita tamen ut lectica circumferri circa ordines poſſet; *Cæſariani* ſtatim *explicarunt aciem*. Ex adverſo *Brutus Caſſiuſque* ſuos inſtruxerunt quidem in editiore loco, ſed *non deſcenderunt*: non placebat enim prælio decernere, *quod ſperarent, hoſtem inopia commeatuum poſſe confici*. Erat autem *numerus copiarum*, legiones pariter *utrimque* undeviginti; ſed in *Bruti* quidem *Caſſiique* exercitu, non ſatis illæ ſuis numeris

Digitized by Google

μοῖς, τοῖς δ' ἀμφὶ τὸν Καίσαρα καὶ ἐπλεόναζον ἑκατέρωθεν. ἱππεῖς δὲ, ἅμα τοῖς ἑκατέρων Θρᾳκίοις, ἦσαν Καίσαρι μὲν καὶ Ἀντωνίῳ μύριοι καὶ τρισχίλιοι, Βρούτῳ δὲ καὶ Κασσίῳ δισμύριοι. ὥστε πλήθει μὲν ἀνδρῶν, καὶ θράσει καὶ ἀρετῇ στρατηγῶν, καὶ ὅπλοις καὶ παρασκευῇ, λαμπροτάτην ἑκατέρων παράταξιν ὀφθῆναι· ἄπρακτον δὲ ἐς πολλὰς ἡμέρας, οὐκ ἐθελόντων συμπλέκεσθαι τῶν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον, ἀλλὰ ταῖς ἀπορίαις προεκτρύχειν τοὺς πολεμίους· αὐτοὶ μὲν ἔχοντες Ἀσίαν χορηγὸν, καὶ ἐξ ἐγγίονος πάντα διὰ θαλάσσης πορίζομενοι, τοῖς δὲ πολεμίοις οὐδὲν ὂν δαψιλὲς οὐδὲ οἰκεῖον· οὔτε γάρ τι δι' ἐμπόρων ἀπ' Αἰγύπτου λαβεῖν εἶχον, ὑπὸ λιμοῦ τῆς χώρας δεδαπανημένης· οὔτε ἐξ Ἰβηρίας ἢ Λιβύης, διὰ Πομπήϊον, οὔτε ἐκ τῆς Ἰταλίας, διὰ Μοῦρκον καὶ Δομίτιον. οὐκ ἐς πολὺ δ' αὐτοῖς ἔμελλον ἀρκέσειν Μα-

A. C. 712.

Lin. 62 ſq. ἑκατέρωθεν *poſt* ἐπλεόναζον *non expreſſit Cand. Ac fortaſſe per errorem intruſum eſt. L. 63.* ἅμα τοῖς ἑκατέρωθεν Θρᾳκίοις *Edd. ex Regiis, qui tamen & alteram exhibent lectionem, quam dederunt Aug. Ven. L. 70.* τὴν Ἀσίαν *Edd. Delevi artic. cum Aug. Ven. L. 71.* ἐξ ἐγγίων ὡς πάντα *Edd. & MSS. mend. In Aug. ex* ἐγγιόνων *factum* ἐγγίων *eſt, ac poſt hanc vocem puncto minori diſtinguitur oratio. Tentavi emendationem ex conject. præeunte Gelenio. Sed fortaſſe mutilus etiam locus eſt. L. 73.* παρ' Αἰγύπτου *Edd. mend. Recte Aug. Reg. B.*

completæ; in *Cæſaris* vero & *Antonii* abundantes etiam numero. Equitum vero, adjunctis utrimque Thracum auxiliis, *Antonius cum Cæſare* habebat XIII millia: *Brutus et Caſſius* XX. M. Itaque multitudine virorum, audacia virtuteque imperatorum, armis & adparatu, pulcerrimum utraque acies ſpectaculum præbuit: ſed utraque per multos continuos dies otioſa ſtabat; Caſſianis prælium detrectantibus, & difficultate annonæ hoſtem fatigare cupientibus; quum ipſis ex Aſia omnia ſuppeterent, & ex propinquo per mare ſubveherentur, hoſtes in regione infeſta laborarent inopia. Hi enim neque per mercatores accipere ex Ægypto quidquam poterant, fame tunc oppreſſa: neque ex Hiſpania aut Africa Pompejus, neque ex Italia Murcus & Ahenobarbus ſinebant commeatus advehi; Ma-

Digitized by Google

A. U. 712.

κεδονία τε καὶ Θεσσαλία, μόναι σφίσιν ἐν τῷ τότε χορηγοῦσαι.

CIX. Ὧν οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἐνθυμούμενοι μάλιστα, διέτριβον. ὁ δὲ Ἀντώνιος, αὐτὰ δεδιὼς, ἔγνω βιάσασθαι τοὺς ἄνδρας ἐς μάχην· καὶ ἐπενόησεν εἰ δύναιτο βάσιμον τὸ ἕλος ἐργάσασθαι λαθὼν, ἵνα, κατόπιν τῶν ἐχθρῶν ἔτι ἀγνοούντων γενόμενος, τὴν ἀγορὰν σφᾶς ἀφέλοιτο τὴν ἀπὸ τῆς Θάσου κομιζομένην. ἐκτάσσων οὖν αὖθις ἑκάστοτε ἐς μάχην τὰ σημεῖα τοῦ στρατοῦ πάντα, ἵνα ὅλος ἐκτετάχθαι νομίζοιτο, μέρει τινὶ νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἔκοπτεν ἐν τῷ ἕλει δίοδον, στενὴν, κείρων τε τὸν δόνακα, καὶ χῶμα ἐπιβάλλων, καὶ λίθους ἑκατέρωθεν, ἵνα μὴ τὸ χῶμα διαπίπτοι, τὰ δὲ βαθέα διεσταύρου καὶ ἐγεφύρου μετὰ σιωπῆς βαθυτάτης. ἀφῄρητο δὲ τὴν ὄψιν τοῦ ἔργου τοὺς πολεμίους ὁ πεφυκὼς ἔτι δόναξ ἀμφὶ τῇ διόδῳ. Δέκα δ᾽ ἡμέρας ἐργασάμενος ὧδε, ἐσέπεμψε λόχους ὀρθίους νυκτὸς ἄφνω, καὶ τὰ ἐρυμνὰ τῶν ἐπέκεινα κατέλαβε, καὶ ἐχαράκωσε φρούρια ὁμοῦ πολλά. Ὁ δὲ

Κάσσιος

Lin. 93. ὀρθρίους *Edd. mend. Recte Aug. Reg. A.*

cedonia vero Theſſaliaque non diu ſufficere poterant, quæ tum ſolæ alebant exercitum.

109. Id maxime reſpicientes *Caſſius Brutuſque*, *bellum ducebant.* Idemque ipſum *Antonius* veritus, ſtatuit *eos ad pugnam cogere :* cogitavitque, num poſſet clam *per paludem viam efficere, ut hoſtibus a tergo commeatuum ex Thaſo ſubvectionem intercluderet.* Productis igitur rurſus quotidie in aciem ſignis omnibus, ut videretur adeſſe totus exercitus; deducta inde parte, noctes atque dies *aperiebat in palude anguſtum tranſitum :* detondens arundines, & aggerem excitans, lapidibus utrimque ne dilaberetur munitum, profundiora ſternens ſubliciis pontibus, per ſummum ſilentium; conſpectum enim hoſtibus adimebant arundines relictæ circa tranſitum. In hoc opus inſumtis decem diebus, noctu cohortes ordinibus in longitudinem directis, miſit intro: quæ, occupatis ulterioribus locis aliquot natura munitis, complura caſtella ibi eodem tempore vallarunt. Ad id

commentum

Κάσσιος κατεπλάγη μὲν τοῦ ἔργου τὴν ἐπίνοιάν τε καὶ κλοπήν. ἀντεπινοῶν δὲ ἀποτεμέσθαι τὰ φρούρια τὸν Αντώνιον, διετείχιζε καὶ αὐτὸς ἐπικάρσιον τὸ ἕλος ἅπαν, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου μέχρι τῆς θαλάσσης, κόπτων ὁμοίως, καὶ γεφυρῶν, καὶ τὸν χάρακα τοῖς στεριφώμασιν ἐπιτιθεὶς, καὶ τὴν ὑπὸ Αντωνίου γεγενημένην δίοδον ἀπολαμβάνων, ἵνα μήτε ἐκδραμεῖν ἐς αὐτὸν οἱ ἔνδον ἔτι δυνηθεῖεν, μήτε ἐκεῖνος αὐτοῖς ἐπιβοηθεῖν. A. U. 712.

CX. Ταῦτα δὲ ὁ Αντώνιος ἰδὼν περὶ μεσημβρίαν, ὡς εἶχεν αὐτίκα. σὺν ὁρμῇ τε καὶ ὀργῇ τὸν στρατὸν τὸν ἴδιον, ἐπὶ θάτερα τεταγμένον, ἦγεν ἐπιστρέφων ἐς τὸ διατείχισμα τοῦ Κασσίου, μεταξὺ τοῦ ἕλους καὶ τοῦ στρατοπέδου, σιδήρια φέρων καὶ κλίμακας, ὡς ἐξελῶν αὐτὸ, καὶ παροδεύσων ἐς τὸ τοῦ Κασσίου στρατόπεδον. γιγνομένου δὲ αὐτῷ τοῦ δρόμου σὺν τόλμῃ πλαγίου τε καὶ πρὸς ἄναντες, κατ' αὐτὸ δὴ τὸ μεταίχμιον τῶν στρατιῶν ἑκατέρων, περιήλγησαν οἱ τοῦ Βρούτου στρατιῶται ἐπὶ

Lin. 2. ἐκδραμεῖν αὐτὸν *Edd.* ἐς *dederant Aug. Ven.* *L.* 8. ἐξελῶν *videtur ſcribendum.* *L.* 11 *ſq.* τῶν στρατιωτῶν ἑκατέρων *Edd. Aug. Rectius Reg. B. Forſan legendum* τῶν στρατιῶν τῶν ἑκατέρων.

commentum, tam bene diſſimulatum, *Caſſius* obſtupuit: & ut arte artem illuderet, excluſurus ab eis caſtellis Antonium, tranſverſum ſeptum egit per totam paludem a caſtris uſque ad mare; ad imitationem alterius operis cædens arundines, pontes ſternens, firmum jaciens aggerem, valloque eumdem muniens; atque ita *viam ab Antonio patefactam interrumpens*, ut nec qui tranſierant recipere ſe poſſent, nec ſubmitti poſſent eis auxilia.

110. Quod ubi circa meridiem intellexit *Antonius*, e veſtigio confeſtim cum impetu & ira *exercitum ſuum*, in diverſa parte tunc in acie ſtantem, convertit, & *adverſus Caſſii munitionem* eam, quæ a caſtris ad paludem pertinebat, *duxit*; ferramentiſque & ſcalis, quas ſuos ſecum ferre juſſerat, munitionem illam expugnare, ad ipſaque Caſſii caſtra penetrare paravit. Quibus tam inſolenter adverſo clivo tranſverſim per ipſum quod utramque aciem dirimebat ſpatium currentibus, indignati *Bruti* milites, & igno-

Digitized by Google

A. U. 712.

τῇ ὕβρει, ὧδε μάλα θρασέως αὐτοὺς ὄντας ἐνόπλους ἐχθρῶν διαθεόντων· καὶ ἐπέδραμον αὐτοῖς αὐτοκέλευστοι, πρό τινος ἐκ τῶν ἡγεμόνων ἐπιτάγματος, καὶ ἔκτεινον οἷα πλαγίους ἀθρόως οὓς καταλάβοιεν. ἀρξάμενοι δ᾽ ἅπαξ ἔργου, καὶ τῷ Καίσαρος στρατῷ, τεταγμένῳ μάλιστα κατὰ σφᾶς, ἐπέδραμον· καὶ τρέψαντες ἐδίωκον, μέχρι καὶ τὸ στρατόπεδον ἐξεῖλον, ὃ κοινὸν ἦν Ἀντωνίῳ τε καὶ Καίσαρι· Καίσαρος αὐτοῦ δι᾽ ἐνύπνιον ἔνδον οὐκ ὄντος, ἀλλὰ φυλαξαμένου τὴν ἡμέραν, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς Ὑπομνήμασιν ἔγραψεν.

CXI. Ὁ δὲ Ἀντώνιος ὁρῶν τὴν μάχην συνερρωγυῖαν, ἥσθη μὲν ὡς ἀναγκάσας· πάνυ γὰρ ἐπὶ ταῖς ἀγοραῖς ἐδεδίει· ἀναστρέφειν δὲ εἰς τὸ πεδίον οὐκ ἔκρινε, μὴ τὴν φάλαγγα ἀνελίσσων ταράξειεν. ὡς ἀρξάμενος δ᾽ εἶχεν ὁρμῆς, ἐχεῖτο δρόμῳ, καὶ ἀνέβαινε, βαλλόμενός τε, καὶ χαλεπῶς· μέχρι βιαζόμενος ἐνέκυρσε τῇ φάλαγγι τῇ

Lin. 15. πρός τινος *Edd.* *male. Recte Aug.* *L.* 26. ὡς δραξάμενος δ᾽ εἶχεν *Edd. Rectius Aug. Malim tamen* ὡς δ᾽ ἀρξαμ. εἶχεν. *L.* 27. ὀργῆς *Reg. A.* & *margo Reg. B.* *Ib.* ἱεῖτο *Edd.* ἐχεῖτο *dedit Aug.*

minioſum rati, ſi viri armati adverſarios ita impune præter ora ſua ſinerent tranſcurrere; proprio motu, non exſpectato ducum imperio, irruerunt in eos ex latere; magnoque numero, quotquot adſequi poterant, conciderunt. Commiſſoque ſemel prælio, mox *Cæſaris aciem*, quæ ex adverſo ipſorum potiſſimum ſtabat, adorti, *in fugam vertevunt*; perſecutique *caſtris etiam potiti* ſunt, *quæ Cæſari communia fuerant cum Antonio:* in quibus commode tunc *Cæſar* non aderat; ſomnio monitus, ut caveret illum diem, quemadmodum ipſe ſcriptum *in ſuis Commentariis* reliquit.

111. Tum *Antonius*, ut commiſſum vidit prælium, gaviſus eſt, quod hoſtem eo compuliſſet; quandoquidem de commeatu valde timuerat. Reverti autem jam in planitiem parum ſibi commodum judicavit; ne, convertens aciem, turbaret ordines. Itaque continuato quo cœperat curſu, in adverſum clivum evaſit, contemtis telis ſuperne volantibus; donec *in Caſſii aciem*

Digitized by Google

Κασσίου, τὴν τάξιν τὴν δεδομένην φυλάσσουσῃ, καὶ τὸ γιγνόμενον ὡς ἄλογον καταπεπληγμένῃ. ῥήξας δ' αὐτὴν ὑπὸ τόλμης, ἐπὶ τὸ διατείχισμα ὥρμα τὸ μεταξὺ τοῦ τε ἕλους καὶ τοῦ στρατοπέδου, τόν τε χάρακα ἀνασπῶν, καὶ τὴν τάφρον ἐγχωννύς, καὶ τὸ οἰκοδόμημα ὑπορύσσων, καὶ τοὺς ἐν ταῖς πύλαις καταφονεύων, καὶ τὰ ἐπιπίπτοντα ἐκ τοῦ τείχους ὑπομένων· ἕως αὐτὸς μὲν ἐσήλατο διὰ τῶν πυλῶν ἔνδον, ἕτεροι δὲ ταῖς ὑπωρυχίαις ἐσῆλθον, οἱ δὲ καὶ τοῖς πεπτωκόσιν ἐπανέβαινον. καὶ πάντα οὕτως ἐγίγνετο ὀξέως, ὥστε τοῖς τὸ ἕλος ἐργαζομένοις ἐπιβοηθοῦσιν ὑπήντων, ἑλόντες ἤδη τὸ διατείχισμα. τρεψάμενοι δὲ καὶ τούσδε σὺν ὁρμῇ βιαίῳ, καὶ ἐς τὸ ἕλος κατώσαντες, ἐπανῄεσαν ἐς αὐτὸ ἤδη τὸ στρατόπεδον τοῦ Κασσίου, μόνοι σὺν τῷ Ἀντωνίῳ, ὅσοι τὸ διατείχισμα ὑπερῆλθον, τοῦ ἄλλου πλήθους ἑκατέρων ἐκτὸς ἀλλήλοις μαχομένου. A. U. 712.

CXII. Τὸ δὲ στρατόπεδον, ὡς ἐρυμνόν, ὀλίγοι πάμπαν ἐφύλασσον· ὅθεν αὐτῶν εὐμαρῶς ἐκράτησεν ὁ Ἀντώνιος. ἤδη δὲ καὶ ὁ ἔξω τοῦ Κασσίου στρατὸς ἡσσᾶτο,

Lin. 35. μὲν *poſt* αὐτὸς *carent Edd. invitis quatuor noſtris MSStis.* *L.* 37. ἐπῆλθον *Aug.* *L.* 47. ὁ *ante* ἔξω *carent Edd. male. Dedit Aug.*

impegit, loco ſe non moventem, & attonitam necopinata audacia. *Quam* ubi inſigni auſu *perrupit*, munitionem inter paludem & caſtra tranſverſim exſtructam magno impetu invaſit, vallum convellens, foſſam opplens, murum ſuffodiens, ſtationem pro porta opprimens, miſſiliaque contemnens e muro conjecta. Quibus ſimul factis, ipſe per portam irrupit, alii per cuniculos murorum penetraverunt, alii per ruinas adſcenderunt. Et ea omnia tanta celeritate facta ſunt, ut ſuccurrentibus, qui in palude operabantur, ipſi jam expugnata munitione occurrerent, &, his quoque atroci impetu profligatis, in paludemque compulſis, reverterentur jam *ad ipſa caſtra Caſſii*, ſoli hi *qui cum Antonio per murum irruperant*, reliquis extra murum cum hoſte confligentibus.

112. *Caſtra*, utpote ſatis firma, a perpaucis cuſtodiebantur: quo facilius *capta* ſunt. Jamque etiam extra *Caſſiani vincebantur*: &, ex

Digitized by Google

A. U. 712. καὶ τὴν κατάληψιν ἰδὼν τοῦ στρατοπέδου, διεσκίδνατο ἀκόσμως. Καὶ τὸ ἔργον ἦν ἐντελὲς ἑκατέροις καὶ ὅμοιον· Βροῦτός τε γὰρ τὸ λαιὸν τῶν πολεμίων ἐτέτραπτο, καὶ τὸ στρατόπεδον ᾑρήκει· Ἀντώνιός τε, Κασσίου κρατῶν, σὺν ἀμηχάνῳ τόλμῃ τὸ στρατόπεδον ἐπόρθει. Φόνος τε ἦν ἑκατέρων ποικίλος· ὑπὸ δὲ μεγέθους πεδίου τε καὶ κονιορτοῦ τὰ ἀλλήλων ἠγνόουν, μέχρι ποτὲ ἐπύθοντο, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνεκάλουν. Οἱ δὲ ἐπανῄεσαν, ἀχθοφόροις ἐοικότες μᾶλλον ἢ στρατιώταις· καὶ οὐδὲ τότε ἀλλήλων ᾐσθάνοντο, οὐδὲ καθεώρων. ἐπεὶ ῥίψαντές γε ὅσα ἔφερον οἱ ἕτεροι, μέγα ἂν εἰργάσαντο κατὰ τῶν ἑτέρων, ἀσυντάκτως ὧδε ἀχθοφορούντων. Τὸν δ᾽ ἀριθμὸν τῶν ἀποθανόντων εἰκάζουσι, τῶν μὲν ἀμφὶ τὸν Κάσσιον, ἐς ὀκτακισχιλίους σὺν τοῖς παρασπίζουσι θεράπουσι γενέσθαι, τῶν δ᾽ ἀμφὶ τὸν Καίσαρα διπλασίονα.

CXIII. Κάσσιος δὲ ἐξ οὗ τῶν διατειχισμάτων ἐξέωστο, καὶ οὐδὲ ἐσελθεῖν ἔτι εἶχεν ἐς τὸ στρατόπεδον, ἀνέ-

Lin. 50. *γὰρ, poſt* τε, *carent Edd. cum Reg. B. Deder. Aug. Reg. A. L.* 54. *μέχρι ἐπύθοντό ποτε Reg. B. a pr. manu. L.* 64. *ἐπανῆλθον Aug. male,* redire *Cand. tamquam legiſſet ἐπανελθεῖν.*

pugnata conſpicati caſtra, *incondita fuga diſperſi* ſunt. Atque ita *ſimiliter utrimque* luculenta *reportata victoria* eſt: *profligato per Brutum ſiniſtro cornu hoſtium, et caſtris captis*; diverſa parte Antonio, poſt devictos Caſſianos, incredibili audacia caſtra quoque diripiente. Itaque & *utrimque pariter multiplex cædes edita* eſt. Sed, quoniam latis in campis multum erat pulveris excitatum, diu ignorabant alteri, quo pacto res ab altera parte geſta eſſet. Quo tandem cognito, utrique ſuos revocarunt. Qui, a victoria redeuntes, bajulis ſimiliores erant quam militibus; ac ne tum quidem adſpectu vel ſenſu ullo dignoſcebant ſe invicem: alioquin alterutri, projectis ſarcinis, facile adverſarios, præda onuſtos, ac ſine ordine diſcurrentes, oppreſſiſſent. *Deſiderata* ſunt, quantum conjecturis adſequi licuit, *Caſſianorum octo millia*, cum ſervis armigeris; *duplo plura in exercitu Cæſaris et Antonii.*

113. CASSIUS, *caſtris exutus*, quum receptum in ea nullum haberet, in Philipporum

ἐς δραμὼν ἐς τὸν Φιλίππων λόφον, καὶ τὰ γιγνόμενα ἐφεώρα. οὐκ ἀκριβῶς δὲ αὐτὰ διὰ τὸν κονιορτὸν, οὐδὲ πάντα ὁρῶν, ἀλλ᾽ ἢ τὸ στρατόπεδον ἑαυτοῦ μόνον εἰλημμένον, ἐκέλευσε Πινδάρῳ τῷ ὑπασπιστῇ προσπεσεῖν οἱ καὶ διαφθεῖραι. διαμέλλοντος δ᾽ ἔτι τοῦ Πινδάρου, προσέθει τις ἀγγέλλων οἱ, Βροῦτον ἐπὶ θάτερα νικᾷν, καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων πορθεῖν. Ὁ δὲ τούτῳ μὲν τοσόνδε ἀπεκρίνατο· Νικώης, λέγε αὐτῷ, παντελῆ νίκην. ἐς δὲ τὸν Πίνδαρον ἐπιστραφείς· Τί βραδύνεις; ἔφη, τί τῆς ἐμῆς αἰσχύνης με οὐκ ἀπαλλάσσεις; Πίνδαρος μὲν δὴ δεσπότην, ὑπέχοντα τὴν σφαγὴν, διεχρήσατο. καί τισιν οὕτως ἀποθανεῖν δοκεῖ Κάσσιον. Ἕτεροι δὲ αὐτὸν οἴονται, προσιόντων ἐς εὐαγγέλιον ἱππέων Βρούτου, νομίσαντα εἶναι πολεμίους, πέμψαι τὸ ἀκριβὲς εἰσόμενον Τιτίνιον· τὸν δὲ τῶν ἱππέων, ὡς Κασσίου φίλον, περισχόντων τε σὺν ἡδονῇ, καὶ ἐπὶ τῷδε καὶ ἀλαλαξάντων μέγα, τὸν Κάσσιον, ἡγούμενον ἐς ἐχθροὺς ἐμπεσεῖν Τιτίνιον, τοῦτο φάναι·

Lin. 70. ἀγγέλλων Edd. ἀγγέλλοντι Aug. pro quo repoſui id, e quo corruptum videbatur. L. 78. εἶναι καὶ πολεμίους Aug.

tumulum curſu ſe recepit; indeque, quid fieret, proſpectabat. Sed quoniam proſpectus adimebatur pulvere, ut neque adcurate, neque omnia, perſpicere poſſet; caſtra ſaltem utique amiſſa videns, *Pindarum armigerum* ſuum *juſſit, ut percuſſoris ſibi præſtaret officium.* Qui dum adhuc cunctatur, adcurrit alius quidam nuncians, *Brutum* in altero cornu vincere, & caſtra diripere hoſtium. Cui hoc tantum *Caſſius* reſpondit: *Refer ei, me precari illi abſolutam victoriam.* Tum rurſus *ad Pindarum* converſus, *quid ceſſas?* inquit: *Cur non me ab hac ignominia liberas?* ſimulque jugulo ferrum, adigente Pindaro, excepit. Sic quidem nonnulli *de Caſſii morte* memoriæ prodiderunt. Alii referunt, advenientibus eminus equitibus Bruti, qui lætum nuncium de ejus victoria adferrent, *Caſſium*, exiſtimantem hoſtes eſſe, obviam miſiſſe *Titinium*, qui exacte rem cognoſceret: quem quum equites, ut amicum Caſſii, recepiſſent in medium, conclamantes præ gaudio; *Caſſium*, qui crederet in hoſtes illum incidiſſe, hoc tantum profa-

A. U. 712.

A. U. 712. Περιεμένομεν φίλον ἁρπαζόμενον ἰδεῖν; καὶ ἔς τινα σκηνὴν ὑπεχωρῆσαι μετὰ τοῦ Πινδάρου, καὶ τὸν Πίνδαρον οὐκ ἔτι φανῆναι. διὸ καὶ νομίζουσί τινες, οὔπω κεκελευσμένον ἐργάσασθαι. Κασσίῳ μὲν δὴ τέλος ἦν τοῦ βίου κατὰ τὴν αὐτοῦ Κασσίου γενέθλιον ἡμέραν, ὧδε τῆς μάχης γενέσθαι συμπεσούσης. καὶ Τιτίνιος, ὡς βραδύνας, ἑαυτὸν ἔκτεινε.

CXIV. Βροῦτος δὲ, Κασσίου τὸν νέκυν περικλαίων, ἀνεκάλει τελευταῖον ἄνδρα Ῥωμαίων, ὡς οὔ τινος ἔτι τοιοῦδε ἐς ἀρετὴν ἐσομένου· ταχυεργίας τε αὐτῷ καὶ προπετείας ἐνεκάλει· καὶ ἐμακάριζεν ὁμοῦ φροντίδων καὶ ἀνίας ἀπηλλαγμένον, αἳ Βροῦτον ἐς ποῖον ἄρα τέλος ὁδηγοῦσι; Παραδοὺς δὲ τὸ σῶμα τοῖς φίλοις, ἔνθα λαθραίως θάψειαν, ἵνα μὴ καταδακρύσειε τὸν στρατὸν ὁρῶντα, αὐτὸς ἄσιτός τε καὶ ἀτημέλητος ἀνὰ τὴν νύκτα πᾶσαν τὸ τοῦ Κασσίου στρατόπεδον καθίστατο. Ἅμα

Lin. 83. ἀποχωρῆσαι *Edd. Melius Aug. Reg. B.* *L.* 86. in quo prælium incidit *Cand.* *An pro* ὧδε *legendum* ᾗ δὴ? *L.* 90. Ῥωμαίων *Edd. Cand. Prætuli Aug.* *Ibid.* ὥστ' οὔτινος *Edd. male ex Reg. B. invitis Aug. Reg. A.* *L.* 91. *Malim* ταχυεργίας δὲ. *L.* 92 *ſq.* καὶ ἀνοίας *perperam Edd. cum Regiis. Recte Aug.* *L.* 97. τοῦ *abeſt ab Aug. non male.*

tum, *Exſpectavimus ergo, dum abreptum videremus amicum!* in tentorium quoddam ſeceſſiſſe cum Pindaro, & Pindarum nuſquam poſthac viſum. Quamobrem opinantur nonnulli, injuſſum etiam tum illum occidiſſe dominum. *Obiit* CASSIUS natali ſuo die; in quem ipſum forte prælium illud incidit, *ad Philippos* commiſſum. *Titinius* morarum pœnas a ſe ipſe ſpontanea morte exegit.

114. *Brutus flens* ſuper Caſſii cadavere, *ultimum* hunc adpellavit *Romanorum*; intelligi volens, neminem poſthac fore huic virtute ſimilem. Simul vero & properationem ejus accuſavit & præcipitantiam; ſimul felicem prædicavit, qui jam curis ſolicitudinibuſque eſſet exemtus; quæ me, inquit, ad quem tandem exitum perducent! Tradito deinde amicis cadavere, ut clam ſepeliretur, ne exercitus ex adſpectu provocaretur ad lacrymas; ipſe, cibo ceteraque corporis cura abſtinens, totam noctem in colligendis Caſſiani

δι' ἡμέρα τῶν πολεμίων τὸν στρατὸν παραταςσόντων ἐς μάχην, ἵνα μὴ δοκοῖεν ἡλασσῶσθαι· συνεὶς τοῦ ἐνθυμήματος, Ὁπλισώμεθα, ἔφη, καὶ ἡμεῖς, καὶ ἀνθυποκριθῶμεν ἐλάσσονα παθεῖν. ὡς δὲ παρέταξεν, οἱ μὲν ἀνεχώρουν· ὁ δὲ Βροῦτος ἐπιτωθάσας, ἔφη τοῖς φίλοις· Οἱ μὲν δὴ προκαλούμενοι ἡμᾶς ὡς κεκμηκότας, οὐδὲ ἀπεπείρασαν.

A. U. 712.

CXV. Ἡ δὲ ἡμέρα τὴν μάχην ἐν Φιλίπποις συνέβαινεν εἶναι, καὶ ἐν τῷ Ἰονίῳ τοιόνδε πάθος ἄλλο ἐγίγνετο μέγα. Δομίτιος Καλουῖνος ἐπὶ ὁλκάδων ἦγεν ὁπλιτῶν δύο τέλη Καίσαρι, καὶ τὸ διώνυμον ἦν αὐτῶν τὸ Ἄρειον, ὃ ἐπὶ τιμῇ τῆς ἀλκῆς ὠνόμαζον. ἦγε δὲ καὶ στρατηγίδα σπεῖραν ἐς δισχιλίους ἄνδρας, ἱππέων τε ἴλας τέσσαρας, καὶ ἕτερον πλῆθος ἐπιλεγμένον· καὶ τριήρεις αὐτοὺς παρέπεμπον ὀλίγαι. Μοῦρκος δ' αὐτοῖς καὶ Ἀηνόβαρβος ἑκατὸν καὶ τριάκοντα μακραῖς ὑπήντων. καὶ αὐτοὺς αἱ ὁλκάδες ἱστίῳ μὲν αἱ πρῶται διέφυγον ὀλίγαι·

Lin. 99. δοκεῖεν *Edd. Recte Aug.* *L.* 8. Καλουηνὸς *Edd. & MSS. noſtri: quod correxi.* Calvinus *recte Cund.* *L.* 9. ἦν αὐτῷ *Aug.* *L.* 12. *An* ἐπισυνειλεγμένον? *L.* 13 *ſq.* ἈηνοΒάρβαρος *Aug. ut paſſim alibi.*

exercitus reliquiis exegit. Mane deinde hoſtibus progreſſis in aciem, ne pro victis haberentur; mentem eorum intelligens *Brutus*: „Sumamus, inquit, nos quoque arma, & pari ſimulatione cladem tegamus." Ut vero inſtruxit aciem, retroceſſerunt hoſtes. In quos *Brutus* ad amicos ſic eſt cavillatus: „Iſti, qui nos ut feſſos provocarunt, ne experiri quidem auſi ſunt."

115. Ceterum *quo die in campis Philippicis pugnatum eſt*, eodem etiam *in Ionio mari memorabilis clades* accidit. *Domitius Calvinus* onerariis navibus duas legiones tranſvehebat ad Cæſarem; quarum altera celebris illa erat, ex virtutis laude *Martia legio* cognominata. Vehebat etiam cohortem prætoriam duorum millium, & quatuor alas equitum, aliamque ſelectam multitudinem, paucis triremibus deducentibus. His *Murcus et Ahenobarbus* cum centum triginta longis navibus occurrerunt. Quos onerariæ paucæ, quæ priores fuerant, velis

A. U. 712. αἱ λοιπαὶ δὲ, χαλάσαντος ἄφνω τοῦ πνεύματος, ἐν γαλήνῃ σ]αθερᾷ κατὰ τὸ πέλαγος ἠλῶντο, ὑπό του θεῶν ἐκδιδόμεναι τοῖς πολεμίοις. ἐνέβαλον γὰρ ἀδεῶς ἑκάσ]ῃ, καὶ ἀνεῤῥήγνυον· οὐδὲ αἱ παραπέμπουσαι σφᾶς τριήρεις ἐπικουρεῖν ἐδύναντο, διὰ τὴν ὀλιγότητα κυκλούμεναι. Ἔργα δ᾽ ἦν τῶν κινδυνευόντων πολλὰ καὶ ποικίλα, ὅτε μὲν τὰ πλοῖα συναγόντων ἀπὸ κάλων σπουδῇ, καὶ κοντοῖς ἁρμοζόντων ἐς ἄλληλα, ἵνα μὴ διεκπλεῖν αὐτὰ ἔχοιεν οἱ πολέμιοι. ὅτε δὲ τούτου κρατήσειαν, ὁ μὲν Μοῦρκος αὐτοῖς ἐπέβαλλε τοξεύματα πυρὸς, οἱ δὲ τοὺς συνδέσμους ἀνέλυον ὀξέως, καὶ ἀπέφευγον ἀλλήλων διὰ τὸ πῦρ, αὖθίς τε ἐγίγνοντο ταῖς τριήρεσιν ἐς περίπλουν καὶ ἐμβολὴν ἕτοιμοι.

CXVI. Ἀγανακ]οῦντες δὲ οἱ ἄνδρες, καὶ μάλισ]α αὐτῶν οἱ Ἄρειοι, ὅτι κρείτ]ους ὄντες ἀλκὴν, δι᾽ ἀπραξίας ἀπώλλυντο, οἱ μὲν πρὸ τοῦ πυρὸς ἑαυτοὺς ἀνῄρουν, οἱ δὲ ἐς τὰς τριήρεις τῶν πολεμίων ἐναλλόμενοι, τὰ μὲν ἔδρων, τὰ δὲ ἔπασχον. νῆές τε ἡμίφλεκ]οι μέχρι πολλοῦ περι-

Lin. 18. ἐκδιδομένοι (*ſic*) *Aug.* *L.* 19. ἐκάσ]ην *Edd.* *Rectius Aug. Reg. A.* *L.* 22. ὅτε μὲν *Aug.* *Ibid.* ἀπὸ κάλω *Aug. Reg. B.* *male.* *Ib.* σπουδῇ *edit.* 1. *oper. err.* *L.* 28. ἐκβολὴν *Aug.*

plenis effugerunt: reliquæ vero, repente vento vim remittente, in tranquillo mari errabant, deorum alicujus ira hoſtibus traditæ. Invadebant enim illi ſecure ſingulas, perfringebantque: nec a proſequentibus triremibus ullum erat auxilium, quod propter paucitatem circumvenirentur. Ibi tum multa atque varia fortiter facta exſtiterunt periclitantium: qui paſſim naves celeriter contis funibuſque, ne hoſtis perrumperet, conjungebant. Quod quum ſuccederet, *Murcus* ignita eis jacula immittebat; & illi pari celeritate ſolvebant vincula, & diffugiebant metu incendii; atque ita rurſus triremium ictibus ac perruptioni exponebantur.

116. Tum indignati *milites*, præſertim *Martii*, quod, quum præſtarent fortitudine, inulti perirent, alii ſeipſos interficiebant, non exſpectato incendio: alii, triremes hoſtium inſilientes, multa faciebant ac ferebant fortiter. Naves quoque ſemiuſtæ diu ja-

πλέον, ἄνδρας ἔχουσαι, τοὺς μὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς, τοὺς δ' ὑπὸ λιμοῦ καὶ δίψης δαπανωμένους· οἱ δὲ καὶ ἱστῶν ἢ σανίδων ἐχόμενοι, ἐς πέτρας ἢ ἀκτὰς ἐξεφέροντο ἐρήμους· καὶ εἰσὶν αὐτῶν οἳ καὶ περιεσώθησαν ἐκ παραλόγου· τινὲς δὲ καὶ ἐς πέντε διήρκεσαν ἡμέρας, λιχμώμενοι τὴν πίσσαν, ἢ ἱστίων ἢ κάλων διαμασώμενοι, μέχρι σφᾶς ὁ κλύδων ἐξήνεγκεν ἐπὶ τὴν γῆν. πολὺ δ' ἦν ὃ καὶ τοῖς πολεμίοις ἑαυτὸ ἐπέτρεπεν, ὑπὸ τῶν συμφορῶν ἡσσώμενον· ἐπέτρεψαν δὲ καὶ τῶν τριηρῶν ἑπτακαίδεκα· καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας οἱ περὶ Μοῦρκον ἐς ἑαυτοὺς μεθώρκουν, ὁ δὲ στρατηγὸς αὐτῶν Καλουῖνος ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ νεὼς ἐπανῆλθεν ἐς τὸ Βρεντέσιον ἡμέρᾳ πέμπτῃ, δόξας ἀπολωλέναι. Τοιοῦτο μὲν δὴ πάθος τῆς αὐτῆς ἡμέρας τῇ περὶ Φιλίππους μάχῃ κατὰ τὸν Ἰόνιον ἐπεγίγνετο, εἴ τε ναυάγιον, εἴ τε ναυμαχίαν ὀνομάσαι χρή· καὶ ἐξέπλησσε τὸ συγκύρημα τῶν ἔργων, ὕστερον ἐπιγνωσθέν. A. U. 712.

Lin. 35. ἱστίων *Edd.* ἱστῶν *recte Aug. Reg. B. a pr. manu, & ſic quoque primum ſcripſerat librarius Reg. A.* *L.* 37. περιεσώθησαν *Edd. Melius Aug.* *L.* 38. λικμώμενοι *edit.* 1. *cum Reg. A. Aug. Ven.* λιμώμενοι *magis corrupte Reg. B. Emendavit H. Stephan.* *L.* 39. διαμασσώμενοι *Edd. invitis quatuor noſtris MSS.* *L.* 43. ἐς αὐτοὺς *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 44. *Rurſus* Καλουηνος, *ut ſupra, Edd. & MSS.* *L.* 48 *ſq.* ἐξέπληξε *Edd. cum Regiis.* ἐξέπληστε *Aug.* ἐξέπλησσε *dedit Ven.* *L.* 49. συγκήρημα *mend. Aug.*

ctabantur cum vectoribus: quorum alii igne, alii fame ſitique peribant. Quidam malis tabuliſve hærentes, in ſcopulos aut deſerta littora ejecti ſunt: & eorum nonnulli etiam ex inſperato ſervati, quos inter fuere, qui & ad quintum diem, picem interim lingentes, aut vela funeſve mandentes, perdurarunt, donec undis ad terram adpellerentur. Multi deditionem fecerunt, quum non poſſent tot calamitatibus reſiſtere. In his fuerunt triremes XVII: quarum milites ad *Murci* ſacramentum tranſierunt. *Calvinus*, dux earum, cum ſua navi quinto die Brunduſium revenit, periiſſe creditus. Hujuſmodi igitur calamitas, ſive naufragium dicendum eſt, ſive *Navale Prælium, in eumdem diem incidit, quo Philippenſis pugna commiſſa eſt.* Quod poſtquam eſt cognitum, obſtupuerunt omnes duorum talium caſuum in eumdem temporis articulum concurſionem.

Digitized by Google

A. U. 712.

CXVII. Ὁ δὲ Βροῦτος τὸν ςρατὸν ἐς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ἔλεξεν ὧδε· ΟΥΔΕΝ ἐςὶν, ὦ Συςρατιῶται, παρὰ τὸν ἐχθὲς ἀγῶνα, ἐν ᾧ μὴ κρείσσους ἐγένεσθε τῶν πολεμίων. τῆς τε γὰρ μάχης ἤρξατε προθύμως, εἰ καὶ χωρὶς παραγγέλματος· καὶ τὸ τέταρτον τέλος, ὃ περιώνυμον αὐτοῖς ὂν ἐπεπίςευτο τὸ κέρας, διεφθείρατε ἅπαν· καὶ τοὺς ἐπιτεταγμένους αὐτῷ, μέχρι τοῦ ςρατοπέδου· καὶ τὸ ςρατόπεδον αὐτὸ εἵλετε πρότερον, καὶ διηρπάσατε· ὡς προὔχειν τάδε παρὰ πολὺ τῆς ἐπὶ τοῦ λαιοῦ βλάβης ἡμῶν. δυνηθέντες δὲ ἂν ὅλον ἐργάσασθαι τὸ ἔργον, ἁρπάσαι μᾶλλον εἵλεσθε, ἢ κτείνειν τοὺς ἡσσωμένους. οἱ γὰρ πλέονες ὑμῶν τοὺς πολεμίους παροδεύοντες, ἐπὶ τὰ τῶν πολεμίων ὥρμων. καὶ ἐν τῷδε αὖ πάλιν, οἱ μὲν διήρπασαν δύο τῶν ἡμετέρων ςρατοπέδων ἅτερον τὸ ἕτερον, ἡμεῖς δὲ ἐκείνων ἅπαντα ἔχομεν, ὡς καὶ τῷδε τὴν ἐπίκλησιν τῆς βλάβης διπλασίονα εἶναι. Καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ μάχῃ πλεονεκτήματα, τοσαῦτα. Ὅσα δὲ ἕτερα

Lin. 52. χθὲς *Aug.* *L.* 55. διηφθείρετε *edit.* 1. 2. *cum Regiis. Prætuli Aug. cum quo (neſcio quo caſu) convenit edit.* 3. *L.* 62. ὥρμων *edit.* 1. 2. ὅρμον *Reg. B. Recte Aug. Reg. A. & edit.* 3.

117. BRUTUS autem, advocata concione militum, ſic eos adlocutus eſt: „HESTERNO prælio, *COMMILITONES*, nulla in re non ſuperiores fuiſtis hoſtibus; nam & pugnam incepiſtis alacriter, quamvis injuſſi; & quartam legionem, propter opinionem virtutis in oppoſito cornu locatam, totam concidiſtis, alioſque deinceps uſque caſtra; caſtraque ipſa capta diripuiſtis; ut hæc victoria longe præponderet damno in ſiniſtro cornu accepto. Atquum eadem victoria totum conficere negotium potuiſſetis; res hoſtium diripere maluiſtis, quam victos delere: nam plerique veſtrum, prætergreſſi hoſtibus, in eorum bona fecerunt impetum. Sed & in hoc ipſo rurſus nos prævaluimus: illi ex binis noſtris caſtris ceperunt altera, nos univerſa illorum occupavimus: atque ita hac quoque ex parte adquiſitio noſtra duplo major quam jactura eſt. Hactenus igitur, *ad prælium quod attinet, potiores ſumus.* Ceteris rebus quantum præpollea-

Digitized by Google

προὔχομεν αὐτῶν, ἔχετε καὶ παρὰ τῶν αἰχμαλώτων μανθάνειν, περί τε ἀπορίας σίτου, καὶ ἐπιτιμήσεως αὐτοῦ, καὶ κομιδῆς κακοπαθοῦς, καὶ παρ' ὀλίγον ἤδη σαφοῦς ἐπιλείψεως. οὔτε γὰρ ἐκ Σικελίας ἢ Σαρδόνος ἢ Λιβύης ἢ Ἰβηρίας ἐστὶν αὐτοῖς λαβεῖν, διὰ Πομπήϊον καὶ Μοῦρκον καὶ Ἀηνόβαρβον, ναυσὶν ἑξήκοντα καὶ διακοσίαις ἀποκλείοντας αὐτοῖς τὸ πέλαγος· Μακεδονίαν τε ἐξαναλώκασιν ἤδη, καὶ ἐκ μόνης ἄρτι Θεσσαλίας ἔχουσιν· ἢ ἐς πόσον αὐτοῖς ἔτι ἀρκέσει; A. U. 712.

CXVIII. Ὅταν οὖν αὐτοὺς ἐπειγομένους ἐς μάχην μάλιστα ἴδητε, τότε ἡγεῖσθε διωκομένους ὑπὸ λιμοῦ τὸν ἐν χερσὶ θάνατον αἱρεῖσθαι. ἡμεῖς δ' ἀντιμηχανησώμεθα αὐτοῖς, τὸν λιμὸν ἡμῶν προπολεμεῖν, ἵν' ἀσθενεστέροις καὶ τετρυμένοις ἐντύχοιμεν ὅτε χρή. μὴ δ' ἐκφερώμεθα ταῖς προθυμίαις παρὰ καιρόν. μηδὲ βραδυτῆτά τις ἡγείσθω τὴν ἐμπειρίαν, ἢ ταχυτῆτα· ἐς τὴν ὀπίσω

Lin. 70. ἐπιλήψεως edit. 1. 2. ex Regiis, male. Recte edit. 3. cum Aug. L. 77. ἡγεῖσθαι Regii & Aug. quod mutavit C. Stephanus, conſervandum fortaſſe. L. 80. τετρυμμένοις edit. 1. Aug. τετριμμένοις edit. 2. 3. Correxi, ut alibi. L. 82. Delenda duo verba ἢ ταχυτῆτα cenſuit Muſgravius. Poſt eadem verba Aſteriſcum *poſuit H. Steph. & excidiſſe nonnihil putavit.*

„mus, poteſtis ex captivis diſcere: de inopia caritateque annonæ, de laborioſa comportatione, & *pæne jam confeſſo defectu commeatuum.* Nam e Sicilia, Sardinia, Africa, Hiſpaniaque nihil eis petere licet per Pompejum, Murcum, Ahenobarbumque, claſſe CCLX navium mare illud intercludentes. Macedoniam vero jam exhauſerunt: & ſola nunc alit eos Theſſalia; quam uſque quo ſuffecturam putatis?

118. „Ergo quum eos ad „pugnam videritis properare, tunc exagitatos a fame putate ferro potius emori decreviſſe. Sed nos contra ſedulo curemus, ut fame eos ante oppugnemus; quo debiliores magiſque exhauſtos viribus invadamus, quum opus fuerit: caveamuſque, ne calidiores ſimus quam tempus poſtulat. Neque vero quiſquam conſilium hoc, uſu rerum probatum, ad ducendum potius bellum exiſtimet pertinere, quam ad rem totam brevi conficien-

Digitized by Google

A. U. 712. θάλασσαν ἀφορῶν, ἢ, τοσαύτας ἡμῖν ὑπηρεσίας καὶ τροφὰς ἐπιπέμπουσα, δίδωσιν ἀκινδύνου νίκης ἐπιτυχεῖν, ἢν ὑπομένητε, καὶ μὴ ἀδοξῆτε, εἰ προσπαίζονται ἡμῖν καὶ προκαλοῦνται, οὐκ ἀμείνονες ὄντες, ὡς διέδειξε τὸ ἐχθὲς ἔργον, ἀλλὰ ἕτερον δέος ἰώμενοι. Τὴν δὲ προθυμίαν, ἧς νῦν ὑμᾶς ἀξιῶ κρατεῖν, ἀθρόαν ἀπόδοτε, ὅταν αἰτῶμεν. Ἐγὼ δ᾽ ὑμῖν τὰ νικητήρια, ἐντελῆ μὲν, ὅταν οἱ θεοὶ κρίνωσιν, ἐπὶ ἐντελέσι τοῖς ἔργοις, διαλύσομαι· νῦν δὲ τῆς ἐχθὲς ἀρετῆς, ἀνὰ χιλίας ἑκάστῳ στρατιώτῃ δραχμὰς ἐπιδίδωμι, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ὑμῶν ἀνάλογον. Ὁ μὲν οὕτως εἰπὲ, καὶ αὐτίκα διεμέτρει τὴν δωρεὰν κατὰ τέλη. δοκεῖ δέ τισι, καὶ Λακεδαίμονα καὶ Θεσσαλονίκην ἐς διαρπαγὴν αὐτοῖς δώσειν ὑποσχέσθαι.

CXIX. Ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ Αντώνιος, εἰδότες οὐ μαχούμενον ἑκόντα τὸν Βροῦτον, τοὺς ἰδίους συνῆγον, καὶ ὁ Αντώνιος ἔλεξε· Τὸ ἐχθὲς ἔργον, ὦ ἄνδρες, τοῖς μὲν λόγοις

Lin. 85. προπαίζονται Edd. Rectius Aug. Reg. B. L. 96 ſq. μαχούμενον Aug.

„ dam. Docere enim quiſque ſe ipſe poteſt, mare hoc, quod a tergo tot nobis commoditates & alimenta affatim ſuppeditat, victoriam nobis offerre abſque ullo periculo obtinendam; modo patienter & æquo animo feratis hos vobis inſultantes & provocantes, non quod virtute præpolleant, (ut declaravit heſternum certamen,) ſed ut alteri timori adferant remedium. Ceterum iſtam alacritatem, quam nunc vos volo continere, abunde tunc præſtate quando poſtulabimus. Victoriæ autem præmia ex aſſe, ubi diis viſum fuerit, poſt omnino profliga„ tos hoſtes perſolvam: nunc pro forti opera heri navata, millenos denarios accipietis a me ſinguli: ordines ducentibus pro portione numerabitur." Hæc locutus *Brutus* continuo donativum legionatim diſtribuit; ſimulque, ſi fides eſt nonnullis auctoribus, *Lacedæmonem et Theſſalonicam diripiendas militibus ſe conceſſurum eſt pollicitus.*

119. At *Cæſar et Antonius*, intelligentes Brutum non pugnaturum niſi coactum, *concionem advocarunt.* Tum ANTONIUS *ita locutus eſt:* „HESTERNAM victoriam, MILITES, hoſtes pariter ſibi ſatis

Digitized by Google

οἶδα ὅτι καὶ οἱ πολέμιοι μερίζονται, ὡς διώξαντές τινας ἡμῶν, καὶ τὸ στρατόπεδον διαρπάσαντες· ἔργῳ δὲ ἐπιδείξουσιν ἅπαν ὑμέτερον. ὑπισχνοῦμαι γὰρ ὑμῖν, οὔτε αὔριον, οὔτε ταῖς ἐπιούσαις ἑκόντας αὐτοὺς ἐς μάχην ἥξειν· ὃ σαφεστάτη πίστις ἐστὶ τῆς ἐχθὲς ἥσσης καὶ φόβου, ὅταν, ὥσπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς, ἀφιστῶνται τοῦ ἀγῶνος οἱ ἐλάττονες. οὐ γὰρ ἐς τοῦτό γε στρατὸν ἤγειρον τοσόνδε, ἵνα τῶν Θρᾳκῶν ἐρημίαν οἰκῶσι διατειχίσαντες. ἀλλὰ καὶ αὐτὴν διετείχισαν μὲν ἔτι προσιόντων ὑμῶν, διὰ δέος· ἐλθόντων δὲ, ἐνοικοῦσι διὰ τὴν ἐχθὲς ἧσσαν· ἐφ' ᾗ καὶ τῶν στρατηγῶν ὁ πρεσβύτερός τε καὶ ἐμπειρότερος, πάντα ἀπογνοὺς, ἑαυτὸν διεχρήσατο· ὃ καὶ αὐτὸ μεγίστη συμφορῶν ἐστὶν ἀπόδειξις. Ὅταν οὖν, ἡμῶν αὐτοὺς προκαλουμένων, μὴ δέχωνται, μηδὲ καταβαίνωσιν ἀπὸ τῶν ὀρῶν, ἀλλ' ἀντὶ τῶν χειρῶν πιστεύωσι τοῖς κρημνοῖς· τότε μοι θαῤῥοῦντες ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ρω- A. U. 712.

Lin. 4. ὃ, quod abeſt vulgo ab Edd. & MSStis, adjiciendum putavi, conſentientibus Gelenio, H. Stephano & Muſgr. L. 8. καὶ, poſt ἀλλὰ, abeſt a Reg. B. & in Aug. ſtatim omiſſum fuerat, ſed mox ab ead. manu eſt adjectum.

„ ſcio) verbis quidem vindicant, ut qui noſtrarum copiarum partem fuderint, caſtraque diripuerint. At re tamen fatebuntur, veſtram eſſe integram. Polliceor enim vobis, nec cras, nec ſequentibus diebus ſponte prodituros in aciem: quod certiſſimum argumentum eſt, heri victos adhuc pavere; quum, ſicut athletæ victos ſe confitentes, non audent amplius certamini ſeſe committere. Non enim ideo certe tam numeroſum collegerunt exercitum, ut interſepto aditu degant in Thraciæ deſertis: ſed „ quem murum vobis huc advenientibus objecerunt præ timore, intra eumdem ſe nunc, quum adeſtis, continent, clade heſterna perculſi. Quæ clades imperatorum quoque alterum, ætate majorem, & uſu peritiorem, deſperatione coëgit necem ſibi conſciſcere: quod & ipſum maximum eſt cladis indicium. Ergo quodſi, nobis provocantibus, in æquum locum non deſcenderint, maluerintque in rupibus fiduciam collocare, quam in manibus; tum vero, ut Romanos decet, colligite robur, &

A. U. 712. ῥωμαῖοι, συναναγκάσατε αὐτοὺς αὖθις, ὥσπερ ἐχθὲς ἠναγκάσατε, αἰσχρὸν ἡγούμενοι δεδιότων ἐλασσοῦσθαι, καὶ ὀκνούντων ἀπέχεσθαι, καὶ τειχῶν ἄνδρες ὄντες ἀσθενέστεροι γενέσθαι. οὐ γὰρ ἤλθομέν γε καὶ ἡμεῖς ἐν πεδίῳ βιώσοντες, οὐδ᾽ ἔστι βραδύνουσιν οὐδὲν αὔταρκες. ἀλλὰ δεῖ τοῖς εὖ φρονοῦσι τοὺς μὲν πολέμους ὀξεῖς, τὴν δὲ εἰρήνην ἐπιμήκιστον εἶναι.

CXX. Τοὺς μὲν οὖν καιροὺς, καὶ τὰ ἐς τοῦτον ἔργα, ἐπιμηχανησόμεθα ἡμεῖς, οὐ μεμπτοὶ καὶ τῆς ἐχθὲς ὁρμῆς τε καὶ μηχανῆς ὑμῖν γενόμενοι· τὴν δ᾽ ἀρετὴν ὑμεῖς, ὅταν αἰτῆσθε, ἀποδίδοτε τοῖς στρατηγοῖς· μηδὲ ἄχθεσθε τῆς ἐχθὲς ἁρπαγῆς, μηδ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον. οὐ γὰρ, ἐν οἷς ἔχομεν, ἐστὶ τὸ πλουτεῖν· ἀλλ᾽ ἐν τῷ κρατεῖν ταῖς δυνάμεσιν· ὃ καὶ τὰ ἐχθὲς ἀφαιρεθέντα, ἔτι ὄντα παρὰ τοῖς πολεμίοις σῶα, καὶ τὰ πολεμίων αὐτὰ ἐπ᾽ ἐκείνοις, κρατοῦσιν ἡμῖν ἀποδώσει. καὶ εἰ ἐπειγόμεθα αὐτὰ λα-

Lin. 20. οὐδ᾽ ἔτι βραδυν. *Edd. Recte Aug. Cand. Ibid. ſq.* ἀλλὰ δεῖ τοῖς *edit.* 1. *mend. L.* 22. ἐπὶ μήκιστον *edit.* 3. *invitis MSS. L.* 23. *Aut* ἐς τούτους, *ut maluerat H. Stephanus, aut* ἐς τοῦτο, *utique videtur legendum. L.* 24. ἐπιμηχανησώμεθα *edit.* 1. 2. *ex Regiis. Correxit Tollius, monente H. Stephano: & ſic dedit Aug. L.* 31. εἰ ἐπειγόμεθα *edit.* 1. *perperam.*

„ ſicuti heri feciſtis, rurſus ad pugnandum eos cogite; turpe putantes cedere territis, abſtinere a ſegnibus, & minoris arma virtutemque veſtram quam illorum munimenta æſtimare. Neque enim nobis certe pariter atque illis propoſitum eſt, in campis perpetuo degere: & morantes cuncta deficient. Imo vero, *qui ſapiunt, curant, ut bellum abſolvant quam celerrime, et pace quam diutiſſime fruantur.*

120. „ Igitur opportunitates rationemque rerum gerendarum nos providebimus, quos heri non pœnitendos ardoris & conatus duces habuiſtis: vos contra, ubi imperatores poſtulaverint, virtutem exſerite. Neque vero moerore ullo vos adficiat heſterna jactura. Non enim in his quæ habemus ſitæ ſunt noſtræ divitiæ, ſed in victoria virtute parta: quæ non ſolum eas res, quæ heri nobis ablatæ ſunt, & integræ adhuc apud hoſtem ſervantur, vincentibus nobis reſtituet, ſed & ipſorum hoſtium bona nobis tradet. Quibus ſi quampri-

Digitized by Google

βεῖν, ἐπειγώμεθα ἐπὶ τὴν μάχην. ἱκανὰ δὲ καὶ ἐχθὲς ἀντειλήφαμεν αὐτῶν, καὶ τῶν ἡμετέρων ἴσως ἱκανώτερα. A. U. 712. οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῆς Ἀσίας πάνθ᾽, ὅσα ἐβιάσαντο καὶ ἥρπασαν, ἐπήγοντο· ὑμεῖς δὲ, ὡς ἐκ πατρίδος ἰόντες, τὰ μὲν δαψιλέστερα οἴκοι ὑπελίπεσθε, τὰ δὲ ἀναγκαῖα μόνα ἐπήγεσθε. εἰ δέ τι καὶ δαψιλὲς ἦν, ἡμέτερον ἦν τῶν στρατηγῶν, οἳ πάντα ἐσμὲν ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας νίκης ἐπιδιδόναι πρόθυμοι. καὶ τῆς τοιαύτης δὲ ὅμως ζημίας ὑμῶν ἕνεκα ἐπιδώσομεν νικητήρια, δραχμὰς ἑκάστῳ στρατιώτῃ πεντακισχιλίας, λοχαγῷ δὲ πεντάκι τοσαύτας, χιλιάρχῃ δὲ τὸ διπλάσιον τοῦ λοχαγοῦ.

CXXI. Τοιαῦτα εἰπὼν, τῆς ἐπιούσης πάλιν ἐξέτασσε. καὶ οὐ κατιόντων οὐδὲ τότε τῶν πολεμίων, ὁ μὲν Ἀντώνιος ἐβαρυθύμει, καὶ ἐξέτασσεν αἰεί. ὁ δὲ Βροῦτος τοῦ στρατοῦ τὸ μὲν εἶχε συντεταγμένον, μὴ ἀναγκασθείη μάχεσθαι, τῷ δὲ τὰς ὁδοὺς τῆς κομιδῆς τῶν ἀναγ-

Lin. 32. λαβεῖν, ἐπειγόμεθα *edit.* 2. *oper. err.* *L.* 33. ἱκανότερα *edit.* 2. *oper. err.* *L.* 37. ὑμέτερον *edit.* 1. *invit. MSS.* *L.* 38. ἡμετέρα *Regii.* *L.* 41. πεντάκις *Aug.* *L.* 44. τότε *carent Edd. male. Deerunt Reg. A. Aug. Ven.*

„ mum potiri cupimus, ad pugnandum feſtinemus. Quamquam heri jam ſatis multa pro illis viciſſim recepimus; ac fortaſſe plura quam amiſimus: nam illi, quidquid ex Aſia per vim rapuerunt, ſecum ferebant; vos, e patria diſcedentes, relictis rebus pretioſioribus, neceſſaria tantum vobiſcum adtuliſtis. Quod ſi quid tamen etiam fuit lautius, nobis imperatoribus illud erit ablatum, qui vobis pro victoria veſtra omnia de noſtro reſtituere ſumus parati: neque vero obſtabit ea jactura quominus „ vobis perſolvatur victoriæ præmium, in milites ſingulos viginti millia HS. centurioni quintuplum, tribuno duplum ejus quod accipit centurio. „

121. In hanc ſententiam locutus *Antonius*, poſtridie ejus diei rurſus in aciem milites produxit. Quumque hoſtis non deſcenderet, moleſte id tulit, nec deſtitit quotidie eos producere. *Brutus* vero copias ſuas partim inſtructas habebat, ne cogeretur invitus pugnare; partim per viam, qua commeatus adferebantur, certis intervallis diſpoſuerat præ-

Digitized by Google

A. U. 712.

καίων διελάμβανε. Λόφος δὲ ἦν ἀγχοτάτω τοῦ Κασσίου στρατοπέδου, δυσχερὴς μὲν ὑπὸ ἐχθρῶν καταληφθῆναι, διὰ τὴν ἐγγύτητα ἐστοξεύεσθαι δυναμένων· ὁ δὲ Κάσσιος αὐτὸν ὅμως ἐφρούρει, μὴ καὶ παρὰ δόξαν ἐπιτολμήσειέ τις. ἐκλειφθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ Βρούτου, κατέλαβον οἱ περὶ τὸν Καίσαρα νυκτὸς, τέσσαρσι τέλεσιν, ἐπαγόμενοι γέῤῥα πολλὰ καὶ διφθέρας ἐς προβολὴν τοῖς τοξεύμασι. Ὡς δὲ κατέσχον, ἄλλα τέλη δέκα μετεστρατοπέδευον ὑπὲρ πέντε σταδίους, ἀπιοῦσιν ἐπὶ τὴν θάλασσαν· καὶ ὑπὲρ ἄλλους τέσσαρας, δύο· ὡς τῷδε τῷ τρόπῳ προελευσόμενοι μέχρι θαλάσσης, καὶ ἢ παρ᾽ αὐτὴν ἄρα τὴν θάλασσαν, ἢ διὰ τῶν ἑλῶν, ἢ ὅν τινα τρόπον ἄλλον ἐπενόουν, βιασόμενοι, καὶ τὴν ἀγορὰν ἀποκλείσοντες τῶν πολεμίων. Καὶ ὁ Βροῦτος αὐτοῖς ἀντεμηχανᾶτο, ἄλλα τε, καὶ φρούρια ἀντικαθιστὰς τοῖς ἐκείνων στρατοπέδοις.

CXXII. Τὸ δὲ ἔργον ἤπειγε τοὺς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα· καὶ λιμὸς ἦν ἤδη σαφὴς, ἔς τε μέγεθος καὶ δέος ἑκάστης ἡμέρας

Lin. 48. ἀγχωτάτω *Edd. invitis MSS.* L. 53. τέτρασι τέλεσι *Aug. Ven.* L. 54. γέρα *mend. edit.* 1. *cum Regiis.* L. 57. ὡς δὲ τῷ τρόπῳ *edit.* 1. *male cum Regiis.* L. 58. καὶ ἡ παρ᾽ αὐτὴν *edit.* 2. 3. *mend.*

ſidia. Erat tumulus proximus caſtris Caſſii, quem occupare hoſti erat difficile, quia ſagittis e caſtris infeſtari poterat: ei tamen Caſſius impoſuerat præſidium, ne quis audacior eum invaderet. Hunc, a *Bruto* derelictum, *Cæſariani* occuparunt noctu quatuor legionibus, frequentibus cratibus protecti ac coriis ad arcenda miſſilia. Quo occupato, aliæ decem legiones moverunt caſtra verſus mare quinque ſtadia; & inde porro quatuor ſtadiorum intervallo duæ metatæ ſunt; eoque modo extenſuri ſe erant uſque ad mare, cogitantes, aut per littus, aut per paludes, aut quacumque alia ratione, perrumpere, & intercludere commeatus hoſtium. Huic conſilio *Brutus* occurrit, cum aliis artibus, tum caſtellis ex adverſo hoſtilium caſtrorum oppoſitis.

122. At *Cæſariani* moras ferre non poterant, *fame* jam *manifeſte preſſi*, quæ in dies creſcens metum augebat. Nam nec

ἡμέρας ἐπεγίγνετο. οὔτε γὰρ ἐκ Θεσσαλίας αὐτοῖς ἔτι τὰ ἀρκοῦντα ἐκομίζετο· οὔτε τις ἦν ἐλπὶς ἐκ θαλάσσης, ναυκρατούντων πανταχῆ τῶν πολεμίων· τῆς τε ἔναγχος περὶ τὸν Ἰόνιον συμφορᾶς ἐξηγγελμένης ἐς ἑκατέρους ἤδη, μᾶλλον ἐδεδοίκεσαν, αὐτά τε, καὶ τὸν χειμῶνα προσιόντα, ὡς ἐν πεδίῳ πηλώδει σταθμεύοντες. ὧν ἐνθυμούμενοι, τέλος μὲν ὁπλιτῶν ἐς Ἀχαΐαν ἐξέπεμψαν, ἀγείρειν τὰ ἐντυγχάνοντα πάντα, καὶ πέμπειν σφίσι κατὰ σπουδήν. Οὐκ ἀνεχόμενοι δὲ κινδύνου τοσοῦδε προσιόντος, οὔτε τῶν ἄλλων ἐπιτεχνήσεων, οὔτε ἐν τῷ πεδίῳ λοιπὸν ἐκτάσσειν, παρὰ τὸ τείχισμα τῶν ἐχθρῶν ἀνέβαινον μετὰ βοῆς, καὶ τὸν Βροῦτον ἐκάλουν ἐς μάχην, ἐπισκώπτοντες ἅμα καὶ λοιδοροῦντες, καὶ ἐγνωκότες οὐ πολιορκίας τρόπῳ μᾶλλον, ἢ μανιώδει φορᾷ, μὴ βουλομένῳ συμπλέκεσθαι. *A. U. 712.*

CXXIII. Τῷ δὲ, αὐτῷ μὲν, ἔγνωστο τὰ ἀπ' ἀρχῆς·

Lin. 66. ἐπιγίγνετο *Edd. ex Reg. B. Recte Reg. A. & Aug. L. 67.* τις ἐλπὶς ἦν *Edd. Prætuli Aug. Reg. B. L. 76.* ἐκτάσσειν τὸ παρατείχισμα τῶν ἐχθρῶν, ἀνέβαινον *Edd. & MSSti, niſi quod rectius diſtinguat Aug.* juxta hoſtilem murum *Cand. Cogitaveram* πρὸς τὸ παρατείχισμα, *ſed magis placuit emendatio Muſgravii. Malim tamen* παρὰ τὸ περιτείχισμα. *L. 81.* ἐπ' ἀρχῆς *Edd. male. Recte Reg. B. Aug. Ven.*

nec e Theſſalia jam ſatis eis ſubvehebatur, nec e mari quidquam poterant ſperare, claſſibus hoſtium totius maris imperium tenentibus: quin & navalis in Ionio mari pugnæ eventus, ad utrumque exercitum jam perlatus, timorem auxerat; adpetente præſertim hieme, quæ in planitie cœnoſa manentibus eo moleſtior erat futura. Quibus cogitationibus commoti, unam quidem legionem miſerunt in Achajam, quæ, quidquid nanciſceretur, collectum feſtine ad exercitum mitteret. Sed inſtante tanto periculo anxii, quum nec reliquis artibus proficerent quidquam, & tæderet eos fruſtra ſemper in campis oſtentare aciem; ad ipſam tandem munitionem hoſtium cum clamore adſcenderunt, *ad pugnam provocantes Brutum* cavillis atque conviciis, paratique non tam oppugnare, quam inſano impetu invitum ad prælium compellere.

123. At *Brutus* quidem ipſe perſtabat in propoſito; eoque

Digitized by Google

A. U. 712. καὶ μᾶλλόν ἔτι, πυνθανομένῳ περί τε τοῦ λιμοῦ καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸν Ἰόνιον εὐπραξίας, καὶ τῶν πολεμίων ὁρῶντι τὴν ἐκ τῆς ἀπορίας ἀπόνοιαν. καὶ ᾑρεῖτο πολιορκίας καὶ ἄλλου παντὸς ἀνέχεσθαι μᾶλλον, ἢ ἐς χεῖρας ἰέναι ἀνδράσιν ἐπειγομένοις ὑπὸ λιμοῦ, καὶ ἀπογιγνώσκουσιν ἐκ τῶν ἄλλων ἑαυτοὺς, καὶ ἐν μόναις ταῖς χερσὶ τὴν ἐλπίδα ἔχουσιν. Ὁ δὲ στρατὸς οὐχ ὁμοίως εἶχεν, ὑπὸ ἀφροσύνης· ἀλλ' ἐδυσφόρουν, γυναικῶν τρόπον ἔνδον μετὰ ἀπραξίας καὶ φόβου κατακεκλεισμένοι. ἐδυσχέραινον δὲ καὶ οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν, ἐπαινοῦντες μὲν τὸ ἐνθύμημα τοῦ Βρούτου, νομίζοντες δὲ καὶ θᾶσσον ἐπικρατήσειν τῶν πολεμίων μετὰ προθύμου στρατοῦ. Αἴτιον δὲ τούτων ἦν αὐτὸ τὸ Βροῦτον ἐπιεικῆ καὶ φιλόφρονα ἐς ἅπαντας εἶναι, καὶ ἀνόμοιον Κασσίῳ, αὐστηρῷ καὶ ἀρχικῷ περὶ πάντα γεγενημένῳ. ὅθεν ἐκείνῳ μὲν ἐξ ἐπιτάγματος ὑπήκουον, οὐ παραστρατηγοῦντες, οὐδὲ τὰς αἰτίας μανθάνοντες, οὐδὲ εὐθύνοντες ὅτε καὶ μάθοιεν· Βρούτῳ δὲ οὐδὲν ἀλλ' ἢ συστρατηγεῖν ἠξίουν, διὰ πραΰτητα.

Lin. 99. ἤξίου *Edd. perperam. Recte Aug.*

magis, quod audierat de fame & de ſuorum navali victoria, videbatque hoſtium deſperationem ex inopia natam: & malebat oppugnationem aut aliud quidvis ſuſtinere, quam confligere cum viris fame preſſis, qui, deſperatis ceteris rebus omnibus, totam fiduciam in armis haberent. Sed *exercitus aliter ſentiebat*, per imprudentiam; moleſte ferens, mulierum more in caſtris ſe otioſos præ metu concludi. Indignabanturque ductores quoque ordinum; non quod improbarent *Bruti* conſilium, ſed quod, alacritate militum freti, putarent citius parari poſſe victoriam. In cauſa autem erat ipſe *Brutus*, *mitis ac comis erga omnes*; *diſſimilis Caſſio, ſevero et imperioſo per omnia*: quapropter *Caſſii* imperata omnes e veſtigio exſequi conſueverant; nullam imperii partem ſibi adrogantes, nec rationem requirentes juſſorum, nec, ſi ſcirent, redarguentes umquam. At *Bruto*, propter ipſam viri manſuetudinem, non parere, ſed ex æquo cum eo imperare, volebant. Tandem, quum apertius

Digitized by Google

Τέλος δὲ τοῦ στρατοῦ φανερώτερον ἤδη κατὰ ἴλας καὶ κατὰ συστάσεις διαπυνθανομένου· Τί κατέγνωκεν ἡμῶν ὁ στρατηγός; τί ἔναγχος ἡμάρτομεν, οἱ νικήσαντες, οἱ διώξαντες; οἱ τοὺς καθ' ἡμᾶς πολεμίους κατακανόντες, οἱ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἑλόντες; Βροῦτος ἑκὼν ἠμέλει, καὶ ἐς ἐκκλησίαν οὐ συνῆγε, μὴ ἀπρεπέστερον ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀλογίστως ἐκβιασθείη, καὶ μάλιστα μισθοφόρων, οἷς ἐστιν αἰεὶ (καθὰ καὶ τοῖς εὐχερέσιν οἰκέταις, ἐς ἑτέρους δεσπότας) ἐλπὶς ἐς σωτηρίαν ἡ ἐς τὸ ἀντίπαλον μεταβολή. A. U. 712.

CXXIV. Ενοχλούντων δὲ αὐτῷ καὶ τῶν ἡγεμόνων, καὶ κελευόντων νῦν μὲν ἀποχρήσασθαι τοῦ στρατοῦ τῇ προθυμίᾳ, τάχα τι λαμπρὸν ἐργασομένου· ἢν δ' ἀντιπίπτῃ τι παρὰ τὴν μάχην, ἐπανιέναι πάλιν ἐς τὰ τείχη, καὶ προβάλλεσθαι τὰ αὐτὰ χαρακώματα· χαλεπήνας ὁ Βροῦτος τοῖσδε μάλιστα, ἡγεμόσιν οὖσι, καὶ περιαλγήσας, ὅτι τὸν αὐτὸν οἱ κίνδυνον ἐπικείμενοι συμφέρονται τῷ στρατῷ κουφόνως, ἀμφίβολον καὶ ὀξεῖαν

Lin. 9 *ſq.* *Pro* ἐς τὸ ἀντίπαλον *dant mend.* ἐς τὸν Αντώνιον *Aug. Ven.* *L.* 13. ἐργασαμένου *edit.* I.

jam in militum circulis, turmatim coëuntium, voces jactarentur hujuſmodi: *Quo noſtro merito imperator nos condemnat? quid peccavimus nuper, qui hoſtes fudimus et fugavimus? qui oppoſitum nobis cornu concidimus? qui caſtra expugnavimus hoſtium?* conſulto diſſimulavit *Brutus*, nec concionem advocavit, ne magis etiam indecore ab ipſa multitudine rationis experte cogeretur, præſertim a mercenaria turba, quæ ſemper in tranſitione ad partem adverſam, ſicut inconſtantes ſervuli in mutatione dominorum, neſcio quam ſpem ſalutis ponere ſolet.

124. Sed *legatis* quoque *tribuniſque inſtantibus*, monentibuſque „utendum præſenti alacritate militum; fortaſſis enim effecturos aliquid egregium; quod ſi quid adverſum acciderit, redeundum intra vallum, & eaſdem munitiones hoſti objiciendas:" his quidem maxime indignatus *Brutus*; dolenſque, quod, pari periculo cum ipſo obnoxii, pari levitate abriperentur cum militibus, dubiam citam-

Digitized by Google

A. U. 712. τύχην προτιθέντι νίκης ἀκινδύνου, εἶξεν ἐπ' οἰκείῳ καὶ σφῶν ἐκείνων ὀλέθρῳ, τοσόνδε ἐπιμεμψάμενος αὐτοῖς· Ἐοίκαμεν ὡς Πομπήϊος Μάγνος πολεμήσειν, οὐ στρατηγοῦντες ἔτι μᾶλλον, ἢ στρατηγούμενοι. Καί μοι δοκεῖ τόδε μόνον ἐξειπεῖν, ἐπικρύπτων ὃ ἐδεδοίκει μάλιστα, μὴ ὁ στρατὸς, οἷα τοῦ πάλαι Καίσαρος γεγονὼς, ἀγανακτήσειέ τε καὶ μεταβάλοιτο· ὅπερ ἐξ ἀρχῆς αὐτός τε καὶ Κάσσιος ὑφορώμενοι, ἐς οὐδὲν ἔργον αὐτοῖς πρόφασιν ἀγανακτήσεως ἐπὶ σφίσιν ἐνεδίδουν.

CXXV. Ὧδε μὲν δὴ καὶ ὁ Βροῦτος ἐξῆγεν ἄκων, καὶ ἐς τάξεις διεκόσμει πρὸ τοῦ τείχους, καὶ ἐδίδασκε μὴ πολὺ προὔχειν τοῦ λόφου, ἵνα αὐτοῖς ἥ τε ἀναχώρησις, εἰ δεήσειεν, εὐχερὴς εἴη, καὶ τὰ ἐς τοὺς πολεμίους ἀφιέμενα ἐπιδέξια. ἦν δὲ ἑκατέρωθεν παρακέλευσίς τε πάντων ἐς ἀλλήλους, καὶ φρόνημα ἐπὶ τῷ ἔργῳ μέγα, καὶ θρασύτης ὑπὲρ λόγον ἀναγκαῖον· τοῖς μὲν, ὑπὸ δέους λιμοῦ· τοῖς δὲ ὑπὸ αἰδοῦς δικαίας, βιασαμένοις τὸν

Lin. 25. μεταβάλλοιτο *Aug. Ven.* *L.* 25 *ſq.* καὶ ὁ Κάσσιος *Edd. invitis Reg. B. & Aug.* *L.* 27. ἐδίδουν *Reg. B.*

que fortunam anteponentibus tutæ victoriæ; *ceſſit tandem, in ſuam et ipſorum perniciem*, his tantum verbis conqueſtus: „Videor *ut Pompejus Magnus* bellum geſturus; non tam imperator, quam imperata faciens." Et, quantum ego intelligo, ideo non plura dixit, quia diſſimulabat id quod metuebat maxime, ne exercitus, C. Cæſaris militiam olim ſecutus, nunc indignatione commotus ad hoſtem ſigna transferret: quod ipſum jam inde ab initio & ipſe *Brutus* & Caſſius veriti, ſedulo caverant, ne ullam materiam ſtomachandi adverſus ſeſe militibus præberent.

125. Ita *Brutus* quoque ſuos produxit *invitus*, & ante munitiones ſtruxit aciem: ſubinde admonens, ne longius a tumulo procederent; ut & receptus, ſi res id poſceret, eſſet facilis, & eo commodius in hoſtem e ſuperiore loco poſſent tela conjicere. Erat autem in utriſque aciebus mutua cohortatio, & ſumma pugnandi cupiditas, audaciaque modum neceſſarium excedens; quod alteros fames urgeret, alteros juſtus pudor, qui imperatorem cunctantem

Digitized by Google

στρατηγὸν ἀναβαλλόμενον ἔτι, μὴ χείροσιν ὧν ὑπέσχοντο ὀφθῆναι, μηδὲ ἀσθενεστέροις ὧν ἐθρασύνοντο, μηδὲ προπετείας ὑπευθύνοις μᾶλλον, ἢ ἀξιεπαίνοις εὐβουλίας. ἃ καὶ ὁ Βροῦτος αὐτοῖς, ἐπὶ ἵππου παραθέων, σοβαρῷ τῷ προσώπῳ προενέφαινε· καὶ δι' ὀλίγων ὑπεμίμνησκεν, ὅσον ὁ καιρὸς ἐδίδου· Ὑμεῖς ἠθελήσατε μάχεσθαι· ὑμεῖς με, ἑτέρως ἔχοντα, νικᾶν ἐβιάσασθε· μὴ δὴ ψεύσησθε τῆς ἐλπίδος μήτε ἐμὲ μήτε αὐτούς. ἔχετε καὶ λόφον σύμμαχον, καὶ τὰ κατὰ νώτου πάντα ἴδια. οἱ πολέμιοι δ' εἰσὶν ἐν ἀμφιβόλῳ· μεταξὺ γάρ εἰσιν ὑμῶν τε καὶ λιμοῦ. Ὁ μὲν τοιαῦτα λέγων διετρόχαζε, καὶ αὐτὸν αἱ τάξεις ἐπήλπιζον, καὶ μετὰ βοῆς παρέπεμπον εὐφήμου. A. U. 712.

CXXVI. Ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος τοὺς ἰδίους περιθέοντες, τήν τε δεξιὰν ὤρεγον ἐφ' οὓς παραγένοιντο, καὶ σοβαρώτερον ἔτι οἵδε ἐπέσπερχον αὐτούς, καὶ τὸν λιμὸν οὐκ ἐπέκρυπτον, ὡς εὔκαιρον ἐς εὐτολμίαν προφέρειν· Εὕρομεν, ὦ ἄνδρες, τοὺς πολεμίους· ἔχομεν οὓς ἐζητοῦ-

Lin. 41. ὅσαν *Aug. rectius fortaſſe. Ibid.* ἰθελήσατε *Edd. Prætuli Aug. L.* 42. μηδὲ ψεύσησθε *Edd. mend. Recte Aug. Reg. A. L.* 50. ἐφ' οἷς *Edd. Prætuli Aug. Reg. B. L.* 52. ἐς *ante* εὐτολμίαν *abeſt ab Editis. Dedit Aug.*

adhuc coëgerant ad prælium; quibus tunc curæ erat, ut re adpareret fortitudo & audacia, quam verbis præ ſe tulerant; ne temeritatem magis ſecuti viderentur, quam laudabile conſilium. Quod & *Brutus*, *obequitans ordines*, ſevero vultu eis ingerebat, paucis pro tempore admonens: „Vos pugnare voluiſtis: vos me, aliter ſentientem, vincere cogitis: cavete, ne vel meam vel veſtram ſpem fruſtremini. Et tumulus vos protegit, & a tergo veſtra omnia tuta habetis. Hoſtes in ancipiti ſunt periculo, inter vos & famem poſiti." Talia monens diſcurrebat, ordinibus adclamantibus & fauſta ominantibus.

126. *Cæſar* vero *et Antonius*, ſuos uterque obequitans, dextramque proximis porrigens, ſeverioribus etiam gravioribuſque verbis concitabant; neque famem diſſimulabant, opportunum momentum ad accendendam audaciam: „Invenimus hoſtem; *Milites!* adepti ſumus extra mu-

A. U. 718.

μεν ἔξω τείχους λαβεῖν. Μὴ δή τις ὑμῶν τὴν ἰδίαν πρόκλησιν καταισχύνῃ, μηδὲ τῆς ἀπειλῆς ἐλάττων γένηται· μηδὲ λιμὸν, ὄλεθρον ἀμήχανόν τε καὶ ἐπώδυνον, ἕληται μᾶλλον, ἢ πολεμίων τείχη καὶ σώματα, ἃ καὶ τόλμαις ἐνδίδωσι καὶ σιδήρῳ καὶ ἀπονοίᾳ. Ἔχει δὲ ἡμῖν ἐπείξεως ὧδε τὰ παρόντα, ὡς μηδὲν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἀνατίθεσθαι, ἀλλὰ σήμερον περὶ ἁπάντων διακριθῆναι μέχρι νίκης ἐντελοῦς, ἢ εὐγενοῦς θανάτου. Νικῶσι δ' ἐστὶ λαβεῖν, διὰ μιᾶς ἡμέρας καὶ δι' ἑνὸς ἔργου, τροφὰς καὶ χρήματα καὶ ναῦς καὶ στρατόπεδα, καὶ τὰ νικητήρια παρ' ἡμῶν. Ἔσται δὲ ταῦτα, ἢν πρῶτον μὲν ἐμβαλόντες αὐτοῖς μνημονεύωμεν τῶν ἐπειγόντων· εἶτα παραῤῥήξαντες, εὐθὺς ἀποκλείωμεν ἀπὸ τῶν πυλῶν, ἐς δὲ τοὺς κρημνοὺς ἢ τὰ πεδία περιωθῶμεν· ἵνα μὴ ὁ πόλεμος αὖθις ἀναφύοιτο, μηδὲ ἐς τὴν ἀργίαν πάλιν οἱ ἐχθροὶ διαδιδράσκοιεν, οἱ δι' ἀσθένειαν, μόνοι δὴ πολεμίων, οὐκ ἐν τῷ μάχεσθαι τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ μάχεσθαι.

Lin. 60. Pro περὶ *dant* ἐπὶ *edit. 2. 3. mend. & invitis MSS. L. 64.* ἐμβαλλόντες *(ſic) Aug. Reg. B.*

„nitiones quos quæſivimus: Cavete, ne quis veſtrûm ſuam provocationem dehoneſtet, ne minis facta parum reſpondeant! Cavete, ne malitis cum fame, acerbo malo & inexpugnabili, conflictari, quam cum hoſtium munimentis corporibuſque, ferro veſtro & audaciæ atque adeo deſperationi ceſſuris. Sunt vero eo in ſtatu res noſtræ, ut in craſtinum non liceat differre: hodie de rerum ſumma decernendum eſt, & aut vincendum omnino, aut generoſe cadendum. Vincentibus autem, uno die, uno labore, alimenta & pe„cuniam & claſſes & caſtra licet obtinere, & inſuper a nobis victoriæ præmia. Vincemus autem, ſi primo congreſſu memores neceſſitatis fuerimus; deinde ſi, perruptis hoſtium ordinibus, confeſtim reditum ad portam eis intercluſerimus, & aut in prærupta eos aut in plana propulerimus; ne bellum rurſus renaſcatur, neve inimici ad otium refugiant: qui, imbecillitatis ſuæ conſcientia, ſoli hoſtium non in pugnando ſpem collocant, ſed in abſtinendo a pugna."

CXXVII. Οὕτως μὲν ὁ Καῖσάρ τε καὶ ὁ Αντώνιος παρώτρυνον, ἐφ᾽ οὓς παραγένοιντο. καὶ πᾶσιν ἦν αἰδὼς, ἀξίοις τε φανῆναι τῶν στρατηγῶν, καὶ τὴν ἀπορίαν ἐκφυγεῖν, ὑπεραυξηθεῖσαν ἐκ παραλόγου διὰ τὰ ἐν τῷ Ιονίῳ γενόμενα. ᾑροῦντό τε, ἐν ἔργῳ καὶ ἐν ἐλπίσιν, εἰ δέοι, τὶ παθεῖν, μᾶλλον, ἢ ὑπὸ ἀμηχάνου κακοῦ δαπανώμενοι. Ὧδε δὲ ἐχόντων αὐτῶν, καὶ πρὸς τὸν ἐγγὺς αὐτὰ ἐκφέροντος ἑκάστου, ὁ θυμὸς ἀμφοτέρων ηὔξετο μάλιστα, καὶ ἐνεπίμπλαντο τόλμης ἀκαταπλήκτου. οὐδέν τε ἐν τῷ παρόντι, ἀλλήλων ὅτι ἦσαν πολῖται, οὐδὲ ἐπεμέμνηντο· ἀλλ᾽ ὡς ἐκ φύσεως καὶ γένους ἐχθροῖς ἐπηπείλουν. οὕτως ἡ παραυτίκα ὀργὴ τὸν λογισμὸν αὐτοῖς καὶ τὴν φύσιν ἔσβεσεν. Επεμαντεύοντο δὲ ὁμαλῶς ἑκάτεροι, τήνδε τὴν ἡμέραν ἐν τῷδε τῷ ἔργῳ πάντα τὰ Ρωμαίων πράγματα κρινεῖν. καὶ ἐκρίθη. A. U. 712.

CXXVIII. Ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας ἀμφὶ τήνδε τὴν παρασκευὴν ἐς ἐνάτην ὥραν δεδαπανημένης, αἰετοὶ δύο ἐς τὸ

Lin. 72. τε *poſt* Καῖσαρ *caret Aug.* *L.* 80. ἐνεπίπλαντο *Reg. B.* *L.* 88. ἐννάτην *Edd. Expreſſi ſcripturam Aug.*

127. His tunc adhortationibus *Caſar et Antonius*, quacunque ſe verterent, utebantur. Et pudor omnes inceſſerat, cupiditaſque dignos ſe præſtandi exſpectatione imperatorum, & effugiendi famem ex necopinato ſupra modum auctam per cladem in Adriatico mari acceptam. Malebantque in acie cum bona ſpe cadere, ſi ita res ferret, quam abſumi malo inexpugnabili. Hoc modo adfectis militibus, & hujuſmodi cogitationes inter ſe mutuo conferentibus, mirum in modum utrique exercitui aucti ſunt animi, & audacia repleti ſunt nullum formidante periculum. Neque ſubibat in præſenti cogitatio, eſſe inter ſe jure civium conjunctos: ſed, veluti natura hoſtes fuiſſent & gentilitio quodam odio exagitati, ſic minas alteri in alteros jactabant. Adeo præſens ira plus, quam ratio naturaque, valuit. Utrique autem pariter divinabant, *hoc ipſo die, eodem hoc prælio, de ſumma rerum Romanarum decerni.* Et decretum eſt.

128. Jam dies, dum ſe parant, ad nonam horam proceſſerat, quum coortæ duæ

Digitized by Google

A. U. 712.

μεταίχμιον συμπεσόντες ἀλλήλοις ἐπολέμουν· καὶ ἦν σιγὴ βαθυτάτη. Φυγόντος δὲ τοῦ κατὰ Βροῦτον, βοή τε παρὰ τῶν πολεμίων ὀξεῖα ἐγέρθη, καὶ τὰ σημεῖα ἑκατέρωθεν ἐπῆρτο, καὶ ἔφοδος ἦν σοβαρά τε καὶ ἀπηνής. τοξευμάτων μὲν δὴ καὶ λίθων ἢ ἀκοντισμάτων ὀλίγον αὐτοῖς ἐδέησε πολέμου νόμῳ, ἐπεὶ οὐδὲ τῇ ἄλλῃ τέχνῃ καὶ τάξει τῶν ἔργων ἐχρῶντο· ἀλλὰ γυμνοῖς τοῖς ξίφεσι συμπλεκόμενοι ἔκοπτόν τε καὶ ἐκόπτοντο, καὶ ἀλλήλους ἐξώθουν ἀπὸ τῆς τάξεως· οἱ μὲν, περὶ σωτηρίας μᾶλλον ἢ νίκης· οἱ δὲ, περὶ νίκης καὶ παρηγορίας στρατηγοῦ βεβιασμένου. Φόνος δὲ ἦν καὶ στόνος πολύς. καὶ τὰ μὲν σώματα αὐτοῖς ὑπεξεφέρετο, ἕτεροι δὲ ἀντικαθίσταντο ἐκ τῶν ἐπιτεταγμένων. οἱ στρατηγὺ δὲ σφᾶς, περιθέοντες, καὶ ὁρώμενοι πανταχοῦ, ταῖς τε ὁρμαῖς ἀνέφερον, καὶ παρεκάλουν πονοῦντας ἔτι προσπονῆσαι, καὶ τοὺς κεκμηκότας ἐνήλλασσον, ὥστε ὁ θυμὸς αἰεὶ τοῖς ἐπὶ τοῦ μετώπου καινὸς ἦν. Τέλος δὲ οἱ τοῦ

Lin. 90. κατὰ Βρούτου *Edd. mend. Recte Reg. A. Aug. Ven.* *L.* 92 *ſq.* ἀπεινής *Edd. mend. invitis Reg. A. Aug.* *L.* 96. τοῖς, *ante* ξίφεσι, *carent Edd. Dederunt Reg. A. & Aug.* *L.* 97. ἐξώθουν *edit.* 1. *mend.*

aquilæ pugnare ſecum cœperunt inter utramque aciem, intentam ſummo ſilentio. Quarum poſtquam fugata eſt ea, quæ a *Bruto* ſteterat, conclamarunt hoſtes, & *ſigna utrimque collata ſunt.* Fuitque *congreſſus ſuperbus et atrox.* Omiſſis enim mox cujuſque generis miſſilibus, ceteriſque artibus rationibuſve quæ in prœliis adhiberi mos eſt, nudatis protinus gladiis pugnabant cominus, ferientes & ictus excipientes, impulſuque mutuo turbare conantes adverſariorum ordines; alteri pro ſalute magis, quam pro victoria, certantes; alteri pro ipſa victoria, & pro ſolatio imperatoris, quem importunitate ſua ad id prælium coëgerant. Eratque multa ubique cædes, multus gemitus: & ſubtractis ſemper cadentium corporibus, alii ſtatim ex proximis ordinibus ſuccedebant. Imperatoreſque circumcurſantes, & nuſquam non conſpicui, impetu ardoreque ſuo erigebant laborantes, hortabanturque ut durarent etiamnum pauliſper, & in feſſorum locum recentes ſufficiebant, ut a fronte ſem-

Καίσαρος, εἴτε διὰ δέος τοῦ λιμοῦ, εἴτε δι' αὐτοῦ Καίσαρος εὐτυχίαν, (οὐ γὰρ ἐπίμεμπ]οί γε ἦσαν οὐδὲ οἱ Βρούτειοι·) τὴν φάλαγ[α τῶν ἐχθρῶν ἐκίνουν, ὥσπερ τι μηχάνημα τῶν βαρυτάτων ἀνατρέποντες· οἱ δ' ἀνεωθοῦντο μὲν ἐπὶ πόδας ἐς τὸ ὀπίσω βάδην ἔτι καὶ μετὰ φρονήματος. ὡς δὲ αὐτοῖς καὶ ἡ σύνταξις ἤδη παρελέλυτο, ὀξύτερον ὑπεχώρουν, καὶ, τῶν ἐπιτεταγμένων σφίσι δευτέρων καὶ τρίτων συνυποχωρούντων, μισγόμενοι πάντες ἀλλήλοις ἀκόσμως, ἐθλίβοντο ὑπὸ σφῶν καὶ τῶν πολεμίων, ἀπαύσ]ως αὐτοῖς ἐπικειμένων, ἕως ἔφευγον ἤδη σαφῶς. Καὶ οἱ τοῦ Καίσαρος, τότε μάλισ]α τοῦ παρηγ[ελμένου σφίσιν ἐγκρατῶς ἐχόμενοι, τὰς πύλας προελάμβανον σφόδρα ἐπικινδύνως· ἄνωθέν τε γὰρ βάλλοντο, καὶ ἐκ τοῦ μετώπου· μέχρι πολλοὺς ἐσδραμεῖν ἐκώλυσαν, οἳ διέφυγον ἐπί τε τὴν θάλασσαν, καὶ ἐς τὰ ὄρη διὰ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ζυγάκ]ου. *A. U. 712.*

CXXIX. Γενομένης δὲ τῆς τροπῆς, τὸ λοιπὸν ἔργον οἱ σ]ρατηγοὶ διῃροῦντο· Καῖσαρ μὲν, αἱρεῖν τοὺς ἐκπί-

er redintegrarentur animi. Tandem Cæſariani, ſive propter metum famis, ſive propter fortunam ipſius Cæſaris, (nam nec *Bruti milites* incuſari poterant) aciem adverſam loco moverunt, ac ſi impreſſione facta machinam quampiam protruderent graviſſimam: hoſtes vero *pedem referebant*, lente etiam tum & intrepide. Ut vero ordines eoque cœperunt diſſolvi, concitatius ſe recipiebant; &, cedentibus ſimul eis qui in ſecunda ac tertia acie ſtetenant, mox omnes promiſcue confuſi cum a ſuis premebantur tum ab hoſtibus inceſſanter urgentibus, tandemque *in non dubiam fugam effundebantur*. Jamque *Cæſariani*, mandatorum tunc maxime memores, *portam caſtrorum*, magno ſuo periculo (telis enim & ſuperne & a fronte petebantur,) *occuparunt*, *et magnam multitudinem reditu excluſerunt*; quæ partim ad mare, partim in montes per Zygacten fluvium, fuga ſe proripuit.

129. Fuga facta, quod reliquum erat operæ, imperatores inter ſe partiti ſunt: relictoque *Cæſare*, ut erumpen-

Digitized by Google

A. U. 712. πίοντας ἐκ τοῦ στρατοπέδου, καὶ αὐτὸ φυλάσσειν τὸ στρατόπεδον· ὁ δὲ Ἀντώνιος πάντα ἦν, καὶ πᾶσιν ἐπέπιπτε, τοῖς τε φεύγουσι, καὶ τοῖς ἔτι συνεστῶσι, καὶ τοῖς ἄλλοις στρατοπέδοις αὐτῶν, ὁρμῇ τε ὑπερηφάνῳ πάντα ἐβιάζετο ὁμοῦ. καὶ περὶ τοῖς ἡγεμόσι δείσας, μὴ αὐτοὶ διαφυγόντες αὖθις ἕτερον στρατὸν ἀγείρειαν, τοὺς ἱππέας ἐξέπεμπεν ἐπὶ τὰς ὁδούς τε καὶ ἐκβολὰς τῆς μάχης, αἱρεῖν τοὺς ἀποδιδράσκοντας· οἱ, διελόμενοι τὸ ἔργον, ἀνά τε τὸ ὄρος ἐφέροντο σὺν τῷ Θρᾳκίῳ Ῥάσκῳ, δι' ἐμπειρίαν ὁδῶν συναπεσταλμένῳ, καὶ τὰ χαρακώματα καὶ κρημνοὺς περιστάντες, τοὺς ἐκφεύγοντας ἐκυνηγέτουν, καὶ τοὺς ἐντὸς ἐφρούρουν· οἱ δὲ Βροῦτον αὐτὸν ἐδίωκον. καὶ αὐτοὺς ἀσχέτως ἔχοντας τοῦ δρόμου Λουκίλιος ἰδὼν, ὑπέστη, καὶ ὡς Βροῦτος ὢν ἠξίου πρὸς Ἀντώνιον ἀντὶ τοῦ Καίσαρος ἀναχθῆναι· ᾧ δὴ καὶ μάλιστα εἶναι Βροῦτος ἐνομίσθη, τὸν ἀδιάλλακτον ἐχθρὸν ἐκκλίνων. Ἀγομένου

Lin. 31 *ſq.* διελομ. τὸ ὄρος, ἀνά τε τὸ ὄρος *Edd. mend. Recte Aug. Vat.* *L.* 32 *ſq.* δι' ἐμπειρίας *Edd. vitioſe, invitis MSStis.* *L.* 36 *ſq.* Λουκίλλιος Λουκῖνος ἰδὼν *Edd.* Λουκίλλιος Λουκῖνος *Reg. A.* Λουκίλλιος Λουκῖνος *Reg. B.* Λουκῖνος *Aug. nec agnoſcit alterum nomen. Pretuli Cand. qui* Lucilium *h. l. & bis deinceps vocat, ignoratque* Lucinum. *L.* 37 *ſqq. Verba* ὢν ἠξίου, *uſque* εἶναι Βροῦτος, *per errorem omiſit Aug.*

tes e caſtris exciperet, & ipſa caſtra cuſtodiret; cetera *Antonius* cuncta ſimul exſequebatur; in fugientes pariter ac reſiſtentes adhuc & in alia eorum caſtra impetum faciens, omniaque profligans violento impetu. Et veritus, ne duces elapſi alium colligerent exercitum, equites miſit circa viarum exitus, qui fugientes exciperent: qui, diviſis regionatim operis, pars per montana diſcurrebant cum Thrace *Raſco*, ſimul miſſo propter viarum notitiam; pars, circumdatis munitionibus præruptiſque caſtrorum, effugientes inde, veluti feras, venabantur, & qui intus erant obſervabant; pars *Brutum* ipſum *perſequebantur.* Quos continuato curſu venientes conſpicatus *Lucilius*, ſubſtitit; &, *Brutum ſe fingens*, rogavit, ut ad Antonium duceretur, non ad Cæſarem: qua de cauſa potiſſimum pro Bruto etiam habitus eſt, quod vitaret inimicum implacabilem.

ἐ αὐτοῦ πυθόμενος ὁ Ἀντώνιος, ἀπήντα σὺν ἐπιστάσει, ὴν τύχην ὁμοῦ καὶ τὸ ἀξίωμα τ' ἀνδρὸς καὶ ἀρετὴν ἐν- A. U. 712
θυμούμενος, ὅπως Βροῦτον ὑποδέξαιτο. πλησιάσαντι δὲ Λουκίλιος ἐντυχὼν, μάλα θρασέως εἶπε· Βροῦτος μὲν ὐχ ἑάλωκεν, οὐδὲ ἁλώσεταί ποτε πρὸς κακίας ἀρετή· γὼ δὲ, τούσδε ἀπατήσας, ὧδέ σοι πάρειμι. Καὶ ὁ Ἀν-ώνιος τοὺς ἱππέας ἰδὼν αἰδουμένους, παρηγόρει· καὶ, ὐ μείονά μοι τήνδε ἄγραν, εἶπεν, ἀλλὰ ἀμείνονα ἧς νομίζετε, ἐθηρεύσατε, ὅσῳ κρείττον ἐχθροῦ φίλος. καὶ ὸν Λουκίλιον τότε μέν τινι τῶν φίλων ἔδωκε θεραπεύειν· στερον δὲ αὐτὸς ἔχων, ἐχρῆτο ὡς πιστῷ.

CXXX. Ὁ δὲ Βροῦτος ἀναφεύγει μὲν ἐς τὰ ὄρη σὺν κανῷ πλήθει, ὡς νυκτὸς ἐς τὸ στρατόπεδον ὑποστρέψων, καταβησόμενος ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ἐπεὶ δὲ περιείληπτο άντα φυλακαῖς, διενυκτέρευεν ἔνοπλος μετὰ πάντων· αὶ φασὶν αὐτὸν ἐς τοὺς ἀστέρας ἀναβλέψαντα εἰπεῖν,

Ζεῦ, μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὃς αἴτιος κακῶν·

Lin. 40. πυνθανόμενος *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 42. ἀποδέξαιτο *Edd. Prætuli Reg. B. Aug.* *L.* 43. Λουκῖνος, *& paulo poſt* Λουκῖνον *Edd. & MSS.* *L.* 48. κρεῖττον *Edd. Prætuli Aug.*

lunc ubi adduci cognovit *Intonius*, proceſſit obviam; :, fortunam ſimul & digni- ιtem viri virtutemque cogi- ιns, ſedulo ſecum conſide- ιvit, quonam pacto *Brutum* κciperet. Cui adpropinquan- *Lucilius* occurrens, ſatis ıdenter, *Brutus*, inquit, *non t captus: nec capietur un- uam virtus ab ignavia: ego ero, his deceptis, hic adſum bi.* Tum *Antonius*, erube- 'entes videns equites, con- ılaturus eos, „Non mino- ·m, ait, mihi hanc prædam, d meliorem quam putatis, venati eſtis, quanto amicus inimico eſt potior:" & *Lucilium* tunc quidem cuidam ex amicis curandum tradidit; deinde vero ipſe ſibi eum adjunxit, & fideli ejus uſus eſt amicitia.

130. At *Brutus* cum ſatis quidem multis in montes refugit, & noctu vel reverti in caſtra conſtituit, vel ad mare deſcendere. Sed quoniam omnia cuſtodiis erant interſepta, armatus pernoctavit cum omnibus; ferturque ſidera intuens dixiſſe: „*Jupiter, ne te effugiat horum auctor malo-*

Digitized by Google

A. U. 712. ἐνσημαινόμενος ἄρα τὸν Ἀντώνιον. ὃ καὶ αὐτὸν Ἀντώνιόν φασιν ὕστερον ἐν τοῖς ἰδίοις κινδύνοις μεταγιγνώσκοντα εἰπεῖν, ὅτι συνεξετάζεσθαι Κασσίῳ καὶ Βρούτῳ δυνάμενος, ὑπηρέτης γένοιτο Ὀκταουΐου. Τότε γε μὴν καὶ ὁ Ἀντώνιος ἔνοπλος ἐπὶ τῶν φυλακτηρίων ἀντιδιενυκτέρευε τῷ Βρούτῳ, χάρακα περιθέμενος ἐκ νεκρῶν σωμάτων, καὶ λαφύρων συμφορηθέντων. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς μέσην νύκτα πονηθεὶς, ἀνεχώρησε διὰ τὴν νόσον, Νωρβανῷ φυλάσσειν παραδοὺς τὸ στρατόπεδον.

CXXXI. Βροῦτος δὲ καὶ τῆς ἐπιούσης ὁρῶν τὰς ἐνεδρείας τῶν ἐχθρῶν ἐπιμενούσας, ἔχων οὐ πλήρη τέσσαρα τέλη συναναβάντα οἱ, αὐτὸς μὲν ἐπελθεῖν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐφυλάξατο, τοὺς δὲ ἡγουμένους αὐτῶν, αἰδουμένους τι τὸ ἁμάρτημα, καὶ μετανοοῦντας, ἔπεμψεν ἀποπειρασοντας αὐτῶν, εἰ ἐθελήσουσιν ὤσασθαι διὰ τῶν ἐνεδρειῶν, καὶ ἀναλαβεῖν τὰ ἴδια, ἔτι φυλασσόμενα ὑπὸ τῶν οἰκείων ὑπολελειμμένων. Οἱ δὲ, ἀβουλότατα μὲν ἐς τὸ ἔργον ὁρμήσαντες, εὐψυχότατοι δὲ τὸ μέχρι πλείστου

Lin. 60. τότε μὴν *Aug.* &c. *caret* γε.

rum!" Antonium utique ſubindicans. Cujus dicti poſtremo ipſe *Antonius* in propriis periculis fertur meminiſſe, ſero pœnitens, quod, *quum poſſet Bruto accenſeri et Caſſio, maluiſſet adparitor fieri Octavii.* Tunc vero & *Antonius* armatus in ſtationibus per totam noctem *Bruto* ſe oppoſuit; pro vallo uſus cadaveribus congeſtis atque manubiis. *Cæſar* vero, in mediam noctem labore tolerato, propter morbum ſeceſſit, *Norbano* tradita caſtrorum cuſtodia.

131. Poſtero die *Brutus*, videns inimicos perſtare in inſidiis, & ſecum ipſe non integras quatuor habens legiones, quæ eum in montem erant ſecutæ, parum quidem tutum putavit ſi ipſe adloqueretur milites; ſed tribunos, cum pudore doloreque agnoſcentes erratum ſuum, ad eos miſit, prætentaturos an velint per medias hoſtium cuſtodias erumpere, & ſua recipere adſervata adhuc a præſidiariis. Sed illi, qui & prælium alacriter inierant, & hoſtem diu magno animo ſuſtinuerant,

Digitized by Google

νόμενοι, τότε, βλάπτοντος ἤδη τοῦ θεοῦ, τῷ στρατηγῷ σφῶν ἀπεκρίναντο ἀναξίως· Βουλεύεσθαι περὶ αὐτοῦ· αὐτοὶ γὰρ, τῆς τύχης πολλάκις πεπειραμένοι, οὐκ ἀνατρέψειν τὴν ἔτι λοιπὴν διαλλαγῶν ἐλπίδα. Καὶ ὁ Βροῦτος, ἐς τοὺς φίλους εἰπὼν, Οὐδὲν οὖν ἔτι εἰμὶ τῇ πατρίδι χρήσιμος, ὧδε καὶ τούτων ἐχόντων· ἐκάλει Στράτωνα τὸν Ἠπειρώτην, ὄντα φίλον ἑαυτῷ, καὶ ἐγχειρεῖν κέλευε τῷ σώματι. τούτου δὲ ἔτι βουλεύεσθαι παραινοῦντος, ἐκάλει τινὰ τῶν οἰκετῶν. καὶ ὁ Στράτων, Οὐκ ἀπορήσεις, εἶπεν, ὦ Βροῦτε, φίλου μᾶλλον ἢ οἰκετῶν ἐς τὰ ὕστατα προστάγματα, εἰ ἤδη κέκριται. καὶ εἰπὼν, ἐνήρεισε ταῖς λαγόσι τοῦ Βρούτου τὸ ξίφος, οὔτε ἀποστραφέντος οὔτε ἐνδόντος. A. U. 712.

CXXXII. Ὧδε μὲν δὴ Κάσσιος καὶ Βροῦτος ἐθνησκέτην, ἄνδρε Ῥωμαίων εὐγενεστάτω τε καὶ περιφανεστάτω, καὶ ἐς ἀρετὴν ἀδηρίτω, χωρὶς ἄγους ἑνός. ὤ γε καὶ Γάιος Καῖσαρ, ὄντε τῆς Μάγνου Πομπηΐου μοίρας, ἐκ μὲν ἐχθρῶν καὶ πολεμίοιν ἐποιήσατο φίλω, ἐκ τε φίλοιν

Lin. 86. τοῖς λαγόσι *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Reg. B.*

nunc, diis mentes jam pervertentibus, indignum imperatori ſuo reſponſum dederunt: conſulat ipſe ſibi; ſe enim, qui toties tentaverint fortunam, nolle reliquam ſpem pacis corrumpere." Tum *Brutus* ad amicos, *Ergo jam inutilis ſum patriæ*, inquit, *ſi et iſti ſic animati ſunt:* ſimulque Stratonem Epirotam amicum ſuum vocavit, juſſitque ut ferro ipſum conficeret. Qui quum amplius deliberandum cenſeret, unum e ſervis ille vocavit: & *Strato*, Non deerit tibi, inquit, Brute, amicus magis quam ſervus ad ultima mandata, ſi jam decretum eſt:" ſimulque cum dicto *gladium infixit in latus Bruti*, nec averſantis, nec præbentis.

132. Hic fuit CASSII BRUTIQUE EXITUS, *virorum* generoſiſſimorum nominis Romani, & *illuſtriſſimorum virtute incomparabili*, uno excepto piaculo. Quos & C. Cæſar, quamvis Pompejanarum fuiſſent partium, ex inimicis hoſtibuſque amicos fecerat, & in amicitiam ſemel receptos, pro filiis habuerat: ſenatus

A. U. 712. ἦγεν ὡς υἱώ. καὶ ἡ βουλὴ περισποθήτω τε εἶχεν αὐ καὶ ἀτυχήσαντε ἐλεεινώ· δυοῖν τε τούτοιν ἕνεκα πᾶσι ἀμνηστίαν ἐτίθετο, καὶ φυγόντοιν αὐτοῖν ἔπεμψεν ἡγεμονίας, ἵνα μὴ φυγάδες εἶεν· οὐκ ἀμελοῦσα μὲν Γαΐου Καίσαρος, οὐδὲ ἐφηδομένη τοῖς γεγονόσιν, ὅπου καὶ ζῶντα τῆς ἀρετῆς καὶ τύχης ἐθαύμαζε, καὶ ἀποθανόντα ἔθαπτε δημοσίᾳ, καὶ ἐκύρου τὰ ἔργα ἀθάνατα εἶναι, ἀρχάς τε καὶ ἡγεμονίας ἐς πολὺ ἐκ τῶν ὑπογραφῶν ἐπεὶ τῶν Καίσαρος, οὐδὲν ἡγουμένη κρεῖσσον εὑρήσειν ὧν ἐκεῖνος ἐνόησεν. ἀλλ' ἡ περὶ τώδε τὼ ἄνδρε σπουδὴ, καὶ δέος τὸ ὑπὲρ αὐτοῖν, προήγαγεν αὐτὴν ἐς ὑποψίαν διαβολῆς· οὕτως ἅπασιν ἐγενέσθην τιμίω. ἐγενέσθην δὲ καὶ τῶν φυγόντων τοῖς ἀρίστοις τιμιωτέρω Πομπηΐου, πλησιάζοντος καὶ οὐκ ἀδιάλλακτον ἔχοντος αἰτίαν, πόῤῥωτέρω τε ὄντε αὐτὼ καὶ ἀδιαλλάκτω.

CXXXIII. Επεί γε μὴν ἔργων ἐδέησε, δυοῖν οὐδὲ ὅλοιν ἐτοῖν στρατιάν τε συνέλεξαν ὑπὲρ εἴκοσιν ὁπλιτῶν τέλη,

Lin. 99 ſq. καὶ ἀρχὰς καὶ Edd. Prætuli Aug. & Reg. B. & pr. ...
L. 4. ὑπεροψίαν puto legendum. L. 8. ὄντι αὐτῷ edit. 2. 3. per perain.

vero eximia ſemper benevolentia proſecutus, & in adverſa fortuna præ ceteris omnibus miſeratus eſt. Quippe propter hos duos ceteris oblivionem decrevit ſenatus; & exulantibus his dedit provincias, ne eſſent exules: neque id in contemptum Cæſaris fecit, aut quod facto eorum gauderet; quandoquidem & vivum illum virtutis fortunæque cauſa miratus eſt, & defunctum ſepeliit publice, actaque ejus rata habuit, & magiſtratus tam urbanos quam provinciales diu ex præſcripto ejus creavit, ratus nihil ſe melius inventurum illius conſiliis: ſed ſtudium erga hos viros, & ſolicitudo pro eis, adduxit ſenatum, ut ſperneret calumnias: adeo cari erant omnibus. Tum vero & eminentiores inter exules hos præferebant Pompejo, quamquam hic proprior fuerat, nec in cauſa inexpiabili verſabatur; quum illi & longinquiores eſſent & implacabiles.

133. Ceterum quum ad res gerendas ventum eſt, biennio ne integro quidem *Brutus Caſſiuſque* pluſquam vi-

Digitized by Google

καὶ ἱππέας ἀμφὶ τοὺς δισμυρίους, καὶ ναῦς μακρὰς ὑπὲρ τὰς διακοσίας, τήν τε ἄλλην παρασκευὴν ἀξιόλογον, καὶ χρήματα ἄπειρα, καὶ παρ᾽ ἑκόντων, καὶ παρὰ ἀκόντων. πολέμους τε ἐπολέμησαν ἔθνεσι καὶ πόλεσι καὶ τῶν ἀντιστασιωτῶν πολλοῖς· καὶ κατώρθουν. ἐθνῶν τε ἐκράτησαν ἀπὸ Μακεδονίας μέχρι Εὐφράτου. καὶ ὅσους ἐπολέμησαν, ἐς συμμαχίαν αὐτοὺς ἔπεισαν, καὶ βεβαιοτάτοις ἐχρήσαντο. Ἐχρήσαντο δὲ καὶ βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις· καὶ Παρθυαίοις, καίπερ οὖσιν ἐχθροῖς, ἐς τὰ βραχύτερα· ἐπὶ δὲ τὸ μεῖζον ἔργον οὐκ ἀνέμειναν ἐρχομένους, ἵνα μὴ βάρβαρον ἢ ἀντίπαλον ἔθνος ἐθίσειαν ἐπὶ Ῥωμαίοις. Ὃ δὲ δὴ μάλιστα πάντων ἀδοκητότατον ἦν, ὁ στρατὸς ὁ πλείων ὅδε Γαΐου Καίσαρος ἐγεγένητο, καὶ δαιμονίως αὐτὸν εὐνοίας καὶ σπουδῆς ἔχοντα ἐς ἐκεῖνον μετέπεισαν οἱ σφαγεῖς οἵδε τοῦ Καίσαρος, καὶ ἐπὶ τὸν τοῦ Καίσαρος υἱὸν ἔσπωντο αὐτοῖς πιστότερον, A. U. 712.

Lin. 17. συμμαχίαν αὐτοῖς Reg. A. rectius fortaſſe. L. 18. Prius ἐχρήσαντο cum ſeq. puncto per err. omiſſum in edit. 3. L. 24 ſq. ἔχοντας male Edd. ex Reg. A. Recte Aug. Reg. B.

inti collegerunt legiones, & qultum circiter viginti mil-a, naves longas ſupra du-entas, aliumque adparatum audquaquam contemnen-um, pecuniaſque infinitas, um a volentibus tum a nolen-bus exactas. Bellaque mul-ı cum multis civitatibus ac entibus & adverſæ factionis ominibus feliciter fortiter-ue geſſerunt: populiſque & rovinciis omnibus potiti ſunt Macedonia uſque ad Eu-hratem: & quoſcumque bel-ı petierunt, eos ad ſocieta-:m pertraxerunt, eorumdem-ue fideliſſima deinde opera ſi ſunt. Adjutoribus vero regibus etiam ac dynaſtis uſi ſunt; quin & Parthis quoque, quamvis inimicis Romanorum: ſed his quidem, in rebus duntaxat minoribus; de rerum autem ſumma certaturi, non exſpectarunt eorum adventum, ne barbaram infeſtamque geptem adſuefacerent bellis adverſus Romanos. Quod vero maxime mirandum fuit omnium, pleraque pars ejus exercitus conſtabat ex iis qui ſub C. Cæſare ſtipendia fecerant: quorum incredibilem favorem & ſtudium erga illum percuſſores hi Cæſaris ad ſe tranſduxerunt, ita ut his illi contra filium

A. U. 712. ἢ Ἀντωνίῳ τῷ Καίσαρος συναγωνιστῇ τε καὶ συνάρχῳ· οὐ γάρ τις αὐτῶν Βροῦτον ἢ Κάσσιον οὐδὲ ἡσσωμένους ἀπέλιπεν· οἱ Ἀντώνιον ἀμφὶ τὸ Βρεντέσιον καὶ πρὸ τύρας ἀπολιπόντες. Ἦν τε πρόφασις αὐτοῖς τῶν πόνων καὶ ἐπὶ Πομπηΐου, καὶ νῦν, οὐχ ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὑπὲρ δημοκρατίας· ὀνόματος εὐειδοῦς μὲν, ἀλυσιτελοῦς δὲ αἰεί. Σφῶν τε αὐτῶν, ὅτε μηδὲν ἐδόκουν ἔτι εἶναι χρήσιμοι τῇ πατρίδι, ἄμφω κατεφρόνησαν ὁμοίως. Ἐν δὲ ταῖς φροντίσι καὶ πόνοις, ὁ μὲν Κάσσιος ἀμεταστρεπτὶ, καθάπερ ἐς τὸν ἀγωνιστὴν οἱ μονομαχοῦντες, ἐς μόνον τὸν πόλεμον ἀφεώρα. ὁ δὲ Βροῦτος, ὅπη γίγνοιτο, καὶ φιλοθεάμων ἦν καὶ φιλήκοος, ἅτε καὶ φιλοσοφήσας οὐκ ἀγεννῶς.

CXXXIV. Ἀλλὰ καὶ τοιοῖσδε οὖσιν αὐτοῖς, ἀντίθετον ἐς ἅπαντα ἦν τὸ ἄγος τὸ ἐς Καίσαρα· ὅ γε οὐδὲ ἁπλοῦν

ἄγος ἦν

Lin. 28 ſqq. Verba οὐ γάρ τις *uſque* ἀπέλιπεν *videri poſſunt poſt* ἀπολιπόντες *lin. 30. reponenda; ut abſque diſtinctione conjungantur* συνάρχῳ οἱ Ἀντώνιον ἀμφὶ *&c.* *L. 32.* ὑπὲρ δημοκρατίας ὀνόματος *abſque diſtinct. edit. 1. Aug. Cand.* *Ibid. ſq. An* οὐ λυσιτελοῦς δὲ αἰεί? *L. 35. Pro* πόνοις *dant* μόνοις *Edd. mend. cum Regiis. Recte Aug. Ven. &* curis *Cand.* *L. 36.* ἀνταγωνιστὴν *puto legendum.* *L. 40.* καὶ τοῖσδε οὖσιν *Aug. male.*

Cæſaris fideliorem operam præſtarent, quam Antonio ſocio Cæſaris collegæque: nemo enim eorum Brutum Caſſiumque vel victos deſeruit; quum Antonius ad Brunduſium a ſuis ante initium belli fuerit deſertus. Cauſa autem, pro qua & tunc & antea ſub Pompejo tulerunt arma, non propria utilitas, ſed *populi* fuit *imperium*; ſpecioſum ſane nomen, quamquam plerumque inutile. Suam autem vitam, poſtquam non amplius prodeſſe poſſe patriæ ſibi viſi ſunt; ambo contemſerunt pariter. Quod autem ad utriuſque curas laboreſque attinet, *Caſſius* in unum bellum intentus, ſicut gladiator in adverſarium, nihil ſpectabat aliud: *Brutus*, ubicumque eſſet, viſendarum quoque rerum & audiendi fuit cupidus; quippe qui & *philoſophiæ præceptis* haud illiberaliter erat *imbutus*.

134. Sed has omnes *Bruti Caſſiique* virtutes compenſavit ex oppoſito unum *piaculum in Cæſarem admiſſum*; quippe

ἄγος ἦν, οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ. καὶ γὰρ ἐς φίλον ἐγίγνετο παραλόγως, καὶ ἐς εὐεργέτην ἐκ πολέμου περισώσαντα ἀχαρίστως, καὶ ἐς αὐτοκράτορα ἀθεμίστως, καὶ ἐν βουλευτηρίῳ, καὶ ἐς ἱερέα, καὶ ἱερὰν ἐσθῆτα ἐπικείμενον, καὶ δυνάστην μὲν οἷον οὐχ ἕτερον, χρησιμώτατον δὲ ὑπὲρ ἅπαντας τῇ τε πατρίδι καὶ τῇ ἡγεμονίᾳ γενόμενον. Ἃ καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτοῖς ἄρα ἐνεμέσησε, καὶ προεσήμηνε πολλάκις. Κασσίῳ τε γὰρ τὸν στρατὸν καθαίροντι ὁ ῥαβδοῦχος ἀνεστραμμένον τὸν στέφανον ἐπέθηκε· καὶ Νίκη, χρύσεον ἀνάθημα Κασσίου, κατέπεσεν· ὄρνεά τε πολλὰ, ὑπὲρ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ καθήμενα, κλαγγὴν οὐδεμίαν ἠφίει· καὶ μελισσῶν ἐπεκάθηντο συνεχεῖς ἑσμοί. Βροῦτον δὲ ἔν τε Σάμῳ γενεθλιάζοντα, φασὶ, παρὰ τὸν πότον, οὐδὲ εὐχερῆ πρὸς τὰ τοιαῦτα ὄντα, ἀλόγως τόδε τὸ ἔπος ἀναβοῆσαι· A. U. 712.

Ἀλλά με μοῖρ' ὀλοὴ, καὶ Λητοῦς ἔκτανεν υἱός.

Lin. 48. ἐνεμέση τε καὶ edit. 1. cum Regiis: unde ἐνεμέσησέ τε καὶ fecit H. Steph. Prætuli Aug. L. 55. παρὰ τὸν πόντον Edd. cum Regiis & Cand. mend. Recte Aug. Ven. quod viderat Gelen.

quippe quod nec ſimplex piaculum fuerat, nec modicum. Etenim *in amicum* patratum eſt, contra naturam rationemque; & *in bene meritum*, qui bello captos ſervaverat incolumes, ingrate; & *in imperatorem*, nefarie; & in curia, & in pontificem, eumque ſacra veſte amictum, & in virum qui dominationem quidem ſingularem ſibi comparaverat, ſed qui meritis etiam in patriam imperiumque longe omnes ſuperaverat. Quapropter etiam irato numine uſi ſunt; & ſæpe *prodigia malorum prænuncia* illis obvenerunt. Nam *Caſſio* copias luſtranti lictor inverſam coronam impoſuit: & aurea Victoria, dedicata a Caſſio, humum decidit: aves quoque gregatim ſupra illius caſtra, nullum clangorem edentes, conſederunt; examina vero apum iiſdem caſtris adhæſerunt continue. *Brutum* item, Sami natalem ſuum celebrantem, in comeſſatione, quamvis non eſſet proclivis ad talia, ſine ulla evidenti cauſa hunc verſum protuliſſe ajunt: „ *Sed me ſors miſera et Latonæ filius perdidit.*" Et

Digitized by Google

A. U. 712.

Μέλλοντα δὲ περᾶν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην σὺν τῷ σΊρατῷ, νυκτὸς ἐγρηγορότα, μαραινομένου τοῦ φωτὸς, ὄψιν ἰδεῖν ἐφεστῶσάν οἱ παράλογον· καὶ πυθέσθαι μὲν εὐθαρσῶς, Ὅς τις ἀνθρώπων ἢ θεῶν εἴη· τὸ δὲ φάσμα εἰπεῖν, Ὁ σὸς, ὦ Βροῦτε, δαίμων κακός· ὀφθήσομαι δέ σοι καὶ ἐν Φιλίπποις. καὶ ὀφθῆναι φασὶν αὐτῷ πρὸ τῆς τελευταίας μάχης. ἐξιόντι δὲ τῷ σΊρατῷ, πρὸ τῶν πυλῶν αἰθίοψ ὑπήντησεν· καὶ τόνδε μὲν, ὡς οἰώνισμα φαῦλον, ὁ σΊρατὸς αὐτίκα συνέκοψε. Δαιμόνια δ᾽ ἦν αὐτοῖς ἄρα καὶ τάδε· ἐς Κάσσιον μὲν, ἐν ἀμφηρίσΊῳ νίκῃ πάντα ἀλόγως ἀπογνῶναι· Βροῦτον δὲ εὐβούλου βραδυτῆτος ἐκβιασθῆναι, καὶ ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ἀνδράσι διωκομένοις ὑπὸ λιμοῦ, δαψιλῶς αὐτὸν ἔχοντα ἀγορᾶς, καὶ ναυκρατοῦντα· καὶ τόδε παθεῖν ὑπὸ τῶν οἰκείων μᾶλλον, ἢ τῶν πολεμίων. Καὶ μὴν πολλάκις ἀγώνων μετασχόντες, ἐν

Lin. 64 *ſq.* πρὸ τῶν πυλῶν αὖθις ὑπήντησεν Αἰθίοψ *Edd. Prætuli Aug. Ven. Cand. Non ſpernerem* αὖθις *paulo ante, ſi eſſet* (*lin.* 63.) φασὶν αὐτῷ αὖθις, *ubi Cand.* iterum illi apparuiſſe. *L.* 67. *Poſt* ἐς Κάσσιον μὲν, *inſerendum artic.* τὸ *cenſuit Muſgravius. Malim equidem* ὡς Κάσσιον μὲν *&c. L.* 68. εὐλόγως *mend. Edd. cum Reg. Recte Aug. Vocem eam omiſit Cand. L.* 72. κατασχόντες *Reg. A. male.*

quum trajecturus eſſet cum exercitu in Europam ex Aſia, noctu vigilantem, deficiente paululum lucerna, vidiſſe adſtans ſibi *Spectrum* inuſitata forma: & intrepide percontato, quiſnam hominum deorumve eſſet? ſpectrum reſpondiſſe, *Tuus ſum, Brute, malus genius: Philippis me iterum videbis.* Ajuntque, adparuiſſe ei paulo ante extremam pugnam. Exercitui autem tunc caſtris exeunti obviam fuit Aethiops; quem, ut malum omen, protinus milites conciderunt. Neque vero etiam ſine deorum numine factum videri hoc debet: ut & *Caſſius*, poſt pugnam æquo Marte diremtam, de ſumma rerum tam temere deſperaverit; & *Bruto* per milites non licuerit conſuetam obtinere cunctationem, ſed ut coactus fuerit prælium conſerere cum viris fame exagitatis, ipſe abundans commeatibus & claſſibus; utque ei hoc non ab hoſtibus, ſed a ſuis, acciderit. Denique quum ſæpe in præliis eſſent ambo verſati, ne-

μὲν ταῖς μάχαις οὐδὲν ἔπαθον· ἄμφω δ' αὐτῶν ἐγένοντο αὐθένται, καθάπερ ἐγένοντο τοῦ Καίσαρος. Κάσσιος μὲν δὴ καὶ Βροῦτος τοιάνδε δίκην ἐδεδώκεσαν. A. U. 712.

CXXXV. Καὶ Βροῦτον Ἀντώνιος ἀνευρὼν, περιέβαλέ τε τῇ ἀρίστῃ φοινικίδι εὐθὺς, καὶ καύσας, τὰ λείψανα τῇ μητρὶ Σερουϊλίᾳ ἔπεμψεν. Ὁ δὲ σὺν τῷ Βρούτῳ στρατὸς, ὅτε ἐπύθοντο τεθνάναι Βροῦτον, πρέσβεις ἐς Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον ἔπεμπον, καὶ συγγνώμης ἔτυχον, καὶ ἐς τὰ στρατεύματα αὐτῶν διῃρέθησαν, καὶ ἦσαν ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ τετρακισχιλίους. παρέδοσαν δ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἑαυτοὺς καὶ οἱ κατὰ τὰ φρούρια, πολλὰ ὄντα. Τὰ δὲ φρούρια αὐτὰ καὶ τὸ στρατόπεδον ἐδόθη τοῖς Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου στρατοῖς διαρπάσαι. Τῶν δ' ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἀνδρῶν ἐπιφανῶν, οἱ μὲν ἐν ταῖς μάχαις ἀπέθανον, οἱ δὲ αὐτοὺς ἐξήγαγον ὁμοίως τοῖς στρατηγοῖς, οἱ δὲ καὶ ἐξεπίτηδες ἐμαχέσαντο μέχρι θανάτου· ὧν ἦν Λεύκιός τε Κάσσιος, ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ Κασσίου, καὶ

Lin. 73. αὐτῶν Edd. Secus Aug. & alter Regius. L. 75. δὴ carent Edd. male. Dedit Aug. L. 76. περιέβαλλέ τε Aug. L. 87. αὐτοὺς Edd. invitis Regiis & Aug.

que quidquam eis mali in pugna umquam accidiſſet, ad extremum uterque ſui ipſe interfector fuit, ſicuti prius Cæſaris fuerat. Ita *Caſſius Brutuſque facinoris* illius *pœnas dederunt.*

135. *Corpus Bruti* nactus *Antonius*, mox purpurea veſte pulcherrima involutum *cremavit*: reliquiaſque ad matrem ejus miſit Serviliam. *Exercitus Bruti*, qui apud eum perſtiterat, cognita ejus morte, legatos miſit *ad Cæſarem et Antonium*; impetrataque venia, per illorum exercitus diviſus eſt: erant autem circiter XIV millia. Mox in eamdem conditionem & illi deditionem fecerunt, qui in diverſis erant caſtellorum præſidiis. Caſtella ipſa cum caſtris hoſtium conceſſa ſunt in prædam Cæſarianis & Antonianis militibus. Ex eminentioribus viris, qui Bruti Caſſiique caſtra erant ſecuti, alii in prælio ceciderunt, alii ipſi ſe interemerunt, ſicut imperatores: nonnulli data opera *pugnarunt uſque ad necem:* & in his *L. Caſſius*, fratris filius imperatoris; & *Cato*, Ca-

Digitized by Google

A. U. 712.

Κάτων ὁ Κάτωνος· ἐμπίπτων ὅδε τοῖς πολεμίοις πολλάκις, εἶθ᾽ ὑποχωρούντων ἀναλύσας τὸ κράνος, ἵνα ἢ γνώριμος ἢ εὔβλητος, ἢ ἀμφότερα, εἴη. Λαβεὼν δὲ, ἐπὶ σοφίᾳ γνώριμος, ὁ πατὴρ Λαβεῶνος τοῦ κατ᾽ ἐμπειρίαν νόμων ἔτι νῦν περιωνύμου, βόθρον ἐν τῇ σκηνῇ τὸ μέγεθος αὐτάρκη σώματι ὀρυξάμενος, καὶ τὰ λοιπὰ τοῖς θεράπουσιν ἐντειλάμενος, ἐπέσκηψε τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς παισὶ περὶ ὧν ἐβούλετο, καὶ τὰ γράμματα φέρειν ἔδωκε τοῖς οἰκέταις· τοῦ δὲ πιστοτάτου τῆς δεξιᾶς λαβόμενος, καὶ περιστρέψας αὐτὸν, ὡς ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίοις ἐλευθεροῦν, ἐπιστρεφομένῳ ξίφος ἔδωκε, καὶ τὴν σφαγὴν ὑπέσχε. καὶ τῷδε μὲν ἡ σκηνὴ τάφος ἐγένετο.

CXXXVI. Ῥάσκος δὲ, ὁ Θρᾷξ, ἐπανήγαγεν ἐκ τῶν ὀρῶν πολλούς· καὶ γέρας ἤτησέ τε, καὶ ἔλαβε, σώζεσθαι τὸν ἀδελφὸν ἑαυτοῦ Ῥασκούπολιν· ᾧ καὶ διεδείχθη, ὅτι οὐδ᾽ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἀλλήλοις οἵδε οἱ Θρᾷκες διεφέροντο, ἀλλὰ, δύο στρατοπέδων μεγάλων τε καὶ ἀμφηρίστων

Lin. 92. ἢ εὔλητος *mend. Edd. ex Reg. B. Recte Reg. A. Aug.* *L.* 2. καὶ τῷ δὲ *edit.* 2. 3. *oper. err.*

tonis filius, ſæpius ingerens ſe hoſtibus, & poſtremo, quum pedem referrent, galeam detrahens, ſive ut agnoſceretur, ſive ut feriretur facilius, ſive utraque de cauſa. *Labeo* vero, vir ſapientiæ nomine clarus, *pater Labeonis* ejus qui nunc quoque *inter Juriſconſultos* celebratur, effoſſa in tentorio ad ſui corporis modulum fovea, quum de aliis rebus præcepiſſet ſervis, uxori & liberis per literas mandata dedit quæ voluit, & literas ſervis perferendas tradidit. Tum vero fidiſſimum ex his, dextra prehenſum, *circumegit in gyrum*, ut *mos* eſt *Romanis ſervos libertate donantibus*; moxque gladium ei tradidit, jugulumque præbuit. Sic huic quidem tentorium pro ſepulcro fuit.

136. *Raſcus* autem *Thrax* multos e montibus retraxit: & operæ ſuæ præmium *petiit* & accepit *ſalutem fratris ſui Raſcupolidis*. Unde ſatis adparuit, ne ab initio quidem belli hos Thraces inter ſe diſſenſiſſe; ſed, quum duo magni exercitus prope terras eorum dubio Marte eſſent con-

Digitized by Google

περὶ τὴν ἐκείνων γῆν συμφερομένων, τὸ ἄδηλον τῆς τύχης ἐμερίσαντο, ἵνα ὁ νικῶν περισώζοι τὸν ἡσσώμενον. Πορκία δ', ἡ Βρούτου μὲν γυνὴ, Κάτωνος δὲ ἀδελφὴ τοῦ νεωτέρου, ἐπεί τε ἀμφοῖν ὧδε ἀποθανόντοιν ἐπύθετο, φυλασσομένη πρὸς τῶν οἰκείων πάνυ ἐγκρατῶς, ἐσχάρας πυρὸς ἐνεχθείσης, ἁρπάσασα τῶν ἀνθράκων κατέπιεν. Ὅσοι δ' ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν ἐς Θάσον διέφυγον, οἱ μὲν αὐτῶν ἐξέπλευσαν· οἱ δὲ ἐπέτρεψαν ἑαυτοὺς, ἅμα τῷ λοιπῷ στρατῷ, τῶν ὁμοτίμων Μεσσάλᾳ τε Κορουίνῳ καὶ Λευκίῳ Βύβλῳ, ὅ τι βουλεύσοιντο περὶ σφῶν, ποιεῖν περὶ ἁπάντων. Οἱ δὲ, συνθέμενοι τοῖς περὶ τὸν Ἀντώνιον, Ἀντωνίῳ διαπλεύσαντι ἐς τὴν Θάσον παρέδοσαν ὅσα ἦν ἐν Θάσῳ χρήματά τε καὶ ὅπλα, καὶ τροφαὶ δαψιλεῖς, καὶ ἄλλη παρασκευὴ πολλή.

A. U. 712.

CXXXVII. Οὕτω μὲν δὴ Καίσαρί τε καὶ Ἀντωνίῳ, διὰ τόλμης ἐπισφαλοῦς, καὶ δυοῖν πεζομαχίαιν, τηλικοῦτον ἔργον ἤνυστο, οἷον οὐχ ἕτερον ἐγένετο πρὸ ἐκείνου. οὔτε

Lin. 16 *ſq.* Μεσσάλα τε καὶ Κορουϊνίῳ *Edd. & MSS. corrupte.* Meſſalæ Cornificio *Cand. Correxi duplicem mendam.* *L.* 17. Βίβλῳ *Edd. cum Regiis. Expreſſi Aug.*

flictaturi, incertum fortunæ eventum ita inter ſe eſſe partitos, ut victor victum ſervaret. At *Porcia*, *Bruti uxor*, *Catonis junioris ſoror*, poſtquam utrumque tali fato ſublatum cognovit, quum a domeſticis admodum caute ſervaretur, de foculo ardente, qui in conclave erat illatus, raptas prunas deglutivit. Ceteri autem ex nobilitate, qui in *Thaſum* evaſerunt, partim inde enavigarunt, partim cum reliquo exercitu *Meſſalæ Corvini & L. Bibuli* arbitrio ſe commiſerunt, ut, quidquid hi ſibi ipſis conſuluiſſent, idem de omnibus ſtatuerent. Qui, *de ſalute cum Antonio Cæſareque pacti*, Antonio, Thaſum adpulſo, tradiderunt quidquid ibi pecuniarum, armorum, commeatuumve, & aliorum adparatuum, magna copia reliquum erat.

137. Atque ita *Cæſari Antonioque periculoſa audacia* duobus terreſtribus præliis *abſolutam victoriam peperit*, qualis ad eum diem nulla fuit. Numquam enim antea tanti

A. U. 712. ἐνσημαινόμενος ἄρα τὸν Ἀντώνιον. ὃ καὶ αὐτὸν Ἀντώνιον φασιν ὕστερον ἐν τοῖς ἰδίοις κινδύνοις μεταγιγνώσκοντα εἰπεῖν, ὅτι συνεξετάζεσθαι Κασσίῳ καὶ Βρούτῳ δυνάμενος, ὑπηρέτης γένοιτο Ὀκταουΐου. Τότε γε μὴν καὶ ὁ Ἀντώνιος ἔνοπλος ἐπὶ τῶν φυλακτηρίων ἀντιδιενυκτέρευε τῷ Βρούτῳ, χάρακα περιθέμενος ἐκ νεκρῶν σωμάτων, καὶ λαφύρων συμφορηθέντων. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς μέσην νύκτα πονηθεὶς, ἀνεχώρησε διὰ τὴν νόσον, Νωρβανῷ φυλάσσειν παραδοὺς τὸ στρατόπεδον.

CXXXI. Βροῦτος δὲ καὶ τῆς ἐπιούσης ὁρῶν τὰς ἐνέδρείας τῶν ἐχθρῶν ἐπιμενούσας, ἔχων οὐ πλήρη τέσσαρα τέλη συναναβάντα οἱ, αὐτὸς μὲν ἐπελθεῖν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐφυλάξατο, τοὺς δὲ ἡγουμένους αὐτῶν, αἰδουμένους τε τὸ ἁμάρτημα, καὶ μετανοοῦντας, ἔπεμπεν ἀποπειράσοντας αὐτῶν, εἰ ἐθελήσουσιν ὤσασθαι διὰ τῶν ἐνέδρειῶν, καὶ ἀναλαβεῖν τὰ ἴδια, ἔτι φυλασσόμενα ὑπὸ τῶν οἰκείων ὑπολελειμμένων. Οἱ δὲ, ἀβουλότατα μὲν ἐς τὸ ἔργον ὁρμήσαντες, εὐψυχότατοι δὲ τὸ μέχρι πλείστου

Lin. 60. τότε μὴν *Aug.* &c. *caret* γε.

rum!" Antonium utique ſubindicans. Cujus dicti poſtremo ipſe *Antonius* in propriis periculis fertur meminiſſe, ſero pœnitens, quod, *quum poſſet Bruto accenſeri et Caſſio, maluiſſet adparitor fieri Octavii.* Tunc vero & *Antonius* armatus in ſtationibus per totam noctem *Bruto* ſe oppoſuit; pro vallo uſus cadaveribus congeſtis atque manubiis. *Cæſar* vero, in mediam noctem labore tolerato, propter morbum ſeceſſit, *Norbano* tradita caſtrorum cuſtodia.

131. Poſtero die *Brutus*, videns inimicos perſtare in inſidiis, & ſecum ipſe non integras quatuor habens legiones, quæ eum in montem erant ſecutæ, parum quidem tutum putavit ſi ipſe adloqueretur milites; ſed tribunos, cum pudore doloreque agnoſcentes erratum ſuum, ad eos miſit, prætentaturos an velint per medias hoſtium cuſtodias erumpere, & ſua recipere adſervata adhuc a præſidiariis. Sed illi, qui & prælium alacriter inierant, & hoſtem diu magno animo ſuſtinuerant,

Digitized by Google

A. U. 712.

γενόμενοι, τότε, βλάπ]οντος ἤδη τοῦ Θεοῦ, τῷ ϛ]ρατηγῷ σφῶν ἀπεκρίναντο ἀναξίως· Βουλεύεσθαι περὶ αὑτοῦ· αὐτοὶ γὰρ, τῆς τύχης πολλάκις πεπειραμένοι, οὐκ ἀνατρέψειν τὴν ἔτι λοιπὴν διαλλαγῶν ἐλπίδα. Καὶ ὁ Βροῦτος, ἐς τοὺς Φίλους εἰπὼν, Οὐδὲν οὖν ἔτι εἰμὶ τῇ πατρίδι χρήσιμος, ὧδε καὶ τούτων ἐχόντων· ἐκάλει Στράτωνα τὸν Ἠπειρώτην, ὄντα Φίλον ἑαυτῷ, καὶ ἐγχειρεῖν ἐκέλευε τῷ σώματι. τούτου δὲ ἔτι βουλεύεσθαι παραινοῦντος, ἐκάλει τινὰ τῶν οἰκετῶν. καὶ ὁ Στράτων, Οὐκ ἀπορήσεις, εἶπεν, ὦ Βροῦτε, Φίλου μᾶλλον ἢ οἰκετῶν ἐς τὰ ὕϛ]ατα προϛ]άγματα, εἰ ἤδη κέκριται. καὶ εἰπὼν, ἐνήρεισε ταῖς λαγόσι τοῦ Βρούτου τὸ ξίφος, οὔτε ἀποϛ]ραφέντος οὔτε ἐνδόντος.

CXXXII. Ὧδε μὲν δὴ Κάσσιος καὶ Βροῦτος ἐθνησκέτην, ἄνδρε Ῥωμαίων εὐγενεϛ]άτω τε καὶ περιφανεϛ]άτω, καὶ ἐς ἀρετὴν ἀδηρίτω, χωρὶς ἄγους ἑνός. ὤ γε καὶ Γάϊος Καῖσαρ, ὄντε τῆς Μάγνου Πομπηίου μοίρας, ἐκ μὲν ἐχθροῖν καὶ πολεμίοιν ἐποιήσατο Φίλω, ἔκ τε Φίλοιν

Lin. 86. τοῖς λαγόσι *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Reg. B.*

tunc, diis mentes jam pervertentibus, indignum imperatori ſuo reſponſum dederunt: consulat ipſe ſibi; ſe enim, qui toties tentaverint fortunam, nolle reliquam ſpem pacis corrumpere." Tum *Brutus* ad amicos, *Ergo jam inutilis ſum patriæ*, inquit, *ſi iſti ſic animati ſunt*: ſimulque Stratonem Epirotam amicum ſuum vocavit, juſſitque ut ferro ipſum conficeret. Qui quum amplius deliberandum cenſeret, unum e ſervis ille vocavit: & *Strato*, Non deerit tibi, inquit, Brute, amicus magis quam ſervus ad ultima mandata, ſi jam decretum eſt:" ſimulque cum dicto *gladium infixit in latus Bruti*, nec averſantis, nec præbentis.

132. Hic fuit CASSII BRUTIQUE EXITUS, *virorum* generoſiſſimorum nominis Romani, & *illuſtriſſimorum virtute incomparabili*, uno excepto piaculo. Quos & C. Cæſar, quamvis Pompejanarum fuiſſent partium, ex inimicis hoſtibuſque amicos fecerat, & in amicitiam ſemel receptos, pro filiis habuerat: ſenatus

Digitized by Google

A. U. 711.

ἦγεν ὡς υἱώ. καὶ ἡ βουλὴ περιπαθήτω τε εἶχεν αἰεὶ, καὶ ἀτυχήσαντε ἐλεεινώ· δυοῖν τε τούτοιν ἕνεκα πᾶσι ἀμνηστίαν ἐτίθετο, καὶ φυγόντοιν αὐτοῖν ἔπεμψεν ἡγεμονίας, ἵνα μὴ φυγάδες εἶεν· οὐκ ἀμελοῦσα μὲν Γαΐου Καίσαρος, οὐδὲ ἐφηδομένη τοῖς γεγονόσιν, ὅπου καὶ ζῶντα τῆς ἀρετῆς καὶ τύχης ἐθαύμαζε, καὶ ἀποθανόντα ἔθαπτε δημοσίᾳ, καὶ ἐκύρου τὰ ἔργα ἀθάνατα εἶναι, ἀρχάς τε καὶ ἡγεμονίας ἐς πολὺ ἐκ τῶν ὑπογραφῶν ἐποίει τῶν Καίσαρος, οὐδὲν ἡγουμένη κρεῖσσον εὑρήσειν ὧν ἐκεῖνος ἐνόησεν. ἀλλ' ἡ περὶ τώδε τὼ ἄνδρε σπουδὴ, καὶ δέος τὸ ὑπὲρ αὐτοῖν, προήγαγεν αὐτὴν ἐς ὑποψίαν διαβολῆς· οὕτως ἅπασιν ἐγενέσθην τιμίω. ἐγενέσθην δὲ καὶ τῶν φυγόντων τοῖς ἀρίστοις τιμιωτέρω Πομπηΐου, πλησιάζοντος καὶ οὐκ ἀδιάλλακτον ἔχοντος αἰτίαν, πόῤῥωτέρω τε ὄντε αὐτῷ καὶ ἀδιαλλάκτω.

CXXXIII. Ἐπεί γε μὴν ἔργων ἐδέησε, δυοῖν οὐδὲ ὅλοιν ἐτοῖν στρατιάν τε συνέλεξαν ὑπὲρ εἴκοσιν ὁπλιτῶν τέλη,

Lin. 99 *ſq.* καὶ ἀρχὰς καὶ *Edd. Prætuli Aug. & Reg. B. a pr. man. L.* 4. ὑπεροψίαν *puto legendum. L.* 8. ὄντι αὐτῷ *edit.* 2. 3. *perperam.*

vero eximia ſemper benevolentia proſecutus, & in adverſa fortuna præ ceteris omnibus miſeratus eſt. Quippe propter hos duos ceteris oblivionem decrevit ſenatus; & exulantibus his dedit provincias, ne eſſent exules: neque id in contemtum Cæſaris fecit, aut quod facto eorum gauderet; quandoquidem & vivum illum virtutis fortunæque cauſa miratus eſt, & defunctum ſepeliit publice, actaque ejus rata habuit, & magiſtratus tam urbanos quam provinciales diu ex præſcripto ejus creavit, ratus nihil ſe melius inventurum illius conſiliis: ſed ſtudium erga hos viros, & ſolicitudo pro eis, adduxit ſenatum, ut ſperneret calumnias: adeo cari erant omnibus. Tum vero & eminentiores inter exules hos præferebant Pompejo, quamquam hic propior fuerat, nec in cauſa inexpiabili verſabatur; quum illi & longinquiores eſſent & implacabiles.

133. Ceterum quum ad res gerendas ventum eſt, biennio ne integro quidem *Brutus Caſſiuſque* pluſquam vi-

Digitized by Google

καὶ ἱππέας ἀμφὶ τοὺς δισμυρίους, καὶ ναῦς μακρὰς ὑπὲρ τὰς διακοσίας, τήν τε ἄλλην παρασκευὴν ἀξιόλογον, καὶ χρήματα ἄπειρα, καὶ παρ' ἑκόντων, καὶ παρὰ ἀκόντων. πολέμους τε ἐπολέμησαν ἔθνεσι καὶ πόλεσι καὶ τῶν ἀντιστασιωτῶν πολλοῖς· καὶ κατώρθουν. ἐθνῶν τε ἐκράτησαν ἀπὸ Μακεδονίας μέχρι Εὐφράτου. καὶ ὅσους ἐπολέμησαν, ἐς συμμαχίαν αὐτοὺς ἔπεισαν, καὶ βεβαιοτάτοις ἐχρήσαντο. Εχρήσαντο δὲ καὶ βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις· καὶ Παρθυαίοις, καίπερ οὖσιν ἐχθροῖς, ἐς τὰ βραχύτερα· ἐπὶ δὲ τὸ μεῖζον ἔργον οὐκ ἀνέμειναν ἐρχομένους, ἵνα μὴ βάρβαρον ἢ ἀντίπαλον ἔθνος ἐθίσειαν ἐπὶ Ῥωμαίοις. Ὃ δὲ δὴ μάλιστα πάντων ἀδοκητότατον ἦν, ὁ στρατὸς ὁ πλείων ὅδε Γαΐου Καίσαρος ἐγεγένητο, καὶ δαιμονίως αὐτὸν εὐνοίας καὶ σπουδῆς ἔχοντα ἐς ἐκεῖνον μετέπεισαν οἱ σφαγεῖς οἵδε τοῦ Καίσαρος, καὶ ἐπὶ τὸν τοῦ Καίσαρος υἱὸν ἔσποντο αὐτοῖς πιστότερον,

Lin. 17. συμμαχίαν αὐτοῖς Reg. A. rectius fortaſſe. L. 18. Prius ἐχρήσαντο cum ſeq. puncto per err. omiſſum in edit. 3. L. 24 ſq. ἔχοντας male Edd. ex Reg. A. Recte Aug. Reg. B.

[v]ginti collegerunt legiones, & [e]quitum circiter viginti mil[l]ia, naves longas ſupra du[c]entas, aliumque adparatum [h]audquaquam contemnen[d]um, pecuniaſque infinitas, [t]um a volentibus tum a nolen[t]ibus exactas. Bellaque mul[t]a cum multis civitatibus ac [g]entibus & adverſæ factionis [h]ominibus feliciter fortiter[q]ue geſſerunt: populiſque & [p]rovinciis omnibus potiti ſunt [a] Macedonia uſque ad Eu[p]hratem: & quoſcumque bel[l]o petierunt, eos ad ſocieta[t]em pertraxerunt, eorumdem[q]ue fideliſſima deinde opera [u]ſi ſunt. Adjutoribus vero regibus etiam ac dynaſtis uſi ſunt; quin & Parthis quoque, quamvis inimicis Romanorum: ſed his quidem, in rebus duntaxat minoribus; de rerum autem ſumma certaturi, non exſpectarunt eorum adventum, ne barbaram infeſtamque gentem adſuefacerent bellis adverſus Romanos. Quod vero maxime mirandum fuit omnium, pleraque pars ejus exercitus conſtabat ex iis qui ſub C. Cæſare ſtipendia fecerant: quorum incredibilem favorem & ſtudium erga illum percuſſores hi Cæſaris ad ſe tranſduxerunt, ita ut his illi contra filium

A. U. 712.

Digitized by Google

A. U. 712. ἢ Ἀντωνίῳ τῷ Καίσαρος συναγωνιστῇ τε καὶ συνάρχῳ· οὐ γάρ τις αὐτῶν Βροῦτον ἢ Κάσσιον οὐδὲ ἡσσωμένους ἀπέλιπεν· οἱ Ἀντώνιον ἀμφὶ τὸ Βρεντέσιον καὶ πρὸ πείρας ἀπολιπόντες. Ἦν τε πρόφασις αὐτοῖς τῶν πόνων, καὶ ἐπὶ Πομπηίου, καὶ νῦν, οὐχ ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὑπὲρ δημοκρατίας· ὀνόματος εὐειδοῦς μὲν, ἀλυσιτελοῦς δὲ αἰεί. Σφῶν τε αὐτῶν, ὅτε μηδὲν ἐδόκουν ἔτι εἶναι χρήσιμοι τῇ πατρίδι, ἄμφω κατεφρόνησαν ὁμοίως. Ἐν δὲ ταῖς φροντίσι καὶ πόνοις, ὁ μὲν Κάσσιος ἀμεταστρεπτὶ, καθάπερ ἐς τὸν ἀγωνιστὴν οἱ μονομαχοῦντες, ἐς μόνον τὸν πόλεμον ἀφεώρα. ὁ δὲ Βροῦτος, ὅπη γίγνοιτο, καὶ φιλοθεάμων ἦν καὶ φιλήκοος, ἅτε καὶ φιλοσοφήσας οὐκ ἀγεννῶς.

CXXXIV. Ἀλλὰ καὶ τοιοῖσδε οὖσιν αὐτοῖς, ἀντίθετον ἐς ἅπαντα ἦν τὸ ἄγος τὸ ἐς Καίσαρα· ὅ γε οὐδὲ ἀπλοῦν ἄγος ἦν,

Lin. 28 *ſqq. Verba* οὐ γάρ τις *uſque* ἀπέλιπεν *videri poſſunt poſt* ἀπολιπόντες *lin.* 30. *reponenda; ut abſque diſtinctione conjungantur* συνάρχῳ οἱ Ἀντώνιον ἀμφὶ *&c.* *L.* 32. ὑπὲρ δημοκρατίας ὀνόματος *abſque diſtinct. edit.* 1. *Aug. Cand. Ibid. ſq. An* οὐ λυσιτελοῦς δὲ αἰεί? *L.* 35. *Pro* πόνοις *dant* μόνοις *Edd. mend. cum Regiis. Recte Aug. Ven. &* curis *Cand.* *L.* 36. ἀνταγωνιστὴν *puto legendum.* *L.* 40. καὶ τοῖσδε οὖσιν *Aug. male.*

Cæſaris fideliorem operam præſtarent, quam Antonio ſocio Cæſaris collegæque: nemo enim eorum Brutum Caſſiumque vel victos deſeruit; quum Antonius ad Brunduſium a ſuis ante initium belli fuerit deſertus. Cauſa autem, pro qua & tunc & antea ſub Pompejo tulerunt arma, non propria utilitas, ſed *populi* fuit *imperium*; ſpecioſum ſane nomen, quamquam plerumque inutile. Suam autem vitam, poſtquam non amplius prodeſſe poſſe patriæ ſibi viſi ſunt, ambo contempſerunt pariter. Quod autem ad utriuſque curas laboreſque attinet, *Caſſius* in unum bellum intentus, ſicut gladiator in adverſarium, nihil ſpectabat aliud: *Brutus*, ubicumque eſſet, viſendarum quoque rerum & audiendi fuit cupidus; quippe qui & *philoſophiæ præceptis* haud illiberaliter erat *imbutus*.

134. Sed has omnes *Bruti Caſſiique* virtutes compenſavit ex oppoſito unum *piaculum in Cæſarem admiſſum*; quippe

Digitized by Google

ἄγος ἦν, οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ. καὶ γὰρ ἐς Φίλον ἐγίγνετο παραλόγως, καὶ ἐς εὐεργέτην ἐκ πολέμου περισώσαντα ἀχαρίστως, καὶ ἐς αὐτοκράτορα ἀθεμίστως, καὶ ἐν βουλευτηρίῳ, καὶ ἐς ἱερέα, καὶ ἱερὰν ἐσθῆτα ἐπικείμενον, καὶ δυνάστην μὲν οἷον οὐχ ἕτερον, χρησιμώτατον δὲ ὑπὲρ ἅπαντας τῇ τε πατρίδι καὶ τῇ ἡγεμονίᾳ γενόμενον. Ἃ καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτοῖς ἄρα ἐνεμέσησε, καὶ προεσήμηνε πολλάκις. Κασσίῳ τε γὰρ τὸν στρατὸν καθαίροντι ὁ ῥαβδοῦχος ἀνεστραμμένον τὸν στέφανον ἐπέθηκε· καὶ Νίκη, χρύσεον ἀνάθημα Κασσίου, κατέπεσεν· ὄρνεά τε πολλὰ, ὑπὲρ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ καθήμενα, κλαγγὴν οὐδεμίαν ἠφίει· καὶ μελισσῶν ἐπεκάθηντο συνεχεῖς ἑσμοί. Βροῦτον δὲ ἔν τε Σάμῳ γενεθλιάζοντα, φασὶ, παρὰ τὸν πότον, οὐδὲ εὐχερῆ πρὸς τὰ τοιαῦτα ὄντα, ἀλόγως τόδε τὸ ἔπος ἀναβοῆσαι·

Ἀλλά με μοῖρ' ὀλοὴ, καὶ Λητοῦς ἔκτανεν υἱός.

A. U. 712.

Lin. 48. ἐνεμέση τε καὶ edit. 1. cum Regiis: unde ἐνεμέσησέ τε καὶ fecit H. Steph. Prætuli Aug. L. 55. παρὰ τὸν πόντον Edd. cum Regiis & Cand. mend. Recte Aug. Ven. quod viderat Gelen.

quippe quod nec ſimplex piaculum fuerat, nec modicum. Etenim *in amicum* patratum eſt, contra naturam rationemque; & *in bene meritum*, qui bello captos ſervaverat incolumes, ingrate; & *in imperatorem*, nefarie; & in curia, & in pontificem, eumque ſacra veſte amictum, & in virum qui dominationem quidem ſingularem ſibi comparaverat, ſed qui meritis etiam in patriam imperiumque longe omnes ſuperaverat. Quapropter etiam irato numine uſi ſunt; & ſæpe *prodigia malorum prænuncia* illis obvenerunt. Nam *Caſſio* copias luſtranti lictor inverſam coronam impoſuit: & aurea Victoria, dedicata a Caſſio, humum decidit: aves quoque gregatim ſupra illius caſtra, nullum clangorem edentes, conſederunt; examina vero apum iiſdem caſtris adhæſerunt continue. *Brutum* item, Sami natalem ſuum celebrantem, in comeſſatione, quamvis non eſſet proclivis ad talia, ſine ulla evidenti cauſa hunc verſum protuliſſe ajunt: „*Sed me ſors miſera et Latonæ filius perdidit.*" Et

A. U. 712. Μέλλοντα δὲ περᾷν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην σὺν τῷ στρατῷ, νυκτὸς ἐγρηγορότα, μαραινομένου τοῦ φωτὸς, ὄψιν ἰδεῖν ἐφεστῶσάν οἱ παράλογον· καὶ πυθέσθαι μὲν εὐθαρσῶς, Ὅς τις ἀνθρώπων ἢ θεῶν εἴη· τὸ δὲ φάσμα εἰπεῖν, Ὁ σὸς, ὦ Βροῦτε, δαίμων κακός· ὀφθήσομαι δέ σοι καὶ ἐν Φιλίπποις. καὶ ὀφθῆναι φασὶν αὐτῷ πρὸ τῆς τελευταίας μάχης. ἐξιόντι δὲ τῷ στρατῷ, πρὸ τῶν πυλῶν αἰθίοψ ὑπήντησεν· καὶ τόνδε μὲν, ὡς οἰώνισμα φαῦλον, ὁ στρατὸς αὐτίκα συνέκοψε. Δαιμόνια δ᾽ ἦν αὐτοῖς ἄρα καὶ τάδε· ἐς Κάσσιον μὲν, ἐν ἀμφηρίστῳ νίκῃ πάντα ἀλόγως ἀπογνῶναι· Βροῦτον δὲ εὐβούλου βραδυτῆτος ἐκβιασθῆναι, καὶ ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ἀνδράσι διωκομένοις ὑπὸ λιμοῦ, δαψιλῶς αὐτὸν ἔχοντα ἀγορᾶς, καὶ ναυκρατοῦντα· καὶ τόδε παθεῖν ὑπὸ τῶν οἰκείων μᾶλλον, ἢ τῶν πολεμίων. Καὶ μὴν πολλάκις ἀγώνων μετασχόντες, ἐν

Lin. 64 *ſq.* πρὸ τῶν πυλῶν αὖθις ὑπήντησεν Αἰθίοψ *Edd. Prætuli Aug. Ven. Cand. Non ſpernerem* αὖθις *paulo ante, ſi eſſet (lin. 63.)* φασὶν αὐτῷ αὖθις, *ubi Cand.* iterum illi apparuiſſe. *L.* 67. *Poſt* ἐς Κάσσιον μὲν, *inſerendum artic.* τὸ *cenſuit Muſgravius. Malim equidem* ὡς Κάσσιον μὲν *&c. L.* 68. εὐλόγως *mend. Edd. cum Reg. Recte Aug. Vocem eam omiſit Cand. L.* 72. κατασχόντες *Reg. A. male.*

quum trajecturus eſſet cum exercitu in Europam ex Aſia, noctu vigilantem, deficiente paululum lucerna, vidiſſe adſtans ſibi *ſpectrum* inuſitata forma: & intrepide percontato, quiſnam hominum deorumve eſſet? ſpectrum reſpondiſſe, *Tuus ſum, Brute, malus genius: Philippis me iterum videbis.* Ajuntque, adparuiſſe ei paulo ante extremam pugnam. Exercitui autem tunc caſtris exeunti obviam fuit Aethiops; quem, ut malum omen, protinus milites conciderunt. Neque vero etiam ſine deorum numine factum videri hoc debet: ut & *Caſſius*, poſt pugnam æquo Marte diremtam, de ſumma rerum tam temere deſperaverit; & *Bruto* per milites non licuerit conſuetam obtinere cunctationem, ſed ut coactus fuerit prælium conſerere cum viris fame exagitatis, ipſe abundans commeatibus & claſſibus; utque ei hoc non ab hoſtibus, ſed a ſuis, acciderit. Denique quum ſæpe in præliis eſſent ambo verſati, ne-

Digitized by Google

μὲν ταῖς μάχαις οὐδὲν ἔπαθον· ἄμφω δ' αὐτῶν ἐγένοντο αὐθένται, καθάπερ ἐγένοντο τοῦ Καίσαρος. Κάσσιος μὲν δὴ καὶ Βροῦτος τοιάνδε δίκην ἐδεδώκεσαν. A. U. 712.

CXXXV. Καὶ Βροῦτον Ἀντώνιος ἀνευρὼν, περιέβαλέ τε τῇ ἀρίστῃ φοινικίδι εὐθὺς, καὶ καύσας, τὰ λείψανα τῇ μητρὶ Σερουϊλίᾳ ἔπεμψεν. Ὁ δὲ σὺν τῷ Βρούτῳ στρατὸς, ὅτε ἐπύθοντο τεθνάναι Βροῦτον, πρέσβεις ἐς Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον ἔπεμπον, καὶ συγγνώμης ἔτυχον, καὶ ἐς τὰ στρατεύματα αὐτῶν διῃρέθησαν, καὶ ἦσαν ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ τετρακισχιλίους. παρέδοσαν δ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἑαυτοὺς καὶ οἱ κατὰ τὰ φρούρια, πολλὰ ὄντα. Τὰ δὲ φρούρια αὐτὰ καὶ τὸ στρατόπεδον ἐδόθη τοῖς Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου στρατοῖς διαρπάσαι. Τῶν δ' ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἀνδρῶν ἐπιφανῶν, οἱ μὲν ἐν ταῖς μάχαις ἀπέθανον, οἱ δὲ αὐτοὺς ἐξήγαγον ὁμοίως τοῖς στρατηγοῖς, οἱ δὲ καὶ ἐξεπίτηδες ἐμαχέσαντο μέχρι θανάτου· ὧν ἦν Λεύκιός τε Κάσσιος, ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ Κασσίου, καὶ

Lin. 73. αὐτῶν *Edd. Secus Aug. & alter Regius.* *L.* 75. δὴ *carent Edd. male. Dedit Aug.* *L.* 76. περιέβαλλέ τε *Aug.* *L.* 87. αὐτοὺς *Edd. invitis Regiis & Aug.*

que quidquam eis mali in pugna umquam accidiſſet, ad extremum uterque ſui ipſe interfector fuit, ſicuti prius Cæſaris fuerat. Ita *Caſſius Brutuſque facinoris* illius *pœnas dederunt.*

135. *Corpus Bruti* nactus *Antonius*, mox purpurea veſte pulcherrima involutum *cremavit*: reliquiaſque ad matrem ejus miſit Serviliam. *Exercitus Bruti*, qui apud eum perſtiterat, cognita ejus morte, legatos miſit *ad Cæſarem et Antonium*; impetrataque venia, per illorum exercitus diviſus eſt: erant autem circiter XIV millia. Mox in eamdem conditionem & illi deditionem fecerunt, qui in diverſis erant caſtellorum præſidiis. Caſtella ipſa cum caſtris hoſtium conceſſa ſunt in prædam Cæſarianis & Antonianis militibus. Ex eminentioribus viris, qui Bruti Caſſiique caſtra erant ſecuti, alii in prælio ceciderunt, alii ipſi ſe interemerunt, ſicut imperatores: nonnulli data opera *pugnarunt uſque ad necem*: & in his *L. Caſſius*, fratris filius imperatoris; & *Cato*, Ca-

A. U. 712.

Κάτων ὁ Κάτωνος· ἐμπίπτων ὅδε τοῖς πολεμίοις πολλάκις, εἶθ' ὑποχωρούντων ἀναλύσας τὸ κράνος, ἵνα ἢ γνώριμος ἢ εὔβλητος, ἢ ἀμφότερα, εἴη. Λαβεὼν δὲ, ἐπὶ σοφίᾳ γνώριμος, ὁ πατὴρ Λαβεῶνος τοῦ κατ' ἐμπειρίαν νόμων ἔτι νῦν περιωνύμου, βόθρον ἐν τῇ σκηνῇ τὸ μέγεθος αὐτάρκη σώματι ὀρυξάμενος, καὶ τὰ λοιπὰ τοῖς θεράπουσιν ἐντειλάμενος, ἐπέσκηψε τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς παισὶ περὶ ὧν ἐβούλετο, καὶ τὰ γράμματα φέρειν ἔδωκε τοῖς οἰκέταις· τοῦ δὲ πιστοτάτου τῆς δεξιᾶς λαβόμενος, καὶ περιστρέψας αὐτὸν, ὡς ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίοις ἐλευθεροῦν, ἐπιστρεφομένῳ ξίφος ἔδωκε, καὶ τὴν σφαγὴν ὑπέσχε. καὶ τῷδε μὲν ἡ σκηνὴ τάφος ἐγένετο.

CXXXVI. Ῥάσκος δὲ, ὁ Θρᾷξ, ἐπανήγαγεν ἐκ τῶν ὀρῶν πολλούς· καὶ γέρας ᾔτησέ τε, καὶ ἔλαβε, σώζεσθαι τὸν ἀδελφὸν ἑαυτοῦ Ῥασκούπολιν· ᾧ καὶ διεδείχθη, ὅτι οὐδ' ἀπ' ἀρχῆς ἀλλήλοις οὐδὲ οἱ Θρᾷκες διεφέροντο, ἀλλὰ, δύο στρατοπέδων μεγάλων τε καὶ ἀμφηρίστων

Lin. 92. ἡ εὔλητος mend. Edd. ex Reg. B. Recte Reg. A. Aug. L. 12. καὶ τῷ δὲ edit. 2. 3. oper. err.

tonis filius, ſæpius ingerens ſe hoſtibus, & poſtremo, quum pedem referrent, galeam detrahens, ſive ut agnoſceretur, ſive ut feriretur facilius, ſive utraque de cauſa. *Labeo* vero, vir ſapientiæ nomine clarus, *pater Labeonis* ejus qui nunc quoque *inter Juriſconſultos* celebratur, effoſſa in tentorio ad ſui corporis modulum fovea, quum de aliis rebus præcepiſſet ſervis, uxori & liberis per literas mandata dedit quæ voluit, & literas ſervis perferendas tradidit. Tum vero fidiſſimum ex his, dextra prehenſum, *circumegit in gyrum*, ut *mos* eſt *Romanis ſervos libertate donantibus*; moxque gladium ei tradidit, jugulumque præbuit. Sic huic quidem tentorium pro ſepulcro fuit.

136. *Raſcus* autem *Thrax* multos e montibus retraxit: & operæ ſuæ præmium *petiit* & accepit *ſalutem fratris ſui Raſcupolidis*. Unde ſatis adparuit, ne ab initio quidem belli hos Thraces inter ſe diſſenſiſſe; ſed, quum duo magni exercitus prope terras eorum dubio Marte eſſent con-

Digitized by Google

περὶ τὴν ἐκείνων γῆν συμφερομένων, τὸ ἄδηλον τῆς τύχης ἐμερίσαντο, ἵνα ὁ νικῶν περισώζοι τὸν ἡσσώμενον. Πορκία δ', ἡ Βρούτου μὲν γυνὴ, Κάτωνος δὲ ἀδελφὴ τοῦ νεωτέρου, ἐπεί τε ἀμφοῖν ὧδε ἀποθανόντοιν ἐπύθετο, φυλασσομένη πρὸς τῶν οἰκείων πάνυ ἐγκρατῶς, ἐσχάρας πυρὸς ἐνεχθείσης, ἁρπάσασα τῶν ἀνθράκων κατέπιεν. Ὅσοι δ' ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν ἐς Θάσον διέφυγον, οἱ μὲν αὐτῶν ἐξέπλευσαν· οἱ δὲ ἐπέτρεψαν ἑαυτοὺς, ἅμα τῷ λοιπῷ στρατῷ, τῶν ὁμοτίμων Μεσσάλᾳ τε Κορουΐνῳ καὶ Λευκίῳ Βύϐλῳ, ὅ τι βουλεύσοιντο περὶ σφῶν, ποιεῖν περὶ ἁπάντων. Οἱ δὲ, συνθέμενοι τοῖς περὶ τὸν Ἀντώνιον, Ἀντωνίῳ διαπλεύσαντι ἐς τὴν Θάσον παρέδοσαν ὅσα ἦν ἐν Θάσῳ χρήματά τε καὶ ὅπλα, καὶ τροφαὶ δαψιλεῖς, καὶ ἄλλη παρασκευὴ πολλή. *A. U. 712.*

CXXXVII. Οὕτω μὲν δὴ Καίσαρί τε καὶ Ἀντωνίῳ, διὰ τόλμης ἐπισφαλοῦς, καὶ δυοῖν πεζομαχίαιν, τηλικοῦτον ἔργον ἤνυστο, οἷον οὐχ ἕτερον ἐγένετο πρὸ ἐκείνου. οὔτε

Lin. 16 *ſq.* Μεσσάλᾳ τε καὶ Κορουϊνίῳ *Edd. & MSS. corrupte.* Meſſalæ Cornificio *Cand. Correxi duplicem mendam.* *L.* 17. Βίϐλῳ *Edd. cum Regiis. Expreſſi Aug.*

flictaturi, incertum fortunæ eventum ita inter ſe eſſe partitos, ut victor victum ſervaret. At *Porcia*, *Bruti uxor*, *Catonis junioris ſoror*, poſtquam utrumque tali fato ſublatum cognovit, quum a domeſticis admodum caute ſervaretur, de foculo ardente, qui in conclave erat illatus, raptas prunas deglutivit. Ceteri autem ex nobilitate, qui in *Thaſum* evaſerunt, partim inde enavigarunt, partim cum reliquo exercitu *Meſſalæ Corvini* & *L. Bibuli* arbitrio ſe commiſerunt, ut, quidquid hi ſibi ipſis conſuluiſſent, idem de omnibus ſtatuerent. Qui, *de ſalute cum Antonio Cæſareque pacti*, Antonio, Thaſum adpulſo, tradiderunt quidquid ibi pecuniarum, armorum, commeatuumve, & aliorum adparatuum, magna copia reliquum erat.

137. Atque ita *Cæſari Antonioque periculoſa audacia* duobus terreſtribus præliis *abſolutam victoriam peperit*, qualis ad eum diem nulla fuit. Numquam enim antea tanti

Digitized by Google

A. U. 712. γὰρ στρατὸς τοσοῦτος ἢ τοιοῦτος ἐς χεῖρας πρότερον ἦλθε Ῥωμαίων ἑκατέρωθεν· οὐχ ὑπὸ συντάξει πολιτικῇ στρατευσαμένων, ἀλλὰ ἀριστίνδην ἐπιλελεγμένων· οὐδ᾽ ἀπειροπολέμων ἔτι, ἀλλ᾽ ἐκ πολλοῦ γεγυμνασμένων· ἐπί τε σφᾶς, καὶ οὐκ ἀλλόφυλα ἢ βάρβαρα ἔθνη, τρεπομένων. ἀλλὰ καὶ γλώσσης μιᾶς ὄντες, καὶ τέχνης πολέμων μιᾶς, καὶ ἀσκήσεως καὶ καρτερίας ὁμοίας, δυσκαταγώνιστοι παρ᾽ αὐτὸ ἦσαν ἀλλήλοις. οὔτε ὁρμῇ καὶ τόλμῃ τοσῇδέ τινες ἐχρήσαντο ἐν πολέμῳ, πολῖταί τε ὄντες ἀλλήλων καὶ οἰκεῖοι, καὶ συστρατιῶται γενόμενοι· τεκμήριον δὲ, ὅτι τῶν νεκρῶν ὁ ἀριθμὸς, ἐπανισουμένης ἑκατέρας μάχης, οὐκ ἐλάσσων ἔδοξεν οὐδὲ παρὰ τοῖς νικῶσιν εἶναι.

CXXXVIII. Ὁ δὲ στρατὸς ὁ Ἀντωνίου καὶ Καίσαρος τὸν τῶν στρατηγῶν λόγον ἐπηλήθευσαν· διὰ μιᾶς ἡμέρας καὶ δι᾽ ἑνὸς ἔργου κίνδυνον ἔσχατον λιμοῦ καὶ δέος ἀπωλείας ἐς εὐπορίαν δαψιλῆ καὶ σωτηρίαν ἀσφαλῆ καὶ

Lin. 26 ſq. συντάξει πολιτικῷ στρατευμάτων *Edd. cum Regiis mend. Recte Aug. ac* στρατευσαμένων *quoque, Ven. L. 41.* ἐς ἀπορίαν *Edd. male. Recte Aug. Cand.*

aut tales exercitus Romani conflixerunt inter ſe: non ex conſuetis delectibus conſcripti, ſed virtute lectiſſimi: nec tirones, ſed exercitati veterani; iique ſibi ipſis mutuo, non externis aut barbaris gentibus, ſigna inferentes. Jam unius quoque linguæ quum eſſent, & ejuſdem militaris diſciplinæ, peritia pares & robore; ob hoc ipſum quoque non facile alteri ab alteris fuerant ſuperabiles. Neque vero ullo umquam in bello tanta ferocia tantaque audacia pugnatum eſt, quanta in hoc cives cum civibus, familiares cum familiaribus, commilitones cum veteribus commilitonibus pugnarunt: cujus rei argumentum eſt, quod, compenſato utroque prælio, non minor cæſorum numerus apud victores repertus fuiſſe perhibeatur.

138. Atque ita *Antonii Cæſariſque* milites prædictionis imperatorum veritatem eventu comprobarunt: uno unius diei labore, extremum famis & internecionis periculum, cum opulenta abundantia & tuta ſalute & glorioſa

Digitized by Google

νίκην εὐκλεῆ μεταβαλόντες. Ἀπήντησέ γε μὴν αὐτοῖς καὶ ὃ συνιόντες ἐς τὴν μάχην ἐπεμαντεύσαντο Ῥωμαίοις. ἐκρίθη γὰρ αὐτῶν ἡ πολιτεία παρ' ἐκεῖνο τὸ ἔργον μάλιστα, καὶ οὐκ ἐπανῆλθεν ἐς δημοκρατίαν ἔτι· οὐδὲ πόνων αὐτοῖς ἐς ἀλλήλους ἐδέησεν ὁμοίων, χωρίς γε τῆς μετ' οὐ πολὺ Ἀντωνίου καὶ Καίσαρος στάσεως, ὑστάτης Ῥωμαίοις γενομένης. τὰ δὲ ἐν μέσῳ μετὰ Βροῦτον, ὑπό τε Πομπηίου, καὶ τῶν διαφυγόντων Κασσίου καὶ Βρούτου φίλων, λείψανα τοσῆσδε παρασκευῆς μεγάλα ἐχόντων, οὔτε ταῖς τόλμαις ὅμοια ἔτι ἐγίγνετο, οὔτε ταῖς τῶν ἀνδρῶν ἢ πόλεων ἢ στρατῶν ἐς τοὺς ἡγεμόνας ὁρμαῖς· οὐ γάρ τις αὐτοῖς τῶν ἐπιφανῶν ἔτι, οὐδὲ ἡ βουλὴ, οὐδὲ ἡ δόξα αὐτὴ, ὡς ἐς Κάσσιόν τε καὶ Βροῦτον, ἀπήντα.

A. U. 712.

Lin. 43. ἐπιμαντεύσαντο male Edd. & MSSti. Correxi mendam. L. 45. Partic. negativa οὐκ, quam dedit Aug. abeſt ab Edd. & Cand. perperam. L. 46. χωρίς τε Edd. invito Reg. A. & Aug. L. 52. στρατηγῶν ἐς τοὺς ἡγεμ. Edd. mend. Recte Aug. & Reg. B. a prim. manu.

victoria, commutantes. Sed evenit utique etiam, quod prodeuntibus in aciem Romanis præſagierat animus: *decretum eſt* enim *ea maxime pugna de univerſo ſtatu Romanæ civitatis*: nec rediit poſthac priſtina reſpublica: nec fuit opus amplius ſimilibus inter cives contentionibus; abſque una diſſenſione Cæſaris & Antonii, quæ haud multo poſt incidit, ac fuit inter Romanos ultima. Nam quæ uſque ad illam, inde a Bruti obitu, vel a *Pompejo* geſta ſunt, vel a *Bruti Caſſiique amicis*, qui cum non ſpernendis tantorum adparatuum reliquiis evaſerant; ea quidem neque ipſorum auſuum magnitudine cum his ſunt conferenda, neque ſimilibus virorum illuſtrium aut civitatum aut exercituum erga imperatores ſtudiis nobilitata ſunt. Neque enim ab illorum partibus jam ſenatus amplius, aut ex eminentioribus civibus quiſquam, ſtetit; neque omnino tanta de illis opinio, quanta de Caſſio Brutoque, animis omnium inſederat.

Digitized by Google

A. U.

ΑΠΠΙΑΝΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ

ΡΩΜΑΙΚΩΝ

ΕΜΦΥΛΙΩΝ Ε΄.

712. ΜΕΤΑ δὲ τὸν Κασσίου καὶ Βρούτου θάνατον, ὁ μὲν Καῖσαρ ἐπὶ τῆς Ιταλίας ᾔει, ὁ δὲ Αντώνιος ἐς τὴν Ασίαν· ἔνθα αὐτῷ συμβάλλει Κλεοπάτρα, βασιλὶς Αἰγύπτου, καὶ εὐθὺς ὀφθεῖσα ἐκράτει. Ὁ δὲ ἔρως ὅδε αὐτοῖς τε ἐκείνοις ἐς ἔσχατον ἔληξε κακοῦ, καὶ ὅλῃ Αἰγύπτῳ ἐπ᾽ ἐκείνοις. ὅθεν ἄν τι καὶ Αἰγύπτιον εἴη τῆσδε τῆς βίβλου μέρος, ὀλίγον τε, καὶ οὐκ ἄξιον ἐπιγραφῆς πω, διὸ δὴ καὶ τοῖς ἐμφυλίοις πολὺ πλείοσιν οὖσιν ἐπίμικτει. Εγίγνετο γὰρ δὴ καὶ μετὰ Κάσσιόν τε καὶ Βροῦτον ἕτερα

Lin. 5. ἐς *ante* ἔσχατον *caret Aug. male. Ibid. ſq.* καὶ ἐς ὅλην Αἴγυπτον *Edd. & MSSti noſtri, corrupte. Emendationem noſtram expreſſit Cand. L.* 6. καὶ Αἴγυπτος εἴη *Edd. cum Reg. A. & Cand.* Αἴγυπτον *Reg. B.* Αἰγύπτιον *deder. Aug. Ven. L.* 8. διὸ δὲ *Edd.* διὸ δὴ *ded. Aug. Ven. An leg.* διότι? *Ibid.* πλείοσιν οὐδ᾽ ὡς ἐπίμικτα *Aug. Ibid.* ἐπιμικτέον *maluit Muſgrav.*

APPIANI

ALEXANDRINI

ROMANARUM HISTORIARUM

DE BELLIS CIVILIBUS

LIBER QUINTUS.

POST Caſſii Brutique obitum, *Cæſar* Italiam petiit, *Antonius* Aſiam: ubi *Cleopatra*, Aegypti regina, cum eo congreſſa, primo ſtatim adſpectu vicit. Qui amor & ipſis perniciem, & poſt eos Aegypto univerſæ mala plurima adtulit. Ita fit, ut *de rebus Ægypti* quoque agat pars nonnulla hujus Libri; exigua illa quidem, & quæ nondum mereatur peculiari titulo inſcribi; quare etiam rebus ad Civilia bella pertinentibus, quæ multo uberiores ſunt, a nobis inſerta eſt. Nam & *poſt Caſſium Brutumque* ſimilia

Digitized by Google

ὁ ἐμφύλια ὅμοια, στρατηγοῦ μὲν οὐδενὸς ὄντος ἐπὶ πᾶσιν, ὥσπερ ἐκείνοις, κατὰ μέρος δὲ ἑτέρων· μέχρι Πομπήϊός τε Σέξστος, ὁ νεώτερος παῖς Πομπηΐου Μάγνου, λοιπὸς ὢν ἐπὶ τῆσδε τῆς στάσεως, τοῖς ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἐπανῃρέθη, καὶ Λέπιδος ἐξέπεσε τοῦ μέρους τῆς ἡγεμονίας, καὶ ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ πᾶσα περιῆλθεν ἐς δύο μόνον, Ἀντώνιόν τε καὶ Καίσαρα. Ἐγίγνετο δὲ αὐτῶν ἕκαστα οὕτως. A. U. 712

II. Κάσσιος, ὁ Παρμήσιος ἐπίκλην, ὑπελέλειπτο μὲν ὑπὸ Κασσίου καὶ Βρούτου περὶ τὴν Ἀσίαν ἐπὶ νεῶν καὶ στρατοῦ, χρήματα ἐκλέγειν. Κασσίου δὲ ἀποθανόντος, οὐδὲν ἐλπίζων ὅμοιον ἐν Βρούτῳ, Ῥοδίων ἐπελέξατο νῆας τριάκοντα, ὅσας ἐνόμιζε πληρώσειν, καὶ τὰς λοιπὰς διέπρησε χωρὶς τῆς ἱερᾶς, ἵνα μὴ δύναιντο νεωτερίσαι, καὶ ὁ μὲν τάδε πράξας, ἀνήγετο ταῖς τε ἰδίαις καὶ ταῖς τριάκοντα. Κλώδιος δὲ, ἐκ Βρούτου πεμφθεὶς ἐς Ῥόδον ἐπὶ νεῶν τρισκαίδεκα, τοὺς Ῥοδίους νεωτερίζοντας εὑρὼν,

Lin. 11. *An* ἐκείνοις? *L.* 15. ἀρχὴ ἅπασα *Edd. Dedi lect. Aug.* & *Reg. B. Ibid.* δύο μόνους *Edd. Prætuli Aug. L.* 16. οὕτω *Edd. invit. MSS. L.* 17. Παρμήσσιος *h. l. Aug. Ib.* ὑπολέλειπτο *Edd. non male. Expreſſi lect. Aug. L.* 19. ἐπιλέγειν *Aug. L.* 24. δὲ καὶ ἐκ Βρούτου *Edd. Delevi* καὶ *cum Aug. Reg. A.*

alia bella exſtiterunt *Civilia*: quibus quidem nemo, quemadmodum ſuperioribus, ſummæ rerum omnium præerat, ſed alii alibi ſeorſim bellum faciebant: donec tandem, *Sex. Pompejo* Magni filio minore, reliquo ejus factionis, pariter atque antea Caſſius Brutuſque *ſublato*, & *Lepido dignitate privato*, ſumma totius Romani Imperii in *duorum tantum poteſtatem*, *Antonii et Cæſaris*, redacta eſt. Quæ nunc ſingula exponemus.

2. *Caſſius*, cognomine *Parmenſis*, a Bruto Caſſioque relictus erat in Aſia cum claſſe & exercitu, ut pecunias exigeret. Is poſt Caſſii mortem, de Bruto meliora ſperans, e Rhodiorum navibus triginta ſelegit, quot ſe ſociis navalibus implere poſſe putavit: reliquas, ne civitas res novas moliri poſſet, omnes, excepta ſacra navi, incendit: quo facto, cum navibus ſuis Rhodiiſque ſolvit. *Clodius* autem, a Bruto Rhodum cum tredecim navibus miſſus, poſtquam res novas molientes Rhodios

Digitized by Google

A. U. 712. (ἐτεθνήκει γὰρ ἤδη καὶ ὁ Βροῦτος,) ἐξήγαγε τὴν Φρουρὰν, οὖσαν ὁπλιτῶν τρισχιλίων, καὶ ἐς τὸν Παρμήσιν ἐχώρει. Αφίκετο δὲ αὐτοῖς καὶ Τουρούλιος, ἑτέρας ναῦς ἔχων πολλὰς καὶ χρήματα, ὅσα προεξείλεκτο ἀπὸ τῆς Ῥόδου. Ες δὴ τὸ ναυτικὸν τοῦτο, ὡς ἐς ἤδη τινὰ ἰσχὺν, συνέθεον ὅσοι ἦσαν κατὰ μέρη τῆς Ασίας ἐπὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, καὶ αὐτὸ ὁπλίταις τε ἐξ ὧν ἐδύναντο ἀνεπλήρουν, καὶ ἐρέταις ἐκ θεραπόντων ἢ δεσμωτῶν, ἐπιπλέοντες δὲ ταῖς νήσοις, καὶ ἀπὸ τῶν νησιωτῶν. ἦλθον οἱ ἐς αὐτοὺς καὶ Κικέρων ὁ Κικέρωνος, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν ἐκ τῆς Θάσου διεπεφεύγεσαν. καὶ ταχὺ πλῆθος ἦν, καὶ σύνταξις ἀξιόχρεως ἡγεμόνων τε καὶ στρατοῦ καὶ νεῶν. Προσλαβόντες δὲ καὶ Λέπιδον μεθ' ἑτέρας δυνάμεως, ἣ Βρούτῳ καθίστατο Κρήτην, πρὸς Μοῦρκον καὶ Δομίτιον Αηνόβαρβον, ἐπὶ μεγάλης δυνάμεως ὄντας, ἐς τὸν Ιόνιον διέπλεον. καὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἅμα τῷ Μούρκῳ διέπλευσαν ἐς Σικελίαν, καὶ τὴν ἰσχὺν Πομπηίῳ Σέξτῳ συνῆψαν· οἱ δὲ κατέμειναν παρὰ Αηνοβάρβῳ, καὶ τὴν

Lin. 28. Τορούλιος *Edd. MSS. Cand. Correxi, præeunte Glandorp. & Freinsh.* *L.* 39. *Forſan* ἢ Βρούτῳ.

invenit; (jam enim & Brutus obierat;) deduxit inde præſidium trium millium legionariorum, & cum Parmenſi ſe conjunxit. Ad eoſdem & *Turulius* venit, cum aliis multis navibus & pecuniis, quas a Rhodiis olim exegerat. Tum ad hanc claſſem, ut in qua jam eſſet aliquid roboris, confluebant quotquot pro variis officiis erant diſtributi per Aſiam: & naves, quantum poterant, legionariis complebant, & remigibus e nexis & mancipiis & ex inſulanis ad quos adpellebant. Acceſſit his quoque *Cicero*, Ciceronis filius, & quotquot nobilium e Thaſo diffugerant. Itaque brevi frequens conventus fiebat, & claſſis exercituſque non contemnendus cum ſuis ducibus. Adſumto deinde *Lepido* etiam cum alia manu, cum qua ille Cretam in Bruti redegerat poteſtatem, ad *Murcum et Ahenobarbum*, validis copiis præfectos, navigarunt in mare Ionium: ubi diviſi, pars cum *Murco* petiit Siciliam, & vires *Sex. Pompejo* addidit; pars cum *Ahenobarbo* manſit, & propriam factionem conſti-

Digitized by Google

αἵρεσιν ἐφ' ἑαυτῶν καθίσταντο. Τοιάδε μὲν ἐκ τῶν λειψάνων τῆς παρασκευῆς Κασσίου τε καὶ Βρούτου πρῶτα συνίσταντο. A. U. 712.

III. Ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ περὶ Φιλίππους ἔθυόν τε λαμπρῶς, καὶ τὸν στρατὸν ἐπῄνουν. Καὶ ἐς τὴν δόσιν τῶν ἐπινικίων ὁ μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐχώρει, τήν τε γῆν αὐτοῖς διανεμήσων, καὶ ἐς τὰς ἀποικίας καταλέξων· ὧδε γὰρ αὐτὸς εἵλετο, διὰ τὴν ἀῤῥωστίαν. ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐς τὰ πέραν ἔθνη, συλλέξων τὰ χρήματα ὅσα αὐτοῖς ὑπέσχηντο. Διενείμαντο δὲ αὖθις, ὅσα καὶ πρότερον, ἔθνη, καὶ ἐπελάμβανον τὰ Λεπίδου· τήν τε γὰρ Κελτικὴν τὴν ἐντὸς Ἄλπεων ἐδόκει (Καίσαρος ἀξιοῦντος) αὐτόνομον ἀφιέναι, γνώμῃ τοῦ προτέρου Καίσαρος· ὅ τε Λέπιδος διεβάλλετο τὰ παρὰ Πομπηΐῳ προδιδόναι. Καὶ ὥριστο, εἰ Καίσαρι ψευδὴς ἡ διαβολὴ φανείη, ἕτερα ἀντιδοῦναι τῷ Λεπίδῳ. Ἀφίεσαν δὲ τῆς στρατείας τοὺς

Lin. 47. ὁ *ad* Ἀντων. *carent Edd. invitis MSS.* *L.* 50. ἐς τὰς οἰκίας *Edd. MSS. Cand. Correxi cum Muſgrav.* *L.* 57. τὰ παρ' αὐτῶν. Πομπηΐῳ *videtur legendum.* *L.* 59. ἀναδοῦναι *Edd. Recte Aug. Reg. B.* *Ibid.* ἀφίεσαν δὲ καὶ τῆς στρατηγίας *Edd. Delevi* καὶ *cum Aug. & Cand.* στρατείας *recte ded. Aug.*

tuit. Atque ita e reliquiis adparatuum Bruti Caſſiique mox hæ rurſus copiæ coiverunt.

3. *Cæſar et Antonius, poſt Philippenſem victoriam*, ſacris magnifice factis, milites pro concione collaudarunt. Tum ad perſolvenda victoriæ præmia *Cæſar in Italiam profectus* eſt, ut agros militibus divideret, & in colonias eos deſcriberet: has enim partes ipſe ſibi elegerat, propter minus firmam valetudinem. *Antonius* vero *tranſmarinas provincias petiit*, collecturus pecunias quas militibus erant polliciti. Rurſus autem, ſicuti prius, diviſerunt inter ſe provincias, adſumtis ſimul illis quæ *Lepidi* fuerant. Nam & *citeriorem Galliam*, poſtulante Cæſare, ex ſententia ſuperioris Cæſaris, *ſui juris facere* conſtituerant: & *Lepidus incuſabatur*, quod Pompejo proderet res ſociorum. Decreveruntque, ut Cæſar, ſi falſa deprehenderetur iſta accuſatio, provincias alias Lepido traderet loco ademtarum. Jamque *emeritos dimiſerunt*,

A. U. 712. ἐντελῆ χρόνον ἐστρατευμένους, χωρὶς ὀκτακισχιλίων· οὓς δεηθέντας ἔτι στρατεύεσθαι σφίσιν, ἀποδεξάμενοι, διείλοντο, καὶ συνελόχισαν ἐς στρατηγίδας τάξεις. Ὁ δὲ λοιπὸς αὐτοῖς στρατὸς ἐγένετο (σὺν τοῖς μεταθεμένοις ἀπὸ Βρούτου) τέλη πεζῶν ἕνδεκα, καὶ ἱππεῖς μύριοι καὶ τετρακισχίλιοι. καὶ ἔσχεν αὐτῶν ὁ μὲν Ἀντώνιος, διὰ τὴν ἀποδημίαν, ἓξ τέλη, καὶ ἱππέας μυρίους· ὁ δὲ Καῖσαρ, ἱππέας τετρακισχιλίους καὶ τέλη πέντε· καὶ τῶνδε δὲ αὐτῶν Ἀντωνίῳ δύο ἔδωκεν, ἀντιληψόμενος ἐκ τῶν ὑπὸ Καληνῷ τοῦ Ἀντωνίου κατὰ τὴν Ἰταλίαν ὑπολελειμμένων. Ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ ἐπὶ τὸν Ἰόνιον ᾔει.

713. IV. Ὁ δὲ Ἀντώνιος, ἐν Ἐφέσῳ γενόμενος, τῇ θεῷ μεγαλοπρεπῶς ἔθυε, καὶ τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς Βρούτου καὶ Κασσίου συμφορᾶς ἐς τὸ ἱερὸν ἱκέτας ἀπέλυε, χωρὶς Πετρωνίου, συνεγνωκότος ἐπὶ τῷ φόνῳ Καίσαρος, καὶ Κοΐντου, προδόντος ἐν Λαοδικείᾳ Κασσίῳ Δολοβέλλαν. Τοὺς δὲ Ἕλληνας, καὶ ὅσα ἄλλα ἔθνη τὴν

Lin. 68. *Duo verba* ΔΥΟ ΕΔΩΚΕΝ *abſunt ab Edd. & MSS. & Cand. Sed hæc, aut in eamdem ſententiam alia, neceſſario fuerunt adjicienda.*

præter octo millia; quos, rogantes ut amplius ipſis militare liceret, diviſerunt inter ſe, & cohortes prætorias ex eis centuriaverunt. Itaque reliquas habebant *Antonius atque Cæſar*, una cum eis qui a Bruto tranſierant, peditum legiones undecim, equitum quatuordecim millia: ex quibus *Antonius*, propter expeditionem peregre ſuſcipiendam, ſex legiones ſibi ſumſit, & equitum decem millia: *Cæſar* quatuor millia equitum, cum quinque legionibus; de quibus ipſis duas etiam Antonio conceſſit, recepturus earum loco alias ex his, quas in Italia ſub *Caleni* ductu Antonius reliquerat. His rebus ita conſtitutis, *Cæſar* verſus Adriaticum iter ingreſſus eſt.

4. *Antonius* vero, poſtquam *Epheſum pervenit*, Divæ loci ejus præſidi fecit ſacra magnifice; & Caſſianos, qui in templum ſupplices confugerant, abſolvit; excepto *Petronio*, qui conſpirationis in Cæſarem conſcius fuerat, & *Quinto*, qui Laodiceæ Dolabellam Caſſio prodiderat. *Græcos* inde,

ἀμφὶ τὸ Πέργαμον Ἀσίαν νέμονται, κατά τε πρεσβείας A. U. 713.
παρόντας ἐπὶ συνθέσει, καὶ μετακεκλημένους, συναγαγών, ἔλεξεν ὧδε· ΥΜΑΣ ἡμῖν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, Ἄτταλος ὁ βασιλεὺς ὑμῶν ἐν διαθήκαις ἀπέλιπε· καὶ εὐθὺς ἀμείνονες ὑμῖν ἦμεν Ἀττάλου. οὓς γὰρ ἐτελεῖτε φόρους Ἀττάλῳ, μεθήκαμεν ὑμῖν· μέχρι, δημοκόπων ἀνδρῶν καὶ παρ' ἡμῖν γενομένων, ἐδέησε φόρων. ἐπεὶ δὲ ἐδέησεν, οὐ πρὸς τὰ τιμήματα ὑμῖν ἐπεθήκαμεν, ὡς ἂν ἡμεῖς ἀκίνδυνον φόρον ἐκλέγοιμεν· ἀλλὰ μέρη φέρειν τῶν ἑκάστοτε καρπῶν ἐπετάξαμεν, ἵνα καὶ τῶν ἐναντίων κοινωνῶμεν ὑμῖν. τῶν δὲ ταῦτα παρὰ τῆς βουλῆς μισθουμένων ἐνυβριζόντων ὑμῖν, καὶ πολὺ πλείονα αἰτούντων· Γάϊος Καῖσαρ τῶν μὲν χρημάτων τὰ τρίτα ὑμῖν ἀνῆκεν ὧν ἐκείνοις ἐφέρετε, τὰς δ' ὕβρεις ἔπαυσεν. ὑμῖν γὰρ τοὺς φόρους ἐπέτρεψεν ἀγείρειν παρὰ τῶν γεωργούντων. Καὶ τόνδε τοιόνδε ὄντα οἱ χρηστοὶ τῶν ἡμετέρων πολιτῶν

Lin. 79. Ἀτταλὸς *edit.* 2. 3. *perperam.*

ceteroſque populos *Pergamenam Aſiam incolentes*, qui per legationes partim ultro, pacis petendæ cauſæ, *Epheſum convenerant*, partim adeſſe juſſi erant, convocata concione, his verbis ANTONIUS *adlocutus* eſt: „VOS nobis, *VIRI GRÆCI*, *Attalus* rex veſter teſtamento reliquit: & mox meliores commodioreſque nos experti eſtis, quam Attalum. Tributa enim, quæ illi pendebatis, vobis remiſimus; donec, exortis & apud nos populi turbatoribus, tributis opus habuimus. Tum vero *non pro cenſu tributa* vobis impoſuimus, qui nobis „futurus fuiſſet reditus certus ac nulli periculo ſubjectus; *ſed quotannis certam portionem fructuum cujuſque anni* imperavimus, ut ex adverſis etiam tempeſtatibus commune vobiſcum detrimentum ſentiremus. Quumque publicani, qui vectigalia a ſenatu conduxerant, per injuriam plura multo a vobis extorquerent; *C. Cæſar* tertias vectigalium, quæ illis pendebatis, vobis remiſit, cavitque ne in poſterum injuriæ vobis fierent: conceſſit enim vobis, *ut ipſi vectigalia ab agrorum cultoribus colligeretis.* Et hunc talem virum boni illi ci-

Digitized by Google

A. U. 713. τύραννον ἐκάλουν· καὶ ὑμεῖς αὐτοῖς συνετελεῖτε χρήματα πολλὰ, σφαγεῦσί τε οὖσι τοῦ ὑμετέρου εὐεργέτου, καὶ καθ' ἡμῶν τῶν τιμωρούντων ἐκείνῳ.

V. Τῆς δὲ δικαίας τύχης, οὐχ ὡς ἐβούλεσθε, ἀλλ' ὡς ἦν ἄξιον, κρινάσης τὸν πόλεμον· εἰ μὲν ὡς συναγωνισταῖς τῶν πολεμίων ἔδει χρῆσθαι, κολάσεως ὑμῖν ἔδει· ἐπεὶ δὲ ἑκόντες πιστεύομεν ὑμᾶς κατὰ ἀνάγκην ταῦτα πεποιηκέναι, τῶν μὲν μειζόνων ἀφίεμεν. Χρημάτων δὲ ἡμῖν δεῖ, καὶ γῆς, καὶ πόλεων, ἐς τὰ νικητήρια τοῦ στρατοῦ. τέλη δέ ἐστιν ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ὁπλιτῶν, ἃ μετὰ τῶν συντασσομένων εἰσὶ μυριάδες ἀνδρῶν ὑπὲρ ἑπτακαίδεκα· καὶ τούτων ἄνευθεν, οἱ ἱππεῖς, καὶ ἕτερος ὅμιλος ἑτέρου στρατοῦ. Ἐκ μὲν δὴ τοῦ πλήθους τῶν ἀνδρῶν τὸ πλῆθος τῆς χρείας συνορᾷν δύνασθε. Τὴν δὲ γῆν καὶ τὰς πόλεις αὐτοῖς διαδώσων ὁ Καῖσαρ ἄπεισιν ἐς τὴν Ἰταλίαν· εἰ χρὴ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον εἰπεῖν, ἀναστήσων τὴν Ἰταλίαν. Ὑμᾶς δὲ, ἵνα μὴ γῆς καὶ πόλεων καὶ οἰκιῶν καὶ ἱερῶν καὶ

Lin. 99. ἑκόντες (*ſic*) *Aug. Forte legend.* ἄκοντας *vel* οὐχ ἑκόντας: non libenter *Cand.* *L.* 5. & alterius exercitus electa multitudo *Cand.* *quod eſſet* ἐπίλεκτος *vel* ἔκκριτος ὅμιλος.

„ves noſtri Tyrannum adpellarunt: & vos his multas contuliſtis pecunias, interfectoribus viri optime de vobis meriti, idque contra nos qui ejus necem ulciſcimur.

5. „Nunc vero quia fortuna, juſtiori cauſæ favens, non ut voluiſtis, ſed ut æquum erat, decrevit; ſi vobiſcum, ut partes hoſtium tuentibus, vellemus agere, puniendi veniebatis: quoniam autem libenter credimus, hæc coactos vos feciſſe, graviores vobis pœnas remittimus. Sed pecuniis nobis opus eſt, & agris, oppidiſque, ut victori exercitui perſolvantur præmia. Sunt autem legiones XXVIII; quæ cum ſuis adpendicibus conficiunt amplius CLXX virorum millia; prætereaque equites, & alia multitudo alterius exercitus. Ex hac igitur multitudine virorum, quantis impenſis nobis opus ſit, poteſtis conjicere. Jam agros quidem & oppida diviſurus eis *Cæſar* abit in Italiam, *commigrare juſſurus* (ſi dicendum quod res eſt) *Italiam.* *Vobis* vero, ne ab agris & ab urbibus veſtris, ab aris focisque, a mo-

Digitized by Google

A. U. 718.

τάφων ἀνίστησθε, ἐς τὰ χρήματα ἐλογισάμεθα· οὐ δὲ ἐς ἅπαντα, (οὐδὲ γὰρ ἂν δύναισθε·) ἀλλὰ μέρος αὐτῶν, καὶ βραχύτατον, ὃ καὶ πυθομένους ὑμᾶς ἀγαπήσειν οἴομαι. ἃ γὰρ ἔδοτε τοῖς ἡμετέροις ἐχθροῖς ἐν ἔτεσι δύο, (ἔδοτε δὲ φόρους ὡς δέκα ἐτῶν·) ταῦτα λαβεῖν ἀρκέσει μόνα, ἀλλ᾽ ἑνὶ ἔτει· ἐπείγουσι γὰρ αἱ χρεῖαι. συνεῖσι δὲ τῆς χάριτος ὑμῖν τοσοῦτον ἂν ἐπείποιμι, ὅτι μηδενὸς ἁμαρτήματος ἴσον ἐπιτίμιον ὁρίζεται.

VI. Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν, ἐς ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τέλη πεζῶν τὴν χάριν περιφέρων· ὅτι οἶμαι τρία καὶ τεσσαράκοντα ἦν αὐτοῖς, ὅτε ἐν Μουτίνῃ συνηλλάσσοντο ἀλλήλοις, καὶ τάδε ὑπισχνοῦντο, ὁ δὲ πόλεμος αὐτὰ ἐς τοσοῦτον ὑπενηνόχει. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἔτι λέγοντος αὐτοῦ ταῦτα, ἐρρίπτουν ἑαυτοὺς ἐς τὸ ἔδαφος· Ἀνάγκην καὶ βίαν ἐς αὐτοὺς ἐκ Βρούτου καὶ Κασσίου γενομένας, ἐπι-

Lin. 16 *ſq.* συνεῖσι γὰρ τῆς χάριτος ὑμῖν· τοσοῦτον γὰρ ἐπείποιμι &c. *Edd. Pro* τοσοῦτον γὰρ *recte deder.* τοσοῦτον ἂν *Aug. & Reg. B. a pr. manu.* γὰρ *autem poſt* συνεῖσι, *niſi aliquid excidit ante hæc verba, utique in* δὲ *fuit mutandum.*

„numentis denique majorum, migrare cogamini, *pecunias tantum irrogamus conferendas*; neque tamen omnes, nec enim id ferre poſſetis; ſed partem modicam, quam ubi audieritis, contenti opinor abibitis. Nam quantum inimicis noſtris dediſtis biennio (dediſtis autem *decem* fere *annorum vectigalia*) tantumdem nobis ſufficiet; niſi quod *intra annum* accipere volumus, quandoquidem ſic poſtulat neceſſitas. Intelligentibus vero vobis, quam clementer vobiſcum agamus, nullum amplius verbum adjiciam, niſi, „hanc mulctam partem nullam veſtri æquiparare meriti."

6. Hæc *Antonii* fuit *oratio*. In qua quod ad XXVIII ſolum legiones referat donativum, quum XLIII fuerint, quibus, facta ad Mutinam reconciliatione, paria fuerant promiſſa; id eo factum puto, quod in tantum tunc bello acciſus fuerit legionum numerus. Nondum extrema verba finierat *Antonius*, quum *Græci*, humum ſeſe proſternentes „violentiam, ajebant, a Bruto Caſſioque ſibi factam, neceſſitatemque ab his ſibi impoſitam, non tam pœna di-

A. U. 713. λέγοντες, οὐκ ἐπιτιμίων ἀξίας εἶναι, ἀλλ' ἐλέου· δόντες δ' ἂν τοῖς εὐεργέταις ἑκόντες, ἀπορεῖν διὰ τοὺς πολεμίους, οἷς οὐ τὰ χρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ σκεύη καὶ τοὺς κόσμους ἐσενεγκεῖν ἀντὶ τῶν χρημάτων· τοὺς δὲ αὐτὰ παρὰ σφίσιν ἐς νόμισμα χαλκεῦσαι. Καὶ τέλος, παρακαλοῦντες, ἔτυχον, ἐννέα ἐτῶν φόρους ἐσενεγκεῖν ἔτεσι δύο. Βασιλεῦσι δὲ καὶ δυνάσταις καὶ πόλεσιν ἐλευθέραις ἄλλα ἐς τὴν ἑκάστων δύναμιν ἐπετάχθη.

VII. Περιιόντι δ' αὐτῷ τὰ ἔθνη, Λεύκιός τε ὁ Κασσίου ἀδελφὸς, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν δεδιότων, ἐπεὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ συγγνώμης ἐπύθοντο, ἱκέται προσῄεσαν. καὶ ἀπέλυε πάντας, πλὴν τοὺς συνεγνωκότας ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ Καίσαρος· τούτοις γὰρ δὴ μόνοις ἀδιάλλακτος ἦν. Παρηγόρει δὲ καὶ τῶν πόλεων τὰς μάλιστα δεινὰ παθούσας· Λυκίους μὲν ἀτελεῖς φόρων ἀφιεὶς, καὶ Ξάνθι οἰκίζειν παραινῶν· Ῥοδίοις δὲ διδοὺς Ἄνδρον τε καὶ Τῆνον

καὶ Νάξον

Lin. 26. ἀξίους *Edd. Rectius Aug. Reg. B.* *L.* 29. κόσμους ἐπενεγκεῖν *Aug.* ἀνενεγκεῖν *Reg. A.* *L.* 31 *ſq.* φόρους ἐπενεγκεῖν *Aug.* *L.* 35. τῶν δεδιότων ἐπὶ τῆς *Edd. Aut deletum* ἐπὶ *aut in* ἔτι *mutatum voluerat Muſgr. Perſpecte ſane. Dedi tamen lectionem & diſtinct. Aug. & Reg. A.* *L.* 37 *ſq.* ἐπὶ φόνῳ Καίσαρος *Aug.*

gnam eſſe, quam miſericordia: daturos vero libenter bene meritis, exhauſtos eſſe ab hoſtibus, quibus non pecunias modo, ſed his deficientibus vaſa quoque & ornamenta omnia contuliſſent, e quibus illi ſub ipſorum oculis monetam ſignaverint." Ad extremum precibus impetrarunt, ut *novem annorum tributum* penderent *intra biennium*. Regibus vero, & dynaſtis, civitatibuſque liberis, alia pro cujuſque facultatibus imperata ſunt.

7. Hinc *Antonium*, provincias obeuntem, *Lucius Caſſius*, *Caji frater*, & alii, quotquot ſibi timentes de exemplo clementiæ ad Epheſum edito audierant, acceſſerunt ſupplices. Quos omnes incolumes dimiſit, præter conſpirationis conſcios: his enim ſolis manebat implacabilis. Tum vero civitates, quæ graviores perpeſſæ erant calamitates, conſolatus eſt: *Lyciis* immunitatem conceſſit, Xanthioſque hortatus eſt ut urbem ſuam inſtaurarent; *Rhodiis*

Andrum,

καὶ Νάξον καὶ Μύνδον, ἃς οὐ πολὺ ὕστερον ἀφῃρέθησαν, ὡς σκληρότερον ἄρχοντες. Λαοδικέας δὲ καὶ Ταρσέας ἐλευθέρους ἀφίει καὶ ἀτελεῖς φόρων· καὶ Ταρσέων τοὺς πεπραμένους ἀπέλυε τῆς δουλείας διατάγματι. Ἀθηναίοις δ', ἐς αὐτὸν ἐλθοῦσι, μετὰ Τῆνον Αἴγιναν ἔδωκε, καὶ Ἴκον καὶ Κέω καὶ Σκίαθον καὶ Πεπάρηθον. Ἐπιπαριὼν δὲ Φρυγίαν τε καὶ Μυσίαν καὶ Γαλάτας τοὺς ἐν Ἀσίᾳ, Καππαδοκίαν τε καὶ Κιλικίαν, καὶ Συρίαν τὴν κοίλην, καὶ Παλαιστίνην, καὶ τὴν Ἰτουραίαν, καὶ ὅσα ἄλλα γένη Σύρων, ἅπασιν ἐσφορὰς ἐπέβαλλε βαρείας· καὶ δίῃτα πόλεσι καὶ βασιλεῦσιν, ἐν μὲν Καππαδοκίᾳ Ἀριαράθῃ τε καὶ Σισίννῃ, ὧν τῷ Σισίννῃ συνέπραξεν ἐς τὴν βασιλείαν, καλῆς οἱ φανείσης τῆς μητρὸς τοῦ Σισίννου Γλαφύρας· ἐν δὲ Συρίᾳ τοὺς κατὰ πόλεις ἐξῄρει τυράννους. A. U. 713.

VIII. Καὶ ἐν Κιλικίᾳ πρὸς αὐτὸν ἐλθούσης Κλεοπά-

Lin. 50. τὴν Τουραίαν *Edd. Recte Aug.* *L.* 51. ἐπέβαλε *Aug.* *L.* 53 *ſqq.* Syſenum *vocat Cand. Et* Σισίνη, Σισίνου, *cum ſimplici* ν, *citat Grammat. San-German.* *L.* 54 *ſq.* τοῦ Σισίνου καὶ γλαφυρᾶς *Edd.* καὶ γλαφυρᾶς *Aug. Correxi mendam.* *L.* 55. κατὰ πόλιν *Edd.* κατὰ πόλει *Aug. quod ex* κατὰ πόλεις *corruptum putavi.* tyrannos ex urbibus pepulit *Cand.*

Andrum, Tenum, Naxum, Myndumque, donavit; quæ non multo poſt eis rurſus ademtæ ſunt, ut durius imperantibus: *Laodicenſibus* atque *Tarſenſibus* libertatem cum immunitate conceſſit; & quotquot Tarſenſes cives bello capti venierant, uno edicto liberavit. *Athenienſibus* autem, ipſum convenientibus, pro Teno Æginam dedit, inſuperque Icon, Ceam, Sciathum, Peparethum. Tranſiens deinde per Phrygiam, Myſiam, Gallogræciam, Cappadociam, Ciliciam, Cœleſyriam, Palæſtinam, Ituræam, ceteraſque Syrorum provincias, graviſſima omnibus tributa impoſuit. Diſceptationes quoque civitatum ac regum ex arbitrio ſuo compoſuit: & in his *Siſinnæ* contentionem cum *Ariarathe* de Cappadociæ regno, quod Siſinnæ confirmavit *Antonius*, in *Glaphyræ* matris gratiam, cujus formam erat miratus. In Syria vero tyrannos oppidatim ſuſtulit.

8. In Cilicia *Cleopatram*, ad

A. U. 713.

τρας, ἐμέμψατο μὲν ὡς οὐ μετασχούσης τῶν ἐπὶ Καίσαρι πόνων. τῆς δὲ οὐκ ἀπολογουμένης μᾶλλον, ἢ καταλογιζομένης αὐτοῖς, ὅτι καὶ τὰ παρὰ οἱ τέσσαρα τέλη πρὸς Δολοβέλλαν αὐτίκα πέμψειε· καὶ στόλον ἄλλον ἕτοιμον ἔχουσα κωλυθείη ὑπό τε ἀνέμου καὶ αὐτοῦ Δολοβέλλα, ταχυτέρας ἥσσης τυχόντος· Κασσίῳ τε δὶς ἀπειλοῦντι μὴ συμμαχήσειε· καὶ σφίσιν ἐκείνοις πολεμοῦσιν ἐς τὸν Ἰόνιον αὐτὴ τὸν στόλον ἔχουσα πλεύσειε μετὰ παρασκευῆς βαρυτάτης, οὔτε δείσασα Κάσσιον, οὔτε φυλαξαμένη Μοῦρκον ναυλοχοῦντα, μέχρι χειμὼν τά τε ἄλλα διελυμήνατο, καὶ αὐτὴν ἐς νόσον ἐνέβαλεν· ἧς δὴ χάριν οὐδ᾽ ὕστερον ἐπαναχθῆναι, νενικηκότων ἤδη· ὁ Αντώνιος ἐπὶ τῇ ὄψει τὴν σύνεσιν καταπλαγεὶς, εὐθὺς αὐτῆς μειρακιωδῶς ἑαλώκει, καίπερ ἔτη τεσσαράκοντα γεγονώς· λεγόμενος μὲν ὑγρότατος ἐς ταῦτα ἀεὶ φῦναι, λεγόμενος δ᾽ ἐς ταύτην καὶ πάλαι παῖδα ἔτι οὖσαν

Lin. 59 ſq. κατταλογιζομένοις *Aug. male. L. 60.* αὐτῆς *Edd. invitis MSStis. Ib.* ὅτι καὶ παρὰ οἱ *Edd. Inſerui* τὰ *ex Aug. L. 62 ſq.* Δολοβέλλα *& mox* τυχόντι *Edd. Recte Aug. Ven. L. 69 ſq.* ὁ δὲ Αντώνιος *Edd. Delevi* δὲ *cum Aug.*

ſe venientem, incuſavit quidem, quod non fuiſſet proximo bello laborum particeps, ulciſcendi Cæſaris cauſa ſuſceptorum. Sed poſtquam illa non tam ſe excuſavit, quàm, quæ a ſe facta eſſent, ultro illis imputavit: „quatuor legiones, quæ apud ſe fuiſſent, ſine mora ad Dolabellam miſſas; tum aliam claſſem paratam ſe habuiſſe, quæ tempeſtatibus eſſet retenta, & calamitate Dolabellæ, citius opinione victi; Caſſio vero, bis minaciter poſtulanti, non tuliſſe ſuppetias; denique medio bello ipſam cum claſſe in„ſtructiſſima, contemto periculo quod a Caſſio & a Murci ſtationibus imminebat, verſus mare Ionium vela dediſſe, donec & claſſis tempeſtatibus adflicta & ipſa morbo fuiſſet correpta; cujus morbi cauſa nec poſtea ſe reverſam in mare, parta præſertim jam ab illis victoria:" tum vero *Antonius*, præter formæ ſpeciem, ingenii etiam lumen *Cleopatræ* admiratus, juvenili ſtatim *amore* mulieris *exarſit*, annum licet agens quadrageſimum. Sed quum ingenio ſemper ad hæc flexili perhibeatur fuiſſe; tum in hanc *jam olim*, puellam

Digitized by Google

ἐρέθισμά τι τῆς ὄψεως λαβεῖν, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν Γαβινίῳ στρατεύοντι νέος ἱππαρχῶν εἵπετο. A. U. 713.

IX. Εὐθὺς οὖν Ἀντωνίῳ μὲν ἡ περὶ ἅπαντα τέως ἐπιμέλεια ἀθρόα ἠμβλύνετο· Κλεοπάτρα δὲ ὅ τι προστάξειεν ἐγίγνετο, οὐ διακριδὸν ἔτι περὶ τῶν ὁσίων ἢ δικαίων. ἐπεὶ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς Ἀρσινόην, ἱκέτιν οὖσαν ἐν Μιλήτῳ τῆς Λευκοφρύνης Ἀρτέμιδος, πέμψας ὁ Ἀντώνιος ἀνεῖλε· καὶ Σεραπίωνα, τὸν ἐν Κύπρῳ στρατηγὸν αὐτῆς, συμμαχήσαντα Κασσίῳ, Τυρίων ὄντα ἱκέτην, ἐκέλευσε τοὺς Τυρίους ἐκδοῦναι τῇ Κλεοπάτρᾳ· ἐκδοῦναι δὲ καὶ Ἀραδίους ἕτερον ἱκέτην, ὅν τινα, Πτολεμαίου τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Κλεοπάτρας ἀφανοῦς ἐν τῇ πρὸς Καίσαρα κατὰ τὸν Νεῖλον ναυμαχίᾳ γενομένου, οἱ Ἀράδιοι εἶχον, λέγοντα Πτολεμαῖον εἶναι. καὶ τὸν ἐν Ἐφέσῳ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερέα, ὃν Μεγάβυζον ἡγοῦνται, ὑποδεξάμενόν ποτε τὴν Ἀρσινόην ὡς βασιλίδα, ἀχθῆναι μὲν ἐκέλευσεν· Ἐφεσίων δὲ αὐτὴν Κλεοπάτραν ἱκετευσάντων, μεθῆκεν.

Lin. 74. ἐρεθίσματι τῆς *edit. 1. perperam. L. 80.* Λευκοφρυνῆς *Eld. ex Reg. A.* Λευκοφρυνῆς *Reg. B. a pr. manu, & Cand. Dedi lect. Aug.*

etiam tum, petulantius conjeciſſe oculos fertur, quum *Gabinium* ducem juvenis ſecutus eſſet Alexandriam præfectus equitum.

9. Mox igitur *remiſſa* priſtina in omnibus rebus *Antonii induſtria*, *ex voluntate Cleopatræ omnia agebantur*, nullo jam reſpectu humani juris aut divini. Nam & *ſororem Cleopatræ Arſinoën*, Mileti in *Dianæ Leucophrynes* æde ſupplicem, immiſſis percuſſoribus *Antonius* ſuſtulit: & *Serapionem* præfectum Cypri, quia auxilia Caſſio miſerat, Tyri ſupplicem, Tyrios juſſit *Cleopatræ* dedere: ſimiliter & Aradios alium quemdam ſupplicem dedere juſſit, qui, quum Ptolemæus Cleopatræ frater, navali prælio in Nilo victus a Cæſare, nuſquam comparuiſſet amplius, ſe Aradiis venditarat pro Ptolemæo: quin & *ſacerdotem Epheſiæ Dianæ*, quem *Megabyzum* adpellant, quoniam Arſinoën tamquam reginam exceperat hoſpitio, duci juſſit; ſed, Epheſiis ipſi *Cleopatræ* pro eo ſupplicantibus, dimiſit hominem. Tam cito mutatus eſt

A. U. 713.

Οὕτω μὲν ὁ Αντώνιος ἐνήλλακ]ο ταχέως· καὶ τὸ πάθος αὐτῷ τοῦτο ἀρχὴ καὶ τέλος τῶν ἔπειτα κακῶν ἐγένετο. Αποπλευσάσης δὲ τῆς Κλεοπάτρας ἐς τὰ οἰκεῖα, ὁ Αντώνιος ἔπεμπε τοὺς ἱππέας, Πάλμυρα πόλιν, οὐ μακρὰν οὖσαν ἀπὸ Εὐφράτου, διαρπάσαι· μικρὰ μὲν ἐπικαλῶν αὐτοῖς, ὅτι, Ρωμαίων καὶ Παρθυαίων ὄντες ἐφόριοι, ἐς ἑκατέρους ἐπιδεξίως εἶχον· (ἔμποροι γὰρ ὄντες, κομίζουσι μὲν ἐκ Περσῶν τὰ Ινδικὰ ἢ Αράβια, διατίθενται δ᾽ ἐν τῇ Ρωμαίων) ἔργῳ δ᾽ ἐπινοῶν τοὺς ἱππέας περιουσιάσαι. Παλμυρηνῶν δὲ προμαθόντων, καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ μετενεγκάντων τε, καὶ ἐπὶ τῆς ὄχθης, εἴ τις ἐπιχειροίη, σκευασαμένων τόξοις, πρὸς ἃ πεφύκασιν ἐξαιρέτως· οἱ ἱππεῖς, τὴν πόλιν κενὴν καταλαβόντες, ὑπέστρεψαν, οὔτε ἐς χεῖρας ἐλθόντες, οὐδέ τι λαβόντες.

X. Καὶ δοκεῖ τόδε τὸ ἔργον Αντωνίῳ τὸν μετ᾽ οὐ πολὺ Παρθυϊκὸν πόλεμον ἐξάψαι, πολλῶν ἐκ Συρίας τυράννων

Lin. 91. ἐνήλλακ]αι *Edd. ex Reg. A. invitis Reg. B. Aug. Ven.* *L.* 93. ἀποπλευσ. γὰρ τῆς *Edd. ex eod. invitis eiſdem.* *L.* 94. Πάλμυρα (*ſic*) *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L.* 96 *ſq.* ἔφοροι *Edd.* *L.* 97. ἑκατέρας *Edd.* *L.* 1. Παλμυρηναίων *Edd. Veriora omnibus bis locis dederunt Aug. Ven.* *L.* 7. τόδε ἔργον *Aug.* & *caret* το. *L.* 8. Παρθυαϊκὸν *edit.* 3. *vit.*

Antonius: qui adfectus initium ei & finis ſecutorum malorum fuit. Reverſa autem domum Cleopatra, *Antonius* equites *Palmyram* miſit, urbem non longe ab Euphrate ſitam, ut eam diriperent; levi crimine in ſpeciem objecto, quod, quum eſſent *in Romanorum et Parthorum confiniis*, callido conſilio cum utriſque facerent; quippe qui, negotiationibus dediti, e Perſide Indicas Arabicaſque merces ad Romanos deportant: re autem vera id *Antonius* fecit, ut hoc modo ditaret equites. Id quia præſenſerant *Palmyreni*, trans flumen ſua tranſtulerunt, diſpoſitis in ulteriori ripa ad arcendos, ſi qui trajicere conarentur, ſagittariis, quo genere excellunt plurimum. Itaque equites, vacua inventa urbe, inanes, & ne manu quidem conſerta cum hoſtibus, reverſi ſunt.

10. Videnturque res hæ *Parthico bello* ortum dediſſe, quod paulo poſt conflatum eſt *Antonio*; quum multi ex Sy-

Digitized by Google

ἐς αὐτοὺς συμφυγόντων. Ἡ γὰρ Συρία μέχρι μὲν ἐπ' Ἀντίοχον τὸν Εὐσεβῆ, καὶ τὸν τοῦ Εὐσεβοῦς υἱὸν Ἀντίοχον, ὑπὸ τοῖς ἐκ Σελεύκου τοῦ Νικάτορος ἐβασιλεύετο, ὥς μοι περὶ Σύρων λέγοντι εἴρηται. Πομπηΐου δ' αὐτὴν Ῥωμαίοις προσλαβόντος, καὶ στρατηγὸν αὐτῇ Σκαῦρον ἀποδείξαντος, ἡ βουλὴ μετὰ Σκαῦρον ἔπεμψεν ἑτέρους, καὶ Γαβίνιον, τὸν Ἀλεξανδρεῦσι πολεμήσαντα· ἐπὶ δὲ Γαβινίῳ Κράσσον, τὸν ἐν Παρθυαίοις ἀποθανόντα, καὶ Βύβλον ἐπὶ τῷ Κράσσῳ. Παρὰ δὲ τὴν Γαΐου Καίσαρος ἄρα τελευτήν, καὶ στάσιν ἐπ' αὐτῇ, κατὰ πόλεις ὑπὸ τυράννων εἴχετο, συλλαμβανόντων τοῖς τυράννοις τῶν Παρθυαίων. ἐσέβαλον γὰρ δὴ καὶ ἐς τὴν Συρίαν οἱ Παρθυαῖοι μετὰ τὴν Κράσσου συμφοράν, καὶ συνέπραξαν τοῖς τυράννοις. Οὓς ὁ Ἀντώνιος ἐξελαύνων, ὑποφεύγοντας ἐς τὴν Παρθυηνήν, καὶ τοῖς πλήθεσιν ἐπιβάλλων ἐσφορὰς βαρυτάτας, καὶ ἐς Παλμυρηνοὺς τάδε ἁμαρτών, οὐδ' ἐπέμεινε συστῆσαι τὴν χώραν θορυβουμένην· ἀλλὰ τὸν στρατὸν ἐς τὰ ἔθνη

A. U. 713.

Lin. 14 *ſq.* Γαουίνιον & Γαουινίῳ *h. l. Regii & Aug.* *L.* 15. ἐπὶ δὲ Γαβ. *edit.* 1. *ex Reg. B. mend.* *L.* 16. Βίβλον *rurſus Edd. cum Reg. A.* *L.* 24. ἁμαρτάνων *Aug. Reg. B. & edit.* 3.

ria tyranni ad Parthos confugiſſent. *Syria* quippe, poſtquam uſque ad Antiochum Pium, ejuſque filium Antiochum (quemadmodum in Rebus Syriacis diximus) ſub regibus fuerat Seleuci Nicatoris poſteris. Redacta deinde a Pompejo in Romanam provinciam, *Scaurum* ab illo acceperat præſidem; cui ſenatus ſucceſſores miſit alios, & in his *Gabinium*, qui Alexandrinis bellum intulit. Gabinio ſucceſſit *Craſſus*, a Parthis poſt interemtus: & huic deinceps *Bibulus*. Poſt obitum autem C. Cæſaris, motis ſeditionibus, oppidatim tyranni exorti ſunt, quos *Parthi* opibus ſuis juvarunt. Jam enim & in Syriam, oppreſſo Craſſo, penetrarunt, a tyrannis illis invitati. Quibus tyrannis nunc expulſis, & ad Parthos fugere coactis, graviſſimoque tributo populis Syriæ imperato, & Palmyrenis ea ratione, quam diximus, offenſis; ne tantiſper quidem ſubſtitit *Antonius*, donec compoſitæ eſſent turbæ illius provinciæ:

Digitized by Google

A. U. 713. διελὼν χειμάσοντα, αὐτὸς ἐς Αἴγυπτον ἤει πρὸς Κλεοπάτραν.

XI. Ἡ δὲ αὐτὸν ὑπεδέχετο λαμπρῶς· καὶ ὁ μὲν ἐχείμαζεν ἐνταῦθα, ἄνευ σημείων ἡγεμονίας, ἰδιώτου σχῆμα καὶ βίον ἔχων· εἴθ' ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ τε ἀρχῇ, καὶ ἐν βασιλευούσῃ πόλει, εἴ τε τὴν χειμασίαν ὡς πανήγυριν ἄγων. ἐπεὶ καὶ φροντίδας ἀπετέθειτο καὶ ἡγεμόνων θεραπείαν, καὶ στολὴν εἶχε τετράγωνον Ἑλληνικὴν ἀντὶ τῆς πατρίου, καὶ ὑπόδημα ἦν αὐτῷ λευκὸν Ἀττικὸν, ὃ καὶ Ἀθηναίων ἔχουσιν ἱερεῖς καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ καλοῦσι φαικάσιον. ἔξοδοί τε ἦσαν αὐτῷ, ἐς ἱερὰ, ἢ γυμνάσια, ἢ φιλολόγων διατριβαὶ μόναι· καὶ δίαιτα μεθ' Ἑλλήνων ὑπὸ Κλεοπάτρᾳ, ᾗ δὴ καὶ μάλιστα τὴν ἐπιδημίαν ἀνετίθει. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἀντώνιον ἦν τοιάδε.

XII. Καίσαρι δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἐπανιόντι ἥ τε νόσος αὖθις ἤκμαζεν ἐν Βρεντεσίῳ μάλιστα ἐπικινδύνως, καὶ φήμη διήνεγκεν αὐτὸν καὶ τεθνάναι. ῥαΐσας δ' ἐσῆλθεν

Lin. 26. χειμάσαντα *Edd. invitis MSS.* *L.* 28. ἐπεδέχετο *Reg. B. Aug. Ven.* *L.* 38. Κλεοπάτρα *Edd. Subſcripſi Jota.*

ſed, diviſo per hiberna exercitu, *in Ægyptum ad Cleopatram profectus eſt.*

11. Ibi ſplendide exceptus, *hiemem apud reginam tranſegit Antonius*, depoſitis inſignibus imperatoriis, habitu & more privati; ſive quod in alieno imperio verſaretur civitateque regia; ſive ut in hibernis feſtos dies celebraret. Sepoſitis enim curis, & ſemotis ducum officiis, pro habitu patrio *ſtolam* ſumſit *Græcanicam quadratam*, & calceamentum album Atticum, quo Athenienſium & Alexandrinorum ſacerdotes utuntur, vocantque *Phæcaſium*: & ad templa tantum, aut ad gymnaſia progrediebatur, aut ad philoſophorum conſeſſus; cum Græcis conſuetudinem habens, *in obſequiis Cleopatræ*; cui nimirum uni potiſſimum totam hanc peregrinationem conſecratam voluerat. Hæc igitur tunc agebat *Antonius*.

12. Interea *Cæſar* in itinere, quo *Urbem repetebat*, gravius laborabat ex adverſa valetudine, periculoſiſſime vero Brunduſii; ita ut rumoribus jactaretur etiam, mortuum eum eſſe. Remittente ſe morbo, *Urbem ingreſſus Cæſar*, ne-

A.U. 713.

ἐς τὴν πόλιν, καὶ τοῖς Αντωνίου τὰ γράμματα ἐδείκνυε τὰ Αντωνίου. οἱ δὲ Καληνόν τε προσέτασσον ἀποδοῦναι τὰ δύο τέλη τῷ Καίσαρι, καὶ ἐς Λιβύην ἐπέστελλον Σεξστίῳ, Λιβύης καὶ αὐτὸν Καίσαρι ἀποστῆναι. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐποίουν. Ὁ δὲ Καῖσαρ οὐδὲν ἀνήκεστον ἁμαρτεῖν δόξαντι Λεπίδῳ Λιβύην ἀντὶ τῶν προτέρων ἐθνῶν ἐνήλλασσε· καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἐπὶ ταῖς προγραφαῖς δεδημευμένων διεπίπρασκε. Καταλέγοντι δ᾽ αὐτῷ τὸν στρατὸν ἐς τὰς ἀποικίας, καὶ τὴν γῆν ἐπινέμοντι, δυσεργὲς ἦν. οἵ τε γὰρ στρατιῶται τὰς πόλεις ᾔτουν, αἳ αὐτοῖς ἀριστίνδην ἦσαν ἐπειλεγμέναι πρὸ τοῦ πολέμου· καὶ αἱ πόλεις ἠξίουν, τὴν Ιταλίαν ἅπασαν ἐπινείμασθαι τὸ ἔργον, ἢ ἐν ἄλλαις διαλαχεῖν, τῆς τε γῆς τιμὴν τοὺς δωρουμένους ᾔτουν· καὶ ἀργύριον οὐκ ἦν. ἀλλὰ συνιόντες ἀνὰ μέρος ἐς τὴν Ρώμην οἵ τε νέοι καὶ γέροντες, ἢ αἱ γυναῖκες ἅμα τοῖς παιδίοις, ἐς τὴν ἀγορὰν, ἢ τὰ ἱερὰ, ἐθρήνουν· οὐδὲν μὲν ἀδικῆσαι, λέγοντες, Ιταλιῶται δὲ ὄντες ἀνί-

Lin. 46. Λιβύης καὶ τῷ Καισ. *Edd. ex Reg. A. & Reg. B. a ſec. manu.* Λιβ. καὶ τοῦ Καισ. *Reg. B. a prim. manu. Verum ded. Aug. Ven. L.* 55. *Forſan* ἐν ἀλλήλαις.

ceſſariis Antonii literas ab illo datas exhibuit. Qui mox & *Calenum* juſſerunt duas legiones reddere Cæſari, & in Africam ſcripſerunt *Sextio*, ut & ille eidem Africa decederet. Atque ita utrumque factum eſt. Tum Cæſar *Lepido*, quoniam nihil gravius ab eo peccatum deprehenderat, *Africam* vice ademtarum provinciarum tradidit: &, quod ex bonis proſcriptorum adhuc ſupererat, divendidit. *Deſcribenti* autem *milites in colonias*, & agros dividenti, *magna difficultas objecta* eſt: milites enim petebant optimam quamque urbem tota Italia, ut ante bellum ſelectæ fuerant: contra civitates illæ poſtulabant, ut univerſa Italia hoc onus participaret, aut ut inter ſe ſortirenter civitates; & agrorum pretium repetebant ab imperatoribus: nec ſuppetebat pecunia. Conveniebantque agminatim in urbem promiſcue juvenes pariter ac ſeniores, mulieresſque cum parvulis, & per fora templaque cœtus faciebant lamentabundi; conquerentes, *nullo ſuo peccato ſe*, *Italici*

A. U. 712. στασθαι γῆς τε καὶ ἑστίας, οἷα δορίληπτοι. Ἐφ᾽ οἷς οἱ Ῥωμαῖοι συνήχθοντο καὶ ἐπεδάκρυον· καὶ μάλιστα, ὅτε ἐνθυμηθεῖεν, οὐχ ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἀλλὰ ἐπὶ σφίσιν αὐτοῖς καὶ τῇ μεταβολῇ τῆς πολιτείας τόν τε πόλεμον γεγονότα, καὶ τὰ ἐπινίκια διδόμενα· καὶ τὰς ἀποικίας συνισταμένας, τοῦ μηδ᾽ αὖθις ἀνακύψαι τὴν δημοκρατίαν, παρῳκισμένων τοῖς ἄρχουσι μισθοφόρων, ἑτοίμων ἐς ὅ τι χρῄζοιεν.

XIII. Ὁ δὲ Καῖσαρ ταῖς πόλεσιν ἐξελογεῖτο τὴν ἀνάγκην, καὶ ἐδόκουν οὐδ᾽ ὡς ἀρκέσειν. οὐδ᾽ ἤρκουν· ἀλλ᾽ ὁ στρατὸς καὶ τοῖς γείτοσιν ἐπέβαινε σὺν ὕβρει, πλέονά τε τῶν δεδομένων σφίσι περισπώμενοι, καὶ τὸ ἄμεινον ἐκλεγόμενοι· οὐδὲ, ἐπιπλήσσοντος αὐτοῖς καὶ δωρουμένου πολλὰ ἄλλα τοῦ Καίσαρος, ἐπαύοντο· ἐπεὶ καὶ τῶν ἀρχόντων, ὡς δεομένων σφῶν ἐς τὸ ἐγκρατὲς τῆς ἀρχῆς, κατεφρόνουν. καὶ γὰρ αὐτοῖς ἡ πενταετία παρῴδευε, καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἡ χρεία συνῆγεν ἀμφοτέροις παρ᾽ ἀλ-

Lin. 60. δορύληπτοι Edd. invitis MSS. L. 61. συνηχέοντο Ven. συνήχροντο Aug. corrupte. Ibid. ſq. ὅταν ἐνθυμ. Edd. ex Reg. A. ὅτι ἐνθυμ. Reg. B. Recte Aug. Ven. L. 71. τῶν διδομένων Aug.

nominis homines, pelli agris focisque, tamquam jure belli captos. Itaque & populus condolebat, & illacrimabat eorum calamitatibus; præſertim dum reputabat „non pro republica, ſed contra ſe ipſum evertendæque reipublicæ cauſa, & geſtum illud bellum eſſe, & nunc reddi victoriæ præmia; & colonias has eo conſilio deduci, ut numquam poſthac caput attollere queat reſpublica; quoniam coloni, hac mercede obſtricti, parati ſemper ad omne obſequium futuri ſint principibus.

13. At *Cæſar* civitatibus neceſſitatis rationem exponebat; intelligens etiam, ne ſic quidem ſatis fore. Nec fuit ſatis: & *milites vicinorum* etiam *prædia contemtim invadebant*; & plura, quam quæ illis adtributa fuerant, ad ſe rapiebant, *optima quæque præripientes.* Neque objurgationibus Cæſaris movebantur: neque aliis ejuſdem largitionibus, quas multas eis faciebat, adducebantur ut ab injuriis deſiſterent. Nam & principum imperia, quippe ſua ope ad confirmandam do-

Digitized by Google

λήλων· τοῖς μὲν ἡγεμόσιν, ἐς τὴν ἀρχὴν παρὰ τοῦ στρατοῦ· τῷ στρατῷ δὲ, ἐς τὴν ἐπικράτησιν ὧν ἔλαβον, ἡ τῶν δεδωκότων ἀρχὴ παραμένουσα. ὡς γὰρ αὐτῶν οὐ βεβαίως * ἄρχοιεν οἱ δόντες, ὑπερεμάχουν ἀπ' εὐνοίας ἀναγκαίου. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοῖς ἀπορουμένοις αὐτῶν ἐδωρεῖτο, δανειζόμενος ἐκ τῶν ἱερῶν, ὁ Καῖσαρ. ὅθεν τὴν γνώμην ὁ στρατὸς ἐς αὐτὸν ἐπέστρεφε· καὶ πλείων ὑπήντα χάρις, ὡς γῆν ἅμα καὶ πόλεις καὶ χρήματα καὶ οἰκήματα δωρουμένῳ, καὶ καταβοωμένῳ μὲν ἐπιφθόνως ὑπὸ τῶν ἀφαιρουμένων, φέροντι δὲ τὴν ὕβριν ἐς χάριν τοῦ στρατοῦ. A. U. 713.

XIV. Ταῦτα δὲ ὁρῶν ὅ τε ἀδελφὸς ὁ τοῦ Ἀντωνίου Λεύκιος Ἀντώνιος, ὑπατεύων τότε, καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Ἀντωνίου Φουλβία, καὶ ὁ τῆς ἀποδημίας ἐπιτροπεύων τῷ Ἀντωνίῳ Μάνιος, ἵνα μὴ Καίσαρος δόξειε τὸ ἔργον ἅπαν

Lin. 77. Ante ἐς τὴν ἀρχὴν *inſertum Muſgr. voluit artic.* ἡ, *ſcil.* ἡ χρεία. *L. 78.* τῷ δὲ στρατῷ *Edd. ex Reg. A. Secus Aug. Reg. B. L. 79 ſq.* αὐτῶν βεβαίως *Aug. & caret* οὐ. *Signum lacunæ adpoſui, quam hac ipſa vel ſimillima quadam ratione explendam puto:* ὡς γὰρ αὐτῶν οὐ βεβαίως ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΟΝΤΕΣ, ΕΙ ΜΗ ΒΕΒΑΙΩΣ ἄρχοιεν *&c.*

minationem egentium, contemtim habebant. Decurrebat enim illis quinquennium; & utriſque ad ſecuritatem opus erat favore mutuo: imperatoribus, ut per milites principatum confirmarent: militibus, ut accepta retinerent, opus erat ut maneret penes auctores ejus donationis imperium; itaque neceſſitate coacti favebant illorum poteſtati, quoniam, ea nutante, ne ipſis quidem præmiorum acceptorum firma futura erat poſſeſſio. Sed *Cæſar*, quum alias quoque multas largitiones, pecunia e fanis mutuo ſumta, egenis militibus faceret, animos illorum ſibi conciliavit omnium, & præcipuam ab illis gratiam iniit; quippe cui agros, urbes, pecunias, domos acceptas ferebant, invidioſe quidem obclamantibus qui ſpoliabantur, illo vero fortiter contumeliam eam ferente in gratiam militum.

14. His animadverſis, *Antonii frater*, LUCIUS ANTONIUS *Conſul*, & *uxor Antonii Fulvia*, & qui abſentis Antonii res procurabat *Manius*; ne *Cæſaris* videretur to-

A. U. 713. εἶναι, μηδὲ μόνος αὐτοῦ τὴν χάριν ἀποφέροιτο, μηδ᾽ ἔρημος ὁ Ἀντώνιος εὐνοίας στρατιωτῶν γένοιτο, τὰς κατοικίσεις ἐτέχναζον ἐς τὴν ἐπιδημίαν Ἀντωνίου διατρίβειν. Οὐ δυνατοῦ δὲ φαινομένου διὰ τὸν στρατὸν ἐπείγοντα, τοὺς οἰκιστὰς τῶν Ἀντωνίου τελῶν ἠξίουν Καίσαρα παρὰ σφῶν λαβεῖν· τῆς μὲν συνθήκης Ἀντωνίου μόνῳ Καίσαρι διδούσης, ἐπιμεμφόμενοι δὲ ὡς οὐ παρόντι τῷ Ἀντωνίῳ. Καὶ ἐς τὸν στρατὸν αὐτοὶ τήν τε Φουλβίαν παράγοντες, καὶ τὰ παιδία τὰ Ἀντωνίου, μάλα ἐπιφθόνως ἱκέτευον, μὴ περιϊδεῖν Ἀντώνιον, ἢ δόξης ἢ χάριτος ἢ ἐς αὐτοὺς ὑπηρεσίας ἀφαιρούμενον. ἤκμαζε δὲ ἐν τῷ τότε μάλιστα τὸ κλέος τὸ Ἀντωνίου καὶ παρὰ τῷ στρατῷ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασι· τὸ γὰρ ἔργον τὸ ἐν Φιλίπποις, διὰ τὴν τότε Καίσαρος ἀῤῥωστίαν, ἅπαν ἡγοῦντο Ἀντωνίου γεγονέναι. Ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἠγνόει μὲν ἀδικούμενος ἐς τὰ συγκείμενα, εἶξε δὲ ἐς χάριν Ἀντωνίου. καὶ οἱ μὲν τοὺς

Lin. 93 ſq. κατοικήσεις *Reg. A.* *L. 98.* ὡς οὐ παραδόντι *Edd. cum Reg. A. & Cand.* ὡς προδόντι *Reg. B. & caret particula negante: quod probarem, ſi ſequeretur* τὰ Ἀντωνίου. *Dedi lect. Aug. Ven. Sed ſic vereor, ne poſt* Ἀντωνίῳ *exciderit nonnihil.* *L. 2. Malim* χάριτος τῆς ἐς αὐτούς. *L. 8.* εἶξε *Edd. mend. ex Reg. B.*

tum hoc beneficium, neve ſoli illi haberetur gratia, & Antonius fraudaretur favore militum; vaframentis agebant, ut coloniarum deductio differretur in adventum Antonii. Quod quum fieri tamen non poſſe videretur, propter feſtinationem militum; poſtularunt a *Cæſare*, ut Antonianas legiones amicis Antonii in colonias traderet deducendas: quod munus quamquam ex pacto *Antonius* ſoli Cæſari ceſſerat, conquerebantur tamen illi de Antonii abſentia; productaque in conſpectum exercitus *Fulvia* cum parvis Antonii liberis, invidioſe ſupplicabant militibus, ne Antonium paterentur meritorum in ipſos collatorum honore gratiave ſpoliari. Erat autem tunc maxime *inclytum Antonii nomen* & apud milites & apud ceteros: nam Philippenſis victoria, propter adverſam Cæſaris valetudinem, tota videbatur ad unum Antonium referenda. Itaque *Cæſar*, quamvis non ignarus injuriam ſibi fieri pactaque violari, ceſſit tamen, in gratiam Antonii: atque ita ab Antonii neceſſa-

Digitized by Google

οἰκισ̄ὰς ἐπὶ τοῖς Ἀντωνίου τέλεσιν ἀπέφαινον. Οἱ δὲ οἰκισ̄αὶ τοῖς σ̄ρατιώταις, ἵνα τι καὶ δοκοῖεν εὐνούσ̄εροι τοῦ Καίσαρος ἐς αὐτοὺς εἶναι, συνεχώρουν ἔτι πλέον ἀδικεῖν. Ἄλλο δὴ πλῆθος ἦν ἑτέρων πόλεων, αἳ ταῖς νενεμημέναις γειτονεύουσαί τε, καὶ πολλὰ πρὸς τῶν σ̄ρατιωτῶν ἀδικούμεναι, κατεβόων τοῦ Καίσαρος· ἀδικωτέρας εἶναι τὰς ἀποικίσεις τῶν προγραφῶν. τὰς μὲν γὰρ ἐπὶ ἐχθροῖς, τὰς δὲ ἐπὶ μηδὲν ἀδικοῦσι γίγνεσθαι. A. U. 713.

XV. Ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἠγνόει μὲν ἀδικουμένους, ἀμήχανα δ᾽ ἦν αὐτῷ. οὔτε γὰρ ἀργύριον ἦν ἐς τιμὴν τῆς γῆς δίδοσθαι τοῖς γεωργοῖς, οὔτε ἀναβάλλεσθαι τὰ ἐπινίκια διὰ τοὺς ἔτι πολέμους· Πομπηΐου μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ κρατοῦντος, καὶ τὴν πόλιν κλείοντος ἐς λιμόν· Ἀηνοβάρβου δὲ καὶ Μούρκου σ̄ρατὸν καὶ ναῦς ἄλλας ἀγειρόντων· ἀθυμοτέρων δὲ ἐς τὰ ἐσόμενα ὄντων, εἰ μὴ

Lin. 10. δοκεῖεν *Edd. Recte Aug.* *L.* 20. ἔτι πολεμίους *Reg. B. a pr. manu, & Cand.* *L.* 22 *ſq.* συναγειρόντων *Edd. ex Reg. A. invitis Aug. Ven. Reg. B.* *L.* 23. ἐς τὰ τῶν ἐσόμενα ὄντων *Edd. Delevi importunum* τῶν *cum Aug. Sed magis corruptum ac mutilatum locum puto, hoc fere modo reſtituendum:* ἀθυμοτέρων δὲ ἐς τὰ λοιπὰ ἐσομένων τῶν σ̄ρατιωτῶν. *Brevius Muſgravius:* ἀθυμοτέρων δὲ ἐς ταῦτα ἐσομένων αὐτῶν.

riis nominati ſunt, qui Antonianas legiones in colonias deducerent. Et deductores illi, ut viderentur melius etiam quodam modo, quam ipſe Cæſar, adfecti in milites, eo majorem etiam injuriarum licentiam colonis ſuis conceſſerunt. Itaque alia rurſus multitudo ex aliis civitatibus, vicinis harum coloniarum, multas injurias a militibus paſſa, clamores jactabat in Cæſarem „ *iniquiores coloniarum deductiones nunc eſſe, quam proſcriptiones ante fuiſſent: tunc enim inimicos mulctatos, nunc vero innoxios.* "

15. Et intelligebat quidem *Cæſar*, fieri eis injuriam; ſed mederi non poterat: nam neque pecuniam habebat, unde pretium agrorum veteribus poſſeſſoribus redderet; neque victoriæ merces differri, propter inſtantia etiam nunc bella, poterat; *Pompejo*, maria tenente, & Urbi intercluſis commeatibus famem intentante; *Ahenobarbo* vero & *Murco* claſſem aliam & exercitum colligentibus: militibus vero ad reliqua ſegniorem operam præbituris, niſi prio-

Digitized by Google

A. U. 713. τὰ πρότερα ἐπινίκια λάβοιεν. πολὺ δ᾽ ἦν καὶ τὸ παροδεύειν σφίσιν ἤδη τὴν τῆς ἀρχῆς πενταετίαν, καὶ χρήζειν αὖθις εὐνοίας στρατοῦ. διόπερ αὐτῶν καὶ τῆς ὕβρεως ἢ καταφρονήσεως ἐν τῷ τότε ἑκὼν ὑπερεώρα. Ἐν γέ τοι τῷ θεάτρῳ, παρόντος αὐτοῦ, στρατιώτης ἀπορῶν οἰκείας ἕδρας, παρῆλθεν ἐς τοὺς καλουμένους ἱππέας· καὶ ὁ μὲν δῆμος ἐπεσημήνατο, καὶ ὁ Καῖσαρ τὸν στρατιώτην ἀνέστησεν. ὁ δὲ στρατὸς ἠγανάκτησε· καὶ, περιστάντες αὐτὸν ἀποχωροῦντα τοῦ θεάτρου, τὸν στρατιώτην ἀπῄτουν, οὐχ ὁρώμενον ἡγούμενοι διεφθάρθαι. ἐπελθόντα δὲ, ἐνόμιζον ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου νῦν προαχθῆναι· ἀρνούμενόν τε, καὶ τὰ γεγονότα διηγούμενον, ψεύδεσθαι διδαχθέντα ἔλεγον, καὶ ἐλοιδόρουν ὡς τὰ κοινὰ προδιδόντα. Καὶ τὸ μὲν ἐν τῷ θεάτρῳ γενόμενον, τοιόνδε ἦν.

XVI. Κεκλημένοι δ᾽ ἐπὶ νέμησιν τᾶτε γῆς ἐς τὸ πεδίον τὸ Ἄρειον, ὑπὸ σπουδῆς ἔτι νυκτὸς ἀφίκοντο· καὶ

Lin. 25 ſq. καὶ χρήζων *edit. 1. cum Regiis. Emendavit H. Steph. ut eſt in Aug. L. 38.* ποτε, *pro* τότε, *maluit Muſgrav. Ibid.* τότε τῆς ἐς τὸ πεδ. *Edd. & MSS. noſtri. Delendum* τῆς *cenſuit Muſgrav. Malui in* γῆς *mutare, quod jam viſum erat C. Stephano.*

ris victoriæ præmia accepiſſent. Neque vero illud exigui erat momenti, quod jam progreſſum ipſis erat imperii quinquennium, ut mox nova rurſus opus eis eſſet exercitus benevolentia. Quamobrem ultro tum diſſimulabatur *militaris inſolentia.* Certe quum miles in theatro, Cæſare præſente, vacuam loco ſuo ſedem non inveniens, ad ſubſellia equitum tranſiiſſet; poſtquam, adclamante populo, Cæſar excitari de illis ſubſelliis militem juſſit; exercitus rem indigne ferens, principem e theatro diſcedentem circumſtitit, & militem, quem, quoniam nuſquam adparebat, interemtum erant ſuſpicati, ſibi coram ſiſti poſtularunt. Ubi vero ſupervenit miles, rati productum e carcere, quum id negaret, remque ut erat narraret, mentiri ſubornatum ajebant, & ut proditorem communium commodorum conviciabantur. Et tale quidem fuit *inſolentiæ ſpecimen in ſpectaculo admiſſæ.*

16. Iisdem vero diebus ad diviſionem agrorum in *campum Martium* vocati, præ-

Digitized by Google

βραδύτερον αὐτοῖς τοῦ Καίσαρος ἐπιόντος, ἠγανάκτουν. A. U. 713. Νώνιος δὲ λοχαγὸς ἐπέπλησσεν αὐτοῖς σὺν παῤῥησίᾳ, τό τε πρέπον τοῖς ἀρχομένοις ἐς τὸν ἄρχοντα προφέρων, καὶ τὴν Καίσαρος ἀσθένειαν, οὐχ ὑπεροψίαν. οἱ δὲ αὐτὸν τὰ μὲν πρῶτα ἔσκωπτον, ὡς κόλακα· πλέονος δὲ ἑκατέρωθεν τοῦ διερεθίσματος γενομένου, ἐλοιδόρουν τε καὶ ἔβαλλον, καὶ φεύγοντα ἐδίωκον, ἔς τε τὸν ποταμὸν ἐξαλόμενον, ἐξειρύσαντες ἔκανον, καὶ ἔῤῥιψαν ἔνθα παροδεύσειν ὁ Καῖσαρ ἔμελλεν. οἱ μὲν δὴ φίλοι τῷ Καίσαρι παρῄνουν, μηδὲ ἐπελθεῖν ἐς αὐτοὺς, ἀλλ' ἐκστῆναι μανιώδει φορᾷ. Ὁ δ' ἐπῄει μὲν, ἀναθρέψειν ἔτι αὐτῶν μᾶλλον ἡγούμενος τὸ μανιῶδες, εἰ μὴ ἀφίκοιτο. καὶ τὸν Νώνιον ἰδὼν, ἐξέκλινεν. ὡς δὲ ὀλίγων ταῦτα δρασάντων, ἐπεμέμφετο, καὶ ἐς τὸ μέλλον ἀλλήλων φείδεσθαι παρῄνει, καὶ τὴν γῆν διένεμε, καὶ δωρεὰς αἰτεῖν τοῖς ἀξίοις ἐπέτρεπε, καὶ τῶν οὐκ ἀξίων ἐνίοις ἐδίδου παρὰ γνώμην.

Lin. 46. ἔβαλον *Aug.* *L.* 47. ἐξειρυσάν τ' ἐς ἐκεῖνον *Edd.* ἐξείρουσάν τ' ἐς ἐκεῖνον *Reg. A.* ἐξίρυσάν τ' ἐς ἐκεῖνον *Reg. B.* ἐξειρυσάν τε ἐκεῖνον *Aug. Emendavi praeeunte Gelenio.* *L.* 51. μᾶλλον ἡγουμ. τὸ μανιῶδες αὐτῶν *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 54. διένειμε *Aug.*

propere ante lucem convenerunt; & Cæſare tardius adveniente, indignari tumultuoſe coeperunt. Quos quum *Nonius centurio* libere objurgaret, admonens reverentiæ imperatori debitæ, & in Cæſaris valetudinem, non ipſorum contemtum, moræ cauſam rejiciens: hunc illi, ut adulatorem, cavillis adorti, mox aucta utrimque irritatione conviciis & ſaxis petierunt, & fugientem perſecuti ſunt; denique quum fuga ſe in flumen projeciſſet, aquis extractum necarunt, projeceruntque qua tranſeundum erat Cæſari. Quamobrem monebant *Cæſarem* amici, ne ſe furentibus committeret. Sed ille, veritus ne per abſentiam ſuam illorum inſaniam aleret, tamen prodiit: conſpectoque *Nonii cadavere*, pauliſper de via deflexit. Tum vero, veluti ad paucos auctores pertineret illud facinus, hortatus eſt milites, ut poſthac ſibi invicem parcerent, & agros eis diviſit, & militaria dona meritis petere permiſit: deditque nonnullis immeritis etiam, præter ipſorum opinionem; donec ſtupe-

Digitized by Google

A. U. 713. μέχρι τὸ πλῆθος ἐκπλαγὲν αὐτοῦ τῆς βαρύτητος μετενόει καὶ ἠδεῖτο, καὶ κατεγίνωσκον αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐς τὸν Νώνιον ἁμαρτόντας ἠξίουν ἀνευρόντα κολάσαι. Ὁ δὲ, καὶ γιγνώσκειν αὐτοὺς, ἔφη, καὶ κολάσειν αὐτῷ τῷ συνειδότι σφῶν μόνῳ, καὶ τῇ παρ' ὑμῶν καταγνώσει. Οἱ δὲ, συγγνώμης τε ὁμοῦ καὶ τιμῆς καὶ δωρεῶν ἀξιωθέντες, εὐθὺς αὐτὸν εὐφήμουν ἐκ μεταβολῆς.

XVII. Καὶ δύο μὲν εἰκόνες ἐκ πλεόνων αἵδε ἔστων τῆς τότε δυσαρχίας. Αἴτιον δ' ἦν, ὅτι καὶ οἱ στρατηγοὶ ἀχειροτόνητοι ἦσαν οἱ πλείους, ὡς ἐν ἐμφυλίοις, καὶ οἱ στρατοὶ αὐτῶν οὐ τοῖς πατρίοις ἔθεσιν ἐκ καταλόγου συνήγοντο, οὐδ' ἐπὶ χρείᾳ τῆς πατρίδος, οὐδὲ τῷ δημοσίῳ στρατευόμενοι μᾶλλον, ἢ τοῖς συνάγουσιν αὐτοὺς μόνοις, οὐδὲ τούτοις ὑπὸ ἀνάγκῃ νόμων, ἀλλ' ὑποσχέσεσιν ἰδίαις, οὐδὲ ἐπὶ πολεμίους κοινοὺς, ἀλλὰ ἰδίους ἐχθροὺς, οὐδὲ

Lin. 56. βαρύτητος ad ſuperiora referunt Edd. cum MSS. Sic & Cand. multitudo gravitatem ejus admirata. *βαθύτητες malnit Muſgr. Pro ἐκπλαγὲν aliud quid fuerat in Aug. Sed id eraſum ab ead. manu. Mihi delenda viſa eſt hypoſtigme poſt βαρύτητος: ſed etiam nunc addubito de integritate loci. L. 58. ἀνευρόντας Edd. Rectius Aug. Reg. B. L. 67. ἐπὶ χρείας Edd. perperam ex Reg. B. Recte reliqui MSS.*

factam tandem multitudinem pœnitentia cepit ſuæ importunitatis, pudorque inceſſit, poſtularuntque ut ad ſupplicium quærerentur qui *Nonium* interfeciſſent. Sed *Cæſar* noſſe ſe illos, ait, & ſola conſcientia ipſa criminis condemnationeque commilitonum illos puniturum. Sic milites, venia ſimul & præmiis doniſque dignati, ad fauſtas adclamationes ſubito verſi ſunt.

17. Hæc duo *contumaciæ*, quæ tunc erat *militum*, ſpecimina, e multis ſelecta, ſufficiant. Cujus rei *cauſa* hæc fuit, quod & duces plerique, ut conſentaneum eſt in bellis Civilibus, non eſſent legitimis ſuffragiis creati; & exercitus eorum non eſſent more majorum delectibus conſcripti, neque in uſum patriæ, neque ſub auſpiciis Senatus Populique Romani ſtipendia facerent; ſed his tantum militarent, qui eos collegiſſent; ac ne his quidem legitima quadam conditione, ſed privatis inducti pollicitationibus; nec adverſus hoſtes publicos, ſed adverſus eos qui privatim eſſent ducibus inimici; nec

Digitized by Google

A. U. 713.

ἐπὶ ξένους, ἀλλὰ πολίτας καὶ ὁμοτίμους. Τάδε γὰρ πάντα αὐτοῖς τὸν στρατιωτικὸν φόβον ἐξέλυεν, οὔτε στρατεύεσθαι νομίζουσι μᾶλλον, ἢ βοηθεῖν οἰκείᾳ χάριτι καὶ γνώμῃ, καὶ τοὺς ἄρχοντας ἡγουμένοις ὑπὸ ἀνάγκης αὐτῶν ἐς τὰ ἴδια ἐπιδεῖσθαι. τό τε αὐτομολεῖν, πάλαι Ῥωμαίοις ἀδιάλλακτον ὂν, τότε καὶ δωρεῶν ἠξιοῦτο· καὶ ἔπρασσον αὐτὸ οἵ τε στρατοὶ κατὰ πλῆθος, καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἔνιοι, νομίζοντες οὐκ αὐτομολίαν εἶναι τὴν ἐς τὰ ὅμοια μεταβολήν. ὅμοια γὰρ δὴ πάντα ἦν· καὶ οὐδὲ ἕτερα αὐτῶν ἐς ἔχθραν κοινὴν Ῥωμαίοις ἀπεκέκριτο· ἥ τε τῶν στρατηγῶν ὑπόκρισις μία, ὡς ἁπάντων ἐς τὰ συμφέροντα τῇ πατρίδι βοηθούντων, εὐχερεστέρους ἐποίει πρὸς τὴν μεταβολὴν, ὡς πανταχοῦ τῇ πατρίδι βοηθοῦντας. ἃ καὶ οἱ στρατηγοὶ συνιέντες ἔφερον, ὡς οὐ νόμῳ μᾶλλον αὐτῶν ἄρχοντες, ἢ ταῖς δωρεαῖς.

Lin. 74. ὑπὸ ἀνάγκῃ Ven. L. 82. τῇ πατρίδι βοηθεῖν Edd. mend. Poſt τῇ πατρίδι duas lineas per errorem omiſit Aug. βοηθούντων recte dedit Ven. quod & primum ſcripſerat librarius Aug. ſed mox, aberrante in tertiam abhinc lineam oculo, in βοηθοῦντας mutavit.

contra exteros, ſed contra cives & dignitate pares. *Hæc* ſunt, quæ *militarem diſciplinam peſſum dederunt;* dum quiſque non tam militare ſe putabat, quam privata gratia privatoque conſilio partes defendere ducis ſui; quem privatorum commodorum cauſa, cogente neceſſitate, indigere opera ſua quiſque arbitrabatur. Itaque & *transfugium*, quod *apud priſcos Romanos crimen* fuerat *inexpiabile*, ea temporum iniquitate præmiis etiam remunerabatur: & integri exercitus ſigna transferebant, & cum eis illuſtres nonnulli viri; neque transfugium hoc eſſe exiſtimabant, ſi ad ſimiles ex adverſo partes tranſirent. Erant enim partes omnibus rebus ſimiles, & neutra eorum in communem Romani populi inimicitiam ſeceſſionem fecerat. Et una eademque imperatorum ſimulatio, quum pro patria & pro republica arma ferre cuncti vellent videri, leviores efficiebat ad tranſitionem milites, quippe ab utraque parte pro republica pugnaturos. Quas res bene intelligentes imperatores, multa ferre in militibus cogebantur; quippe non tam lege, quam largitionibus, imperium in eos con-

Digitized by Google

A. U. 713. Οὕτω μὲν ἐς στάσεις τότε πάντα, καὶ ἐς δυσαρχίαν τοῖς στασιάρχαις τὰ στρατόπεδα, ἐτέτραπτο.

XVIII. Τὴν δὲ Ῥώμην λιμὸς ἐπίεζεν, οὔτε τῆς θαλάσσης τι αὐτοῖς φερούσης διὰ Πομπήϊον, οὔτε τῆς Ἰταλίας διὰ τοὺς πολέμους γεωργουμένης. ὃ δὲ καὶ γένοιτο, ἐς τοὺς στρατοὺς ἐδαπανᾶτο. Ἐκλώπτευόν τε οἱ πολλοὶ νυκτὸς ἐν τῇ πόλει, καὶ κλοπῆς ἔτι βιαιότερον ἠνώχλουν, καὶ ἠνώχλουν ἀδεῶς, καὶ ἡ δόξα ἐς τοὺς στρατιώτας ἐφέρετο. ὁ δὲ λεὼς ἀπέκλειε τὰ ἐργαστήρια, καὶ τὰς ἀρχὰς ἐξανίστη, ὡς οὔτε ἀρχῶν οὔτε τεχνῶν χρήζοντες ἐν ἀπορούσῃ καὶ λῃστευομένῃ πόλει.

XIX. Λευκίῳ δὲ ὄντι δημοτικῷ, καὶ δυσχεραίνοντι τῇ τῶν τριῶν ἀρχῇ, οὐδὲ ἐπὶ τῷ χρόνῳ παύσεσθαι νομιζομένῃ, προσκρούσματα ἐς τὸν Καίσαρα ἐγίγνετο καὶ διαφοραὶ μείζους. τούς τε γεωργούς, ὅσοι τῆς γῆς ἀφῃροῦντο, ἱκέτας γιγνομένους τῶν δυνατῶν ἑκάστου, μόνος ὑπεδέχετο,

Lin. 87. στασιάρχοις *Aug.* *L.* 92. βιαιότερον *Edd. mend.* βιαιότερα *Reg. B. Recte Reg. A. Aug.*

ſecuti. Atque adeo, ad ſeditionem ſpectantibus omnibus, ne principes quidem factionum in ſuis quiſque exercitibus diſciplinam militarem potuerunt obtinere.

18. *Roma* interim *fame laborabat;* impeditis per Pompejum frumentationibus maritimis, in Italia vero propter continua bella agricultura neglecta, &, ſi quid agri ferrent, abſumente id milite. Et in ipſa Urbe permulti furtis nocturnis atrocioribuſque aliis violentiæ generibus, & impune quidem, graſſabantur, eorumque facinorum milites vulgo auctores ſunt habiti. Plebs vero officinas clauſit, & magiſtratus loco movit; neque artibus opus eſſe, dictitans, neque magiſtratibus, in urbe fame preſſa & latrociniis impune infeſtata.

19. Ceterum *Lucio Antonio*, bene adfecto erga rempublicam, & *infenſo Triumvirorum potentiæ*, ultra præfinitum tempus (ut videbatur) manſuræ, graviores ſubinde offenſiones *contentionesque cum Cæſare* exoriebantur. Nam veteres agrorum poſſeſſores, bonis ſuis exutos, & ſuppliciter nunc ad optimatium

ὑπεδέχετο, καὶ βοηθήσειν ὑπισχνεῖτο, κἀκείνων ὑπισχνουμένων ἀμύνειν ἐς ὃ κελεύοι. Ὅθεν αὐτὸν ὁ στρατὸς ὁ Ἀντωνίου κατεμέμφετο καὶ ὁ Καῖσαρ, ὡς ἀντιπράσσοντα Ἀντωνίῳ· καὶ Φουλβία, ὡς πολεμοποιοῦντα ἐν ἀκαίρῳ. μέχρι τὴν Φουλβίαν ὁ Μάνιος πανούργως μετεδίδαξεν, ὡς, εἰρηνευομένης μὲν τῆς Ἰταλίας, ἐπιμενεῖν Ἀντώνιον Κλεοπάτρᾳ· πολεμουμένης δὲ, ἀφίξεσθαι κατὰ τάχος. Τότε γὰρ δὴ γυναικός τι παθοῦσα ἡ Φουλβία, τὸν Λεύκιον ἐπέτριβεν ἐς τὴν διαφοράν. ἐξιόντος δὲ τοῦ Καίσαρος ἐς τὰ λοιπὰ τῶν κατοικίσεων, ἔπεμπεν ἑψομένους αὐτῷ τοὺς Ἀντωνίου παῖδας ἅμα τῷ Λευκίῳ, ὡς μηδὲν ἐκ τῆς ὄψεως ὁ Καῖσαρ ἐν τῷ στρατῷ πλέον ἔχοι. Ἱππέων δὲ Καίσαρος ἐκτρεχόντων ἐπὶ τὴν Βρουττίων ἠϊόνα, πορθουμένην ὑπὸ Πομπηίου, δόξας ὁ Λεύκιος, ἢ ὑποκρινάμενος, ἐφ' ἑαυτὸν καὶ τοὺς Ἀντωνίου παῖδας τόδε τὸ ἱππικὸν ἀπεστάλθαι, διέδραμεν ἐς τὰς Ἀντωνίου κα-

A. U. 713.

Lin. 4. κελεύει *Aug.* *L.* 6. καὶ Φουλβίαν ὡς πολεμοποιοῦσαν *Edd. cum Regiis. Prætuli Aug. in cujus tamen ora etiam (ab eadem fortaſſe manu) ſcriptum legitur* πολεμοποιοῦσαν. *In* πολεμοποιοῦντα *cum Aug. conſentit Ven.* *L.* 12. κατοικήσεων *h. l. Aug.*

matium fidem confugientes, ſolus *Lucius* excipiebat, opem ſuam pollicens; & illi viciſſim ad quidvis ei ſuam operam promittebant. Quo factum eſt, ut eum & Antoniani milites & *Cæſar* incuſarent, tamquam adverſantem Antonio; itemque *Fulvia*, ut bellum excitantem alieno tempore. Sed *Fulvia* quidem mox mutavit conſilium, monita a *Manio* „pacata Italia, moraturum Antonium apud Cleopatram; bello vero turbata, adventurum propere." Tunc enim *Fulvia*, muliebri quodam adfectu commota, magis etiam incitare cœpit *Lucium* ad diſcordiam. Et quum *Cæſar* proficiſceretur ad deducendas reliquas colonias, miſit illa filios Antonii una cum Lucio, qui ſequerentur Cæſarem, ne potior Cæſar haberetur ab exercitu, ſi illum ſolum conſpicerent. Quumque Cæſaris equites excurriſſent in Bruttiorum littora, a Pompejo infeſtata; *Lucius*, ſive timens, ſive fingens ſe timere, ne contra ſe & contra liberos Antonii equitatus ille miſſus ſit, ad colonias An-

A. U. 713. τοικίας, συλλεγόμενος φρουρὰν τῷ σώματι, καὶ τὸν Καίσαρα τῷ στρατῷ διέβαλλεν ἐς ἀπιστίαν πρὸς Ἀντώνιον. ὁ δὲ ἀντεδίδασκεν αὐτούς, ὅτι αὐτῷ μὲν καὶ Ἀντωνίῳ πάντα εἶναι φίλια καὶ κοινά· Λεύκιον δὲ ὑφ' ἑτέρας γνώμης αὐτοὺς πολεμοποιεῖν ἐς ἀλλήλους, ἀντιπράσσοντα τῇ τῶν τριῶν ἀρχῇ, δι' ἣν οἱ στρατευόμενοι τὰς ἀποικίας ἔχουσι βεβαίους· καὶ τοὺς ἱππέας εἶναι καὶ νῦν ἐν Βρουττίοις, τὰ ἐντεταλμένα φυλάσσοντας.

XX. Ὧν οἱ ἡγεμόνες τοῦ στρατοῦ πυνθανόμενοι, διῄτησαν αὐτοῖς ἐν Τεάνῳ, καὶ συνήλλαξαν ἐπὶ τοῖσδε· Τοὺς μὲν ὑπάτους τὰ πάτρια διοικεῖν, μὴ κωλυομένους ὑπὸ τῶν τριῶν ἀνδρῶν· μηδενὶ δὲ γῆν ὑπὲρ τοὺς στρατευσαμένους ἐν Φιλίπποις ἐπινέμεσθαι· τά τε χρήματα τῶν δεδημευμένων καὶ τιμὰς τῶν ἔτι πιπρασκομένων καὶ τὸν στρατὸν Ἀντωνίου τὸν περὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπίσης διανέμεσθαι· καὶ μηδέτερον αὐτῶν ἔτι καταλέγειν ἐκ τῆς Ἰταλίας· στρατεύοντι δὲ ἐπὶ Πομπήϊον τῷ Καίσαρι

Lin. 27 *ſq.* διῄτησαν αὐτῷ *Edd. cum Reg. A. Aug. Prætuli Reg. B. L.* 33. τοῖς περὶ τὴν Ἰταλ. *Edd. Recte* τὸν *Aug.*

tonianorum ſe proripuit, ſatellitium ſibi collecturus, calumniando Cæſarem, ut perfidum erga Antonium. Sed *Cæſar* eos contra docebat „*integram ſibi cum Antonio manere amicitiam* : *Lucium vero alia de cauſa bellum inter ipſos ſerere*; nimirum quod infenſus ſit Triumvirorum potentiæ, per quam novi coloni firmam poſſeſſionem habeant: equites vero etiam tum in Bruttiis eſſe, & mandata ſua exſequi."

20. His intellectis, *duces legionum Teani* convenerunt; ibique, tamquam arbitri diſceptantes controverſiam, his conditionibus *L. Antonium cum Cæſare reduxerunt in gratiam* : „ Ut *Conſulibus* non obſtent *Triumviri*, quo minus illi rempublicam adminiſtrent more majorum: agri dividantur nemini præter defunctos Philippenſi militia: de pecuniis proſcriptorum, & de pretiis eorum quæ etiam nunc venderentur, illæ quoque ex Antonianis legionibus, quæ in Italia manſiſſent, partem ſuam ex æquo ferant: neuter imperatorum poſthac delectus militum inſtituat in Italia: *Cæſari* in expeditione

Digitized by Google

A. U. 713.

δύο συμμαχεῖν τέλη παρὰ Ἀντωνίου· ἀνεῷχθαι δὲ τὰς Ἄλπεις τοῖς ὑπὸ Καίσαρος πεμπομένοις ἐς τὴν Ἰβηρίαν, καὶ μὴ κωλύειν αὐτοὺς ἔτι Ἀσίνιον Πολλίωνα· Λεύκιον δὲ, ἐπὶ τοῖσδε συνηλλαγμένον, ἀποθέσθαι τὴν φρουρὰν τοῦ σώματος, καὶ πολιτεύειν ἀδεῶς. Τάδε μὲν ἦν ἃ συνέθεντο ἀλλήλοις διὰ τῶν ἡγεμόνων τοῦ στρατοῦ. ἐπράχθη γε μὴν αὐτῶν δύο μόνα τὰ τελευταῖα· καὶ Σαλβιδιηνὸς ἄκων αὐτῷ * συμπεριῆλθε τὰς Ἄλπεις.

XXI. Οὐ γιγνομένων δὲ τῶν ἄλλων, ἢ βραδυνόντων, ἐς Πραινεστὸν ἀνεχώρει Λεύκιος, δεδιέναι λέγων Καίσαρα, διὰ τὴν ἀρχὴν δορυφορούμενον, αὐτὸς ἀφρούρητος ὤν. Ἀνεχώρει δὲ καὶ Φουλβία πρὸς Λεύκιον, ἤδη λέγουσα περὶ τοῖς τέκνοις τὸν Λέπιδον δεδιέναι· τοῦτον γὰρ ἀντὶ τοῦ Καίσαρος προὐτίθει. Καὶ τάδε μὲν ἐγράφετο παρ᾽ ἑκατέρων Ἀντωνίῳ, καὶ φίλοι μετὰ τῶν γραμμάτων ἐς αὐτὸν ἐπέμποντο, οἳ διδάξειν ἔμελλον περὶ ἑκάστων. καὶ

Lin. 38. Ἀσίνιον *Regii, Aug. ut alibi.* *L.* 42. Σαλβιδηνὸς *rurſus Edd. invitis MSStis.* *L.* 43. *Pro* ἄκων *fortaſſe* ἄγων *reponendum. Ceterum non corrupta ſolum, verum etiam mutilata h. l. utique videtur oratio.* *L.* 45. Πραινεστὸν *h. l. & in ſeqq. Edd. & MSSti noſtri.* *L.* 47 *ſq.* ἀνεχώρει δὲ καὶ Φουλβία, Λέπιδον εἶναι λέγουσα περὶ τοῖς τέκνοις δεδιέναι *Edd. & in edit.* 1. 2. *aſteriſco in margine adpoſito indicatur corruptum aut mutilum eſſe locum: quem partim ex MSStis, partim ex facili conjectura, reſtitui.*

„contra *Pompejum* duæ legiones *Antonii* militent: Alpes miſſis a Cæſare in Hiſpaniam pateant, nec *Aſinius Pollio* eos amplius prohibeat: denique ut his conditionibus *Lucius* pacatus amoveat ſatellitium, & ſecurus adminiſtret rempublicam.” Hæ tum fuere conditiones renovati fœderis opera ductorum exercitus: quarum duæ tantum poſtremæ ratæ fuerunt; & *Salvidienus* * Alpes ſuperavit.

21. Quum vero reliqua non præſtarentur, aut differrentur; *Lucius Præneſte ſeceſſit*, dicens „ſe Cæſarem timere, pro magiſtratu munitum ſatellitibus, quum ipſe nullis ſtipatus ſit.” Ad eumdemque ſe recepit *Fulvia* quoque; „liberis ſuis a *Lepido* jam ſe timere,” dictitans: hunc enim, loco *Cæſaris*, nunc commemorare malebat. Ac de his rebus utrique literas ſcripſerunt ad *Antonium*, eaſque perferendas ad eum dederunt amicis, qui certiorem erant facturi de

Digitized by Google

A. U. 713.

οὐχ εὗρον, ἐρευνώμενος, ὅ τι σαφῶς ἀντεγράφετο αὐτοῖς. Οἱ δὲ τῶν στρατῶν ἡγεμόνες, συνομόσαντες κρινεῖν τοῖς ἄρχουσιν αὖθις ὃ δοκοίη δίκαιον εἶναι, καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας ἐς αὐτὸ συναναγκάσειν, ἐκάλουν ἐπὶ ταῦτα τοὺς περὶ Λεύκιον. οὐ δεξαμένων δ' ἐκείνων, ὁ Καῖσαρ ἐπιφθόνως αὐτοὺς ἔν τε τοῖς ἡγεμόσι τοῦ στρατοῦ, καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίων ἀρίστοις, ἐμέμφετο. οἱ δὲ ἐξέθεον ἐς τὸν Λεύκιον, καὶ παρεκάλουν, οἰκτεῖραι μὲν ἐπὶ τοῖς ἐμφυλίοις τὴν πόλιν καὶ τὴν Ἰταλίαν, δέξασθαι δὲ κοινὸν, ᾧ τὴν κρίσιν ἢ ἐπὶ σφῶν ἢ ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων γενέσθαι.

XXII. Αἰδουμένου δὲ τοῦ Λευκίου τά τε λεγόμενα καὶ τοὺς λέγοντας, ὁ Μάνιος μάλα θρασέως ἔφη· Τὸν μὲν Ἀντώνιον οὐδὲν ἀλλ' ἢ χρήματα μόνα ἀγείρειν ἐν ξένοις ἀνδράσι, τὸν δὲ Καίσαρα καὶ τὴν στρατιὰν καὶ τὰ ἐπίκαιρα τῆς Ἰταλίας ταῖς θεραπείαις προκαταλαμβάνειν· τήν τε γὰρ Κελτικὴν Ἀντωνίῳ πρότερον δεδομένην ἐλευθεροῦν μετ' ἐξαπάτης Ἀντωνίου, καὶ τὴν Ἰταλίαν

Lin. 53. κρίνειν *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 58. ἐπεμέμφετο *Edd. Rectius Aug.* *L.* 60 *ſq. An* κοινὴν οἳ τὴν κρίσιν? *Mendoſam ibi eſſe orationem, Muſgravius etiam adnotavit.*

ſingulis: quarum quidem literarum exemplaria, ſedulo quæſita, invenire non potui. Tum utriuſque exercitus proceres conjurarunt, ſe rurſus ex æquo diremturos hanc litem imperatorum, & coacturos parere eum qui noluiſſet: ad eamque rem conficiendam *Lucium* cum ſuis invitarunt. Qui poſtquam venire renuerunt, *Cæſar* invidioſe eos cum apud primores exercitus, tum apud urbanos optimates incuſabat. Moxque concurſus optimatium ex Urbe ad *Lucium* factus eſt, deprecantium „ut miſereretur Italiæ, adflictæ bellis Civilibus; permitteretque, ut in commune lis iſta, arbitrio vel ad ſe vel ad militum præfectos delato, diſceptaretur."

22. Quumque *Lucius* tum ipſos loquentes revereretur, tum ea quæ ab his dicebantur; *Manius* præfracte admodum reſpondit: „*Antonium* pecunias tantum colligere ab exteris; *Cæſarem* vero & exercitus favorem, & opportuna loca Italiæ, conciliatis ſibi hominum ſtudiis, præoccupare: nam & Galliam, quæ prius obvenerat Antonio, nunc in fraudem illius liberari; & Italiam propemodum univer-

σχεδὸν ἅπασαν ἀντὶ μόνων ὀκτωκαίδεκα πόλεων τοῖς ἐστρατευμένοις καταγράφειν· τέσσαρσί τε καὶ τριάκοντα τέλεσιν ἀντὶ ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τῶν συμμαχησάντων ἐπινέμειν οὐ γῆν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἱερῶν χρήματα, συλλέγοντα μὲν ὡς ἐπὶ Πομπήϊον, ἐφ' ὃν οὐδέ πω παρατάττεται, λιμωττούσης ὧδε τῆς πόλεως· διαιροῦντα δὲ τοῖς στρατοῖς ἐς θεραπείαν κατὰ Ἀντωνίου, καὶ τὰ δεδημευμένα οὐ πιπράσκοντα μᾶλλον ἢ δωρούμενον αὐτοῖς. χρῆναι δὲ, εἰ τῷ ὄντι εἰρηνεύειν ἐθέλοι, τῶν μὲν ἤδη διῳκημένων ὑποσχεῖν λόγον· ἐς δὲ τὰ μέλλον, ἃ ἂν κοινῇ βουλευομένοις δοκῇ, μόνα πράσσειν. Οὕτω μὲν θρασέως ὁ Μάνιος ἠξίου, μήτε τὸν Καίσαρά τινας εἶναι κύριον ἔργου, μήτε τὴν Ἀντωνίου συνθήκην βέβαιον· ὡρισμένον, τῶν ἐγκεχειρισμένων ἑκάτερον αὐτοκράτορα εἶναι, καὶ τὸ πρασσόμενον ὑπὸ ἀλλήλων εἶναι κύριον. Πανταχόθεν οὖν ὁ Καῖσαρ ἑώρα πολεμησείοντας αὐτούς· καὶ παρεσκευάζοντο αὐτῶν ἑκάτεροι.

A. U. 712.

Lin. 77. ἐθέλει *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 81. ὡρισμένου *Edd. Prætuli Aug.*

„ſam, pro octodecim civitatibus, adtribui veteranis; præterea, pro Legionibus XXVIII, quæ pugnæ interfuiſſent, XXXIV legionibus non ſolum agros dividi, verum etiam pecuniam diſtribui e fanis deſumtam: eam pecuniam prætextu quidem Pompejani belli colligi a Cæſare; quod tamen bellum, in tanta licet Urbis fame, nondum ne inſtruatur quidem; ſed revera *Cæſarem* pecuniis illis uti ad parandum largitionibus favorem militum adverſus Antonium; atque bona etiam proſcriptorum non tam vendere, quam donare militibus. Quod ſi pa„cem quærat ſerio, debere eum prius actorum rationem reddere, & in poſterum nihil agere, niſi de communi ſententia." Hæc fuit *arrogans Manii poſtulatio*, ut neque *Cæſar* quidquam poſſet arbitratu ſuo facere, neque rata manerent ea de quibus cum *Antonio* fuerat conventum: quandoquidem inter illos diſerte convenerat „ut abſolutum imperium uterque haberet in commiſſis ſibi rebus atque provinciis, utque alter alterius acta rata haberet." Tum vero *Cæſar*, videns eos bellum omnino cupere, ſe quoque pariter atque illi parabat.

Digitized by Google

A. U. 713.

XXIII. Δύο δὲ στρατοῦ τέλη τὰ ἐς Ἀγκῶνα πόλιν ᾠκισμένα, Καίσαρί τε ὄντα πατρῷα, καὶ ἐστρατευμένα Ἀντωνίῳ, τῆς τε ἰδίας παρασκευῆς αὐτῶν πυθόμενοι, καὶ τὴν εἰς ἑκάτερον σφῶν οἰκειότητα αἰδούμενοι, πρέσβεις ἔπεμψαν ἐς Ῥώμην, οἳ ἔμελλον ἑκατέρων ἐς διαλύσεις δεήσεσθαι. Καίσαρος δ᾽ αὐτοῖς εἰπόντος, οὐκ Ἀντωνίῳ πολεμεῖν, ἀλλ᾽ ὑπὸ Λευκίου πολεμεῖσθαι, συμβαλόντες οἱ πρέσβεις τοῖς ἡγεμόσι τοῦδε τοῦ στρατοῦ, κοινῇ πάντες ἐς Λεύκιον ἐπρέσβευον, ἀξιοῦντες αὐτὸν ἐς δίκην Καίσαρι συνεισελθεῖν· δῆλοί τε ἦσαν ὃ πράξειν ἔμελλον, εἰ μὴ τὴν κρίσιν ὑποδέχοιτο. Δεξαμένων δὲ τῶν ἀμφὶ τὸν Λεύκιον, χωρίον τε ὥριστο τῇ δίκῃ Γάβιοι πόλις ἐν μέσῳ Ῥώμης τε καὶ Πραινεστοῦ, καὶ συνέδριον τοῖς κρίνουσιν ἐγίγνετο, καὶ βήματα ἐν μέσῳ δύο τοῖς ἐροῦσιν, ὡς ἐν δίκῃ. Πρότερος δ᾽ ὁ Καῖσαρ ἐλθὼν, ἱππέας ἔπεμψεν ἐς τὴν

Lin. 86. τοῦ στρατοῦ *Edd. Delevi artic. cum Aug.* *L.* 88. αὐτῶν παρασκευῆς *Edd. ex Reg. A. Secus Aug. Reg. B.* *L.* 91. δεήσασθαι *edit. 2. 3. minus bene & invit. MSS.* *L.* 92. συμβαλλοντις (*ſic*) *Aug.* συμβάλλοντες *Reg. B.* *L.* 93. *Verba* τοῖς ἡγεμόσι *uſque* ἐπρέσβευον *abſunt a Reg. A.* *L.* 94. *Pro* ἐπρέσβευον *dant* ἔπεμπον *Edd. quod a ſecunda manu adjectum eſt in Reg. B. cum in eodem a prima manu poſt verba* ἐς Λεύκιον *omiſſæ fuiſſent quatuor lineæ, uſque* ἀμφὶ τὸν Λεύκιον. *Prætuli Aug.* *L.* 95. συνελθεῖν *Edd. Prætuli Aug.*

23. Ceterum duæ legiones *Anconam* in coloniam deductæ, quæ & patri Cæſaris & poſt Antonio militaverant, poſtquam bellum ab his privatim parari audiverunt, pro adfectu quo utrumque imperatorem proſequebantur, legatos miſerunt Romam, qui utroſque precarentur, ut pacem mallent. Quibus quum *Cæſar* reſpondiſſet, *ſe non Antonium impugnare, ſed impugnari a Lucio*; legati cum præfectis earumdem legionum congreſſi ſunt, & communem omnes legationem miſerunt ad *Lucium*, poſtulantes ab eo „ut controverſiam quam habebat cum Cæſare, ſineret decerni judicio:" nec occultabant, quid facturi eſſent, ſi admittere nollet judicium. Conditionem autem poſtquam accepit Lucius, *locus judicio definitus* eſt *Gabii*, urbs Romam inter & Prænestе media. Ibi paratum arbitris conſiſtorium, & in medio ſuggeſta duo poſita ſunt verba facturis, velut in juſto judicio. *Cæſar*, qui prior adve-

Digitized by Google

πάροδον τοῦ Λευκίου, ἐρευνησομένους ἄρα, μή τις ποθὲν ὁρῷτο ἐνέδρα. καὶ οἱ ἱππεῖς οἵδε ἑτέροις ἱππεῦσι τοῦ Λευκίου, προδρόμοις ἄρα, ἢ καὶ τοῖσδε κατασκόποις, συμβαλόντες, ἔκτειναν τινας αὐτῶν. καὶ ἀνεχώρησε δείσας ὁ Λεύκιος, ὡς ἔλεγεν, ἐπιβουλήν· καλούμενός τε ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τοῦ στρατοῦ, παραπέμψειν αὐτὸν ὑπισχνουμένων, οὐκ ἔτι ἐπείθετο. A. U. 713.

XXIV. Οὕτω μὲν ἦσαν αἱ διαλύσεις ἄπρακτοι, καὶ πολεμεῖν ἐγνώκεσαν, καὶ διαγράμμασιν ἤδη πικροῖς κατ' ἀλλήλων ἐχρῶντο. Στρατὸς δὲ ἦν, Λευκίῳ μὲν, ὁπλιτῶν ἓξ τέλη, ὅσα αὐτὸς ἐς τὴν ὑπατείαν ἐλθὼν ἐστράτευσε, καὶ τὰ Ἀντωνίου ἕνδεκα ἕτερα, ὧν ἐστρατήγει Καληνὸς, σύμπαντα ταῦτα ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν· Καίσαρι δὲ ἐν μὲν Καπύῃ τέσσαρα ἦν τέλη, καὶ περὶ αὐτὸν αἱ στρατηγίδες, ἓξ δὲ ἕτερα Σαλβιδιηνὸς ἦγεν ἐξ Ἰβηρίας. Καὶ χρήματα ἦν Λευκίῳ μὲν ἐξ ἐθνῶν τῶν ὑπὸ τὸν Ἀντώνιον οὐ πολεμουμένων. Καίσαρι δὲ, ἃ εἰλήχει πάντα,

Lin. 7. παραπέμπειν *Reg. B. a prim. manu. L. 15.* Καπύῃ *Aug. ut ſæpius alibi, non male. L. 16.* Σαλβιδηνὸς *Edd. invit. Aug. Reg B. & ſic deinceps conſtanter.*

nerat, equites miſit qua tranſiturus erat *Lucius*, diſpecturos num quæ ſtruantur inſidiæ: hi in Antonianos inciderunt equites, ſive præcurſores Lucii, ſive ſpeculatores pariter; conſertiſque manibus, occiderunr ex illis aliquot. Tum *Lucius* retroceſſit, metu inſidiarum, ut dicebat: revocatuſque a præfectis exercitus, deducturos ſe eum pollicentibus, perſuaderi amplius non potuit.

24. Itaque fruſtrato pacificatorum conſilio, *bello et armis rem decernere* CÆSAR LUCIUSQUE *ſtatuerunt*; ſtatimque amarulenta Edicta alter contra alterum edere cœpit. Erant autem *Lucio* ſex legiones, ex delectu quem Conſul creatus habuerat, præter eaſque Antonianæ XI ſub *Caleno* duce, omnes hæ in Italia. *Cæſar* Capuæ quatuor legiones habebat, & circa ſe cohortes prætorias. Sex alias legiones Salvidienus adducebat ex Hiſpania. Pecuniæ *Lucio* ſuppetebant e provinciis pacatis Antonii. Sed *Cæſar*, quoniam provinciæ omnes, quas ſortitus fuerat,

Digitized by Google

A. U. 713. χωρὶς Σαρδοῦς, ἐπολεμεῖτο· ὅθεν ἐκ τῶν ἱερῶν ἐδανείζετο, σὺν χάριτι ἀποδώσειν ὑπισχνούμενος, ἀπό τε Ῥώμης ἐκ τοῦ Καπιτωλίου, καὶ ἀπὸ Ἀντίου καὶ Λανουβίου καὶ Νεμοῦς καὶ Τίβυρος, ἐν αἷς μάλιστα πόλεσι καὶ νῦν εἰσι θησαυροὶ χρημάτων ἱερῶν δαψιλεῖς.

XXV. Τετάρακτο δὲ αὐτῷ καὶ τὰ τῆς Ἰταλίας ἔξω. Πομπήϊος γὰρ, ἐκ τῶν προγραφῶν, καὶ κατοικίσεως τοῦ στρατοῦ, καὶ τῆσδε τῆς Λευκίου διαφορᾶς, ἐπὶ μέγα δόξης καὶ δυνάμεως ἦρτο. οἱ γὰρ περὶ σφῶν δεδιότες, ἢ τὰ ὄντα ἀφαιρούμενοι, ἢ τὴν πολιτείαν ὅλως ἀποστρεφόμενοι, ἐς αὐτὸν ἐχώρουν μάλιστα· καὶ ἡ ἄλλη νεότης ὁρμημένη στρατεύεσθαι διὰ τὰ κέρδη, καὶ οὐδὲν ἡγουμένη διαφέρειν ὑφ᾽ ὅτῳ στρατεύσονται, Ῥωμαίοις πανταχοῦ συστρατευόμενοι, μᾶλλον ἐς τὸν Πομπήϊον ἐχώρουν, ὡς δικαιότερα αἱρούμενον. γεγένητό τε πλούσιος ἐκ τῆς θα-

Lin. 19. ἢ ἐπολεμεῖτο *Edd. ex Reg. B. mend.* ἢ *pro* ἣ *dant Aug. Reg. A. Cand. quæ particula locum tueri non poteſt, NI ante eam ALIQUOD VERBUM EXCIDERIT. L.* 21. *Pro* Ἀντίου *dant* Ἀντωνίου *quotquot noſtri MSSti & Cand. quod correxit C. Steph. Ib.* καὶ Λαουινίου *dant iidem omnes.* Λαουϊνίου *conjecerat C. Steph.* Λανουβίου *poſuimus cum Gelen. & Cluvero. L.* 22. Τίβυρις *Aug. Ven. L.* 25. κατοικίσεως *Edd. cum Reg. B. Aug. Recte Reg. A. L.* 33. γεγένητο ποτε ἐκ τῆς *cum Regiis.* γεγένη τῶν τε (*ſic*) *Aug. Correxit H. Stephanus.*

excepta Sardinia, bello tunc erant infeſtatæ, e fanis accipiebat mutuo, promittens, cum gratia ſe redditurum; videlicet e Romano Capitolio, ex Antio, Lanuvio, Nemore, Tibure; quibus maxime locis hodieque ſunt copioſi *ſacrarum pecuniarum theſauri.*

25. Interea *Cæſari* extra Italiam quoque tumultibus commota erant omnia. Namque *Pompejus*, cum ex proſcriptionibus Triumvirorum, tum ex exercituum in colonias deductionibus, & ex hac ipſa *Lucii contentione* multum & exiſtimatione & viribus creverat. Qui enim ſaluti ſuæ metuebant, aut bonis fuerant ſpoliati, aut præſentem reipublicæ ſtatum omnino non probabant, ad ipſum accedebant maxime: ſimulque alia manus juvenum, militiæ lucrique cupida, nihil referre putans cujus ductu ſtipendia faciant, quoniam ab utraque parte Romani & duces & exercitus eſſent, *Pompejum* ſequi malebant, cujus cauſa videbatur juſtior. Quin & ex maritimis

λασσίου λείας, καὶ ναῦς εἶχε πολλὰς, καὶ πληρώματα ἐντελῆ. Μοῦρκός τε ἀφῖκτο αὐτῷ, δύο ἄγων στρατοῦ τέλη, καὶ τοξότας πεντακοσίους, καὶ χρήματα πολλὰ, καὶ ναῦς ὀγδοήκοντα· καὶ τὸν ἄλλον στρατὸν ἐκ Κεφαλληνίας μετεπέμπετο. Ὅθεν τισὶ δοκεῖ, τότε ὁ Πομπήιος ἐπελθὼν, εὐμαρῶς ἂν τῆς Ἰταλίας κρατῆσαι, ὑπό τε λιμοῦ καὶ στάσεως διεφθαρμένης, καὶ ἐς αὐτὸν ἀφορώσης. ἀλλὰ Πομπηίῳ μὲν, ὑπὸ ἀφροσύνης, οὐκ ἐπιχειρεῖν, ἀλλὰ ἀμύνεσθαι μόνον, ἐδόκει· μέχρι καὶ τοῦδε ἥσσων ἐγένετο. A. U. 713.

XXVI. Ἐν δὲ Λιβύῃ Σέξτιος, ὕπαρχος Ἀντωνίου, παρεδεδώκει μὲν ἄρτι τὸν στρατὸν, ὑπὸ Λευκίου κεκελευσμένος, Φαγγῶνι τῷ Καίσαρος· ἐπισταλεὶς δὲ αὖθις ἀναλαμβάνειν αὐτὸν, οὐκ ἀποδιδόντι τῷ Φαγγῶνι ἐπολέμει, συναγαγὼν τινας τῶν ἀπεστρατευμένων, καὶ Λιβύων πλῆθος ἄλλο, καὶ ἑτέρους παρὰ τῶν βασιλέων. ἡττηθέντων δὲ τῶν κερῶν ἑκατέρων, καὶ ληφθέντων τῶν στρατοπέδων, ὁ Φαγγῶν ἡγούμενος ἐκ προδοσίας τάδε πα-

Lin. 46. ἐπισταμὶν δὲ *Aug.* ἐπισταλῶ *Reg. B.* ἐπισταλὶν *Reg. A.* *Correxit C. Steph. Quamquam teneri fortaſſe* ἘΠΙΣΤΑΛΕΝ *debuerat*. *L.* 50. τῶν *poſt* ληφθέντων *inſeruit ex Aug.*

...ædis ditatus fuerat, naveſ... ...ie habebat cum ſupplemen... permultas. Tum *Murcus* ...ioque duas ei legiones ad... ...ixerat, & quingentos ſagit... ...rios, & pecunias multas, ...veſque octoginta: & reli... ...um exercitum acciebat e ...phalenia. Quapropter ſunt ...i putent, ſi tum *Pompejus* ...raſiſſet Italiam, facile po... ...ōrum ea fuiſſe; quæ, fame ...iul & inteſtinis diſſenſioni... ...s afflicta, illum reſpiciebat. ...d is, per imprudentiam, ſua ...um defendere maluit, quam aliena invadere; donec tandem hac quoque facultate excidit.

26. *In Africa Sextius*, *legatus Antonii*, nuper exercitum, ex Lucii mandato, *Fangoni Cæſaris legato* tradiderat: mox vero rurſus eumdem exercitum recipere juſſus, cum *Fangone* reddere nolente bellum gerebat, collecta emeritorum manu & Afrorum multitudine, regulorumque auxiliis. Et quum in utroque cornu profligatus caſtra quoque amiſiſſet *Fango*, ratus id proditione ſibi accidiſſe, ſe...

A. U. 713. θεῖν, αὐτὸν διεχρήσατο· καὶ Λιβύης μὲν αὖθις ὁ Σέξτιος ἑκατέρας ἐκράτει. Βόκχον δὲ, τὸν Μαυρουσίων βασιλέα, Λεύκιος ἔπεισε πολεμεῖν Καῤῥίνᾳ τῷ τὴν Ἰβηρίαν ἐπιτροπεύοντι τῷ Καίσαρι. Αηνόβαρβός τε, ἑβδομήκοντα ναυσὶ καὶ στρατοῦ δύο τέλεσι καὶ τοξόταις καὶ σφενδονήταις τισὶ καὶ ψιλοῖς καὶ μονομάχοις περιπλέων τὸν Ἰόνιον, ἐπόρθει τὰ τοῖς τρισὶν ἀνδράσιν ὑπήκοα· ἔς τε τὸ Βρεντέσιον ἐπιπλεύσας, τῶν Καίσαρος τριηρῶν τὰς μὲν εἷλε, τὰς δὲ ἐνέπρησε, καὶ τοὺς Βρεντεσίους ἐς τὰ τείχη κατέκλεισε, καὶ τὴν χώραν προυνόμευεν.

XXVII. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς τὸ Βρεντέσιον στρατιωτῶν τέλος ἔπεμψε, καὶ Σαλβιδιηνὸν κατὰ σπουδὴν ἐκ τῆς ἐς Ἰβηρίαν ὁδοῦ μετεκάλει. τούς τε στρατολογήσοντας σφίσιν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Λεύκιος περιέπεμπον· πεῖραί τε τούτων τῶν ξεναγῶν ἦσαν ἐς ἀλλήλους, βραχύτεραι καὶ μείζους, καὶ ἐνέδραι πολλάκις. Ἡ δὲ εὔνοια τῶν Ἰταλῶν ἐς τὸν Λεύκιον παρὰ πολὺ ἐποίει, ὡς

Lin. 52. αὐτὸν *Edd. invit. Aug. Reg. B.* *L. 53. Malim* ὑγν, *monente Fabricio ad Dionem.*

ipſum interemit. Ita *Sextius* iterum utraque Africæ provincia potitus eſt. *Bocchus* item, rex Maurorum, a Lucio perſuaſus, *Carinati*, Hiſpaniam pro Cæſare curanti, bellum intulit. *Ahenobarbus* vero, cum ſeptuaginta navibus & duabus legionibus, adjuncta etiam ſagittariorum funditorumque manu, & nonnullis velitibus ac gladiatoribus, vagando per mare Ionium, vaſtabat regiones agnoſcentes *Triumvirorum* imperium: &, quum adpuliſſet Brunduſium, triremes Cæſarianas partim cepit, partim cremavit, & Brunduſinorum intra mœnia compulſorum agros deprædatus eſt.

27. Itaque Brunduſium Cæſar unam legionem miſit; & *Salvidienum* ex itinere in Hiſpaniam propere revocavit. Certatim vero & *Cæſar et Lucius* per totam Italiam, qui delectus militum haberent, circummiſerunt: inter quos ipſos ſubinde minoribus quibuſdam præliis, atque etiam majoribus, cum aperto Marte, tum ſæpius ex inſidiis, pugnatum eſt. *Italorum* vero *favor erga Lucium* erat multo propenſior; quod hic pro ipſis,

Digitized by Google

ὑπὲρ σφῶν τοῖς κληρουχουμένοις πολεμοῦντα. καὶ οὐχ αἱ καταγραφόμεναι τῷ στρατῷ πόλεις ἔτι μόναι, ἀλλ' ἡ Ἰταλία σχεδὸν ἅπασα ἀνίστατο, φοβουμένη τὰ ὅμοια· τούς τε τῷ Καίσαρι χρωμένους ἐκ τῶν ἱερῶν χρημάτων ἐκβάλλοντες ἐκ τῶν πόλεων ἢ ἀναιροῦντες, τὰ τείχη σφῶν διὰ χειρὸς εἶχον, καὶ πρὸς τὸν Λεύκιον ἐχώρουν. ἐχώρουν δὲ καὶ οἱ κατοικιζόμενοι τῶν στρατιωτῶν ἐς τὸν Καίσαρα· ὡς ἐς οἰκεῖον ἤδη πόλεμον ὑπὲρ σφῶν, ἑκάτεροι διαιρούμενοι. A. U. 713.

XXVIII. Καὶ τῶνδε γιγνομένων, ὁ Καῖσαρ ὅμως ἔτι τήν τε βουλὴν καὶ τοὺς καλουμένους ἱππέας συναγαγὼν, ἔλεγεν ὧδε· Καταγιγνώσκομαι μὲν, εὖ οἶδα, ὑπὸ τῶν περὶ Λεύκιον, οὐκ ἀμυνόμενος αὐτοὺς, εἰς ἀσθένειαν ἢ ἀτολμίαν, ἃ καὶ νῦν μου καταγνώσονται διὰ τήνδε τὴν σύνοδον ὑμῶν. ἐμοὶ δὲ ἔρρωται μὲν ὁ στρατὸς, ὅσος τέ μοι συναδικεῖται, τὴν κληρουχίαν ἀφαιρούμενος ὑπὸ Λευκίου, καὶ ὁ ἄλλος ὃν ἔχω. ἔρρωται δὲ καὶ τὰ λοιπὰ,

Lin. 72. κεχραμένους (*f.* κεχρημένους) *Ven.* *L. 82.* καταγινώσκοντας, *Edd. ex Reg. A. Rectius Reg. B. Aug. Ven.*

contra novos colonos, bellum gerere videretur. Nec ſolum civitates, quarum agri militibus diviſi fuerant, ſed *Italia ferme univerſa commota* erat, dum quiſque ſibi ſimilem calamitatem timebat: ejectiſque aut occiſis qui pro *Cæſare* ſacram ex templis pecuniam mutuabantur, ſervabant ſua mœnia, & ad *Lucium* accedebant. E diverſo novi coloni adjungebant ſe *Cæſari*. Adeo utrique in diverſas partes, velut ad bellum quiſque pro ſua re ſuſceptum, diſcindebantur.

28. Quæ dum fiunt, interim tamen etiam tum CÆSAR, *convocato ſenatu et equeſtri ordine*, hujuſmodi ad eos verba fecit: „Scio, me a *Lucii* factione, eo quod vim eorum non repello, contemni, ut parum fortem aut viribus meis parum confidentem, & eum contemtum auctum nunc iri, propter hunc ipſum veſtrum conventum. Ego vero exercitum validum habeo, tum eum qui una mecum injuſte læditur, cui debita victoriæ præmia a *Lucio* eripiuntur, tum eum qui aliâs meis auſpiciis militat: nec minus valida ſunt cetera, niſi quod

A. U. 713.

πλὴν τῆς γνώμης μόνης. οὐ γάρ ἡδύ μοι πολεμεῖν ἐμφυλίους πολέμους χωρὶς ἀνάγκης βαρείας, οὐδὲ καταχρῆσθαι τῶν πολιτῶν τοῖς ἔτι λοιποῖς κατ' ἀλλήλων· καὶ μάλιστα, τοῦδε τοῦ ἐμφυλίου οὐκ ἐκ Μακεδονίας ὑμῖν ἢ Θρᾴκης ἀκουσθησομένου, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ γενησομένου· ἣν πόσα χρὴ, χωρὶς τῶν ἀπολλυμένων ἀνδρῶν, κακοπαθῆσαι, γιγνομένην στάδιον ἡμῖν; Ἐγὼ μὲν δὴ διὰ τάδε ὀκνῶ, καὶ νῦν ἔτι μαρτύρομαι, μηδὲ ἀδικεῖν Ἀντώνιον, μηδὲ ἀδικεῖσθαι πρὸς Ἀντωνίου. Ὑμᾶς δὲ, ἐλέγξαι τοὺς ἀμφὶ τὸν Λεύκιον τάδε δι' ὑμᾶς αὐτοὺς, καὶ συναλλάξαι μοι, παρακαλῶ. Καὶ εἰ μὴ πείθοιντο μηδὲ νῦν, ἐκείνοις μὲν αὐτίκα δείξω τὰ μέχρι νῦν εὐβουλίαν, οὐ δειλίαν, οὖσαν. Ὑμᾶς δὲ, καὶ παρ' ὑμῖν αὐτοῖς καὶ πρὸς Ἀντώνιον, ἀξιῶ μάρτυρας εἶναί μοι, καὶ συνίστασθαι διὰ τὴν ὑπεροψίαν Λευκίου.

XXIX. Ταῦτ' εἶπεν ὁ Καῖσαρ. Καὶ τούτων οἱ μὲν δὴ πάλιν εἰς τὸ Πραινεστὸν ἐξέτρεχον· καὶ ὁ Λεύκιος τοσόνδε

„ipſum bellandi conſilium nondum ſatis mihi firmum ſit. Non enim delector bellis civilibus, præter urgentem neceſſitatem ſuſceptis: nec abutendum cenſeo his qui ſuperſunt civibus in mutuam perniciem; præſertim quum hujus civilis belli facinora non e Macedonia nobis aut e Thracia nuncianda, ſed in ipſa Italia ſpectanda forent; quæ ſi hujus belli campus fuerit, quantas calamitates, præter hominum etiam jacturam quos ferrum abſumet, patiatur neceſſe eſt? Hoc eſt, cur me priorem incipere pigeat. Et nunc quoque *proteſtor, me nec de Antonio queri, nec facere quidquam cur ille de me queri debeat.* Sed vos hortor, ut veſtra etiam cauſa coarguatis *Lucium* cum ſuis inſtigatoribus, eoſque mecum in gratiam reducatis. Qui ſi nunc quoque perſtabunt in ſua pervicacia, protinus illis oſtendam, me hactenus non timore cunctatum eſſe, ſed conſilio. A vobis autem poſtulo, ut non ſolum apud voſmet ipſos, ſed etiam apud Antonium, teſtes mihi ſitis, & meæ cauſæ faveatis, propter inſolentiam *Lucii.*"

29. Hæc CÆSAR. Illi rurſus propere legatos *Præneſte* mittunt: quibus *Lucius* hoc tantum reſpondit: „ſero nunc

Digitized by Google

εἶπεν, ὅτι καὶ τῶν ἔργων ἤδη προειλήφασιν ἀμφότεροι, καὶ ὁ Καῖσαρ ὑποκρίνεται, τέλος ἄρτι πέμψας ἐς τὸ Βρεντέσιον, κωλύειν Ἀντώνιον ἐπανιόντα. Ὁ δὲ Μάνιος καὶ ἐπιστολὴν ἐδείκνυε τοῦ Ἀντωνίου, εἴτε πλασάμενος, εἴτε ἀληθῆ, πολεμεῖν, ἐάν τις αὐτοῦ τὴν ἀξίωσιν καθαιρῇ. Ἐρομένων δὲ τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς, εἰ καθαιροῖτό τι τῆς ἀξιώσεως Ἀντωνίου, καὶ προκαλουμένων ἐς δίκην περὶ τοῦδε, ἕτερα αὖ πολλὰ ἐσοφίζετο ὁ Μάνιος· ἕως οἱ μὲν ἀπῆλθον ἄπρακτοι, καὶ οὐ συνῆλθον ἐς τὴν ἀπόκρισιν τῷ Καίσαρι, εἴτε καθ' ἑαυτὸν ἀπαγγείλας ἕκαστος, εἴτε δι' ἑτέραν γνώμην, εἴτε ὑπὸ αἰδοῦς. Ὁ δὲ πόλεμος ἀνέῳκτο, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπ' αὐτὸν ἐξῄει, φύλακα τῆς Ῥώμης Λέπιδον σὺν δύο τέλεσι καταλιπών. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἐπιφανῶν τότε μάλιστα ἐπεδείκνυον, οὐκ ἀρέσκεσθαι τῇ τῶν τριῶν ἀρχῇ· ἐς γὰρ τὸν Λεύκιον ἐχώρουν. A. U. 713.

XXX. Καὶ ἦν τὰ κεφάλαια τοῦ πολέμου τοιάδε. Λευκίου μὲν δὴ δύο τέλη περὶ Ἄλβην ἐστασίασε, καὶ τοὺς

Lin. 6. Μάνιος *b. l.* & *mox iterum Aug.* *L.* 9. εἰ καθαιρεῖτο *Edd.* *Prætuli Aug.*

hæc jactari; utrimque rem ad manus jam veniſſe: *Cæſarem* vero ficte agere omnia, qui nuperrime Brunduſium legionem miſerit, quæ Antonium prohibeat reditu in Italiam." *Manius* vero etiam epiſtolam oſtendebat Antonii, (veram, an fictam, incertum;) quæ jubebat vel armis tueri dignitatem ipſius, ſi quis eam convelleret. *Legatis* autem *ſenatus* porro quærentibus, ecquis dignitatem Antonii convelleret? & ad judices ea de re provocantibus; *Manius* rurſus multa comminiſcebatur, donec abierunt rebus infectis. Neque vero dein ad Cæſarem ſe contulerunt legati, ut reſponſum ad eum perferrent: ſive quod privatim ſinguli rem ei renunciarent, ſive ob pudorem, ſive aliam ob cauſam. Jamque *manifeſtum bellum* erat: & *Cæſar* in expeditionem profectus eſt, *præſide Romæ Lepido* cum duabus legionibus relicto. Quo tempore præſertim magnus nobilium numerus, ad *Lucium* ſe conferentes, declaraverunt, ſibi non placere Triumvirorum poteſtatem.

30. Id bellum, ut ſumma rerum momenta exponam, ſic geſtum eſt. Duæ *Lucii* legiones, apud Albam exorta

A. U. 713. ἄρχοντας ἐκβαλόντα, ἐς ἀπόστασιν ἐχώρει. ἐπειγομένων δὲ ἐς αὐτὰ Καίσαρός τε καὶ Λευκίου, φθάσας τὸν Καίσαρα ὁ Λεύκιος, ἀνεσώσατο αὐτὰ χρήμασί τε πολλοῖς καὶ ὑποσχέσεσι μεγάλαις. Φουρνίου δ᾽ ἄλλον στρατὸν ἄγοντος τῷ Λευκίῳ, ὁ Καῖσαρ ἐξήπτετο τῆς οὐραγίας· ἐς δὲ λόφον ἀναδραμόντι τῷ Φουρνίῳ, καὶ νυκτὸς ἐς ὁμογνώμονα πόλιν ἐπειγομένῳ Σεντίαν, νυκτὸς μὲν οὐχ ἕσπετο ὁ Καῖσαρ, ἐνέδρας ὑποπτεύων· ἡμέρας δὲ, τήν τε Σεντίαν ὁμοῦ καὶ τὸ τοῦ Φουρνίου στρατόπεδον ἐπολιόρκει. Λεύκιος δὲ, ἐς Ῥώμην ἐπειγόμενος, τρεῖς μὲν τάξεις προύπεμψεν, αἳ νυκτὸς ἔλαθον ἐς τὴν πόλιν ἐσδραμοῦσαι· αὐτὸς δὲ σὺν πολλῷ στρατῷ καὶ ἱππεῦσι καὶ μονομάχοις εἵπετο. καὶ αὐτὸν Νωνίου τοῦ φύλακος τῶν πυλῶν δεξαμένου τε, καὶ τὸν ὑφ᾽ αὐτῷ στρατὸν ἐγχειρίσαντες, ὁ μὲν Λέπιδος ἐς Καίσαρα ἔφευγεν, ὁ δὲ Λεύκιος Ῥωμαίοις ἐδημηγόρει· Καίσαρα μὲν καὶ Λέπιδον αὐτίκα δώσειν

Lin. 24. 26. 29. Φιρμίου & Φιρμίῳ *h. l. Edd. & MSSti, niſi quod l.* 26. Φιρμίῳ *det Reg. B. & l.* 29. Φορμίου *Aug. L.* 28. εἵπετο *Edd. Prætuli Aug. L.* 33. Νωνίου τε φύλακος *mend. Edd. ex Reg. B. Recte Aug. Ven.* Νωνίου τε τοῦ φύλακος *Reg. A. & omiſit* τε *poſt* δεξαμένου. *L.* 34. ἐγχειρήσαντος *Edd. Rectius Aug. L.* 35. ἔφυγεν *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Ven. Reg. B.*

ſeditione, tribunis expulſis, ad defectionem ſpectabant: ad quas quum & *Cæſar* properaret & *Lucius*, prior hic eo pervenit, & multis largitionibus pollicitationibuſque retinuit eas in officio. *Furnio* deinde adducente illi alium exercitum, *Cæſar* poſtremum agmen invaſit, & *Furnium* in tumulum quemdam compulit. Proxima nocte abeuntem in oppidum ſuæ factionis *Sentiam*, perſequi noluit, metuens inſidias; ſed poſtero die oppidum obſedit & exercitum. At *Lucius*, *Romam* properans, tribus præmiſſis cohortibus, quæ clam noctu Urbem ſunt ingreſſæ, ipſe cum numeroſo exercitu & equitatu gladiatoribuſque ſubſecutus eſt: exceptuſque a *Nonio* portæ cuſtode, milites ejuſdem in fidem recepit. *Lepidus* evaſit ad Cæſarem. *Lucius*, advocato in concionem populo, ſpem fecit „fore, ut mox Cæſar & Lepidus pœnas dent eorum quæ in magiſtratu violenter egiſ-

Digitized by Google

δίκην ἀρχῆς βιαίου, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτὴν ἑκόντα ἀποθήσεσθαι, καὶ ὑπατείαν ἀλλάξεσθαι, νομιμωτέραν ἀρχὴν, παρανόμου, καὶ πάτριον, ἀντὶ τῆς τυραννικῆς. A. U. 713.

XXXI. Καὶ ὁ μὲν τάδε εἰπὼν, ἡδομένων ἁπάντων, καὶ ἡγουμένων ἤδη λελύσθαι τὴν τῶν τριῶν ἀρχὴν, αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ δήμου προσαγορευθεὶς, ἐπὶ τὸν Καίσαρα ἐχώρει, καὶ στρατὸν ἤθροιζεν ἄλλον ἐκ τῶν ἀποικίδων Αντωνίου πόλεων, καὶ αὐτὰς ἐκρατύνατο. Αἱ δὲ δι' εὐνοίας μὲν ἦσαν Αντωνίῳ· Βαρβάτιος δὲ, ὁ Αντωνίου ταμίας, Αντωνίῳ τι προσκρούσας, καὶ διὰ ταῦτ' ἐπανιὼν, ἔλεγε πυνθανομένοις, τὸν Αντώνιον χαλεπαίνειν τοῖς πολεμοῦσι τῷ Καίσαρι κατὰ τῆς κοινῆς σφῶν δυναστείας. καὶ οἱ μὲν, ὅσοι μὴ τῆς ἐξαπάτης ᾔσθοντο τῆς Βαρβατίου, ἐς τὸν Καίσαρα ἀπὸ τοῦ Λευκίου μετετίθεντο. Ὁ δὲ Λεύκιος ὑπήντα Σαλβιδιηνῷ, μετὰ στρατοῦ πολλοῦ πρὸς Καίσαρα ἐκ Κελτῶν ἐπανιόντι· καὶ εἵποντο τῷ

Lin. 38. ἀλλάξασθαι Edd. Recte Aug. L. 39. πατρικιν Reg. B. a pr. manu. Ib. ἀντι τοῦ τυραννικῆς mend. Edd. cum Regiis. Recte Aug. L. 43 ſq. ἀποικιῶν Edd. & MSSti noſtri: quod, quin ex ἀποικίδων corruptum ſit, non dubitandum duxi. L. 46. προσκούσας edit. 3. oper. errore.

ſent; frater vero ipſius ſponte deponat poteſtatem illegitimam, conſulatum pro ea recepturus, legitimum magiſtratum & a majoribus traditum, pro dominatione tyrannica."

31. Hæc locutus *Lucius*, omnibus lætis, & Triumviratum jam antiquatum exiſtimantibus, *Imperator a populo conſalutatus*, profectus eſt *contra Cæſarem*, & alium exercitum ex Antonianis colonis collegit, oppidaque eorum communivit. Erantque coloniæ illæ bene erga Antonium adfectæ: ſed quum per id tempus *Barbatius*, *Antonii quæſtor*, ab offenſo neſcio qua cauſa imperatore dimiſſus, ſciſcitantibus colonis reſpondiſſet „iraſci *Antonium* eis, qui contra Cæſarem atque adeo contra communem ipſorum potentiam arma ferrent;" factum eſt, ut, quotquot dolum Barbatii non ſenſerunt, a Lucio deficerent ad Cæſarem. *Lucius* vero *Salvidieno* profectus eſt obviam, cum magnis copiis revertenti ad Cæſarem ex Gallia: & Salvi-

Digitized by Google

οὐχ εὗρον, ἐρευνώμενος, ὅ τι σαφῶς ἀντεγράφετο αὐτοῖς.
A. U. 713. Οἱ δὲ τῶν στρατῶν ἡγεμόνες, συνομόσαντες κρινεῖν τοῖς ἄρχουσιν αὖθις ὃ δοκοίη δίκαιον εἶναι, καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας ἐς αὐτὸ συναναγκάσειν, ἐκάλουν ἐπὶ ταῦτα τοὺς περὶ Λεύκιον. οὐ δεξαμένων δ' ἐκείνων, ὁ Καῖσαρ ἐπιφθόνως αὐτοὺς ἔν τε τοῖς ἡγεμόσι τοῦ στρατοῦ, καὶ παρὰ τοῖς Ρωμαίων ἀρίστοις, ἐμέμφετο. οἱ δὲ ἐξέθεον ἐς τὸν Λεύκιον, καὶ παρεκάλουν, οἰκτεῖραι μὲν ἐπὶ τοῖς ἐμφυλίοις τὴν πόλιν καὶ τὴν Ιταλίαν, δέξασθαι δὲ κοινωνὸν, ᾧ τὴν κρίσιν ἢ ἐπὶ σφῶν ἢ ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων γενέσθαι.

XXII. Αἰδουμένου δὲ τοῦ Λευκίου τά τε λεγόμενα καὶ τοὺς λέγοντας, ὁ Μάνιος μάλα θρασέως ἔφη· Τὸν μὲν Αντώνιον οὐδὲν ἀλλ' ἢ χρήματα μόνα ἀγείρειν ἐν ξένοις ἀνδράσι, τὸν δὲ Καίσαρα καὶ τὴν στρατιὰν καὶ τὰ ἐπίκαιρα τῆς Ιταλίας ταῖς θεραπείαις προκαταλαμβάνειν· τήν τε γὰρ Κελτικὴν Αντωνίῳ πρότερον δεδομένην ἐλευθεροῦν μετ' ἐξαπάτης Αντωνίου, καὶ τὴν Ιταλίαν

Lin. 53. κρίνειν *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 58. ἐπεμέμφετο *Edd. Rectius Aug.* *L.* 60 *ſq. An* κοινὴν οἱ τὴν κρίσιν? *Mendoſam ibi eſſe orationem, Muſgravius etiam adnotavit.*

ſingulis: quarum quidem literarum exemplaria, ſedulo quæſita, invenire non potui. Tum utriuſque exercitus proceres conjurarunt, ſe rurſus ex æquo diremturos hanc litem imperatorum, & coacturos parere eum qui noluiſſet: ad eamque rem conficiendam *Lucium* cum ſuis invitarunt. Qui poſtquam venire renuerunt, *Cæſar* invidioſe eos cum apud primores exercitus, tum apud urbanos optimates incuſabat. Moxque concurſus optimatium ex Urbe ad *Lucium* factus eſt, deprecantium „ut miſereretur Italiæ, adflictæ bellis Civilibus; permitteretque, ut in commune lis iſta, arbitrio vel ad ſe vel ad militum præfectos delato, diſceptaretur."

22. Quumque *Lucius* tum ipſos loquentes revereretur, tum ea quæ ab his dicebantur; *Manius* præfracte admodum reſpondit: „ *Antonium* pecunias tantum colligere ab exteris; *Cæſarem* vero & exercitus favorem, & opportuna loca Italiæ, conciliatis ſibi hominum ſtudiis, præoccupare: nam & Galliam, quæ prius obvenerat Antonio, nunc in fraudem illius liberari; & Italiam propemodum univer-

σχεδὸν ἅπασαν ἀντὶ μόνων ὀκτωκαίδεκα πόλεων τοῖς A. U. 712.
ἐστρατευμένοις καταγράφειν· τέσσαρσί τε καὶ τριάκοντα τέλεσιν ἀντὶ ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τῶν συμμαχησάντων ἐπινέμειν οὐ γῆν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἱερῶν χρήματα, συλλέγοντα μὲν ὡς ἐπὶ Πομπήϊον, ἐφ' ὃν οὐδέ πω παρατάττεται, λιμωττούσης ὧδε τῆς πόλεως· διαιροῦντα δὲ τοῖς στρατοῖς ἐς θεραπείαν κατὰ Ἀντωνίου, καὶ τὰ δεδημευμένα οὐ πιπράσκοντα μᾶλλον ἢ δωρούμενον αὐτοῖς. χρῆναι δέ, εἰ τῷ ὄντι εἰρηνεύειν ἐθέλοι, τῶν μὲν ἤδη διῳκημένων ὑποσχεῖν λόγον· ἐς δὲ τὰ μέλλον, ἃ ἂν κοινῇ βουλευομένοις δοκῇ, μόνα πράσσειν. Οὕτω μὲν θρασέως ὁ Μάνιος ἠξίου, μήτε τὸν Καίσαρά τινος εἶναι κύριον ἔργου, μήτε τὴν Ἀντωνίου συνθήκην βέβαιον· ὡρισμένον, τῶν ἐγκεχειρισμένων ἑκάτερον αὐτοκράτορα εἶναι, καὶ τὸ πρασσόμενον ὑπὸ ἀλλήλων εἶναι κύριον. Πανταχόθεν οὖν ὁ Καῖσαρ ἑώρα πολεμησείοντας αὐτούς· καὶ παρεσκευάζοντο αὐτῶν ἑκάτεροι.

Lin. 77. ἐθέλει *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 81. ὡρισμένου *Edd. Prætuli Aug.*

„ſam, pro octodecim civitatibus, adtribui veteranis; præterea, pro Legionibus XXVIII, quæ pugnæ interfuiſſent, XXXIV legionibus non ſolum agros dividi, verum etiam pecuniam diſtribui e fanis deſumtam: eam pecuniam prætextu quidem Pompejani belli colligi a Cæſare; quod tamen bellum, in tanta licet Urbis fame, nondum ne inſtruatur quidem; ſed revera *Cæſarem* pecuniis illis uti ad parandum largitionibus favorem militum adverſus Antonium; atque bona etiam proſcriptorum non tam vendere, quam donare militibus. Quod ſi pacem quærat ſerio, debere eum prius actorum rationem reddere, & in poſterum nihil agere, niſi de communi ſententia." Hæc fuit *arrogans Manii poſtulatio*, ut neque *Cæſar* quidquam poſſet arbitratu ſuo facere, neque rata manerent ea de quibus cum *Antonio* fuerat conventum: quandoquidem inter illos diſerte convenerat „ut abſolutum imperium uterque haberet in commiſſis ſibi rebus atque provinciis, utque alter alterius acta rata haberet." Tum vero *Cæſar*, videns eos bellum omnino cupere, ſe quoque pariter atque illi parabat.

Digitized by Google

A. U. 713.

XXIII. Δύο δὲ στρατοῦ τέλη τὰ ἐς Ἀγκῶνα πόλιν ᾠκισμένα, Καίσαρί τε ὄντα πατρῷα, καὶ ἐστρατευμένα Ἀντωνίῳ, τῆς τε ἰδίας παρασκευῆς αὐτῶν πυθόμενοι, καὶ τὴν εἰς ἑκάτερον σφῶν οἰκειότητα αἰδούμενοι, πρέσβεις ἔπεμψαν ἐς Ῥώμην, οἳ ἔμελλον ἑκατέρων ἐς διαλύσεις δεήσεσθαι. Καίσαρος δ' αὐτοῖς εἰπόντος, οὐκ Ἀντωνίῳ πολεμεῖν, ἀλλ' ὑπὸ Λευκίου πολεμεῖσθαι, συμβαλόντες οἱ πρέσβεις τοῖς ἡγεμόσι τοῦδε τοῦ στρατοῦ, κοινῇ πάντες ἐς Λεύκιον ἐπρέσβευον, ἀξιοῦντες αὐτὸν ἐς δίκην Καίσαρι συνεισελθεῖν· δῆλοί τε ἦσαν ὃ πράξειν ἔμελλον, εἰ μὴ τὴν κρίσιν ὑποδέχοιτο. Δεξαμένων δὲ τῶν ἀμφὶ τὸν Λεύκιον, χωρίον τε ὥριστο τῇ δίκῃ Γάβιοι πόλις ἐν μέσῳ Ῥώμης τε καὶ Πραινεστοῦ, καὶ συνέδριον τοῖς κρίνουσιν ἐγίγνετο, καὶ βήματα ἐν μέσῳ δύο τοῖς ἐροῦσιν, ὡς ἐν δίκῃ. Πρότερος δ' ὁ Καῖσαρ ἐλθὼν, ἱππέας ἔπεμψεν ἐς τὴν

Lin. 86. τοῦ στρατοῦ *Edd. Delevi artic. cum Aug.* *L.* 88. αὐτῶν παρασκευῆς *Edd. ex Reg. A. Secus Aug. Reg. B.* *L.* 91. δεήσεσθαι *edit. 2. 3. minus bene & invit. MSS.* *L.* 92. συμβαλλόντες (*ſic*) *Aug.* συμβάλλοντες *Reg. B.* *L.* 93. *Verba* τοῖς ἡγεμόσι *uſque* ἐπρέσβευον *abſunt a Reg. A.* *L.* 94. *Pro* ἐπρέσβευον *dant* ἔπεμπον *Edd. quod a ſecunda manu adjectum eſt in Reg. B. cum in eodem a prima manu poſt verba* ἐς Λεύκιον *omiſſæ fuiſſent quatuor lineæ, uſque* ἀμφὶ τὸν Λεύκιον. *Prætuli Aug.* *L.* 95. συνελθεῖν *Edd. Prætuli Aug.*

23. Ceterum duæ legiones *Anconam* in coloniam deductæ, quæ & patri Cæſaris & poſt Antonio militaverant, poſtquam bellum ab his privatim parari audiverunt, pro adfectu quo utrumque imperatorem proſequebantur, legatos miſerunt Romam, qui utroſque precarentur, ut pacem mallent. Quibus quum *Cæſar* reſpondiſſet, *ſe non Antonium impugnare, ſed impugnari a Lucio*; legati cum præfectis earumdem legionum congreſſi ſunt, & communem omnes legationem miſerunt ad *Lucium*, poſtulantes ab eo „ut controverſiam quam habebat cum Cæſare, ſineret decerni judicio:" nec occultabant, quid facturi eſſent, ſi admittere nollet judicium. Conditionem autem poſtquam accepit Lucius, *locus judicio definitus* eſt *Gabii*, urbs Romam inter & Præneſte media. Ibi paratum arbitris conſiſtorium, & in medio ſuggeſta duo poſita ſunt verba facturis, velut in juſto judicio. *Cæſar*, qui prior adve-

πάροδον τοῦ Λευκίου, ἐρευνησομένους ἄρα, μή τις ποθὲν ὁρῷτο ἐνέδρα. καὶ οἱ ἱππεῖς οἵδε ἑτέροις ἱππεῦσι τοῦ Λευκίου, προδρόμοις ἄρα, ἢ καὶ τοῖσδε κατασκόποις, συμβαλόντες, ἔκτεινάν τινας αὐτῶν. καὶ ἀνεχώρησε δείσας ὁ Λεύκιος, ὡς ἔλεγεν, ἐπιβουλήν· καλούμενός τε ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τοῦ στρατοῦ, παραπέμψειν αὐτὸν ὑπισχνουμένων, οὐκ ἔτι ἐπείθετο.

A. U. 713.

XXIV. Οὕτω μὲν ἦσαν αἱ διαλύσεις ἄπρακτοι, καὶ πολεμεῖν ἐγνώκεσαν, καὶ διαγράμμασιν ἤδη πικροῖς κατ' ἀλλήλων ἐχρῶντο. Στρατὸς δὲ ἦν, Λευκίῳ μὲν, ὁπλιτῶν ἓξ τέλη, ὅσα αὐτὸς ἐς τὴν ὑπατείαν ἐλθὼν ἐστράτευσε, καὶ τὰ Ἀντωνίου ἕνδεκα ἕτερα, ὧν ἐστρατήγει Καληνὸς, σύμπαντα ταῦτα ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν· Καίσαρι δὲ ἐν μὲν Καπύῃ τέσσαρα ἦν τέλη, καὶ περὶ αὐτὸν αἱ στρατηγίδες, ἓξ δὲ ἕτερα Σαλβιδιηνὸς ἦγεν ἐξ Ἰβηρίας. Καὶ χρήματα ἦν Λευκίῳ μὲν ἐξ ἐθνῶν τῶν ὑπὸ τὸν Ἀντώνιον οὐ πολεμουμένων. Καίσαρι δὲ, ἃ εἰλήχει πάντα,

Lin. 7. παραπέμπειν Reg. B. a prim. manu. L. 15. Καπύη Aug. ut ſæpius alibi, non male. L. 16. Σαλβιδιηνὸς Edd. invit. Aug. Reg B. & ſic deinceps conſtanter.

nerat, equites miſit qua tranſiturus erat *Lucius*, diſpecturos num quæ ſtruantur inſidiæ: hi in Antonianos inciderunt equites, ſive præcurſores Lucii, ſive ſpeculatores pariter; conſertiſque manibus, occiderunr ex illis aliquot. Tum *Lucius* retroceſſit, metu inſidiarum, ut dicebat: revocatuſque a præfectis exercitus, deducturos ſe eum pollicentibus, perſuaderi amplius non potuit.

24. Itaque fruſtrato pacificatorum conſilio, *bello et armis rem decernere* CÆSAR LUCIUSQUE *ſtatuerunt*; ſtatimque amarulenta Edicta alter contra alterum edere cœpit. Erant autem *Lucio* ſex legiones, ex delectu quem Conſul creatus habuerat, præter eaſque Antonianæ XI ſub *Caleno* duce, omnes hæ in Italia. *Cæſar* Capuæ quatuor legiones habebat, & circa ſe cohortes prætorias. Sex alias legiones Salvidienus adducebat ex Hiſpania. Pecuniæ *Lucio* ſuppetebant e provinciis pacatis Antonii. Sed *Cæſar*, quoniam provinciæ omnes, quas ſortitus fuerat,

Digitized by Google

A. U. 713. χωρὶς Σαρδοῦς, ἐπολεμεῖτο· ὅθεν ἐκ τῶν ἱερῶν ἐδανείζετο, σὺν χάριτι ἀποδώσειν ὑπισχνούμενος, ἀπό τε Ῥώμης ἐκ τοῦ Καπιτωλίου, καὶ ἀπὸ Ἀντίου καὶ Λανουβίου καὶ Νεμοῦς καὶ Τίβυρος, ἐν αἷς μάλιστα πόλεσι καὶ νῦν εἰσι θησαυροὶ χρημάτων ἱερῶν δαψιλεῖς.

XXV. Τετάρακτο δὲ αὐτῷ καὶ τὰ τῆς Ἰταλίας ἔξω. Πομπήϊος γὰρ, ἐκ τῶν προγραφῶν, καὶ κατοικίσεως τοῦ στρατοῦ, καὶ τῆσδε τῆς Λευκίου διαφορᾶς, ἐπὶ μέγα δόξης καὶ δυνάμεως ἦρτο. οἱ γὰρ περὶ σφῶν δεδιότες, ἢ τὰ ὄντα ἀφαιρούμενοι, ἢ τὴν πολιτείαν ὅλως ἀποστρεφόμενοι, ἐς αὐτὸν ἐχώρουν μάλιστα· καὶ ἡ ἄλλη νεότης ὁρμημένη στρατεύεσθαι διὰ τὰ κέρδη, καὶ οὐδὲν ἡγούμενοι διαφέρειν ὑφ' ὅτῳ στρατεύσονται, Ῥωμαίοις πανταχοῦ συστρατευόμενοι, μᾶλλον ἐς τὸν Πομπήϊον ἐχώρουν, ὡς δικαιότερα αἱρούμενον. γεγένητό τε πλούσιος ἐκ τῆς θα-

Lin. 19. ἢ ἐπολεμεῖτο *Edd. ex Reg. B. mend.* ἢ *pro* ἢ *dant Aug. Reg. A. Cand. quæ particula locum tueri non poteſt, NI ante eam ALIUD VERBUM EXCIDERIT. L.* 21. *Pro* Ἀντίου *dant* Ἀντωνίου *quatuor noſtri MSSti & Cand. quod correxit C. Steph. Ib.* καὶ Λαουινίου *dant iidem omnes.* Λαουϊνίου *conjecerat C. Steph.* Λανουβίου *poſui cum Gelen. & Cluvero. L.* 22. Τίβυρις *Aug. Ven. L.* 25. κατοικίσεων *Edd. cum Reg. B. Aug. Recte Reg. A. L.* 33. γεγένητο ποτε *edit. i. cum Regiis.* γεγένη τῶν τε (*ſic*) *Aug. Correxit H. Stephanus.*

excepta Sardinia, bello tunc erant infeſtatæ, e fanis accipiebat mutuo, promittens, cum gratia ſe redditurum; videlicet e Romano Capitolio, ex Antio, Lanuvio, Nemore, Tibure; quibus maxime locis hodieque ſunt copioſi *ſacrarum pecuniarum theſauri.*

25. Interea *Cæſari* extra Italiam quoque tumultibus commota erant omnia. Namque *Pompejus*, cum ex proſcriptionibus Triumvirorum, tum ex exercituum in colonias deductionibus, & ex hac ipſa *Lucii contentione* multum & exiſtimatione & viribus creverat. Qui enim ſaluti ſuæ metuebant, aut bonis fuerant ſpoliati, aut præſentem rerum ſtatum omnino non probabant, ad ipſum accedebant maxime: ſimulque alia manus juvenum, militiæ lucrique cupida, nihil referre putans cujus ductu ſtipendia faciat, quoniam ab utraque parte Romani & duces & exercitus eſſent, *Pompejum* ſequi malebant, cujus cauſa videbatur juſtior. Quin & ex maritimis

Digitized by Google

λασσίου λείας, καὶ ναῦς εἶχε πολλὰς, καὶ πληρώματα ἐντελῆ. Μοῦρκός τε ἀφῖκτο αὐτῷ, δύο ἄγων στρατοῦ τέλη, καὶ τοξότας πεντακοσίους, καὶ χρήματα πολλὰ, καὶ ναῦς ὀγδοήκοντα· καὶ τὸν ἄλλον στρατὸν ἐκ Κεφαλληνίας μετεπέμπετο. Ὅθεν τισὶ δοκεῖ, τότε ὁ Πομπήιος ἐπελθὼν, εὐμαρῶς ἂν τῆς Ἰταλίας κρατῆσαι, ὑπό τε λιμοῦ καὶ στάσεως διεφθαρμένης, καὶ ἐς αὐτὸν ἀφορώσης. ἀλλὰ Πομπηίῳ μὲν, ὑπὸ ἀφροσύνης, οὐκ ἐπιχειρεῖν, ἀλλὰ ἀμύνεσθαι μόνον, ἐδόκει· μέχρι καὶ τοῦδε ἥσσων ἐγένετο. A. U. 713.

XXVI. Ἐν δὲ Λιβύῃ Σέξτιος, ὕπαρχος Ἀντωνίου, παρεδεδώκει μὲν ἄρτι τὸν στρατὸν, ὑπὸ Λευκίου κεκελευσμένος, Φάγγωνι τῷ Καίσαρος· ἐπισταλεὶς δὲ αὖθις ἀναλαμβάνειν αὐτὸν, οὐκ ἀποδιδόντι τῷ Φάγγωνι ἐπολέμει, συναγαγών τινας τῶν ἀπεστρατευμένων, καὶ Λιβύων πλῆθος ἄλλο, καὶ ἑτέρους παρὰ τῶν βασιλέων. ἡττηθέντων δὲ τῶν κερῶν ἑκατέρων, καὶ ληφθέντων τῶν στρατοπέδων, ὁ Φάγγων ἡγούμενος ἐκ προδοσίας τάδε πα-

Lin. 46. ἐπιστλαμὲν δὲ *Aug.* ἐπισταλῶ *Reg. B.* ἐπισταλὲν *Reg. A.* *Correxit C. Steph. Quamquam teneri fortaſſe* ἘΠΙΣΤΑΛΕΝ *debuerat.* *L.* 50. τῶν *poſt* ληφθέντων *inſerui ex Aug.*

prædis ditatus fuerat, naveſque habebat cum ſupplemento permultas. Tum *Murcus* quoque duas ei legiones adduxerat, & quingentos ſagittarios, & pecunias multas, naveſque octoginta: & reliquum exercitum acciebat e Cephalenia. Quapropter ſunt qui putent, ſi tum *Pompejus* invaſiſſet Italiam, facile potiturum ea fuiſſe; quæ, fame ſimul & inteſtinis diſſenſionibus afflicta, illum reſpiciebat. Sed is, per imprudentiam, ſua ſolum defendere maluit, quam aliena invadere; donec tandem hac quoque facultate excidit.

26. *In Africa Sextius, legatus Antonii*, nuper exercitum, ex Lucii mandato, *Fangoni Cæſaris legato* tradiderat: mox vero rurſus eumdem exercitum recipere juſſus, cum *Fangone* reddere nolente bellum gerebat, collecta emeritorum manu & Afrorum multitudine, regulorumque auxiliis. Et quum in utroque cornu profligatus caſtra quoque amiſiſſet *Fango*, ratus id proditione ſibi accidiſſe, ſe

θεῖν, αὐτὸν διεχρήσατο· καὶ Λιβύης μὲν αὖθις ὁ Σέξ-
A. U. στιος ἑκατέρας ἐκράτει. Βόκχον δὲ, τὸν Μαυρουσίων βα-
713. σιλέα, Λεύκιος ἔπεισε πολεμεῖν Καρρίνα τῷ τὴν Ἰβηρίαν ἐπιτροπεύοντι τῷ Καίσαρι. Ἀηνόβαρβός τε, ἑβδομήκοντα ναυσὶ καὶ στρατοῦ δύο τέλεσι καὶ τοξόταις καὶ σφενδονήταις τισὶ καὶ ψιλοῖς καὶ μονομάχαις περιπλέων τὸ Ἰόνιον, ἐπόρθει τὰ τοῖς τρισὶν ἀνδράσιν ὑπήκοα· ἔς τε τὸ Βρεντέσιον ἐπιπλεύσας, τῶν Καίσαρος τριηρῶν τὰς μὲν εἷλε, τὰς δὲ ἐνέπρησε, καὶ τοὺς Βρεντεσίους ἐς τὰ τείχη κατέκλεισε, καὶ τὴν χώραν προυνόμευεν.

XXVII. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς τὸ Βρεντέσιον στρατιωτῶν τέλος ἔπεμπε, καὶ Σαλβιδιηνὸν κατὰ σπουδὴν ἐκ τῆς ἐς Ἰβηρίαν ὁδοῦ μετεκάλει. τούς τε στρατολογήσοντας σφίσιν ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Λεύκιος περιέπεμπον· πεῖραί τε τούτων τῶν ξεναγῶν ἦσαν ἐς ἀλλήλους, βραχύτεραι καὶ μείζους, καὶ ἐνέδραι πολλάκις. Ἡ δὲ εὔνοια τῶν Ἰταλῶν ἐς τὸν Λεύκιον παρὰ πολὺ ἐποίει, ὡς

Lin. 52. αὐτον Edd. invit. Aug. Reg. B. L. 53. Malim Βόγον, monente Fabricio ad Dionem.

ipſum interemit. Ita *Sextius* iterum utraque Africæ provincia potitus eſt. *Bocchus* item, rex Maurorum, a Lucio perſuaſus, *Carinati*, Hiſpaniam pro Cæſare curanti, bellum intulit. *Ahenobarbus* vero, cum ſeptuaginta navibus & duabus legionibus, adjuncta etiam ſagittariorum funditorumque manu, & nonnullis velitibus ac gladiatoribus, vagando per mare Ionium, vaſtabat regiones agnoſcentes *Triumvirorum* imperium: &, quum adpuliſſet Brunduſium, triremes Cæſarianas partim cepit, partim cremavit, & Brunduſinorum intra mœnia compulſorum agros deprædatus eſt.

27. Itaque Brunduſium Cæſar unam legionem miſit; & *Salvidienum* ex itinere in Hiſpaniam propere revocavit. Certatim vero & *Cæſar et Lucius* per totam Italiam, qui delectus militum haberent, circummiſerunt: inter quos ipſos ſubinde minoribus quibuſdam præliis, atque etiam majoribus, cum aperto Marte, tum ſæpius ex inſidiis, pugnatum eſt. *Italorum* vero *favor erga Lucium* erat multo propenſior; quod hic pro ipſis,

ὑπὲρ σφῶν τοῖς κληρουχουμένοις πολεμοῦντα. καὶ οὐχ αἱ καταγραφόμεναι τῷ στρατῷ πόλεις ἔτι μόναι, ἀλλ' ἡ Ἰταλία σχεδὸν ἅπασα ἀνίστατο, φοβουμένη τὰ ὅμοια· τούς τε τῷ Καίσαρι χρωμένους ἐκ τῶν ἱερῶν χρημάτων ἐκβάλλοντες ἐκ τῶν πόλεων ἢ ἀναιροῦντες, τὰ τείχη σφῶν διὰ χειρὸς εἶχον, καὶ πρὸς τὸν Λεύκιον ἐχώρουν. ἐχώρουν δὲ καὶ οἱ κατοικιζόμενοι τῶν στρατιωτῶν ἐς τὸν Καίσαρα· ὡς ἐς οἰκεῖον ἤδη πόλεμον ὑπὲρ σφῶν, ἑκάτεροι διαιρούμενοι. A. U. 713.

XXVIII. Καὶ τῶνδε γιγνομένων, ὁ Καῖσαρ ὅμως ἔτι τήν τε βουλὴν καὶ τοὺς καλουμένους ἱππέας συναγαγών, ἔλεγεν ὧδε· Καταγιγνώσκομαι μέν, εὖ οἶδα, ὑπὸ τῶν περὶ Λεύκιον, οὐκ ἀμυνόμενος αὐτούς, εἰς ἀσθένειαν ἢ ἀτολμίαν, ἃ καὶ νῦν μου καταγνώσονται διὰ τήνδε τὴν σύνοδον ὑμῶν. ἐμοὶ δὲ ἔρρωται μὲν ὁ στρατός, ὅσος τέ μοι συναδικεῖται, τὴν κληρουχίαν ἀφαιρούμενος ὑπὸ Λευκίου, καὶ ὁ ἄλλος ὃν ἔχω. ἔρρωται δὲ καὶ τὰ λοιπά,

Lin. 72. κεχραμένους (*f.* κιχραμένους) *Ven.* *L.* 82. καταγινώσκοντας *Edd. ex Reg. A. Rectius Reg. B. Aug. Ven.*

contra novos colonos, bellum gerere videretur. Nec ſolum civitates, quarum agri militibus diviſi fuerant, ſed *Italia ferme univerſa commota* erat, dum quiſque ſibi ſimilem calamitatem timebat: ejectiſque aut occiſis qui pro *Cæſare* ſacram ex templis pecuniam mutuabantur, ſervabant ſua mœnia, & ad *Lucium* accedebant. E diverſo novi coloni adjungebant ſe *Cæſari.* Adeo utrique in diverſas partes, velut ad bellum quiſque pro ſua re ſuſceptum, diſcindebantur.

28. Quæ dum fiunt, interim tamen etiam tum CÆSAR, *convocato ſenatu et equeſtri ordine*, hujuſmodi ad eos verba fecit: „Scio, me a *Lucii* factione, eo quod vim eorum non repello, contemni, ut parum fortem aut viribus meis parum confidentem, & eum contemtum auctum nunc iri, propter hunc ipſum veſtrum conventum. Ego vero exercitum validum habeo, tum eum qui una mecum injuſte læditur, cui debita victoriæ præmia a *Lucio* eripiuntur, tum eum qui aliâs meis auſpiciis militat: nec minus valida ſunt cetera, niſi quod

A. U. 713.

πλὴν τῆς γνώμης μόνης. οὐ γὰρ ἡδύ μοι πολεμεῖν ἐμφυλίους πολέμους χωρὶς ἀνάγκης βαρείας, οὐδὲ καταχρῆσθαι τῶν πολιτῶν τοῖς ἔτι λοιποῖς κατ' ἀλλήλων· καὶ μάλιστα, τοῦδε τοῦ ἐμφυλίου οὐκ ἐκ Μακεδονίας ὑμῖν ἢ Θρᾴκης ἀκουσθησομένου, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ γενησομένου· ἣν πόσα χρὴ, χωρὶς τῶν ἀπολλυμένων ἀνδρῶν, κακοπαθῆσαι, γιγνομένην στάδιον ἡμῖν; Ἐγὼ μὲν δὴ διὰ τάδε ὀκνῶ, καὶ νῦν ἔτι μαρτύρομαι, μήτε ἀδικεῖν Ἀντώνιον, μήτε ἀδικεῖσθαι πρὸς Ἀντωνίου. Ὑμᾶς δὲ, ἐλέγξαι τοὺς ἀμφὶ τὸν Λεύκιον τάδε δι' ὑμᾶς αὐτοὺς, καὶ συναλλάξαι μοι, παρακαλῶ. Καὶ εἰ μὴ πείθοιντο μηδὲ νῦν, ἐκείνοις μὲν αὐτίκα δείξω τὰ μέχρι νῦν εὐβουλίαν, οὐ δειλίαν, οὖσαν. Ὑμᾶς δὲ, καὶ παρ' ὑμῖν αὐτοῖς καὶ πρὸς Ἀντώνιον, ἀξιῶ μάρτυρας εἶναί μοι, καὶ συνίστασθαι διὰ τὴν ὑπεροψίαν Λευκίου.

XXIX. Ταῦτ' εἶπεν ὁ Καῖσαρ. Καὶ τούτων οἱ μὲν δὴ πάλιν εἰς τὸ Πραινεστὸν ἐξέτρεχον· καὶ ὁ Λεύκιος τοσοῦτ

„ipſum bellandi conſilium nondum ſatis mihi firmum ſit. Non enim delector bellis civilibus, præter urgentem neceſſitatem ſuſceptis: nec abutendum cenſeo his qui ſuperſunt civibus in mutuam perniciem; præſertim quum hujus civilis belli facinora non e Macedonia nobis aut e Thracia nuncianda, ſed in ipſa Italia ſpectanda forent; quæ ſi hujus belli campus fuerit, quantas calamitates, præter hominum etiam jacturam quos ferrum abſumet, patiatur neceſſe eſt? Hoc eſt, cur me priorem incipere pigeat. Et nunc quoque *proteſtor, me nec de Antonio queri, nec facere quidquam cur ille de me queri debeat.* Sed vos hortor, ut veſtra etiam cauſa coarguatis *Lucium* cum ſuis inſtigatoribus, eoſque mecum in gratiam reducatis. Qui ſi nunc quoque perſtabunt in ſua pervicacia, protinus illis oſtendam, me hactenus non timore cunctatum eſſe, ſed conſilio. A vobis autem poſtulo, ut non ſolum apud vosmet ipſos, ſed etiam apud Antonium, teſtes mihi ſitis, & meæ cauſæ faveatis, propter inſolentiam *Lucii.*"

29. Hæc CÆSAR. Illi rurſus propere legatos *Præneſte* mittunt: quibus *Lucius* hoc tantum reſpondit: „ſero nunc

εἴπεν, ὅτι καὶ τῶν ἔργων ἤδη προειλήφασιν ἀμφότεροι, καὶ ὁ Καῖσαρ ὑποκρίνεται, τέλος ἄρτι πέμψας ἐς τὸ Βρεντέσιον, κωλύειν Ἀντώνιον ἐπανιόντα. Ὁ δὲ Μάνιος καὶ ἐπιστολὴν ἐδείκνυε τοῦ Ἀντωνίου, εἴτε πλασάμενος, εἴτε ἀληθῆ, πολεμεῖν, ἐάν τις αὐτοῦ τὴν ἀξίωσιν καθαιρῇ. Ερομένων δὲ τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς, εἰ καθαιροῖτό τι τῆς ἀξιώσεως Ἀντωνίου, καὶ προκαλουμένων ἐς δίκην περὶ τοῦδε, ἕτερα αὖ πολλὰ ἐσοφίζετο ὁ Μάνιος· ἕως οἱ μὲν ἀπῆλθον ἄπρακτοι, καὶ οὐ συνῆλθον ἐς τὴν ἀπόκρισιν τῷ Καίσαρι, εἴτε καθ' ἑαυτὸν ἀπαγγείλας ἕκαστος, εἴτε δι' ἑτέραν γνώμην, εἴτε ὑπὸ αἰδοῦς. Ὁ δὲ πόλεμος ἀνέῳκτο, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπ' αὐτὸν ἐξῄει, φύλακα τῆς Ῥώμης Λέπιδον σὺν δύο τέλεσι καταλιπών· οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἐπιφανῶν τότε μάλιστα ἐπεδείκνυον, οὐκ ἀρέσκεσθαι τῇ τῶν τριῶν ἀρχῇ· ἐς γὰρ τὸν Λεύκιον ἐχώρουν. A. U. 713.

XXX. Καὶ ἦν τὰ κεφάλαια τοῦ πολέμου τοιάδε. Λευκίου μὲν δὴ δύο τέλη περὶ Ἄλβην ἐστασίασε, καὶ τοὺς

Lin. 6. Μάνιος *h. l. & mox iterum Aug.* *L.* 9. εἰ καθαιρεῖτο *Edd. Prætuli Aug.*

hæc jactari; utrimque rem ad manus jam veniſſe: *Cæſarem* vero ficte agere omnia, qui nuperrime Brunduſium legionem miſerit, quæ Antonium prohibeat reditu in Italiam." *Manius* vero etiam epiſtolam oſtendebat Antonii, (veram, an fictam, incertum;) quæ jubebat vel armis tueri dignitatem ipſius, ſi quis eam convelleret. *Legatis* autem *Senatus* porro quærentibus, ecquis dignitatem Antonii convelleret? & ad judices ea de re provocantibus; *Manius* rurſus multa comminiſcebatur, donec abierunt rebus infectis. Neque vero dein ad Cæſarem ſe contulerunt legati, ut reſponſum ad eum perferrent: ſive quod privatim ſinguli rem ei renunciarent, ſive ob pudorem, ſive aliam ob cauſam. Jamque *manifeſtum bellum* erat: & *Cæſar* in expeditionem profectus eſt, *præſide Romæ Lepido* cum duabus legionibus relicto. Quo tempore præſertim magnus nobilium numerus, ad *Lucium* ſe conferentes, declaraverunt, ſibi non placere Triumvirorum poteſtatem.

30. Id bellum, ut ſumma rerum momenta exponam, ſic geſtum eſt. Duæ *Lucii* legiones, apud Albam exorta

A. U. 713. ἄρχοντας ἐκβαλόντα, ἐς ἀπόστασιν ἐχώρει. ἐπειγομένων δὲ ἐς αὐτὰ Καίσαρός τε καὶ Λευκίου, φθάσας τὸν Καίσαρα ὁ Λεύκιος, ἀνεσώσατο αὐτὰ χρήμασί τε πολλοῖς καὶ ὑποσχέσεσι μεγάλαις. Φουρνίου δ' ἄλλον στρατὸν ἄγοντος τῷ Λευκίῳ, ὁ Καῖσαρ ἐξήπτετο τῆς οὐραγίας· ἐς δὲ λόφον ἀναδραμόντι τῷ Φουρνίῳ, καὶ νυκτὸς ἐς ὁμογνώμονα πόλιν ἐπειγομένῳ Σεντίαν, νυκτὸς μὲν οὐχ ἕσπετο ὁ Καῖσαρ, ἐνέδρας ὑποπτεύων· ἡμέρας δὲ, τήν τε Σεντίαν ὁμοῦ καὶ τὸ τοῦ Φουρνίου στρατόπεδον ἐπολιόρκει. Λεύκιος δὲ, ἐς Ῥώμην ἐπειγόμενος, τρεῖς μὲν τάξεις προύπεμψεν, αἳ νυκτὸς ἔλαθον ἐς τὴν πόλιν ἐσδραμοῦσαι· αὐτὸς δὲ σὺν πολλῷ στρατῷ καὶ ἱππεῦσι καὶ μονομάχοις εἵπετο. καὶ αὐτὸν Νωνίου τοῦ φύλακος τῶν πυλῶν δεξαμένου τε, καὶ τὸν ὑφ' αὐτῷ στρατὸν ἐγχειρίσαντος, ὁ μὲν Λέπιδος ἐς Καίσαρα ἔφευγεν, ὁ δὲ Λεύκιος Ῥωμαίοις ἐδημηγόρει· Καίσαρα μὲν καὶ Λέπιδον αὐτίκα δώσειν

Lin. 24. 26. 29. Φιρμίου & Φιρμίῳ h. l. Edd. & MSSti, niſi quod l. 26. Φιρμίῳ det Reg. B. & l. 29. Φιρμίου Aug. L. 28. εἵπετο Edd. Prætuli Aug. L. 33. Νωνίου τε φύλακος mend. Edd. ex Reg. B. Recte Aug. Ven. Νωνίου τε τοῦ φύλακος Reg. A. & omiſit τε poſt δεξαμένου. L. 34. ἐγχειρήσαντος Edd. Rectius Aug. L. 35. ἔφυγε Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Ven. Reg. B.

ſeditione, tribunis expulſis, ad defectionem ſpectabant: ad quas quum & *Cæſar* properaret & *Lucius*, prior hic eo pervenit, & multis largitionibus pollicitationibuſque retinuit eas in officio. *Furnio* deinde adducente illi alium exercitum, *Cæſar* poſtremum agmen invaſit, & *Furnium* in tumulum quemdam compulit. Proxima nocte abeuntem in oppidum ſuæ factionis *Sentiam*, perſequi noluit, metuens inſidias; ſed poſtero die oppidum obſedit & exercitum. At *Lucius*, *Romam* properans, tribus præmiſſis cohortibus, quæ clam noctu Urbem ſunt ingreſſæ, ipſe cum numeroſo exercitu & equitatu gladiatoribuſque ſubſecutus eſt: exceptuſque a *Nonio* portæ cuſtode, milites ejuſdem in fidem recepit. *Lepidus* evaſit ad Cæſarem. *Lucius*, advocato in concionem populo, ſpem fecit „fore, ut mox Cæſar & Lepidus pœnas dent eorum quæ in magiſtratu violenter egiſ-

Digitized by Google

δίκην ἀρχῆς βιαίου, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτὴν ἑκόντα ἀποθήσεσθαι, καὶ ὑπατείαν ἀλλάξεσθαι, νομιμωτέραν ἀρχὴν, παρανόμου, καὶ πάτριον, ἀντὶ τῆς τυραννικῆς. A. U. 713.

XXXI. Καὶ ὁ μὲν τάδε εἰπὼν, ἡδομένων ἁπάντων, καὶ ἡγουμένων ἤδη λελύσθαι τὴν τῶν τριῶν ἀρχὴν, αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ δήμου προσαγορευθεὶς, ἐπὶ τὸν Καίσαρα ἐχώρει, καὶ στρατὸν ἤθροιζεν ἄλλον ἐκ τῶν ἀποικίδων Ἀντωνίου πόλεων, καὶ αὐτὰς ἐκρατύνατο. Αἱ δὲ δι' εὐνοίας μὲν ἦσαν Ἀντωνίῳ· Βαρβάτιος δὲ, ὁ Ἀντωνίου ταμίας, Ἀντωνίῳ τι προσκρούσας, καὶ διὰ ταῦτ' ἐπανιὼν, ἔλεγε πυνθανομένοις, τὸν Ἀντώνιον χαλεπαίνειν τοῖς πολεμοῦσι τῷ Καίσαρι κατὰ τῆς κοινῆς σφῶν δυναστείας. καὶ οἱ μὲν, ὅσοι μὴ τῆς ἐξαπάτης ᾔσθοντο τῆς Βαρβατίου, ἐς τὸν Καίσαρα ἀπὸ τοῦ Λευκίου μετετίθεντο. Ὁ δὲ Λεύκιος ὑπήντα Σαλβιδιηνῷ, μετὰ στρατοῦ πολλοῦ πρὸς Καίσαρα ἐκ Κελτῶν ἐπανιόντι· καὶ εἵποντο τῷ

Lin. 38. ἀλλάξασθαι *Edd. Recte Aug. L. 39.* πατρίκιον *Reg. B. a pr. manu. Ib.* ἀντὶ τοῦ τυραννικῆς *mend. Edd. cum Regiis. Recte Aug. L. 43 ſq.* ἀποικιῶν *Edd. & MSSti noſtri: quod, quin ex* ἀποικίδων *corruptum ſit, non dubitandum duxi. L. 46.* προσκούσας *edit. 3. oper. errore.*

ſent; frater vero ipſius ſponte deponat poteſtatem illegitimam, conſulatum pro ea recepturus, legitimum magiſtratum & a majoribus traditum, pro dominatione tyrannica."

31. Hæc locutus *Lucius*, omnibus lætis, & Triumviratum jam antiquatum exiſtimantibus, *Imperator a populo conſalutatus*, profectus eſt *contra Cæſarem*, & alium exercitum ex Antonianis colonis collegit, oppidaque eorum communivit. Erantque coloniæ illæ bene erga Antonium adfectæ: ſed quum per id tempus *Barbatius*, *Antonii quæſtor*, ab offenſo neſcio qua cauſa imperatore dimiſſus, ſciſcitantibus colonis reſpondiſſet „iraſci *Antonium* eis, qui contra Cæſarem atque adeo contra communem ipſorum potentiam arma ferrent;" factum eſt, ut, quotquot dolum Barbatii non ſenſerunt, a Lucio deficerent ad Cæſarem. *Lucius* vero *Salvidieno* profectus eſt obviam, cum magnis copiis revertenti ad Cæſarem ex Gallia: & Salvi-

Digitized by Google

A. U. 713. Σαλβιδιηνῷ Ἀσίνιός τε καὶ Οὐεντίδιος, Ἀντωνίου στρατηγοὶ καὶ οἵδε, κωλύοντες αὐτὸν ἐς τὸ πρόσθεν ἰέναι. Ἀγρίππας δὲ, φίλτατος Καίσαρι, δείσας ἐπὶ τῷ Σαλβιδιηνῷ μὴ κυκλωθείη, Σούτριον κατέλαβε, χωρίον τι χρήσιμον τῷ Λευκίῳ· νομίσας, τὸν Λεύκιον ἀπὸ τοῦ Σαλβιδιηνοῦ περισπάσειν ἐφ' ἑαυτὸν, καὶ οἱ τὸν Σαλβιδιηνὸν βοηθήσειν, κατόπιν τοῦ Λευκίου γενόμενον. καὶ τάδε μὲν, ὡς προσεδόκησεν ὁ Ἀγρίππας, ἐγίγνετο ἅπαντα. Ὁ δὲ Λεύκιος, ἀποτυχὼν ὧν ἐπενόει, πρὸς Ἀσίνιον καὶ Οὐεντίδιον ᾔει, ἐνοχλεύντων αὐτὸν ἑκατέρωθεν Σαλβιδιηνοῦ τε καὶ Ἀγρίππου, καὶ φυλασσόντων ὅτε μάλιστα περιλάβοιεν ἐν τοῖς στενοῖς.

XXXII. Ἐκφανείσης δὲ παρ' αὐτὰ τῆς ἐπιβουλῆς, ὁ Λεύκιος οὐ θαῤῥῶν ἀμφοτέροις ἑκατέρωθεν οὖσιν ἐς χεῖρας ἰέναι, ἐς Περυσίαν παρῆλθεν, ὀχυρὰν πόλιν, καὶ παρ' αὐτὴν ἐστρατοπέδευσε, τοὺς περὶ τὸν Οὐεντίδιον περιμένων. Ὁμοῦ δ' αὐτόν τε καὶ τὴν Περυσίαν ὁ Ἀγρίππας καὶ ὁ Σαλβιδιηνὸς.

Lin. 54. Verba καὶ οἵδε *rectius fortaſſe ad ſeqq. referrentur.* *L. 55. Malim* δείσας περὶ τῷ Σαλβιδ. *aut* δείσας τῷ Σαλ. *L. 56.* Σούτριον *Edd. MSS. & Cand. Correxi, monente Cluvero.* *L. 67.* ἐχυρὰν *b. l. Aug. Reg. B.*

dienum a tergo ſequebantur *Aſinius et Ventidius*, *Antoniani duces*, vetantes ne ulterius procederet. Tum *Agrippa*, *Cæſari amiciſſimus*, veritus, ne Salvidienus circumveniretur, *Sutrium* occupavit, oppidum opportunum Lucio; ſperans fore, ut *Lucius* a Salvidieno in ſe averteretur; quo facto *Salvidienus*, qui a tergo erat Lucii, copiis ſuis ſibi poſſet ſubvenire. Et ſicut ſperaverat *Agrippa*, ſic res cecidit. Tum *Lucius*, cœpto fruſtratus, cum *Aſinio et Ventidio* ſe conjungere conſtituit; utrimque ſemper eum infeſtantibus *Salvidieno et Agrippa*; & tempus maxime, quo in anguſtiis eum circumvenire poſſent, obſervantibus.

32. *Lucius*, ubi inſidias ſibi parari cognovit, non auſus cum utrimque imminente hoſte manus conſerere, ad *Peruſiam* deflexit, urbem munitam; ibique caſtra metatus eſt, Ventidium Aſiniumque exſpectaturus. Moxque *Agrippa et Salvidienus*, ipſeque *Cæſar*, ad illos accedens, & *Lucium et Peruſiam*

Digitized by Google

ὁ Σαλβιδιηνὸς, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπελθὼν, τρισὶ στρατοπέδοις ἐκυκλώσαντο· καὶ τὸν ἄλλον στρατὸν ὁ Καῖσαρ ἐκάλει πανταχόθεν κατὰ σπουδὴν, ὡς ἐπὶ τοῦτο δὴ κεφάλαιον τοῦ πολέμου, ἐν ᾧ Λεύκιον εἶχε περιειλημμένον. προὔπεμπε δὲ καὶ ἑτέρους, ἐμποδὼν εἶναι τοῖς ἀμφὶ τὸν Οὐεντίδιον ἐπιοῦσιν. οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ διὰ σφῶν ὤκνουν ἐπείγεσθαι, τόν τε πόλεμον ἀποδοκιμάζοντες ὅλως, καὶ τὴν Ἀντωνίου γνώμην οὐκ ἐπιστάμενοι, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς στρατιᾶς οὐ παριέντες ἀλλήλοις κατὰ ἀξίωσιν οὐδέτερος. Ὁ δὲ Λεύκιος οὔτ᾽ ἐς μάχην ᾔει τοῖς περικαθημένοις, ἀμείνοσι καὶ πλέοσιν οὖσι καὶ γεγυμνασμένοις, νεοστράτευτον ἔχων τὸ πλέον, οὔτε ἐς ὁδοιπορίαν, ἐνοχλησόντων αὐτὸν ὁμοῦ τοσῶνδε. Μάνιον δὲ ἐς τὸν Οὐεντίδιον καὶ Ἀσίνιον ἔπεμπεν, ἐπείγειν αὐτοὺς βοηθεῖν πολιορκουμένῳ Λευκίῳ· καὶ Τισιηνὸν μετὰ τετρακισχιλίων ἱππέων, λεηλατεῖν τὰ Καίσαρος, ἵνα ἀνασταίη. αὐτὸς

A. U. 713.

Lin. 78. παριόντες *Edd. Recte Aug. Ven.* *L.* 79. Οὐδὲ Λεύκιος *Aug.* *L.* 84. Τισίηνον *Edd.* Τίσσινον *Regii.* Τίσσινον *Aug.* Tiſſinium *Cand.*

et Perusiam tribus ſimul exercitibus *obſederunt.* Ac ceteras quoque copias *Cæſar* ad eamdem urbem, tamquam ad ſedem belli, in qua clauſum Lucium teneret, undique convocavit: & alios miſit, qui adventantibus Ventidio Aſinioque ſe opponerent. Quamquam illi ne per ſe quidem admodum properabant; quod nec bellum id probarent, & incerti eſſent de mente Antonii: quo accedebat inter ipſos duces æmulatio, dignitate pares, ut neuter alteri cedere imperio totius exercitus vellet. *Lucius* interim, obſeſſus, nec prælio ſe committebat, impar hoſti non numero ſolum, ſed & genere militum; fruſtraque tirones, cujus generis major pars erat ſuorum, objecturus veteranis: neque vero iter ingredi audebat, a tam multis undique infeſtatus. Quapropter *Manium* miſit ad *Ventidium* & *Aſinium*, qui urgeret eos ad ſubveniendum obſeſſis: ſimulque *Tiſienum* juſſit cum quatuor equitum millibus e Cæſarianorum agris prædas agere, ut Cæſar ab obſidione abſtraheretur. Ipſe vero intra *Peruſiæ* mœnia ſe recepit; ut, ſi

A. U. 713. δὲ παρῆλθεν ἐς τὴν Περυσίαν, ὡς ἐν ὀχυρᾷ πόλει χειμάσων· εἰ δέοι, μέχρι τοὺς περὶ τὸν Οὐεντίδιον ἀφικέσθαι.

XXXIII. Καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτίκα μετὰ σπουδῆς ἅπαντι τῷ στρατῷ τὴν Περυσίαν ἀπετείχιζε χάρακι καὶ τάφρῳ, πεντήκοντα καὶ ἓξ σταδίους περιϊών, διὰ τὸ τῆς πόλεως γεώλοφῶδες, καὶ σκέλη μακρὰ ἐπὶ τὸν Τίβεριν ἐκτείνων, ἵνα τι ἐς τὴν Περυσίαν μὴ ἐσφέροιτο. Αντεπονεῖτό γε μὴν καὶ ὁ Λεύκιος, ἑτέροις ὁμοίοις χαρακώμασι καὶ τάφροις τὴν πέζαν ὀχυρούμενος τοῦ λόφου. καὶ Φουλβία Οὐεντίδιον καὶ Ασίνιον καὶ Ατήϊον καὶ Καληνὸν ἐκ τῆς Κελτικῆς ἠπείγε βοηθεῖν Λευκίῳ· καὶ στρατὸν ἄλλον ἀγείρασα, Πλάγκον ἔπεμπεν ἄγειν Λευκίῳ. Πλάγκος μὲν δὴ τέλος τοῦ Καίσαρος, ἐς Ρώμην ὁδεῦον, διέφθειρεν. Ασινίου δὲ καὶ Οὐεντιδίου, σὺν μὲν ὄκνῳ καὶ διχονοίᾳ τῆς Αντωνίου γνώμης, διὰ δὲ Φουλβίαν ὅμως καὶ διὰ Μάνιον, ἐς τὸν Λεύκιον ἰόντων, καὶ τοὺς ἀποκλείοντας βιαζομένων, ὁ Καῖ-

Lin. 89. ἀπετείχισε *edit.* 2. 3. *Reg. A. Prætuli Aug. Ven. Reg. B. edit.* 1. *Ibid.* τάφρῳ *edit.* 2. 3. *oper. errore. L.* 92. ἐσφέρεται *Reg. B. ex emend. L.* 95. Στήϊον *h. l. mend. Edd. & MSS.* Sed Atcjum *recte Cand. L.* 96 *ſq.* Πλάκκον, Πλάκκος *vel* Πλάκος, *MSS. ut alibi: & ſic porro. L.* 98. Ασιννίου *MSSti, ut plerumque alibi, ſaltem unus vel alter.*

opus eſſet, in urbe munita hiemaret, donec Ventidius cum Aſinio adveniſſet.

33. At *Cæſar*, univerſis copiis propere opus facere juſſis, *Peruſiam foſſa atque aggere*, circuitu VII millium paſſuum, propter tumulum in quo urbs ſita eſt, *cinxit*; brachiaque longa ad Tiberim uſque duxit, ne quid in urbem importaretur. E diverſo *Lucius* ſimili vallo foſſaque radices tumuli muniebat. Et *Fulvia* quoque Ventidium Aſiniumque, tum *Atcjum* & *Calenum* hortata eſt, e Gallia properarent in auxilium obſeſſi; ſimulque alium exercitum, recens nunc collectum, *Planci* ductu miſit ad Lucium. *Plancuſque* legionem Cæſarianam, quæ Romam petebat, concidit in itinere. Quum autem *Aſinius Ventidiuſque*, ſegniter quidem, ut incerti voluntatis Antonii, irent tamen ad Lucium propter Fulviam & Manium, & vi erumpere per eos, qui ad aditum illis præcludendum miſſi erant, conarentur; tum *Cæſar* cum *A-*

Digitized by Google

σαρ ὑπήντα σὺν Ἀγρίππᾳ, φυλακὴν τῆς Περυσίας καταλιπών. οἱ δὲ, οὐδέ πω συμβαλόντες ἀλλήλοις, οὔτε σὺν προθυμίᾳ χωροῦντες, ὁ μὲν αὐτῶν ἐς Ῥάβενναν, ὁ δ' ἐς Ἀρίμινον, ὁ δὲ Πλάγκος ἐς Σπωλήτιον συνέφυγον. Καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῶν ἑκάστῳ στρατὸν ἐπιστήσας, ἵνα μὴ πρὸς ἀλλήλους συνέλθοιεν, ἐς τὴν Περυσίαν ἐπανῆλθε· καὶ μετὰ σπουδῆς τὰς τάφρους προσεσταύρου, καὶ ἐδιπλασίαζε τὸ βάθος καὶ πλάτος, ὡς τριάκοντα πόδας ἀμφότερα εἶναι· τό τε περιτείχισμα ὕψου, καὶ πύργους ἐπ' αὐτοῦ ξυλίνους δι' ἑξήκοντα ποδῶν ἵστη χιλίους καὶ πεντακοσίους· καὶ ἐπάλξεις τε ἦσαν αὐτῷ πυκναὶ, καὶ ἡ ἄλλη παρασκευὴ πᾶσα διμέτωπος, ἔς τε τοὺς πολιορκουμένους, καὶ εἴ τις ἔξωθεν ἐπίοι. Ἐγίγνετο δὲ ταῦτα σὺν πείραις πολλαῖς καὶ μάχαις, ἀκοντίσαι μὲν ἀμεινόνων ὄντων τῶν Καίσαρος, συμπλέκεσθαι δὲ τῶν Λευκίου μονομάχων· καὶ πολλοὺς ἔκτεινον συμπλεκόμενοι.

Lin. 6. ἐς πωλίτιον Edd. ἐς πωλήτιον Aug. Reg. B. Cand. Correxi mendam. L. 9. προσεσταύρου Reg. A. L. 10. βάτος erat in edit. I. mend. L. 12. πυργ. ἐξ αὐτοῦ Edd. Rectius Aug.

A.U. 713.

grippa, relicta Peruſina obſidione, obviam eis profectus eſt. At illi, quum nondum ne copias quidem ſuas conjunxiſſent, ac ceteroquin non nimis promta voluntate eſſent progreſſi, contulerunt ſe alter Ravennam, alter Ariminum; *Plancus* vero Spoletium ſe recepit. *Cæſar*, oppoſita cuique parte ſui exercitus, ne inter ſe conjungerentur, *Peruſiam* rediit: ibique celeriter foſſas vallo præmunivit, earumque cum altitudinem tum latitudinem duplicavit, ut utraque pedum eſſet triginta; tum murum circumcirca altiorem fecit, & turres in eo ligneas MD, ſpatio LX pedum inter ſe diſtantes, erexit, denſiſque propugnaculis murum inſtruxit; denique omnes munitiones ancipites effecit, tam contra obſeſſos, quam contra impetus qui extrinſecus fieri poſſent. Interim non ſemel eruptiones a *Lucio* tentatæ ſunt, pugnæque commiſſæ; in quibus Cæſariani melius miſſilibus rem agebant, quum ex adverſo gladiatores Lucii audacius conſererent manus, multoſque cominus trucidarent,

Digitized by Google

XXXIV. Ὡς δὲ ἐξείργαστο πάντα τῷ Καίσαρι, λιμὸς
A. U. 713. ἥπτετο τοῦ Λευκίου, καὶ τὸ κακὸν ἤκμαζεν ἀγρίως, ἅτε μηδὲν αὐτοῦ μηδὲ τῆς πόλεως προπαρεσκευασμένης. ὧν ὁ Καῖσαρ αἰσθανόμενος, ἀκριβεστέρας τὰς φυλακὰς ἐποίει. Νουμηνίας δὲ ἔτους ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν οὔσης, φυλάξας ὁ Λεύκιος τὴν ἑορτὴν, ὡς ἀμελείας τοῖς πολεμίοις αἰτίαν, ἐξέθορε νυκτὸς ἐπὶ τὰς πύλας αὐτῶν, ὡς διεκπαίσων αὐτοὺς, καὶ στρατιὰν ἐπαξόμενος ἑτέραν· πολλὴ γὰρ ἦν αὐτῷ πολλαχοῦ. ταχὺ δὲ τοῦ πλησίον ἐφεδρεύοντος τέλους καὶ τοῦ Καίσαρος αὐτοῦ σὺν ταῖς στρατηγίσι σπείραις ἐπιδραμόντων, ὁ Λεύκιος μάλα προθύμως ἀγωνιζόμενος ἀνεώσθη. Τῶν δ' αὐτῶν ἡμερῶν ἐν Ῥώμῃ, τοῦ σίτου τοῖς στρατευομένοις φυλασσομένου, τὸ πλῆθος τῷ πολέμῳ καὶ τῇ νίκῃ φανερῶς ἐπηρῶντο, καὶ ἐς τὰς οἰκίας ἐστρέχοντες ἐπὶ ἐρεύνῃ σίτου, ὅσα εὕροιεν ἥρπαζον.

714. XXXV. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Οὐεντίδιον, αἰδούμενοι λιμῷ

Lin. 21. ἠκμ. ἀθρόως *Edd.* ἀγρίως *ded. Aug Ven. L.* 23. αἰσθόμενος *Edd. Prætuli Aug. L.* 26 *ſq.* ὡς ἐκδιεκπαίσων *Edd. mend. ex Reg. B. Recte Aug. Reg. A. L.* 29. στρατηγίσις *Edd. mend. Recte Aug. Ven. L.* 35 *ſq.* κάμνοντα λιμῷ *Edd. Prætuli ſeriem verb. Aug.*

34. Poſtquam vero perfectum eſt opus a *Cæſare*, *fame premebatur Lucius*; atque eo ferocius ingruebat malum, quod nec oppidani, nec ipſe, ullos commeatus præparaverant. Quod intelligens *Cæſar*, diligentiores adhibuit cuſtodias. Nocte autem, quæ præceſſit *Calendas Januarias*, *Lucius*, ratus id ſolenne adlaturum hoſtibus negligentiam, in ipſam portam eorum fecit impetum; ſperans, ſe per hoſtium munimenta erumpere, & alias copias, quas multas multis locis habebat, adducere poſſe. Sed celeriter excita legione e proximis excubiis, & *Cæſare* ipſo cum prætorianis cohortibus ſuccurrente, *Lucius* poſt acre certamen repulſus eſt. Per eoſdem dies *Romæ*, quum frumentum omne adſervaretur in uſum militum, *plebs*, palam imprecationes jactans contra bellum & contra nuperam victoriam, diſcurrit per privatas ædes, *frumentum* quærens; & quidquid invenit, *diripuit*.

3.. Jam vero *Ventidius* reliquique earum partium du-

Digitized by Google

κάμνοντα Λεύκιον περιορᾷν, ἐχώρουν ἐς αὐτὸν ἅπαντες, βιαζόμενοι τοὺς Καίσαρος, πανταχόθεν αὐτοὺς περικειμένους καὶ ἐνοχλοῦντας. ὑπαντώντων δ᾽ αὐτοῖς Ἀγρίππου τε καὶ Σαλβιδιηνοῦ μετὰ δυνάμεως ἔτι πλείονος, ἔδεισαν μὴ κυκλωθεῖεν, καὶ ἐς Φουλκίνιόν τι χωρίον ἐξέκλιναν, ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν σταδίους τῆς Περυσίας διεστηκός·· ἔνθα αὐτοὺς τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀγρίππαν περικαθημένων, πυρὰ πολλὰ ἤγειραν, σύμβολα τῷ Λευκίῳ. καὶ γνώμην ἐποιοῦντο Οὐεντίδιος μὲν καὶ Ἀσίνιος, βαδίζειν καὶ ὡς μαχουμένοι· Πλάγκος δὲ, ἔσεσθαι μέσους Καίσαρός τε καὶ Ἀγρίππου, χρῆναι δ᾽ ἔτι καραδοκεῖν τὰ γιγνόμενα· καὶ ἐκράτει λέγων ὁ Πλάγκος. Οἱ δ᾽ ἐν τῇ Περυσίᾳ, τὰ μὲν πυρὰ ἰδόντες, ἥδοντο· τῶν δ᾽ ἀνδρῶν βραδυνόντων, εἴκασαν καὶ τούσδε ἐνοχλεῖσθαι, καὶ παυσαμένου τοῦ πυρὸς διεφθάρθαι. Ὁ δὲ Λεύκιος, τοῦ λιμοῦ πιέζοντος, ἐνυκτομάχησεν αὖθις ἐκ πρώτης φυλακῆς ἐς ἕω, περὶ ἅπαν τὸ περιτείχισμα· καὶ οὐ

A. U. 714.

Lin. 27. βιαζόμ. τοῦ Καίσαρος *Aug. Forte leg.* τοὺς τοῦ Καισ. *L.* 40. Φουλκίνιόν τε *Edd. Rectius Aug.*

ces, ignominioſum rati, non ſubvenire laboranti fame *Lucio*, omnes ad eum proficiſci inſtituerunt, rejectis Cæſarianis, qui undique eos obſederant preſſerantque. Sed, *Agrippa Salvidienoque* adventantibus cum majoribus copiis, veriti ne circumvenirentur, deflexerunt *Fulginium*, oppidum XX. M. P. a *Peruſia* diſtans. Ubi ab Agrippa obſeſſi, nocturnis ignibus multis accenſis ſignum dabant *Lucio*. Ibi dum inter ſe deliberant, *Ventidio Pollionique* placuit, ut vel ſic proficiſcerentur, prælioque decernerent: ſed *Plancus* amplius exſpectandum cenſebat, ne ingererent ſe perículoſe medios inter Agrippam & Cæſarem: quæ ſententia viſa eſt potior. Qui *Peruſia* obſidebantur, ad primum conſpectum ignium gaviſi, tardantibus ſociis, conjectabant premi eos ab hoſtibus: ubi vero ceſſarunt ignes, deletos ſocios putabant. *Lucius* autem, *fame preſſus*, rurſus alia nocte a prima vigilia uſque diluculum eruptionem tentavit locis omnibus: ſed & tunc, irrito conatu, in

Digitized by Google

A. U. 714. δυνηθεὶς, ἀνέθορεν αὖθις ἐς τὴν Περυσίαν, καὶ τὰς ὑπολοίπους συλλογισάμενος τροφὰς, ἀπεῖπε δίδοσθαι τοῖς θεράπουσι, καὶ ἐφύλασσεν αὐτοὺς, μηδ' ἐκφυγεῖν, ἵνα μὴ γνωριμώτερον γένοιτο τοῖς πολεμίοις τὸ δεινόν. ἠλῶντο οὖν οἱ θεράποντες κατὰ πλῆθος, καὶ κατέπιπτον ἔν τε αὐτῇ τῇ πόλει καὶ μέχρι τοῦ σφετέρου διατειχίσματος, πόαν εἴ τινα εὕροιεν, ἢ φυλλάδα χλωρὰν, νεμόμενοι. καὶ τοὺς ἀποψύχοντας ὁ Λεύκιος ἐς τάφρους ἐπιμήκεις κατώρυσσεν· ἵνα μήτε καιομένων, ἐπίδηλον τοῖς ἐχθροῖς γένοιτο, μήτε σηπομένων, ἀτμὸς καὶ νόσος.

XXXVI. Ἐπεὶ δὲ οὔτε τοῦ λιμοῦ τι τέλος ἦν οὔτε τῶν θανάτων, ἀχθόμενοι τοῖς γιγνομένοις οἱ ὁπλῖται, παρεκάλουν τὸν Λεύκιον αὖθις ἀποπειράσαι τῶν τειχῶν, ὡς διακόψοντες αὐτὰ πάντως. ὁ δὲ, τὴν ὁρμὴν ἀποδεξάμενος, Οὐκ ἀξίως, ἔφη, πρώην τῆς παρούσης ἀνάγκης ἠγωνισάμεθα· καὶ νῦν ἢ παραδιδόναι σφᾶς, ἢ, τοῦτο χεῖρον ἡγουμένους θανάτου, μάχεσθαι μέχρι θανάτου. Δεξαμένων δὲ προθύμως ἁπάντων, καὶ, ἵνα μή τις ὡς

urbem rejectus eſt. Jamque, ſubducta ratione quantum cibariorum eſſet reliquum, ſervis porro præberi victum vetuit: ipſos autem cuſtodivit, ne transfugiendo magis patefacerent hoſtibus mali gravitatem. Errabant igitur agminatim *ſervi*, paſſim humum ſeſe projicientes vel in urbe vel in pomœriis, & *herbam*, ſicubi invenirent, *depaſcentes* aut frondes virides. Exanimes autem *Lucius* in altis foveis defodiebat, ne rogos hoſtis animadverteret, neve ex cadaverum exhalatione peſtis gigneretur.

36. Quum vero nec famis finis adpareret, nec funerum; milites pertæſi orabant *Lucium*, ut rurſus tentaret erumpere, quaſi munimenta hoſtium omnino nunc perfracturi. Ille, comprobato eorum ardore: „Nuper, inquit, non tam ſtrenue, quam neceſſitas poſtulabat, certavimus: nunc aut deditio facienda, aut, ſi hæc morte videtur deterior, uſque ad mortem pugnandum eſt." accipientibus promte conditionem omnibus, &, ne nox ullam præberet occaſio-

Digitized by Google

ἐν νυκτὶ πρόφασις γένοιτο, κατὰ φῶς ἄγειν σφᾶς κελευόντων, ὁ Λεύκιος ἦγε πρὸ ἡμέρας· σίδηρόν τε τειχομάχον εἶχον πολὺν, καὶ κλίμακας ἐς εἴδη πάντα διεσκευασμένας. ἐφέρετο δὲ καὶ τάφρων ἐγχωστήρια ὄργανα, καὶ πύργοι πτυκτοὶ σανίδας ἐς τὰ τείχη μεθιέντες, καὶ βέλη παντοῖα, καὶ λίθοι, καὶ γέῤῥα τοῖς σκόλοψιν ἐπιῤῥιπτεῖσθαι. Προσπεσόντες δὲ μεθ' ὁρμῆς βιαίου, τὴν τάφρον ἐνέχωσαν, καὶ τοὺς σταυροὺς ὑπερέβησαν· καὶ τοῖς τείχεσι προσελθόντες, οἱ μὲν ὑπώρυσσον, οἱ δὲ τὰς κλίμακας ἐπῆγον, οἱ δὲ τοὺς πύργους· ἐνεχείρουν τε ὁμοῦ, καὶ ἠμύνοντο λίθοις καὶ τοξεύμασι καὶ μολιβδαίναις, σὺν πολλῇ θανάτου καταφρονήσει. καὶ τάδε ἐγίγνετο κατὰ μέρη πολλά· ἐπειδὴ δέ τινας * ἐς πολλὰ διαιρουμένοις τοῖς πολεμίοις ἀσθενέστερα πάντα ἦν. A. U. 714.

XXXVII. Ἐκπεσεισῶν δέ που τῶν σανίδων ἐς τὸ τεῖχος, βία τότε μάλιστα ἐπικίνδυνος ἦν τῶν Λευκιανῶν ἐπὶ ταῖς σανίσι μαχομένων, καὶ βέλη πλάγια πάντοθεν ἦν ἐς

Lin. 74. ἀγχωστήρια Edd. mend. Recte Aug. L. 75. πυκλοὶ edit. 1. ex Reg. A. πυκλοὶ edit. 2. 3. Verum deder. Reg. B. & Aug. L. 76. καὶ λίθους Edd. Rectius Aug. L. 80. πύργους ἐνεχείρουν Edd. omiſſa diſtinctione, quam recte dedit Aug. L. 83. Poſt τινας adjecti ſignum lacunæ: cujus nulla ſuſpicio foret, ſi abeſſet τινας & lin. abhinc tertia pro δέ που legeretur δή που.

nem ignaviæ, clara luce ſignum ſibi dari poſtulantibus; *Lucius* duxit eos ſub diluculum, inſtructos affatim ferramentis, & ſcalis variarum formarum, machiniſque quibus foſſæ complentur aggere, & *turribus plicatilibus, ex quibus pontes jaciuntur in mœnia:* adhæc telorum omne genus accedebat, lapideſque, & crates quas palis injicerent. Itaque connixi totis viribus, repleta foſſa, vallum tranſſcenderunt: ſubeunteſque murum, alii eum ſuffodiebant, ſcalas alii adplicabant, alii turres ádmovebant: ſimulque operi erant intenti, ſimul dimicabant, ſaxis, ſagittis, glandibus, cum multo mortis contemtu: eaque omnia multis ſimul locis agebantur. Ita hoſtes in diverſa diſtracti reſiſtebant ſegnius.

37. Poſtquam vero alicubi jam pontes injecti ſunt in mœnia, tum maxime ſumma & ferocia & ſummo periculo ex ipſis pontibus pugnabant *Lu-*

A. U. 714. αὐτοὺς καὶ ἀκόντια. ἐβιάσαντο δὲ ὅμως, καὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐξήλαντο ὀλίγοι, καὶ αὐτοῖς εἵποντο ἕτεροι· καὶ τάχα ἄν τι ἐξείργαστο αὐτοῖς μετὰ ἀπονοίας, εἰ μὴ, γνωσθέντος οὐ πολλὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα μηχανήματα, οἱ ἄριστοι τῶν Καίσαρος ἐφεδρειῶν ἀκμῆτες ἐπήγοντο κεκμηκόσι. Τότε γὰρ δὴ τῶν τειχῶν αὐτοὺς κατήρειψαν, καὶ τὰ μηχανήματα συνέτριψαν, καὶ ἔβαλλον ἄνωθεν ἤδη σὺν καταφρονήσει. τοῖς δὲ τὰ μὲν ὅπλα καὶ τὰ σώματα ὅλα συνεκέκοπτο, καὶ βοὴ σφᾶς ἐπελελοίπει· παρέμενον δ᾽ ὅμως τῇ προθυμίᾳ. ὡς δὲ καὶ τὰ νεκρὰ τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους ἀνῃρημένων ἐσκυλευμένα κάτω διεῤῥιπτεῖτο, τὴν ὕβριν οὐκ ἔφερον, ἀλλὰ ἀνετρέποντο ὑπὸ τῆς ὄψεως, καὶ μικρὸν ἔστησαν ἀποροῦντες, ὥσπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν οἱ διαναπαυόμενοι. Ὧδε δὲ αὐτοὺς ἔχοντας ἐλεῶν ὁ Λεύκιος ἐκάλει τῇ σάλπιγγι ἀναχωρεῖν. ἡσθέντων δὲ τῶν Καίσαρος ἐπὶ τῷδε, καὶ τὰ ὅπλα παταγησάντων οἷον ἐπὶ νίκῃ, ἐρεθισθέντες οἱ τοῦ Λευκίου, τὰς κλίμακας

Lin. 94. ἔβαλον *Edd. invitis MSStis.* *L.* 95. *Pro* ὅλα *eſt* ὅπλα *in Aug. Eam vocem omiſit Cand.* *L.* 96. *Pro* βοὴ *repoſitum* πνοὴ *vel* βία *maluerat Muſgrav.* *L.* 99. ὑπὲρ τῆς ὄψεως *Edd. ex Reg. B. mend. Recte Reg. A. Aug. Ven.*

ciani, a lateribus undique telorum omni genere petiti. At perruperunt tamen, & in mœnia proſilierunt nonnulli, quos mox plures ſunt ſecuti. Et fortaſſis, ut deſperati, effeciſſent aliquid, ni, cognito non multas eſſe tales machinas, fortiſſimi Cæſarianorum feſſis recentes ex ſubſidiis eſſent objecti: qui tum deturbarunt hos e mœnibus, &, confractis machinis, jam contemtim e ſublimi feriebant reliquos. Illi, perfoſſis ſcutis, totoque corpore conſauciati, voce quoque jam deficiente, durabant tamen acriter. Ut vero cadavera etiam eorum, qui in muro cæſi erant, ſpoliata viderunt dejici; non tulerunt contumeliam: ſed horrore ejus ſpectaculi reſilientes, conſtiterunt paulisper dubii, ſicut athlētæ inter certamen interquieſcentes. Ita adfectos miſeratus *Lucius*, receptui cecinit. Sed quum Cæſariani læti comploderent arma, tamquam in victoria; irritati Lucii milites, rurſus arreptis ſcalis (turres enim nul-

αὖθις ἁρπάσαντες (οὐ γὰρ ἔτι πύργους εἶχον) ἔφερον ἐς τὰ τείχη μετὰ ἀπονοίας, οὐδὲν ἔτι βλάπτοντες· οὐ γὰρ ἐδύναντο. περιθέων δ᾽ αὐτοὺς ὁ Λεύκιος, ἐδεῖτο μὴ ψυχομαχεῖν ἔτι, καὶ οἰμώζοντας ἀπῆγεν ἄκοντας. A. U. 714.

XXXVIII. Τὸ μὲν δὴ τέλος τῆσδε τῆς τειχομαχίας, προθυμοτάτης γενομένης, ἐς τοῦτο ἐτελεύτα. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ἵνα μὴ αὖθις ἐπιτολμήσειαν οἱ πολέμιοι τοῖς τείχεσι, τὴν στρατιὰν, ὅση τοῖς γιγνομένοις ἐφήδρευε, παρ᾽ αὐτὸ τὸ τεῖχος ἵδρυσε, καὶ ἐδίδαξεν ἀναπηδᾷν ἐς τὸ τεῖχος ἄλλους ἀλλαχοῦ κατὰ σύνθημα σάλπιγγος. Συνεχῶς τε ἀνεπήδων, οὐδενὸς ἐπείγοντος· ἵνα διδαχή τε σφίσι, καὶ φόβος εἴη τοῖς πολεμίοις. Ἀθυμία δὲ ἐπεῖχε τοὺς τοῦ Λευκίου· καὶ, ὅπερ ἐν τοῖς τοιούτοις εἴωθε γίγνεσθαι, τῆς φυλακῆς οἱ φύλακες ἠμέλουν· ἐκ δὲ τῆς ἀμελείας αὐτομολίαι πολλῶν ἐγίγνοντο, καὶ οὐχ οἱ ἀφανέστεροι τοῦτο μόνοι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡγεμονικῶν τινες ἀνδρῶν. Ἐνεδίδου τε ὁ Λεύκιος ἤδη πρὸς διαλύσεις, ἐλέῳ τοσοῦδε πλήθους ἀπολλυμένου. ἐχθρῶν δέ τινων Καίσαρος περὶ σφῶν δεδιότων, ἔτι ἐπεῖχεν. Ὡς δὲ ὁ Καῖσαρ ὤφθη

Lin. 18. ἐν τούτοις εἴωθε *Edd. Rectius Aug.*

las amplius habebant) cum deſperatione denuo in muros hoſtium ruebant; ſed irrito conatu, nec enim quidquam amplius lædere poterant. Itaque *Lucius*, circumcurſans eos, orabat, ne amplius de vita pugnarent; & gementes ac invitos reduxit.

38. Hic fuit acerrimæ illius oppugnationis exitus. Tum *Cæſar*, ne rurſus hoſtes muros tentarent, milites, quotquot jam non in ipſis ſtationibus eſſent, poſt murum collocavit; docuitque ſigno tuba dato alios alibi in murum proſilire. Atque id continue illi faciebant, nemine etiam urgente; exercitantes ſe pariter, & hoſtem territantes. Lucii vero milites occupavit mœſtitia; &, quod in tali ſtatu rerum fieri ſolet, cuſtodiæ remiſſius agebantur; atque inde crebra fiebant transfugia, non vulgarium tantum militum, ſed & præfectorum aliquot. Jamque etiam *Lucius ad pacem flectebatur*, pereuntium multitudinem miſeratus: ſed unum hoc eum remorabatur, quod Cæſaris inimici ſibi timebant. Ubi vero clementer

Bbb 5

A. U. 714. τοὺς αὐτομόλους φιλανθρώπως ἐκδεχόμενος, καὶ πλείων ὁρμὴ πᾶσιν ἐς τὰς διαλύσεις ἐγίγνετο, δέος ἥπτετο τοῦ Λευκίου, μὴ ἀντιλέγων ἐκδοθείη.

XXXIX. Γενομένης οὖν τινος ἐς τοῦτο πείρας καὶ ἐλπίδος οὐκ ἀηδοῦς, τὸν στρατὸν συναγαγὼν, ἔλεξεν ὧδε· ΓΝΩΜΗ μὲν ἦν μοι, τὴν πάτριον ὑμῖν ἀποδοῦναι πολιτείαν, ὦ Συστρατιῶται, τυραννίδα τὴν τῶν τριῶν ἀνδρῶν ἀρχὴν ὁρῶντι, καὶ οὐδ᾽ ἐφ᾽ ᾗ συνέστη προφάσει, Κασσίου καὶ Βρούτου τεθνεώτων, διαλυθεῖσαν. Λεπίδου γὰρ τὸ μέρος τῆς ἀρχῆς ἀφῃρημένου, καὶ Ἀντωνίου πορρωτάτω χρήματα συλλέγοντος, εἷς οὗτος ἅπαντα πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γνώμην διῴκει, τὰ δὲ πάτρια Ῥωμαίοις πρόσχημα μόνον ἦν καὶ γέλως. ἅπερ ἐγὼ μεταβάλλειν ἐς τὴν ἄνωθεν ἐλευθερίαν τε καὶ δημοκρατίαν ἐπινοῶν, ἠξίουν, τῶν ἐπινικίων διαδοθέντων ἐκλυθῆναι τὴν μοναρχίαν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθον, ἐπειρώμην ἐπὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς κα-

Lin. 31. τὴν carent Edd. male. Dederunt Aug. Ven. Reg. A. L. ἐπειδὴ, ἐπὶ Ῥώμην Edd. invit. MSS. ἐπειρώμην Reg. B. Verum (quod jam viderat Gelenius) dederunt Reg. A. & Aug.

a *Cæſare* excipi transfugas adparuit, & majus jam pacis deſiderium omnes inceſſit; tum vero timere cœpit, ne, ſi ſolus obſtaret, dederetur Cæſari.

39. Quapropter, poſtquam prætentanti ſpes haud ingrata oſtenſa eſt, convocatis militibus, LUCIUS ſic apud eos concionatus eſt: „ERAT mihi quidem animus, *COMMILITONES*, rempublicam vobis reſtituere a majoribus acceptam, quum *Triumviratum* vidiſſem *in tyrannidem verſum*, neque poſt Brutum & Caſſium ſublatos, qui prætextus conſtituendæ illius poteſtatis fuerat, ceſſantem. Lepido enim amoto a collegio, Antonio in remotiſſimis provinciis colligente pecunias, unus hic arbitratu ſuo gerebat omnia: populi Romani inſtituta a majoribus accepta ludibrio habebantur, & vix vana eorum ſpecies relinquebatur. Quibus malis ego remedium quærens, & priſtinam libertatem remque publicam reſtituere cogitans, poſtulaveram, ut, redditis militibus victoriæ præmiis, abrogaretur unius dominatio. Quod poſtquam precibus non impetravi, conatus ſum pro po-

Digitized by Google

ἀναγκάσαι. ὁ δέ με τῷ στρατῷ διέβαλλε, κωλύειν τὰς κληρουχίας ἐλέῳ τῶν γεωργῶν· καὶ τὴν διαβολὴν ἐγὼ ἥνδε ἠγνόησα ἐπὶ πλεῖστον· ἀλλ' οὐδὲ ἐπιγνοὺς, ἐπίστευσά τινα πιστεύσειν, ὁρῶντα τοὺς οἰκιστὰς καὶ παρ' ἐμοῦ διδομένους, οἳ μεριεῖν ἔμελλον ὑμῖν τὰς κληρουχίας. ἀλλὰ δημαγώγησε γάρ τινας ἡ διαβολὴ, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ᾤχοντο· πολεμήσοντες ἡμῖν, ὡς νομίζουσι· σὺν χρόνῳ δ' εἴσοντες, στρατευσάμενοι καθ' ἑαυτῶν. Ὑμῖν δ' ἐγὼ μαρτυρῶ μὲν, ἑλομένοις τὰ ἀμείνονα, καὶ ὑπὲρ δύναμιν κακοπαθήσασιν. ἡττήμεθα δὲ οὐχ ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ τοῦ λιμοῦ, ᾧ δὴ καὶ πρὸς τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν ἐγκαταλελείμμεθα. Ἐμοὶ μὲν δὴ καλῶς εἶχεν ἀγωνίσασθαι μέχρι τοῦ τελευταίου δαίμονος ὑπὲρ τῆς πατρίδος· καλὸν γάρ μοι τὸν ἔπαινον ἐπὶ τῇ γνώμῃ καὶ τὸ τέλος ἐποίει. οὐχ ὑφίσταμαι δὲ δι' ὑμᾶς, οὓς τῆς ἐμῆς A. U. 714.

Lin. 44. Verbo πιστεύσειν, *quod dedit Aug. & cujus veſtigia in Reg. B. adparent, carent Edd. cum Reg. A. Ibid.* ὁρῶν *Edd. Recte Aug. L. 47 ſq.* σὺν χρόνῳ δείσαντες *Edd. Cand.* δ' εἴσαντας *Aug. Ven. quod pronum fuerat corrigere; praeeunte etiam Gelenio. L. 48.* καθ' ἑαυτοὺς *Edd.* καθ' αὐτῶν *(ſic) Aug. Recte Ven. L. 51.* ὑμετέρων *Aug. L. 52.* μὲν δὲ *edit. 3. operarum errore.*

„teſtate magiſtratus mei vel vi efficere. Tum iſte me apud exercitum falſo accuſavit, quaſi deductioni coloniarum ac diſtributioni agrorum me opponerem in veterum poſſeſſorum gratiam. Quam calumniam quum diu ipſe ignoraſſem, ne tum quidem, quum audivi, fidem apud quemquam inventuram putavi; quandoquidem a me quoque deſignatos videre licuit, qui in colonias vos deducerent, agroſque vobis dividerent. Verum decepti nonnulli crediderunt tamen calumniae, pro„fectique ſunt ad eum, ut bellum contra nos gererent; comperturi tandem, ſuſceptam contra ſeſe hanc expeditionem. Sed vobis ego teſtis ſum, potiores partes vos eſſe ſecutos, & laboraſſe pro eiſdem ſupra vires etiam. Victi ſumus autem non ab hoſtibus, ſed a fame; in qua nimirum & ab noſtris ducibus fuimus deſerti. Jam me quidem ſane, pro patria pugnantem, extremam decebat experiri fortunam; ut honeſtiſſimi conſilii laudem glorioſa morte cumularem. Sed non

A. U. 714. προτίθημι εὐκλείας. Πέμψω δὴ πρὸς τὸν κεκρατηκότα, καὶ δεήσομαι, ἐμοὶ μὲν ἀντὶ πάντων ὑμῶν εἰς ὃ θέλει καταχρήσασθαι μόνῳ· ὑμῖν δὲ ἀντ' ἐμοῦ ἀμνηστίαν δοῦναι, πολίταις τε οὖσιν αὐτοῦ, καὶ στρατιώταις ποτὲ γενομένοις, καὶ οὐδὲ νῦν ἀδικοῦσιν, οὐδὲ πολεμήσασιν ἀπὸ καλῆς αἰτίας, οὐδὲ ἡσσημένοις πολέμῳ μᾶλλον, ἢ λιμῷ.

XL. Ὁ μὲν οὕτως εἶπε, καὶ εὐθὺς ἔπεμπε τρεῖς ἐπιλεξάμενος ἐκ τῶν ἀρίστων. ἡ δὲ πληθὺς ἀνῴμωζον, οἱ μὲν ἑαυτῶν χάριν, οἱ δὲ τοῦ στρατηγοῦ, γνώμῃ μὲν ὁμοῦ σφίσιν ἀρίστου καὶ δημοκρατικοῦ Φανέντος, ὑπὸ δ' ἐσχάτης ἀνάγκης ἡττημένου. Οἱ δὲ τρεῖς, ἐντυχόντες τῷ Καίσαρι, ἀνεμίμνησκον τοῦ γένους τῶν στρατῶν ἑνὸς ἑκατέροις ὄντος, καὶ στρατειῶν ὁμοῦ γενομένων, καὶ Φιλίας τῶν ἐπιΦανῶν, καὶ ἀρετῆς προγόνων, οὐκ ἐς ἀνήκεστα τὰς διαΦορὰς προαγαγόντων· ὅσα τε εἰκὸς ἦν ἄλλα ἐπαγωγὰ, τούτοις ὅμοια, ἔλεγον. Ὁ δὲ Καῖσαρ, εἰδὼς τῶν πολεμίων τοὺς μὲν ἀπειροπολέμους ἔτι, τοὺς δὲ κλη-

*Lin.*67. τοῦ στρατηγοῦ *Edd. ex Reg.B. Recte Reg. A. Aug. Ven. Cand.*

„ſuſtineo propter vos, quorum ego incolumitatem meæ gloriæ antepono. Mittam igitur legatos ad victorem, rogaboque, ut a me uno pœnas, vobis omiſſis, quas vult expetat; vobis vero, quam mihi non peto, det veniam, civibus ſuis & quondam etiam militibus, ac ne nunc quidem peccantibus, ſed honeſtas belli cauſas habentibus, & ne bello quidem victis, ſed fame."

40. Hæc locutus *Lucius*, continuo miſit tres electos ex optimatibus. Reliqua vero multitudo in lamenta effundebatur; aliis ſuam vicem dolentibus, aliis vicem imperatoris, qui, quum & fortiſſimum conſilium ſecutus & optime in rempublicam animatus eſſe videretur, ultimæ tandem neceſſitati ſuccumberet. *Legati*, *ad Cæſarem* admiſſi, commemorabant apud eum communem omnium patriam, communemque etiam olim militiam; tum amicitias virorum utriuſque partis nobilium; moremque majorum, abhorrentium a lethalibus diſſenſionibus; denique alia his ſimilia, ad flectendum victoris animum comparata. *Cæſar*, non ignarus hoſtium exercitum compoſitum eſſe par-

φούχους γεγυμνασμένους, ἔφη τεχνάζων, τοῖς ὑπ' Αντωνίῳ στρατευσαμένοις διδόναι τὴν ἀμνηστίαν, ὡς χάριν ἐκείνῳ φέρων· τοὺς δ' ἄλλους ἐπιτρέπειν σφᾶς ἑαυτῷ προστάσσε. Ταῦτα μὲν εἶπεν ἅπασιν. ἰδίᾳ δὲ ἕνα τῶν τριῶν ἀπολαβὼν, Φούρνιον, ἐς μείζονα φιλανθρωπίαν ἐπήλπισε τοὺς περὶ Λεύκιον καὶ τοὺς ἄλλους, χωρὶς τῶν ἰδίων ἐχθρῶν ἑαυτοῦ. A. U. 714.

XLI. Οὐδὲ οὖν οἱ τοῦ Καίσαρος ἐχθροὶ, τὴν ἰδίᾳ γενομένην ἔντευξιν τοῦ Φουρνίου ὑπονοοῦντες ἐπὶ σφίσι γενέσθαι, αὐτόν τε τὸν Φούρνιον ἐλοιδόρουν ἐπανελθόντα, καὶ τὸν Λεύκιον ἠξίουν, ἢ σπονδὰς αὖθις αἰτεῖν ὁμοίας ἅπασιν, ἢ πολεμεῖν μέχρι θανάτου· οὐ γὰρ ἴδιόν τινι τὸν πόλεμον, ἀλλὰ κοινὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, γεγονέναι. Καὶ ὁ Λεύκιος ἐπῄνει μὲν, ἐλεῶν ἄνδρας ὁμοτίμους, καὶ πέμψειν ἔλεγεν ἑτέρους· οὐδένα δὲ, εἰπὼν, ἀμείνονα ἔχειν ἑαυτοῦ, εὐθὺς ἄνευ κήρυκος ᾔει, προθεόντων αὐτῷ δρόμῳ τῶν ἀπαγγελούντων Καίσαρι κατιέναι Λεύκιον. Ὁ δὲ αὐτίκα ὑπήντα. Ἑωρῶντο οὖν ἀλλήλοις ἤδη μετὰ

Lin 80. τὴν ἰδίαν *Edd. Rectius Aug.* *L. 90.* ὅδε αὐτίκα *Edd. invitis MSS.*

tim e tironibus, partim e veteranis exercitatiſque, arte uſus, ait: „ſe Antonii veteranis veniam dare in imperatoris gratiam”; ceteros juſſit, ut ipſius poteſtati ſeſe permitterent. Hæc publice: ſeorſim autem *Furnio*, uni legatorum, oſtendit ſpem clementiæ in *Lucium* & in reliquos, exceptis duntaxat propriis inimicis.

41. Jam illud ipſum privatum *Furnii* colloquium ſuſpectum habentes inimici *Cæſaris*, conviciis Furnium redeuntem exceperunt; poſtularuntque a *Lucio*, ut aut eamdem omnibus pacem peteret, aut ad internecionem bellum perſequeretur. „non enim propter privatas inimicitias ſuſceptum hoc bellum eſſe, ſed pro republica.” *Lucius* viros dignitate pares miſeratus laudavit, promiſitque *ſe aliam miſſurum legationem*: &, præfatus neminem ſe invenire ſeipſo magis idoneum, mox *ipſe* abſque feciali *profectus eſt*; præcurrentibus qui nunciarent Cæſari, deſcendere Lucium. Et confeſtim *Cæſar ivit obviam*. Jamque in

A. U. 714.

τῶν Φίλων, καὶ περιφανεῖς ἦσαν ἀπὸ τῶν σημείων καὶ τῆς στολῆς, οὔσης ἑκατέρῳ στρατηγικῆς. Καὶ ὁ Λεύκιος ἀποθέμενος τοὺς Φίλους, ᾔει σὺν δύο ῥαβδούχοις μόνοις, ἐπιδεικνὺς ἅμα τὴν γνώμην ἀπὸ τοῦ σχήματος· καὶ ὁ Καῖσαρ, συνιεὶς, ἀντεμιμεῖτο ἐς δεῖγμα καὶ ὅδε τῆς ἐς τὸν Λεύκιον εὐνοίας ἐσομένης. ὡς δὲ σπεύδοντα εἶδε τὸν Λεύκιον παρελθεῖν ἐς τὸ Καίσαρος χαράκωμα, ἵνα καὶ τῷδε φαίνοιτο ἑαυτὸν ἐπιτρέπων ἤδη, προλαβὼν ὁ Καῖσαρ ἐξῆλθε τοῦ χαρακώματος, ἵνα ἐλεύθερον εἴη τῷ Λευκίῳ βουλεύεσθαί τε καὶ κρίνειν ἔτι περὶ αὐτοῦ. τοιάδε ἀλλήλοις, προσιόντες, ἀπό τε τῆς στολῆς καὶ τῶν σχημάτων προαπεδείκνυντο.

XLII. Ὡς δὲ ἐπὶ τὴν τάφρον ἀφίκοντο, προσηγόρευσάν τε ἀλλήλους, καὶ ὁ Λεύκιος ἔφη· ΕΙ ΜΕΝ ξένος ὢν ἐπολέμησα, ὦ Καῖσαρ, αἰσχρὰν ἂν τὴν τοιαύτην ἧσσαν ἡγούμην, καὶ αἰσχίονα ἔτι τὴν παράδοσιν· καὶ τῆσδε τῆς αἰσχύνης εἶχον ἀπαλλαγὴν εὔκολον παρ' ἐμαυτῷ.

Lin. 91. ἀπὸ τῶν ὁμοίων *Edd. Cand.* σημείων *recte Aug.* *L.* 95. [illegible] *Edd. Prætuli Aug.*

mutuum conſpectum, ſtipati amicis, venerant, & uterque inſignibus cultuque imperatorio inter ceteros conſpicuus erat: quum *Lucius*, ſemotis amicis, duobus tantum lictoribus comitatus, prodiit, geſtu ſimul vultuque ſententiam animi ſignificans. Intellexit *Cæſar*, & imitatus eſt ejus exemplum, ut ſignum daret futuræ benevolentiæ. Ut vero *Lucium* vidit accelerare gradum, & intra vallum parare introgredi, ut nimirum hoc ipſo jam declararet, ſe Cæſaris poteſtati permittere ſe velle; tum vero ipſe *Cæſar* prior extra vallum prodiit, ut liberum etiam nunc eſſet Lucio rebus ſuis conſulere. Hæc illi, dum ſe invicem accedunt, ipſo habitu geſtuque ſibi mutuo ſignificabant.

42. Ut vero ad foſſam perventum eſt, poſt mutuam ſalutationem, ſic LUCIUS exorſus eſt: „SI cum externo hoſte bellum hoc geſſiſſem, CÆSAR; vinci turpe putarem, turpius etiam deditionem facere: & ab hac ignominia memet ipſum eximendi facilis ratio patebat. Quo-

Ἐπεὶ δὲ πολίτῃ διηνέχθην, καὶ ὁμοτίμῳ, καὶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος· οὐκ αἰσχρὸν ἡγοῦμαι, μετὰ τοιᾶσδε προφάσεως ὑπὸ τοιοῦδε ἡσσῆσθαι. καὶ τάδε λέγω, οὐ παραιτούμενος παθεῖν ὅ τι θέλοις· (διὰ γάρ τοι τοῦτο ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ σὸν ἄνευ σπονδῶν ἱέμην·) ἀλλ᾽ ἵνα τοῖς ἄλλοις αἰτήσω συγγνώμην, δικαίαν τε, καὶ τοῖς σοῖς πράγμασι συμφέρουσαν. Δεῖ δέ με, τοῦτο ἐπιδεικνύντα, διελεῖν τὸν λόγον, ὑπέρ τε ἐκείνων, καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ· ἵνα, μόνον ἐμὲ τῶν γεγονότων αἴτιον ἐπιγνοὺς, εἰς ἐμὲ τὴν ὀργὴν συναγάγῃς, μὴ νομίσῃς δὲ ἐλεγχθήσεσθαι μετὰ παῤῥησίας, (ἄκαιρον γάρ·) ἀλλὰ μετὰ ἀληθείας, ἧς οὐκ ἔνι μοι χωρὶς εἰπεῖν. A. U. 714.

XLIII. Ἐγὼ τὸν πρός σε πόλεμον ἠράμην, οὐχ ἵνα σε καθελὼν διαδέξωμαι τὴν ἡγεμονίαν· ἀλλ᾽ ἵνα τὴν ἀριστοκρατίαν ἀναλάβω τῇ πατρίδι, λελυμένην ὑπὸ τῆς τῶν τριῶν ἀρχῆς, ὡς οὐδ᾽ ἂν αὐτὸς ἀντείποις. καὶ γὰρ ὅτε συνίστασθε αὐτὴν, ὁμολογοῦντες εἶναι παράνομον,

Lin. 12. διὰ γάρ σοι τοῦτο *Aug. Ven.* *L.* 13. ἱέμην *Aug.* *L.* 17 *ſq.* τὴν ὁρμὴν *Aug.*

„niam autem & cum cive mihi res fuit, & cum pari dignitate prædito, idque pro republica; turpe mihi non exiſtimo, talem cauſam poſtquam defendi, a tali viro me vinci. Atque hoc a me dictum ſit, non quod recuſem pati quidquid volueris, quippe qui ob id ipſum ſine feciali ad tua caſtra profectus ſum: ſed ut aliis petam veniam, juſtam illam quidem, & tuis ſimul rebus utilem. Quod ut apertius declarem, ſeparabo cauſam illorum a mea; ut, poſtquam me ſolum fuiſſe belli auctorem intellexeris, in me „iram effundas, neque vero putes velle me invehi in te licentius, (quod intempeſtivum ſane fuerit;) ſed vere tantum eloqui velle quæ diſſimulare nec poſſum nec debeo.

43. „Ego hoc bellum contra te ſuſcepi, non ut, te ſublato, in principatum ipſe ſuccederem, ſed ut reipublicæ moderationem ad optimates revocarem, quæ ſub hac triumvirali poteſtate ſepulta jacet; quod ne ipſe quidem negaveris. Quum enim hanc poteſtatem induxiſtis, faſſi non eſſe legitimam, conſtituiſtis

A. U. 714. ὡς ἀναγκαίαν καὶ πρόσκαιρον ἐτίθεσθε, Κασσίου καὶ Βρούτου περιόντων ἔτι, καὶ ὑμῶν ἐκείνοις οὐ δυναμένων συναλλαγῆναι. ἀποθανόντων δὲ ἐκείνων, οἳ τὸ τῆς στάσεως κεφάλαιον ἦσαν, καὶ τῶν ὑπολοίπων, εἴ τινα λείψανά ἐστιν, οὐ τῇ πολιτείᾳ πολεμούντων, ἀλλὰ ὑμᾶς δεδιότων, ἐπὶ δὲ τούτῳ καὶ τῆς πενταετίας παριούσης, ἀνακύψαι τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τὰ πάτρια ἠξίουν, οὐ προτιμῶν οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν τῆς πατρίδος, ἀλλ' ἐλπίζων μὲν ἐπανελθόντα πείσειν ἑκόντα, ἐπειγόμενος δὲ ἐπὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς γενέσθαι. καὶ εἰ κατῆρξας σὺ, μόνος ἂν καὶ τὴν δόξαν εἶχες. ἐπεὶ δὲ δή σε οὐκ ἔπειθον, ᾤμην, ἐλθὼν ἐπὶ Ῥώμην, καὶ ἀναγκάσαι, πολίτης τε ὢν, καὶ γνώριμος, καὶ ὕπατος. Αἱ μὲν αἰτίαι, δι' ἃς ἐπολέμησα, αἵται μόναι· καὶ οὔτε ὁ ἀδελφὸς, οὔτε Μάνιος, οὔτε Φουλβία, οὔτε ἡ κληρουχία τῶν ἐν Φιλίπποις πεπολεμηκότων, οὔτε ἔλεος τῶν γεωργῶν τὰ κτήματα ἀφαιρουμένων. ἐπεὶ κἀγὼ τοῖς τοῦ ἀδελφοῦ τέλεσιν οἰκιστὰς ἔδωκα, οἳ τὰ τῆ

„eam ut ad tempus neceſſariam, quoad Caſſius Brutuſque ſuperſtites forent, quibuſcum in gratiam redire numquam poſſetis. Jam ſublatis illis, qui diſſenſionis caput fuerant; reliquis vero, ſi quæ tamen ſunt reliquiæ, non contra rempublicam arma ferentibus, ſed quod a vobis ſibi metuant; decurrente etiam præterea, quod præfiniſtis, quinquennio; poſtulavi, ut magiſtratibus oppreſſis caput rurſus attollere liceret: & ne fratris quidem rationem magis, quam patriæ, habui; ſperans, me idem ei perſuaſurum quamprimum reverten[ti], & properans rem abſolv[ere] magiſtratus mei tempore. E[jus] rei ſi tu initium feciſſes, ſolus abſtuliſſes gloriam. Verum quoniam perſuadere t[ibi] non potui; ad Urbem cum exercitu profectus, putavi vel vi id me effecturum, qui & civis eſſem, & nobilis, & Conſul etiam. Hæ ſolæ ſunt hujus belli, a me ſuſcepti, cauſæ; non frater, non Manius, non Fulvia, non agri divisi victori ad Philippos militi, non miſeratio veterum colonorum, ſuis ejectorum poſſeſſionibus: nam me quoque auctore aſſignati ſunt

οἱ τὰ τῶν γεωργῶν ἀφαιρούμενοι τοῖς στρατευσαμένοις διένεμον. ἀλλά με σὺ τήνδε τὴν διαβολὴν αὐτοῖς διέβαλλες, τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου μεταφέρων ἐπὶ τὴν κληρουχίαν ἀπὸ σαυτοῦ· καὶ τῷδε μάλιστα αὐτοὺς ἑλὼν, ἐμοῦ κεκράτηκας. ἀνεπείσθησαν γὰρ, πολεμεῖσθαί τε ὑπ᾽ ἐμοῦ, καὶ ἀμύνεσθαί με ἀδικοῦντα. Τεχνάζειν μὲν δή σε ἔδει, πολεμοῦντα· νικήσαντα δὲ, εἰ μὲν ἐχθρὸς εἶ τῆς πατρίδος, κἀμὲ ἡγεῖσθαι πολέμιον, ἃ ἔδοξα συνοίσειν αὐτῇ, βουληθέντα, οὐ δυνηθέντα δὲ διὰ λιμόν.

XLIV. Λέγω δὲ ταῦτα ἐγὼ, ἐγχειρίζων μὲν ἐμαυτόν σοι, καθάπερ εἶπον, ἐς ὅ τι θέλεις· ὑποδεικνὺς δὲ, οἷα καὶ πρότερον καὶ νῦν ἐφρόνησα περὶ σοῦ, καὶ φρονῶν ἔτι μόνος ἀφικόμην. καὶ περὶ μὲν ἐμοῦ τοσαῦτα. Περὶ δὲ τῶν φίλων καὶ τοῦ στρατοῦ παντὸς, εἰ μὲν οὐχ ὑποπτεύσεις με λέγοντα, συμβουλεύσω τὰ σοὶ μάλιστα ὠφελιμώ-

Lin. 47. κεκρατήκασιν *Edd. Cand. male. Recte Aug. ut jam viderant Gelen. & H. Steph. L. 49.* νικῆσαι δὲ *mend. Edd. Cand. Verum rurſus ded. Aug. L. 52. Duo verba* οὐ δυνηθέντα *(quæ adjicienda vidit Gelen. & poſt eum H. Steph.) deſiderantur in Edd. & Cand. Sed dedit Aug. L. 57.* συμβουλεύω *Edd. Prætuli Aug. Ven. Cand. monente etiam H. Stephano.*

„ſignati ſunt agri fratris legionibus, ſpoliatis poſſeſſoribus priſtinis. Sed hanc calumniam tu in me commentus es, ut cauſam, cur hoc bellum a me ſuſceptum ſit, transferres a te in agrorum diſtributionem. Eaque maxime arte conciliatis veteranorum animis, victoriam de me obtinuiſti. Perſuaſum enim illi habent, ſe a me bello peti; atque adeo injurias, a me ipſis intentatas, armis ſibi eſſe propellendas. Sed his nimirum artibus utendum tibi fuit, quoad bellum gerebas: nunc, victoriam adeptus, ſi es hoſtis reipublicæ, me quoque hoſtem judices neceſſe eſt, qui, quum reipublicæ quocumque modo poſſem conſulere voluerim, fame tantum ſum prohibitus.

44. „Atque hæc dum dico, trado me ipſum (ut jam ante declaravi) tibi, ut de me quidquid volueris ſtatuas. Oſtendere autem tibi volui, quid & prius de te ſenſerim, & etiam nunc ſentiam quum ſolus ad te veni. Sed hæc *hactenus de meipſo*. Quod autem *ad amicos et ad univerſum exercitum* adtinet, niſi ſuſpectum tibi eſt, *con-*

Digitized by Google

A. U. 714. τατα, μηδὲν δεινὸν αὐτοὺς ἐργάσασθαι διὰ τὴν ἐμὴν καὶ τὴν σὴν φιλονεικίαν· μηδὲ, ἄνθρωπον ὄντα, καὶ τύχῃ χρώμενον, οὐ βεβαίῳ πράγματι, κωλῦσαι τοὺς κινδυνεύειν ἐν τύχαις ἢ χρείαις ἐθελήσοντάς ποτε ὑπὲρ σοῦ, μαθόντας ἐκ τοῦδε τοῦ σοῦ νόμου, δυσέλπιστον σώζεσθαι μὴ κατορθοῦσιν. Εἰ δὲ ὕποπτος ἢ ἄπιστος ἐχθροῦ πᾶσα συμβουλὴ, οὐκ ὀκνῶ καὶ παρακαλεῖν σε, μὴ τοὺς φίλους τίνυσθαι τῆς ἐμῆς ἁμαρτίας καὶ τύχης, ἀλλ' εἰς ἐμὲ συναγαγεῖν πάντα, τὸν πάντων αἴτιον. ἀφ' ἧς δὴ γνώμης αὐτοὺς ὑπελιπόμην, ἵνα μὴ δόξαιμι, σοὶ τάδε λέγων ἐκείνων ἀκουόντων, ὑπὲρ ἐμαυτοῦ τεχνάζειν εἰπεῖν.

XLV. Τοιαῦτα δὲ εἰπόντος τοῦ Λευκίου καὶ σιωπήσαντος, ὁ Καῖσαρ ἔλεξεν· Ἄσπονδόν μέν σε κατιόντα πρὸς ἐμὲ ὁρῶν, ὦ Λεύκιε, ὑπήντησα τῶν ἐμῶν ἐρυμάτων ἔτι ἐκτὸς ὄντα κατὰ σπουδὴν, ἵνα ἔτι κύριος ὢν σεαυτοῦ

Lin. 59. τὴν, *ad* σὴν φιλονεικ. *adjeci ex Aug.* *L.* 61. ἢ χρείαις *caret Reg. B.* *Ibid.* ἐθελήσαντάς ποτε *edit.* 1. 2. *male. Recte Aug. & edit.* 3. *L.* 73. ὄντι *puto legendum.*

„*filium* utiliſſimum dedero: ne quid durius in eos animadvertas propter meam tuamque contentionem: &, quum homo ſis, fortunæ obnoxius, (quæ inſtabilis ſemper res eſt,) ne eos, qui in aliis fortunæ caſibus temporibuſque propugnatores fortaſſe tui erant futuri, deterreas, ſi a teipſo exemplum editum viderint, nihil de ſalute ſperandum niſi victoribus. Quod ſi omne conſilium ab hoſte profectum ſuſpectum eſt atque infidum; non piget me *precibus* etiam tecum agere, ne ab amicis meis pœnas exigas mei ſive „peccati ſive infortunii; ſed in me potius omnia conferas, qui cauſa ſum horum omnium. Quamobrem conſulto etiam illos poſt me reliqui, ne, ſi illis audientibus hæc ad te verba facerem, meam ſimul cauſam callide viderer agere velle."

45. Poſtquam finem dicendi *Lucius* fecit; CÆSAR in hanc ſententiam reſpondit: „Quum viderem te, *LUCI*, ſine feciali ad me deſcendere; extra munimenta mea feſtinus occurri, ut libere etiam nunc rebus tuis conſuleres, eaque dicere facereque poſ-

βουλεύοιο, καὶ λέγοις καὶ πράττοις ἃ νομίζεις σοι συνοίσειν. ἐπεὶ δὲ, ὅπερ ἐστὶ τῶν ἀδικεῖν ὁμολογούντων, σαυτὸν ἡμῖν ἐπιτρέπεις, οὐδὲν ἔτι δέομαι διελέγχειν ὅσα σὺν τέχνῃ μου κατεψεύσω. ἐξαρχῆς δέ με βλάψειν ἑλόμενος, καὶ νῦν ἔβλαψας. σπονδὰς γάρ μοι τιθέμενος, ἔτυχες ἂν ἠδικημένου, καὶ νενικηκότος. ἄσπονδον δὲ σαυτόν τε καὶ τοὺς φίλους ἐπιτρέπων ἡμῖν καὶ τὸν στρατὸν, ἀφαιρῇ μὲν πᾶσαν ὀργὴν, ἀφαιρῇ δὲ καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἣν σπενδόμενος ἂν ἔδωκας ὑπ' ἀνάγκης. συμπέπλεκται γὰρ οἷς ἄξιον ὑμᾶς παθεῖν, τὸ προσῆκον ὧν ἐμὲ δίκαιόν ἐστι ποιεῖν· ὃ δὴ προτιμήσω, διά τε τοὺς θεοὺς, καὶ δι' ἐμαυτὸν, καὶ διὰ σὲ, ὦ Λεύκιε· καὶ οὐ ψεύσω σε τῆς προσδοκίας, ἣν ἔχων περὶ ἐμαυτοῦ κατελήλυθας. Ταῦτα μὲν ἔλεξαν ἀλλήλοις, ὡς ἐκ τῶν ὑπομνημάτων ἦν ἐς τὸ δυνατὸν τῆσδε τῆς φωνῆς μεταβαλεῖν τεκμαιρομένῳ τῆς γνώμης τῶν λελεγμένων. Καὶ διεκρίθησαν, ὁ μὲν Καί- A. U. 714.

Lin. 78. μοι, poſt γὰρ, abeſt ab Aug. L. 82. ἴδωκα Edd. MSS. & Cand. quod in ἔδωκας utique mutandum putavi.

„ſes, quæ tibi putes conducere. Quoniam autem, (quod facere ii ſolent, qui ſe peccaſſe profitentur) in poteſtatem meam te tradis; non opus eſt amplius, ut, quæ mihi ſcite ſed falſo objeciſti, coarguam. Sed, ſicut inde ab initio conſilium mihi nocendi cepiſti, ſic etiam nunc mihi noces. Quodſi enim de pacis conditionibus mecum egiſſes, tum in victorem merito infenſum incidiſſes. Nunc, quum abſque ullis conditionibus te & amicos tuos & exercitum noſtræ fidei permittis, non ſolum iram omnem eximis, ſed & poteſtatem aufers, „quam, ſi pactiones interveniſſent, neceſſario eras conceſſurus. Etenim mihi non ſolum, *quid meriti vos ſitis*, reſpiciendum eſt; verum etiam, *me quid deceat*. Atque hanc equidem partem præfero, vel propter deos, vel propter me ipſum, vel propter te, *Luci*: nec fallam hanc tuam de me exſpectationem, quæ huc te adduxit." Talis fuit utriuſque oratio, quatenus ex *Commentariis* ſententiam dictorum agnoſcere & in hujus ſermonis vim licuit transferre. His dictis, a ſe invicem diſceſſerunt: *Cæſar* miratus *Lucium*, quod nul-

A. U. 714.

σαρ ἐν ἐπαίνῳ καὶ θαύματι τὸν Λεύκιον ἔχων, οὐδὲν (ἅ τε ἐν συμφοραῖς) ἀγεννὲς οὐδὲ ἀσύνετον εἰπόντα· ὁ δὲ Λεύκιος τὸν Καίσαρα, τοῦ τε ἤθους καὶ βραχυλογίας. οἱ λοιποὶ δ' ἐτεκμαίροντο τῶν εἰρημένων ἐκ τῆς ὄψεως ἑκατέρων.

XLVI. Καὶ ὁ Λεύκιος ἔπεμπε τοὺς χιλιάρχους, τὸ σύνθημα τῷ στρατῷ ληψομένους παρὰ τοῦ Καίσαρος. Οἱ δὲ ἔφερον αὐτῷ τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατοῦ· καθὰ καὶ νῦν ἔθος ἐστὶ, τὸν αἰτοῦντα τὸ σύνθημα χιλίαρχον ἐπιδιδόναι τῷ βασιλεῖ βιβλίον ἐφήμερον τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ παρόντος. οἱ μὲν δὴ τὸ σύνθημα λαβόντες, τὰς φυλακὰς ἔτι διὰ χειρὸς εἶχον· οὕτω κελεύσαντος αὐτοῦ Καίσαρος, νυκτοφυλακεῖν ἑκατέρους τὰ ἴδια. Ἅμα δὲ ἡμέρᾳ ὁ μὲν Καῖσαρ ἔθυεν, ὁ δὲ Λεύκιος αὐτῷ τὸν στρατὸν ἔπεμπε, τὰ μὲν ὅπλα φέροντα, ἐσκευασμένον δ' ὡς ἐς ὁδοιπορίαν. οἱ δὲ τὸν Καίσαρα πόρρωθεν ὡς αὐτοκράτορα ἠσπάσαντο, καὶ ἔστησαν ἐν μέρει κατὰ τέλος οὗ προσέταξεν ὁ Καῖσαρ, ἐφ' ἑαυτῶν, οἵ τε κληροῦχοι, καὶ οἱ νεοστράτευτοι, κεχωρισμένοι. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ἐκτελεσθεί-

Lin. 93. ἐκτεκμαίροντο *Edd. mend. ex Reg. B. Recte Reg. A. Aug.*
Ibid. τοῦ εἰρημένου *edit.* 1. *vit.*

lum ei (ſicut in calamitatibus fieri fere ſolet) vel humile verbum vel inconſideratum excidiſſet; *Lucius*que viciſſim, laudans *Cæſaris* clementiam & in dicendo concinnam brevitatem. Reliqui ex utriuſque vultu de orationum ſententia conjecturam fecerant.

46. Tum *Lucius* tribunos miſit, qui *teſſeram a Cæſare* acciperent. Iidemque ſimul *matriculam* ei adtulerunt; ſicut hodieque mos eſt, ut tribunus, quum teſſeram petit, ſimul Imperatori exhibeat *libellum diurnum, in quo præſentium militum numerus eſt conſignatus.* Accepta teſſera, non intermiſerunt tamen excubias; ita enim juſſerat Cæſar, ut ea nocte ſeorſim uterque excubaret exercitus. Poſtridie vero, prima luce *Cæſar* ſacra peregit; *Lucius*que ad eum miſit exercitum, arma geſtantem, ſed iter facientium habitu: qui Cæſarem e longinquo Imperatorem conſalutarunt, & legionatim conſtiterunt quo loco Cæſar mandaverat, veterani diſcreti a tironibus. *Cæſar*, peractis ſacris, laurea ceu victoriæ ſym-

στης τῆς θυσίας, ἐστεψάμενος δάφνῃ, συμβόλῳ νίκης, A. U.
προυκάθητο ἐπὶ βήματος, καὶ προσέταξε μὲν ἅπασι 714.
θέσθαι τὰ ὅπλα, ἔνθα εἱστήκεσαν. θεμένων δὲ, τοὺς κληρούχους ἐκέλευσεν ἐγγυτέρω προσελθεῖν, διεγνωκὼς ἄρα ὀνειδίσαι τῆς ἀχαριστίας, καὶ φοβῆσαι. προέγνωστο δὲ μέλλων ὧδε ποιήσειν, καὶ ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Καίσαρος, εἴτε ἐξεπίτηδες, οἷα προδιδάσκονται πολλάκις, εἴτε ὑπὸ πάθους, ὡς πρὸς οἰκείους ἄνδρας, ἀκρατεῖς τῆς δεδομένης σφίσι τάξεως γενόμενοι, προσιοῦσι τοῖς Λευκιανοῖς οἷα συνεστρατευμένοις ποτὲ περιχυθέντες, ἠσπάζοντο καὶ συνέκλαιον, καὶ τὸν Καίσαρα ὑπὲρ αὐτῶν παρεκάλουν. καὶ οὔτε βοῶντες ἔτι ἐπαύοντο οὔτε συμπλεκόμενοι, κοινωνούντων ἑκατέροις τοῦ πάθους ἤδη καὶ τῶν νεοστρατεύτων· οὐδὲ ἦν τι διακεκριμένον ἔτι οὐδ᾽ εὔκριτον.

XLVII. Ὅθεν οὐδὲ ὁ Καῖσαρ ἔτι τῆς γνώμης ἐκράτει, ἀλλὰ, μόλις τὴν βοὴν καταπαύσας, εἶπε τοῖς ἰδίοις· Ὑμεῖς μὲν, ὦ συστρατιῶται, οὕτως αἰεί μοι προσενήνεχθε,

Lin. 9. δάφνην σύμβολον Edd. ex emend. C. Steph. δάφνῃ σύμβολοι Regii. δάφνην συμβόλων Ven. δάφνῃ συμβόλῳ dedit Aug.

bolo redimitus, ſedit pro tribunali, juſſitque omnes in veſtigio arma deponere. Quo facto veteranos propius juſſit accedere; conſtitueratque ingratitudinem exprobrando terrorem eis incutere. Sed quum ante cognitum fuiſſet hoc Cæſaris conſilium; milites ejus, ſive ex compoſito, quemadmodum ſæpe in hujuſmodi occaſionibus præmonentur, ſive ſuopte adfectu moti erga homines neceſſarios, ordinem quo ſtare juſſi erant deſerentes, in progredientium Lucianorum, commilitonum quondam ſuorum, complexus effundebantur, collacrimanteſque rogabant pro eis Cæſarem, nec ab eorum amplexu divellebantur, nec deſinebant obclamare interim. Jamque etiam tirones utrimque ſimili adfectu erant commoti, & erat confuſus omnium diſcurſus clamorque.

47. Quamobrem ne CÆSAR quidem perſtitit in ſententia; ſed, ægre ſedato clamore, ſic ſuos adlocutus eſt: „Ita vos, COMMILITONES, ſemper erga me geſſiſtis, ut nihil fru-

Digitized by Google

A. U. 714. ὡς μηδενὸς ἀτυχῆσαι παρ᾽ ἐμοῦ δύνασθαι. ἐγὼ δὲ τοὺς μὲν νεοσ]ρατεύτους ὑπ᾽ ἀνάγκης ἐσ]ρατεῦσθαι Λευκίῳ νομίζω· τουτωνὶ δὲ, τῶν συνεσ]ρατευμένων τε πολλάκις ὑμῖν, καὶ νῦν ὑφ᾽ ὑμῶν σωζομένων, ἐπενόουν πυθέσθαι, Τί παθόντες ἐξ ἡμῶν, ἢ τίνος χάριτος οὐκ ἀξιωθέντες, ἢ τί μεῖζον παρ᾽ ἑτέρου προσδοκῶντες, ἐναντία ὅπλα ἤραντο ἐμοὶ, καὶ ὑμῖν, καὶ ἑαυτοῖς; ἃ γὰρ ἔκαμνον ἐγὼ, πάντα ἦν ὑπὲρ τῆς κληρουχίας, ἧς τοῦ μέρους καὶ τούτοις μετῆν. καὶ, εἰ συγχωρεῖτέ μοι, καὶ νῦν πεύσομαι. Οὐκ ἐπιτρεπόντων δὲ, ἀλλὰ ἀπαύσ]ως παρακαλούντων· Συγχωρῶ ὑμῖν ὅσα βούλεσθε, ἔφη, καὶ ἀφείσθωσαν ἀπαθεῖς τῶν ἡμαρτημένων, ἂν ἐς τὸ μέλλον ὑμῖν ὅμοια φρονῶσιν. Ὑπισχνουμένων δ᾽ ἑκατέρων, βοαί τε καὶ χάριτες ἦσαν ἐς τὸν Καίσαρα· καί τισιν αὐτῶν ἐπέτρεψέ τινας καὶ ὑποδέξασθαι, τὸ δὲ πλῆθος ἐκέλευε σκηνοῦν ἔνθα περ εἱσ]ήκεσαν ἄποθεν, ἕως ὁ Καῖσαρ αὐτοῖς πόλεις τε ἐς χειμασίαν, καὶ τοὺς ἀπάξοντας ἐς τὰς πόλεις δείξῃ.

Lin. 26. μηδενὸς εὐτυχῆσαι Edd. mend. Recte Aug. L. 34. καίσαρι edit. 1. mend. L. 37. ἂν carent Aug. Ven. male.

„ſtra a me petere poſſitis. Ego vero tirones quidem neceſſitate coactos militaſſe puto auſpiciis Lucii. Ex his autem veſtræ prius militiæ non ſemel ſociis, qui nunc veſtris ſervantur precibus, conſtitueram quærere: quanam tandem noſtra injuria, aut qua fruſtrati gratia, aut quid majus exſpectantes ab alio, arma tulerint contra me, & vos, & ſeipſos? Nam quos labores pertuli, eos omnes pro agrorum ſuſtinui diviſione, cujus & iſti fuere participes. Et nunc etiam ex illis equidem, ſi modo ſinitis, id quæram." Non annuentibus vero militibus, ſed indeſinenter eum deprecantibus: „Concedo, inquit, vobis quidquid petitis: dimittantur impune, dummodo poſthac eadem vobiſcum ſentiant." Id utrique ſunt polliciti; & adclamationibus gratiarumque actionibus omnia reſonabant. Tum *Cæſar* nonnullis e ſuis permiſit etiam hoſpitio excipere quoſdam; reliquam vero multitudinem ſeorſim juſſit tentoria figere, quo loco primum conſtiterant, donec ad hiberna eis a Cæſare deſignarentur oppida, & duces adtribuerentur qui in oppida eos deducerent.

XLVIII. Καθεζόμενος δ' ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκάλει τὸν Λεύκιον ἐκ τῆς Περυσίας μετὰ τῶν ἐν τέλει Ῥωμαίων. A. U. 714.

Καὶ κατῄεσαν πολλοὶ μὲν ἀπὸ τῆς βουλῆς, πολλοὶ δὲ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἱππέων, ἐν ὄψει πάντες οἰκτρᾷ καὶ ὀξείᾳ μεταβολῇ. Ἅμα δὲ ἐξῄεσαν οὗτοι τῆς Περυσίας, καὶ φρουρὰ τὴν πόλιν περιέστη. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, Λεύκιον μὲν ὁ Καῖσαρ ἑαυτῷ παρεστήσατο· τῶν δὲ ἄλλων τοὺς μὲν οἱ φίλοι Καίσαρος, τοὺς δὲ οἱ λοχαγοὶ διέλαβον, προδεδιδαγμένοι πάντες, ἐς τιμὴν ἀπάγειν ἅμα καὶ φυλακὴν ἄσημον. Τοὺς δὲ Περυσίους, ἀπὸ τοῦ τείχους παρακαλοῦντας, ἐκέλευσεν ἥκειν, ἄνευ τῆς βουλῆς μόνης· καὶ ἐλθοῦσι συνέγνω. οἱ δὲ βουλευταὶ, τότε μὲν φύλαξι παρεδόθησαν, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀνῃρέθησαν, χωρὶς Αἰμιλίου Λευκίου, ὃς ἐν Ῥώμῃ δικάζων ἐπὶ τῷ φόνῳ Γαΐου Καίσαρος, τὴν καταδικάζουσαν ἤνεγκε φανερῶς, καὶ πάντας φέρειν ἐκέλευεν, ὡς ἐκλυομένους μῦσος.

XLIX. Τὴν δὲ Περυσίαν αὐτὴν ἐγνώκει μὲν ὁ Καῖσαρ ἐς διαρπαγὴν ἐπιτρέψαι τῷ στρατῷ. Κέστιος δέ τις αὐ-

Lin. 48. καὶ, *ante* φρουρὰ, *inſerui ex Aug.* *L.* 58. μῦσος *Reg. A.*

48. Deinde ſedens pro tribunali *Cæſar evocavit Peruſia Lucium, cum nobilioribus ex Romanis.* Et deſcenderunt multi ſenatores, multi item equites Romani; omnes ſqualidi, & ob tam repentinam mutationem miſerabiles. Quibus Peruſiam egreſſis, præſidium ad urbem circumcirca eſt adpoſitum. Ubi vero venerunt, Lucium *Cæſar* adſumſit: e ceteris alios amici Cæſaris, alios centuriones inter ſe partiti ſunt; omnes præmoniti, ut & in honore & in latente cuſtodia eos haberent. *Peruſinos* quoque, deprecantes e mœnibus, accedere ad ſe juſſit, abſque tamen decurionibus; & poſtquam acceſſerunt, venia eos donavit. *Decuriones* vero tunc quidem in carcerem miſſi, ſed paulo poſt *necati* ſunt; *excepto Lucio Æmilio*, qui Romæ olim in judicio, quo percuſſores poſtulabantur Cæſaris, palam atrum tulerat calculum, & alios hortatus erat, ut idem facerent & ab eo ſcelere ſe expiarent.

49. *Peruſiam* ipſam diripiendam militi dare *Cæſar* ſtatuerat. Sed quidam oppidanorum, non ſatis ſanæ mentis

A. U. 714. τῶν, ὑπομαργότερος, ἐν Μακεδονίᾳ πεπολεμηκὼς, καὶ ἐκ τοῦδε Μακεδονικὸν αὑτὸν ὀνομάζων, ἐνέπρησε τὴν οἰκίαν, καὶ ἑαυτὸν ἐς τὸ πῦρ ἐνέβαλε· καὶ ἄνεμοι τὴν φλόγα ὑπολαβόντες, περιήνεγκαν ἐς ὅλην Περυσίαν, καὶ ἐνεπρήσθη, χωρὶς τοῦ Ἡφαιστείου μόνου. Τόδε μὲν δὴ τῇ Περυσίᾳ τέλος ἦν, δόξαν ἀρχαιότητος ἐχούσῃ καὶ ἀξιώσεως. ὑπὸ γὰρ Τυῤῥηνῶν πάλαι φασὶν αὐτὴν ἐν ταῖς πρώταις δυόδεκα πόλεσιν ἐν Ἰταλίᾳ γενέσθαι· διὸ καὶ τὴν Ἥραν ἔσεβον, οἷα Τυῤῥηνοί. τότε δὲ ὅσοι τὰ λείψανα τῆς πόλεως διέλαχον, τὸν Ἥφαιστον σφίσιν ἔθεντο θεὸν εἶναι πάτριον ἀντὶ τῆς Ἥρας. Τῆς δ᾽ ἐπιούσης, ὁ μὲν Καῖσαρ ἐσπένδετο ἅπασιν. ὁ δὲ στρατὸς οὐκ ἐπαύετο ἐπί τισι θορυβῶν, ἕως ἀνῃρέθησαν· καὶ ἦσαν οἱ μάλιστα Καίσαρος ἐχθροὶ, Κανούτιός τε καὶ Γάϊος καὶ Φλάβιος καὶ Κλώδιος ὁ Βιθυνικὸς, καὶ ἕτεροι. Τοῦτο μὲν δὴ τέλος ἦν τῆς ἐν Περυσίᾳ Λευκίου πολιορκίας· καὶ ὁ πόλεμος ὧδε

Lin. 62. αὐτὴν *Edd. invitis MSS.* *L.* 73. *Pro* καὶ ἦσαν οἱ *dat* οἳ ἦσαν οἱ *Aug.* *L.* 74. Κανούντιος *h. l. Edd. Aug. Recte Cand.* *Ibid. Utique* ΓΑΙΟΣ ΦΛΑΒΙΟΣ (*vel* Φλαούϊος) *videtur legendum, deleto medio* καὶ, *cum Gelenio.*

homo, *Ceſtius* nomine, qui, quoniam in Macedonia quondam militaverat, Macedonicum ſe conſueverat vocare, proprias ædes incendit, ſeque in ignem injecit: tum, ventis flammam per totam urbem difflantibus, *cremata ſunt omnia*, fano Vulcani tantum excepto. Hic finis fuit *Peruſia*, urbis antiquitate & dignitate inclytæ. Ajunt enim, unam e *duodecim priſcis Etruſcorum urbibus* fuiſſe, poſt recentem Tyrrhenorum in Italiam adventum conditis: quamobrem, *Etruſco more*, *Junonem colebant*. Tunc vero qui diviſerunt inter ſe urbis reliquias, *Vulcanum* vice Junonis tutelare numen ſibi optaverunt. Poſtero die Cæſar nobilibus omnibus veniam pacemque conceſſit. Sed milites ipſius tumultuari contra quoſdam non deſierunt, donec *interfecti* ſunt: erantque iidem *inimiciſſimi Cæſaris*, *Canutius*, *C. Flavius*, *Clodius Bithynicus*, & alii. Hic fuit EXITUS PERUSINÆ OBSIDIONIS: atque ſic ſimul *bellum*

Digitized by Google

ξελέλυτο, χαλεπώτατός τε καὶ χρόνιος ἐλπισθεὶς ἔσεσθαι τῇ Ιταλίᾳ. A. U. 714.

L. Καὶ γὰρ Ασίνιος αὐτίκα καὶ Πλάγκος καὶ Οὐεντίδιος καὶ Κράσσος καὶ Ατήϊος, καὶ ὅσοι τῆσδε τῆς γνώμης ὄντες ἕτεροι στρατὸν εἶχον οὐκ εὐκαταφρόνητον, ἀλλ' εἰς τρισκαίδεκα τέλη γεγυμνασμένα, καὶ ἱππέας ἑξακισχιλίους ἐπὶ πεντακοσίοις, ἡγούμενοι τὸ κεφάλαιον τοῦ πολέμου Λεύκιον γεγονέναι, ἐπὶ θάλασσαν ᾔεσαν, ἕτεροι ἑτέρας ὁδούς· οἱ μὲν ἐς Βρεντέσιον, οἱ δ' ἐπὶ Ραβέννης, οἱ δ' ἐς Τάραντα· καὶ οἱ μὲν ἐς Μοῦρκον ἢ Αηνόβαρβον, οἱ δὲ ἐς Αντώνιον· διωκόντων αὐτοὺς τῶν Καίσαρος φίλων, καὶ σπονδὰς προτεινόντων, καὶ οὐκ ἐθέλουσιν ἐνοχλούντων τὰ πεζὰ μάλιστα· ὧν δὴ καὶ μόνων Αγρίππας ἔπεισε μεταθέσθαι δύο τέλη Πλάγκου, ἀποληφθέντα ἐν Καμερίᾳ. Εφευγε δὲ καὶ Φουλβία μετὰ τῶν τέκνων ἐς Δικαιάρχειαν, καὶ ἀπὸ Δικαιαρχείας ἐς τὸ Βρεντέσιον, μετὰ τρισχιλίων ἱππέων, οἱ αὐτῇ παρὰ τῶν στρατηγῶν πομποὶ ἀπεστάλησαν. ἐν δὲ τῷ Βρεντεσίῳ νεῶν πέντε

Lin. 78 *ſq.* τῇ Ιταλίᾳ γὰρ Ασίνιος *Aug. omiſſa conjunct.* καὶ, *& nulla interpoſita punctione, male.* *L.* 82. *Pro* τέλη *dant* μέρη *corrupte Edd. Verum ded. Aug. Ven. & vidit Muſgrav.* *L.* 89. καὶ μόνον *Edd. invitis MSStis.* *L.* 90. ἀπολειφθέντα *Edd. invit. MSS.*

hoc, *contra Lucium* geſtum, quod & difficillimum fore viſum erat & diu Italiam vexaturum, *confectum* eſt.

50. Nam *Aſinius*, *Plancus*, *Ventidius*, *Craſſus*, *Atejus*, & quotquot alii harum partium erant, qui copias non ſpernendas habebant, ſed ad XIII legiones exercitatas, & equites quingentos ſuper ſex millia, rati *caput belli fuiſſe Lucium*; ad mare protinus ſe contulerunt, alius alia via; pars Brunduſium, pars Ravennam, pars Tarentum. Et eorum alii Murcum aut Ahenobarbum, alii Antonium petierunt; perſequentibus Cæſarianis, & pacem offerentibus, recuſanteſque infeſtantibus, & pedites quidem maxime: e quibus ſolis etiam *Agrippa* duabus legionibus *Planci*, *Cameriæ* interceptis, perſuaſit ut ſigna ad ſe transferrent. Profugit & *Fulvia* cum filiolis ſuis Puteolos, & inde porro Brunduſium, deducentibus tribus millibus equitum, qui ei in hoc a ducibus exercituum fuerant miſſi. Brunduſii

A. U. 714. μακρῶν ἐκ Μακεδονίας αἱ μεταπεμπτῶν γενομένων ἐπιβᾶσα ἀνήγετο. καὶ αὐτῇ Πλάγκος συνέπλει, τὸν [illegible] λοιπὸν αὐτοῦ στρατὸν ἐκλιπὼν ὑπὸ δειλίας· οἱ δὲ Οὐεντίδιον σφῶν εἵλοντο ἄρχειν. Ἀσίνιος δὲ Ἀηνόβαρβον συνετίθετο φιλίαν εἶναι πρὸς Ἀντώνιον· καὶ ἐπέστελλον ἀμφότεροι τάδε τῷ Ἀντωνίῳ, καὶ ἀποβάσεις αὐτῷ καὶ ἀγορὰν, ὡς αὐτίκα ἥξοντι, εὐτρέπιζον ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν.

LI. Ἄλλῳ δ᾽ Ἀντωνίου στρατῷ πολλῷ περὶ Ἄλπεις, οὗ Φούφιος Καληνὸς ἡγεῖτο, ὁ Καῖσαρ ἐπεβούλευεν· [illegible] μὲν τὸν Ἀντώνιον ὑπονοῶν, ἐλπίζων δὲ, ἢ φίλῳ ἔτι [illegible] φυλάξειν, ἢ πολεμοῦντος, μεγάλην ἰσχὺν προσλήψεσθαι. διαμέλλοντος δὲ ὅμως ἔτι αὐτοῦ, καὶ τὸ εὐπρεπὲς περιορωμένου, ὁ Καληνὸς ἐτελεύτησε· καὶ ὁ Καῖσαρ, ὡς ἐς ἀμφότερα πρόφασιν εὑρὼν, ἧκε, καὶ παρελάμβανε τόν τε στρατὸν, καὶ τὴν Κελτικὴν ἐπ᾽ αὐτῷ καὶ Ἰβηρίαν,

Lin. 2. εὐπρέπιζον *Reg. B. Aug.* εὐτρεπίζων *Reg. A.* *Correxit C. St[illegible]* *L.* 4. *Pro* Φούφιος *dant* φίλος *Edd.* φίλιος *Reg. A.* φίφιος *Reg. B.* [illegible] *&e Aug. Ven. Cand.* *L.* 5. ὄντι *carent Edd. cum Reg. A.* [illegible] *Dedit Ven.* ἔτι ὄντα *Reg. B.* *L.* 8. ὡς *ante* ἐς *carent Edd.* [illegible] *Reg. A. Deder. Aug. Ven.* ὡς ἀμφοτ. *Reg. B.* & *caret* ἐς.

vero quinque naves longas, accitas e Macedonia, conſcendit: ſolvitque una cum ea *Plancus*, qui præ ignavia reliquum etiam ſuum exercitum deſeruit. Planci milites auſpiciis *Ventidii* ſe tradiderunt. *Aſinius vero Ahenobarbum pertraxit ad amicitiam Antonii:* qua de re ambo certiorem illum per literas fecerunt; eidemque, ut mox in Italiam adventuro, loca opportuna quo exſcenderet parabant, & commeatus expediebant.

51. Jam vero de alio Antonii exercitu, qui *Fuſio Caleno* duce circa Alpes agebat, ad ſe pertrahendo *Cæſar* cogitabat. Scilicet quum ipſum Antonium jam ſuſpectum haberet; ſperabat, ſi in amicitia ille permaneret, ſe ei illas copias conſervaturum; ſin bellum agitaret, magno robore contra eum ſe auctum iri. Sed dum cunctatur etiamnum & honeſtam occaſionem quærit, *Calenus fato functus* eſt. Qua occaſione arrepta, ad utrumvis conſilium opportuna, profectus eo *Cæſar*, & exercitum Caleni occupavit, et Galliam Hiſpaniamque,

καὶ τάσδε οὔσας ὑπὸ Ἀντωνίῳ, Φουφίου τοῦ παιδὸς Καληνοῦ καταπλαγέντος τε αὐτὸν, καὶ παραδόντος ἅπαντα ἀμαχεί. Ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ, ἐν τῷδε ἔργῳ ἕνδεκα τέλη στρατοῦ καὶ χώρας τοσάσδε λαβὼν, τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν παρέλυε τῆς ἀρχῆς, καὶ ἰδίους ἐπιστήσας, ἐς Ῥώμην ἀνέστρεφεν. A. U. 714.

LII. Ὁ δὲ Ἀντώνιος, χειμῶνος μὲν ἔτι, τοὺς πρέσβεις κατεῖχε τοὺς ἀπὸ τῶν κληρουχιῶν πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας, ἔτι ἐπικρύπτων ἃ ἐφρόνει. Ἦρι δὲ ἐκ μὲν Ἀλεξανδρείας ἐς Τύρον ὥδευεν· ἐκ δὲ Τύρου διαπλέων ἐπὶ Κύπρου καὶ Ῥόδου καὶ Ἀσίας, ᾔσθετο τῶν ἐν τῇ Περυσίᾳ γεγονότων, καὶ τὸν ἀδελφὸν ἐμέμφετο, καὶ Φουλβίαν, καὶ μάλιστα πάντων Μάνιον. Φουλβίαν μὲν οὖν εὗρεν ἐν Ἀθήναις, ἐκ Βρεντεσίου φυγοῦσαν. Ἰουλίαν δὲ αὐτῷ τὴν μητέρα Πομπήϊος, ἐς αὐτὸν διαφυγοῦσαν, ἔπεμπεν ἐκ Σικελίας ἐπὶ νεῶν μακρῶν, καὶ παρέπεμπον αὐτὴν οἱ τῶν ἀμφὶ τὸν Πομπήϊον ἄριστοι, Λεύκιός τε Λίβων ὁ κηδε-

Lin. 11. Φουλβίου *Edd. mend. ex Reg. A.* Φουφίου *recte Reg. B. Aug. Ven. Cand.* *L.* 18. τοὺς, *poſt* κατεῖχε, *caret edit.* 3. *oper. errore. Ibid.* αὐτὸν *Edd. inv. MSS.* *L.* 19. εἶτα ἐπικρύπτων *Edd. mend. Recte* ἔτι *Aug. Cand.* *L.* 21. *Artic.* τῇ *ad* Περυσίᾳ *adjeci ex Aug. & Reg. B.* *L.* 25. αὐτὸν *Edd. invitis Reg. B. Aug.* *Novem verba ab* Ἰουλίαν *l.* 24. *uſque* διαφυγοῦσαν *omiſit Reg. A.*

Antonii provincias; Fufio, Caleni filio, per metum omnia dedente ſine certamine. Sic *Cæſar* eadem opera undecim legionibus & provinciis ampliſſimis potitus, amotis præfectis, & ex ſua factione ſubſtitutis in eorum locum aliis, *Romam reverſus* eſt.

52. At *Antonius* legatos ex coloniis ad ſe miſſos, dum hiems durabat, detinuit, ſua adhuc celans conſilia. Primo autem vere *Alexandria* terreſtri itinere Tyrum profectus, inde per Cyprum & Rhodum *in Aſiam* navigavit. Ibi nuncio de rebus ad Peruſiam geſtis accepto, vituperavit fratrem & Fulviam, & maxime omnium Manium. Tum *Fulviam Athenis invenit*, profugam e Brunduſio: *Juliam* vero *matrem Pompejus e Sicilia*, quo confugerat, *ad eum miſit* longis navibus; deducentibus Pompejanis optimatibus, *L. Libone*, *Pompeji*

A. U. 714. τατα, μηδὲν δεινὸν αὐτοὺς ἐργάσασθαι διὰ τὴν ἐμὴν καὶ τὴν σὴν φιλονεικίαν· μηδὲ, ἄνθρωπον ὄντα, καὶ τύχῃ χρώμενον, οὐ βεβαίῳ πράγματι, κωλῦσαι τοὺς κινδυνεύειν ἐν τύχαις ἢ χρείαις ἐθελήσοντάς ποτε ὑπὲρ σοῦ, μαθόντας ἐκ τοῦδε τοῦ σοῦ νόμου, δυσέλπιστον σώζεσθαι μὴ κατορθοῦσιν. Εἰ δὲ ὕποπτος ἢ ἄπιστος ἐχθροῦ πᾶσα συμβουλὴ, οὐκ ὀκνῶ καὶ παρακαλεῖν σε, μὴ τοὺς φίλους τίνυσθαι τῆς ἐμῆς ἁμαρτίας καὶ τύχης, ἀλλ' εἰς ἐμὲ συναγαγεῖν πάντα, τὸν πάντων αἴτιον. ἀφ' ἧς δὴ γνώμης αὐτοὺς ὑπελιπόμην, ἵνα μὴ δόξαιμι, σοὶ τάδε λέγων ἐκείνων ἀκουόντων, ὑπὲρ ἐμαυτοῦ τεχνάζων εἰπεῖν.

XLV. Τοιαῦτα δὲ εἰπόντος τοῦ Λευκίου καὶ σιωπήσαντος, ὁ Καῖσαρ ἔλεξεν· Ἄσπονδον μέν σε κατιόντα πρὸς ἐμὲ ὁρῶν, ὦ Λεύκιε, ὑπήντησα τῶν ἐμῶν ἐρυμάτων ἔτι ἐκτὸς ὄντα κατὰ σπουδὴν, ἵνα ἔτι κύριος ὢν σεαυτοῦ

Lin. 59. τὴν, ad σὴν φιλονεικ. adjeci ex Aug. L. 61. ἢ χρείαις caret Reg. B. Ibid. ἐθελήσαντάς ποτε edit. 1. 2. male. Recte Aug. & edit. 3. L. 73. ὄντι puto legendum.

„*filium* utiliſſimum dedero: ne quid durius in eos animadvertas propter meam tuamque contentionem: &, quum homo ſis, fortunæ obnoxius, (quæ inſtabilis ſemper res eſt,) ne eos, qui in aliis fortunæ caſibus temporibuſque propugnatores fortaſſe tui erant futuri, deterreas, ſi a teipſo exemplum editum viderint, nihil de ſalute ſperandum niſi victoribus. Quod ſi omne conſilium ab hoſte profectum ſuſpectum eſt atque infidum; non piget me *precibus* etiam tecum agere, ne ab amicis meis pœnas exigas mei ſive „peccati ſive infortunii; ſed in me potius omnia conferas, qui cauſa ſum horum omnium. Quamobrem conſulto etiam illos poſt me reliqui, ne, ſi illis audientibus hæc ad te verba facerem, meam ſimul cauſam callide viderer agere velle."

45. Poſtquam finem dicendi *Lucius* fecit; CÆSAR in hanc ſententiam reſpondit: „Quum viderem te, *LUCI*, ſine feciali ad me deſcendere; extra munimenta mea feſtinus occurri, ut libere etiam nunc rebus tuis conſuleres, eaque dicere facereque poſ-

Digitized by Google

βουλεύοιο, καὶ λέγοις καὶ πράττοις ἃ νομίζεις σοι συνοίσειν. ἐπεὶ δὴ, ὅπερ ἐστὶ τῶν ἀδικεῖν ὁμολογούντων, σαυτὸν ἡμῖν ἐπιτρέπεις, οὐδὲν ἔτι δέομαι διελέγχειν ὅσα σὺν τέχνῃ μου κατεψεύσω. ἐξαρχῆς δέ με βλάψειν ἑλόμενος, καὶ νῦν ἔβλαψας. σπονδὰς γάρ μοι τιθέμενος, ἔτυχες ἂν ἠδικημένου, καὶ νενικηκότος. ἄσπονδον δὲ σαυτὸν τε καὶ τοὺς φίλους ἐπιτρέπων ἡμῖν καὶ τὸν στρατὸν, ἀφαιρῇ μὲν πᾶσαν ὀργὴν, ἀφαιρῇ δὲ καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἣν σπενδόμενος ἂν ἔδωκας ὑπ' ἀνάγκης. συμπέπλεκται γὰρ οἷς ἄξιον ὑμᾶς παθεῖν, τὸ προσῆκον ὧν ἐμὲ δίκαιόν ἐστι ποιεῖν· ὃ δὴ προτιμήσω, διά τε τοὺς θεοὺς, καὶ δι' ἐμαυτὸν, καὶ διὰ σὲ, ὦ Λεύκιε· καὶ οὐ ψεύσω σε τῆς προσδοκίας, ἣν ἔχων περὶ ἐμαυτοῦ κατελήλυθας. Ταῦτα μὲν ἔλεξαν ἀλλήλοις, ὡς ἐκ τῶν ὑπομνημάτων ἦν ἐς τὸ δυνατὸν τῆσδε τῆς φωνῆς μεταβαλεῖν τεκμαιρομένῳ τῆς γνώμης τῶν λελεγμένων. Καὶ διεκρίθησαν, ὁ μὲν Καί- A. U. 714.

Lin. 78. μοι, post γὰρ, abest ab Aug. L. 82. ἔδωκε Edd. MSS. & Cand. quod in ἔδωκας utique mutandum putavi.

„ſes, quæ tibi putes conducere. Quoniam autem, (quod facere ii ſolent, qui ſe peccaſſe profitentur) in poteſtatem meam te tradis; non opus eſt amplius, ut, quæ mihi ſcite ſed falſo objeciſti, coarguam. Sed, ſicut inde ab initio conſilium mihi nocendi cepiſti, ſic etiam nunc mihi noces. Quodſi enim de pacis conditionibus mecum egiſſes, tum in victorem merito infenſum incidiſſes. Nunc, quum abſque ullis conditionibus te & amicos tuos & exercitum noſtræ fidei permittis, non ſolum iram omnem eximis, ſed & poteſtatem aufers, „quam, ſi pactiones interveniſſent, neceſſario eras conceſſurus. Etenim mihi non ſolum, *quid meriti vos ſitis*, reſpiciendum eſt; verum etiam, *me quid deceat*. Atque hanc equidem partem præfero, vel propter deos, vel propter me ipſum, vel propter te, *Luci*: nec fallam hanc tuam de me exſpectationem, quæ huc te adduxit." Talis fuit utriuſque oratio, quatenus ex *Commentariis* ſententiam dictorum agnoſcere & in hujus ſermonis vim licuit transferre. His dictis, a ſe invicem diſceſſerunt: *Cæſar* miratus *Lucium*, quod nul-

A. U. 714.

σαρ ἐν ἐπαίνῳ καὶ θαύματι τὸν Λεύκιον ἔχων, οὐδὲν (ὡς ἐν συμφοραῖς) ἀγεννὲς οὐδὲ ἀσύνετον εἰπόντα· ὁ δὲ Λεύκιος τὸν Καίσαρα, τοῦ τε ἤθους καὶ βραχυλογίας. οἱ λοιποὶ δὴ ἐτεκμαίροντο τῶν εἰρημένων ἐκ τῆς ὄψεως ἑκατέρου.

XLVI. Καὶ ὁ Λεύκιος ἔπεμπε τοὺς χιλιάρχους, τὸ σύνθημα τῷ στρατῷ ληψομένους παρὰ τοῦ Καίσαρος. Οἱ δὲ ἔφερον αὐτῷ τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατοῦ· καθὰ καὶ νῦν ἔθος ἐστὶ, τὸν αἰτοῦντα τὸ σύνθημα χιλίαρχον ἐπιδιδόναι τῷ βασιλεῖ βιβλίον ἐφήμερον τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ παρόντος. οἱ μὲν δὴ τὸ σύνθημα λαβόντες, τὰς φυλακὰς ἔτι διὰ χειρὸς εἶχον· οὕτω κελεύσαντος αὐτοῦ Καίσαρος, νυκτοφυλακεῖν ἑκατέρους τὰ ἴδια. Ἅμα δὲ ἡμέρα ὁ μὲν Καῖσαρ ἔθυεν, ὁ δὲ Λεύκιος αὐτῷ τὸν στρατὸν ἔπεμπε, τὰ μὲν ὅπλα φέροντα, ἐσκευασμένον δὴ ὡς ἐν ὁδοιπορία. οἱ δὲ τὸν Καίσαρα πόρρωθεν ὡς αὐτοκράτορα ἠσπάσαντο, καὶ ἔστησαν ἐν μέρει κατὰ τέλος οὗ προσέταξεν ὁ Καῖσαρ, ἐφ' ἑαυτῶν, οἵ τε κληροῦχοι, καὶ οἱ νεοστράτευτοι, κεχωρισμένοι. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ἐκτελεσθεί-

Lin. 93. ἐτεκμαίροντο *Edd. mend. ex Reg. B. Recte Reg. A. Aug.*
Ibid. τοῦ εἰρημένων *edit.* 1. *vit.*

lum ei (ſicut in calamitatibus fieri fere ſolet) vel humile verbum vel inconſideratum excidiſſet; *Lucius*que viciſſim, laudans *Cæſaris* clementiam & in dicendo concinnam brevitatem. Reliqui ex utriuſque vultu de orationum ſententia conjecturam fecerant.

46. Tum *Lucius* tribunos miſit, qui *teſſeram a Cæſare* acciperent. Iidemque ſimul *matriculam* ei adtulerunt; ſicut hodieque mos eſt, ut tribunus, quum teſſeram petit, ſimul Imperatori exhibeat *libellum diurnum, in quo præſentium militum numerus eſt conſignatus.* Accepta teſſera, non intermiſerunt tamen excubias; ita enim juſſerat Cæſar, ut ea nocte ſeorſim uterque excubaret exercitus. Poſtridie vero, prima luce *Cæſar* ſacra peregit; *Lucius*que ad eum miſit exercitum, arma geſtantem, ſed iter facien[t]ium habitu: qui Cæſarem e longinquo Imperatorem conſalutarunt, & legionatim conſtiterunt quo loco Cæſar mandaverat, veterani diſcreti a tironibus. *Cæſar*, peractis ſacris, laurea ceu victoriæ ſym-

στης τῆς θυσίας, στεψάμενος δάφνῃ, συμβόλῳ νίκης, προὐκάθητο ἐπὶ βήματος, καὶ προσέταξε μὲν ἅπασι θέσθαι τὰ ὅπλα, ἔνθα εἱστήκεσαν. θεμένων δὲ, τοὺς κληρούχους ἐκέλευσεν ἐγγυτέρω προσελθεῖν, διεγνωκὼς ἄρα ὀνειδίσαι τῆς ἀχαριστίας, καὶ φοβῆσαι. προέγνωστο δὲ μέλλων ὧδε ποιήσειν, καὶ ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Καίσαρος, εἴτε ἐξεπίτηδες, οἷα προδιδάσκονται πολλάκις, εἴτε ὑπὸ πάθους, ὡς πρὸς οἰκείους ἄνδρας, ἀκρατεῖς τῆς δεδομένης σφίσι τάξεως γενόμενοι, προσιοῦσι τοῖς Λευκιανοῖς οἷα συνεστρατευμένοις ποτὲ περιχυθέντες, ἠσπάζοντο καὶ συνέκλαιον, καὶ τὸν Καίσαρα ὑπὲρ αὐτῶν παρεκάλουν. καὶ οὔτε βοῶντες ἔτι ἐπαύοντο οὔτε συμπλεκόμενοι, κοινωνούντων ἑκατέροις τοῦ πάθους ἤδη καὶ τῶν νεοστρατεύτων· οὐδὲ ἦν τι διακεκριμένον ἔτι οὐδ᾽ εὔκριτον.

A. U. 714

XLVII. Ὅθεν οὐδὲ ὁ Καῖσαρ ἔτι τῆς γνώμης ἐκράτει, ἀλλὰ, μόλις τὴν βοὴν καταπαύσας, εἶπε τοῖς ἰδίοις· Ὑμεῖς μὲν, ὦ συστρατιῶται, οὕτως αἰεί μοι προσενήνεχθε,

Lin. 9. *δάφνην σύμβολον Edd. ex emend. C. Steph. δάφνῃ σύμβολοι Regii. δάφνην συμβόλων Ven. δάφνῃ συμβόλῳ dedit Aug.*

bolo redimitus, ſedit pro tribunali, juſſitque omnes in veſtigio arma deponere. Quo facto veteranos propius juſſit accedere; conſtitueratque ingratitudinem exprobrando terrorem eis incutere. Sed quum ante cognitum fuiſſet hoc Cæſaris conſilium; milites ejus, ſive ex compoſito, quemadmodum ſæpe in hujuſmodi occaſionibus præmonentur, ſive ſuopte adfectu moti erga homines neceſſarios, ordinem quo ſtare juſſi erant deſerentes, in progredientium Lucianorum, commilitonum quondam ſuorum, complexus effundebantur, collacrimanteſque rogabant pro eis Cæſarem, nec ab eorum amplexu divellebantur, nec deſinebant obclamare interim. Jamque etiam tirones utrimque ſimili adfectu erant commoti, & erat confuſus omnium diſcurſus clamorque.

47. Quamobrem ne CÆSAR quidem perſtitit in ſententia; ſed, ægre ſedato clamore, ſic ſuos adlocutus eſt: „Ita vos, *COMMILITONES*, ſemper erga me geſſiſtis, ut nihil fru-

Digitized by Google

A. U. 714. ὡς μηδενὸς ἀτυχῆσαι παρ᾽ ἐμοῦ δύνασθαι. ἐγὼ δὲ τοὺς μὲν νεοστρατεύτους ὑπ᾽ ἀνάγκης ἐστρατεῦσθαι Λευκίῳ νομίζω· τουτωνὶ δὲ, τῶν συνεστρατευμένων τε πολλάκις ὑμῖν, καὶ νῦν ὑφ᾽ ὑμῶν σωζομένων, ἐπενόουν πυθέσθαι, Τί παθόντες ἐξ ἡμῶν, ἢ τίνος χάριτος οὐκ ἀξιωθέντες, ἢ τί μεῖζον παρ᾽ ἑτέρου προσδοκῶντες, ἐναντία ὅπλα ἤραντο ἐμοὶ, καὶ ὑμῖν, καὶ ἑαυτοῖς; ἃ γὰρ ἔκαμνον ἐγὼ, πάντα ἦν ὑπὲρ τῆς κληρουχίας, ἧς τοῦ μέρους καὶ τούτοις μετῆν. καὶ, εἰ συγχωρεῖτέ μοι, καὶ νῦν πεύσομαι. Οὐκ ἐπιτρεπόντων δὲ, ἀλλὰ ἀπαύστως παρακαλούντων· Συγχωρῶ ὑμῖν ὅσα βούλεσθε, ἔφη, καὶ ἀφείσθωσαν ἀπαθεῖς τῶν ἡμαρτημένων, ἂν ἐς τὸ μέλλον ὑμῖν ὅμοια φρονῶσιν. Ὑπισχνουμένων δὴ ἑκατέρων, βοαί τε καὶ χάριτες ἦσαν ἐς τὸν Καίσαρα· καί τισιν αὐτῶν ἐπέτρεψέ τινας καὶ ὑποδέξασθαι, τὸ δὲ πλῆθος ἐκέλευε σκηνοῦν ἔνθα περ εἱστήκεσαν ἄποθεν, ἕως ὁ Καῖσαρ αὐτοῖς πόλεις τε ἐς χειμασίαν, καὶ τοὺς ἀπάξοντας ἐς τὰς πόλεις δοίη.

Lin. 26. μηδενὸς εὐτυχῆσαι *Edd. mend. Recte Aug.* *L.* 34. παύσομαι *edit.* 1. *mend.* *L.* 37. ἂν *carent Aug. Ven. male.*

„ſtra a me petere poſſitis. Ego vero tirones quidem neceſſitate coactos militaſſe puto auſpiciis Lucii. Ex his autem veſtræ prius militiæ non ſemel ſociis, qui nunc veſtris ſervantur precibus, conſtitueram quærere: quanam tandem noſtra injuria, aut qua fruſtrati gratia, aut quid majus exſpectantes ab alio, arma tulerint contra me, & vos, & ſeipſos? Nam quos labores pertuli, eos omnes pro agrorum ſuſtinui diviſione, cujus & iſti fuere participes. Et nunc etiam ex illis equidem, ſi modo ſinitis, id quæram." Non ſinentibus vero militibus, ſed indeſinenter eum deprecantibus: „Concedo, inquit, vobis quidquid petitis: dimittantur impune, dummodo poſthac eadem vobiſcum ſentiant." Id utrique ſunt polliciti; & adclamationibus gratiarumque actionibus omnia reſonabant. Tum *Cæſar* nonnullis e ſuis permiſit etiam hoſpitio excipere quosdam; reliquam vero multitudinem ſeorſim juſſit tentoria figere, quo loco primum conſtiterant, donec ad hiberna eis a Cæſare deſignarentur oppida, & duces adtribuerentur qui in oppida eos deducerent.

Digitized by Google

XLVIII. Καθεζόμενος δ' ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκάλει τὸν Λεύκιον ἐκ τῆς Περυσίας μετὰ τῶν ἐν τέλει Ῥωμαίων. A. U. 714. Καὶ κατῄεσαν πολλοὶ μὲν ἀπὸ τῆς βουλῆς, πολλοὶ δὲ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἱππέων, ἐν ὄψει πάντες οἰκτρᾷ καὶ ὀξείᾳ μεταβολῇ. Ἅμα δὲ ἐξῄεσαν οὗτοι τῆς Περυσίας, καὶ φρουρὰ τὴν πόλιν περιέστη. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, Λεύκιον μὲν ὁ Καῖσαρ ἑαυτῷ παρεστήσατο· τῶν δὲ ἄλλων τοὺς μὲν οἱ φίλοι Καίσαρος, τοὺς δὲ οἱ λοχαγοὶ διέλαβον, προδεδιδαγμένοι πάντες, ἐς τιμὴν ἀπάγειν ἅμα καὶ φυλακὴν ἄσημον. Τοὺς δὲ Περυσίους, ἀπὸ τοῦ τείχους παρακαλοῦντας, ἐκέλευσεν ἥκειν, ἄνευ τῆς βουλῆς μόνης· καὶ ἐλθοῦσι συνέγνω. οἱ δὲ βουλευταὶ, τότε μὲν φύλαξι παρεδόθησαν, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀνῃρέθησαν, χωρὶς Αἰμιλίου Λευκίου, ὃς ἐν Ῥώμῃ δικάζων ἐπὶ τῷ φόνῳ Γαΐου Καίσαρος, τὴν καταδικάζουσαν ἤνεγκε φανερῶς, καὶ πάντας φέρειν ἐκέλευεν, ὡς ἐκλυομένους μῦσος.

XLIX. Τὴν δὲ Περυσίαν αὐτὴν ἐγνώκει μὲν ὁ Καῖσαρ ἐς διαρπαγὴν ἐπιτρέψαι τῷ στρατῷ. Κέστιος δέ τις αὐ-

Lin. 48. καὶ, *ante* φρουρὰ, *inſerui ex Aug.* *L.* 58. μῦσος *Reg. A.*

48. Deinde ſedens pro tribunali *Cæſar evocavit Peruſia Lucium, cum nobilioribus ex Romanis.* Et deſcenderunt multi ſenatores, multi item equites Romani; omnes ſqualidi, & ob tam repentinam mutationem miſerabiles. Quibus Peruſiam egreſſis, præſidium ad urbem circumcirca eſt adpoſitum. Ubi vero venerunt, Lucium *Cæſar* adſumſit: e ceteris alios amici Cæſaris, alios centuriones inter ſe partiti ſunt; omnes præmoniti, ut & in honore & in latente cuſtodia eos haberent. *Peruſinos* quoque, deprecantes e mœnibus, accedere ad ſe juſſit, abſque tamen decurionibus; & poſtquam acceſſerunt, venia eos donavit. *Decuriones* vero tunc quidem in carcerem miſſi, ſed paulo poſt *necati* ſunt; *excepto Lucio Æmilio*, qui Romæ olim in judicio, quo percuſſores poſtulabantur Cæſaris, palam atrum tulerat calculum, & alios hortatus erat, ut idem facerent & ab eo ſcelere ſe expiarent.

49. *Peruſiam* ipſam diripiendam militi dare *Cæſar* ſtatuerat. Sed quidam oppidanorum, non ſatis ſanæ mentis

A. U. 714.

τῶν, ὑπομαργότερος, ἐν Μακεδονίᾳ πεπολεμηκὼς, καὶ ἐκ τοῦδε Μακεδονικὸν αὑτὸν ὀνομάζων, ἐνέπρησε τὴν οἰκίαν, καὶ ἑαυτὸν ἐς τὸ πῦρ ἐνέβαλε· καὶ ἄνεμοι τὴν φλόγα ὑπολαβόντες, περιήνεγκαν ἐς ὅλην Περυσίαν, καὶ ἐνεπρήσθη, χωρὶς τοῦ Ἡφαιστείου μόνου. Τόδε μὲν δὴ τῇ Περυσίᾳ τέλος ἦν, δόξαν ἀρχαιότητος ἐχούσῃ καὶ ἀξιώσεως. ὑπὸ γὰρ Τυῤῥηνῶν πάλαι φασὶν αὐτὴν ἐν ταῖς πρώταις δυόδεκα πόλεσιν ἐν Ἰταλίᾳ γενέσθαι· διὸ καὶ τὴν Ἥραν ἔσεβον, οἷα Τυῤῥηνοί. τότε δὲ ὅσοι τὰ λείψανα τῆς πόλεως διέλαχον, τὸν Ἥφαιστον σφίσιν ἔθεντο θεὸν εἶναι πάτριον ἀντὶ τῆς Ἥρας. Τῆς δ' ἐπιούσης, ὁ μὲν Καῖσαρ ἐσπένδετο ἅπασιν. ὁ δὲ στρατὸς οὐκ ἐπαύετο ἐπί τισι θορυβῶν, ἕως ἀνηρέθησαν· καὶ ἦσαν οἱ μάλιστα Καίσαρος ἐχθροὶ, Κανούτιός τε καὶ Γάϊος καὶ Φλάβιος καὶ Κλώδιος ὁ Βιθυνικὸς, καὶ ἕτεροι. Τοῦτο μὲν δὴ τέλος ἦν τῆς ἐν Περυσίᾳ Λευκίου πολιορκίας· καὶ ὁ πόλεμος ὧδε

Lin. 62. αὐτὴν *Edd. invitis MSS.* *L.* 73. *Pro* καὶ ἦσαν οἱ *dat* οἱ ἦσαν οἱ *Aug.* *L.* 74. Κανιούντιος *h. l. Edd. Aug. Recte Cand.* *Ibid. Utique* ΓΑΙΟΣ ΦΛΑΒΙΟΣ (*vel* Φλαύϊος) *videtur legendum, deleto medio* καὶ, *cum Gelenio.*

homo, *Ceſtius* nomine, qui, quoniam in Macedonia quondam militaverat, Macedonicum ſe conſueverat vocare, proprias ædes incendit, ſeque in ignem injecit: tum, ventis flammam per totam urbem difflantibus, *cremata ſunt omnia*, fano Vulcani tantum excepto. Hic finis fuit *Peruſiæ*, urbis antiquitate & dignitate inclytæ. Ajunt enim, unam e *duodecim priſcis Etruſcorum urbibus* fuiſſe, poſt recentem Tyrrhenorum in Italiam adventum conditis: quamobrem, *Etruſco more, Junonem colebant*. Tunc vero qui diviſerunt inter ſe urbis reliquias, *Vulcanum* vice Junonis tutelare numen ſibi optaverunt. Poſtero die Cæſar nobilibus omnibus veniam pacemque conceſſit. Sed milites ipſius tumultuari contra quoſdam non deſierunt, donec *interfecti* ſunt: erantque iidem *inimiciſſimi Cæſaris, Canutius, C. Flavius, Clodius Bithynicus*, & alii. Hic fuit EXITUS PERUSINÆ OBSIDIONIS, atque ſic ſimul *bellum*

Digitized by Google

ἐξελέλυτο, χαλεπώτατός τε καὶ χρόνιος ἐλπισθεὶς ἔσεσθαι τῇ Ἰταλίᾳ. A. U. 714.

L. Καὶ γὰρ Ἀσίνιος αὐτίκα καὶ Πλάγκος καὶ Οὐεντίδιος καὶ Κράσσος καὶ Ἀτήϊος, καὶ ὅσοι τῆσδε τῆς γνώμης ὄντες ἕτεροι στρατὸν εἶχον οὐκ εὐκαταφρόνητον, ἀλλ' εἰς τρισκαίδεκα τέλη γεγυμνασμένα, καὶ ἱππέας ἑξακισχιλίους ἐπὶ πεντακοσίοις, ἡγούμενοι τὸ κεφάλαιον τοῦ πολέμου Λεύκιον γεγονέναι, ἐπὶ θάλασσαν ᾔεσαν, ἕτερος ἑτέρας ὁδούς· οἱ μὲν ἐς Βρεντέσιον, οἱ δ' ἐπὶ Ῥαβέννης, οἱ δ' ἐς Τάραντα· καὶ οἱ μὲν ἐς Μοῦρκον ἢ Ἀηνόβαρβον, οἱ δὲ ἐς Ἀντώνιον· διωκόντων αὐτοὺς τῶν Καίσαρος φίλων, καὶ σπονδὰς προτεινόντων, καὶ οὐκ ἐθέλουσιν ἐνοχλούντων τὰ πεζὰ μάλιστα· ὧν δὴ καὶ μόνων Ἀγρίππας ἔπεισε μεταθέσθαι δύο τέλη Πλάγκου, ἀποληφθέντα ἐν Καμερίᾳ. Ἔφευγε δὲ καὶ Φουλβία μετὰ τῶν τέκνων ἐς Δικαιάρχειαν, καὶ ἀπὸ Δικαιαρχείας ἐς τὸ Βρεντέσιον, μετὰ τρισχιλίων ἱππέων, οἳ αὐτῇ παρὰ τῶν στρατηγῶν προπομποὶ ἀπεστάλησαν. ἐν δὲ τῷ Βρεντεσίῳ νεῶν πέντε

Lin. 78 *ſq.* τῇ Ἰταλίᾳ γὰρ Ἀσίνιος *Aug. omiſſa conjunct.* καὶ, & *nulla interpoſita punctione, male. L.* 82. *Pro* τέλη *dant* μέρη *corrupte Edd. Verum ded. Aug. Ven.* & *vidit Muſgrav. L.* 89. καὶ μόνων *Edd. invitis MSStis. L.* 90. ἀπολειφθέντα *Edd. invit. MSS.*

hoc, *contra Lucium* geſtum, quod & difficillimum fore viſum erat & diu Italiam vexaturum, *confectum* eſt.

50. Nam *Aſinius*, *Plancus*, *Ventidius*, *Craſſus*, *Ateius*, & quotquot alii harum partium erant, qui copias non ſpernendas habebant, ſed ad XIII legiones exercitatas, & equites quingentos ſuper ſex millia, rati *caput belli fuiſſe Lucium*; ad mare protinus ſe contulerunt, alius alia via; pars Brunduſium, pars Ravennam, pars Tarentum. Et eorum alii Murcum aut Ahenobarbum, alii Antonium petierunt; perſequentibus Cæſarianis, & pacem offerentibus, recuſanteſque infeſtantibus, & pedites quidem maxime: e quibus ſolis etiam *Agrippa* duabus legionibus *Planci*, *Cameriæ* interceptis, perſuaſit ut ſigna ad ſe transferrent. Profugit & *Fulvia* cum filiolis ſuis Puteolos, & inde porro Brunduſium, deducentibus tribus millibus equitum, qui ei in hoc a ducibus exercituum fuerant miſſi. Brunduſii

A. U. 714. μακρῶν ἐκ Μακεδονίας αἱ μεταπέμπτων γενομένων. ἐπιβᾶσα ἀνήγετο. καὶ αὐτῇ Πλάγκος συνέπλει, τὸν ἔτι λοιπὸν αὐτοῦ στρατὸν ἐκλιπὼν ὑπὸ δειλίας· οἱ δὲ Οὐεντίδιον σφῶν εἵλοντο ἄρχειν. Ἀσίνιος δὲ Ἀηνοβάρβῳ συνετίθετο φιλίαν εἶναι πρὸς Ἀντώνιον· καὶ ἐπέστελλον ἀμφω τάδε τῷ Ἀντωνίῳ, καὶ ἀποβάσεις αὐτῷ καὶ ἀγορὰς, ὡς αὐτίκα ἥξοντι, εὐτρέπιζον ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν.

LI. Ἄλλῳ δ᾽ Ἀντωνίου στρατῷ πολλῷ περὶ Ἄλπεις, οὗ Φούφιος Καληνὸς ἡγεῖτο, ὁ Καῖσαρ ἐπεβούλευεν· τὸν μὲν τὸν Ἀντώνιον ὑπονοῶν, ἐλπίζων δὲ, ἢ φίλῳ ἔτι ὄντι φυλάξειν, ἢ πολεμοῦντος, μεγάλην ἰσχὺν προσλήψεσθαι. διαμέλλοντος δὲ ὅμως ἔτι αὐτοῦ, καὶ τὸ εὐπρεπὲς περιορωμένου, ὁ Καληνὸς ἐτελεύτησε· καὶ ὁ Καῖσαρ, ὡς ἐς ἀμφότερα πρόφασιν εὑρὼν, ἧκε, καὶ παρελάμβανε τόν τε στρατὸν, καὶ τὴν Κελτικὴν ἐπ᾽ αὐτῷ καὶ Ἰβηρίαν,

Lin. 2. εὐπρέπιζον *Reg. B. Aug.* εὐτρεπίζων *Reg. A. Correxit C. Steph.* *L. 4. Pro* Φούφιος *dant* φίλος *Edd.* φίλιος *Reg. A.* φίους *Reg. B. Recte Aug. Ven. Cand.* *L. 5.* ὄντι *carent Edd. cum Reg. A. & Aug. Dedit Ven.* ἔτι ὄντα *Reg. B.* *L. 8.* ὡς *ante* ἐς *carent Edd. cum Reg. A. Deder. Aug. Ven.* ὡς ἀμφοτ. *Reg. B, & caret* ἐς.

vero quinque naves longas, accitas e Macedonia, conſcendit: ſolvitque una cum ea *Plancus*, qui præ ignavia reliquum etiam ſuum exercitum deſeruit. Planci milites auſpiciis *Ventidii* ſe tradiderunt. *Aſinius vero Ahenobarbum pertraxit ad amicitiam Antonii:* qua de re ambo certiorem illum per literas fecerunt; eidemque, ut mox in Italiam adventuro, loca opportuna quo exſcenderet parabant, & commeatus expediebant.

51. Jam vero de alio Antonii exercitu, qui *Fuſio Caleno* duce circa Alpes agebat, ad ſe pertrahendo *Cæſar* cogitabat. Scilicet quum ipſum Antonium jam ſuſpectum haberet; ſperabat, ſi in amicitia ille permaneret, ſe ei illas copias conſervaturum; ſin bellum agitaret, magno robore contra eum ſe auctum iri. Sed dum cunctatur etiam num & honeſtam occaſionem quærit, *Calenus fato functus* eſt. Qua occaſione arrepta, ad utrumvis conſilium opportuna, profectus eo *Cæſar*, & *exercitum Caleni occupavit*, *et Galliam Hiſpaniamque*,

Digitized by Google

καὶ τάσδε οὔσας ὑπὸ Ἀντωνίῳ, Φουφίου τοῦ παιδὸς Καληνοῦ καταπλαγέντος τε αὐτὸν, καὶ παραδόντος ἅπαντα ἀμαχεί. Ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ, ἐν τῷδε ἔργῳ ἕνδεκα τέλη στρατοῦ καὶ χώρας τοσάσδε λαβὼν, τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν παρέλυε τῆς ἀρχῆς, καὶ ἰδίους ἐπιστήσας, ἐς Ῥώμην ἀνέστρεφεν. A. U. 714.

LII. Ὁ δὲ Ἀντώνιος, χειμῶνος μὲν ἔτι, τοὺς πρέσβεις κατεῖχε τοὺς ἀπὸ τῶν κληρουχιῶν πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας, ἔτι ἐπικρύπτων ἃ ἐφρόνει. Ἦρι δ᾽ ἐκ μὲν Ἀλεξανδρείας ἐς Τύρον ὥδευεν· ἐκ δὲ Τύρου διαπλέων ἐπὶ Κύπρου καὶ Ῥόδου καὶ Ἀσίας, ᾔσθετο τῶν ἐν τῇ Περυσίᾳ γεγονότων, καὶ τὸν ἀδελφὸν ἐμέμφετο, καὶ Φουλβίαν, καὶ μάλιστα πάντων Μάνιον. Φουλβίαν μὲν οὖν εὗρεν ἐν Ἀθήναις, ἐκ Βρεντεσίου φυγοῦσαν. Ἰουλίαν δ᾽ αὐτῷ τὴν μητέρα Πομπήϊος, ἐς αὐτὸν διαφυγοῦσαν, ἔπεμπεν ἐκ Σικελίας ἐπὶ νεῶν μακρῶν, καὶ παρέπεμπον αὐτὴν οἱ τῶν ἀμφὶ τὸν Πομπήϊον ἄριστοι, Λεύκιός τε Λίβων ὁ κηδε-

Lin. 11. Φουλβίου *Edd. mend. ex Reg. A.* Φουφίου *recte Reg. B. Aug. Ven. Cand.* *L.* 18. τοὺς, *poſt* κατεῖχε, *caret edit.* 3. *oper. errore.* *Ibid.* αὐτὸν *Edd. inv. MSS.* *L.* 19. ὥστε ἐπικρύπτων *Edd. mend.* *Recte* ἔτι *Aug. Cand.* *L.* 21. *Artic.* τῇ *ad* Περυσίᾳ *adjeci ex Aug. & Reg. B.* *L.* 25. αὐτὸν *Edd. invitis Reg. B. Aug. Novem verba ab* Ἰουλίαν *l.* 24. *uſque* διαφυγοῦσαν *omiſit Reg. A.*

Antonii provincias; Fuſio, Caleni filio, per metum omnia dedente ſine certamine. Sic *Cæſar* eadem opera undecim legionibus & provinciis ampliſſimis potitus, amotis præfectis, & ex ſua factione ſubſtitutis in eorum locum aliis, *Romam reverſus* eſt.

52. At *Antonius* legatos ex coloniis ad ſe miſſos, dum hiems durabat, detinuit, ſua adhuc celans conſilia. Primo autem vere *Alexandria* terreſtri itinere Tyrum profectus, inde per Cyprum & Rhodum *in Aſiam* navigavit. Ibi nuncio de rebus ad Peruſiam geſtis accepto, vituperavit fratrem & Fulviam, & maxime omnium Manium. Tum *Fulviam Athenis invenit*, profugam e Brunduſio: *Juliam* vero *matrem Pompejus e Sicilia*, quo confugerat, *ad eum miſit* longis navibus; deducentibus Pompejanis optimatibus, *L. Libone*, *Pompeji*

A. U. 714

ϛῆς τοῦ Πομπηΐου, καὶ Σατουρνῖνος, καὶ ἕτεροι· ὅσοι, χρῄζοντες τῆς Ἀντωνίου μεγαλοπραγίας, ἠξίουν αὐτὸν συναλλαγέντα Πομπηΐῳ, σύμμαχον ἐπὶ Καίσαρι λαβεῖν Πομπήϊον. Ὁ δὲ αὐτοῖς ἀπεκρίνατο, χάριν μὲν ἐπὶ τῇ μητρὶ γιγνώσκειν Πομπηΐῳ, καὶ ἀποτίσειν ἐν χρόνῳ· αὐτὸς δὲ, εἰ μὲν πολεμοίη Καίσαρι, χρήσεσθαι Πομπηΐῳ συμμάχῳ· εἰ δ᾽ ἐμμένοι τοῖς πρὸς αὐτὸν ὡμολογημένοις ὁ Καῖσαρ, πειράσεσθαι καὶ Πομπήϊον Καίσαρι συναλλάξαι. ὁ μὲν ὧδε ἀπεκρίνατο.

LIII. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς Ῥώμην ἀπὸ Κελτῶν ἐπανιὼν, ᾔσθετο μὲν τῶν ἐς Ἀθήνας διαπεπλευκότων· τὸ δὲ τῆς ἀποκρίσεως ἀκριβὲς ἄρα οὐκ εἰδὼς, ἐξώτρυνε τοὺς κληρούχους ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον, ὡς κατάγοντα μετὰ τῶν γεωργῶν Πομπήϊον, ὧν αὐτοὶ τὰ χωρία ἔχουσιν· ἐς γὰρ τὸν Πομπήϊον οἱ πλέονες τῶν γεωργῶν ἐπεφεύγεσαν. καὶ πιθανοῦ τοῦ ἐρεθίσματος ὄντος, οὐδ᾽ ὡς οἱ κληροῦχοι

Lin. 28. Σαρτουρνῖνος *Edd. mend. ex Reg. B. Recte Aug. Reg. A.* *L.* 30. ἐπὶ Καίσαρος *Aug. Ven. male.* *L.* 33. πολεμοίη *Edd. Recte Aug.* *Ibid.* χρήσασθαι *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 35. πειράσεσθαι *Reg. B. a prim. manu.* *L.* 40. καταγ. μὲν τῶν γεωργῶν *Edd. ex Reg. B.* μὲν γεωργῶν *Reg. A. Verum dedit Aug.* *L.* 42. ἐπεφεύγεσαν *Aug.*

ſocero, & *Saturnino*, aliiſque, qui, deſiderantes Antonii ingenium majoribus rebus gerendis aptum, cupiebant Antonium cum Pompejo reducere in gratiam, & ſocium Pompejo adverſus Cæſarem adſciſcere. Reſpondit *Antonius*: „ſe quidem gratias Pompejo pro remiſſa matre habere, relaturumque ſuo tempore: quodſi bellum gerendum ſit contra Cæſarem, uſurum illius ſocietate; ſin pacta ſervaverit Cæſar, daturum operam, ut Pompejus reconcilietur Cæſari."

53. *Cæſar*, in Urbem reverſus e Gallia, cognovit quidem, navigaſſe illos Athenas: ſed quid reſponſi tulerint neſcius, *invidiam apud novos colonos facere inſtituit Antonio*, quaſi is Pompejum cum veteribus colonis in poſſeſſiones, quas ipſi nunc tenerent, reduceret: nam illorum plerique ad Pompejum confugerant. Quod quamquam probabile erat ad irritandos novos colonos argumentum; ne ſic quidem faciles illi ſe

προθύμως ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ἐστράτευον· οὕτως ἡ δόξα τῶν ἐν Φιλίπποις γεγονότων ἐδημαγώγει τὸν Ἀντώνιον. ὁ δὲ Καῖσαρ Ἀντωνίου μὲν καὶ Πομπηίου καὶ Ἀηνοβάρβου κατὰ πλῆθος ὁπλιτῶν ὑπεροίσειν ἐνόμιζεν· ἦρχε γὰρ τελῶν ἐς τότε τεσσαράκοντα πλειόνων· ναῦν δὲ οὐδεμίαν ἔχων, οὐδὲ καιρὸν ἐς ναυπηγίαν, ὀῤῥώδει, ναῦς ἐκείνων ἐχόντων πεντακοσίας, μὴ τὴν Ἰταλίαν περιπλέοντες ἐς λιμὸν περιενέγκαιεν. ὧν ἐνθυμούμενος (ἐλέλεκτο δὲ αὐτῷ περὶ πολλῶν παρθένων ἐς γάμον) ἐπέστελλε Μαικήνᾳ, συνθέσθαι Σκριβωνίᾳ τῇ Λίβωνος ἀδελφῇ, τοῦ κηδεύοντος Πομπηίῳ, ἵν' ἔχοι καὶ τήνδε ἀφορμὴν ἐς διαλύσεις εἰ δεήσειε. Καὶ πυθόμενος ὁ Λίβων, ἐπέστελλε τοῖς οἰκείοις, ἐγγυᾷν αὐτὴν τῷ Καίσαρι προθύμως. Ὁ δὲ Καῖσαρ τῶν Ἀντωνίου φίλων καὶ στρατῶν ὅσους ὑπώπτευε, διέπεμπεν ἐπὶ προφάσεων, ἄλλους ἀλλαχοῦ, καὶ Λέπιδον ἐς τὴν ἐψηφισμένην αὐτῷ Λιβύην, ἄγοντα τῶν Ἀντωνίου τελῶν τὰ ὑποπτότατα ἕξ. A. U. 714.

Lin. 47. ἐνέμιζεν *Reg. B. Aug. Ven. perperam.* *L.* 5?. Μουκήνᾳ *Ven. Sic & Aug. in contextu, ſed in marg. recte* Μαικήνᾳ. *L.* 57. ὑπώπτευε *Edd. Recte Aug.* *L.* 60. ὕποπτα *Edd. ex ingenio C. Steph.* ὑποπτατα *Regii, mend.. Recte Aug. Ven.* & ſuſpectiores *Cand.*

ad militandum contra *Antonium* præbebant: tantum favoris pugna Philippenſis Antonio paraverat. *Cæſar* autem Antonium & Pompejum Ahenobarbumque legionum quidem numero ſuperaturum ſe putabat: habebat enim jam ſupra quadraginta legiones: ſed quum navem nullam haberet, nec tempus ad ædificandas ſuppeteret; vehementer timebat, ne illi, quingentis inſtructi navibus, oras Italiæ circumnavigando, famem inferrent. Id ſecum reputans, quamvis multarum virginum offerretur ei conditio, Mæcenati ſcripſit, ut cum *Scribonia, ſorore Libonis, ſoceri Pompeji*, tranſigeret; ut nimirum hæc quoque occaſio ipſi pateret pacem cum Pompejo, ſi opus eſſet, componendi. His cognitis *Libo*, ſuis mandavit per literas, ut eam abſque cunctatione collocarent Cæſari. Tum *Cæſar* quotquot Antonianos amicos aut exercitus ſuſpectos habebat, alios alio diverſis nominibus ablegavit; & *Lepidum* in deſignatam ei Africam miſit, cum ſex legionibus Antonianis, quæ præ ceteris ſuſpectæ ipſi erant.

Digitized by Google

A. U. 714.

διαπεμφθείσαις σπονδαῖς εἶναι βέβαιον· (ἦν γὰρ Ἀηνόβαρβος τῶν κατεγνωσμένων τε ἐκ δίκης ἐπὶ Γαΐῳ Καίσαρι φόνου, καὶ προγεγραμμένων ἐπὶ τῇ καταδίκῃ, καὶ ἐν Φιλίπποις Ἀντωνίῳ καὶ Καίσαρι πεπολεμηκότων·) ὅμως ἔπλει, πέντε ναυσὶν ἐπιβὰς ταῖς ἀρίσταις, ὡς φαίνοιτο πιστεύων, καὶ τὰς λοιπὰς ἐκ διαστήματος ἕπεσθαι κελεύσας. Καθορωμένου δὲ ἤδη τοῦ Ἀηνοβάρβου, παντί τε τῷ στρατῷ καὶ παντὶ τῷ στόλῳ μετ᾽ ὀξείας εἰρεσίας προσπλέοντες, ἔδεισεν ὁ Πλάγκος, Ἀντωνίῳ παρεστώς· καὶ ἐπισχεῖν αὐτὸν ἠξίου τὸν πλοῦν, καὶ προπέμψαι τινὰς ἐς πεῖραν, ὡς πρὸς ἀμφίβολον ἄνδρα. Ὁ δὲ, εἰπὼν, αἱρεῖσθαι παρασπονδούμενος ἀποθανεῖν μᾶλλον, ἢ σώζεσθαι δειλὸς ὀφθεὶς, ἔπλει. Πλησίον τε ἦσαν ἀλλήλων ἤδη, καὶ αἱ ναυαρχίδες ἐκ τῶν σημείων ἐφαίνοντο, καὶ ἀλλήλαις προσέπλεον· καὶ τῶν ῥαβδούχων ὁ ἡγούμενος Ἀντωνίῳ, κατὰ τὴν πρῷραν (ὥσπερ ἔθος ἐστὶν) ἑστὼς, εἴτε ἐκλαθόμενος, ὅτι ἀμφίβολος ἀνὴρ καὶ στρατοῦ

Lin. 4. Πλάκκος *Regii* & *Aug. ut alibi.*

nonnullis hic videretur parum conſtans futurus in inchoato fœdere; (damnatus enim judicio fuerat, ut conſpirationis in Cæſarem conſcius, tum relatus in proſcriptorum numerum, & Philippenſi prælio contra Cæſarem Antoniumque ſteterat:) nihilo minus pergebat navigare cum quinque optimis navibus, ne videretur diffidere, reliquis ex intervallo ſubſequi juſſis. Quumque jam in conſpectu eſſet *Ahenobarbus*, cum omnibus copiis univerſaque claſſe propinquans citato remigio, extimuit *Plancus*, *adſtans Antonio*: cenſuitque ſiſtendum curſum, & præmittendos qui fidem viri dubiam explorarent. Sed *Antonius*, mori ſe malle, inquit, deceptum fœdere, quam evadere ſpecimine pavoris edito: curſumque continuavit. Jamque propius ad ſe invicem accedebant, & petebant ſe mutuo naves prætoriæ, inſignibus ſuis conſpicuæ; quum primarius lictor *Antonii*, ut mos eſt, *ſtans in prora*, (ſive oblitus, adventare virum dubiæ fidei, qui & ipſe proprium duceret exercitum;

Digitized by Google

στρατοῦ κἀκεῖνος ἡγούμενος ἰδίου προσπλέοι, εἴτε ἀπὸ εὐγενεστέρου φρονήματος, ὡς ὑπηκόοις ἢ ἐλάσσοσιν ἀνδράσιν ὑπαντῶσι, προσέταξε καθελεῖν τὸ σημεῖον. οἱ δὲ καθῄρουν τε, καὶ τὴν ναῦν ἐς τὰ πλάγια τῆς Ἀντωνίου νεὼς περιέστρεφον. ὡς δὲ καὶ συνιδόντες ἀλλήλους ἠσπάσαντο, καὶ ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Ἀηνοβάρβου τὸν Ἀντώνιον ἡγεμόνα προσεῖπεν, ὁ μὲν Πλάγκος ἀνεθάρρει μόλις· ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐς τὴν ἑαυτοῦ ναῦν τὸν Ἀηνόβαρβον ἀναδεξάμενος, ἐς Παλόεντα κατέπλευσεν, ἔνθα ἦν Ἀηνοβάρβῳ καὶ τὸ πεζόν· καὶ ὁ Ἀηνόβαρβος τῆς σκηνῆς ἐξίστατο Ἀντωνίῳ.

LVI. Ἐντεῦθεν ἐπὶ Βρεντεσίου διέπλεον, φυλασσομένου πρὸς πέντε Καίσαρος τάξεων. καὶ οἱ Βρεντέσιοι τὰς πύλας ἀπέκλειον, Ἀηνοβάρβῳ μὲν, ὡς ἐκ πολλοῦ πολεμίῳ, Ἀντωνίῳ δὲ, ὡς πολέμιον ἐπάγοντι. Ὁ δὲ, ἀγανακτῶν, καὶ ἡγούμενος εἶναι τάδε καλλωπίσματα, τὸ δ᾽ ἀληθὲς ἀποκλείεσθαι πρὸς τῶν Καίσαρος φρουρῶν, γνώμῃ Καίσαρος, διετάφρευε τῆς πόλεως τὸν ἰσθμὸν καὶ ἀπετείχιζεν. ἔστι δ᾽ ἡ πόλις χερρόνησος, ἐν μηνοειδεῖ

Lin. 30. χερρόνησος *Aug. ut alibi.*

citum; ſive generoſa quadam uſus ſuperbia,) velut ſubditis aut inferioribus occurrentibus, imperavit *detraherent inſignia.* Fecerunt illi, & navem adpulerunt ad latus navis Antonii. Secuta deinde eſt ſalutatio inter imperatores; & *milites Ahenobarbi Antonium Imperatorem conſalutarunt*: ac tunc quidem vix animum Plancus recepit. Antonius, recepto in ſuam navem Ahenobarbo, ad *Paloënta* adpulit, ubi erant Ahenobarbi terreſtres copiæ: ibique *Antonio Ahenobarbus ſuo ceſſit tentorio.*

56. Inde quum *Brunduſium* navigaſſent, ubi quinque Cæſarianæ cohortes erant in præſidio; *Brunduſini portas clauſerunt Ahenobarbo*, ut hoſti veteri, *et Antonio*, ut hoſtem adducenti. Tum indignatus *Antonius*, & prætextum hunc exiſtimans, re autem vera ſe a Cæſarianis excludi ex ſententia Cæſaris, cervicem, qua urbs continenti jungitur, *foſſa muroque interſepſit*: ſitum eſt enim *Brunduſium* in peninſula, juxta portum in lunata cornua excurrentem. Jamque

A. U. 714. λιμένι. καὶ οὐκ ἦν ἔτι τοῖς ἐξ ἠπείρου προσελθεῖν ἀνάντει λόφῳ, διατετμημένῳ τε καὶ διατετειχισμένῳ. ὁ δὲ Ἀντώνιος καὶ τὸν λιμένα, μέγαν ὄντα, φρουρίοις πυκνοῖς περιεφράξατο, καὶ τὰς νήσους τὰς ἐν αὐτῷ. ἔς τε τὰ παράλια τῆς Ιταλίας περιέπεμπεν, οἷς εἴρητο τὰ εὔκαιρα καταλαμβάνειν. ἐκέλευε δὲ καὶ Πομπήιον ἐπιπλεῖν τῇ Ιταλίᾳ, καὶ δρᾷν ὅ τι δύναιτο. Ὁ δὲ, ἄσμενος αὐτίκα Μηνόδωρον σὺν ναυσὶ πολλαῖς καὶ στρατοῦ τέσσαρσι τέλεσιν ἐκπέμψας, Σαρδὼ, Καίσαρος οὖσαν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ δύο τέλη, περιέσπασε, τὴν συμφροσύνην Ἀντωνίου καταπλαγέντας. τῆς δὲ Ιταλίας Σιπποῦντα μὲν τῆς Αὐσονίας οἱ τοῦ Ἀντωνίου κατέλαβον· Θουρίους δὲ καὶ Κωνσεντίαν Πομπήιος ἐπολιόρκει, καὶ τὴν χώραν ἐπενέμετο τοῖς ἱππεῦσιν.

LVII. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ὀξείας καὶ πανταχοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως γενομένης, ἐς μὲν τὴν Αὐσονίδα ἔπεμπεν Ἀγρίππαν, ἐπικουρεῖν τοῖς πονουμένοις. καὶ ὁ Ἀγρίπ-

Lin. 36. ἐκέλευον *Aug.* *L.* 39. Σαρδῶ *Edd.* Σαρδὼ *ded. Aug.* *L.* 40 *ſq.* σωφροσύνην *Reg. A. male.* *L.* 41 *ſq.* Σιγιοῦντα *Edd. MSS. & Cand. Correxi mendam.* *L.* 42. οἱ Ἀντωνίου *Edd.* τοῦ *dedit Aug.* *L.* 44. ἐπένεμε *Edd. Verius Aug. Ven.*

non amplius adiri a continente urbs poterat, tranſverſim interciſo interſeptoque clivo, per quem in eam adſcenditur. Tum portum quoque, ſpatioſum admodum, crebris caſtellis *Antonius* obſedit, &, quas inſulas ſinus complectitur, communivit. Miſitque circum oras Italiæ, qui paſſim loca opportuniora occuparent; hortatus ſimul *Pompejum*, ut claſſe invaderet Italiam, &, quantum poſſet, infeſtaret. Et *Pompejus* perlibenter ſtatim *Menodorum*, cum valida claſſe & quatuor legionibus, miſit; qui *Sardiniam*, quæ tunc erat Cæſaris, duaſque Cæſaris legiones, quæ ibi erant, abſtraxit, attonitas metu *conſpirationis Antonii cum Pompejo*. In ora autem Italiæ *Sipuntem*, Auſoniæ oppidum, ceperunt Antoniani: *Thurios* & *Conſentiam* Pompejus obſedit; equiteſque agros earum juſſit depopulari.

57. *Cæſar*, tam ſubito tot locis impugnatus, *Agrippam* miſit *in Auſoniam*, ut obſeſſis opem ferret. Is ex coloniis ejus viæ veteranos juſſit ſubſequi, quaſi ducturus con-

Digitized by Google

πας τοὺς ἐν ὁδῷ κληρούχους ἦγεν, ἐκ διαστήματος ἑπομένους, ὡς ἐπὶ Πομπήϊον ἰόντας· μαθόντες δὲ, Ἀντωνίου γνώμῃ τὰ γιγνόμενα εἶναι, ἀνέστρεφον αὐτίκα διαλανθάνοντες. καὶ τοῦτο μάλιστα κατέπληξε τὸν Καίσαρα. Ὁδεύων δ' ὅμως ἐς τὸ Βρεντέσιον αὐτὸς μεθ' ἑτέρου στρατοῦ, τοῖς κληρούχοις αὖθις ἐνετύγχανε, καὶ μετεδίδασκε, καὶ τοὺς ὑφ' ἑαυτοῦ συνῳκισμένους ἦγεν, αἰδουμένους, καὶ γνώμην ἐν ἀπορρήτῳ ποιουμένους, Ἀντώνιον καὶ Καίσαρα συναλλάσσειν· εἰ δ' ὁ Ἀντώνιος ἀπειθῶν πολεμοίη, Καίσαρι ἀμύνειν. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐν μὲν Κανυσίῳ τινὰς ἡμέρας ἐνοσηλεύετο· πάντι δὲ ὢν ἔτι κρείσσων Ἀντωνίου κατὰ τὸ πλῆθος, εὗρε τὸ Βρεντέσιον ἀποτετειχισμένον, καὶ οὐδὲν ἄλλ' ἢ παρεστρατοπέδευε, καὶ τοῖς γιγνομένοις ἐφήδρευεν. *A. U. 714*

LVIII. Ὁ δ' Ἀντώνιος ἐκράτει μὲν τοῖς ὀχυρώμασιν, ὡς πολὺ μείονας ἔχων ἀσφαλῶς ἀπομάχεσθαι. ἐκάλει δὲ τὸν στρατὸν ἐκ Μακεδονίας κατὰ σπουδὴν, καὶ

Lin. 52. ἐς τὸν Βρεντ. *edit.* 2. 3. *vitioſe.* *L.* 56 *ſq.* ἀπειθῶν *Edd. mend. ex Reg. B. Recte Aug. Reg. A.* *L.* 63. ὡς πολὺ ΠΛΕΟΝΑΣ ἔχων *Edd. Cand. Rectius (puto) Aug. quem ſecutus ſum.*

tra Pompejum: ſed illi, ubi intellexerunt geri hæc ex Antonii ſententia, clam domum reverſi ſunt; quæ res maxime Cæſarem terruit. Mox tamen ipſe, cum alio exercitu *Brundusium* iter ingreſſus, tempeſtivis alloquiis reducere veteranos ad officium inſtituit; eosque, qui ab ipſo in colonias fuerant deducti, reverentia ſui permovit, ut ſequerentur. Et hi quidem clam inter ſe conſtituebant, Cæſari Antonium reconciliare; ſin pertinaciter in bello perſeveraret Antonius, tueri Cæſaris dignitatem. *Cæſar*, per aliquot dies valetudinis cauſa Canuſii retentus, *Brundusium pervenit*: ubi, munimentis interclusam urbem deprehendens, quamquam utique copiis adhuc ſuperior erat *Antonio*, tamen nihil aliud agere potuit, niſi ut caſtris juxta poſitis tempus occaſionemque obſervaret.

58. *Antonius*, quum munitionibus prævaleret, quamquam multo inferior numero, facile defendere ſe ab hoſtili impetu poterat. Sed advocavit tamen propere exercitum e

Digitized by Google

A. U. 714.

ἐτέχναζεν, ἑσπέρας ἀφανῶς ἀνάγεσθαι ναῦς μακράς τε καὶ στρογγύλας ἰδιωτικοῦ πλήθους, οἳ μεθ' ἡμέραν ἄλλοι μετ' ἄλλους κατέπλεον ὡπλισμένοι, καθάπερ ἐκ Μακεδονίας ἐπιόντες, ἐφορῶντος αὐτῶν τὸν ἐπίπλουν τοῦ Καίσαρος. ἤδη δ' αὐτῷ καὶ τὰ μηχανήματα γεγένητο, καὶ ἐπιχειρήσειν ἔμελλε τοῖς Βρεντεσίοις, ἀχθομένου τοῦ Καίσαρος, ὅτι μὴ εἶχεν ἐπαμύνειν. περὶ δὲ ἑσπέραν ἑκατέροις ἀγγέλλεται, Σιποῦντα μὲν Ἀγρίππας ἀναλαβὼν, Πομπήϊος δὲ Θουρίων μὲν ἀπεωσμένος, Κωνσεντίαν δ' ἔτι περικαθήμενος· ἐφ' οἷς ὁ Ἀντώνιος ἐδυσχέραινεν. Ὡς δὲ καὶ Σερουΐλιος ἀπηγγέλθη προσιὼν τῷ Καίσαρι μετὰ χιλίων καὶ πεντακοσίων ἱππέων, οὐ κατασχὼν τῆς ὁρμῆς ὁ Ἀντώνιος, εὐθὺς ἀπὸ τοῦ δείπνου μεθ' ὧν εὗρεν ἑτοίμων φίλων, καὶ ἱππέων τετρακοσίων, μάλα θρασέως ἐπειχθεὶς, ἐπέπεσε τοῖς χιλίοις καὶ πεντακοσίοις εὐναζομένοις ἔτι περὶ πόλιν Ὑρίαν· καὶ ἐκπλήξας, ἀμαχεὶ παρέλαβέ τε, καὶ αὐτῆς ἡμέρας ἐς τὸ

Lin. 68. ἀφορῶντος *Reg. B.* *L.* 69. ἤδη δ' αὐτῶν *Edd. male. Recte Aug.* *L.* 72. Σιγιοῦντα *rurſus Edd. & MSS. Correxi, ut ſupra.* *L.* 73 *ſq.* Κονσεντίαν *b. l. Aug.* *L.* 76. χιλίων καὶ διακοσίων *b. l. Edd. mend. cum Regiis & Cand. Recte Aug. Ven.*

Macedonia, *ſtratagemate* interim *uſus* hujuſmodi: clam, hoſtū paganorum multitudine cum in longas naves tum in onerarias impoſita, interdiu eoſdem rurſus, alios poſt alios, armatos adpellere juſſit, quaſi advectos e Macedonia, inſpectante adventum eorum *Cæſare.* Jamque machinis etiam inſtructus *Antonius, oppugnare parabat Brunduſium*; magno dolore Cæſaris, qui opem obſeſſis ferre non poterat. Tum ſub veſperam utriſque nunciatum eſt „*Sipuntem* ab Agrippa receptam; Pompejum vero a Thuriis repulſum, Conſentiam tamen adhuc obſidere:" quem nuncium *Antonius* acerbiſſime tulit. Qui, per idem tempus certior factus „*Servilium cum mille quingentis equitibus* venire ad Cæſarem" non ſe continuit, quin ſtatim a cœna, cum amicis quotquot paratos nactus eſt, & quadringentis equitibus, non minore audacia quam feſtinatione in illos mille quingentos irrueret: quos quum cubantes adhuc deprehendiſſet *circa Uriam*, territos, ſine certamine *in deditionem ac-*

Digitized by Google

Βρεντέσιον ἐπανήγαγεν. Οὕτω τὸν Ἀντώνιον, ὡς ἄμαχον, ἐκ τῆς ἐν Φιλίπποις δόξης ἔτι κατεπεπλήγεσαν. A. U. 714.

LIX. Αἵ τε στρατηγίδες αὐτοῦ τάξεις, ὑπὸ τῆσδε τῆς δόξης ἐπαιρόμεναι, προσεπέλαζον τῷ χάρακι τῷ Καίσαρος κατὰ μέρη, καὶ τοὺς συνεστρατευμένους σφίσιν ὠνείδιζον, εἰ πολεμήσοντες ἥκοιεν Ἀντωνίῳ, τῷ πάντας αὐτοὺς περισώσαντι ἐν Φιλίπποις. Τῶν δὲ ἀντεπικαλούντων, ὅτι αὐτοὶ σφίσιν ἥκουσι πολεμήσοντες, λόγοι συνισταμένων ἐγίγνοντο, καὶ τὰ ἐγκλήματα ἀλλήλοις προύφερον, οἱ μὲν τὴν ἀπόκλεισιν τοῦ Βρεντεσίου, καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ Καληνοῦ στρατοῦ· οἱ δὲ τὴν ἀποτείχισιν τοῦ Βρεντεσίου καὶ πολιορκίαν, καὶ τὴν τῆς Αὐσονίδος καταδρομὴν, καὶ τὸ συνθέσθαι μὲν Ἀηνοβάρβῳ σφαγεῖ Γαΐου Καίσαρος, συνθέσθαι δὲ Πομπηΐῳ κοινῷ πολεμίῳ. Καὶ τέλος οἱ τοῦ Καίσαρος τὴν γνώμην σφῶν τοῖς ἑτέροις ἀνεκάλυπτον, ὅτι Καίσαρι συνέλθοιεν, οὐκ ἀμνημονοῦντες Ἀντωνίου τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ διαλλαγὰς ἐπινοοῦντες

Lin. 85. χάρακι τοῦ Καίσαρος *Aug.* *L.* 92. οἱ δὲ τὴν ἀπόκλεισιν *mend. Edd. cum MSS. noſtris & Cand. Mendoſum nomen plane omiſſum erat a pr. manu in Reg. B. Correxi, ut jam monuerat C. Stephan.* *L.* 96. ἐς τὴν γνώμην *Edd. Delevi* ἐς *cum Aug.*

cepit, eodemque die reduxit Brunduſium. Tantam trepidationem unius nomen Antonii, inde a Philippenſi pugna pro invicto habiti, illis incuſſerat.

59. Qua gloria elati *prætoriani Antonii*, alii poſt alios, *accedebant ad caſtra Cæſaris*, exprobrantes ſuis quondam commilitonibus „quod arma ferrent adverſus Antonium, cujus opera cuncti ſervati eſſent Philippenſi bello.” Quibus obclamantibus, *imo ſibi bellum inferri*; ventum eſt ad colloquia. Ruſuſque interceſſerunt *exprobrationes mutuæ*; alteris, excluſos ſe Brunduſio, & Caleni exercitum alienatum, querentibus; alteris e diverſo Brunduſii obſidionem oppugnationemque objicientibus, excurſioneſque factas in oram inferioris Italiæ, armaque ſociata cum Ahenobarbo, percuſſore C. Cæſaris, & cum communi hoſte Pompejo. Tandem *Cæſariani* mentem ſuam aperuerunt *Antonianis*: „ſecutos ſe Cæſarem, non oblitos virtutis Antonii, ſed cupidos reducendorum Imperatorum in mutuam gra-

Digitized by Google

A. U. 714. ἀμφοτέροις, ἢ Ἀντώνιον ἀπειθοῦντα καὶ πολεμοῦντα ἀμυνούμενοι. καὶ τάδε καὶ αὐτοὶ προσπελάζοντες τοῖς Ἀντωνίου χαρακώμασι προὔλεγον. Γιγνομένων δὲ τούτων, ἀγγέλλεται Φουλβία τεθνεῶσα· λεγομένη μὲν ἐπὶ ταῖς Ἀντωνίου μέμψεσιν ἀθυμῆσαι, καὶ ἐς τὴν νόσον ἐμπεσεῖν, νομιζομένη δὲ καὶ τὴν νόσον ἑκοῦσα ἐπιτρῖψαι διὰ τὴν ὀργὴν Ἀντωνίου· νοσοῦσάν τε γὰρ αὐτὴν ἀπολελοίπει, καὶ οὐδ' ἀπολείπων ἑωράκει. Ἐδόκει δ' ἀμφοτέροις ἐς πολλὰ συνοίσειν ὁ θάνατος, γυναίου φιλοπράγμονος ἀπηλλαγμένοις, ἣ διὰ τὸν Κλεοπάτρας ζῆλον ἐξεῤῥίπισε τοσόνδε πόλεμον. τό γε μὴν πάθος ἀσθενῶς ἤνεγκεν ὁ Ἀντώνιος, ἡγούμενός τι καὶ αἴτιος γεγονέναι.

LX. Λεύκιος δὲ ἦν Κοκκήϊος, ἑκατέρῳ φίλος, καὶ ὑπὸ Καίσαρος ἐς Φοινίκην τοῦ προτέρου θέρους πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀπέσταλτο μετὰ Καικίνα· ἐπανιόντος δὲ τοῦ Καικίνα, παρὰ Ἀντωνίῳ κατέμενεν. οὗτος τότε ὁ Κοκκήϊος, τὸν καιρὸν οὐ μεθεὶς, ὑπεκρίνατο μεταπεμφθῆναι πρὸς Καίσα-

Lin. 99. Pro ἐ eſt οἱ in Aug. male. L. 6 ſq. ἀπολέλοιπε *Aug. L. 14. & pag. ſq. l. 22.* Κικίνα *ter Reg. B. & bis Aug.* Κεκίνα *ſemel Aug.* Κικίννα *Edd. ter cum Reg. A. Pro quibus reponendum* Καικίνα *putavi.*

tiam: ſed, ſi Antonius flecti ſe non patiatur, vim vi repulſuros." Eademque etiam, Antoniana caſtra ipſi ſubeuntes, palam profitebantur. Dum ſic ſermones ultro citroque commeant, nunciatur *mors Fulviæ*: quæ, Antonii querelas ægre ferens, in morbum dicebatur incidiſſe, ſed ſponte aluiſſe putabatur illum morbum auxiſſeque, propter iram Antonii, qui ægrotam illam deſeruerat, & diſcedens ne inviſerat quidem. *Ea mors viſa eſt utrique parti* multis modis *commoda* futura; ſublata fœmina inquieti ingenii, quæ ob Cleopatræ æmulationem tam grave bellum concitaverat. Caſum tamen hunc parum fortiter tulit *Antonius*; quum & ipſe, nonnihil ſe ad illum contuliſſe, exiſtimaret.

60. Erat *L. Coccejus*, utrique imperatori amicus, qui a Cæſare in Phœnicem ſuperiori æſtate ad Antonium una cum *Cæcina* fuerat miſſus; &, reverſo Cæcina, ipſe apud Antonium manſerat. Is *Coccejus*, captata tunc occaſione, finxit, ſe vocatum a *Cæſare*, velleque eum ſalutandi cauſa

ζοις, ἀσπασάμενος αὐτόν. συγχωροῦντος δὲ ἀπιέναι τοῦ Ἀντωνίου, πειρώμενος ἤρετο, Εἴ τι καὶ αὐτὸς ὁ Ἀντώνιος ἐπιστέλλει τῷ Καίσαρι, κεκομισμένος δι' αὐτοῦ Κοκκηΐου γράμματα. Καὶ ὁ Ἀντώνιος, Νῦν μὲν, ἔφη, τί ἂν ἀλλήλοις γράφοιμεν, ὄντες ἐχθροὶ, εἰ μὴ κακῶς ἀγορεύοιμεν ἀλλήλους; ἀντέγραψα δὲ τοῖς πάλαι διὰ Καικίνα· καὶ εἰ βούλει, λάβε τὰ ἀντίγραφα. Ὁ μὲν οὕτως ἐπεχλεύασεν. Ὁ δὲ Κοκκήϊος οὐκ εἴα πω τὸν Καίσαρα καλεῖν ἐχθρὸν, ἔς τε Λεύκιον καὶ τοὺς ἄλλους Ἀντωνίου φίλους τοιόνδε γεγενημένον. Ὁ δὲ, ἐκ Βρεντεσίου με, φησὶν, ἀποκλείων, καὶ τὰ ἐμὰ ἔθνη καὶ τὸν Καληνοῦ στρατὸν ἀφαιρούμενος, ἔτι τοῖς φίλοις ἐστὶν εὔνους μόνοις, οὐδὲ τοὺς φίλους ἐμοὶ περισώζειν ἔοικεν, ἀλλὰ ταῖς εὐεργεσίαις ἐχθροποιεῖν. Καὶ ὁ Κοκκήϊος, ἃ μὲν ἐπεμέμφετο, μαθὼν, οὐδὲν δὲ ἔτι ὀξυτέραν φύσιν ἐπερεθίσας, ᾤχετο πρὸς τὸν Καίσαρα. | A. U. 714

LXI. Ὁ δὲ αὐτὸν ἰδὼν, ἐν θαύματι ἐποιεῖτο, ὅτι μὴ θᾶσσον ἔλθοι· Οὐ γὰρ, ἔφη, καὶ τὸν σὸν ἀδελφὸν, ἵν'

Lin. 27. τὸν Καληνὸν *Aug. perperam.*

convenire. Et, abeundi venia impetrata, pertentans Antonium, rogavit „ecquid vellet reſcribere Cæſari, a quo per ipſum Coccejum literas accepiſſet?" Tum *Antonius:* „Quid nunc ſcribamus invicem, quum ſimus inimici, niſi fortaſſe mutua convicia? Ceterum ad literas olim ad me datas reſcripſi jam per Cæcinam: earum literarum, ſi vis, exemplar accipe." Cui ſic cavillanti *Coccejus*, nondum eſſe inimicum appellandum, ait, Cæſarem, qui Lucium & alios Antonii amicos tali modo tractaverit. Tum ille: „Sed me, inquit, excluſit Brunduſio, meaſque provincias & Caleni exercitum occupavit: quod vero in ſolos amicos meos benignus eſt, non tam amicos mihi ſervat, quam inimicos reddere conatur ſuis beneficiis." *Coccejus*, *poſtquam querelas audivit Antonii*, nolens hominem ad iram pronum irritare amplius, *profectus eſt ad Cæſarem.*

61. Quo viſo, miratus *Cæſar*, quod non citius ad ſe rediiſſet: „Non enim, inquit, tuum quoque fratrem ſervavi, ut & tu

Digitized by Google

ἐχθρὸς ἦς μοι, περιέσωσα. Ὁ δὲ, Πῶς, ἔφη, τοὺς μὲν ἐχθροὺς φίλους ποιῇ, τοὺς δὲ φίλους ἐχθροὺς ἀποκαλεῖς τε, καὶ τὸν στρατὸν ἀφαιρῇ καὶ τὰ ἔθνη; Καὶ ὁ Καῖσαρ, Οὐ γὰρ, ἔφη, Καληνοῦ τελευτήσαντος, ἐχρῆν ἐπὶ μειρακίῳ τῷ Καληνοῦ παιδὶ γενέσθαι τοσαύτας ἀφορμὰς, ἀπόντος ἔτι Ἀντωνίου· αἷς καὶ Λεύκιος ἐπαρθεὶς ἐμάνη, καὶ Ἀσίνιος καὶ Ἀηνόβαρβος γειτονεύοντες ἐχρῶντο καθ' ἡμῶν. ἐπεὶ καὶ τὰ Πλάγκου τέλη κατὰ σπουδὴν κατέλαβον, ἵνα μὴ οἴχοιτο πρὸς Πομπήϊον· οἱ γοῦν ἱππεῖς αὐτῶν διέπλευσαν ἐς Σικελίαν. Καὶ ὁ Κοκκήϊος, Ἑτέρως, ἔφη, τάδε λογοποιούμενα· οὐδὲ Ἀντώνιος ἐπίστευεν, ἕως ἂν ἀπεκλείσθη τοῦ Βρεντεσίου, καθάπερ πολέμιος. Καὶ ὁ Καῖσαρ, οὐδὲν μὲν αὐτὸς, ἔφη, περὶ τοῦδε προστάξαι, οὐδὲ γὰρ προμαθεῖν προσπλέοντα, οὐδ' ἀφικέσθαι μετὰ πολεμίων προσδοκῆσαι· Βρεντεσίους δὲ αὐτοὺς, καὶ τὸν ὑπολελειμμένον αὐτοῖς διὰ τὰς Ἀηνοβάρβου κατα-

Lin. 35 ſq. πῶς ἔφη, τοὺς μὲν ἐχθροὺς, φίλους ἀποκαλεῖς τε *Edd. cum Regiis & Cand. omiſſis quinque verbis, quæ dedit Aug.* πῶς ἔφη, τοὺς δὲ ἐχθροὺς *Ven. & reliqua ſicut Edd. L. 40.* ἀνιαθεὶς ἐμάνη *edit. 1. ex Reg. B.* ἀγαθεὶς *edit. 2. 3. & ſic Reg. A.* ἐπαθεὶς ἐμάνη *Aug.* ἐπαρθεὶς *recte Ven. Nec ſecus (ut videtur) Cand. qui dedit* irritatus. *L. 41. Ad verbum* ἐχρῶντο *deſiderari particula* ἂν *videri poteſt. L. 42.* ἵνα μοι οἴχοιτο *edit. 1. mend.*

mihi inimicus fieres?" Tum *Coccejus:* „Itane tu, qui ex inimicis amicos tibi paras, amicos inimicos vocas, & exercitus eis aufers ac provincias?" Ad hæc *Cæſar:* „Non enim, poſt obitum Caleni, adoleſcentulo Caleni filio debuerunt, abſente etiam tum Antonio, relinqui tantæ copiæ; quarum fiducia & Lucius impulſus inſanivit, & quibus Aſinius Ahenobarbuſque, in propinquo verſantes, contra nos erant uſuri. Qua ratione & Planci legiones occupavi propere, ne Pompejo ſe adjungerent: equites ſaltem earum trajecerunt in Siciliam." Tum *Coccejus:* „Aliter hæc ad Antonium delata ſunt: nec prius tamen credidit, quam pro hoſte excluſus eſt Brundiſio." „Nihil, inquit *Cæſar,* de hac re mandavi: nec enim illum adpulſurum præſciveram, nec exſpectaram venturum cum hoſtibus. Brundiſini ipſi, & relicti ibidem propter Ahenobarbi incurſatio-

δρομαὶς ταξίαρχον, αὐτοκελεύστους ἀποκλεῖσαι τὸν Ἀντώνιον, συνθέμενον μὲν ἐχθρῷ κοινῷ Πομπηΐῳ, ἐπαγαγόντα δὲ Ἀηνόβαρβον, φονέα τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, ψήφῳ καὶ κρίσει καὶ προγραφῇ κατεγνωσμένον, καὶ πολιορκήσαντα μὲν τὰ Βρεντέσιον μετὰ Φιλίππους, πολιορκοῦντα δὲ ἔτι τὸν Ἰόνιον ἐν κύκλῳ, ἐμπρήσαντα δὲ τὰς ἐμὰς ναῦς, καὶ τὴν Ἰταλίαν λεηλατήσαντα. A. U. 714.

LXII. Ὁ δὲ, σπένδεσθαι μὲν, ἔφη, συνεχωρήσατε ἀλλήλοις, πρὸς οὓς ἂν ἐθέλητε· καὶ οὐδενὶ τῶν ἀνδροφόνων Ἀντώνιος ἐσπείσατο, οὐδὲν ἔλασσον ἢ αὐτὸς σὺ τὸν σὸν πατέρα τιμῶν. Ἀηνόβαρβος δὲ οὐκ ἔστι τῶν ἀνδροφόνων· ἡ δὲ ψῆφος αὐτῷ κατ' ὀργὴν ἐπῆκται, οὐδὲ γὰρ τῆς βουλῆς πω τότε μετεῖχεν. εἰ δ' ὡς φίλῳ Βρούτου μὴ συγγνῶναι νομίζοιμεν, οὐκ ἂν φθάνοιμεν ὀλίγου δεῖν ἅπασι χαλεπαίνοντες. Πομπηΐῳ δὲ οὐ συνέθετο μὲν συμμαχήσειν. ὁ Ἀντώνιος, πολεμούμενος δ' ὑπὸ σοῦ, προσλήψεσθαι σύμμαχον, ἢ καὶ σοὶ συναλλάξειν, οὐδὲν

Lin. 62. οὐδὲ ψῆφος *Eld. cum Regiis & Cand. Rectius* ἡ δὲ *Aug.*
L. 63. οὐδ' εἰ δ' ὡς φίλῳ *edit.* 1. *& Cand. mend.* οὐδ' *recte delevit. H. Stephan. quod nec agnoſcit Aug.*

nes præſidii præfectus, injuſſu meo, excluſerunt Antonium, fœderatum communi hoſti Pompejo, & adducentem Ahenobarbum, parricidam, publico judicio damnatum proſcriptumque, qui poſt Philippenſem pugnam oppugnavit Brunduſium, & adhuc circumquaque populatur Adriatici maris littora, qui naves meas cremavit, & Italiam prædatus eſt."

62. Tum *Coccejus*: „At permiſiſtis, inquit, invicem, cum quibus libuiſſet fœdera inire: nec Antonius cum quoquam ex parricidis pacem fecit; & rationem patris tui non minorem, quam tu ipſe, habet. Non eſt enim e parricidarum numero Ahenobarbus; ſed ab infenſis judicibus condemnatus eſt, quum ne conſcius quidem illius conſilii fuiſſet. Quod ſi, ut Bruti amicum, indignum venia ducimus; videndum eſt, ne propemodum omnibus maneamus infenſi. Cum Pompejo autem fœdus iniit Antonius, non ut ſocius illi contra te adeſſe velit; ſed ut, ſi a te infeſtetur ipſe, belli ſocium habeat; ſin minus, ut eum tibi conciliet, quoniam ne ille

Digitized by Google

A. U. 714.

διαπεμφθείσαις σπονδαῖς εἶναι βέβαιον· (ἦν γὰρ Αηνόβαρβος τῶν κατεγνωσμένων τε ἐκ δίκης ἐπὶ Γαΐῳ Καίσαρι φόνου, καὶ προγεγραμμένων ἐπὶ τῇ καταδίκῃ, καὶ ἐν Φιλίπποις Ἀντωνίῳ καὶ Καίσαρι πεπολεμηκότων·) ὅμως ἔπλει, πέντε ναυσὶν ἐπιβὰς ταῖς ἀρίσταις, ἵνα φαίνοιτο πιστεύων, καὶ τὰς λοιπὰς ἐκ διαστήματος ἕπεσθαι κελεύσας. Καθορωμένου δὲ ἤδη τοῦ Αηνοβάρβου παντί τε τῷ στρατῷ καὶ παντὶ τῷ στόλῳ μετ' ὀξείας εἰρεσίας προσπλέοντος, ἔδεισεν ὁ Πλάγκος, Ἀντωνίῳ παρεστώς· καὶ ἐπισχεῖν αὐτὸν ἠξίου τὸν πλοῦν, καὶ προπέμψαι τινὰς ἐς πεῖραν, ὡς πρὸς ἀμφίβολον ἄνδρα. Ὁ δὲ, εἰπὼν, αἱρεῖσθαι παρασπονδούμενος ἀποθανεῖν μᾶλλον, ἢ σώζεσθαι δειλὸς ὀφθεὶς, ἔπλει. Πλησίον τε ἦσαν ἀλλήλων ἤδη, καὶ αἱ ναυαρχίδες ἐκ τῶν σημείων ἐφαίνοντο, καὶ ἀλλήλαις προσέπλεον· καὶ τῶν ῥαβδούχων ὁ ἡγούμενος Ἀντωνίῳ, κατὰ τὴν πρῶραν (ὥσπερ ἔθος ἐστὶν) ἑστὼς, εἴτε ἐκλαθόμενος, ὅτι ἀμφίβολος ἀνὴρ καὶ στρατοῦ

Lin. 4. Πλάκκιος *Regii & Aug. ut alibi.*

nonnullis hic videretur parum conſtans futurus in inchoato fœdere; (damnatus enim judicio fuerat, ut conſpirationis in Cæſarem conſcius, tum relatus in proſcriptorum numerum, & Philippenſi prælio contra Cæſarem Antoniumque ſteterat:) nihilo minus pergebat navigare cum quinque optimis navibus, ne videretur diffidere, reliquis ex intervallo ſubſequi juſſis. Quumque jam in conſpectu eſſet *Ahenobarbus*, cum omnibus copiis univerſaque claſſe propinquans citato remigio, *extimuit Plancus*, *adſtans Antonio*: cenſuitque ſiſtendum curſum, & præmittendos qui fidem viri dubiam explorarent. Sed *Antonius*, mori ſe malle, inquit, deceptum fœdere, quam evadere ſpecimine pavoris edito: curſumque continuavit. Jamque propius ad ſe invicem accedebant, & petebant ſe mutuo naves prætoriæ, inſignibus ſuis conſpicuæ; quum primarius *lictor Antonii*, ut mos eſt, *ſtans in prora*, (ſive oblitus, adventare virum dubiæ fidei, qui & ipſe proprium duceret exercitum;

στρατοῦ κἀκεῖνος ἡγούμενος ἰδίου προσπλέοι, εἴτε ἀπὸ εὐγενεστέρου φρονήματος, ὡς ὑπηκόοις ἢ ἐλάσσοσιν ἀνδράσιν ὑπαντῶσι, προσέταξε καθελεῖν τὸ σημεῖον. οἱ δὲ καθῄρουν τε, καὶ τὴν ναῦν ἐς τὰ πλάγια τῆς Ἀντωνίου νεὼς περιέστρεφον. ὡς δὲ καὶ συνιδόντες ἀλλήλους ἠσπάσαντο, καὶ ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Αηνοβάρβου τὸν Ἀντώνιον ἡγεμόνα προσεῖπεν, ὁ μὲν Πλάγκος ἀνεθάρρει μόλις· ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐς τὴν ἑαυτοῦ ναῦν τὸν Αηνόβαρβον ἀναδεξάμενος, ἐς Παλόεντα κατέπλευσεν, ἔνθα ἦν Αηνοβάρβῳ καὶ τὸ πεζόν· καὶ ὁ Αηνόβαρβος τῆς σκηνῆς ἐξίστατο Ἀντωνίῳ. A. U. [illegible]

LVI. Ἐντεῦθεν ἐπὶ Βρεντεσίου διέπλεον, φυλασσομένου πρὸς πέντε Καίσαρος τάξεων. καὶ οἱ Βρεντέσιοι τὰς πύλας ἀπέκλειον, Αηνοβάρβῳ μὲν, ὡς ἐκ πολλοῦ πολεμίῳ, Ἀντωνίῳ δὲ, ὡς πολέμιον ἐπάγοντι. Ὁ δὲ, ἀγανακτῶν, καὶ ἡγούμενος εἶναι τάδε καλλωπίσματα, τὸ δ' ἀληθὲς ἀποκλείεσθαι πρὸς τῶν Καίσαρος φρουρῶν, γνώμῃ Καίσαρος, διετάφρευε τῆς πόλεως τὸν ἰσθμὸν καὶ ἀπετείχιζεν. ἔστι δ' ἡ πόλις χερρόνησος, ἐν μηνοειδεῖ

Lin. 30. χερρόννησος *Aug. ut alibi.*

citum; ſive generoſa quadam uſus ſuperbia,) velut ſubditis aut inferioribus occurrentibus, imperavit *detraherent inſignia.* Fecerunt illi, & navem adpulerunt ad latus navis Antonii. Secuta deinde eſt ſalutatio inter imperatores; & *milites Ahenobarbi Antonium Imperatorem conſalutarunt*: ac tunc quidem vix animum Plancus recepit. Antonius, recepto in ſuam navem Ahenobarbo, ad *Paloënta* adpulit, ubi erant Ahenobarbi terreſtres copiæ: ibique *Antonio Ahenobarbus ſuo ceſſit tentorio.*

56. Inde quum *Brundiſium* navigaſſent, ubi quinque Cæſarianæ cohortes erant in præſidio; *Brundiſini portas clauſerunt Ahenobarbo*, ut hoſti veteri, *et Antonio*, ut hoſtem adducenti. Tum indignatus *Antonius*, & prætextum hunc exiſtimans, re autem vera ſe a Cæſarianis excludi ex ſententia Cæſaris, cervicem, qua urbs continenti jungitur, *foſſa muroque interſepſit*: ſitum eſt enim *Brunduſium* in peninſula, juxta portum in lunata cornua excurrentem. Jamque

A. U. 714. λιμένι. καὶ οὐκ ἦν ἔτι τοῖς ἐξ ἠπείρου προσελθεῖν ἀνάντει λόφῳ, διατετμημένῳ τε καὶ διατετειχισμένῳ. ὁ δὲ Αντώνιος καὶ τὸν λιμένα, μέγαν ὄντα, φρουρίοις πυκνοῖς περιεφράξατο, καὶ τὰς νήσους τὰς ἐν αὐτῷ. ἔς τε τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας περιέπεμπεν, οἷς εἴρητο τὰ εὔκαιρα καταλαμβάνειν. ἐκέλευε δὲ καὶ Πομπήϊον ἐπιπλεῖν τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ δρᾷν ὅ τι δύναιτο. Ὁ δὲ, ἄσμενος αὐτίκα Μηνόδωρον σὺν ναυσὶ πολλαῖς καὶ στρατοῦ τέσσαρσι τέλεσιν ἐκπέμψας, Σαρδὼ, Καίσαρος οὖσαν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ δύο τέλη, περιέσπασε, τὴν συμφροσύνην Αντωνίου καταπλαγέντας. τῆς δὲ Ἰταλίας Σιποῦντα μὲν τῆς Αὐσονίας οἱ τοῦ Αντωνίου κατέλαβον· Θουρίους δὲ καὶ Κωνσεντίαν Πομπήϊος ἐπολιόρκει, καὶ τὴν χώραν ἐπενέμετο τοῖς ἱππεῦσιν.

LVII. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ὀξείας καὶ πανταχοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως γενομένης, ἐς μὲν τὴν Αὐσονίδα ἔπεμπεν Αγρίππαν, ἐπικουρεῖν τοῖς πονουμένοις. καὶ ὁ Αγρίπ-

Lin. 36. ἐκέλευον *Aug.* *L.* 39. Σαρδῶ *Edd.* Σαρδὼ *ded. Aug.* *L.* 40 *ſq.* σωφροσύνην *Reg. A. male.* *L.* 41 *ſq.* Σιγιοῦντα *Edd. MSS. & Cand. Correxi mendam.* *L.* 42. οἱ Αντωνίου *Edd.* τοῦ *dedit Aug.* *L.* 44. ἐπίνεμε *Edd. Verius Aug. Ven.*

non amplius adiri a continente urbs poterat, tranſverſim interciſo interſeptoque clivo, per quem in eam adſcenditur. Tum portum quoque, ſpatioſum admodum, crebris caſtellis *Antonius* obſedit, & quas inſulas ſinus complectitur, communivit. Miſitque circum oras Italiæ, qui paſſim loca opportuniora occuparent; hortatus ſimul *Pompejum*, ut claſſe invaderet Italiam, &, quantum poſſet, infeſtaret. Et *Pompejus* perlibenter ſtatim *Menodorum*, cum valida claſſe & quatuor legionibus, miſit; qui *Sardiniam*, quæ tunc erat Cæſaris, duaſque Cæſaris legiones, quæ ibi erant, abſtraxit, attonitas metu *conſpirationis Antonii cum Pompejo*. In ora autem Italiæ *Sipuntem*, Auſoniæ oppidum, ceperunt Antoniani: *Thurios* & *Conſentiam* Pompejus obſedit; equiteſque agros earum juſſit depopulari.

57. *Cæſar*, tam ſubito tot locis impugnatus, *Agrippam* miſit *in Auſoniam*, ut obſeſſis opem ferret. Is ex coloniis ejus viæ veteranos juſſit ſubſequi, quaſi ducturus con-

Digitized by Google

πας τοὺς ἐν ὁδῷ κληρούχους ἦγεν, ἐκ διαστήματος ἑπομένους, ὡς ἐπὶ Πομπήϊον ἰόντας· μαθόντες δὲ, Ἀντωνίου γνώμῃ τὰ γιγνόμενα εἶναι, ἀνέστρεφον αὐτίκα διαλανθάνοντες. καὶ τοῦτο μάλιστα κατέπληξε τὸν Καίσαρα. Ὁδεύων δ᾽ ὅμως ἐς τὸ Βρεντέσιον αὐτὸς μεθ᾽ ἑτέρου στρατοῦ, τοῖς κληρούχοις αὖθις ἐνετύγχανε, καὶ μετεδίδασκε, καὶ τοὺς ὑφ᾽ ἑαυτοῦ συνῳκισμένους ἦγεν, αἰδουμένους, καὶ γνώμην ἐν ἀπορρήτῳ ποιουμένους, Ἀντώνιον καὶ Καίσαρα συναλλάσσειν· εἰ δ᾽ ὁ Ἀντώνιος ἀπειθῶν πολεμοίη, Καίσαρι ἀμύνειν. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐν μὲν Κανυσίῳ τινὰς ἡμέρας ἐνοσηλεύετο· παντὶ δὲ ὢν ἔτι κρείσσων Ἀντωνίου κατὰ τὸ πλῆθος, εὗρε τὸ Βρεντέσιον ἀποτετειχισμένον, καὶ οὐδὲν ἀλλ᾽ ἢ παρεστρατοπέδευε, καὶ τοῖς γιγνομένοις ἐφήδρευεν. A. U. 714.

LVIII. Ὁ δ᾽ Ἀντώνιος ἐκράτει μὲν τοῖς ὀχυρώμασιν, ὡς πολὺ μείονας ἔχων ἀσφαλῶς ἀπομάχεσθαι. ἐκάλει δὲ τὸν στρατὸν ἐκ Μακεδονίας κατὰ σπουδὴν, καὶ

Lin. 52, ἐς τὸν Βρεντ. *edit.* 2. 3. *vitioſe.* *L.* 56 *ſq.* ἐπιδὼν *Edd. emend. ex Reg. B. Recte Aug. Reg. A. L.* 63. ὡς πολὺ ΠΑΕΟΝΑΣ ἔχων *Edd. Cand. Rectius* (*puto*) *Aug. quem ſecutus ſum.*

tra Pompejum: ſed illi, ubi intellexerunt geri hæc ex Antonii ſententia, clam domum reverſi ſunt; quæ res maxime Cæſarem terruit. Mox tamen ipſe, cum alio exercitu *Brundusium* iter ingreſſus, tempeſtivis alloquiis reducere veteranos ad officium inſtituit; eoſque, qui ab ipſo in colonias fuerant deducti, reverentia ſui permovit, ut ſequerentur. Et hi quidem clam inter ſe conſtituebant, Cæſari Antonium reconciliare; ſin pertinaciter in bello perſeveraret Antonius, tueri Cæſaris dignitatem. *Cæſar*, per aliquot dies valetudinis cauſa Canuſii retentus, *Brundusium pervenit*: ubi, munimentis interclusam urbem deprehendens, quamquam utique copiis adhuc ſuperior erat *Antonio*, tamen nihil aliud agere potuit, niſi ut caſtris juxta poſitis tempus occaſionemque obſervaret.

58. *Antonius*, quum munitionibus prævaleret, quamquam multo inferior numero, facile defendere ſe ab hoſtili impetu poterat. Sed advocavit tamen propere exercitum e

A. U. 714. ἐτέχναζεν, ἑσπέρας ἀφανῶς ἀνάγεσθαι ναῦς μακρὰς ἔς τε καὶ στρογγύλας ἰδιωτικοῦ πλήθους, οἳ μεθ' ἡμέραν ἄλλοι μετ' ἄλλους κατέπλεον ὡπλισμένοι, καθάπερ ἐκ Μακεδονίας ἐπιόντες, ἐφορῶντος αὐτῶν τὸν ἐπίπλουν τοῦ Καίσαρος. ἤδη δ' αὐτῷ καὶ τὰ μηχανήματα γεγένητο, καὶ ἐπιχειρήσειν ἔμελλε τοῖς Βρεντεσίοις, ἀχθομένου τοῦ Καίσαρος, ὅτι μὴ εἶχεν ἐπαμύνειν. περὶ δὲ ἑσπέραν ἑκατέροις ἀγγέλλεται, Σιποῦντα μὲν Ἀγρίππας ἀναλαβών, Πομπήιος δὲ Θουρίων μὲν ἀπεωσμένος, Κωνσεντίαν δ' ἔτι περικαθήμενος· ἐφ' οἷς ὁ Ἀντώνιος ἐδυσχέραινεν. Ὡς δὲ καὶ Σερουΐλιος ἀπηγγέλθη προσιὼν τῷ Καίσαρι μετὰ χιλίων καὶ πεντακοσίων ἱππέων, οὐ κατασχὼν τῆς ὁρμῆς ὁ Ἀντώνιος, εὐθὺς ἀπὸ τοῦ δείπνου μεθ' ὧν εὗρεν ἑτοίμων φίλων, καὶ ἱππέων τετρακοσίων, μάλα θρασέως ἐπειχθεὶς, ἐπέπεσε τοῖς χιλίοις καὶ πεντακοσίοις εὐναζομένοις ἔτι περὶ πόλιν Ὑρίαν· καὶ ἐκπλήξας, ἀμαχεὶ παρέλαβέ τε, καὶ αὐτῆς ἡμέρας ἐς τὸ

Lin. 68. ἀφορῶντος *Reg. B.* *L.* 69. ἤδη δ' αὐτῶν *Edd. male. Recte Aug.* *L.* 72. Σιγιποῦντα *rurſus Edd. & MSS. Correxi, ut ſupra.* *L.* 73 *ſq.* Κονσεντίαν *h. l. Aug.* *L.* 76. χιλίων καὶ διακοσίων *h. l. Edd. mend. cum Regiis & Cand. Recte Aug. Ven.*

Macedonia, *ſtratagemate* interim *uſus* hujuſmodi: clam, noctu paganorum multitudine cum in longas naves tum in onerarias impoſita, interdiu eoſdem rurſus, alios poſt alios, armatos adpellere juſſit, quaſi advectos e Macedonia, inſpectante adventum eorum *Cæſare.* Jamque machinis etiam inſtructus *Antonius, oppugnare parabat Brunduſium*; magno dolore Cæſaris, qui opem obſeſſis ferre non poterat. Tum ſub veſperam utriſque nunciatum eſt „*Sipuntem* ab Agrippa receptum; Pompejum vero a Thuriis repulſum, Conſentiam tamen adhuc obſidere:" quem nuncium *Antonius* acerbiſſime tulit. Qui, per idem tempus certior factus „*Servilium cum mille quingentis equitibus* venire ad Cæſarem" non ſe continuit, quin ſtatim a cœna, cum amicis quotquot paratos nactus eſt, & quadringentis equitibus, non minore audacia quam feſtinatione in illos mille quingentos irrueret: quos quum cubantes adhuc deprehendiſſet *circa Uriam*, territos, ſine certamine *in deditionem ac-*

Βρεντέσιον ἐπανήγαγεν. Οὕτω τὸν Ἀντώνιον, ὡς ἄμαχον, ἐκ τῆς ἐν Φιλίπποις δόξης ἔτι κατεπεπλήγεσαν. A. U. 714.

LIX. Αἵ τε στρατηγίδες αὐτοῦ τάξεις, ὑπὸ τῆσδε τῆς δόξης ἐπαιρόμεναι, προσεπέλαζον τῷ χάρακι τῷ Καίσαρος κατὰ μέρη, καὶ τοὺς συνεστρατευμένους σφίσιν ὠνείδιζον, εἰ πολεμήσοντες ἥκοιεν Ἀντωνίῳ, τῷ πάντας αὐτοὺς περισώσαντι ἐν Φιλίπποις. Τῶν δὲ ἀντεπικαλούντων, ὅτι αὐτοὶ σφίσιν ἥκουσι πολεμήσοντες, λόγοι συνισταμένων ἐγίγνοντο, καὶ τὰ ἐγκλήματα ἀλλήλοις προὔφερον, οἱ μὲν τὴν ἀπόκλεισιν τοῦ Βρεντεσίου, καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ Καληνοῦ στρατοῦ· οἱ δὲ τὴν ἀποτείχισιν τοῦ Βρεντεσίου καὶ πολιορκίαν, καὶ τὴν τῆς Αὐσονίδος καταδρομήν, καὶ τὸ συνθέσθαι μὲν Ἀηνοβάρβῳ σφαγεῖ Γαΐου Καίσαρος, συνθέσθαι δὲ Πομπηΐῳ κοινῷ πολεμίῳ. Καὶ τέλος οἱ τοῦ Καίσαρος τὴν γνώμην σφῶν τοῖς ἑτέροις ἀνεκάλυπτον, ὅτι Καίσαρι συνέλθοιεν, οὐκ ἀμνημονοῦντες Ἀντωνίου τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ διαλλαγὰς ἐπινοοῦντες

Lin. 85. χάρακι τοῦ Καίσαρος *Aug.* *L.* 92. οἱ δὲ τὴν ἀπόκλεισιν *mend. Edd. cum MSS. noſtris & Cand. Mendoſum nomen plane omiſſum erat a pr. manu in Reg. B. Correxi, ut jam monuerat C. Stephan. L.* 96. ἐς τὴν γνώμην *Edd. Delevi* ἐς *cum Aug.*

cepit, eodemque die reduxit Brunduſium. Tantam trepidationem unius nomen Antonii, inde a Philippenſi pugna pro invicto habiti, illis incuſſerat.

59. Qua gloria elati *prætoriani Antonii*, alii poſt alios, *accedebant ad caſtra Cæſaris*, exprobrantes ſuis quondam commilitonibus „quod arma ferrent adverſus Antonium, cujus opera cuncti ſervati eſſent Philippenſi bello." Quibus obclamantibus, *imo ſibi bellum inferri*; ventum eſt ad colloquia. Rurſuſque inter- ceſſerunt *exprobrationes mutuæ*; alteris, excluſos ſe Brunduſio, & Caleni exercitum alienatum, querentibus; alteris e diverſo Brunduſii obſidionem oppugnationemque objicientibus, excurſioneſque factas in oram inferioris Italiæ, armaque ſociata cum Ahenobarbo, percuſſore C. Cæſaris, & cum communi hoſte Pompejo. Tandem *Cæſariani* mentem ſuam aperuerunt *Antonianis*: „ſecutos ſe Cæſarem, non oblitos virtutis Antonii, ſed cupidos reducendorum Imperatorum in mutuam gra-

Digitized by Google

A. U. 714. ἀμφοτέροις, ἢ Αντώνιον ἀπειθοῦντα καὶ πολεμοῦντα ἀμυνούμενοι. καὶ τάδε καὶ αὐτοὶ προσπελάζοντες τοῖς Αντωνίου χαρακώμασι προὔλεγον. Γιγνομένων δὲ τούτων, ἀγγέλλεται Φουλβία τεθνεῶσα· λεγομένη μὲν ἐπὶ ταῖς Αντωνίου μέμψεσιν ἀθυμῆσαι, καὶ ἐς τὴν νόσον ἐμπεσεῖν, νομιζομένη δὲ καὶ τὴν νόσον ἑκοῦσα ἐπιτρίψαι διὰ τὴν ὀργὴν Αντωνίου· νοσοῦσάν τε γὰρ αὐτὴν ἀπολελοίπει, καὶ οὐδὲ ἀπολείπων ἑωράκει. Εδόκει δ' ἀμφοτέροις ἐς πολλὰ συνοίσειν ὁ θάνατος, γυναίου Φιλοπράγμονος ἀπηλλαγμένοις, ἣ διὰ τὸν Κλεοπάτρας ζῆλον ἐξεῤῥίπισε τοσόνδε πόλεμον. τό γε μὴν πάθος ἀσθενῶς ἤνεγκεν ὁ Αντώνιος, ἡγούμενός τι καὶ αἴτιος γεγονέναι.

LX. Λεύκιος δὲ ἦν Κοκκήϊος, ἑκατέρῳ Φίλος, καὶ ὑπὸ Καίσαρος ἐς Φοινίκην τοῦ προτέρου θέρους πρὸς τὸν Αντώνιον ἀπέσταλτο μετὰ Καικίνα· ἐπανιόντος δὲ τοῦ Καικίνα, παρὰ Αντωνίῳ κατέμενεν. οὗτος τότε ὁ Κοκκήϊος, τὸν καιρὸν οὐ μεθεὶς, ὑπεκρίνατο μεταπεμφθῆναι πρὸς Καίσα-

Lin. 99. *Pro* ὁ *eſt* οἱ *in Aug. male.* *L.* 6 *ſq.* ἀπολέλοιπε *Aug.* *L.* 14. *&* *pag. ſq. l.* 22. Κεκίνα *ter Reg. B. & bis Aug.* Κεκύνα *ſemel Aug.* Κεκίννα *Edd. ter cum Reg. A. Pro quibus reponendum* Καικίνα *putavi.*

tiam: ſed, ſi Antonius flecti ſe non patiatur, vim vi repulſuros." Eademque etiam, Antoniana caſtra ipſi ſubeuntes, palam profitebantur. Dum ſic ſermones ultro citroque commeant, nunciatur *mors Fulviæ*: quæ, Antonii querelas ægre ferens, in morbum dicebatur incidiſſe, ſed ſponte aluiſſe putabatur illum morbum auxiſſeque, propter iram Antonii, qui ægrotam illam deſeruerat, & diſcedens ne inviſerat quidem. *Ea mors* viſa eſt *utrique parti* multis modis *commoda* futura; ſublata fœmina inquieti ingenii, quæ ob Cleopatræ æmulationem tam grave bellum concitaverat. Caſum tamen hunc parum fortiter tulit *Antonius*; quum & ipſe, nonnihil ſe ad illum contuliſſe, exiſtimaret.

60. Erat *L. Coccejus*, utrique imperatori amicus, qui a Cæſare in Phœnicem ſuperiori æſtate ad Antonium una cum *Cæcina* fuerat miſſus; &, reverſo Cæcina, ipſe apud Antonium manſerat. Is *Coccejus*, captata tunc occaſione, finxit, ſe vocatum a *Cæſare*, velleque eum ſalutandi cauſa

Digitized by Google

ῥος, ἀσπασάμενος αὐτόν. συγχωροῦντος δ' ἀπιέναι τοῦ Ἀντωνίου, πειρώμενος ἤρετο, Εἴ τι καὶ αὐτὸς ὁ Ἀντώνιος ἐπιστέλλει τῷ Καίσαρι, κεκομισμένος δι' αὐτοῦ Κοκκηΐου γράμματα. Καὶ ὁ Ἀντώνιος, Νῦν μὲν, ἔφη, τί ἂν ἀλλήλοις γράφοιμεν, ὄντες ἐχθροὶ, εἰ μὴ κακῶς ἀγορεύοιμεν ἀλλήλους; ἀντέγραψα δὲ τοῖς πάλαι διὰ Καικίνα· καὶ εἰ βούλει, λάβε τὰ ἀντίγραφα. Ὁ μὲν οὕτως ἐπεχλεύασεν. Ὁ δὲ Κοκκήϊος οὐκ εἴα πω τὸν Καίσαρα καλεῖν ἐχθρὸν, ἔς τε Λεύκιον καὶ τοὺς ἄλλους Ἀντωνίου φίλους τοιόνδε γεγενημένον. Ὁ δὲ, ἐκ Βρεντεσίου με, φησὶν, ἀποκλείων, καὶ τὰ ἐμὰ ἔθνη καὶ τὸν Καληνοῦ στρατὸν ἀφαιρούμενος, ἔτι τοῖς φίλοις ἐστὶν εὔνους μόνοις, οὐδὲ τοὺς φίλους ἐμοὶ περισώζειν ἔοικεν, ἀλλὰ ταῖς εὐεργεσίαις ἐχθροποιεῖν. Καὶ ὁ Κοκκήϊος, ἃ μὲν ἐπεμέμφετο, μαθὼν, οὐδὲν δὲ ἔτι ὀξυτέραν φύσιν ἐπερεθίσας, ᾤχετο πρὸς τὸν Καίσαρα. A. U. 714

LXI. Ὁ δὲ αὐτὸν ἰδὼν, ἐν θαύματι ἐποιεῖτο, ὅτι μὴ θᾶσσον ἔλθοι· Οὐ γὰρ, ἔφη, καὶ τὸν σὸν ἀδελφὸν, ἵν'

Lin. 27. τὸν Καληνὸν *Aug. perperam.*

convenire. Et, abeundi venia impetrata, pertentans Antonium, rogavit „ecquid vellet reſcribere Cæſari, a quo per ipſum Coccejum literas accepiſſet?" Tum *Antonius:* „Quid nunc ſcribamus invicem, quum ſimus inimici, niſi fortaſſe mutua convicia? Ceterum ad literas olim ad me datas reſcripſi jam per Cæcinam: earum literarum, ſi vis, exemplar accipe." Cui ſic cavillanti *Coccejus*, nondum eſſe inimicum appellandum, ait, Cæſarem, qui Lucium & alios Antonii amicos tali modo tractaverit. Tum ille: „Sed me, inquit, excluſit Brunduſio, meaſque provincias & Caleni exercitum occupavit: quod vero in ſolos amicos meos benignus eſt, non tam amicos mihi ſervat, quam inimicos reddere conatur ſuis beneficiis." *Coccejus*, *poſtquam querelas audivit Antonii*, nolens hominem ad iram pronum irritare amplius, *profectus eſt ad Cæſarem.*

61. Quo viſo, miratus *Cæſar*, quod non citius ad ſe rediiſſet: „Non enim, inquit, tuum quoque fratrem ſervavi, ut & tu

A. U. 714. ἐχθρὸς ἧς μοι, περιέσωσα. Ὁ δὲ, Πῶς, ἔφη, τοὺς μὲν ἐχθροὺς φίλους ποιῇ, τοὺς δὲ φίλους ἐχθροὺς ἀποκαλεῖς τε, καὶ τὸν στρατὸν ἀφαιρῇ καὶ τὰ ἔθνη; Καὶ ὁ Καῖσαρ, Οὐ γὰρ, ἔφη, Καληνοῦ τελευτήσαντος, ἐχρῆν ἐπὶ μειρακίῳ τῷ Καληνοῦ παιδὶ γενέσθαι τοσαύτας ἀφορμὰς, ἀπόντος ἔτι Ἀντωνίου· αἷς καὶ Λεύκιος ἐπαρθεὶς ἐμάνη, καὶ Ἀσίνιος καὶ Ἀηνόβαρβος γειτονεύοντες ἐχρῶντο καθ' ἡμῶν. ἐπεὶ καὶ τὰ Πλάγκου τέλη κατὰ σπουδὴν κατέλαβον, ἵνα μὴ οἴχοιτο πρὸς Πομπήϊον· οἱ γοῦν ἱππεῖς αὐτῶν διέπλευσαν ἐς Σικελίαν. Καὶ ὁ Κοκκήϊος, Ἑτέρως, ἔφη, τάδε λογοποιούμενα· οὐδὲ Ἀντώνιος ἐπίστευεν, ἕως ἂν ἀπεκλείσθη τοῦ Βρεντεσίου, καθάπερ πολέμιος. Καὶ ὁ Καῖσαρ, οὐδὲν μὲν αὐτὸς, ἔφη, περὶ τοῦδε προστάξαι, οὐδὲ γὰρ προμαθεῖν προσπλέοντα, οὐδ' ἀφικέσθαι μετὰ πολεμίων προσδοκῆσαι· Βρεντεσίους δὲ αὐτοὺς, καὶ τὸν ὑπολελειμμένον αὐτοῖς διὰ τὰς Ἀηνοβάρβου κατα-

Lin. 35 *ſq.* πῶς ἔφη, τοὺς μὲν ἐχθροὺς, φίλους ἀποκαλεῖς τε *Edd.* cum *Regiis & Cand.* omiſſis quinque verbis, quæ dedit *Aug.* πῶς ἔφη, τοὺς δὲ ἐχθροὺς *Ven.* & reliqua ſicut *Edd.* *L.* 40. ἀνιαθεὶς ἐμάνη *edit.* 1. *ex Reg. B.* ἀνιαθεὶς *edit.* 2. 3. & *ſic Reg. A.* ἐπαθεὶς ἐμάνη *Aug.* ἐπαρθεὶς *recte Ven.* *Nec ſecus* (*ut videtur*) *Cand.* *qui dedit* irritatus. *L.* 41. *Ad verbum* ἐχρῶντο *deſiderari particula* ἂν *videri poteſt.* *L.* 42. ἵνα μοι οἴχοιτο *edit.* 1. *mend.*

mihi inimicus fieres?" Tum *Coccejus*: „Itane tu, qui ex inimicis amicos tibi paras, amicos inimicos vocas, & exercitus eis aufers ac provincias?" Ad hæc *Cæſar*: „Non enim, poſt obitum Caleni, adoleſcentulo Caleni filio debuerunt, abſente etiam tum Antonio, relinqui tantæ copiæ; quarum fiducia & Lucius impulſus inſanivit, & quibus Aſinius Ahenobarbuſque, in propinquo verſantes, contra nos erant uſuri. Qua ratione & Planci legiones occupavi propere, ne Pompejo ſe adjungerent: equites ſaltem earum trajecerunt in Siciliam." Tum *Coccejus*: „Aliter hæc ad Antonium delata ſunt: nec prius tamen credidit, quam pro hoſte excluſus eſt Brunduſio." „Nihil, inquit *Cæſar*, de hac re mandavi: nec enim illum adpulſurum præſciveram, nec exſpectaram venturum cum hoſtibus. Brundiſini ipſi, & relicti ibidem propter Ahenobarbi incurſatio-

δρομαῖς ταξίαρχον, αὐτοκελεύστους ἀποκλεῖσαι τὸν Ἀντώνιον, συνθέμενον μὲν ἐχθρῷ κοινῷ Πομπηΐῳ, ἐπαγαγόντα δὲ Ἀηνόβαρβον, φονέα τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, ψήφῳ καὶ κρίσει καὶ προγραφῇ κατεγνωσμένον, καὶ πολιορκήσαντα μὲν τὸ Βρεντέσιον μετὰ Φιλίππους, πολιορκοῦντα δὲ ἔτι τὸν Ἰόνιον ἐν κύκλῳ, ἐμπρήσαντα δὲ τὰς ἐμὰς ναῦς, καὶ τὴν Ἰταλίαν λεηλατήσαντα. A. V. 714.

LXII. Ὁ δὲ, σπένδεσθαι μὲν, ἔφη, συνεχωρήσατε ἀλλήλοις, πρὸς οὓς ἂν ἐθέλητε· καὶ οὐδενὶ τῶν ἀνδροφόνων Ἀντώνιος ἐσπείσατο, οὐδὲν ἔλασσον ἢ αὐτὸς σὺ τὸν σὸν πατέρα τιμῶν. Ἀηνόβαρβος δὲ οὐκ ἔστι τῶν ἀνδροφόνων· ἡ δὲ ψῆφος αὐτῷ κατ' ὀργὴν ἐπῆκται, οὐδὲ γὰρ τῆς βουλῆς πω τότε μετεῖχεν. εἰ δὴ ὡς φίλῳ Βρούτου μὴ συγγνῶναι νομίζοιμεν, οὐκ ἂν φθάνοιμεν ὀλίγου δεῖν ἅπασι χαλεπαίνοντες. Πομπηΐῳ δὲ οὐ συνέθετο μὲν συμμαχήσειν ὁ Ἀντώνιος, πολεμούμενος δὴ ὑπὸ σοῦ, προσλήψεσθαι σύμμαχον, ἢ καὶ σοὶ συναλλάξειν, οὐδὲν

Lin. 62. οὐδὲ ψῆφος *Edd. cum Regiis & Cand. Rectius* ἡ δὲ *Aug.*
L. 63. οὐδὴ εἰ δὴ ὡς φίλῳ *edit.* 1. *& Cand. mend.* οὐδὴ *recte delevit H. Stephan. quod nec agnoſcit Aug.*

nes præſidii præfectus, injuſſu meo, excluſerunt Antonium, fœderatum communi hoſti Pompejo, & adducentem Ahenobarbum, parricidam, publico judicio damnatum proſcriptumque, qui poſt Philippenſem pugnam oppugnavit Brunduſium, & adhuc circumquaque populatur Adriatici maris littora, qui naves meas cremavit, & Italiam prædatus eſt."

62. Tum *Coccejus*: „At permiſiſtis, inquit, invicem, cum quibus libuiſſet fœdera inire: nec Antonius cum quoquam ex parricidis pacem fecit; & rationem patris tui non minorem, quam tu ipſe, habet. Non eſt enim e parricidarum numero Ahenobarbus; ſed ab infenſis judicibus condemnatus eſt, quum ne conſcius quidem illius conſilii fuiſſet. Quod ſi, ut Bruti amicum, indignum venia ducimus; videndum eſt, ne propemodum omnibus maneamus infenſi. Cum Pompejo autem fœdus iniit Antonius, non ut ſocius illi contra te adeſſe velit; ſed ut, ſi a te infeſtetur ipſe, belli ſocium habeat; ſin minus, ut eum tibi conciliet, quoniam ne ille

A. U. 714. ἀνήκεστον οὐδ᾽ ἐκεῖνον εἰργασμένον. Σὺ δὲ καὶ τῶνδε τὴν αἰτίαν ἔχεις· εἰ γὰρ οὐκ ἐπολεμήθη κατὰ τὴν Ἰταλίαν, οὐδ᾽ ἂν οὗτοι πρεσβεύεσθαι ταῦτα πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐθάῤῥουν. Καὶ ὁ Καῖσαρ, ἔτι ἐπικαλῶν, Τὴν μὲν Ἰταλίαν, ἔφη, κἀμὲ σὺν αὐτῇ, Μάνιος καὶ Φουλβία καὶ Λεύκιος ἐπολέμουν· ὁ δὲ Πομπήιος οὐ πρότερον, ἀλλὰ νῦν, Ἀντωνίῳ θαῤῥῶν, ἐπιβέβηκε τῆς παραλίου. Καὶ ὁ Κοκκήιος, Οὐκ Ἀντωνίῳ θαῤῥῶν, εἶπεν, ἀλλὰ ὑπ᾽ Ἀντωνίου πεμφθείς. οὐ γὰρ ἐπικρύψω σε, ὅτι καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν ἐπιδραμεῖται ναυτικῷ πολλῷ, ναυτικὸν οὐκ ἔχουσαν, εἰ μὴ διαλύσεσθε ὑμεῖς. Ὁ δὲ Καῖσαρ (οὐ γὰρ ἀμελῶς ἤκουσε τοῦ τεχνάσματος) ἐπισχὼν ὀλίγον, εἶπεν· Ἀλλ᾽ οὐ χαιρήσει Πομπήιος, κακὸς κακῶς καὶ νῦν ἐκ Θουρίων ἐξελαθείς. Καὶ ὁ Κοκκήιος, τὰ ἀμφίλογα πάντα κατιδὼν, ἐπῆγε τὸν Φουλβίας θάνατον, καὶ τρόπον αὐτοῦ, ὅτι πρὸς τὴν ὀργὴν Ἀντωνίου δυσχεράνασά τε νοσήσειε, καὶ τὴν νόσον ἐπιτρίψειεν ὑπὸ τῆς δυσθυμίας, οὐκ ἰδό-

Lin. 71. ἔτι ἐπεγκαλῶν *Aug.*

quidem in tanta culpa eſt, cui venia nullo pacto dari poſſit. At vide, ne tu hujus etiam rei cauſa ſis: niſi enim bellum motum eſſet in Italia, numquam hi auſi fuiſſent legationes ad Antonium mittere." *Cæſar*, retorquere accuſationem pergens „Italiæ, ait, ſibique Manium & Fulviam Luciumque bellum intuliſſe; Pompejum vero non prius, ſed nunc demum, Antonii fiducia, maritimas Italiæ regiones adgredi auſum." Tum *Coccejus*: „Imo juſſu Antonii, non ſolum fiducia: nec enim diſſimulabo, invaſurum claſſibus reliquam etiam Italiam, nudatam navali præſidio, niſi pacem vos compoſueritis." *Cæſar*, qui artificioſæ hominis orationi non otioſe præbuerat aures, cunctatus nonnihil: „Attamen, inquit, non impune feret Pompejus; repulſus etiam nunc a Thuriis, ut commeruit." Tum *Coccejus*, perſpecta tota controverſia, mentionem injecit obitus Fulviæ; „quam, male ferentem iratum ſibi Antonium, in morbum incidiſſe, commemorabat, auxiſſeque morbum moerore, quod ægrotantem ne inviſere quidem vo-

Digitized by Google

τος αὐτὴν οὐδὲ νοσοῦσαν Ἀντωνίου, ὡς αἴτιον τῇ γυναικὶ θανάτου γενόμενον· ἐκποδὼν δὲ κἀκείνης γενομένης, οὐδενὸς ὑμῖν ἐνδεῖν ἔτι, ἔφη, πρὸς ἀλλήλους, πλὴν ἀληθεῦσαι περὶ ὧν ὑπενοήσατε. A. U. 714.

LXIII. Οὕτω καθομιλῶν τὸν Καίσαρα ὁ Κοκκήιος, ἐκείνην τε τὴν ἡμέραν ἐξενίζετο παρ' αὐτῷ, καὶ ἐδεῖτο ἐπιστεῖλαί τι τῷ Ἀντωνίῳ, νεώτερον ὄντα πρεσβυτέρῳ. Ὁ δὲ πολεμοῦντι μὲν ἔτι οὐκ, ἔφη, γράψειν· οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνον. μέμψεσθαι δ' αὐτοῦ τῇ μητρὶ, ὅτι, συγγενὴς οὖσα, καὶ προτιμηθεῖσα ἐκ πάντων ὑπ' αὐτοῦ, φύγοι τὴν Ἰταλίαν, καθάπερ οὐ τευξομένη πάντων ὡς παρ' υἱοῦ. Ὧδε μὲν καὶ ὁ Καῖσαρ ἐτέχναζε, καὶ ἐπέστελλε τῇ Ἰουλίᾳ. Ἐξιόντι δὲ τοῦ στρατοπέδου τῷ Κοκκηίῳ πολλοὶ τῶν ταξιαρχῶν καὶ τὴν γνώμην ἐξέφερον τοῦ στρατοῦ. Ὁ δὲ καὶ τἄλλα καὶ τόδε αὐτὸ τῷ Ἀντωνίῳ μετέφερεν, ἵνα εἰδείη πολεμήσοντας οὐ συντιθεμένῳ. συνεβούλευεν.

Lin. 86. ἐκ ποδῶν *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 93. μέμψασθαι *Edd. Rectius Aug.* *L.* 98. καὶ, *poſt* ταξιαρχῶν, *inſerui ex Aug.* *Ibid.* multi ex præfectis & ordinum primoribus *Cand. quaſi legiſſet* ἡγεμόνων καὶ ταξιαρχῶν.

natus eſſet Antonius; ita ut ipſe quoque nonnihil ad mortem uxoris contulerit. Qua ſublata e medio, nihil aliud, inquit, vobis porro factu opus eſt, niſi ut abſque fuco vobis invicem proferatis ſuſpiciones mutuas."

63. Hæc *Coccejus cum Cæſare collocutus*, eo die hoſpitio ejus uſus eſt: rogavitque ut *ſcriberet aliquid ad Antonium*, junior ad ſeniorem. Et negavit quidem *Cæſar*, ſe bellum etiam nunc ſibi facienti ſcripturum quidquam, quum nihil literarum ne ab illo quidem accepiſſet. Sed apud *matrem Antonii*, ait, per literas ſe conqueſturum, quod illa, ſua cognata, quæ a ſe ſemper in præcipuo honore fuiſſet habita, profugiſſet ex Italia; quaſi non quidvis a ſe, haud ſecus ac a filio, impetratura. Adeoque *Cæſar*, pari arte uſus, *ſcripſit Juliæ*. Diſcedenti autem e caſtris *Coccejo* multi centuriones mentem etiam exercitus aperuerunt. Et ille, ut cetera, ſic hoc ipſum quoque indicavit *Antonio*; ut ſciret, bellum imminere a Cæſarianis, ni re-

A. U. 714. σὺν, Πομπήϊον μὲν ἐς Σικελίαν ἐξ ὧν ἐπόρθει μετακαλεῖν, Αηνόβαρβον δέ ποι πέμπειν, ἕως αἱ συνθῆκαι γένοιντο. Παρακαλούσης δὲ καὶ τῆς μητρὸς ἐς ταῦτα τὸν Ἀντώνιον· (γένει γάρ ἦν ἐκ τῶν Ἰουλίων·) ᾐσχύνετο Ἀντώνιος, εἰ, μὴ γενομένων τῶν συμβάσεων, τὸν Πομπήϊον αὖθις ἐς συμμαχίαν καλοίη. τῆς δὲ μητρὸς οὐκ ἀπελπιζούσης αὐτὰς ἔσεσθαι, καὶ Κοκκηΐου ἰσχυριζομένου περὶ αὐτῶν, καὶ ἐλπιζομένου τι πλέον εἰδέναι· ὁ Ἀντώνιος ἐνεδίδου, καὶ τὸν Πομπήϊον ἀναχωρεῖν ἐκέλευεν ἐς Σικελίαν, ὡς ἐπιμελησόμενος τῶν συγκειμένων, καὶ Αηνόβαρβον ἔπεμπεν ἡγεῖσθαι Βιθυνίας.

LXIV. Ὧν ὁ στρατὸς ὁ τοῦ Καίσαρος αἰσθανόμενος, πρέσβεις εἵλοντο τοὺς αὐτοὺς ἐς ἀμφοτέρους· οἳ τὰ μὲν ἐγκλήματα αὐτῶν ἐπέσχον, ὡς οὐ κρῖναι σφίσιν, ἀλλὰ διαλλάξαι μόνον ᾑρημένοι· σφίσι δ᾽ αὐτοῖς προσελόμενοι Κοκκήϊον μὲν, ὡς κοινὸν ἀμφοῖν, ἐκ δὲ τῶν Ἀντωνίου Πολλίωνα, καὶ Μαικήναν ἐκ τῶν Καίσαρος, ἔγνωσαν,

Lin. 10. ἀνεδίδου *Edd. mend. ex Reg. B. Recte Aug. Reg. A.* Lin. *Rurſus* Μαικήναν *Aug. in contextu, ſed* Μαικήνας *in marg.*

deat in gratiam. *Conſulebat* igitur *Antonio Coccejus:* „ut Pompejum ab alienis vaſtandis revocaret in Siciliam, Ahenobarbum vero ablegaret aliquo, donec pax compoſita eſſet." Quo quum accederent *preces* etiam *matris*, quæ *ex Julia gente* erat; pudor inceſſit Antonium, ne, ſi tentata pax minus ſuccederet, rurſus recurrendum eſſet ad Pompeji ſocietatem. Sed matre ſpem faciente, quam Coccejus confirmabat, quaſi ſecretiorum etiam conſiliorum conſcius; *ceſſit Antonius*, *revocavitque Pompejum* in Siciliam, quaſi curaturus ipſe ea de quibus inter ipſos convenerat; *Ahenobarbum* vero *in Bithyniam miſit*, cui cum imperio præſideret.

64. Id ubi cognovit exercitus Cæſaris, legatos elegit qui utrumque imperatorem adirent. Hi, cohibitis eorum querelis, (quippe non ad judicandum electi, ſed ad pacem ſarciendam,) adhibito que *Cocceio*, ut communi amborum amico, & ex Antonianis *Pollione*, e Cæſarianis *Mæcenate*, decreverunt pa

Καίσαρι καὶ Ἀντωνίῳ πρὸς ἀλλήλους ἀμνηστίαν εἶναι τῶν γεγονότων, καὶ φιλίαν ἐς τὸ μέλλον. Ὑπογύως δὲ Μαρκέλλου τεθνεῶτος, ὃς τὴν ἀδελφὴν Καίσαρος εἶχεν Ὀκταουΐαν, ἐδικαίουν οἱ διαλλακταὶ, τὴν Ὀκταουΐαν Ἀντωνίῳ τὸν Καίσαρα ἐγγυῆσαι. καὶ ὁ μὲν αὐτίκα ἐνηγγύα· καὶ ἠσπάζοντο ἀλλήλους, καὶ βοαὶ παρὰ τοῦ στρατοῦ καὶ εὐφημίαι πρὸς ἑκάτερον αὐτῶν ἦσαν ἄπαυστοι δι' ὅλης τε τῆς ἡμέρας καὶ ἀνὰ τὴν νύκτα πᾶσαν. *A. U. 714.*

LXV. Ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος τὴν Ῥωμαίων αὖθις ἀρχὴν ἐφ' ἑαυτῶν ἐμερίσαντο ἅπασαν, ὅρον μὲν εἶναι σφίσι Σκόδραν, πόλιν τῆς Ἰλλυρίδος, ἐν μέσῳ τοῦ Ἰονίου μυχοῦ μάλιστα δοκοῦσαν εἶναι. ταύτης δ' ἔχειν τὰ μὲν πρὸς ἕω πάντα τὸν Ἀντώνιον ἔθνη τε καὶ νήσους, ἕως ἐπὶ ποταμὸν Εὐφράτην ἄνω· τὰ δὲ ἐς δύσιν τὸν Καίσαρα, μέχρι Ὠκεανοῦ. Λιβύης δὲ Λέπιδον ἄρχειν, καθὰ Καῖσαρ ἐδεδώκει. πολεμεῖν δὲ Πομπηΐῳ μὲν Καίσαρα, εἰ μή τι συμβαίνοι· Παρθυαίοις δὲ Ἀντώνιον, ἀμυνόμενον

Lin. 29. σφίσι Κοδρόπολιν *edit. 1. 2. MSS. & Cand. Tenui emendationem, quam, monente Palmerio, recepit Tollius. L. 31 ſq.* ἐπὶ τὸν ποταμὸν *Edd. Delevi* τὸν *cum Aug.*

teritarum *offenſarum oblivionem* mutuam, & amicitiam in poſterum. Quumque *Marcellus* nuper *obiiſſet*, *maritus Octaviæ, ſororis Cæſaris*; poſtulaverunt pacis auctores, ut frater eam collocaret *Antonio*; moxque *deſponſa* eſt. Et *complexi ſe mutuo* ſunt *Cæſar et Antonius*; conſequentibus fauſtis adclamationibus totius exercitus, utrique bene precantis, quæ per totum diem totamque noctem continuatæ ſunt.

65. Tum *Cæſar et Antonius denuo totum Romanorum imperium* ſua auctoritate *inter ſe partiti* ſunt: feceruntque terminum utriuſque ditionis *Scodram*, Illyrici oppidum, quod in medio maxime ſinu Adriatico ſitum putabatur. Ab hoc oppido *verſus Orientem*, conſtituerunt, ut omnes *Antonius* haberet tam provincias quam inſulas, ad flumen uſque Euphratem: *verſus Occidentem* vero *Cæſar*, uſque Oceanum. *Africa Lepido relicta* eſt, ita ut a Cæſare acceperat. *Bellum cum Pompejo Cæſar* gereret, ni quid aliud interveniret: *cum Parthis Antonius*, ad ulciſcendam perfidiam qua Craſ-

Digitized by Google

A. U. 714. τῆς ἐς Κράσσον παρασπονδήσεως. Ἀηνοβάρβῳ δ᾽ ἔσαι πρὸς Καίσαρα συμβάσεις, τὰς πρὸς Ἀντώνιον γενομένας. στρατὸν δὲ ἐκ τῆς Ἰταλίας προσκαταλέγειν ἀκωλύτως ἴσον ἑκάτερον. Αἵδε μὲν ἦσαν αἱ τελευταῖαι Καίσαρί τε καὶ Ἀντωνίῳ γενόμεναι συμβάσεις. καὶ εὐθὺς ἐς τὰ ἐπείγοντα τοὺς φίλους ἑκάτερος αὐτῶν περιέπεμπεν. Οὐεντίδιον μὲν ἐς τὴν Ἀσίαν Ἀντώνιος, ἀναστέλλειν Παρθυαίους τε καὶ Λαβιηνὸν, τὸν Λαβιηνοῦ, μετὰ τῶν Παρθυαίων ἐν ταῖσδε ταῖς ἀσχολίαις Συρίαν τε καὶ τὰ μέχρι τῆς Ἰωνίας ἐπιδραμόντα. Ἃ μὲν δὴ Λαβιηνός τε καὶ Παρθυαῖοι δράσαντες ἔπαθον, ἡ Παρθυϊκὴ δηλώσει γραφή.

LXVI. Ἕλενον δὲ, στρατηγὸν Καίσαρος, σὺν ὁρμῇ κατασχόντα Σαρδοῦς, αὖθις ἐξέβαλε τῆς Σαρδοῦς Μηνόδωρος ὁ Πομπηΐου. καὶ τῷδε μάλιστα χαλεπαίνων ὁ Καῖσαρ, οὐκ ἐδέχετο τὰς πείρας Ἀντωνίου, συνάγοντος αὐτῷ Πομπήϊον. Ἐς δὲ Ῥώμην παρελθόντες, ἐτέλουν τοὺς γάμους. καὶ ὁ Ἀντώνιος Μάνιον μὲν ἔκτεινεν, ὡς ἐρεθίσαντα

Lin. 44. ταῖσδε *caret Aug. male.* *Ibid.* Ἰωνίας *h. l. Edd. cum Regiis & Aug. Correxi mendam.*

ſum oppreſſerant. *Ahenobarbus in fœdus receptus* eſt a Cæſare, iiſdem quibus prius ab Antonio conditionibus. Additum fœderi, ut liceret utrique imperatori novos delectus habere in Italia, pari legionum numero. In has leges *poſtremum fœdus inter Cæſarem et Antonium ictum* eſt. Moxque ad res urgentes obeundas uterque amicos dimiſit. Et *Ventidium* quidem *in Aſiam* miſit *Antonius*, *ut reprimeret Parthos*, *Labienumque*, Labieni filium, qui Parthorum auxilio, per occaſionem horum motuum Syriam Aſiamque uſque ad Ioniam incurſaverant. Sed Labieni quidem Parthorumque cum res geſtas, tum acceptas clades, *Libro de Rebus Parthicis* exponemus.

66. Per id tempus *Helenus*, Cæſaris legatus, cum *Sardiniam* forti in hoſtes impetu facto recepiſſet, rurſus inde ejectus eſt a *Menodoro*, Pompejano duce. Qua re præcipue indignatus *Cæſar*, *reconciliari Pompejo per Antonium noluit*. In Urbem deinde reverſi, celebrarunt nuptias: & *Antonius Manium interfecit*, quod Fulviam exaſperaſſet

Digitized by Google

τε φουλβίαν ἐπὶ διαβολῇ Κλεοπάτρας, καὶ τοσῶνδε αἴτιον γενόμενον· Καίσαρι δὲ ἐνέφηνε, Σαλβιδιηνὸν, τὸν ἡγούμενον τῷ Καίσαρι τοῦ περὶ Ροδανὸν στρατοῦ, ἀπόστασιν ἰδίᾳ βουλεῦσαι, καὶ οἱ περὶ τοῦδε προσπέμψαι περικαθημένῳ τὸ Βρεντέσιον. καὶ ὁ μὲν τόδε ἐξεῖπεν, οὐ πρὸς πάντων ἐπαινούμενον, εὐφυὴς ὢν ἄρα καὶ ταχὺς ἐς εὔνοιαν. Ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτίκα τὸν Σαλβιδιηνὸν ἐκάλει κατὰ σπουδὴν, ὡς ἐπὶ δή τι μόνου χρῄζων, καὶ εὐθὺς ἐκπέμψων αὖθις ἐς τὸν στρατόν· καὶ ἐλθόντα ἔκτεινε διελέγξας· καὶ τὸν ὑπ' αὐτῷ στρατὸν, ὡς ὕποπτον ὄντα, ἔχειν ἔδωκεν Ἀντωνίῳ. A. U. 714.

LXVII. Ῥωμαίους δ' ὁ λιμὸς ἐπίεζεν, οὔτε τῶν ἑώων ἐμπόρων ἐπιπλεόντων, δέει Πομπηίου καὶ Σικελίας, οὔτε τῶν ἐκ δύσεως, διὰ Σαρδὼ καὶ Κύρνον ἐχομένας ὑπὸ τῶν Πομπηίου, οὔτ' ἐκ τῆς περαίας Λιβύης, διὰ τοὺς αὐτοὺς ἑκατέρωθεν ναυκρατοῦντας. Ἐπετετίμητο δὴ πάντα· καὶ τῶνδε τὴν αἰτίαν ἐς τὴν ἔριν τῶν ἡγεμόνων ἀνα-

Lin. 56. ἰδίων mend. edit. 1. ex Reg. B. L. 58. ἐπαινούμενος videtur legendum. L. 63. ἔχειν ἐδίδωκεν Edd. mend. Recte Aug. Cand. L. 66. Σαρδῶ Edd. Prætuli Aug.

lcopatræ criminationibus, & antorum malorum cauſa fuiſſet. *Salvidienum* vero, Narbonenſis exercitus ducem, *apud Cæſarem detulit*, voluiſſe d ſe deficere, & ſuper ea re bi miſiſſe nuncium obſidenti rundufium. Hoc ſecretum *ntonius* prodidit, non omnius probantibus, ingenuus aoquin & facilis ad amicitiam. *æſar* continuo *Salvidienum* l ſe properare juſſit, quaſi ous haberet ejus præſentia, miſſurus mox ad exercitum: iem, ubi venit, *coargutum occidit*; exercitum ejus, ut ſuſpectum, dedit Antonio.

67. *Populus* interim *Romæ fame premebatur*: quum nec ab Oriente negotiatores quidquam ſubveherent, metu Pompeji ac Siciliæ; nec ab Occidente, propter Sardiniam Corſicamque occupatas ab eodem Pompejo; nec ex Africa, propter eoſdem hoſtes, utraque littora claſſibus ſuis infeſtantes. Itaque quum ſumma annonæ eſſet caritas, cauſam ejus rei populus in diſcordiam principum referens, conviciis

A. U. 714. φέροντες, ἐβλασφήμουν αὐτούς, καὶ ἐς διαλύσεις πρὸς Πομπήιον ἐπέσπερχον. οὐκ ἐνδιδόντος δὲ τοῦ Καίσαρος οὐδ᾽ ὡς, ὁ Ἀντώνιος αὐτὸν ἠξίου ταχύνειν γε τὸν πόλεμον διὰ τὴν ἀπορίαν. Χρημάτων δ᾽ ἐς αὐτὸν οὐκ ὄντων, προυτέθη διάγραμμα, εἰσφέρειν ἐπὶ μὲν τοῖς θεράπουσι τοὺς κεκλημένους ὑπὲρ ἑκάστου τὸ ἥμισυ τῶν πέντε καὶ εἴκοσι δραχμῶν, ὡρισμένων ἐς τὸν πόλεμον τὸν Κασσίου τε καὶ Βρούτου· ἐσφέρειν δὲ καὶ μοῖραν τοὺς ἐκ διαθήκης τι καρπουμένους. τοῦτο τὸ γράμμα σὺν ὁρμῇ μανιώδει καθεῖλεν ὁ δῆμος, ἀγανακτῶν, εἰ, τὰ κοινὰ ταμιεῖα κεκενωκότες, καὶ τὰ ἔθνη σεσυληκότες, καὶ τὴν Ἰταλίαν αὐτὴν ἐσφοραῖς καὶ τέλεσι καὶ δημεύσεσι καταβαρήσαντες, οὐκ ἐς πολέμους, οὐδ᾽ ἐς ἐπίκλητον ἀρχήν, ἀλλ᾽ ἐς ἰδίους ἐχθρούς, ὑπὲρ οἰκείας δυναστείας, ὑπὲρ ἧς δὴ καὶ προγραφὰς καὶ σφαγὰς καὶ λιμὸν ἐκ τῶνδε πανώδυνον γεγονέναι, ἔτι καὶ τὰ λοιπὰ περιδύοιεν αὐτούς. Συνεστάμενοί

Lin. 77 ſq. διαθήκης τε καρπ. *Edd. cum Regiis. Recte Aug. L. 85.* περιδύοιεν *b. l. Edd. &* περιοδύοιεν *Aug. Ven. Correxi mendam.*

eos inceſſebat, urgebatque ut pacem cum Pompejo componerent. Quumque ne ſic quidem *Cæſar* flecteretur; hortatus eſt eum *Antonius*, accelleraret ſaltem bellum propter inopiam. Quoniam vero deerant pecuniæ in ejus belli adparatum; *Edictum de conferendis pecuniis* eſt propoſitum: „ut domini *in ſingula mancipiorum capita*, quemadmodum Caſſiano bello centum ſeſtertios contribuiſſent, ſic nunc ejus pecuniæ dimidium penderent: utque *certa pars ex hæreditatibus* per teſtamentum acceptis decideretur." Illud *edictum plebs furibunda detraxit*, indigne ferens „quod poſt exhauſtum ærarium, poſt ſpoliatas provincias, Italiamque ipſam exactionibus & bonorum confiſcationibus oppreſſam, non ad externa bella aut pro propagando imperio, ſed ad perſequendos privatos inimicos augendamque propriam potentiam, propter quam & proſcriptiones & cædes factæ, & hæc luctuoſiſſima fames ſecuta ſit, nunc quoque, ſi quid ipſis reliquum ſit, hoc etiam exuantur a Triumviris." Vociferabanturque per cœtus ac circulos;

ξυνιστάμενοί τε ἐβόων, καὶ τοὺς οὐ συνισταμένους ἔβαλλον, καὶ ἠπείλουν διαρπάσειν αὐτῶν τὰς οἰκίας καὶ καταπρήσειν, ἕως τὸ μὲν πλῆθος ἅπαν ἠρέθιστο. A. U. 714.

LXVIII. Ὁ δὲ Καῖσαρ σὺν τοῖς φίλοις καὶ ὀλίγοις ὑπασπισταῖς ἐς μέσους ἦλθεν, ἐντυχεῖν τε βουλόμενος καὶ τὴν μέμψιν ἐκλογήσασθαι. Οἱ δὲ αὐτὸν εὐθὺς ὀφθέντα ἔβαλλόν τε ἀφειδῶς πάνυ, καὶ οὐδ' ὑπομένοντα καὶ ἑαυτὸν ἐμπαρέχοντα καὶ τιτρωσκόμενον ᾐδοῦντο. πυθόμενος δ' ὁ Ἀντώνιος, ἐβοήθει κατὰ σπουδήν. οἱ δὲ καὶ τόνδε, κατιόντα τὴν Ἱερὰν ὁδὸν, οὐκ ἔβαλλον μὲν, ὡς ἕτοιμον ἐς τὰς Πομπηίου διαλύσεις, ἀναχωρεῖν δὲ ἐκέλευον· καὶ οὐ πειθόμενον, τότε ἔβαλλον. Ὁ δὲ ὁπλίτας πλέονας, οἳ ἦσαν ἔξω τοῦ τείχους ἐκάλει. καὶ οὐ παριέντων οὐδ' ὣς αὐτὸν, οἱ μὲν ὁπλῖται, διαιρεθέντες ἐς τὰ πλάγια τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς ἀγορᾶς, ἐπεχείρουν ἐκ τῶν στενωπῶν, καὶ τὸν ἐντυχόντα ἀνῄρουν. οἱ δ' οὐκέτι εὐμαρῶς οὐδὲ φυγεῖν

Lin. 91. ἐκλογίσασθαι *Edd. & MSS. mendoſe: quod correxi præeunte Guil. Budæo.* *L.* 98. οὐ παριόντων *edit.* 1. *cum Regg. male.* *L.* 99. οὐδ' ὣς αὐτῶν *Aug. Cand.*

circulos; & lapides impingentes his qui ſe non adgregarent, minabantur, direpturos ſe domos eorum incenſuroſque; donec tota plebs exacerbata eſt.

68. Tum Cæſar, cum amicis pauciſque ſatellitibus, proceſſit in medium, adlocuturus *tumultuantes*, & rationem eorum quæ illi criminabantur redditurus. Sed hi, ut primum *Cæſarem* conſpexerunt, *lapidibus* effuſe admodum eum *adpetiverunt*: ac ne ſuſtinentem quidem præbentemque ſe ictibus vulneratumque ſunt reveriti. Quod ubi cognovit *Antonius*, *ſuccurrit* propere. Et in hunc quidem, per Sacram viam deſcendentem, nemo quidquam conjecit, quod eſſet paratus ad pacem cum Pompejo ineundam; tantum jubebant, ut ſecederet: ſed, quum nihilominus pergeret progredi, tum demum ſaxis hunc quoque adpetebant. Tum ille armatorum majorem manum, quæ extra mœnia erat, accivit: &, quum ne ſic quidem eum tranſire ſinerent, milites, diviſi ab utroque viæ forique latere, per angiportus irruebant, ſternentes obvios. Jamque, quum nec fugam expedire poſſent conſtipati præ

Digitized by Google

A. U. 714. ἐδύναντο, βεβυσμένοι τε ὑπὸ πλήθους, καὶ διαδραμεῖν οὐκέτι ἔχοντες· ἀλλὰ φόνος ἦν καὶ τραύματα, καὶ ἀπὸ τῶν τεγῶν οἰμωγαὶ καὶ βοαί. Καὶ ὁ Ἀντώνιος μόλις τε παρῆλθε, καὶ τοῦ κινδύνου τὸν Καίσαρα περιφανῶς δὴ τότε μάλιστα οὗτος ἐξείλετο, καὶ ἐς τὴν οἰκίαν περιέσωσε. Διαφυγόντος δέ ποτε τοῦ πλήθους, τὰ νεκρὰ, ἵνα μὴ ἐνοχλοίη θεωρούμενα, ἐς τὸν ποταμὸν ἀπερρίπτειτο· καὶ ἕτερον πένθος ἦν, ὁρωμένων ἀνὰ τὸ ῥεῦμα, καὶ περιδυομένων αὐτὰ τῶν στρατιωτῶν, καὶ ὅσοι μετ' αὐτῶν κακοῦργοι τὰ εὐσχήμονα μάλιστα ὡς οἰκεῖα ἔφερον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπαύετο σὺν φόβῳ τε καὶ μίσει τῶν ἡγουμένων· ὁ δὲ λιμὸς ἤκμαζε, καὶ ὁ δῆμος ἔστενε καὶ ἡσύχαζεν.

715. LXIX. Ὁ δ' Ἀντώνιος ἐδίδασκε τοὺς Λίβωνος οἰκείους, Λίβωνα καλεῖν ἐκ Σικελίας ἐπὶ συνησθήσει τοῦ κήδους, ἐργασόμενόν τι καὶ μεῖζον· τὸ δ' ἀσφαλὲς τῷ Λίβωνι ἀνεδέχετο αὐτός. οἱ μὲν δὴ ταχέως ἐπέστελλον, καὶ ὁ Πομπήιος τῷ Λίβωνι συνεχώρει. ἀφικόμενος δὲ ὁ Λίβων,

Lin. 9. ἐνοχλῇ *Edd.* ἐνοχλοῖ *Aug. quod in* ἐνοχλοίη *mutavi, ex quo decurtatum viſum eſt.* *L.* 12. ἀσχήμονα *Aug. Ven. male.* *L.* 16. ἐπὶ συνθέσει *maluit Muſgrav.* *L.* 18. ἀπέστελλον *Edd. Rectius Aug.*

multitudine, nec diſcurrendo eludere ictus, cædes miſcebantur vulneribus, & de tectis gemitus clamoreſque audiebantur. Et ægre tandem *Antonius* in forum pervaſit: *Caſarem*que tunc manifeſte hic potiſſimum *periculo eripuit*, ſalvumque domum reduxit. Turba vero tandem diſpulſa, cadavera, ne triſte ſpectaculum exhiberent, in fluvium projecta ſunt. Moxque alius luctus exſtitit, dum cadavera per profluentem feruntur, aut ſpoliantur a militibus mixtiſque eis nebulonibus, qui, ut quodque optime cultum animadvertebant, auferebant tamquam ad ſe pertinens. Sic hoc quidem malum ſopitum eſt, non ſine terrore odioque principum. Sed fames pergebat ſævire, gemente ac ferente populo.

69. Tum *Antonius* familiares monuit Libonis „*vocarent Libonem e Sicilia*, ut affinitati gratularetur, effecturus etiam majus aliquid;“ & ipſe ſecuritatem ei recepit. Illi celeriter miſerunt ad Libonem literas; nec Pompejus hominem detinuit. In itinere

ἐς νῆσον ὡρμίσθη τὰς Πιθηκούσσας, ἣ νῦν ἐστὶν Αἰναρία. καὶ μαθὼν ὁ δῆμος, αὖθις ἠθροίζετο, καὶ παρεκάλει σὺν ὀλοφύρσει τὸν Καίσαρα πέμψαι Λίβωνι πίστιν, πρεσβεύειν ἐθέλοντι πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ εἰρήνης. καὶ ὁ μὲν ἄκων ἔπεμψεν. ὁ δὲ δῆμος καὶ Μουκίαν, τὴν μητέρα τοῦ Πομπηίου, καταπρήσειν ἀπειλοῦντες, ἐξέπεμπον ἐργασομένην διαλύσεις. Λίβων μὲν δή, συνιεὶς τῶν ἐχθρῶν ἐνδιδόντων, ἠξίου τοὺς ἡγεμόνας αὐτοὺς συνελθεῖν, ὡς ἀλλήλοις ἐνδώσοντας ὅ τι ἂν δοκῇ. βιασαμένου δὲ καὶ ἐς τοῦτο τοῦ δήμου, ἐξῄεσαν ἐς Βαίας ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος. A. B. 15.

LXX. Πομπήιον δὲ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὁμαλῶς ἔπειθον ἐς τὴν εἰρήνην· Μηνόδωρος δὲ ἀπὸ Σαρδοῦς ἐπέστελλεν, ἢ πολεμεῖν ἐγκρατῶς, ἢ βραδύνειν ἔτι, ὡς τοῦ λιμοῦ σφῶν προπολεμοῦντος, καὶ τῶν συμβάσεων, εἰ καὶ δοκοίη, κρεισσόνων ἐσομένων· Μοῦρκόν τε, τούτοις ἐνιστάμενον, ὑποβλέπειν ἐκέλευεν, ὡς ἀρχὴν αὐτῷ πε-

Lin. 20. Πιθηκούσας Edd. ex Reg. A. Πιθηκούσσας Reg. B. Recte Aug. L. 34. δοκοίη Edd. Recte Aug. Ibid. Μοῦρκον δὲ Edd. ex marg. Reg. B. ab alia manu. τε dedit Aug. Reg. A. Poſt Μοῦρκον in Reg. B. duæ lineæ a pr. manu omiſſæ ſunt, uſque τῶν τὸν Μοῦρκον.

Libo ad inſulam *Pithecuſſas* adpulit, quæ nunc eſt *Aenaria*. Quod ubi populus cognovit, rurſus coibat, rogabatque cum lamentis Cæſarem, ut Liboni literas fidei mitteret, qui de pacis conditionibus ex Pompeji mandatis cum ipſo acturus veniſſet. Quod ille invitus fecit. Populus vero etiam *Muciam*, *Pompeji matrem*, crematurum ſe eam comminatus, adegit, ut legationem ad filium pacis cauſa ſuſciperet. *Libo*, ubi remittere ſenſit contumaciam hoſtium, poſtulavit, ut ipſi imperatores *ad colloquium* convenirent, quo arbitratu ſuo rem componerent. Et poſtquam id quoque violentis precibus obtinuit populus, *profecti* ſunt *Bajas Cæſar et Antonius*.

70. *Pompejo* vero quum ceteri omnes uno conſenſu pacem ſuaderent, ſolus *Menodorus* ſcriptitabat ex Sardinia, ut aut fortiter perſequeretur bellum, aut ſaltem cunctaretur amplius; dum fames, pro ipſis pugnans, faceret, ut pax, ſi ita videretur, æquioribus coiret conditionibus: ſimulque *Murcum*, pacis auctorem, ſuſpe-

A. U. 715. ῥιπτώμενον. Ὁ δὲ, καὶ τέως τὸν Μοῦρκον διά τε ἀξίωμα καὶ γνώμην ἐγκρατῆ βαρυνόμενος, ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶνδε ἀπεῤῥίπτει, καὶ οὐδὲν ἦν ὅ τι Μούρκῳ προσεῖχεν· ἕως ὁ μὲν Μοῦρκος ἀχθόμενος, ἐς Συρακούσας ὑπεχώρει, καί τινας ἰδὼν φύλακας ἑπομένους ἐκ Πομπηίου, φανερῶς αὐτὸν ἐν τοῖς φύλαξιν ἐλοιδόρει. ὁ δὲ, χιλίαρχον καὶ λοχαγὸν αὐτοῦ Μούρκου διαφθείρας, ἔπεμψεν ἀνελεῖν αὐτὸν, καὶ φάσκειν ὑπὸ θεραπόντων ἀνῃρῆσθαι· ἔς τε πίστιν τῆς ὑποκρίσεως τοὺς θεράποντας ἐσταύρου. οὐ μὴν ἐλάνθανε δεύτερον ἐπὶ Βιθυνικῷ τόδε μύσος ἐργασάμενος, περὶ ἄνδρα καὶ τὰ πολέμια λαμπρὸν, καὶ τῆς αἱρέσεως ἐγκρατῆ φίλον ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐς αὐτὸν Πομπήιον εὐεργέτην τε ἐν Ἰβηρίᾳ γενόμενον, καὶ ἑκόντα ἐλθόντα ἐς Σικελίαν. Μοῦρκος μὲν δὴ τεθνήκει.

LXXI. Τῶν δ' ἄλλων τὸν Πομπήιον ἐς τὰς διαλύσεις ἐπειγόντων, καὶ τὸν Μηνόδωρον διαβαλλόντων ἐς φιλαρ-

Lin. 48 *ſq.* καὶ ἑκόντα δὲ *Edd. non male, ſed invitis MSS.* καὶ ἑκόντα καὶ ἐλθόντα *Regii.* καὶ ἑκόντα ἐλθόντα *dedit Aug.*

ctum ei reddebat, quaſi ipſe ſibi pararet potentiam. *Pompejus*, qui jam antea Murcum propter dignitatem & conſilii conſtantiam gravatim tulerat, eo magis nunc etiam ab eo alienatus eſt, ut nulla in re amplius conſilio ejus uteretur. Ea re offenſus *Murcus*, Syracuſas ſeceſſit; & conſpectis nonnullis cuſtodibus a Pompejo ad inſequendum ſe miſſis, propalam coram eis in Pompejum jecit convicia. Tum *Pompejus* corruptum ipſius Murci tribunum centurionemque *miſit*, *qui Murcum interficerent*, & a ſervis propriis fingerent interfectum. Is dolus quo magis fidem inveniret, ſervos in crucem egit. Nec tamen latuit alterum hoc, poſt ſublatum Bithynicum, ſcelus Pompeji, patratum in virum laude bellica illuſtrem, qui & conſtantiſſimus inde ab initio amicus illarum partium fuerat, & de ipſo Pompejo in Hiſpania optime erat commeritus, & nunc ultro ad eum in Siciliam venerat. At tali quidem *fato Murcus functus* eſt.

71. Quo mortuo reliquis omnibus ad pacem Pompejum hortantibus, Menodorumque accuſantibus, ut gaudentem claſſis imperio, nec tam do-

χίαν, ὡς οὐκ εὐνοίᾳ τοῦ δεσπότου μᾶλλον, ἢ ὅπως αὐτὸς ἄρχοι στρατοῦ καὶ χώρας, ἐνιστάμενον· ἐνδοὺς ὁ A. U. 715. Πομπήϊος, ἐς τὴν Αἰναρίαν διέπλει ναυσὶ πολλαῖς ἀρίσταις, ἑξήρους λαμπρᾶς ἐπιβεβηκώς. καὶ Δικαιάρχειαν μὲν οὕτω σοβαρῶς παρέπλευσε περὶ ἑσπέραν, ἐφορώντων τῶν πολεμίων. Ἅμα δὲ ἕῳ, καταπηχθέντων σταυρῶν ἐξ ὀλίγου διαστήματος ἐν τῇ θαλάσσῃ, σανίδες τοῖς σταυροῖς ἐπετέθησαν· καὶ δύο τῶνδε τῶν καταστρωμάτων ὁ μὲν Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος παρῆλθον ἐς τὸ πρὸς τῇ γῇ πεποιημένον, ὁ δὲ Πομπήϊος καὶ ὁ Λίβων ἐς τὸ πελαγιώτερον, ὀλίγου ῥεύματος αὐτοὺς διείργοντος, μὴ κεκραγότας ἀλλήλων ἀκούειν. Ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Πομπήϊος ἐπὶ κοινωνίᾳ τῆς ἀρχῆς ἥκειν ᾤετο ἀντὶ Λεπίδου, οἱ δὲ ὡς κάθοδον αὐτῷ δώσοντες μόνην, τότε μὲν ἐπ' οὐδενὶ ἔργῳ διεκρίθησαν. διαπομπαὶ δὲ συχναὶ τῶν φίλων ἦσαν, ἐπὶ ποικίλαις ἑκατέρων προκλήσεσιν. ᾔτει δ' ὁ Πομπήϊος τῶν προγεγραμμένων τε καὶ οἳ συνόντων, τοῖς

Lin. 59. καὶ διὰ τῶνδε *Edd.* & *MSSti noſtri, quod ex conject. corrigere non dubitavi.* *L.* 62. αὐτοῖς διειργ. *Edd. Rectius Aug.*

mino ſtudentem, quam ſibi uſurpantem provinciam cum exercitu, ob eamque cauſam pacem impedire conantem; obſecutus *Pompejus trajecit in Aenariam*, cum multis ſelectis navibus, ipſe invectus hexere ornatiſſima: atque ita *Puteolos* prӕternavigavit ſuperbe circa veſperam, inſpectantibus hoſtibus. Primo autem mane duobus locis, exiguo intervallo, palis in mare defixis pontes ſunt inſtrati; in quorum tabulatorum alterum, terræ contiguum, *Cæſar* progreſſus eſt et *Antonius*; *Pompejus et Libo* in alterum, quod paulo magis in mare excurrebat, modico aquarum fluxu ab altero tabulato diremtum, ut ſine clamore voces invicem exaudirentur. Sed quoniam *Pompejus* eo ſe adveniſſe putarat, ut in ſocietatem imperii admitteretur loco Lepidi, quum alteri non niſi reditum ei in patriam vellent concedere; idcirco tunc quidem *re infecta diſceſſum* eſt. Neque tamen intermiſerunt per internuncios amicos rem tractare, varias conditiones ferentes ultro citroque. Poſtulabat autem *Pompejus*, ut ex proſcriptis, qui apud eum

A. U. 715. μὲν ἀνδροφόνοις Γαΐου Καίσαρος φυγὴν ἄδολον, τοῖς δὲ λοιποῖς κάθοδόν τε ἔντιμον, καὶ τὰς οὐσίας ἃς ἀναλώκεσαν. Ἐπειγόμενοι δὲ ἐς τὰς συμβάσεις ὑπό τε τοῦ λιμοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐς τὸ τέταρτον μόλις ἐνεδίδουν, ὡς ὠνησόμενοι παρὰ τῶν ἐχόντων· καὶ τοῖς προγεγραμμένοις αὐτοῖς περὶ τούτων ἐπέστελλον, ἐλπίζοντες αὐτοῖς αὐτοὺς ἀγαπήσειν. Οἱ δὲ ἐδέχοντο πάντα, ἐπεὶ καὶ Πομπήϊον αὐτὸν ἐδεδοίκεσαν ἤδη, διὰ τὸ Μούρκου μύσος· καὶ προσιόντες τῷ Πομπηΐῳ, συνθέσθαι παρεκάλουν. ὅτε καὶ τὴν ἐσθῆτα κατερρήξατο ὁ Πομπήϊος, ὡς καὶ τῶνδε προδιδόντων αὐτὸν ὧν προμάχεται, καὶ θαμινὰ τὸν Μηνόδωρον ὡς στρατηγικὸν καὶ μόνον εὔνουν ἀνεκάλει.

LXXII. Μουκίας δὲ αὐτὸν τῆς μητρὸς, καὶ Ἰουλίας τῆς γυναικὸς ἐναγουσῶν, αὖθις οἱ τρεῖς συνῆλθον ἐς τὸ ἀμφίκλυστον Δικαιαρχέων χῶμα, περιορμουσῶν τῶν

Lin. 71. τοῦ δὲ λιμοῦ adjeci ex Aug. & Reg. A. L. 76. μῦσος edit. 1. mend. ex Reg. A. & ſic Aug. & Reg. B. ex importuna emendat. L. 79. προμάχηται Edd. ex Reg. B. Prævali Aug. Reg. A. L. 82 ſq. ἐς τὸ ἀμφίκλυστον δὲ καὶ ἀρχαῖον χῶμα Edd. MSS. & Cand. Præterea φίκλυστον Aug. truncata voce. Emendavi ex facili conjectura, præeunte fere Muſgravio, qui Δικαιαρχικὸν ſuſpicatus erat.

verſabantur, conjurationis quidem ſociis concederetur ſecurum exilium, reliquis vero honoratus in patriam reditus, & bonorum reſtitutio. Et illi, quum & fames & populus urgeret ut pacem componerent, ægre tandem conceſſerunt, ut quarta bonorum pars reſtitueretur, quam a novis poſſeſſoribus ſe redemturos receperunt: ſcripſeruntque ea de re ad ipſos proſcriptos, rati contentos fore. Et acceperunt hi conditionem, timentes jam Pompejum propter ſcelus in Murcum perpetratum: aditoque Pompejo, exorarunt eum, ut pacem componeret. Sed ille tum, veſtem diſcindens, prodi ſe conqueſtus eſt ab his, quorum hactenus propugnator fuiſſet; crebroque Menodorum nomine invocavit, ut imperatoriarum artium in primis gnarum, & ſolum conſtantem in benevolentia.

72. Tandem urgentibus Pompejum *Mucia* matre, *Juliaque* uxore, rurſus tres illi (*Cæſar, Antoniuſque et Pompejus*) in aggere ab utraque parte mari adluto prope Pu-

Φυλακίδων νεῶν. Καὶ συνέβησαν ἐπὶ τοῖσδε· Λελύσθαι μὲν τὸν πόλεμον αὐτοῖς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, καὶ τὰς ἐμπορίας ἀκωλύτους εἶναι πανταχοῦ· Πομπήιον δὲ τὰς φρουρὰς ἐξαγαγεῖν, ὅσαι κατὰ τὴν Ἰταλίαν εἰσί· καὶ μηκέτι τοὺς ἀποδιδράσκοντας οἰκέτας ὑποδέχεσθαι· μὴ δὲ ἐφορμεῖν ναυσὶ τὴν ἀκτὴν τῆς Ἰταλίας· ἄρχειν δὲ Σαρδοῦς, καὶ Σικελίας, καὶ Κύρνου, καὶ ὅσων ἄλλων εἶχεν ἐς τότε νήσων, ἐς ὅσον ἄρχοιεν τῶν ἑτέρων Ἀντώνιός τε καὶ Καῖσαρ, πέμποντα Ῥωμαίοις τὸν ἐκ πολλοῦ τεταγμένον αὐταῖς φέρειν σῖτον· ἐπιλαβεῖν δὲ καὶ Πελοπόννησον ἐπὶ ταύταις· ὑπατεῦσαι δὲ ἀπόντα δι' ὅτου κρίνοι τῶν φίλων, καὶ τῆς μεγίστης ἱερωσύνης ἐς τοὺς ἱερέας ἐγγραφῆναι. καὶ τάδε μὲν εἶναι Πομπηίῳ. Κάθοδον δὲ τοῖς ἔτι φεύγουσι τῶν ἐπιφανῶν, πλὴν εἴ τις ἐπὶ τῷ φόνῳ Γαΐου Καίσαρος ψήφῳ καὶ κρίσει κατέγνωσται· καὶ τῆς περιουσίας τοῖς μὲν ἄλλοις, ὅσοι κατὰ A. C. 715

Lin. 89. τῇ ἀκλῇ *maluerat Muſgrav.* *L.* 91. ἐν τότε *Aug. mend.* *Ibid.* ἐς *ante* ὅσων *caret Reg. B.* *Ibid. ſq.* ἄρχει ἑτῶν ἑτέρων *edit.* 1. ἄρχων ἑτῶν ἑτέρων *Reg. A.* ἄρχοιεν τῶν ἑτέρων *Reg. B. Recte Aug. ut emendavit H. Stephan.*

teolos, collocatis circa eum in ſtatione navibus cum præſidio, convenerunt, & *pacem in has conditiones compoſuerunt:* „Ut terra marique ceſſaretur ab armis, & negotiationes nuſquam impedirentur: Pompejus ex omnibus Italiæ locis præſidia deduceret, nec amplius fugitivos reciperet, neve naves ipſius littoribus Italiæ inſidiarentur: ut idem Pompejus imperium Sardiniæ, Siciliæ, Corſicæ, ceterarumque quas ad id tempus habuiſſet inſularum, in tot annos teneret, in quot Antonio Cæſarique prorogatum fuerit „reliquarum provinciarum imperium; mitteretque Romano populo frumentum jamdudum inſulis illis imperatum; tum & Peloponnesum præter dictas inſulas acciperet: denique abſens Conſulatum gereret per quemcumque voluiſſet ex amicis; & in majorum pontificum collegium adſcriberetur." Hæc Pompejo conceſſa. Ceterum „reditus pateret nobilibus exulibus, exceptis his qui ut interfectores C. Cæſaris publico judicio fuiſſent damnati: bona profugis, qui ob metum ſolum profugiſſent, reſque ſuas per vim

Digitized by Google

A. U. 715. φόβον ἔφευγον, καὶ τὰ ὄντα αὐτοῖς ἐκ βίας ἀπολώλει, τὸ ἐντελὲς ἀποδοθῆναι χωρὶς ἐπίπλων, τοῖς δὲ προγεγραμμένοις μοῖραν τετάρτην. καὶ τῶν ἐστρατευμένων τῷ Πομπηΐῳ τοὺς μὲν οἰκέτας ἐλευθέρους εἶναι· τοῖς δὲ ἐλευθέροις, ὅτε παύσαιντο τῆς στρατείας, τὰ αὐτὰ δοθῆναι γέρα τοῖς ἐστρατευμένοις Καίσαρί τε καὶ Ἀντωνίῳ.

LXXIII. Ἐς ταῦτα συνέβησαν· καὶ ταῦτα συνεγράψαντο καὶ ἐσημήναντο, καὶ ταῖς ἱεραῖς παρθένοις φυλάσσειν ἔπεμψαν ἐς Ῥώμην. Ἐξένιζον δ᾽ ἀλλήλους αὐτίκα, περὶ τῆς τάξεως διαλαχόντες· πρῶτος μὲν ἐπὶ ἑξήρους Πομπήϊος περιωρμισμένης ἐς τὸ χῶμα· ταῖς δὲ ἑξῆς, Ἀντώνιός τε καὶ Καῖσαρ, σκηνοποιησάμενοι καὶ οἵδε ἐπὶ τοῦ χώματος· πρόφασιν μὲν, ὡς ἅπαντες ἐπὶ ἀκτῆς ἑστιῷντο, τάχα δ᾽ ἐς ἀσφάλειαν ἀνύποπτον. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ὡς εἶχον ἀμελῶς, ἀλλ᾽ αἵ τε νῆες αὐτοῖς παρώρμουν, καὶ οἱ φύλακες περιειστήκεσαν, καὶ οἱ περὶ τὸ δεῖπνον αὐτὸ ἀφανῶς εἶχον ὑπεζωσμένα ξιφίδια. Λέγεται δὲ Μηνόδωρος, ἑστιωμένων ἐν τῇ νηῒ τῶν ἀνδρῶν, πέμψαι Πομπηΐῳ

Lin. 13. ἑστιῶντο *Edd. Subſcripſi Jota; quo perraro utitur Aug.*

„ amiſiſſent, ex aſſe omnia reſtituerentur, exceptis mobilibus; proſcriptis vero, ex quadrante: tum, qui ſub Pompejo militaſſent, ſervis libertas eſſet præmium; ingenuis vero, poſt peracta ſtipendia, præmia eadem perſolverentur quæ veteranis Cæſaris & Antonii."

73. Hæ tum *pacis leges* fuere: quas conſcriptas obſignataſque in Urbem miſerunt adſervandas Veſtalibus. His factis, ſtatim *hoſpitio ſe invicem exceperunt*; ordine, quo id a quoque fieret, ſorte decreto. Primus *Pompejus* hexere ad aggerem adpulſa excepit hoſpites; ſequentibus diebus *Antonius* & *Cæſar*, fixis in eodem aggere tentoriis: quod quidem hoc prætextu faciebant, ut omnibus epulum præberetur in littore; ſed fortaſſe mutuæ magis ſecuritatis cauſa, & ad ſuſpicionem removendam. Nam ne ſic quidem cura fuit remiſſior; ſed & naves præſto erant in ſtationibus, & ſatellites circa eos ſtabant, & ipſi convivæ quoque ſub veſte accincti erant pugionibus. Fertur autem *Menodorus*, dum in navi epulabantur hoſpites, ad

προτρέπων αὐτὸν, ἐπιθέσθαι τοῖς ἀνδράσι, καὶ τίσα- A. U. 715.
σθαι μὲν τῆς ἐς τὸν πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν ἁμαρτίας, ἀναλαβεῖν δὲ τὴν ἀρχὴν τὴν πατρῴαν δι᾽ ὀξυτάτης ἀφορμῆς· ἐπιμελήσεσθαι γὰρ αὐτὸς, ἐν ταῖς ναυσὶν ὢν, μηδένα διαφυγεῖν. ὁ δ᾽ ἀποκρίνασθαι τοῦ γένους ἅμα καὶ τῆς χρείας ἀξίως· Εἴθε Μηνόδωρον ἦν ἐργάσασθαι ταῦτα χωρὶς ἐμοῦ. Μηνοδώρῳ γὰρ ἁρμόζειν ἐπιορκεῖν, οὐ Πομπηΐῳ. Ἥρμοσαν δ᾽ ἐν τῷδε τῷ δείπνῳ τὴν Πομπηΐου θυγατέρα, Λίβωνος οὖσαν θυγατριδῆν, Μαρκέλλῳ τῷ προγόνῳ μὲν Ἀντωνίου, ἀδελφιδῷ δὲ Καίσαρος. Ἀπέφηναν δὲ τῆς ἐπιούσης ὑπάτους ἐς τετραετὲς, Ἀντώνιον μὲν καὶ Λίβωνα πρώτους, ἀντικαθιστάντος ὁμοίως Ἀντωνίου ὃν ἂν βούλοιτο· ἐπὶ δ᾽ ἐκείνοις Καίσαρά τε καὶ Πομπήϊον, εἶτα Ἀηνόβαρβον καὶ Σόσσιον, εἶτ᾽ αὖθις Ἀντώνιόν τε καὶ Καίσαρα, τρίτον δὴ τότε μέλλοντας ὑπατεύσειν, καὶ ἐλπιζομένους τότε καὶ ἀποδώσειν τῷ δήμῳ τὴν πολιτείαν.

LXXIV. Τάδε μὲν ἔπραξαν· καὶ διακριθέντες ἀλλήλων, ὁ μὲν ἐς Σικελίαν ἔπλει, Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος

Pompejum miſiſſe, eumque admonuiſſe „ut, adverſarios dolo adgreſſus, ulciſceretur illatam patri fratrique injuriam, & occaſione arrepta paternum ſibi adſereret imperium: ſe enim, cum navibus in proximo verſantem, curaturum, ut nemo effugiat:" *Pompejum* vero, quemadmodum & ipſius generi, & conditioni, qua tum res erant, conveniebat, reſpondiſſe: „Utinam Menodorus hoc abſque me poſſet perficere! nam illi perjurium convenit, non Pompejo." In ea cœna *Pompeji filia*, Libonis neptis, *deſponſa* eſt *Marcello*, privigno Antonii, Cæſaris ſororis filio. Sequenti die *Conſules deſignarunt in quadriennium*: primos Antonium & Libonem, adjecta conditione, ut Antonio pariter liceret alium pro ſe, quemcumque voluiſſet, ſubſtituere: poſt illos Cæſarem & Pompejum: tum Ahenobarbum & Soſſium: deinde rurſus Cæſarem & Antonium; qui tertium tunc futuri conſules rempublicam ſperabantur populo Romano reddituri.

74. His tranſactis, diſceſſerunt: *Pompejus* in Siciliam navibus; *Cæſar et Antonius*

A. U. 715. ᾔδεσαν ἐς Ῥώμην. πυθόμεναι δὲ ἥ τε πόλις καὶ ἡ Ἰταλία, ἐπαιάνιζον αὐτίκα ἅπαντες, ὡς ἐπὶ εἰρήνῃ, πολέμου τε ἀπαλλαγέντες ἐπιχωρίου, καὶ ξεναγήσεως υἱῶν, καὶ φρουρῶν ὕβρεως, καὶ θεραπόντων αὐτομολίας, καὶ λεηλασίας πεδίων, καὶ γεωργίας ἀργίας, ὑπὲρ ἅπαντα δὲ τοῦ λιμοῦ, πιέσαντος αὐτοὺς ἐς ἔσχατον. ὥστε παροδεύουσιν αὐτοῖς, οἷα σωτῆρσιν, ἐγίγνοντο θυσίαι· καὶ τὸ ἄστυ ἔμελλεν ὑποδέξασθαι περιφανῶς, εἰ μὴ νυκτὸς, ἐκκλίνοντες τὸ φορτικὸν, ἔλαθον εἰς τὴν Ῥώμην ἐσελθόντες. μόνοι δὲ ἤχθοντο, ὅσοι τὰ τῶν ἐλευσομένων σὺν Πομπηΐῳ χωρία κεκληρουχήκεσαν· ἡγούμενοι σφίσι τοὺς γεωμόρους ἀδιαλλάκτους ἐχθροὺς παροικήσειν, καὶ εἴ ποτε δυνηθεῖεν, ἐπιθήσεσθαι. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Πομπήϊον φυγάδες αὐτίκα, χωρὶς ὀλίγων, οἱ πλείους, ἐν τῇ Δικαιαρχείᾳ τὸν Πομπήϊον ἀσπασάμενοι, κατέπλευσαν ἐς τὴν Ῥώμην. καὶ ἑτέρα τοῦ πλήθους ἦν ἡδονὴ, καὶ βοαὶ

Lin. 45 *sq.* ἐς τὴν Ῥωμ. ἐσελθόντες *Edd. Pratuli Aug.* *L.* 51. Δικαιαρχίᾳ *h. l. Edd. cum Regg. male. Recte Aug.*

terreſtri itinere Romam profecti ſunt. *Ad ejus pacis nuncium, Urbs et univerſa Italia feſtis conclamationibus perſtrepuit:* lætabanturque omnes, liberatos ſe tandem inteſtino bello, & filiorum ad militiam delectibus, & præſidiariorum injuriis, mancipiorum transfugiis, agrorum vaſtationibus, agriculturæ ceſſatione, & ſuper omnia fame, quæ diro maxime modo eos preſſerat. Quapropter *tranſeuntibus imperatoribus ſacra vulgo faciebant, velut ſervatoribus.* Urbs quoque illuſtri pompa illorum adventum erat exceptura; ni, declinantes ejus rei invidiam, clam noctu Romam maluiſſent ingredi. Soli publicæ hilaritatis expertes erant, qui agros poſſidebant exulum eorum, quibus una cum Pompejo reditus ex fœdere erat impetratus: quippe qui putabant, paratos ſibi vicinos infenſiſſimos, & ad quamvis occaſionem exferturos malevolentiam. Ipſi autem hi *profugi*, qui Pompejum hactenus erant ſecuti, plerique omnes, paucis exceptis, Pompejo Puteolis ſalutato, *Romam ſtatim navigarunt.* Unde nova plebi fuit lætitia, adclamationeſque variæ, tot illuſtri-

Digitized by Google

-ικίλαι, τοσῶνδε αὐτοῖς ἐπιφανῶν ἐξ ἀέλπτου περισε-σωσμένων. A. U. 713.

LXXV. Ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ μὲν Καῖσαρ ἐς τὴν Κελτικὴν ἐξώρμα ταρασσομένην· ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐπὶ τὸν πόλεμον τῶν Παρθυαίων. καὶ, αὐτῷ τῆς βουλῆς ψηφισαμένης εἶναι κύρια ὅσα ἔπραξέ τε καὶ πράξειεν, αὖθις στρατηγοὺς πανταχῇ περιέπεμπε, καὶ τ' ἄλλα ὡς ἐπενόει πάντα διεκόσμει. Ἵστη δέ πη καὶ βασιλέας, οὓς δοκιμάσειεν, ἐπὶ φόροις ἄρα τεταγμένοις· Πόντου μὲν, Δαρεῖον, τὸν Φαρνάκους, τοῦ Μιθριδάτου· Ἰδουμαίων δὲ καὶ Σαμαρέων, Ἡρώδην· Ἀμύνταν δὲ Πισιδῶν· καὶ Πολέμωνα μέρους Κιλικίας, καὶ ἑτέρους ἐς ἕτερα ἔθνη. τὸν δὲ στρατὸν, ὅσος ἔμελλεν αὐτῷ συγχειμάσειν, περιουσιάσαι τε βουλόμενος καὶ γυμνάσαι, τοὺς μὲν αὐτῶν ἐπὶ Παρθηνοὺς ἔπεμπεν, Ἰλλυρικὸν ἔθνος, Ἐπιδάμνῳ πάροικον, προθυμοτάτους γενομένους Βρούτῳ· τοὺς δ' ἐπὶ Δαρδανέας, ἕτερον Ἰλλυριῶν γένος, αἰεὶ Μακεδονίαν ἐπιτρέχον-

Lin. 58. πράξειαν *edit.* 2. 3. *cum MSStis Regiis.* *L.* 60. εἶδαν *mend. edit.* 1. *cum Regiis.* *Ibid.* ἐπενόει *Edd.* *Dedi lect. Aug.* *L.* 63. Ἀμύνταν *h. l. Edd.* *Recte Aug.* *L.* 66 *ſq.* ἐπὶ Παρθυαίους *Edd. ex Reg. B.* Παρθυηνοὺς *h. l. Aug. Reg. A.* Parthienos *Cand.* *Correxi mendam.*

-us viris præter ſpem redditis patriæ.

75. Poſthæc *Cæſar in Galliam*, turbis nonnihil agitatam, *fecit expeditionem*: ANTONIUS *ad bellum Parthicum profectus* eſt; &, quum *ſenatuſconſulto adprobata* fuiſſent *acta ejus tam futura quam præterita*, rurſus dimiſſis quaquaverſum ducibus legatiſque ſuis, reliqua cuncta, ut voluit, diſpoſuit. *Regeſque* nonnullis locis, certa utique tributa collaturos, *adpellavit* arbitratu ſuo: *Ponti*, *Darium*, Pharnacis filium, Mithridatis nepotem; *Idumæorum Samaritarumque*, *Herodem*; *Amyntam*, *Piſidarum*; *Polemonem*, partis *Ciliciæ*; alioſque, aliarum gentium. Exercitum autem, qui cum ipſo erat hibernaturus, ut lucris ſimul locupletaret, ſimul exercitaret, miſit in *Parthenos*, Illyricam gentem, Epidamno vicinam, Bruti quondam ſtudioſiſſimam; alium in *Dardanos*, hos quoque Illyrici generis, Macedoniam incurſare ſolitos; alios in Epiro

A. U. 715. τας· τοὺς δ' ἐν Ἠπείρῳ μένειν ἐκέλευεν, ὡς ἂν ἐν κύκλῳ πάντας ἔχῃ, μέλλων αὐτὸς ἐν Ἀθήναις χειμάσειν. ἔπεμπε δὲ καὶ Φουρνιον ἐς Λιβύην, τὰ ὑπὸ Σεξστίῳ τέλη τέσσαρα ἄξοντα ἐπὶ Παρθυαίους· οὐ γάρ πω πέπυστο αὐτὰ Λέπιδον ἀφῃρῆσθαι Σεξστίου.

LXXVI. Ταῦτα διαθέμενος, ἐχείμαζεν ἐν ταῖς Ἀθήναις μετὰ τῆς Ὀκταουίας, καθὰ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μετὰ τῆς Κλεοπάτρας· τὰ μὲν ἐκ τῶν στρατοπέδων ἐπιστελλόμενα ἐφορῶν μόνα, ἀφέλειαν δὲ ἰδιωτικὴν αὖθις ἐξ ἡγεμονίας καὶ σχῆμα τετράγωνον ἔχων, καὶ ὑπόδημα Ἀττικὸν, καὶ θύρας ἠρεμούσας· ἔξοδοί τε ἦσαν ὁμοίως ἄνευ σημείων αὐτῷ, σὺν δύο φίλοις καὶ σὺν ἀκολούθοις δύο, ἐς διδασκάλων διατριβὰς ἢ ἀκροάσεις. καὶ τὸ δεῖπνον ἦν Ἑλληνικὸν, καὶ μεθ' Ἑλλήνων ἡ χειμασία, πανηγύρεις τε σὺν θυμηδίᾳ μετὰ τῆς Ὀκταουίας· πολὺς γὰρ καὶ ἐς τήνδε ἐρρύη, ταχὺς ὢν ἐς ἔρωτας γυναικῶν. Λήγοντος δὲ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ ἑτέρου γενομένου, ἢ τι

6.

Lin. 71. ἔχοι *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *Ibid.* μέλλει αὐτὸς *edit. oper. err.* *L.* 83. *Pro* χειμασία, *vix dubito, quin* γυμνασία *legendum: quæ eſt ſagax Muſgravii conjectura.* *Ibid. ſq.* πανηγύρεις τελῶν σὺν θυμ. *Edd. Verius Aug. Ven.*

juſſit præſtolari: ut diverſis circumcirca partibus omnes haud procul ab ipſo abeſſent, qui Athenas hiberna ſibi delegerat. Miſit & *Furnium* in Africam, qui Sextii quatuor legiones contra Parthos duceret: nondum enim cognoverat, *Lepidum* eas ademiſſe Sextio.

76. His ita diſpoſitis, *Athenis hiemavit Antonius cum Octavia*, ſicut ante Alexandriæ cum Cleopatra; literas tantum ab exercitibus adlatas inſpiciens, ceterum relicto imperatorio cultu, palliatus rurſum & phæcaſiatus Attico more, remotis a foribus ſalutatorum officiis, & procedens in publicum abſque inſignibus, duobus amicis comitatus & duobus famulis, ut profeſſores aut recitatores audiret. Cœnam quoque Græco more ſumebat, & partim exercitationibus vacabat cum Græcis hominibus, partim feſtis ludiſque ſe oblectabat cum Octavia; nam hanc quoque deperibat vir natura pronior ad mulierum amores. Exacta vero hieme, tamquam alius factus, ad militarem cultum

ἐσθὴς αὖθις, καὶ μετὰ τῆς ἐσθῆτος ἡ ὄψις, ἐνηλλάσσετο· καὶ πλῆθος ἦν ἀμφὶ τὰς θύρας αὐτίκα σημείων τε καὶ ἡγεμόνων καὶ δορυφόρων, καὶ φόβου πάντα μεστὰ καὶ καταπλήξεως· πρεσβεῖαί τε ἐσεδέχοντο, αἳ τέως ἠρέμουν κεκελευσμέναι, καὶ δίκαι διεκρίνοντο, καὶ νῆες καθείλκοντο, καὶ ἡ ἄλλη παρασκευὴ πᾶσα συνεκινεῖτο. *A. U. 716.*

LXXVII. Καὶ Ἀντώνιος μὲν ἀμφὶ ταῦτα ἦν. Καίσαρι δὲ καὶ Πομπηΐῳ διελύθησαν αἱ γενόμεναι σπονδαὶ, κατὰ μὲν αἰτίας, ὡς ὑπενοεῖτο, ἑτέρας· αἱ δὲ ἐς τὸ φανερὸν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐκφερόμεναι, αἵδε ἦσαν. Πελοπόννησον Ἀντώνιος μὲν ἐδίδου Πομπηΐῳ, κελεύων, ὅσα ἔτι ὤφελον αὐτῷ Πελοποννήσιοι δόντα, ἢ αὐτὸν ἀναδεξάμενον ἀποδώσειν, παραλαβεῖν, ἢ περιμεῖναι τὴν πρᾶξιν αὐτῶν. Ὁ δὲ οὐκ ἐδέχετο μὲν ἐπὶ τοῖσδε τὴν χώραν, ἡγούμενος αὐτῷ σὺν τοῖς ὀφλήμασι δεδόσθαι· χαλεπαίνων δὲ, ὡς ὁ Καῖσαρ ἔλεγεν, εἴτε ἐπὶ τούτοις, εἴτε κατὰ γνώμην ἄπιστον, εἴθ' ὑπὸ ζήλου τῶν ἑτέρων μεγάλους στρατοὺς

Lin. 91. κεκλευσμέναι *edit.* 3. *vit.* *L.* 95. ἐπενοεῖτο *edit.* 1. *male.*

rediit, perſonamque mutavit: rurſumque circa fores obverſabantur lictores, duces, & ſatellites, & ad terrorem omnia compoſita: tum legationes admittebantur, ad id tempus juſſu ipſius dilatæ; jus reddebatur; naves deducebantur; & reliquo militari adparatu ſtrepebant omnia.

77. In his dum Antonius occupatur, *inter Cæſarem Pompejumque turbata pax eſt*: cauſis, ut quidem ſuſpicabantur plerique, aliis; ſed, quas in publicum Cæſar efferebat, hæ fuere. *Peloponneſum Antonius Pompejo ceſſerat hac conditione* „ut, ſi jam ſtatim accipere vellet provinciam, ſolveret Antonio quæ Peloponneſii ei deberent, aut perſoluturum ſe reciperet; ſin id non placeret, tantiſper exſpectaret, dum pecuniæ illæ Antonii nomine coactæ eſſent." Jamvero *Pompejus* non accepit hac conditione provinciam, ratus eam una cum debitis pecuniis ſibi datam fuiſſe. Eamque rem (ut *Cæſar* ajebat) ægre ferens *Pompejus*; ſive ob id ipſum, ſive ſuapte perfidia, vel quod invideret alteris, magnos exercitus habentibus, vel quod,

Digitized by Google

A. U. 716.

ἐχόντων, εἴτε Μηνοδώρου διερεθίζοντος αὐτὸν ἀνοχὰς μᾶλλον ἢ βεβαίους σπονδὰς εἶναι νομίζειν, ναῦς ἄλλας ἐποιεῖτο, καὶ ἐρέτας συνέλεγε, καὶ τῷ στρατῷ ποτε ἐδημηγόρησε, χρῆναι παντὸς οὕνεκα παρασκευάζεσθαι. λῃστήριά τε αὖθις ἀφανῆ τὴν θάλασσαν ἠνώχλει, καὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν ἄκος τοῦ λιμοῦ γεγένητο Ῥωμαίοις. ὥστε ἐβόων, οὐκ ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν, ἀλλ' ἐπίληψιν τετάρτου τυράννου κατὰ σπονδὰς γεγονέναι. Καὶ ὁ Καῖσαρ τινὰ λῃστήρια συλλαβὼν ἐβασάνιζεν, οἳ Πομπήιον σφᾶς ἔλεγον ἐπιπέμψαι· καὶ τάδε αὐτὰ ὁ Καῖσαρ τῷ δήμῳ προύφερε, καὶ ἐπέστελλεν αὐτῷ Πομπηίῳ. Ὁ δὲ ἐξελογεῖτο μὲν ὑπὲρ τούτων, ἀντενεκάλει δὲ Πελοποννήσου χάριν.

LXXVIII. Ὅσοι δὲ τῶν ἐπιφανῶν ἦσαν ἔτι παρὰ τῷ Πομπηίῳ, ὁρῶντες αὐτὸν αἰεὶ πειθόμενον τοῖς ἀπελευθέροις, διέφθειραν ἐνίους τῶν ἀπελευθέρων, εἴτε ἀπὸ σφῶν αὐτῶν, εἴτε ἐς χάριν Καίσαρος, ἐξοτρύνειν ἐπὶ

Lin. 15. προσέφερε Edd. Rectius Aug. L. 21 ſq. ἐξοτρ. ἐπὶ Μηνόδωρον Καίσαρα, ὡς ἔτι ἄρχοντι τὸν δεσπότην Edd. cum Regiis. Quidquid eſt inter ἐξοτρύνειν ἐπὶ l. 22. & Μηνοδώρου δύναμ. l. 23. per err. omiſit Aug. Delevi importunum nomen Καίσαρα, quod nec Cand. agnoſcit:

a Menodoro inſtigatus, non pacem hanc eſſe, ſed inducias tantum, putaret; parabat alias naves aliudque remigium, & exercitum quoque aliquando pro concione admonuit, omnino eſſe opus ut denuo bellum paretur. Rurſusque ex occultis receptaculis piratæ infeſtabant maria: & exiguum ac propemodum nullum adlatum erat urbanæ fami remedium. Quare *paſſim jactabatur* „non quæſitum nupera pace finem malorum, ſed adſumtum quartum tyrannidis ſocium." Et *Cæſar* captos aliquot piratas torſit, qui faſſi ſunt, ſe a Pompeio ſubmiſſos: idque ipſum Cæſar evulgavit populo, & ipſi *Pompejo* ſignificavit per literas. Sed ille quidem, de hac culpa ſe purgans, de Peloponneſo contra conqueſtus eſt.

78. Quotquot autem nobilium adhuc apud Pompejum hæſerant, ubi viderunt ſemper eum libertorum parere conſiliis, corruperunt aliquot ex eorum numero, ſive ultro, ſive in gratiam Cæſaris, ut

ηνοδώρῳ, ὡς ἐπὶ ἄρχοντι, τὸν δεσπότην. οἱ δὲ καὶ οὗτοι, φθόνῳ τῆς Μηνοδώρου δυνάμεως, ἑκόντες ἐποίουν. Καὶ Πομπήϊος μὲν ἐς ἀλλοτρίωσιν ὑπήγετο τοῦ Μηνοδώ-ου. Τῶν δ' αὐτῶν ἡμερῶν Φιλάδελφος, ὁ Καίσαρος ἀπελεύθερος, πρὸς τὸν Μηνόδωρον διέπλευσε, σίτου κο-μιδῆς οὕνεκα· καὶ Μικυλίων, ὁ πιστότατος τῷ Μηνοδώ-ρῳ, πρὸς Καίσαρα, περὶ αὐτομολίας τοῦ Μηνοδώρου· πισχνεῖτο δὲ ἐγχειριεῖν Σαρδὼ καὶ Κύρνον, καὶ τρία τέλη τρατοῦ, καὶ Φίλων πλῆθος ἕτερον. Καὶ τόδε, ὃν ἔργον ἴτε Φιλαδέλφου, εἴτε τῶν ἐς Μηνόδωρον παρὰ Πομπηΐου ιαβολῶν, ὁ Καῖσαρ οὐκ εὐθὺς μὲν, ἐδέξατο δ' ὅμως, γούμενος ἔργῳ τὴν εἰρήνην λελύσθαι. καὶ Ἀντώνιον ἐξ Ἀθηνῶν ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐς ἡμέραν ῥητὴν παρεκάλει, συμ-ουλευσόμενος αὐτῷ περὶ τοῦδε τοῦ πολέμου· ναῦς τε ακρὰς ἐκ Ῥαβέννης, καὶ στρατὸν ἐκ τῆς Κελτικῆς, καὶ αρασκευὴν ἄλλην, ἐς τὸ Βρεντέσιον καὶ ἐς Δικαιάρχειαν

ὅτι autem mutavi in ἐπὶ, quod & Cand. h. l. inveniſſe in ſuo Cod. videtur. *L.* 26 *ſq. A* διέπλευσε *uſque* Μηνοδώρῳ *decem verba omiſit Reg. B.* *L.* 27. ὁ πιστότατος Μηνοδώρῳ *Edd. invit. MSS.* τῷ *adjeci ex Reg. A.* τῶν Μηνοδώρῳ *exhibet Aug.* *L.* 30. *Quin potius* καὶ ΨΙΛΩΝ πλῆθος, leviter armatorum multitudinem. *Ibid.* τόδε ἔργον *Edd. ex Reg. A.* τόδε ἦν ἔργον *Aug. Recte Reg. B.* *L.* 31. εἴτε ἐς Μηνοδ. *Edd.* τῶν *adjeci ex Aug.*

ompejum irritarent contra Menodorum, quaſi imperan-em ipſi domino. Id libenter li fecerunt, quippe inviden-es tantæ hominis potentiæ. tque ea ratione *a Menodoro Pompejus alienatus eſt*. Per oſdemque dies *Philadelphus*, Cæſaris libertus, navigavit ad Menodorum frumentationis ratia; & *Micylio* Menodori diſſimus amicus ad Cæſarem, turus de ejus transfugio. *fferebat* autem *Cæſari Me-odorus Sardiniam et Corſi-cam*, cum tribus legionibus, & magno amicorum numero. Eum favorem, ſive opera Phi-ladelphi, ſive Pompeji calum-niis paratum, *Cæſar* non ſta-tim quidem, *accepit* tamen, quum revera violatam pacem exiſtimaret. *Evocavitque An-tonium Athenis Brundiſium* ad definitum diem, ut de hoc bello conferret cum eo con-ſilia: ſimulque naves longas e Ravenna, & exercitum e Gallia, reliquumque adpara-tum, propere miſit Brundi-

A. U. ψιϛ.

ὀξέως περιέπεμπεν, ὡς ἑκατέρωθεν ἐπιπλευσομένους τῇ Σικελίᾳ, ἢν Ἀντωνίῳ συνδοκῇ.

LXXIX. Ὁ δὲ ἦλθε μὲν ἐς τὴν τεταγμένην ἡμέραν σὺν ὀλίγοις· Καίσαρα δὲ οὐχ εὑρὼν, οὐ περιέμεινεν, εἴτε τὴν γνώμην τοῦ πολέμου μεμψάμενος ὡς παράσπονδον, εἴτε τὴν Καίσαρος παρασκευὴν ἰδὼν πολλὴν οὖσαν, (οὐ γάρ ποτε αὐτοὺς ἀνέπαυε φόβων ἡ τῆς μοναρχίας ἐπιθυμία,) εἴτε τι σημεῖον δειδισάμενος. τῶν γὰρ περιπομένων αὐτοῦ τῇ σκηνῇ πρὸς θηρίων εὑρέθη τις δεδαπανημένος, ἄνευ τοῦ προσώπου μόνου, καθάπερ ἐς ἐπίδειξιν παραλελειμμένου, οὔτε τι βοήσας, οὔτε τινὸς τῶν συναναπαυομένων ᾐσθημένου· καὶ λύκον ἔλεγον οἱ Βρεντέσιοι πρὸ ἕω φανῆναι τῶν σκηνωμάτων ἐκθέοντα. Ἔγραφέ γε μὴν τῷ Καίσαρι, μὴ λύειν τὰ συγκείμενα, καὶ ἠπείλει Μηνόδωρον ἀπάξειν, ὡς ἑαυτοῦ δραπέτην· γεγένητο γὰρ Πομπηΐου Μάγνου· τὴν δὲ τοῦ Μάγνου περιουσίαν

Lin. 44. ἀνέπαυσε *Aug.* *L.* 48. *Pro* παραλελειμμένου, *quod reſ-deder. Aug.* & *Ven. dant mendoſe* διδαπανημένου *Edd.* & ademptu *Cand.* *Ibid.* *Verbis* οὔτε τι βοήσας *caret Aug. male.* *L.* 50. γεγένητο *Edd.* *Recte Aug. Reg. B.* *L.* 51. ἔγραφέ τε μὴν *Aug.*

ſium & Puteolos; ab utroque latere ſimul invaſurus Siciliam, ſi idem videretur Antonio.

79. Et *venit Antonius* ad ſtatutum diem, cum paucis: ſed *Cæſarem*, quum ibi non inveniret, *non exſpectavit*, ſive, quod non probaret bellum ſuſcipi contra fœdus; ſive quod inſignem videret Cæſaris adparatum; (cupiditas enim ſine ſocio imperandi utrumque numquam vacare ſollicitudine ſinebat;) ſive quod prodigio quodam fuerit territus. Nam unus ex eis, qui ad illius tentorium excubabant, repertus eſt a feris abſumtus, ſola facie excepta, quaſi in hoc relicta ut noſceretur homo: idque factum erat abſque ipſius clamore, nemineque commilitonum ſentiente: & Brunduſini ajebant, lupum ſe vidiſſe ſub diluculum procurrentem e tabernaculis. *Scripſit* tamen *Antonius Cæſari, ne a pactis diſcederet:* & minatus eſt, ad ſupplicium ſe rapturum *Menodorum*, ut *fugitivum* ſuum. Nam Pompejo Magno ſervierat homo: bona autem Magni

Antonius

περιουσίαν ὁ Ἀντώνιος ἐώνητο, νόμῳ πεπρασκομένην ὡς A. U.
πολεμίου. 716

LXXX. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἔπεμπεν ἐς Σαρδόνα καὶ Κύρνον τοὺς παραληψομένους ἃ Μηνόδωρος ἐνεχείριζεν· ἐκρατύνετο δὲ τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας φρουρίοις πολλοῖς, μὴ αὖθις αὐτὰ ὁ Πομπήϊος ἐπιδράμοι· τριήρεις δὲ ἑτέρας ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Ῥαβέννῃ προσέτασσε γίγνεσθαι, καὶ στρατὸν πολὺν ἐκ τῆς Ἰλλυρίδος μετεπέμπετο· Μηνόδωρόν τε ἐλθόντα, ἐλεύθερον εὐθὺς ἀπέφηνεν ἐξ ἀπελευθέρου, καὶ ὧν αὐτὸς ἤγαγε νεῶν ἐπέτρεπεν ἡγεῖσθαι, ὑποστρατηγοῦντα τῷ ναυάρχῳ Καλουϊσίῳ. Ταῦτα μὲν δὴ καθιστάμενος ὁ Καῖσαρ, καὶ παρασκευὴν ἔτι πλέονα συνάγων, ἐβράδυνε· καὶ τὸν Ἀντώνιον οὐ περιμείναντα ἐμέμφετο. τὴν δ' οὖσαν ἤδη παρασκευὴν ἐκέλευε Κορνιφίκιον ἐκ Ῥαβέννης μεταγαγεῖν ἐς Τάραντα. Κορνιφικίῳ μὲν δὴ χειμὼν περιπλέοντι ἐπιγίγνεται, καὶ μόνη τῶν νεῶν ἡ ναυαρχὶς, ἡ γενομένη Καίσαρι, διεφθάρη· καὶ ἔδοξε τοῦτ' ἐς τὰ μέλλοντα σημῆναι. Ἐπιπολαζούσης δὲ ὑπονοίας

Lin. 56. ἔπεμψεν *Edd. ex Reg. B. Secutus ſum Aug. Reg. A.* *L.* 65. συναγαγὼν *Edd. Prætuli Aug. Sic & Cand.* colligens.

Antonius emerat, ſub haſta jure belli vendita.

80. *Cæſar* vero in *Sardiniam Corſicamque* miſit qui eas inſulas a *Menodoro* acciperent: & oras Italiæ multis caſtellis munivit, ne rurſus incurſarentur a Pompejo: juſſitque alias triremes Romæ Ravennæque confici, & numeroſum exercitum accivit ex Illyrico. Tum *Menodorum*, quamprimum ad ſe venit, e *liberto* declaravit *ingenuum*; claſſemque ei, quam adduxerat, commiſit, ita ut legatus eſſet præfecto claſſis *Calviſio*. His rebus conſtituendis & ampliori adparatu faciendo quum eſſet remoratus; conqueſtus eſt de Antonio, quod ſe non exſpectaſſet. Quæ vero jam parata habebat, ea *Cornificium* Ravenna Tarentum juſſit tranſvehere. Hunc navigantem adorta tempeſtas, ſolam navim prætoriam fregit, Cæſari paratam: quæ res in *omen* tum verſa eſt. Quum vero vulgo adhuc ſuſpicarentur plerique, contra fœdus ſuſcli

A. U. 716.

ἔτι, ὡς παρασπόνδως ὁ πόλεμος ὅδε γίγνοιτο, τὴν ὑπόνοιαν ὁ Καῖσαρ ἐκλύων, ἐπέστελλε τῇ πόλει, καὶ τὸν στρατὸν αὐτὸς ἐδίδασκεν, ὅτι τὰς σπονδὰς ὁ Πομπήϊος λῃστεύων τὴν θάλασσαν ἀναλύσειε, καὶ τοῦθ' οἱ λῃσταὶ κατείποιεν αὐτοῦ, κατείποι δὲ καὶ Μηνόδωρος τὴν ὅλην γνώμην, μάθοι δὲ καὶ Ἀντώνιος, καὶ διὰ τοῦτο Πελοπόννησον οὐ δοίη.

LXXXI. Ὡς δὲ αὐτῷ τὰ ἐν χερσὶ ἕτοιμα γεγένητο, ἐπέπλει τῇ Σικελίᾳ, αὐτὸς μὲν ἐκ Τάραντος, Καλουΐσιος δὲ Σαβῖνος καὶ Μηνόδωρος ἀπὸ Τυρρηνίας· περιῄει δὲ καὶ τὸ πεζὸν ἐς Ῥήγιον, καὶ μετὰ σπουδῆς ἐταχύνετο ἅπαντα. Ὁ δὲ Πομπήϊος τῆς μὲν αὐτομολίας τοῦ Μηνοδώρου, ἐπιπλέοντος ἤδη Καίσαρος, ᾔσθετο. πρὸς δὲ τὸν ἑκατέρωθεν ἐπίπλουν, αὐτὸς μὲν ὑπέμεινεν ἐν Μεσσήνῃ τὸν Καίσαρα, Καλουϊσίῳ δὲ καὶ Μηνοδώρῳ τὸν ἔχθιστον τῷ Μηνοδώρῳ μάλιστα τῶν ἐξελευθέρων ἑαυτοῦ Μενεκράτη προσέτασσεν ἀπαντᾶν ἐπὶ στόλου πολλοῦ. Ὁ δὲ οὖν ὁ

Lin. 77. καὶ ὁ Ἀντων. *Reg. B. L. 85.* Μεσήνῃ *Aug. (ut conſtanter adhuc) cum Reg. A. & Reg. B. a prima manu. Tenui h. l. lectionem Edd. quam dedit Reg. B. ex emend. & cum qua mox in ſqq. ſæpius MSSti noſtri omnes conſentiunt. L. 86 ſq.* ἔχθιστον τῶν Μηνοδώρῳ *Aug.*

pi id bellum; *Cæſar*, ut eam ſuſpicionem eximeret, populum Romanum per literas, exercitum pro concione, edocuit: „fœdus a Pompejo eſſe violatum, qui per piratas infeſtarit maria; quod & ipſorum piratarum & Menodori confeſſione compertum ſit: nec ignorare id Antonium, ideoque Peloponneſum ei non tradidiſſe."

81. Deinde, poſtquam ſatis, quæ conſtituerat, parata fuerunt, claſſe *Siciliam petiit; ipſe Cæſar*, Tarento ſolvens; *Calviſius*, cum *Sabino* & *Menodoro*, ex Etruria: & pedeſtris quoque exercitus terreſtri itinere petiit Rhegium, & magna jam properatione agebantur omnia. Nec prius Pompejus ſenſit transfugiſſe Menodorum, quam adnavigante Cæſare. Utrimque autem imminente claſſe hoſtium, ipſe *Pompejus Meſſanæ exſpectavit Cæſarem: Calviſio Menodoroque oppoſuit* cum magna claſſe *Menecratem*, alium e libertis ſuis, ipſi Menodoro infenſiſſimum.

Digitized by Google

Μηνεκράτης ἐπιφαίνεται τοῖς πολεμίοις περὶ δείλην ἑσπέραν πελάγιος· καὶ οἱ μὲν ἐς τὸν κόλπον τὸν ὑπὲρ Κύμης συνέφυγον, καὶ τὴν νύκτα ἀνεπαύοντο, καὶ Μηνεκράτης ἐς Αἰναρίαν παρῆλθεν. ἠοῦς δὲ ἀρχομένης, οἱ μὲν τὸν κόλπον ἐν χρῷ παρὰ τὴν γῆν αὐτὴν μηνοειδεῖ στόλῳ παρέπλεον, ἵνα μὴ αὐτοῦ διεκπλέοιεν οἱ πολέμιοι. ὁ δὲ Μηνεκράτης αὐτοῖς αὖθις ἐπιφαίνεταί τε, καὶ εὐθὺς ἐπλησίαζεν ὑπὸ ῥύμης καὶ τάχους· δρᾷν δὲ οὐκ ἀναγομένους ἐς τὸ πέλαγος οὐδὲν μέγα ἔχων, ἐς τὴν γῆν ἐγχρίμπτειν ἐξεώθει. Οἱ δὲ ἐξώκελλόν τε ὁμοῦ, καὶ τὰς ἐμβολὰς ἀπεμάχοντο. ἦν δὲ τοῖς μὲν, ἐς τὸ πέλαγος ἀναχώρησίς τε καὶ ἐφόρμησις ὅτε βούλοιντο, καὶ σκαφῶν ἑτέρων ἀλλαγὴ παρὰ μέρος· οἱ δὲ, ἔκαμνον ἔκ τε τῶν πετρῶν ἐφ' ἃς ἐπώκελλον, καὶ ὑπὸ τῆς ἀκινησίας τῶν νεῶν· πεζομαχεῖν γὰρ πρὸς ναυμαχοῦντας ἐῴκεσαν, οὔτε διώκειν οὔτε ἐκκλίνειν ἔχοντες.

A. U. 716.

Lin. 93. μηνοειδῆ mend. edit. 1. L. 94. ἵνα μὴ αὐτοὺς διεκπλ. videtur legendum. L. 96. ὑπὸ ῥώμης καὶ ταχ. *Edd. Aug. quod corrigendum putavi. L. 5.* οὔτε ἐκκλίνειν οὔτε διώκειν *Edd. Cand. Prætulit Aug. & Reg. B. a prim. manu.*

Is ubi in conſpectum hoſtium in alto venit ſub veſperam; illi receperunt ſe in ſinum qui ſupra *Cumas* eſt, ibique noctem eam quieverunt; *Menecrates* adpulit *Aenariam*. Sub auroram vero *Calviſiani* oram ſinus lunata claſſe legebant, proxime continentem quantum poterant, ne perrumperetur claſſis ab hoſtibus. Tum rurſus in conſpectum venit *Menecrates*, moxque ſumma vi concitatis navibus adpropinquavit. Quoniam vero in altum non provehebantur adverſarii, quum aliud nihil magnopere poſſet, propius accedens naves eorum in terram propulit; ut illi ſimul in brevia inciderent, ſimul ab hoſtium impetu ſeſe defendere cogerentur. Hoſtibus autem facile erat in altum ſe recipere, & inde redintegrare impetum, & mutare etiam naves alias poſt alias: illis luctandum etiam cum ſcopulis erat, in quos impegerant, præterquam quod naves non poterant movere; atque ita factum eſt, ut *contra navalem pugnam terreſtri certamine* viderentur *contendere*, in quo nec perſequi nec refugere poſſent.

Digitized by Google

A. U. 716.

LXXXII. Ἐν δὲ τούτῳ Μηνόδωρος καὶ Μενεκράτης καθορῶσιν ἀλλήλους, καὶ, τὸν ἄλλον πόνον ἀφέντες, αὐτίκα μετ᾽ ὀργῆς καὶ βοῆς ἀλλήλοις ἐπέπλεον· ἐν τῷδε τὴν νίκην καὶ τὸ κεφάλαιον τοῦ πολέμου τιθέμενοι, ἐν ᾧ τις αὐτῶν κρατήσειν ἔμελλεν. αἱ μὲν δὴ νῆες ἀλλήλαις ὑπὸ ῥύμης ἐνέπεσον, καὶ συνέτριψαν, ἡ μὲν, τὸν ἔμβολον τῆς Μηνοδώρου νεὼς, ἡ δὲ, τὸν ταρσὸν τῆς Μενεκράτους. ἐπεὶ δὲ αὐταῖς ἑκατέρωθεν χεῖρες ἐπεβλήθησαν σιδηραῖ, τῶν μὲν νεῶν οὐδὲν ἔτι τὸ ἔργον ἦν, συνεστηκυίας ἑκατέρας· οἱ δὲ ἄνδρες, ὥσπερ ἐν γῇ, πόνου καὶ ἀρετῆς οὐδὲν ἀπέλειπον. ἀκόντιά τε γὰρ ἦν ἀθρόα, καὶ λίθοι, καὶ τοξεύματα ἐπ᾽ ἀλλήλους, καὶ ἐπὶ τὰς ναῦς καταῤῥάκτας ἐῤῥίπτουν ἐς τὸ ἐπιέναι δι᾽ αὐτῶν. ὑψηλοτέρας δ᾽ οὔσης τῆς Μηνοδώρου νεὼς, οἵ τε καταῤῥάκται τοῖς τολμῶσιν ἦσαν εὐεπιβατώτεροι, καὶ τὰ βαλλόμενα, ὡς ἀφ᾽ ὑψηλοῦ, βιαιότερα. Τεθνεώτων δ᾽ ἤδη πολλῶν, καὶ τῶν ὑπολοίπων κατατετρωμένων, ὁ μὲν Μηνόδωρος ὀβελῷ τὸν βραχίονα ἐτρώθη, καὶ ὁ ὀβελὸς ἐξῃρέθη· ὁ δὲ

Lin. 14. σιδηραὶ *Edd. Aug. Mutavi accentum.* σιδηραῖς *mend. Regii.* *L.* 16. ἀπέλιπον *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 20. καὶ τὰ καλούμενα *mend. Edd. Recte Aug. Cand.*

82. Inter hæc *Menodorus et Menecrates* mutuum in conſpectum veniunt; protinuſque, relicto cetero prælio, cum ira clamoreque *ſe petunt invicem*: videbaturque, uter eorum vinceret, ejus claſſis fore victoriam. Horum igitur naves, magno ſtatim impetu colliſæ, mulctaverunt ſe invicem, quaſſato roſtro navis *Menodori*, & gubernaculo *Menecratis*. Injectis deinde utrimque ferreis manibus, naves jam ceſſabant, inhærentes ſibi: ſocii vero navales, non aliter quam in terra pugnantes, nihil ſibi ad ſummam contentionem alacritatemque fecerunt reliquum: impetebant enim ſe ſagittis, ſaxis, jaculis, ponteſque injiciebant per quos transſcenderent. Et quoniam *Menodori* navis eminebat altius, pontes ejus facilius permeabantur a viris audacibus, & tela inde miſſa, ut e loco ſuperiori, incidebant vehementius. Jamque multis cæſis, ſauciatis reliquis, *Menodorus* veruto per brachium trajectus eſt, quod

Digitized by Google

Μενεκράτης τὸν μηρὸν ἀκοντίῳ πολυγλώχινι Ἰβηρικῷ ὁλοσιδήρῳ, καὶ οὐκ ἦν ἐξελεῖν αὐτὸ σὺν ἐπείξει. ἀχρεῖος οὖν ὁ Μενεκράτης ἐς μάχην γενόμενος, ἐπέμενε καὶ ὥς, τοὺς ἄλλους ἐποτρύνων· μέχρι, λαμβανομένης τῆς νεὼς, ἐς τὸν βυθὸν τοῦ πελάγους ἑαυτὸν ἔρριψε, καὶ τὴν μὲν ναῦν ὁ Μηνόδωρος ἀνεδήσατο, καὶ ἐς τὴν γῆν ἀπέπλευσεν, οὐδὲν ἔτι δρᾶν οὐδ᾽ ἐκεῖνος δυνάμενος. A. U. 716.

LXXXIII. Καὶ τὸ λαιὸν τῆς ναυμαχίας οὕτως ἐπεπράχει. ἐκ δὲ τοῦ δεξιοῦ, Καλουΐσιος μὲν, διαπλέων ἐς τὸ λαιὸν, ἀπετέμετό τινας τῶν Μενεκράτους νεῶν, καὶ ἐκφυγούσας εἰς τὸ πέλαγος ἐδίωκε. Δημοχάρης δ᾽, ὁ τοῦ Μενεκράτους συνεξελεύθερός τε καὶ ὑποστράτηγος, ταῖς λοιπαῖς τοῦ Καλουϊσίου συμπεσὼν, τὰς μὲν ἐς φυγὴν ἐτρέπετο, τὰς δὲ ἐς πέτρας συνήρραξε, καὶ, τῶν ἀνδρῶν ἐξαλομένων, ἐνεπίμπρα τὰ σκάφη· μέχρι Καλουΐσιος ἐκ τῆς διώξεως ἐπανιὼν, τάς τε φευ-

Lin. 25. ἐξελεῖν αὐτῷ *Reg. A.* αὐτὸν *mend. Aug.* *L. 28.* τοῦ πελάγου *mend. Edd. Recte Aug.* *L. 29.* ἀνεδύσατο *Edd. mend. invit. MSS.* *L. 31.* Καὶ τὸ μὲν λαιὸν *Edd. non male, ſed invitis MSStis.* καὶ τὸν λαιὸν *Reg. B. a pr. manu.* καὶ τὸ παλαιὸν *Reg. A. & Reg. B. a ſec. manu. Secutus ſum Aug. Ven.* *L. 33.* ἀπετέμοντο *Edd. Prætuli Aug. Reg. B.* *L. 35.* συνελεύθερος *Aug.*

mox extractum eſt e vulnere: at *Menecrates* in femur ictus eſt hamato jaculo Hiſpanico ſoliferreo, quod non potuit eximi celeriter. Itaque quum pugnare amplius non poſſet, tamen ſic quoque durabat, exhortans alios; donec, navi ſua capta, *in mare ſe dedit præcipitem*. Menodorus captivam navem, religatam a ſua, pertraxit ad terram: nec amplius quidquam ipſe potuit efficere.

83. Hæc in ſiniſtro cornu *navalis pugnæ* geſta ſunt. E dextro *Calviſius* ad ſiniſtrum navigans, aliquot Menecratis naves intercluſit a ceteris, fugientesque in altum perſecutus eſt. Interim *Demochares*, libertus & ipſe Pompeji, tunc *legatus Menecratis*, reliquas Calviſianas adgreſſus, partim fugavit, partim in ſaxa compulſas fregit; & poſtquam exſilierant navales ſocii, naves ipſas cremavit. Tum *Calviſius*, a perſecutione reverſus, ſuas fugientes reduxit,

Digitized by Google

A. U. 716.

γούσας τῶν ἰδίων ἐπανήγαγε, καὶ τὰς ἐμπιπραμένας ἐκώλυσε. καὶ νυκτὸς ἐπιλαβούσης, ηὐλίσαντο πάντες ἔνθα καὶ τῆς προτέρας. Ἡ μὲν δὴ ναυμαχία ἐς τοῦτο ἐτελεύτα, καὶ προὔχεν ἐν αὐτῇ τὰ Πομπηΐου παρὰ πολύ. Δημοχάρης δὲ βαρυθυμῶν ἐπὶ τῷ θανάτῳ Μενεκράτους, ὡς ἐπὶ ἥττῃ μεγίστῃ, (δύο γὰρ οἵδε ἦσαν μάλιστα τῷ Πομπηΐῳ θαλάσσης ἐργάται, Μενεκράτης τε καὶ Μηνόδωρος·) ἅπαντα μεθεὶς, -- εὐθὺς ἐς Σικελίαν ἔπλει, καθάπερ οὐ τὸ Μενεκράτους σῶμα, καὶ ναῦν μίαν, ἀλλὰ τὸν στόλον ὅλον, ἀποβαλών.

LXXXIV. Ὁ δὲ Καλουΐσιος, ἕως μὲν ἐπιπλευσεῖσθαι τὸν Δημοχάρην προσεδόκα, παρέμενεν ἔνθαπερ ὥρμιστο, ναυμαχεῖν οὐ δυνάμενος· αἵ τε γὰρ κράτισται τῶν νεῶν αὐτῷ διωλώλεσαν, καὶ αἱ ἕτεραι πρὸς ναυμαχίαν εἶχον ἀχρείως. ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν οἰχόμενον ἐς Σικελίαν, ἐπεσκεύαζε τὰς ναῦς, καὶ παρέπλει τὴν γῆν, τοὺς κόλπους ἐξελίσσων. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐκ μὲν Τάραντος ἐς τὸ Ῥήγιον

Lin. 47. *Ubi* hiatus *ſignum poſui, ibi Edd. & MSS. dant* ΕΚ ΚΕΡΩΝ, *quod* ἐκ Κέρων *expreſſerunt edit.* 1. 2. ἐκ κέρων *edit.* 3. ex acie *Cand. & poſt eum Gelen. An* ἐκ Κύμης αἴρων *ſcripſit Appianus? Hoc enim malim, quam* ἐκ Κυμῶν *cum Muſgravio. An* ΕΚ ΚΑΠΡΕΩΝ? *L.* 53. διολώλεσαν *edit.* 2. 3.

ceterarumque incendium inhibuit. Superveniente nocte, quiſque ad pridianam ſuam ſtationem rediit. Hic finis fuit *navalis* illius *prælii*; in quo multo quidem potior fuit Pompejanorum fortuna. Sed *Demochares*, morte Menecratis, ut clade maxima, contriſtatus, (nam horum duorum, Menecratis ac Menodori, præcipua opera ſemper in rebus maritimis uſus erat Pompejus) omiſſis omnibus rebus, recta *Siciliam repetiit*, haud ſecus ac ſi non Menecratis corpus & navim unam, ſed integram claſſem, amiſiſſet.

84. *Calviſius*, quamdiu Democharem contra ſe denuo venturum ſuſpicatus eſt, in ſua ſtatione manſit, ad redintegrandam pugnam minime idoneus: nam optima quæque ex ejus navibus perierat, ceteræ ad pugnam inutiles erant factæ. Poſtquam autem intellexit, in Siciliam eum abiiſſe; reparatis navibus, oram legebat, ne ſinus quidem trajiciens. Alia parte *Cæſar*, a Tarento *Rhegium* cum bene

Digitized by Google

διεπεπλεύκει ναυσὶ πολλαῖς καὶ στρατῷ πολλῷ, καὶ Πομπήϊον περὶ Μεσσήνην κατειλήφει, ναῦς ἔχοντα τεσσαράκοντα μόνας· ὥστε αὐτῷ παρῄνουν οἱ φίλοι, ὡς ἐν καιρῷ μάλιστα, ἐπιθέσθαι τῷ Πομπηΐῳ μετὰ τοσοῦδε στόλου, ναῦς ἔχοντι ὀλίγας, μέχρι τὸ λοιπὸν ἐκείνῳ ναυτικὸν οὐ πάρεστιν. ὁ δ' οὐκ ἐπείθετο, Καλουΐσιον περιμένων, καὶ λέγων οὐκ εὔβουλον εἶναι τὸ ῥιψοκίνδυνον, ἔνθα συμμαχίαν ἄλλην προσδοκῴη. Ὡς δὲ Δημοχάρης ἐς Μεσσήνην κατέπλευσεν, ὁ μὲν Πομπήϊος αὐτόν τε Δημοχάρην καὶ Ἀπολλοφάνην, καὶ τόνδε ἀπελεύθερον ἑαυτοῦ, ναυάρχους ἀπέφηνεν ἀντὶ Μηνοδώρου καὶ Μενεκράτους. A. U. 716.

LXXXV. Ὁ δὲ Καῖσαρ περὶ τῶν συμβεβηκότων ἀμφὶ τῇ Κύμῃ πυθόμενος, ἐξέπλει τὸν πορθμὸν, ὑπαντήσων τῷ Καλουϊσίῳ. ἀνύσαντι δ' αὐτῷ τοῦ πόρου τὸ πλέον, καὶ Στυλίδα ἤδη παραπλέοντι, καὶ ἐς τὸ Σκύλλαιον ἐπικάμπτοντι, ἐκθορὼν ἐκ τῆς Μεσσήνης ὁ Πομπήϊος, ἐξή-

Lin. 57. ἐπεπλεύκει *Edd. Prætuli Aug. Ven.* *L. 58.* ἐπὶ Μεσσήνην *Edd. invitis MSStis, qui recte* περὶ *dederunt. In* Μεσσήνη *h. l. & mox iterum iterumque cum Edd. conſentiunt MSSti noſtri. L. 59.* αὐτῷ *abeſt ab Aug. & Ven.* *L. 71.* Σκύλαιον *Edd. Prætuli Aug.* *L. 72.* ἐκθορῶν *Aug. Reg. A.*

magna claſſe exercituque profectus, prope Meſſanam Pompejum adſecutus eſt, quadraginta tantum navibus inſtructum. Itaque hortabantur amici, ut per tam opportunam maxime occaſionem Pompejum, tam paucas naves habentem, claſſe inſtructiſſima adgrederetur, priuſquam ceteræ illius naves advenirent. Sed parere conſilio noluit *Cæſar*, *exſpectans Calviſium*, negansque conſultum exponere ſe periculo, quo tempore uberiora exſpectaret auxilia. *Pompejus*, poſtquam Demochares Meſſanam reverſus eſt, & ipſum *Democharem* & *Apollophanem*, qui ex libertorum ſuorum pariter numero erat, *claſſi præfecit*, loco Menecratis & Menodori.

85. *Cæſar* vero nunciato detrimento ad Cumas accepto, enavigavit fretum, occurſurus Calviſio. Jamque ſuperata majore freti parte, præter *Columnam Rheginam* navigabat, curſumque flectebat verſus *Scyllæum*; quum *Pompejus*, e Meſſana ſubito ad-

A. U. 716. πλετο τῶν ὑστάτων, καὶ τὰς πρόπλους ἐδίωκε, καὶ πάσαις ἐνέβαλλε, καὶ ἐς μάχην προυκαλεῖτο. Αἱ δὲ, καίπερ ἐνοχλούμεναι, ἐς μὲν ναυμαχίαν οὐκ ἐπέστρεφον, Καίσαρος οὐκ ἐῶντος, εἴτε δείσαντος ἐν στενῷ ναυμαχεῖν, εἴτ᾽ ἐπιμένοντος οἷς ἀπ᾽ ἀρχῆς διεγνώκει, μὴ ναυμαχεῖν δίχα τοῦ Καλουϊσίου. γνώμῃ δὲ αὐτοῦ παρά τε τὴν γῆν ὑπεχώρουν ἅπασαι, καὶ ἐπ᾽ ἀγκυρῶν ἐσάλευον, καὶ κατὰ πρῷραν ἀπεμάχοντο τοὺς ἐπιόντας. Δημοχάρους δ᾽ ἐπιστήσαντος δύο ναῦς περὶ ἑκάστην, ἐθορυβοῦντο ἤδη, πρός τε τὰς πέτρας ἀρασσόμενοι, καὶ πρὸς ἀλλήλους, θαλάσσης τε ἐνεπίμπλαντο· καὶ διεφθείροντο μετὰ ἀργίας καὶ αἵδε, ὥσπερ αἱ περὶ Κύμην, ὁρμοῦσαί τε καὶ ἐμβαλλόμεναι πρὸς ἐχθρῶν ἐπιπλεόντων καὶ ἀναχωρούντων.

LXXXVI. Ὁ μὲν δὴ Καῖσαρ ἐξήλατο τῆς νεὼς ἐπὶ τὰς πέτρας, καὶ τοὺς ἐκνέοντας ἐκ τῆς θαλάσσης ἀνελάμβανε, καὶ ἐς τὸ ὄρος ἄγων παρέπεμπε. Κορνιφίκιος δὲ

Lin. 75. ἐς μὲν ναυαρχίαν *mend. Edd. Recte Aug. Cand. L. 82.* ἀλλήλας *Aug. Bene, ſi &* ἀρασσόμεναι *daret. L. 83.* ἐνεπίπλαντο *Aug. L. 85. Septem verba, quæ ab Aug. & Ven. ignorantur, intrudunt Edd. cum Regiis; ſic:* καὶ ἀναχωρούντων ἔμελλον· ἐπεὶ οὐδέ πω καίτοι γ᾽ ἀπώλετο. *In Reg. B. autem eſt* ἔμελλ᾽ ἐπεὶ *&c. In Reg. A.* ἔμελλε ἐπεὶ *&c. L. 87.* θαλάττης *Edd: Tenui Aug. Reg. B.*

volans, laceſſens poſtremas naves, perſequens præcedentes, cunctas denique adgreſſus, *provocavit ad prælium.* Illæ, quamvis infeſtatæ, ad pugnam ſe non inſtruxerunt, non permittente *Cæſare*; ſive quod non auderet pugnare in anguſtiis, ſive quod maneret in propoſito non pugnandi abſente Calviſio. Juſſit autem, ut ad littus omnes ſe reciperent, jactiſque fluitarent ancoris, & a prora propugnarent, ſi quis invaderet. *Demochare* vero binis navibus invehente in ſingulas, perturbatæ jam Cæſarianæ in ſaxa impingebant, & inter ſe collidebantur, replebanturque mari; & peribant hæ quoque, ſicut illæ in Cumano prælio, nihil audentes, ſed immotæ manentes, quum continuo hoſtium impetu incurſantium atque recurſantium infeſtarentur.

86. Ac *Cæſar* quidem *in ſaxa e navi deſiliit*, & enatantes e mari excipiebat, recipienteſque ſe in montem deducebat. Ceterum *Corni-*

Digitized by Google

καὶ ὅσοι ἄλλοι στρατηγοὶ ἦσαν αὐτοῦ, παρακαλέσαντες ἀλλήλους, ἄνευ προστάγματος ἀπέρρηξαν τὰ ἀγκύρια, καὶ ἀνήχθησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ὡς δέον τι δρῶντας παθεῖν μᾶλλον, ἢ ἑστῶτας ἀμαχεὶ τοῖς ἐπιχειροῦσι προκεῖσθαι. τόλμῃ τε παραβόλῳ πρῶτον ὁ Κορνιφίκιος τὴν ναυαρχίδα τοῦ Δημοχάρους κατέσεισε καὶ εἷλε· καὶ Δημοχάρης μὲν ἐς ἑτέραν ἐξήλατο. τοιούτου δὲ ὄντος τοῦ πόνου καὶ τοῦ φθόρου, ἐπεφαίνοντο ἐκ πόντου προσπλέοντες ἤδη Καλουΐσιός τε καὶ Μηνόδωρος· καὶ αὐτοὺς οἱ μὲν τοῦ Καίσαρος οὐχ ἑώρων, οὔτε ἀπὸ γῆς οὔτε ἐκ θαλάσσης. πελαγιώτεροι δὲ ὄντες οἱ τοῦ Πομπηΐου, κατεῖδον, καὶ ἰδόντες ἀνεχώρουν· συνεσκόταζε γὰρ ἤδη, καὶ κεκμηκότες ἀκμῆσιν οὐκ ἐθάῤῥουν συμπλέκεσθαι. Τοῦτο μὲν δὴ συγκύρημα τοῖς ὑπολοίποις ἐκ τοῦ τέως ἀχρείου χρηστὸν ἐπιγίγνεται. A. U. 716.

LXXXVII. Νυκτὸς δὲ ἐπιλαβούσης, οἱ μὲν ἐκ τῶν νεῶν

Lin. 89. *παρακαλέσαντες edit.* 2. 3. *Reg. B. Prætuli Aug. Reg. A. edit.* 1. *L.* 90. *ἀπέῤῥιψαν τὰ ἀγκυρ. Edd. Rectius Aug. L.* 92 *ſq. ἐπιχειρ. προκειμένους mend. Edd. Recte Aug. Ven. L.* 94. *Pro Δημοχάρους h. l. mend. Regii Δημάρχου. L.* 1 *ſq. κεκμηκόσι ἀκμῆσι Edd. Recte Aug. Ven. Cand.*

ficius, & quotquot alii duces aderant, cohortati ſe mutuo, injuſſu imperatoris, abruptis ancoralibus, in altum contra hoſtes evecti ſunt; rati, ſatius eſſe pugnando vinci, quam ſtando impune ſuſtinere impetus inſultantium. Ac brevi quidem *Cornificius* mira audacia prætoriam Democharis concuſſam cepit; *Demochares*que in aliam navem exſiliit. Inter hos vero labores cladeſque adparuerunt tandem adventantes per mare *Calviſius et Menodorus*; qui tamen a Cæſarianis non conſpecti ſunt, neque ab illis qui in terram exſcenderant, neque ab his qui in mari adhuc erant. Sed *Pompejani*, qui a terra aberant longius, eos conſpexerunt, & ad eorum adſpectum ſeſe receperunt. Jam enim adpetebat veſpera, nec audebant feſſi cum recentibus congredi. Qui caſus peropportune reliquis periclitantibus accidit.

87. Ingruente nocte, quicunque e navibus in terram evaſerant, in montes confu-

A. U. 716.

ἐκπεσόντες, ἐς τὰ ὄρη συνέφευγον, καὶ πυρὰ πολλὰ ἔκαιον, σύμβολα τοῖς ἔτι οὖσιν ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ διενυκτέρευον οὕτως ἄσιτοι καὶ ἀθεράπευτοι καὶ πάντων ἐνδεεῖς. καὶ αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ, ὁμοίως ἔχων, παρεκάλει, περιθέων, ἐς τὴν ἕω καρτερῆσαι. ταλαιπωρουμένῳ δὲ αὐτῷ περὶ ταῦτα Καλουΐσιος μὲν οὐδ᾽ ὣς ἐγιγνώσκετο προσπλέων, οὐδὲ ἀπὸ τῶν νεῶν τι χρηστὸν ἐγίγνετο, ἀσχολουμένων περὶ τὰ ναυάγια. Ὑπὸ δὲ ἑτέρου δαίμονος ἀγαθοῦ τὸ τρισκαιδέκατον τέλος ἐπλησίαζε διὰ τῶν ὀρῶν, καὶ περὶ τοῦ κακοῦ πυθόμενοι, τοὺς κρημνοὺς, τῷ πυρὶ τῆς ὁδοῦ τεκμαιρόμενοι, διέδραμον. καὶ καταλαβόντες τὸν αὐτοκράτορα σφῶν καὶ τοὺς συμφυγόντας, ὧδε ἔχοντας καμάτου καὶ τροφῶν ἀπορίας, ἐθεράπευον, ἄλλους ἄλλοι διαλαβόντες, οἱ δὲ ταξίαρχοι τὸν αὐτοκράτορα ἐς αὐτοσχέδιον σκηνὴν ἐσαγαγόντες, οὐδενὸς τῶν οἰκετῶν αὐτῷ θεραπευτήρων παρόντων, ὡς ἐν νυκτὶ καὶ τοσῷδε ταράχῳ διερριμμένων. Περιπέμψας δ᾽ εὐθὺς

Lin. 9. καὶ αὐτὸς ὁ Καῖσαρ *Reg. B.* *L.* 13. ἀσχολουμένῳ *Edd. mend. Recte Aug.* *Ib.* ὑπὲρ τὰ ναυάγια *Edd. & MSS. nostri. Emendavi cum Musgravio.* *L.* 15. κλημνοὺς *vit. edit.* I. *L.* 19. *Pro* ἄλλους *dat* ἄλλη *Aug.*

gerunt; accenſiſque multis ignibus ſigna dabant his qui in mari etiam nunc erant; ſicque pernoctabant ſine cibo, ſine cura corporis, egeni rerum omnium. Quos *Cæſar*, non meliori ſorte ipſe uſus, circumcurſando hortabatur, ut uſque mane durarent. Ac ne tum quidem, his cum incommodis colluctans, cognovit adventum Calviſii; nec a navibus quidquam erat præſidii, occupatis circa *naufragia*. Sed alio quodam proſpero eventu, decima tertia legio tunc adpropinquabat per montes: quæ, audita clade, per aſpreta, qua ignes eundum ſignificabant, contendens, reperit imperatorem ſuum & qui cum illo refugerant, feſſos & victu carentes. Itaque diviſis operis, alii alios curandos ſuſceperunt: ipſumque imperatorem centuriones extemporaneo tabernaculo exceperunt, domeſticis famulis omnibus deſtitutum, quos noctis caligo tantuſque tumultus diſperſerat. Tum *Cæſar*, dimiſſis ſtatim circum-

Digitized by Google

ταυταχῆ τοὺς ἐξαγγέλλοῦντας ὅτι σώζοιτο, πυνθάνεται A. U.
Καλουϊσίου σὺν ταῖς πρόπλοις καταπλέοντα· καὶ, ὡς 716.
ἐπὶ δύο χρηστοῖς καὶ ἀδοκήτοις, ἀνεπαύετο.

LXXXVIII. Ἅμα δ᾽ ἡμέρᾳ τὴν θάλασσαν ἐφορῶν, ἐθεᾶτο ναῦς ἐμπεπρησμένας τε καὶ ἡμιφλέκτους ἔτι καὶ ἡμικαύστους, ἄλλας τε λελυμένας, ἱστίων τε ὁμοῦ καὶ πηδαλίων καὶ σκευῶν ἔμπλεων τὸ πέλαγος, καὶ τῶν ἔτι σωζομένων τὰ πολλὰ πεπονηκότα. προστησάμενος οὖν τὸν Καλουϊσίου στόλον, ἐπεσκεύαζε τὰ ἐπείγοντα τῶν σκαφῶν πλαγιάσας, ἠρεμούντων καὶ τῶν πολεμίων, εἴτε διὰ Καλουΐσιον, εἴτε αὖθις ἀναγομένοις ἐπιθέσθαι διεγνωκότων. Ὧδε δὲ ἐχόντων ἑκατέρων, ἐκ μέσης ἡμέρας νότος ἐμπεσὼν ἤγειρε κῦμα βίαιον ἐν ῥοώδει καὶ στενῷ χωρίῳ. Πομπήϊος μὲν οὖν ἐν Μεσσήνῃ λιμένων ἔνδον ἦν· αἱ δὲ τοῦ Καίσαρος νῆες αὖθις περὶ τραχεῖαν ἀκτὴν

Lin. 24. σὺν ταῖς πρεκόλοις Edd. *Verum dedit Aug.* *L.* 25. δύο caret Reg. B. *L.* 28. *Pro* λελυμένας *Cand. expreſſit* λελειμμένας dereli-ctas, *perperam.* *L.* 29. ἔμπλεον *Aug. ſed* ο *ex* ω *fere factum videtur.* *L.* 30. πεπονηκότα *Aug. male.* *L.* 31 *ſq. An* ἐπεσκεύαζε τὰ ἐπίλοιπα τῶν σκαφῶν? *An poſt* ἐπείγοντα *excidit nonnihil?* *L.* 32. *De* πλαγιάσας *dubitabat Muſgravius, nec mihi ſatis conſtat. Cogitaveram* πελαγίους, in ipſo mari refecit.

quaque qui incolumem ſe nunciarent, nuncium mox ipſe accepit de Calviſii cum præcurſoriis navibus adventu: atque ſic duobus lætis eventibus ex inſperato recreatus, quieti ſe dedit.

88. Prima vero luce, mare inſpiciens *Cæſar*, vidit incenſas naves & ambuſtas & ſemicrematas, rurſus alias fractas, & nare velis, gubernaculis, armamentiſque nauticis repletum; tum ex his, quæ ſupererant, navibus, male adfectas pleraſque. Itaque, *Calviſii* claſſe ante naves ſuas præſidii cauſa collocata, reparabat ea quæ præſens remedium maxime requirebant, obliquo curſu interim juxta oram navigans. Et otium tunc erat ab hoſtibus, ſive propter Calviſii adventum, ſive quod eos tum demum rurſus, quum in altum forent provecti, adgredi conſtituiſſent. In hoc rerum ſtatu *Auſter* exortus meridie *vehementes fluctus movit in freto* anguſto & ſuapte natura rapido. Ac tum Pompejus quidem in Meſſanenſi portu erat: *Cæſarianæ* vero *naves rurſus* circa littus aſpe-

Digitized by Google

A. U. 716. καὶ δύσορμον ἀρασσόμεναι, ταῖς τε πέτραις καὶ ἀλλήλαις ἐπεφέροντο, οὐδὲ τῶν πληρωμάτων σφίσιν ὅσα διακρατεῖν ἐντελῶν ὄντων.

LXXXIX. Μηνόδωρος μὲν οὖν, ἀρχόμενον τὸ δεινὸν ἐλπίσας πλεονάσειν, ἐς τὸ πελαγιώτερον ἀνήχθη, καὶ ἐπ' ἀγκυρῶν διεσάλευεν· ἀσθενέστερον δὲ ἔχων τὸ κῦμα διὰ τὸν βυθὸν, εἰρεσίᾳ ὅμως καὶ πρὸς τόδε ἐνίστατο καρτερῶς μὴ παραφέρεσθαι. καί τινες αὐτὸν ἐμιμοῦντο ἕτεροι. τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος, οἰόμενοι ταχέως τὸ πνεῦμα ἐνδώσειν, ὡς ἐν ἔαρι, τὰς ναῦς ἑκατέρωθεν ἀγκύραις ἔκ τε τοῦ πελάγους καὶ ἀπὸ τῆς γῆς διεκράτουν, καὶ κοντοῖς ἐξεώθουν ἀπ' ἀλλήλων. Τραχυτέρου δὲ τοῦ πνεύματος γενομένου, συνεκέχυτο πάντα, καὶ συνετρίβοντο αἱ νῆες, τὰς ἀγκύρας ἀπορρηγνύουσαι, καὶ ἐς τὴν γῆν ἐπ' ἀλλήλαις τινασσόμεναι. βοή τε ἦν παμμιγὴς, δεδιότων ὁμοῦ καὶ οἰμωζόντων, καὶ παρακελευόντων ἀλλήλοις ἐς ἀνήκεσ-

Lin. 44. πρὸς τῷδε *Aug. Sic & Cand.* praeterea. *L. 47.* ἀγκύραις *Edd. invitis MSS. errore oper. ex edit. 1. propagato. L. 51.* ἐπ' ἀλλήλας *Aug. quod ex* ἐπ' ἀλλήλαις *ductum videtur.* ἀπ' ἀλλήλων [illegible] *Reg. B. L. 53.* παρακελεύοντων *Aug. Ibid.* παρακελευόντων ἐς ἀνήκεστον ἀλλήλους *Edd.* ἀλλήλοις *recte dedit Reg. A. cum Aug. & Ven. Seriem verborum mutavi ex Aug. Ven.*

rum & importuoſum quatiebantur, & cum *in ſaxa* tum in ſe invicem *illidebantur*; carentes etiam ſupplemento nautico, eoque gubernatu difficiliores.

89. *Menodorus* igitur, ſimul atque incepit malum, veritus ne in horas creſceret, longius receſſit a littore, jactiſque in ſalo ancoris fluitavit: & quum in profundo leniores eſſent fluctus, etiam contra hos remorum vi contendebat, ne tranſverſus ad terras ageretur. Idque ejus exemplum nonnulli quoque ex aliis imitabantur. Sed reliqua multitudo, rati ventum cito remiſſurum, ut ſolet verno tempore, utrimque naves infrenaverunt ancoris, tam ab alto, quam a littore; contiſque protrudebant, ne inter ſe colliderentur. Sed *vento ſæviente* amplius, *conturbata ſunt omnia:* abruptiſque ancoris naves collidebantur, & in terram aliæ ſuper alias excutiebantur. Itaque clamores varii miſcebantur, paventium, ejulantium, fruſtra ſui-

Digitized by Google

οὐ γὰρ ἐφικνοῦντο ἔτι τῶν λεγομένων, οὐδὲ κυβερνήτης ἰδιώτου διέφερεν, οὔτε κατ' ἐπισ]ήμην, οὔτε προσ]άσσων. ἀλλ' ὁ φθόρος ἦν ὅμοιος, ἔν τε ταῖς ναυσὶν αὐταῖς, καὶ ὅτε τις αὐτῶν ἐκπέσοι, κύματι καὶ κλύδωνι καὶ ξύλοις ἀρασσομένων. ἔγεμε γὰρ ἡ θάλασσα ἱσ]ίων, καὶ ξύλων, καὶ ἀνδρῶν, καὶ νεκρῶν. εἰ δέ τις καὶ τάδε διαφυγὼν ἐκνήχοιτο ἐπὶ τὴν γῆν, συνηράσσοντο καὶ οἵδε ἐπὶ τὰς πέτρας ὑπὸ τοῦ κύματος. Ὡς δὲ καὶ τὸ σπάσμα τὴν θάλασσαν ἐλάμβανεν, ὃ συνήθως ἐπιγίγνεται τῷδε τῷ πορθμῷ, τοὺς μὲν ἀήθεις καὶ τόδε ἐξέπλησσε, τὰ δὲ σκάφη τότε μάλισ]α περιφερόμενα συνέπιπ]εν ἀλλήλοις. Καὶ τὸ πνεῦμα ἐς νύκ]α χαλεπώτερον ἐγίγνετο, ὥσ]ε μηδὲ κατὰ φῶς ἔτι, ἀλλ' ἐν σκότῳ διόλλυσθαι. *A. U.* 716.

XC. Οἰμωγαί τε ἀνὰ τὴν νύκ]α πᾶσαν ἦσαν, καὶ τῶν οἰκείων μετακλήσεις, ἀνά τε τὴν γῆν διαθεόντων καὶ τοὺς ἐν τῇ θαλάσσῃ καλούντων ἐξ ὀνόματος, καὶ θρηνούντων ὅτε μὴ ἐπακούσειαν, ὡς ἀπολωλότας· ἐμ-

Lin. 58. An ἱσ]ῶν*? L. 64.* περιφερόμενα *mend. Edd. Recte Aug. Ven. L. 70.* ὅταν *Edd.* ὅτε *rectius Aug. & Reg. B. a prim. manu.*

dos cohortantium; nemo enim exaudiri præ tanto ſtrepitu poterat: nec inter gubernatorem & vulgarem nautam quidquam intererat; non artes, non mandata proderant: ſed par erat omnium clades, quum alii in ipſis navibus perirent, alii, qui navibus exciderant, inter fluctus undaſque & fragmina navium eliderentur. Fluitabant enim toto mari *naufragia navium ac virorum*, partim vivorum, partim exſtinctorum: & quod ſi ex illis aliquis ad terram enataſſet, ibi quoque ad ſaxa adlidebatur a fluctibus. Ut vero æſtus etiam acceſſit, familiaris huic freto, inſuetos novus terror occupavit, & navigia tum maxime hac illac raptata inter ſeſe arietabant. Denique ſub noctem increbeſcebat etiam ventus; ut jam ne in luce quidem amplius, ſed in tenebris, perirent.

90. Itaque per totam noctem ejulatus audiebantur clamoreſque cum eorum, qui, in littore diſcurrentes, ſuos in mari luctantes invocabant nominibus, eoſdemque, ſi non audirent, ut defunctos

Digitized by Google

A. U. 716. πάλιν τε ἑτέρων ἀνὰ τὸ πέλαγος ὑπερκυπτόντων τὸ κῦμα, καὶ ἐς βοήθειαν τοὺς ἐν τῇ γῇ παρακαλούντων. Ἀμήχανα δὲ πάντα ἦν ἑκατέροις· καὶ οὐχ ἡ θάλασσα μόνη τοῖς ἐς αὐτὴν ἐσελθοῦσι καὶ ὅσοι τῶν νεῶν ἐπεβεβήκεσαν ἔτι, ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ τοῦ κλύδωνος οὐχ ἧσσον ἦν ἀπορωτέρα, μὴ σφᾶς τὸ κῦμα συναράξειεν ἐπὶ τὰς πέτρας. ἐμόχθουν τε χειμῶνι τῶν πώποτε μάλιστα καινοτρόπῳ, γῆς ὄντες ἀγχοτάτω, καὶ τὴν γῆν δεδιότες, καὶ οὔτε ἐκφυγεῖν αὐτὴν ἔχοντες ἐς τὸ πέλαγος, οὔτε ὅσον ἀλλήλων διαστῆναι. ἡ γὰρ στενότης ἡ τοῦ χωρίου, καὶ τὸ φύσει δυσέξοδον αὐτοῦ, καὶ κλύδων ἐμπεσὼν, καὶ τὸ πνεῦμα ὑπὸ τῶν περικειμένων ὀρῶν ἐς θυέλλας περικλώμενον, καὶ ὁ τοῦ βυθοῦ σπασμὸς ἐπὶ πάντα εἰλούμενος, οὔτε μένειν, οὔτε φεύγειν ἐπέτρεπε. τό τε σκότος ἠνώχλει νυκτὸς μάλιστα μελαίνης. ὅθεν ἔθνησκον, οὐδὲ καθορῶντες ἀλλήλους ἔτι, οἱ μὲν θορυβούμε-

Lin. 72. ἐν γῇ Edd. Adjeci artic. ex Aug. L. 77. ἐμόχθ. τε χειμ. edit. 1. mend. cum Regiis. L. 78. καινῷ τρόπῳ Edd. & MSS. noſtri. Non dubitavi, perſpicacem Muſgravii recipere emendationem. L. 80. ὅσον carent Aug. Ven. Cand.

complorabant; tum rurſus aliorum, extra fluctus caput adtollentium, & opem eorum, qui in terra eſſent, flagitantium. Verum utrique pariter nil proficere poterant: nam non mare ſolum intractabile erat ſive intrantibus ſive his qui in navibus adhuc manebant; ſed in ipſo etiam littore non minus, quam mediis in undis, periculum erat, ne quis a fluctibus correptus ſaxis illideretur. Adeoque *inaudito tempeſtatis genere vexabantur*, ut terræ proximi terram tamen timerent, neque vero in altum ab ea refugere ne tantillum quidem, quantum ad vitandam colliſionem ſufficeret, valerent. Namque loci anguſtia, alioquin etiam difficilis permeantibus, exortaque tempeſtas, & ventus a circumſitis montibus in turbines refractus, ſimulque vorticoſus profundi maris æſtus, nec manere ſinebat nec fugere. Eaque omnia gravabantur tenebris noctis obſcuriſſimæ. Quapropter moriebantur homines, ne conſpicui quidem invicem; alii tumultuantes clamantes

νοι καὶ βοῶντες, οἱ δ' ἐφ' ἡσυχίας παριέμενοι, καὶ τὸ δεινὸν ἐκδεχόμενοι, καὶ συνεργοῦντες ἐς αὐτὸ ἔνιοι, ὡς ἀπολούμενοι πάντως. γενόμενον γὰρ τὸ κακὸν κρεῖσσον ἐπινοίας, καὶ τὴν ἐκ τῶν παραλόγων αὐτοὺς ἐλπίδα ἀφῃρεῖτο· μέχρι ποτὲ ἄφνω τὸ πνεῦμα, προσιούσης ἡμέρας, διελύετο, καὶ μεθ' ἡλίου ἐπιτολὴν πάμπαν ἐμαραίνετο. Καὶ τὸ κῦμα ὅμως καὶ τότε, τοῦ πνεύματος ἐκλυθέντος, ἐπὶ πολὺ ἐτραχύνετο· καὶ τὸ δεινὸν οὐδ' ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ποτὲ τηλικοῦτον ἐμνημονεύετο γενέσθαι. γενόμενον δὲ ἔθους τε καὶ νόμου κρεῖσσον, διέφθειρε τῶν Καίσαρος νεῶν καὶ ἀνδρῶν τὸ πλέον. A. U. 716.

XCI. Ὁ δὲ, καὶ τῆς προτεραίας ἡμέρας πολλὰ τῷ πολέμῳ βλαβεὶς, καὶ δύο τοῖσδε συμπτώμασιν ὁμοῦ συνενεχθεὶς, ἐπὶ τὸ Ἱππώνειον εὐθὺς ᾔει διὰ τῶν ὀρῶν, νυκτὸς αὐτῆς ἐκείνης κατὰ σπουδὴν, οὐχ ὑφιστάμενος τὴν συμφορὰν, ἐν ᾧ μηδὲν εἶχεν ἐπικουρεῖν. καὶ φίλοις καὶ στρατηγοῖς ἐπέστελλε πᾶσι, διὰ χειρὸς εἶναι, μή τις

Lin. 94. ἐς πολὺ Edd. Expreſſi Aug. L. 95. ἐγχωρίων Aug. quod perinde eſt. χωρίων Reg. A. truncata voce. Ibid. τηλικούτου mend. Edd. ex Reg. B. Recte Reg. A. Aug. Ven. L. 1. Ἰππώνειον ed. 2. 3. cum leni ſpir. mend. & invitis MSStis. Sic & deinde conſtanter.

ue, alii ſilentio necem expectantes, quidam etiam accelerantes ſibi perniciem, cuus effugium nullum omnino ernebant. Nam *magnitudo ıali, cogitationem ſuperans*, mnem etiam fortuitæ ſalutis ɔem adimebat: donec tanem, adpetente jam luce, epente ventus remiſit, & ſole everſo plane elanguit. Atımen, quieſcente licet ven, diu etiam tum ſævierunt uctus: ac tantam undarum evitiam ne indigenæ quidem nquam fuiſſe meminerant. Ea igitur *tempeſtas, modum omnem moremque tranſgreſſa, majorem partem navium virorumque Cæſaris abſumſit.*

91. *Cæſar*, quum ſuperioris diei prælio magnam jam cladem eſſet paſſus, accedente continuo altera hac calamitate, impatiens infortunii, cui opem ferre nullam poterat, eadem illa nocte per montes *Vibonem* properavit. Inde miſſis ad omnes amicos duceſque ſuos epiſtolis, hortatus eos eſt, ut in promtu eſſent, ne, ut in rebus ad-

A. U. 716.

αὐτῷ καὶ ἑτέρωθεν, ὡς ἐν κακοπραγίᾳ, γένοιτο ἐπιβουλή. Περιέπεμπε δὲ καὶ ἐς τὴν ἄλλην ἅπασαν τῆς Ἰταλίας τὰ παρόντα πεζὰ, μὴ ἐπιτολμήσειε καὶ τῇ γῇ διὰ τὴν εὐτυχίαν ὁ Πομπήιος. Ὁ δὲ οὔτε περὶ τῆς γῆς ἐνενόησεν, οὔτε τοῖς λειψάνοις τοῦ ναυαγίου παροῦσιν, ἢ ἀπιοῦσι καταστάντος τοῦ κλύδωνος, ἐπεχείρησεν. ἀλλ' ὑπεριδὼν ἐκ τῶν δυνατῶν διαζωννυμένους τὰ σκάφη, καὶ ἀνέμῳ διαπλέοντας ἐς τὸ Ἱππώνειον· εἴτε τὴν συμφορὰν ἀρκεῖν οἱ νομίζων, εἴτ' ἄπειρος ὢν νίκην ἐπεξελθεῖν, εἴθ' (ὥσπερ εἴρηταί μοι καὶ ἑτέρωθι) ἐπιχειρεῖν ὅλως μαλακὸς ὢν, καὶ μόνον ἐγνωκὼς ἀμύνεσθαι τοὺς ἐπιπλέοντας.

XCII. Καίσαρι δὲ οὐδ' ἐς ἥμισυ τῶν νεῶν περιεσώθη, καὶ τοῦτο σφόδρα πεπονηκός. καταλιπὼν δ' ὁμῶς αὐτοῦ τινας ἐπιμελεῖσθαι, ἐπὶ Καμπανίαν ᾔει δυσφορῶν· οὔτε γὰρ ἄλλας ναῦς εἶχε, δεόμενος πολλῶν, οὔτε χρόνον ἐς ναυπηγίαν, ἐπειγόμενος ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, καὶ τοῦ δήμου

Lin. 11. *Cum in edit. 2. oper. errore fuiſſet* διαζωννυμένους, *propagatus eſt error in edit. 3.* L. 17. πεποιηκός *mend. Aug.* L. 18. ἐπιμελεῖσθαι *oper. err. edit. 3.* ἐπιμελλεῖσθαι *Aug. mend.*

verſis, aliunde etiam novæ contra ipſum exorirentur inſidiæ. Pedeſtres autem copias, quas circa ſe habuit, dimiſit per Italiæ littora; ne *Pompejus*, hoc ſucceſſu elatus, continentem auderet invadere. Sed ille nec de Italia quidquam cogitavit, nec reliquias naufragii, vel præſentes, vel abeuntes ſedata tempeſtate, adgreſſus eſt. Itaque Cæſariani, ſuccinctis utcumque poterant navibus, ſecundo vento Vibonem delati ſunt, nil impediente Pompejo; ſive quod ſatis adflictos putaret, ſive neſciret uti victoria; ſive, ut alias dixi, omnino ad aliena invadenda ſegnis, contentus eſſet ſua defendere.

92. *Cæſaris* autem *navium ne dimidium quidem ſuperfuit*, & id ipſum vehementer quaſſatum. Relictis tamen nonnullis curæ navium præfectis, ipſe in Campaniam abiit, ægre animo adfectus. Nam neque naves alias habebat, quum multis opus eſſet, neque tempus ad fabricam ſuppetebat, urgente fame, & populo rurſus importunis vo-

cibus

δήμου περὶ συμβάσεων αὖθις ἐνοχλήσαντος, καὶ τὸν πόλεμον ἐπιτωθάσαντος ὡς παράσπονδον. χρημάτων τ' ἔχρῃζε, καὶ ἠπόρει, Ῥωμαίων οὔτε εἰσφερόντων, οὔτε τοὺς πόρους ἐώντων, οὓς ἐπινοήσειε. Δεινὸς δὲ ὢν ἀεὶ τὸ συμφέρον συνιδεῖν, ἔπεμπε Μαικήναν ἐς Ἀντώνιον, μεταδιδάξοντα περὶ ὧν ἔναγχος ἐπεμέμφοντο ἀλλήλοις, καὶ ἐς συμμαχίαν ὑπαξόμενον. εἰ δὲ μὴ πείσειεν, ἐπενόει, τοὺς ὁπλίτας ὁλκάσιν ἐπιβήσας ἐς Σικελίαν περαιοῦν, καὶ τὴν θάλασσαν μεθεὶς, κατὰ γῆν τὸν πόλεμον συνίστασθαι. Οὕτω δ' ἀθύμως ἔχοντι αὐτῷ, ἀγγέλλεται ὁ Ἀντώνιος συνθέμενος συμμαχήσειν, καὶ νίκη κατὰ Κελτῶν τῶν Ἀκυϊτανῶν ἐπιφανὴς, ἣν Ἀγρίππας ἄγων ἐφάνη. Οἵ τε φίλοι, καὶ τῶν πόλεων τινες, αὐτῷ ναῦς ὑπισχνοῦντο, καὶ ἐποίουν. Ὁ μὲν δὴ καὶ τῆς λύπης ἀνίη, καὶ λαμπροτέραν τῆς προτέρας παρασκευῆς συνεπήγνυτο.

A. U. 717.

Lin. 25 ſq. μεταδιδάξαντα Regii, Aug. Tenui emendationem C. Steph. L. 27. εἰ μὴ δὲ πεισ. Edd. ex Reg. B. Prætuli Reg. A. Aug. L. 32. Pro ἄγων legendum fortaſſe ἀγωνιζόμενος viſum erat Muſgravio. ἄγων ἐφάνη (ſic) mend. Aug. L. 34. ἀνίη edit. 2. 3. mend. ἀνίει Regii, ex ἀνίει corruptum: quod malim, cum Muſgravio. In ἀνίει cum C. Stephan. conſentit Aug.

cibus pacem flagitante, bellumque hoc ut contra fœdera ſuſceptum vituperante. Pecuniis quoque opus erat, quarum in magna Cæſar fuit inopia; populo Romano neque conferente quidquam, neque ſinente uti illis artibus, quas ad exigendam pecuniam ille excogitaverat. Tum *Cæſar*, ingenioſus ſemper ad perſpicienda quæ rei ſuæ conducerent, *Mæcenatem miſit ad Antonium*, qui melius edoctum de recens exortis inter ipſos controverſiis, ad belli ejus ſocietatem pertraheret. Id ſi minus ſucceſſiſſet; cogitaverat legiones onerariis in Siciliam trajicere, omiſſoque mari, in terra bellum gerere. His curis anxio nuncius perfertur, Antonium ſocietatem non recuſare, ſimulque *victoria* nunciatur *de Aquitanis* egregia, *Agrippæ auſpiciis parta*. Amici etiam nonnullæque civitates ei naves pollicebantur, & fabricabant. Sic *Cæſar* omiſſa mœſtitia, *magnificentiores* jam *claſſis adparatus*, quam quæ prius illi fuerat, *faciebat*.

Digitized by Google

A. U. 718.

XCIII. Ἀρχομένου δ᾽ ἦρος, ὁ μὲν Ἀντώνιος ἐξ Ἀθηνῶν ἐς Τάραντα διέπλει ναυσὶ τριακοσίαις, τῷ Καίσαρι συμμαχήσων, ὡς ὑπέσχητο. Ὁ δ᾽ ἐνήλλακτο τὴν γνώμην, καὶ ἐς τὰς ἔτι γινομένας αὐτῷ ναῦς ἀνεβάλλετο. καλούμενος δὲ αὖθις, ὡς ἐπὶ ἕτοιμα καὶ ἀρκοῦντα τὰ Ἀντωνίου, ἑτέρας ἀσχολίας προὔφερε· καὶ δῆλος ἦν ἢ αὖθις ἐπιμεμφόμενός τι τῷ Ἀντωνίῳ, ἢ τῆς συμμαχίας διὰ τὴν εὐπορίαν τὴν οἰκείαν ὑπερορῶν. Χαλεπαίνων δ᾽ ὁ Ἀντώνιος, ἐπέμενεν ὅμως, καὶ αὖθις αὐτὸν ἐκάλει. τῇ τε γὰρ χορηγίᾳ τοῦ ναυτικοῦ κάμνων, καὶ στρατοῦ χρῄζων ἐπὶ Παρθυαίους Ἰταλοῦ, Καίσαρι τὰς ναῦς ἐπενόει διαλλάξαι· εἰρημένον μὲν ἐν ταῖς συνθήκαις, ἑκάτερον ξεναλογεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας, δυσχερὲς δ᾽ ἐσόμενον αὐτῷ, Καίσαρος τὴν Ἰταλίαν εἰληχότος. Ὀκταουΐα οὖν ἐχώρει πρὸς Καίσαρα, διαιτήσουσα αὐτοῖς. Καὶ ὁ μὲν, ἐγκαταλε-

Lin. 47. εἰρημένων *Aug. ſed ab alia manu* ι *ſuperſcriptum. L. 48 ſq.* ἐσόμενον αὐτοῖς καὶ βαρὺ, τὴν Ἰταλίαν εἰληχότος *Edd. Pro* καὶ βαρὺ, *dederunt* Καίσαρος *Aug. Ven. Cand. (quamquam in Aug. ante* Καίσαρος *etiam verba* καὶ βαρὺ *ab alia manu in marg. adjecta ſunt.)* αὐτοῖς *vero in* αὐτῷ *mutandum putavi. L. 50 ſq.* ἐγκαταλεῖφθαι *vit. edit. 3.*

93. Ineunte autem vere *Antonius ex Athenis Tarentum* cum trecentis navibus adpulit, *Cæſari auxilium laturus*, ut promiſerat. Sed *Cæſar* jam mutaverat conſilium, exſpectandumque ajebat, dum nova claſſis eſſet perfecta. Rurſuſque invitatus, ut Antonii adparatu, ſuffecturo ad id bellum, uteretur, excuſabat ſe, diſtineri aliis negotiis: ut ſatis adpareret, aut turſus aliquid querelarum eum habere contra Antonium, aut ejus auxilia contemnere contentum propriis facultatibus. Id indigne ferens *Antonius*, tamen eodem loco manſit, denuoque illum vocavit. Nam, quum gravatim ſumtus in claſſem faceret, & ad Parthicum bellum opus haberet Italicis legionibus, commutare claſſem cum parte legionum Cæſaris cogitabat. Quamquam enim ex fœdere utrique poteſtas erat delectus habendi per Italiam, difficile hoc *Antonio* erat futurum, quia Italiam Cæſar ſorte tenebat. Quamobrem *Octavia profecta* eſt *ad Cæſarem*, *arbitra inter fratrem maritumque* futura. Cui *Cæſar* dixit, deſertum ſe ab Antonio in il-

λεῖφθαι τοῖς κινδύνοις, ἔλεγε, τοῖς ἐν πορθμῷ καταλαβοῦσιν. Ἡ δὲ, ἐκλελύσθαι τοῦτο διὰ Μαικήνα. Ὁ δὲ, τὸν Ἀντώνιον, ἔφη, καὶ Καλλίαν ἀπελεύθερον ἐς Λέπιδον ἐκπέμψαι, συντιθέμενον τῷ Λεπίδῳ κατὰ Καίσαρος. Ἡ δὲ, συνειδέναι Καλλίαν περὶ γάμων ἀπεσταλμένον· βουληθῆναι γὰρ Ἀντώνιον πρὸ τῶν Παρθυϊκῶν ἐκδεδόσθαι τὴν θυγατέρα τῷ παιδὶ Λεπίδου, καθάπερ ὡμολόγητο. Καὶ τάδε μὲν ἡ Ὀκταουία. Ἀντώνιος δὲ καὶ τὸν Καλλίαν ἔπεμπεν, ἐς βάσανον τῷ Καίσαρι διδούς· ὁ δὲ οὐκ ἐδέξατο μὲν, ἀφίξεσθαι δὲ ἔφη, καὶ συμμίξειν Ἀντωνίῳ μεταξὺ Μεταποντίου καὶ Τάραντος, μέσον ἔχων ποταμὸν τὸν ἐπώνυμον. A. U. 718.

XCIV. Κατὰ δαίμονα δ᾽ ἀμφοτέρων προσιόντων τῷ ῥεύματι, Ἀντώνιος ἐκ τῆς ἀπήνης καταθορὼν, ἔς τι τῶν παρορμούντων σκαφῶν ἐσήλατο μόνος, καὶ ἐπέρα πρὸς τὸν Καίσαρα, πιστεύων ὡς φίλῳ. Καὶ ὁ Καῖσαρ ἰδὼν,

Lin. 60 ſq. μεταξὺ Ποντίου *Edd. truncato nomine, cum Reg. B. Recte Reg. A. Aug. Cand. L. 61 ſq.* ποταμὸν τὸ ἰυώνυμον *Edd.* τὸν *recte dedit Reg. A. cum Aug. Pro* ἐυώνυμον *repoſui* ἐπώνυμον. *Sic Cand.* fluv. ejuſdem nominis. *L. 64.* καταθορῶν *Edd. ex Reg. A. Praetuli Aug. Reg. B. L. 65.* καὶ, *ante* ἐπέρα, *caret edit. 3. oper. err.*

ſis periculis fuiſſe, quæ in freto Siculo ſubiiſſet. Retulit illa, crimen hoc jam in colloquio cum Mæcenate fuiſſe dilutum. Rurſus conqueſtus eſt *Cæſar*, Calliam libertum ab Antonio ad Lepidum eſſe miſſum, ut fœdus contra Cæſarem iniret. Cui *Octavia* reſpondit, ſcire ſe, Calliam miſſum ut de connubiis ageret: voluiſſe enim Antonium, antequam contra Parthos expeditionem ſuſciperet, elocare filiam filio Lepidi, quemadmodum promiſiſſet. Hæc adſeverante *Octavia*, Calliam quoque Cæſari miſit *Antonius*, ut tormentis veritatem exprimeret: quem ille non accepit, dicens, in *colloquium ſe venturum cum Antonio inter Metapontum et Tarentum*, quo loco fluvius ejuſdem nominis medius interfluit.

94. Ad eum fluvium quum eodem forte tempore uterque adveniſſet, *Antonius* e carpento deſiliens, in lintrem ibi ſtantem ſolus inſiliit: trajiciebatque ad Cæſarem, credens ut amico. Id *Cæſar* ubi

Digitized by Google

A. U. 718. ἀντεμιμεῖτο, καὶ ξυμβάλλουσιν ἀλλήλοις κατὰ τὸ ῥεῦμα, καὶ διήριζον, ἑκάτερος ἐκβῆναι βουλόμενος ἐς τὴν ὄχθην τοῦ ἑτέρου. ἐνίκα δὲ ὁ Καῖσαρ, ὡς καὶ πρὸς τὴν Οκταουΐαν ἥξων ἐς Τάραντα· ἐπί τε τῆς ἀπήνης Αντωνίου τῇ συνήδρευεν αὐτῷ, καὶ ἐν Τάραντι ἐς τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ παρῆλθέ τε ἀφύλακτος, καὶ τὴν νύκτα ὁμοίως ἀνεπαύετο χωρὶς δορυφόρων παρ᾽ αὐτῷ. τὰ δ᾽ ὅμοια καὶ παρ᾽ Αντωνίου τῆς ἐπιούσης ἐπεδείκνυντο. Οὕτως αὐτοῖς ἦν συνεχὴς ἡ μεταβολὴ, πρός τε τὰς ὑπονοίας, διὰ φιλαρχίαν, καὶ ἐς τὰς πίστεις, ὑπὸ χρείας.

XCV. Τὸν μὲν οὖν ἐπίπλουν τὸν ἐπὶ Πομπήϊον ὁ Καῖσαρ ἐς νέωτα ἀνεβάλλετο. ὁ δ᾽ Αντώνιος ἐπιμένειν διὰ Παρθυαίους οὐ δυνάμενος· ἀντέδοσαν ὅμως ἀλλήλοις, Καίσαρι μὲν ὁ Αντώνιος ναῦς ἑκατὸν εἴκοσιν, ἃς αὐτίκα οἱ πέμψας ἐς Τάραντα παρέδωκεν, Αντωνίῳ δὲ ὁ Καῖσαρ δισμυρίους Ιταλοὺς ὁπλίτας, οὓς ἐπιπέμψειν ὑπισχνεῖτο. ἐδωρήσατο δὲ καὶ Οκταουΐα τὸν ἀδελφὸν, αἰτήσασα

Lin. 74. ἀπεδείκνυντο Edd. ex Reg. A. Prætuli Reg. B. cum quo facit Aug. licet mendoſe det ἐπιδείκνυντο.

vidit, imitatus eſt. Itaque in ipſo flumine ſibi obvii, contendunt inter ſe, & uterque in ripam alterius vult exſcendere. Vicit Cæſar, quippe Octaviam quoque conventurus Tarenti: conſeditque in eodem carpento cum Antonio, & Tarenti in ejus diverſorium conceſſit abſque ſatellitio, & ſic pernoctavit apud eum, nullos corporis cuſtodes ſecum habens. Eadem omnia ſequenti die fecit *Antonius*. Ita continenter levi momento mutabantur, vel ad ſuſpiciones, propter imperandi cupiditatem, vel ad mutuam fiduciam, quoties uſus poſtularet.

95. Ceterum expeditionem contra Pompejum Cæſar in annum ſequentem diſtulit: Antonius vero, quum diutius morari propter Parthos non poſſet, permutationem tamen cum Cæſare inſtituit. *Cæſari Antonius* CXX *naves* continuo Tarentum miſſas *tradidit*: pro quibus *Cæſar illi viginti legionariorum millia* pollicitus eſt miſſurum ſe ex Italia. *Octavia* quoque fratrem donavit impetratis ab

Digitized by Google

παρ' Ἀντωνίου, δέκα φασήλοις τριηρετικοῖς, ἐπιμίκτοις A. U.
ἔκ τε φορτίδων νεῶν καὶ μακρῶν· καὶ τὴν Ὀκταουίαν ὁ 718.
Καῖσαρ, χιλίοις λογάσι σωματοφύλαξιν, οὓς ἐπιλέξαιτο Ἀντώνιος. Ἐπεὶ δὲ ὁ χρόνος αὐτοῖς ἔληγε τῆς ἀρχῆς, ἣ τοῖς τρισὶν ἐψήφιστο ἀνδράσιν, ἑτέραν ἑαυτοῖς ὥριζον πενταετίαν, οὐδὲν ἔτι τοῦ δήμου δεηθέντες. Οὕτω μὲν οὖν διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὁ Ἀντώνιος εὐθὺς ἐς τὴν Συρίαν ἠπείγετο, τὴν Ὀκταουίαν παρὰ τῷ ἀδελφῷ καταλιπὼν μετὰ θυγατρὸς ἤδη γενομένης αὐτοῖς.

XCVI. Μηνόδωρος δὲ, εἴτε τις ὢν φύσει παλιμπροδότης, εἴτε δείσας τήν ποτε ἀπειλὴν Ἀντωνίου, ἀπάξειν αὐτὸν εἰπόντος ὡς ἀνδράποδον πολεμοποιὸν, εἴτε ἐλασσόνων ἀξιοῦσθαι νομίζων παρ' ἃ προσεδόκησεν, εἴτε τῶν ἄλλων αὐτὸν ἐξελευθέρων τοῦ Πομπηίου συνεχῶς ὀνειδιζόντων ἐς ἀπιστίαν δεσπότου, καὶ παρακαλούντων ἐπανελθεῖν· Μενεκράτους ἀποθανόντος, πίστιν αἰτήσας καὶ

Lin. 84. τριηρετικοῖς *mend. Edd. cum MSStis, quod correxi.* τριηρητικοῖς *legit Bayf.* *L. 88.* ἐπεψήφιστο *Edd. Praetuli Aug.* *L. 89.* οὗτοι μὲν (*ſic, cum accentu acuto*) *mend. Edd. cum Regiis & Aug. Mutavi in* οὕτω, eoque modo *Cand.* *L. 96 ſq.* παρ' ἃ *uſque* ἐξελευθέρων *omiſit Reg. B.* *L. 98 ſq.* ἀπανελθεῖν *Edd. invit. MSS. operarum errore, ex edit. 1. propagato.* *L. 99.* Τιμοκράτους ἀποθ. *mend. Edd. ex Regiis. Recte Aug. Ven. Cand.*

Antonio decem *phaſelis triremibus:* quod navis genus medium eſt inter longas & onerarias. *Cæſar* viciſſim Octaviam mille ſelectis donavit ſatellitibus, Antonio delectu eorum permiſſo. Et quoniam *Triumviratus tempus*, ſenatuſconſulto præſcriptum, exierat, *prorogarunt ſibi ipſi* poteſtatem in aliud quinquennium, nihil morati plebis ſuffragia. Atque ita diſceſſerunt: & *Antonius* recta *properabat in Syriam*, Octavia apud fratrem relicta, cum filiola quæ jam ipſis nata erat.

96. Ceterum *Menodorus*, ſive quod natura eſſet reciprocus proditor; ſive minas Antonii veritus, qui, ad ſupplicium ſe eum, ut turbulentum mancipium, rapturum, aliquando dixerat; ſive minora ſpe conſecutus præmia; ſive permotus continuis ceterorum Pompeji libertorum opprobriis, perfidiam objectantium, & ad officium revocantium; exſtincto Menecrate,

A. U. 718. λαβὼν, ηὐτομόλησε πρὸς Πομπήϊον σὺν ἑπτὰ ναυσὶ, Καλουισίου τοῦ ναυάρχου τοῦ Καίσαρος διαλαθών. ἐφ' ᾧ τὸν Καλουίσιον ὁ Καῖσαρ ἀπέλυσε τῆς ναυαρχίας, καὶ ἀντικατέστησεν Ἀγρίππαν. Ἐπεὶ δ' ἕτοιμος ἦν ὁ στόλος, ἐκάθαιρεν αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ὧδε. Οἱ μὲν βωμοὶ ψαύουσι τῆς θαλάσσης, καὶ ἡ πληθὺς αὐτοὺς περιέστηκε κατὰ ναῦν, μετὰ σιωπῆς βαθυτάτης· οἱ δὲ ἱερουργοὶ θύουσι μὲν ἑστῶτες ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ τρὶς ἐπὶ σκαφῶν περιφέρουσιν ἀνὰ τὸν στόλον τὰ καθάρσια, συμπεριπλεόντων αὐτοῖς τῶν στρατηγῶν, καὶ ἐπαρωμένων, ἐς τάδε τὰ καθάρσια, ἀντὶ τοῦ στόλου, τὰ ἀπαίσια τραπῆναι· νείμαντες δὲ αὐτὰ, μέρος ἐς τὴν θάλασσαν ἀπορρίπτουσι, καὶ μέρος ἐς τοὺς βωμοὺς ἐπιθέντες ἅπτουσι, καὶ ὁ λεὼς ἐπευφημεῖ. Οὕτω μὲν Ῥωμαῖοι τὰ ναυτικὰ καθαίρουσιν.

XCVII. Ἔμελλε δ' ὁ μὲν Καῖσαρ ἐκ Δικαιαρχείας, ὁ δὲ Λέπιδος ἐκ Λιβύης, Ταῦρος δ' ἐκ Τάραντος ἐπιπλεύσεσθαι τῇ Σικελίᾳ, ὡς ἂν αὐτὴν ἐξ ἠοῦς ὁμοῦ καὶ δύσεως καὶ μεσημβρίας περιλάβοιεν. καὶ τῆς ἀναγωγῆς

ſide impetrata, *ad Pompejum rurſus transfugit*, cum ſeptem navibus, non ſentiente præfecto claſſis Calviſio. Quam ob cauſam *Calviſio claſſis præfecturam Cæſar abſtulit, et in Agrippam tranſtulit.* Abſolutam deinde *claſſem luſtravit* hunc in modum: „Altaria ſtant in extremo littore: naves plenæ claſſiariis ordine circumſtant, cum altiſſimo ſilentio: ſacrifici, ſtantes ad mare, mactant victimas, moxque in ſcaphis ter circum claſſem luſtralia exta circumferunt, navigantibus una & ducibus, comprecantibuſque, ut in ea luſtramina a claſſe avertantur infauſta omnia; diviſis deinde luſtralibus extis, partem in mare projiciunt, partem adolent in altaribus, fauſta ominante multitudine." *Hoc modo Romani claſſes ſuas luſtrare ſolent.*

97. Statutum autem erat, ut *Cæſar a Puteolis, Lepidus ex Africa, Taurus a Tarento*, diverſis claſſibus *Siciliam invaderent*; ut hoſtem ab oriente pariter & occidente meridieque circumvenirent: &

Digitized by Google

τοῦ Καίσαρος ἡ ἡμέρα προείρητο πᾶσι, καὶ ἦν δεκάτη τροπῶν θερινῶν, ἥν τινα Ῥωμαῖοι νουμηνίαν ἔχουσι τοῦ μηνὸς, ὃν ἐπὶ τιμῇ τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου Ἰούλιον ἀντὶ Κυϊντιλίου καλοῦσι. τήνδε μὲν ὁ Καῖσαρ ὥρισε τὴν ἡμέραν, οἰωνιούμενος ἴσως διὰ τὸν πατέρα, νικηφόρον αἰεὶ γενόμενον. Ὁ δὲ Πομπήϊος Λεπίδῳ μὲν ἀντέτασσε Πλέννιον ἐν Λιλυβαίῳ, τέλος ὁπλιτῶν ἔχοντα, καὶ ἄλλο πλῆθος ἐσκευασμένον κούφως· τὴν δὲ πρὸς ἕω καὶ δύσιν ἀκτὴν τῆς Σικελίας πᾶσαν ἐφρούρει, καὶ νήσους μάλιστα Λιπάραν τε καὶ Κοσσύραν, ἵνα μήτε Κοσσύρα Λεπίδῳ, μήτε Λιπάρα Καίσαρι, ἐνορμίσματα ἢ ναύσταθμα γένοιτο εὔκαιρα ἐπὶ τῇ Σικελίᾳ. τὸ δ᾽ ἄριστον τοῦ ναυτικοῦ ἐν Μεσσήνῃ συνεῖχεν, ἐφεδρεῦον ὅπῃ δεήσειεν. Οὕτω μὲν ἑκάτεροι παρασκευῆς εἶχον.

XCVIII. Γενομένης δὲ τῆς νουμηνίας, ἀνήγοντο πάντες ἅμα ἠοῖ· Λέπιδος μὲν ἐκ Λιβύης χιλίαις ὁλκάσι, καὶ μακραῖς ἑβδομήκοντα, καὶ τέλεσι στρατοῦ δυώδεκα, καὶ ἱππεῦσι Νομάσι πεντακισχιλίοις, καὶ ἑτέρᾳ πα-

Lin. 14. *Malim* οἱ Ῥωμαῖοι. *L.* 25 *ſq.* Plinium *conſtanter vocat Cand.* *L.* 32. Μισήνῃ *h. l. rurſus Aug.*

prædictus omnibus eſt dies, quo ſoluturæ eſſent claſſes. Is dies fuit decimus post æſtivum ſolſtitium, quo Romani *Calendas* agunt menſis ejus qui in ſuperioris Cæſaris honorem *Julius* adpellatur, quum prius *Quintilis* vocaretur. Hunc diem Cæſar præſtituit, fauſtum ratus fortaſſe propter patrem, perpetuo victorem. *Pompejus* vero *Lepido oppoſuit Plennium ad Lilybaum*, cum legione una & alia leviter armatorum multitudine. Orientale autem occidentaleque Siciliæ latera præſidiis muniit, & inſulas præſertim *Liparam* & *Coſſyram*, ne vel Coſſyra Lepido, vel Lipara Cæſari, portus aut ſtationes opportunas præberent contra Siciliam. Robur autem claſſis Meſſanæ continebat, quæ in omnes occaſiones eſſet intenta. Hi fuerunt utriuſque partis adparatus.

98. Poſtquam autem Calendæ venere, prima aurora omnes ſolverunt: *Lepidus* ex Africa mille onerariis, longis ſeptuaginta, cum legionibus duodecim, & equitum Numidarum quinque millibus, mul-

Digitized by Google

A. U. 718. ρασκευῇ πολλῇ· Ταῦρος δ' ἐκ Τάραντος, ταῖς Ἀντωνίου ναυσὶν ἐξ ἑκατὸν καὶ τριάκοντα δύο μόναις καὶ ἑκατὸν, ἐπεὶ τῶν λοιπῶν οἱ ἐρέται χειμῶνος ἐτεθνήκεσαν· ὁ δὲ Καῖσαρ, ἐκ Δικαιαρχείας, θύων ἅμα καὶ σπένδων ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος νεὼς ἐς τὸ πέλαγος ἀνέμοις εὐδίοις, καὶ Ἀσφαλείῳ Ποσειδῶνι, καὶ ἀκύμονι θαλάσσῃ, συλλήπτορας αὐτῷ κατὰ ἐχθρῶν πατρῴων γενέσθαι. πρόπλοι δ' αὐτῷ τινες τοὺς μυχοὺς τῆς θαλάσσης διηρεύνων, καὶ Ἄππιος μετὰ πλήθους νεῶν ὀπισθοφυλάκων εἵπετο. Τρίτῃ δὲ τῆς ἀναγωγῆς ἡμέρᾳ νότος ἐμπεσὼν, Λεπίδου μὲν ὁλκάδας ἀνέτρεψε πολλάς· ὡρμίσθη δὲ ὅμως ἐς Σικελίαν, καὶ Πλέννιον ἐν Λιλυβαίῳ πολιορκῶν, τινὰς τῶν πόλεων ὑπήγετο, καὶ ἑτέρας ἐβιάζετο. Ταῦρος δὲ, ἀρχομένου τοῦ πνεύματος, ἐς Τάραντα ἐπαλινδρόμει. Ἀππίου δ' ἄρτι τὸ Ἀθηναῖον ἄκρον περιπλέοντος, αἱ μὲν συνετρίβοντο τῶν νεῶν ἀμφὶ ταῖς πέτραις, αἱ δ' ἐς τέλ-

Lin. 43. Ἀσφαλίῳ *Aug.* *L.* 44. πρόπλουν *Edd. cum Reg. B. ex emendatione Gu. Budæi*, πρόπλουν *Reg. A. & Reg. B. a prima manu.* πρόπλοι *recte Ven. & Aug. a prim. manu, quod in Aug. perperam dein alia manus in* πρόπλευν *mutavit.* *L.* 49. Πλίννιον *h. l. Aug.* *L.* 51. ἐπαλινδρόμει *Aug. non male.* *L.* 52. Ἀθηναῖον *Edd. Cod. Verius Aug.*

toque alio adparatu: *Taurus* Tarento ex Antonianis CXXX navibus duas tantum ſupra centum eduxit, quum reliquarum remigium anteacta hiems abſumſiſſet. *Cæſar* Puteolis ſolvit, ſacra ſimul faciens, & ex prætoria navi in mare *libans Ventis ſerenis*, *tutelari Neptuno*, *et tranquillo Mari*, ut propitii ſibi contra paternos inimicos faverent. Præcurſoriæ nonnullæ, ab illo præmiſſæ, ſinus maris ſcrutabantur: poſtremum navium agmen *Appius* cogebat cum præſidio. Tertio vero die poſtquam ſolverant, exortus *Auſter multas onerarias Lepidi ſubvertit*: tenuit tamen Siciliam, & Plennium intra Lilybæum oppugnavit, oppidaque aliquot partim vi, partim deditione, in fidem recepit. *Taurus*, mox ubi reflare ventus cœpit, Tarentum reverſus eſt. *Appio* vero circa Minervæ promontorium navigante, pars navium illiſa eſt ſcopulis, pars in brevia

Digitized by Google

ματα ἐξώκελλον ὑπὸ ῥύμης, αἱ δὲ καὶ διεῤῥίφησαν οὐκ ἀσινεῖς. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ἀρχομένου μὲν τοῦ χειμῶνος, ἐς τὸν Ελεάτην κόλπον ἐρυμνὸν ὄντα συμπεφεύγει, χωρὶς ἑξήρους μιᾶς, ἣ περὶ τῇ ἄκρᾳ διελύθη. Λιβὸς δὲ τὸν νότον μεταλαβόντος, ὁ κόλπος ἐκυμαῖτο, ἐς τὴν ἑσπέραν ἀνεῳγμένος· καὶ οὔτε ἐκπλεῦσαι δυνατὸν ἦν ἔτι πρὸς ἐναντίον τοῦ κόλπου τὸ πνεῦμα, οὔτε κῶπαι κατεῖχον, οὔτε ἄγκυραι, ἀλλ᾽ ἐς ἀλλήλας ἢ ἐς τὰς πέτρας ἐνηράσσοντο αἱ νῆες· καὶ νυκτὸς ἦν ἔτι τὸ δεινὸν ἀτοπώτερον. A. U. 718.

XCIX. Ενδόντος δέ ποτε τοῦ κακοῦ, τὰ νεκρὰ ἔθαπτεν ὁ Καῖσαρ, καὶ τοὺς τραυματίας ἐθεράπευε, καὶ τοὺς ἐκνέοντας ἐνέδυε, καὶ ὥπλιζεν ἑτέροις ὅπλοις, καὶ τὸν στόλον ἅπαντα ἐκ τῶν ἐνόντων ἀνελάμβανε. διεφθάρατο δ᾽ αὐτῷ νῆες, βαρεῖαι μὲν ἕξ, κουφότεραι δὲ ἓξ καὶ εἴκοσι, λιβυρνίδες δὲ ἔτι πλείους. καὶ ἐς τάδε διορθούμενα τριάκοντα ἡμέρας ἀναλώσειν ἔμελλεν, ἤδη τοῦ θέρους προκόπτοντος. ὅθεν ἦν ἄριστον αὐτῷ τὸν πόλεμον ἐς τὸ μέλλον θέρος ἀναβαλέσθαι. Ενοχλουμένου δὲ τοῦ

Lin. 54. ἐξώκελλον *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 56. Ελαίτην κόλπον *Edd. Aug. Correxi, monente etiam Cluv. Recte Cand.* Eleatem ſinum. *L.* 71. ἀναβάλλεσθαι *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Reg. B.*

magno impetu impegit, reliquæ non ſine damno disjectæ ſunt. *Cæſar*, oriente tempeſtate, *in Eleatem ſinum* natura tutum confugit, excepta una hexere, quæ circa promontorium fecit naufragium. Quum vero Auſtro ſucceſſiſſet *Africus*, ſinus ad occidentem apertus turbabatur fluctibus: &, reflante jam vento neque exire ſinu, neque aut remis aut ancoris ſiſti *naves* poterant, ſed *vel ad ſaxa vel inter ſe collidebantur*: quod malum adventu noctis auctum eſt.

99. Tandem ſedato infortunio, *Cæſar* mortuos ſepeliit, vulneratos curavit, enatantes veſtivit aliiſque armis inſtruxit, & univerſam claſſem pro præſentibus viribus reficere inſtituit. *Perierant* autem *naves* graviores ſex, leviores ſex & viginti, liburnicæ plures etiam. His incommodis farciendis opus erat triginta dierum ſpatio; & vergebat jam æſtas. Unde optimum fuerat, differre bellum in æſtatem proximam. Sed

A. U. 718. ρασκευῇ πολλῇ· Ταῦρος δ᾽ ἐκ Τάραντος, ταῖς Ἀντωνίου ναυσὶν ἐξ ἑκατὸν καὶ τριάκοντα δύο μόναις καὶ ἑκατὸν, ἐπεὶ τῶν λοιπῶν οἱ ἐρέται χειμῶνος ἐτεθνήκεσαν· ὁ δὲ Καῖσαρ, ἐκ Δικαιαρχείας, θύων ἅμα καὶ σπένδων ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος νεὼς ἐς τὸ πέλαγος ἀνέμοις εὐδίοις, καὶ Ἀσφαλείῳ Ποσειδῶνι, καὶ ἀκύμονι θαλάσσῃ, συλλήπτορας αὐτῷ κατὰ ἐχθρῶν πατρῴων γενέσθαι. πρόπλοι δ᾽ αὐτοῦ τινες τοὺς μυχοὺς τῆς θαλάσσης διηρεύνων, καὶ Ἄππιος μετὰ πλήθους νεῶν ὀπισθοφυλάκων εἵπετο. Τρίτῃ δὲ τῆς ἀναγωγῆς ἡμέρᾳ νότος ἐμπεσὼν, Λεπίδου μὲν ὁλκάδας ἀνέτρεψε πολλάς· ὡρμίσθη δὲ ὅμως ἐς Σικελίαν, καὶ Πλέννιον ἐν Λιλυβαίῳ πολιορκῶν, τινὰς τῶν πόλεων ὑπήγετο, καὶ ἑτέρας ἐβιάζετο. Ταῦρος δὲ, ἀρχομένου τοῦ πνεύματος, ἐς Τάραντα ἐπαλινδρόμει. Ἀππίου δ᾽ ἄρτι τὸ Ἀθήναιον ἄκρον περιπλέοντος, αἱ μὲν συνετρίβοντο τῶν νεῶν ἀμφὶ ταῖς πέτραις, αἱ δ᾽ ἐς τέλ-

Lin. 43. Ἀσφαλίῳ *Aug.* *L.* 44. πρόπλουν *Edd. cum Reg. B. ex emendatione Gu. Budæi.* πρόπλουν *Reg. A.* & *Reg. B. a prima manu.* πρόπλοι *recte Ven.* & *Aug. a prim. manu, quod in Aug. perperam dein alia manus in* πρόπλουν *mutavit.* *L.* 49. Πλίννιον *b. l. Aug.* *L.* 51. ἐπαλινδρόμει *Aug. non male.* *L.* 52. Ἀθηναίων *Edd. Cand. Verius Aug.*

toque alio adparatu: *Taurus* Tarento ex Antonianis CXXX navibus duas tantum ſupra centum eduxit, quum reliquarum remigium anteacta hiems abſumſiſſet. *Cæſar* Puteolis ſolvit, ſacra ſimul faciens, & ex prætoria navi in mare *libans Ventis ſerenis, tutelari Neptuno, et tranquillo Mari*, ut propitii ſibi contra paternos inimicos faverent. Præcurſoriæ nonnullæ, ab illo præmiſſæ, ſinus maris ſcrutabantur: poſtremum navium agmen *Appius* cogebat cum præſidio. Tertio vero die poſtquam ſolverant, exortus *Auſter multas onerarias Lepidi ſubvertit*: tenuit tamen Siciliam, & Plennium intra Lilybæum oppugnavit, oppidaque aliquot partim vi, partim deditione, in fidem recepit. *Taurus*, mox ubi reflare ventus cœpit, Tarentum reverſus eſt. *Appio* vero circa Minervæ promontorium navigante, pars navium illiſa eſt ſcopulis, pars in brevia

Digitized by Google

ματα ἐξώκελλον ὑπὸ ῥύμης, αἱ δὲ καὶ διεῤῥίφησαν οὐκ ἀσινεῖς. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ἀρχομένου μὲν τοῦ χειμῶνος, ἐς τὸν Ἐλεάτην κόλπον εὔορμον ὄντα συμπέφευγει, χωρὶς ἑξήρους μιᾶς, ἣ περὶ τῇ ἄκρᾳ διελύθη. Λίβος δὲ τὸν νότον μεταλαβόντος, ὁ κόλπος ἐκυκᾶτο, ἐς τὴν ἑσπέραν ἀνεῳγμένος· καὶ οὔτε ἐκπλεῦσαι δυνατὸν ἦν ἔτι πρὸς ἐναντίον τοῦ κόλπου τὸ πνεῦμα, οὔτε κῶπαι κατεῖχον, οὔτε ἄγκυραι, ἀλλ' ἐς ἀλλήλας ἢ ἐς τὰς πέτρας ἐνηράσσοντο αἱ νῆες· καὶ νυκτὸς ἦν ἔτι τὸ δεινὸν ἀτοπώτερον. *A. U. 718.*

XCIX. Ἐνδόντος δέ ποτε τοῦ κακοῦ, τὰ νεκρὰ ἔθαπτεν ὁ Καῖσαρ, καὶ τοὺς τραυματίας ἐθεράπευε, καὶ τοὺς ἐκνέοντας ἐνέδυε, καὶ ὥπλιζεν ἑτέροις ὅπλοις, καὶ τὸν στόλον ἅπαντα ἐκ τῶν ἐνόντων ἀνελάμβανε. διεφθάρατο δ' αὐτῷ νῆες, βαρεῖαι μὲν ἕξ, κουφότεραι δὲ ἓξ καὶ εἴκοσι, λιβυρνίδες δὲ ἔτι πλείους. καὶ ἐς τάδε διορθούμενα τριάκοντα ἡμέρας ἀναλώσειν ἔμελλεν, ἤδη τοῦ θέρους προκόπτοντος. ὅθεν ἦν ἄριστον αὐτῷ τὸν πόλεμον ἐς τὸ μέλλον θέρος ἀναβαλέσθαι. Ἐνοχλουμένου δὲ τοῦ

Lin. 54. ἐξώκελλον *Edd. Præfuli Aug.* *L. 56.* Ἐλεάτην κόλπον *Edd. Aug. Correxi, monente etiam Cluv. Recte Cand.* Eleatem ſinum. *L. 71.* ἀναβάλλεσθαι *Edd. ex Reg. A. Præfuli Aug. Reg. B.*

magno impetu impegit, reliquæ non ſine damno disjectæ ſunt. *Cæſar*, oriente tempeſtate, *in Eleatem ſinum* natura tutum confugit, excepta una hexere, quæ circa promontorium fecit naufragium. Quum vero Auſtro ſucceſſiſſet *Africus*, ſinus ad occidentem apertus turbabatur fluctibus: &, reflante jam vento neque exire ſinu, neque aut remis aut ancoris ſiſti *naves* poterant, ſed *vel ad ſaxa vel inter ſe collidebantur*: quod malum adventu noctis auctum eſt.

99. Tandem ſedato infortunio, *Cæſar* mortuos ſepeliit, vulneratos curavit, enatantes veſtivit aliiſque armis inſtruxit, & univerſam claſſem pro præſentibus viribus reficere inſtituit. *Perierant* autem *naves* graviores ſex, leviores ſex & viginti, liburnicæ plures etiam. His incommodis ſarciendis opus erat triginta dierum ſpatio; & vergebat jam æſtas. Unde optimum fuerat, differre bellum in æſtatem proximam. Sed

A. U. 718.

δήμου ταῖς ἀπορίαις, ἐπεσκεύαζε τὰς ναῦς ἐς τὴν γῆν ἀνέλκων μετὰ ἐπείξεως, καὶ τὰ πληρώματα τῶν διεφθαρμένων ἐς τὰς παρὰ Ταύρῳ ναῦς κενὰς ἐξέπεμπε. Ὡς δὲ ἐπὶ συμφορᾷ μείζονι, Μαικήναν μὲν ἐς Ῥώμην ἐξέπεμπε διὰ τοὺς ἐπτοημένους ἔτι πρὸς τὴν μνήμην Πομπηίου Μάγνου· οὐ γὰρ αὐτοὺς ἐξελελοίπει ἡ δόξα τοῦ ἀνδρὸς τούτου. τοὺς δὲ κληρούχους αὐτὸς ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν ἐπέτρεχε, καὶ ἐκ τοῦ φόβου τῶν γεγονότων ἀνελάμβανε. Διέδραμε δὲ καὶ ἐς Τάραντα, καὶ τὸ ναυτικὸν εἶδε τὸ ὑπὸ Ταύρῳ, καὶ ἐς Ἱππώνειον ἦλθε, καὶ τὰ πεζὰ παρηγόρησε, καὶ τὴν τῶν νεῶν ἐπισκευὴν ἐπέσπερχε· καὶ πλησίον ἦν ἤδη καὶ ὁ δεύτερος ἐς Σικελίαν ἐπίπλους.

C. Ὁ δὲ Πομπήιος οὐδ᾽ ἐπὶ τοιᾷδε εὐκαιρίᾳ τοσοῖσδε ναυαγίοις ἐπιχειρεῖν ἠξίου· ἀλλ᾽ ἔθυε μόνον Θαλάσσῃ καὶ Ποσειδῶνι, καὶ υἱὸς αὐτῶν ὑφίστατο καλεῖσθαι, πειθόμενος, οὐκ ἄνευ θεοῦ δὶς οὕτω θέρους πταῖσαι τοὺς πολεμίους. Φασὶ δ᾽ αὐτὸν, ὑπὸ τῶνδε χαυνούμενον, καὶ τὴν συνήθη τοῖς αὐτοκράτορσι χλαμύδα ἐκ φοινικῆς ἐς κυανῆν

Lin. 72. ταῖς, ἐς ναῦς, *carent Edd. Dedit Reg. A. cum Aug.*

quum populus laboraret inopia, ſubductas *naves Cæſar reparavit* celeriter, & ſocios navales recollectos ex naufragiis, Tauro in ſupplementum vacuarum navium tranſmiſit. Simul poſt hunc tanti momenti caſum Mæcenatem Romam miſit, propter conſternatos ob nondum abolitam ex animis civium Pompeji Magni memoriam. Novos autem colonos ipſe, magna feſtinatione Italiam obeundo, recreabat a pavore. Pari celeritate Tarentum quoque adcurrit, ut Tauri claſſem inviſeret; indeque Vibonem profectus, legiones affatus, bono eſſe animo juſſit; & adparatum navium acceleravit, brevi *Siciliam denuo invaſurus.*

100. *Pompejus*, ne hac quidem tot naufragiorum occaſione uſus, tantum *Salo Neptunoque ſacra fecit: quorum etiam filium adpellari ſe ſuſtinuit*; perſuaſus, non ſine deo bis ita per æſtivos menſes hoſtem adverſis tempeſtatibus adflictum. Fertur que eum, his ſucceſſibus inflatum, mutaſſe *paludamentum* quoque imperatorium, *cæruleum*

μεταλλάξαι, εἰσποιούμενον ἄρα τῷ Ποσειδῶνι. Ἐλπίσας δ' ἀναζεύξειν τὸν Καίσαρα, ὡς ἐπύθετο ναυπηγούμενόν τε καὶ ἐπιπλευσούμενον αὖθις αὐτοῦ θέρους, ἐξεπλήσσετο μὲν, ὡς ἀμάχῳ γνώμῃ καὶ παρασκευῇ πολεμῶν· Μηνόδωρον δὲ μετὰ νεῶν ἑπτὰ, ὧν ἤγαγεν, ἔπεμπε κατασκεψόμενον τὰ νεώλκια τοῦ Καίσαρος, καὶ δράσοντα ὅ τι καὶ δύναιτο. Ὁ δὲ, καὶ τέως ἀχθόμενος οὐκ ἀποδοθείσης αὐτῷ τῆς ναυαρχίας, καὶ τότε αἰσθόμενος ὅτι δι' ὑποψίαν μόνων ἠξίωτο ὧν ἤγαγε νεῶν, ἐπεβούλευεν αὖθις αὐτομολίαν. A. U. 718.

CI. Ἐπινοῶν δὲ πρότερον, ὡς ἐς πάντα οἱ συνοῖσον, ἀνδραγαθίσασθαι, διέδωκε τοῖς συμπλέουσιν ὅσον εἶχε χρυσίον, καὶ διέπλευσεν εἰρεσίᾳ τρισὶν ἡμέραις πεντακοσίους ἐπὶ χιλίοις σταδίους, καὶ τοῖς προφύλαξι τῶν ναυπηγουμένων Καίσαρι νεῶν, οἷα σκηπτὸς ἀφανῶς ἐμπίπτων, καὶ ἐς ἀφανὲς ἀναχωρῶν, ᾕρει κατὰ δύο καὶ

Lin. 95. νεόλκια Edd. Rectius Aug. L. 98. μόνον Aug. L. 1. Pro πρότερον dat τρόπον mend. Reg. A. L. 2. ἀνδραγαθήσασθαι Reg. A. Ibid. τοῖς πλέουσιν Aug. Ven. L. 5. οἷα σκηπτὸς ἐπιφανῶς mend. Edd. Recte Aug. Ven. Cand. L. 6. ᾕρει καὶ δύο καὶ τρεῖς Edd. ex Reg. A. Verum ded. Reg. B. Aug. Utrumque perſpecte viderat Muſgrav.

que ſumſiſſe *pro coccineo*, adoptatum a Neptuno ſcilicet. Quum vero Cæſarem omnino nunc quieturum ſperaſſet; ut audivit, inſtaurata claſſe rediturum eadem æſtate in Siciliam, perculſus eſt, quod adverſus, inexpugnabilem & animum & adparatum ſibi eſſet bellum gerendum; Menodorumque cum ſeptem quas adduxerat navibus ſpeculatum miſit ad navalia Cæſaris, damnum ſimul illaturum quantum poſſet. Sed *Menodorus*, jam ante dolens non redditum ſibi claſſis imperium, tum vero ſentiens, propter ſuſpicionem ſolas quas adduxerat naves ſibi creditas, *rurſus transfugiendi cepit conſilium.*

101. Quoniam autem in quemvis eventum utile fore cogitabat, ſi prius virtutis aliquod ſpecimen edidiſſet; ſociis navalibus quidquid auri habebat diſtribuit, eremigatiſque intra triduum CXC paſſuum millibus, in præſidiarias navium quæ Cæſari fabricabantur, fulminis in morem, repentinus irruit; earumque jam duas, jam tres, protinus

A. U. 718.

τρεῖς ναῦς τῶν Φυλακίδων· καὶ τὰς ὁλκάδας, αἳ τὸν σῖτον ἔφερον, ὁρμούσας ἢ παραπλεούσας, κατέδυεν ἢ ἀνεδεῖτο ἢ ἐνεπίμπρη. θορύβου δὲ πάντα μεστὰ διὰ Μηνόδωρον ἦν, Καίσαρος ἀπόντος ἔτι καὶ Ἀγρίππα· καὶ γὰρ οὗτος ἐπὶ ὕλην ἐπεπόρευτο. γαυρούμενος δὲ ὁ Μηνόδωρος, ἐξώκειλέ ποτε τὴν ναῦν ἑκὼν ἐς ἕρμα γῆς ἁπαλῆς σὺν καταφρονήσει, καὶ ὑπεκρίνετο αὐτὴν ὑπὸ τοῦ πηλοῦ κατέχεσθαι· μέχρι, τῶν πολεμίων ἐκ τῶν ὁρῶν καταθεόντων, ὡς ἐπὶ Μηνοδώρου θήραν ἕτοιμον, ἀνακρουσάμενος ᾤχετο σὺν γέλωτι, καὶ τὸν στρατὸν τοῦ Καίσαρος ἀνία κατεῖχε σὺν θαύματι. ὡς δὲ ἱκανῶς ἐπεδέδεικτο, οἷος ἐχθρός τε καὶ φίλος εἴη, Ῥέβιλλον μὲν ἑλὼν, ἄνδρα ἀπὸ βουλῆς, μεθῆκε, μνώμενος ἤδη τὸ μέλλον.

CII. Μινδίῳ δὲ Μαρκέλλῳ, τῶν ἑταίρων τινὶ τῶν Καίσαρος, φίλος ἐν τῇ προτέρᾳ γεγονὼς αὐτομολίᾳ, τοὺς μὲν ἀμφ᾽ αὐτὸν ἔφη, τὸν Μίνδιον βουλεύειν αὐτομολίαν καὶ προδοσίαν. τοῖς δὲ πολεμίοις προσπελάσας, ἠξίου

Lin. 14 *ſq.* καθεράντων *mend. Reg. A.* *L.* 19. μνώμενος *Edd. ex Reg. A. & Reg. B. a ſec. man. Recte Aug. Ven. Reg. B. a pr. man.*

in occultum ſe rurſus prori-piens, opprimebat; & oneraria quoque frumentum vehentes, vel in ſtationibus vel in curſu deprehenſas, alias mergebat, alias capiebat, alias incendebat. Itaque terrore *Menodori* repleta erant omnia: & nec Cæſar aderat, nec Agrippa, qui in ſylvas ad parandam materiam fuerat profectus. Aliquando etiam jactantius illudens hoſtibus *Menodorus*, contemtim in brevia impegit navem ubi mollius ſolum erat, in luto ſe hærere fingens; tum vero, velut ad paratam prædam e monte decurrentibus hoſtibus, retro acta navi cum riſu abiit, mœrentibus æque ac ſtupentibus Cæſarianis. Poſtquam vero ſatis oſtendit, quantum rebus momentum vel hoſtis adferre poſſet vel ſocius; *Rebilum* ſenatorem captum dimiſit, ad futura parans initium.

102. Moxque de *Mindio Marcello*, Cæſaris familiari, cujus amicitiam in priori transfugio ſibi quæſierat, ſparſit rumorem apud ſuos, proditionem eum moliri & transfugium. Tum ad hoſtes ipſe adpellens propius, poſtulavit, cum Mindio in parva quadam

Μίνδιον αὐτῷ συνελθεῖν ἔς τινα νησίδα, ἐπὶ λόγοις συνοίσουσι. Καὶ συνελθόντι ἔλεγεν, οὐδενὸς ἀκούοντος ἑτέρου, φυγεῖν μὲν ἐς Πομπήϊον, ὑβριζόμενος ὑπὸ τοῦ τότε ναυάρχου Καλουϊσίου· τὴν δὲ ναυαρχίαν Ἀγρίππου μεταλαβόντος, ἐπανελεύσεσθαι πρὸς Καίσαρα οὐδὲν ἀδικοῦντα, εἰ πίστιν αὐτῷ κομίσειεν ὁ Μίνδιος παρὰ Μεσσάλα, τοῦ τὴν ἀποδημίαν Ἀγρίππα διοικοῦντος. ἔφη δ', ἐπανελθὼν μὲν, ἰάσεσθαι λαμπροῖς τὸ ἁμάρτημα ἔργοις· μέχρι δὲ τῶν πίστεων, λυμανεῖσθαί τινα τῶν Καίσαρος ὁμοίως, ἐς τὸ ἀνύποπτον. Καὶ ὁ μὲν αὖθις ἐλυμαίνετο. Μεσσάλας δ' ἐνεδοίασε μὲν, ὡς ἐπὶ αἰσχρῷ· ἐνέδωκε δ' ὅμως, εἴτε πολέμου ταῦτ' εἶναι νομίζων ἀνάγκας, εἴτε καὶ τῆς Καίσαρος γνώμης τι προμαθὼν ἢ τεκμηράμενος. Καὶ Μηνόδωρος μὲν αὖθις ηὐτομόλει, καὶ τὸν Καίσαρα ἐλθόντα προσπίπτων, ἠξίου συγγνῶναι μὴ λέγοντι τὰς αἰτίας τῆς φυγῆς. ὁ δὲ ἐς μὲν σωτηρίαν αὐτῷ συνεγίνωσκε διὰ τὰς σπονδὰς, καὶ ἀφανῶς ἐφυλάσ- A. U. 718.

Lin. 30 ſq. ἔφη δὲ παρελθὼν *Edd. Reſtitui Aug. L. 31.* ἰάσασθαι *Edd. Prætuli Aug. L. 40 ſq. Malim* ἐφύλασσε αὐτὸν, *quod & Muſgravio video placuiſſe.*

inſula ſibi permitti colloquium de rebus utrique parti profuturis. Quo impetrato colloquio, remotis arbitris, ait: „ſe prius ad Pompejum refugiſſe, coactum injuriis illatis ſibi a Calviſio, claſſis præfecto: nunc præfectura in Agrippam translata, rediturum ad Cæſarem, non male de ſe meritum; modo Mindius fidem ſibi adferret a *Meſſala*, *Agrippæ abſentis vicario.*" Promiſitque „ſe poſt reditum reſarturum peccatum ſuum egregiis facinoribus: ſed uſque dum fidem accepiſſet, infeſtaturum etiam nunc Cæſarianos ut antea, ob cavendam ſuſpicionem." Digreſſus deinde, infeſtus fuit more ſolito. *Meſſala vero* dubitavit aliquantiſper, ut de re parum honeſta: tandem conceſſit tamen, ſive has belli neceſſitates exiſtimans, ſive de Cæſaris mente præmonitus conjecturamve faciens. Sic *Menodorus rurſus transfugit*, accidenſque *ad genua Cæſaris* oravit, ut veniam ſibi daret, nec fugæ cauſas requireret. Ille, propter datam fidem, incolumitatem ei donavit: ſed occulte obſervari hominem juſſit; triremium vero

A. U. 718.

στετο· τοὺς δὲ τριηράρχους αὐτοῦ μεθίει χωροῦντας ὅποι θέλοιεν.

CIII. Ἑτοίμου δὲ τοῦ στόλου γενομένου, αὖθις ὁ Καῖσαρ ἀνήγετο, καὶ ἐς Ἱππώνειον παραπλεύσας, δύο τέλη μὲν πεζῶν Μεσσάλαν ἔχοντα περᾶν ἐκέλευσεν ἐς Σικελίαν ἐπὶ τὸ Λεπίδου στρατόπεδον, καὶ σταθμεύειν ἐς τὸν κόλπον διελθόντα τὸν εὐθὺ Ταυρομενίου· τρία δ᾽ ἔπεμπεν ἐπὶ Στυλίδα καὶ πορθμὸν ἄκρον, ἐφεδρεύειν τοῖς ἐσομένοις· Ταῦρον δ᾽ ἐς τὸ Σκυλάκιον ὄρος, ὃ πέραν ἐστὶ Ταυρομενίου, περιπλεῖν ἐκ Τάραντος ἐκέλευε. Καὶ ὁ μὲν περιέπλει, διεσκευασμένος ἐς μάχην ὁμοῦ καὶ εἰρεσίαν· καὶ τὰ πεζὰ αὐτῷ παρωμάρτει, προερευνώντων τήν τε γῆν ἱππέων, καὶ λιβυρνίδων τὴν θάλασσαν. Καὶ ὁ Καῖσαρ ὧδε ἔχοντι, ἐξ Ἱππωνείου ἐπιδραμὼν, ἐπιφαίνεται κατὰ τὸ Σκυλάκιον, καὶ τὴν εὐταξίαν ἀποδεξάμενος, ἐπανῆλθεν ἐς τὸ Ἱππώνειον. Ὁ δὲ Πομπήιος, ὥς μοι προείρηται, τάς τε ἐς τὴν νῆσον ἀποβάσεις ἐφυ-

Lin. 41. τοὺς μὲν τριηρ. *Edd. ex Reg. B.* δὲ *recte ded. Reg. A. Aug.* *L.* 47. Ταυρομενίου *Edd. Prætuli Aug. & ſic mox iterum iterumque.* *L.* 48. Στυλίδα *Aug.* Στυλίδια *Reg. B. mend. utrumque.*

ejus præfectos, quocumque vellent, abire permiſit.

103. Parata deinde claſſe, *Cæſar* ſolvit iterum: adpulſuſque Vibonem, *Meſſalam* duas legiones transjicere in Siciliam juſſit, quæ cum *Lepidi* exercitu conjunctæ transirent in ſinum qui *prope Tauromenium* eſt, ibique ſtationem agerent. Tres vero alias legiones ad *Columnam Rheginam* miſit in extremum fretum, occaſionem exſpectaturas. *Taurum ad Scylacium montem*, qui eſt ex adverſo Tauromenii, e Tarento circumnavigare juſſit. Id ille fecit, paratus cum ad remigationem tum ad prælium, proſequentibus terreſtri itinere copiis pedeſtribus, & præmiſſis equitibus, qui terram, liburnicisque, quæ mare, explorarent. Ad eum ſic iter facientem *Cæſar* Vibone adcurrit, & prope Scylacium eum offendit: adprobatoque ordine, Vibonem rediit. At *Pompejus*, ut diximus, diſpoſitis circa loca omnia ad exſcendendum in inſulam op-

λιμένων ἁπάσας, καὶ τὰς ναῦς ἐν Μεσσήνῃ συνεῖχεν, ὡς βοηθήσων ὅποι δεήσειε. A. U. 718.

CIV. Καὶ οἱ μὲν ἐν τούτῳ παρασκευῆς ἦσαν. Λεπίδῳ δ᾽ αὖθις ἐκ Λιβύης ἦγον αἱ ὁλκάδες τὰ λοιπὰ τοῦ στρατοῦ τέλη τέσσαρα· καὶ αὐταῖς ὑπήντα πελάγιος ἐκ Πομπηΐου Παπίας, καὶ διέφθειρεν ὡς φιλίους δεχομένας· ᾤοντο γάρ σφίσι τὰς Λεπίδου συναντᾶν. αἱ δὲ βραδέως τε ὑπὸ τοῦ Λεπίδου καθείλκοντο, καὶ ὕστερον αὐτὰς προσιούσας αἱ ὁλκάδες ὡς καὶ τάσδε ἄλλας πολεμίας ἐξέκλιναν· ἕως αἱ μὲν ἐκαύθησαν, αἱ δ᾽ ἐλήφθησαν, αἱ δ᾽ ἀνετράπησαν, αἱ δ᾽ ἐς Λιβύην ἀνέπλευσαν. τοῦ δὲ στρατοῦ δύο μὲν τέλη διώλετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ εἴ τινες αὐτῶν ἐξενήχοντο, καὶ τούσδε Τισιηνὸς, ὁ τοῦ Πομπηΐου στρατηγὸς, ἐκνέοντας ἐπὶ τὴν γῆν διέφθειρεν· οἱ δὲ λοιποὶ πρὸς Λέπιδον κατήχθησαν, οἱ μὲν αὐτίκα, οἱ δ᾽ ὕστερον. καὶ Παπίας ἀπέπλευσε πρὸς Πομπήϊον.

CV. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἐς μὲν Στρογγύλην, ἣ τῶν πέντε

Lin. 58. *Rurſus* Μεσσήνῃ *Aug.* *L.* 66. προσιούσας, αἱ ὁλκάδες *Edd.* αἱ (*ſic*) ὁλκάδας *Reg. A.* *Recte Aug. Reg. B.* *Ibid.* καὶ τὰς ἄλλας *Reg. A.* *L.* 70. Τισίνιος *h. l. Edd.* Τισίηνος *MSS. & Cand.*

portuna præſidiis, claſſem Meſſanæ continebat, ſuccurſurus quocumque opus foret.

104. Dum ea ſic utrimque parantur, *Lepido* rurſus ex Africa reliquæ quatuor legiones tranſportabantur onerariis. Quibus in alto factus obviam *Pompejanus dux Papias*, eaſdem oppreſſit, quum tamquam amicus ab illis fuiſſet exceptus; putaverant enim, a Lepido miſſas naves ſibi occurrere. Sed tardius ſuas deduxerat *Lepidus*: quas ipſas deinde advenientes declinarunt *onerariæ*, quod hoſtiles has quoque crederent. Ita ex onerariis illis aliæ *captæ* ſunt, aliæ *crematæ ſubmerſæve*; nonnullæ in Africam reverſæ ſunt. Ex legionibus duæ perierunt in mari, & ſi qui militum enatarunt, eos *Tiſienus Pompeji legatus* terram prenſantes confecit: reliquus exercitus ad Lepidum delatus eſt, vel tunc, vel poſtea. Tum vero Papias ad Pompejum abnavigavit.

105. *Cæſar, in Strongylen*, unam e quinque inſulis Aeo-

Digitized by Google

A. U. 718. νήσων ἐστὶ τῶν Αἰόλου, παντὶ τῷ στόλῳ διέπλευσεν ἐξ Ἱππωνείου, προερευνωμένης αὐτῷ τῆς θαλάσσης. στρατὸν δὲ ἐπὶ μετώπου τῆς Σικελίας πλέονα ἰδὼν ἔν τε Πελωριάδι καὶ Μύλαις καὶ Τυνδαρίδι, εἴκασεν αὐτὸν παρεῖναι Πομπήϊον· καὶ τὰ μὲν ἐνθάδε Αγρίππᾳ διαστρατηγεῖν ἐπέτρεψεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὸ Ἱππώνειον αὖθις ἀπέπλει, καὶ ἐς τὸ τοῦ Ταύρου στρατόπεδον ἐξ Ἱππωνείου σὺν τρισὶ τέλεσι μετὰ Μεσσάλα διετρόχαζεν, ὡς Ταυρομένιον αἱρήσων ἀπόντος ἔτι τοῦ Πομπηίου, καὶ τὰς ἐμβολὰς αὐτῷ διχόθεν παρέξων. Αγρίππας μὲν οὖν ἀπὸ Στρογγύλης εἰς Ἱερὰν διέπλει, καὶ, τῶν Πομπηίου φρουρῶν αὐτὸν οὐχ ὑποστάντων, εἷλε τὴν Ἱερὰν, καὶ τῆς ἐπιούσης ἔμελλεν ἐπιχειρήσειν ἐς Μύλας Δημοχάρει τῷ Πομπηίου, τεσσαράκοντα ναῦς ἔχοντι. Ὁ δὲ Πομπήϊος τὸ βίαιον ὑφορώμενος τοῦ Αγρίππα, ἔπεμπε τῷ Δημοχάρει ναῦς ἄλλας πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἀπὸ Μεσσήνης, ἐξελεύθερον ἄγοντα Ἀπολλοφάνη, καὶ αὐτὸς ἐφείπετο ἄλλαις ἑβδομήκοντα. CVI. Αγρίππας

Lin. 75. νησῶν *Edd. cum Regiis, mend.* *L.* 78. Μυλαῖς *h. l. Regii & Aug. male.* *Ibid.* Τυνδαρίδι *edit.* 2. 3. *oper. errore.* *L.* 80 *ſq.* ἐπέπλει *Edd. Rectius Aug. Reg. B.* *L.* 87. ἔμελλον *ed.* 3. *oper. err.* *Ibid.* Μυλὰς *h. l. Reg. B. Aug.*

liis, Vibone *cum tota claſſe trajecit.* Quumque præmiſſis per mare exploratoriis liburnicis cognoviſſet, frontem Siciliæ multis copiis circa Pelorum & Mylis & Tyndaride præſideri, conjectavit ipſum adeſſe Pompejum. Itaque relicto ibi *Agrippa*, qui rebus gerendis præeſſet, ipſe Vibonem reverſus, mox inde in caſtra Tauri tranſcurrit cum Meſſala & tribus legionibus; cogitans Tauromenium præcipere, per Pompeji abſentiam, eumque adeo a duobus lateribus adgredi. *Agrippa* igitur a Strongyle Hieram trajecit, eamque cepit, pulſis Pompeji præſidiariis; ſequenti die *Mylas* tentaturus, & *Democharem* invaſurus, qui ſtationem ibi cum triginta Pompeji navibus habebat. Pompejus, timens Agrippæ ferociam, alias quadraginta quinque naves a Meſſana miſit Demochari, duce liberto *Apollophane*, quem ipſe cum aliis ſeptuaginta ſequutus eſt.

106. *Agrippa*

Digitized by Google

CVI. Ἀγρίππας δ᾽ ἔτι νυκτὸς ἐξ Ἱερᾶς ἀνήγετο ταῖς ἡμίσεσι τῶν νεῶν, ὡς Παπίᾳ μόνῳ ναυμαχήσων. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰς Ἀπολλοφάνους εἶδε, καὶ τὰς ἑβδομήκοντα ἑτέρωθι· Καίσαρι μὲν αὐτίκα ἐδήλου Πομπήϊον ἐπὶ τῶν Μυλῶν εἶναι σὺν τῷ πλέονι ναυτικῷ, τὰς δὲ βαρείας αὐτὸς ἦγε κατὰ μέσον, καὶ τὸν ἄλλον στόλον ἐξ Ἱερᾶς ἐκάλει κατὰ σπουδήν. Ἐσκεύαστο δ᾽ ἀμφοτέροις πάντα λαμπρῶς, καὶ πύργους ἐπὶ τῶν νεῶν εἶχον κατά τε πρώραν καὶ κατὰ πρύμναν. Ὡς δὲ αὐτοῖς αἵ τε παρακελεύσεις, οἵας εἰκὸς ἦν, ἐγεγένηντο, καὶ τὰ σημεῖα κατὰ ναῦς ἦρτο, ἐξώρμων ἐπ᾽ ἀλλήλους, οἱ μὲν κατὰ μέτωπον, οἱ δ᾽ ἐς περικύκλωσιν, σύν τε βοῇ καὶ ῥοθίῳ νεῶν καὶ καταπλήξει ποικίλῃ. ἦν δὲ καὶ τὰ σκάφη Πομπηΐῳ μὲν βραχύτερα καὶ κοῦφα καὶ ὀξέα ἐς τὰς ἐφορμήσεις τε καὶ περίπλους· Καίσαρι δὲ μείζω καὶ βαρύτερα, καὶ παρ᾽ αὐτὸ καὶ βραδύτερα, βιαιότερα δὲ ὅμως ἐμπεσεῖν, καὶ τρωθῆναι δυσπαθέστερα. τῶν τε *A. U. 718*

Lin. 92. Mire h. l. & in reliqua hujus pugnæ hiſtoria Papias *pro* Demochare *memoratur : niſi forte diverſa ejuſdem hominis nomina fuerunt. L. 96 ſq.* ἐπὶ τῶν μυχῶν *Regii, Aug. L. 3 ſq.* κατὰ ναῦν *Ven.* κατὰ ναῦ ἦν τὸ *Aug.* (*ſic, pro* ναῦν ἦρτο.)

106. *Agrippa* ante lucem ex Hiera ſolvit cum dimidia parte navium, quaſi cum ſolo *Papia* [*Demochare* ?] pugnaturus. Ubi vero & *Apollophanis* claſſem vidit, & illam aliam ſeptuaginta navium; continuo ſignificavit Cæſari, *Pompejum cum majore claſſis parte eſſe ad Mylas*; ipſeque cum gravibus navibus medium agmen tenuit, & reliquam claſſem celeriter ex Hiera advocavit. Erat autem utrimque adparatus magnificus, impoſitis a prora puppique turribus. Ut vero, poſt ſolitam cohortationem, ſignum per ſingulas naves elatum eſt, *committitur prælium*: & alteri in frontem faciebant impetum; alteri circumvenire hoſtem tendebant, magno cum virorum tum navium ſtrepitu, terroreque multiplici. Erant autem naves Pompeji *minores*, leves, & ad incurſandum circumveniendumque hoſtem agiles: *Cæſaris* vero *majores* gravioreſque, & ob id ipſum tardiores; ſed ad ictus cum inferendos validiores, tum ſuſtinendos firmiores. Milites

A. U. 718.

ἀνδρῶν, οἱ μὲν, ναυτικώτεροι τῶν Καίσαρος ἦσαν· οἱ δὲ, σθεναρώτεροι. καὶ κατὰ λόγον οἱ μὲν οὐκ ἐμβολαῖς, ἀλλὰ μόναις περιόδοις, ἐπλεονέκτουν, καὶ ταρσοὺς τῶν μειζόνων ἢ πηδάλια ἀνέκλων, ἢ κώπας ἀνέκοπτον, ἢ ἀπεχώριζον ὅλως τὰ σκάφη, καὶ ἔβλαπτον ἐμβολῆς οὐχ ἧσσονα· οἱ δὲ τοῦ Καίσαρος αὐταῖς ἐμβολαῖς ὡς βραχυτέρας ἀνέκοπτον ἢ κατέσειον ἢ διέῤῥηγνυον, καὶ, ὅτε συμπλακεῖεν, ἔβαλλόν τε ὡς ταπεινοτέρας ἀφ' ὑψηλοῦ, καὶ κόρακας ἢ χεῖρας σιδηρᾶς εὐκολώτερον ἐπεῤῥίπτουν. οἱ δὲ, ὅτε βιασθεῖεν, ἐξήλλοντο ἐς τὸ πέλαγος· καὶ τούσδε μὲν τὰ ὑπηρετικὰ τοῦ Πομπηΐου περιπλέοντα ἀνελάμβανεν.

CVII. Ὁ δὲ Ἀγρίππας ἵετο μάλιστα εὐθὺ τοῦ Παπίου, καὶ αὐτῷ κατὰ τὴν ἐπωτίδα ἐμπεσὼν, κατέσεισε τὴν ναῦν, καὶ ἐς τὰ κοῖλα ἀνέῤῥηξεν· ἡ δὲ τοὺς τε

Lin. 12. ἀσθεναρώτεροι *Reg. B.* *Ibid* σθεναρώτεροι κατὰ λόγον· οἱ μὲν *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 14. *Pro* πηδάλια *dant mend.* πήδημα *Edd. Verum del. Aug. Ven.* *Ibid.* ἀνέκλων *Reg. A. mend.* *L.* 15. ἀπεχώρουν *Edd.* ἀπεχώριζον *dedit Aug.* retrahebant *Cand.* *L.* 16. αὐταῖς ἐμβολαῖς *Aug.* *L.* 17 *ſq.* καὶ, *ante* ὅτε, *abeſt ab Edd. & MSS. Adjeci ex Cand.* *L.* 19. σιδηρὰς *Edd. Mutavi accentum cum Reg. B. Aug.* *Ibid.* εὐκωλότερον *mend. Edd. Recte Aug.* *L.* 23. ἵστο *Edd. cum Regiis, ut ſæpius alias. Rectius Aug.*

vero hinc robore præſtabant; illinc rei navalis peritia. Proinde *Pompejani* non concurrendo, ſed circumcurſando, ſuperabant; ac majorum navium jam palmas vel gubernacula refringebant, jam remos plane detergebant, aut etiam omnino ſeparabant navigia, nec minus detrimenti illis, quam ſi roſtris percuſſiſſent, adferebant. At *Cæſariani* ipſis roſtrorum ictibus hoſtiles naves, utpote minores, inhibebant, aut quaſſabant, aut diffringebant; &, quoties colluctabantur cominus, miſſilibus e ſuperiori loco humiliores obruebant, injectiſque corvis aut ferreis manibus retinebant eas facilius. Quorum impetum quoties non ferebant amplius illi, in pelagus exſiliebant, & a ſcaphis Pompejanorum, in hoc ipſum diſcurſantibus, recolligebantur.

107. *Agrippa* autem in *Papiæ navim* maxime impetum direxit: ictamque ſub prora & concuſſam perfregit ad carinam uſque; ut & qui

Digitized by Google

ἐν τοῖς πύργοις ἀπεσείσατο, καὶ τὴν θάλασσαν ἀθρόως ἐδέχετο, καὶ τῶν ἐρετῶν οἱ μὲν θαλαμίαι πάντες ἀπελήφθησαν, οἱ δ' ἕτεροι τὸ κατάστρωμα ἀναῤῥήξαντες ἐξενήχοντο. Παπίας δὲ ἐς τὴν παρορμοῦσαν ἀναληφθεὶς, αὖθις ἐπῄει τοῖς πολεμίοις. Καὶ ὁ Πομπήιος, ἐξ ὄρους ἐφορῶν τὰς μὲν ἰδίας μικρὰ ἐπωφελούσας, καὶ ψιλουμένας τῶν ἐπιβατῶν ὅτε συμπλακεῖεν, Ἀγρίππα δὲ τὸν ἕτερον στόλον ἐξ Ἱερᾶς προσπλέοντα, ἀναχωρεῖν ἐσήμηνε σὺν κόσμῳ· καὶ ἀνεχώρουν ἐπιόντες τε καὶ ἀναστρέφοντες ἀεὶ κατ' ὀλίγον. Ἀγρίππα δ' ἐπιβαρήσαντος αὐτοῖς, ἔφυγον, οὐκ ἐς τοὺς αἰγιαλοὺς, ἀλλ' ὅσα τῆς θαλάσσης οἱ ποταμοὶ τεναγώδη πεποιήκεσαν. A. U. 718.

CVIII. Καὶ Ἀγρίππας, κωλυόντων αὐτὸν τῶν κυβερνητῶν μεγάλαις ναυσὶν ἐς ὀλίγον ὕδωρ ἐπιπλεῖν, πελάγιος ἐπ' ἀγκυρῶν ἐσάλευεν, ὡς ἐφορμιούμενος τοῖς πολεμίοις, καὶ νυκτομαχήσων εἰ δέοι. τῶν φίλων δ'

Lin. 27. θαλαμῖται *Edd. invitis MSStis & Cand.* *L.* 31. ἀφορῶν *Edd. Prætuli Aug.* *L.* 32 *ſq.* τὸν ἱερὸν στόλον *mend. Edd. Adjectivum plane omiſit Cand. Verum dedit Aug.*

in ejus turribus ad propugnandum conſtiterant, excuterentur, & mare, copioſe in navem admiſſum, remigum infimum ordinem totum obrueret, reliqui perfracta contabulatione natando evaderent. *Papias*, in proximam navim receptus, rurſus in prælium rediit. Tum *Pompejus*, e monte conſpicatus ſuas parum proficere, &, quoties cominus res gereretur, ſocios navales amittere, *Agrippæ* vero jam reliquam partem claſſis ex Hiera ſuccurrere, ſignum ſuis dedit, ut ſervatis ordinibus ſe reciperent. Idque illi fecerunt; & ſimul pugnando etiam tum, ſimul paulatim recedendo, ſubduxerunt ſe e prælio. Agrippa vero acrius inſtante, refugerunt, non ad proxima quæque litora, ſed qua limo fluviis illato mollitum erat ſolum.

108. Tum *Agrippa*, a gubernatoribus vetitus ne magnas naves locis vadoſis committeret, in alto jactis ancoris conſtitit, imminens hoſtibus; & noctu quoque, ſi opus eſſet, prælium redintegraturus. Monentibus autem ami-

A. U. 718. αὐτῷ παραινούντων, μὴ ἀλόγῳ θυμῷ συμφέρεσθαι, μηδὲ τὸν στρατὸν ἐκτρύχειν ἀγρυπνίᾳ καὶ πόνῳ, μηδὲ πιστεύειν πολυχειμῶνι θαλάσσῃ, μόλις ἑσπέρας ἀνεζεύγνυε. Καὶ οἱ Πομπηϊανοὶ ἐς τοὺς λιμένας παρέπλεον, τριάκοντα μὲν τῶν σφετέρων νεῶν ἀποβαλόντες, πέντε δὲ καταδύσαντες τῶν πολεμίων, καὶ βλάψαντες ἄλλα ἱκανὰ, καὶ βλαβέντες ὅμοια. Καὶ αὐτοὺς ὁ Πομπήϊος ἐπαινῶν, ὅτι τηλικαύταις ναυσὶν ἀντέσχον, τειχομαχῆσαι μᾶλλον ἔφασκεν ἢ ναυμαχῆσαι, καὶ ὡς νενικηκότας ἐδωρεῖτο· καὶ ἐπήλπιζεν, ἐν τῷ πορθμῷ διὰ τὸν ῥοῦν, κουφοτέρους ὄντας, περιέσεσθαι, καὶ αὐτὸς ἔφη τι προσθήσειν ἐς τὸ τῶν νεῶν ὕψος. Τοῦτο μὲν δὴ τῆς ναυμαχίας τέλος ἦν τῆς περὶ Μύλας Ἀγρίππα καὶ Παπίᾳ γενομένης.

CIX. Τὸν δὲ Καίσαρα ὁ Πομπήϊος, ὥσπερ ἦν, ὑπολαβὼν ἐς τὸ Ταύρου στρατόπεδον οἴχεσθαι, καὶ ἐπιχειρήσειν τῷ Ταυρομενίῳ, μετὰ δεῖπνον εὐθὺς ἐς Μεσσήνην περιέπλει, μέρος ἐν ταῖς Μύλαις ὑπολιπὼν, ἵνα αὐτῷ

Lin. 42. θυμῷ συνιστρέφεσθαι Edd. Prætuli Aug. L. 44. πολυ ἀχύμενι Edd. Recte rurſus Aug. L. 58. Ταυρομενίῳ h. l. Aug. cum Edd. & Regiis: & ſic ſæpius deinceps per diphthongum ει.

cis, ne iram magis quam rationem ſequeretur, nec militem nimis divexaret vigiliis ac laboribus, neve mari crederet frequentibus tempeſtatibus obnoxio, vix ſero ſe retro recepit. Tum Pompejani portus ſuos petierunt, amiſſis triginta navibus, ſubmerſis quinque hoſtilibus, aliiſque multis acceptis pariter ac illatis incommodis. Quos *Pompejus* collaudans, quod tam magnis reſtitiſſent navibus, ſibi, ait, hanc non tam navalem pugnam viſam quam oppugnationem mœnium: nec aliter quam victores donavit; ſpem faciens, in freto propter fluxum claſſem ſuam, ut leviorem, ita ſuperiorem fore; promittenſque, additurum ſe etiam aliquantum ad ſuarum navium altitudinem. Hic *eventus* fuit *Navalis circa Mylas Pugnæ inter Agrippam et Papiam* [ſ. *Democharem.*]

109. At *Pompejus*, ratus, id quod erat, Cæſarem in Tauri caſtra profectum, Tauromeniumque invaſurum; mox a cœna *Meſſanam revectus eſt*, Mylis relicta parte navi-

ὁ Ἀγρίππας ἔτι παρεῖναι νομίζοι. Ἀγρίππας μὲν δὴ διαναπαύσας τὸν στρατὸν ἐς ὅσον ἤπειγεν, ἐς Τυνδαρίδα ἐνδιδομένην ἔπλει· καὶ παρῆλθεν μὲν εἴσω, μαχομένων δὲ λαμπρῶς τῶν φρουρῶν, ἐξεώσθη. προσεχώρησαν δ' ἕτεραι πόλεις αὐτῷ, καὶ φρουρὰς ἐδέξαντο· καὶ αὐτὸς ἐπανῆλθεν ἐς ἑσπέραν. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἤδη μὲν ἐς Λευκόπετραν ἐκ τοῦ Σκυλακίου διεπεπλεύκει, μαθὼν ἔτι ἀκριβέστερον ὅτι ὁ Πομπήϊος ἐκ Μεσσήνης ἐς Μύλας οἴχοιτο δι' Ἀγρίππαν· ἐκ δὲ Λευκοπέτρας ἔμελλε νυκτὸς περᾶν ὑπὲρ τὸν πορθμὸν ἐς τὸ Ταυρομένιον. πυθόμενος δὲ περὶ τῆς ναυμαχίας, μετέγνω, μὴ κλέπτειν ἔτι τὸν διάπλουν νενικηκὼς, ἀλλὰ κατὰ φῶς θαρροῦντι τῷ στρατῷ περαιοῦσθαι· καὶ γὰρ ἔτι πάντως ἡγεῖτο Πομπήϊον Ἀγρίππᾳ παραμένειν. Κατασκεψάμενος γοῦν ἡμέρας τὸ πέλαγος ἐκ τῶν ὀρῶν, ἐπεὶ καθαρὸν ἔγνω πολεμίων, ἔπλει στρατὸν ἔχων ὅσον αἱ νῆες ἐδέχοντο, Μεσσάλαν ἐπὶ τοῦ λοιποῦ καταλιπὼν, ἕως ἐπ' αὐτὸν αἱ νῆες ἐπανέλθοιεν. Ἐλθὼν δ' ἐπὶ τὸ Ταυρομένιον, προσε- A. U. 718.

Lin. 67 *ſq.* οἴχετο *mend. Aug.* *L.* 77. ἐπέλθοιεν *mend. Edd. & MSSti noſtri. Correxi cum Muſgravio. Recte Cand.* rediiſſent.

um, ut Agrippa ipſum ibi etiamnum adeſſe putaret. *Agrippa*, milite refecto pro tempore, navigavit *Tyndaridem*, dedentem ſe: ubi receptus ab oppidanis, rurſus a præſidiariis, ſtrenue repugnantibus, ejectus eſt. Sed aliis tamen oppidis, pariter ad Agrippam deficientibus, recepta ſunt ejus præſidia: & ipſe veſpere ad ſtationem ſuam rediit. Interea *Cæſar* Scylacio Leucopetram fuerat devectus, certior factus Pompejum Meſſana Mylas profectum propter Agrippam: quumque ſtatuiſſet e Leucopetra noctu trajicere *Tauromenium*, poſtquam audivit de navali prælio, mutavit ſententiam; honeſtius victori exiſtimans, non clam, ſed clara luce, navigare cum fiducia. Perſuaſum enim plane adhuc habebat, prope Agrippam etiamnum verſari *Pompejum*. Quumque exorta die proſpexiſſet in altum e montibus, nuſquam adparente hoſte, navigavit, impoſito quantum claſſis capiebat milite; reliquis *Meſſalæ* commiſſis, donec ad eum naves redirent. *Tauromenium* vero delatus,

Digitized by Google

A. U. 718. πέμψε μὲν, ὡς ὑπαξόμενος αὐτό. οὐ δεξαμένων δὲ τῶν φρουρῶν, παρέπλει τὸν ποταμὸν τὸν Ὀνοβάλαν, καὶ τὸ ἱερὸν τὸ Ἀφροδίσιον, καὶ ὡρμίσατο ἐς τὸν Ἀρχηγέτην, Ναξίων τὸν θεὸν, ὡς χάρακα θησόμενος ἐνταῦθα, καὶ ἀποπειράσων τοῦ Ταυρομενίου. Ὁ δὲ Ἀρχηγέτης Ἀπόλλωνος ἀγαλμάτιόν ἐστιν, ὃ πρῶτον ἐστήσαντο Ναξίων οἱ εἰς Σικελίαν ἀπῳκισμένοι.

CX. Ἐνταῦθα τῆς νεὼς ἐκβαίνων ὁ Καῖσαρ, ὤλισθε καὶ ἔπεσε, καὶ ἀνέδραμε δι' αὐτοῦ. καὶ αὐτῷ, καθισταμένῳ ἔτι τὸ στρατόπεδον, Πομπήϊος ἐπέπλει στόλῳ πολλῷ, θαῦμα ἀδόκητον· ᾤετο γὰρ αὐτὸν ἐκπεπολεμῆσθαι πρὸς Ἀγρίππα. παρήλαυνε δὲ τῷ Πομπηΐῳ καὶ ἵππος, ἐς τάχος διερίζουσα τῷ ναυτικῷ· καὶ τὰ πεζὰ ἑτέρωθεν ἐφαίνετο, ὥστε δεῖσαι μὲν ἅπαντας, ἐν μέσῳ τριῶν στρατῶν πολεμίων γενομένους, δεῖσαι δὲ τὸν Καίσαρα, Μεσσάλαν οὐκ ἔχοντα μεταπέμψασθαι. Οἱ

Lin. 78. ὡς ὁ ὑπαξομ. Edd. ex Reg. B. Delevi articulum cum Reg. A. & Aug. L. 81. ἀξιῶν τὸν θεὸν Edd. MSS. & Cand. Ναξίων poſui, monente Muſgravio, qui τὸν Ναξίων θεὸν maluerat. Si plane abeſſent tria illa verba, nullo modo deſiderarentur. L. 88 ſq. ἐκπεπολεμεῖσθαι Edd. mend. ex Reg. B. ἐκπεπολεμῆσθαι Reg. A. Recte Aug.

miſit ad urbem, qui deditionem poſcerent: & quum præſidiarii eum non admitterent, prætervavigato flumine *Onobala* & fano Veneris, ad *Archegetam*, *Naxiorum* deum, adpulit, caſtra ibi poſiturus, & inde adgreſſurus *Tauromenium*. Eſt autem *Archegeta* Apollinis parva ſtatua, quam olim dedicaverant Naxii coloni, miſſi in Siciliam.

110. Ibi e navi exſcendens *Cæſar*, fallente veſtigio, prolapſus eſt: protinus tamen per ſe ipſe erectus ſtetit. Tum caſtra poſtquam metari inſtituit, dum adhuc in eo eſt, *ſupervenit magna cum claſſe Pompejus*, eo magis mirante Cæſare nec opinum ejus adventum, quod ab Agrippa jam devictum non dubitaverat. *Simul* per oram *equitatus* irruebat *hoſtium*, celeritate contendens cum navibus: *et* diverſa parte *pedeſtres copiæ* ſunt conſpectæ. Itaque omnes ſunt exterriti, circumventos ſe a tribus exercitibus videntes: nec minus territus eſt *Cæſar*, quod Meſſalam jam

μὲν οὖν ἱππεῖς εὐθὺς ἠνώχλουν οἱ Πομπηΐου χαρακοποιουμένους ἔτι τοὺς τοῦ Καίσαρος. εἰ δὲ ἐπὶ τοῖς ἱππεῦσιν οἱ πεζοὶ καὶ τὸ ναυτικὸν ἐφώρμησε, τάχα ἄν τι μεῖζον ἐξήνυσ]ο τῷ Πομπηΐῳ. Νῦν δὲ, ἀπείρως τε πολέμου, καὶ ὑπ᾽ ἀγνοίας τοῦ θορύβου τῶν Καίσαρος, καὶ ὄκνου μὴ μάχης περὶ δείλην ἑσπέραν ἄρχειν, οἱ μὲν αὐτῶν ἐς Κόκκυνον ἄκραν ὡρμίσαντο, οἱ πεζοὶ δ᾽ οὐκ ἀξιοῦντες ἀγχοῦ τῶν πολεμίων σ]ρατοπεδεύειν, ἐς Φοίνικα πόλιν ἀνεχώρουν. καὶ νυκτὸς οἱ μὲν ἀνεπαύοντο, οἱ δὲ τοῦ Καίσαρος τὸν μὲν χάρακα ἐτέλουν, ὑπὸ δὲ κόπου καὶ ἀγρυπνίας ἐς τὴν μάχην ἐβλάπ]οντο. Τέλη δ᾽ ἦν αὐτῷ τρία, καὶ ἱππεῖς χωρὶς ἵππων πεντακόσιοι, καὶ κοῦφοι χίλιοι, καὶ κληροῦχοι σύμμαχοι χωρὶς καταλόγου δισχίλιοι, καὶ ναυτικὴ δύναμις ἐπὶ τούτοις. (A. U. 718.)

CXI. Τὰ μὲν οὖν πεζὰ πάντα Κορνιφικίῳ παραδοὺς ὁ Καῖσαρ, ἐκέλευσε τοὺς κατὰ τὴν γῆν πολεμίους απομάχεσθαι, καὶ πράσσειν ὅ τι ἐπείγοι, αὐτὸς δὲ ταῖς ναυσὶν ἔτι πρὸ ἡμέρας ἀνήγετο ἐς τὸ πέλαγος, μὴ καὶ

Lin. 99. ἐπὶ δείλην Edd. male invitis MSStis. L. 10. τοὺς κατὰ γῆν Edd. τὴν adjeci ex Aug.

non poſſet arceſſere. Equitatus igitur protinus Cæſarianos, in caſtris muniendis adhuc occupatos, infeſtavit. Quodſique claſſiarii quoque & pedites pariter feciſſent impetum, fortaſſis majorem rem confeciſſet *Pompejus*. Nunc per imperitiam rei militaris, & ignorantiam trepidationis hoſtium, veriti ſub veſperam inire prælium, alteri ad *Coccynum promontorium* in ſtationem ſeceſſerunt: pedites vero, nolentes probe hoſtem caſtra metari, ad *Phœnicem* oppidum ſe receperunt. Nocte ſequenti hi quieverunt; *Cæſariani* vallum quidem abſolverunt, ſed propter laborem & vigiliam ad pugnandum inutiliores ſunt redditi. Erant autem legiones tres, equites ſine equis quingenti, velites mille, coloni auxiliares voluntarii MM. inſuperque navales ſocii.

III. Tradito igitur peditatu *Cornificio*, ut in terra quantum poſſet repugnaret hoſtibus, *Cæſar* ante lucem in altum provectus eſt, ne &

A. U. 716 τοῦδε αὐτὸν ἀποκλείσαιεν οἱ πολέμιοι· καὶ τὸ μὲν δεξιὸν ἐπέτρεπε Τιτινίῳ, τὸ δὲ λαιὸν Καρκίῳ, λιβυρνίδος δὲ αὐτὸς ἐπέβαινε, καὶ περιέπλει πάντας παρακαλῶν· ἐπὶ δὲ τῇ παρακλήσει τὰ στρατηγικὰ σημεῖα, ὡς ἐν κινδύνῳ μάλιστα ὢν, ἀπέθετο. Ἐπαναχθέντος δὲ τοῦ Πομπηΐου, δὶς μὲν ἐπεχείρησαν ἀλλήλοις, καὶ τὸ ἔργον ἐς νύκτα ἐτελεύτησεν. ἁλισκομένων δὲ καὶ πιμπραμένων τῶν Καίσαρος νεῶν, αἱ μὲν, ἀράμεναι τὰ βραχέα τῶν ἱστίων, ἀπέπλεον ἐς τὴν Ἰταλίαν, τῶν παραγγελμάτων καταφρονοῦσαι· καὶ αὐτὰς ἐπ' ὀλίγον οἱ τοῦ Πομπηΐου διώξαντες, ἐπὶ τὰς ὑπολοίπους ἀνέστρεψαν, καὶ τῶνδε τὰς μὲν ᾕρουν ὁμοίως, τὰς δὲ ἐνεπίμπρασαν. ὅσοι δ' ἐξ αὐτῶν ἐς τὴν γῆν ἐξενήχοντο, τοὺς μὲν οἱ ἱππεῖς οἱ τοῦ Πομπηΐου διέφθειρον ἢ συνελάμβανον, οἱ δ' ἐς τὸ τοῦ Κορνιφικίου στρατόπεδον ἀνεπήδων· καὶ αὐτοῖς ὁ Κορνιφίκιος ἐπιθέουσιν ἐπεχείρει, τοὺς κούφους ἐκπέμπων

Lin. 14. Carcino *Cand.* *L.* 19. πιπραμένων *Reg. B.* *Ibid. Poſt* πιπραμένων *excidiſſe nomen numerale monuit Muſgravius. Fortaſſe pro* τῶν *legendum* τινῶν, *aut* πολλῶν τῶν. *L.* 21. τῶν παρακελευμάτων *Reg. B.* *L.* 22 *ſq.* διώξαντες ἔτι, τὰς ὑπολοίπους ἀνέτρεψαν *Edd.* ἐπὶ *pro* ἔτι *recte dedit Aug. Mendoſum* ἀνέτρεψαν, *ex facili conject. corrigendum putavi.* *L.* 24. ἐνεπίπρασαν *Edd. ex Reg. B. Expreſſi Reg. A. & Aug.* *L.* 28. *Pro* ἐπεχείρει, *neceſſario* ΕΠΕΚΟΥΡΕΙ *aut* ἐπεβοήθει, *aut ſimile quid, reſcribendum puto.*

mati ab hoſtibus excluderetur: dextro claſſis cornu præfecit *Titinium*, ſiniſtro *Carcium*: ipſe, liburnica circum claſſem volitans, omnibus hortator aderat: quo facto, inſignia imperatoria, ut in maximo conſtitutus periculo, depoſuit. Occurrente autem ex adverſo *Pompejo*, bis *congreſſi* ſunt, & ad noctem uſque *pugnarunt*. Quumque pars navium Cæſarianarum vel caperetur vel incenderetur; aliæ, expanſis minoribus velis, contemto imperatoris imperio, profugerunt in Italiam: quas paulisper perſecuti Pompejani mox omiſerunt, & ad reliquas reverſi, earum alias ceperunt, alias incenderunt. Qui vero ex navibus in terram enatabant, eorum ipſorum magnam partem equites Pompejani vel cædebant vel capiebant: alii ad *Cornificii* caſtra ſe proripiebant: quos ille adcurrentes excipiebat

μόνους· οὐ γὰρ εὔκαιρον ἐδόκει κινεῖν φάλαγγα δύσθυ- *A. U.*
μον, ἀντικαθημένων πεζῶν μεγαλοφρονουμένων, ὡς εἰκὸς 718.
ἦν, ἐπὶ νίκῃ.

CXII. Καίσαρα δ' ἐν τοῖς ὑπηρετικοῖς ἐς πολὺ τῆς νυκτὸς ἀνακωχεύοντα, καὶ βουλευόμενον, εἴτε ἐς Κορνιφίκιον ἐπανέλθοι διὰ μέσων τοσῶνδε ναυαγίων, εἴτε ἐς Μεσσάλαν διαφύγοι, θεὸς ἐς τὸν Ἀβάλαν λιμένα παρήνεγκε μεθ' ἑνὸς ὁπλοφόρου, χωρὶς φίλων τε καὶ ὑπασπιστῶν καὶ θεραπόντων. καί τινες ἐκ τῶν ὀρῶν ἐς πύστιν τῶν γεγονότων καταθέοντες, εὗρον αὐτὸν τό τε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἐσταλμένον· καὶ ἐς ἀκάτιον ἐξ ἀκατίου μεταφέροντες, ἵνα διαλάθοι, μετεκόμισαν ἐς Μεσσάλαν οὐ μακρὰν ὄντα. Ὁ δὲ εὐθὺς, ἔτι ἀθεράπευτος, ἔς τε Κορνιφίκιον ἔστελλε λιβυρνίδα, καὶ πανταχοῦ διὰ τῶν ὀρῶν περιέπεμπεν ὅτι σώζοιτο, Κορνιφικίῳ τε πάντας ἐπικουρεῖν ἐκέλευε, καὶ αὐτὸς ἔγραφεν αὐτίκα πέμψειν βοήθειαν. Θεραπεύσας δὲ τὸ σῶμα καὶ ἀναπαυ-

Lin. 35. Ἄβλαν *Reg. A.* *L.* 42. ἔστειλε *Edd. & MSSti. Adjeci alteram* λ *cum Muſgravio.*

ſolis obviam miſſis velitibus; intempeſtivum ratus legiones haud nimis ſane tunc animoſas educere, adſidente e propinquo peditatu hoſtium, inſoleſcentium (ut fieri ſolet) victoria.

112. *Cæſar*, in actuariis ad multam noctem in alto fluctuatus, incertuſque Cornificiumne per media tot naufragia peteret, an ad Meſſalam refugeret, tandem forte fortuna ad *Abalam* portum delatus eſt cum unico armigero, deſtitutus amicis, ſatellitibus, ſervisque. Quem nonnulli, e montibus ad res cognoſcendas decurrentes, invenerunt corpore animoque defectum: & translatum nunc in hoc, nunc in aliud acatium, quo magis hoſtem fallerent, ad *Meſſalam* deportarunt, qui non longe aberat. Inde *Cæſar*, priuſquam corpus curaret, ad *Cornificium* miſit liburnicam, & circa omnes montes dimiſit qui incolumem ſe nunciarent, juberentque omnes opem ferre Cornificio; & ipſe per litteras pollicitus eſt ei, mox adfore auxilium. Curato dein-

Digitized by Google

A. U. 718. σάμενος ὀλίγον, ἐς Στυλίδα νυκτὸς ἐξῄει, παραπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ Μεσσάλα, πρὸς Καῤῥίναν, τρία ἔχοντα ἐπὶ τοῦ πρόσπλου τέλη· καὶ τῷδε μὲν ἐκέλευσε διαπλεῖν ἐς Λιπάραν, ἔνθα καὶ αὐτὸς ἔμελλε διαπλεύσεσθαι. Ἀγρίππαν δὲ, γράφων, ἠξίου κινδυνεύοντι Κορνιφικίῳ πέμπειν Λαρώνιον μετὰ στρατιᾶς ὀξέως. Μαικήναν δ' αὖθις ἐς Ῥώμην ἔπεμπε, διὰ τοὺς νεωτερίζοντας· καί τινες παρακινοῦντες ἐκολάσθησαν. καὶ Μεσσάλαν ἐς Δικαιάρχειαν ἔπεμπεν, ἄγειν τὸ πρῶτον καλούμενον τέλος ἐς Ἱππώνειον.

CXIII. Μεσσάλας δὲ οὗτος ἦν, ὃν οἱ τρεῖς ἐπὶ θανάτῳ προγεγράφεσαν ἐν Ῥώμῃ, καὶ χρήματα τῷ κτείναντι καὶ ἐλευθερίαν ἐπικεκηρύχεσαν· ὁ δὲ πρὸς Κάσσιον καὶ Βροῦτον φυγὼν, ἀποθανόντων ἐκείνων, τὸν στόλον ἐπὶ σπονδαῖς Ἀντωνίῳ παραδεδώκει. καί μοι τοῦτο ἀναμνῆσαι νῦν ἔδοξεν, ἐς ζήλωμα τῆς Ῥωμαίων ἀρετῆς· ὅπου Μεσσάλας, μόνον ἔχων ἐν τοσῇδε συμφορᾷ τὸν προγρά-

Lin. 48. *Verba* ἐπὶ τοῦ πρόσπλου *omiſit Cand.* *L.* 51. Λαρώνιον *h. l. Edd. ex Reg. B. invito Reg. A. & Aug.* *L.* 60. παραδεδώκει *Edd. bene, ſed invitis MSStis, quorum lectio teneri poterat.*

de corpore, quum quieviſſet, modicum, ad *Stylida* noctu profectus eſt, *Meſſala* eum deducente, ad *Carinatem*, paratum ad navigationem cum tribus legionibus; quem juſſit in Liparam trajicere, ipſe mox eodem conſecuturus. *Agrippa* quoque ſcripſit, ut periculo eximeret *Cornificium*, celeriter, ſubmittendo cum expeditis *Laronium*. Rurſuſque *Mæcenatem* in Urbem miſit, propter eos qui novarum rerum cupidi eſſent: in quorum nonnullos, qui turbas civerant, animadverſum eſt. *Meſſalam* vero Puteolos ire juſſit, ut primam legionem, quæ vocatur, Vibonem adduceret.

113. Is *Meſſala* idem erat, qui, quum a triumviris, propoſito interfectori præmio libertateve, proſcriptus fuiſſet, profugus deinde ad Brutum & Caſſium, poſt horum mortem Antonio claſſem interpoſita pactione tradiderat. Quod nunc in memoriam revocare libuit, in Romanæ virtutis laudem; quandoquidem *Meſſala*, habens in poteſtate proſcriptorem ſuum omni ſatelli-

ϛντα, ἐθεράπευεν, ὡς αὐτοκράτορα, καὶ περιέσωζε. A. U. 718.
ρνιφίκιος δὲ ἀποτρέψασθαι μὲν ἐκ τοῦ χάρακος εὐμα-
ς εἶχε τοὺς πολεμίους· κινδυνεύων δ' ἐξ ἀπορίας, ἐς
ίχην ἐξέτασσε καὶ προὐκαλεῖτο. Πομπηίου δὲ οὐ συμ-
λεκομένου μὲν ἀνδράσιν ἐν μόνῃ τῇ μάχῃ τὴν ἐλπίδα
ουσι, παραστήσεσθαι δ' αὐτοὺς τῷ λιμῷ προσδοκῶν-
;, ὥδευεν ὁ Κορνιφίκιος, ἐν μέσῳ τοὺς ἀπὸ τῶν νεῶν
ιφυγόντας ἀνόπλους ἔχων, βαλλόμενός τε καὶ χαλε-
ῶς, ἐν μὲν τοῖς πεδινοῖς ὑπὸ τῶν ἱππέων, ἐν δὲ τοῖς
αχέσιν ὑπὸ τῶν ψιλῶν τε καὶ κούφων, οἳ, Νομάδες
ϐυες ὄντες, ἠκόντιζόν τε ἐπὶ πλεῖστον, καὶ τοὺς ἐπεκ-
ίοντας ὑπέφευγον.

CXIV. Τετάρτῃ δ' ἡμέρᾳ μόλις ἐπὶ τὴν ἄνυδρον γῆν
ͻίκοντο, ἣν ῥύακα πυρὸς λέγουσί ποτε μέχρι θαλάσ-
ις κατιοῦσαν ἐπικλύσαι, καὶ σϐέσαι τὰ ἐν αὐτῇ νά-

Lin. 68. παραστήσασθαι *Aug. Reg. B.* *L.* 70. ἀνάπλους ἔχων *Edd. MSS.* & *Cant. Mutavi in* ἀνόπλους *cum Gelen.* & *Muſgravio. L.* 71. πεδινοῖς *mend. edit.* 1. *ex Reg. B. L.* 72. τῶν ὑψηλῶν τε *Edd. cum Regiis. Recte Aug. Ven. L.* 76-78. *Corrupte in Editis ſic legebatur*: ἣν Ῥύακα πυρὸς λέγουσι, τότε μέχρι θαλάσσης οἶαν, τε, ὕδωρ, ἐπικλύσαι καὶ σϐέσαι τὰ ἐν αὐτῇ καύματα. *Veriora omnia dedit Aug, niſi quod in* τότε *cum Edd. conſentiat, pro quo* ποτε *utique fuit reponendum. L.* 77 *ſq.* νάματα *dabat edit* 1. *cum Reg. B.* & *Ven. quod in* καύματα *mutavit Henr. Stephanus. Re-*

ͻ deſolatum, in tanta cala-
itate refovit ut imperato-
m, ſervavitque. *Cornifi-
us*, quamvis a caſtris facile
ɔſtem arcere potuiſſet, ta-
en, quia laborabat commea-
ıum inopia, ſuis in aciem
·oductis hoſtem provocavit.
ompejo vero detrectante
:rtamen cum viris in ſola
:xtra fiduciam habentibus,
fame ſe ſubacturum eos
ıerante; *Cornificius*, receptis
ı medium agmen inermibus
ui e naufragio evaſerant, iter
ingreſſus eſt difficile pericu-
loſumque; in regione cam-
peſtri miſſilibus ab equitatu
hoſtium infeſtatus; in aſpera
vero a Numidis leviter arma-
tis, qui, ex longiſſimo inter-
vallo jaculantes, facile refu-
giebant, ſi qui in eos pro-
currerent ex agmine.

114. Quarto demum die in aridam illam regionem pervenerunt, quæ, a montibus ad mare uſque porrecta, *ignis profluvio* olim inundata fertur, quo *ſcaturigines omnes*

Digitized by Google

A. U. 718. ματα· καὶ αὐτὴν οἱ μὲν ἐπιχώριοι μόνης ὁδεύουσι νυκτὸς, πνιγώδη τε οὖσαν ἀπ' ἐκείνου, καὶ κονιορτοῦ σποδώδους γέμουσαν. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Κορνιφίκιον οὔτε νυκτὸς ἐθάῤῥουν, ἐν ἀσελήνῳ μάλιστα, ἰέναι, διὰ ἀπειρίαν ὁδῶν καὶ ἐνέδρας, οὔτε ἡμέρας ὑπέμενον, ἀλλ' ἀπεπνίγοντο, καὶ τὰς βάσεις ὡς ἐν θέρει καὶ καύματι ὑπεκαίοντο, μάλιστα οἱ γυμνοί. βραδύνειν τε οὐ δυνάμενοι διὰ τὴν δίψαν ἐνοχλοῦσαν, οὐδένα ἔτι τῶν βαλλόντων αὐτοὺς ἐπέκθεσαν, ἀλλ' ἐτιτρώσκοντο ἀφυλάκτως. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰς ἐξόδους τῆς διακεκαυμένης ἕτεροι κατεῖχον πολέμιοι, ἀμελήσαντες τῶν ἀσθενεστέρων τε καὶ γυμνῶν, ἀνεπήδων ἐς τοὺς αὐχένας οἱ δυνάμενοι, τόλμῃ παραβόλῳ, καὶ ἐβιάζοντο τοὺς πολεμίους ἐς ὅσον εἶχον δυνάμεως. κατεχομένων δὲ καὶ τῶν ἑξῆς αὐχένων, ἀπεγίνωσκον αὐτοὶ ἤδη, καὶ μεθεῖντο ὑπὸ δίψης καὶ θέρους καὶ κόπου. Προτρέποντος δὲ αὐτοὺς τοῦ Κορνιφικίου, καὶ πηγὴν πλησίον οὖσαν ἐπιδεικνύοντος, οἱ μὲν αὖθις ἐβιάζοντο, τι-

Ste νάματα *Reg. A. cum Aug. quod & viderat Gelen. & Musgr. Lin.* 79. ἐπ' ἐκείνου *Edd. mend. Recte Aug. L.* 87. διακεκαυμένης *edit.* 1. *cum Regiis. L.* 91. ἑξῆς *Aug. Reg. B. ut ſæpius alii.*

abſumta ſunt: qua ab eo tempore accolæ noctu tantum faciunt iter, propter ſuffocantem æſtum pulveremque cineroſum. Per eam *Cornificii* milites neque noctu, ſilente præſertim luna, iter auſi ſunt facere, propter viarum imperitiam & metum inſidiarum; neque interdiu ſuſtinuerunt; ſed ſuffocabantur, & pedum plantæ, non ſecus ac in fervida æſtate, his præſertim qui nudi incedebant, adurebantur. Cumque nec ſitis premens morari eos ſineret, in neminem amplius telis infeſtantem excurrebant, ſed impune vulnerabantur. Ubi vero & fauces, qua e peruſto agro erat exitus, aliis hoſtibus obſeſſos viderunt, neglectis nudis & infirmioribus, irruerunt in fauces quotquot poterant perdita audacia, & hoſtem impulerunt pro viribus: ſed quum & alias deinceps fauces occupatas cernerent, deſperatis rebus remiſerunt impetum, ſiti ſimul & æſtu laſſitudineque adflicti. Cohortante vero *Cornificio*, & fontem in propinquo oſtendente, redintegrato impetu propulerunt

A. U. 718.

λους ἀπὸ σφῶν ἀπολλύντες. ἕτεροι δὲ τὴν πηγὴν κατεῖχον πολέμιοι, καὶ παντελὴς ἤδη τοὺς τοῦ Κορνιφικίου κατεῖχεν ἀθυμία, καὶ παρίεντο.

CXV. Ὧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσι Λαρώνιος ἐπιφαίνεται μακρόθεν, ὑπὸ Ἀγρίππου σὺν τρισὶ τέλεσι πεμφθείς· οὔπω μὲν ἔνδηλος ὢν ὅτι φίλος εἴη· ὑπὸ δὲ ἐλπίδος ἀεὶ τοιοῦτον ἔσεσθαι προσδοκῶντες, ἀνέφερον αὖθις αὐτῶν. Ὡς δὲ καὶ τοὺς πολεμίους εἶδον τὸ ὕδωρ ἀπολιπόντας, ἵνα μὴ γένοιντο ἐχθρῶν ἐν μέσῳ, ἀνέκραγον μὲν ὑπὸ ἡδονῆς ὅσον ἔσθενον· ἀντιβοήσαντος δ᾽ αὐτοῖς τοῦ Λαρωνίου, δρόμῳ τὴν πηγὴν κατέλαβον. καὶ ὑπὸ μὲν τῶν ἡγεμόνων ἐκωλύοντο πίνειν ἀθρόως· ὅσοι δὲ ἠμέλησαν, πίνοντες ὁμοῦ καὶ ἀπέθνησκον. Οὕτω μὲν ἐξ ἀέλπτου Κορνιφίκιος, καὶ τοῦ στρατοῦ τὸ φθάσαν μέρος, περιεσώθη πρὸς Ἀγρίππαν ἐς Μύλας.

CXVI. Ἄρτι δὲ ὁ Ἀγρίππας Τυνδαρίδα εἰλήφει, τροφῶν μεστὸν χωρίον, καὶ εὐφυῶς ἐς πόλεμον ἐκ τῆς θαλάσσης ἔχον. καὶ ὁ Καῖσαρ ἐς αὐτὸ τὰ πεζὰ καὶ τοὺς

quidem hoſtem, ſed non ſine magna ſuorum jactura. Ceterum quum fontem quoque ab aliis rurſus hoſtibus occupatum offenderent, jam omnes & animi & corporis vires eos defecerunt.

115. Sic adfectis *Cornificianis* ſubito eminus adparet *Laronius*, *miſſus ab Agrippa* cum tribus legionibus. Et illi, quamquam non ſatis ſtatim compertum habebant, amicas eſſe copias, tamen, quoniam ſemper tale aliquid ſibi eventurum ſperaverant, animum receperunt. Ut vero jam hoſtem quoque relinquere aquam viderunt, ne includeretur medius; exclamaverunt præ gaudio quantum poterant: quumque clamorem reddidiſſet Laronius, curſu fontem occuparunt. Vetabantur autem a ducibus, ne ſubito ingurgitarent ſe potu: quorum quidem monita qui neglexere, inter bibendum emoriebantur. Sic *ex inſperato Cornificius*, cum ſuperſtite exercitus parte *Mylas, ad Agrippam evaſit* incolumis.

116. Per id tempus *Agrippa Tyndaridem ceperat*, refertam cibariorum copia, & opportunam bello maritimo. Itaque eo *Cæſar* deportabat pedites equiteſque. Habuit-

A. U. 718.

ἱππέας διεβίβαζεν. ἐγένοντό τε αὐτῷ πάντες ἐν Σικελίᾳ ὁπλιτῶν μὲν ἐς εἴκοσι καὶ ἓν τέλος, ἱππεῖς δὲ δισμύ… καὶ κοῦφοι πλείους τῶν πεντακισχιλίων. Μύλας δ' ἔ… καὶ τὰ ἐκ Μυλῶν ἐπί τε Ναυλόχους καὶ Πελωριάδα, καὶ τὰ παράλια πάντα, φρουραὶ Πομπηΐου κατεῖχ… αἳ φόβῳ μάλιστα Ἀγρίππου πῦρ διηνεκὲς ἔκαιον, ὡς ἐμπρήσοντες τοὺς ἐπιπλέοντας. ἐκράτει δὲ καὶ τῶν στε-νῶν ἑκατέρων ὁ Πομπήϊος. ἀμφὶ δὲ τὸ Ταυρομένιον κα… περὶ Μύλας τὰς περιόδους τῶν ὀρῶν ἀπετείχιζε, καὶ τ… Καίσαρα ἐκ Τυνδαρίδος ἐς τὸ πρόσθεν ἰόντα ἠνώχλει, μ… συμπλεκόμενον. Ἀγρίππου δὲ νομισθέντος ἐπιπλεῖν, κ… Πελωριάδα μετεπήδησεν, ἐκλιπὼν τὰ στενὰ περὶ Μύλας· καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῶν τε κατέσχε, καὶ Μυλῶν, κα… Ἀρτεμισίου, πολίχνης βραχυτάτης, ἐν ᾗ φασὶ τὰς ἡλ… βοῦς γενέσθαι, καὶ τὸν ὕπνον Ὀδυσσέα.

Lin. 16. τῶν ad πενταχισχ. *carent Edd. Dedit Aug. L. 17.* ἐπί τε ναυάρχους *mend. Edd. Recte Aug. Ven. Ibid. Particulam* καὶ, πρὶ Πελωριάδα, *deletam voluit Cluverius: quod ſane commodius videtur. L. 18.* ἅπαντα *Edd. ex Reg. A. Expreſſi Reg. B. Aug. L. 19.* διηνεκῶς *Edd. ex Reg. B. Prætuli Reg. A. Aug. L. 22.* καὶ περιόδους *Edd. cum Regiis & Cand.* τοὺς περιόδους *dat Aug. & caret* καὶ: *unde* τὰς περιόδους *repoſui. Retinendo h. l.* καὶ, *lin. præc.* ἀμφὶ δὲ *legit* ἀμφί τε *Cluverius, cum Canth. & Gelenio. L. 27.* τοὺς ἡλίου βοῦς *Reg. B.*

que jam in univerſum in Sicilia unam & viginti legiones, equitum viginti millia, levis armaturæ plures quinque millibus. *Mylas* autem, & a Mylis loca omnia uſque *Naulochos* & *Pelorum*, omnemque oram maritimam, *Pompejus* adhuc tenebat præſidiis: quæ ab Agrippa maxime ſibi metuentia, continuos ignes fovebant, ut hoſtium naves absterrerent intentando incendium. Tum vero fauces quoque utraſque occupavit *Pompejus*; & tam prope Tauromenium, quam circa Mylas montanos calles muris incluſit; Cæſaremque Tyndaride antrorſum progreſſum infeſtabat, laceſſebatque abſtinentem a prælio. Quum vero Agrippa adpulſurus putaretur ad Pelorum, tranſcurrit eo deſertis faucibus Mylenſibus, quas mox *Cæſar occupavit*, ſimulque *Mylas*, & *Fanum Dianæ*, perexiguum oppidulum, apud quod *Solis boves* fuiſſe, & ſomnium Ulyſſi accidiſſe, tradunt.

Digitized by Google

CXVII. Ψευδοῦς δὲ τῆς Ἀγρίππου δόξης φανείσης, ὁ Πομπήιος ἠσθεὶς τῶν στενῶν ἀφῃρημένος, καὶ Τισιηνὸν ἐκάλει μετὰ τοῦ στρατοῦ. Τισιηνῷ δ' ὁ Καῖσαρ ὑπήντα, καὶ διημάρτανε τῆς ὁδοῦ περὶ ὄρος τὸ Μυκόνιον· ἔνθα ἄσκηνος ἐνυκτέρευσεν· ὄμβρου τε πολλοῦ καταῤῥαγέντος, οἷος ἐν φθινοπώρῳ γίγνεται, τῶν ὁπλοφόρων τινὲς τὴν νύκτα πᾶσαν ἀσπίδα Κελτικὴν ὑπερέσχον αὐτοῦ. ἐγένοντο δὲ καὶ βρόμοι τῆς Αἴτνης σκληροὶ, καὶ μυκήματα μακρὰ, καὶ σέλα περιλάμποντα τὴν στρατιάν· ὥστε τοὺς μὲν Γερμανοὺς ἐξ εὐνίων ἀναπηδᾶν ὑπὸ δέους· τοὺς δὲ, ἀκοῇ τῶν περὶ τῆς Αἴτνης λεγομένων, οὐκ ἀπιστεῖν ἐν τοσοῖσδε παραδόξοις ἐμπεσεῖσθαι σφίσι καὶ τὸν ῥύακα. Μετὰ δὲ τοῦτο τὴν Παλαιστηνῶν γῆν ἔκειρε, καὶ Λέπιδος αὐτῷ συνήντετο σιτολογῶν, καὶ Μεσσήνῃ παρεστρατοπέδευον ἀμφότεροι. *A. U. 718.*

Lin. 30. *Vocem* ἠσθεὶς *inciſione diſtinguit a ſeqq. Aug. Pro illa voce, non nimis ſane commoda, expreſſerunt* ᾔσθετο (*vel* αἰσθόμενος *deleta conjunct.* καὶ, *quæ mox ſequitur*) *Card. & Gelen. Pro eadem,* ἠνιάθη *maluit Muſgrav. quod in lat. verſione expreſſi. L.* 37. καὶ σέλατα *Edd. Prætuli Aug. Ven. L.* 38. εὐνίων *mend. Aug. Ven. L.* 41. *Corruptum eſſe nomen* Παλαιστηνῶν, *& reſtituendum* ΑΒΑΚΑΙΝΙΝΩΝ, *Cluverus monuit.*

117. Sed poſtquam opinio de Agrippæ adventu vana eſt comperta, *Pompejus*, amiſſas fauces dolens, *Tiſienum* accivit cum exercitu. Cui *Cæſar* obviam profectus. aberravit a via circa *Myconium montem*; in quo abſque tentorio pernoctavit, & quum imbres vehementes ruerent, ut per autumnum ſolent, per totam noctem tectus eſt ſcuto Gallico, militibus id ſuſtinentibus. Auditi quoque ſunt *Ætnæ horrendi fremitus* & longi mugitus, excandeſcentibus etiam ignibus, exercitumque fulgore terrentibus; adeo ut & Germani de ſtragulis præ timore proſilirent, & ut reliquis, cogitantibus ea quæ de Ætnæ incendiis fando audiverant, non incredibile videretur, inter tot mira profluvium etiam ignis ſibi nunc accidere poſſe. Poſthæc *Palæſtenorum* [f. *Abacaninorum*] agrum vaſtavit; ubi *Lepidus* factus eſt illi obviam, frumenta colligens: moxque ambo *Meſſanam* obſederunt.

Digitized by Google

A. U. 718.

CXVIII. Γιγνομένων δ' ἀνὰ ὅλην τὴν Σικελίαν ἀψιμαχιῶν πολλῶν, ἔργου δὲ μείζονος οὐδενός, Ταῦρον ὁ Καῖσαρ ἔπεμψε, τὰς ἀγορὰς τοῦ Πομπηΐου περικόπτειν, καὶ τὰς πόλεις τὰς χορηγούσας προκαταλαμβάνειν. Καὶ τῷδε μάλιστα κάμνων ὁ Πομπήϊος, ἔκρινε μάχῃ μείζονι κριθῆναι περὶ ἁπάντων. Τὰ μὲν δὴ πεζὰ τοῦ Καίσαρος ἐδεδίει, ταῖς δὲ ναυσὶν ἐπαιρόμενος, ἤρετο πέμπων, εἰ δέχοιτο ναυμαχίᾳ κριθῆναι. Ὁ δὲ ὠρρώδει μὲν τὰ ἐνάλια πάντα, οὐ σὺν τύχῃ μέχρι δεῦρο κεχρημένος αὐτοῖς· αἰσχρὸν δὲ νομίσας ἀντειπεῖν, ἐδέχετο. Καὶ ὡρίζετο αὐτοῖς ἡμέρα, ἐς ἣν τριακόσιαι νῆες ἑκατέρῳ ἰδίᾳ παρεσκευάζοντο, βέλη τε παντοῖα φέρουσαι, καὶ πύργους καὶ μηχανὰς ὅσας ἐπενόουν. ἐπενόει δὲ καὶ τὸν καλούμενον ἅρπαγα ὁ Ἀγρίππας, ξύλον πεντάπηχυ σιδήρῳ περιβεβλημένον, κρίκους ἔχον περὶ κεραίας ἑκατέρας· τῶν δὲ κρίκων εἴχετο, τοῦ μὲν, ὁ ἅρπαξ, σιδήρεα καμπύλη,

Lin. 44. ἀν' ὅλην h. l. Edd. cum Regiis & Aug. inſolita alias Scriptori noſtro eliſione. L. 50. ταῖς τε edit. 1. δὲ cum H. Steph. dedit Aug. L. 54. ἑκατέρων Aug. Ibid. ἰδίᾳ caret Reg. B.

118. Sed quum per totam Siciliam paſſim quidem velitationes fierent, nullo memorabili prælio; *Cæſar Taurum* miſit, ut commeatu Pompejum arceret, oppidaque præ ceteris ea præriperet, quæ commeatum illi ſuppeditarent. Qua maxime difficultate coactus *Pompejus*, *ſtatuit majori prælio de ſumma rerum decernere.* Sed, quia terreſtres hoſtium copias timebat, in navibus habens fiduciam, rogavit per nuncios, num vellet *navali prælio* decernere. *Cæſar*, quamvis abhorreret ab omnibus rebus maritimis, quas ad eum diem infeliciter tentaverat, tamen turpe ratus detrectare, *accepit conditionem.* Præſtitutuſque dies eſt, ad quem trecenæ utrimque naves parabantur, inſtructæ telis omnigenis, turribuſque ac machinis, quotquot excogitari potuere. *Agrippa* vero & *harpagonem commentus* eſt, quinquecubitale tignum, ferro indutum, in utraque extremitate habens circulum, in quorum altero ipſe hærebat *harpago*, uncus ferreus; in altero multæ

καμπύλον, τοῦ δὲ, καλώδια πολλὰ, μηχαναῖς ἐπισπώμενα τὸν ἅρπαγα, ὅτε τῆς πολεμίας νεὼς ἐκ καταπέλτου λάβοιτο. A. U. 718.

CXIX. Ἐλθούσης δὲ τῆς ἡμέρας, πρῶτα μὲν ἦν ἐρετῶν ἅμιλλα καὶ βοὴ, καὶ βέλη, τὰ μὲν ἐκ μηχανῆς, τὰ δ' ἀπὸ χειρῶν, ὅσα λίθοι, καὶ πυρφόρα, καὶ τοξεύματα. Μετὰ δὲ, αἱ νῆες αὐταὶ συνερρήγνυντο ἀλλήλαις, αἱ μὲν ἐς τὰ πλάγια, αἱ δὲ κατ' ἐπωτίδας, αἱ δὲ ἐπὶ τοὺς ἐμβόλους, ἔνθα μάλιστά εἰσιν αἱ πληγαὶ βίαιοι τινάξαι τε τοὺς ἐπιβάτας, καὶ τὴν ναῦν ἀργοτέραν ἐργάσασθαι. Ἄλλαι δὲ ἀλλήλας διεξέπλεον, βάλλουσαί τε καὶ ἀκοντίζουσαι· καὶ τὰ ὑπηρετικὰ τοὺς ἐκπίπτοντας ἀνελάμβανεν. ἔργα τε χειρῶν ἦν, καὶ βία ναυτῶν, καὶ τέχνη κυβερνητῶν καὶ βοαὶ, καὶ στρατηγῶν παρακελεύσεις, καὶ μηχανήματα πάντα. Εὐδοκίμει δὲ μάλιστα ὁ ἅρπαξ, ἔκ τε πολλοῦ ταῖς ναυσὶ διὰ κουφότητα ἐμπίπτων, καὶ ἐμπηγνύμενος, ὅτε μάλιστα ὑπὸ τῶν καλωδίων ἐφέλ-

Lin. 65. ἴσα *in* εἶα *mutatum voluit Muſgrav.* *L. 70.* ἀλλήλαις *Edd. Rectius Aug.* *L. 72.* βία αὐτῶν *Edd. mend. invitis MSStis.*

multæ reſtes, quæ machinis attrahebant harpagonem, catapulta in hoſtilem navem immiſſum.

119. Statutus *navali prælio* dies poſtquam illuxit, primum remigum fuit oſtentatio non ſine clamore: mox miſſilibus certatum, partim e machinis, partim manu conjectis, ſaxis, ſagittis, ignitiſque jaculis. Tum *naves* ipſæ *concurrebant*, ictus inferentes accipienteſque, nunc in latera, nunc in proras, nunc in ipſa roſtra; qua parte maxime validi ictus ſunt, & vectores concutiunt, & naves reddunt inutiliores. Aliæ per alias perrumpentes, ſagittas ſimul aliaque miſſilia in eas conjiciebant; & actuariæ recolligebant eos, qui in mare eſſent prolapſi. Eratque contentio militum pariter ac nautarum gubernatorumque, ſive artem, ſive robur fortitudinemque cum clamore oſtentantium: & cohortabantur duces, & machinæ omnes in uſum adhibebantur. Sed maxime *harpago* probabatur, e longinquo propter levitatem in naves involans, inhærenſque, præſertim quum retraheretur reſtibus: nec præcidi ab his,

Digitized by Google

A. U. 718.

κειτο ὀπίσω· κοπῆναί τε ὑπὸ τῶν βλαπτομένων οὐκ ἦν εὔπορος, διὰ σίδηρον τὸν περιέχοντα· καὶ τὸ μῆκος αὐτοῦ δυσεφικτότατον τοῖς κόπτουσι τὰ καλώδια ἐποίει· οὐδὲ τὸ μηχάνημά πω προέγνωστο, ὡς δρέπανα δόρασι περιθέσθαι. ἓν δὴ ἐπενόουν, ὡς ἐν ἀδοκήτῳ τὴν ναῦν, κρούοντες ἐπὶ πρύμναν, ἀντισπᾶν. τὸ δὴ αὐτὸ ποιούντων καὶ τῶν πολεμίων, ἴση μὲν ἦν ἡ βία τῶν ἀνδρῶν, ὁ δὲ ἅρπαξ ἐποίει τὸ ἴδιον.

CXX. Ὅτε μὲν οὖν προσπελάσειαν αἱ νῆες, ἐμάχοντο παντοίως, καὶ ἐς ἀλλήλους μεθήλλοντο. καὶ διαγνῶναι τὸν πολέμιον οὐκ ἦν ἔτι ὁμοίως εὔπορον· ὅπλοις τε γὰρ ὡς τὰ πολλὰ τοῖς αὐτοῖς ἐχρῶντο, καὶ φωνῇ σχεδὸν ἅπαντες Ἰταλῇ, τά τε συνθήματα μιγνυμένων ἐς ἀμφοτέρους ἐξενήνεκτο, καὶ ἐκ τοῦδε μάλιστα ἐνέδραι πολλαὶ καὶ ποικίλαι παρὰ ἀμφοῖν, καὶ ἀπιστία πρὸς τοὺς λέγοντας αὐτὰ ἐπεγίγνετο, ἀγνωσία τε πάντας ἀλλήλων ἐπεῖχεν, ὡς ἐν πολέμῳ καὶ θαλάσσῃ γεμούσῃ φόνου

Lin. 78. εὐπόρως Aug. L. 79. Quin δυσεφικτότατα? L. 80. δρέπανα Edd. Rectius Aug. L. 87. τὸν πόλεμον Edd. Verius Aug. & Reg. B. a prim. manu. L. 92. ἐγίγνετο Edd. ex Reg. A. Compoſitum verbum ded. Aug. Reg. B. L. 93. Verba ὡς ἐν πολέμῳ non expreſſit

qui eo infeſtabantur, propter cingens ferrum facile poterat; nec pertingi uſque ad reſtes poterat propter longitudinem: & quoniam ignotum adhuc fuerat genus machinæ, ideo hoſtes falcatas haſtas non præparaverant. Unus, ut in re improviſa, conatus profuturus videbatur, ſi vi remorum navim retraherent: ſed quum idem adverſarii facerent, par utrimque vis virorum erat, & harpago inſuper ſuum peragebat officium.

120. Quoties igitur naves propinquæ invicem eſſent, tum variis modis pugnabatur, & in adverſarias tranſſiliebant. Nec jam facile erat hoſtem amplius ab amico diſcernere: majore enim ex parte eodem utebantur armorum genere, & lingua ferme omnes Latina, & teſſeræ utrorumque inter permixtos evulgatæ ſunt; unde magna utriſque ac multiplex doli naſcebatur occaſio, nec credi amplius teſſeris poterat, nec omnino alteri alteros in certamine dignoſcebant, & mare ubique cædi-

Digitized by Google

τε καὶ ὅπλων καὶ ναυαγίων. οὐ γάρ τινα πεῖραν ἔλιπον, A. U.
ὅτι μὴ μόνον τὸ πῦρ· τούτου δὲ μετὰ τοὺς πρώτους ἐπίπλους ἐφείσαντο διὰ τὰς συμπλοκάς. Ὁ δὲ πεζὸς ἑκατέρων στρατὸς ἀπὸ τῆς γῆς μετὰ φόβου καὶ σπουδῆς ἐς τὴν θάλασσαν ἀφεώρων, ὡς ἐν τῇδε καὶ αὐτοὶ περὶ τῆς σφῶν σωτηρίας τὴν ἐλπίδα ἔχοντες. διέκρινόν γε μὴν οὐδὲν, οὐδ᾽ ἐδύναντο, καὶ μάλιστα περισκοποῦντες· οἷα νεῶν ἑξακοσίων ἐπιμήκιστον ἐκτεταγμένων, καὶ τῆς οἰμωγῆς ἐναλλασσομένης ἀνὰ μέρος ἑκατέρωθεν. 718.

CXXI. Μόλις δέ ποτε ταῖς χροιαῖς τῶν πύργων, αἷς δὴ μόναις διέφερον ἀλλήλων, ὁ Ἀγρίππας συνεὶς πλέονας ἀπολωλέναι τοῦ Πομπηΐου ναῦς, ἐθάρρυνε τοὺς συνόντας, ὡς ἤδη κατορθοῦντας· καὶ τοῖς πολεμίοις αὖθις ἐμπεσὼν, ἐπέκειτο ἀπαύστως, μέχρι βιασθέντες ὅσοι μάλιστα κατ᾽ αὐτὸν ἦσαν, τούς τε πύργους κατέρριψαν, καὶ τὰς ναῦς ἐπιστρέψαντες, ἐς τὸν πορθμὸν ἔφευγον· καὶ ἔφθα-

Cand. Videri autem poteſt ibi aut mutila aut alio modo mendoſa eſſe oratio. L. 98 ſq. τῆς σφετέρων σωτηρίας *Edd. Rectius Aug. L. 2.* ἐπὶ μήκιστον *ſeparatim Edd. ex Reg. A. Conjunxi, cum Aug. Ven. Reg. B. quamquam mendoſe* ἐπιμήκιστον *dant Aug. & Ven. L. 10.* ἐπιστρέψαντες *mend. Edd. Recte Aug. Ven.*

bus, armis, naufragiis erat repletum. Nihil enim intentatum reliquerunt, præter ignem; quo, poſt primum concurſum, quum cohærerent mutuo, abſtinuerunt. Illud autem *navium certamen uterque terreſtris exercitus ſpectabat e littore*, non ſine metu ſtudioque partium; in eo de ſua quoque incolumitate agi exiſtimans. Nihil tamen diſcernebant, ac ne poterant quidem, quamvis intentis oculis; utpote in DC navium longiſſime diducto ordine, variante ejulatu nunc hac parte, nunc alia.

121. Vix tandem e turrium coloribus, quod ſolum diſcrimen navium erat, plures *Pompejanas naves* periiſſe intelligens *Agrippa*, cohortatus eſt proximos, quaſi jam victores: redintegratoque in hoſtem impetu, *urgere non deſiit*, donec qui ipſi *oppoſiti* erant primi, *coacti cedere*, turres dejecerunt, verſiſque navibus verſus fretum *fugerunt*. Nec tamen plures, quam XVII naves, eo ſe recipere potue-

Digitized by Google

A. U. 718. σαν ἐκδραμεῖν ἑπτακαίδεκα νῆες. αἱ δὲ λοιπαί, διακλείσαντος αὐτὰς τοῦ Ἀγρίππου, αἱ μὲν ἐξώκελλον ἐς τὴν γῆν διωκόμεναι, καὶ συνεξώκελλον αὐταῖς ὑπὸ ὁρμῆς αἱ διώκοντες, ἢ ὁρμιζομένας ἀπέσπων, ἢ ἐνεπίμπρασαν· ὅσαι δὲ ἔτι κατὰ τὸ πέλαγος ἐμάχοντο, τὰ περὶ αὐτὰς γιγνόμενα κατιδοῦσαι, παρεδίδοσαν ἑαυτὰς τοῖς πολεμίοις. Καὶ ὁ τοῦ Καίσαρος στρατὸς ἐπινίκιον ἠλάλαξεν ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὁ πεζὸς ἀντεβόησεν ἐπὶ τῆς γῆς. Οἱ Πομπηΐου δ᾽ ἀνῴμωξαν· καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν Ναυλόχων ἀναθορών, ἐς τὴν Μεσσήνην ἠπείγετο, οὐδὲν ὑπὸ ἐκπλήξεως περὶ τῶν πεζῶν οὐδ᾽ ἐπισκήψας. ὅθεν καὶ τούσδε ὁ Καῖσαρ, Τισιηνοῦ παραδιδόντος, ὑποσπόνδους ἐδέχετο· καὶ τοὺς ἱππέας ἐπ᾽ αὐτοῖς, τῶν ἱππάρχων παραδιδόντων. Κατέδυσαν δὲ ἐν τῷ πόνῳ νῆες Καίσαρος μὲν τρεῖς, Πομπηΐου δὲ ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, καὶ αἱ λοιπαὶ κατεφλέχθησαν, ἢ ἐλήφθησαν, ἢ ἐς τὴν γῆν ὀκέλλουσαι συνετρίβησαν· αἱ δὲ ἑπτακαίδεκα μόναι διέφυγον.

Lin. 11. *προσδραμεῖν Edd. Rectius Aug. L.* 12 *ſq. Sex verba* ἐς τὴν γῆν διωκ. καὶ συνεξ. *deſiderantur in Edd. & Cand. Dedit Aug. & Ven. L.* 14. ἐνεπίπρασαν *Reg. B. ut ſolet. L.* 23. ὑπάρχων *Aug. Reg. B.*

runt. *Reliquæ ab Agrippa interclusæ* ſunt: & earum aliæ, ad littus compulſæ, impegerunt in brevia; Cæſarianæque, eaſdem perſecutæ, partim ſimul impegerunt præ impetu, partim retraxerunt a littore, partim incenderunt: ceteræ vero *Pompejanæ naves*, quotquot in alto adhuc continuaverant pugnam, ubi viderunt quid & his accidiſſet & ſibi immineret, *deditionem fecerunt.* Tum Cæſarianus navalis exercitus victoriam ſignificavit ingenti edito jubilo; & e terra reddiderunt conclamationem pedeſtres copiæ; Pompejani vero ingemuerunt. Ipſe *Pompejus* Naulochis Meſſanam ſe proripuit; ſic attonitus, ut de terreſtri exercitu ne mandata quidem ulla reliquerit. Itaque & *pedites Cæſar, Tiſieno dedente, in fidem recepit; et mox equitatum quoque*, præfectis eorum pariter deditionem facientibus. Merſæ ſunt in eo prælio naves Cæſaris tres; Pompeji XXVIII: reliquæ vero Pompeji naves aut crematæ, aut captæ ſunt, aut littori illiſæ fractæque: & ſolæ ſeptemdecim effugerunt.

Digitized by Google

CXXII. Καὶ ὁ Πομπήϊος, ἐν ὁδῷ περὶ τῆς μεταγνώμης τοῦ πεζοῦ πυθόμενος, τήν τε ἐσθῆτα ἤλλαξεν ἐς ἰδιώτην ἀπ' αὐτοκράτορος, καὶ προὔπεμψεν ἐς Μεσσήνην, ἐς τὰς ναῦς ἐντίθεσθαι τὰ δυνατά· παρεσκεύαστο δὲ ἅπαντα ἐκ πολλοῦ· Πλέννιόν τε ἐκ Λιλυβαίου, μεθ' ὧν εἶχεν ὀκτὼ τελῶν, ἐκάλει κατὰ σπουδὴν, ὡς μετὰ τῶνδε φευξόμενος. καὶ Πλέννιος μὲν ἠπείγετο πρὸς αὐτόν. Αὐτομολούντων δὲ ἑτέρων, φίλων τε καὶ φρουρίων καὶ στρατῶν, καὶ τῶν πολεμίων ἐς τὸν πορθμὸν ἐσπλεόντων, οὐκ ἀναμείνας οὐδὲ Πλέννιον ὁ Πομπήϊος ἐν πόλει καλῶς τετειχισμένῃ, ἔφευγεν ἐκ τῆς Μεσσήνης ἐπὶ τῶν ἑπτακαίδεκα νεῶν ἐς Ἀντώνιον, ὡς ἐξ ὁμοίων αὐτῷ τὴν μητέρα περισεσωκώς. Καὶ ὁ Πλέννιος αὐτὸν οὐ καταλαβὼν, ἐς τὴν Μεσσήνην παρῆλθε, καὶ κατεῖχε τῆς πόλεως. Ὁ δὲ Καῖσαρ, αὐτὸς μὲν ἔμεινεν ἐν τῷ περὶ Ναυλόχους στρατοπέδῳ· Ἀγρίππαν δ' ἐκέλευσε τῇ Μεσσήνῃ παρακαθέζεσθαι· καὶ παρεκάθητο σὺν Λεπίδῳ. Πλεννίου δὲ πρεσβευομένου περὶ σπονδῶν, Ἀγρίππας μὲν ἠξίου περιμένειν Καίσαρα ἐς ἕω, Λέπιδος δὲ ἐδίδου τὰς σπονδάς· A. U. 718.

122. *Pompejus*, poſtquam in via cognovit de defectione exercitus, privatum cultum ſumſit pro imperatorio, præmiſſis Meſſanam qui in naves quidquid poſſent imponerent: jam dudum autem adparata erant omnia. Simul *Plennium* a Lilybæo propere accivit cum octo legionibus, quas fugæ comites erat habiturus. Et Plennius quidem feſtinus ad eum contendit. *Pompejus* vero, aliis & amicis & præſidiis & exercitibus ad victorem deſciſcentibus, hoſtibuſque fretum intronavigantibus, ne Plennium quidem in urbe egregie munita exſpectans, cum ſeptemdecim illis navibus, quas dixi, *Meſſana profugit ad Antonium*; cujus matrem in ſimili periculo olim ſervaverat. Plennius mox poſt ejus diſceſſum Meſſanam pervenit, & urbem eam tenuit. *Cæſar* in caſtris ad Naulochos manſit, *Agrippa* juſſo *Meſſanam* obſidere: quod ille fecit una cum *Lepido*. Plennio vero legatos de pace mittente; Agrippa rem differendam in matutinum cenſuit, dum Cæſar adveniſſet: Lepidus vero

Digitized by Google

A. U. 718. καὶ τὸν τοῦ Πλεννίου στρατὸν οἰκειούμενος ἑαυτῷ, συνεχώρει διαρπάσαι τὴν πόλιν μετὰ τοῦ ἄλλου στρατοῦ. Καὶ οἱ μὲν, ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, περὶ ἧς δὴ καὶ μόνης παρεκάλουν, κέρδος ἀδόκητον εὑρόμενοι, τὴν Μεσσήνην ὅλην τῇ νυκτὶ μετὰ τῶν Λεπίδου διήρπαζον, καὶ μετεστρατεύοντο τῷ Λεπίδῳ.

CXXIII. Ὁ δὲ, σὺν τούτοις ἔχων δύο καὶ εἴκοσι τέλη πεζῶν καὶ ἱππέας πολλοὺς, ἐπῆρτο· καὶ κρατήσειν ἐδόκει Σικελίας, πρόφασιν ἔχων ὅτι πρῶτος ἐπιβαίη τῆς νήσου, καὶ πλέονας πόλεις ἐπαγάγοιτο. ἔς τε τὰ φρούρια αὐτίκα περιέπεμπε, τοὺς παρὰ τοῦ Καίσαρος ἐλευσομένους μὴ προσίεσθαι, καὶ τὰ στενὰ πάντα ἐκρατύνετο. Ὁ δὲ Καῖσαρ ἦλθε μὲν τῆς ἐπιούσης, καὶ ἐμέμφετο τῷ Λεπίδῳ διὰ τῶν φίλων, οἳ σύμμαχον αὐτὸν ἔφασκον ἐλθεῖν Καίσαρι ἐς Σικελίαν, οὐχ ἑαυτῷ κατακτησόμενον αὐτήν. Ὁ δὲ ἀντενεκάλει, τῆς προτέρας τάξεως ἀφῃρῆσθαι, καὶ μόνον ἔχειν αὐτὴν Καίσαρα· βουλομένῳ τε νῦν ἀντιδιδόναι

Lin. 47. τὸν Πλεννίου *Edd. ex Reg A. Adjeci* τοῦ *cum Aug. & Reg. B.*
L. 60. σύμμ. ἔφασκον αὐτὸν *Edd. Dedi ſeriem verb. ex Aug.*

pacem dedit; &, ut *Plennii militcs* ſibi conciliaret, urbem eis ex æquo cum reliquo exercitu diripiendam conceſſit. Qui præter ſalutem, quam ſolam precati erant, lucrum inſperatum nacti, *translatis ad Lepidum ſignis*, *Meſſanam* per totam noctem *una cum Lepidi militibus diripuerunt.*

123. Quorum acceſſione *Lepidus* auctus uſque ad viginti duarum legionum numerum cum equitatu valido, elatus eſt animo, & *de obtinenda ſibi Sicilia cogitavit*, eo jure quod prior exſcendiſſet in inſulam, & plures civitates in fidem accepiſſet. Protinuſque ad præſidia oppidorum circummiſit, vetans ne Cæſarianos admitterent; & fauces ubique obſedit. Ac *Cæſar* quidem, poſtridie adveniens, *expoſtulavit* per amicos *cum Lepido*, qui ajebant, auxilio eum veniſſe Cæſari in Siciliam, non ut ſibi eam adquireret. Sed ille, ademtum ſibi, regerebat, priſtinum dignitatis potentiæque gradum, quo nunc ſolus Cæſar potiatur; cui, ſi id placeat, libenter ſe permutatu-

Λιβύην καὶ Σικελίαν ὑπὲρ ἐκείνης. Χαλεπαίνων δ᾽ ὁ Καῖσαρ, ἦλθε μὲν καὶ αὐτὸς ὑπὸ ὀργῆς, ὀνειδιῶν τὸν Λέπιδον ἐς ἀχαριστίαν. διαπειλησάμενοι δὲ ἀλλήλοις διέστησαν· καὶ αὐτίκα αἵ τε φυλακαὶ διεκρίθησαν, καὶ αἱ νῆες ὥρμουν ἐπ᾽ ἀγκυρῶν· ἐλέχθη γὰρ αὐτὰς ἐπινοεῖν ὁ Λέπιδος ἐμπρήσειν. A. U. 718.

CXXIV. Ὁ δὲ στρατὸς ἤχθετο, εἰ πολεμήσουσιν αὖθις ἐμφύλιον πόλεμον ἕτερον, καὶ οὔ ποτε σφᾶς ἐπιλείψουσιν αἱ στάσεις. Οὐ μὴν ἐν ὁμοίῳ Καίσαρα καὶ Λέπιδον ἐτίθεντο, οὐδὲ οἱ τῷ Λεπίδῳ στρατευόμενοι· ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρετῆς τὸν Καίσαρα ἐθαύμαζον, καὶ τὴν ἀργίαν συνῄδεσαν Λεπίδῳ, καὶ τῆς ἁρπαγῆς αὐτὸν ἐπεμέμφοντο αὐτῆς, ἐς τὸ ἴσον τοῖς ἡσσημένοις καταστάντες. Ὧν ὁ Καῖσαρ πυνθανόμενος, περιέπεμπε τοὺς τὰ συμφέ-

Lin. 66 ſq. ἀλλήλοις συνέστησαν *Edd. cum Regiis.* ἐπέστησαν *Ven.* διέστησαν *recte dedit Aug.* & diſceſſere *Cand.* *L. 68.* ἐπινοεῖν *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Reg. B.* *L. 69.* ἐμπρῆσαι *Edd. Rectius Aug. Ven.* *L. 75 ſq.* ἐπεμέμφοντο, αὐτοῖς ἐς τὸ ἴσον τοῖς ἡσσημένοις καταστάντα *Edd.* ἐπεμέμφοντο, αὐτῆς ἐς τὸ ἴσον τῆς ἡσσημένης *Regii.* ἐπεμέμφοντο αὐτῆς, ἐν το ἴσον τῆς ἡσσημένοις (*ſic*) *Aug. Revocavi* αὐτῆς *ex MSStis, quod mutavit Car. Stephanus, & retuli ad præcedentia cum Aug. Mallem tamen* αὐτοὶ ἐς τὸ ἴσον τοῖς ἡσσημ. *quod & Muſgravio placuit. Pro* καταστάντα *autem, (lin. 76.) quod ex ſuo ingenio perperam dedit C. Stephanus, quatuor noſtri MSSti in* καταστάντες *conſentiunt.*

rum Africam & Siciliam pro his quæ ſibi adempta ſint. Id indigne ferens *Cæſar*, non tenuit iram, quin ipſe *Lepidum* conveniret, & ingratitudinem ei exprobraret. Sed *jactatis ultro citroque minis a ſe invicem diſceſſerunt:* & continuo ſeorſim actæ ſunt ab utroque excubiæ, & Cæſaris naves paratæ ſteterunt in ancoris: dicebatur enim de illis incendendis cogitare Lepidus.

124. Id vero pergraviter tulit exercitus, novum ſi rurſus immineret civile bellum, & numquam finem eſſent habituræ contentiones. Neque tamen Lepidum conferebant cum Cæſare, ne ipſius quidem Lepidi *milites*; *mirantes virtutem Cæſaris*, & *Lepidi* non ſolum *ſegnitiem*, ſed & nuperam iniquitatem *damnantes*, quod in direptione Meſſanæ victis ipſos æquaviſſet. Quibus rebus intellectis, *Cæſar*, circummiſſis idoneis homini-

Digitized by Google

A. U. 718. ροντα παραινέσοντας κρύφα ἑκάστοις. ὡς δὲ αὐτῷ διεφθάρατο πολλοὶ, καὶ μάλιστα οἱ γενόμενοι τοῦ Πομπηίου, διὰ δέος τοῦ μή πω τὰς σπονδὰς βεβαίους σφίσιν, εἰ μὴ συνθοῖτο ὁ Καῖσαρ, εἶναι· ἀγνοοῦντος ἔτι ταῦτα τοῦ Λεπίδου δι' ἀπραξίαν, ὁ Καῖσαρ ἐπῆλθεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ σὺν ἱππεῦσι πολλοῖς· οὓς πρὸ τοῦ χάρακος καταλιπὼν, ἐσῄει μετ' ὀλίγων, καὶ παριὼν ἐπεμαρτύρετο ἑκάστους ἄκων ἐς πόλεμον καθίστασθαι. Ἀσπαζομένων δ' αὐτὸν ὡς αὐτοκράτορα τῶν ὁρώντων, οἱ Πομπηιανοὶ πρῶτοι συνέθεον, ὅσοι διεφθάρατο, καὶ συγγνῶναι σφίσι παρεκάλουν. ὁ δ' ἔλεγε θαυμάζειν, εἰ, συγγνώμην αἰτοῦντες, οὐ πράσσουσιν οὔπω τὰ σφίσιν αὐτοῖς συνοίσοντα. οἱ δὲ, συνέντες, αὐτίκα ἥρπαζον τὰ σημεῖα, καὶ ἐς τὸν Καίσαρα μετέφερον, καὶ σκηνὰς ἔλυον ἕτεροι.

CXXV. Καὶ τοῦ θορύβου Λέπιδος αἰσθόμενος, ἐξέθορε τῆς σκηνῆς ἐπὶ τὰ ὅπλα. βολαί τε ἦσαν ἤδη, καὶ τῶν ὁπλοφόρων τις τῶν Καίσαρος ἔπιπτε, καὶ αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐς τὸν θώρακα ἐβλήθη· τὸ δὲ βέλος οὐκ ἐξίκετο

Lin. 78 *ſq.* διεφθάρατο *Reg. Ai male.* *L.* 85. ἑκάστοις *Aug.*

bus, clam ſingulos commonuit, ut rebus ſuis conſulerent. Corruptiſque jam compluribus, præſertim his, qui Pompejo militaverant, & nondum ſatis firmam ſibi pacem nunc fore putabant, ni & *Cæſar* fidem daret; *ad caſtra Lepidi*, ſecuri etiam tum & ignari quid ageretur, acceſſit cum magno equitum numero. Quibus ante vallum relictis, cum paucis intravit; procedenſque in medium, ſingulos teſtatus eſt, invitum ſe trahi ad bellum. Ibi vero ſalutantibus Imperatorem proximis, *Pompejani* primi adcurrerunt, quotquot corrupti fuerant, veniamque petierunt. Ille „mirari ſe, ajebat, veniam eos petere; nec dum tamen, quod in rem ipſorum conducat, facere." Intellexerunt dictum: moxque arrepta *ſigna transtulerunt ad Cæſarem*, & alii detendebant tentoria.

125. Eum tumultum ubi ſenſit *Lepidus*, *ad arma proſiliit* e tentorio: commiſſaque velitatione, unus armigerorum Cæſaris cecidit, & ipſe *Cæſar in thoracem telum recepit*, quod tamen ad cutim

ἐπὶ τὸν χρῶτα, ἀλλὰ δρόμῳ διέφυγεν ἐπὶ τοὺς ἱππέας. Λεπίδου δέ τι φρούριον ἐπετώθασε τῷ δρόμῳ· καὶ οὐκ ἀνέσχεν ὁ Καῖσαρ ὑπὸ ὀργῆς, πρὶν ἐξελεῖν αὐτὸ σὺν τοῖς ἱππεῦσι, καὶ καθελεῖν. Ἑτέρων δ' αὖ φρουρίων ἡγεμόνες, οἱ μὲν αὐτίκα, οἱ δὲ νυκτὸς, μετετίθεντο ἐκ Λεπίδου πρὸς Καίσαρα· οἱ μὲν ἄνευ τινὸς πείρας, οἱ δὲ καὶ ἐς ὑπόκρισιν ὑπὸ ἱππέων μικρὰ ἐνοχληθέντες. εἰσὶ δ' οἳ τὰς προσβολὰς ἔτι ὑπέμενον καὶ ἀπεκρούοντο· καὶ γὰρ ὁ Λέπιδος περιέπεμπεν ἐς πάντα ἐπικούρους. Καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἐπικούρων μεθισταμένων, ἡ λοιπὴ τοῦ Λεπίδου στρατιὰ, καὶ εἴ τις εὔνους ἔτι ἦν, ἐτρέπετο τῇ γνώμῃ. καὶ πρῶτοι μὲν αὖθις οἱ Πομπηϊανοὶ, ὅσοι ἔτι ἦσαν παρ' αὐτῷ, μετεπήδων κατὰ μέρη. Λεπίδου δ' ἐς κώλυσιν αὐτοῖς τοὺς ἑτέρους ἐφοπλίσαντος, οἱ ἐπὶ κώλυμα τῶν ἄλλων ὁπλισάμενοι, τὰ ἑαυτῶν ἐπήγοντο σημεῖα, καὶ σὺν τοῖς ἑτέροις ἐχώρουν πρὸς τὸν Καίσαρα. Λέπιδος δ' αὐτοῖς ἀπιοῦσιν ἠπείλει, καὶ ἐδεῖτο, καὶ τῶν σημείων εἴχετο, καὶ οὐ μεθήσειν ἔλεγε· μέχρι τῶν φε-

A. U. 718.

non pervenit; moxque curſim ille ſe recepit ad equites. Sic currentem cuſtodes caſtelli cujuſdam cavillati ſunt: quam contumeliam non ferens *Cæſar*, iram prius non poſuit, quam cum ſuccurrentibus equitibus ſuis & expugnaſſet caſtellum & præſidiarios interfeciſſet. Sed ceterorum caſtellorum præfecti, pars continuo, pars nocte inſequenti *a Lepido ad Cæſarem defecerunt*: quidam ne ſollicitati quidem, alii in ſpeciem tantum infeſtati ab equitibus. Non defuere tamen, qui oppugnatores etiam ſuos ſerio adhuc repellerent: nam *Lepidus* quoquoverſum ſubmittebat auxilia. Sed & ipſa auxilia quum tranſitionem facerent, *reliquus ejus exercitus*, quamvis non male illi volens, mutabat ſententiam. Ac rurſus primi Pompejani, quotquot adhuc in officio permanſerant, *agminatim tranſibant* alii poſt alios. Quumque *Lepidus* ad eos continendos armaret alios; hi ipſi ad continendos commilitones armati, prehenſis ſignis, una cum alteris ad Cæſarem diſcedebant. Lepidus minis ac precibus cum abeuntibus agebat, ſigna retentans, & ea ſe dimiſſurum negans; donec unus e ſigni-

A. U. 718. ῥόντων αὐτά τις εἶπε μεθήσειν ἀποθανόντα, καὶ δείσας μεθῆκεν.

CXXVI. Οἱ δὲ ἱππεῖς τελευταῖοι χωροῦντες ἔπεμψάν τινα, πευσόμενοι τοῦ Καίσαρος, εἰ κτείνωσι Λέπιδον, οὐκ ἔτι ὄντα αὐτοκράτορα· ὁ δὲ ἀπεῖπεν. Οὕτω Λέπιδος, ἀδοκήτῳ πάντων ἀπιστίᾳ συμπεσὼν, ἔρημος ἐκ τύχης τοσῆσδε. καὶ στρατοῦ τοσοῦδε ἐγίγνετο ἐν βραχεῖ. καὶ τὸ σχῆμα ἀλλάξας, ἔθει πρὸς τὸν Καίσαρα, δρόμῳ συντρεχόντων ὡς ἐπὶ θέᾳ τῶν ὁρώντων. Ὁ δὲ Καῖσαρ ὑπανέστη τε αὐτῷ προσθέοντι, καὶ προσπεσεῖν ἐθέλοντα κωλύσας, ἔπεμψεν ἐς Ῥώμην, ἐφ᾽ οὗπερ ἦν σχήματος, ἰδιώτην ἀπ᾽ αὐτοκράτορος, οὐδὲν ἔτι πλὴν ἱερέα ἧς εἶχεν ἱερωσύνης. Ὁ μὲν δὴ, καὶ αὐτοκράτωρ πολλάκις, καὶ τῶν τριῶν ἀνδρῶν γενόμενος, ἄρχοντάς τε ἀποφήνας, καὶ προγράψας ἐπὶ θανάτῳ τοσούσδε ὁμοτίμους, ἰδιωτεύων, καὶ ἐνίοις τῶν προγραφέντων ἄρχουσιν ὕστερον παριστάμενος, διεβίωσε.

CXXVII. Πομπήϊον δὲ ὁ μὲν Καῖσαρ οὐκ ἐδίωκεν, οὐδ᾽

Lin. 19. πευσόμενον *Edd. Pratuli Aug. Ven. Caml. Ibid.* εἰ κτείνειαν *malim cum Muſgravio.*

feris „Dimittes ea vel mortuus" dixit. Tum demum ceſſit territus.

126. Poſtremi *defecerunt equites*, miſeruntque *ad Cæſarem* ſciſcitatum „interficerentne Lepidum, quippe non amplius imperatorem?" Quod ille tamen non permiſit. Atque ita LEPIDUS, nec opinans *deſertus ab omnibus*, tanta felicitate tantique exercitus imperio brevi temporis momento excidit: mutatoque cultu properavit ad Cæſarem, aliis pariter feſtinantibus velut ad ſpectaculum. Cui *Cæſar* adſurrexit, nec paſſus eſt ad genua ſibi accidere; ſed eo quo erat habitu *privatum Romam miſit*, ademto imperio, ſacerdotio tantum relicto. Ab hoc tempore ille, ſæpius antea Imperator, & quondam Triumvir, qui magiſtratus creaverat, & tot pari dignitate præditos proſcripſerat, privatam vitam exegit; in qua nonnullis quoque ex his qui ab illo olim proſcripti fuerunt, magiſtratus deinde adeptis, ſupplex factus eſt.

127. Ceterum POMPEJUM *Cæſar* nec ipſe perſecutus eſt.

Digitized by Google

ἑτέροις ἐπέτρεπε διώκειν· εἴτε ὡς ἐς ἀλλοτρίαν ἀρχὴν τὴν Ἀντωνίου φυλασσόμενος ἐμβαλεῖν· εἴτε καραδοκῶν τὸ μέλλον, καὶ τὰ ἐς αὐτὸν ἐσόμενα ἐξ Ἀντωνίου, καὶ πρόφασιν ἕξων διαφορᾶς, εἰ μὴ δίκαια γίγνοιτο· (οὐ γὰρ ἀνύποπτοί γε ἦσαν ἐκ πολλοῦ, διὰ φιλαρχίαν, ὅτε τοὺς ἄλλους ἐξέλοιεν, ἀλλήλοις διερίσειν·) εἴθ', ὡς αὐτὸς ἔλεγεν ὕστερον ὁ Καῖσαρ, ὅτι μὴ γίγνοιτο τοῦ πατρὸς ἀνδροφόνος ὁ Πομπήιος. Τὴν δὲ στρατιὰν συνῆγε, καὶ ἐγένετο αὐτῷ τέλη μὲν ὁπλιτῶν πέντε καὶ τεσσαράκοντα, καὶ ἱππεῖς δισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι, κοῦφοι δὲ, τῶν ἱππέων ὑπὲρ ἡμιολίους, μακραί τε νῆες ἑξακόσιαι· τὸ δὲ τῶν φορτίδων πλῆθος, καίπερ ὂν ἄπειρον, τοῖς δεσπόταις διέπεμπε. Καὶ τὸν στρατὸν ἐπινικίοις ἐδωρεῖτο, τὰ μὲν ἤδη διδοὺς, τὰ δὲ ὑπισχνούμενος, στεφάνους τε καὶ τιμὰς ἅπασιν ἔνεμε, καὶ συγγνώμην τοῖς ἡγεμόσιν ἐδίδου τοῦ Πομπηίου. *A. U.* 718.

CXXVIII. Ζήλου δὲ αὐτῷ γέμοντι ἐπὶ τούτοις, τὸ δαι-

Lin. 38 ſq. αὐτὸς ὕστερον ἔλεγεν Edd. Dedi ſeriem verb. ex Aug. L. 39. Pro γίγνοιτο dat mend. μίγνοιτο Reg. B. L. 41. καὶ ἱππεῖς δὲ Edd. Delevi δὲ cum Aug. L. 45. διέπεμψε Edd. Prætuli Aug. Ven.

nec alios perſequi ſivit: ſive quod nollet invadere in alienum imperium Antonii; ſive quod futura ſpectaret conatuſque Antonii, habiturus juſtam occaſionem diſſidii, ſi quid ille præter æquum feciſſet; (jam pridem enim haud ſane obſcurum erat, hos duos, ſublatis aliis, propter imperandi cupiditatem inter ſe ipſos eſſe decertaturos;) ſive, ut ipſe *Cæſar* ajebat poſtea, quia Pompejus in parricidarum non fuerat numero. Coactis autem in unum copiis, repertæ *Cæſaris* ſunt *legiones XLV: equitum XXV. M.* levis armaturæ tantundem quantum equitum & dimidium inſuper: *naves longæ DC*: onerarias autem, numero pæne infinitas, ad proprios dominos remiſit. Jamque militibus donativum ob victoriam dedit, plura in futurum pollicitus: coronas quoque alioſque honores diſtribuit omnibus; & Pompejanis ducibus veniam conceſſit.

128. Huic tantæ *Cæſaris* felicitati fortuna invidit: nam

Digitized by Google

A. U. 718. μόνιον ἐνεμέσησε τοῦ ζήλου· καὶ ὁ στρατὸς ἐστασίασεν, ὁ τε οἰκεῖος αὐτοῦ μάλιστα, ἀπολυθῆναί τε τῆς στρατείας ἐπειγόμενοι, καὶ γέρα λαβεῖν ὅμοια τοῖς ἐν Φιλίπποις ἀγωνισαμένοις. Ὁ δὲ ᾔδει μὲν, οὐχ ὅμοιον ἐκείνῳ τόνδε τὸν ἀγῶνα· ὑπισχνεῖτο δ᾽ ὅμως, τὰ ἄξια δώσειν σὺν τοῖς ὑπ᾽ Αντωνίῳ στρατευομένοις, ὅτε κἀκεῖνος ἀφίκηται. περὶ δὲ τῆς ἀστρατείας ὑπεμίμνησκε σὺν ἀπειλῇ τῶν πατρίων νόμων τε καὶ ὅρκων καὶ κολάσεων. οὐκ εὐπειθῶς δὲ ἀκροωμένων, ὑφῆκε τῆς ἀπειλῆς, ἵνα μή τις ἐκ τῶν νεολήπτων στρατῶν ἐπιγένοιτο θόρυβος· καὶ ἔλεγεν, ἐν καιρῷ τε ἀπολύσειν σὺν Αντωνίῳ, καὶ ἄξειν νῦν οὐκ ἐπ᾽ ἐμφύλια ἔτι, πεπαυμένα σὺν τύχῃ χρηστῇ, ἐπὶ δ᾽ Ἰλλυριοὺς, καὶ ἕτερα ἔθνη βάρβαρα, σαλεύοντα τὴν μόλις κληθεῖσαν εἰρήνην, ὅθεν καταπλουτιεῖν αὐτούς. Οἱ δ᾽, οὐκ, ἔφασαν, αὖθις στρατεύεσθαι, πρὶν τῶν προτέρων λαβεῖν γέρα τε καὶ τιμάς. Ὁ δὲ, οὐκ, ἔφη, τὰς τιμὰς οὐδὲ νῦν ἀνατίθεσθαι· πολλὰς δὲ δοὺς, προστιθέναι στε-

Lin. 52. ἐπειχόμενοι edit. 3. vit. L. 56. τῆς στρατείας Edd. truncato nomine. Recte Aug. L. 63. κληθεῖσαν Aug. L. 64. ἔφθασαν Aug. Reg. B. male. L. 64. στρατεύσεσθαι puto legendum.

exercitus, præſertim ipſius proprius, *ſeditionem movit*, miſſionem flagitans, & præmia paria eis quæ Philippenſi prælio victores acceperant. Et *Cæſar*, quum hoc certamen cum altero illo non conferendum ſciret, promiſit tamen, *accepturos digna præmia una cum Antonii militibus, quando ille rediiſſet.* Quod autem ad *vacationis flagitationem* adtinet, minaciter admonuit milites ſacramenti diſciplinæque, a majoribus acceptæ. Sed quum perſiſterent in contumacia, remiſit minas, ne quis tumultus ab exercitibus dedititiis etiam accederet: promiſitque, ſe cum Antonio eos dimiſſurum juſto tempore: nunc uſurum opera eorum non ad bella civilia amplius, quæ deo fortunante ſepulta ſint; ſed contra Illyrios aliaſque gentes barbaras, pacem vix partam labefactantes: ex qua militia percepturi eſſent lucra uberrima. Negarunt illi, novam ſe prius ſubituros militiam, quam prætæritorum laborum repræſentata ſibi fuerint præmia honoreſque. Reſpondit, honores ſe ne nunc quidem differre; ſed, præter plures jam collatos, alias

φάνους ἔτι τοῖς τέλεσιν ἄλλους, καὶ λοχαγοῖς καὶ χιλιάρχοις περιπορφύρους ἐσθῆτας, καὶ βουλευτικὴν ἐν ταῖς πατρίσιν ἀξίωσιν. Ἔτι δὲ αὐτοῦ τοιάδε προστιθέντος ἕτερα, ὑπεφώνησε χιλίαρχος Ὀφίλλιος, στεφάνους μὲν καὶ πορφύραν εἶναι παισὶν ἀθύρματα· στρατοῦ δὲ γέρα, χωρία καὶ χρήματα. Καὶ τοῦ πλήθους ἐπιβοήσαντος ὅτι ὀρθῶς λέγοι, ὁ μὲν Καῖσαρ ἀπέστη τοῦ βήματος δυσχεραίνων· οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν χιλίαρχον ἦσαν, ἐπαινοῦντές τε καὶ τοῖς οὐ συνισταμένοις αὐτῷ λοιδορούμενοι. ὁ δ' ἔφη, καὶ μόνος ἀρκέσειν ἐπὶ οὕτω δικαίοις· ἀλλ' ὁ μὲν, τόδε εἰπὼν, ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἀφανὴς ἦν, καὶ οὐδ' ὅ τι γένοιτο ἐγιγνώσκετο. A. U. 718.

CXXIX. Ὁ δὲ στρατὸς οὐκ ἔτι μὲν, ὑπὸ δέους, οὐδεὶς καθ' ἕνα ἐφθέγγετο· κοινῇ δ' ἐβόων, ἀνὰ μέρη συνιστάμενοι, ἀφεθῆναι τῶν στρατειῶν. Ὁ δὲ Καῖσαρ αὐτῶν τοὺς μὲν ἄρχοντας ἐξωμίλει ποικίλως· τῶν δ' ἐν Φιλίπποις

Lin. 69. προστιθέντος *Edd. Prætuli Aug. L. 70.* Ὀφίλλιος *Regii, Aug.* & Hoffilius *Cand. L. 71 ſq.* στρατοῦ δ' ἕτερα χωρία, καὶ χρημ. *edit.* I. *cum Regiis & Aug. Tenui emendationem H. Steph. L. 74.* χιλίαρχον, ἦσαν ἐπαιν. *Edd. & MSSti. Delevi diſtinctionem poſt* χιλίαρχον *cum Muſgravio: & ſub* ῃ *in* ἦσαν *ſubſcripſi Jota. Malim autem* ᾔεσαν, *cum eodem Muſgrav. L. 80.* καθ' ἕνα ἐφθέγγετο *Reg. B. male.*

etiam coronas legionibus addere, & prætextas tribunis ac centurionibus, ſenatoriamque dignitatem cuique in ſua patria. Hæc & alia his ſimilia dum militibus Cæſar offert; exclamavit tribunus *Ofilius* „*corollas et prætextas puerorum eſſe oblectamenta; militum præmia agros eſſe et pecunias.*” Quod poſtquam „recte dictum” conclamavit multitudo; indignatus *Cæſar* diſceſſit e tribunali: milites autem circumſtabant tribunum, laudantes hominem, & reliquis, qui ſe ad eos non adgregarent, convicia ingerentes. Sed ille „vel ſe ſolum, inquit, ad tuendam tam juſtam cauſam ſuffecturum.” His vero dictis, ſequenti die nuſquam amplius homo comparuit; nec, quid illi acciderit, compertum eſt.

129. Tum milites non amplius ſinguli, propter metum, ſed gregatim uno ore vociferabantur, miſſionem poſtulantes. Horum præfectos *Cæſar* variis molliebat adloquiis: *eis* vero *qui ad Philippos et Mu-*

Digitized by Google

A. U. 718. καὶ Μουτίνῃ στρατευσαμένων, ὡς χρονιωτέρων ἄρα ὄντων, ἐδίδου τοῖς θέλουσιν ἀποστρατεύσεσθαι· καὶ γενομένους ἐς δισμυρίους εὐθὺς ἀπέλυε, καὶ ἐξέπεμπε τῆς νήσου, ἵνα μὴ διαφθείραιεν ἑτέρους· τοσόνδε τοῖς ἐκ Μουτίνης μόνοις ἐπειπὼν, ὅτι σφίσιν ἀποδώσει τὰ τότε ὑπεσχημένα, καίπερ οὕτως ἀπολυθεῖσιν. Ἐς δὲ τὸ ἄλλο πλῆθος ἐπελθὼν, τοὺς μὲν ἀποστάντας ἐμαρτύρετο τῆς ἐπιορκίας, οὐ κατὰ γνώμην τοῦ αὐτοκράτορος τῆς στρατείας ἀπολυθέντας· τοὺς δὲ παρόντας ἐπῄνει, καὶ ἐπήλπιζεν ἀπολύσειν μὲν ταχέως, ὅτε μηδενὶ μετανοήσει, καταπλουτιεῖν δὲ ἀπολύων, καὶ νῦν ἐπιδιδόναι δραχμὰς πεντακοσίας ἑκάστῳ. Τοιάδε εἰπὼν, Σικελίᾳ μὲν ἐπέβαλλεν ἐσφορὰν, χίλια τάλαντα καὶ ἑξακόσια, στρατηγοὺς δ' ἀπέφαινε Λιβύης καὶ Σικελίας, καὶ στρατὸν ἐς ἑκατέραν διῄρει· καὶ τὰς ναῦς τὰς Ἀντωνίου διέπεμπεν ἐς Τάραντα, καὶ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ τὸν μὲν προὔπεμπεν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ νεῶν, τὸν δ' ἐπαγόμενος αὐτὸς ἐκ τῆς νήσου διεπέρα.

Lin. 84. ἀντιστρατεύεσθαι *Edd.* ἀντιστρατεύσασθαι & ἀντιστρατεύσεσθαι *Ven. Rectius Aug. quem ſecutus ſum. Malim tamen* ἀποστρατεύσεσθαι. *L.* 87. τά τε ὑπεσχημ. *Edd. cum Regiis, mend. Recte Aug.* *L.* 94 *ſq.* ἐπέβαλεν *Aug.*

tinam meruerant, ut diuturniore militia defunctis, *miſſionem conceſſit*. Dimiſſosque, numero ad vicies mille, protinus ablegavit ex inſula, ne contagione ſeditionis alios corrumperent: hoc tantum ad Mutinenſis belli veteranos effatus, quamvis ſic dimiſſis, redditurum ſe tamen ea quæ tunc illis promiſſa fuiſſent. Reliquos vero pro concione adloquens, teſtes faciebat perjurii diſcedentium, non ex imperatoris ſententia dimiſſorum: ipſos vero laudabat, brevi ſecuturæ miſſionis ſpem faciens: foreque ut nec officii quemquam pœniteat, & dimittantur ditati: nunc addere ſe viritim quingenos denarios. Poſt concionem, indixit tributum Siciliæ M·D·C talenta: deſignavitque proprætores Africæ ac Siciliæ, parte exercitus cuique harum provinciarum adtributa. Tum naves Antonii Tarentum miſit: reliquum exercitum partim præmiſit in Italiam, partim ipſe ſecum duxit decedens ex inſula.

CXXX. Ἐρχομένῳ δ' ἥ τε βουλὴ τιμὰς ἐψηφίσατο ἀμέτρους, ὧν αὐτὸν ἐποίουν κριτὴν, ἢ πάσας λαβεῖν, ἢ ὅσας δοκιμάσειε· καὶ ὑπήντων ὅτι πορρωτάτω καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ δῆμος ἐστεφανωμένοι, ἔς τε τὰ ἱερὰ καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν ἐς τὴν οἰκίαν ἀπιόντα παρέπεμπον. Τῆς δ' ἐπιούσης αὐτὸς ἐβουληγόρησέ τε καὶ ἐδημηγόρησε, τὰ ἔργα καὶ τὴν πολιτείαν ἑαυτοῦ τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἐς τότε καταλέγων· καὶ τὰ εἰρημένα συγγράψας, τὸ βιβλίον ἐξέδωκε· κατήγγελλέ τε εἰρήνην καὶ εὐθυμίαν, ἐς τέλος τῶν ἐμφυλίων ἀνῃρημένων, καὶ τῶν ἐσφορῶν τοὺς ἔτι ὀφείλοντας ἀπέλυε, καὶ φόρων τελώνας τε, καὶ τοὺς τὰ μισθώματα ἔχοντας, ὧν ἔτι ὀφείλοιεν. Ἐκ δὲ τῶν ἐψηφισμένων τιμῶν ἐδέχετο πομπὴν, ἐτήσιόν τε ἱερομηνίαν εἶναι καθ' ἃς ἡμέρας ἐνίκα, καὶ ἐπινίκιος ἐν ἀγορᾷ χρύσεος ἑστάναι μετὰ σχήματος οὗπερ ἔχων ἐσῆλθε, περικειμένων τῷ κίονι νεῶν ἐμβόλων. Καὶ ἕστηκεν ἡ εἰκὼν, A. U. 718.

Lin. 10. κατήγγειλέ τε *edit.* 1. *mend. ex Reg. B.* κατήγγελέ τε *Reg. A.* κατήγγειλέ τε *edit.* 2. 3. *Prætuli Aug.* *L.* 15. ἐπινίκιος *neſcio an cum Urſino in* ΕΠΙ ΚΙΟΝΙ *ſit mutandum.* *L.* 16 *ſq.* περικειμένῳ *Edd. Recte Aug. Ven.* *L.* 17. νεῶν *Edd.* νέων *Reg. A. Aug. Ven. Mu-*

130. *Romam reverſo* CÆSARI *ſenatus immodicos honores* decrevit; ipſi permittens, ut arbitratu ſuo vel omnes, vel quotquot placerent, acciperet: itumque eſt obviam quam longiſſime a coronatis tam ſenatoribus quam cetero populo: qui eum ad templa primum, deinde domum, deduxerunt. Sequenti vero die tam apud ſenatum quam pro concione populi oratione habita, res a ſe geſtas *Cæſar* ordine recenſuit, adminiſtrationemque reipublicæ, jam inde ex quo ad eam admotus eſt uſque ad illum diem, expoſuit: quas *orationes* a ſeipſo conſcriptas in vulgus deinde *edidit* multis exemplaribus: denunciavitque pacem & tranquillitatem, poſt ſublata funditus bella civilia; & tributa nondum reddita condonavit debitoribus; pariterque publicanorum debita remiſit, & mercedes nondum perſolutas pro locationibus publicis. Ex honoribus autem per Senatuſconſultum oblatis accepit *Ovationem*, & *annua ſolennia* diebus victoriæ, auratamque in foro ſtatuam, triumphali habitu, quo urbem eſſet ingreſſus, inſiſtentem columnæ

A. U. 718.

ἐπιγραφὴν ἔχουσα, ὅτι, ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗΝ ΕΣΤΑΣΙΑΣΜΕΝΗΝ ΕΚ ΠΟΛΛΟΥ ΣΥΝΕΣΤΗΣΕ ΚΑΤΑ ΤΕ ΓΗΝ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑΝ.

CXXXI. Τοῦ δὲ δήμου τὴν μεγίστην ἱερωσύνην ἐς αὐτὸν ἐκ Λεπίδου μεταφέροντος, ἣν ἕνα ἔχειν νενόμισται μέχρι θανάτου, οὐκ ἐδέχετο· καὶ κτείνειν τὸν Λέπιδον ὡς πολέμιον κελευόντων, οὐκ ἠνείχετο. Ἐς δὲ τὰ στρατόπεδα πάντα σεσημασμένας ἔπεμψεν ἐπιστολὰς, ἐντελλόμενος ἡμέρᾳ μιᾷ πάντας ἀνειλήσαντας αὐτὰς ἐπιχειρεῖν τοῖς κεκελευσμένοις. καὶ ἦν τὰ ἐπεσταλμένα περὶ τῶν θεραπόντων, ὅσοι παρὰ τὴν στάσιν ἀποδράσαντες ἐστρατεύοντο, καὶ αὐτοῖς τὴν ἐλευθερίαν ᾐτήκει Πομπήϊος, καὶ ἡ βουλὴ καὶ αἱ συνθῆκαι δεδώκεσαν. Οἱ δὲ μιᾶς ἡμέρας συνελαμβάνοντο· καὶ ἀχθέντας αὐτοὺς ἐς Ῥώμην ὁ Καῖσαρ ἀπέδωκεν αὐτῶν τε Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν τοῖς δεσπόταις, ἢ διαδόχοις αὐτῶν· ἀπέδωκε δὲ καὶ Σικελιώταις. ὅσους δ᾽ οὐκ ἦν ὁ ληψόμενος, ἔκτεινε παρὰ ταῖς πόλεσιν αὐταῖς ὧν ἀπέδρασαν. CXXXII. Τοῦτο

tavi accentum. Ibid. Pro ἐμβόλων *dat* ἐμβαλῶν *mend. Reg. B. Ib.* καὶ ἔστη μὲν ἡ εἰκὼν *Edd. Prætuli Aug. Reg. A. L. 27.* ἐπεσταλμένα *Edd. errore ex Reg. B. propagato. L. 29 ſq.* Πομπήϊος καὶ ἡ βουλὴ, καὶ αἱ συνθ. *Edd. cum MSS. Aliter diſtinguendam duxi orationem.*

roſtris navium cinctæ. Ac poſita eſt *ſtatua* hoc Titulo: PACE POST DIUTURNAS TURBAS TERRA MARIQUE RESTITUTA.

131. Quum vero *Pontificatum maximum* populus a Lepido in eum vellet transferre, *nemini vivo* more majorum *adimi ſolitum*, *recuſavit*: & quum Lepidum, ut hoſtem, necari juberent, non ſuſtinuit. Ad omnes vero exercitus obſignatas miſit literas, præcepitque, ut uno die aperirentur omnes, protinuſque juſſa peragerentur. Ea juſſa pertinebant ad *ſervos*, *qui* diſſenſionum inteſtinarum tempore aufugerant & *militiæ erant adſcripti*; quibus, poſcente Pompejo, ſenatus ex fœdere libertatem conceſſerat. Quos uno *die comprehenſos*, & in Urbem adductos, Romanis Italiſque *dominis Cæſar* reſtituit aut eorumdem hæredibus: Siculiſque pariter fugitivos ſuos remiſit. Si quos autem nemo in ſervitutem adſerebat, hos juxta ipſa oppida, unde quiſque aufugerat, capite mulctavit.

132. Itaque

Digitized by Google

CXXXII. Τοῦτο μὲν δὴ τῶν τότε στάσεων ἐδόκει τέλος εἶναι. Καὶ ἦν ὁ Καῖσαρ ἐτῶν ἐς τότε ὀκτὼ καὶ εἴκοσι· καὶ αὐτὸν αἱ πόλεις τοῖς σφετέροις θεοῖς συνίδρυον. Ληστευομένης δὲ κατὰ συστάσεις τῆς τε Ῥώμης αὐτῆς καὶ τῆς Σικελίας περιφανῶς, καὶ τῶν γιγνομένων ἁρπαγῇ μετὰ τόλμης, ἢ λῃστείᾳ λανθανούσῃ, μᾶλλον ἐοικότων· Σαβῖνος ὑπὸ Καίσαρος αἱρεθεὶς ἐς διόρθωσιν, πολὺν μὲν εἰργάσατο φθόρον τῶν ἁλισκομένων, ἐνιαυτῷ δ᾽ ὅμως εἰς εἰρήνην ἀφύλακτον ἅπαντα περιήγαγε. καὶ ἐξ ἐκείνου φασὶ παραμεῖναι τὸ τῆς στρατιᾶς τῶν νυκτοφυλάκων ἔθος τε καὶ εἶδος. Θαυμαζόμενος δὲ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τῷδε, ὀξέως οὕτως ἐξ ἀδοκήτου διωρθωμένῳ, πολλὰ τῆς πολιτείας ἐφίει τοῖς ἐτησίοις ἄρχουσι διοικεῖν κατὰ τὰ πάτρια, καὶ γραμματεῖα ὅσα τῆς στάσεως σύμβολα ἔκαιε, καὶ τὴν ἐντελῆ πολιτείαν ἔλεγεν ἀποδώσειν, εἰ παραγένοιτο ἐκ Παρθυαίων Ἀντώνιος· πείθεσθαι γὰρ, κἀκεῖνον

A. U. 718.

Lin. 36. Τοῦτο δὲ τῶνδε τότε στάσεων *Edd. ex Reg. B. Rectius Reg. A. cum Aug. L. 43. An pro* ὅμως *reponendum* ὅλως *?* eodem anno *Cand. nec expressit* ὅμως. *L. 45.* στρατείας *Edd. ex Reg. A. Praetuli Aug.* στρατιᾶς *Reg. B.*

132. Itaque jam diſſenſionum illorum temporum finis adveniſſe viſus eſt. Et CÆSAR, *annum* tunc ætatis *agens viceſimum octavum*, *oppidatim inter deos tutelares* eſt *conſecratus*. Sed quum Urbs ipſa Siciliaque palam infeſtaretur a latronibus, catervatim tanta audacia graſſantibus, ut prædonibus ſimiliores eſſent, quam occultis latronibus; *Sabinus* ad id corrigendum electus a Cæſare, multos comprehenſos adfecit ſuppliciis: & intra annum ſecuram pacem reddidit omnibus. Ex illoque tempore inſtitutas ajunt *cohortes militares nocturnorum vigilum*, ea forma rationeque quæ ad hunc diem obtinet. Id tam opportunum & opinione citius remedium *Cæſari* egregiam exiſtimationem peperit. Idemque jam multa quoque ad rempublicam pertinentia more majorum annuis magiſtratibus adminiſtranda permiſit: &, crematis literis actiſque omnibus, quæ diſſenſionum præteritarum documenta eſſent, pollicitus eſt „ſe integram populo reſtituturum rem publicam, quam primum rediiſſet Antonius: perſuaſum enim ſe ha-

A. U. 718.

ἐθέλειν ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν, τῶν ἐμφυλίων καταπεπαυμένων. Ἐφ' οἷς αὐτὸν, εὐφημοῦντες, εἵλοντο δημαρχ ἐς ἀεὶ, διηνεκεῖ ἄρα ἀρχῇ προτρέποντες τῆς προτέρας ἀποστῆναι. ὁ δὲ ἐδέξατο μὲν καὶ τήνδε· Ἀντωνίῳ δὲ ἐ ἑαυτοῦ περὶ τῆς ἀρχῆς ἐπέστελλεν. Ὁ δὲ καὶ Βύβλῳ ἀπιόντα πρὸς αὐτὸν ἐντυχεῖν ἐδίδασκεν· ἐς δὲ τὰ ἔθνη τοὺς ἡγεμόνας αὐτὸς ὁμοίως ἔπεμπε, καὶ ἐς Ἰλλυριοὺς ἐπενό συστρατεύειν.

CXXXIII. Πομπήϊος δ' ἐκ μὲν Σικελίας ἄκρᾳ Λακινίᾳ προσέσχε, καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἥρας πλουτοῦν ἀναθήμασιν ἐσύλησε, φεύγων ἐς Ἀντώνιον. ἐς δὲ Μιτυλήνη καταχθεὶς, διέτριβεν, ἔνθα αὐτὸν ἔτι παῖδα μετὰ τῆς μητρὸς ὑπεξέθετο ὁ πατὴρ, Γαΐῳ Καίσαρι πολεμῶν, καὶ ἡττηθεὶς ἀνέλαβεν. Ἀντωνίου δὲ πολεμοῦντος ἐν Μηδίᾳ Μήδοις τε καὶ Παρθυαίοις, γνώμην ὁ Πομπήϊος ἐποιεῖτο, ἑαυτὸν ἐπανελθόντι ἐπιτρέψαι. ἐπεὶ δ' ἐπύθετο ἡσσῆσθαι

Lin. 56. Βίβλον *Edd. ex Reg. A. Dedi, ut alibi, ſcripturam Aug. Reg. B. L.* 67. ἐπιστρέψαι *mend. Aug. L.* 68. *Mendoſa putat verba* ὁμοίως μετέφερεν *Muſgrav. nec tamen medicinam tentavit.*

bere, velle & illum deponere magiſtratum, ſublatis bellis civilibus." Tum fauſtis exceptum adclamationibus *Cæſarem Tribunum plebis crearunt in perpetuum*, invitantes eum perpetuo hoc magiſtratu ad priorem deponendum. Et accepit eum honorem Cæſar: ceterum privatim ad Antonium de magiſtratu & imperio ſcripſit. *Antonius* vero *Bibulo* quoque, a ſe diſcedenti, mandata ad Cæſarem dedit: & in provincias præſides ipſe miſit ſimiliter, cogitavitque ſocius expeditionis Illyricæ fieri.

133. POMPEJUS, e Sicilia fugiens, primum ad Lacinium promontorium adpulerat, ibique *fanum Iunonis* votivis donariis dives *ſpoliaverat*. Tum *Antonium petens*, delatuſque *Mitylenen*, egit ibi aliquantiſper, ubi eum olim cum matre, puerum adhuc, depoſuerat pater bellum gerens cum Cæſare, victuſque inde receperat. Jam quum bellum in Media cum Medis Parthiſque *Antonius* gereret; *Pompejus* ſtatuerat reverſo in fidem ſe committere. Sed ubi victum audivit, & conſtans fama idem ferebat, rurſum

Ἀντώνιον, καὶ τὸ συμβὰν ἡ φήμη ὁμοίως μετέφερεν, αὖθις ἦν ἐν ἐλπίσιν, ὡς ἢ διαδεξόμενος Ἀντώνιον, εἰ τέθνηκεν, ἢ μεριούμενος ἐπανελθόντι· ἐνθύμιός τέ οἱ συνεχὲς ἦν Λαβιηνὸς οὐ πρὸ πολλοῦ τὴν Ἀσίαν ἐπιδραμών. Ὧδε δὲ ἔχοντι ἀγγέλλεται Ἀντώνιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπανελθών. Καὶ τεχνάζων ἔτι ἐπ' ἀμφότερα, διεπρεσβεύετο πρὸς αὐτὸν, ἐπιτρέπων ἐκείνῳ, καὶ φίλον εἶναι διδοὺς καὶ σύμμαχον, ἔργῳ δὲ τὰ Ἀντωνίου κατασκεπτόμενος. ἔς τε Θρᾴκην καὶ ἐς τὸν Πόντον ἔπεμπεν ἑτέρους κρύφα πρὸς τοὺς ἑκατέρων δυνάστας· ἐπινοῶν, εἰ μὴ κρατεῖ τῶν ἐνθυμουμένων, διὰ τοῦ Πόντου φυγεῖν ἐς Ἀρμενίαν. ἔπεμπε δὲ καὶ ἐς Παρθυαίους, ἐλπίσας, ἐς τὰ λοιπὰ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ἀντώνιον αὐτοὺς δέξασθαι προθύμως στρατηγὸν, Ῥωμαῖόν τε καὶ παῖδα Μάγνου μάλιστα. τάς τε ναῦς ἐπεσκεύαζε, καὶ τὸν ἐν αὐταῖς στρατὸν ἐγύμναζεν, ὑποκρινόμενος ἢ δεδιέναι Καίσαρα, ἢ Ἀντωνίῳ τάδε παρασκευάζειν.

A. U. 718.

Lin. 70. ἐνθύμιόν τι Aug. ἐνθύμιοί τι Ven. mend. uterque. L. 82. ἐσκεύαζε Edd. invitis MSStis, quorum lectionem revocavi. Ib. ſq. ἐγύμνασεν Edd. invito Reg. A. & Aug. Sex verba καὶ τὸν uſque ἐγύμναζεν omiſit Reg. B.

ſpem concepit, aut ſucceſſurum ſe in univerſam Antonii, ſi periiſſet, potentiam; aut ſaltem in partem illius, ſi ſalvus rediiſſet *Antonius*, iri receptum: & obverſabatur ſemper animo ejus recens Labieni exemplum, qui Aſiam incurſaverat. His conſiliis occupato nunciatur *Antonius rediiſſe Alexandriam.* Proinde ad utrumque viam ſibi muniens, per legationes offerebat ſe illi amicum & ſocium: revera quidem hoc tantum agens, ut res ejus exploratas haberet. Interim ad Thraciæ Pontique dynaſtas alios legatos clam mittebat; cogitans, ſi ea, quæ cupiebat, ab Antonio non impetraſſet, per Pontum fugere in Armeniam. Quin & ad Parthos miſit, ſperans, illos ad bellum nondum confectum adverſus Antonium libenter ſe duce uſuros, non ſolum Romano homine, ſed & Magni *Pompeji* filio. Simul vero naves reficiebat, & ſocios navales exercebat, nunc metum a Cæſare ſimulans, nunc parari hæc in uſum Antonii.

Digitized by Google

A. U. 718. στρατὸν προφέρων. Συνελόντι δὲ εἰπεῖν, Πομπήϊος ἑαυτὸν ἐπιτρέπει σοι μετὰ τῶν νεῶν ἃς ἔτι ἔχει, καὶ τοῦ στρατοῦ, πιστοτάτου γε ὄντος αὐτῷ, καὶ οὐδ᾽ ἐν τῇ φυγῇ καταλιπόντος· εἰρηνεύοντι μὲν, μέγα κλέος, εἰ τὸν Μάγνου παῖδα περισώζοις· πολεμοῦντι δὲ, μοῖραν ἱκανὴν ἐς τὸν ἐσόμενον πόλεμον, ὅσον οὔπω παρόντα.

CXXXVI. Τοιαῦτα τῶν πρέσβεων εἰπόντων, ὁ Αντώνιος τὰς ἐντολὰς αὐτοῖς ἐξέφερεν, ἃς ἐντείλατο Τιτίῳ· καὶ εἰ τῷ ὄντι ταῦτα φρονοίη Πομπήϊος, ἥξειν αὐτὸν ἔφασκε παραπεμπόμενον ὑπὸ Τιτίου. Ἅμα δὲ ταῦτα ἐγίγνετο, καὶ οἱ πεμφθέντες ἐς Παρθυαίους ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου, ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν Αντωνίου στρατηγῶν, καὶ ἐς Αλεξάνδρειαν ἤχθησαν. καὶ ὁ Αντώνιος ἕκαστα μαθὼν, ἐκάλει τοὺς τοῦ Πομπηΐου πρέσβεις, καὶ τοὺς ληφθέντας αὐτοῖς ὑπεδείκνυεν. Οἱ δὲ καὶ ὣς παρῃτοῦντο νέον ἄνδρα, ἐν συμφοραῖς ἐσχάταις, ὑπὸ δέους, εἰ ἄρα μὴ προσοῖτο φιλίως αὐτὸν ὁ Αντώνιος, ἀναγκασθέντα καὶ

Lin. 21. καὶ οὐδὲν τῇ φυγῇ *Edd. Recte Aug. Ven.* *L.* 26. ἐνετείλατο *Edd.* ἐντείλετο *Reg. B.* ἐντείλαντι *Reg. A. Verum ded. Aug. Ven.*

„tibi non miſſus ab illo exercitus. Et, ut compendio rem audias, *Pompejus* ſe in tuam fidem, *Antoni*, committit cum navibus quas adhuc habet, & cum fidiſſimo exercitu, qui ne fugientem quidem deſtituit: in pace adlaturus tibi egregiam laudem, ſi Magni filium ſervaveris; quod ſi bellum, quod inſtare videtur, gerendum ſit, futurus non aſpernanda tuarum partium acceſſio."

136. *Antonius*, his auditis, aperuit legatis mandata, quæ *Titio* dediſſet: reſponditque, ſi ex animo hæc offerat Pompejus, venturum ipſum, deducente Titio. Sed dum hæc fiunt, interim, qui *a Pompejo ad Parthos miſſi* erant, *comprehenſi ab Antonianis* ducibus, perducuntur Alexandriam. Ex quibus poſtquam ſingula cognovit *Antonius*, accitis Pompeji legatis, captos illos eis oſtendit. Qui etiam tum excuſabant hominem juvenem, in extrema calamitate conſtitutum, metuentem ne repulſam ab Antonio pateretur, eoque coactum vel infenſiſſimarum populi Romani

·ῶν ἀεὶ Ῥωμαίοις ἐχθίστων ἀποπειράσαι· δηλώσειν τ' A. U.
εὐτὸν αὐτίκα, ὅτε μάθοι τὰ Ἀντωνίου, μηδὲν ἔτι πείρας ἢ μηχανῆς ἑτέρας δεόμενον. Οἷς ὁ Ἀντώνιος ἐπίστευσεν, ὢν καὶ τὰ ἄλλα αἰεὶ τὸ φρόνημα ἁπλοῦς καὶ μέγας καὶ ἄκακος.

CXXXVII. Ἐν τούτῳ δὲ Φούρνιος, ὁ τῆς Ἀσίας ἡγούμε- 719.
νος Ἀντωνίῳ, τὸν Πομπήϊον ἐλθόντα μὲν καὶ ἀτρεμοῦντα ἐδέχετο, οὔτε κωλύειν ἀξιόμαχος ὢν, οὔτε πω τὴν γνώμην εἰδὼς τὴν Ἀντωνίου. γυμνάζοντα δὲ τὸν στρατὸν ὁρῶν, κατέλεγέ τινας ἐκ τῶν ὑπηκόων· καὶ Ἀηνόβαρβον ἄρχοντα γείτονος στρατοῦ, καὶ Ἀμύνταν, ἑτέρωθεν ἐκάλει κατὰ σπουδήν. Συνελθόντων δ' ὀξέως, ὁ Πομπήϊος ἐμέμφετο, εἰ πολέμιον ἡγοῦνται τὸν πρέσβεις ἐς αὐτὸν ἀπεσταλκότα, καὶ τὰ παρ' ἐκείνου περιμένοντα. Καὶ ταῦτα λέγων, Ἀηνόβαρβον ὅμως ἐπενόει συλλαβεῖν, ἐκ προδοσίας Κουρίου τινὸς τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀηνόβαρβον· ἐλπίζων, ἐς ἀντίδοσιν αὐτοῦ μεγάλην ἕξειν μοῖραν Ἀηνόβαρβον. Γνωσθείσης

Lin. 38. ἑτέρας *abeſt ab Aug. & Ven.* *L.* 48. πρέσβεις ἑαυτὸν ἀπεστ. *Edd. mend. Rectius Aug. quem expreſſi. Sed malim* ἐς Ἀντώνιον. *Plenius Candidus:* qui legatos ſe ſuaque dedentes ad Antonium miſiſſet.

gentium tentare animos: quod ſi compertam ille habuerit mentem Antonii, ſtatim etiam Pompeji animum cognitum iri, neque ullis aliis ſolicitationibus artibuſve eum porro eſſe uſurum. His fidem habuit *Antonius*, vir & alias minime malitioſus, & ingenio ſimplex ac magnanimus.

137. Interea *Furnius*, ab Antonio *Aſiæ præfectus*, *Pompejum* pacate venientem exceperat, nec ad arcendum ſatis validus, necdum compertam habens Antonii ſententiam. Poſtquam vero vidit exerceri ejus milites; delectum habuit ex provincialibus, & *Ahenobarbum*, ducem vicini exercitus, *Amyntamque* alia ex parte, propere vocavit in auxilium. Qui ubi celeriter convenerunt, conqueſtus eſt *Pompejus*, haberi ſe pro hoſte, quum miſſis legatis reſponſum exſpectet ab Antonio. Attamen per idem tempus captivum prehendere *Ahenobarbum* cogitavit, prodente ejus familiari *Curio*; ſperans, in Ahenobarbo magnum fore momentum, ſi incidiſſet permutatio. Sed proditione de-

Digitized by Google

A. U. 719. δι' οὖν τῆς προδοσίας, Κούριος μὲν, ἐν τοῖς παροῦσι Ῥωμαίων ἐλεγχθεὶς, ἀπέθανε· Πομπήιος δὲ Θεόδωρον ἐξελεύθερον, ὃς μόνος οἱ συνῄδει τὸ βούλευμα, ὡς ἐξειπόντα ἔκτεινεν. Οὐκέτι δὲ τοὺς ἀμφὶ τὸν Φούρνιον λήσειν ἐλπίσας, Λάμψακον ἐκ προδοσίας κατέλαβεν, ἣ πολλοὺς εἶχεν Ἰταλοὺς ἐξ ἐποικίσεως Γαΐου Καίσαρος, καὶ μισθοῖς μεγάλοις εὐθὺς ἐστράτευε τοὺς Ἰταλούς. Ἤδη δὲ ἔχων ἱππέας τε διακοσίους, καὶ πεζοὺς τρία τέλη, ἐπεχείρησε Κυζίκῳ κατά τε γῆν καὶ διὰ θαλάσσης. οἱ δὲ αὐτὸν ἑκατέρωθεν ἀπεκρούσαντο· καὶ γάρ τις ἦν ἐν τῇ Κυζίκῳ στρατὸς οὐ πολὺς Ἀντωνίου, φύλακες τῶν ἐκεῖ τρεφομένων αὐτῷ μονομάχων. ἐς δὲ τὸν Ἀχαιῶν λιμένα ἐπανελθὼν, ἐσιτολόγει.

CXXXVIII. Φουρνίου δὲ οὐκ ἄρχοντος μὲν χειρῶν, αἰεὶ δ' αὐτῷ παραστρατοπεδεύοντος σὺν ἱππεῦσι πολλοῖς, καὶ σιτολογεῖν οὐκ ἐῶντος, οὐδὲ προσποιεῖσθαι τὰς πόλεις· ὁ Πομπήιος, ἱππέας οὐκ ἔχων, ἐπεχείρησε τῷ τοῦ Φουρνίου στρατοπέδῳ κατὰ μέτωπον καὶ κατόπιν

Lin. 53. δι' ante οὖν carent Edd. Adjeci ex Aug. L. 55. ... mend. Edd. cum Regiis. Recte Aug. L. 70. κατόπιν abest ... Edd. & Regiis. Φουρν. στρατοπέδῳ κατόπιν ἐκ παρόδου Aug. & ...

tecta, *Curius*, præſentibus Romanis, qui ibi aderant, coargutus, dedit ſupplicium: *Pompejus* vero Theodorum libertum, ſolum ejus conſilii conſcium, quaſi id effutiiſſet, interfecit. Et quia jam deſperabat, a ſe falli poſthac *Furnium* poſſe, *Lampſacum* per proditionem occupavit, ubi multi habitabant nominis Italici, in coloniam deducti a C. Cæſare; moxque magnis ſtipendiis ad militiam pelliciebat Italos. Jamque ducentos equites & tres legiones habebat, quum *Cyzicum* terra marique adgreſſus, utrimque repulſus eſt: erat enim ibi aliqua, non magna quidem, manus Antonianorum militum, gladiatores cuſtodientium, quos ibi *Antonius* alebat. Reverſus igitur ad *Achæorum Portum*, frumentabatur.

138. Quumque *Furnius*, abſtinens a pugna, ſemper caſtra caſtris ejus admoveret cum multis equitibus, nec frumentari ſinens, nec oppida ſolicitare; *Pompeius* caſtra Furnii a fronte adortus ...

ἐκ περιόδου λαθών. ὅθεν ὁ Φούρνιος, ἐς τὸν Πομπήιον ἐπεστραμμένος, ὑπὸ τῶν ὄπισθεν ἐξεβλήθη τοῦ στρατοπέδου· καὶ φεύγοντας αὐτοὺς διὰ τοῦ Σκαμανδρίου πεδίου διώκων ὁ Πομπήιος, ἔκτεινε πολλούς· καὶ γὰρ ἦν τὸ πεδίον ὑγρὸν ἐξ ὄμβρων. οἱ δὲ περισωθέντες τότε μὲν ὑπεχώρουν, οὐκ ὄντες ἀξιόμαχοι. προσδεχομένων δὲ ἀπό τε Μυσίας καὶ τῆς Προποντίδος καὶ ἑτέρωθεν, οἱ πενόμενοι διὰ τὰς συνεχεῖς εἰσφορὰς ἐμισθοφόρουν ἀσμένως τῷ Πομπηίῳ, κατὰ δόξαν μάλιστα τῆς ἐν Ἀχαιῶν λιμένι γενομένης νίκης. Ἱππικοῦ δ᾽ ἀπορῶν ὁ Πομπήιος, καὶ παρ᾽ αὐτὸ βλαπτόμενος ἐν ταῖς προνομαῖς, ἐπύθετο, ἴλην ἱππέων Ἰταλικὴν ἐς Ἀντώνιον χωρεῖν, ὑπὸ Ὀκταουΐας χειμεριζούσης ἐν Ἀθήναις ἀπεσταλμένην· καὶ εὐθὺς ἔπεμπέ τινας ἐς διαφθορὰν τῆς ἴλης μετὰ χρυσίου. ἀλλὰ τούσδε μὲν ὁ τῆς Μακεδονίας ἡγούμενος Ἀντωνίῳ συνέλαβε, καὶ τὸ χρυσίον τοῖς ἱππεῦσι διένειμεν. A. U. 719.

& omittunt tria verba κατὰ μέτωπον καὶ. *In Candidi Libro videtur fuiſſe* φουρν. στρατοπ. κατὰ μέτωπον ἐκ περιόδ. *omiſſis duobus verbis* καὶ κατόπιν. *Ex his inter ſe collatis, reſtituendam orationem putavi. L. 71 ſq.* Πομπ. ἦν ἐπεστραμμένος *Edd. Delevi* ἦν *cum Aug. & Cand. L. 77.* οἱ πενομ. *Edd. Aug.* οἱ *in* οἱ *mutato, ferri utcumque poterunt reliqua; quæ inde a* προσδεχομένων *(lin. præc.) mendoſa ac mutila viſa erant Muſgravio.*

circummiſſis clam qui a tergo idem facerent. Quamobrem *Furnius* in eum verſus, captis a tergo *caſtris ejectus* eſt. Fugienteſque per Scamandrios campos Pompejus multos occidit; madebat enim campus ab imbribus: qui evaſerunt, receperunt ſe in tutum, impares inſtaurando prælio. Qui dum ſupplementum exſpectant ex Myſia, & Propontide, aliiſque locis; egeni illarum regionum homines, exhauſti exactionibus, libenter mercede militabant *Pompejo*, celebri præſertim propter partam ad Achæorum Portum victoriam. Sed quum egeret equitatu, ac proinde male mulctaretur in pabulationibus; præmonitus, alam equitum Italicorum ad Antonium iter facere, miſſam ab Octavia hiemante Athenis, miſit propere qui auro equites illos corrumperent. Sed hos proprætor, Macedoniæ ab Antonio præfectus, comprehendit, & aurum equitibus diſtribuit.

Kkk 5

Digitized by Google

A. U. 719.

CXXXIX. Ὁ δὲ Πομπήϊος Νίκαιάν τε καὶ Νικομήδειαν καταλαβὼν, ἐχρηματίζετο λαμπρῶς, καὶ ἐς μεγάλα ταχέως αὐτῷ πάντα ηὔξετο παρ' ἐλπίδα. Φουρνίῳ δὲ οὐ μακρὰν παραστρατοπεδεύοντι, πρῶται μὲν ἦκον ἐκ Σικελίας, ἦρος ἀρχομένου, νῆες ἑβδομήκοντα, ὅσαι περιεσώθησαν ἐξ ὅσων Ἀντώνιος ἐκεχρήκει κατὰ Πομπηΐου Καίσαρι· μετὰ γὰρ τὸ Σικελικὸν ἔργον, αὐτὰς ὁ Καῖσαρ ἀπέλυσεν. ἧκε δὲ καὶ ἐκ Συρίας Τίτιος ἑτέραις ἑκατὸν εἴκοσι ναυσὶ, καὶ στρατῷ πολλῷ, καὶ κατῆραν ἅπαντες εἰς Προκόννησον. Δείσας οὖν ὁ Πομπήϊος, τὰς ναῦς ἐνέπρησε, καὶ τοὺς ἐρέτας ὥπλισεν, ὡς ἄμεινον ὁμοῦ πᾶσι κατὰ τὴν γῆν συνοισομένους. Κάσσιος δὲ ὁ Παρμήσιος, καὶ Νασίδιος, καὶ Σατουρνῖνος, καὶ Θέρμος, καὶ Ἀντίστιος, ὅσοι τε ἄλλοι τῶν ἀξιολόγων ἔτι τῷ Πομπηΐῳ παρῆσαν Φίλοι, καὶ ὁ τιμιώτατος αὐτῶν Φάννιος, καὶ ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ Πομπηΐου Λίβων, ὡς εἶδον αὐτὸν οὐδὲ

Lin. 90. πρῶται μὲν οὖν ἧκον *Edd.* *Delevi* οὖν *cum Aug.* *L.* 96. Προκόννησον *Aug. Ven. mend.* *L.* 98. *Rectius fortaſſe* συνοισομένους *legetur: quod & Muſgravius maluit.* *L.* 99. Σατορνῖνος *Aug. Ven.* *L.* 1. τῷ *ad* Πομπηΐῳ *adjeci ex Aug. & Reg. B.* *L.* 2. τιμιωτ. αὐτῷ *Edd.* *Prætuli Aug. Ven. Cand.* *Ibid.* Φάνιος *Aug.* *L.* 3 *ſq.* οὔτε Τιτίου *Edd. Aug.* *Mutavi in* οὐδὲ Τιτ.

119. *Pompejus* vero, occupatis *Nicaa Nicomedia*que, pecunias luculente colligebat, magnis per omnia & inſperatis uſus ſucceſſibus. Sed *Furnio*, non longe ab eo caſtra habenti, primum e Sicilia ineunte vere advenere naves ſeptuaginta, quæ ex Antonii claſſe Cæſari contra Pompejum commodata ſuperfuerant: finito enim bello Siculo, Cæſar eas dimiſit. Advenit etiam e Syria *Titius*, cum aliis centum viginti navibus, & copioſo exercitu: omneſque adpulerunt *Proconneſum*. Territus igitur *Pompejus*, naves ſuas incendit, remigeſque armavit, in terra majori uſui futuros cum ceteris. At *Caſſius Parmenſis*, *Naſidius*, *Saturninus*, *Thermus*, *Antiſtius*, aliique quotquot ex honoratioribus adhuc aderant *Pompejo*, & nobiliſſimus illorum *Fannius*, ipſe denique *Libo*, ſocer Pompeji, poſtquam viderunt, eum ne poſt adventum quidem Titii.

Τιτίου παρόντος, ὅτῳ τὰ περὶ αὐτὸν Ἀντώνιος ἐπιτρέπει, *A. U.*
παυόμενον τοῦ πρὸς τὸν ἀμείνονα πολέμου, ἀπέγνωσαν 719.
αὐτοῦ, καὶ πράξαντες ὑπὲρ ἑαυτῶν πίστιν, ἐς Ἀντώνιον μετῆλθον.

CXL. Ὁ δ', ἔρημος ὢν ἤδη φίλων, ἐς τὰ μεσόγαια τῆς Βιθυνίας ἀνεχώρει, λεγόμενος ἐς Ἀρμενίους ἐπείγεσθαι. καὶ αὐτὸν, νυκτὸς ἀναζεύξαντα ἀφανῶς, ἐδίωκεν ὅ τε Φούρνιος καὶ ὁ Τίτιος, καὶ ἐπ' ἐκείνοις Ἀμύντας. Συντόνῳ δὲ δρόμῳ περὶ ἑσπέραν καταλαβόντες, ἐστρατοπέδευσαν ἕκαστος ἐφ' ἑαυτοῦ περὶ λόφῳ τινὶ, ἄνευ τάφρου καὶ χάρακος, ὡς ἐν ἑσπέρᾳ καὶ κόπῳ. Ὧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσιν ὁ Πομπήιος νυκτὸς ἐπέθετο πελτασταῖς τρισχιλίοις, καὶ πολλοὺς ἔκτεινεν, εὐναζομένους ἔτι καὶ ἀναπηδῶντας· οἱ δὲ, καὶ γυμνοὶ πάμπαν, αἰσχρῶς ἔφευγον. Καὶ δοκεῖ τότε ὁ Πομπήιος, ἅπαντι τῷ στρατῷ νυκτὸς ἐπελθὼν, ἢ τῆς γε τροπῆς γενομένης ἐπαγαγὼν, τάχ' ἂν αὐτῶν ἐντελῶς ἐπικρατῆσαι. νῦν δ' ὁ μὲν καὶ ταῦτα, θεοῦ βλάπτοντος, ὑπερεῖδε, καὶ οὐδὲν ἐπ' ἔργῳ

Lin. 4. ἐπεγεῖτο (*ſic*) *Aug. Forſan ex* ἐπέτρεπε *corruptum.*

cui Antonius totam rem commiſerat, deſinere cum potentiore bellum gerere, deſperarunt de eo; pactique ſibi ipſis fidem, *tranſierunt ad Antonium.*

140. Tum *Pompejus*, ab amicis jam omnibus deſtitutus, receſſit in mediterranea Bithyniæ; petens, ut ferebatur, Armeniam. Eumque, caſtris clam noctu egreſſum, perſequebantur *Furnius & Titius*, & cum eis *Amyntas*: peractoque magna contentione itinere, circa veſperam adſecuti, ſinguli ſeorſim caſtra poſuerunt circa tumulum quemdam, abſque foſſa valloque, ut ſero diei feſſique. In eo ſtatu *Pompejus*, cum MMM cetratis, noctu *eos invaſit*; multoſque interfecit, cubantes aut proſilientes e cubilibus: ceteri plane etiam nudi, *fugerunt turpiter*. Potueratque Pompejus, ſi eadem nocte omnibus copiis eoſdem invaſiſſet, aut fugatos perſecutus ſaltem fuiſſet, abſolvere victoriam. Nunc ille quidem, fortuna irata, rem parum animadvertit; nihil ex tanto commodo lucratus, niſi quod perrexit mediterranea

Digitized by Google

A. U. 718. ἐθέλειν ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν, τῶν ἐμφυλίων καταπεπαυμένων. Ἐφ' οἷς αὐτὸν, εὐφημοῦντες, εἵλοντο δήμαρχον ἐς ἀεὶ, διηνεκεῖ ἄρα ἀρχῇ προτρέποντες τῆς προτέρας ἀποστῆναι. ὁ δὲ ἐδέξατο μὲν καὶ τήνδε· Ἀντωνίῳ δὲ ἐξ ἑαυτοῦ περὶ τῆς ἀρχῆς ἐπέστελλεν. Ὁ δὲ καὶ Βύβλῳ ἀπιόντα πρὸς αὐτὸν ἐντυχεῖν ἐδίδασκεν· ἐς δὲ τὰ ἔθνη τοὺς ἡγεμόνας αὐτὸς ὁμοίως ἔπεμπε, καὶ ἐς Ἰλλυριοὺς ἐπενόει συστρατεύειν.

CXXXIII. Πομπήϊος δ' ἐκ μὲν Σικελίας ἄκρᾳ Λακινίᾳ προσέσχε, καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἥρας πλουτοῦν ἀναθήμασιν ἐσύλησε, φεύγων ἐς Ἀντώνιον. ἐς δὲ Μιτυλήνην καταχθεὶς, διέτριβεν, ἔνθα αὐτὸν ἔτι παῖδα μετὰ τῆς μητρὸς ὑπεξέθετο ὁ πατὴρ, Γαΐῳ Καίσαρι πολεμῶν, καὶ ἡττηθεὶς ἀνέλαβεν. Ἀντωνίου δὲ πολεμοῦντος ἐν Μηδίᾳ Μήδοις τε καὶ Παρθυαίοις, γνώμην ὁ Πομπήϊος ἐποιεῖτο, ἑαυτὸν ἐπανελθόντι ἐπιτρέψαι. ἐπεὶ δ' ἐπύθετο ἡσσῆσθαι

Lin. 56. Βίβλον *Edd. ex Reg. A. Dedi, ut alibi, ſcripturam Aug. Reg. B. L.* 67. ἐπιστρέψαι *mend. Aug. L.* 68. *Mendoſa putavit verba* ὁμοίως μετέφερεν *Muſgrav. nec tamen medicinam tentavit.*

bere, velle & illum deponere magiſtratum, ſublatis bellis civilibus." Tum fauſtis exceptum adclamationibus *Cæſarem Tribunum plebis crearunt in perpetuum*, invitantes eum perpetuo hoc magiſtratu ad priorem deponendum. Et accepit eum honorem Cæſar: ceterum privatim ad Antonium de magiſtratu & imperio ſcripſit. *Antonius* vero *Bibulo* quoque, a ſe diſcedenti, mandata ad Cæſarem dedit: & in provincias præſides ipſe miſit ſimiliter, cogitavitque ſocius expeditionis Illyricæ fieri.

133. POMPEJUS, e Sicilia fugiens, primum ad Lacinium promontorium adpulerat, ibique *fanum Iunonis* votivis donariis dives *ſpoliaverat.* Tum *Antonium petens*, delatuſque *Mitylenen*, egit ibi aliquantiſper, ubi eum olim cum matre, puerum adhuc, depoſuerat pater bellum gerens cum Cæſare, victuſque inde receperat. Jam quum bellum in Media cum Medis Parthiſque *Antonius* gereret; *Pompejus* ſtatuerat reverſo in fidem ſe committere. Sed ubi victum audivit, & conſtans fama idem ferebat, rurſum

Ἀντώνιον, καὶ τὸ συμβὰν ἡ φήμη ὁμοίως μετέφερεν, αὖθις ἦν ἐν ἐλπίσιν, ὡς ἢ διαδεξόμενος Ἀντώνιον, εἰ τέθνηκεν, ἢ μεριούμενος ἐπανελθόντι· ἐνθύμιός τέ οἱ συνεχὲς ἦν Λαβιηνὸς οὐ πρὸ πολλοῦ τὴν Ἀσίαν ἐπιδραμών. Ὧδε δὲ ἔχοντι ἀγγέλλεται Ἀντώνιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπανελθών. Καὶ τεχνάζων ἔτι ἐπ᾽ ἀμφότερα, διεπρεσβεύετο πρὸς αὐτὸν, ἐπιτρέπων ἐκείνῳ, καὶ φίλον εἶναι διδοὺς καὶ σύμμαχον, ἔργῳ δὲ τὰ Ἀντωνίου κατασκεπτόμενος. ἔς τε Θρᾴκην καὶ ἐς τὸν Πόντον ἔπεμπεν ἑτέρους κρύφα πρὸς τοὺς ἑκατέρων δυνάστας· ἐπινοῶν, εἰ μὴ κρατεῖ τῶν ἐνθυμουμένων, διὰ τοῦ Πόντου φυγεῖν ἐς Ἀρμενίαν. ἔπεμπε δὲ καὶ ἐς Παρθυαίους, ἐλπίσας, ἐς τὰ λοιπὰ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ἀντώνιον αὐτοὺς δέξασθαι προθύμως στρατηγὸν, Ῥωμαῖόν τε καὶ παῖδα Μάγνου μάλιστα. τάς τε ναῦς ἐπεσκεύαζε, καὶ τὸν ἐν αὐταῖς στρατὸν ἐγύμναζεν, ὑποκρινόμενος ἢ δεδιέναι Καίσαρα, ἢ Ἀντωνίῳ τάδε παρασκευάζειν. A. U. 718.

Lin. 70. ἐνθύμιόν τε *Aug.* ἐνθύμιοί τε *Ven.* *mend. uterque.* *L. 82.* ἐσκεύαζε *Edd. invitis MSStis, quorum lectionem revocavi.* *Ib. ſq.* ἐγύμνασεν *Edd. invito Reg. A. & Aug. Sex verba* καὶ τὸν *uſque* ἐγύμναζεν *omiſit Reg. B.*

ſpem concepit, aut ſucceſſurum ſe in univerſam Antonii, ſi periiſſet, potentiam; aut ſaltem in partem illius, ſi ſalvus rediiſſet *Antonius*, iri receptum: & obverſabatur ſemper animo ejus recens Labieni exemplum, qui Aſiam incurſaverat. His conſiliis occupato nunciatur *Antonius rediiſſe Alexandriam.* Proinde ad utrumque viam ſibi muniens, per legationes offerebat ſe illi amicum & ſocium: revera quidem hoc tantum agens, ut res ejus exploratas haberet. Interim ad Thraciæ Pontique dynaſtas alios legatos clam mittebat; cogitans, ſi ea, quæ cupiebat, ab Antonio non impetraſſet, per Pontum fugere in Armeniam. Quin & ad Parthos miſit, ſperans, illos ad bellum nondum confectum adverſus Antonium libenter ſe duce uſuros, non ſolum Romano homine, ſed & Magni *Pompeji* filio. Simul vero naves reficiebat, & ſocios navales exercebat, nunc metum a Cæſare ſimulans, nunc parari hæc in uſum Antonii.

Digitized by Google

A. U. 718. στρατὸν προφέρων. Συνελόντι δὲ εἰπεῖν, Πομπήϊος ἑαυτὸν ἐπιτρέπει σοι μετὰ τῶν νεῶν ἃς ἔτι ἔχει, καὶ τοῦ στρατοῦ, πιστοτάτου γε ὄντος αὐτῷ, καὶ οὐδ᾽ ἐν τῇ φυγῇ καταλιπόντος· εἰρηνεύοντι μὲν, μέγα κλέος, εἰ τὸν Μάγνου παῖδα περισώζοις· πολεμοῦντι δὲ, μοῖραν ἱκανὴν ἐς τὸν ἐσόμενον πόλεμον, ὅσον οὔπω παρόντα.

CXXXVI. Τοιαῦτα τῶν πρέσβεων εἰπόντων, ὁ Αντώνιος τὰς ἐντολὰς αὐτοῖς ἐξέφερεν, ἃς ἐντείλαιτο Τιτίῳ· καὶ εἰ τῷ ὄντι ταῦτα φρονοίη Πομπήϊος, ἥξειν αὐτὸν ἔφασκε παραπεμπόμενον ὑπὸ Τιτίου. Ἅμα δὲ ταῦτα ἐγίγνετο, καὶ οἱ πεμφθέντες ἐς Παρθυαίους ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου, ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν Αντωνίου στρατηγῶν, καὶ ἐς Αλεξάνδρειαν ἤχθησαν. καὶ ὁ Αντώνιος ἕκαστα μαθὼν, ἐκάλει τοὺς τοῦ Πομπηΐου πρέσβεις, καὶ τοὺς ληφθέντας αὐτοῖς ὑπεδείκνυεν. Οἱ δὲ καὶ ὣς παρῃτοῦντο νέον ἄνδρα, ἐν συμφοραῖς ἐσχάταις, ὑπὸ δέους, εἰ ἄρα μὴ προσοῖτο φιλίως αὐτὸν ὁ Αντώνιος, ἀναγκασθέντα καὶ

Lin. 21. καὶ οὐδὲν τῇ φυγῇ *Edd. Recte Aug. Ven.* *L. 26.* ἐνετείλατο *Edd.* ἐντείλετο *Reg. B.* ἐντείλαντι *Reg. A. Verum ded. Aug. Ven.*

„tibi non miſſus ab illo exercitus. Et, ut compendio rem audias, *Pompejus* ſe in tuam fidem, *Antoni*, committit cum navibus quas adhuc habet, & cum fidiſſimo exercitu, qui ne fugientem quidem deſtituit: in pace adlaturus tibi egregiam laudem, ſi Magni filium ſervaveris; quod ſi bellum, quod inſtare videtur, gerendum ſit, futurus non aſpernanda tuarum partium acceſſio."

136. *Antonius*, his auditis, aperuit legatis mandata, quæ *Titio* dediſſet: reſponditque, ſi ex animo hæc offerat Pompejus, venturum ipſum, deducente Titio. Sed dum hæc fiunt, interim, qui *a Pompejo ad Parthos miſſi* erant, *comprehenſi ab Antonianis* ducibus, perducuntur Alexandriam. Ex quibus poſtquam ſingula cognovit *Antonius*, accitis Pompeji legatis, captos illos eis oſtendit. Qui etiam tum excuſabant hominem juvenem, in extrema calamitate conſtitutum, metuentem ne repulſam ab Antonio pateretur, eoque coactum vel infenſiſſimarum populi Romani

των ἀεὶ Ῥωμαίοις ἐχθίστων ἀποπειρᾶσαι· δηλώσειν τ' αὐτὸν αὐτίκα, ὅτι μάθοι τὰ Ἀντωνίου, μηδὲν ἔτι πείρας ἢ μηχανῆς ἑτέρας δεόμενον. Οἷς ὁ Ἀντώνιος ἐπίστευσεν, ὢν καὶ τὰ ἄλλα αἰεὶ τὸ φρόνημα ἁπλοῦς καὶ μέγας καὶ ἄκακος. A. U.

CXXXVII. Ἐν τούτῳ δὲ Φούρνιος, ὁ τῆς Ἀσίας ἡγούμενος Ἀντωνίῳ, τὸν Πομπήϊον ἐλθόντα μὲν καὶ ἀτρεμοῦντα ἐδέχετο, οὔτε κωλύειν ἀξιόμαχος ὢν, οὔτε πω τὴν γνώμην εἰδὼς τὴν Ἀντωνίου. γυμνάζοντα δὲ τὸν στρατὸν ὁρῶν, κατέλεγέ τινας ἐκ τῶν ὑπηκόων· καὶ Ἀηνόβαρβον ἄρχοντα γείτονος στρατοῦ, καὶ Ἀμύνταν, ἑτέρωθεν ἐκάλει κατὰ σπουδήν. Συνελθόντων δ' ὀξέως, ὁ Πομπήϊος ἐμέμφετο, εἰ πολέμιον ἡγοῦνται τὸν πρέσβεις ἐς αὐτὸν ἀπεσταλκότα, καὶ τὰ παρ' ἐκείνου περιμένοντα. Καὶ ταῦτα λέγων, Ἀηνόβαρβον ὅμως ἐπενόει συλλαβεῖν, ἐκ προδοσίας Κουρίου τινὸς τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀηνόβαρβον· ἐλπίζων, ἐς ἀντίδοσιν αὐτοῦ μεγάλην ἕξειν μοῖραν Ἀηνόβαρβον. Γνωσθείσης 719.

Lin. 38. ἑτέρας *abeſt ab Aug. & Ven.* *L.* 48. πρέσβεις ἑαυτὸν ἀπεσ. *Edd. mend. Rectius Aug. quem expreſſi. Sed malim* ἐς Ἀντώνιον. *Plenius Candidus:* qui legatos ſe ſuaque dedentes ad Antonium miſiſſet.

gentium tentare animos: quod ſi compertam ille habuerit mentem Antonii, ſtatim etiam Pompeji animum cognitum iri, neque ullis aliis ſolicitationibus artibuſve eum porro eſſe uſurum. His fidem habuit *Antonius*, vir & alias minime malitioſus, & ingenio ſimplex ac magnanimus.

137. Interea *Furnius*, ab Antonio *Aſiæ præfectus*, *Pompejum* pacate venientem exceperat, nec ad arcendum ſatis validus, necdum compertam habens Antonii ſententiam. Poſtquam vero vidit exerceri ejus milites; delectum habuit ex provincialibus, & *Ahenobarbum*, ducem vicini exercitus, *Amyntamque* alia ex parte, propere vocavit in auxilium. Qui ubi celeriter convenerunt, conqueſtus eſt *Pompejus*, haberi ſe pro hoſte, quum miſſis legatis reſponſum exſpectet ab Antonio. Attamen per idem tempus captivum prehendere *Ahenobarbum* cogitavit, prodente ejus familiari *Curio*; ſperans, in Ahenobarbo magnum fore momentum, ſi incidiſſet permutatio. Sed proditione de-

Digitized by Google

A. U. 719. δή οὖν τῆς προδοσίας, Κούριος μὲν, ἐν τοῖς παροῦσι Ῥωμαίων ἐλεγχθεὶς, ἀπέθανε· Πομπήϊος δὲ Θεόδωρον ἐξελεύθερον, ὃς μόνος οἱ συνῄδει τὰ βούλευμα, ὡς ἐξειπόντα ἔκτεινεν. Οὐκέτι δὲ τοὺς ἀμφὶ τὸν Φούρνιον λήσειν ἐλπίσας, Λάμψακον ἐκ προδοσίας κατέλαβεν, ἣ πολλοὺς εἶχεν Ἰταλοὺς ἐξ ἐποικίσεως Γαΐου Καίσαρος, καὶ μισθοῖς μεγάλοις εὐθὺς ἐστράτευε τοὺς Ἰταλούς. Ἤδη δὲ ἔχων ἱππέας τε διακοσίους, καὶ πεζοὺς τρία τέλη, ἐπεχείρησε Κυζίκῳ κατά τε γῆν καὶ διὰ θαλάσσης. οἱ δὲ αὐτὸν ἑκατέρωθεν ἀπεκρούσαντο· καὶ γάρ τις ἦν ἐν τῇ Κυζίκῳ στρατὸς οὐ πολὺς Ἀντωνίῳ, φύλακες τῶν ἐκεῖ τρεφομένων αὐτῷ μονομάχων. ἐς δὲ τὸν Ἀχαιῶν λιμένα ἐπανελθὼν, ἐσιτολόγει.

CXXXVIII. Φουρνίου δὲ οὐκ ἄρχοντος μὲν χειρῶν, αἰεὶ δή αὐτῷ παραστρατοπεδεύοντος σὺν ἱππεῦσι πολλοῖς, καὶ σιτολογεῖν οὐκ ἐῶντος, οὐδὲ προσποιεῖσθαι τὰς πόλεις· ὁ Πομπήϊος, ἱππέας οὐκ ἔχων, ἐπεχείρησε τῷ τοῦ Φουρνίου στρατοπέδῳ κατὰ μέτωπον καὶ κατόπιν.

Lin. 53. δή *ante* οὖν *carent Edd. Adjeci ex Aug. L. 55.* συνῄδει *mend. Edd. cum Regiis. Recte Aug. L. 70.* κατόπιν *abest ab Edd. & Regiis.* Φουρν. στρατοπέδῳ κατόπιν *in* περιόδῳ *Aug. & V.*

tecta, *Curius*, præſentibus Romanis, qui ibi adetant, coargutus, dedit ſupplicium: *Pompejus* vero Theodorum libertum, ſolum ejus conſilii conſcium, quaſi id effutiiſſet, interfecit. Et quia jam deſperabat, a ſe falli poſthac *Furnium* poſſe, *Lampſacum* per proditionem occupavit, ubi multi habitabant nominis Italici, in coloniam deducti a C. Cæſare; moxque magnis ſtipendiis ad militiam pelliciebat Italos. Jamque ducentos equites & tres legiones habebat, quum *Cyzicum* terra marique adgreſſus, utrimque repulſus eſt: erat enim ibi aliqua, non magna quidem, manus Antonianorum militum, gladiatores cuſtodientium, quos ibi *Antonius* alebat. Reverſus igitur ad *Achæorum Portum*, frumentabatur.

138. Quumque *Furnius*, abſtinens a pugna, ſemper caſtra caſtris ejus admoveret cum multis equitibus, nec frumentari ſinens, nec oppida ſolicitare; *Pompejus* caſtra Furnii a fronte adortus eſt,

Digitized by Google

ἐκ περιόδου λαθών. ὅθεν ὁ Φούρνιος, ἐς τὸν Πομπήϊον ἐπεστραμμένος, ὑπὸ τῶν ὄπισθεν ἐξεβλήθη τοῦ στρατοπέδου· καὶ φεύγοντας αὐτοὺς διὰ τοῦ Σκαμανδρίου πεδίου διώκων ὁ Πομπήϊος, ἔκτεινε πολλούς· καὶ γὰρ ἦν τὸ πεδίον ὑγρὸν ἐξ ὄμβρων. οἱ δὲ περισωθέντες τότε μὲν ὑπεχώρουν, οὐκ ὄντες ἀξιόμαχοι. προσδεχομένων δὲ ἀπό τε Μυσίας καὶ τῆς Προποντίδος καὶ ἑτέρωθεν, οἱ πενόμενοι διὰ τὰς συνεχεῖς εἰσφορὰς ἐμισθοφόρουν ἀσμένως τῷ Πομπηΐῳ, κατὰ δόξαν μάλιστα τῆς ἐν Ἀχαιῶν λιμένι γενομένης νίκης. Ἱππικοῦ δ᾽ ἀπορῶν ὁ Πομπήϊος, καὶ παρ᾽ αὐτὸ βλαπτόμενος ἐν ταῖς προνομαῖς, ἐπύθετο, ἴλην ἱππέων Ἰταλικὴν ἐς Ἀντώνιον χωρεῖν, ὑπὸ Ὀκταουΐας χειμεριζούσης ἐν Ἀθήναις ἀπεσταλμένην· καὶ εὐθὺς ἔπεμπέ τινας ἐς διαφθορὰν τῆς ἴλης μετὰ χρυσίου. ἀλλὰ τούσδε μὲν ὁ τῆς Μακεδονίας ἡγούμενος Ἀντωνίῳ συνέλαβε, καὶ τὸ χρυσίον τοῖς ἱππεῦσι διένειμεν. A. U. 719.

& omittunt tria verba κατὰ μέτωπον καὶ. *In Candidi Libro videtur fuiſſe* φουρν. στρατοπ. κατὰ μέτωπον ἐκ περιοδ. *omiſſis duobus verbis* καὶ κατόπιν. *Ex his inter ſe collatis, reſtituendum orationem putavi.* *L.* 71 *ſq.* Πομπ. ἦν ἐπεστραμμένος *Edd. Delevi* ἦν *cum Aug. & Cand.* *L.* 77. οἱ πενομ. *Edd. Aug.* οἱ *in* οἱ *mutato, ferri utcumque poterunt reliqua; quæ inde a* προσδεχομένων *(lin. præc.) mendoſa ac mutila viſa erant Muſgravio.*

circummiſſis clam qui a tergo idem facerent. Quamobrem *Furnius* in eum verſus, captis a tergo *caſtris ejectus* eſt. Fugientesque per Scamandrios campos Pompejus multos occidit; madebat enim campus ab imbribus: qui evaſerunt, receperunt ſe in tutum, impares inſtaurando prælio. Qui dum ſupplementum exſpectant ex Myſia, & Propontide, aliiſque locis; egeni illarum regionum homines, exhauſti exactionibus, libenter mercede militabant *Pompejo*, celebri præſertim propter partam ad Achæorum Portum victoriam. Sed quum egeret equitatu, ac proinde male mulctaretur in pabulationibus; præmonitus, alam equitum Italicorum ad Antonium iter facere, miſſam ab Octavia hiemante Athenis, miſit propere qui auro equites illos corrumperent. Sed hos proprætor, Macedoniæ ab Antonio præfectus, comprehendit, & aurum equitibus diſtribuit.

Digitized by Google

A. U. 719.

CXXXIX. Ὁ δὲ Πομπήϊος Νίκαιάν τε καὶ Νικομήδειαν καταλαβὼν, ἐχρηματίζετο λαμπρῶς, καὶ ἐς μεγάλα ταχέως αὐτῷ πάντα ηὔξετο παρ' ἐλπίδα. Φουρνίῳ δὲ οὐ μακρὰν παραστρατοπεδεύοντι, πρῶται μὲν ἧκον ἐκ Σικελίας, ἦρος ἀρχομένου, νῆες ἑβδομήκοντα, ὅσαι περιεσώθησαν ἐξ ὅσων Ἀντώνιος ἐκεχρήκει κατὰ Πομπηΐου Καίσαρι· μετὰ γὰρ τὸ Σικελικὸν ἔργον, αὐτὰς ὁ Καῖσαρ ἀπέλυσεν. ἧκε δὲ καὶ ἐκ Συρίας Τίτιος ἑτέραις ἑκατὸν εἴκοσι ναυσὶ, καὶ στρατῷ πολλῷ, καὶ κατῆραν ἅπαντες εἰς Προκόννησον. Δείσας οὖν ὁ Πομπήϊος, τὰς ναῦς ἐνέπρησε, καὶ τοὺς ἐρέτας ὥπλισεν, ὡς ἄμεινον ὁμοῦ πᾶσι κατὰ τὴν γῆν συνοισομένους. Κάσσιος δὲ ὁ Παρμήσιος, καὶ Νασίδιος, καὶ Σατουρνῖνος, καὶ Θέρμος, καὶ Ἀντίστιος, ὅσοι τε ἄλλοι τῶν ἀξιολόγων ἔτι τῷ Πομπηΐῳ παρῆσαν φίλοι, καὶ ὁ τιμιώτατος αὐτῶν Φάννιος, καὶ ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ Πομπηΐου Λίβων, ὡς εἶδον αὐτὸν οὐδὲ

Lin. 90. πρῶται μὲν οὖν ἧκον *Edd. Delevi* οὖν *cum Aug.* *L.* 96. Πρεικόννησον *Aug. Ven. mend.* *L.* 98. *Rectius fortaſſe* συνοισομένους *legetur: quod & Muſgravius maluit.* *L.* 99. Σατορνῖνος *Aug. Ven.* *L.* 1. τῷ *ad* Πομπηΐῳ *adjeci ex Aug. & Reg. B.* *L.* 2. τιμιωτ. αὐτῷ *Edd. Prætuli Aug. Ven. Cand. Ibid.* Φάνιος *Aug.* *L.* 3 *ſq.* οὔτε Τιτίου *Edd. Aug. Mutavi in* οὐδὲ Τιτ.

119. *Pompejus* vero, occupatis *Nicæa Nicomediaque*, pecunias luculente colligebat, magnis per omnia & inſperatis uſus ſucceſſibus. Sed *Furnio*, non longe ab eo caſtra habenti, primum e Sicilia ineunte vere advenere naves ſeptuaginta, quæ ex Antonii claſſe Cæſari contra Pompejum commodata ſuperfuerant: finito enim bello Siculo, Cæſar eas dimiſit. Advenit etiam e Syria *Titius*, cum aliis centum viginti navibus, & copioſo exercitu: omneſque adpulerunt *Proconneſum.* Territus igitur *Pompejus*, naves ſuas incendit, remigeſque armavit, in terra majori uſui futuros cum ceteris. At *Caſſius Parmenſis*, *Naſidius*, *Saturninus*, *Thermus*, *Antiſtius*, aliique quotquot ex honoratioribus adhuc aderant *Pompejo*, & nobiliſſimus illorum *Fannius*, ipſe denique *Libo*, ſocer Pompeji, poſtquam viderunt, eum ne poſt adventum quidem Titii.

Τιτίου παρόντος, ὅτῳ τὰ περὶ αὐτὸν Αντώνιος ἐπιτρέπει, παυόμενον τοῦ πρὸς τὸν ἀμείνονα πολέμου, ἀπέγνωσαν αὐτοῦ, καὶ πράξαντες ὑπὲρ ἑαυτῶν πίστιν, ἐς Αντώνιον μετῆλθον. A. U. 719.

CXL. Ὁ δὲ, ἔρημος ὢν ἤδη φίλων, ἐς τὰ μεσόγαια τῆς Βιθυνίας ἀνεχώρει, λεγόμενος ἐς Αρμενίους ἐπείγεσθαι. καὶ αὐτὸν, νυκτὸς ἀναζεύξαντα ἀφανῶς, ἐδίωκεν ὅ τε Φούρνιος καὶ ὁ Τίτιος, καὶ ἐπ' ἐκείνοις Αμύντας. Συντόνῳ δὲ δρόμῳ περὶ ἑσπέραν καταλαβόντες, ἐστρατοπέδευσαν ἕκαστος ἐφ' ἑαυτοῦ περὶ λόφῳ τινὶ, ἄνευ τάφρου καὶ χάρακος, ὡς ἐν ἑσπέρᾳ καὶ κόπῳ. Ὧδε δὲ αὐτοῖς ἔχουσιν ὁ Πομπήϊος νυκτὸς ἐπέθετο πελτασταῖς τρισχιλίοις, καὶ πολλοὺς ἔκτεινεν, εὐναζομένους ἔτι καὶ ἀναπηδῶντας· οἱ δὲ, καὶ γυμνοὶ πάμπαν, αἰσχρῶς ἔφευγον. Καὶ δοκεῖ τότε ὁ Πομπήϊος, ἅπαντι τῷ στρατῷ νυκτὸς ἐπελθὼν, ἢ τῆς γε τροπῆς γενομένης ἐπαγαγὼν, τάχ' ἂν αὐτῶν ἐντελῶς ἐπικρατῆσαι. νῦν δὲ ὁ μὲν καὶ ταῦτα, θεοῦ βλάπτοντος, ὑπερεῖδε, καὶ οὐδὲν ἐπ' ἔργῳ

Lin. 4. ἐπιπρέπει (ſic) Aug. Forſan ex ἐπιτρέπει corruptum.

cui Antonius totam rem commiſerat, deſinere cum potentiore bellum gerere, deſperarunt de eo; pactique ſibi ipſis fidem, *tranſierunt ad Antonium.*

140. Tum *Pompejus*, ab amicis jam omnibus deſtitutus, ſeceſſit in mediterranea Bithyniæ; petens, ut ferebatur, Armeniam. Eumque, caſtris clam noctu egreſſum, perſequebantur *Furnius* & *Titius*, & cum eis *Amyntas*: peractoque magna contentione itinere, circa veſperam adſecuti, ſinguli ſeorſim caſtra poſuerunt circa tumulum quemdam, abſque foſſa valloque, ut ſero diei feſſique. In eo ſtatu *Pompejus*, cum MMM cetratis, noctu *eos invaſit*; multoſque interfecit, cubantes aut proſilientes e cubilibus: ceteri plane etiam nudi, *fugerunt turpiter*. Potueratque Pompejus, ſi eadem nocte omnibus copiis eoſdem invaſiſſet, aut fugatos perſecutus ſaltem fuiſſet, abſolvere victoriam. Nunc ille quidem, fortuna irata, rem parum animadvertit; nihil ex tanto commodo lucratus, niſi quod perrexit mediterranea

Digitized by Google

A. U. 719. τοιῶσδε πλέον, ἢ αὖθις ἐς τὸ μεσόγαιον ἐχώρει. Οἱ δ', ἁλισθέντες, εἵποντο, καὶ σιτολογοῦντα ἠνώχλουν· ἕως κινδυνεύων ὑπὸ τῆς ἀπορίας, ἠξίωσεν ἐς λόγους ἐλθεῖν Φουρνίῳ, Φίλῳ τε Μάγνου γεγενημένῳ, καὶ ἀξιώσει προύχοντι τῶν ἄλλων, καὶ βεβαιοτέρῳ τὸν τρόπον.

CXLI. Ποταμὸν δ' ἐν μέσῳ λαβὼν, ἔλεγε μὲν, ὅτι πρεσβεύσαιτο πρὸς Ἀντώνιον· ἐπετίθει δ', ὅτι, τροφῶν ἐν τοσούτῳ δεόμενος, καὶ ἀμελούμενος ὑπὸ αὐτῶν, τάδε ἐργάσαιτο. Ὑμεῖς δὲ εἰ μὲν Ἀντωνίου γνώμῃ πολεμεῖτέ μοι, κακῶς ὁ Ἀντώνιος ὑπὲρ ἑαυτοῦ βουλεύεται, τὸν ἐπιόντα πόλεμον οὐ προορῶν. εἰ δὲ τὴν Ἀντωνίου γνώμην φθάνετε, μαρτύρομαι καὶ παρακαλῶ, περιμεῖναι τὴν πρεσβείαν μου τὴν ἐς Ἀντώνιον ἀπεσταλμένην, ἢ λαβόντας ἄγειν ἤδη πρὸς αὐτόν. Ἐπιτρέψω δ' ἐμαυτὸν ἐγὼ σοὶ μόνῳ, Φούρνιε· τοσοῦτον ἐς πίστιν αἰτήσας, ὅτι με σῶον ἄξεις ἐς Ἀντώνιον. Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν, Ἀντωνίῳ τε θαῤῥῶν, ὡς ἀγαθῷ τὴν φύσιν, καὶ μόνα τὰ ἐν μέσῳ δεδιώς. Ὁ δὲ Φούρνιος αὐτὸν οὕτως ἠμείψατο· Ἐπιτρέποντος μὲν ἦν ἑαυτὸν Ἀντωνίῳ, χωρεῖν ἐς αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς, ἢ περιμένειν

petere. Hoſtes vero conjuncti ſequebantur, & frumentantem impediebant: donec inopia preſſus POMPEJUS petiit *colloquium Furnii*, amici quondam Magni Pompeii, & dignitate præſtantis, moribuſque gravioris quam ceteri.

141. Stans igitur in ripa interlabentis fluvii, ajebat, legatos ſe miſiſſe ad Antonium: interim, quum alimentis opus habuiſſet, nemine ſuppeditante, auſum eſſe talia. „Vos autem, inquit, ſi ex Antonii ſententia me bello perſequimini, male ſibi ille conſulit, imminens ſibi bellum non proſpiciens. Quod ſi non exſpectato ejus juſſu rem geritis, oro obteſtorque vos, exſpectetis dum legati mei ab illo redeant, aut in fidem me acceptum jam nunc ad eum ducatis.' Committam autem me tibi ſoli, *Furni*: hoc unum rogans, ut bona fide incolumem ſiſtas me Antonio." Hæc ille; Antonio fretus, ut natura bono; & tantum timens, nequid in itinere ſibi accideret. Ad quæ ſic reſpondit FURNIUS: „Si te Antonii fidei committere volebas, de-

ἀτρεμοῦντα ἐν Μιτυλήνῃ τὰς ἀποκρίσεις· πολεμοῦντος δὲ, ἃ πεποίηκας ἅπαντα· τί γὰρ αὐτὰ δεῖ πρὸς εἰδότα λέγειν; Εἰ δὲ νῦν μετέγνωκας, μὴ συγκρούειν μὲν ἡμᾶς τοὺς στρατηγοὺς ἐς ἀλλήλους, Τιτίῳ δὲ σαυτὸν ἐπιτρέπειν. Τιτίῳ γὰρ ἐπιτέτραπται τὰ περὶ σὲ ὑπὸ Ἀντωνίου· καὶ πίστιν, ἣν αἰτεῖς παρ' ἡμῶν, ἔνι σοι καὶ Τίτιον αἰτεῖν. κεκέλευσται δ' ὑπὸ Ἀντωνίου, πολεμοῦντα μέν σε κατακανεῖν, ἐγχειρίζοντα δὲ πέμπειν ἐς αὐτὸν ἐντίμως. A. U. 719.

CXLII. Ὁ δὲ Πομπήϊος Τιτίῳ μὲν ἀχαριστίας ὠργίζετο, τὸν πόλεμον τόνδε ὑποδεξαμένῳ πολεμήσειν πρὸς αὐτόν· ἁλόντα γὰρ αὐτὸν αἰχμάλωτον, περισεσώκει. Ἐπὶ δὲ τῇ ὀργῇ καὶ ἠδόξει, Πομπήϊος ὤν, ἐπὶ Τιτίῳ γενέσθαι, οὐκ ἐπιφανεῖ πάνυ ἀνδρί· καὶ ὑπώπτευεν αὐτὸν, ὡς οὐ βέβαιον, ἔς τε τὸν τρόπον ὑπονοῶν, καί τινα συγγινώσκων ἐς αὐτὸν ὕβριν παλαιὰν πρὸ τῆς εὐεργεσίας. Φουρνίῳ δ' αὖθις ἑαυτὸν ἐπέτρεπε, καὶ δέξασθαι παρεκάλει. ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ὅδε καὶ Ἀμύντᾳ ἔλεγεν

Lin. 45. τὰ πρὸς σὲ ὑπὲρ Ἀντων. *Edd. mend. Meliora dederunt Aug. Ven.* *L.* 47. κεκέλευται *Aug. Ven.* *L.* 52. καὶ τὶ δόξει *Edd. mend. Recte Aug.* *L.* 57. ὁ δὲ καὶ *Aug.*

„bueras illum accedere ab initio, aut Mytilenæ quietus reſponſum exſpectare. Sed quia bellum maluiſti, feciſti hæc omnia: de quibus nil adtinet dicere, quum ipſe, qualia ſint, ſcias. Quorum ſi nunc te pœnitet, noli nos duces inter nos committere. Titii te crede fidei, cui Antonius mandavit tuum negotium; a quo licet tibi fidem petere, quam petis a nobis. Juſſit autem Antonius, ſi hoſtis eſſe pergas, te interfici; ſin te dedas, mitti ad ſe honorifice."

142. Iratus autem erat Titio *Pompejus*, ut ingrato, quod bellum hoc contra ſe gerendum ſuſcepiſſet: captum enim aliquando ſervaverat. Præterea indignum ſua perſona ducebat, ſi in poteſtate eſſet *Titii*, hominis non admodum nobilis. Nec non ſuſpectam fidem ejus habebat, ſive conjecturam faciens ex moribus, ſive quia conſcius ſibi erat veteris cujuſdam injuriæ, qua ante beneficium eum ipſe adfecerat. Quapropter iterum ſe tradidit *Furnio*, rogans ut acciperetur. Quumque id non impetraret, petiit, ut ſaltem ab *Amynta* acciperetur. Negante vero

A. U. 719. ἑαυτὸν ἐπιτρέψειν. τοῦ Φουρνίου δὲ φήσαντος, οὐδ' Ἀμύνταν ἂν δέξασθαι τόδε, ὕβριν ἔχον ἐς τὸν ἐξ Ἀντωνίου τὸ πᾶν ἐπιτετραμμένον, διελύθησαν. Καὶ τοῖς μὲν ἀμφὶ τὸν Φούρνιον δόξα ἦν, ὅτι ὁ Πομπήϊος ἐξ ἀπορίας τῶν παρόντων ἑαυτὸν ἐς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἐκδώσει τῷ Τιτίῳ. Ὁ δὲ νυκτὸς τὰ συνήθη πυρὰ καίεσθαι καταλιπὼν, καὶ τοὺς σαλπιγκτὰς σημαίνειν τὰ διαστήματα τῆς νυκτὸς, ὥσπερ ἦν ἔθος, ἔλαθε μετὰ τῶν εὐζώνων ὑπεξελθὼν ἐκ τοῦ στρατοπέδου, οἷς οὐδὲ αὐτοῖς προεῖπεν οἷ χωρήσειν ἔμελλεν. Ἐπενόει δ', ἐπὶ θάλασσαν ἐλθὼν ἐμπρῆσαι τὸ τοῦ Τιτίου ναυτικόν· καὶ τάχα ἂν ἔδρασεν, εἰ μὴ Σκαῦρος, αὐτομολήσας ἀπ' αὐτοῦ, τὴν μὲν ἔξοδον ἐμήνυσε, καὶ τὴν ὁδὸν ἣν ἐφέρετο· τὴν δ' ἐπίνοιαν οὐκ ᾔδει. Τότε δὴ χιλίοις καὶ πεντακοσίοις ἱππεῦσιν Ἀμύντας ἐδίωκε τὸν Πομπήϊον, ἱππέας οὐκ ἔχοντα. καὶ ἐς τὸν Ἀμύνταν οἱ τοῦ Πομπηΐου πλησιάσαντα μετεχώρουν, οἱ μὲν ἀποδιδράσκοντες, οἱ δὲ καὶ φανερῶς. Μονούμενος οὖν ὁ Πομπήϊος, καὶ δεδιὼς ἤδη τὰ οἰκεῖα, ἑαυτὸν ἄνευ σπονδῶν ἐνεχείρισεν Ἀμύντα, ὁ Τιτίῳ μετὰ σπονδῶν ἀδοξήσας.

Lin. 62. ἐνδώσει *Edd. Dedi lect. Aug. Ven.*

Furnio, facturum id Amyntam, quod pertineret ad contumeliam ejus cui tota illa res ab Antonio commiſſa eſſet; ſolutum eſt colloquium. Putabat autem *Furnius* & qui cum eo erant, fore ut *Pompejus* inopia coactus ſequenti die ſe *Titio* dederet. At ille noctu, inceņſis caſtrenſi more ignibus, & tubicinibus per conſueta ſigna vigiliarum noctem diſtinguentibus, clam cum expeditis e caſtris ſe ſubduxit, ne ipſis quidem præmonitis quonam ituri eſſent. Cogitabat autem reverti ad mare, & Titii claſſem incendere: quod fortaſſe etiam perfeciſſet, ni *Scaurus*, ab eo transfugiens, abitum ejus, & quam viam ingreſſus ſit, indicaſſet, quamvis ignarus propoſiti. Tum *Amyntas* cum MD equitibus eum perſecutus eſt, carentem equitatu: *ad quem adpropinquantem Pompejani tranſierunt*, pars occulta fuga, pars propalam. Itaque *Pompejus*, pene ſolus relictus, & ſuos jam metuens, *Amyntæ ſine conditionibus ſe dedidit*, qui Titii conditiones reſpuerat.

CXLIII. Οὕτω μὲν ἑάλω Πομπήϊος Σέξστος, ὁ λοιπὸς ἔτι παῖς Πομπηΐου Μάγνου, νεώτερος μὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀπολειφθεὶς, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μειράκιον ἤδη· λαθὼν δ᾽ ἐπ᾽ ἐκείνοις ἐς πολὺ, καὶ κρύφα λῃστεύων ἐν Ἰϐηρίᾳ· μέχρι, πολλῶν συνδραμόντων εἰς αὐτὸν ἐπιγνωσθέντα εἶναι Πομπηΐου παῖδα, ἐλῄστευέ τε φανερώτερον· καὶ μετὰ Γάϊον Καίσαρα ἐπολέμησεν ἐγκρατῶς, καὶ στρατὸν ἤγειρε πολὺν, καὶ ναῦς, καὶ χρήματα, καὶ νήσους εἷλε, καὶ θαλασσοκράτωρ τῆς ἀμφὶ τὰς δύσεις θαλάσσης ἐγένετο, καὶ τὴν Ἰταλίαν περιήνεγκεν ἐς λιμὸν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐς συμβάσεις ἃς ἤθελε. τὸ δὲ μέγιστον, ἐπίκουρος ἐν ταῖς προγραφαῖς τῇ πόλει πανώλεθρα πασχούσῃ γενόμενος, περιέσωσεν ἄνδρας ἀρίστους τε καὶ πολλοὺς, οἳ τότε δι᾽ αὐτὸν ἦσαν ἐν τῇ πατρίδι. ὑπὸ δὲ θεοβλαβείας αὐτὸς οὔποτε ἐπεχείρησε τοῖς πολεμίοις, πολλὰ τῆς τύχης εὔκαιρα παρεχούσης, ἀλλ᾽ ἠμύνετο μόνον. Καὶ Πομπήϊος μὲν τοιόσδε γενόμενος ἑαλώκει. A. U. 719.

CXLIV. Τίτιος δὲ τὸν μὲν στρατὸν αὐτοῦ μετεστρα-

143. Sic igitur *captus* eſt SEXTUS POMPEJUS, unus adhuc reliquus *Magni filius*; in tenera ætate patre orbatus, fratre vero jam adoleſcentulus: quibus ſublatis diu latuerat, occultis latrociniis vexans Hiſpaniam: donec, multorum confluxu ad eum facto, poſtquam Pompeji filius cognitus eſt, apertius prædatus eſt: occiſoque a conjuratis C. Cæſare juſtum bellum movit, & magnum exercitum & naves & pecunias collegit, inſulaſque occupavit; &, maris occidentalis imperio potitus, fame preſſit Italiam, & inimicos ad quas voluit pacis leges compulit. Quod vero præcipuum eſt, exitioſa proſcriptione per Urbem graſſante, multos ex optimatibus ſervavit, qui nunc patria fruebantur ipſius beneficio. Sed, deo mentem adimente, numquam hoſtes adgreſſus eſt, neglectis multis occaſionibus, quas percommodas illi fortuna præbuerat; contentus parta tueri. Hiſce igitur rebus geſtis, nunc captus eſt *Pompejus*.

144. Tum vero *Titius* exercitum ejus adegit ſacramen-

A. U. 719. τινων Ἀντωνίῳ· αὐτὸν δὲ τὸν Πομπήιον, τεσσαρακοστὸν ἔτος βιοῦντα, ἐν Μιλήτῳ κατέκανεν· εἴτε δι' αὑτοῦ, μηνίων ἄρα τῆς ποτὲ ὕβρεως, καὶ ἀχάριστος ἐς τὴν ἔπειτα εὐεργεσίαν γενόμενος· εἴτε καὶ ἐπιστείλαντος Ἀντωνίου. Εἰσὶ δ' οἱ Πλάγκον, οὐκ Ἀντώνιον, λέγοντες ἐπιστεῖλαι· καὶ νομίζουσιν, ἄρχοντα Συρίας, καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς ἐπιτετραμμένον ἐς τὰ ἐπείγοντα ἐπιγράφειν τὸν Ἀντώνιον καὶ τῇ σφραγῖδι χρῆσθαι. καὶ Πλάγκον δὲ γράψαι νομίζουσιν, οἱ μὲν, συνειδότος Ἀντωνίου, καὶ αἰδουμένου γράψαι, διὰ ὄνομα τοῦ Πομπηίου, καὶ διὰ Κλεοπάτραν εὔνως ἔχουσαν τῷ Πομπηίῳ, διὰ τὸν πατέρα Μάγνον· οἱ δὲ, αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ Πλάγκον, τάδε αὐτὰ συνιδόντα, καὶ φυλαξάμενον μὴ τὴν αἰτίαν Ἀντωνίου καὶ Καίσαρος ἐς ἀλλήλους διδῷ Πομπήιος, καὶ Κλεοπάτρα Πομπηίῳ συνεργοῦσα ἀνατρίψειεν. CXLV. Ἀλλ᾽

Lin. 95. αὐτὸν δὲ Πομπήιον *Aug. Reg. B.* *L.* 96. δι' αὐτοῦ *Edd. invitis MSStis.* *Ibid.* κατέκανεν *edit.* 3. *oper. err.* *L.* 99. Πλάγκον *Regii, Aug. ut aliàs, & ſic mox iterum iterumque.* *L.* 2. ἐπιτεταγμένον *Edd. ex Reg. A. Prætuli Aug. Ven. Reg. B.* *L.* 4. αἰδουμένου *Edd. Rectius Aug. Ven.* *L.* 6. εὔνως *Edd. inv. MSS.* *L.* 7. συνιδόντα (*ſic*) *Reg. B.* *L.* 9. *Poſt* ἀλλήλους *Muſgravius inſerere voluit verba* αἰτίαν πολέμου ζητούντων. *Si quid opus eſt addere, ſatisfecerint fortaſſe duo verba* πολέμου (*vel* ςάσεως) ζητούντων. *L.* 10. ἀνατρίψαιεν *dant Edd.* ἀνατρίψειεν *Aug. Cogitaveram* ἀναθρέψαιεν;

tum dicere Antonio: ipſum *Pompejum*, annum ætatis agentem quadrageſimum, Mileti *interfecit*; ſive privato conſilio, veteris offenſæ memor, ſpreta ſecuti beneficii gratia; ſive ex Antonii mandato. Sunt qui non Antonium, dicant, ſed *Plancum*, id mandaſſe: cui nimirum, Syriæ præfecto, commiſſum putant ab Antonio, ut in rebus moram nullam patientibus *nomen Antonii inſcriberet epiſtolis*, & *annulo* ejus *ſignatorio* uteretur. Et hoc quidem ſcriptum a Planco putant nonnulli ſciente Antonio, quem ipſe id facere vereretur propter nomen Pompeji, & propter Cleopatram faventem ei ob patris Magni memoriam: alii *Plancum* ipſum per ſe, eadem hæc reputantem, feciſſe illud arbitrantur, caventemque ſimul, ne mutuam Antonii & Cæſaris inculationem *Pompeius* & cum Pompejo faciens Cleopatra renovarent.

145. Mortuo

CXLV. Ἀλλὰ Πομπήϊος μὲν ἐτεθνήκει. Ἀντώνιος δὲ αὖθις ἐς Ἀρμενίαν ἐστράτευε· καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ Ἰλλυριοὺς, οἳ τὴν Ἰταλίαν ἐλῄστευον, οἱ μὲν οὐχ ὑπακούσαντές πω Ῥωμαίων, οἱ δ᾽ ἐν τοῖς ἐμφυλίοις ἀποστάντες. Καί μοι ἔδοξε τὰ Ἰλλυρικὰ, οὔτε ἀκριβῶς γενόμενά μοι γνώριμα, οὔτε συντελοῦντα μῆκος ἰδίας συγγραφῆς, οὔτε χώραν ἔχοντα ἑτέρωθι λεχθῆναι, τοῦ χρόνου καθ᾽ ὃν ἐλήφθησαν συνάγοντος αὐτὰ ἐς τέλος, προαναγράψαι, καὶ ὑποθεῖναι αὐτὰ τῇ ὁμόρῳ Μακεδονικῇ. *A. U. 719.*

ſed non liquet. ἀνατρίψειν *recepi ex Ven. M*[illegible]*is placeret* ἀνατρίψαιεν, *ſi paulo ante abeſſet verbum* ἔδοξε. *Lin.* 12. ἐστράτευσε *Edd. Prætuli Aug Ven. Reg. B. L.* 17 *ſq.* καθ᾽ ὃν ἐλήφθησαν· ἔδοξε δὲ συνάγοντος *Edd. Verba* ἔδοξε δὲ (*quæ & in Reg. B. punctis infra poſitis notantur ut ſpuria,*) *delevi cum Aug. L.* 18. *In Aug. ex* προαναγράψαι, *ſuperſcripto* ο *ab alia* (*ut videtur*) *manu, factum eſt* προσαναγράψαι.

145. Mortuo Pompejo, *Antonius* rurſus expeditionem ſuſcepit *in Armeniam*; *Cæſar* vero *contra Illyrios*, Italiam populationibus infeſtantes, qui aut numquam paruerant populo Romano, aut per bella civilia defecerant. *Res* autem *Illyricas*, quoniam nec ſatis mihi compertæ ſunt, nec materiam præbent juſto volumini, nec alio loco commodius poterant exponi, ab eo tempore quo primum a Romanis ſuſceptæ ſunt ad finem uſque perſecutus, ſupra perſcripſi, & finitimæ ſubjunxi Hiſtoriæ *Macedonicæ*.

FINIS LIBRI QUINTI
ROMANARUM HISTORIARUM
DE BELLIS CIVILIBUS.

DIVERSARUM EDITIONUM
COLLATÆ PAGINÆ.
DE BELLIS CIVILIBUS LIB. I.

Civil. L. I.	EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
	pag.	p.	p.	p.	lin.	cap.
	162	349	599	1	1	1
			600	2	21	
		350	—	3	31	2
			601	—	46	
	163	—	—	4	52	3
		351	—	5	67	
			602	—	72	4
			603	7	99	5
		352	—	—	6	
	164	—	—	8	18	
			604	—	27	
		353	—	9	42	6
			605	10	52	7
		354	—	11	76	
			606	12	78	8
	165	—	—	—	82	
			607	13	4	9
		355	—	14	12	
			608	15	30	10
	166	356	—	16	47	11
			609	—	54	
			610	18	79	12
		357	—	—	83	
			611	20	7	
	167	—	—	—	10	13

Digitized by Google

Civil. L. I.

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.			
pag. 167	p. 358	p. 611	p. 20	lin. 21	cap. 13	
		612	21	34	14	
	359	—	22	58	15	
		613	23	60		
168	—	—	—	75		
		614	24	89	16	
	360	—	25	98		
		615	26	17	18	
	361	—	27	36	19	
169	—	616	28	42		
		617	29	68	20	
	362	—	—	72		
		618	31	95	21	
170	—	—	32	7	22	
	363	—	—	16		
		619	33	23		
	364	—	34	45	23	
		620	—	48		
171	—	—	36	73	24	
		621	—	76		
	365	—	—	81	25	
		622	37	4		
	366	—	38	20	26	
		623	39	32		
172	—	—	—	37		
	367	624	40	58	27	
		625	42	84	28	
	368	—	43	95	29	
173	—	—	—	2		
		626	44	12	30	
	369	—	45	34	31	
		627	—	40		
174	—	628	47	67	32	
	370	—	—	71		

Digitized by Google

	EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
Civil. L. I.	pag.	p.	p.	p.	lin.	cap.
	174	370	629	48	94	33
		371	—	49	8	34
			630	50	20	
	175	—	—	—	31	35
		372	—	51	44	
			631	—	47	
			632	53	75	36
		373	—	—	82	
	176	—	—	54	97	37
			633	55	2	
		374	—	56	20	38
			634	—	29	
		375	635	58	58	40
	177	—	—	—	63	
			636	60	88	41
		376	—	61	99	42
			637	62	15	
	178	—	—	—	28	43
		377	—	63	37	
			638	—	41	
			639	65	69	45
		378	—	—	74	
	179	—	—	66	91	46
			640	67	97	47
		379	—	—	14	48
			641	68	25	
		380	642	70	51	49
	180	—	—	—	57	50
			643	71	77	
		381	—	72	88	51
			644	73	5	
	181	—	—	74	21	52
		382	—	—	26	53
			645	—	32	

Digitized by Google

Civil. L. I.

EDITIO I.		ED. II.		ED. III.		EDIT. IV.			
pag.	181	p.	382	p.	646	p.	76	lin. 58	cap. 54
			383		—		—	63	
	182		—		647		78	85	55
			384		—		79	2	56
					648		—	13	
			385		649		81	40	57
	183		—		—		—	52	58
					650		82	68	
			386		—		83	78	59
					651		84	95	
	184		387		—		85	17	60
					652		86	21	61
					653		87	48	62
			388		—		—	53	
					654		89	74	63
	185		—		—		—	82	
			389		—		90	90	64
					655		—	99	
			390		656		92	28	65
	186		—		—		93	48	66
					657		—	55	
			391		—		94	67	
					658		95	90	67
			392		—		96	5	68
					659		—	10	69
	187		—		—		—	12	
					660		98	37	70
			393		—		—	41	
					661		99	64	71
	188		—		—		100	76	
			394		—		—	80	
					662		101	93	72
			395		663		103	22	73
	189		—		—		104	42	74

Digitized by Google

Civil. L. I.	EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
	pag. 189	p. 395	p. 664	p. 104	lin. 49	cap. 74
		396	—	105	58	75
			665	106	76	76
		397	—	107	92	77
			666	—	2	
	190	—	—	108	8	
		398	667	109	27	78
			668	110	51	79
		399	—	111	66	80
	191	—	—	112	74	
			669	—	77	
		400	670	114	5	82
			671	115	33	83
	192	401	—	116	42	84
			672	117	61	85
		402	—	118	80	
			673	—	89	86
	193	—	—	119	6	
			674	120	15	87
		403	—	—	18	
			675	121	41	
		404	—	122	55	88
	194	—	676	123	69	89
		405	—	124	91	
			677	—	94	
			678	126	20	90
		406	—	—	27	91
	195	—	—	127	37	
			679	—	47	
		407	—	128	65	92
			680	129	74	
	196	—	—	130	97	93
		408	681	131	3	
			682	132	30	94

Digitized by Google

Civil. L. I.

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
pag. 196	p. 409	p. 682	p. 133	lin. 41	cap. 95
		683	134	56	
197	—	—	—	61	
	410	—	135	76	96
		684	—	81	
		685	137	9	97
	411	—	—	16	
198	—	—	138	23	
		686	—	34	98
	412	—	139	50	
		687	140	60	99
199	413	688	142	88	100
		689	143	16	101
	414	—	144	25	
		690	145	42	102
200	—	—	—	52	
	415	—	146	61	103
		691	—	67	
		692	148	94	104
	416	—	—	99	
201	—	—	149	18	105
		693	150	22	
	417	—	151	37	
		694	—	48	106
	418	695	153	73	
202	—	—	—	83	107
		696	154	99	108
	419	—	155	10	
		697	156	27	109
203	420	—	157	48	110
		698	—	53	
		699	159	81	112
	421	—	—	85	
		700	160	7	113

Digitized by Google

Civil. L. I.

	EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
pag.	204	p. 421	p. 700	p. 161	lin. 14	cap. 113
		422	—	—	21	
			701	162	34	114
		423	702	163	60	115
	205	—	—	164	78	
			703	165	86	116
		424	—	—	96	
			704	166	16	117
			705	167	27	
		425	—	168	36	118
	206	—	—	—	43	
			706	169	53	
		426	—	170	74	120
			707	—	80	
	207	—	708	172	9	121
		427	—	—	13	

DE BELLIS CIVILIBUS L. II.

p.	207	p. 427	p. 709	p. 174	l. 1	c. 1
		428	—	175	11	
			710	—	17	
	208	—	—	—	23	2
			711	176	41	
		429	—	177	43	
			712	178	68	3
		430	—	179	82	4
	209	—	—	—	87	
			713	180	95	
		431	—	181	20	6
			714	—	23	
			715	183	50	7
	210	—	—	—	54	
		432	—	—	57	
			716	184	77	8

Digitized by Google

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.			Civil. L. II.
pag. 210	p. 433	p. 716	p. 185	lin. 95	cap. 9	
		717	186	3		
211	—	—	187	19	10	
		718	188	29	11	
	434	—	—	32		
		719	189	56	12	
	435	—	190	67	13	
		720	191	81		
212	—	—	—	84		
	436	—	192	7	14	
		721	193	10		
		722	194	33	15	
	437	—	195	42	16	
213	—	—	—	52	17	
		723	196	68		
	438	—	197	81	18	
		724	—	89		
214	439	725	199	18	20	
		726	201	43	21	
	440	—	—	55		
		727	202	70	22	
215	—	—	203	82		
	441	—	204	92	23	
		728	—	96		
		729	205	20		
	442	—	206	27	24	
216	—	730	207	47	25	
	443	—	208	63		
		731	—	74	26	
	444	732	210	1	27	
217	—	—	211	12		
		733	—	25		
	445	—	212	40	28	
		734	213	50		

Civil. L. II.

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
pag. 218	p. 446	p. 735	p. 214	lin. 74	cap. 29
		736	216	1	30
	447	—	—	9	31
		737	218	27	
219	—	—	—	41	32
	448	—	219	46	
		738	—	52	
	449	739	221	80	34
220	—	—	222	6	35
		740	—	9	
	450	—	223	21	36
		741	224	34	
	451	—	225	57	38
		742	—	61	
221	—	—	226	70	
		743	227	86	39
	452	—	—	92	
		744	228	13	40
	453	—	229	31	
222	—	—	230	35	41
		745	—	40	
	454	746	232	67	42
		747	233	93	43
223	—	—	234	98	
	455	—	—	6	44
		748	235	22	
	456	—	236	45	45
		749	—	50	
224	—	—	237	63	46
		750	238	77	
	457	—	—	82	47
		751	239	1	
	458	—	241	21	48
		752	—	24	

Digitized by Google

EDITIO I.		ED. II.		ED. III.		EDIT. IV.				Civil. L. II.
pag.	225	p.	458	p.	752	p.	241	lin. 28	cap.	48
					753		242	50		49
			459		—		243	58		
					754		244	76		50
	226		460		755		245	95		51
					756		246	18		52
			461		—		247	34		53
					757		248	45		
	227		—		—		249	61		54
			462		758		250	70		
					759		251	92		55
			463		—		252	7		56
					760		—	16		
	228		—		—		253	28		57
			464		761		254	43		
					762		256	71		59
			465		—		—	82		
	229		—		—		257	92		60
					763		—	98		
			466		764		258	21		61
					765		260	48		62
	230		467		—		261	59		
					766		262	71		63
			468		—		263	96		64
					767		—	99		
	231		—		768		265	25		65
			469		—		—	33		
					769		266	51		66
			470		—		267	69		67
					770		268	74		
	232		—		—		269	92		68
					771		—	96		
			471		—		270	9		69
					772		—	23		

Digitized by Google

Civil. L. II.	EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
	pag. 232	p. 472	p. 772	p. 272	lin. 47	cap. 70
			773	—	50	
	233	—	—	—	57	71
			774	273	78	
		473	—	274	85	
			775	—	91	72
			776	275	7	73
	234	474	777	276	23	74
			778	277	38	
		475	—	278	59	75
			779	279	64	
			780	280	85	76
	235	—	—	—	88	
		476	—	—	97	77
			781	281	7	
		477	782	283	35	78
	236	—	—	284	57	79
			783	—	64	
		478	—	285	75	80
			784	286	92	81
		479	—	287	13	
			685	—	20	82
	237	—	—	288	24	
			786	289	46	83
		480	—	—	51	
			787	291	74	84
	238	481	—	—	89	
			788	292	3	85
		482	789	294	29	86
	239	—	790	295	57	88
		483	—	296	67	
			791	—	73	
			792	298	1	89
		484	—	—	6	90

Digitized by Google

Civil. L. II.

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
pag. 240	p. 484	p. 792	p. 299	lin. 21	cap. 90
		793	—	30	91
	485	—	300	43	
		794	301	55	92
	486	—	302	79	
		795	—	82	93
241	—	—	303	87	
		796	304	10	94
	487	—	305	20	
		797	306	37	95
242	—	—	307	54	
	488	—	—	57	
		798	—	64	96
		799	309	91	97
	489	—	—	94	
243	—	800	310	20	98
	490	—	311	32	99
		801	312	48	
	491	—	313	68	100
		802	314	73	101
244	—	—	—	86	
		803	315	99	102
	492	—	—	6	
		804	316	25	103
	493	—	317	42	104
245	—	805	318	53	
	494	806	319	80	105
		807	321	7	106
246	495	—	322	19	107
		808	—	33	
	496	—	324	54	108
		809	—	60	
247	—	—	326	85	109
		810	—	88	

Digitized by Google

Civil. L. II.

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
pag. 247	p. 497	p. 810	p. 326	lin. 92	cap. 110
		811	327	14	111
	498	—	328	29	112
		812	329	39	
248	—	—	—	50	
	499	813	330	68	113
		814	332	92	114
	500	—	333	5	115
249	—	—	—	16	
		815	—	19	
	501	—	335	42	116
		816	—	46	
		817	337	71	117
	502	—	—	78	
250	—	—	—	81	
		818	338	1	118
	503	—	339	19	
		819	340	28	119
251	—	—	341	47	
		820	—	53	120
	504	—	—	56	
		821	343	80	121
	505	—	344	92	
		822	345	8	122
252	—	—	—	13	
	506	—	346	30	123
		823	—	34	
		824	348	61	124
	507	—	—	67	125
253	—	—	349	77	
		825	—	88	126
	508	—	350	8	127
		826	351	17	
254	509	827	353	43	128

Digitized by Google

EDITIO I.		ED. II.		ED. III.		EDIT. IV.			
pag.	254	p.	509	p.	828	p.	354	lin. 68	cap. 129
			510		—		355	80	
					829		356	93	130
	255		—		—		357	9	131
			511		—		—	16	
					830		—	19	
					831		359	45	132
			512		—		—	53	133
					832		360	63	
	256		—		—		361	75	134
					833		—	80	
			513		—		362	89	
					834		—	95	
					835		364	24	136
			514		—		—	28	
	257		—		—		365	42	137
					836		—	46	
					837		366	61	138
			515		—		—	65	
					838		367	82	
			516		839		369	3	140
	258		—		840		—	8	
					841		370	32	
			517		—		371	39	141
					842		372	51	
	259		518		843		373	74	142
					844		375	2	143
			519		—		—	18	
					845		376	29	144
	260		—		—		377	40	145
			520		846		378	52	146
					847		379	80	
			521		—		380	88	147
					848		381	3	148

Civil. L. II.

Digitized by Google

Civil. L. II.

EDITIO I.		ED. II.		ED. III.		EDIT. IV.				
pag.	261	*p.*	522	*p.*	848	*p.*	382	*lin.* 26	*cap*	149
					849		—	34		
					850		384	60		150
			523		—		—	65		
	262		—		—		385	71		
					851		386	87		
			524		—		387	2		151
					852		—	15		152
	263		—		—		388	35		
			525		853		389	41		
					854		391	68		153
			526		—		—	78		154

DE BELLIS CIVILIBUS L. III.

pag.	264	*p*	526	*p.*	855	*p.*	393	*l.* 1	c.	1
			527		—		394	13		2
					856		—	16		
					857		395	44		3
	265		528		—		396	48		
					858		397	70		4
			529		—		398	82		5
					859		399	96		
	266		—		—		400	11		6
			530		—		—	16		
					860		—	23		
					861		402	50		7
			531		—		—	54		
	267		—		—		403	75		8
					862		404	78		9
			532		—		—	93		
					863		405	6		10
			533		864		407	32		11
	268		—		—		408	42		12
					865		—	59		13

Digitized by Google

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.			Civil. L. III.
pag. 268	p. 534	p. 865	p. 409	lin. 67	cap. 13	
		866	410	84		
	535	—	411	4	14	
269	—	867	412	[illegible]	15	
		868	—	23		
		869	413	34		
	536	—	—	39		
		870	414	48	16	
		871	415	67	17	
270	537	872	416	75		
		873	417	1	18	
	538	—	418	14		
		874	—	20	19	
		875	419	35		
271	—	—	420	42	20	
	539	876	—	48		
		877	422	70	21	
	540	—	423	87	22	
		878	—	96		
272	—	—	424	9		
	541	879	425	25	23	
		880	427	50	24	
	542	—	—	60		
273	—	881	428	76	25	
	543	—	429	98	26	
		882	430	5		
		883	431	31	27	
	544	—	—	36	28	
274	—	—	432	39		
		884	433	56		
	545	—	434	70	29	
		885	—	82		
275	—	—	436	5	30	
	546	886	—	10		

Digitized by Google

Civil. L. VII.	EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	VDER. IV.		
	pag. 275	p. 546	p. 887	p. 437	lin. 35	cap. 31
		547	—	438	44	32
			888	439	58	
	276	—	—	—	74	33
			889	440	78	
		548	—	—	81	
			890	441	99	34
			891	442	12	
		549	—	—	21	
			892	443	30	35
	277	—	—	—	37	
			893	444	55	36
		550	—	445	58	
			894	446	77	37
		551	895	447	96	
	278	—	—	—	3	38
			896	448	20	39
		552	—	449	32	
			897	450	45	
	279	553	898	451	79	40
			899	452	97	42
		554	—	—	6	
			900	453	24	43
	280	—	—	455	32	
		555	—	456	41	
			901	—	50	44
			902	458	76	45
		556	—	—	79	
	281	—	—	459	99	46
			903	—	5	
		557	—	460	18	47
			904	461	34	48
		558	—	462	55	
			905	—	60	49

Digitized by Google

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		Civil. L. III.
Pag. 282	p. 558	p. 905	p. 463	lin. 64	cap. 49
		906	464	85	50
	559	—	—	91	
		907	465	11	51
283	560	—	466	26	
		908	467	35	
		909	468	52	52
	561	—	—	60	
		910	469	67	
		911	470	83	53
284	—	—	—	91	
	562	—	471	97	54
		912	—	4	
		913	472	26	55
	563	—	473	37	
		914	474	49	56
285	—	—	—	58	
		915	475	68	57
	564	—	—	73	
		916	476	85	
	565	917	477	7	58
286	—	—	478	23	59
		918	—	27	
	566	—	479	43	60
		919	480	50	61
		920	481	76	62
	567	—	482	81	
287	—	—	—	88	
		921	483	2	63
	568	—	484	19	64
		922	—	27	
288	569	923	486	54	65
		924	487	77	66
	570	—	488	91	67

Digitized by Google

Civil. L. III.

	EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
	pag.	p.	p.	p.	lin.	cap.
	288	570	925	489	6	67
	289	—	—	490	20	68
		571	—	—	28	
			926	491	33	69
			927	492	59	70
		572	—	493	66	
	290	—	928	494	87	71
		573	—	495	5	72
			929	—	13	
		574	930	497	40	73
	291	—	—	498	54	74
			931	499	65	75
		575	—	—	77	
			932	500	90	76
		576	933	502	16	77
	292	—	—	—	20	
			934	503	43	78
		577	—	504	53	79
			935	505	69	80
	293	—	—	506	86	
		578	—	—	90	81
			936	—	96	
			937	508	23	82
		579	—	—	26	
			938	509	49	83
	294	—	—	510	53	
		580	—	—	63	84
			939	511	76	
		581	940	512	3	85
	295	—	—	513	19	86
			941	514	29	
		582	—	515	40	87
			942	516	56	88
		583	—	517	78	

Digitized by Google

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		Civil. L. III.
pag. 296	p. 583	p. 943	p. 517	lin. 84	cap. 89
		944	519	8	90
	584	—	—	14	
		945	520	33	91
297	585	—	521	51	92
		946	522	60	
		947	523	86	93
	586	—	—	89	94
		948	525	14	
298	—	—	—	18	95
	587	—	526	29	
		949	—	41	96
	588	950	528	67	97
299	—	—	529	83	
		951	—	93	98

DE BELLIS CIVILIBUS LIB. IV.

pag. 299	p. 589	p. 952	p. 531	l. 1	c. 1
		953	532	16	
300	590	—	—	24	2
		954	533	42	
	591	—	535	62	3
		955	—	69	
301	—	—	536	87	5
		956	537	93	
	592	—	—	98	
		957	538	23	6
	593	—	539	37	7
		958	540	48	
302	—	—	—	54	
	594	959	541	74	8
		960	543	1	9
	595	—	544	12	10
303	—	—	—	23	

[redacted]

Civil. L. IV.

Editio I.	Ed. II.	Ed. III.	Editio IV.		
pag. 303	p. 595	p. 961	p. 545	lin. 27	cap. 11
	596	—	546	51	12
		962	—	54	
		963	548	81	14
304	597	—	—	88	
		964	549	6	
	598	—	550	24	15
		965	551	32	16
305	—	966	552	57	17
	599	—	553	60	
		967	554	84	18
	600	—	555	97	
		968	556	14	19
306	—	—	—	22	
	601	—	557	36	20
		969	—	41	
		970	559	68	21
	602	—	—	76	22
307	—	—	560	88	
		971	—	95	
	603	—	561	14	23
		972	562	28	24
	604	973	564	51	25
308	—	—	—	55	
		974	565	76	26
	605	—	566	91	27
		975	567	5	
309	—	—	568	22	28
	606	976	—	31	
		977	570	58	29
	607	—	—	66	30
		978	571	83	31
310	—	—	572	87	
	608	—	—	4	32

Digitized by Google

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDITIO IV.			Civit. L. IV.
pag. 310	p. 608	p. 979	p. 573	lin. 18	cap. 32	
		980	574	36	33	
	609	—	575	41		
311	—	—	—	53	34	
		981	576	63		
	610	—	577	70	35	
		982	578	89	36	
	611	983	579	17	37	
312	—	—	—	20		
		984	581	43	38	
	612	—	—	56	39	
		985	582	73	40	
313	—	—	583	85		
	613	—	584	93	41	
		986	—	99		
		987	585	28	42	
	614	—	586	33	43	
314	—	988	587	56		
	615	—	588	73	44	
		989	589	85		
	616	990	590	13	46	
315	—	—	591	21		
		991	592	40	47	
	617	—	—	50		
		992	593	69	48	
316	618	—	595	88	49	
		993	—	95		
		994	596	22	50	
	619	—	597	26		
317	—	995	598	51	51	
	620	—	599	64	52	
		996	600	79	53	
	621	—	601	2	54	
		997	—	6		

Civil. L. IV.

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
pag. 318	p. 621	p. 997	p. 602	lin. 18	cap. 55
		998	603	31	
	622	—	—	40	56
		999	604	66	57
	623	—	605	78	58
319	—	—	606	82	
		1000	—	87	
		1001	607	14	59
	624	—	608	17	
		1002	609	40	61
320	—	—	—	47	
	625	—	610	51	
		1003	611	66	62
	626	—	612	88	63
		1004	—	94	64
321	—	—	613	15	65
		1005	614	20	
	627	—	—	27	66
		1006	615	47	
	628	—	616	63	67
		1007	617	75	68
322	—	—	—	81	
	629	1008	618	99	69
		1009	620	22	70
	630	—	—	36	
323	—	1010	621	47	71
	631	1011	623	73	72
		1012	624	1	73
	632	—	625	9	
324	—	—	—	12	
		1013	626	27	74
	633	—	627	45	75
		1014	628	53	
325	—	1015	629	78	77

Digitized by Google

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.			Civil. L. IV.
pag. 325	p. 634	p. 1015	p. 629	lin. 82	cap. 77	
		1016	631	9	78	
	635	—	632	23	79	
		1017	—	36	80	
326	—	—	633	44		
	636	1018	634	60	81	
		1019	635	84	82	
	637	—	636	94		
327	—	1020	637	10	83	
	638	—	638	31	84	
		1021	—	36	85	
		1022	640	63		
	639	—	—	68	86	
328	—	—	641	74		
		1023	642	89		
	640	—	643	6	87	
		1024	—	17	88	
329	—	—	645	40	89	
	641	1025	—	43		
		1026	646	63	90	
	642	—	647	80	91	
		1027	648	83		
		1028	—	98	92	
330	—	—	649	9		
		1029	—	14	93	
	643	—	650	19		
		1030	651	39	94	
	644	1031	652	55		
331	—	1032	653	74	95	
	645	—	654	91	96	
		1033	—	95		
		1034	656	15	97	
	646	1035	657	29	98	
332	—	—	—	38		

Digitized by Google

Civil. L. IV.

	EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
	pag. 332	p. 646	p. 1036	p. 658	lin. 55	cap. 99
		647	—	659	63	
			1037	660	82	100
	333	648	—	661	3	101
			1038	—	9	102
		649	1039	663	35	103
			1040	665	60	104
	334	—	—	—	70	
		650	—	—	73	
			1041	666	86	105
		651	—	668	11	106
			1042	—	14	
	335	—	—	669	36	107
			1043	—	41	
		652	—	670	47	
			1044	671	66	108
		653	—	672	85	109
			1045	—	92	
	336	—	—	673	1	
			1046	674	21	110
		654	—	—	23	111
			1047	676	48	112
		655	—	—	60	
	337	—	—	677	67	113
			1048	—	75	
		656	—	678	97	114
			1049	679	3	
			1050	680	31	116
	338	—	—	681	35	
		657	—	—	38	
			1051	682	53	117
			1052	683	69	
		658	—	—	76	118
			1053	684	85	

Digitized by Google

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		Civil. L. IV.
pag. 339	p. 658	p. 1053	p. 685	lin. 99	cap. 119
		1054	—	6	
	659	—	—	10	
		1055	686	26	120
	660	—	688	48	121
		1056	—	51	
340	—	—	689	67	122
		1057	—	79	
	661	—	690	86	123
		1058	691	7	
	662	—	692	26	124
341	—	1059	693	36	125
	663	1060	694	66	126
		1061	696	91	128
342	664	—	—	4	
		1062	697	16	
	665	—	698	38	129
		1063	699	42	
343	—	1064	700	68	131
	666	—	701	75	
		1065	702	96	132
	667	—	703	14	133
		1066	—	23	
344	—	—	704	33	
	668	1067	705	49	134
		1068	707	73	
	669	—	—	85	135
345	—	1069	708	1	
	670	—	709	24	137
		1070	710	30	

DE BELLIS CIVILIBUS LIB. V.

346	671	1071	712	1	1
		1072	713	17	2

Civil. L. V.	EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
	pag. 346	p. 672	p. 1072	p. 714	lin. 28	cap. 2
			1073	—	43	
	347	—	—	715	45	
		673	—	716	64	3
			1074	—	68	
			1075	718	95	4
		674	—	—	1	5
	348	—	1076	719	12	
			1077	720	34	7
		675	—	—	38	
			1078	722	61	8
		676	—	723	75	
	349	—	—	—	78	9
			1079	—	87	
		677	—	725	13	10
			1080	—	16	
	350	—	1081	727	43	12
		678	—	—	50	
			1082	728	67	
		679	—	729	85	13
			1083	730	94	14
	351	—	—	731	9	
			1084	—	20	15
		680	—	—	23	
			1085	733	47	16
		681	—	734	61	
	352	—	1086	735	74	17
		682	—	736	93	18
			1087	—	97	19
			1088	738	23	
		683	—	—	32	20
	353	—	—	739	41	
			1089	740	52	21
		684	—	741	70	22

Digitized by Google

EDITIO I.		ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.			Civil. L. V.
pag.	353	p. 684	p. 1090	p. 741	lin. 77	cap. 22	
	354	685	1091	743	5	23	
			1092	744	31	25	
		686	—	745	44	26	
			1093	746	58		
	355	—	—	747	70	27	
		687	1094	—	81	28	
			1095	748	98		
		688	—	749	16	29	
			1096	750	25	30	
	356	—	—	751	37		
		689	1097	—	52	31	
			1098	753	79	32	
		690	—	754	91	33	
	357	—	—	—	2		
			1099	755	6		
		691	—	756	29	34	
			1100	—	32		
			1101	758	59	35	
	358	692	—	—	67	36	
			1102	759	86	37	
		693	—	761	6		
			1103	—	14	38	
	359	—	—	762	35	39	
			1104	763	41		
		694	—	—	44		
			1105	764	67	40	
		695	—	765	83	41	
			1106	766	95		
	360	—	—	—	1		
			1107	767	18	42	
		696	—	—	21	43	
			1108	[illegible]	39		
		697	1109	770	57	44	

Digitized by Google

Civil. L. V.

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
pag. 361	*p.* 697	*p.* 1109	*p.* 770	*lin.* 07	*cap.* 44
		1110	771	81	45
	698	—	772	97	46
		1111	773	10	
362	—	—	774	33	47
	699	1112	—	37	
		1113	776	62	49
	700	—	—	72	
		1114	777	89	50
363	—	—	778	98	
	701	—	779	11	51
		1115	—	17	52
		1116	781	44	53
	702	—	—	49	
364	—	—	782	64	54
		1117	—	70	
	703	—	783	85	
		1118	784	95	55
	704	1119	785	22	
365	—	—	—	29	56
		1120	787	50	57
	705	—	—	61	
		1121	788	77	58
366	—	—	789	95	59
	706	—	790	99	
		1122	—	4	
		1123	791	30	60
	707	—	792	37	61
		1124	793	58	62
367	—	—	—	62	
	708	—	794	74	
		1125	—	83	
	709	1126	796	11	64
368	—	—	797	25	

Digitized by Google

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.			Civil. L. V.
pag. 368	p. 709	p. 1127	p. 798	lin. 37	cap. 65	
	710	—	—	49	66	
		1128	799	64	67	
	711	—	800	85		
369	—	1129	801	90	68	
		1130	802	15	69	
	712	—	803	22		
		1131	804	41	70	
370	—	—	805	56	71	
	713	—	—	59		
		1132	—	67		
		1133	807	93	72	
	714	—	—	96		
371	—	1134	809	21	73	
	715	—	—	35	74	
		1135	810	46		
	716	1136	812	72	75	
372	—	—	813	87	76	
		1137	—	1	77	
	717	—	814	10		
		1138	815	29	78	
	718	—	816	49	79	
373	—	1139	817	56	80	
		1140	818	83	81	
	719	—	—	88		
		1141	820	11	82	
374	—	—	—	21		
	720	—	821	25		
		1142	—	39	83	
	721	1143	823	65	84	
375	—	—	824	86	86	
		1144	825	92		
	722	—	—	1		
		1145	826	20	87	

Digitized by Google

Civil. E. V.	EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.		
	pag. 375	p. 723	p. 1145	p. 828	lin. 41	cap. 89
			1146	—	48	
	376	—	—	—	51	
			1147	830	75	90
		724	—	—	78	
			1148	831	2	91
	377	725	—	832	17	92
			1149	833	28	
		726	1150	835	52	93
	378	—	1151	836	81	95
		727	—	837	88	
			1152	838	8	96
		728	—	839	27	97
			1153	—	35	98
	379	—	—	840	46	
			1154	841	62	
		729	—	—	65	99
			1155	842	88	100
		730	—	843	3	101
	380	—	—	844	11	
			1156	—	16	
		731	1157	845	40	102
			1158	847	68	104
	381	732	—	848	77	105
			1159	849	96	106
		733	—	850	17	
			1160	—	24	107
	382	—	—	852	44	108
			1161	—	50	
		734	—	—	54	
			1162	853	77	109
		735	—	895	94	110
			1163	—	6	
	383	—	—	—	12	111

EDITIO I.	ED. II.	ED. III.	EDIT. IV.			Civil. L. V.
pag. 383	p. 736	p. 1164	p. 857	lin. 34	cap. 112	
		1165	858	62	113	
	737	—	859	69		
384	—	—	—	77	114	
		1166	860	89		
	738	—	861	8	115	
		1167	862	17	116	
385	739	1168	864	44	118	
		1169	865	70	119	
	740	—	866	83		
		1170	867	97	120	
386	—	—	868	12	121	
	741	—	—	23		
		1171	—	27		
		1172	870	53	123	
	742	—	—	60		
387	—	—	871	77	124	
		1173	872	80		
	743	—	873	1	125	
		1174	—	8		
		1175	875	36	127	
	744	—	—	39		
388	—	—	—	44		
		1176	876	63	128	
	745	—	877	76		
		1177	878	90	129	
389	746	—	879	12	130	
		1178	—	17		
		1179	881	44	132	
	747	—	—	51		
		1180	883	71	133	
390	—	—	—	78		
	748	—	884	89	134	
		1181	—	92		

Digitized by Google

Civil. L. V.

EDITIO I.		ED. II.		ED. III.		EDIT. IV.			
pag.	390	p.	748	p.	1182	p.	885	lin. 17	cap. 135
			749		—		886	25	136
					1183		887	38	
	391		—		—		—	46	137
			750		1184		888	64	
					1185		890	93	139
			751		—		—	3	
	392		—		—		891	13	140
					1186		—	21	
			752		—		893	41	141
					1187		—	49	142
	393		753		1188		895	78	143
					1189		896	5	144
			754		—		897	16	145

FINIS VOLUMINIS SECUNDI.

ARGENTORATI,
EX OFFICINA LORENZII ET SCHULERI,
DIRECTORII NOBILITAT. ALSAT. TYPOGR.

DIE XXIX. MARTII MDCCLXXXIV.

Digitized by Google

Digitized by Google

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building

form 410

Digitized by Google

B'D NOV 17 191

Digitized by Google

Digitized by Google